KAIS.KÖN.HOF- BIBLIOTHEK
105.182-D
PERIOD

Digitized by Google

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 7 Svibnja 1891 Broj 1.

Drugo Izdanje

Pučki list

Izlazi svake prve i treće subote u misecu. Zapada na godinu f. 1, na pô godine nov. 50, a svaki broj na pose 4 nov. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10 nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo

POZDRAV PUKU.

Složio J. KAPIĆ.

Zdravi, braćo Varošani,
Manušani i Lučani,
zdravi, splitski svi težaci,
vi Hrvati veseljaci!

Zdravi i vi braćo draga,
što stojite vanka grada:
zdravi slavni Solinjani
i junački Poljičani!

Zdravi ostali svikolici,
što ste u splitskoj okolici
i težaci, što ste dalje,
svima vam se pozdrav šalje!

Zdravi da ste, rukotvorci
zanatlije i pomorci,
zdravi bili svi u skupa
vi sinovi našeg puka!

Svibanj misec evo svanu,
premaliće nama granu,
opet žarko sunce sjaje
i svačemu život daje.

Trava klije, pup probije,
rosa zorom cviće umije,
cvatu ruže i ljubice,
zelene se livadice!

Po rudinam janjci skaču,
a majke im travu žvaču;
uz nje čoban pismu piva
i na suncu on uživa.

Opet se je povratila
lastavica tica mila,
te pozdravlja svaku zoru
i poljanu, brig i goru.

Sve je opet sad veselo,
propiva' je grad i selo,
pa evo ti ovog lita,
dragi puče, novog cvita.

Evo tebi „Pučkog Lista,“
iz Splita je slavnog mista,
te on leti na sve strane
megju svoje varošane.

I po selim „List“ proliće,
svud prosiplje miris-cviće,
na daleko on se šeće,
do gospode samo ne će.

„Pučki List“ je za te, puče,
da se stari, mladi uče,
pa otvori njemu vrata,
i primi ga kano brata.

I nediljom i blagdanom
nek ti bude „List“ zabavom,
i po kiši i po zimi
u ruke ga milo primi.

Dok se kućna čeljad grije,
neka jedan u „List“ štije,
prikratiće tako vrime,
a nauka biće svime.

Gospodaru, stopanjici,
momcim, dici, najmenici,
svima „Pučki List“ će kazat,
kako se je njima vladat.

Što se u svitu sve dogagja,
kako voće, vino ragja,
kako valja živit čisto,
kako ljubit svoje misto;

kako jezik svoj voliti
i njime se ponositi,
kako hotit radi Boga
iskrnjega brata svoga;

kako valja rabotati,
neka trud se bolje plati,
kako ti je zdravu biti
„List“ će tebe naučiti.

U „Listu“ će bit pisama
od Splićana, Poljičana
i ostalih krajišnika,
slušati ih biće dika!

U „Listu“ će biti šale
za velike i za male:
sinci tvoji, mili rode,
nastojaće da ti ugode!

Tvoj „List“ dakle, mili puče,
ti pričekaj obiručke,
otvori mu širom vrata
i primi ga kano brata!

Digitized by Google

PROGLAS

Puče naš!

Da i ti ništo bolje oči otvoriš, ljustvu, poštenju, radnji i svakom dobrom napridku bolje da se naučiš; na dogovoru vidjenijih domorodaca naših odredilo se, da se spravi za te „Pučki List“. Pokesali se rodoljubi; našli se upravitelji, izdavanje lista osigurano, stvar gotova, te evo danas iz biloga grada Splita, koji se kano labud na našem primorju gizdavo u moru ogleda; danas na veliki dan blagdana zaštitnika njegova Dujma Svetoga, puče naš mili, po prvi put dolazi u pohode domu tvomu „Pučki List“ Domaćine častni, poštovani, primi ljudski i pošteno ovog tvog novog prijatelja.

„Pučki List“ od srca ti je prijatelj. Dolazi ti, da ti štogod pametna kaže, dolazi da ti bude ugodan razgovor, da ti um prosvitli, srce da ti razveseli; strahom božjim, radnjom, štednjom, poštenjem na dobar put da te uporavi.

Ništa zamrsita, ništa duboka, već jedino što ti moreš svojim umom dosegnuti, što srce tvoje more uzradovati, bit će pisano u „Pučkom Listu“. Znaj, da ni o maloj ni o velikoj, o politici stranaka, osoba neće bit u ovom listu govora. Ali hoće ti, puče, tvoj „Pučki List,“ kazivati, kakovi su junaci od tvoga roda bili, kako su za svoju viru, jezik krv lili, kako se je i tebi u nje ugledati, jezik, viru, poštenje svoje ljubiti, štovati, kazat će ti sve to po istini, u pismam, govorim i razgovorim. Bog ti je dao rodnih vinograda, plodnih sijanica, dao ti šume, gaja, gdi stoku, blago paseš gojiš, pa će ti „Pučki List“ sve po malo kazivati, kako ti je zgodnijim pametnijim načinom polja raditi, konobu uredjivati, blago stoku timariti — pa kako ćeš svoje blago — blago povrh svakog blaga — zdravlje svoje od bolesti čuvati. I pomorcu, i trgovcu, „Pučki List“ donašat će visti iz većih gradova, da se znade u svojoj trgovini vladati. Za svakoga, ako i ne puno, bit će pomalo u listu govora i nauka. „Pučki List“ za prosti je puk odredjen. Pokušat će za prvi put pohoditi i gradsku vlastelu, toliko da im poštenje i obraz vidi, ljube li naš puk, štiju li njegov list. Ali baš za te je ovaj list, radišni splitski težače, za te, ponositi Kaštelanine, okretni Poljičanine, viloviti makarski Primorče, za te Sinjanine, Imoćanine Neretvanine, Vrhgorčanine, Drnišanine, Šibenčanine junački, ognjeviti, za vas prometni otočani Brača, Hvara, Korčule, Šolte, Visa i svih drugih uzduž našeg hrvatskog primorja.

Kada si se priko sve nedilje mašklinom, motikom težače, poljodilče iztrudio, te danom svečanim opočineš uzmi „Pučki List“ i štij ga prid kućnom čeljadi!

Kada si na tvrdu bukovu veslu po cili uboga dan tilo svoje mornaru, pomorče, izlomio, te kraju svoj brod privezao i tilo zalogajem okripio uzmi „Pučki List“ i štij ga prid družinom!

Trgovče, obrtniče, jesi li se od rana jutra pa sve do mraka sad ovim sad onim poslom izmučio odahni na večer, uzmi „Pučki List“ štij ga, ugodno će ti vrime proći!

Momčadi naša vesela po Primorju i Zagorju, na misto, da se od sveca amo tamo skitaš, okupi se na ulicu, na guvno, te jedan od vas, vištiji slovima, uzmi „Pučki List“ štij puku pisme od junaka, štij dogadjaje našeg hrvatskoga naroda, neka te čuje sidi starac, malo dite, stopanjica, svak.

Valjana mladeži naša, što se učiš na malim i većim školam, štij „Pučki List“ da se iz malena naučiš ljubiti puk svoj, da vidiš u ovom listu njegove potribe, te dade li ti Bog zdravlja i napridka, da budeš znala, kada tvoje vrime dodje prosvitliti ga i uzgojiti ga.

„Pučki List“ zapada na godinu samo forint 1.

Prištedi, puče, na igri, na krčmi, prištedi na luli, na duhanu manje od deset novčića na misec, pa eto ti svaki petnaest dana „Pučkog Lista“ na kuću!

Složno dakle braćo, tko perom a tko pribrojbom, svi da smo ga na okupu — a sve i u ime Božje i slavu našeg hrvatskoga naroda!

„PUČKI LIST“.

Digitized by Google

Život Svetoga Dujma

zaštitnika grada Splita.

U Antiokiji, gradu Širije na Iztoku u misecu Ožujku godine 27.e po rodjenju Gospodinovu, rodi se Dujam. Otac njegov Teodozij bijaše čovik dobrostojeć plemenita roda, a materi mu ime bijaše Migdonija. I otac i majka njegova bijahu s početka poganske vire, jer za pravu viru Isusovu još nebijahu čuli ni znali. Potla smrti i slavnog Uskrnuća Gospodinova, iza kako Duh Sveti nebeskom svitlošću prosvitli i nauči Apoštole, Petar Sveti, poglavica apoštolski, god. 34 dodje u Antiokiju, stavi se na propovidanje riči božje i na obraćanje puka poganskoga na viru svetu. U velikom mnoštvu dolazio je svit da čuje beside Petrove, a ponajviše rič njegova bijaše osvojila srce Teodozijevo, tako da je on i obnoć Svetom Petru dohodio, da ga u viri Isusovoj nauči. I njegova žena, vodeći u ruci maloga Dujma, željna vire Isusove, dolazila je da čuje riči Petra Svetoga. Potle dva miseca kazivanja i tumačenja videći Sv. Petar njihovu goruću viru, podili sveto krštenje Teodoziju, njegovoj ženi i sinu mn Dujmu, tako da sva ta kuća pridje u krilo matere crkve. Mali Dujam još u nejakoj dobi od sedam godina, milošću božjom prosvitljen, čuo se je više puta, gdi se s ostalom dicom o viri i nauku kršćanskom razgovara i gdi ih potiče, da Krst sveti prime. A kada je godinam ponarastao i u nauku se Isusovu bolje naučio, nemogaše se nikako od Svetog Petra odiliti, nego kao učenik njegov virni slidijaše ga u njegovu apoštolskom poslanstvu. God. 42 podje Dujam s Petrom u Jeruzolim, gdi progonjen, u tamnicu bacen i po Angjelu čudnovatim načinom izbavljen, uputi se u Rim, i š njim podje i Dujam Sveti. Prodjoše kroz Kapadociju, Galaciju, Bitiniju, Atenu, i posvuda posijaše sime vire svete. Dodje Petar u Rim i ustanovi Stolicu Svetu. Posla za tim god. 44 učenike po svim zapadnim stranam da pripovidaju viru Isusovu, ali Dujma pridrža uza sebe. Kada god. 49 Cesar Klaudij dade naredbu da budu iztirani iz Rima svi Kršćani, podje Petar s Dujmom natrag u Palestinu, i dodjoše na sabor, koji se je držao u Jeruzolimu. Potla smrti cara Klaudija opet se Petar u društvu s Dujmom povrati u Rim, koji je bio najveći grad svita, da za viru Isusovu rade, u kojem gradu sastadoše se i sa Apoštolom Pavlom. U Rimu carevaše tada okrutni cesar Nerun, koji budući za ova dva Apoštola vire kršćanske dozna zatvori ih u tamnicu. Dodje uz to iz Dalmacije u Rim Sv. Ermeta, i kaza Apoštolim Petru i Pavlu, kako bi dobro i po viru koristno bilo, da se pošalje u grad Solin božji poslanik, koji će kod onoga puka viru Isusovu širiti, i kao pastir stado već pokršćeno čuvati. Sveti Petar poznajuć svoga učenika Dujma, puna mudrosti i razuma, puna dobrote i straha božjega, dogovori se s Pavlom, da bi Dujma u Dalmaciju, a te u veliki i bogati grad Solin poslali i kao pastira kršćanskog stada namistili. Dujam ukaza se poslušan glasu svoga učitelja, kano glasu božjemu, i u godini trideset i osmoj života svoga bi posvećen Biskupom grada Solina. Uputi se Dujam odmah na svoje odredjeno misto, te god. 65 došavši na Solin, odmah sazove one koji jur od Tita i Ermeta bijahu primili viru Isusovu, i kao dobar Pastir prikaza se stadu svomu. Malo bijaše tada kršćana u gradu Solinu, ali Bog Svemogući blagosovi trude Dujmove, te na njegove riči i propovidanje mnogo je svita, od najbogatijih kuća prišlo na viru Isusovu. Kada Bog pozva na sud svoj okrutnog cara Neruna, mir i sloboda zavlada po svemu carstvu rimskomu. Tada biskup Dujam po javnim mistim propovidaše viru Isusovu, i na njegove svete riči mnogo svita primi sveto krštenje i za tim Sveto Potvrdjenje ili krizmu.

Pogani, neprijatelji vire Isusove nemogoše to dobrim okom gledati, te jedan izmedju njih, po imenu Pirgo, koji se zvaše od oholosti i Mudrac, počme porugivanjem i lažnim ričima dobar i sveti glas Dujmov prid svitom vridjati, govoreći, da je on puno od njega i od njegove vire mudriji. Dotle bijaše ga njegova oholost i mržnja zavela, da je jedan dan zazvao Dujma, neka se dodje š njime javno o viri pripirati. Biskup Dujam ne smuti se ni malo na ove riči dali zamolivši u Boga pomoći, onom svitlošću, jakošću i mudrošću, koja samo s neba dolazi odbije sve osvade, koje je poganski mudrac na viru Isusovu bacao, utira ga prid svim svitom u laž, i pokaza mu, kako je jedna sama istina, a ta je u viri Isusovoj. Sve to veće glas njegove učenosti i svetosti napridovao je u puku. a kada na glas beside njegove i zazvanje prisveto imena Isusova, mnogi bolestnici na jedan mah ozdraviše, mnoge se smutnje, nemiri odalečiše, svak je virovao, da tu prst božji vlada i da je Bog podilio Dujmu dar čudesa.

Stavi se sada Dujam, da uredi stado svoje. Na čast Boga i blažene Divice Marije sagradi crkvu, pomaza nove redovnike, imenuje nove poglavare i sve razredi, kako će vira sve to bolje cvasti i obilnijeg ploda dati. Tako bijaše sve dok bi poslan iz Rima na upravu Dalmacije sa silom uglavni grad Solin niki Marko Aurelij Julo, kojemu odmah tužiše Dujma, da on narod uzbunjuje, da novu viru uvadja, i da pripovida Isusa, koji od Žudija bi propet. Zovnu odmah Aurelij prida se Dujma i hoti od njega znati, odakle je rodom, gdi su njegovi roditelji i koji je njemu posao na Solinu. Dujam sve po istini kaza, pa na poslidku srčeno reče: Ja viru Isusovu ispovidam, ispovidat ću ju i pripovidat ću ju i unaprid i do potribe spravan sam i život svoj prigoriti. Na te riči plane Aurelij kano ljuti

Digitized by Google

lav i naredi, da se Dujam odmah zatvori u tamnicu. Ni to Dujma ništa nepristraši, dali veselim srcem podje u tamnicu, i pokaza se, da je dostojni učenik učitelja svoga Petra Svetoga, koji takodjer bi u Rimu u tamnicu bačen i muke mnoge za viru Isusovu podnese. Kada ništa nije mogao strahom, poče Aurelij lipim načinom i obećanjima okolo Dujma, da se ostavi vire Isusove, a kada ga ne bi poslušao, da će ga on na svake muke staviti. Ali sveti Biskup zahvali mu na obećanju, da on časti i plaće nikakove ne želi, da je plaća njegova na nebu, te mu opet reče da njega nikakove muke ne plaše, i da je spravan u svako vrime i život svoj za viru Isusovu prigoriti. Ljutit na to Aurelij naredi momcima, da ga svežu i dade bičim bičevaju. Sveti se Dujam i tim mukam dragovoljno podvrže, znajući, da valja sliditi život našega Gospodina, koji bi na isti način u dvoru Pilatovu žestokim bičim bičevan. Dočuše kršćani Solina, da se njihov Biskup u teškim mukam nahodi, skupiše se svi okolo palače okrutnoga Aurelija, i gledajuć s vratâ dvora, kako razbojnici njihovog pravednog i Svetog Biskupa bičim biju, proplakaše svi od žalosti, i navališe u dvor da ga od smrti i muka izbave. Aurelij, bojeći se, da se buna u narodu ne dogodi, pusti tad u miru Dujma, a naredi vojnicima, da pohvataju kršćane. Niki od njih pobigoše, a četrdeset ih i pet pohvataše. Odričelite se, vi vire Isusove, upita ih Aurelij, i hoćete li se našim bogovim klanjati? — Svi u jedan glas odgovoriše: Mi viru Isusovu ispovidamo i spravni smo svi ujedno s našim biskupom i život za nju prigoriti. Naredi tada Aurelij, da im se svima glave posiku. Oružnici dodjoše i na očigled okrutnog Aurelija trgoše mačeve i pogubiše svih četrdeset i pet kršćana, koji Bogu hvale davajući, veselu mučeničku smrt podnesoše. Sveti Dujam žalostan bijaše za stadom svojim pogubljenim, plakaše kao dobar otac za ljubeznom dicom svojom, ali u srcu veseo bijaše, da su našli Otca na nebu, koji će ih vičnom slavom na nebu nadariti.

Malo za tim umri sin jedinac matere udove, koja se zvaše Febronija, žene od bogate i plemenite kuće solinske. Velika žalost bi svih gradjana solinskih cića smrti ovoga jedinca. Isti okrutni Aurelij bijaše se dao po tuzi, te budući čuo, da kršćani imadu niku moć čudotvornu, od Boga im podiljenu, ili kako je on mislio od sotone dobivenu, da mrtvim mogu život povratiti, u himbenosti svojoj prikaže se Dujmu, i lažno mu govoreći, da bi se i on na viru Isusovu obratio, moljaše ga da bi onomu umrlu dičaku život povratio, jer da bi se tako vidila istinitost vire Isusove. Dujam Sveti odgovori mu, da on poznaje himbenost i laž u srcu njegovu, ali da u drugim viru uzbudi, reče, da će to s pomoću božjom učiniti. Kleknu Dujam na gola kolina, sklapajuć ruke svoje i uzdižuć ih k nebu, moljaše sa svim srcem Boga, neka dopusti, da se vidi slava njegova, da se upozna moć vire svete, dajući život onomu malomu dičaku. Ne kano da je umrlo, već zaspalo dite, probudi se na jedan mah, i ustade živo i zdravo. Mnogo svita, videći to čudo pade prid Dujma, da ih svetim krstom krstom krsti i u virnike svoje primi. Velika pak buna ustade na svećenike poganske, koji videći, da njihove lažljive vire nestaje, kao što nestaje tmine isprid svitlosti sunca, tužiše Dujma Aureliju, da on svit uzbudjuje proti vladarim, da on hoće, da njihovu viru iskorene. Nadjoše lažljivih svidoka, koji sve to lažno potvrdiše. Okrutni Aurelij povirova sve to, i proglasi Dujma osudjena na smrt. Zgrabiše oružnici odmah Dujma, odvedoše ga vanka zidina grada i smrt mu nemilu zadadoše. To se je dogodilo godine 107, na 7 od miseca svibnja ili maja. I tako ovaj slavni Biskup i Mučenik u osamdesetoj godini života svoga, iza kako je za 42 godine crkvom solinskom vladao, duh svoj Bogu pridade. Tilo sveto njegovo bi ukopano blizu mista gdi je bilo pokopano ono četrdeset i pet mučenika, što 26 dana prije bijahu istom smrću pogubljeni. A kako je pak tilo njegovo u Split prineseno i u današnju crkvu Sv. Dujma postavljeno, drugi ću ti put, ljubljeni štioče, u „Pučkom Listu“ prikazati.

Crkovni Zgodopisac.

Hrvatski kralj Zvonimir
kruni se u Splitu god. 1076.

Puno i puno svakojakog naroda obigravalo je po primorskim krajevim naših zemalja, dok u sedmom viku, iza kako su divlji puci bogati grad Solin porušili, ne dodje na naše strane hrvatski narod i odabere za stanje naša mista. Isprvice vladali su župani, kasnije bani, pa kada se je vlast ovoga naroda u Dalmaciji dobro utvrdila, izabraše se kralji, koji su narodom vladali. Izmedju najslavnijih kraljeva naše hrvatske krvi, bijaše kralj Dimitar Zvonimir. On je bio od plemenitoga roda, te da ga je kralj hrvatski, Krešimir Veliki obljubio i kao vridna i pomoćna postavio na upravu slavonske banovine.

Godine 1073 umre Krešimir, a iza smrti njegove nasta veliki metež i jagma, tko će ga na kraljevskom pristolju nasliditi. Trojica se je za krunom otimala: Zvonimir, Stipan nećak Krešimirov i župan Slavić, zet pokojnoga kralja. Tko za jovoga, tko za onoga, većina plemstva i svećenstva pritegnu za Zvonimira. I papa isti, videći njegovu dobrotu i ljubav prama crkvi, nastojao je po svojim poslanicima, da Zvonimir bude za kralja hrvatskoga izabran. Dodje vrime da se kruni. Naš Split bijaše i tad najveći i najdičniji grad sve Dalmacije. U Splitu, u crkvi Svetoga Petra bi odredjeno, da se mladi kralj okruni. Kako nam Splitski pisac pripovida, bijaše se sakupilo veliko mnoštvo puka na ovu svečanost. Svi bani hrvatski bijahu pristupili, uz to plemići, biskupi, dostojanstvenici. Da svečanost bude veličanstvenija pošalje papa Grgur VII iz Rima svoga osobitoga poslanika, da Zvonimiru postavi krunu na glavu. Dne 9 oktobra god. 1076 sakupi se dakle narod u crkvu Sv. Petra. Reče se najprije sveta misa, te po zazvanju Duha Svetoga papinski poslanik na očigled svega puka postavi Zvonimiru krunu na glavu, i dade mu u ruke „barjak,

Digitized by Google

mač i žezlo“ u znak slave, obrane i vladanja. On to tvrdom zakletvom prid pukom ovako prisegnu.

„Ja Dimitar, koji se zovem i Zvonimir, po Božjoj milosti „veliki vojvoda Hrvatske i Dalmacije, pošto sam izabran za vla„dara Hrvata i Dalmatinaca od svećenstva i svega puka u saboru, „i pošto sam od tebe, papinski poslaniče okrunjen, i zastavom, „mačem i žezlom narešen, obvezujem se i obećajem, da ću ne„prominjivo izpuniti sve, što mi Tvoja svetost naredila bude „Gojit ću pravdu, braniti narod, crkvu, štititi siromahe, udove i „sirote; pokazat ću se božjom pomoći pravedan u svemu, što je „pravo. Ove moje riči, obećanja potvrdjujem prisegom: Neka me „tako Bog pomože!

Dok je kralj Zvonimir u ljubavi i virnosti sa rimskim papom živio nastade u Nimačkoj žestok rat izmedju silnoga cesara Henrika i Pape Grgura. Cesar nimački hotio je oteti papi nika prava crkovna, koja samo njemu kao vrhovnom poglavaru pripadahu. Odtud krvavo vojevanje jednog na drugoga. Papa Grgur bijaše čovik junačkog srca. Sin jednog siromašnog zanatlije, drvodilca, poradi uma svoga i znanja došao je do najveće crkovne časti, i broji se izmedju najslavnijih Papa katoličke rimske crkve. Netom Henrik ustade proti njemu, on ga pozovnu na red i mir, ali kada u jednom sastanku hoti sbaciti Papu s pristolja, Grgur baci nanj proklestvo. Pade sila oholomu kralju Nimačke i dodje u Italiju pred Papu na pokoru. Papa hoti, da javno pokoru izvrši, što on i učini; iza čega ga na pomilovanje ne primi. Papa mu oprosti, ali čim se silni car kući povrati, opet on žešći nego prije, diže vojsku na Papu. Vojska papina bila je slaba brojem, te je morala popustiti jačoj dušmanskoj. Papa Grgur umre u sužanjstvu, a na smrti izreče ove glasovite beside: *ljubio sam pravicu, mrzio na nepravdu i stoga umirem u progonstvu.*

Kazali smo ovo ratovanje nimačkog cesara s Papom s toga što je tu bio upleten i hrvatski kralj Zvonimir. On kao prijatelj i saveznik Papin držeć se svoga obećanja nije mogao poradi poštenja raditi proti Papi, a cesar nimački Henrik budući se zavadio s Papom mrzio je dakako i protiva prijateljim papinim, te i proti Zvonimiru, protiva kojemu digao je u njegovoj zemlji bunu i mržnju, To je puno ogarčavalo zadnje godine njegova života. Umre Zvonimir god. 1083. Naslidi ga Stipan II, sinovac kralja Krešimira.

Kralj Zvonimir bijaše čovik blage, plemenite ćudi. On je ljubio mir i hotio je da i u puku mir vlada. Jedan pisac te dobe kaže nam, kako se je tad živilo: I za dobroga kralja Zvonimira biše vesela sva zemlja, jer biše puna i urešena svakog dobra i gradovi puni srebra i zlata. I nebojaše se ubogi, da će ga tlačiti bogati i nejaki, da mu otme jaki, ni sluga da mu učini nepravo gospodar. Jere kralj svih branijaše, zašto ni on bezpravedno neposidovaše, ne dade to ni drugim.

Biše zemlja puna svakoga blaga i bijaše veće vridnosti u uresu žena, mladih ljudi i na konjima nego li u druga vrimena u svim imanjima. I zemlja Zvonimirova bijaše obilna svakim raz košjem, nit se koga bojaše, nit je tko mogao komu nahuditi, niti bijaše drugog straha osim straha Božjega.

Slava neka bude hrvatskom kralju Zvonimiru, koji je našom zemljom tako mudro vladao.

F. Krstić

Što je težaku kroz misec svibanj (maj) raditi.

U vinogradu. Ove je godine pramaliće baš vlažno, a to vrlo dobro prija širenju luga (nedaće), za to, netom osvane lipo vrieme valja da loze po prvi put a do konca miseca i po drugi put sumporaš. Prvi put t. j. dok su mladice još malene, sumporaji paprenjačom ili platnenom vrićicom (možeš i šudarem) a kašnje ćeš bolje mišćićem. Sumporaji jutrom, kada je miran, vedar i topal dan, kad je rosa već odpala a nipošto po rosi. Najbolji sumpor je sumpor *Romagna.*

Nisi li vinograd uzkopao, uzkopaj ga sada a travarinu ostavljaj po površini da ju sunce prosuši. Prije kopanja ili kad si već uzkopao opliji po panju i macama sve jalove mladice, da lozi hranu uzalud netroše, a ostavi po koju samo ako će ti tribovati da u buduće lozu pomladiš ili izvedeš povaljenicu. Opliji u više navrataka jer će i kašnje po koja jalovka izbiti; svakako neoteži plividbom, jer pliješ li kad su se mladice već podosta otegle, više ćeš učiniti štete nego koristi. U takovu slučaju mladice nekidaj već ih oštrim nožićem odriži da rane ne budu po lozu pogibeljne. U mladom nasadu ostavljaj na svakoj lozi samo po dvi mladice i priveži ih za taklju da ih vitar nepolomi.

Bojat se je, da će na ovoj vlagi i medljike (peronospore) dosta, biti pa je red da do konca miseca po prvi put poškropiš. Ne čekaj dok se ona pojavi, jer mogu nengoditi vrimena za škropljenje, a onda s bogom vinograd. Škropi sa raztopinom od 1—1½ po sto modroga kamena i isto toliko vapna, a [nadaš li se bolesti za sigurno ili je već imaš u vinogradu tada škropi sa 2 po sto. Neškropi kad sunce priveć peče jer ćeš popariti lišće.

Škorovaže, zavijače i svu ostalu gamad kupi i tamani a trud će ti se po sto puta naplatiti, od zavijače zavijeno lišće pokupi i spali a ne bacaj na put, jer si tada uzalud dangubio. Za cvatnje ne ulazi u vinograd.

Na polju. Ako si radi ružnih vremena radnjam zaostao a ti upri sada što bolje možeš te uzori, pobranaj, uzkopaj, zagrni itd. Sij kukuruz, proju, bar, sirak, konoplju, lan, ogrštičcu, suncokret. Nadomištaj i sadi duhan, kupus, cvitaču (kavule). Okopaj rani krumpir. Priredi potribito za košnju diteline, koje se onoga mjeseca mogu pokositi. Plij travurinu po sijanicam i pripravi sve što će tribovati za žetvu žitarica.

U vrtu. Čisti travurinu; prisadjivaj salatu, litni kupus, kolorabu, cvitaču (kavule), potličan (melancane) itd. Sij peršin (petrisimul) špinat, rotkvicu, litnu ripu i rodakvu. Okopaj grah, grašak i krumpir. Škropi jabučice (pome), dinje, mlune i tikve Grah i grašak takljaš potakljaj. Za suše zalivaj obilno i to pod večer.

U konobi. Ako ti je vino u kojoj bačvi ostalo sladko, nadaj se da će sada opet vriti, za to odlij malo iz bačve pa postavi na tapun vrilnjaču ili vrićicu punu pržine. Gledaj da ti se toplina u konobi naglo neminja, za to neotvaraj prozora po danu niti polivaj konobu ili bačve vodom.

Ako ti u konobi grubo zaudara, rastvori je nu to smiješ samo jutrom rano ili po noći učiniti. Bačve, koje ti nisu vi nom sasvim pune sumpori, da ti se uzdrži zdravo. Prazne bačve takodjer sumporaj.

U Staji. Nemoj da ti se blago prijide zelenom travom jer će ti se lako naduti. Ako mlika pritiče, a ti čini sir i ma slac. Neka ti je staja čista i zračna i da ti blagu neuzmanjka svižа (friška) zraka i vode, a pošto se sada najviše pojavljuju kužne bolesti, budi oprezan, pa opaziš li to odili bolestno od zdrava.

U pčelinjaku. Koncem ovoga miseca ili početkom dojdućega rojiti će ti se pčele, za to ih kad je lipo vrime, danomice nadgledaj od 8 jutrom do 3—4 posli podne, jer se za to doba roje. Pripravi i očisti košnice kamo ćeš mlade rojeve smistiti. Pazi da ti mladi roj neodleti, a kad ga u novu košnicu smistiš drži joj za jedan dan vrata zatvorena. Tamani sve neprijatelje pčela.

S. BULIĆ.

Digitized by Google

Pučanstvo i vojska svita.

Na svemu svitu žive do 1509 milijuna duša. Na Evropu odpada 350 milijuna, na Aziju 830, Afriku 203, Ameriku 121, Australiju 5 milijuna. Ovo 1509 milijuna ljudî što žive na svitu govori u 3064 različita jezika. Svake godine, kako se računa, umire po prilici od 34 do 35 milijuna duša, na dan 92 hiljade, na uru 5 hiljada, na minutu od 60-70 a svakoga hipa od 1 do 2 duše. Naroda Slavjanskoga imade u sve 105 milijuna.

Države u Europi imadu: Auštrija 42 milijuna duša, Rusija se svojim posidim u Aziji 116 milijuna, Nimačka 48, Francuzka 38, Ingleška 38, Italija 30, Španjolska 17' Švedska-Norveška 5, Rumunjska 6, Belgija 6, Portugalska 5, Nizozemska 5, Turska 4, Švajcarska 3, Bugarska 3, Grčka 2, Danska 2, Srbija 2 milijuna, Crnagora 200 hiljada duša.

More dignuti vojske: Auštrija u mirno doba 355 hiljada duša, a u ratno doba 1 milijun i 600 hiljada, Rusija 800 hiljada, a u ratno doba 2 milijuna i 509 hiljada. Nimačka 500 hiljada, a u ratno 2 milijuna, Italija 300 hiljada, a u ratu 1 milijun i 500 hiljada, Francuska 600 hiljada, a za rata sa pučkim ustankom do 3 milijuna, Ingleška 221 hiljada, a u ratno doba 900 hiljada.

Ratnih brodova ima: Austrija 106, Rusija 430, Nimačka 247, Italija 136, Francuska 570, Ingleška 834.

Baterija i topova ima: Auštrija 302 baterije su 2248 topova, Nimačka 609 su 3654 topa, Francuska 900 su 5400 topova, Italija 261 su 1566 topova, Rusija 527 su 4062 topa. Ingleška 116 su 695 topova, Švedska 31 su 228 topova, Norveška 22 su 108, Rumunjska 80 su 432, topa, Srbija 72 su 428, Grčka 17 su 102 topa, Bugarska 36 su 216, a mala ali junačka Crnagora 9 baterija su 24 topa.

Što je nova po svitu.

Bogu hvala, koji je dao, mir i sklad vlada izmedju kraljâ. Prošlih dana bilo se čulo za niko micanje vojske na granici Rusije, i strah je bio, da se ne bi to što spremalo, ali nije zla, to su rek bi bila običajna vojnička velika vižbanja. — Prusija je ovih dana izgubila najslavnijeg svog gjenerala. Zvao se je Moltke. U jutro je govorio u viću a na večer kap mu pala, i umro u sidoj starosti od 91 godine. Pokazao se je junak ponajviše godine 1871 u boju sa Francuskom. — Na 23 prošloga miseca na Jurjevo dogodila se je u Rimu velika nesrića. Na 7 uri jutrom zapalila se barutana (polveriera) i sve strašnim lagumom prsnulo u zrak. Ta tvrdjava puna praha, — bilo ga je 255 hiljada kila — daleko je od grada više od 5 kilometara, pa sasvim tim tolika se tutnjava oćutila, da se je vas Rim stresao, sva cakla popucala, 20 je ljudih mrtvih ostalo a više od 200 ranjenih. Sveti Otac Papa taman se je našao na otaru za misom, na veliku trešnju pao mu kalež iz ruku, te jedva je mogao misu svršiti. Na 20 kilometara čuo se je potres. Bližnje kuće sve su se u gomilu sasule, po deset metara dubine po selim naokolo zemlja se je rastvorila. Priko deset je milijuna fiorina štete. Nezna se, još, kako je vatra uhvatila. — U Srbiji velika se sramota na kraljskom dvoru dogodila. Kralj Milan i kraljica Natalija nisu mogli nikako u ljubavi i skladu živiti, te su se rastavili jedan od drugoga, više neživu kao muž i žena. Imadu sina Alešandra, dičaka od 14 godina. On je sada po pravu baštinstva kralj Srbije, a upravlja kraljevinom vlada i ministri. Otac i majka otimali su se, tko će sina nadgledati, te pošto se nikako nisu mogli sporazumiti, a njihovim zanovetanjem bili su na smetnju pučanstvu, a na žalost sinu, vlada je odredila na njihovu veliku sramotu, da jednoga i drugoga roditelja od sina odili i iz Srbije potira.

Po našim stranam.

U glavnom gradu nase trojedine kraljevine, u gradu Zagrebu, sprema se za ovo lito veličanstvena izložba poljskih i šumskih plodova. Drugi ćemo put na duže ob ovomu govoriti, za danas ugodno nam je javiti, da će i naša Dalmacija uz posestrimu Bosnu Hercegovinu bit u Zagrebu pošteno prikazana. Uz to neka težaci, posidnici, koji imadu dobra vina, opola, prošeka, pa ulja, dropulje buhača, sira, žita i drugi poljskih stvari, spremaju i prijave se ovdi na splitski Odbor, kojemu je na čelu dični plemić Petar Tartalja. — Glas je, a obistinio se srićom da će u Zadar za nadbiskupa bit imenovan nadbiskup iz Sarajeva Stadler. Hvale ga kao učena, pobožna čovika. Rodom je iz Hrvatske a izučio se u Rimu. — Ovog drugog miseca, kod Trogira bit će velike manovre sa ratnim brodovima. Doći će puno vojske i s kraja, a doći će iz Beča na to vižbanje isti naš kralj. — U dojduću nedilju na 10 ovoga slavit će se pobožna svečanost u crkvi Gospinoj na Trsatu kod senjske Rike. U taj dan spada 600 godina, odkada je Gospina kućica čudotvornim načinom došla na Trsat Sprema se dosta pobožnih putnika s naših strana.

U Splitu.

Svečanost Sv. Dujma. Za blagdan Sv. Dujma već je navrvilo dosta svita iz okolice, i s Brača. Spravlja se igra tombule, bacanje vatre ; vrime lipo svečanost je vesela. Sretno !

Prstenovanje i pirovanje. Prošlog miseca poznati trgovac vina gospodin Jakov Antićević s Brača izprosio je Olgu Stalijevu kći pokojnog ličnika, a nazad malo dana Florij sin takodjer velikog trgovca Angjela Katalinića, rukovao je Gjinu Škaričinu, kći pok. Ivana.

Mladi odvitnik iz Starogagrada Vicko Nižiteo oženio se je sa I. Mihaljevićevom, učitelj Vinko Kačić sa A. Uvodićevom. U dobri čas!

Slavje. U prošlu nedilju „Slavjanski Napredak" slavio je osamgodišnjicu odkada je barjak društveni bio posvećen. Bila je glagoljaška pivana misa u fratara na Dobromu, pučanstva mnogo, crkva puna kô šipak.

Biskup. Prisvitli biskup povratio se je iz Kaštela, Trogira sa svoga pastirskog pohoda. Na 11 odmah polazi u Neretvu.

Namistnik dalmatinski nahodi se sada u Beču. Na povratku odmah će počet obilaziti pokrajinu, te će se svratiti u Split, gdi je već jedan put bio.

Don Pavao Diana, župnik u mirovini, u dobi od 70 godina jučer priminu s ovog svita.

Pokoj mu duši !

Prvo izdanje današnjeg broja bilo je zaustavljeno od Državnog Odvitništva, te smo s toga spremili ovo drugo izdanje.

Digitized by Google

Gospina Kućica na Trsatu.

Uprav ove godine na 10 miseca svibnja navršiva se šest sto godina kako je na Trsat prinešena Gospina Kućica. Dok je ona bila u Nazaretu, još od početka kršćanstva bila je u velikoj časti nada sva druga svetišta i zvala se je *kuća Upućenja* (Domus Incarnationis) kao misto koje je sićalo kršćane na pozdrav Angjeoski i na upućenje Sina Božijega, te za to su i poganski vladari gledali da tu uspomenu, kao i drugih otajstva našega odkupljenja, prometnu u uspomene svojih laživih bogova. Ali kada Crkva po obraćenju Cara Konštantina zadobi svoj mir, njegova mater, sveta Jelena Križarica, izmedju ostalih sagradi i Crkvu oko Gospine Kućice. Za navale divljih naroda na sveta mista, osobito kada Saraceni godine 700 zauzeše Svetu zemlju, pa opet kada godine 1050 tamo Turci zavladaše, težko bijaše po kršćane hodočastiti u svetu zemlju i pohoditi Gospinu Kućicu. No, kod križarne vojne godine 1100 tamo zasnovaše kršćansko kraljestvo ustanoviše razne zavode, bolnice i redovničke zadruge, opet hodočašće kršćanim se olabkoti. Kratko bijaše tamo vladanje kršćansko, jer Tartari potisnuti iz svoje domovine uprav u doba nesloge naše po neprijateljskom nagovoru udare i sruše grad za gradom da malo još što i ostane u rukam kršćanskim. Nemogući to podniti sveti Ludovik IX, kralj francuzki, godine 1248, skupi silnu vojsku i povede ju da oslobodi sveta mista. Njega vele srića neposluži vojnim poduzećem rad velikoga pomora u vojci: ali on ipak mnogo doprinese da se još održe svetišta i hodočašća, dok godine 1291 ne udari na svetu zemlju egjiptiski Sultan te zadnje ostanke utvrda kršćanskih Tripoli i Ptolemaidu ne sruši. Tada nastanu crni dani po kršćane i njihova svetišta, ali providnost Božija hoti Gospinu kućicu učuvati od svake oskvrne: ona omrknuvši u Nazaretu dne 9 Svibnja te iste godine, a 10 istoga osvane na hrvatskom zemljištu na Ravnici Trsatskoj. Bolovao tada trsatski župnik pop Alešandro Jurjević i bio jur na umoru, ali noću kada tamo duhovi nevidljivi spuštali Gospinu Kućicu mahom ga svaka bol minula, a i Gospa mu objavila dolazak svoje Kućice na Trsat. Jutrom kada puk vidio popa zdrava i vesela i prid njim da zelenu travu prikrila nika čudna Crkvica, ostao izvan sebe. Župnik im tada stao povidati, da je ta crkvica Kuća Gospina i da su je noćas Angeli donili iz Nazareta. Tko da mu neviruje kad čudom čudo potvrdjuje? Uz to pošalju poruke svomu Gospodaru Knezu Nikoli Frangjipanu u Modrušu. Ovaj mahom dodje i pošalje župnika i trojicu prvaka mistnih u Nazaret da se osvidoče o tom čudnom pojavu. Posli četiri miseca, povrate se poslanici iz svete zemlje sa radostnim glasovim: da su u Nazaretu našli samo pločnik i temelje Kućice Gospine, koji podpuno odgovaraju Trsatskoj crkvici; da se je krov crkveni raztvorio kada je Kućica sveta uzdizala se, te se opet sklopio po odlazku. Tada novo veselje obuzelo Trsatćane, a nabrzo i sve Hrvate da je njih zapala ta slava, što se je medju istim našao toliko dragocinjeni biser! Puku kršćanskomu sada bilo posve lahko hodočastiti na Trsat. Ali nakon tri godine i sedam miseci dne 10 Prosinca 1294 Sveta Kućica prišla u Italiju i tamo u krajevim Jakinskim se nastanila, gdi još i dan danas obstoji.

To je kratko skazanje o Gospinoj Kućici, a drugi ćemo put govoriti o današnjem njezinu Svetištu na Trsatu.

fr. A. V—ić.

Mudre Poslovice.

Tudje poštuj a svojim se diči
Svoje pazi, u tudje ne tiči.

Klas, koji se nad ostalim bani,
Oni zrnja u sebi ne hrani
Tako glava, koja se oholi
Prazna ti je bez mudrosti soli.

Prije misli na što će izaći...
U zlu diln neš se nigda naći.

Kad u poslu tvoj provedeš danak
Sladji ti je priko noći sanak.

Tko govori on sije bez mire
A tko sluša, on plode sabire.

Sve naslade života ljuckoga
Nose sobom otrova gorkoga;
Tko taj otrov ne želi kušati
U svem trizno svedjer more stati.

Podmosorac Janko.

Pitalice i Zagonetke.

Domisli se!

Bez česa ni Bog ne more da bude?

Biribići vezu, biribići pletu, biribići goli hode, biribići kolo vode.

Dva brata kolo vode, a dvi seke uza nje hode. Jedan brat nas cvićem posiplje a drugi žitom obasiplje; prva seja vino toči, a druga vodu liva.

Ja sam tanak i malen, kad putujem imam rep; sve što dalje putujem, rep mi manji postaje.

Koga udaraju najviše po glavi?

Nožice imam a krojač nisam; u vodi živem a riba nisam, oklop imam, vojnik nisam.

Otac ima dvanaest kćeri, svaka kći trideset sinova, a svaki sin dva obraza, jedno bilo a drugo crno.

Podigni prazno — spusti puno.

Svi sinovi u kapi, otac bez kape.

Sidi ćosa kriva nosa, svak od ljudi nos mu ljubi.

Šućur sidi na moru u zelenu javoru, štogod ljudi stekoše sve šućuru dònesoše.

Zašto čovik ima dva uha, a jedan jezik?

Čelebija Mujo.

Šale

— Nesritniče, vidi kakav si, reče niki pijancu, vadeć krsta kâ i živina. Ostavi se vina, ne razumiš, da je vino tvoj najveći neprijatelj.

— Je istina, odvrati teturajuć pijanac; ali, ali, ja sam čuo, da je pop u nedilju s otara kazivao i priporučao, da baš neprijatelje svoje valja ljubiti.

Digitized by Google

Koliko se puta čovik u životu veseli? Dvaputa. Kada se oženi i kada mu žena umre.

Pitali ciganško dite, hoće li kruha ili mlika. Ne budite ludi, on odgovori: Ja bih najvolio udrobiti.

Za kuću

Proti miševima. — Da se oslobodiš od miševa, koji mira po nikim kućam ne daju a štetu mnogu čine, kušaj ih otrovati. Uzmi krumpir, skuhaj ga, natakni unj za pô centimetra duboko jedno dvaestak sumpornih žigica (šuferina). Nakon malo vrimena zavrni žigicom dva tri puta da joj glavica odpadne i u krumpiru ostane. Tada namaži krumpir maslom i šećerom (cukrom). Miši na to napanu, a čim zagrizu otruju se.

Čuvati voća. — Običaj je u Americi, da tko hoće, da mu dozrije čim prije voće, postavi ga u vunu, a zrilo voće da neprizrije i prignjije stave u pamuk (bumbak).

Ako ti zidovi daju vlagom iskopaj kraj zida sve do razi temelja duboku jamu, i naspi ju živim vapnom i pepelom (lugom).

Poznato je, kako živom vapnu (klaku) dok se ugasi hoće se puno vode; tako će vapno sa pepelom svu vlagu na se primiti, niti će dopuštiti, da vlaga više iz vanka u zidove prodire.

Cine na Splitskom pazaru, dne 4 tekućega

Pšenica	prve vrsti	kvarta	po	flor.	6.66
„	sridnje vrsti	„	po	„	6.—
„	niže vrsti	„	po	„	5.50
Ječam	dobre vrsti	„	po	„	4.50
„	sridnje vrsti	„	po	„	3.90
„	niže vrsti	„	po	„	3.66
Zob	kvarta	po		„	2.83
Proso	„			„	4.83
Vrića ugljevja		do			—75 nov.
Sino	prve vrsti kil	po	novč.	3 1/2	
„	sridnje vrsti kil	po	„	3 1/4	
„	niže vrsti kil	po	„	3—	
Bile vune oka	dobre vrsti	do			—95 nov.
Crne vune	„ „	„	„		1.40

Duzina jaja do 22 novč.
Krmetine (prašćevine) friško kil po 52 nov.
Grabovih metala, svaka po nov. 6
Par kokoša do flor. 1.15
„ pilića (pulastara) nov. 75
„ tukâ do flor. 3
Konj dugâ do flor. 8

Poruke i Odgovori.

Častnom Gosp. P. S. K. na Visu. — Imate stô dobrih razloga. Nama je kô i vama na srcu jedinstvo jezika u duhu i obliku. Ali nebojte se, nije to nikakova reforma ni načelo. Ono što je *za puk* pišemo *za saâa ikavštinom* s tog razloga, da se „Pučki List“ što bolje udomaći u puku srednje Dalmacije, kojemu je ponajviše namienjen, a koji izključivo ikavštinom govori. Nikakova pitanja ni fonetike ni etimologije ni ortografije jedne ili druge „P. L.“ pod svoj račun u pravdanje neiztiče. Jedna mu je glavna na pameti: da ga puk obljubi, da ga štije, da ga lakše razumi! — Hvala na obećanju. Što znate, da je koristno, ugodno puku, pišite, šaljite. Eto slavite ove godine viška pobjedu, ne bili ste nam mogli dva slovca o viškim junacima sastaviti? Pozdravljamo.

Starcu Ljubomanu u Donja Poljica. — Liepo te je Jasenkinja vila nadahnula. Pjevaj, starče, što te god grlo nosi, tvoje će pjesme bit puno puku ugodne. U dojdućem broju vidit ćeš onu „o Poljičkim junacima“ pa odmah u trećem broju onu o Anici. Tko će pusto moći živiti sa liepom Anom!

Č. Gosp. J. K. Jesenice. — Hvala na „Pozdravu“ Onu drugu mudroliju „Kako mali nadmudrio staroga“ u dojdućem broju.

M. Pošt. K. M. Trpanj. — Begenišimo. Nadovezujte „Šetnje“ Pozdravljamo.

Striku Gjuru u Zagorje. — O čemu zdravlja ti govoriš? Primamo priča, zašto ne? samo daj da su kršćanskog sadržaja i na pučku pisane. Ona prva nije loša.

Splitskom trgovcu — Split. — Prvi su brojevi zapačani. U trećem, četvrtom doći će vaš članak o novoj željeznici „Od Splita do Sarajeva“.

Č. Gosp. F. K. Okolica. — Tako i vaš članak „Štedi i budi blagodaran. —

Č. Gosp. V. R. u gradu. — Isto tako i vaš životopis „Marka Sinovčića“. — Po mogućnosti u drugom broju.

Pučkom Zgodopiscu — Pokrajina. — Što si navrao, ustrpi se, bolan ne bio, doći će red i na tvoje hrvatske junake „Zrinoviće, Jelačiće“. Uz to ne dangubi, radi naprjed. Duga je godina a list zoblje.

Č. Gosp. Stj. B. Gruž — Primismo sve u redu. Hvala. Za svaki broj onako na vrieme. Rade i drugi, ali Vi imate *referat* za poljodjelsku gospodarstvenu struku. Članak „Litnja vrućina vinu ne škodi“ za dojdući broj, kao što i ocienu. Onoj posao opremljen. Zdrav nam bio i veseo!

Č. Gosp. B. M. Trpanj — Navalilo puno mliva, za danas nemoguće. Dojdućim brojem jedno i drugo. Naprjed s onom radjom. Na mjesto „Misli“ u naslovu reći će mo „Napomene“ bolje odgovora pučkom govoru. Gonite sva na pučku. Veseli!

Preč. Gosp. I. K. V. Šibenik — Drago nam je viditi i Vas u našemu kolu. Onu ćemo kraću tiskati čim prije. Naslov ćemo promienuti na pučku „Mali Uskrs.“ Da Vam pravo kažemo, vo lili bi izvora nego li prevoda. Sa štovanjem pozdravljamo.

M. Pošt. O. P. B. Sinj. Crtu „Bukovici“ izniet ćemo. Da je zeru jača, punija i bolje bi pristala. Hvala vam, kô prijatelju, na savjetim. Onu rieč u naslovu ne bilo na vrieme umetnuti. Naslov bio odputovao u Beč, da ga u bakar urežu. Ne bojte se, ako nije u glavi bit će u sred srca. Ne zaboravite nas. Čast Vam i poštenje!

M. P. O. A. V. u Kotare — Tri smo "pozdrava“ primili, a dosta je jedan. Opjevajte junake ravnih Kotara onako sve na pučku. Zdravi!

Janku Podmosorcu. — Poslovice, kako vidiš, evo u prvom broju, pjesmu mučno, a ono treće pod nikakovu cienu. Krsti se brate, jeli ono podoba za list? „Pučki List“ izdaje se, da puk naš malo ljudstvu privede, a jami se od nas onakovim prostičkim i nevjerojatnim šalakurijam. Uhvati se štogod boljega, ti moreš, ali sve u kratko, ožeto, sočno, sve na pučku. U kratko, opet ti velim. U „P. L.“ neima „nastavka“ ni „sliedi“ svaki komad o sebi. Pozdrav tebi i kumi Mari!

Č. G. J. M. Ilvar. — Počekajte; po redu se u mlinu melje. Ono ćemo malo oklaštriti, pa ćemo dragovoljno priobćiti. Držte se pučkog sloga! Pozdrav Vami!

Č. G. A. B. Gorica. — Onu pjesmu jok! Život Svetih naših Apoštola „Cirila Metoda“ već nam je naporuči. Štogod o gospodarstvenom stanju bratskog nam naroda tamo. Svi te pozdravljamo!

☛ Ne budi žao našim pomagačima na peru, da im se po štogod od njihovih sastavaka odkine, pridoda. Našem uredniku dali smo oštre nožice, i pustili slobodne ruke, da kroji i prikraja, kako njegovo oko bude bolje omjerilo. U pitanju jezika jedna jedina nam je stvar na srcu i u pameti: *da nas puk razumi*!

Molimo pak uz put sve naše suradnike, povjerenike da nam slobodno jave svaku i najmanju što bi čuli, opazili, da je u listu suvišna, neumjestna: četiri oka uviek bolje vide nego dva. Sve što je pametna, razložita, primit ćemo dragokrvno. Ljudima koji su se okolo „P. L.“ uhvatili nije do nikakove poduzetničke koristi ni do književne slave, već jedino, da se našem puku štogod dobra učini. A tu svi da smo za jedan štap, budimo složni, dogovorni, budimo ljudi!

Da ste zdravi i veseli. Pozdravlja vas

PUČKI LIST.

MARKO PILIĆ, Vlastnik i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A, (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 6 Lipnja 1891 Broj 3.

Izlazi svake prve i treće subote u misecu. Zapada na godinu f. 1, na pô godine nov. 50, a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računoju se po 10 nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo

PISMA

o Kolunelu Marku Deli-Markoviću iz Igrana.

Igrane je selo ponosito,
Ponosito, ter je glasovito,
Jer porodi ptića sokolića;
Po imenu Deli-Markovića
Slave njega latinska gospoda
I delije našega naroda;
Jer bijaše Deli-Markoviću
Na oružju drugi Kraljeviću.
Kuda godir na vojsku igjaše,
Vazda turske glave odsicaše;
Već se takvi ne rodi vojvoda
Od Primorja mista kamenoga
U početku rata od Kandije,
Pri obrani od Retima grada,
Proslavi se Deli-Markoviću,
Kad u turski šanac je prodrao
A sa sinom i svojim sinovcem.
Dvaput ga je puška obranila,
Jer ga biše družba ostavila,
I sramotno natrag pobignula.
Pri uzeću Klisa bijeloga
Našao se Markoviću Ive,
Kapetane od slavnog Primorja
I kapetan Markoviću Niko
Prida četom mladih Primoraca..
Kad Šibenik jesu obsidnuli
Trijest iljad ljute Turadije,
Poda pašom strašnijem Dervišom,
Tu se našli hrabri Markovići
Prid ostalim mladim Krajišnicim
Od bijela Šibenika grada,
Šibenička bijahu gospoda,
Od našega slavnoga naroda.
Od Makarske Deli-Markoviću,
A od Skadra Kruta Mihovio,
Svim junacim lipo upravljaše
Silni vitez Foskol gjenerale.
Sramotno su Turci suzbijeni
I u bijeg jošter natirani.
Kad to čuo Memed Tekelija,
Tad je caru tiho besidio:
„Slušaj mene care gospodare!
Daj ti meni silnu vojsku tvoju,
A evo ti tvrdu viru moju;
Ja ću uzet grada Šibenika,
Osvetiću viru pogazenu,
Pogubiću Frana Posidarca,
Kaurina Tomu Kontarina,
I silnoga Šurić Don Stipana,
Arbanasa Krutu kolunela,
Od Makarske Deli-Markovića,
Kapetane i mlade srdare,
Koji tvoju posikoše vojsku,
Pri opsadi Šibenika grada.“
Kad to čuo care gospodare,
Sve mu dade što je zaželio,
Silnu vojsku pedeset iljada
Na iljadu šestdeset stotina,
Četrdeset i sedam godina,
Na dvadeset prvi Kolovoza,
Na Šibenik paša navalio,
Bio ga je dvadest i šest dana.
Al' sramotno jeste uzmaknuo.
Tko obrani Šibenika grada?
Obrani ga Deli-Markoviću,
I uz njega Primorci junaci
I ostali njegovi rodjaci.
Tada se je slavno proslavio
Ko s početka rata od Kandije
U obrani od Retima grada,
I kapetan tada Markoviću
Za junaštvo posta kolunelom.
Jošter se je Marko proslavio
Pri uzeću od Zadvarja grada,
Gdi mu biše sinak poginuo

Digitized by Google

Po imenu Marko kapetane,
Osveti ga Marko kolunele,
I sinovca kapetana Marka,
Imenjaka Turcim posičena
Pri izletu u Liku krvavu.
Ka i drugog što mu posikoše
Pri navali grada Kaštelnovog
Osveti jih Marko kolunele,
Lipo sebi obraz osvitlao.
Podaca je više sinjeg mora,
Više mora u gornjem Primorju
U Podaci ljuta guja biše,
Po imenu Viskoviću Mijo.
Imadiše fuštu ormanicu,
Jer je bio na moru vojvoda.
Š njim se združi Deli-Markoviću.
Više put su Turke posicali,
Ljute guse po sinjemu moru.
Ali Turcim dosta ne bijaše,
Već Primorje ljuto opliniše
Davu čini Nikola Kačiću,
Prid obrazom bana gjenerala:
„Ja te molim, bane gjenerale!
Da mi dadeš do tri ormanice,
I na njima tri mlade vojvode
Od Primorja mista kamenoga.
Od Igrana Deli-Markovića,
Od Podaca Miju Viskovića,
A od Brista Grga Žarkovića,
Viteškoga kolina Kačića.
Zavešću se u mutnu Neretvu,
Pogubiću Turke Gabeljane,
Osvetiću moje rodijake,
Bratučede i još netijake.“
Što zapita Kačiću Nikola,
Što zapita to mu bane daje:
Dade njemu do tri ormanice,
I u njima tri mlade vojvode.
Zavezoše morem pod Primorje,
Kad su došli gori na Mladine,
Gdi udara u more Neretva,
Kod Osinja u kraj mora sinja.
Sritoše jih turske ormanice
I u njima Turci Gabeljani,
A prid njima tri age careve,
Tri brajena tri Perizovića,
Ljute zmije od Gabele grada.
Pobiše se prahom i olovom;
Od praha se ništa ne vigjaše.
Od topova ništa ne čujaše,
Markoviću dobra srića biše;
Jer potopi do tri ormanice
I isiče Turke Gabeljane,
Posiče ih Deli-Markoviću.
Kod Osinja u mutnoj Neretvi.
Pogiboše tri mila brajena,
Tri brajena, tri Perizovića.
Ljuto kune Turci Gabeljani:
„Gdi su sada tri Perizovića,
Ljute zmije od Gabele grada?
Pogubi jih Deli-Markoviću,
U Neretvi blizu sinja mora,
Gdi udara u more Neretva.“
Tuj mu sinak slavno poginuo
I sinovac mu je izginuo
Al' i njega rane dopadoše.
Dab' od koga nebi ni žalio
Već od svoga Bogom pobratima
Po imenu Nikole Pavića,
Nehote je njega udario
Iz svijetle puške talijanke,
S crnom ga je zemljom sastavio,
Mrtav junak crnoj zemlji pade,
Zemlji pade više ne ustade,
Kod Osinja u kraj mora sinja,
Gdi udara u more Neretva.
Plaču njega gospoda latinska,
I sva, pobre, krajina primorska;
Ljuto žale primorski junaci:
Pogibe nam Deli-Markoviću!
Na oružju drugi Jankoviću,
Koji Turke pod mač okretaše,
Pogubi ga Bogom pobratime,
Po imenu Paviću Nikola.
Markoviću! pokojna ti duša.
Vele li si glava odsikao.

Priopćio *Milan Mirković.*

Ljubav prama svomu narodu

(Piše otac sinu učeniku)

I.

Junački narod.

Dragi sinko!

Kažeš, da će vam sutra učitelj govoriti o junaštvu našeg slavnoga naroda. Kazat će vam, sinko moj, kako cili naš narod možemo da nazovemo junakom. Kazat će vam, kako se je na vikove borio protiv navala Turaka, koji su neprestano, poput divlje zviradi, na njega navaljivali, sela i bile gradove mu palili, dicu i žene mu robili, ubijali i plinili Danom i noću tribalo da naš jadnik drži u desnici oštri handžar, da obrani kuću i kućište, a time milu svoju otačbinu. Vlastitom krvlju oblivao je crni, svoj kruh; mnogo gorkih časova vidio, no vazda junak na srcu i na maču ostao. Na potoke je krvi izlio, no dica njekova krv mu blagosiljala. On je ne samo sebe pošteno branio od divljega susida, već i čitavu Evropu. Da ne bio on ju-

Digitized by Google

nakom, Turčin bi bio opustošio po svita. Pravedno je, sinko moj, da ostali pitomi narodi blagosiljaju hrvatsku junačku mišicu, koja im je uzčuvala krst častni i slobodu zlatnu. Nije on dobro ni oprao svoje ruke i odmorio se od duga klanja, eto ti krvavi polumisec svitli ponovno; a naš narod, pa i staro i mlado mužko i žensko, opet na oružje. To mu je bio kruh svakidašnji, kao što mu je sada vična slava za hrabrost i junaštvo.

Govorit će vam učitelj o junacima našega naroda, o ljudima, koji su prigorili svoj život za svoju otačbinu. U junačkoga naroda bilo junaka nad junacima, čija imena treba da s čašću spominjemo. Eno godine 1566. Turčin navalio na grad Siget. U gradu, je, sa svojim Hrvatima, junak Nikola Šubić. Turci mu obećavaju silno blago, da im se pridade. — Ne, — junački će sin, — ne predajem se, dok je meni na ramenu glava. Mene je hrvatska majka rodila. — Turci pobisnili, zapaljuju sve, što je oko grada. No Šubić hoće da do kaplje svoju krv žrtvuje miloj otačbini; zove svoje drugove, grli ih za poslidnji put, pozdravlja milu zemlju i poput grčkoga Leonide, baci se, sa golim mačem u ruci, na Turke. Umire u bitci, no umre kao najslavniji junak, jer je odsikao na tisuće turskih glava i spasio svoju otačbinu i cilo kršćanstvo od ljutoga dušmana.

Onamo sred Kosova propada srbsko carstvo. Divlji Turčin navalio poput risa. Topovi riču, olovo siplje. Sred olova i praha uzkočio se je u zlatnoj odori turski car. No eto ti našega junaka Miloša Obilića, poput rimskoga Ševole, s britkim mačem u srce porušitelju slavne otačbine.

Učitelj će ti napomenuti stotinu sličnih junaka, koji su umrli za otačbinu. Imamo i žena, koje su omastile svoje bile ruke, na obranu svoga doma.

Ovakove ljude, Milane, treba da blagosiljamo. Ovakovi ljudi mrze na tlačitelje, ljube sve narode, brane slabe, ne traže nego dobro, odbijaju časti, ne mare za svoj život a obožavaju slobodu svoje otačbine i za nju umiru. Sinko moj, sad si dite, ne razumiš toga, no čim budeš veći, tim će ti se pred očima stvarati veličanstvenijom slika junaka, koji su umrli za nas, koji i sada bdiju nad zemljom, za koju su krv prolili. Čut ćeš, sinko, kako naš narod uz mašklin, motiku i veslo, a osobito uz svoje gusle piva o junacima: o Nikoli Šubiću, o Milošu Obiliću, o Sibinjaninu Janku, o Kraljeviću Marku, o Berislaviću. Kad čuješ to pivanje, kad čuješ zvuk gusala, pozdravi u svom srcu junake koji su život dali za svoju otačbinu, i podiči se što si sin junačkog hrvatskoga naroda.

Tvoj otac.

II.

Otačbina

Otačbina tvoja, dragi Milane, nije samo okolica, gdi si se rodio, već cila zemlja, u kojoj žive narod tvoje krvi; narod, koji je imao istu prošlost, koji se je toliko godina borio proti turskomu divljaštvu; narod, koji je siromah u novcu, ali bogat u poštenju, u junaštvu, u zdravlju, u jeziku, u krasotama prirode. Ne mari, da naš narod ne ima više svojih slavnih junaka: Šubića i Obilića, ali ima još svoju krv, svoj jezik, svoje rike, svoje gore, svoja polja, svoje more, svoju slavnu prošlost i sjajnu budućnost.

U časovima najveće svoje sreće pozdravi otačbinu orako:

Mila otačbino, zemljo sveta, gdi su moji roditelji sunce ugledali i gdi će pokopani biti; gdi se ja uhvam, da ću živiti i umriti; gdi će se moja dica roditi i gdi rasti, ja te pozdravljam! Ja još dite, ne poznajem, ne shvaćam te još, ali te štujem i ljubim svom dušom i dičim se, što sam tvoj sin. Ljubim tvoje gore, tvoja polja, tvoje vode, tvoju slavnu prošlost, tvoje junake; ljubim te svu, kao što ljubim misto, gdi sam prvi put sunce ugledao i čuo za tvoje ime. Ljubim tvoje gradove, tvoja sela, palače i kolibice; ljubim s' istim žarom sve tvoje sinove, bogate i siromahe; ljubim sve što je tvoje, otačbino sveta! Zaklinjem ti se da ću sve tvoje sinove ljubiti kao braću; da ću uvik častiti u srcu svome tvoje velikane žive ili mrtve; da ću biti radišan i pošten gradjanin i neprestano nastojati da postanem plemenitiji, eda budem dostojan tebe, eda ti svojim slabim silama pomognem, da jednom izčeznu sa tvoga lica bratska nesloga, mržnja, nevolja, neznanstvo, osveta, ubojstvo, pijanstvo, linost i svako drugo zlo. Zaklinjem ti se, da ću te služiti, koliko budem mogao, s pameću, mišicom, srcem, kao janje i kao lav; i da kucne čas, da ti dadem svoju krv i svoj život, dat ću ti sve, blagosiljajući tvoje sveto ime i šaljući zadnji poljubac svima sinovima tvojim. Tvoj Otac.

Priredio **P. S. Kunčić**

Crkva Majke Božije na Trsatu.

Dok je Gospina Kućica na Trsatu bila, k njoj su hodočastili kršćani sa svih strana; a narod hrvatski, ako ćemo suditi po onom što tamo i danas biva, vas bi se izminuo. U Hrvatskoj na glasu su još i druga dva velika svetišta: (crkve) u Mariji Bistrici svetište Gospino; i kod Krapine Gospe Jeruzolimska, za ovim se odmah pribraja svetište Neprocinjene Krvi u Ludbregu. Hrvatska i Slavonija, van Biskupije Senjske, hodočaste kod ovih poslidnjih Svetišta toliko mnogobrojno da kuće ostati neće, a u mnogim ni čeljadeta, koje nije priko godine pohodilo koje svetište. Biskupija Senjska i to sve župe na izminice sa svojim župnicim pod crkvenim barijacim hodočaste na Trsat; kamo i iz drugih Biskupija i bližnjih krajeva Istrije, Kranjske i Stajerske hodočastnici pristupaju. Ova okolnost stranih hodočastnika vele se opaža i kod Krapine i u Mariji Bistrici, gdi sam vidjao velika hodočašća i iz Magjarske. Tolika Svetišta i hodočašća u Hrvatskoj, uredjena s procesijam, mora da su imala svoj početak od Gospine Kućice za vrime, dok je ona na Trsatu bila, gdi je mahom po njezinu odlazku na istom mistu knez Frangjipan sagradio bogomoljište, pa da se hodočašću udovolji uz bogomoljište bi do-

Digitized by Google

gradjena i Crkva. Hrvati hodočašteći na Trsat zaletili bi se i priko mora u Loret da se nagledaju Gospine Kućice, koja je Trsatu za tri godine i sedam miseci bila uzrokom njihove radosti. Kad je jedno hodočašće hrvatsko bilo u Loretu za prvih dana povratka Pape Urbana V iz Aveniona u Rim, namirio se i Papa u Loretu, te videći kako Hrvati prid Gospinom Kućicom plaču i suze prolivaju, ganu se i sam do suza: sazoavši koji su to bogoljubnici, na molbu Knezova Frangjipana godine 1367, pošalje jim sliku Blažene Gospe, koja se i danas na Trsatu štuje. Da tada pomnožano hodočašće bude i unapried imalo to veću utihu, Crkva bi razprostranjena; a i nadodat joj franjevački samostan god. 1453; pa da podpuniji bude oblik hodočašća prama uspomeni Gospine Kućice, staro bogomoljište na glavi Crkve bi priredjeno po razmiru Gospine Kućice u Loretu i to g. 1614.

Na brzo taj samostan postao je glavom ostalih primorskih manastira i krbavskih, a izmedju dalmatinskih pripadao mu je sam Karinski. Redovnička obitelj istoga manastira svedjer je mnogobrojna kako iziskuje položaj i potriba onoga Svetišta. Godine 1715 dne 8, 9 i 10 Rujna, svečanosti su se obdržavale na Trsatu okrunjenja Gospina i tada, prem je bilo more zatvoreno rad pošljice u svitu pristupilo je do šestdeset hiljada hodočašća sa raznih strana naših krajeva.

Dne pak 10 prošloga miseca svibnja slavila se je na Trsatu šestogodišnjica prinesenja Gospine kuće iz Trsata u Loreto. Tri dana slavila se je velika pobožnost. Zadnji dan senjski biskup Posilović, rekao je veliku svečanu misu u staroslovenskom jeziku (glagoljački) a pivalo je hrvatsko pivačko društvo „Jadranska Vila". — Što u crkvi a što van crkve računa se, da se taj dan bijaše nakupilo na Trsat do 15 tisuća pobožnih duša. Neka naš hrvatski narod i unaprid ovako viru i ljubav prama Majci Božjoj uzdrži, a Gospe mu svedj u pomoći bila!

fr. A. V—ić.

Što je težaku
kroz misec lipanj (jun) raditi.

U vinogradu. — Neka ti je uvik na pameti loviti i tamaniti gamad, jer će se vremenom nakotiti da se nećeš više nikako moći obraniti. Sada se počimlju, u zametcim grozdova ukaživati crvi, oni isti koji kašnje ucrvaju jagode. Crva ćeš sada naći u zametku grozda, zapredena u finoj paučini gdje brsti cviće, za to kada što okolo loze radiš, pregledaji i grozdove, pa ugledaš li da mu je koji čemuljak paučinom zapreden, odkini ga i spali na vatri ili potraži crvića pa ga sgnječi. Svakim crvićom šta si ga sada pogubio, pogubio si ih drugih 40 koji bi se iz njega bili raskotili i koji bi kašnje mnogo groždja ucrvali.

Nije li loza još počela cvasti, sumporaj vinograd po drugi put te navlastito napraši dobro grozdove, nisi li mogao prije a ti učini posli cvatnje. Valja takodjer da i poštrapaš tekućega miseca po drugi put običnom rastopinom modrog kamena. Posli cvatnje takljaj i čisti zaperke, nemoj ih očehnivati sve do podanka nego im ostavi jedan kolinac, jer možeš raniti onaj pup koji leži pri podanku i koji će ostati za dogodišnju rez. Kad su jagode ništo ponarasle a sunce po dobro ugrijalo, pazi kako takljaš, jer iznešeš li grozd u jedan put na sunce, popariti će ga i posušiti. Plij travurinu pa ju ostavljaj po površini.

U vrtu. — Kada je od potribe zalivaj ali dobro pa i to samo pod večer, da se zemlja neokori i da se povrće preko noći vlage nauživa. Travu nepristrano čupaj, praznine zasij bižima, fažolom ili rodakvom ili zasadi salatom. Pod mlune i dinje podmetni pločicu ili daščiću da ti negnjiju pa ih od vrimena do vrimena privrći da svugdi jednako dozriju. Sime od povrća, koje sada zrije kupi i spremaj.

Na polju. — Nisi li još pripravio, što ti je za žetvu potrebito a ti pripravi sada. Nečekaj, da ti žito prizrije, kako ti je navada, jer će ti kruh biti puno lošiji, nego pusti da ti prizrije samo ono što će ti trebati za sime. Žanji po suhu vrimenu i nevežiji ga u snopove prije nego se je dobro ošušio, jer bi se snopovi mogli upaliti.

Zagrči kukuruz, duhan; beri buhač pa ga na sinastu mistu na tanko razgrni da se suši i od vrimena do vrimena promišaj; trebaliti simena a ti ostavi nikoliko busova neobranih.

Na livadi. — Kosi po prvi put travu, nečekaj dok ti se posuši, nego ju pokosi odmah u cvatnji, jer će ti biti puno hranivija a blago će je i radje jisti. Ne kosi ako je trava vlažna ili se nadaš kiši. Ako si već pokosio pa se nadaš da će kiša udariti, strpaj sino na stogove, a potrajeli kiša razgrni stogove da se neupale.

U konobi, staji i pčelinjaku radi onako kako ti prošloga miseca rečeno.

S. BULIĆ.

Koliko koja zemlja na godinu vina daje.

Španjolska Trgovačka komora proračunala je, koliko je svaka zemlja kroz ovih zadnjih pet godina vina našla, te od broja tih pet godina uzevši sridnji broj, izlazi, da more dati na godinu vina:

Italija	30	milijuna	100	hiljada	ektolit.
Francuska	26	„	250	„	„
Španjolska	26	„	—	„	„
Austro-Ugarska	10	„	—	„	„
Portugalska	4	„	—	„	„
Rusija	3	„	—	„	„
Turska	2	„	—	„	„
Tunižu Africi	2	„	—	„	„
Srbija	1	„	500	„	„
Grčka	1	„	500	„	„
Rumunjska	1	„	500	„	„
Savezne države u Americi	1	„	500	„	„
Argentina	1	„	—	„	„
Čilè	1	„	—	„	„
Otoci Kanarski	—	„	300	„	„
Madera	—	„	100	„	„
Rt Dobre Nade	—	„	100	„	„
Auštralija	—	„	85	„	„
Sve skupa	116	milijuna	935	hiljada	ektolit.

Digitized by Google

Razgovor na pjaci u Svirčima.

Ivan i Toma.

Iv. Dobar dan, *paron* Tomazo; ča će reć, da ste ovamo, ako je dopuščeno?

Tom. Imao sam ništo posla ovdi.

Iv. Kako vaši?

Tom. Na broju smo svi, hvala Bogu. A ovdi?

Iv. Ni' loše, hvala von. A jeste l' ča nošli vina?

Tom. Eh, što ćete; s vama se ne može nikako trgovati. Istina je, da je sviraško vino dobro, ma ne valja biti tako tvrdi u trgovini; jer... jer... — vi me razumite... — odbije se trgovce; pak se dogodi, da ga se ne more ni prodat, ni darovat.

Iv. E, oto son ga mogo prodat odma iza jematve po četrnaste; a sad mi ga je vajalo dat po dvanaste i kvarat.

Tom. Tako je, tako Ivane. Prodaj ga odmah iza jematve; i kun' mene, ako fališ. Onda ti ide sve, i onda su cine uvik dobre.

Iv. Za reć von svu istinu — imô son *intenciju*n prodat ga onda, jer mi je *okurivalo* za kupit *mula*; ma pok son se razvargo, jer mi ga ne bi ko imo vodit, ... a . . . .

Tom. Čini mi se, da imaš jaka sina.

Iv. Imon, *šjorši*; oto nimom nego njega samoga; pok je to mati raspustila dokle je bi manji, dola mu da čini ča hoće — sad ni svi vrozi ne bi mogli s njin.... A baš za to, ča je vragometan, ne bih mu dô *mula* u ruke...

Tom. A, moj Ivane, vidio sam, da je ovdi mladjarija zapuštena od svojih starijih kao malo gdi; ništa dalje od sinoć — trefio sam se izaći sa *šior* Tonom Carićem na *pjacu*; pak je po *pjaci* do puno kasno bilo toliko dice; a opet bilo je i starijih ljudih; te je bilo, moreš reći, više čuti dicu, nego li starije. Tu su dica *beštimala*, kidala se i potezala, pušila i igrala — kao da nimaju nikoga na svitu — i nije se ni jedan čovik našo, koji je svomu sinu otegnuo uši i poslao ga kući.

Iv. A, imate prav'; dica su ovdi puno zapuščena....

Tom. Pa kako se morete tužiti, da su vam dica zločesta, neposlušna, divlja, kad vide, da mogu s vama zapovidat? Oprosti moj Ivane, ma to je za vas velika sramota.

Iv. E, mi smo muški, *šjor* Tomazo, kako znate, priko dneva vonka na *lavuru*..... Hoćete l', da mi uvik stojimo kod njih?

Tom. Tomu se može lasno lika naći, moj Ivičo. One, koji su veli — imali biste vodit sobom u polje — pa da ih i nije volja; a one koji su od škole, neka pazi mati priko dana; a kad vi muški dodjete kući večer, imali biste pitati, oznaniti se, gdje je ko priko dana bio, što je činio. U večer pak ne puštati nikoga vanka — nego s njima u postelju.

Iv. A *šjoršì*; vi imote prav', kako čovik; to bi bilo dobro; tako bi vajalo činit. Ma ča ćete? oni bi von i tako znali govorit grubo, lipo da su uvik zatvoreni u kući; jer se sad *propja* u niku arjavu zvizdu začmu....

Tom. O, *bravo!* Zvizdu, zvizdu, Ivane. Nje to do nijedne zvizde, ne, Ivane. O, reci ti meni, koga vide i koga čuju u kući?

Iv. Svoje starije.

Tom. O, *bravo*! Dakle kad bi u kući dica znala govoriti naopako, to će reći, da čuju od svojih roditelja u kući govoriti kako se ne pristoji.

Iv. E, poborica, imote prov'....

Tom. Dakle od koga odvisi, Ivane, najveće, da dica budu dobra?

Iv. Od njihovih roditelja, bome.

Tom. Dakle?

Iv. Dakle, jo vos *kapin* dobro — i vajalo bi se doržat vašega svita.

Tom. Tako, Ivane, tako; a sad mi te valja ostaviti, jer imam ništo posla. Vidićemo se.

Iv. A i jo gren na lozje. Sluga von.

Tom. Da si mi zdravo, Ivane.

Kakova se litina spravlja.

Pišu nam:

Iz Novoga kod Trogira: Vinogradi već dobro ozelenili. Loza je u obće dobro urodila. Osobito se vidi dar božji na dobro uredjenim vinogradima. Prvo se sumporanje obavilo još za minulih lipih dana. Sa svom nikidašnjom obilnom kišom nigdi traga Peronosperi. Ovi svistni težaci već su se oskrbili modrim kamenom da, kada bi se bolest pojavila, što nedao Bog, uguše je u prvom zametku. Maslina je pripuna rese i ne bude li ušenka nadati se je dobroj berbi. Voćke su pune sladkotečnog ploda; povrće se bujno razvija, a buhač se već bere i prodaje 16 novčića po kilu. Budu li pogodna vremena, sva je prilika, da ćemo imati obilnu i bogatu litinu. — Ovdi se je sve vino rasprodalo, i ako ga je gdi još što malo, jedva će doteći za mistne potribe.

Iz Donjeg Humca na Braču: Ovde vinogradi lipo napreduju i obećaju obilnu jamatvu, ako nas Bog učuva od bolesti (Peronospere). I maslina pokazuje ne loše cvit (listi). Jesenski usivi takodjer lipo izgledaju; te u obće godište obećaje obilan dar težačkomu trudu — samo ako nas Bog učuva od svojih biča. Vino je blizu sve rasprodano izmedju 11 i 12 forinta po etolitar.

Iz Nina kod Zadra: Amo vinogradi neizgledaju sasvim dobro; ploda malo a bolesti jur dosta. Po nikim vinogradima, osobito pri doli, jur se pokazala medljika (peronospera) a grinje (cronosi) ogubale polovicu lista. Amo se težak uhvao najviše u vino, pa mu se i ova nada izjalovi. Zimus žeštoke dvi bure odnile većim dilom žitija, a sad je strahota pogledati na pô gole njive. Ne prihvati li kukuruz zlo i naopako.

Iz Gabele u Hrcegovini: Ovamo litina dobro idje; loza je još bez ljage (maće), samo na mistim spuž balavac brsti lozu; dobro bi bilo da malo rose pane.

Iz Bogomolja na otoku Hvaru: U Gdinju i Bogomolju loza dosle lipo izbacila, bolesti nikakove, osim u docim štogod nedaće, a to je već sumporano. Buhač — jer sušom prošlog lita, pa i onom Sičnja i Veljače ove zime mnogo pritrpio — ridak je i malo je cvića bacio. Ono medjuto što je Bog dao, lipo je i već se počeo kidat. Daj Bože, da mu cina prilična bude, da narod uhvati čim će dugove platiti. Sijanice su baš dobre, jer im kiša dosad ugodila. Zelja ima ništo, ali ne koliko bi ga se htilo. Ribari, koji su odavna pod ova dva sela dolazili, gdi bi na brodove pune lovili te i nas tim pomagali; ove godine još se nisu ukazali — jer ne vidi se ribi traga. Bog nas — hvala mu i slava — obdario sveobćim zdravljem.

Digitized by Google

Iz Omiša: Vinogradi lipo zazelenili. Bolesti, hvala Bogu, nije još viditi. — Višanja manje nego lani. Na maslinam se resa lipo pokaziva.

Iz Jesenica u donjim Poljicima: Višnje počele pastriti. Roda slabo, ni za polovicu lanjske. One maglušine prošlih dana ko da su ih odnile. Vinogradi lipo, a i na maslinam nije zla viditi. — Sve što Bog htide!

U Splitu: Vinogradi kô zeleni gaji zazelenili lišćem. Bog dao roda na grozdu, hvala mu i slava, da se bolje ne može želiti. Bolesti još nije nigdi viditi. Svit isto sumporaje, a pametniji već su i poškropili. —

Priporuka!

Vadeć zadarskog kotara, u nijednom drugom kraju Bogu dobrom hvala, nije se još puno pojavila ljuta bolest loze medljika (peronospera). Nego kiše su česte, a iza kiše odmah žestoka vrućina, te se je bojati, da nam naglo nadodje i mladu lozu ne napane. Znaj se, puče, na vrime čuvati. Pametan ličnik, bojeći se bolesti, znaju na vrime od svoga bolestnika odalečiti. Težače, poljodilče, bolest tvoje loze ti poznaješ, jer si ju već vidio, a znaš joj i likariju. Rastopi 2 kila modrog kamena, rastopi 2 kila zagašenog klaka (vapna) te sve to pomišaj u 100 litara vode i tim poškrapaj lozu. Do tri puta škropi, i to ponajprije u cvatnji, pak kroz ovi misec drugi put, a dojdućeg miseca po treći put, kako vidiš, da je potriba. Radi i nastoj, puče. Neka Bog blagosovi tvoje krvave trude i dade ti obilata ploda, što ti od srca želi tvoj

Pučki list.

Što je nova po svitu.

Na 20 prošloga miseca dogodio se je u Biogradu, glavnomu gradu kraljevine Srbije strašan nečuveni dogadjaj — Srbski kralj Milan, kako smo u prvom broju kazali, ima nikoliko vrimena da nežive u ljubavi niti u vezu ženidbenom sa svojom ženom kraljicom Natalijom. Rastavljeni jedno od drugoga otimali su se tko će nadgledati jedinca sina Alešandra, kojemu je stopro 14 godina. Raspušteni i raskalašeni kralj nije mira davao, te pošto se je on svoga vladanja svojevoljno odrekao, vlasti su nastojale odalečiti ga iz zemlje. On je bio tomu kael, ali hotio je da i njegova žena Natalija bude na svaki način odalečena i potirana. Ona kao njegova žena bila bi se more bit dala sklonuti, ali kao majka nije se mogla nikako odalečiti od svoga jedinca sina. Te evo što se je dogodilo: Dodje dan prije u stan kraljičin ministar Pašić i zamoli ju, da svojom voljom krene iz Biograda, a kašnje da će moći povratiti se u Srbiju. Kraljica odgovori da po zakonu njoj je dopušteno u Srbiji stati. Po podne na 3 sata dodju oružnici pod kraljičin stan i zatvoriše sve ulice. Eto ti kočije sa oružnicima. Kraljica se otimaše, ali oružanom silom odvukoše kraljicu u kočiju, da ju odvedu na parabrod, koji ju je morao odvesti vanka zemlje. Kada to začu narod, koji ljubi kraljicu kao svoju majku, skoči na noge, okupi se na obali rike, gdi je parobrod stao, i videći kraljicu u kočiji oružanom silom i vojskom okolišenu, navali na vojsku, na oružnike kamenjem. Vojska poče pucati, ali sila Boga ne moli. Narod užešćen navali okolo kočije, odpregne konje i na svoje ruke dovuče natrag slavodobitno kraljicu u njezin stan. Uz to po gradu strašan nared i šakanje, dosta ranjenih koliko od gradjana toliko od oružnika. Mislilo se, da će tim posao svršiti, ali kada narod pospao, u zoru iste noći prodriše oružnici u kraljičin stan, sputiše ju i s njom na parobrod, koji ju odmah odvede vanka Srbije u Zemun. Mnogo je svita isto stalo na nogu, ali velika vojska, što je bila naprišno dozvana, bijaše zatvorila sve ulice i prolaze, tako da nereda nije bilo nikakova. Mali Alesandar, njezin sin kroz sve ovo vrime bi odpraćen od podvornika malo dalje grada, samo da nečuje plač i jauk svoje majke. On za sve ovo ništa nije znao, niti će dan danas znati. Sutradan, kada se je saznalo, da je kraljica u Zemunu, na tisuću čeljadi gospodske i trgovačke ruke poleti u Zemun, da pozdravi svoju kraljicu. Do 30 gospodja dodjoše ju pozdraviti i dadoše joj na dar tri dragocinjena vinca. Kraljica je počela suze roniti, kada ih je ugledala, jer je i ona majka kao i one, a tiraju ju od svoga sina. Kada je kraljica prolazila na parobrod, koji ju je imao odvesti u Rusiju, sgrnulo se mnoštvo nebrojeno svita, mahalo se rubcima, padalo se prida nju i skuta ljubili, pozdravljalo i vikalo: „Sbogom majko naša.“ Ona je plakala, kô ljuta zmija, odpozdraljala svit, i priporučivala, da joj sina gledaju. Tako bi protirana iz Srbije kraljica Natalija. Eto do česa se dolazi gdi neima straha božjega, ljubavi kršćanske izmedju muža i žene, pa makar oni bili i okrunjene glave.

— Na 15 ovoga miseca otvorila se je u Pragu, glavnom gradu Češke, velika izložba. Na ovu izložbu nisu hotili doći Nimci, misleći, da bez njih neće moći ništa Česi učiniti. Sa svim tim oni su pokazali svitu velike dragocinjene plodove svoje trgovine, obrtnosti, po čemu se more viditi da je Češka najbogatija pokrajina naše države. Na izložbi bilo je i naših zastupnika Borčić, Perić i iz Istrije Spinčić. Česi su velikim veseljem pozdravili naše ljude, kao od bratskoga hrvatskog plemena. Puno svita vrvi da se nagleda te izložbe. Za vrime jedne nedilje pohodilo je priko stotinu i trideset hiljada ljudih.

Po našim stranam

Sve to veće čine se priprave za zagrebačku izložbu, u kojoj će mo dojdući put mi po tanko govoriti. Drago nam je za sada javiti, da se je do 200 trgovaca, posidnika iz Dalmacije do sada prijavilo za izložbu, i da će paviljon (izložbena zgrada) za Dalmaciju bit sigurno podignuta. Zapadat će do 3 tisuće forinta. — U Bosni poćet će ženske ličiti, osobito poradi turskih žena (bula), kod kojih ne smi pristupiti muška glava. Otvoren je ovih dana i natičaj, po kojem se javlja, da će ta likarica imati na godinu 1400 forinta plaće — Na 13 ovoga miseca ču-

Digitized by Google

veni rodoljub Ante Starčević slavit će na blagdan svoga imendana 30 godina svoga političkoga i rodoljubnoga rada.

— Ministarstvo je odlučilo, da se započme uredjivanjem rike Krke, te je ovih dana bila prva sidnica u Zadru. Od Vlade je prisidnik Pavić, te savitnik Trukša i nadmirnik Tamino. — Od Odbora Klaić i Vojnović. — Ovih dana pošao je iz Zadra u Vrbgorac mirnik Tamino i Musanić da izvide o uredjenju voda i prisušenju Rastoka. — Namistnik David obašao je svu donju Dalmaciju i posvuda bi srdačno primljen i pozdravljen.

U Splitu.

Željeznica. O novoj željeznici, koja će se, kako smo zadnji put javili, provesti iz Splita do bosanske granice, primilismo opet kašnje sigurnih visti. Zeljeznica poći će, kako smo rekli iz Splita kroz sridnja Poljica, ali ne će bit upravljena pram Mostaru-Metkoviću, već priko Šeštanovca na Aržanovo, odakle će na Bugojno-Janjiće Sarajevo. Čujemo, kao da nike obćine hoće da izkažu svoje nezadovoljstvo što ne će njihovih mista ticati. To ne begenišimo. Sada kada se je ovaj posao velikim trudom naših zastupnika u Beču — na čast im budi — do kraja doveo, ne bi bilo pametno našom neslogom da u repu nož slomimo. Ljudi božji, dajte se razboru. Pustite, da se sada privežemo Bosni, kašnje lako se je i na druge strane opružiti. Kažu nam, da bi nova željeznica kroz četiri godine bila gotova. U ime božje, samo da se počme!

Vesela vist. — Prigodom vojničkog vižbanja u Trogiru glas je, da će se naš primilostivi kralj zaletiti za nikoliko uri i u naš Split. U zdravlju i veselju nam došao!

Ličnik za oči. — Vridni Dubrovčanin Dr. Selak, ličnik u Jaski, čujemo da će ovog miseca proći Dalmacijom i zaustaviti se nikoliko dana ovdi u Splitu. Na znanje bolestnim od očiju.

Valjana ruka. — Ovih dana bila je izložena u dućanu brijača Ševeljevića na Gospodskom Trgu slika Porodjenja Gospodinova fino urizana u drvu. To je radja mladog ali vrstnog umitnika *Marina Radice*, iz Velikog Varoša. — Mladom majstoru radujemo se na dobru početku i priporučamo ga svitu za naručbe radja. Ljubimo i pomažimo, što je naše!

Odlazak. — Odilio se je ovih dana iz Splita vridni i učeni profesur Rešetar, koji je za više godina pametno i ljubezno odgajao našu mladež na školam gimnazija. Išao je u Beč, da uredjiva izdavanje zakona na našem hrvatskom jeziku. Bilo mu sritno i čestito!

Namisnik. — Priuzvišeni namisnik Dalmacije Emil David došao je u ponediljak na 8 sati sa parabrodom „Andreas Hofer“ u Split. Izkrcao se je sutradan na 8 sati jutrom, obašao škole, urede, te na 2 ure po podne podje viditi u društvu gospodina Bulića starine na Solinu, a odtole u Trogir. Povratio se na 8 sati večer iz Trogira. Opet sutradan u sridu pošao je jutrom na vojničku poljanu, prigledao vojsku, zatim u pratnji gospodina načelnika Bulata vidio klaonicu na Luci i druge znamenite stvari grada. Jedne i druge večeri grad je bio razsvitljen a glazbe su na obali zvonile. Priuzvišeni namisnik puno je zadovoljan na srdačnome dočeku, te lipom redu i čistoći grada Splita, kojega, kako on isti reče, velika budućnost čeka. Radovao se je Splitu, što će ga na 27 tekućega pohoditi Njegovo Veličanstvo naš vladar Franc Josip.

U četvrtak jutrom odputovao je za Sinj. Sritan mu put!

Na Sudu.

Prošlog miseca bile su na sudu prid porotnicima slideće rasprave:

Na 4 maja.

O Jakovu Kordiću Petrovu, rečenom Pedini iz Komiže. Bi tužen poradi pokušanog silovanja. Branio ga odvitnik Dr. Dešković. Bi osudjen na 8 miseci tamnice.

Na 5 maja.

O Nikoli Duvnjaku pok. Stipe, od kotara Vrlike. Bi tužen poradi zločina paleža. Branio ga Dr. Forlani. Osudjen je na 10 godina teške tamnice.

Na 9 i 10 maja.

O Petru Vukušiću pok. Tadije iz Katuna, omiške krajine. Tužen bi radi zločina umorstva i teške tilesne ozlede. Branio ga Dr. Dešković. Bi oprošten od svake osude.

Na 11 i 12 maja.

O Luki Bilanžiću Grginu, od sinjskog kotara, poradi ubojstva. Branio ga Dr. Dešković. — O Luki Bilanžiću Filipovu, isto od sinjskog kotara, poradi zločina teške tilesne ozlede. Branio ga Dr. Karlovac. Obojica slobodna.

Na 13, 14, 15, 16 i 17 maja.

O Iki Penjićevoj pok. Jure iz Suhogdoca, trogirskog kotara. Bi tužena poradi čedomorstva. Branio ju Dr. Bakotić. O Ivanu Maleti Martinovu, kao sukrivcu umorstva. Branitelj Dr. Forlani. O Cviti udovi Jure Penjića i Božici ženi Ante Penjića, tužene, da su sudilovale umorstvu. Branio ih Dr. Mangjer. Ne bilo tvrda dokaza, te svoj četvorici oprošteno.

Na 19 i 20 maja.

O Vicku Šundovu pok. Mate iz Bračevića Muća, poradi zločina umorstva, te o Ivanu Šundovu pok. Mate poradi teške tilesne ozlede. Oba branio Dr. Mangjer. Prvi osudjen na godinu i šest miseci teške tamnice, drugi prost.

Na 21, 22, 23, 24 i 25 maja.

O Miji Galiću Markovu, Miji Bašiću pok. Ante i Juri Gjirliću Luniću Lukiću iz Radošića, kotara trogirskog. Sva trojica tužena poradi zločina umorstva. Prvoga branio Dr. Mangjer, drugoga Dr. Tomaseo a trećega Dr. Dešković. Slobodni svi.

Na 26 i 27 maja.

O Petru Kosturu pok. Marka i ženi mu Jeli iz Civljana, vrličkog kotara poradi zločina paleža. Branio Dr. Mangjer. Muž osudjen na 14 godina tamnice a žena na 8 godinâ. —

Digitized by Google

Odgovor na Pitalice i Zagonetke 2.og broja.

1. Jer neima mesa. — 2. Vino. — 3. Godina. — 4. Iz pune. — 5. Grom. — 6. Koža. — 7. U božjoj (crkvi). — 8. Žaba korujača. — 9. Onaj na kartam. — 10, Loza.

Nove Pitalice i Zagonetke.

Domisli se!

1. Bila se rodi, zelena odraste, crvena umre.
2. Kad je krava najteža?
3. Česta gora čestana, pod čestanom poljana, pod poljanom dva vira i pod njima odkosje, pod odkosjem sipilo, pod sipilom jamilo, pod jamilom gladilo.
4. Kad vidiš, onda ga nevidiš, a kad nevidiš onda ga vidiš.
5. Tko piva kad drugi plaču?
6. Nad zemljom stoji, ptica nije, rep ima, miš nije, glavu ima, vlasi nije, sladko je, slador nije, vode ima, voda nije, tek ima, kruh nije, srce ima, krvi nije, majku ima, tužbe nije.
7. Oboje brkato, oboje repato a jedno drugo nemore da vidi.
8. Što je više od Boga a gore od vraga?
9. Trči mrka priko polja, za njom ide vuk napenduk: stani mrka, zla ti trka, sad će tebe stati kvrka.
10. U naše Anice devetere tkanice.

Čelebija Mujo.

Poruke i Odgovori.

Povjereniku za srednja Poljica — Počekaj, doći će sve u redu. Puk na jagmu svoj list grabi. Liepu li nam jabuku, junače, spravljaš. Do *stotinu* predbrojnika za „P. L.“ naći to je junačko i plemenito djelo — Blago majci, koja te rodila!

Č. G. N. V. — Drniš — Primili na ugodno znanje i čekamo. Zdravo!

Prijatelju Ili Zagorje — Poslao sam ti „P. L.“ po konsulu Filipu. Sad kada si ga vidio, uzmi pero i piši. Tebi ne triba kazivati, kako se za puk piše. Primio „Šale — Zagonetke“. Ako je ikako, brajo, moguće, ono iz domovine Škenderbega Jurja. Tebi i Jozi u Proložac od srca pozdrav!

Pučkom Šalidžiji — Split. — Šala je i Bogu draga. Piši šale, ali u kratko i neka su dobro osoljene.

M. P. S. B. — Brač — Što je od one gačice?

M. P. P. Š. — Cetina — Bit će ti imenjak uručio „P. L.“ Pero u ruke i na posao. Po koju crtu iz naše prošlosti, ali u kratko, oživo, a sve na pučku. — Obojici pozdrav!

Pobratimu B. — Zadar. — Ajde, bora ti zelenoga čemu zube tupiti. Pusti pašće neka se izlaje, a kada se izlaje, znaš što? potulit će i samo glavu, podvit će rep i jezikom za zube! Da ih peče, vjerujemo. „Pučki List“ uz tri tisuće svojih predbrojnika najbolji je dokaz, kako je naše pučanstvo osviešćeno, i kako ne haje za njihove šurke babe Jurke. Mi ne odgovaramo niti se pravdamo, gledamo naš posao.

Panteliji Mutibariću — Imotska krajina — „Domišljajke“ primljene, ono opremljeno. Od Boga ti zdravje a od nas svih pozdravlje!

M. P. I. J. — pod Mosorom — Članak „O Ljudstvu“ dobar. Moreš slobodno naprjed. Ne motaj puno izrekam. Puku treba na prosto kazati. Hvala ti na savjetim. I ja sam od tvoje, al daj ti svačemu doskoči!

Č. G. J K. — Jesenice — Ono „O Čistoći“ dobro, samo ustrpi se, dok dodje na red. Sve ostalo počašu Marijanu. — Zdrav mi bio!

M. P. I. V. Šibenik. — Crta o Kaštelanskom junaku „Kumbatu“ dobro će zaleći. Hvala!

Č. G. A. B. — Trogir. — Bude li ikako moguće, tiskat ćemo onu crticu „Uzdaj se u Bogu“. Pišite onako u kršćanskom duhu, ali bez velikih pripomena i napomena. Puku je dosta dogodjaj kazati, pa se on i sam po sebi domišlja.

M. P. I. L. pokraj Trogira. — Razgovori „O Zemljištnim knjigam“ zgodan i koristan. Jedna mu je mahna, da je puno dug. Znajte se vladati unaprjed. Živili!

Č. G. S. Ž. — Gabela — Begenišimo i zahvaljujemo.

Miji Vukasovu — u Knežiju — Aferim!

Na čast i zahvalu!

Evo s božjom pomoću ulazimo „P u č k i m L i s t o m“ u treći broj. — Prvih dana, kada smo list zamislili i koce mu pobili ne bijaše nam na pameti nego jednu hiljadicu i koji stotinjak više komada u puk proturiti. Ali kašnje na naš poziv toliko nam se je naroda prijavilo, da smo morali odmah prvi broj u dvi tisuće komada odsjeći, drugi u dvi tisuće i pô, a pošto se novih predbrojnika sveudilj javlja ovaj današnji treći broj u **tri tisuće i pet stotina komada** u sviet opremamo. Bili bi pred Bogom griešni a pred ljudima sramotni, kada bi tudje poštenje sakrili. Nije ovo naša zasluga, štioci ljubljeni, već su trudi i zasluge naših povjerenika, poslovača, širitelja „P. L i s t a“ Vama, braćo draga povjerenici, čast i dika, što ste svaki u svojem mjestu ovaj list puku u ruke stavili i u srce mu ga uveli. Ničgova nego vaša je zasluga, da smo se do ovog broja popeli. Mi Vam nikakove nagrade i naplate nedajemo nit šaljemo, jer za nas niste radili već za naš i vaš hrvatski narod. Neka Vam Bog i narod trude naplate. — Vi jeste nama u trudnom početku na ruku došli, a na toj ljubavi mi vam opet velimo: Hvala, braćo od srca hvala! Ustrajte i unaprjed. — Sve u ime božje i slavu hrvatskoga naroda!

Upravitelji
«PUČKOGA LISTA».

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A, (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. Split 25 Lipnja 1891 Broj 4.

Pučki list

Izlazi svake prve i treće subote u mjescu. Zapada na godinu f. 1, na pô godine nov. 50, a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge vrstbe računaju se po 10 nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo

SVITLOJ KRUNI
NAŠEGA PRIMILOSTIVOGA VLADARA
CARU I KRALJU

FRANI JOSIPU PRVOMU

PRIGODOM NJEGOVA DOLASKA U SPLIT NA 27 LIPNJA 1891.

Svitla Kruno, Gospodaru,
Oče dobri, naš Vladaru,
sritno doša' k našem domu,
k hrvatskomu puku svomu!

Svak ti želi vidit lice:
Tebe prate hrpimice
i vlastela i težaci,
bogataši i prosjaci.

Ti si, Kralju, drag i mio,
jer si svakom ugodio
rad Tvog srca pridobroga
i kolina pobožnoga.

Ruku pružaš siromahu,
braniš svetu viru našu,
dižeš crkve i otare.
a progoniš zulumčare.

Mi Hrvati, Kralju mili,
uvik smo ti virni bili,
pa ti štiti od svakoga
puka svoga privirnoga!

Bog Ti dao zdravlje lipo,
Kralju mili naša diko;
Bog vodio Tvoju ruku,
da upravljaš svomu puku!

Živio nam mnogo lità,
naš Vladaru, diko lipa;
živio nam, Kralju Frano,
naša željo i obrano!

Pučki List.

Dobro nam došao!

U subotu, koja dolazi na 7 sati jutrom Njegovo Veličanstvo Car i Kralj naš **Frano Josip I.** stavlja nogu na naš kraj, ulazi svečano u dični naš Split. Nije ovo prvi put, da nas Njegovo sjajno lice svojim dolaskom veseli. God. 1875 mi smo se nauživali veselja prigodom njegovog prvog dolaska, a sada nam se opet od radosti srce uzigralo, te ga veselo čekamo, da ga svi jednim glasom pozdravimo: *dobro nam došao*! — Nego, koja je svrha našega Vladara amo dovela? — Mili Bože na svemu ti hvala! Tamo izpod grada Trogira sleglo brodovlje kano pusta gora, na valovim sinjega mora podigle se oklopnjače, krstaši, kano ljute aždaje siplju jedan na drugoga živim ognjem, hoće da se sabisaju, pučina morska gogolja od ugrijana ubojitog olova — hoće da sve u lagum baci; a ratna momčad kô pomamna obliče brodom, preže topovima, neda se nadvladati. Car **Frano** uprao okom u taj živi plamen i gleda. Srce mu se od milinja rastapa. Gleda našu momčad, kako svoje junaštvo vižba, pa promišlja, kako su junaški sinovi ove zemlje natrag 25 godina nadjačali pod Visom neprijatelja i čast Krune Njegove osvitlali. Viteški Vladar naš došao je dakle ovog puta u Dalmaciju, da vidi u ratnom vižbanju junaštvo naše momčadi, pa uzput hotio je počastiti i naš Split, da vidi ljubav ovoga pučanstva, koje ga je natrag 16 godina oduševljeno pozdravilo.

I jedno i drugo naći ćeš, vidit ćeš, Svitla Kruno!

Ona momčad, što no se tamo pod Trogirom u junaštvu vižba, ono su ti živi sokolovi Kralju, koji će sutra za te do potribe krv proliti. Znaj, da su ono unuci i praunuci Jelačića, Šubića, Zrinovića, junakâ, kakovih samo hrvatska majka zna radjati. Junaci su ti to, Viteški Gospodaru, jer su im i pradidovi junaci bili.

Godine 1566 Sulejman silni stotinu tisuća Turaka diže, sve da pod zulum stavi, a hrvatski junak Nikola Zrinski, uze sobom ništa više od tri tisuće hrvatskih četnika, te pod Sigetom kô ljuti lav razbi Turke, da im nije mililo ni stopu dalje Sigeta krenuti.

Godine 1683 Kara Mustafa nečuvenu vojsku od dvistotine pedeset tisuća Turaka ravno na Beč vodi, da povrh Krstove Crkve Muhamedov polumisec zasadi, a tu drugi junak Slavjanskog roda i plemena, Poljak Ivan Sobjeski, zazovnuv ime Isusovo i Marijino, srće u boj, posica Turke, i za živu glavu Beča neda.

Godine 1741, kada se po svita gotovo diglo, da otme krunu ženskoj glavi, slavna **Marija Terezija**, držeći u rukama maloga sinčića Josipa, vapi pomoć, a hrvatski velikaši trgoše iz koricâ mačeve i zavapiše: Umrimo za našu Kraljicu! Digoše pedeset tisuća hrvatskih četnika i spasiše krunu i pristolje.

Godine 1848, kada no si Ti, Svitli Gospodaru, tek na pristolje od 18 godina mlad uzašao, uzmutili Ti se narodi, digli se u svome slipilu da ruše temelje Carstvu, kad eto junak našega naroda, slavni ban hrvatski Jelačić digne na noge, sve što je maća moglo pripasati, te pod barjakom: „Što Bog dade i srića junačka" bori se, krv prolije, te na pokornost Tebi i pristolju Tvome narode Ti dovede.

Godine 1866 narod priko mora ustao, doplovi pod Vis mnogobrojnim brodovljem, ali nadje ljutu guju. Opet drugi junak našega naroda, morovodja Tegethoff uz pripomoć ovih naših hrvatskih desnica, ni pedlja zemlje neprijatelju ne dade, već ga junaški svlada i ovo naše lipo more Svitloj Kruni Tvojoj očuva. Sve su Ti ovo junaci našega naroda, naše krvi, Svitla Kruno! A krv nije voda, Kralju! Ona krv, što je njihova srca grijala, ona ista i naše srce podžiga i grije, kao oni i mi smo Ti spravni, da branimo Krunu Tvoju, pod kojom su naše pravice, naša obrana. Ovaj puk ljubi Te i štuje kao Otca svoga, Kralju, a jer zna da si dobar i pravičan, nije ga strah u Tebe pomoći zaprositi. Daleko od svita, od trgovine, na ovom kuku naše kršne Dalmacije, mi smo Ti napram drugim pucima prave sirotane, daj Kralju, da se s osta'im svitom pripojimo, privezi nas željeznicom svemu Tvomu Carstvu, da nam se trgovina makne da i mi čimgod ovu tvrdu koru hlba osmočimo. Ali ne živi čovik o samom kruhu. Daj puku, da njegov jezik hrvatski bude čašćen, da u urede bude uveden, reci, Kralju, i na Tvoju moguću rič čini, da se narod jednog jezika pod Tvojom Krunom, zbliži, ujedini, bit ćemo Ti složniji, ljubokrvniji! To su želje, koje puk ovom veselom zgodom prid Tvoja kolina polaže; puk koji od Velebita do Lovčena, od Prologa do Visa šalje ti danas kroz ovaj svoj list pozdrav, i svim srcem u jedan glas Ti kliče:

Živio Naš Primilostivi Car i Kralj

FRANO JOSIP PRVI

Živio! Živio! Živio!

Digitized by Google

Na Izložbu u Zagreb!

U glavnom gradu naše trojedine kraljevine, u gradu Zagrebu na 15 kolovoza miseca otvara se svečano gospodarska izložba. A znaš, što je izložba, puče? Čuj!

Težak, poljodilac iz bogate Slavonije, donest će svojih žitija, ječma, pšenice, svoga vina, šljivovice, iz Krajine donit će težak posidnik svoga vina, žita, sira, voća, Bošnjak, Ercegovac, Istranin poslat će plodove svojih zemalja; trgovci, posidnici iz Dalmacije opremit će u Zagreb rumenike svoga vina, poslat će ulja, sira, buhača, i ono što mu Bog uz njegove žuljave ruke na ovom kršu daje; iz gradova, varoši, zanatlije, drvodilci, tvorničari donit će trude svojih ruku, sa svih strana pak naše domovine sakupit će se narodna odila, pletiva, veziva, i sve to, stiče poljubljeni, u lipom skladu poredat će se, namistiti u velikim drvenim zgradam na jednoj odredjenoj prostoriji; te zabiliženo po mistu, po vrsti, po cini, iznit će se svitu prid oči, izložit će se, da se vidi, što su naše ruke izradile, čim su naše njive, vinogradi, sijanice urodile. A jeli koja hvajda od toga, more me tkogod zapitati? O čemu govoriš, čoviče božji, velika hvajda. Isto kao što čoviku trgovcu potribito je, da sa svitom obći, da se u ovom, u onom poslu prikaže, vidi, da ga svit upoznade, tako je i njegovoj trgovini, rukotvorini potribito, da u svit ide, da se prikaže, da se tim upozna i veću vridnost steče. Kada bi plodovi naših zemalja imali samo u našoj kući ostati, kada bi na priliku Primorac, ono vina što nadje, imao sam popiti, a Zagorac od onog ječma sam za se brašenicu misiti, eh tad ne bi bilo govora o izložbam. Ali je li to tako? Da ova naša kap vina u tudji svit ne ide, odkud našem svitu pri moru pare da dobije i prižive? A tko je činio, da se za naše vino vanka u svitu čuje? Izložbe. Naši domaći trgovci, posidnici slali u Francusku, u Prusiju, u Magjarsku na izložbe naša vina, trgovci tu ga upoznali, obljubili, te eto bit će desetak godina naše vino poskočilo, steklo dičan glas u svitu, pa eto Francuza, eto Bečlije, Magjara, gdi se zaliću u našu Dalmaciju i kupujuć naša vina, na tisuću i stotine tisuća lipih novaca u našoj zemlji ostavljaju. Sve su nam to ponajviše izložbe dale. Dvi najzadnje i najbliže nam izložbe jest ona što je godine 1882 u Trstu bila, i lanjske godine u Beču. I na jednoj i na drugoj, Dalmacija se je opoštenila, i na jednoj i na drugoj naše vino, ulje bilo dično pohvaljeno, mnogi trgovci dobili odlikovanja i počasti. A sad evo najnovije i najbliže, sad evo nam lipe prigode, da u našem hrvatskom gradu Zagrebu, na izložbi, koja će se tu na 18 kolovoza otvoriti, opet iznesemo i svitu na oči prikažemo lipe plodove naših zemalja.

Puče naš, s jednog kraja do drugog Dalmacije „Pučki List" baveći se o tvojoj koristi i o tvojoj časti pozivlje te srčeno, da uhvatiš zgodu, i na zagrebačku se izložbu prikažeš. Korist ti je a čast ti je! Korist, jer će svit, trgovci, koji će se tamo sa svih strana sakupiti, vidit će, upoznat će plodove, što ti ova krševita, ali pitna i gojna zemlja zna dati. Pa do časti ti je i poštenja, puče! Zagreb jest naš grad, tu je narod naše krvi, našeg jezika, te ako tudji narodi i francuski i nimački hvale i ljube naše plodove, kakovom ljubavlju neće naš hrvatski grad Zagreb naše trude primiti i hvalom ga nadariti. Na izložbi u Zagrebu sastat će se Hrvat iz Bosne, iz Ercegovine, Hrvat iz Slavonije, iz Like, Krbave, Hrvat iz Istrije, sve što hrvatskim jezikom govori, sve će bit na okupu i bratskom sastanku, a u tom kolu nesmiš izostati ni ti, junački sine hrvatske majke iz Dalmacije. Tu će se brat s bratom sastati, hvatat će se za ruke, ljubit će se u pošteno lice i za junačko pitat će se zdravlje, a naša dična crven kapica valja da na zagrebačkoj izložbi resi pošteno čelo Hrvata Dalmatinca. Neka Splićanin šalje svoga gromovitoga vina, Kaštelanin svoga ognjevitog *Brzamina*, Poljičanin višnjaka, vina, prošeka, neka Bračanin pošlje svoju *Vugavu*, Omišanin *Muškat*, Šibenčanin *Maraškinu*, Primorac makarski *Plavac*, Korčulanin *Grk*, Višanin *Opol*, neka Hvaranin uz vino šalje buhača, Dubrovčanin ulja, Šoltanin meda, Pažanin i susidi mu sira; a što je god gornje strane od Karina do kule Norina i dalje, neka šalje iz svojih ambara, kukuruzana žita, pšenice, kukuruza i drugih usiva. Neka ne izostanu ni ponosita naša narodna odila, pletiva, veziva, sve što su nenaučne ali umitne ruke naših stopanjica, čobanica golim prstima na igli izradile, navezle, napirlitale. Da se sve to u lipšem redu a uz manji potrošak u Zagreb pošalje i tamo podobno izloži, ustanovio se je ovdi u Splitu „sridišnji Odbor" koji će svim ovim ravnati i naputke davati. A da puku još lakše na ruku bude, po svim gradovim, varošim i okolicam, našao je rečeni odbor ljude poštene, zauzetne kao svoje povirenike, koji će svaki u svome mistu za ovaj posao nastojati. Pa da se znaš, puče, vladati i u svakoj potrebi naputka zapitati, evo ti iznašamo njihova častna imena. Za Split: Odbor, a na čelu mu plemić Petar Tartalja, za Šibenik: Odbor, na čelu mu J. K. Fontana. Povirenici: za Trogir N. Madirača, Sinj P. Tripalo, Makarsku pop Stojković, Bol Vusio Jerko. Silbu Zako Lovrović, Biograd P. Pelicarić, Blato na Korčuli D. J. Šeman; Ston M. Gučić, Korčulu R. Arneri, Slano A. Milić, Gruž K. Hreljanović, Župu (Imoski) M. Vrčić, Tiesno N. Mazzura, Metković Petar Bošnjak, Vrliku D. P. Stanić, Muć L. pl. Cambij, Zaostrog fra Mate Šimić, Benkovac J. Bakija, Ervenik J. Ivanković, Omiš D. Š. Vulić, Pag F. Budak, Rab Galzinja Gožinić, Knin fra L. Marun, Novi kod Trogira Dr. Jakov Cega, Novalju J. Markovina, Skradin V. Matas, Prčanj J. Petričević, Poljica J. Kapić, Opuzen Mate Šarić, Vis Petar Marasović, Imoski Dr. Jerković, Selca Tomo Didolić, Drniš Miho Čović-Plenković, Nin Pavao Canki, Trpanj Bartul Matijača, Veluluku Franjo Žuvela, Starigrad Biankini Dinko, Ješu Duboković Niko, Gornje Primorje Diana Petar, Komižu Ante Petrić.

Digitized by Google

Tko bude odredio u Zagreb slati, neka se ovim povirenicima svaki za svoje misto na vrime prijavi, oni će ga u dogovoru sa sridišnjim Odborom u Splitu naputiti, i u svačemu na ruku biti. Šalji, puče, ne gubi ove lipe zgode, kako ti rekoh, do tvoje je časti, do tvoje koristi. A kada to opremiš, znaj, da je već ustanovljen drugi odbor u Splitu, koji će se misliti, kako i težaci, posidnici, trgovci uz mali potrošak moći će i glavom tamo na izložbu poći. Netom se i to utvrdi, odredi vrime i posao bude gotov, javit će ti se, puče, opet tvoj

Pučki List

Obitelj i Rodbina
NAŠEGA PRIMILOSTIVOGA VLADARA.

Frane Josip I. car auštrijski, apoštolski kralj ugarski, kralj češki, dalmatinski, hrvatski i slavonski itd. itd., rodio se 18. kolovoza 1830., postao vladarem 2. prosinca 1848., oženio se 24. travnja 1854.

Caricom i kraljicom **Elizabetom**, vojvodinjom bavarskom, rodjenom 24. prosinca 1837.

DICA KRALJEVA:

1. Nadvojvodinja **Gisela**, rodjena 12. srpnja 1856., udata za vojvodu bavarskoga Loopolda.

2. † Nadvojvoda **Rudolf**, cesarević i kraljević, rodjen 21. kolovoza 1858., oženjen od 10. svibnja 1881. belgijskom kraljevnom Stefanijom, priminu 30. sičnja 1889., ostaviv kćer nadvojvodinju Elizabetu, rodjenu 2. rujna 1883.

3. Nadvojvodinja **Marija Valerija**, rodjena 22. travnja 1868.

BRAĆA KRALJEVA;

1. Nadvojvoda **Karlo Ludovik**, rodjen 1833. Prva mu žena **Margarita** † 1858.; od druge žene **Marije Anuncijate** † 1874. dica: a) Nadvojvoda **Franjo**, rodjen 1863.; b) Nadvojvoda **Oton**, rodjen 1865.; c) Nadvojvoda **Ferdinand**, rodjen 1868.; d) Nadvojvodinja **Margarita**, rodj. 1870; od treće žene nadvojvodinje **Marije Terezije**, rodj. 1855., kćeri infanta portugalskoga Dom. Miguela: kći nadvojvodinja **Marija Anuncijata**, rodj. 1876.

2. Nadvojvoda **Ludovik Viktor**, rodjen 1842.

NEVISTA KRALJEVA:

Nadvojvodinja **Marija Šarlota**, rodjena 1840., kći kralja belgijskog, udova Maksimilijana I. cara Mexičkoge † 1867.

STRICI, PRASTRICI KRALJEVI i potomci njihovi:

I. Nadv. **Karlo** † 1857. Dica njegova: 1. Nadv. **Albrechto**, c. kr. feldmaršal, rodj. 1817., udovac. Kći mu: Nadv. **Marija Terezija**, rodj. 1845., udata za vojvodu würtenberžkoga Filipa. 2. Nadv. **Karlo Ferdinando** † 1874.; udova mu nadv. **Elizabeta**, rodj. 1831., kći pok. palatina nadv. Josipa; dica mu: a) nadv. **Fridrik**, rodj. 1856.; b) nadv. **Marija**, rodj. 1858.; c) nadv. **Karlo**, rodj. 1860.; nadv. **Eugenija**, rodj. 1863.; nadv. **Vilhelmo**, veliki meštar njemačkoga reda, rodjen 1827.

II. Nadv. **Josip**, palatin ugarski † 1857. Sin njegov: nadv. **Josip**, zapovidnik ugarskoga i hrvatskoga domobranstva, rodj. 1833.; žena mu: nadv. **Marija**, rodj. 1846., kći, principa sasko-koburg-gotskoga; dica mu: a) nadv. **Marija**, rodjena 1867.; b) nadv. **Margarita Klementina**, rodj. 1870,; c) nadv. **Josip**, rodj. 1872.; d) nadv. **Ladislav**, rodj. 1875.

III. Nadv. **Rajner** † 1853. Dica njegova: 1. nadv. **Leopoldo**, rodj. 1823.; 2. nadv. **Ernest**, rodjen 1824., 3. nadv. **Sigismundo**, rodj. 1826.; 4. nadv. **Rajner**. rodj. 1827; žena mu: nadv. **Marija Karolina**, rodj. 1825. kći pok. nadv. Karla Ludovika; 5. nadv. **Henrik**, rodj. 1828.

Kako je muž ženu posluhu priučio?
(Pripovidka)

Palo na um nikomu mladiću da se oženi: ode da prosi kćer u jednog otca. Ovaj bio čovik pošten, te će mu s prve: „Moj, sinko, ja bih ti je dao, ali evo kad ni mene neće da sluša, i nemogu s njom da živem, kako ćeš ti? Ja joj rečem: učini der, kćerce, to i to, opremi de ovo ili ovo. Ona ni desete: sve jedno kanda i nečuje". „Daj ti meni nju, pa ću joj ja zapovidati i ona će lipo slušati: ako ruke vežem, sebi ih vežem, tebi drišim." „Kada hoćeš, sinko" stari će na to „šta ću ti ja? Bog mi je svidok, kažem ti po duši, kakva je; ti je želiš, eto ti je. Po me bolje, jedan mi vrag u kući manje." Prizovnuli divojku: ona momku kajela; momak veseo: prstenuje, ugovara pir, vraća se doma. Prispilo vrime ugovoreno, vodi on svatove, vinčava se, te s divojkom kući. Putem kroz goru skoči zec iza plota. „Drž' ga, šarove, drž' ga, šarove!" zaokupi mladoženja. Jadan šarov vrti se tamo, vrti se amo: gleda, skiči, rada bi priskočiti ovisok plot, ali ne može: bre i krilatu bi bilo posla. U čem ti ga nije, nije. „Jedan, dva, tri" broji mladoženja. Kanda i ne rekao. Nanese pušku: pijuh! pas mrtav. „Što ono? „pita neva divera. „Bora mi" veli „moj muž mahnit!" „Onako ti je u njega" govori joj diver „neposluša li ga tko odmah, pa jeli mu nabrojio do tri, ne jide ti ga taj više kruha!" Šuti ona, spržena, i gleda. Popošli malo dalje, mladoženja najaši na zid. „Priskoči, vranče! Priskoči!!" Ta da je i vilen, imao bi muke. Konj se vrti i ominje, al priskočiti? Ljak! „Jedan! dva! tri!!!" Upali iz kubure, konj mrtav. „Ahi! za Boga, vidi moga muža danas: on je van svisti.!" „Nije nevisto", miri je diver „onake ti je on ćudi: ode li mu tko uz nos, te ga trećom neposluša, toga nema te nema." Upamtila to ona. Došli doma, vesele se, piruju, svatovi se razašli; mladenci se u jutru digli, umili i Bogu pomolili. „Vari, ženo, ručak" veli joj on. Ona kô i gluha. „Vari ručak, ženo!! Ona šuti. „Jedan, dva. . . . „Ne, mužu, trećom, za Boga!!! vikne ona. Svari ručak taj put, a unaprid dosta bilo da muž samo namigne, on odmah poslušan.

Priobćio **S. Dragoni.**

Digitized by Google

Komareva ženitba.

Mili Bože, na daru ti hvala!
Kako jaši komar, momče mlado,
Na skakavcu konju od mejdana
I provede mrava u sindžiru!
Gledala ga muha udovica
Sa čardaka, sa bukova lista,
Gledajuć ga tiho besidila:
„Sila konja, još boljeg junaka!
Sila ti je saveza hajduka!
Da bi Bog da', srića priskočila,
Da bi meni u srići zapao!"
Misli mlada, da ne sluša nitko,
Al je sluša komar, momče mlado,
Pak ovako priče govoriti:
„Oj, bora ti, muho udovico,
Da te prosim, bili pošla za me?"
„Njemu muha tiho odgovara:
Hoću, brate, 'k ôš u sinje more".
A kad li je komar razumio,
Hvata muhu po svilenu pasu,
Pa je meće za se na konjica,
Pa eto ga bilu dvoru svomu,
Vinča muhu sebi za ljubovcu.
Kada li je po večeri bilo,
Spavat ode komar mladoženja,
Za njim ode muha zaručnica.
Side komar na meka dušeka,
„Pa govori virnoj ljubi svojoj:
Deh, mi izvuj svitle čizme moje!"
Kad li muha njega razumila,
Tad prihvati, da čizme izuva.
Iztrgnu mu nogu iz bedrice,
A za njom se criva posukala.

Iz sbirke splićanina Hrvoje.

Kakova se litina spravlja.

Pišu nam:

Iz Komiže na Visu: Vinogradi idu dobro, bolesti hvala Bogu nije još na lozi viditi, a već se je osumporilo jedan put. Novog cvića od buhača manje od lani, ali je vrst izvrsna, te se već sada more prodati do 80 forinta stotinu klg. Vino se razprodalo, jer bilo dobro, još ga ima ništo, a cina mu je priko 16 forinta ektolitar. Srdela i skuša uhvatilo se lipota.

Iz Korčule: Vinogradi lipo se grozdom okitili. Bolesti još nije viditi. Čujemo, da se je na Lumbardi pojavila. Učuvao nas Bog!

Iz Sinja: Ovdi kiše učestale, uprav prama potribam polja. Puk blagosivlje Boga i ufa se nasuti ambare šenicom i koše kukuruzom. Loza piva i mildeva (plamca) se ne boji. Radini težaci stali su mu na put polivanjem modrom-galicom. Šliva nije urodna, ali je čista, nu krušku je gusina koprenom bilom pokrila, jer joj sime nisu gospodari pročistili ove zime i prolića.

Iz Imotske krajine: Težak je veseo, jer mu se litina posve obilna spravlja. Svit se zabavio duhanom, koji je prava srića ovoga puka.

Iz Kambelovca: Naši ribari ovog lita love dosta ribe. I težaci se dobroj litini nadaju. Na maslini cvita dosta, a i na lozi lipo je viditi, ali bolest ju već počela popadati.

Iz Novoga kod Trogira: Žalibože na nikim vinogradim pojavila se je medljika. Uslid nepristanih kiša bilo se je toga i bojati. Svak se uhvatio, da škropi i brani vinograde. U božje ruke!

Iz Brusja na Hvaru: Masline lipo procvitale i vidi se dosta roda. Buhač se je obrao, ali za treć.nu manje nego lani, cina mu je slaba, tako, da se jedva trud naplaćuje. Loza do sada lipo napriduje, bez ikakove bolesti.

Iz Makarske: Masline dobro, a vinogradi, da nemogu bolje hvala Bogu. Na bristovinu je navalila gusinica u velikoj množini. Lov ribe u obće nije loš. Samo tunjevine je slabo, malo i ništa se je ulovilo.

Razgovor pod Uram

Duje i Fabjan.

Duje. Oh, kume Fabjane!
Fab. Zdravi bili, kume Duje! Ča će reć, da se odavna ne vidimo, ali je ča zla tamo kod vas?
Duje. Nî hvala Bogu i Svetomu Antonu od Padove, na broju smo svi, a i od zdravja eto ne moremo se tužit, ko boje ko gore, *inšoma,* Bogu fala, za likariju se ne trati.
Fab. Sve neka Bog upravi i blagoslovi.
Duje. A da ko nego Bog?
Fab. Ma ča, jesi li ču', Duje, da je bilo *skandala* od onog našeg govorenja kod kum' Antona Jurjevića.
Duje. Jema sam i ja ništo čut, ali ča ja svakoga *obadajem.*
Fab. Je istina i meni je deveta ča govoru, ali viruj mi, kume, tamašan je danas svit doša'. Nebudi vam pogovorno, eto i ja i ti nismo judi od nikakova *skandala.* Bog moj vidi i zna, da zla nikomu ne želim. Četrdeset mi je, ako će Bog, godin *pasalo* o Uskrsu, ali ja neznam ča je ti *skandal,* niti moja noga zna, di su *skale* od *prêture* od *komuna.* Ja gledam svoju kuću, a u drugoga se *neintrigojem.*
Duje. To i je najboje. Ali ča si reka' tamašan je danas svit, nemoš se zlamenovat, a da ti ne zamiri. Ah, brate, ovi *momenat* izaša' sam iz *butighina* Trokulova. Ja ti malo gren, kako znaš i u *tovirne* i u *kafetarije,* ali uhvati me se kum Jakov i meštar Duje da gren, da gren, pa sam iša!.....
Fab. Oh, Bože moj, za činit društvo; jedan put sa svitom živi, sa svitom umri.
Duje. Pa da ti kažem, tu stali se razgovarat o našim stvarima, o jaziku, o narodnosti; kad ča ćeš, brate, niki svit slip je, ne vidi, *proprijo,* Bog mu je diga' pamet. Trefija se tute ovi gori, ča na *pjaci* prodaje *butigu* od postave i sta' se falit, kako su nikidan vikali *guvernaturu* „*aviva*" i sta, brate, ružit nas težake, da smo mi divjaci, da mi hoćemo arvaski, da ča su ti Arvati, ta Krovacija....
Fab. Ma ko; je li oni ča vlaške gaće nosi, ča je s Ogorja doša? Ča će reć kad se Vlašće pogospodi.
Duje. Ma znaš, ča sam mu reka': oh, kume moj, ti se rugaš našoj težaškoj kapi i našem arvaskom jaziku, a ne promišjaš, da si ti Vlajini ispod pregjače izpa'. Kakovim jazikom govoriš, ako ne arvaskim, kakovu kapu nosiš, ako ne težašku arvasku, i po luli, po čibuku ča ti je u usta, po svemu se vidi, da ti nisi lacmanin, već pravi naš čovik. Ča se sramiš svoga jazika, svoje kape? zašto ružit svoj jazik, zašto pljuvat sebi na obraz..... Ma sam ti mu ih *izkanta* po svih sedam zakoni.

Digitized by Google

Fab. *Kumpati* me, kume Duje, kad si spomenu onu rič Kroacija i Arvati. Ča se *tratà* arvaskog jazika, dobra ti je, i ja sam od tvoje; dar je božji, Bog nam ga je da', vaja da ga jubimo i *stimamo*, ali nike stvari, *prežempio* ni ja miga ne razumim. Kako mi, da te pitam, koji smo rojeni u Dalmaciji, pa se zovemo Arvati? Ti si, Duje, učia ništo *skvle*, ti ćeš se u ove stvari razumit, molim te, kaži mi.

Duje. Stvar laka i razumjiva, Fabjane, samo jemaj malo ustrpjenja. Mi smo rojeni u Dalmaciji, dobra ti je, a opet mi se po istini i po imenu zovemo Arvati. Evo, da ti kažem na jednu priliku. Ja sam se na zdravju rodia u Varošu i zovem se Varošanin, je li?

Fab. Eh bome, a da kako?

Duje. Ti si se, Fabjane, rodia na Dobri, a zvat ćeš se Dobranin, je li?

Fab. *Siguro.*

Duje. A jedan treći metnimo, da se je rodia na Lučac, kako bi se on zva?

Fab. Bome Lučanin.

Duje. Oh dobro, dakle jedan Varošanin, drugi Dobranin, treći Lučanin, a metnimo da je četvrti s Manuša Manušanin — a svi ovi jednim imenom zvat će se Splićani, jeli istina, Fabjane.

Fab. Ma to se zna, iz Splita su.

Duje. Oh dobro. Drago mi je, da si me razumia. Sada na jednu priliku kako se Split dili na Varoš, Manuš, Dobri, Lučac, tako i naša domovina Arvaska dili se na Dalmaciju, Istriju, Bosnu, Ercegovinu, i ča ti ga ja znam sve kazat, na druge pokrajine, a svi ti jednim imenom zovu se Arvati.

Fab. Ah, ah, tako stvar *pasaje.*

Duje. Ma da boje razumiš, eno ti otok Brač, ima više mista je li? jedan se zove Supetranin, drugi Postiranin, treći Boljanin, Milinarin, a kad su u svitu svi se zovu Bračani.

Fab. Razumim te, razumim te dobro, ne triba daje.

Duje. Tako jedan more bit iz Kambelovca, drugi iz Novoga, treći iz Lušića metnimo, a svi se zovu Kaštelani. Tako i mi po mistu smo iz Splita, po *provinciji* iz Dalmacije, a po narodu i jaziku Arvati.....

Fab. Oh Bože moj, ne triba mi više tumačenja, ja razumim. Mi smo po mistu, ča si reka, Splićani, a ka od strane kako si ono reka od *provincije* Dalmacije, ali po jaziku i narodnosti mi smo Arvati. Jemaš sto razlogi. Ma vidiš ti, tvrda moja glavo, u čemu sam se uvik *konfondija*, a stvar naravna, more ju malo dite razumit. Ma *proprijo* mi je drago, da sam razumia, da znam i ja u svitu svoju reći. Fala ti, kume Duje, kà prijatelju.

Duje. Fala Bogu, toliko da se malo razgovorimo. Gren ja ća, Fabjane, noć je blizu, a red mi je kupit sumpora, ostaj mi sbogom.

Fab. A gdi ćeš sumporavat.?

Duje. U Firule bude li vrime.

Fab. A nu izbija, da te pitam. Štia sam u „Pučki List" da bi bilo dobro polivat vodom modrog kamena. Ja ne bi trovà lozu, ča se tebi *parì* kume Duje.

Duje. Nije to trovat lozu, Fabjane, to je likarija. Govoriš otrov, a ne pije li čovik više puti u likarijam otrova, samo da zdravje u tilu učuva i bolest iskorene.

Fab. E je, dobra ti je kà pametnu čoviku.

Duje. Znaš ča ću ti reć, nije zla kojega se ni' bojati, a opet ko se čuva i Bog ga učuva. Velike su *umiditadi*, ne daj Bože, ali sve me je straj. Ali o tomu će mo drugi put. Ostaj mi s bogom, Fabjane, pozdravi doma.

Fab. Da su i vaši zdravo. S bogom!

Što je nova po svitu.

Prošlih dana na putu od Carigrada do Drinopolja u mistu Čerkeskoji, sastalo se do 30 razbojnika i navalili na željeznicu, koja je tu taman na ponoći morali proći. Što učiniše? Povadiše iz zemlje gvozdene tračnice (šine), te željeznički vlak naravno, da se je morao tu naglo privrnuti. Naskočiše tada na putnike, pooteše trgovinu i novce, a petoricu sobom povedoše. Pustiše na slobodu nikog bogataša iz Berlina po imenu Izraela, da otidje u Carigrad i donese 100 tisuća forinta da odkupi zarobljenike. U četi je 35 ljudi, a na glavi im je niki Grk. — Umrao je u talijanskom gradu Turinu nadbiskup stožernik Alimonda. Bio je na glasu sa svoje učenosti i pobožnosti. Govorilo se je o njemu, da bi on morebit mogao nasliditi papu Leona XIII na Petrovoj Stolici. — Grasko viće u Beču, odredilo je svome načelniku godišnju plaću od forinta 20 tisuća, suviše stan u občinskoj palači, dvoje kočije i 4 tisuće za uzdržavanje, konja. — U Švajcarskoj na prolazu željeznice, srušio se most povrh rike, vlakovi (vagoni) upali u riku, te 112 putnika ostalo mrtvih a 60 ranjenih.

Po našim stranam.

Na 13 tekućega na dan svoga imendana, slavio je dični rodoljub Ante Starčević 30 godišnjicu svoga političkoga rada. U Zagrebu, gdi on pribiva i za domovinu radi, gradjani i mladež proslavili su svečano taj dan, a i sa drugih naših strana doletilo čestitaka, brzojavka do 150. I splitsko gradjanstvo poslalo mu je svoju čestitku uz mnogobrojne podpise. Bog nam ga poživio. — Slavni dobrotvor hrvatski, biskup Strossmajer, darovao je prošlih dana 10 tisuća forinta za gradnju crkve u gradu Osiku. Cvala i živila ruka, koja ovako velikodušno crkvi i narodu podpomaže.

U Splitu.

Dolazak. — Njegovo Veličanstvo Car i Kralj Frano Josip prvi, doći će u Subotu jutrom na 7 sati u naš grad. U koliko doznajemo, zadržati će se samo pet šest sati, kroz koje vrime pohodit će crkvu Sv. Duje, poći će viditi starine na Solinu i povratit će se sa brodovljem u Polu. Sritno nam i veselo došao!

Pirovanje. — Prošlih dana, sudbeni prislušnik gosp. Marin Bulat oženio se je sa gospodjicom Ankon Kevežićevom. — Čestito!

Pobožna Svečanost. — Na 21. navršilo se je tri stotine godina smrti Sv. Vikoslava (Aloizija) zaštitnika kršćanske mladeži. I naša mladež nižih i sridnjih škola, slavila je pobožno ovu zgodu u našem gradu. Daj Bože, da se ugleda u kršćanske kriposti svoga zaštitnika!

Občinsko Viće. — Prošlih dana sabralo se je na našoj občini viće. Govorilo se o pričeku Njegova Veličanstva, te se raspravljalo o diobi zemalja sela Vranjic-Solina. Častni plemić Tartaglia, pridložio je na koncu, da se zamoli Sveta

Digitized by Google

Stolica u Rimu za mirno uživanje glagoljice kod našega naroda. — Dično!

Pripravè. — Vas grad se spravlja i kiti, da dostojno pričeka Svoga Vladara. Doći će mu na poklon predstavnici Zemaljskog Odbora iz Zadra, biskupi Fosco i Carev, doći će čujemo i alkari iz Sinja. Sve složno i veselo!

O Pazaru i Ratnom Brodovlju.

Iz TROGIRA 13 lipnja.

Danas sajam svetoga Ante. Naroda navrvilo sa svih strana (5000 duša), niki na zavit svecu, niki opet da izbiju koju paru ili da nabave plug volova, kravicu i t. d. Na pazaru svega: zeleni priko brka, goveda do 400 glava a sitnog blaga i krmadi mimolazi 4000 komada. Sira nema toliko kao minule godine, ali je vrsta dobra po 70—80 kg. Vune prilično dosta od 70 do 1.10 kg. Buhača priko reda, ali mu cina mršava: 12 novč. kg. friškomu a 50—65 suhomu. Voća, najviše trišanja po 6—10 novč. kg.; rogačića (fažun) 6—8 novč. kg.; mladih krumpira (patada) 8 novč. kg. srdela prilično 24 kg.; skuša 40—60 kg. Bilo bi dugo da svaku potanko nabrojim, pa s toga za danas nek bude dosta.

O litini ne mogu ništa sigurna reći. Niki vele, da se gdi i gdi pokazala vinska medljika, te upravo poharala grožđje, nu u obće nima tolikog zla, samo ako nas ne bude češće pohodjati kiša, koja je, kako naš puk veli, više od štete nego li od koristi. Eto u Božije ruke! reći će ti naš težak. Istina, ali Bog veli čuvaj se ti, pa ću te i ja čuvat. A zašto se ne škropi trsje, dok je na vrime, nego se čeka zadnji tren, da se to obavi na vrat i na nos, a često i bez koristi. Oparen kašu hladi, ali naš puk ne može da se osvisti, dok mu ne dodje do nokata. Ljudi Božiji, zalivajte ili škropite, neće vam s gorega biti.

A sad o drugoj. — U Saldunu usidrilo se mnogo ratnih brodova. Najveći su ti: oklopnjača krstaš Frane Josip I; princ Eugen, torpedinjače: Tiger, Panther, Leopard; onda: Krka, Lušinj, Cyklop i t. d. sa množtvom manjih torpedinjača, parobroda i t. d. svega skupa bit će ih oko 40. — Na „Greifu“ je morovodja barun Sternek, kojemu na 10 tek. u veče, ova ugledna občina priredila na čast, skromnu ali lipu svečanost. Na srid Salduna se dovezla lipo uresena i razsvitljena plivača sa narodnom glazbom i kakvih 50 čamaca (kaića) isto tako razsvitljeni, a skraja, vridni Rabš upravljaše vatrometima. — Moji dragi štioci, sami po sebi možete pomisliti, kako je to lipo za tihe noći moralo biti, a u moru svitlosti, što blaženi brodovi na nas sipahu iz njihovih čudnovatih električnih sunašca. — Došao je i nadvojvoda Stipan, zapovidnik broda Frana Josipa, a kako mi kažu bijaše ništo obolio, a sad zdrav kô cekin. — Danas počeli zatvarati *porat* iliti luku Saldun i Marine, te neće moći trgovački brodovi a i ribarski noću ni ulaziti ni izlaziti iz ovih luka, a niti iz Trogirske. Triba da se u jutro upute i prijave ratnom brodu od straže, da im put pokaže kuda će, a da ne bi zasili na kakav lagum ili zapriku kakovu. — Takodjer je zabranjeno ribarima loviti i bacati sidro od mosta vani grada, pa do blizu Sigeta, onda od Trogirske luke do Cuprijana, te napokon od Cuprijana do drage Rožac.

U Trogiru pir i Božić. Nikad više veselja i vrive naroda i vojništva na kraju, a na moru krstarenja svake fele parobrodića i čamaca. — Čeka se na 25—26 i Naš Primilostivi Vladar, te mu se sprema pristojan doček i veselje, kako no ti mi Hrvati znamo prirediti bez nadutosti našemu Viteškomu Vladaru. — Kad bude, opisat ću potanko i svečanosti i vižbanje koje bude učinilo brodovlje, a dotle, zdravo i veselo.

Prijatelj.

SMIŠNICE.

1.

Sa tankog kraja.

Bio sam ti, pobratime, kod kuće, rekao niki Bošnjak Bošnjaku, kad ga sritio na putu. Kako tamo? upita drugi. Zla dosta, odgovori oni. Deder, što je po Bogu brate, kazuj! Hoćeš li s debelog ili s tankog kraja, da ti počmem kazivati, pobratime, nastavi oni. Kušaj s tankoga u ime Božije. — Crkao ti je pas jutros, reče. Pas! žalostan! A od šta? — Prižđrao se konjinom, odgovori. — A od kuda konjina? — Crkao ti surac, te od njega. Surac, jadan bio! A od šta? — Prekinuo se tirajući vodu naglo. Vodu! a zašto voda? — Zažegla ti se kuća, pa trnuli. — Kuća, kukavče! kako? Ložili veliku vatru pod večeru. — Za koga večera ta velika? — Borme za daću (podušje). Čija daća, jadni brate? — Umro ti ćaća. — Kakav ćaća, kukavče crni? Ne kazuj dalje. — Borme, da mi budeš rekao, odgovori ovi, da ti kazivam s debelog kraja, sve isto bi ti bilo.

2.

Zašto su žene vragometne?

Pitao Turčin Bošnjaka, zašto su žene vragometne? A što neznaš još ni to? odgovori njemu Bošnjak. Čuj, da ti kažem: Putovao Isus sa Svetim Petrom i Ivanom. Kad pokraj jednog kolovoza, tu prihvatila žena vraga, pa ga bije, što i kad može. Milo Isusu, te reče Petru: A nu, Petre, stupi onamo do njih i rastavi one dvi hrdje. Podje Petar, na zapovid Isusovu i stane ih rastavljati. Ne dadu se, nego ga počmu psovati, grditi najnemilije. Njemu se smrkne prid očima, iztrgne mač, odsiče obojici glavu. Nevalja, Petre, reče Gospodin, tko mačem siče, od mača gine. Nego se povrati, stavi glave, kô su i bile, a ja ću odavle prikrižiti; nek se srastu kao i prija, svaka na svoju trup. Ode

Digitized by Google

Petar ljut i zlovoljan, te uzme glavu ženinu, prilipi uz vragovu lišinu, (t«up) a vragovu glavu, na ženinu lišinu. Prikriži, Gospodine, vikne Petar. Gospodin prikriži, glave se srestu, *vražija na ženi, ženina na vragu.* Od tad su žene vragometne.

Priobćio Stipan Buljan
iz Metkovića

Odgovor na Pitalice i Zagonetke 3.eg broja

1. Trišnja. 2. Kada ti stane na nogu. 3. Kosa, obrve, čelo, oči, nozdrve, usta i brada. 4. Mrak. 5. Pop kod mrtvaca. 6. Kruška. 7 Pas i mačka. 8. Ništa. 9. Kokoš kad ju jastreb goni. 10. Bačva.

Čelebija Mujo.

Domišljajke.

Gonene i gonene:

1. Crljen duka na livadi kuka.
2. Dug dugonja do neba, a žena mu do kolina.
3. Sprid mu šilo, straga vilo, ozgar je kako mantija, a ozdol kako hartija.
4. Gorom hodilo, uvik vikalo, na vodu dolazilo, vode ne pilo.
5. Četri nose, četri vise, dva slušaju, dva gledaju, dva kunu, jedan goni.
6. Lastavica liće, kroz zeleno cviće, neka liće, njezino je cviće.
7. Dvi vile iz pole vire, svakoga vide a sebe nevide.
8. Poletilo jako golubato, za njim leti jato jarebato, prid njima ptica jargovan, koja piva po vazdan·

Pantelija Mutibarić
iz Imotske krajine.

Šale.

Obadje ličnik nikog pijančinu bolestnika, kojega juto oči boliše, te mu reče: neće se vele, da ozdraviš, samo triba da piješ.

— Koliko god hoćete, odvrati bolestnik.
— Tako za jednu tri miseca.....
— Ako će te i tri godine.
— Za svakim obrokom.....
— Ako će te i prije i posli obroka.
— Same samcate vode....
— Uh! nikako, gospodine moj. Ubila bi me voda, a ja volim izgubiti oči, nego vas život.

* * *

Upitat će nika gospodja mlikaricu solinsku: Oh mlikarice, što će reći, da ti je vode ovoliko u mliku? Ma nebi vam znala reć, gospodarice, odvrati Solinka, da nije brž s toga, što su jučer krave po kiši pasle.

Pučki Salidžija.

Za kuću.

Kako ćeš umesti gagrice? — Kupi u likarnici po banicu buhača i tako zvane naftaline, te pomišaj ovo u kakovom mu drago sudu; zatim podaspi kamo ćeš odiću položiti. Učini isto tako po vrhu odiće iza kako je budeš pokrio papirom. Ovu mišaniju možeš upotribiti za gunjce, kabanice, sukno i svakovrstna prediva, pa i za vunu ako je do potribe.

Za zdravlje.

Kako se liči srab. —? Uzmi od 5—6 žlica sumporne prašine sa isto toliko žlica ulja najgore vrsti i utari to što bolje u jednom sudu, nadodavajuć malo po malo do 10 deka masla ili kupovne svinjetine (strutta), koju dobro promišanu rabi. — U večer, kad te popane srabež, izmaži se što bolje, prvo neg ležeš. Jutrom pak, izperi se dobro u mlakoj vodi, u kojoj triba da bude vrila za niko malo vrime rukovet listina duhana ili raketovine. Kad si sve to lipo učinio, onda se ljuski osuši i priobuci se. Ponoviš li ovako ovo ličenje za 4—5 dana najviše, neboj se ti više sraba.

Dr. Pučki.

Poruke i Odgovori.

Č. G. J. M. — Hvar. — Ono o „Vlakitnoj Špilji, grad Balon" trebalo bi preinačiti. Kada se piše za puk, ne treba letiti nebu pod oblake, sve na prosto, jezgrovito. Vi morete, mladi ste, zdravi, naučni. Dela ruke na posao!

Starcu Ljubomanu — Donja Poljica. — Ne budi ti žao, starče, da nevidiš još tvoje Anice. Puno smo zapačani, a red je, u koliko se može svakomu ugoditi. Počekaj za koji broj, pa će doći, poštena ti besjeda. Uz to nedaj, da ti pauk po guslam mrežu razapinje. Naviji gudalo, pjevaj i veseo nam budi.

Č. G. B. M. — Trpanj. — I vas molimo za ustrpljenje!

M. P. D. I. U. — Zagorje. — Primljeno, dobro. I pričica, smješica, kako ih vidiš u današnjem broju. Sve, brate, na prosto, neka ti pero ne bude ni malo okočeno. Onako, kako mi pisma pišeš. Vjeru ti dajem, da se po dva puta na nje od milinja zavraćam. Bože zdravlja, o Velikoj Gospi eto me k tebi. Željan sam puka. Grad je smrad, a selo je raj!

Pjesniku kule Norinske — Neretva. — Valja reći po duši, ona vaša pjesma nije loša, ali nije za naš list. Čast i poštenje onomu, što je kulu za stotinu dukata kupio, ali to nije naš posao. Mi hoćemo u pjesmi junaka, o kojemu se govori, koliko je turskih glava odsjekao. Jeste li nas razumili? Uz to, hvala na ljubavi.

Č. G. P. B. — Banjaluka. — Primili smo pučku pjesmu „Molitva Sv. Petra" Hoćemo.

Budalina Tale — Split. — Drage volje, samo ne razvlači. Što je kraće, to je sladje.

Ivo Šarametalo — gradski skitalica. — Bit će ugodno i čitat će se, dobra ti je. Ali hoće se, pobro, za onakovu pisaniju fino britvu natociljati. Molim te Bogom i Svetim Jovanom, čuvaj obraza sebi i listu, jer drugčije bit će puhanje od Barbametovića!

Č. G. D. S. — Šibenska Okolica. — Začudno je, da vam starija vlast prieči pjesmom se baviti. Nitko živ do Boga, ne more vam to zabraniti. Pjevajte slobodno, koliko Vam duša hoće, ali ne za „P. List". Vi niste pučki pjesnik.

OBJAVA.

Ko želi kupiti dobre vrsti ugljevlja KOKA, neka se obrati novom skladištu, koje se nalazi u Splitu na Obali izmegj kuće Gjilardove i Demarkove u dvoru Brajnovića. — Cine su: za 1000 kilâ fior. 23, za 100 kilâ fior. 2.50. — Ko želi narediti rečenog ugljevlja neka se obrati Jeri Ninčeviću i drugu u Splitu.

Na Znanje!

Prvoga i drugoga broja neimamo više niti za jedan komad. Onim koji su zaželili upisati se na naš list, šaljemo treći i četvrti broj, te će mo njihovu predbrojbu računati od 1 lipnja. Na „P. List" more se predbrojiti od kojeg mu drago mjeseca i broja, pošto brojevi nisu vezani gradivom, svaki stoji o sebi. — Poradi dolaska Nj. Veličanstva, odgodili smo ovaj četvrti broj do danas. Na znanje našim povjerenicima i predbrojnicima.

Uredništvo.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A, (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 4 Srpnja 1891 Br. 5.

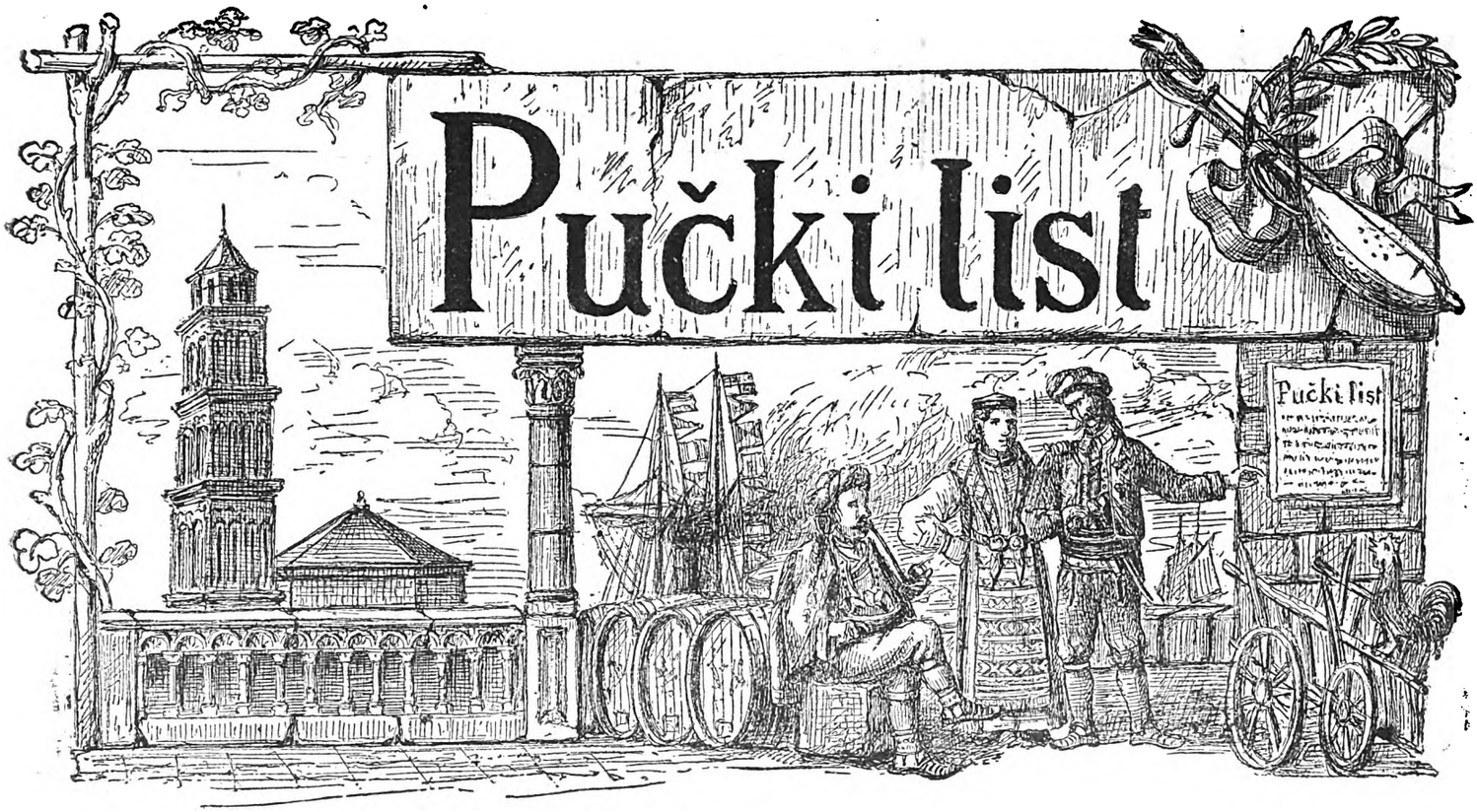

Izlazi svake prve i treće subote u misecu. Zapoda na godinu f. 1., na pô godine nov. 50, a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglosi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

SVETOJ BRAĆI SLAVJANSKIM APOŠTOLIMA

ĆIRILU I METODIJU

ČIJI BLAGDAN SUTRA

PO SVEMU OKOLIŠU ZEMALJSKOMU KRSTOVA CRKVA - SLAVJANSKI NAROD OSOBITO

SVETKUJE - SLAVI - ŠTUJE -

«PUČKI LIST»

BEZ POMOĆI S NEBA U NIŠTA SE NE UHVAJUĆI

DA PUK NAŠ U DUHU VIRE - NARODNOG PRAVA - PONOSA

PROSVITLI - OJAČA - NAPUTI

U NJIHOVE SE TRUDE PATNJE UGLEDAJUĆI

ZA SVOJE ODVITNIKE NJIH ODABIRAJUĆI POD NJIHOVO SE POKROVITELJSTO

STAVLJAJUĆ

SVAKU BLAGODAT NAD NARODOM NAŠIM U NJIH PROSEĆI

KLIČE:

SLAVA VAM NA NEBU BOŽJI UGODNICI - SLAVA DIKA NA ZEMLJI

NARODA NAŠEGA MILJENICI

SLAVA!

Digitized by Google

PISMA

O SVETIM SLOVINSKIM APOŠTOLIMA

ĆIRILU I METODIJU.

Složio J. KAPIĆ.

Slava budi Bogu velikomu,
u Solunu gradu bijelomu
majka goji dva milena sina,
Metodija i š njim Kostantina.

Još petero majka sinov' ima,
al dva prva sjaju megju njima
kao svitla na nebu danica
ili kao zvizda pribodnica!

Otac njihov vojvoda bijaše,
na divanu sa carem sigjaše,
njemu mio mimo druge sine
ponajmlagji biše Kostantine.

Jer Kostantin biše ka' ružica,
rumenji nego jabučica,
razbor velik u njem se vigjaše,
premda jošter ditešce bijaše.

Kad mu bilo sedam godinica,
u snu mu se prikaza divica,
a to biše božica mudrosti,
što mu svegjer davaše kriposti.

Uči dite svake knjige mudre;
učitelji njegovi se čude
Kostantina velikome umu,
i njegovu bistrome razumu.

Kad mu umri otac vojevoda,
u Carigrad car pozovnu oba:
Kostantina i šnjim Metodija,
da se uče uz careva sina.

Kostantin je i tu prvi bio,
rad mudrosti svak ga je ljubio,
te njegovi u učenju druzi
prozvaše ga, da je Ćiril mudri.

Kostantin se otad Ćiril prozva,
car je njega ka' sina milova
i želio na svomu ga dvoru,
ali Ćiril posveti se Bogu.

Glavu brije, u prsi se bije,
s bratom svojim u goru se krije,
te postaše oba redovnici,
Isusovi pravi naslidnici.

Sveta braća u pustinji stoje,
postom, gladom svoje tilo more,
dok ih pozva Mihovile care,
da krstiti otigju Kazare.

Kao na pir oni se ozvaše,
i Kazare Krstu darovaše,
do Kašpiskog i Azovskog mora
proslidiše, ne žaleć umora.

Još se veru kroz gore Kavkaza,
ne strašeć se mogućeg poraza,
viru šire med one divljake,
dvore njima otvaraju rajske.

Na tom putu sritno im je bilo,
jer nagjoše Klimentovo tilo,
svete kosti sa sobom poniše,
u Carigrad ter se povratiše.

Sveta braća već nemaju mira,
nauk šire Isusa Pastira
kroz Traciju i Makedoniju
Tesaliju i kroz Livadiju.

Pokrstiše kneza bugarskoga,
zatim svega puka njegovoga,
pa glas puče o njim do Morave,
gdi vladaše slavni Rastislave.

On opremi svoga poklisara,
nek zamoli grčkoga cesara,
da mu pošlje Ćirila, Metoda,
redovnike slovinskoga roda.

Car dopusti, a braća pogjoše,
Klimentove kosti ponesoše,
i stigoše u grad Velehrade,
gdi ih prička knezu Rastislave.

Kada, začu od Moravske puče
sveta braća da slovinski uče,
srce im se uzigra od mile,
slušajući Metoda, Ćirila.

Jer i dosad kod njih popi bili,
al ih oni nisu razumili,
budući popi roda nimačkoga,
a Moravci čisto slovinskoga.

Ćiril, Metod vrše sveto dilo,
ispunjuju što je Bogu milo,
na slovinski vangjelje privode,
nek svit znade što oni govore.

Svetu misu glagoljski čitaju,
sve molitve slovinski pivaju;
narod svud ih obiručke prima,
nauk sluša Krsta Gospodina.

Kad popovi nimački vidiše,
kako puci braću obljubiše,
to je njima puno žao bilo,
pa poslušaj, što se dogodilo.

Papi šalju svoje poslanike,
braću tuže kao nevirnike,
te ih papa pozva prid kolina,
da izvidi je li to istina.

U Rim idu Ćiril i Metode,
sobom nose kosti Klimentove,
pa kad putem u Mletke prispiše,
opet popi na njih navališe.

Al ih Ćiril sa razlozim pobi,
i njihovoj vrat salomi zlobi,
te ne znaše riči latinaši,
kad počeše apoštoli laši.

Tad krenuše do dva sveta brajna
prid pristolje pape Hadrijana,
koj izide njima na susrete,
jer nošahu sobom kosti svete.

Kad ču papa Metoda, Ćirila,
on pohvali sva njihova dila,
i dopusti misu pivat Bogu
u jeziku našem slovinskomu.

Papa časti Ćirila, Metoda,
apoštole slovinskog naroda,
on ih grli i milo celije,
kao majka sinove jedine!

Ali, jao moja majko mila,
smrt zaleti u Rimu Ćirila,
pa uvenu ta ruža rumena,
slava i dika slovinskog plemena.

Gorko cvili brat mu Metodije,
cvili gorko i suze proljе,
hoće brata da sobom uzima,
ali papa neda ga iz Rima.

Kad na smrtnoj postelji bijaše,
Ćiril sveti bratu besigjaše: —
evo, brajne, ja ti idem k' Bogu,
ti se vrati k rodu slovinskomu!

Ne ostavljaj započeto dilo,
nego vrši što je Krstu milo,
pripovidaj i uči narode,
mili druže, i brate Metode! —

Digitized by Google

Metodiju papa mitru daje,
on se vrati u slovinske kraje,
priporuku vrši brata svoga,
krsti, uči roda slovinskoga.

On pokrsti Češke zemlje kneza,
Borivoja na glasu viteza,
na Ljudmilu krst kneginju stavi,
koju svetom mater Crkva slavi.

Sad popovi nimački još više
prot Metodu ljuto uskipiše,
ob dan ob noć ne imaja mira,
dok Metoda ne umore živa.

Tuže njega knezu i cesaru,
traže svaku zlobu i privaru,
dok napokon tog svetog čovika
zatvoriše kano razbojnika.

Biskup sveti stoji u tavnici
i moli se Mariji Divici,
da mu u Sina isprosi milosti
nek podnese sve u strpljivosti.

Kad ču papa, što je od Metoda,
on proklestvo popovima pòda,
zabrani im misu govoriti,
ne htidu li Metoda pustiti.

Tad izide Metod iz tavnice,
svitlijaše lipše od danice,
jer mu Isus davaše kriposti,
braneći ga grdne himbenosti.

Otac papa neka ga proslavi,
nadbiskupom on Metoda stavi
od Moravske i sve Panonije,
viruj, pobro, ovdi laži nije.

Sveti Metod sada vatrenije
sije nauk Isusove vire,
redi mlade pope glagoljaše,
koji dogju i u zemlje naše.

Kroz Hrvatsku i kroz Slavoniju
kroz Istriju i kroz Dalmaciju
raširi se glagoljačka misa,
što ju sveti Ćiril je napisa',

To je puku puno drago bilo,
jer se sada sve je razumilo,
a odprva nij' se ništa znalo,
što se ono u crkvi pivalo.

Al popovi nimačkoga roda
opet zlobe svetoga Metoda,
nikako mu oprostit ne mogu,
što slovinski misu piva Bogu.

Knjige šalju Ivanu osmomu,
svetom ocu i papi rimskomu,
svašta njega ruže i zloglase,
te ga papa prizovnu prida se.

Drugi put se Metod u Rim sprema,
ali straha nikakova nema,
jerbo znade, da njegova dila
pravedna su, tere Bogu mila.

Kada papa Metoda ispita,
činjenja mu nagje zakonita,
te ga javno prid sborom pohvali,
zašto on je sluga Božji pravi.

Papa gleda knjige zloglašene,
na slovinski jezik prinešene,
pa ne mari, što ih Nimci ruže,
kad na slavu Božju one služe.

I čitat se hoće dokle bude
od slovinske zemlje jedne grude,
a narod će spominjat od mila
svetu braću Metoda, Ćirila!!!

Nazad ide sveti Metodije,
a Nimcima papa poručije,
da glagoljsku misu odabrava,
jer se i u njoj Bogu piva slava.

Vrativši se sveti Metod kući,
slidio je pripovidajući;
dok od truda i progonstva radi
i njegovi skratiše se dani.

Učenike svoje k sebi zove,
pa im Metod veli riči ove:
dico moja, ja sam još za mala,
umriti ću, mome Bogu hvala!

Vam ostavljam slovinske narode,
da u Krstu svi se priporode;
pa slidite njima pripovidat,
Isusovu svetu sgragju zigjat.

I vas hoće stavno progoniti,
al ne budi žao vam umriti:
i Krstovi učenici mriše,
ali rajsku slavu zadobiše.

Slovinskoga na žalost naroda
smrt po zatim pokosi Metoda,
pokopaše njeg u Velehradu,
od Moravske zemlje glavnom gradu.

Kada njega ne bijaše više,
učenike strašno progoniše;
želja biše tugjinskih popova,
da se ukine misa Metodova;

Metodova i svetog Ćirila,
al im puška nije upalila,
jer i danas nakon tisuć litâ,
glagoljska se sveta misa čita!

O ljudskim potribam.

Ako nisi nigda čuo, što znači potriba, a ti moj dragi štioče ili slušaoče napni uši i slušaj sada. Stvar, koja ti služi a nemožeš ju nabaviti, znači potriba. Da ti ovo još bistrije bude, evo ti jedna prilika: Zima je, a ti čoviče božji neimaš zimskog pokrivala na tvojoj postelji, pa neimaš ni novaca da ga kupiš, to pamti dobro, da sama ova rič, novaca neimam da kupim pokrivalo, jest potriba. Hajde da vidimo, koliko vrsti potriba ima čovik. Svaki čovik ima dvi vrsti potriba, a te su: potribe tilesne i potribe duševne. Razpravljajmo prvo štogod o tilesnim potribam, a kašnje ćemo reći dvi riči i o duševnim.

Što su dakle tilesne potribe? — Tilesne potribe su one, bez kojih čovik nemože živiti, a te bi bile: zdravlje, hrana, odića, stan (kuća), toplina i svitlost. Najglavnija ti je od svih ovih potriba zdravlje. Da ti isto korisno bude, triba da ga najprvo čuvaš, pa onda da se s njim služiš u vridne stvari. Reci mi, molim te po Bogu brate, što bi ti koristilo imati sve blago ovoga svita, a neimati zdravlja? Ni pô boba. Kad je tako, onda ga čuvaj kô zenicu cka tvoga i upamti, da bez zdravlja neima bogastva. Svrneš li oko na gorirečene potribe, opazit ćeš, da ih ima šest. Znadeš li ti, što o njima mudri ljudi rekoše? Oni rekoše, ko svih šest ima, taj žive dobro, a komu jedna fali, pa bila ta koja te volja, onaj živo slabo. Da se uviriš da je to tako, navesti ću ti i ovdi jedan primir. Promisli čovika sama samcata na ovom svitu, koji sa

Digitized by Google

trudom svojih 10 prsti tako malo dobije, da mu je nemoguće pokriti sve potribe, a stavi, da baš kuća bude ta njegova potriba, za koju njemu nedotiče novaca. Taj čovik, skitati će se od nemila do nedraga da traži zakloništa. Jedni će mu se smilovati i dat će mu ga, a drugi će zamrziti i odrinuti će ga od praga svoga, a njemu će se jadnomu srce smutiti, proplakati će u gorke suze; dignuti će orosene oči k nebu i reći će: Bože dragi! I ja sam stvor tvoj kao i drugi, i ja ćutim što ćute drugi, pa evo ovdi pod vedrim nebom i na tvrdoj zemlji prohodim noći i drhćem kao prut od puste zime, jer zapušten od ljudih. Reci mi, molim te, žive li taj čovik dobro? — Neima tu govora o dobrom življenju, crne dane sprovoditi će taj stvor i gorak će mu biti život do njegove smrti.

Sad je red, da počmemo sa duševnim potribam, a da negubimo vrime, kazat ću ti odmah, da ih neima ni pet ni šest, već sama jedna, a ta ti je nauka. Što je ta nauka? — Nauka je duševna hrana svakog čovika. Kako tilo gine bez hrane, tako i duša bez nauke. Da ti nauka bude korisna za dušu, valja da budeš bogostrašan. Strah božji, to je mudrost, strah božji jest početak svakog dobra, strah božji čoviče, navesti će te na dobar put. Možeš pribijati more i planine, brda i doline uzalud ti tvoj trud, jer ko je od Boga daleko i Bog je od njega, a koga božja ruka nevodi i božje oko neprati, taj propada. Da budeš mogao nauku učiti, pa i shvatiti pokripe duševne, što ti ona pruža, triba da znadeš štiti. Štivo ti je jedini način, po kojem se možeš s prijateljiti s naukom. Ta tvoja nova pritateljica, sipati će iz svojih usta biser sjajni i drago kamenje, što ti možeš lako pokupiti i stime u nevolji utišiti dušu tvoju. Ti se možda čudiš, jer sam rekao, biser sjajni i drago kamenje! Ja ću ti to dvoje pridočiti u malo riči i vidit ćeš, da jest tako. Čovik, koji znade štiti, naravno je da će uzeti i knjigu u ruke, a knjiga će njega prikladnim učiniti, da upozna svemogućnost božju, da štuje i ljubi Stvoritelja svoga. Knjiga će mu reći, da mu je sveta dužnost ljubiti svoju domovinu, ono milo gnizdo, u kojem je za prvi put otvorio oči i ugledao svitlost božju. Ona će ga naučiti kako mora štovati svoje roditelje i starije od sebe; ona će mu kazati, kako valja da ljubi svoga iskrnjega. Knjiga će činiti, da se odreče naslada svitovnih, a to će najviše koristiti njegovoj duši. S njom samo može pristupiti u društvo mudrih ljudih, od kojih će se naslušati mnogo dobra i pametna. Knjiga će ga napokon naučiti, kako će bolje obaviti kućne poslove, kako svoje polje obraditi i hranu sakupiti, eda mu svaka bude u redu. Nije li to biser sjajni i drago kamenje? — Čoviče! Nauči štiti, pa uzmi korisnu knjigu u ruke kad ti vrimena pritiče i porazgovori se s tom tvojom najvirnijom prijateljicom, jer ona jedina može svladati tvoje okolovštine i usrićiti tvoju dušu.

Čini tako, pa će ti svaka cvićem cvasti.

Čast i dika Splitu gradu!

26 i 27 miseca lipnja.

Na 27 prošloga miseca Naš Primilostivi Vladar udje svečano u naš grad, a na 26 na večer doplovi parobrodom pod Split, da na ovom litnjom utihanom moru nagleda se noćne rasvite, nagleda se Splita, njegove luke, da se nagleda sve ove naše lipe okolice, koja grli i kiti Split, kao svoga gjuvegliju.

Imao je što Kralj i viditi!

Večeroje zvono zazvonilo na Zdravu Mariju, Kraljev parobrod „Miramar“ ušao u luku, od rata Sustipana do rata Bačvica, od vrha Marjana do vrha Kozjaka, do vrha Peruna, Mosora, s jednog kraja otoka Brača, Šolte do drugoga, sve kô da je munja svojom iskrom u tren oka priletila, obigrala, vrenu iskra, na jedan mah planu plamen, razsja se oganj, prosivnu svitlost, lipota, brate· To je okolo grada, a u gradu na obali, kuće redom rek bi da su se zažegle u plamenu svitujaka, svićica. More, mirno kao tiho ulje, zakrvavilo, lašti se od živog plamena, a po njemu brodovi mali i veliki, lagje, šajke, okićene, rasvitljene od dna krme do vrh jarbola, voskaju se okolo kraljeva parobroda; glazbe sviraju, glas pisme odliga se po pučini morskoj, a priko dvadeset tisuća očiju zagledalo se skraja u tu čarobiju. Popeo se na krov broda i Car Frano, gleda u tu noć, koja se je u svitli dan pritvorila, gleda, srce mu u nidrima uživa, te kaziva starome svome striku Albrechtu i gjeneralima, koji se okolo njega na silo okupiše, kako u njegovu carstvu neima grada na moru, koji bi od Splita gizdaviji bio i srce mu onako ljubko osvojio. Bog ga je na lipo misto postavio, imade ih i većih i bogatijih, ali koja hvajda, što je ruka Božja učinila i postavila, to sva mudrost ljudska nadkriliti nemože. Minula noć, a vedar, lip kao ruža osvanuo sutra dan. Već od jučer sleglo se iz Brača, Makarske, Trogira čudo svita, a u subotu ranom zorom proletila željeznica kroz Kaštela do Šibenika, Drniša, Knina te dovukla puna kola puka svake ruke, tako da onog dana nije Split brojio petnaest već dvadeset i nikoliko više tisuća duša. Na 6 ½ puške zapucaše, zvona zazvoniše, Kralj silazi sa parobroda u ladju, pred njim je lučki poglavar Pavičić, kaziva mu put, a s jedne i druge strane uz svu dužinu naše luke, uporedali se brodovi, okićeni trobojnim barjacima, zelenilom, glazba svira, pivači pivaju, a iz tisuću i tisuću grla odjekuje gromoviti glas: Živio nam kralj, živio! — Na kraju pričika Vladara namistnik David, prisjednik zemaljski Vojnović, kotarski poglavar Tončić, gradski načelnik Bulat svak mu ide na poklon, na prikazanje. Pod krasnim šatorom na obali podignutim, domaćin grada Dr. Bulat pozdravlja Kralja, izkaziva mu ljubav ovoga puka, blagodarnost na dosadanjim dobročinstvima, prikaziva mu potribe njegove, a Kralj mu ljubezno rič prihvaća, iskreno obećava, da će se on i unaprid za ovi grad misliti. Iza kako bi prigledana vojska,

Digitized by Google

Kralj se uputi u crkvu, gdi ga prisvitli biskup Nakić sa svećenstvom lipo pričeka i srdačno pozdravi. Obadje starine u muzeju te podje na vojničku poljanu, da prigleda svoju vojsku, domobrance, konjanike, koji bijahu za tu zgodu iz Sinja došli. Povrati se Kralj na poglavarstvo, praćen posvuda srčenim pozdravima svoga puka. Na poglavarstvu primi poklonstva od mnogo dostojanstvenika i poglavitijih činovnika, te na 9 sati uz pratnju od dvanaest kočija uputi se na Solin, da vidi starinsku kršćansku crkvu i druge izkopine. Uzanj je Bulić, te iz mrtvog kamena nabraja mu žive dogadjaje starog rimskog naroda. Putem do Solina mnoštvo nepribrojno čekalo, pozdravljalo svoga Kralja, svaka obćina pod svojim barjakom, a topovi sa Klisa gruvaju i čast svome Vladaru daju.

Nego na solinskim livadam što vide oči Kraljeve? Četu konjanika, na glavi im visoki kalpaci, perjanice, na životu duge dolame sve do pod kolina, niz prsi srebrni tokovi, u rukam ubojita koplja, pod njima vranci, kao žerava, a uza nje momci, ljute haramije. Bože mili, ili su to pustahije Turci, ili iz gore hajduci? — Ni Turci, ni hajduci, već junaci, pobro. To su sinjski Alkari, zor junaci, vesela im majka. Podigli se na konjima, da pozdrave svoga Vladara, te ga prate sve uza stopu niz Solin sve do Splita grada. Kralju se neda oka š njih dignuti, dragi mu pusto ti naši hrvatski vitezovi, te brž pomišlja sam u sebi: Blago meni, dok je meni ovakovih delija.

Kralj sidje sa kola pod poglavarstvom, te se uputi ulicom Sv. Marije, priko Gospodskog trga do Obćinskog doma. Sve dva i dva učenici nižih i sridnjih škola stajahu usporedani niz ulicu, a vatrogasci red nadgledahu. Iz mladjanih ali vrućih srdašca odjekivao gromoviti „živio“ do neba se čuo. U obćinskom domu Car se nasladio u lipoti obćinske zgrade, hoti viditi i prvi pod, pozdravi sve vićnike, radova se načelniku, da mu je grad ovako uredan, i reče, da će mu Split kao dosad tako i unaprid uvik na srcu biti. Uputi se zatim do obale, da se na brod ukrca i na put krene. Nego daj ti uhvati komad mista na obali. Pritislo pučanstvo, da si zrno prosa, što no je rič, bacio, ne bi na zemlju palo. A pogledaj na more. Povitarce sa zapada puhnulo, na stotine brodova uporedalo se, a njima razmahale se naše lipe trobojnice, s kraja glazbe zvone, alkari dojašili, razvili se barjaci, 20 tisuća duša više svome Kralju „Živio“ maše se rubcima, dižu se klobuci, siplje se cviće, Bože mili, hvala ti i slava, još Split ovoga nije zapamtio. Kralj ode na brod, da se na podne u društvu biskupa, načelnika, poglavara i druge petorice založi, a na 1 sat i nikoliko časova, rastajući se od gostiu, ganut do suza odili se od Splita,

Koliko nas je god obveselio Kraljev dolazak, toliko nas sada veseli dičan glas, što je naš Split i ovom zgodom dostojno stekao. Vas grad uz zagradja slavolucim, barjacima okićen narešen, baš kô mlada neva, kada vojna svoga na pirovanju izčika, pučanstvo veselo u svečanim odoram obučeno, pa uz mišaniju od priko dvadeset tisuća duša, moreš reći bez ikakove oružane sile lip uzorit red, niti da je jedan drugome: tamo se, rekao, već vas grad, kô jedna duša, jednim glasom, jednim jezikom svoga Vladara slave, pozdravljaju. Čast vama dični Bračani i ostali otočani, srce nam je od radosti pucalo gledajući na vašim brodovima kitne trobojnice, čast vam Krajišnici, Zagorci, čast Primorci od od Krke do Neretve, svima čast i pošteuje, ali sva čast Splitu gradu, čast i dika njegovu načelniku Dr. Bulatu, koji je znao sve ovako pametno razrediti i u sklad dovesti, tako da je srce Kraljevo sasvim zadovoljno ostalo. Načelnik Dr. Bulat more se podičiti svojim gradom. Ove su se riči iz Carevih ustiu čule, a mi ćemo nadodati, i Split se more podičiti svojim načelnikom. Dne 26 i 27 lipnja Split je kazao pred Kraljevim licem svemu svitu u oči što je, kazao je naime, da nije duždov već Zvonimirov grad; Split je pokazao, da je njegov barjak nad svim gradovima ovog našeg hrvatskog primorja, te koliko Splitu toliko i njegovu barjaktaru D.ru Bulatu čast i dika prid narodom bila!

PUČKI LIST.

O Kraljevu dolasku.

TROGIR, 26. lipnja.

Kako sam zadnji put obećao, evo me, da opišem u kratko slavje prigodom Kraljeva dolaska. Njegovo Veličanstvo jučer je došlo, a dan prije već vas grad bio je u nepristanoj vrtnji, da se reši i svečano napravi za doček svoga Vladara. U večer svira glazba i javlja sutranji veseli dan. Mnogi stranci došli, da prisustvuju slavju. Osvanuo vedar dan na 25. Sve veselo u gradu, Zagorci dolaze svečano obučeni, na moru velike priprave, iznizalo se do 150 brodica, kite se reše hrvatskim trobojnicam, u nje posidali Zagorci sve u narodnim lipim nošnjam. Loydov parobrod „Psyche“ zvižde i zove svoje putnike. Do 400 gradjana tu se amistilo sve vlasti grada, te svi polagano na 10 sati da se ide put rta Čubrijana. Odbila je 11 ura, tamo izpod Drvenika podigle se oblačine dima, isukali se golemi ratni brodovi, te udri da se puca na Marinsku luku, eda li mu je lakše do Salduna doći. Ovi od amo odvraćaju drugim jabukam tako žestoko, da je neprijatelj morao uzmaknuti. Dolazi u pripomoć brod „Princ Eugen“ torpedače lete, šmigaju kô strile amo, tamo. Na protivnoj strani iskrcao se neprijatelj na kraj, da s kraja Saldun zauzme. Ali iz Salduna živa se vatra siplje, iz Marinske luke, ko da gromovi pucaju, grmi, ori, zemlja se trese, gusti dim sve prikrio. Okolo podneva prista pucatanje, brodovi mirno Salduun se primiču, ulazi i „Miramar“ na njemu Kralj Franjo, a svi brodovi u znak pozdrava dadoše vatru topovima. Primaknu se zatim i naš „Psyche“ a uzanj 150 nakićenih brodica. Dodjosmo do Kraljeva broda „Miramar“

Digitized by Google

narodna glasba zasvira carevku, a mi poskidasmo kape, te svi jednim glasom kliknusmo mu triput „Živio“ Kralj gleda, veseli se i milo odpozdravlja sa broda. — Po podne tog istog dana nenaduo okolo treće ure iskrca se Kralj u Trogir, da vidi crkvu i grad. U tren oka doznalo se, svit nagrnuo, kliče, pozdravlja ga. Došao načelnik, opat, druge vlasti, pratili Nj. Veličanstvo po gradu. Puk nepristaje klicati „Živio“ žene hoće da ga vide, da ga se dotaknu, niki Zlarinjanac digao malog sinčića rukam u zrak, te noseći ga prid oči Kralju, uzkliknu: Evo ga za te gojim, Kralju.

Te večeri sjajna rasvita Trogira i sve okolice. Glazba svirala, narod mnogi veselo prisustvovao. Sutra Kralj prodje ispod mosta u Kaštelanski zaliv, da gleda vižbanje torpenjača, koje su imale navaliti na brod „Princ Eugen“. I na prolasku i na povratku Kralj bi oduševljeno pozdravljen, te pod večer uputi se u Split. Ova dva dana Kraljeva boravka kod Trogira, za puno će se vrimena veselo spominjati. Naša zaslužna obćina uz dičnog načelnika Puovića, mnogo je nastojala, da slavje bude što lipše i Kralju ugodnije, što joj je uprav izvrsno za rukom išlo.

Uz to neka sritno i veselo živi naš Viteški Vladar Frano Josip Prvi! Živio!

Prijatelj.

Pučke poslovice.

Ako ćeš biti pošten, ne karaj se.
Ako ćeš biti bogat, ne pravdaj se.
Ako Bog na jednu stranu zatvori prozor, na drugu otvori vrata.
Ako je pas pitu izio, ostala je tepsija.
Ako je u žitnici, još nije u izbici.
Alat radi, a majstor se hvali.
Ako ljeto ne dade, jesen nema šta.
Ako je kuća tisna, nisu čeljad bisna.
Ako je tko lud, ne budi mu drug.
Ako jezik ne izlaje, glava ne izlima.
Ako neće Božić kaše, hoće dica.
Ako zima ne ujide ustima, ošine repom.
Ako su brzi volovi, al je zemlja podiljena.
Ako smo dva brata, nisu kese dvi sestre.
Ako je mučno dati, nije iskati.
Ako laž- koza, ne laže rog.
Ako je Bog dao, nije zapisao.
Ako je na stolu malo kruha, drži svoj u ruci.
Ako sam se najmio, nisam se smamio.
Ako Turčinu bula umire, druga mu ne gine.
Ako u goru vuci; ako u Bosnu-Turci.
Ako je komu Bog obećao, nije mu zapisao.
Ako te onaj pre, koji te i sudi, onda od Boga valja suda tražiti.
Ako ćeš da se osvetiš Turčinu, moli Boga da počme piti rakiju.
Ako je malo mlika, a ono je blizu rika.
Ako sam pio, nisam pameti popio.
Ako ima domišljačâ, ima i dositačâ.
Ako ih je trista, bez popa ništa.
Ako slipac slipca vodi, oba će u jamu pasti.
Ako mi brane pivati, ne brane mi plakati.
Ako te srića ne pričeka, na velikom je hatru stići ne možeš.
Ako ne budu gosti bisni, neće biti kuća tisna.
Ako ti kažem grih, neću grišnika.
Ako je tko i jači, no i Bog je svači.

Pribrao po puku B. Matijača.

Što je težaku kroz misec srpanj (luj) raditi.

U vinogradu. — I ovoga miseca sumporavaj, dakako ali samo tamo gdi vidiš da je od potribe. Slidi plividbom zapiraka i takljanjem, a ako možeš posve ćeš dobro učiniti da vinograd na plitko prikopaš, ili barem da travu poguliš. Prije nego što grožđje počme šariti, sakupi sve crvljive jagode, (zrna) jer time ne samo da ćeš utamaniti crviće, koji bi se i u ostale jagode zavukli, nego ćeš i zapričiti da grožđje ugnjije, što mnogo diluje na dobrotu vina.

Na polju. — Gdi se je poželo sada se mlati, vrši i izvija a strništa prioravaju. U napridnijim zemljam ne pušta se ni strnište da zaludu leži, nego ako je zemlja plodna a vlage joj nefali, zasiju ga prosom, barom, kukuruzom cinkvantinom ili kvarantinom, ili pak zasade krumpirom. Takove su zemlje u nas u istinu ridke, ali tko ih imade neka slidi ovaj primir.

Na livadi. — Pripravljaj za drugu košnju, a ako ti je Bog dao da možeš livadu potopiti, napusti odmah sada na nju vodu.

U vrtu. — Plivi i zalivaj nepristano, hvataj i tamani svaku gamad, navlastito gusinice na kupusu. Sij kavule, kupus, rodakvice, kasni grah i grašak. Sabiraj sime i spremaj ga na suho misto.

U konobi. — Nastoj da ti je konoba uvik čista i što moguće hladnija.*) U vino još nediraj, nego koncem ovoga miseca t. j. kad grožđje počme šariti, pritoči ga po treći put u čiste, zdrave i sumporane bačve.

U staji. — Škopi telad i junad čistim i oštrim nožem, pa ranu zamaži sa solju i čistom svinjskom masti. Uškopljenike hrani obilato i dobrom hranom i prostiri im dosta straje.

U pčelinjaku. — Jaka se ulišta opet roje, pa ako vidiš da je koji paroj prislab, ulovi mu maticu pa ga spoji sa jednim slabim rojem ili drugim parojem. Pod večer prigledaj pukotine ulišta, te lepirice (vištice) što ih u njima nadješ, poubijaj, jer su to one, koje legu voštani metilj, što ga u saću nalaziš.

S. BULIC.

Kakova se litina spravlja.

Pišu nam: *Iz Sućurja na Hvaru*: Ovamo kod nas, hvala Bogu, loza se kršno okitila, te se je nadati posve dobroj litini, ako nas medljika

*) U dojdućem broju donit ćemo članak, u kojem se k že, kako se ima liti u konobi vino čuvati.

Uredništvo.

Digitized by Google

ne pohodi, koja rek bi, da se već vidi. Maslina urodila baš dobro. Buhač nas je poništo izdao, ali uza svu nestašicu, nebi smo se imali što tužiti, da mu je cina prikladna. O ribarštini ni govora, rek bi da nismo kod mora, jer srdela nevidimo, a za drugu ribu nečujemo, rad čega kukavni težak mora da gladuje tamo sve do jematve, izdade li nas ova, tada zlo i naopako.

Iz Komiže: Crno se vino prodaje od 14 do 15 forinta etolitar, a bilo od 18 do 20. Crnoga je još oko 2 tisuće etolitara, dočim biloga malo: priko stotinjak etolitara. Loza ponila dobro. Hvala Bogu, bolesti nije viditi. U svoje doba svit je sumporao. Buhač urodio osridnje: prodalo ga se priko 50 kvintala po 70 novč. kilo. Goraći bili rodili tako, tako, nego ih tu nikidan južina dobrinjak otresla, da je škode brž do tisuću forinta. Uza svu ljutu zimu, stabljike limuna i naranče lipo se održale, pa je i ploda neloše ostalo. Dosle se posolilo priko četiri tisuće barila ribe: 3 tisuće srdela 1 hiljada skuša, ništo lokarada i gdikoje barilce minćuna. Još joj nije cina probijena.

Iz Zemunika: Premda imademo malda ne svaki osmi dan blage kiše, ipak naši vinogradi napr duju dobro. Peronospera nije se baš onoliko pojavila, kako je javljeno, pošto su se težaci ove godine starali škropljenjem. Da ne lažem evo vam primira. Poznati naš posidnik zemunički gosp. Tomo Antunović na jednom samom panju u vinogradu zvanom „Velike njive“ ima do 140 grozdova. Bogo moj. prave lipote! Žitija pak nije moguće bolje. Bože blagosovi težački trud!

Iz Podgradja: Vinogradi ne loše, ali bojimo se zla, jer na mista bolest jur se vidi. Žitija dosta dobro. Masline kod nas ne obećavaju najbolje. Zdravlja u svita dosta, lipom Bogu hvala.

Iz Donjih Poljica: Višnje se obrale i prodale. Cina im bila 10 forinta po sto kila. Puno manje ploda od lani. Jedan dio kupili splitski trgovci, drugo sve išlo za Zadar. Loza lipo, svit sumporaje. Nije zla još viditi.

Razgovor kod Jurasova dućana.

Paško i Marinko

Paško. Jeli se ukrca Kraj, Marinko?

Mar. A ko more vidit od pusta naroda, ma *pari* mi se, da se on sad *imbarkaje*, pridigni se malo na prste od nogu, *banda* zvoni, eno, eno grè....

Paško. Živia naš Primilostivi Kraj, živia! živia! živia!

Mor. *Aviva... aviva....*

Paško Živia, živia, živia! Evo ja iša, Bog mu da svaku sriću i zdravje! Živia!....

Mar. *Aviva! Aviva! Aviva!*

Paško. Živia sto lita i godina, živia!!! Ma ča, Marine, ma ča mi to viječ: *aviva!* da nisi ono što si mi, ma gdi je tvoj materinski jazik? ma ča vi niki mislite, je li vas sram od *jurešta* svita danas. Ča će reć ovi svit, da ste Talijani.

Mar. Ča je tebi stalo, ja moga vikat, kako je mene *voja.*

Paško. Ali ti ja ča govorim, moreš brate, i turski i arapski, ma Bog te ubija, a ne ubija već prosvitlija, promisli malo, je li ti Bog da jedan jazik, jazik arvaski, je li nas mater š ojim naučila govorit, pa zašto nećemo tim jazikom, i našega Oca, našega Vladara pozdraviti, neka zna od kojega smo jazika, od kojega naroda.

Mar. Sve ti dobro govoriš, razumim ja, ča ti hoćeš reć, ali moj Paško kume i rodjače tako mi je bija red da vičem.

Paško. To će tebe b't *siguro* kogod naurska da tako vičeš.

Mar. Pusti stat,... ostavimo te razgovore... eto je Kraj iša, više se ne viče...

Paško. Ma je *siguro*, kogod ti je to rekа. Evo ja moju glavu.

Mar. Opet ti okolo mene... sve me za jazik potežeš

Paško. Ma bolan tebi ni više ni manje, a znaš s kim govoriš.

Mar. Ma baš hoćeš da me u napast uvedeš. Ali molim te Paško, kâ Bog ča se mol', neka ostane meju nam.

Paško. Oh Bože moj ali sam dite, amo tamo priko *rive*, gori je puno svitine.

Mar. Znaš ono lani *dižgraciju* me zaletila, bolest u kući, *intrada* izdala, pa sam se uduži ovdi u gradu u jednog gospodina, bija je *impjagot*, sad se je *penšiunan*. Vrati sam mu pošteno jedan dio, još jednu stotinu, Bože zdravja, ove jematve, ja se ufam u moga Boga, izać *franak* od svega...

Paško. Pa nu vidi ti, bit će on od talijanske *bande*...

Mar. Neznam ti ja bidan za te *bande*, nego vidi ti *kombinacijuna*, ja jučer da ću u grad, kad eto *intrajem* njega, baš na vratim od grada kraj Dušic i tu sta kaživat mi, stali se tako razgovarat (*dinjožast* čovik viruj mi) kako će *bršaljeri* pozdravit Kraja i kako vaja vikat...

Paško. Pa ti je reka da vičeš *aviva.*

Marin. Ben, lako je za *aviva*, ma n'ku drugu rič Maj.... Maji... Majištà..... neumin ti ja reć, nisam je nikad ćua.

Paško. Pa ča bi ga za to sluša, ako si dužan vratit ćeš, a svoje poštenje i svoj jazik ne bi proda za sve blago ovoga svita.

Mar. Dobra ti je i govoriš kâ pametan čovik, ali znaš, ća se govori, kô je dužan....

Paško. Je, je sve šta hoćeš, ja te *kumpatim*. Ma jesi li vidi brate, eno braški brodovi, sve u troboj nim barjacima, eno ti vas grad, vadeć dikoju kuću, vas narodnim zastavam prikrit, lipota brate, eno ti Kaštelani, Poljićani svi od jedne *bandire.*

Mar. Je brate, jedna je *beleca* vidit i one alkare na konjima i one rondare iz omiške krajine, lipa naroda. Bože moj.

Poško. Pa je si li vidi Marine, jesi li ću vas taj svit *furest*, bit će ga bilo ja *kalkulam* priko 6 hiljad, pa svak v će živia. Vas grad, ljudi od nauka, od pameti svojim jazikom pozdravjaju kraja, a nas nikoliko težakov pjujemo na svoj jazik. Brate, ni ja nisam ka od nikakove *bande*, niti za *partide* glavu razbijem, ali svoj jazik arvaski ne bi pogrdi, ća sam ti reka; za sve blago od ovoga svita. Ma ča će reć promisli, isti Kraj, kakvi je ovo narod, doma, izmeju sebe govori arvaski, a mene tujim jazikom pozdravja, ma promisli se, Marine, malo, promisli se, od srama ima bi nam obraz opasti.

Mar. Usa' mi jazik, kad ti ja ikad više zavičem *aviva* a svi zdravi i veseli! A nebi ni sa', da ni bilo za jutu nevoju....

Paško. To se zna, jubimo naš jazik, naše poštenje. Mogli smo jutros vidit, kako se drugi judi vladaju i svoj arvaski jazik *stimaju*. Grem ja na Lučac s bogom Marine, živi mi sritno i veselo!

Mar. Bog s tobom, Paško — Živia mi i ti u zdravju i veselju!

Paško. Sbogom, živia!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U glavnom gradu naše carevine u Beču još se vića o proračunu, to jest o troškovim, koji su odredjeni i pridloženi od ministarstva za različite potribe države. U viću su 353 zastupnika. Od ovih imade po narodnosti 177 Nimaca, 67 Čeha, Poljaka 58, Talijanaca 16 (iz Trenta, Trsta, Istrije i 1 cigli iz Dalmacije), Slovenaca 15, Hrvata iz Dalmacije 7, Rutena 7, Rumunja 4, Srb 1. Kada bi naši zastupnici svih slavjanskih plemena u zajedno na okupu bili, tada bi naša većina jača bila. Ali nesloga, stara rana naša, činila nas je razcipiti, te Poljaci koji su pritežni brojem, vole stati uz svoje neprijatelje Nimce, nego li uz braću Slavene. Pa se bojimo, da će se ispunit ona stara rič: tko neće brata za brata, hoće tudjina za gospodara. Zastupnik Perić, Imoćanin, lipo je u viću besidio, te kazivao potribe naše, da nam se jezik hrvatski u sve škole, u urede uvede, da nam se rike pročistu, puti probiju, branio je našu vojsku, domobrance, kako se slabo više puta šnjima postupa, priporučio, da se više gleda na Dalmaciju i na njezine potribe.

Po našim stranam.

Na Senjskoj Rici, gdi se je Kralj prošlih dana nalazio, bilo je smutnje i nereda. Hrvati hotili su pozdraviti svoga Kralja svojim hrvatskim jezikom, a Magjari i Talijani stali ih ružit i napadat. Hrvatska stranka pritužila se vlasti. — Ovih dana bilo je ovdi mnogo poslanika iz Bosne, Hercegovine, da se poklone Kralju. — Za izložbu u Zagrebu sve to više se radi. Toliko se je trgovaca prijavilo, da valja proširit prostor. Iz same Dalmacije došlo je dosad na sridišnji odbor u Split do 250 prijavnica.

U Splitu.

Priznanje i zahvala. — Njegovo Veličanstvo Naš Primilostivi Vladar, toliko je bio zadovoljan dočekom i slavjem u Splitu i u Trogiru, da netom je stigao u Polu, odmah je dao brzojavom izjaviti svoje veliko zadovoljstvo poradi srčena pričeka i uzoritog reda. Dično po jedan i drugi grad!

Misa. — Sutra na 8 ½ bit će na Dobrome svečana glagoljačka misa na čast. Sv. Cirila i Metoda, kojoj će prisustvovati „Slavjanski Napredak" pod svojim barjakom.

Ingleško brodovlje. — Ovih dana bijaše došlo pod Split osam velikih ingleških ratnih brodova. Stali su dva dana, te odputovali.

Vrime. — Česte kiše prošlih dana zaustavile se, nastala prava litnja vrućina. Sunce peče kô glavnica. Dobro za vinograde, koji se kano gora zelene. Bože Blagosovi!

Odgovor na Pitalice i Zagonetke 4.og broja.

1. Sirak. 2. Dim i komoštra. 3. Lastavica. 4. Zvono. 5. Krava (četri noge, četri sise, dva uha, 2 oka, 2 roga i jedan rep.) 6. Kosa (kad se kosi). 7. Oči. 8. Ovce, ovni i ovan zvonar.

Domišljajke.

Gonene i gonene:

1. Iz podstire golubovi vire.
2. Sprid mu vile, strag mu ćile, ozdal je kako janje, a ozgar je kako jare.
3. Pobila se dva bimbija, nad njima se gora trese.
4. Šaji baji i na dubu šaji, baji, priti, da će kožu š njega svu sadriti.
5. Crljenko u spilicam veči.
6. Vito, navito svakoj kući dovito.
7. Hodeh u polje, izkopa rupicu, baci u rupicu pločicu, pločica pušća kličicu, kličica pušća list, a list pušća cvit, a cvit dade jabuku.
8. Tumbak poleti u mrak, a utornik u Dubrovnik.

Pantelija Mutibarić iz Imotske krajine.

Poruke i Odgovori.

Panteliji Mutibariću — Imotski — I poslovice i priče dobre ka' dobre. Red je ono malo preinačit, puno se sprdaš sa *ministrima*, a neznaš ti, kako je nama amo..... I neuvedi nas u napast!

Č. G. S. D. — Komiža — Primljeno. Begenišimo. Sve je ono suho zlato iz Kalifornije pučkoga jezika. Pogledajte na "Poslovice„ što danas iznašamo, što tu ne bude, vi popunjajte. Za onu gačicu „Laž brez istine" čuli smo od jednog prijatelja na Braču. Zamolili smo ga, da nam ju napiše i dostavi. Usporedit ćemo ju s vašom. Svi članovi upraviteljstva od srca Vas pozdravljaju.

Povireniku — Šibenska Okolica — Ni o maloj ni o velikoj, o lutriji nikakovoj nećemo se baviti — Dalje to od našeg puka.

Prijatelju — u Poljica — Bože zdravlja, drugom zgodom priradit ćemo život Svetih naših Apoštola u tri štenja, da ga puk i u crkvi more štiti.

Nove Knjige.

Primilismo na dar slideće knjige:

1. a) *Težačko Blago* napisao pop E. M. Vusio i b) *Pevrtlarstvo* napisao S. M. Pierotić. c) *Žitarice*, napisao P. pl. Tartaglia.

Ovo su tri prve knjige „Pučke Knjige" koje M. P. Gospodin Vusio u Zadru pokrenuo da poduči težaka, kako mu je bolje oko svoga imanja nastojati. Priporučamo od srca. Cina je sasvim niska. Svakog drugog miseca izlazi po jedna knjižica a cina je 50 nov. na godinu.

2. *Pozdravi Isusu u prisvetom Sakramentu.* Po Sv. Alfonsu M. Lignori-u pohrvatio O. Dane Klarić. Molitvenik veoma ugodan, jer prostim pučkim jezikom pisan. Kupuje se kod privoditelja O. Dane Klarića u Visovcu. Cina 20 novčića.

3. *Srce.* Po E. De Amicis-u priredio Petar Kunić učitelj. Knjiga veoma koristna za zabavu i odgoj dice. Pritiskava se po drugi put. U ovom drugom izdanju jednu nam je opaziti nakladniku gosp. Hartmanu, da ona slika na pročelju ni malo nije zgodna nit podobna za stališ i dobu onih kojim je knjiga posvećena. Bit će ono po nimačkom ukusu ali po hrvatskom sigurno nije. Zar nije bolje bilo ostaviti onaj prvi naris: dičaka gdi drži trobojnicu razvijenu? To se izvana opaža, a po svemu ostalomu knjiga je vrstna, plemenita. Da naši štioci pak vide, kakovim je lipim duhom napisana, po želji istoga gosp. Kunićića mi smo prinili u trećem broju dva komada. Priporučamo svakomu, da ju nabavi. Zapada fl. 1.

Gospodi, koja nam je ove knjige na dar poslala od srca zahvaljivamo.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 17 Srpnja 1891 Br. 6.

Visoka c. k. Dvorska knjižnica Beč (Hofbibliotek)

Pučki list

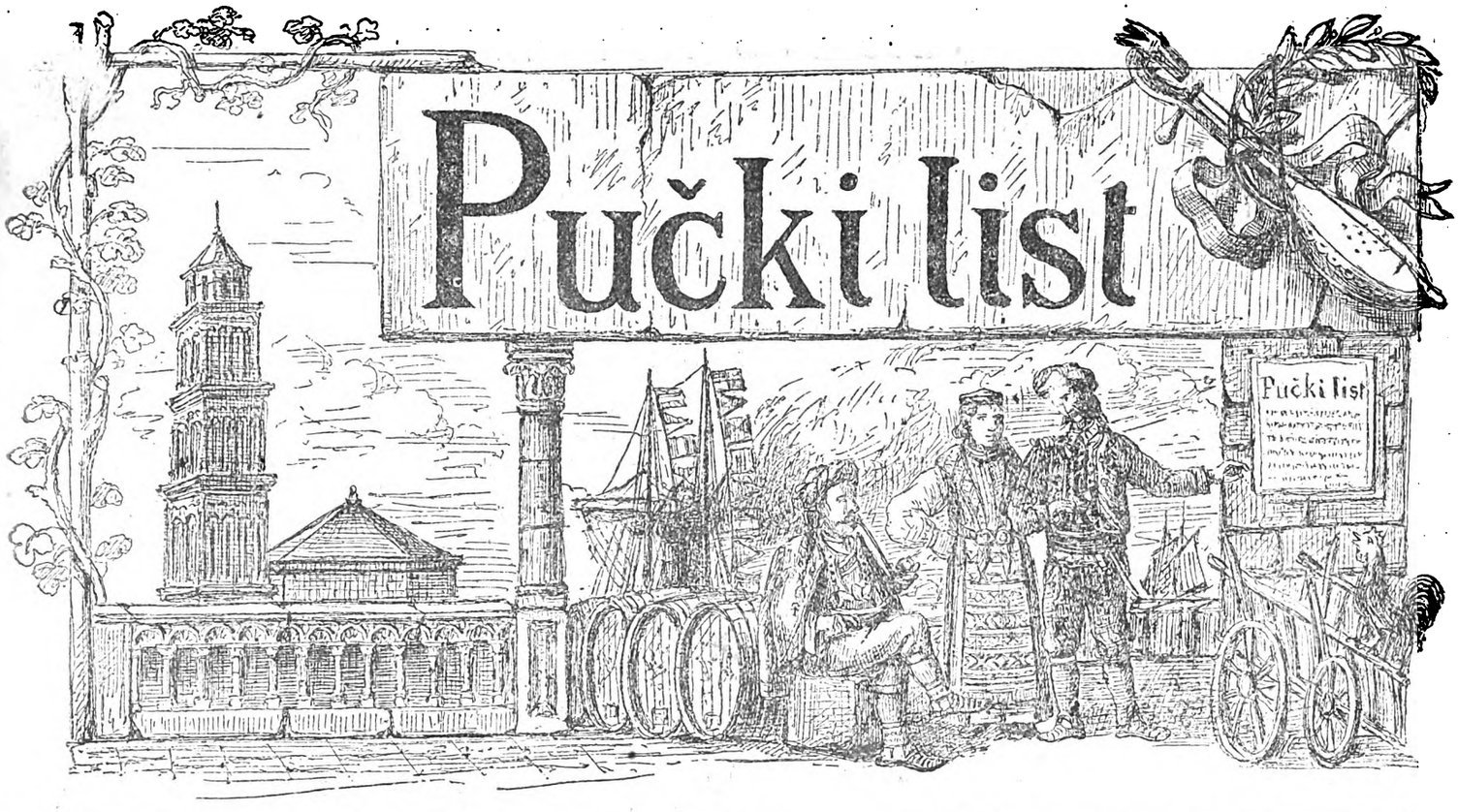

Izlazi svake prve i treće subote u misecu. Zapoda na godinu f. 1., na pô godine nov. 50, a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglosi i druge uvrstle računaju se po 10. nov. svoki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Viškim Junacima

Nije dosta Klisa, nije dosta Knina, Sigeta, Jajca, Grobnika, nije dosta stotinu kulina, gradina, pod kojim kosti hrvatskih junaka otrunuše, nije dosta ravnih poljana, megdana na kojim Hrvat za *krst častni i slobodu zlatnu* na potoke krv lio, već hoće se i mora — Sutra hrvatski narod slavi svoje junaštvo na moru. Sutra se navršiva 25 godina, da je na pučini Jadranskog mora izpod Visa top zatutnjio. Tutanj, što je tada kroz naše gore, prodole odjekivao, odjekiva danas kroz vapaje klicaje naših srdaca, dan je našeg junaštva, naše pobide, naše slave. — Viška majko, stupi sutra na grobište; te ono misto, gdino umrli junaci počivaju u ime majke Hrvatske oblij vrućim poljupcima, natopi vrilim suzama — Blagosovljene bile te suze, suze radosti, veselja, ponosa. A ti hrvatski pomorče, kada prodješ ispod Visa, spusti zastavu sa vrha broda, skini kapu i Bogu se pomoli: tu počivaju junaci tvoje krvi, tvoga imena, koji za te; za tvoje hrvatsko poštenje slavno poginuše — Uz obćinu Visa, Komiže, koje sutra na to grobište biser vinac polažu, uz vas hrvatski narod, koji će ponosom sutra oko na Vis baciti i „*Pučki List*“ o junaštvu svoga naroda baveći se, da staro junaštvo u mlada srca prilije, veseli se sutrašnjem slavju, kitu cvića savije i od srca kliče:

Slava vami, hrvatski junaci
Dalmatinci, braćo Istrijanci.
Vi pod Visom boriste se slavno
Prodičiste ime naše davno.
Neka žive Hrvatska nam majka
Kada radja takovih junaka!

Digitized by Google

Pisma o Viškom Boju.

Na hiljadu i osam stotina
I šestdeset i šest još godina
Na osamnaest od miseca luja
Otok viški vas tuga obuja.
Jer on tada u nevolji biše
Pjemonteži kad ga okriliše,
Sa tr.deset i još šest brodova,
Svi pripuni silenih topova.
Od zapada najpri udariše
Na Komižu koja se zoviše;
Vaka vodja tada upravljaše
Su pet klopnjač' koje tu bijaše.
Malu sriću ali tu imaše,
Jer ga naši ognjem istiraše.
Albin podje sa strane podneva,
Da ga kako obastrane svega.
Na planini vitezi bijahu
Cesarovci, što ih tu čekahu;
Sa tvrdjave, pobro, od *Rukavca*
Svi bijahu junačkoga sarca.
Topovim se vrlo branijahu,
Talijance natrag istirahu.
Persan ide tad sa treće strane
Baš sa sjajne zvizde tramuntane.
Na jedanajst sata pri podneva
Skupili se tute do jednoga.
Evo, pobro, sada teška rata,
Svi i rid viška skupili se vrata.
Sve gjemije redom izrediše,
Oklopnjače skupa postaviše.
Tad *Fortica* najprva upali,
Ter Cesara Bečkoga pohvali.
Zatim pali *Vellington* tvrdj-velja,
Što je Caru obrana i želja;
Čut je strilu velikoga zukoja
Kad zapali iz *Svetoga Jurja*.
Pak zabubnu iz mora topovi
Sa svih strana kano i gromovi:
Od dima se ništa ne vidjaše,
Od topovâ ništa ne čujaše.
Bože mili, velikoga truda,
Svak bi reka da je dan od suda;
Kad je malo po podnevu bilo
Očito se to, pobre, vidilo:
Leti strila put viškog otoka,
Od nesriće pravoga uzroka:
Svetom Jurju vas prah užeguše,
Batariju u lagum digoše.
Talijanci veselje činiše,
Ter sviralam, bubnjim udariše;
Sa gjemije opet oganj siva,
A sva vojska viće sad *evviva!*
Druga zgoda u *Fortici* bila,
Do koga je, smrt ga umorila,
Uzrok, pobro, neznam koji biše,
S kog topove čavlim zaklopiše.
Kad vitezi junaci vidjaše
Da se tada branit nemogaše,
Rastiću se, ne imajuć mira,
Kano ovce bez svoga pastira.
Bez topov' se branit nemogahu,
Uklonit se oni tad gledahu;
Dva kaštela vrlo se braniše,
Na svakome jedan sam top biše.
Kraj *Bendina* šest topov' bijaše
Oko njega na zemljici staše;
Daleko se oni umećahu,
Pjemontežu brode probivahu.
Ali brzo ostanu nejaci,
Kad *Forticu* ostave junaci;
Šupurina viteški se brani,
Cesarovu da krunu sahrani.

Mnogim topim tuče *Batariia*,
Pomogla je Divica Marija!
Vellington se brani, nepredaje,
Talijancu teške jade daje.
On im neda blizu Visa stati,
Jer viteški hoće vojevati.
Talijanski kad vojvoda znao
Da *Vellington* njemu dodijao,
Tad od boja učini zlamenje,
Trim gjemijam dade navištenje,
Dokad bude osinj svitla danka,
Da ga biju, pobro, bez prestanka.
K njem gjemije šalju strile žive,
Nike s desne, nike strane live;
Vellington im strilam odgovara,
Na gjemijam vrata im otvara.
S večerom jer mrkla noć nastane
Skupština se brodovâ sastane,
Tu noć, more ureseno bilo
Sa svih strana to se je vidilo:
Gdi zlamenja sa svićama čine,
Ka' po nebu da se zvizde svitle,
Sutra danak kada rasvani se
Opet na Vis oni udariše.
Malo boja tada učiniše,
Nazad opet, pobro, odstupiše;
Ulist u Vis lako im bijaše,
Jer *Tegetthoff* dopust neimaše.
On je voli s njima se sastati
Nego svita sve blago imati.
U rukam im bi od Visa biće,
U srid mora učiniše viće.
Kad je bilo po podnevu malo,
Idu palit što im je ostalo;
Šupurine svak se dobro brani,
Da poštenje svak svoje sahrani.
Braniti se više nemogaše
Prama sili koja tu bijaše.
Na sve strane vatra se ugasi,
Hvala Krstu koji vas svit spasi!
S' pet oklopnjač' u Vis ulizoše,
Talijanci tada zavikoše;
Viče, pobro, ohola delija:
Neka žive za nas Dalmacija!
Al' Bog dao i Divica slavna
Batarija da bi nam pripravna,
Što se zove tim imenom „Gospa“,
U koj Biše cesareva vojska.
Topovim se junački branjuše,
Barjake im u more mećaše;
Viteški se tad svaki braniše
I gjemije na pô izgoriše.
I junake mnoge sagubiše,
I ostale mnoge izraniše;
Mrtve noge letiše mnogima
Oko crkve svetog Jerolima.
Čut je opet velikoga zukoja;
Leti strila od svetoga Kuzma,
Talijanci tad se pripadoše,
Vanka Visa, pobro, pobigoše,
I verige svoje utopiše,
Vez gjemije svoje ostaviše.
Drugi, pobro, po *Slatini* bihu,
Koji vojsku svoju pribrodihu.
Al' zaludu to njima bijaše
Kad ih naši i odtud prognaše. —
Sad ti kažem od Visa nevolje,
Svemu Visu koje srce kolje.
Što ti pivam ovo laži nisu,
Što podniše u tužnome Visu,
Gledajući gdi goru planine,
I dimovi dižu s' u visine.

Od onoga ognja žestokoga
Oko Visa mista bijeloga,
Šest Višana biše pogubio
I ostale mnoge izranio.
Četrdeset kuća i četiri
Koje bihu strilam razorili;
Oru crkvu blizu manastira:
Pripadoše fratre i pastira.
Popi fratri po gori bižaše
Kud skrovita oni mista znaše;
Svete mise nisu govorili,
Neg u gori Boga su molili,
Božju knjigu držeći u ruci
Da bi bili izbavljeni puci.
Slušaj, pobro, još žalosti gore,
Svak to biži kuda koji more.
Majk' u krilu nose svoju dicu
Ter zazivlju Mariju Divicu,
Jer od straha više nemogahu,
Sve uzdahe milom Bogu dahu.
Na zemljicu padaju od tuge,
Pjemontežu da nebudu sluge,
Nego plaču svoga gospodara
Baš Bečkoga prisvitlog Cesara.
Neizbrojne narode ti kažem
Oko Visa — ovo ti ne lažem —
Svak ko čuje da na Vis se biju,
Suze tare iz svoj h očiju.
Otok Šolte i vas otok brački,
Split gizdavi i vas narod naški,
Dalmacija i u njoj otoci
U suzam se svak, pobro, orosi
Sve korisne stvari ostavljaše,
Bilo oružje svoje pripravljaše
Za svojega dobroga Cesara,
Gospodin se u crkvam otvara.
Svak na pomnju od njih tada staše
Oči i uši svoje upiraše,
Da bi mogli čuti jal viditi
Kad će *Teget* k Visu dojidriti.
Bosi gredu, sobom vode dicu,
Da pohode Mariju Divicu;
Gorko plaču, suzam se umiju,
I Divici odiću celiju.
Treći danak svak pomnjivo čeka
Kad će sunce izteć iz daleka;
Božja nada neće izginuti,
Nit će junak hrabri poginuti.
Eto radost i vesela danka,
Što Bog dade i njegova Majka:
Eto *Teget*, eto lipa dara,
Desna ruka bečkoga Cesara!
Deset milja ispod Visa biše,
Kad dušmanske brode opaziše,
Tada bojno učini zlamenje,
Svim vojvodam dade navištenje.
Pak upravu tada dade svima,
Kano otac svojim sinovima.
Tegetthoff'a najača gjemija
Prva ide, da je Bog živia!
A za njome ostali brodovi,
U kima su sivi sokolovi,
Dalmatinci baš pravi vitezi,
Od starine junaci i knezi.
Jer su oni roda hrvatskoga
I svaki je srca junačkoga,
Ter polića kano živa ptica
Od svakoga, jer je lastovica.
Kad je bilo do vrimena malo
Sinje more u dimu ostalo:
Ori trublja silenih topova,
Drhću zemljom do polja Kosova.

Digitized by Google

Po moru se ništa ne vidjaše,
Nego strile kao grad padaše;
Rek bi, pobro, kako strilam siju
Da s' u moru strašne ribe biju.
Dodje, pobro, do malo vrimena
Oklopnjača, neznam joj imena,
Provom htide „Kaisera“ udriti
I u moru njega utopiti.
Od „Kaisera“ vojvoda ki biše
Mudra zmija pak je privariše:
On topove svoje upalio,
Na njoj vela vrata otvorio.
Odmah tada nebi utopljena,
U dnu mora sad je namišćena.
Još ti kažem sada uzrok pravi
Teget, pobro, kako nam se slavi
Virni vitez Bečkoga Cesara,
Dušmanina on bije i vara,
Oklopnjačom svojom uvozio,
Pa Talijansku jakost ugasio.
Kako ti je lako udario,
Dva dila je od nje učinio:
Tad se pod njom jezero otvori,
Iz jezera svak *Tegeta* moli.
Ko po moru tad, pobro, plivaše
Od *Tegeta* pomoć vapijaše:
Teget vitez srca milostiva,
Dušmanina vidi kako pliva.
Ide njima tada pomoć dati,
Za prid Bogom milost pak imati
Al' zaludu to bi namislio,
Jer Talijan na njeg udario.
Kad se *Teget* viteški obrani,
Bečkom Caru da krunu sabrani,
Brani sebe, svoje vitezove,
Oklopnice i druge brodove.

Svak s *Tegetom* srčeno se brani,
Svaki svoje da ime sabrani;
Na sve strane vatra prosipaše
Talijanca strilama bijaše
Sinje more crveno bijaše
Sve od krvi, što se prolivaše;
Malu svitlost od sunca imahu
U tom boju koji tu bijahu.
Tad obuja žalost Pjemonteza
Od desnice *Tegetthoff* viteza,
Koj' ih pali, poštena mu majka,
Iz topova i svitlih pušaka.
Dalmatinac pravi junak bio
Što Taljancu barjak ugrabio,
Za imati junačkoga glasa,
Njim se veže misto svilna pasa.
Opet "Kaiser„ naskočen bijaše
„Fundaturom“ koji no se zvaše,
Strašni bodež prid sobom imaše,
Šesnajst lakat koji dug bijaše.
U njeg „Kaiser“ strilom udaraše
Priko njega more prilivaše,
Ter napokon svu mu silu slomi,
Kako da su na njeg pukli gromi
Misto Kralju odnit svoju slavu
Porušiše Kralja i državu:
To je slava, to je sila jaka
Sva *Persana* oholah junaka!
Tada vojska naša počinu se,
Talijancu slava udunu se:
Izginu mu najtvrdji brodovi,
Srebro, zlato i jaki topovi.
Izgine mu mudrost odabrana,
Dalmaciji što biše poslana,
Na pristolje koji htihu sesti
I narode na volju zavesti.

Živi dakle, Tegetthoffe jaki
I do vika Carevi barjaci
Svi Hrvati, hrabri Dalmatinci
Koje zoveš: virni moji sinci.

Talijanac megdan izgubio
Sasvim da je prvo razvidio,
Šaljuć skromno brode od megdana
Oko Visa iz njegovih strana... —
Kada u Vis ulizu brodovi,
More mirno biše bez valovi;
Tada glasno trublje i sva zvona
Slavu, pobro i plaču biona.
Sutra danak, koji mrtvi biše
Njih videći, plačuć svak uzdiše;
Da podade Bog njima spasenje,
Podiljeno biše odrišenje.
Tridest i tri mrtvih bi junaka,
Kojim biše u žalosti majka;
Medju njima vojvoda bijaše
Tad s "Novarom„ koji upravljaše
Strila ubi do dva kapetana
I noštroma *Svićorov Ivana*.
Ostale ti pobrojit nemogu,
Nego za njih molimo se Bogu!
Teget sprovod lipo učinio,
Pope, fratre njima sakupio,
I ostale glavare u Visu,
Viruj, pobro, ovo laži nisu. —
Oj *Tegetthoff*, oj viteže pravi,
Prid Cesarem ti si kamen dragi,
Posli tvoga boja žestokoga,
Vitezom se slaviš od svakoga!
Dostojan si ti sablju imati
Suhog zlata pri bedri držati;
Dostojan si da te kalpak resi,
Jer junacim ti za diku jesi!
U boju ti vazda bila srića
To ti piva *Ante Radišića*,
Kî s planine svoga Visa vidi
Sva, koja se u jurišu slidi!

Složio godine 1866
Ante Radišić
težak iz Visa.

Viški boj.

Piše **P. Kunčić.**

Dne 20 tekućega *dvadest i pet* godina je odkada se kod Visa proslaviše hrvatski mornari, na obranu zemlje naše, Dalmacije slavne.

Dne 20 srpnja slavi se uspomena znamenitoga Viškoga boja, kojim su Hrvati dokazali, da su i na moru junaci.

Viški boj od 18, 19 i 20 srpnja god. 1866, domaća je slava, dalmatinska je slava, hrvatska je slava. Na Visu i kod Visa, Hrvat je, bojak bio i krvavio mišice junačke, da obrani ovaj krasni hrvatski žal.

Mili puče, više si puta čuo o viškom boju, pa i pivao o njemu, osobito ti, primorče: pa se nadam, da ću ti ugoditi, ako ti ovom prigodom o tomu pripovidim štogod u kratko kroz tvoj mili „Pučki List.“

Evo me, a ti čitaj, pa hvali junake svoje!

* * *

Osvanula godina 1866 i osvanuli bojni dani za zemlje našega Kralja. Na više mista bilo mu se je boriti sa susidnim narodima. Na siveru sa Prusjancima, a na jugu sa Talijancima. Dne 3 srpnja zametne se strašna bitka na siveru kod Kraljevgrada, i tu pogine oko 80 tisuća Austrijanaca. Pripovida se, kako je neki dalmatinac posikao zasebice tri Prusjanca i ukrao im bojnu zastavu. Na Ivandan zametne se boj kod Kustoce i tu Austrijanci hametom potukoše Talijance. Tu se odlikovaše Hrvati Marojčić i Rodić.

Medjutim Talijanci podigoše jako brodovlje. uzajmiše u Francuza 150 tis. for., te odluče udariti na Austriju. Naše brodovlje bijaše posve slabo, a napram talijanskomu ka' dite upram čoviku.

Talijanac je hlepio najviše za našom Dalmacijom. Da je osvoji, valja mu uzesti otok Vis, koji je poput straže usrid mora, izmedju Dalmacije i Italije.

Krasni će Vis i njegove vode biti svidokom najače bitke na moru. Viško će more pocrveniti ljudskom krvlju, a hrvatsko će junaštvo zasvidočiti, da je Dalmacija gnizdo sivih sokolova, kakvi samo hrvatska majka zna radjati. —

* * *

Dne 16 srpnja, u večer, uputi se iz Jakina priko dvadeset silnih brodova, izmedju kojih je jedanaest željeznih. Rekao bi, da se gore miču

Digitized by Google

srid sinjega mora. Vojsku vodi proslavljeni starac *Persano*. Brodovlje neide ravno put Visa, e da privari naše straže. Medjutim dne 17 šalje parabrod, uhodu, da razvidi što je i kako je na Visu. Ovaj sa francuskom zastavom, obadje Komižu, zatim Vis, sa engleškom zastavom; pa brže poleti u susrit brodovlja, i izvisti ga dosta točno.

Posrid Visa bijaše tvrdjava „Gospina," sa 8 topova; na ulazu luke jedna veća i tri manje i dvi kule. Nad Komižom stajaše oveća tvrdjava, a postrance dvi manje, takodjer sa podneva, nad Rukavcem, jedna veća i po koji top ovdi ondi. U sve bijaše na Visu 88 topova i 2000 vojnika.

Persano naredi, da dio brodovlja navali na Komižu, drugi na tvrdjavu u Rukavcu; treći neka ide u Hvar, da prisiče brzojavnu žicu, e da iz Visa nemogu pitati pomoć; a on će, sa najvećim odilom, navali na višku luku.

* * *

Vis se nije nadao neprijatelju.

Jutrom rano dneva 18 niki komiški ribari prvi ugledaše talijansko brodovlje, gdi dolazi sa zapada put ostrva. On čas trublje i bubnji zaoriše po viškim tvrdjavama, a naši vojnici već su prid nabijenim topovima.

Oko jedanaestoga sata talijansko se brodovlje namisti: zaori bojna trublja, zalepršaše crvene zastave, uzdrma kopno i more, a iz sto paklenih ždrala stadoše sukljati kruglje ognja živoga.

Prid viškom lukom sedam je oklopnjača i više drvenih brodova; prid Komižom četiri oklopnjače: a ispod Rukavca tri broda. Sa dušmanskih brodova, usrid dima i vatre, zviždi i huče nebeskom prazninom ljuto zrnje. Sa viških tvrdjava padaju kao gromovi s neba zažarene kruglje. Nastaje živa, grozna, zaglušljiva borba. Naših je malo i rastrkani su, ali su hrabri: neprijatelju nedaju naprid. Gvoždje leti po zraku, krije sunce nad viškim nebom, ali negadja junaka našega.

Medjutim u puku nastaje strah. Majka krije sinčića, muž ženu, brat sestru, kći majku; a najteže je dici i starcima. Gvoždje praska priko kuća; ondi ruši krov, ondi brod, ondi stablo, a ondi ubija skrivene ljude. Ispod jednog svoda doleti lumbarda, raspraska se i ponese dvojici noge i drob jednom dičaku. To pobudi još veći strah u puku, te se čeljad krije u konobe, u špile, po polju, po gori. No junačka mladež, pa i mnoga dica, dodavaju vojnicima prah i olovo i nose im hranu i pilo.

Vatra nepristano traje, a zemlja i more tresu se. Brodovi se kadkada izminuju, da opočinu.

Popodne pridruži se k *Persanu* brodovlje, koje je bilo pod Komižom i pod Rukavcem, te nemoglo ništa da uradi.

U tri sata neprijateljsko zrno doleti u tvrdjavu, na poluotočiću Sućurju sred viške luke, i poleti u prašaru, koja je on čas bila otvorena. U tren oka, sred strašne grmljavine i trešnje, poleti put nebesa čitava zgrada i četrnaest jadnih momaka na komade. Talijanci taj čas kliknuše iz tisuću grla: živio Vis! misleći, da će prije smrknuća ulisti u luku. Ali naši se bore junački sve do crne noći.

U 8 sati brodovlje se povuče po srid mora da vida ljute rane, a naši da piju rujno viško vino.

Kada je mrak razastrao svoja krila, druga se strašna slika pokaza. Vruće željezo, koje je danom letilo po ostrvu, zapali šume, te su obližnji stanovnici mislili, da cili Vis gori.

Tako svrši prvi dan, na slavu junačkih vojnika i junačkih Višana.

* * *

Stanovnici se po noći sakupljaju, te se broje, jesu li svi živi. Oko pô noći zapali se riznica crkve sv. Duha, no junački je ljudi pogasiše.

Talijanci prinesoše mrtve i ranjene u Jakin. U to im dodje pomoć. Izmedju drugih brodova, stigne im brod „Affondatore" (Potopljač), vas od gvoždja. To je bila prava neman, prava grozota. Letio je ka' munja, a da ga neprijatelj ne osvoji, on će ispod mora, a 600 ljudi će se skriti dolje, napunit će mu vodom utrobu, strojevima će je svriliti, pa će strcaljkam pariti navalitelje.

Ranim jutrom eto ti opeta žive vatre, more i kopno drhću. Odil ispod Komiže hoće da se iskrca, ali ga ubojite praskavice odbijaju. Borba je nemila. Mnoge žene, prave junakinje, pripravljaju i nose hranu umorenim vojnicima; junački niki mišćani dižu barjak na ostavljenoj tvrdjavi „Geog" pri ušću luke.

„Nije moguće po tanko opisati muke, glad, žedju, strah, pogibelj, što smo pretrpili — ovako je pisao jedan Višanin. Ko u špile, ko pod borje, ko u grm, ko u podzemne pećine, ko za gomile, sakrivali smo se. A žene radjale pod borjem ili u kolibama, kao i meni sestra, a ja sam dite krstio."

U mistu je tako bilo pusto, da je u nikoj kući divojčica umrla, a otac je tužan morao sam poniti u grobište, te je svojim rukama pokopati.

Iza gomile na jednom brižuljku stajaše skriven čovik, topomet udari u gomilu, a raspraskano kamenje izvadi oči jadniku: a on na ruke i na noge dolize u grad.

Pred večer četiri talijanska broda hoće po što po to da ulizu u višku luku. Sada nastaje još groznija borba i pogibelj za čitavo misto. Ali se naši tako bore, da tri broda odmah bižu natrag. Ostao najači „Formidabile," da se bori sa tvrdjavom „Gospinom." Ova siplje ka' ogradicu dva debela sata. Na brodu je vatra, 40 mrtvih, priko 100 ranjenih; krv curi kroz rupe, pa je usilovan da pobigne, ostavljajući verige i sidro. U „Gospinoj" tvrdjavi niko mrtav, niko ranjen i nikakve štete. Kasnije pripovidaše jedan vojnik, kako mu je blažena Gospa pomogla paliti, a u puku se govori i viruje, da je ispod crkve, koja je tu blizu, stao čovik u bilu, a to je sv. Vinčenco, te branio misto.

Večerom se neprijatelj opeta povuče srid morske pučine. Tako dovrši drugi dan borbe, takodjer na ponos naših junaka.

Digitized by Google

* * *

Netom prvi dan Talijanci prisikoše žicu, koja spaja ispod mora Vis sa Hvarom, hvarski brzojavni činovnik, sa bruškim župnikom J. Plančićem, prinese spravu na goru, i odotle javljahu svaku u Zadar i Polu.

Visu triba pomoći, inače će oslabiti, te će podleći. A ko će proti toj sili ogromnih i mnogobrojnih brodova? Auštrijsko je brodovlje u Fažani blizu Pole; slabo je brojem i snagom. Sami talijanski (Affondatore) „Potopitelj" dostatan je da potopi sve naše brodove. Ali junaštvo čini čudesa!

Auštrijskim brodovljem zapovida mladi *Tegetthoff*, junak bistra uma, činskog i lavjeg srca; on se je već proslavio, sa Dalmatincima, kod Helgolanda.

Kada je *Tegetthoff* začuo za pogibelj Visa, pita u Beču dopust, da zaplovi na bojište. Znade koliko je jače talijansko brodovlje, ali znade još bolje, da ima sa sobom hrabre Dalmatince i Istrijance, sinove junaškog hrvatskoga naroda, koji su se u svakom boju proslavili. Iz Beča neće da mu dopuste, jer znaju koliko je jači neprijatelj. On moli i kumi kralja i na poslitku prima odgovor: Idi, ali spasi brodovlje! On čas naredjuje odlazak put Visa. Hrabra momčad kliče od radosti i veselja. Hrvatu kuca srce, što će na bojište, da obrani otačbinu svoju.

Brodovlje se uputi srid urnebesnih *živio* iz tisuću junačkih grudi, osobito kada je prolazio naprid brod „Ferdinand Maks," na kojem bijaše *Tegetthoff*. Na broju je 27 brodova; izmedju kojih 7 oklopnjača. Razdiliše se odmah na tri odila: oklopnjače, fregate i topovnice. To bijaše dne 19 srpnja. Te noći momčad nije spavala, već pivala pisme o Kraljeviću Marku, Sibinjanin Janku i o drugim hrvatskim junacima. Isti je zapovidnici na to nutkaju. Svako nestrpljivo čeka zoru, da se ogleda sa neprijateljem u srid vatre i neizmirne vode.

Taman 8 s. jutra, naši ugledaše talijansko brodovlje. Tisuću grla tada zaori: *Živio Kralj! Živila Otačbina!* Zatim nasta mrtvi muk.

* * *

Talijanci nastojahu onog jutra, da se iskrcaju, ali ih naši junački odbijali. Isti Talijanci napinjali puške i rivolvere proti svojim brodicama; da ih usiluju naprid. Netom im uhoda javio da ide brodovlje, sakupiše se desetak milja na siveru Visa, prama Okljušni, da dočekaju „dalmatinske ribare" kako su nas porugljivo zvali. Oni su stalni, da će naše smista podušiti. U njih je jedanaest ogromnih oklopnjača i silni „Affondatore" i dvadeset i dva druga broda; u njih je topova, koji bacaju zrnja od 300 librica i na više kilometara daljine. Naprotiv u naših je samo sedam, i to slabih, oklopnjača, dvadeset malašnih brodića; a najači top baca zrno tekar od 45 librica. U njih je sve novo novcato; a u naših staro i iskrpljeno. Ali su na našim „ribaricama" dalmatinski mornari, junački Hrvati.

Talijansko brodovlje usporedi se u polukolo; a naši u tri čunjasta odila, jedan za drugim. Neprijatelji se približiše, da poduše jedan drugoga u morske dubine. Deset je satih i 45 časova. Sunce se isto skrilo iza oblaka, da negleda grozote. *Tegetthoff* je prvi i daje znak: *Navalite na neprijatelja i svladajte ga. Vatra!* Sada, rekao bi, brate, da se nebo rastvara i svi gromovi da pucaju. More i zemlja drhću, polje i gore odjekuju, ribe biže, životinje po ostrvima jauču; a ljudi se hvataju stabala i kamenja, da ih zemlja neproguta. Strašna buka, jeka, paklena grmljavina i potres nepristano traju. Brodovi se gonaju srid uzburkanih valovâ ka' hudobe. Nikada toliko ljudske sile nije tako grozno ustalo jedno proti drugoj; nikada čovičje oko ni je vidilo strašnijeg boja. To je prvi boj na oklopnjače. Tude je 60 brodova, sa snagom od 20 tisuća konjskih sila; tude je 1000 topova i 20 tisuća ljudih, sa 20 tisuća pušaka i 20 tisuća rivolvera i 20 tisuća sabalja!!! Zrnje s desna, s liva, sa svih strana, dim, vatra, udarci, mišanija brodovâ, ladjâ, čeljadi, uz neprestani tris i gruvanje topovâ, puckaranje pušaka, leleka i klicanja! Rik topova čuje se do biloga Zadra. Svak traži, da poduši jedan drugoga. Brodovi se, na sriću, poznaju po masti: naši su crni, a neprijateljski su pepelkasti. *Tegetthoff* se prvi bori, dočim *Persano* se je muče prikrcao na „Affondatore" i povukao se je postrance.

Najednom *Tegetthoff* navali svojim brodom (zapovidao ga je *Sterneck*, sadašnji admiralj) na najveći talijanski brod „Re d' Italia" (Kralj Italije) i prisiče ga u bok željeznim kljunom. Probije mu pô metra oklopa, dva metra tvrda drva i razlomi ga na 16 četvornih metara. Voda nahrupi, brod se zaljulja, more uzavre naokolo, te najveća talijanska oklopnjača potonu u najdublji grob. Srid zaglušivih vapaja tužnih utopljenika i klicanja dobitnika, „Re d' Italia" ponese u morske dubine 600 ljudi, blagajnu sa više milijuna zlatnog novca i mnogo blaga. Na njemu bijahu svi ljudi, koji bi bili zapovidali osvojenom Dalmacijom. Taj udarac bijaše vrlo junačko dilo. Lako bijaše da pogine isti „Ferdinand Maks," kao kada jajem udreš po jaju. Uzdrmaj bijaše tako jak, da svi mornari popadoše: ali nikakve štete.

U nemilom gonanju talijanski se brod „Palestro" približi k "Ferdinandu Maksu." Tada poskoči junak nad junacima *Nikola Karković* iz Hvara i ugrabi neprijateljskom brodu zastavu i uz burni *živio* ponese je *Tegetthoffu*.

Izmedju naših drvenih brodova bijaše jedan oveći po imenu „Kaiser" (Cesar). Na nj je vrebao „Affondatore," da ga prisiče; no on bijaše mudriji. Najednom ga okružiše 4 oklopnjače, slomiše mu jambor, dimnjak, poubijaše mu 21 i raniše mu oko 80 ljudi. Kada je zapovidnik *Petz* vidio da mu nema više spasa, naredi momčadi da polegne, a topničarima da zapale odjednom sve batarije: *devedeset i devet* topova! Bože, nikada strašnije grmljavine i potresa! Mornarima vrcnu krv na nos i na uši. Dok bi rekao da je „Kaiser" u tisuću komada, oklopnjače biže, jer ranjene od glave do pete; a on slavodobitan okiti se najvećim zastavama i srid

Digitized by Google

gromovitih *živio*, uputi se put viške luke. Bijahu već 2 sata po podne. Zatim poče goriti talijanski „Palestro.“ Zaludu nastojahu da mu momčad spase: ova hotijaše svojevoljno izgoriti, da nevidi poraz svoga brodovlja.

Dok traje ta paklena borba, stanovnici obližnjih otoka sakupljaju se u crkvama, otvaraju slike majke božje; a mnogi procesijom, bosih noga, uspinju se sa redovnicima, na gore, odkuda vide bojište. Tude mole Svemogućega, da im se sinovi, braća, vjerenici, muževi spase, opoštene.

Vidiv Talijanci da više vridi junaštvo Hrvata, nego svi njihovi topovi, ostaviše bojno polje i počeše uzmicati put Italije.

U to vatra dopre „Palestru“ do sv. Barbare (tako se zove sprema praha), a nesrećni brod, sa 250 ljudi poleti put oblakâ, uz strahoviti potres i grmljavinu.

Tim se svrši grozna borba, a na dku naših junaka.

* * *

Iza kako su se Talijanci odalečili, *Tegetthoff*, koji je za čitavo vrime stao nepomičan ka' klisura i davao točne zapovidi, naredi molitvu za poginulu braću.

Zatim se brodovlje uputi put luke. Ko da opiše veselje i radost mornara i Višana? Glasbe sviraju, momčad kliče, ljudi, žene, starci, dica, divojčice sa cvićem, lete na obalu, iz špila, sa gora, iz podzemnica. Svak je ganut do suza. Redovnici otvaraju crkve; zvona slave, topovi pucaju, barjaci se viju put nebesa, a isto sunce zasjalo ka' nikada nad viškim krasnim ostrvom. Dvadeset i sedam brodova pošumi lipu luku. Zadnji stupa onaj, koji je u boju bio prvi. Krasan bijaše taj čas. Sa svih brodova pozdravljaju ga topovima i urnebesnim *živio* i *hurrah*. Najednom *Tegetthoff* podigne znakove, koji su govorili brodovlju: *Hvala vam braćo, što ste se opoštenili!* Nikada jaček *živio* nezaori put nebesa, kao što toga časa! Isti se ranjenici podižu, da kliknu velikom junaku velikih junaka. Zatim *Tegetthoff* brzojavi Kralju u Beč.

Dva broda ostadoše po moru, da spase kojeg talijanskog utopljenika. Spasiše ih nekoliko, koji su plivali na dašćicama razbijenih brodova, i predadoše ih talijanskom brodu, koji bijaše ostao po bojištu čitave noći.

Iste večeri naši izkrcaše mrtve junake u crkvu sv. Jerolima, a ranjene u razne bolnice. Mrtvih bijaše samo 32, a to 3 časnika i 29 mornara; a ranjeni oko 130.

* * *

Dne 21 srpnja svečano pokopaše mrtve junake. Za sprovodom bijahu svi zapovidnici, više tisuća vojnika, sve mistne oblasti, mnogo svita iz cile Dalmacije i svi Višani. Ganutljivo bijaše, kada se je uputila pratnja iz crkve sv. Jerolima put grobišta: 14 škrinja sa kostima junaka, svaka je izkićena vincima i cesarskom zastavom, *Tegetthoff* je prvi iza njih, sa suzama na očima; sedam glazba tužnim zvukom zajecaše, zvona po crkvam zabrecaše, a sa 27 brodova, zastavama i topovima pozdravljaju mrtvu dicu svoju. *Tegetthoff* zaspe šaku zemlje, a prisutni puk klikne: Slava junacima! Laka vam viška zemljica, za koju ste život izgubili!

* * *

Posli pokopa, *Tegetthoffu* stigne brzojav od Kralja. Kralj zahvaljuje mornarici, a *Tegetthoffa* podiže na najveću čast i zapovid.

Na tu vist, sa svih brodova podigoše se barjaci uz gromki: *Živio Kralj! Živio Tegetthoff!*

Kada je viški glavar čestitao *Tegetthoffu*, ovaj mu odgovori ove znamenite riči: *Lako je pobiditi uz vaše Slavjanske lave!*

U večer brodovlje odputova put Fažane.

Tako svrši taj dogadjaj, koji svidoči, da smo mi Hrvati junaci i na moru i da je ovo more naše more.

* * *

Nastajnih dana mnoge stvari isplivaše, kao no ti ladjâ, komada brodova, spravâ, odiće, itd. Izmedju znamenitih stvarih, nadje niki čobanin na obali zamot pisama, što je mudrac *Boggio*, koji je poginuo na „Re d'Italia“, pisao svojoj ženi i prijateljima.

Po polju bijaše na stotine i stotine topometa, koji bijahu sakupljeni i poslani u Beč i u Polu.

Mnogo dana kasnije niki težak nadje u gomili topomet, udari po njemu mašklinom, a topomet, koji je još bio nabijen, prasnu i usmrti jadnika.

Takodjer na isti način jedna lumbarda, okolo koje su se dica igrala, ubije čovika. —

Kad je „Affondatore“ stupio u Jakin, potone usrid luke na očigled uznemirenog puka. Tužni *Persano* morao se je spasiti bigom iz Jakina i to priobučen po žensku. Kasnije ga osudiše, te svrgnuše sa svih častih.

Svi naši dobiše bojnu medalju; a mnogi razne srebrene ili zlatne nagrade. *Karković* bijaše poveden pred Kralja, koji ga pohvali i lipo nadari. Mornari povedoše ranjeni „Kaiser“ u Trst i tu sjajno proslaviše pobidu. —

Godinu kasnije mornari podigoše na viškom grobištu velik mramorni spomenik. Na njemu su urezana imena poginulih junaka; a vrh njega spava ogromni mramorni lav. Takodjer, posli rane smrti junaka *Tegetthoffa*, podigoše mu spomenik u Beču i Poli.

Naš puk pismom proslavi slavni viški boj, koja pisma i dan danas čuje se posvuda pivati i pivati će se dok bude Hrvata.

* * *

Ovo je u kratko, mili puče, o viškom boju g. 1866, da se prigodom 25 godišnjice sitiš u srcu svome te domaće slave.

Mnogi čitalac bit će bio u boju, a mnogi ga i suznim očima gledao, te će mu se duša još jače toga dana uzradovati, a grudi uzkucati.

Dne 20 tekućega, spomeni se, mili moj narode, junaštva svojega. Blagoslovi uspomenu onih, koji su te junaštvom proslavili. A onima, koji su ti uzčuvali ovo krasno more, bili mrtvi, bili živi, iz dna hrvatske duše klikni:

Slava Viškim Junacima, Slava!

Digitized by Google

Otok Vis.

Tamo posrid našega Jadranskoga mora, oko 80 kilometara podaleko od splitskoga žala, iza Šolte i Hvara diže se iz bistre vode lipi i bogati otok Vis i kući se poput labuda na pučini morskoj. Dug je 16 kilometara, širok 6 a površina mu je do 100. Kada je vedro nebo, š njega vidiš talijanske gore. Po otoku vidi se amo tamo brižuljaka, koji kruže lipe i plodne ravnine. Najpoznosniji je *Hum*, odakle je krasota okom pogledati. Vas je otok zelen kano zelena kita. Gdi se plodna loza nije popela, tu se pripliće bor i česmina, maslina i smokva, rogač i bajam, buhač i kadulja, limun i naranča, palma i aloj, eukaliptus i kaktusi, ružmarin i ruže. — Odavna se u ljudskoj pameti Vis spominje. Zvao se je *Issa*. Četiristo godina prije Isukrsta vladao je u njemu niki silnik iz Sirakuze po imenu Dionizij. Tada otok po sebi se je vladao, imao svoje brodove, kovao svoj novac. Na novcu bila je za znamen bukara sa vinovom lozom. Kašnje je otok prominuo više gospodara, dok ga u sedmom viku Hrvati nenapučiše. Sagradiše oni ponajprije oveće misto *Veloselo*, koje se nad današnjim Visom nahodi. To selo razori g. 1483. vojska Ferdinanda Napuljskoga. U puku se još govori, kako je kokot (pivac) sa vrha crkve bio zakukurikao: *Kukuriku Veloselo — Do tri danka neveselo. Doće Turci Katalani — Osta ćete svi poklani!* Posli toga Višani i novi doseljenici sa Makarskog primorja, približiše se k moru i utemeljiše današnju varoš Vis. — Godine 1806. Francuzi osvojiše Vis, a pet godina kašnje, t. j. 1811. na 13. ožujka bi pod Visom strašan morski boj izmedju 20 francuzkih-talijanskih brodova i 4 ingleška. Inglezi pridobiše i luku utvrdiše. — Na 13. srpnja god. 1815. pridje Vis pod Austriju. — Na otoku Visu dva su mista: *Vis* su 4 tisuće duša i *Komiža* na zapadnoj strani, koja ima priko 3 tisuće. Po otoku ima više sela: *Veloselo*, *Podšpilje*, *Podhumlje*, a na bližnjim otocima *Biševo*, *Svetac* — okolo 200 duša. Na svemu otoku imade do 9 tisuća stanovnika. Svi su katolici, Hrvati; govore čakavštinom (Komižani izgovaraju na *c*) koja ima mnogo staroslovenštine. Na otoku vladaju hrvatski običaji. — Varoš *Vis* leži naokolo prostrane i krasne luke Sv. Jurja, kakove u Dalmaciji neima. Dili se na: *Kut* sa istoka; *Luka* po sridi i *Malabanda* sa zapada. Po srid luke krasan je poluotok *Prirovo* sa franjevačkim samostanom. Tu je od godine 1823. viško grobište, na kojem ima lipih grobnica, spomenika junacima god. 1866. i izgorenom brodu „Radetcky“. U Visu su tri crkve: Sv. Ciprijan, Gospa od Spilića, nadžupnička u kojoj je tilo Sv. Vinčenca i Sv. Duh. Usrid varoši nalazi se krasna zgrada, koja je bila tvrdjava „Gospina“ a sada bolnica i ubožište, gdi su tri sestre milosrdnice. U mistu imade veoma lipih kuća sa krasnim perivojima, punim limuna i naranča. Občinska dvorana vrlo krasna, urešena sa slikom naših velikana. U mistu je rodoljubno društvo „Viški Skup“ 2 škole, a ustanovila se je i glazba. U Visu se je rodio svečenik Matijašević — Karamaneo, vrlo učena glava. —

Komiža leži na vrlo krasnoj uvali. Utemeljili su ju Benediktinci. To je misto puno ljubio pokojni Maksimilijan. Na glasu je crkva Sv. Nikole. Veliku kapelu sagradio je komiški opat, glasoviti hrvatski pisnik *A. Vitaljić*. Komiž obiluje živim vodam. Občinski je dom veoma lip: to je sridovičnja kula, sagradjena ribolovom jednog mraka god. 1585. U Komiži je rodoljubno društvo „Zora“. — Nikoliko podaleko ostrva Visa, nalazi se otočić „*Biševo*“ a na njemu krasna „modra špila“ koje u svojoj lipoti nima nigdi takove na svitu, koju velika množija putnika sa svih strana dolazi viditi. — Višani ponajviše bave se gojenjem loze. Viško je vino izvrstno, izmedju boljih u Dalmaciji. Kada urodi otok Vis, more dati na godinu do 100 tisuća etolitara. Topićeva konoba trguje čak ravno do Amerike. Otočani se bave i mornarstvom i ribarenjem. Kada je ribolov dobar, kao napriliku ove godine, otok more dati do 30 tisuća barila posoljene ribe. U Visu je od lani parobrodarsko Topićevo društvo, te misto u svakom pogledu cvate i napriduje, što mu od srca želim!

P. Perović.

Viško Slavje.

Pišu nam Iz Visa.

Proslava 25 god. viškog boja. Kada je tunomadne Kraljevo brodovlje bilo u Visu, kontramiralj *Hinke* sa nadvojvodom *Stipanom*, okitiše spomenik junakâ lovorvincem u ime sve mornarice. Tu bijahu sve vlasti, svi časnici uz nadvojvodu *Albrechta* (taman je onog dana bilo 25 g. što se proslavilo kod Kustoce). Ovaj pozove naokolo spomenika sve one, koji su bili u viškom boju, i svakomu upravi nikoliko junačkih ričih.

Dne 20 tek. stanovnici Visa proslavit će god, koliko uzmogu bolje. Spomenik će okititi lipim srebrenim lovor-vincem; a u grobištu će staviti mramornu spomen-ploču. Svečane zadušnice za poginule junake izmolit će hvarski biskup Carev.

Občina izdala je slideći svečani proglas:

Višani! Dne 20 tekućega miseca, dvadeset je i pet godina, od kada je pocrvenilo Viško more krvlju junaka naših; dvadeset je i pet godina, od kada je slava Viškoga boja raznila ime našega Visa po čitavom svitu. *Višani!* Četvrt vika je, što ste svojima očima gledali najstrašniju morsku bitku, kada je zažareno ubojito gvoždje letilo povrh stanova vaših; kada ste dicu i starce svoje po špilama krili; kada ste bile svoje ruke krvavili. Viški je boj slava domaća: slava je *Primilostivoga Našega Cesara i Kralja i Njegove Mornarice* koju je vodio veliki i neumrli *Tegetthoff*; slava je *čitavoga naroda našega. Dnevi 18, 19 i 20 Srpnja go-*

Digitized by Google

dine 1866 sjaju u ljudskoj povisti, kako sunce nad Viškim palmama; blište u poviesti junaka, kako zvizda jutrnjica na Viškim tihim vodama. *Viški boj* zlatnim je slovima upisao ime tvoje, mili puče! Ime *Visa* poznato je sada od siromašne kolibe do pozlaćenih kraljevskih palača, svuda gdi je junačkih srdašca, kako što su ona godine 1866. Pisnik nam je zapivao:

„*Dokle bude žarko sunce sjati*
„*I na svitu teklo pametara,*
„*Viški će se otok spominjati*
„*I junačtvo Slavjanskog mornara!*"

Višani! Sit te se toga dana slave svoje! Na to vas pozivlje sjajno ime zavičaja našega; na to vas pozivlje otačbenička dužnost! Spomenute se toga dana imena svojega i blagoslovite uspomenu patnja svojih i junačtvo mišica snažnih. *Dne 20 Srpnja 1891 neka bude svečan dan za vas.* Obucite pirnu odiću; okititite kuće i stanove, brodove i kule zastavama, sagovima i cvićem Viškim, onako kako što je pobida 20. Srpnja 1866. okitila ime vaše. Domaćim ružama pospite kosti junaka, koji su umrli za vas; one kosti koje će uzigrati, jer ondi počivaju za otačbinu milu. I onog mramornog lava na Prirovu okitite živim lovorom, kako što ćemo ga okititi srebrenim vincem, jer ondi spava i dite vaše krvi, junak *Ivan Svičarević.* Potrčite toga dana u crkvu svetu, s nama i sa Priuzvišenim Biskupom našim, te u vrućoj molitvi blagoslovite svaku kap krvi prolivene u Viškom moru i na Viškoj zemlji. U večer toga svečanoga dana razsvitlite palače i kolibe svoje, neka plamte kako srca vaša u svetoj uspomeni. *Višani!* Neka 20 Srpnja bude najsvečaniji dan za vas! Proslavite ga u kući, na dvoru, u polju, na moru, u crkvi, u grobištu. Proslavite ga ričju i dilom, piemom i suzom, dušom i srcem, i neka se ori Viškim nebom: Slava Junacima 1866! A sada, obraćajući misao k Onomu, koji mudro i očinski s nama vlada, kliknimo od srca: Živio Primilostivi naš Cesar i Kralj Franjo Josip I. — Od Občinskoga Upraviteljstva — Vis, 10 Srpnja 1891. — Načelnik Niko pl. Giaxa — Prisjednici: Dinko Kargotić — B. P. Siminiati — Miho Roki — Pero Mužina.

Iz Komiže 12 tek.

I Komiža svetkovat će pobidu godine 1866. a to na 18 kada je prvi top opalio.

Red svečanosti bit će ovaj:

Jutrom u 5 satih glazbena budilica, slavljenje zvona, topovi i mužari navješćuju spomen znamenite zgode. Vas se varoš po tomu, od najveće kuće do najmanje kolibe oblači u svečano ruho: kiti sagovima i raznovrstnim barjacim. — Takodjer i brodovi. — Občinsko Upraviteljstvo brzojavlja N. P. g. Namistniku da ovom zgodom blagoizvoli podastriti Nj. Vel. Našemu Prim. Kralju oduševljene izkaze virnosti i odanosti. Občinsko Upraviteljstvo upravlja brzojavku prigodnicu N. P. g. Morovoji Sterneku. U 9 satih svečana služba Božja pod orguljanjem i umitnim pivanjem uz sgodnu rič i odrišenjem poginulim junacim i posli umrlim. Svi vojaci ovoga občinskoga područja, koji su se g. 1866 pod Visom borili stoje danas na naročitim narešenim klupam. Iza sv. Mise prid Crkvom občinsko Upraviteljstvo od dike ih sakuplja i oslavičuje i dariva najsiromašnije izmedju njih. U po sata iza podne občina daje gostbu istim vojacim. Občina zatim pozdravlja u dalekoj Americi odsutna svoga otačbenika Franu Foretića, viškoga bojovnika. U pet satih po podne mladost, ponajvećma ovogodišnji novaci, piva junačke pisme o viškoj bitci. U šest satih i pô pričuvnici sa vožnjom brodova u komiškoj luci takma tko da dobije nagrade od občine oprediljene. U večer uz glazbu na pucanj topa i mužara obća razsvita varoša, kuće i obale, okolnih vrhunaca, kao što tvrdjave na Knez ratu koli sa naravnim, toli sa umitnim vatram: bacanje raznobojnih i raznovrstnih krisova. U kasna doba, narod se razilazi, pečateć tako rekuć svečanost uzklicima, koje na prozračnici, na občinskom Domu trepeću: Živila c. i k. Mornarica. Slava Tegetoffu. Pokoj Poginulim junacim!

Knjiga o viškom boju. Na slavu i uspomenu proslavljenih junaka i viških stanovnika, vridni učitelj *P. Kunčić* sastavio je osobitu knjigu. U njoj će biti duži opis boja, takodjer i opis svega, što je znamenita na viškom lipom ostrvu. Knjiga će nositi zbirku svih pisama o viškom boju: bit će ih petnaestak, bit će urešena sa pedeset lipih slika, izmedju kojih su glavni junaci, pa i slika našega *Karkovića.* Do malo dana knjiga biti će doštampana u Zagrebu.

Na Čast Viških junaka. Srebrni vinac, što ga občina Visa i Komiže polažu na grobnicu viških junaka, izradjen je ovdi u Splitu u valjana majstora zlatara Miota po nacrtu vridnog profesora Bezića.

Vinac je od dubovih listova sa zlatnim žirom. Sa dna vinca diže se veličanstven srebren stup na vrh kojeg je vila, koja u desnoj ruci drži lovor vinac, a u livoj javor gusle i gudalo. Srid ovog stupa vide se dvi oklopnjače sa svom bojnom spremom. Dno stupa pokriva srebrna vrpca na kojoj se nahodi slideći nadpis zlatnim slovima napisan: *Junacima viške pomorske bitke 20. srpnja 1866. Pučanstvo Visa i Komiže dne 20. srpnja 1891. Posvećuje* Pod onom vrpcom vide se topovi, topovska zrna, koplja, lanci i sidro. Sve je majstorski izvedeno. Dično brate po Vis i Komižu. Slava Visu i Komiži! Slava!

Sutra na otoku Visu slavi se veliko slavje. Nije to slavje samo otoka Visa već svega našega naroda hrvatskoga, koji je nazad 25 godina po svojim hrabrim vojacima pokazao pod Visom svoje junaštvo. Da i mi budemo dionici sutrašnjeg veselja, vas ovaj broj posvećujemo slavju te junačke uspomene, a da nam list stigne na vrime na Vis, izdajemo ga dan prije.

Uredništvo.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 1 Kolovoza 1891 Br. 7.

Izlazi svake prve i treće subote u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Pisma o Ani Bešlićevoj

složio

Starac Ljubomane.

Podigla se Bešlićeva Ana
na jamatvu cura odabrana;
podigla se moru u primorje,
gdi no reste plemenito borje,
gdi no rode masline zelene,
gdi se kite jabuke rumene,
gdi no cvate svake vrsti cviće,
gdi no slavić piva uz proliće,
gdi se lovi masna srdelica
pod primorjem tri litnja miseca.
Šašla Ane u primorje mlada
da se morskog nauživa hlada.
Da ti ju je vidit, pobratime,
baš kakva je Bešlićeva Ane:
mlada cura lipa i rumena
crna joj je kosa do kolina,
rekao bi da je Peliškinja,
ili lipa mlada Kaštelanka,
lipa struka, a u pasu tanka.
Divojka je sasvim urešena,
lipo u žensko ruho obučena;
kad se smije regbi biser lije,
kad govori momka ljubav mori,
pogled lipi ka' da medom kripi;
mlada cura čvrsta i okretna,
viditi je hitra i pametna,
kada ide ka' jelen se koči,
ne mogu je nagledat se oči;
kad se šeće ka' da vitar kreće,
tiho zbori ponizno govori,
š njom bi poša' po zelenoj gori.
Gledali je primorski mladići
gledali je, pa su besidili:
a, naš Bože, velika ti hvala,
kog će Ane zapasti u srići! —
Nemoj mi se čudit, pobratime,
da su mlade s Dubrave divojke
rumen-lica i mila pogleda,
da je pogled slagji im od meda.
Što su u njih uzgojene dojke,
to su one primile od majke,
što su one lica rumenoga,
to su ćeri roda gospodskoga,
Krešimira kneza Poljičkoga;
Mosorke ih vile nigovale,
zlatnim češljem kose saplitale
pod Mosorom gdi no pasu ovce,
viruj meni neženjeno momče!
Znadeš, brate, zdravlja ne želio,
ako li se nisi oženio,
gdi stanuje Bešlića Anice?
— blizu crkve Gospe Poljanice,
gdi je voda svetoga Arnira,
što protiče iz tvrdoga mira,
tu stanuje divojka Anice
lipa ćerca Bešlić Nikolice.
Anica je mlada hrvatica,
podgojena u sridnjih Poljica,
gdi se piva misa glagoljica,
gdi je pleme Sinovčića Marka,
Poljičkoga staroga junaka,
gdi je pleme vojvode Čotića
i viteza Petra Kulišića,
što je opiva starac Milovane,
kad no progje kroz Poljičke strane —
Da ste zdravo, Poljičke divojke,
pošteno se dragujte uz momke,
pozdravlja vas starac Ljubomane
sve koje ste od Poljičke strane.
Da ste zdravo moje bile vile
hrvatice Poljičkinje mile!

Digitized by Google

Prinosenje tila Svetoga Dujma u Split.

Iza slavne, mučeničke smrti (koju sam ti, štioče, u prvom broju ovoga lista prikazao) tilo Svetoga Dujma bi velikom pomnjom od solinskih kršćana sačuvano i pokopano u crkvi Sv. Marije, koju crkvu, kako vidismo, isti svetac za života svoga podignu i na čast Boga i Blažene Divice Marije posveti. Za više od petstotina godina, počivalo je tu tilo sveto, a kršćani toga mista, budući iza smrti okrutnog cara a po dolasku dobroga cara Konstantina, bila data sloboda crkvi svetoj, dolazahu na grob Dujma Svetoga, i u njega svakovrstne milosti prosijahu, koje im bijahu takodjer udiljene. Dogodi se medjuto, da okolo godine 640 divlji narod, po imenu Uni i Avari, navali sa sivernih strana, spusti se na Solin, poruši kuće i kućišta, a što ne mogaše rukom i mačem, to ognjem zapali i sažge. Velika žalost bi tada u puku solinskomu; tko u palaču Dioklecijanovu, koja se u današnjem Splitu nalazijaše, tko na bližnje otoke, svak pobiže, da se spasi, ostavljajući kuću i imanje svoje. A kada se nevoljan svit potla nikog vrimena na svoju staru postojbinu povrati, nadje sve u gomile sasuto i u pepel priobraćeno. —

Za te dobe hoti Providnost Božja, da bude izabran na Petrovoj Stolici u Rimu za Papu jedan Dalmatinac, po imenu Ivan četvrti. Doču Namistnik Isusov tužne glasove iz svoje otačbine, kako divlji narod opustošio i do velike nevolje njegove domorodce doveo, smilova se u srcu svome, i posla odmah u Dalmaciju nikog opata, po imenu Martina, i dade mu veliku svotu novaca, da udili na pomoć opustošenom puku, da odkupi zarobljenike od ruku poganskih i da kosti svetih mučenika sakupi i u Rim donese. Poslanik papin sve to po naredbi opremi i donese kosti drugih svetih mučenika, ali one Dujma i Staša ne mogaše doniti, jer ostaše pokopane pod ruševinam razorenoga grada, ali tako srićom, da ih se ruka poganska ne bijaše ni dotaknula. Budući mnogi Splićani pribigli do grada Dubrovnika, a drugi amo ostali, nastade pravdanje izmedju njih, koji grad da bude odabran za pristolnicu crkovne vlasti, koja je na Solinu do tada bila. Bi s toga poslan okolo godine 649 iz Rima u Dalmaciju niki svećenik, po imenu Ivan Ravenski, da uredi crkvu solinsku i pastira joj odabere. Sve to on pametno ovrši, odredivši, da Split bude sridina i prvostolnica crkovna. A kada se došlo na odabiranje biskupa, po želji svega svećenstva, bi on u viću jednodušno za pastira Crkvi Splitskoj odabran. I Papa na to dragovoljno pristade, te redivši ga za Splitskog nadbiskupa god. 650 povrati se u Split, da vladanje zauzme. U Splitu do te dobe nije bilo crkve Bogu posvećene, već bijaše velika sgrada, koju silni car poganski Dioklecijan, krivim poganskim bogovima kao hram podignu. Nadbiskup Ivan odredi, da na misto lažnim bogovima, bude taj hram pravomu Bogu služiti, te u istinu god. 656 posveti ga Bogu i Blaženoj Divici Mariji od Uznešenja. Godinu odmah pozatim zamisli Ivan, kako bi tilo Sv. Dujma, koje je na Solinu bilo, u Split prinio, i u novi kršćanski hram postavio. Očitova tu svoju misao svećenicima i vlasteli Splita grada, i svak veselim srcem na to pristade. Podjoše dakle na Solin, i sa svim da su niki znali misto, gdi je sveto tilo položeno, toliko b jaše gomile kamenja porušena grada, da su jedva mogli do tog mista doći. Prvi Nadbiskup svojom rukom stane dizati kamenje, tribiti drače, pa svi za njim, i tako radeći začuju miris veoma ugodan, po čemu su mogli suditi, da tu tilo mučenika pribiva. I u istinu, kopajući do nike dubine, nadjoše jedno tilo, koje, oni, u strahu da ih kogod od dušmana ne zateče, odmah u Split ponesoše, misleći da je tilo Dujma Svetoga. Ali kada u Split dodjoše, otvoriše skrinju, u kojoj bi tilo položeno i doznaše, da ne Dujma već Staša, mučenika solinskoga, tilo to bijaše. Slidećeg dana, a to bi na 29 miseca srpnja ili luja, povratiše se na Solin i na onom istom mistu kopajući na veću dubinu, nadjoše i tilo Dujmovo u skrinji zatvoreno. Četiri najača i krupnija čovika uzeše ju, da u Split odnesu, ali skrinja učini se tako teška, da ni od zemlje nisu ju mogli odignuti. Što učini tada Nadbiskup Ivan? Kao po nadahnuću Božjemu, nadje četiri nejaka ditića, koji za grih ne bijahu još znali i reče im, da kušaju pridignuti skrinju sa tilom svetim. Dica poslušaše, i na veliko čudo priteška skrinja, koju ona četiri najača čovika ne mogoše ni podignuti, diže se u čas sa zemlje, učini se lagana kao perje, tako da bi nosena od one četvorice negrišne dičice. Svi se veselo uputiše prama gradu Splitu, ali kada dodjoše na misto, koje se sada zove Dujmovača, a tada se zvalo Soline (jer se tu sol činila) dica, ne od teškoće tila Svečeva, već od sunčane žege umoreni, ožedniše, zaustaviše se i vode zapitaše. Na veliko čudo u taj isti mah iz gole stine provri voda, koje kada se napiše, uputiše se prama Splitu, noseći tilo Dujma Svetoga. Vas grad izadje na susrit, te velikim slavjem tilo Dujmovo bi u Split donešeno. Kada otvoriše skrinju, nadjoše, da je to pravo tilo Dujma Svetoga, a na njegovim prsima knjiga od Sv. Vangjelja položena. Nadbiskup Ivan naredi, da se na čast Svetcu otar podigne, te misto, gdi će u sridini kosti počivati, da tvrdim i dragocinjenim oklopom bude ogradjeno. Sve to bi učinjeno, a s vremenom u kasnija doba sve to više od pobožnih Splićana narešeno. I od te dobe pa sve do danas, Prinosenje Tila Svetoga Dujma svake godine na 29 od miseca srpnja ili ti luja, puk splitski velikom pobožnošću svetkuje i štuje. —

Crkovni Zgodopisac.

Digitized by Google

Štedi i budi blagodaran.

Jednog dana zadesi velika nesrića veći dio engleškog grada Londona. Uhvati se vatra jednog trgovačkog dućana, izgoriše podovi, sva kuća u živom plamenu, a kako je žestok vitar duvao, pridje vatra na bližnje kuće, vas komšiluk izgoren, na stotine siromašne čeljadi ostade bez kuće i kućišta, gladna i žedna pod vedrim nebom. Tko će tu nesritnu čeljad od glada očuvati? Dogovorilo se i sastalo nikoliko vidjenijih ljudih milostiva, kršćanskog srca i odrediše, da će oni poći po gradu moliti gradjane, da učine dilo od milosrdja, da dodju u pomoć nevoljnim pogoriocima. Tko amo tko tamo razidjoše se po gradu, a dva druga uputiše se prama kući nikog velikog bogataša, da i na njegovo milostivo srce pokucaju.

— Nećeš ti od njega, reče putem stariji drug mladjemu, ni pribijene pare. Neznaš ti, kakva ti je ono tvrdčina. Ta bolan, zna ga vas London, da bi se on za pô dinara utopio.

— Pa nu, odvrati drugi, ako nam i neda ništa, neće nas toljagom izmlatit. Hajdmo da kušamo.

Dodjoše do prid vrata. — Da će unutra.

— Hajde ti kano stariji, reći će mladji.

— Neću brate, da mi Boga od zlata daješ, jer znam što me čeka; nije hvajde od njega nikakove a obružit će i oštrim besidam od sebe odtirat, a ja sa svojim obrazom nisam se hvala Bogu još zavadio.

— Ej, dobro, ja ću, što bilo, da bilo, reče mladji i pokuca na vrata. Bijaše u sutou (mrak.) Primaknu uši vratima, da čuje imali odziva, kad što? Pusta buka, vika, karanje u kući. Čuje se oštar glas ljutita gospodara kuće. Što je ta vika? Prislunuše oba uši bolje vratima, kad što? razabraše, da se gospodar taj ljuti na sluškinju, što kada je užigala sviću, sve je drvce od žigice (šolferina) potrošila, a mogla ga je razcipati na dvoje na troje, te joj za dva i tri dana služiti.

— Jesi li čuo, jesi li vidio pasa od čovika? reći će stariji, još da će ti on siromasim dati. Hajdemo ća, hajdemo, ne gubimo vrimena.

— Nije hvajde, reći će i mladji, hajdemo.

Odmakoše nikolilo koračaja natrag od kuće, kad pane ništo na um mladjemu, te će reći drugu:

— Ne, ni ovo nije pametno, što smo odmah ovako pobigli. Ja bih opet za onu, da kušamo. Jer reći ću ti i ovu: Kada mu posli drugi budu zamirali: zašto nije dao, on more reći: a tko me je za što pitao. Vratimo se, hajdemo, i kušajmo ga.

— Kad si baš tako navrao, hajdemo dà, ali bit će ti sve kao i iz ovog kamena, odgovori stariji udarajuć štapom u ugao bližnje kuće.

Podjoše ravno gdi i prije bijaše. Otvoriše im se vrata, bijahu uvedeni u komoru, gdi za koji čas pristupi i gospodar. Započe mladji, pa nadoveza stariji, prikazaše nesriću, koja se je dogodila, nevolju, i glad, što trpi toliko ubožne čeljadi. Dobro oni i nedovršiše govor, a on se maši ključa, otvori veliku gvozdenu skrinju, izvadi petstotina lira šterlina (što iznaša 6000 forinta) i sasvim veselo i dragovoljno pruži onoj dvojici.

Oni ostaše vanka sebe i počeše jedan drugoga u čudu gledati. Dositio se bogataš, i zapita ih, čemu se čude? Oprostite, gospodine, odvratit će postidno stariji, nama je malo začudno primiti ovakav obilni dar sada od Vas, koji ste koji tren prije ljutili se na sluškinju, što Vam nije polovicu žigice (šolferina) zaštedila! On se malo posmije i reče: Je istina, gospodo moja, ali da ja nisam priko svega svoga života štedio i netrošio ono što nije od potribe da se troši, ja ne bi bio sada u stanju, da učinim dilo od milosrdja i da dadem na put božji ovu svotu novaca, koja se vama čini privelika i obilna. I veselo se rastadoše.

***

Ovo se je o ljubljeni štioče dogodilo u gradu Londonu, u engleškoj zemlji. A da te pitam, imade li u nas ljudih ovakove štednje i ovakova srca? Nije ga majka još u nas rodila! Što radi naš puk? kako se on na svomu stanju vlada, zna li on za štednju? Evo kako se on vlada:

Je li primorac, otočanin, čim je ono kapac vina proda o i novac potegao, daj da se harči, da se jide, pije. Eto ti ga po društvim, po kafanam, stavlja kuću u veliku gospoštiju, svake je nedilje u gradu, da kupi sad ovo sad ono, mira neima dok sve žepove ne očisti.

Je li zagorac dotira na pazar ono što mu je Bog i zemlja dala, što je rukom izdilao, ili što je domaćica u kući, čoban na paši odgojio, uhvati jaspru, te vrcem u krčmu, daj da se jide kubana i pečena, da se zalije do grla, a jadan ne bio, ne misli da je na domu žena i dica, koji su željni kruha, a mesa se samo na Božić jide! Što ne potroši donese kući, ali ni tu nije reda, štednje. Prva nedilja, blagdan, eto ti ga od bikara, gdi svu četvrticu nosi kući, šalje dite u krčmara, da nalije pun žbanjak, a ne promišlja, da je u godini više od tristotine dana, a radja u polju, a Bože učuvaj, bolest u kući, o tomu ni na kraj pameti! Dogodi se tada, da do Božića meće prst u uho i pripiva Kraljeviću Marku; a od Božića privije se gladnim trbuhom: jao meni, moja bidna majko! Neću reći, da dižeš viku i buku u kući, što domaćica, sluškinja nije od jedne žigice dvi učinila, ali uz radnju najpoglavitija je stvar štednja. U radiše svašta biše, u štediše još odviše. Ako nisi prištedio, te nimaš pare da te tko zakolje, kako ćeš drugomu u pomoć doći, kada nimaš ni sebe čim pomoći. A kad si sasvim iznemogao red ti je, da se dužiš. — Eto naše nevolje. Čuvaj se, puče, duga. Dug je rdjav drug. Tko je dužan i na Božić je tužan. Radi i štedi. Troši samo ono što ti je od potribe, a kad je potriba, da se vidi tvoje poštenje i tvoja kršćanska ljubav ugledaj se u onog ingleškog gospodina, budi blagodaran!

F. Krstić.

Digitized by Google

Čudo Nevidjeno.

Vidih čudo i nagledah ga se,
Gdi idjaše patka podkovana,
I bijela guska osedlana;
Još na vuku kapa od sobola
Na medvidu zelena dolama
A na pivcu gaće sa kopčama,
Na lisici biser oko vrata
A na zecu svilene dimije.
Ne čudim se patki podkovanoj
Ni bijeloj guski osedlanoj
Ni vukovoj kapi od sobola,
Ni medvidu zelenoj dolami
Ni lisici, ni njenu biseru,
Niti pivcu gaćam sa kopčama,
No se čudim zecu dimijama
Kad se vere, kako ne izdere.

Litna vrućina nešteti vino.

Netom osvanu topli litni dani, u svakog našeg težaka, kojemu je i malo vina zaostalo u konobi, udje strah, jer se boji da će mu se radi privelike vrućine poštetiti, dapače se mnogi tomu za sigurno i nadaju. Oni misle da vrućina može poštetiti vino, ali to nije istina, jer ako ga se inaće pomnjivo niguje, neće mu vrućina nimalo nahuditi, već će se i u konobi gdi je liti 25°—30°C toplo, sasvim zdravo uzdržati. Ne baratali se vinom onako, kako valja i kako ću doli niže navesti, ono će nam se i u hladnoj konobi sigurno pokvariti.

Hoćemo li dakle da nam se vino liti i u obće priko cile godine ili više godina zdravo uzdrži, valja nam paziti na slideća pravila:

2) *Da konoba bude uvik čista*, zato se nesmiju u njoj držati, kako je to kod nas običaj, takove stvari, koje se poštete pak na čistoću zraka, uplivaju kao n. p. sira, friške kože, mesa, krumpira, mluna, dinja, itd. Isto tako nije dobro da je u blizini konobe staja ili gnojište da u nju neulazi smrdljivi zrak. Uz takove okolnosti, neće nam se vino ni najboljom njegom zdravo uzdržati.

2) *Da u konobi ne nastaju nagle i česte promine topline*, jer to najgore diluje na vino. S toga razloga i čine zlo oni, koji jer misle da vrućina kvari vino, polivaju konobu pa i same baćve vodom, namirom da ih razhlade, zapriče da im se vino pošteti.

Ali taj postupak neima druge svrhe nego podupirati pokvaru vina, jer tada u konobi nastane nagla promina topline a uslid izhlapivanja vode, zrak postane vlažan pak trusje svakovrstnih gljivica, koje u vinu bolesti prouzrokuju, može lašnje klijati i umnažati se. Napokon u konobi gdi je zrak čas vruć, čas hladan, čas suh a čas opet vlažan, nemogu ni bačve dugo trajati; i obruči i duge lasno popucaju.

Pošto je potriba da se konoba kad kad provitri bilo radi nečistoće zraka, bilo radi topline, valja to pomnjom činiti; zato valja prozore liti držati po danu zatvorene a provitrivati je samo po noći ili jutrom prije izhoda sunca. Ako je konoba po sebi vlažna ili zrak u njoj nečist, biti će dobro ako se od vrimena do vrimena i nju sumporom dobro zakadi.

3) *Da su bačve čiste i zdrave*, jer će se samo u takovim i vino uzdržati zdravo. Valja dakle one bačve, koje su ostale prazne redovito i prema potribi svakoga drugoga miseca sumporati, da se nepokvaru.

4) *Da su bačve uvik sasvim pune* zato ih valja redovito nadolivati i to zdravim i ako je ikako moguće, onim istim ili barem sličnim vinom koje je i u njoj. Ne imamo li pri ruci toliko vina koliko ga je potribito da bačvu punu nadolijemo, tada valja prazninu svaku malo vrimena sumporiti. Ako li nam je jedna ili druga bačva na toku, pa hoćemo da se vino u njoj sve do zadnje kapljice uzdrži zdravo, valja u nju svako nikoliko dana zapaliti komadić sumpora. To se isto može postići i ako na svako barilo vina što je u bačvi, usipljeno svako 20—30 dana po 6—10 grama *sumporno kisela vapna* pa bačvu dobro začepljenu držimo. Iz sumporno kisela vapna razvijati će se sumporni dim, te će prazninu u bačvi izpunjivati.

5) *Da u bačvi nebude traga taloga* (fece) jer je talog gnjizdo mnogih bolesti i uzrok mnogih mana u vinu. Da nebude taloga u bačvi, nego samo čisto vino, valja redovito u zgodan zeman 3—4 puta preko godine pretakati. Čim je vino čistije, tim se ono mučnije pokvariti može.

6) *Da je bačva uvik dobro začepljena*, jer će inače zrak dopirati do vina i brzo ga pokvariti. Zato tapun (vranj) valja da je od tvrdoga drva, dug i da dobro pristaje. Tapun od mekoga drveta nevalja, jer se brzo naspuga vinom, koje se onda pokvari i pošto je u doticaju sa vinom u bačvi može biti uzrokom da se cila bačva pošteti. To se isto može dogoditi i ako se tapun sa puno kanave omotava.

Tko bude ovako postupao, može biti siguran da će mu se vino i priko najveće vrućine zdravo uzdržati, jer sam se i sam o tome osvidočio. Eto ima nikoliko godina što običajem napraviti za kućnu potribu, po ništo bevande koja nije jača od dobra, na pola razvodjena vina, pa mi je svake godine u zdravlju novo vino dočekala, premda je u konobi gdi ju držim, liti do 30° i više stupnjeva C. toplo.

S. Bulić.

Otišlo jaje u ajduke.

Jednom će jaje: svak na me, kô na pečenu vranu! Eh zaplače li dite, na, dušo, jaje, pa ga izpeci; dodje li gost: hoćeš da ti pofrigamo kajganu? opari li se domaćica, privijaj jaje, a a o uzkrsu sa mnom na trista čuda! Neću više ovako, da bi znao s kozom orati! Idem u ajduke: s trbuhom za kruhom. Ode.

Digitized by Google

Srita pivca: „kud ćeš?“ „U ajduke!“ Kad god zet bani: ubijmo pivca, pa me već i ogolili i operušali; jeli smirati u nikšan, namisti pivca i pucaj: dodijala muka, brate!“ „Ajmo zajedno!“ „Ajmo!“ Idu, idu, sritaju mačka: „Kud ćeš?“ „U Ajduke! Stopanjica umuzi pun kablić mlika, dodji dica posrkaj. Tko je posrkao? Mačak! Udri po meni. Dojadilo, pa se evo zametnuo glavom bez obzira.“ „Hodi s nami!“ „Ja od dobra nebižim.“ Idu, idu, sritaju ovna: „Kud ćeš?“ „U ajduke! Gospodar mi dužan stotinu talira, dužnici ga oklopili. Platit ću vam, kad ovna prodam, pa sa mnom toliko put na pazar i s pazara. Smrklo mi se, odajući tamo i amo: zasičem u ajduke. „Ajmo zajedno!“ „Ajmo!“ Idu, idu, sritaju kenjca. Kud ćeš? Sušno lito, pa mi svak gospodaru: „Uzajmi mi kenjca, dotirati ću i tebi u antršelj burilo vode“ — Slomih se, vukuć toliku vodu, pa skastih u ajduke. „Hoćeš li s nami?“ „Hoću!“ Idu, idu: zatekla ih noć. Kuda će, šta će: u jednu staju na konak: jaje u popret, pivac na pante, mačak u kutaru, ovan u kut, kenjac za vrata. Začutila lisica za tu ajdučljivu družinu, pa će navesti vuka, da led probija. Dodje vuk k jaju: „izisti ću te!“ „Hoćeš i nećeš!“ jaje će okosito. U ta doba puče, skoči mačak, uhvati ga čambrim za oči, ovan se izpriči i prodre ga dva tri puta rozima; kenjac iza vrata puc, puc, sit ga se nabubaj; pivac s pante: „kukuriku!“ Uteče vuk k lisici, ni živ ni mrtav. „Šta je?“ „Prodji me se. Od vraga rečem ničemu, malašnu oblastu: izisti ću te! Ono zaprndeljilo: „hoćeš i nećeš!“ Bolje da nerekoh“. Puče u me i svega me poštrapa — U te se skoči niki djavao na me: „mrnjavu, mrnjavu“ uput oči izkopati. Toga se neotresao, kada li me, seko moja, jedan prosvrdlao tri četri puta, da ću pamtit dok zagnjojim — Mišljah ni ova muka za vika, kad li odonud začekićao četvrti: trista mi ih je uhladio! Još me taj mlati a jedan se s grede razdreljio: „Držte ga, dok ja sidjem.“ I da on dodje prvo, no li izmakoh: nikada ti živ kutarisao nebih.

Priobćio *S. Dragoni.*

Slavlje na Visu.

Pišu nam iz Visa dne 23 tekućega. — Proslava 25 godišnjice viškoga boja, obavila se je da nije mogla bolje. Nikad takog slavja Vis zapamtio nije. Dne 18 srpnja proslavi o se je u Komiži. Ranim jutrom varoš se okitila barjacima, osobito našim trobojnicam, cvićem, zelenilom; glazba je hrvatskim pismam budila stanovnike; zvona slavila, a topovi pucali. Oko 10 sati svečana biskupova misa (pontifikal), za poginule junake. U crkvi lip odar (katafalak) sve vlasti, a veteranci, stari vojnici zauzimaju odlično misto. Na podne občina brzojavlja Kralju, nadvojvodi Albertu, admiralju Sterneku i Mornarici u Poli. Po zidovim su razne pisme. Popodne krasna brodarska utakmica. Tu je oko 20 ladja. Koja prije dodje do stanovite točke, na vesla, dobit će fl. 30, druga 20, a treća 10. Kada je prva dobila nagradu, glasba zasviri, topovi zaoriše, a puk je urnebesnim „živio“ pozdravi. Posli utakmice dica i mladež obaviše nekoliko zanimivih igara uz nagradu sladkarija, voća, pečenka, vina itd. Svim utakmičarima bi data užina. Pod večer stigne „Pučki List“. — Puk se jagmi za njim. U večer krasna razsvita.

Dne 20 svečan dan u Visu. Tu se mnogo inostranaca nakupilo. Cilo misto okićeno kà nevistica. Na tisuće trobojnica. Po zidovima pisme, veselice, dili se „Pučki List“, svak hoće da ga ima. Dica ga čitaju starijima, mladići pivaju Radišićevu pismu. Oko 10 s. svečan pontifikal. U to prispije parobrod „Aida“ sa izletnicima iz Splita, Kaštela i Solina. Glazba udara, topovi riču. U 2 sata sobet, u občinskom domu, na koji su pozvane vlasti i zastupstva. Bi zastupan i vaš list. Prid večer ganutljiva procesija od vele crkve do grobišta, gdi je spomenik mrtvim junacima. Takove procesije još nije bilo nikada u Visu. Puk je od ganuća plakao. U grobištu biskup dade svečano odrišenje. Topovi su gruvali, barjaci se spuštali, a glazba milo udarala. Položiše 12 vinaca. Govorili su prid spomenikom načelnici Jakša i Petrić; zatim zastupnik Buzolić, učiteljica Kuničić, učitelj Stazić, Dr. Martiniš, tajnik Dragoni. Posli govora učiteljice Kuničić, pedeset divojčica u bilo obučene, posiplju spomenik viškim cvićem. Puk ganut, posli svakog govora, klicao je: *Slava junacima!* — U večer krasna razsvita kuća, brodova, luke, obale, i obližnjih brižuljaka! Dok bude Visa spominjat će se ovo slavje.

* * *

Iz Podgore. Na 20 prošloga miseca, kad se na Visu slavilo junaštvo Viške bitke, sastalo se lipo društvo Podgorana, da i oni u svom kolu proslave taj dan. Veselo društvo izašlo je jutrom rano na Stazu k' crkvici sv. Ilije i tu su po običaju slušali sv. misu. Posli sv. mise pomolili su se Bogu za duše svojih stari, koji su poginuli u junačkoj borbi proti Francuzima, a dobri župnički pomoćnik, učini sprovod pokojnim junacima. Evala dičnim Podgoranim koji tako slave stare junačke dogodjaje! – Razigrano srce u tim primorskim sokolovim, nemože da miruje, te hoće da se tog dana nagleda i junačkog mora pod Visom, pak se penju na najviše glavice Biokova, odakle je njihova dika, pokojni D.n Mijo Pavlinović nazad 25 godina gledao, kako se hrvatski sokolovi bore prot svom dušmaninu Talijancu. Lipota je brate bilo pogledati na okolo sa tih visokih glavica Biokova: ozdal se prostrlo more ka ogledalo, a po njemu otoci ka labudovi, a medju njima Vis ka orâ krstaš, ponosi se svojom junačkom slavom. Neda se izkazati, koje je veselje bilo u društvu na tim visokim Biokovskim glavicam. Posli nego se nauživalo i toga veselja, povrate se k' bližim stajam za Stazu, da se opet i tu provesele uz čašu vina i komad pečenke. Pri samu noć sadju u Podgoru puni veselja uz pivanje i pucanje iz pušaka, pak odpočinuše kod svog župnika, koj

Digitized by Google

ih pošteno pričeka i pogosti. Iza kako se i tu proveseliše sa svojim župnikom, razidje se društvo u lipom skladu.

Evala vam dični Podgorani! Bio sbor, bilo slavlje, vi ste uvik prvi u kolu pod barjakom. Tako su radili vaši stari, tako radite i vi, pak neka se u vas ugleda i vaši mladji. Živili!

***

I u Trstu i u Poli slavila se je 25 godišnjica viške pobide. Sva pak naša junačka Dalmacija, čiji su sinovi ponajviše otrag 25 godina pod Visom boj bili, veselila se je tog dana. Naš ponositi Split hotio je i ovom zgodom pokazati, kako mu je hrvatsko poštenje na srcu, te je občina grad rasvitlila a glazba na obali vesele kajde izvadjala. Na dan slavlja na Visu, pošao je iz Splita naročiti parobrod, kojim je išlo mnogo otačbenika, da se tamo veseli. Na svečanom sobetu u občinskoj dvorani na Visu bi odredjeno misto i za naš list, koje je misto zastupao naš vridni povirenik i suradnik učitelj *P. Kuničić*. List se je pako onih dana slavlja po svemu otoku čitao, jer po naručbi viških rodoljuba u tri navratka poslasmo onamo 1600 komada onoga broja.

Čast i dika občini Visa i Komiže, načelniku Jakši i Petriću, koji ovo slavlje ovako sjajno prirediše, a proslava ove junačke zgode, neka bude mladjima na ugled i poticanje, neka hrvatska desnica i na moru i na kopnu svud slavna i dična bude!

Pučki List.

Razgovor na Dobrome

Ante i Jakov.

Ant. Bogu momu fala i slava, kad sam i ovo dočeka'.

Jak. Koja to dobra srića, kum' Ante?

Ant. Nikad *kuntentiji* nisam iz crikve izaša' ka' jutros, *parilo* mi se, ka da sam u raju bi. Job, Bože moj, lipote od mise!

Jak. Bićeš bija na arvaskoj misi, je li kume Ante?

Ant. Bih sam, Bogu mome hvala, i bili virova, kume Jakove, a nemoj mi se rugat, ja do jutros nisam zna' da se u misi govori očenaš baš kako ga mi molimo.

Jak. A ča nisi nikad dosad bija na arvaskoj misi?

Ant. Bi sam i više puti znaš na maloj misi, ne bi se ni *ošervava*, ali ovako *kantane* mise pod *organj* ja do danas nisam ču. A drago mi je za neznam šta.

Jak. Ma bolan svake godine *kanta* se u fratar na Dobri arvaska misa na dan Svetog Ćirila i Metodija, a tebi Ante, nije daleko doć.

Ant. Nije to poradi dalečine, razumiš me, ja ne bižim od crikve, ali niki su drugi *riguardi* po sridi. Za moju nesriću (a ovo mi je sve kriv meštar Duje postolar) uliza sam u *šociju* od *bršaljeri*, a evo bit će o novoj godini, godina da sam se izvadija; pa znaš, ča su ovi nesrićni *partidi*, ...

Jak. Okladi bi se, da će ti bit još oni rekli, da negreš u crikvu na arvasku misu.

Ant. Nije, vaja reć po duši niko o tomu meni ni slova, ča je pravo, pravo, vaja reć po duši. Ali ča sam ja sluša, na svoje uši od niki' judi, i to znaš, *študijanih* od gospode ča govoru do ovih Svetac, ja mislim — Bože mi prosti i ne vazmi u grij — da se o najgrdjim ljudima nebi' onako govorilo a nekmoli o Svecima, ja sam bidan mislija Bog zna ča o njima. Pa da ti kažem, kume Jakove, moj mali, ča grè na *skulu* u veli Varoš, sta štit sinoć iza večere „Pučki List" (oni *foj*, ča no ga u gradu *štampaju*) pa, Bože moj, lipote od njihova života, sve u pismi složena, kako su viru Isusovu pripovidali, kako su od Sv. Otca Pape u Rimu bili *stimani*, i koje su muke ti svećenici poradi nenavidnosti i zloće od drugih podnili, sve lipo u pismi nisi moga' od lipote slušat.

Jak. Znam, znam, evo baš sam taman jutros u Ganze uzajmija jedan broj, i prošti sam prije mise onu pismu, lipo je složena.

Ant. I da ti pravo kažem, eto to me je činilo, da dojdem jutros na misu, ča se je na čast njihovu rekla.

Jak. Dobro si učini, ka pravi kršćanin.

Ant. Ma evo, kume Jakove, priko mise, ako će Bog reka' sam one moje molitve, ča sam *užan* reć, pa sam promišlja onako sam sobom u crikvi: ča će reć, da niki svit neće da razumi nike stvari. Bože moj, jesmo li svi dica jedne matere crikve, svi od jedne vire, od jednog jazika, pa ja ne razumim, kako one nike nije straj od Boga govorit do Svetac, i kako more jedan kršćanin neštovati svece, ča ih kršćanska crikva štuje.

Jak. Znaš ča ću ti reć: svit je svit, uvik bija i bit će, tot u nas, tot po drugim mistim. Eno jesi li šti njihov život u onoj pismi, pa jesi li vidi, kako ovi sveci i dok su u životu bili jemali su dušmani i neprijatelj', pa jemadu ih danas, kada su u slavi nebeskoj. Svit je svit, opet ti govorim, zlo je bilo uvik i biće ga...

Ant. Ma ja *kalkulam*, da će bit sve ovo govorenje čića jazika, jedni potežu za talijanski, a ovi drugi za svoj arvaski, ča se tebi *pari*, Jakove.

Jak. Nije drugo nego poradi toga, dobra ti je; ali i jazik ka' i vira jest dar božji. Da nisu oni u naš jazik viru Isusovu pripovidali, ko zna bili mi i danas sveti Krst na sebi nosili. Samo poradi ovoga da se malo promislimo, koliko bi, vajalo da im čast nosimo, i da se na niki način dičimo š njima i prid Bogom i prid svitom. A ča se *tratà* jazika, kako sam ja u drugim *librima* štija, kada su ovi Apoštoli stali viru Isusovu pripovidat, uzeli su za naš puk naš jazik, da svit bolje razumi, i u tom jaziku pisali su sveta pisma, pištule, vangjelje, *inšoma* sve ča služi u crikvi. Ti jazik, bićeš se *ošervà*, zanaša malo na starinsku, biće se u ona vrimena onako govorilo, ča mi znamo. Ali jezik je od našeg korena i temeja, bome, mi ga razumimo.

Ant. Razumi se, brate, do slova. Proklet ja bija, kada nisam svaku rič razumija. A najskoli ono, kada

Digitized by Google

je misnik piva: *očenaš*, ja sam ga sve rič po rič *dobote* pratija i razumija.

Jak. Vidi, Ante, to su nam ti sveti Apoštoli ti jazik ostavili, da se vira i bogoljustva po njima rasprostranjuje, i čića toga uzroka, ja mislim, da svaki pravi kršćanin i otačbenik vaja da štuje ove Svece i ljubi ovi jazik, a grdit ih i ne štovat, to je grihota prid Bogom a sramota prid svitom.

Ant. Ma, brate, ča je za korist vire i crikve, baš, ča si reka' grihota je ne štovat ih, a jedan put, svaki jazik Bogu slavu daje, neka se slava božja i u našem jaziku čuje. Ča bi ti reka', Jakove?

Jak. Dobra ti je, zdravlja mi ka' pametnu čoviku. A sad moj Ante, ja te ostavljam, čekaju me niki posli doma', vidićemo se po podne na blagosovu.

Ant. Ostaj mi s Bogom, pozdravite tamo.

Jak. Hoću, da ste i vi zdravo. Bog s vami i Divica Marija.

Ant. Uvik nam u pomoći bila! S Bogom!

Što je nova po svitu.

Prošlih dana u carevinskom viću u Beču, načelnik grada Dr. Bulat i zastupnik splitskog kotara digao je svoj glas, i tužio se je na sudbenu upravu u Dalmaciji. Prikazao je mnogo mahna, izmedju kojih i to kako su sudovi pripuni posala, slabe prostorije, malo činovnika, te opremanje zapinje. Prikazao je potribu, da se u Šibeniku Okružni Sud ustanovi, i da se njemu pripoje sudbeni kotari Šibenik, Skradin, Drniš, Knin, Kistanje. Što je najglavnije, častni zastupnik zagovarao je, da se u sve sudbene urede uvede naš hrvatski jezik, kao službeni, jer nas to po pravici i duševnosti idje. — Izmedju 527 tisuća stanovnika, što Dalmacija po zadnjem lanjskom popisu broji, tek ih je 20 tisuća izjavilo, da se služi talijanskim jezikom. Od 400 pučkih škola, same dvi služe se tim jezikom, tako od 85 u Dalmaciji same dvi pišu talijanskim, a druge sve hrvatskim jezikom. S toga pravedno je, da naš jezik bude glavni uredovni. I zastupnik Borčić na dugo je govorio na obranu naših pomoraca. Dokazivao je razloge, zašto društvo Lloydovo nenapriduje, pa zatim je svim srcem zagovarao, da se našim pomorcima puštaju mista u službi tog društva, dokazivao valjanost naših pomoraca, i zasluge naše momčadi, koja je obranila ovo more od nasrtaja neprijateljskog. — Srbski mladi kralj Aleksander putuje u Petrograd u pohode caru ruskomu, a na povratku svratit će se i u Beč.

Po našim stranam.

Blagdan Svetih naših Apoštola Ćirila i Metodija, kako je ove godine padao u nedilju, po svemu našemu narodu posvuda se je svečano slavio. U Zagrebu, Splitu, Makarskoj, Trogiru, Neretvi, Kaštelim, Poljicim pivale se svečane mise i rodoljubni sastanci bili. — Glas je da će se u misecu prosincu prid Božić dalmatinski sabor otvoriti. — Talijanska mornarica, o kojoj se je govorilo, da će doći pohoditi naše obale, neće doći.

Ovih dana umro je na Hvaru kotarski ličnik i dobar otačbenik Dr. Šime Ljubić iz Starogagrada. — Sve svećenstvo naše biskupije upravilo je molbu Prisvitlomu Biskupu, neka nastoji da se uzdrži kod našeg puka glagoljačka misa. To isto učinila je občina makarska i splitska.

U Splitu.

Izlet u Zagreb. — Odboru za izlet u Zagreb prigodom izložbe prijavilo se je dosada do 200 osoba, te se već ugovara sa Lloydom o parabrod, koji bi putnike do Rike doveo. Potrošak za put amo i tamo te boravak u Zagrebu neprilazi for. 30. Kada saznamo još potanje o danu polaska, javit će mo. Uz to komu je u Zagreb, neka se na vrime prijavi!

Vrime. — Na dan Sv. Jakova u prošlu subotu palo je dosta kiše, hvala Bogu zdrave. Čujemo po Kaštelim, da je krupa na nikim mistim vinograde oštetila. Ovdi zla nije bilo. I nedaj ga Bože!

Pirovanje. — Naš dični prijatelj Ivan Bućan, likarnik oženio se je ovih dana sa gospojicom Adelom Kreševanićevom. — Mlade zaručnike pratila svaka srića!

Kakova se litina spravlja,

Pišu nam:

Iz Starogagrada: Po polju od Ješe do nas, dosta palca, nike su zemlje puno oštećene. Po selim naokolo loza dobro, nedaće neima tko je posipao sumporom. I u nas nedaća je pala na gdikoje zrnce, težak posiplje sumporom, groždja dosta. Buhača bilo malo više od pola lanjske, maslina prilično. Peronospere još neima.

Iz Neretve: Amo strašne žege (Na žetvi u gosp. Marka Veraje crkla je prošlih dana jedna težakinja, cura iz Strugora). Žita će biti, a tako i vina, samo što se je bojati maće na vinogradima. Svit je polio i sumporao, malo je tko izostao, pa što Bog dade.

Iz Grablja (Hvar): Buhač se već odavna pobrao al mu nima kupca, a kako čujemo cina mu ide sve niže. Litos ga se sakupilo za treći dio manje od lani, dočim i lani bilo ga malo. To je težko za ove težake koji su se dosada oko buhača najviše bavili. — Vinogradi, osobito na nikim mistim dobro su urodili, a i na maslinam vidit je na mistim lipe brsti. Bože samo sačuvaj od zla da jadan težak bude barem odakle ima svoju potribu. — Odavna čekamo komisiju za zemljišne knjige (libri tavolari). Molimo Visoki Prizivni Sud, da uznastoji neka se te radnje već započmu. Al ako nam se hoće dobra i da se ne dogodi pogrišaka kao u drugim mistim, priporučujemo, da nam se s komisijom pošalje mirač gosp. Deklić, budući valjan i iskusan.

Iz Metkovića: Jematva dobra, pšenica čista a i dosta je ima milom Bogu hvala. Komu je kupit neka se svrati u Neretvu. Loza obilna, ne bude li zla unaprid. Bože nas čuvaj.

Iz Visa: Polje dobro, a ribolov i bolje.

Iz Brista: (Makarsko Primorje) Ovamo do danas Bogu hvala, polje baš povoljno izgleda, bolesti na groždju nikakove, osim malo lužine (kritogama). Maslinе dobro, sočiva, žita, krumpira isto tako.

Iz Selaca. Ovdi je prošlih dana krupa maldane svu litinu u Sumartinu odnila, a zahvatila je i Seljačke i Povaljske vinograde. Maslina dosta.

Iz Novoga kod Trogira. Na 26 srpnja palo kiše obilato, krupa opatrnula ništo vinograde. Maslina nikad ovako.

Digitized by Google

Cine na Splitskom pazaru.

Pšenica	prve vrsti	kvarta	po	fior.	6.56
„	sridnje „	„	„	„	6.—
„	niže „	„	„	„	5.50
Ječam	dobre „	„	„	„	3:90
„	sridnje „	„	„	„	3.66
Proso	dobre „	„	„	„	4.90
Zob	„ „	„	„	„	2.83
„	sridnje „	„	„	„	2.66
Napolica (ozimica)	srid. vr.	„	„	„	5.—
Krumpiri	bili	oka	„	novč.	3.—
Sino	prve „	kil	„	„	3 ½
„	sridnje „	„	„	„	3 ¼
„	niže „	„	„	„	3.—
Bile vune	prve vrsti	oka	„	fior.	1.—
Crne „	„ „	„	„	„	1.60
Bila vuna	sridnje vrsti		„	novč.	—.85
Duzina jaja			„	novč.	16-20
Mlada svinjad (praščići)	za gojiti		do	fior.	3.20
Par kokoša			„	„	1.15
„ pilića (pulastara)			„	novč.	60-80
Konj dugâ sridnje vrsti			„	fior.	6.—
Vrića ugljevlja			od	novč.	75-85

Cine mesa u Splitu.

Govedina	dobre vrsti	kil	po	novč.	50—
„	sridnje „	„	„	„	48—
Bravlje	prve „	„	„	„	40—
„	sridnje „	„	„	„	36—
Janjetina	dobre „	„	„	„	50—70
„	sridnje „	„	„	„	30—50
Teletina	dobre „	„	„	fior.	1.—
Prašćevina		„	„	novč.	50—

Cine ribe u Splitu.

Sitne ribe	kil	od	novč.	16—20
Trlja	„	„	„	30—60
Srdela	„	„	„	32—40
Cipala	„	„	„	40—60
Škuša	„	„	„	32—60
Landovine	„	„	„	20—32

Cine drvâ.

Češmina prve vrsti	metar	po	fior.	2.40
Račiška drva	„	„	„	1.60
Sridnja vrst drva	„	„	„	2.—

Svašta po malo.

Koliko ćeš živiti? Niki ličnik ingleški po imenu Rikardson iznašao je način, po kojemu čovik more znati koliko će godina živiti. Evo ovako: zbroji godine, koliko ti je živio otac, majka, did i baba, pa sve te godine skupa razdili za broj 6 i znat ćeš po prilici, koliko ćeš i ti godina živiti. Metnimo na priliku, da ti je otac živio 84 godine, mater 68, did po otcu 75, did po materi 78, baba po otcu 88, baba po materi 57. Sve u jedno zbroji bit će 450 godina. Razdili sada za 6 izaći će broj 75. To su godine tvoga života. Tako taj Inglez gata, a sve do Božje volje!

Koliko se brodova lanjske godine izgubilo? Popisni ured u Londonu, obilodanio je popis brovova, koji su lanjske godine svoju nesriću u moru našli. Izgubilo se 200 parobroda, od kojih 133 ingleških, 14 nimačkih, 12 francuskih, 9 norveških, 5 amerikanskih, 5 španjolskih, 5 čilskih, 4 portugalska, 3 švedska, 2 talijanska, 2 danska, 1 auštrijski i 1 nizozemski.

Najveći bogataši. Siroče *Makey* došao iz Engleške u Ameriku, a sada imade tu veliku rudu od srebra, na kojoj dobiva svake godine 2 milijuna 750 hiljada forinta. Bogataš *Westminster* posiduje glavnicu od 160 milijuna, ima od toga na godinu 8 milijuna, na misec 666 hiljada, na dan 22 hiljade i 200 a na uru 925 forinti dobitka. Veći je bogataš *Jones Navada.* On imade glavnicu od 290 milijuna i 800 hiljada. Na misec poteže dobitka 900 hiljada, na dan 30 hiljada, a na uru 1250 forinta. *Rošild* je najveći bogataš na svitu. Njegova glavnica iznosi 400 milijuna forinta. Prima dobitka na godinu 20 milijuna, na misec 1 milijun i 666 hiljada, na dan 55 hiljada 533 a na uru 2 hiljade 314 forinti.

ŠALE

Gostioničar pitao gosta, kako je spavao, a ovaj ljutit odgovori mu fino: ja slabo, ali ipak bolje nego vaši čimci, ta jadne nisu cilu noć očiju sklopile.

— —

Zaručnik će zaručnici: Zlato moje, što plačeš? Zar ti je žao, što si mi ruku dala? O ne, dragi moj, odvrati ona, ja plačem od veselja, moja bo mama često bi mi rekla: Čerce, ti si tuko bedasta, da nećeš ni magarca za muža naći, a kad tamo, evo sam ga našla.

— —

Propovidao niki svećenik s otara, kako sve stvari što je Gospodin Bog stvorio, dobro je stvorio. Slušao ga niki grbavac, pa, kad je svršila misa, upita svećenika: poštovani, je li i mene Bog dobro stvorio? Sinko, odvrati svećenik, kao grbava baš najbolje, jer ti je grba podpuna.

A. P.

Poruke i Odgovori.

Č. G. A. P. Brusje — „Šale“ evo danas „Razgovor“ ne moremo, drugi su se prije vas javili, malo je prostora, a nije ni od velike hvajde.

Č. G. J. N. A. Metković — Hoćemo, počekajte. Uz to kupite naprid i šaljite.

M. P. G. J. P. Hvar — Hvala na opaskama, razložite su. Molimo koliko Vas, toliko sve naše povirenike, prijatelje, da nam u svakoj zgodi svaku i najmanju jave, što u listu opaze. Nije nama do nikakove slave, već do koristi puka. Vi koji ste bliži od nas puku, što čujete od njega, javite nam, bez obzira da se znademo spustiti do njegova načina mišljenja i govorenja. Zdravo!

Pisniku „Odpozdrava“ Šibenik — Vaša je pisma išla na našeg *majstora*, da ju prigleda, prosudi i bude li od potribe podkreše. Što on učini, bit će tako. Uz to znajte, da priko srca hvale primamo, a u listu za živu glavu ne iznašamo. Neka nas dila hvale!

Pisniku „Neretvanskih junaka“ Metković — I vaša je išla na *majstora*. Ustrpite se.

Č. G. S. D. Komiža. Primljen i drugi i treći dar. A što ćemo nego od srca zahvaliti!

Sakupljačima „Pučkih Poslovica“ Primili smo sa šest strana po nikoliko rukoveti poslovica. Mi započesmo u 5.om broju sa jednom zbirkom. Pazite na što ga tu ne bude, vi popunjajte i šaljite. I one ubiližite, koje se, ako i ne skroz, naliče. Hvala vam!

Č. G. P. F. Zadarska okolica. Morete slobodno kupiti pribrojnike na naš list, zašto ne? Samo na vrime javite broj upisanika. Prvoga i drugoga broja neimamo, a i sa trećim smo na tanku; ostalih imade jedan stotinjak. Zadnje brojeve odapelismo sa *četiri tisuće* komada, kud puklo da puklo. Zdravi bili!

Č. G. N. V. Drniš — Primili. Dobro je ono, koristno puku. Nastojat ćemo čim prije. Hvala!

Prijatelju „Pučkog Lista — Split — da nam svako slovo suhim zlatom pospete nećemo ono tiskati, nije ono za naš list. Da je onaj *čovuljak* ružio naš list poradi posvete Ćirilu i Metodiju, nas — što se baš nas tiče — glava nimalo ne boli. Žao nam je, da on u onom stališu i na onom mistu govori onako o Ćirilu i Metodiju, koji su kako će i on dobro znati Apoštoli, Svetci. Što ćete da vam rečemo? Za onakove željeznica dva put na dan polazi iz Splita za *Šibenik*.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 14 Kolovoza 1891 Br. 8.

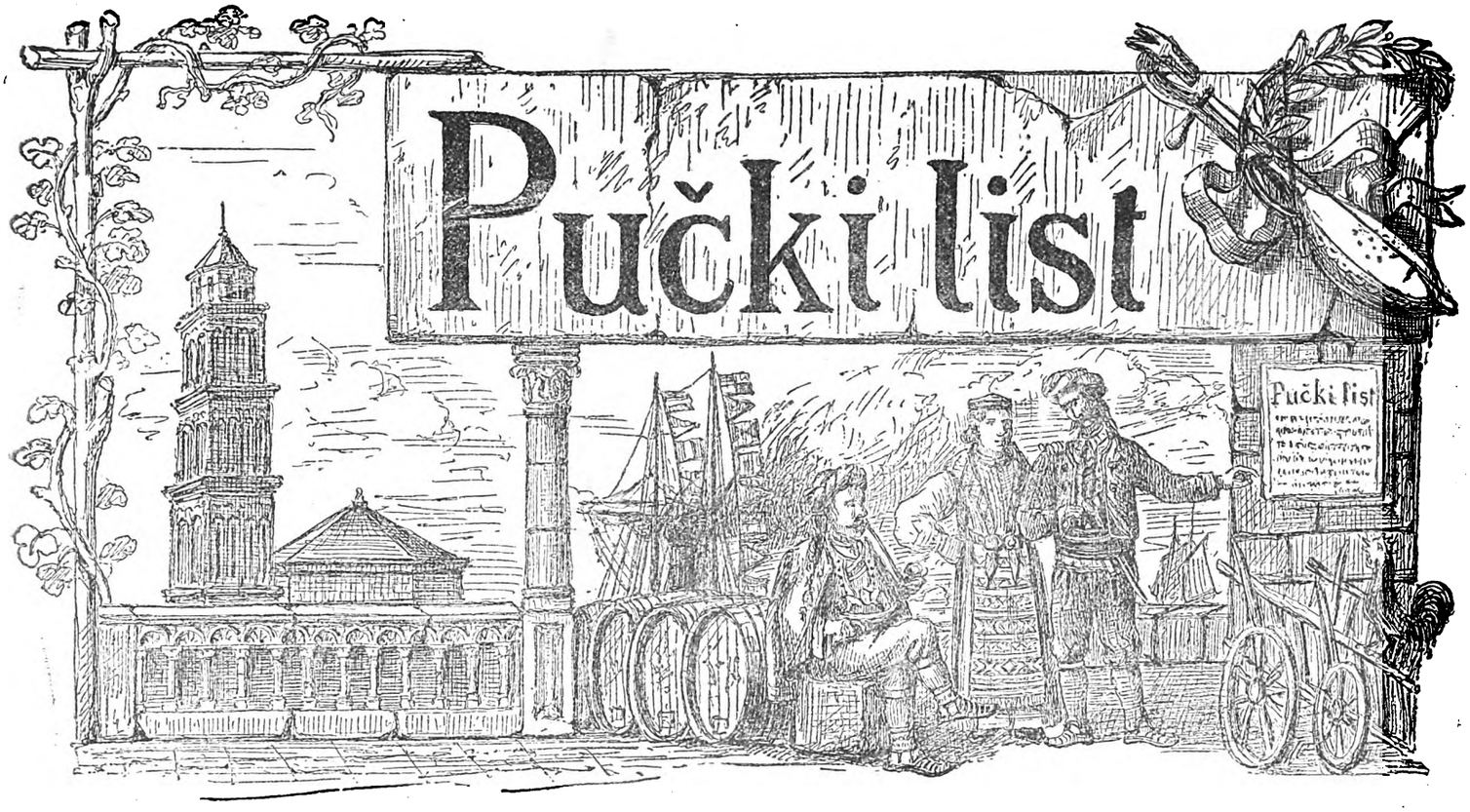

Izlazi svake prve i treće subote u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

U ZAGREB!

Izlet na izložbu u Zagreb posao gotov.

U četvrtom broju ovoga lista kazano ti je, puče, što je ta izložba u Zagrebu, kako je tu do tvoje koristi, da se plodovi tvojih zemalja upoznadu, da se vrstnoća tvoga vina pripozna, da mu cina poskoči, da se dičan glas našoj trgovini u svitu uzdrži. Osim koristi, rečeno ti je, da je i do tvoga poštenja uz te plodove tamo priposlane i tebi glavom poći, do Zagreba zaletiti se. Zagreb je glavni grad naše trojedine kraljevine, tamo će se braća po krvi, po jeziku sastati, da se vide, upoznadu i bratsku ljubav izmedju sebe ojačaju. Doći će kršni Bošnjak, Hrcegovac, doći će bogati Slavonac, okupit će se braća iz Istre, Kranjske, pa u tom bratskom kolu, rekli smo, da nesmi izostati ni tvoja dična crven-kapa, junački sine, ovog našeg vilovitog Primorja. Eto posao je gotov. Do tri tisuće raznih stvarih išlo je već iz Dalmacije na izložbu u Zagreb, a sada se sprema do tristotine Dalmatinâca, koji će se do Zagreba zaletiti, a koje braća Zagrebčani svim srcem, velikim veseljem dočikaju.

Sad je eto čas, puče, da tvoje poštenje pokažeš. Na drugom kraju ovoga lista naći ćeš, štioče, red i vrime polaska, a glede svega potroška vidit ćeš, da tek prilazi 30 forinta. Komu nije od štete da ovu malu svotu prigori neka ju neštedi, neka idje a Zagreb. U Zagreb neka idje i težak i posidnik i trgovac i obrtnik, imat će što naučiti za uhar svoga polja, svoje trgovine, u Zagreb neka idje vlastelin, činovnik imat će što viditi, imat će što na povratku kazivati.

A vi, naši putnici, što no ćete se na Bartulovdan svi na našoj obali ranim jutrom okupiti, daj, da vas danas pozdravimo, da se s vama alalimo. Sritan i veseo vam polazak nazivljemo. Pozdravite braću našu tamo i kažite im, da smo svi dica jedne majke Hrvatske, da smo jedno srce, jedna duša, jedna vira, jedan barjak da se nad nama vije. Na prolomu vitara, na prodoru vodotoka kažite im, da naša Dalmacija nije bogata ni blagom ni zemljom, jer ju gô kamen s kraja na kraj skršio, ali u tom kršu, kažite im, da se legu sivi sokolovi, junaci, da ih nije straha na srcu, na mišici da ih nije srama na besidi, na ljudstvu, na poštenju; nismo bogati ni zemljom ni trgovinom, ali nam je Bog dao čvrsta zdravlja, lipu vedru pamet, veselo srce, kao što je vesela ona kapljica crvenike što no se tamo na izložbi rumeni. Budite im na zabavu na veselje, a nama na diku i ponos. Sritno nam i veselo pošli, a sritniji i veseliji nam se povratili! Od srca vam kliče i pozdravlja vas

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Pobožna Pisma*)

Na Čast

BLAŽENE DIVICE MARIJE OD UZNEŠENJA

Čiji Blagdan Selo Šućurac kod Svetišta „na Hladi“

Na 15 Kolovoza Svečano Slavi.

Nad Šućurcem izpod velog briga
Crkvica se na ravnici sliga,
Gospe Crkva, od davna gradjena
Zgradila je kraljica Jelena.

Starinsko je oko Crkve groblje,
Dublje, loza, maslina i polje;
Sprida čistac odkud oko gleda,
Split i Trogir Solin i Kaštela.

Nad Crkvicom na obronku pôle,
Svetog Jurja *u Putalu* môle;
A planina na vrhuncu gdi je,
Svetog Luke kapelica vije.

K'jugu leži kô jezerce more,
U iztoku mosoračke gore;
Splitski *Mrljan* i Čiovo svija —
Oko mora do podan Trogira.

Divno misto ali zapušteno,
Hotilo se da je popravljeno,
I doista: pomože Divica,
Uredi se groblje i Crkvica.

Ta se radja izvela ovako
Poslušajte, kazat ću vam kako;
Nek upozna pomoći Marije,
Svaki koji, ovu pismu štije.

Na hiljadu i osme stotine
Osamdeset i sedme godine
U misecu kada ruža zori
Pastir puku ova progovori:

„Mili puče ako ikad, sada,
„Potriba je najboljega sklada;
„Da urediš svojim skladom čvrstim,
„Crkvu Gospi, i grobište mrtvim.

„Gledaj puče, upri zene tvoje,
„Divnoj *Slici* mile Gospe svoje;
„Jur jezovešsvojom majkom milom,
„Ljubav dakle posvidoči dilom.

„Čudotvorja Njezina svidoci,
„Zaviti su, darovani dôci;
„Časti puka, sveta Pohodjenja,
„I Papina obilna Proštenja.

„Rimski Papa, sveti Otac Pio,
„*Povlašćeni* Otar udilio;
„Na kom misnik kada misu reče,
„Duši mrtvog podpun oprost steče.

„Čudotvorja Njezina svidoci,
„Kaštela su i bližoji otoci;
„Pak i vojska *Marmon* Generala
„Kad Šućurcem biše zavladala.

„Tada suša nepamćena bila,
„Gospe se je u selo nosila;
„Radi kiše *prosesijun* bija —
„Ali Francez tomu se nasmija.

„Neg franczezki vodja kada vidi,
„Gospin prinos da kiša naslidi —
„Radi časti k „Hladim“ Gospu nosi,
„A vojnici pratili je bosi.

„Jedne noći četa priopaka,
„Spuštala se planinom *Kozjaka*;
„Primicala templiću Gospinu —
„Da pokrade Gospe zadužbinu.

„Netom četa stupila na Hladî —
„Eto čuda i ajducim jadi!
„Templa nijo — a jezero žîje —
„Gdi bi tempal Divice Marije.

„Ono čudo ajduke zasmete,
„Te ajduci podbrusili pête;
„Da ih Gospe jezern nerine,
„Strah ih goni uz *Kozjaka* stine.

„Iza toga prošlo koje lito —
„Ispovidi i kaza očito —
„Ovo dilo mogućtva Gospina
„Arambaša ajdučki Grozina.

„Druga čuda mogâ bi navesti,
„Radi kojih Papa Pio šesti,
„Udilio zamirna Proštenja,
„Sve na slavu Gospe Uznešenja.

„— Jeli pravo? dakle, puče dragi,
„Jeli pravo da se Crkva radi?
„Ah pravo je! i potriba vela;
„Gospe moja, užgi ljubav sela!

— Kada Pastir ove riči reče,
Vas puk tada prid Divicom kleče;
Suze roni — Gospi obećaje,
Da će radit dok mu snage traje.

Poče pisma „zdravo zvizdo mora“
Majku Božju snimiše s' Pristolja;
Oči suze, srdce podrhtaje,
Duši milja nebeskoga daje.

Nose Gospu Šućurcu bilomu,
Pisme poju — skladno zvona zvonu:
Sviće plamte — molitva se moli,
Grišnik plače — od griha se boli.

Te godine na petnest Agusta —
Ono slavlje nezna kazat usta;
Oko sela bi Gospe nošena —
Prvog puta, nikad nepamćena.

Puca puška i *maškul* gromori,
Barjak vije a pisma davori —
Molba puka jesu *Letanije*,
Na čast majke Divice Marije.

Od onoga do ovog zemana,
Mnoga milost nebeska nam dana;
Ubigosmo *krupi* i *koleri*,
I *patulam* i burnoj *neveri*.

Nad Šućurcem gaj se zapalio,
Čudom Gospe on se ugasio;
Sina vitra udarao tada,
Ipak plamen pristà iznenada.

Baš kad plamen dohvatio biše,
Gušću goru — da nemože više;
Pastir Sliku Gospinu otvori,
Pristà oganj, stadoše vihori.

Pada krupa, pocrnila *aria* —
Licem dana *Gospe od Nadarja*;
Al ni zrnu škode neučini,
Sve je selo svidokom istini.

Kólera je u blizini bila,
Al u selo nije pristupila,
Bič patûla primaka najbliže,
Ali Diva Marija ga diže.

Kroz to vrime Pastir okitio,
Sliku Gospe zlatom narešio —
Srebrom-zlatom i pučkim zavitim
Zlatnim lancem i prstenjem vitim.

Sad take je Prilika miline,
Da na pogled tuga ti umine;
Majke pogled, zvizda vedre noći
A dva sunca, jesu Sina oči.

Kada gledaš u Gospino lice
Na oko ti suza nehotice;
Srdce igra — duša u milini,
Zaleta se nebeskoj visini.

---

*) **Da se znade!** Ova pisma bi složena godine 1888, kada Šućurani velikim slavjem povratiše priliku Gospinu iz župske crkve u crkvicu na Hladî, sagradjenu u davna vrimena od Jeline, hrvatske kraljice, a koju crkvicu oni rečene godine sasvim na novo obnoviše i svojim trudom lipo urediše. Pismu je složio Mnogo Poštovani Don Niko Škrivanić, tadanji župnik Šućurca, a sada Otac Bernardin, reda Kapucinskoga na Rici.

Opazka Uredništva.

Digitized by Google

Sad je dakle vrime od radosti,
vrime *psalma*, vrime od milosti —
Kolovoza petnaestog dana —
Slavit će se Gospe kod Nje stana.

Veliko će tad veselje biti,
Kad će Gospu na pristol uzniti,
Na pristolje koje selo spravi —
Ruži Neba — Divičinoj slavi.

Onog dneva, pristupite ljudi!
Od srdca Vam poklon Gospi budi.
Dodji puče, od Gospe ti bilo —
Svako dobro, tebe okitilo.

Dodjte ljudi, starci i starice —
Gospi molte — njezine krunice;
Amo momci, divojke i dica,
Zove k' sebi Vas Bogorodica.

Amo k nami, braćo Kaštelani —
Sedam sela redno poredani;
Splitom lipim i Trogirom koji,
Dično Vami uz bokove stoji.

Klisu čvrsti, Zagorska momčadi,
Otočani, Solinjani mladi,
Osamljena na moru Vranjico,
Dodji Gospi, reci joj „Divico"-...

Svaki koji Gospi ljubav nosi,
Amo, amo neka milost prosi;
Kopno, more, svaka su Njezina —
Duša, zdravlje, polje, porod sina —

Dodjte amo vincim okićenim
Palmom mira i srcem skrušenim
„Gospe Hladî" braniti vas zla će
Vitra, krupe, luga zavijače.

Kaštelanac Ivan Kumbat

Mletaški Gjeneral.

U pismi kaštelanskih vitezova, koja počimlje:

Lipo ti je, pobro, pogledati
Od Solina do grada Trogira,
I Kaštele ravne razgledati,
Koji no su prilika Misira

Kačić veli, da u Kaštelim ima silnih junaka, pak nadodaje:

Koje znadem po imenu kažem:
Naiprvoga Kumbata Ivana
Od Kaštela silnoga junaka,
Ljutu zmiju i orla krstaša,
Koji turske odsicaše glave,
U Levantu kada vojevaše;
Dužde njemu dade gjeneralstvo
Od hrvatske vojske za junaštvo.

Dalje pismom ne idem, jer sam ti odlučio, dragi moj brate Hrvate, pripoviditi ništo potanje život tog čestitog junaka Ivana Kumbata, koga nam pisma spominje. Slušaj!

Kojih dvista godina natrag, rodio se je on u selu Stafiliću, jednom od sedam Kaštela. Nemisli, da mu je otac bio vlastelin i bogataš. Nè, Anton Kumbat — tako se je zvao otac našeg Ivana — bio je siromah težak, kome su mašklin i motika, te dva tri lapta zemlje, bila sve ufanje.

U oni zeman, nije bilo škola ni u Kaštelim ni po drugim selim, jer su gospoda onog vrimena govorila: što će puku pismo, kad je puk ćorav, možeš š njim što te volja; progleda li, naopako, poznaće da smo mu neprijatelji i da ga varamo. S toga mali Ivan, misto iz malena učiti u školi štiti i pisati, misto učiti živiti kršćanski i pošteno, smucao se po selu s ostalom dičurlijom, opravljajuć danas jednu, a sutra drugu vragoliju i učeć se puno zla a malo dobra. Kad podrestao, valjalo je i njemu motikom priko ramena, pak u polje. Ali te muke za dugo ne bile! Što će ga, jednog dneva belaj napastovati? Ukrade ničijeg vola. Kad se to po selu razglasilo, babe ispružile jezike, pak udri po njemu, a valaj ni ljudi ga ne štedili. Ivanu, koji po naravi, nije bio zločest, kako se iz svega njegova života vidi, stopro tada pukne prid očima, spozna da put kojim je udario ne valja, zasrami se rad svog dila, pa da se izbavi rugla i belaja, te okaje grih, koga je učinio, pobiže iz sela i zapiše se u soldate Mletačke Republike.

Kad Kumbat došao u vojsku, dadoše mu tući u bubanj (tambur,) ali to ne bilo za nj. Hrvacka vruća krv, nedala mu mirovati, on želio boja i megdana. I nečekao dugo! Budući da je tada Republika u Moreji bila se sa Turčinom, našem Ivanu, pruži se do skora prigoda, da neprijateljskom krvlju opere ljagu, kojom se je bio okaljao i pokaže se pravim sinom ravnih Kaštela. Kod Kalamate i Argosa, nadje se on prvi put prsi a prsi s neprijateljem, i odmah tute, svojim junaštvom privuče svačije oči na se. Njegovo junaštvo opaziše i starešine, pak sasvimtim da neznao ni štiti ni pisati, poče se penjati od časti do časti, tako da ga nakon malo vrimena kod obrane Krfa, nalazimo kolunelom, a malo kašnje brigadirom.

Kad nakon teškog ratovanja Republika sklopi mir sa Turčinom, zaleti se Ivan do Mletaka, da dobije, ako bude moguće, misto Sergjenta Gjenerala, koje je tada bilo prazno. Nu bilo je i drugih, koji su za tim mistom uzdisali. Istina, malo ih je moglo izniti većih junaštva, nego on, ali kako ćeš dati tako veliku službu čoviku, koji nezna ni svoga imena zamrčiti? Mlečići neznali što da rade, u jednu ruku htili nadarit junaka, al u drugu to blaženo pismo mutilo im glavu. Nu iz te smetnje izbavi ih

Digitized by Google

sam Ivan. Osvanuvši dan u kome je moralo puknuti, koga da se odabere, stupi Kumbat prid Viće, pak otkrivši prsa i pokazujuć po njima, one slavne rane, koje je dobio braneć Principa, reče: „*ova prsa karta su po kojoj ja pišem*“, a zatim stavljajuć ruku na sablju pridoda: „*a ovo je pero kojim se služim*“. Evala ti, junaški sine, rekoše Mlečići, i negledajuć na drugo odabraše njega Gjeneralom, te ga poslaše kao vojničkog zapovidnika u Krf, gdi je ostao sve do smrti.

Evo Kumbata na najvećoj časti, koju je u vojsci mogao dostignuti podložnik Mletačke Republike, pak što mislite, je li se posilio, je li se stidio svog roda iz koga je izašao, kako to mnoge šuplje glave čine. Ne nije, pače on se je dičio svojim bivšim siromaštvom, ter je uvik prid svojom komorom, kako se pripovida, držao obišenu onu odrpanu odiću, s kojom je od kuće otišao. A dobro je i radio, jer mu je dika i bila da je svojim junaštvom od težaka postao Gjeneralom.

Hrvacki sine, kad prominiš odiću, kad baciš kapu, a natakneš klobuk, nemisli da već nisi oni, koji si i prvo bio, nemoj zamrzit na narod iz koga si iznikao, na jezik, koji si od matere naučio, u jednu rič ostani uvik Hrvatom i svojim se imenom diči, kao što se je dičio svojim siromašnim rodom Gjeneral Kumbat.

Iz njegova života u Krfu, znamo, da mu je bila mozgom zavrtila nika divojka, koju je on puno u srcu ljubio. Ali ako je on bio lud za njom, nije ona za njim, već za njegovim novcim. Srića Božja, da joj se je na vrime izmakao, jer bi bio ludo poginuo ne od Turčina na bojnom polju, već od kukavne žene. Ta jadnica znala je da Kumbat ima ništo novaca, s toga odluči ga zaklati, pokupiti sve što je njegovo, pak pobignuti s drugim dragim, s kojim se je već milovala. Ali netom ovi drugi čuo, što ta zločesta kuga od žene misli, zamrzi na nju, hode Kumbatu te mu otkrije sve i tako izbavi i sebe i njega iz njezinih krvničkih ruku.

Ova zgoda bila je možebit uzrokom, da se Kumbat nije nigda oženio, ter tako ti slavni junak priminu, kako se drži god. 1744 u Krfu, neostavljajuć od srca poroda. Njegovo imanje ostavi da se rasproda, pak da se dade po 200 cekina Kotoru, Perastu, Splitu i Kaštelim kod Trogira, a kad bi doteklo i Trogiru istom, moleć biskupe tih mista, da rečenim novcim, opreme za udaju po šest siromašnih divojaka.

Ovim milosrdnim dilom opra Kumbat još jednom svoju mladenašku vragoliju i pokaza se dostojnim da ga slavimo kao junaka i dobročinca, a što je više da se u njegova slavna dila ugledamo.

Priobćio *Don Ivan Vuletin.*

O čistoći.

Čistoću Bog ljubi. Govori se, da komu nije tilo čisto nije mu ni duša čista. Nečisto čeljade nikomu nije drago. Imade ih, što se ne umiju i ne češljaju nego od nedilje do nedilje, pa kako je to grubo! Reći će mi kogod: — ali mi težaci ne možemo se bacit u gospoštinu! — Niko ti i ne veli, da se baciš u gospoštinu, nu držati se čisto, to nije gospoština. Viruj mi, da je sve do nauke. Naša momčad kad ide u vojnike privikne se čistoći u kraljevoj službi, pa tako gone, kad se i kućama vrate. Jer ne bi mogao tako svak? U jutro dojednomu težaku sestra ili žena donese vode, pa, kad si se ustao, umij se; vidićeš, kako će ti oči biti bistrije a glava laganija. Tako isto kad se vratiš večer iz polja, operi se, pa će ti odmah trud dlaku olakšati.

Na našemu tilu sve je rupica uz rupicu, a iz tih rupica izlazi pot i nečist kroz našu kožu. Ako se nisi naučio prati, oni se pot zgusne i učini u kal, što nije ništa drugo već smrad i gotova bolest. Likari kažu, da svrab, kraste, čiri, patule i druge žestoke i gadne bolesti dolaze sve od nečistoće. Vidi dakle, koliko zla činiš samomu sebi, ako se ne držiš čisto! — Ridki su, istina je, ali niki ter niki ljudi živu, prosti Bože, ka i živina. Bog im je dao blaga i imanja, ali koja hvajda! Nalaze jedni po pet stotina kvaratâ žita, pa ipak spavaju u slami. Što će ti blago, kad si toliko zanemaren? Nauči se, Zagorče, od otočanina. I siromah na otoku ima svoju dobru slamicu i na njoj čiste pokrivače. —

Odiću sa sebe valja u često prioblačiti, ako ćeš biti čist i zdrav. Guću i košulju ne nosi na sebi nikad više od osam danâ. Razumim, ne može svak imat bogzna koliko priobukâ, ali barem dvi košulje i najsiromašniji može imati. Čistu obuci, a nečistu svuci i daj ženi ili sestri neka opere.

Ako vam je muž ili brat zapušten, vi, žene i divojke, silujte ga, neka se priobuče. Žena može najviše u pogled čistoće u kući. Čuo sam, gdi ljudi pripovidaju, da se nazad, ne znam koliko godinâ, udala u Cetinu valjana žena, koja prva počela *lušijati*. Od nje vidila susida, od ove druga i tako naprid, pa eno sada svi sinjski Cetinjani čisti ka labudi a Cetinke ka pribile vile. Vidi dakle koliko je dobra učinila jedna vridna žena!

Po nikim selima, a žalibože i po varošima, grubo li je gledati na ulicama malu dicu garavu i nečistu!

Nike matere drže dite u naručaju, a nisu ga ni umile! Ne znam, kako ih nije stid, da ih vidi ljudsko čeljade. — U nikim kućama ritko se mete; paukovi slobodno razapinju svoje čadorove, nijedna stvar nije na svomu mistu: onde torba, tu kosir, onamo motika: sve razbacano ka ni sebi ni svomu. Takova kuća valja da nazaduje, jer sam svegjer opazio, gdi neima čistoće i reda u kući, da tu neima ni sriće ni berićeta.

Gjubar ne drži u dvorištu, jer ne samo što ti je prid nosom, pa najlipše ne vonja, ali od gjubra možeš lasno napasati na se bolest. Kad se je ono nazad nikoliko godinâ bila objavila *kolera* — Bože nas učuvaj — vlasti su bile strogo naredile, da se svi gnjojici čiste. I sada

Digitized by Google

zakon ne dopušta držati gnjoj prid kućom ili uz put, kud čeljad prolazi, pa,, kad ti dodje naredba, da očistiš gnjojište, znaj, da to zakon čini za tvoje dobro.

Drugi će mo se put, štioče, razgovarati o čem drugom, a molim te, da upamtiš, što sam ti danas kazivao o čistoći i da se ovim naukom okoristiš za svoje bolje.

J. Kapić.

Otok Lokrum pokraj Dubrovnika.

Jedan od najlipših otočića, što resi naše dalmatinsko primorje jest otok Lokrum. Stoji pokraj glasovitoga grada Dubrovnika nedaleko, četvrt ure prama jugu. Vidi se danas na njemu na vrhuncu mala tvrdjavica, koja je branila grad Dubrovnik od neprijatelja i suviše vidi se u doli crkva sa manastirom fratara Benediktinaca. Vas otok zaodiven je gustom šumom, te putniku, koji ga s mora gleda, prikaziva se kao kita zelena cvića. Kako na tim stranam led se nikad ni u srid zime puno ne ćuti, svako stablo i svaka bilina kano u najtoplijim krajevima Italije lipo raste i plodi. Tu se i sada nalazi bilja, koje samo u Španjolskoj, Grčkoj, Palestini more rasti i ploditi. Najprvašnji stanovnici ovoga otoka bijahu fratri Benediktinci. Kada je god. 1021 buknula vatra u Dubrovniku i bojalo se da će vas onaj bogati i plemeniti grad u pepel učiniti, zavitovaše se pobožni Dubrovčani, da će fratrima samostan podignuti, što i učiniše. Sve do početka prošloga vika, dakle za osamsto godina Benediktinci taj samostan uživaše, a iza njihova odlazka Dubrovčani ga prodaše, te od jednoga vlastnika do drugoga, dodje u ruke nadvojvode austrijanskoga slavnoga Maksimilijana. On ga sasvim na novo uredi, dobavi najlipšega cvića sa svih strana svita, čak iz Amerike, tako da kraljski perivoj u Beču, nije mogao sa našim Lokrumom stati.

On bijaše odredio na njemu se nastaniti, ali ga nesritna smrt u Mešiku zateče, gdi na privaru izgubi glavu. Iza njegove smrti otok Lokrum bi kupljen od našega d morodca Petra Dumičića, Poljičanina iz Podstrane, koji ga potla nikoliko vrimena pusti u ruke pokojnoga Kraljeva sina Rudolfa. Iza nagle smrti Kraljevića, naš pobožni Vladar Franjo Josip, da samostan opet dodje u ruke redovnika, kao što je i prije bio, lanjske godine pozovnu a Beč državnika Dominikanaca Otca Zaninovića, i njegovu ga redu milostivo darova.

Otok Lokrum je dakle u rukam naših fratara Dominikanaca, koji, kako se govori, misle tu učiniti i namistiti svoj samostan za školu i uzgoj njihovih djaka.

Sritno i čestito bilo!

Još da su mi oči crne.

Primorkinja konja jaše,
Srebrenom se ćordom paše:
„A moj Bože lipa ti sam!
Još da su mi oči crne,
Tri bi grada primamila,
I u gradu Ali-bega;
Il mu brata ili njega!

Orao i Vila.

Procvilio sitan bosioče:
„Tiha roso, šte napadaš na me?
„Padala sam za dva jutra na te,
Treće sam se jutro zabavila,
Zabavila u gori zelenoj,
Gdi je vila orla naskočila,
Pri ramenim krila polomila,
Procvil li ptići orlovići,
Tišila ih ptica lastavica;“
„Necvilite, moji ptići mali,
Odvest ću vas u zemlju Indiju,
Gdi no sluša mladji starijega:
Mladji liga, stariji ustaje:
Gdi štir trava konju do kolina,
Ditelina taman do ramena!

Priobćio *S. Dragoni.*

Kroz Gradske Ulice.

Burger, rečeni Barbametović izlazi sa Ribarnice. Klobuk mu upao do ušiju, zakrvavio očima. S obe ruke pridrži ništo na prsima. Iz komad staroga poderanoga papira vire blide, namodre glavice trljica, vide se repovi skuša, cipala, povrh toga rukovet zeleni.

— Skupo, *šior Toni*? zapitat će ga prijatelj Špiro.

— Ka pasja para, on će mu — šmrknuv dva puta po svome običaju.

— Po 70 skuše, nećemo ih nè! mesa, mesa, prihvati drugi tusti gospodin. Vas je crven kô rak, da ga rtom igle u obraz takneš krv bi mu prošiknula. Tust vozi se kô bačvica. Naočali mu se tresu nad paprikastnim nosom, pliva kô bubrig u loju, kô može, bogat, ka bogat.

— Ma jesu li *kvatre* danas, jadan ne bio, pridodat će kuma Franina, sveta dušica (ne budi joj u rok!) Hoće li vas Bog pedipsat.

— Kakve *kvatre*, ljutito će debeli gospodin, to su *ćakule* vaše ženske. Hajte vi u crkvu slušajte pope, fratre. Bog pedipsat, stresa se ljutito, ja neznam za te vaše poste, za te molitve, za te crkve, pa evo me tusta... Kakve *ćakule*... kakve poste.... komedije, te otidje mrmljajući do u dućan, da kupi mesa.

Svit umukao, gleda ga, a vranjička prolazi

Digitized by Google

noseći ciple na ribarnicu, čula zadnje riči, te će mu, ne budi luda reći: Je zdravlja mi moga, i ja imadem kod kuće gudina, nikad neidje u crkvu, a tust je baš ko oni gospodin. — Smije se gospar Frano na pragu svoga dućana: Nu ti vražje ženske glave, mudro li mu prišila — te okrenuv se: što zapovidate gospodine?

* * *

— *Bun gjorno* meštre File!

— Utopio se je davno, kakvi *bun gjorno*, odgovorit će vatreni postolar Mujo, skidajuć sa sebe *traversu*. Gdi ti je dobro jutro? šta si zaboravila hrvatski govoriti? jesi li iz Sinja? nosiš li crvenu kapicu na glavi? Divojče podvilo glavu, zacrvenilo od srama kô crven rak. Nije ona bidna kriva, tako su ju naučili gospodari u kući gdi služi! — U drugom dućanu postolarije, momčad rasteže rukama, okraja, pribije mlačićim i veselo popiva:

Lipa ti si Mare mo.....ja....
Još je liplja mladost tvo....ja....

* * *

— Dobar čovik po duši, ovi *meštar* File, reći će susid Mate.

Pravi je kršćanin. On će bit i jutros više od talira siromasima razdilio, a tako svake subote. Ali zaludu puno zanaša za strankam, htio bi da svak hrvatski govori.

— Onda valja za dva čovika, prihvatit će mladi mesar Antun. Viru i svoj narod valja da svak ljubi i štuje.

— Je istina, ne govorim ja ništa, ali sve u hrvatski jezik.....

— Ma molim Vas Bogom, priskoči momče iz bližnjeg dućana, namišćajuć košaru jajâ, na ulicu, ne govorite li i vi, kume Mate, uvik hrvatskim jezikom. Ma nemojte barem na svoj obraz pljuvati!

— Je što hoćeš.... ali, ali danas vi svi mladi..... zavalja se susidu jezik, i da će u dućan.

— Danas došlo vrime da mi mladi učimo stare, kako valja svoj narod i jezik ljubiti, nadoda Antun — jel istina, kume Mate?

— Proklete *skule!* reći će ljutito pećar i udje u dućan.

* * *

— U Petra Dujasova..... na Manušu.... po 24 lipoga, zdravoga... ko će se napiti.... razvikao se suh, pognut čovuljak, noseći u jednoj ruci *bocun* vina, a u drugoj čašu.

— Nur da vidim kakovo je...

— Zdravo, lipo kâ crkavica.....

— Uh, duša ti bila ovako zdrava... Vino *spiritano*...

— Pa ča meni kažeš.? Ako te voja, ako ne ništa —.... lipoga, zdravoga po 24..... proslidi on naprid, gucnuv kapac, da mu se grlo ne ošuši.

* * *

U dućanu Markotovu veliki *krokanat*, a na vrh njega trobojnica se vije. Tri četiri diteta berekinića okupila se oko stakla, zažmirila očima, tipkaju po staklu prstima. U mir, dica, viknut će gospodarica iza stola, prste k sebi, i zapriti im debelom rukom. Dica svojim putem pivajući:

Živila Hrvatska
I njezina prava
Čuvala se izroda.....

Čekaj, čekaj, da vas ja uhvatim, viknu srdito iz ulice tusti pop. Prolazi ulicom, koraca na široko, oslanja se o štap kao kanonik, a kanonik nije. Mrko pogleda na trobojnicu i mrkoće.

— Vidi onoga popa, reći će Petar prijatelju Andriji, šećući se š njime rukom pod pazuh, ono ti je bio strašni narodnjak, Hrvat živi. Na njegovoj kući uvik se je vijala trobojnica. Kad sam bio još učenikom, te mi vragovi, kâ *študenti* prolazili izpod kuće mu, te reci mu: *bon giorno* zadimi te štapom, koliko da te majka nije rodila, a sada?....

— Ma jeli kanonik? Andrija će.

— Nije, bolan, ne vidiš, da ne nosi crvene b'čve..... Pa glè, sada je najljući neprijatelj trobojnice.

— Pa nisi znao, da je poturica uvik grdji od Turčina.

— A čuješ li ga kako se fino talijanski razgovara.

— Bože prosti, kao da je iz Firence.

— I turski bi on da znade, za inad.

— Dobra ti je, pobro, za inad se i Kraljević Marko poturčio.

Takovih ljudih imade u nas, koliko hoćeš, sram da ih bio!

Ivo Šarametalo.
gradski skitalica.

Razgovor na Polondi blizu Jelše.

Antić i Matij.

Ant. O, ča je, Matiju?

Mat. A ča ćeš, da je, Antiću? Ovo gledam ovo nevo je ovode, i jidan pari, da su se one pasje nevire već navadile na ovo bidne Polonde...., ne dodu njom mira...

Ant. Ma, kako to? ča je, *prenespera*, lug, nedaća, polac?...

Mat. E, i to, i to, Antiću. A od nikidon je još i gore deset putih, nego je bilo. Evo nà, ovde, je i Bogu plakat, ča su *rovinale* ovo grožđja? E, da me je oni vrog od remete pusti' — jo bih bi molo' četare *tira propju in ordine*.... Ne bi je već bila došla voja ovako mi *ruvinat* ovo malo trudih.

Ant. Ma bili su isto dobri *tiri* ispri vaše crikve. Jo son bi' onda u našem selu, kad je počelo *lampat* i garmit; kad oto ti udija parvi vaš zvon — i udija ispri vaše crikve parvi počeli ižbarovat iz *trumbunih* i iz *maškulih*.

Digitized by Google

Mat. Bi' son jo onde, kad se je pucalo. Dihati bilo je i u vašemu selu dosta *tirih*.

Ant. Je, Matiju, ma ni vele. Ča ćeš? kad nimo ko pucat; svak se zatuče u kuću — a zaboravidu i *trumbune* i proh i lozje — svekoliko; kako ide, da ide. E, jo se spominjen pri, bilo bi se *lumbardzlo*, brate, kako da je *bataja* pod Visom; i ni' vrogut' jedne višćice moglo pristupit. A sad *molaju* ti dvo *tirića*, kako da su, da prostiš, dvo....; pok one *ćapoju ariju*, i činidu škodu, kako ih je voja.

Mat. A da znoš, kako son se oni don isjidi na našega remetu! Imoš znot, da mi se je pričinilo, da son vidi' dvi, di tarčidu jedna za drugon u obloku. Jo gren k remeti, i njemu govorim: „Napun' toti zo me dvo *tira*. Stav' unutra Marijine sviće i sviće od Trojstva i pet stinic' na čost pet ron' Isukarstovih pomogle nos!.... Sad doj ovamo". A remeta, da ne do. Jo da hoću, on da ne će. Hoćeš ti vidit vroga? dokle smo se mi dvo toti darmoli, zalampa ti, brate, priko glavice strašno; i *propju* son je vidi', di je proletila; i di će, di će? u Polondu. Gren jo doli, da vidin, ča je, i ovo vidiš, ča mi je učinila, koju šćetu. I moreš mi, Antiću, virovat, jo son njom vidi noge: *propju* su njon kako da kopita *od mula*, da prostiš.

Ant. I *intendiju* ovi niki, ter niki *moderni studijonti*, razumiš, Matiju da se tega ne nahodi.

Mat. E ne u njihovima ludima glovami. *Anci* oni isti *don dofodi* ti naš *kurot* pri crikvu; i poče non govorit, da ča virujemo u višćice, u more, u vile; da tega ni; da su to *handonije*, ludarije; da crikva dopušćo zvonit, kad je nevera — ma ne zarad višćic', nego da se Boga moli.

Ant. *Epur* se jo *štupijen* vašemu popu, koji je *kalkulon* za mudrega čovika — di gre govorit, da ni' višćic', da ni' morih ni vil'. A ču son, da zatvori oči, kad reče *Orate, fratres* — za da ne vidi višćice.

Mat. Oni ča *študijaju*, Antiću, znaju čorno po bilu — istina je; ma ovo od višć'c' i od morih neka nos niko ne *invijoje*, neka non niko ne govori, da jih ni', *perchè* oto vidimo ča je.

Ant. I baš vidimo. A da bih ti jo, Matiju, provjô, ča se je meni dogodilo niku noć. Jo, brate, spin mirno doma na posteji. Kad okolo polnoći čujem niki *piz* na parsima, kako da je gomila kamenja. Jo već jedva dihćen, pušen, stenjen; gren da ću se maknut, *ašî* — ne more se. Spoti' san se, kako vol. Kod u niko doba nikako mi se dolo ruku izvuć ispod sukonca, i gren da ću je *ćapat*; a mora hrušt iz posteje na pod, kako da je ko hiti mih masta; nego jo son je bi' *ćapô* za parste od ruke; ona proteže k sebi ruku, a jo ne molojen; e, e, parsti su njon se, brate, bili otegli dobota lokat dajine; u niko doba mi jih je izvukla iz ruke, ne znon ni jo kako. Pak je utekla kroz rapu od kjučanice.

Mat. A greb njon njejin, a' jes' vidi'? Bila bi ti korv isisola, znoš?

Ant. A, ma odluči' son učinit njon jedon *servicijol*, ako dojde, ne boj se, Matiju.

Mat. Imoš prov.

Ant. A neka ti provjon. Ovi niki, ča *študijaju* — ako njin ovo provjoš, rugaju se.

Mat. Kako vrozi, obisnjoci. Il ti je pop, il ti hrotar, ili likor, ili *impjegot*, ili vrog, ili fudoba — ako njin čo od ovega počneš provjat, stanu se na sve rilo rugat. Ma vôda na ove vroge nikad ne dohodi nijedna ukosa, ni mora, ni ništa?

Ant. Ne, Matiju, ne; nego sve na nos bidne zemunovce. Ako je komudrago nevoja, sve na nos.

Mat. A znoš, ča govoridu? Da mi to u našima divjima tvordima glovami vidimo; da mi ne znomo nego spat u crikvi, žvatat po pjacah od selih, — i još čagod, ča ti ne ću ni spomenut....

Ant. *Ben*, to od žvatanja, rećuti, imaju prov....

Mat. Ma neka oni od *pajizih* ukožu, ako su *kapoci*, ovaka vina, kakega mi po selima imamo. Nego čekaj... Hod ovuje marvicu, da ti ove dvi riči rečen na uho, da nos ko ne čuje: za reć svu istinu veće putih bi boje bilo za kogagod, da se ne nahodi ni kapje vina...

Ant. A ben, dobra ti je....

Mat. A boje, da ga je; jer.... kako bismo?.... Ma... da da se neižbaroje?...

Ant. Vidiš, Matiju, po *pajizih* se nider ne ižbaroje u višćice, *epur* imaju niki dobrega. Znoš, judi, koji študijaju, vididu boje od nos; oni znaju boje nego mi; ma... ma....

Mat. E, i jo govorim: ma.... ma...

Ant. Morebit, da ti judi imaju prov; i jo se *dobota*, *dobota prišvadijem* na njihovu; ma već smo se tomu ižbarovonju obikli, pok poj' ti dvigni ča ti stari običaj.

Mat. E, e, e.... Jo ne znon, ča bih rekô, Antiću... Ma okle dohodi ova nevera? Kako pada grad?

Ant. E, Matiju, to ovi ča učidu, *intendiju*, da je isvitrima, i od vode, ča je u oblacima; da se ona vodena para, ča je u oblacima, u studenoj *ariji* istisne; i kako se kapljice ili ti bokunići jedon is drugin mišaju i *uniju*, tako da se učinidu veliki *bokuni* gràda, koji — kako su puno teški, ne mogu stat gori, pok padaju na zemju.

Mat. E oto, kad oni vrozi govore, biće tako. Oni primeću svaki don *libre*, oni pamet kupuju na *pineze*. A opet ja bi rekô Antiću da Bog šalje gròd na zemlju za *kaštig* naši grihov. Ima prov naš *kurot*; boje Boga molit nego *tire* u višćice *molovat*.

Ant. Tako ti je. A sad jo, Matiju, gren u Jesu prodat ovo malo buhača u kapetan Mateta.

Mat. A poč'?

Ant. E, po pedeset.

Mat. Cine je.

Ant. A ča ćeš?... — Ma ni' ribe ovuda.

Mat. E, ne. Vinogradi dosti dobro; ma more slabo.

Ant. Nà, jo gren ća, Matiju. Stoj dobro.

Mat. Hod' s Bogom, Antiću. Nismo ništa rekli.

Ant. Ništa, ništa, Matiju.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

Ovih dana ratno francusko brodovlje nalazilo se je u ruskoj luci Kronstadt kod Petrograda. Bi velikim veseljem primljeno. Su šestnaest velikih ratnih brodova i stotinu manjih izadjoše Rusi na susrit, i udaranjem glazbe pivanjem francuskih i ruskih pisama srdačno Francuze pričekaše. Za vrime njihova boravka na čast francuske mornarice bijahu sjajne gostbe pripravljene, te koliko od svega pučanstva toliko od iste carske obitelji velika se ljubav francuskim častnicima i vojsci izkazala. Ovo je očiti znak prijateljstva i savezništva izmedju Rusije i Francuske.

Mladi srbski kralj Aleksandar putuje po Rusiji, te je posvuda srdačno pozdravljen.

U Aziji hara žestoka kolera, od koje mnogo svita gine. Bosanska vlada bijaše poslala tamo vridnog ličnika, Hrvata D.ra Makanca, da prigledava bosanske Muhamedance, koji tamo na poklon svome svecu Muhamedu hodočaste, te jadan i on ovih dana od pošasti poginu.

Po našim stranam.

Išlo je prošlih dana željeznicom iz Zagreba priko stotine osoba na izložbu u Prag. Izletnicima iz Zagreba pridružilo se do stotinu Slovenaca, te su skupna braća pošla u pohode drugoj svojoj braći Česima, koji su ih ljubokrvno kao braću primili, pogostili. Češka izložba uz to sve to više dičan glas stiče, mnogo je svita pohodi. Nikidan nabrojio se je milijun osoba, što je na tu izložbu došlo. Čekalo se je i brojilo koja će osoba na taj broj doći, te zapade srića nikog inžinera, kojim se je milijun navršio. U znak veselja bi on darovan, a onaj isti čas bi poslan brzojavom pozdrav Kralju, pod čijim pokroviteljstvom ova izložba stoji. Kralj se zahvali, a kako ovih dana glasa se, obećao je, da će i on pri koncu ovoga miseca doći pohoditi češku izložbu. — Otvorila se je na prvi ovoga miseca nova željeznica izmedju Sarajeva i Mostara. — Na 26 podignut će se spomenik Kačiću u Zagrebu.

U Splitu.

Red izleta u Zagreb. — Poći će se iz Splita na dan Sv. Bartula 24 tekućega na 8 sati jutrom naročitim velikim Lloydovim parobrodom. Pod Zadrom ukrcat će se zadarski izletnici i na večer stignut će se na Riku. Odtud odmah željeznicom u Zagreb, gdi će se doći u utornik jutrom. U Zagrebu stati će se tri dana. U petak povratak do na Riku, a u Subotu pod večer u Splitu. Potrošak za put amo i tamo fl. 20, za hranu, tko htide jisti u društvu skupno kroz sve ovo vrime fl. 13, u sve dakle fl. 33. Za stan se ne triba misliti, zagrebački su gradjani to našli i na dar poklonili. Komu je putovat na vrime nek se prijavi, i neka pošalje na ruke gosp. Dr. Eduarda Grgića fl. 10 u ime pridplate. Tko more neka neizostaje!

Željeznica. — O novoj željeznici od Splita do Sarajeva sve to povoljniji glasovi dolaze. Bosanska vlada već je dala naredbu inžinirima, da prigledavaju i biliže put od Janjića do Aržanova i radja će započeti. U ime Božje, samo da se maknemo!

Umrli. — Iza duge bolesti i ličenja naš dični gradjanin **Vikoslav Karaman** brat odvjetnikov i ličnikov umri u Trstu. Njegovo mrtvo tilo bi iz Trsta ovdi dovedeno i velikim častima sprovodjeno.

Velečastni Don **Kleme Puović**, učeni profesor na našoj Gimnaziji, priminuo je ovih dana u svom rodnom mistu Makarskoj. Imade nikoliko miseci, da je bolovao, a za nesriću njegovu otidje jedno popodne u more, da se kupa, i zagaziv do kolina, udari krv u glavu i osta mrtav od kapi.

Obojici pokoj bio vični duši!

ŠALE

Hodio putem ciganin ćorav, pa ga niki mimogred upitao: tko ti to oko izvadi? A on će: brat. Ah, ah, zato je tako duboko.

* * *

Što goniš, kume? zapita primorac gornjaka, koji na živinčetu gonio lonce. Ako ne privali, odvrati on, korist, ako privali ništa.

* * *

Pijanac popi jedne večeri pet litara vina u krčmi, Krčmar, da mu plati za pet litara, koliko je popio.

— Nije istina, ja sam samo četiri popio.

— Kakve četiri, pet si litara popio.

— Ma nije moguće, jer u moj želudac ne more stati nego četiri litre, pijanac će.

— Dobra ti je, odvrati krčmar, a ona peta, što nije mogla stat u želudac, išla je u glavu.

Pučki Šalidžija.

Poruke i Odgovori.

Pisniku Neretvanskih junaka — Metković — Naš *majstor* evo što vam poručuje: Žao nam je puno, što vašu pismu ne možemo tiskati. Evo uzroka. U naslovu kažete, da je pisma o Mati i Miji Ljubanu, dočim u istoj o njima je najmanje govora. Čitali ste, hvala Bogu, Milovana. Kad on veli pisma o tom i tom junaku, o njem se poglavito i bavi, a tako valja da bude, jer u svakom umnom sastavku pa i u pismi hoće se logične doslidnosti. Ne svigja nam se takogjer, što kažete, da su možda ustaše bili navalili na Metković. Da je to sve i bilo, ne bi valjalo spominjati. Puno bi nam bilo drago, kad bismo iz tih junačkih krajeva primili za „P. List“ kakav dogagjaj iz ustaškog vojevanja, ali opivan živo, doslidno, junački, kao što su naši uštaše bili rodoljubni po izbor junaci!

Č. G. M. V. P. — Sinj — Puno duga ona pisma za naš list, nemoremo. Pučkih pisama, priča šaljite koliko hoćete. Zdravi!

Hrvatovski — Primorje — One pisnice nisu loše, ali nisu za nas. Naš list dolazi i u ruke nevinih dičaka, pa bi prid Bogom odgovarali, kada bi ikoga u napast uveli. Na barjaku našega lista pisano je: buditi hrvatsko čustvo i širiti *kršćansku moralnu* prosvitu u našem puku. Od toga nećemo ni za vlas odmicati.

Trgovcu A — Split — Trgovačkih oglasa nemoremo u listu donašati, tisni smo prostorom. Bože zdravlja, za novu godinu spravit ćemo „Pučki Koledar“ tu će vam bit mista.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 18 Rujna 1891 Br. 10.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

HRVATSKI BAN I JUNAK NIKOLA ZRINJSKI.

VELIKA strašna turska vojska, da joj broja neznaš, priklopila god. 1553 Hrvatsku. Tri ljuta Turčina, a to paša bosanski, paša hrcegovački i zapovidnik kliški po naredbi iz Carigrada digoše se, da složno na Hrvatsku navale i sve pod mač i oganj stave. Dodje vojska na granicu Hrvatske, ali tu nadje ljuta lava. Ban Zrinjski Nikola uz desnoga svog druga vojvodu Ivana Lenkovića, namisti se sa malom četom kod grada Varaždina, stisnuše Turke medju dva ognja, kô mrave razom ih poraziše i sve im roblje oteše. Poginu Turaka veliko množtvo, a na krvavu bojištu osta mrtav i paši bosanskomu najdraži sin mu. U Ugarskoj, gdi se hrvatska mišica nije hrvala, drukčije su stvari išle. Ferdinand kralj, ne toliko morebit ni sa slaba junaštva, već poradi nesloge vladara, izgubi jednu bitku za drugom, grad za gradom; a da i ono malo, što bijaše još priostalo, sramotno neizgubi, posla ulake u Carigrad, da mir u Sultana zaprose. U poslanstvu bio je biskup Antun Vrančić, koji je u ime kralja Ferdinanda nosio i ponudio sultanu stotinu i četrdeset tisuća dukata, što bi mu on svake godine danjka plaćao, samo da ga pusti mirno u svojoj zemlji živiti. Prista Sultan i učini se mir, ali sve za malo. Nesloga, naša stara rana, koja i danas naš narod crvotoči, dala je tada povoda, da opet dušmanin na našu domovinu navali. Kralj Ferdinand i Ivan Sigmund otimali se, tko da bude gospodarom Erdelja. Za inad, i to je naš stari i teški grih, koji mnoge i danas do propasti vodi, Sigmund poče s Turcima proti Ferdinandu dogovore voditi, te eto Turčina opet u Hrvatsku, eto rata i krvi prolića opet, žešće nego prije. Piše Sulejman iz Stambula paši Alipaši u Budim, da odmah diže vojsku, i da najprije udari na utvrdjeni grad Siget. Kada Siget osvojimo, veli mu on u pismu, tad nam je ravan put kroz svu Hrvatsku, Ugarsku sve do Beča bijeloga.

Dobro Sulejman piše, ali nezna on, što ga u Sigetu čeka. U Sigetu je hrvatski junak ban Nikola Zrinjski, koji neda na Siget ni pogledati. U Sigetu se nahodi i drugi junak četovodja, hrabreni Marko Stančić. Ne prošlo vele, a eto ti Turčina pod Sigetom. Pala pusta turska vojska pod grad, rekao bi, sad će ga pozobati. Započe krvav boj. Četiri juriša sritno naši odbiše, ali na petomu moradoše u tvrdjavu uzmaknuti. Nego opet se probudi u njima srce junačko, navališe hrabreno kao lavi na Turke i natrag ih potiraše i jednog Agu janjičara uhvatiše. Zapovidnik turski Alipaša što da učini? Pokupi svit iz okoline pod silu i naredi, da kupe drvljeća i ispod bedema da jame napune, nebi li se po tomu Turci mogli u grad povrh zidova popeti. Nakupiše toliko drvlja, da je nadizalo bede-

Digitized by Google

me grada, ali kad taman Turci mišljahu popet se i navaliti u grad Siget, četnici hrvatski, koji u gradu bijahu obsidnuti, dadoše vatru drvlju, koje se sritno zapali i sve do jame izgori. Ali Turci još neće da se umire. Počeše sada jame oko grada zemljom napunjati, i žešće nego prije na grad pucati. Naši se nadjoše sada u velikoj stisci i nevolji, a od nikud žive pomoći. Da se iz nevolje izbave, domisliše se, što će učiniti. Ajdemo mi sa druge strane krenuti jednim dilom vojske na misto Bobovac, koje je u turskim rukam i gdi će nam možda pripomoći od kralja doći: Turci će odmah za nami i tako će Siget ostaviti. Podje im to sritno za rukom. Isprid čete jašio je konja ban Zrinjski. Netom Turci naše čete zapaziše, navališe kano bisni na nje. Srićom da po srid polja bijaše mala rika Rinja zvana. Naši stajahu s onu stranu, a Turci s ovu. Nasrnuše Turci na vodu, da ju na konjima što prigaze a što priplivaju. Junak Zrinjski stajaše s druge strane. Golim mačem od rana jutra sve do kasna podneva dočikaše i ubijaše Turke, tako da malo koji odnese glavu a trupine mrtvih tilesa i poubijanih konja propliva vodom Rinjom. Isti Turci gledajuć s ove strane junaštvo hrvatskog bana Zrinovića, čudiše se, te Alipaša željan znati, kako se taj junak zove, dojaše do pokraj rike i iz svega glasa javi mu se: Tko si i kako ti je ime? A on mu odgovori: Ja sam Nikola Zrinjski, ban hrvatski! Alipaša mu se u znak štovanja nakloni a bližnjim reče: Zor junaka, rodila ga majka! — Za niko malo vrime umiriše se Turci, ali čim umri kralj Ferdinand a naslidi ga najstariji mu sin Maksimilijan, eto ulaka iz Stambula, koji mladoga kralja, netom je na pristolje uzašao, odmah pita: hoće li mir ili rat. Sakupi kralj Maksimilijan okolo sebe najuglednije ljude svoga kraljestva na dogovor, da čuje, što oni misle. Savitnici nimački hotili su mir, jer njima vele štete od Turčina nebijaše, ali Hrvati hoće rat. Digne prvi svoj glas Nikola Zrinjski, te prid kraljem i drugim vodjam reče ove riči: Medju nama i Turcima pravoga mira nemore da bude. Činili smo i dosad mir š njima, pa eno gdi robe, pline, poda se stavljaju sela i gradove, sad silom, sad privarom sve otimlju, harače. Od tužbe hvajde nije, on hoće, da bude naš krvnik a mi njegov smet. Što smo mi bolji i mirniji, to je Ture silenije i obistnije. Gazi nam viru svetu, grdi jezik naš, a toga Hrvat nemore da dopusti. Vrime je došlo, da se probudimo, da sbacimo sa sebe taj sramotni jaram. Dajmo Turčinu danjak, što mu dugujemo, ali poklisaru recimo, da mi za mir nećemo da znamo, dok se naše zemlje nama ne povrate. Nebojmo se Turaka, s božjom pomoću mi ćemo ih svladati, ali prikrštenih ruku ne stojmo. Na posao ruke, radimo, pripravljajmo se. Neka nas ne plaši veliki broj Turaka. Nije ih onoliko, koliko se govori, pa da ih je i više neredni su, slabo oboružani, naša je pobida. Poznam ja te Turke. Momkom od dvadeset godina upoznao sam ih, kada su na Beč jurišali, pa sve do danas borim se š njima. Neplašimo se, nama je dosta sedamdeset tisuća konjanika i pišaka, da se š njima na bojnom polju dično ogledamo. Priskočit će nam u pomoć i drugi vladari, rodjak tvog Veličanstva, kralj Španjolski, u pomoć će nam doći i papa, koji je otac svih kršćana. Naći će se novca, naći će se brodova, topova i ostale bojne sprave; plodna Ugarska, Slavonija dat će nam hrane, a rika Dunav na svojim vodam prinašat će što je potribito. Netriba, da se mislimo, tko će vojvoda biti. Tebi se to pristoji, svitli kralju! Ako to učinimo, ako slavno pobidimo, u što se ja s pomoću božjom tvrdo uhvam, osvetit ćemo se neprijatelju za sve prijašnje sramote, povratit ćemo našoj domovini prijašnju moć i slavu!

Ovako je na vićanju govorilo junačko srce hrvatskog bana Nikole Zrinskoga, a kako je taj slavni junak te svoje beside kašnje i junačkim dilom pod Sigetom potvrdio, kazat će ti, stioče, drugi put u tvom „Pučkom Listu“ tvoj

Vojvoda Draško.

Izložba u Zagrebu.

II.

Častni gospodine uredniče!

Ja vam neću po tanko opisivati izložbu ni razne u njoj podignute pavilone, jer to učiniše po listovim niki koji su izložbu vidili kao i mnogi, koji ju vidili nisu. Ja da vam samo letimice ništo o njoj rečem. Naš je pavilon ili bolje kuća podignuta na najlipšemu mistu izložbe, jer u sridini jedne strane, tako da se iz nje može viditi sva izložba. Pavilon je dalmatinski sagradjen na jednom visokom brižuljku, prama okolostojećem zemljištu za jedno 3—4 metra. Velika je razlika izmedju njega i ostalih pavilona, jer dočim su ovi, mal da ne svi, drveni i pristavljaju, višemanje, onaj elegantni štil (način gradjenja), što se obično kaže švajcarski, naš je od opeke, (matuna) iz dvora klakom zamazan i jedini kupam pokriven, tako da ingjenir Autolec svojim nacrtom, baš pogodi onaj monumentalni, i da iskreno kažemo, bezukusni način, što u obće vlada po sgragjama naše pokrajine. To se vidi odmah kako drugi paviloni pristavljaju mista, koja obiluju drvljem, dočim naš pristavlja pokrajinu, koja oskudjuje drvljem a obiluje kamenjem. Brižuljak na kojem je on podignut, sličan je malenoj našoj zagorskoj ogradici, sa ništo kamenja i drača, medju kojima imade posadjenih borova. Pri zemlji

Digitized by Google

je ulazak u pivnicu (konobu); da se izadje do prvog sprata gdi je izložba, dvi su uzlaznice, jedna s jedne a druga s druge strane brižuljka; više uzlaznica prid vratim dvorane, prostrana je *balatura*, koja baš odgovara dalmatinskoj kući. Predmeti u dvorani biše po gospodinu Beziću ukusno namišteni.

Tko u obće zagrebačku izložbu pohadja, može se lako uviriti, kako je ona poduzeće jednoga naroda, kod kojega napriduje poljodilstvo i obrtnost. Svi predmeti izloženi po raznim pavilonima, jeli privatnika, jeli raznih društva, jeli škola, jeli vlade, dokazuju koliko se u Hrvackoj i Slavoniji pozvani čimbenici brinu za napridak gospodarstva i kako pa glavnica dodje njemu u pomoć. U onim pokrajinam razprostranjene su svakovrsne mužke i ženske obrtničke škole, u pučkim školama uči se poljodilstvo, imade više obrtničkih i poljodilskih zavoda, pa je u samom Zagrebu pet veresijskih zavoda, koji razdužuju novac sasvim niskim dobitkom.

Zanimivo je baš opažati izložbe pučkih obrtničkih škola i zavoda Hrvacke i Slavonije. Tu imade svakovrsnih predmeta i najme izvrsnih drvorezbarskih radnja i pokućstva, kojim bi se mogla dičiti baš gosposka kuća. Take se radnje ističu umitničkim ukusom i znanstvenim pravilima, po kojim su izradjene. Vidio sam gdi se kupovalo u bilom drvetu ukusno izradjena sofra, stol i šest stolica za 300 fiorina. Osim drvorezbarskih izložaka, važni su oni košarskih škola, kojih ih mnogo imade, pa i oni urarske škole, što je u Ogulinu i koja je izložila zanimivu sbirku ura. Svi se ovi predmeti ističu glede ukusa i tvrdoće. Učenici, koji iz takih škola izlaze, postanu izvrsni zanatlije, kojima su poznata teorička pravila raznih zanata.

Sbirka svakovrsnih proizvoda izloženih po poljodilskim i najme po križevačkom zavodu, zaslužuje najveću pažnju posititelja i dadu dokučiti do kojega se visokoga stepena podigao ovaj zadnji zavod. Tko pomnjivo smatra izložke križevačkog zavoda, mnogo se može naučiti. Nu, nisu samo predmeti, koji pohvalu zaslužuju, nego je još ukusni i umitnički način, kojim su oni namišćeni i izporedani. Stavimo na primir jedan veliki okvir, u kojem je ništo sadržano, ili baš ista vrata dvorane gdi su taki predmeti izloženi. Od tih vrata pragovi su sve na okolo nakićeni najprije jednim redom, desetak centimetara širok, klasova ozijaste pšenice sve od klasa do klasa, drugim redom lepušine od kukuruza, trećim redom klipova kukuruza jedan do drugoga nasadjeni, četvrtim redom zelenilom i to sve tako ukusno izporedano i namišćeno, da se čovik čudi, kad vidi ovaj okvir širok jedno 40 cent. od takove lipote i tako jednostavnim stvarima postignut

U Hrvackoj i Slavoniji pučke su škole, ne neizpunjenim zakonom, nego baš istinito dilom, providjene školskim vrtlima. U izložbi imade lipi primir takih učionskih vrtala u kojemu, u ograničenoj prostoriji, ukazani su primiri težanja, obradjivanja raznih bilina, voćaka, povrća i loze. Tu imade ogromnih ripa, karota i ostali raznih vrsti, kano i lipih primira raznih načina rizitbe voćaka. Da su naši vridni pučki učitelji mogli to viditi, koliko bi se i naša pokrajina okoristila zagrebačkom izložbom!

Koliko se ističu u izložbi mužke škole i zavodi, toliko su opet zanimivi izložci mnogobrojnih divojačkih pučkih škola, pa i oni gradske ženske obrtne škole u Zagrebu, pa i radnje škola pod upravom milosrdnih sestara. Tu se vidi svakovrstnih predmeta od jednostavnih od biloga rublja do najfinijih veziva.

S poljodilskog i obrtničkog gledišta sasvim je zanimiva izložba poljodilskoga ratila, kano lopata, grablja, vila i ostalo raznih oblika; pa i poljodilskih strojeva najnovijih sustava. Tu je na stotine plugova svakovrsnog sustava, kano prometnjaka, ogrtala, podrivača, lemišnjaka; pa drljača i valja; pa sijala, pa mlatila od ručnih do parnih; pa vitrenjaka, tribila, ruljača od najmanjih do onih, koji zahtivaju parnu snagu. Od tih izložaka mnogi su sagradjeni u Hrvackoj i Slavoniji. Moram vam baš ispoviditi, gospodine uredniče, da kad ja to vidih, na srce mi pane tuga, promišljajuć kako u našoj pokrajini nije samo, da nimamo nikakve tvornice za take proizvode, nu da nijedan zanatlija nebi znao sagraditi plug po zahtivanim pravilima, i da neznam bili se u svoj Dalmaciji našlo 30 savršenih plugova i to dakako vanka pokrajine sagradjenih. Bože mili, koliko smo mi zaostali prama njima i koliko je još ludo, kad kod nas mnogi misle, da je Dalmacija najnapridnija u Trojednici!

Prije nego da vam ništo rečem o dalmatinskoj izložbi, htidoh baš ovo malo vam kazati, gospodine uredniče, ob onim granama zagrebačke izložbe, koje su po mojemu mninju najzanimivije za nas.

Dakako da se ja ovdi upuštati neću o kakvom tankom razmatranju raznih izloženih predmeta, koji su u našemu pavilonu, da nebi ja time dosadio vašim časnim čitateljima ili oteo prostor odredjeni za kakovu lipu pismu miloga i dragoga mi prijatelja Kapića, nego dopustite mi, da vam ovako letimice nike opazke pridočim, i to ne na razne izložke, nego na skupine, načinom da nebude nikomu na žao ovo malo što ću kazati iskrenom namirom, da se i mi ništo okoristimo zagrebačkom izložbom.

Kad bismo patriotičkom nepristanošću prispodobili naše izložbe sa onim ostalih pavilona, dakako da bi to nas mnogo učilo i bodrilo, da se uputi i naša pokrajina onim pravcem, kojim bi prije došla do izvora blagostanja, to jest razvitkom poljodilstva i obrtnosti. Opažajuć naš pavilon, to može svak odmah dokučiti, kako izloženi predmeti pripadaju jednoj pokrajini, gdi su zemlje plodne, gdi su ljudi oštroumni, gdi je blago podneblje, ali istodobno gdi manjkaju ona dva važna čimbenika narodnoga napridka, to jest gospodarski nauk i glavnica.

Tko udje u naš pavilon mora odma opaziti, kako tu neima izložaka ni obrtničkih, ni gospodarskih, ni poljodilskih društva; pa ni obrtničkih, ni gospodarskih, ni poljodilskih škola; pa ni divojačkih škola ni zavoda. To najbolje pri-

Digitized by Google

kaziva nepovoljno stanje naše pokrajine i nemarnost za podučavanjem naroda u onim predmetima, iz kojih bi mu jedino proniknulo blagostanje. Nu dodjite sa mnom, gospodine uredniče, i prošetajmo se malo po našoj dvorani, ali budući danas već kasno, u dojdućem ćemo broju naše opazke obilodaniti.

Medju tim zdravstvujte mi i primite moj ljubežljivi pozdrav.

Konjsko na dan Svete Tekle 1891.

P. Tartaglia.

Kako naš puk žive.

(Pismo F. Krstiću kroz „P. List").

Iza onoga dogadjaja, prikazana u sedmom broju ovoga lista (Štedi i budi blagodaran) sve što si ono rekao o našemu puku, vira ti i Bog, Krstiću, sve je živa, sveta istina, kô sveto vangjelje. A i isti puk upoznao je, da je istina, te onomadne, kada nam je naš lipi „Pučki List" u selo stigao, ja ga štio na ulici prid težacima, i kazivao im, kako one riči u listu nisu nego ukor i sramota našeg ludog življenja, jedan mi uleti u rič te kô u čudu reče: „ma koji je „belaj tamo njemu u gradu kazivao sve ove „stvari o nama?"

Ja gledam ove naše seljake kako živu, i u srid duše me zaboli, kada vidim, kako neredno, neuputno ono malo što za svoje trude uhvate, potroše, bez štednje i pameti, te veći dio godine i gladni i žedni, a uvik u dugu i nevolji svakakovoj. Evo ću ti kazati sve potanko, po živoj istini.

U našemu selu bit će jednu tisuću duša, je i nije. Polja nimamo vele, ali ono što ga je, pitno je, gojno, uradjeno. Kada Bog dâ i loza urodi, a cine vinu dobre, uhvati priko *pedeset tisuća forinta* makar novčić više naše selo za samo vino. Uz vino, ako i ne velike stvari, imademo čim i brašenicu umisiti, nije velike stvari opet velim, ali ima i toga. Pa čuj me. Imade u našem polju višanja, koje lipo rode, od kojih u Zadru i u Splitu čine *rožolij*, *maraškin*. Cina im je ovo zadnjih godina dobro poskočila, te neću reći više, ali *deset tisuća forinta* sigurno gotova novca u selo za višnje dolazi. Naš težak, osim toga imade što i u kotlenku staviti. Kako vode na sve strane kroz polje proviru, Bog mu je dao svakog voća, povrća, kupusa, krumpira, blitve, da je i tamo u Split na prodaju nosimo. Kada masline dobro uhvate, kako baš ove godine, imade čim i zelen začiniti. Pa što ovoga, što onoga, da ti u dvi riči rečem, da je pameti i štednje, mogao bi naš težak kô prvi živiti. Ali kano da je Bog proklestvo na moje seljane bacio. Grihota je to reći i vridjati dobrotu Božju, nije Bog, nego selo samo na se bacilo proklestvo. Čuj me, da ti kažem.

Vadeć svetoga Krsta, što na sebi nose, niki težaci u mome selu (a nije ih malo) slični su živinčetu. Kada je živô gladno i žedno, dobro ti je i mirno, a netom se naždre, uskoprca se, bis udje unj, da ga nemoš ukrotiti. Taki su ti i niki moji sumišćani. Jematva obilna, vino se prodalo, cine dobre, novaca kô žala, jide se, pije i dogrla zalije, te kad se je seljak nasitio i napojio, izgubi pamet, nezna više da živе. U momu selu imade pet bikara. Od jematve, kad se počme novac hvatati, pa sve do Poklada, svi imadu za koga da kolju moreš reći svakidan. Iza toga zemana bikari se od nedilje (tu je govedine, bravjetine. janjetine) a pak priko godine jedan uvik svakidan imade posla. Eno ti našeg težaka. Kada uhvati novac za vino, za ostale svoje trude, on neće da zbroji, koliko je u godini dana, ne promišlja na polje, na radju, ne misli kako će kraljevu platiti, ne promišlja na odiću, obuću sebi, ženi, dici, niti zna ostaviti koji mali pritičak, Bože učuvaj, bolest ili koja druga potriba, već daj, da se odmah sve saguma.

Imadem susida kod sebe, kazat ću vam za primir, kako on žive. Nedilja je, ili dan blagdana. Tek se je razsvanulo, jedva da je sunce u selo došlo, a po krčmam i po bikarijam cmari se pečeno, vonj se po svim ulicam čuje, eto ti mog susida nabiguza libi se uz ulicu, prolazi selom i gdi nanjuška, da je bolje i koji će ga lakše udužit, kviži tu kô mačak uz ražanj, dok se skine; te netom janjac s ražnja, on ti komad prsiuh ili četvrticu prida se, kad sam, a kad s drugom, te udri, da se jide. Neće on to se zna, da u suho zidje, te ti ga naginje vrčem, da more u nidra bi ga salio. (A da mu kus bolje pristane, znaj svratio se jutros rano u kume Mande, moje susiđe, popio vižlin žestoke rakije, toliko, kako on veli, da ga malo za *stumik* ugrize.)

Osam je ura, sunce visoko poskočilo, zvoni prvi na misu, uzarlekala mu se žena sa ulice, da idje kući. I ona ti je mùše, prava mu žena, te doznala mačka gdi je mačak, zove ga, da dodje kući, za ovo, za ono, kako ona govori, a nije nego za to, da vidi što će doniti, vrime je i za nju ručka. Eto ti mog susida Ivana, rumeni se kô rumena jabuka, smije se, pozdravlja svakoga, blažen je. Ne misli da je praznoruk. U desnoj mu but bravjetine da skuha za obid, a u livoj zamotano u marami dvi librice pečenoga, da ruča sa dicom i ženom, prije nego na misu podje. (Za ono što je u krčmi jio, žena nesmi znati). Treći zvoni, brzo će zastupit, red je na misu. Ručak je na stolu: pečeno, komad brašenice, bukara vina. Žena dica drpaju se, Ivan samo komadić stavi u usta, toliko, da se ima za čim napit. Kaže, da ga nije volja, a kad tamo, nemore više gdi da meće. Lipo vino, omeko, pa se i dva i tri puta za bukaru mašio, napunio lulu, zapalio, dok došao do crkve. Misa se piva, pop propovida, kara s otara, je ga. je ga, moj ti kum Ivan, kako je bratim, sio na klupu, podvio ruke, naslonio glavu i zalalio kô zaklan sve do Podizanja, a ti moj pope govori i karaj. Na obidu skuha se malo zelja, manistre, čorbu što priteče, baci u kamenicu pod krmke, jide se kuhana mesa i pije se do grla, podne je. Po podne Ivan stoji pod murvom, čibuči, razgovara se, a kako žestoka duhana uvik puši, osuši se

Digitized by Google

brzo grlo, te netom se trefi, koji prijatelj namirnik, uhvati ga se: dodji se kume sa mnom napiti, dodji bolan! Ne laje kuce radi sela. I sve popodne kao i večerom Ivan ti je uvik uz bukaru. Da neidjem na dalje, od rana jutra od kasne noći, po onomu što sam ja jedne nedilje računao, on, žena i troje dice, što mesa, što vina, kruha, potrošili su za taj sami dan forinta šest; toliko su potrošili, čim su se uz malo pomnje mogli kroz svu nedilju prihraniti. Taki ti je više od jednoga. Pa znaš što se dogodi, moj častni Krstiću? Što poradi nikog novog gospodskog odivanja, što gradja novih kuća, a ponajviše s neuredna življenja u jiću i piću, naše selo ušlo u dug, te od 150 dimova što broji, ja moju glavu, ako nadješ deset kuća, koje nisu dužne, a nike su, učuvaj Bože, do grla zapale; tako da od 40 do 50 tisuća forinta, kâ novčić, visi duga nad našim selom.

Piši, Krstiću, o štednji, neka se puk osvisti i pameti nauči, Bog će ti trud naplatiti. A budeli ti ugodno ovo moje prvo pismo, ja ću ti se opet javiti. Stoj mi zdravo i veselo! Pozdravljate tvoj

Od Primorja Janko.

Utiha nevoljnika.

Bog primudri dâ veselje,
Daje tuge i nevolje,
Daje slasti, muke, želje,
Jade, brige, glavobolje.

Da neima magle, kiše,
Da oluja nenavali,
Da nesmrkne nikad više,
Za lip danak zar bi znali?

Da već niko neboluje,
Komu da se zdravlje mili?
I da nitko neratuje,
Bi l' toliko mir ljubili?

I da nerod nenastaje,
Bi l' za kripost bilo bolje?
Bez nevolje istina je,
Neimade čvrste volje.

Koga višnji Bog miluje,
Toga rado i pokara,
Tko sve trpi, zahvaljuje,
Što mu vrata tad otvara.

A Bogu je zadužbina,
Kad nedužnik plače, stenje,
Jer je suza kap jedina,
Put nebesa što se penje.

S toga hvala Bogu dragom,
Koj je dao crne dane,
Koj svemožnom čini snagom,
Da i srićni dan nam svane.

Tripo Lulić
dičak, učenik gradjanske škole.

Kratak naputak o kupusu.

Kupus je obilna hrana čovičanstvu. Naš ga seljak zato u nikim krajevima prostrane naše domovine mnogo sadi, jer on nije uzaludno izrekao: *da je kiselo zelje hrvatsko veselje.*" Uza sve to ima ipak krajevâ u našoj hrvatskoj domovini, gdi ga malo i nevaljano sade, i ako ga sade, sade taki kupus, da su mu glavice kô šaka, pa su i te meke i prazne, stranom zato, što nepoznaju njegovu korist ili što biraju slabu vrst, ili zato, što ga negoje onako kako bi morali, pa onda jim po zlu polazi.

Meni je dakle danas nakana u kratko pridočiti i razložiti, kako naime mora se kupus gojiti. Kupusa ima mnogo vrsti. Nu govorit ću o kasnom ili jesenskom kupusu (glavašu). I ovog ima mnogo vrsti. Da jih, valjani moj težače, ne nabrajam, spomenut mi je, da u obće odgajaš taki kupus, koji imade fina rebarca i tvrde glavice.

Kupus ljubi zemljište gnojno (djubrenasto), ali više vlažno nego suho. Ako je zemlja ilovača ili gnjila, dakle hladna, uzmi ovčjega, konjskoga i svinjskoga suhog djubra (gnoja), pošto taj grije zemlju, dočim ako je zemljište vapnenasto ili piskulja, pognoji sa običnim govedjim djubrom, koji ti neće odviše zemlju ugrijati.

I mulj (blato) dobar je gnoj pod kupus. U obće nek ti služi za uputu, da pod kupus dobro gnojiš i da zemljište duboko uzoreš ili prikopaš. Dobro svaki onaj čini, koji u jeseni ono zemljište, gdi je nakanio saditi kupus, pognoji, te se djubar podore, a u proliću opet prignoji, da se gnoj valjano pomiša sa zemljom, pošto kupus, kako rekoh, iziskuje dobro uzoranu ili prikopanu i gnojnu zemlju.

Sime kupusovo sije se na posebne lije ili lešice, koje imadu bit zaklonjene od sivernih i iztočnih vitrovah i to u misecu ožujku, dočim se prisadjuje stopram u misecu svibnju i lipnju.

Paziti valja, da to sime bude dobro, jer pravo kaže naša poslovica: Kakvo sime, takav plod.

Razsadjuje se tako, da, budući kupus svojim lišćim mnogo oko sebe mista zauzimlje, to kad se sadi, sadi se na 60-70 centimetara red od reda, a tako isto struk od struka. Znaj i to, da onaj kupus, o kojem govorim, posiče se istom u jeseni, možeš po istom posaditi ločike (salate) ili koje druge zeleni, samo ne bude li velikog razvitka a i dugog trajanja.

Čim se je kupus prisadio, valja ga dobro zaliti, a osobito ako vlada suša i to dotle opetuj, dok se ne primi.

Potla nego se je primio i mista izginula popunila novim sadom, valja ga pliti od svake travurine, zatim često djubriti mokračom ublaženom sa vodom pa i zagrćati sve dotle, dok nije postigao jednu tretinu svoga razvitka. Kupus se riže većinom koncem miseca listopada. Glavice porižeš, pa jih na sitno izrižeš ili cile spremiš u badnje, da se ukisele, dočim lišće i korenje upotribiš za hranu kravam.

Digitized by Google

Takodjer se lišće i korenje daje svinjam, tako da se ukiseli na slideći način:

Čim si svekoliko lišće i korenje u posudu metnuo i čvrsto pritisnuo kamenjem, metnuv prije dasku, pa zatim nalio do vrha vode, za kratko vrime korenje i lišće ukiseli se, te ga sad vadiš po malo, pomišav sa mekinjami (posijami) i daješ ga svinjam.

Radeć ovako uzgojiti ćeš svinje zdrave i dobre na mesu.

Kupusu je najveći neprijatelj *gusenica.*

Težaku su doista poznati oni *leptiri,* koji su žutkaste boje sa crnkastimi glavicami i brcim i koji nad kupusištem poletavaju. Ovaj leptir, izleže izpod lišća jaja, iz kojih se izležu malene gusenice, koje brzo napriduju, te kupus posve pojidu.

Sredstva proti kupušnjaku razna su, ali je najbolji, da se češće kupus prigleda, te nadješ li na lišću jajâ gorinaznačenog kupušnjaka, tada lišće odkidaj a jaja izgazi, da se tako u prvom početku uništi zametak.

Deder, braćo težaci, latite se posla, jer bez muke ništa ne napriduje u gospodarstvu.

Piše *Nikola Vežić.*

Popis pučanstva.

Auštrija.

Lanjske godine pobrojilo se je sve pučanstvo naše države. — Po tomu se vidi, da u svim zemljam auštrijskim (bez Ugarske i zemalja druge polovine) imade u sve 23 milijuna, 895 hiljada 624 duše. Od toga odpada na Donju Auštriju 2 milijuna 661 hiljada 854, Gornja Auštrija ima 785 hiljada 831, Solnogradska 173 hiljade 510, Tirolska 812 hiljada 696, Vorarlberška 116 hiljada 073, Štajerska 1 milijun 282 hiljade 708, Koruška 361 hiljadu 008, Kranjska 498 hiljada 958, Trst i primorje 157 hiljada 466, Gorica i Gradiška 220 hiljada 308, Istra 317 hiljada 610, Dalmacija 524 hiljade i 107 duša, Češka 5 milijuna 843 hiljade 250, Moravska 2 milijuna 276 hiljada 870, Šleska 605 hiljada 649, Galicija 6 milijuna 607 hiljada 816, Bukovina 646 hiljada 591 duša. — Kada bi pridružili i zemlje koje stoje pod krunom ugarskom, pa osim toga Bosnu-Hrcegovinu, bilo bi u našoj državi skupa do 40 milijuna duša.

Dalmacija.

Pučanstva u Dalmaciji bilo je godine 1880 popisano do 476 hiljada i 101 duša, a lanjske godine 1890 popisano je u sve 524 hiljade i 107 duša. Naša pokrajina Dalmacija pojačala je dakle u deset godina pučanstvom za 48 hiljada duša.

Split.

Po zadnjem popisu imade u ciloj obćini splitskoj 22 tisuće 752 stanovnika. — U gradu Splitu i zagradjima 15 tisuća 697 duša. — Prama popisu od godine 1880 poskočilo je pučanstvo za 1892 duše više. — Od ovog pučanstva imade muških 11 tisuća 383 a ženskih 11 tisuća 369; od ovih govore hrvatskim materinskim jezikom 20 tisuća i 12, a samo 1969 izjaviše, da govore talijanskim.

Milka sidi na stočiću.

Milka sidi na stočiću,
Na svilenom jastučiću.
U ruci joj fildžan, češalj,
A u drugoj ogledalo.
Iz fildžana kafu pije,
S češljom kose začešljaje,
U zrcalu ogledaje,
I u njemu nasmijaje:
„Bilo ti si, moje lice,
„Duge li ste, moje kose,
„Crne li ste, moje oči:
„Smamiti ću redom momke!“

Priobćio
S. Dragoni.

Rukovet mudrih opomena.

1. Ne odgadjaj nikada na sutra ono, što možeš još danas učiniti.
2. Ne služi se drugim u onomu, što ti sam možeš učiniti.
3. Ne troši svoj novac, prije nego li ga zaslužiš.
4. Ne nabavljaj nikada ono, što ti nije od potribe, izlikom jeftinoće!
5. Nijedna stvar, dobrovoljno učinjena, nije težka!
6. Najveći je razsipnik, tko uzaludno vrime troši.
7. Gospodarevo oko više uradi od njegovih ruku.
8. Miri troškove prama svomu dobitku.
9. Ne postavljaj nikada svoje ufanje u igru, lutriju ili nenadnu sriću.
10. Privarom stečeni novac ne daje nikakove koristi.

D.

Razgovor u Jožefića za stolom.

Duje, Fabjan i Paško.

. . . . . .

Duje Zaludu Fabjane, ja uvik jednu *batim,* dok mi nebudemo svi ka braća u jedan narod ujedinjeni, mi nećemo nikad bit judi; bićemo svačiji, a gospodari od sebe nikad...

Fab. To je stvar naravna, Bože moj. Kad nas je više složeno, jači smo, boje nam je, a kad smo odiljeni *siguro,* da onda svi slabo stojimo. Eno moremo uzest za primir nike kuće u Varošu, kake kuće bogate; pusto imanje, *intrade,* konobe, pa razdili se na pet šest braće, sestar, za nje se više i nezna. To je sve dobro, kume Duje ja mislim, da bi za to vas puk skočija, ma bili naš Kraj tomu bija *kuntenat?*

Digitized by Google

Duje Naš Kraj? a ča neznaš ti, kako stvari gredu?
Fab. Eh, ja ti znam, kâ da sam *skule pasa* i judima *študijanim* ka i ti govorija. Da mi je znat i ime svoje zapisat, prigori bi prst od desne ruke.
Duje Naš Kraj govoriš ti! Uh... On želi, da ta stvar bude, i pusti je puku na voju, da on odredi....
Fab. Pa ča triba više o tomu govorit, kad je Kraj *kuntenat.*
Duje Čekaj, ja ću ti to malo iz dajega kazat (*Jozo! još pô litre. Jozo: odma!*) Godine 48-e, biće od toga *pasalo* priko 40 godin, zavadili se kraji. U Italiji bila *guera,* ustali Ungareži, ustali Tudešci, samo mi Hrvati, branili našega Kraja i njegovu kuću. Bićeš ču za Jelačića bana?
Fab. Eh, kako ne u pismam se o njemu piva.
Duje Oh, kad je bilo godine 63 naš Kraj, ka dobra srca, a dâ zadovoljstvo, mir puku, proglasi *koštitocijun,* ili baš hrvatski govoreć *ustav,* to hoće reć, slobodu naroda, da bira jude, koji će žeje puka zastupat i zakone mu činit. Dobro. Kad je to bilo, dušo ti ga moja draga i mila, svaki narod naše države prikaza ono ča je želija; a mi Hrvati, ča hrvatskim jazikom govorimo, tili smo, da budemo svi ka braća zajedno.
Fab. I Bog tako hoće: svaka tica svomu jatu grè.
Duje Nije to samo ciča jubavi za svojim, već da ti rečem, i poradi nevoje. Jer jemaš ti znat, Fabjane da se je nami grubo pisalo. Tri su nas naroda naokolo stiskla. S jedne *bande* Talijanin, s druge Tudešak a s treće Magjar-Ungarež. Da ni bilo onako našega Kraja, koji je Hrvate jubija, jer su mu uvik virni sinovi bili, ko zna, kako bi nam bilo....
Fab. Bok mu da zdravje i živija sto godin..
Duje Dobro! Došlo vrime dakle, da se izabiru ti judi, koji su se zvali zastupnici ili *deputati.* Hoćeš vidit, ča se dogodilo? Na misto, da budemo svi složni i gledamo ča je za naše dobro, izašle dvi stranke, dva *partida.* Našli se niki, da oni neće već po sebi stat, da hoće da talijanski jazik vlada, i to su ti *tolomi,* a drugi su *narodnjaci,* ko ji tili, kako i pravica donaša, da se vas naš narod ka braća ujedini i da naš hrvatski jazik na sudu, na *cirkulu,* na občini, *inšoma* svuda vlada. I od te dobe, Fabjane ako nisi zna, znaj, eto u nas dvi stranke, izmeju kojih smutnja i borba. Ova narodna više je ka' pridobila po svoj Dalmaciji, još malo po gradovim ča se koju poradi jazika i smutuju čine....
Fab. Proklet bija ko je prvi smutnju u nas stavija. Jeli Bog isti mir i jedinstvo ostavija. Ma da te upitam Duje, kad bi svi zajedno bili, bili nas bilo koliko?
Duje Pasti ga! Koliko bilo!? Bosna-Hrcegovina, Hrvatska, Slavonija, Istrija i naša Dalmacija, ufatilo bi 5 do 6 milijuni. Sve bi ovo pripadalo jednomu narodu hrvatskom, jer svi jednim jazikom govorimo.
Fab. A koliko nas je po sebi u Dalmaciji?
Duje Ča nas je? nevoja! jedva pô milijuna. Dakle *kalkulaj* bilo bi nas za dvanaest puti više.
Fab. *Bravo!* Eh! Jema tu naroda. A bili, kume Duje, *torna konat* nam, da se š njima združimo? Ko zna, kako se tamo u *Krovaciji* žive.
Duje Nisam tamo bi, ni svojim očima vidi, da ti mogu kazat, ali kako čujem, Bosna-Hrcegovina to je Misir od zemaj, u Istriji vina i svake *intrade* a kud ćeš bogatije zemje do Hrvatske Slavonije, tamo pripovidaju, svake milosti božje. Reću ti, Fabjane, nami se u Dalmaciji *pari,* da jesmo čagod; a kad tamo, viruj mi, da nas izda, učuvaj Bože, ova kapica vina, mi smo ti najgrdji siromasi.
Fab. Ah, to je živa istina, kôj vangjelje. Oh, oh, eno i kum Paško!
Duje Paško! Paško! Dobro se povratili, kume Paško! Hod te k' nam! (*Ulazi Paško u krčmu*).
Paš. Zdravi bili, vi se razgovarate.
Duje Fab. Sedite, boni, ote k nam. Napijte se.
Paš. Fala vam, sad sam iz doma.
Duje Uzmite, boni, nećete se otrovat; lipo vino, arvaščina. Pa se vi tamo nagledali lipi stvari eh.....
Fab. A i vi ste bili u Zagrebu?
Paš. Bi sam i nekajem se. Bogu fala, nije mi potriba, ali da sam najlipji komad zemlje založija, a vidija ono ča sam vidija, nebi sad žalostan bija, ovo vam na viru moju, tako me Bog pomoga govorim.
Fab. Kažite nam, boni, čagod.
Paš. Kazat? a ko to more! Ne mogu se nike stvari ričima izkazat. Onake lipote malo je ko vidija.
Duje Drago mi je, da ste se *intrali* s nam. Baš se ja i kum Fabjan razgovaramo, vi ste vidili, jesu li kake zemje kako žive svit tamo?
Paš. Uf! ma ča me pitate? Joh, kada mi niki dojdu reć: ča su ti Hrvati? ča jemadu? ja neznam ča bi im učini. Ča smo mi *kontra* njima? pravi siromasi. Ovoga mi pića, ča pijen, više im vaja gora, *bušak,* vengo sve naše loze, sve naše masline; a ja evo moju glavu, ako pet palaci u Zagrebu, ne vaja više nego sve kuće u Splitu od Katalinićeve na Bačvicam pa sve do Pekićeve potleušice u Marjanu. Pustite stat... svašta jemadu..
Duje Pa ča smo se razgovarali, Fabjane, mi nimamo nego ovu kapjicu vina, a oni i vina i žita i druge *intrade.*
Paš. Jema ga na izložbi od 30 vrst. Nije recimo žestoko ka naše, tanka su bila vina, ali za *gušt* puno varkije. Pa gdi im je žito, šenica, kukuruz, a pusti *frut* šljive, krušak, dinj, *peršule,* a blago pusto... Jedan sam težak u Slavoniji more ufatit za šenicu od 4 do 5 mijari fiorini. A, braćo moja, gdi im je gora jelovina, bukva, ča činu daske, grede, duge. Da vam kažem, vidi sam na izložbi jednu jelu, *dreta* je ka svića, jema u njoj 33 metra visine, Bože prosti, ka *kampanil* sv. Duje. Za dovest je samo u Zagreb stratili su 200 fiorini, tilo se je sedam vaguni otvoreni od *ferate*...
Fab. Asti bega, ka *kampanil* Sv. Duje!
Duje Pa i svit je, kako, čujem, dobar, miran izučen.
Paš. Joh! juske čejadi! Ma da će ko grubu rič reć, ili *beštimju* da ćeš ti od koga čut, nima to toga! — A koj vam more sve prikazat, nego molimo Boga, da se lipo š njima koliko prije sjedinimo, i budemo jedan narod, jedan jazik, jedna vira.
Duje Bog te uslišija! Živili, kume!
Fab. Živili! živili!
Paš. Živili!

Što je nova po svitu.

Sve ništo kao da se na istoku kuha. Odkada je tuskoro francuzko ratno brodovlje došlo pod Petrograd i onako srdačno od ruskog naroda bilo pozdravljeno, okrenule stvari nikako drugčije. Nimačka, Auštrija i Italija sklopile su bile savez izmedju sebe, da se od potribe pomagaju, a tako hoće da sklopi Rusija i Francuska. Ingleška neće s nikim, ali krivim okom uvik gleda Rusiju, te je nastojala, da Tursku š njom zavadi. Nije joj pošlo za rukom. Turska kada je vidila zbliženje Francuske k Rusiji i ona se sada njima primiče. Kimail-paša, veliki vezir, koji se je tomu primicanju protivio, bi ovih dana sbacen sa vladanja, te je Turska donapokon dopustila ruskom brodovlju, da more kroz tisnac Dardanela prolaziti, što nijednoj drugoj vlasti nedopušta. To je dalo drugim vladarim malo misliti.

Po našim stranam.

Izložba u Zagrebu svaki dan sve to više napriduje. Na 6 tekućega došli su u pohode braća iz Istre, iz Slovenske. Istrana, Ričana bilo je do 400, Slovenaca iz svih krajeva do 1500. Suviše bio je sastanak svih hrvatskih pivačkih

Digitized by Google

društva. Bilo ih je do 30, a u sve pivača 800. I mnogo seljaka iz okolice dolazi na izložbu. Iz same jedne općine Dugoselo bilo ih je do 2 hiljade, a vodio ih je isti kotarski poglavar. I školske dice bilo je do 500. Do današnjeg dana računa se, da je pohodilo izložbu do 250 tisuća.

U Splitu.

Dično priznanje. — Vridnomu profesuru Jurju Dražoeviću - Jeliću talijanska vlada, kao naslidnica republike mletaške, pripoznala je i dopustila, da se more zvati i pisati *knez grof*, koji su naslov nosili njegovi stariji, knezovi poljički. Radujemo se poljičkoj knežiji, da potomku njezinih dičnih knezova povratila se je starinska čast!

Na prolasku. — Ovih dana bio je ovdi na prolasku najveći bogataš na svitu barun Rošild. Obašao je Split, okolicu, bio je u Sinju i ostavio alkarim for. 200 Puno su mu ugodna naša mista.

Jamatva. Počimlje u Splitu na 24. Cine još se nisu probile. Računa se od 14—15 forinti kaca. Prodaje se za vanjske trgovce ništo u grožđju po 9 do 10 novčića kil.

Svašta po malo.

Kuća od 26 podova. — Niki bogataš posidnik u amerikanskom gradu Nev-Jorku hoće da sagradi kuću, za koju je odredio potrošiti 8 milijuna forinta. Kuća će bit sva sagradjena od čelika (mazije) imat će 26 podova. Uz svu visinu od 300 stopa, što će iznositi, na vrh krova bit će uredjena litna bašta (perivoj).

Pomahnitao od žalosti. — U Belfastu, mistu Francuske, niki čovik, kojemu umrla žena, pomahnitao od žalosti. Što učini u svojoj ludosti? Podje na groblje, iskopa ženu, zdjupi mrtvo tilo i š njim kući. Kada mu odnesoše mrtvo tilo žene, vas se razplače od žalosti.

Najveća klaonica. — Bikar Amir u amerikanskom gradu Čikago jest najveći bikar na svitu. U njegovoj klaonici radi 7 hiljada i 900 ljudih; zakolje se na godinu do 1 milijun, 741 hiljadu glava svinjadi, 712 hiljada goveda i 413 hiljada ovaca. Isti bikar izradi u svojoj klaonici na godinu do 5 milijuna kila masti (tustila) i 11 milijuna umitnim načinom napravljenoga gnoja od kostijuh.

Čudna baština. — U francuskom gradu Lionu umrla je tuskoro nika bogata starica, te u svojoj oporuci (testamentu) ostavila je svomu ličniku, koji ju je priko svega života ličio, jedan ormarić i u njemu sve bočice i škatulice, u kojim joj je likarije davao.

Koliko se Francuzkoj vina hoće. — Hoće se Francuskoj na godinu vina do 42 milijuna ektolitara, a rodi u njoj po prilici do 30 milijuna ektolitara.

Crnogorska kneginja, teško bijaše obolila, te bijaše otišla u Nimačku na ličnike. Prošlih dana proparali su joj žuč, a u žuči našli šest kamenčića, svaki kao lišnjak. Izličena povratila se je ovih dana kući na Cetinje.

Nesriće. — Na obalam Grčke sudario se je talijanski parobrod „Taormina“ sa grčkim brodom „Thessalia“. Talijanski parobrod odmah je potonuo, te se š njim utopilo 44 putnika i 17 mornara.

Lipa starost. — Ovih dana u bolnici Sv. Antona u Rimu umrao je fratar po imenu fra Antonio u lipoj starosti od 118 godina i pô.

Šume u Hrvatskoj. Vridnost šuma u Hrvatskoj računa se do 400 milijuna forinti. Za sad hvata se na godinu do 5 milijuna 400 hiljada forinti.

Odgovori na Domišljajke 5.og broja.

1. Usta i zubi. — 2. Lastavica. — 3. Dva ovna. — 4. Bajam — 5. Jezik. — 6. Put. — 7. Tikva. — 8. Ključ u bravu.

Pantelija.

Nove Zagonetke

Domisli se!

1. Huče, buče, vodi dolazi, vode ne pije.
2. Pridje žuna priko Duvna, drvena repa, gvozdena kljuna.
3. Tišće ti, mišće ti, biži k meni i još će ti.
4. U brdu sičeno, u polju košeno, odozdol ploča, ozgor drvo.
5. Crna ovca priko doca, za njom sto kunacâ.
6. Cipata lopata, biber zobala.
7. Udje vol u pojatu bez kože, izadje s kožom.
8. Udje vol u pojatu, a rozi mu nemogu.
9. Crljenko galicu liže.
10. Sidi vila na srid Sinja, čeka sinova iz bilih gradova.
11. Po podanku busato, po sridini perato, po vrhu klasato.
12. Tukotići tuku, vukotići vuku, a sam paša priko sebe baca.

Zagorac Ilija.

Nove knjige.

Primili smo na dar knjigu:

1. *Herojstvo Sv. Dujma.* To je pohvalni govor, što ga izrekao svećenik A. Sasso na svečev blagdan ove godine u crkvi Sv. Dujma. Govor je pročuen i veoma zgodno izveden. Priporučamo. Zapada nov. 20.

2. *Pučke Presude.* Napisao pop P. Kaer. To je četvrti svezak „Pučke Knjige“ koju pop Vusio u Zadru izdaje. Nije loša, ali jezik neka je uredniji.

Darivaocima hvala!

Poruke i Odgovori.

Ć. G. J. K. — Jesenice. — Pisma o Izletu u Zagreb uprav *majstorska*, ali kasno stigla za ovaj broj. U dojdućem. Evala!

Č. G. A. i J. P. — Brusje. — Nije loše. Počekajte, molimo, dok dodje red. Neka poslovice nebudu posve obične.

Č. G. S. B. — Metković. — Na isti način. A odgonetke?

Mirko Izletnik — Hvar. — Članak o „Učiteljskom domu“ u Zagrebu ugodan, zakasnio za ovaj broj. U dojdućem. Hvala!

M. P. D. I. — Brač. — Da svit ljubi živote svetaca, znademo; a da je i nama to na srcu, vi znadete. Obširan životopis Sv. Aloiza eno nam ga u ormaru, bio gotov za 4.i broj, došao baš tada Kralj, red bilo o njegovu dolasku baviti se. Budemo li živi, do godine. Život našega Sv. Jerol ma gotov je za dojdući broj. To je posao našeg „Crkovnog Zgodopisca“. Veseli!

Poviriniku — Veleluke. — O litini dojdući put. Zdravi!

Ivu Šarametalu, gradskom skitalici. — Pazi brè! neugrizaj onako ljuto. Tvoja britva puno strže, a imade ljudih tanke kože, pa zaboli. Natocilji ju bolje i čuvaj obraza sebi i listu, opet ti velim. Inčije, ne budi ti žao, „P. L.“ zatvorit će ti vrata.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 2 Listopada 1891 Br. 11.

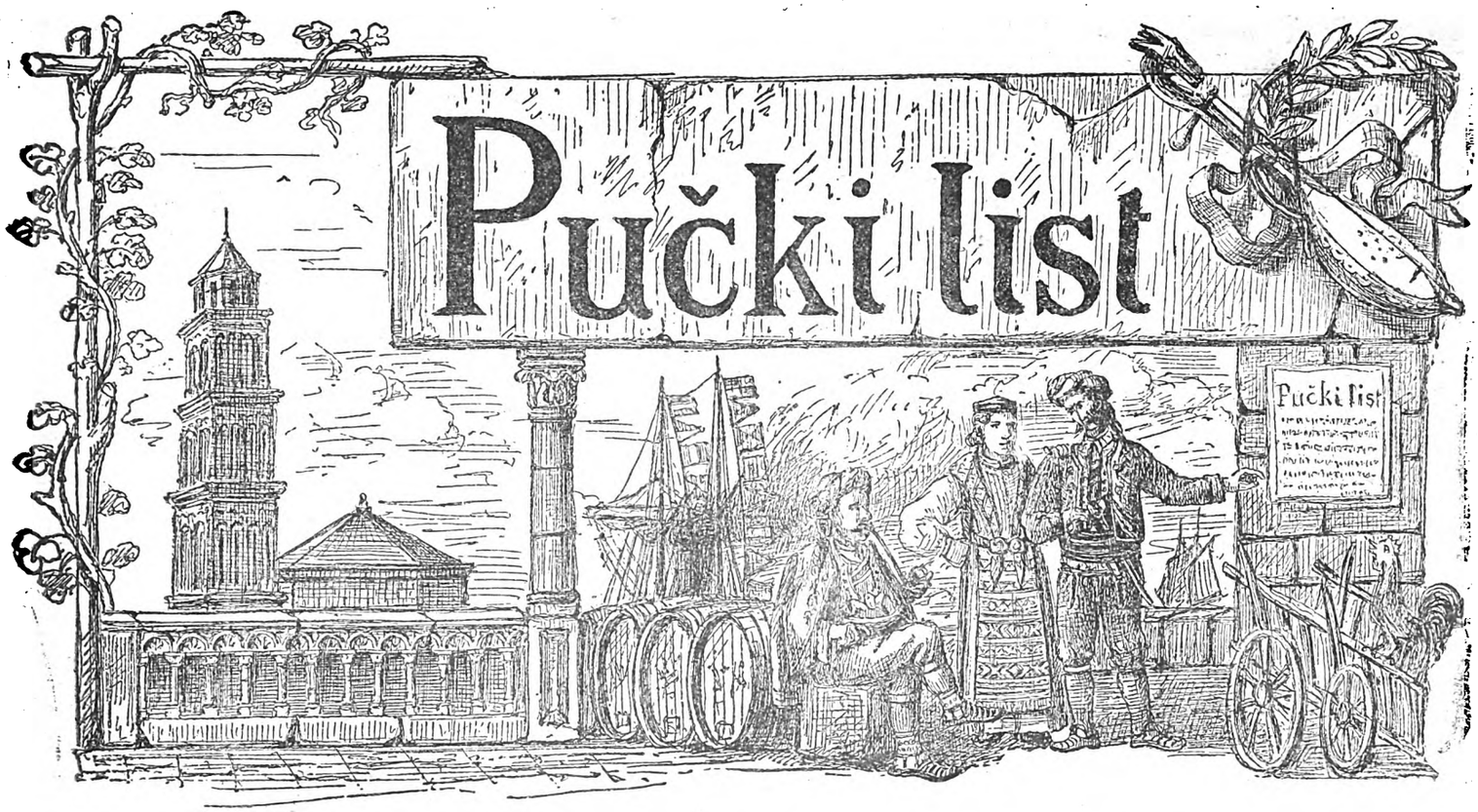

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

PISMA

kako Dalmatince pričekaše u Hrvatskoj miseca Kolovoza godine 1891.

Mili Bože, čuda velikoga,
priko Splita grada bijeloga
povrvilo više stotin' ljudî,
trobojnicu svi nose na grudî.
Tu gospode vidiš i težakâ,
tu gospojâ i lipih seljanka,
tu fratarâ i popovâ ima,
svilen barjak vije se prid svima.
Sa svih strana naše Dalmacije
skupilo se što je vatrenije,
da putuje u slavnu Hrvatsku
i da ljubav izkaže joj bratsku.
Prid družinom glasba gromko svira,
te putnici neimaju mira,
već se žure ka' da na pir gredu,
divno ih je pogledat u redu!
Kad se oni u brod ukrcaše,
svi iz grla glasno zapivaše,
trobojnice po lagji razviše,
pak niz more sinje zaploviše.
Cili Split je na obali bio
izletnike da bi pozdravio;
pogledati to je divno bilo,
mnogo oko tad je prosuzilo!
S bogom naši!— kad dogjete tamo,
rec' te braći da ih pozdravljamo,
da želimo mi svi Dalmatini
š njima biti skupni i jedini! —

Putnici se oživlju sa broda,
da će želju prikazat naroda,
rubcim mašu, pozdravljaju milo,
dokle nije more ih odnilo.
Kuda godir naši prohodiše,
svud pozdrave sa kraja primiše,
samo muči Zadre na krajini,
on prkosi ciloj Pokrajini.
Kad na Riku stigoše putnici,
hotigjoše vrcem k željeznici,
pa gdi godir oni pristadoše,
Hrvati im na susrit dogjoše.
Al poslušaj, moj mileni brajne,
što Karlovac učinio grade,
kad stigoše u njeg Dalmatini,
hrvatskoga mora slavni sini!
Karlovac je vas u pirnom ruhu,
vas on gori u hrvatskom duhu;
Dalmatince obiručke prima,
ručak sprema izletnicim svima!
Karlovčanke kao bile vile
Dalmatinsku braću obletile,
pa ih dvore, pa ih nude milo,
od dragosti srce bi puknilo!
Svak tu kliče: zdravo Dalmatinci!
Hrvatskoga mora zdravo sinci!
Zdravo, naša braćo poljubljena,
iz kolivke hrvatskog plemena!

Vrime dogje, putovat je dalje,
Karlovac se sa gostim rastaje,
a divojke lete oko vlaka,
košaricu jića nosi svaka.
Ljubeznivo nude Dalmatinca,
da on uzme i kruha i vinca;
pa to jednog mladića zanilo,
iz vlaka je brže iskočio.
Prid divojku crnooku kleče,
— hvala, sestro, na podvorbi!— reče
s glave svoje crven-kapu trže
i divojci na glavu je vrže!
Karlovčanke kad to ugledaše,
crven kape burno zapitaše;
iz vlakovâ tad kape padaše,
divojke se za nje podrmaše!
Vlak odjuri, a naši gledaju
Karlovčanke, gdi ih pozdravljaju,
na glavi im kapice crvene,
koga ne ćeš to na plač da krene?
Od Karlovca do Zagreba grada
izletnike vlak odnese sada,
ura uprav po podnevu biše,
kad prid Zagreb naši doletiše.
Bila vilo, bud' mi u pomoći,
puku kazat da sad budem moći,
što učini Zagreb prigizdavi,
Dalmatinsku braću da proslavi!

Digitized by Google

Gdi pristade hitra željeznica,
ne vidi se trava ni zemljica;
pô Zagreba tu je izletilo,
Dalmatince da bi zagrlilo.
Amruš Milan glavar Zagreb-grada
k Dalmatincim približi se sada,
kao dub je izrestao, brajne,
glas mu ori na sve četri strane:
— Dobro došli, braćo Dalmatinci,
hrvatskoga mora, slavni sinci;
dobro došli, braćo poljubljena,
iz kolivke hrvatskog imena!
Na moja vas usta, ej primorci,
pozdravljaju braća vam zagorci;
na svoja vas privijaju nidra,
jer nas majka jedna porodila!
I mi i vi Hrvati smo slavni,
stoput prag naš obranismo davni
od Turčina, Nimca, Talijana,
i hoćemo dokle bude dana!
Sada braćo, mi smo razdiljeni,
Bog će dati bićemo združeni;
pa hvala vam što dogjoste amo,
iz bližega da se upoznamo! —
Kad dovrši Zagrebski glavare,
Splitski glavar odgovor mu dade,
Bulat Gajo sokolova oka,
tihe riči, al uma duboka.
Tada s obe strane provališe,
za ruke se braća uhvatiše,
te se grle, te ljubci pucaju,
te se od mila suze prolivaju!
Tu se kliče: zdravo Dalmatinče!
Brate dragi! — tu se okolo viče;
tu se staro i mlado pozdravlja,
tu se svaka tuga zaboravlja!
Zagreb šalje sve svoje kočije,
da dovedu braću Dalmatine;
za svakoga po jedna su kola,
a pod kolim do dva konja hola.
Kud se voze naši sa svih strana
pozdravlja ih hrpa Zagrebčanâ;
pram kočijam opružaju ruke,
Dalmatincim da poljube skute!
Kad kočije u grad doletiše,
tad veselje nevigjeno biše:
na ulice sve je izvrvilo,
Dalmatince da bi pozdravilo!
- Zdravo, braćo, sa hrvatskog mora! -
glas se ori do Zagrebskih gora;
do nebesâ dižu se usklici,
kud prolaze naši izletnici!
A gospoje, rodila ih majka,
iz komorâ izletile vanka,
sa pendžerâ na guste oblake
cviće siplju na naše junake!
Dalmatince to je obmamilo,
iz kočijâ pozdravljaju milo;
pram prozorim kapice bacaju,
a gospoje rukam ih hvataju!
Gdi no misto odregjeno biše
Dalmatince tada pogostiše,
pa ih vode braća Zagrebčani,
gdi se koji ima da nastani.

Istu večer predstava bijaše,
kako Siget Turci uzimaše,
i kako se Zrinović proslavi,
sikuć Turke kao junak pravi.
Drugog jutra na bilomu danu
spomenik se otkri Milovanu,
te veselje priveliko biše,
što ne može pero da opiše.
Po podnevu tog istoga dana
od ljubezne braće Zagrebčanâ
gospodski se sobet učinio,
Dalmatinac tu je svaki bio.
U kraljevu dvoru taka gozba
slobodno bi, brajne, pristat mogla;
pa kad staše rujno piti vince,
tad vatrene počeše zdravice.
Ko bi ikad, pobre, pobrojio
svakog što je tute govorio,
ali ovo tebi kazat mogu,
svi da jesu isticali slogu,
i vapili Bogu velikomu,
da se smili rodu hrvatskomu,
da Velebit više nas ne dili,
da pravica naša nas sjedini!
Kad sa gozbe naši se digoše,
tad izložbu gledati pogjoše,
gdi je u više poredano zgradâ
hrvatskoga plod truda i rada.
Svakomu se tu oči umore,
gledajući razne rukotvore,
i gledajuć voća svakojaka,
kojim ragja zemlja nam hrvatska.
Tu su voli kako no brigovi,
tu su konji hitri ka' vižlovi,
tu su bile dugorune ovce,
inostrane što vabe trgovce.
Jednom ričju svakog božjeg blaga
ragja mila Hrvatska nam draga,
te ništa nam uzmanjkalo ne bi,
kada bismo mi bili združeni.
Još su naši dva dugačka dana
pokraj braće stali Zagrebčanâ,
koji su im druge gozbe dali,
i š njima se milo radovali.
Dokle naši u Zagrebu staše,
okolicu oni razgledaše,
koja no je prilika Misira,
viruj, pobre, istina je živa.
A Zagreb je tako divan grade,
da daleko slična mu nemade:
priličan je drug-m gradovima,
što se slave baš megju prvima!
Kada vrime dogje, mili brate,
Dalmatinci da se kući vrate,
vas se diže dični Zagreb-grade,
na polasku da im pozdrav dade.
Tu se braća opet izljubiše,
opet oči mnoge prosuziše;
vlak poleti, te braću rastavi,
ali ostà sveza od ljubavi.
Pa ta sveza rastrgnit se ne će;
neka dušman viče i kleveće,
prije potla braća Dalmatini
s Hrvatima biti će jedini!!!

J. KAPIĆ

Digitized by Google

ŽIVOT SVETOGA JEROLIMA

Naučitelja Svete Matere Crkve.

Iza priminuća Apoštola, Isusovih učenika, da ukripi i uzdrži Crkvu svoju, hoti Bog, da u narodu ljudskomu podignu se učeni i kripostni ljudi, koji milošću njegovom prosvitljeni, nebeskom mudrošću nadareni, pisanjem, govorenjem i pokornim življenjem budu istine svete propovidati i viru Isusovu od dušmana braniti. Izmedju tih božjih odabranika štuje Crkva i Jerolima našega svetoga, koji poradi svoga velikog znanja i nauka, jest čašćen kao najučeniji Spisatelj i Otac Crkve Svete.

Rodi se Jerolim godine 331 u gradu Štridonu, za koji se još nezna, kojemu bi danas mistu odgovarao. Niki hoće, da je to misto današnji Skradin, drugi kažu Zadvarje povrh Omiša, Istrani bi hotili, da je u Istriji; Ugarci, da je u Ugarskoj, ali svakako se znade, da je bio u Dalmaciji, jer to i Svetac isti u svojim pismim tako govori i tim imenom sebe zove. Čitati i pisati nauči se u svom rodnom mistu Štridonu, a zatim podje u Rim, gdi ga srića namiri na valjana učitelja, po imenu Donata, uz kojeg mladi Jerolim nauči se sasvim dobro jeziku grčkomu i latinskomu. Toliku je ljubav u srcu za naukom imao, da bi po cile noći uz sviću bdio i glavu nad knjigom držao. A ne samo da bi učio, već bi od želje po cile knjige pripisivao.

Rodjen u kući, gdi se za kršćansku viru nije još znalo, po velikom čitanju mudrih knjiga, po razgovoru sa učenim ljudima a zanajviše po potaknuću milosti božje zaželi u srcu svomu primiti na se sveto Krštenje i ulisti u krilo matere Crkve. Putujući po Galiji svrati se u Aquileju i tu upoznavši se sa svetim Valerijanom, biskupom toga grada, sve to više ćutijaše želju, da kršćanin bude. U tom gradu odredi, da se odma pokrsti i na pustinjački život da se dade, ali poradi nikih domaćih potriba morade na brzo ostaviti Aquileju i poći u Rim, koji bijaše kao i danas glavni grad kršćanske Crkve. Papa Damaz dočuje za mudrost i učenost Jerolimovu, k sebi ga pozove, sveti Krst nanj postavi, i obeća mu, da će ga za službu božju svećenikom rediti.

Ali u Rimu srce Jerolimovo nebijaše spokojno. Veliko bogastvo, veliko raskošje, igre, veličanstva toga grada uznemirivalo je srce njegovo, koje je za pustinjom i samoćom čeznulo, te da dalje od sve prigode bude, ostavi Rim i uputi se u Istok, da obadje sveta mista, gdi se je naš Spasitelj rodio i gorku muku podnio, i tu u koju samoću da se sakrije i sveti život sprovede. U putu bi mu, uz ostale, drugom niki bogati svećenik, po imenu Evagrij, koji je Jerolimu svaku potribitu nabavljao i posvuda ga pratio. Povrh grada Antiokije nadje sebi stan u pustinji, koja se zvaše Kalkida, i tu započe svoj teški i pokornički život. U svojim knjigam on nam isti prikaziva, kako je tu živio. „U niskoj pećini, ogrnuv tilo svoje oštrom kostreću, u molitvi i bdenju prolazim dane. U suzam i jaucim oplakivam od rana jutra do kasne noći prošli život svoj. Moji su obrazi kost i koža, moje je tilo crno kô crna haljina, a sasvim tim sotona paklena hoće kadikad da na me nasrne, da me napastuje. Promišljam tada na strašne ognjene muke u paklu, lupam se kamenom u gole prsi, padam prid križ, koji je jedini drug u špilici mojoj, grlim Spasitelja, propeta na križu, oblijem suzama rane njegove, i nevera umine, tišina u srcu momu zavlada. Neprijatelj me pakleni opet hoće da napastuje, a ja izadjem iz moje kućice, krenem u najgušću šumu, gdi nikoga živa, već divlje zvirali, spustim se u duboke potoke, u jamurine, tu kleknem na gola kolina, uzdignem oči k nebu i Bogu se molim, da me od svakog zla čuva i obrani.“

Ovako je Sveti Jerolim svoj život pokorom krotio a netom bi sa molitve odahnuo, odmah bi se Svetih knjiga mašio i po više ura noći tako prolazio. Kada se je u nauku kršćanskomu dobro izučio, i ovakovim pokorničkim životom svoju dušu okripio, bi redjen Jerolim za misnika, od Paolina, patriarke Antiokenskoga. To se dogodi godine 377 a Jerolimove četrdeset i šeste. Da razvidi bolje mista, o kojim se u Svetom Pismu govori, odredi obaći sve strane Sirije, Palestine i ostalih pokrajina, što u istinu i učini.

Kroz to vrime bijahu se ustali neprijatelji Crkve, zvani Arijanci, da krivim naukom meću razdor u stado Isusovo. Bi za to od pape Damaza urečen sastanak, na koji bi pozvan i mudri Jerolim.

Na tom sastanku učenih ljudih papa zapozna sve to bolje Jerolimovu veliku naučnost, i dok drugi biskupi, crkovni poglavari i učenjaci, posli dospitka sastanka, podjoše svojim mistim, Jerolim bi od pape zaustavljen u Rimu i podiljena mu bi velika čast tajnika Svetoga Oca, da u ime njegovo odgovara u pismim, svim onim, koji bi za kakov svit i nauk u njega pitali. Jerolim, da se poslušan svomu starešini izkaže, primi se te teške časti, ali dalje od grada i u jednom samostanu u zagradju izabere on sebi pribivalište. Nikakav trud nije ga mogao umoriti, te uz nepristane poslove Papine, nastojao je u gradu širiti nauk kršćanski, a kršćane već u Crkvu primljene, podučavao je u knjigam Svetoga Pisma. I mnoge rimske vlastelinke, željne nauka Isusova, pristupahu k Jerolimu, da ih nauči i putem spasenja upravi. Izmedju tih bijaše Marcela, Asela a ponajviše se spominje pobožna Paula, koja sve svoje bogato stanje za razpro-

Digitized by Google

stiranje vire Isusove uloži. Po najuglednijim dvorovima bogatih rimskih velikaša svuda Jerolimu Dalmatincu bijaše pristup otvoren. Njegova pako vesela i šaljiva ćud ugadjala je svima, te su ga svi dragokrvno u svoje društvo primali. Kada bi mu se koja rič priveć šaljiva zaletila, znao bi se brzo pokajati i zapitati proštenje u Boga ovim ričima: *prosti meni Gospodine, jer Dalmatinac jesam.* Mnogi bogataši rimski, upoznajući učenost i svetost Jerolimovu i njegovu veselu narav pozivali su ga na njihove kućne svećanosti, davali su mu dicu svoju, da ih u nauku kršćanskomu uzgoji, što bi on sve to dragovoljno činio. Osobito mu na srcu stajaše, da knjige Svetoga Pisma duboko prouči, i da istine kršćanskog nauka puku prikaže, jer bijaše tada u Rimu nevirnika, odmetnika od Crkve Svete, koji kao vuci razdiraoci hotijaše stado Isusovo raztrgnuti. Gdigod je bila potriba Jerolim i pisanjem i govorenjem dizao bi glas svoj na obranu vire Isusove protiva nevirnicim, a opet po kućam, gdi je hodio i blagom šaljivom, i oštrom ukornom besidom znao je opet koriti mahne i pokvarenosti razkalašenih Rimljana, tako da su se podigli neprijatelji proti njemu, da lažnim i krivim govorenjem omraze ga kod puka i naškode dobromu glasu njegove svetosti. Ne samo da su proti njegovu nauku govorili, dali i sveti život sluge božjega počeše grditi, rugajući se njegovom prostom siromašnom odilu, njegovom pokorničkom hodanju i mnoge ostale izmišljene stvari iznašajući. Ali Jerolim sveti, za ljubav onoga Gospodina, koji je ne samo bio porugan dali i na križu za naše spasenje propet, sve je dragovoljno podnašao, a u srcu svomu opet pomišljao na blaženo njegovo življenje u pustinji. Odredi s toga Jerolim ostaviti grad Rim, ostaviti časti na Papinom dvoru i u Istok u Svetu Zemlju opet se zaputiti.

U misecu augustu god. 385. ukrca se na brod i stavi se na putovanje. Dodje sritno u Svetu zemlju, i kod mista Betlema, gdi se je Spasitelj naš porodio, odabra Jerolim sebi u samoći pribivalište. Na pogled svetoga mista, odakle je svemu svitu kršćanstva svitlost sinula, razplače se Sv. Jerolim od milinja i suze prolivajući moljaše Spasitelja, da ga u milosti svojoj uzdrži i od griha obrani. Odivao se je prostim odilom, a sva mu hrana bijaše komad crnoga hliba i malo zelja, što bi sam po polju našao. U tomu siromaštvu on je bio sasvim zadovoljan, te je nikomu prijatelju u Rimu ovako pisao: „Ovaj gradić Isusov jest pravo seosko uživanje; nikakav žamor uši ne čuju, nego molitve i pivanja pobožnih pisama. Kud se god okreneš čuješ seljaka gdi piva uz ralo svete pisme, žeteoca gdi moli Boga". U ovom mirnom življenju stavi se tvrdo Jerolim na učenje žudinskog jezika, da more Sveto Pismo iz tog jezika na latinski priniti. Niki svećenik (rabin) žudinski, po imenu Bar-Ananias", u tomu ga je podučavao, ali, da ga njegovi neopaze, da kršćanim pristupa, nije smio obdan već obnoć dolazio k Jerolimu da ga u tom jeziku izuči. Jerolim u brzo kao mladić to nauči, napiše, privede i iztumači mnogo knjiga Svetoga Pisma, tako da bi poradi toga proglašen kašnje Naučiteljem Crkve Svete.

Ne samo perom, dali govorenjem, učenjem uzgajanjem, a ponajviše svojim kripostnim pokorničkim življenjem mnoge je nevirnike u Crkvu Isusovu uveo, mnoge mladiće za službu božju uzgojio, mnoge bogate vlastelinke na samostanski život uputio, a puk kršćanski svojim mudrim naukom u viri utvrdio.

Kada dušmani nevirnici nemogoše Jerolima krivim naukom i osvadom svladati, posegoše drugim nasilnim načinom. God. 417 četa razbojnika navali na samostane, koje je Jerolim bio podignuo i sve razi zemlje poruši. Pobigoše redovnici, koludrice, od straha i Jerolim pobiže šnjima u goru. Prista progonstvo, povratiše se na ruševine i započeše opet stanove sebi podizati. Kada je i to dilo Jerolim ovršio, samostane uredio, starešine namistio, i svijuh u Božje ruke postavio, hoti Bog krunom vične slave njega okruniti. Na 20 od miseca septembra god. 420. u sidoj starosti od maldane devedeset godina priminu Jerolim s ovoga svita. Tilo njegovo bi u istom mistu Betlemu nedaleko od jaslića Gospodinovih pokopano, kašnje u Rim prinešeno, te čuda velika budući se objavila, bi Svetcem i Naučiteljem Svete Crkve proglašen, a za diku i čast svoje otačbine sva ga Dalmacija na dan smrti njegove svojim Pokroviteljem slavi i štuje.

Crkovni Zgodopisac.

Bukovica.

Što je zemlje izmedju bila velebitskih visina sa sivera, od Obrovca do Krke blizu Knina, od Karinšnice potoka i Benkovca s juga, od „Mišljena" i Otresa, Bribira i Bratiškovaca s istoka, sve se zove Bukovica. Danas je u tom obsegu varoš Obrovac na zapadu, a Kistanje na iztoku. To je pusta ravnica, ali ljut sama, tamo amo ima glavica, ali su gole. Sivernim krajem izpod planine teče rika Zrmanja, koja se vijuga punim koritom, dok se neizlije u zaliv Novigradski u more. Ima pučnih sela i hrišćanskih i kršćanskih. Kistanje prvi početak imaju, i kad im se ime spominje godine 1783, prije toga nigda se za nje nije čulo. Danas je Kistanje ničući varoš, gdi je i sud kraljski, čeka lipu budućnost. Obrovac je lip varoš, u dolini, izmedju brda i dolova, uza Zrmanju, ali neće imati budućnosti, jer je varoš zatvoren, i na malenu prostoru. Tuda prolazi priko gvozdena mosta priko Zrmanje, kraljski put priko Velebita za Hrvatsku. Ima tude manastir Fratarâ Svetoga Fraue, Države Prisvetoga Odkupitelja, jedini u svoj Bukovici, sagradjen godine 1428. od banice Hrvatske Eližabete žene Nikole Plančića, koji je bio uz bana hrvatsko-dalmatinskog. — Ovaj su samostan Turci razorili za svojih navala od god. 1468. do 1500.; opet je obnovljen g.

Digitized by Google

1730.—1736. — Ima i manastir hrišćanski Krupa na Zrmanji, od dobe doselenja hrišćana iz Bosne-Hercegovine. U Bukovici ima razvalina mnogih hrvatskih gradova, kao: Bilina (grofovâ Draškovića, odkle su pribigli u Hrvatsku), Zečevo, Zelengrad, Zvonigrad (danas u obsegu hrvatskom u župi Palanka-Zvonigrad, na medji dalmatinskoj), Plavno, Strmica (danas van Bukovice), u Mokrom polju grad Keglević i dr. Sela nova su Modrino selo (Petrova Crkva), Biline, ali su stare hrvatske župe: Ervenik, Medvidje, Nunić, Rodaljice, Kruševo, Popović — Narod je malobrojan, bez prosvite, škola, u krševitu pridilu, ali čil i zdrav. Puna je Bukovica starih hrvatskih spomenika, a na jugu i danas iz zemlje vire ostanci hrvatskog grada banâ Šubića-Bribir. — U Erveniku župnikuje od više godina poštena duša Ivanković don Mate, a u Nuniću sivi sokol njegov rodjak don Frano Ivanković. U susidstvu njima je na Rodaljicam župnik Don Bože Čavlov, u Obrovcu don Šime Rašo, a u Kruševu Fra Ivo Gverić. Meni kad sam tuda putovao, srdce je raztuženo bilo, gdi je bačeno i zapušteno toliko naroda bez prosvite. Bukovica, da je nastojanja, bila bi sa svakog pogleda plodna i prosvitna.

Bože daj, da Bukovica hrvatska bude ono što zahtiva današnji vik i što joj se radi slavne prošlosti dolikuje. *O. P. K. B.ić.*

«Učiteljski Dom» u Zagrebu.

Gospodine uredniče! Kao dodatak lipom opisu izleta Dalmatinacâ u Zagreb, dodajte i slideće:

Izmedju toliko krasnih sgrada, koje rese naš bili Zagreb, netom stupiš na izložbu prama istočnoj strani udara ti u oči velika sgrada „Učiteljski Dom“. Tu doista veličanstvenu sgradu podigoše, nazad dvi godine, pučki učitelji iz Hrvatske i iz Slavonije. Premda su pučki učitelji nagradjeni najsiromašnijom plaćom za svoj teški trud, oni su vazda prvi, kao u rodoljublju, tako u požrtvovanju. Niki više, niki manje, kako je koji mogao, sakupiše *sto tisuća* forinta, te sagradiše srid krasnoga Zagreba tu veliku palaču. U njoj su namišćena razna učiteljska društva, čitaonica, velika knjižnica i knjižnica „hrv. pedagogijsko-književnog. sbora“; tu se sakupljaju učitelji na razne sastanke. Svaki učitelj, koji je dao do deset forinta, kada dodje u Zagreb, ima pravo da tu mukte stanuje. Za podignuće „Učiteljskog Doma“ i mnogi učitelji iz Dalmacije dali su svoj novčić, pa je „Uč. Dom“ na diku svega hrvatskog učiteljstva.

Izmedju dalmatinskih izletnika tunomadne bijaše 60 pučkih učitelja, koji su išli u Zagreb, da vide što nisu vidili i da se tim okoriste za svoje učenike i za narod. To je vrlo pohvalno. Tih dana sakupi se u Zagrebu oko 500 učitelja i učiteljica iz Hrvatske, da vide dalmatinsku braću. Kada bijahu svi sakupljeni u „Učiteljskom Domu“, pozdravi ih na ime naših učitelja viški učitelj P. Kuničić, uz vesele i srdačne odpozdrave. Istoga dana naši bijahu pozvani u „Uč. Dom“ i tu bijahu pogošćeni kako Hrvati od Hrvata. Tri debela sata nizale se zdravice za zdravicom, govori za govorom, poljubci za poljubcem. U svakoj riči isticala se je medjusobna ljubav, štovanje i sloga u zajedničkom uzgajanju i oplemenjivanju naše hrvatske dice. Nikada toliko oduševljenja izmedju učitelja, koliko tih časova; nikada učitelj iz Banovine nije tako milo zagrlio brata i druga iz Dalmacije. Bilo je nikih, koji nisu bili učitelji, pa su s ganuća plakali, videći kako se ti naši prosvitlitelji duha grle, kako se dogovaraju za bolji uzgoj dice naše, budućnosti naše. Pri svrsi toga bratskog sastanka svi se odiliše sa suzama na očima, noseći u srcu milu uspomenu vrućih zagrljaja. Lipo i dično je to za dalmatinske i prikovelebitske učitelje, koji ti, dragi puče, uzgajaju milu dicu. Ljubi ih, puče, jer su ti to najveći dobročinitelji i najveći prijatelji!

Izletnik Mirko.

SUNCE MOJE!

Sunce moje, jel' vele do noći,
Hoću l' rano u primorje doći;
U primorje do moje divojke.
Pohoditi njezine dvorove,
Pozdraviti staricu joj majku,
A neću ju prstom ni taknuti,
Jer je strašno omrazit divojku.

Priobćio A. Pandol.

Salamunove mudre poslovice.

1. Pametan sin radost je ocu svomu, a nepametan sin žalost je materi svojoj.
2. Nepravedno blago ništa ne koristi, pravednost jedino od smrti čuva.
3. Neda Bog, da duša pravednika gladuje, zaside zločestih on ruši.
4. Lina ruka vodi do siromaštva, a radišna ruka pribavlja bogastvo.
5. Tko liti sakuplja, sin je pametan; tko spava o žetvi, sin je nesritan.
6. Tko je mudar, prima zapovidi; a tko se gubi u ričima pada.
7. Mržnja pobudjuje svadje; ljubav sve nevolje prikriva.
8. Tko puno govori, mučno da ne pogriši; ali tko riči svoje u ustima miri, taj je posve mudar.
9. Jezik pravednika srebro odabrano; srce opakoga ne vridi ništa.

Digitized by Google

10. Gdi je oholost, tu je i sramota; gdi je poniznost, tu je mudrost.
11. Blagosovom dobrih ljudih podiže se grad; a psovanjem bezbožnika raskopava se.
12. Gdi nije zapovidnika propada vojska; gdi je savita tu je spas.
13. Žena lipa a bez pameti nalična je zlatnom prstenu na gubici svinja.
14. Vridna je žena kruna mužu svomu; a koja ga sramoti, ona mu je kao rana u kostima.
15. Tko čuva usta svoja, čuva svoju dušu; tko nemisli što govori, oćutit će zla.
16. Imade ljudih, koji se čine bogati; imade ih, koji se čine siromasi a veliko blago posiduju.
17. Izobila hrane ima na njivi siromaha; a ima ko propada poradi zle uprave.
18. Tko štedi šibicu, neprijatelj je sina svoga; a tko ga ljubi, kara ga za vrimena.

Iz Sv. Pisma prikupio za puk
Don PETAR.

O litini — jamatvi.

Velaluka, na Malu Gospu. Naš glavni proizvod vino ove godine slabo. Ništo crv, ništo lug, jugo i velika suša uništila je lozu. Žito veoma skupo. Mast se cini po for. 7. ektolitar.

Starigrad na Hvaru, 13 rujna. Jamatva se spravlja neloša. I maslina dobro, samo što se je crv uvukao u košticu (pajku) što težaka plaši. Da bi se Bog smilovao i kišu poslao!

Podstrana, 18 rujna. Jamatva započela. Hvala onomu, koji stvorio i naplodio, vina dosta. Vrst plemenita.

Šolta, 20 rujna. Pala zdrava kiša obilata, pravi dar Božji. Groždje oživilo, jamatva neće bit loša.

Hvar, 20 rujna. Kiše palo dosta, jamatva dobra.

Trst, 21 rujna. Bubač se ništo makao, cina mu je od 50 do 60 forinta po kvintalu.

Split, 30 rujna. Kiša natopila priko reda. Masta, Bogu hvala, dosta. I cina nije rdjava. Biskupsko u Poljicim išlo po for. 15 kaca, javne dobrotvornosti (beneficence) po for 16, kapitulsko 15 i pô.

Koliko je odredjeno za Dalmaciju.

Ministarstvo u Beču.

U državnom pridračunu za 1891 godinu, ubrojeni su u potripštinu ovi „vanredni troškovi“ za radnje, koje će se kroz ovu godinu obavljati u Dalmaciji.

Za dogragjivanje cesarske ceste Ercegnovi-Meljine; biva iz Meljina priko Kombura do morskog Zdrila sprama Veriga kod Gjorića, u kotorskom političkom kotaru; a to za IV. odlomak od Pijavice do Gjurića (prva isa) for. 5000.

Za gradnju vozne ceste od Omiškog pristaništa kroz Cetinjsku dolinu put Dvara, dok se sveže s cestom Makarska-Dvare-Šestanovac, u Splitskom političkom kotaru, (druga isa) f. 15.000

Za podignuće sridozemne državne ceste Neum-Metković na odlomku izmegju Vukova klanca i nasipa Pelagosa u dolini Neretve, u Metkovskom političkom kotaru, (druga isa) forinta 10.000.

a) Za početne radnje za zidanje zvonika kod stolne crkve u Šibeniku (prva isa) f. 3000.

Za nove gradnje i popravljanje starih gragjevina u bogoštovne svrhe for. 16.000.

Prilozi za gragjevine u bogoštovne svrhe za grčko istočnu crkvu for. 7000.

b) Za popravke u zidanju učiteljišta u Arbanasima for. 3.000.

a) nove i vanredne radnje po dalmatinskim pristaništima:

U Tisnome. Popravljanje mosta za obranu (prva isa) for. 2000.

U Šibeniku. Popravljanje obale (prva isa) for. 2000.

U Splitu. Prinos općini za produženje vodovoda do obale for. 3.500.

U Staromgradu. Popravljanje obale (prva isa) for. 2000.

U Crkvicam na Pelješkom poluotoku. Popravljanje mosta za obranu (druga isa) f. 2000.

U Krijalu na Premudi. Popravljanje mandraća (Dalnja potriba) for. 4000.

U Šibeniku. Zidanje mosta za pristajanje brodova i obale, zaostatak for. 5000.

U Splitu. Dalje pojačavanje nasipa (šesta isa) for. 3000. — Popravljanje obale pred željeznicom i iskopavanje (sedma isa) for. 20.000. Zidanje mosta (mula) isprid željeznice (četvrta isa forinta 20.000.

U Bolu na Braču. Popravljanje mosta za obranu i pristajanje brodova, (šesta isa) f. 7.000.

U Gružu. Gradnja dvaju mostova i obale. (Zaostatak i daljni trošak za zidanje južnog mosta) for. 14.000.

Postavljanje novih stupova za priveživanje brodova for. 1000. — Postavljanje znakova na plitčinam i sikam for. 1000. Za nabavu Santurina for. 3000.

b) Vanredne i nove gragjevine:

U Splitu. Zidanje nove kuće za lučko poglavarstvo (druga isa) for. 25 000.

Peterčac. Zidanje nove bolnice za koloru, i zgrade za raskuživanje i za stan (treća isa) for. 1000.

Za prigragjivanje i proširenje državne kuće za kotarski sud u Drnišu (prva isa). for. 10.000.

Zemaljski Odbor.

Odbor kraljevine Dalmacije doznačio je pripomoći za gradju putevâ raznim općinam: Nerežiškoj fiorinâ 150, Vrličkoj 150 za put do liekovite česme, Komižkoj 150 za put k Visu, Opuzenskoj 150 za utvrdu nasipa do kule Norinske, Ričkoj 300 za kolni put od Vrila do Sustipana, Imotskoj 200 za put od Imotskoga do Gorice, Ercegnovskoj 200 za put Bakoči, Novigradskoj 150, Grbaljskoj 150, Zadarskoj 300 za puteve od Zemunika do Murvice i do Polešnika, Kninskoj 150 za put do Golubinice, Cavtatskoj 200, Supetarskoj 150, Tišanskoj 150

Digitized by Google

za put Velim-Cista, Orebićkoj 200 za put na Vlastne, glavaru Popovića obćine Cavtatske 100, Milnarskoj 140, Lećevičkoj 200 za put Lećevica-Dimoevica, Slanskoj 250 za put u mjestu Slanom. Doznačeno je pak pripomoći za gradnju bunarâ ili lokava obćini Komižkoj fiorina 150, Supetarskoj 200, Kistanjskoj 200 i selu kripu 200. — Uz nike uvite, u iste svrhe, obetana je napokon pripomoć slidećim obćinam: Vrgorskoj za Kozicu, Omiškoj za Kostanje, Postirskoj, Pučiškoj, Nerežiškoj, Kninskoj i Ercegnovškoj.

Razgovor o zemljištnim knjigam.

Petar. Hvaljen Isus, kume!

Ante. Vazda Isus i Marija. O Petre, to si ti. Krenuo u grad za poslom?

Petar. Evo je prijatelju, no viruj mi, neznam pravo ni ja za kojim. U nedilju žena mi išla k misi, pa kad izašla iz Crkve, čuš joj prida' pozov od Suda za nečesovu *tavulu*. Sinoć mi ona kazivala, da je fra Stanko napovida, neka se svak ozovne na prvi pozov; jer će se upisivati zemlje i kuće, a tko nepristupi da će biti štetan. Jutros u prve pivce odoh od kuće; jer ne bi rad da me koja snadje. No, da ti istinu rečem sve se bojim, da s ovoga neizadje novi harač na siromašnoga težaka. A da kud će šteta nego na rdjava kmeta? Dali Bogu i kralju nemoš uteć; pa mi je red bilo danas se zamučiti.

Ante. Nije moj Petre tako, neboj se. Što te Sud zove za *tavulu* ili, kako se čisto hrvatski kaže, zemljištne knjige, to je za tvoju korist, tvrdoću i sigurnost onoga siromaštva, što ti je pod vedrim nebom. Koja sriča, da je kod nas i prije izašao ovi zakon. Koliko bi manje pravda, krivih pisama i drugih neredností bilo.

Petar. Odsika' ti kume, ka valja da nebi tako ni *dotur*. Ajde braco, kazuj mi što je i kakav ovi zakon, nek se budem znao vladati.

Ante. Hoću drage volje. Pametniji kazali i meni pa i ja kad mogu, kažem drugome.

Petar. Srebrom i zlatom ti se kovala. Tako valja, neka se jedan od drugoga uči pameti.

Ante. Jutros, kad dodješ na Sud, zvat će te prid sudca, prid dva starca iz tvoga sela i sudčeva pisara.

Petar. Je, pravo kažeš, bilo došlo zimus od obćine, da selo odabere dva starca za nikakove seljanske posle na Sudu.

Ante. Prid sudcem na stolu biti će karte svih zemalja i kuća po *particelam* i imenu i mapa ili *dešenj* zemalja i kuća. Pokle nego pridaš pozov sudac će ti redom kazivati kuće, vinograde oranice i pašnjake i gore, i kako se koja zemlja zove. Pitat će te je li sve tvoje, pa ako mu potvrdiš, upisat će sve na tvoje ime.

Petar. A što će molim te starci na Sudu?

Ante. Starce zakon zove, da nebi se jedan za drugoga na privaru prikazao, i da vode Sudca i mirača po zemljam, kad izadju razvidjivati na lice mista.

Petar. A kako će mi sudac kazati sve što je moje kad ima moga na drugome, tudjega na meni te drugi za me a ja za drugoga plaćam harač kralju. Kad ono nazad šest godina Bog milostiv bio digao mi otca; ja se podilio s braćom. Sada svak uživa svoj dio, na meni je osta kampatik, te je meni krivo. Hoće li to izporaviti?

Ante. Baš mi je drago, što me to pitaš; jer vidim da ti se prima, što dobra čuješ. Kad ima tvoga na drugome, a ti reci sudu, kaži mu zemlje i pitaj neka ti pokaže mapu, na njoj ćeš poznati svoje. Što je tudjega na tebi i ti kaži pravo, pa će sve biti izporavljeno.

Petar. Dobra ti je a kako ću s braćom? Ono kuće podilili na tri dila i prošititi. I jednu Zemlju podilili na tri dila; jer se mladjemu bratu činilo krivo, da ti oveći lapat u komadu zapadne mene ili sridnjega brata, a lud nebio, moga' je doć i njega. Da ti lapat neidje u dile, bez koristi ikomu ja i sridnji brat dogovorili se da se ne dili a da jedan drugomu napravimo. Ali mladji aša te aša, tako izašlo na njegovu, da nebude medju nami zla.

Ante. I to je lako. Kaži sudcu sve, kako si i meni kazao, pa će izaći na lice mista, prizvati će vas, svih, i mirač će izmiriti svačiji dio. Što je koga dopalo na njega će biti upisano, tebe će skinuti s kampatika a što si za braću plaćao, na nje će i primetnuti.

Petar. Eh da mi je to upaziti, bio bi baš smiran; jer viruj mi težko mi je.

Ante. Ako imaš svoga na gospodskom Sud će zvati zajedno gospodara i tebe. Gospodar će kazati što je njegova, a ti što je tvoga.

Petar. Na gospodskom nemam nego ciglu jednu zemlju. Što je gospodareva a što je moga znade se po pismu, koje je još od starine. Gospodarevo tlo, a moje su loze, gomile i zidovi i graje. Plod se dili na treću. Dohodak gonim gospodaru na kuću, a on plaća vas kampatik.

Ante. Kud ćeš bolje! Kad imaš pismo, a ti ga iznesi prid Sudca, pa će po pismu biti upisano što je čije.

Petar. Što je bolje, bolje. Ali viruj mi sve isto da je i da nije pismo. Ja radi Boga i duše nebi htio zaniti ni tudje dlake. A valja istinu reći ni gospodar mi nije krivodušan. Naše kuće od starine bile u prijateljstvu i ljubavi, pa su i sada. U potribi ja neidjem u trgovca, nego jeli mi triba novaca za vola, za zemlju, jeli mi triba kruha, nadjem u gospodara u svako doba. Jeli mi koji posao kod zakona opremiti, idjem u gospodara da mi svituje, kano ti danas, Bog ti platio.

Ante. E moj Petre malo je onakih kršćana, kako je tvoj gospodar. Ali nisu ni svi težaci u ljudstvu i poštenju ka' ti.

Petar. Nu kume pitat ću ti još jednu. U vrtlu Ivana Šimića je bunar, na koji svi mi od Šimićeva plemena idjemo od starine crpati vodu za kuću i pojiti blago. Jeli potribito to pravo upisati u Zemljištne knjige?

Ante. Davno sam te zna' i poznava' za pametna čovika, ali danas upoznajem da si pametan i domišljat. Je i to pravo valja upisati, neka bude tvrdo i sigurno. Baš kad si mi to napomenuo reći ću ti, da ima sela, gdi su sve zemlje gospodske pa i gaji. Seljani neimajuć gdi na svome pasti blago, kupiti sušanj, sić drva, od starine pašu blago, kupe sušanj i siku drva u gospodskom gaju. I sva ta prava valja da upišu u zemljištne knjige, da im budu sigurna dok bude sela i u njemu žive duše. Ne samo to nego jeli ti put priko tudje zemlje i taj se upisuje u zemljištnim knjigam.

Petar. Evala ti Ante ka' prijatelju i bratu. Bog ti platio, što si ti meni danas dao lipa svita i koristna nauka. Tvoje ću se pametne beside i mudra razgovora spominjati, do moga vika. Eto ako hoće, nije Petar neharan, ljubav neće ti poginuti. Ako sam ti dodija' s mojim ričim, a ti kume prosti. I ostaj mi s Bogom.

Ante. Bog prostio grihe i meni i tebi. A što kažeš o ljubavi, ako si mi prijatelj nemoj mi ni spominjati. Što sam znao to sam ti i kazao; e nas i Bog duži da naputimo na dobro bližnjega svogu. A sada eto ti s Bogom i do vidjenja.

Što je nova po svitu.

Ovih dana otvara se u Beču viće. Pitat će se rek bi vanredne svote za nove potribe vojske. — Ingleškoj je veoma teško na srcu, da

Digitized by Google

se je Turska približala Rusiji, te priti kroz svoje listove, da ona neće nikad dopustit, da Rusija prodje kroz Dardanele. — Kada je prošlih dana franceski parobrod ulazio u Solunsku luku i dao pozdrav topovim, s engleške i turske strane odzdravilo se je, a talijanski parobrod zanikao odgovor. Odmah je o tomu francuski poklisar u Carigradu oznanjen. — Agaj paša, ministar u Carigradu, pade ovih dana s konja i umri.

Po našim stranam.

Imenovanje: Nadbiskupom zadarskim imenovan je Dr. *Grgur Rajčević*, Dubrovčanin, čovik veoma učen i ugledan. — Po dosadašnjem trgovačkom ugovoru izmedju Austrije i Italije, talijansko vino plaćalo je carine (dacija) po f. 10 na ektolitar. Sada pri sklapanju novog ugovora, govori se, da ne bi plaćalo nego samo forinta 3. Tim bi bio lakši pristup talijanskomu vinu na naše strane, što bi bio žestoki udarac našemu vinu, koje bi na ništa spalo. Sve skoro obćine iz Dalmacije, a prva je splitska, brzojavile su ministru trgovine u Beč, moleći ga, da imade obzira na nas. Koja još nije, molimo i zaklinjemo, da to odmah učini. Inčije smo ubiveni i bez puške i bez noža. — Na 28 u gradu Krapini digao se spomenik Ljudevitu Gaju. O njemu ćemo drugi put divaniti. — Izložbu u Zagrebu pohodilo dosada priko 300 hiljada.

U Splitu.

Kraljev Imendan. — Prikosutra svetkovati će po običaju grad imendan našega Primilostivoga Vladara. Neka ga Bog požive na sriću i čestitost svoga puka!

Učiteljska Skupština. — Prošlih dana do 60 učitelja i učileljica splitskoga kotara bili su ovdi na okupu, da vićaju o različitim koristnim stvarima za školu i prosvitu puka. Na dospitku vićanja, koje je tri dana trajalo, kotarski nadzornik Haračić lipim govorom priporučio je svojim učiteljima duševno vršenje svojih dužnosti, da se ponose imenom pučkog učitelja, i naš Spasitelj bio je učitelj puka, kazivajući im, kako su oni uz svećenike najveći prosvitlitelji našega puka. Živa istina, na čast mu!

Ličnik od očiju. — Dr. Selak, ličnik očiju, nahodi se ovdi i obavlja svoje ličenje, te je već mnoge od bolesti očiju oslobodio. Šteta, što odmah ovih dana polazi!

Zubar. — Dični Dubrovčanin Ivan Stjepović Dabrović poznati zubar, koji je svuda, gdi je doprao stekao dobar glas, nahodi se u našem gradu i nastanio se u „Hotel-Margherita“ Br. 2 gdi cio dan radi i prima posite.

Vrime. — Prošlih dana palo kiše izobila, te krenulo vrime u buru, u studen kô da smo o Sv. Kati. Svit se ogrnuo zimskim kabanicam. Vitar sada pao, dan se ugrijao, taman zgodno za jamatvu.

Nekopajte mrtce prije vrimena.

U gradu Sukrišpinu u Francuskoj sprovodiše i u grob pokopaše ovih dana nikog čovika, po imenu Bulenga, starca od 70 godina, koji dan prije bijaše priminuo. Četiri momka, što ga do grobišta nosaše, učutiše putem kao da se ništo u kapsilu (nosilim) miče. Iza pokopa razgovarajući se o tomu i svi jednu istu sumnju imajući podjoše u župnika i kazaše mu, što im je na pamet palo. Župnik odmah vrcem na grobište. Podigoše ploču, tot ruke, koje bijahu na prsima prikrižene, nadjoše do očiju podignute. Podigoše mrtca, tilo se poče micati, uliše mu u usta kapac vode, pokopani gucnu grlom. Odmah ga kući pronesoše i okolo njega svi se uhvatiše, da mu život povrate. Buleng napi se juhe (čorbe) povrati mu se svist, pripozna okolostojeće i započe š njima lipo se razgovarati. Ali koju uru zatim Buleng izdahnu, a glavar mista strogo naredi, da se prije 48 ura ne kopa.

Najveći grad na svitu.

Najveći grad na svitu jest London, glavni grad Ingleške. Po lanjskom popisu broji 4 milijuna 425 hiljada duša. U njemu imade 547 hiljada 410 kuća, 1450 crkava; 76 kazališta (teatar); 2200 poštarskih i brzojavnih ureda sa 15 hiljada činovnika; 2100 bolnica (ošpidala); 1800 kavana; 570 gostiona; 3100 pećarnica; 2500 klaonica (kasara); 326 tisuća muške i ženske služinčadi. U Londonu potroši se na godinu 2 milijuna 200 hiljada vrića brašna, 260 hiljada svinjadi, 450 hiljada goveda, 1 milijun 600 hiljada teladi, 8 milijuna i 500 hiljada lovine i kokošiju, 220 milijuna riba, 510 milijuna kamenica (oštriga). Stanovnici grada Londona računa se, da troše na godinu za hranu do 2 tisuće milijuna forinta.

Smišnice.

Pošten sudac! Imao niki seljak pravdu, te da izadje na njegovu pokuša kola podmazati, dva lipa pršuta sudcu na dar odnese. Sudac primio, a njemu ni slova, već odmah poruči po dva žandara, da mu dovedu onog seljaka. Kada mu ga dovedoše, izdreči se nanj: Osam dana u tamnicu, a svih ovih osam dana ništa da nisi jio, već samo ovog pršuta, što si meni donio. Nikad više tom seljaku nije palo na pamet, da nosi sudcu dara.

* * *

Papa Grgur XVI dodje jednog dana obaći tamnice rimske, le upitavši zatvorene, zašto su osudjeni, svi odgovoriše: za ništa, Sveti Oče, za pravedna Boga! Jedan jedini nadje se, koji očitova svoju krivicu i kaza istinu. Papa će na to starešini tamnica: vanka s ovim lopovom, nije njemu mista izmedju toliko pravednih, vanka š njim, neka idje kući! I oni koji reče izpovidio svoj grih pošao kući, a *pravednici* ostali u slipiću.

* * *

Prolazio mrkom noću niki čovik kroz tisnu ulicu i namiri se na drugog prolaznika, koji ga zdjupi za prsi i reče mu: vanka novce, inčije glava s ramena. Nu ti sriće, odgovori mu ovaj, a ja taman da ću to tebi reći. Hajde u miru božjemu. Ah! ah! S bogom!

Poruke i Odgovori.

Pl. G. P. T. — Konjsko. — Kad je Vaš članak amo prispio, list je već bio gotov. U dojdućem broju svakako i zauzeti će svoje obično misto. Živili!

Č. G. A. P. — Brusje. — Naš *majstor* se je izjavio, da vaša pisma za odkriće Kačićeva spomenika nije pučka. Jednu narodnu, što nam poslaste, donosimo danas, a drugu ne ćemo tiskati, jer je vrlo obična. Zdravo!

Prijatelju M. V. — Podstrana — Radi one pisme razumiti ćete se naustice sa našim *majstorom*. Veselo!

Bećir Pušilula. — Trilj. — Nije loše; pribrat ćemo.

Dopisniku iz Vrhbrača. — Onaj razgovor nije za naš list.

Povireniku u ravne Kotare. — Na izmaku smo prve polovine godine morete kupiti novce kad hoćete. Ako je svit uhvatio za žito pšenicu, nek vam dade; akoli nè, počekajte, dok ovu kap vina proda. Nećemo, da nikoga za vrat hvatate, ali nije nami ni drago, da se oteže, jer ni nas amo neće da čekaju. Eto ni u tom krstu sto okâ! Varićak žita, pô vidra masta podmiriva „P. L.“ za svu godinu. Pozdravljamo.

Povireniku u Makarsku. — Kako želite opremismo.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 16 Listopada 1891 Br. 12.

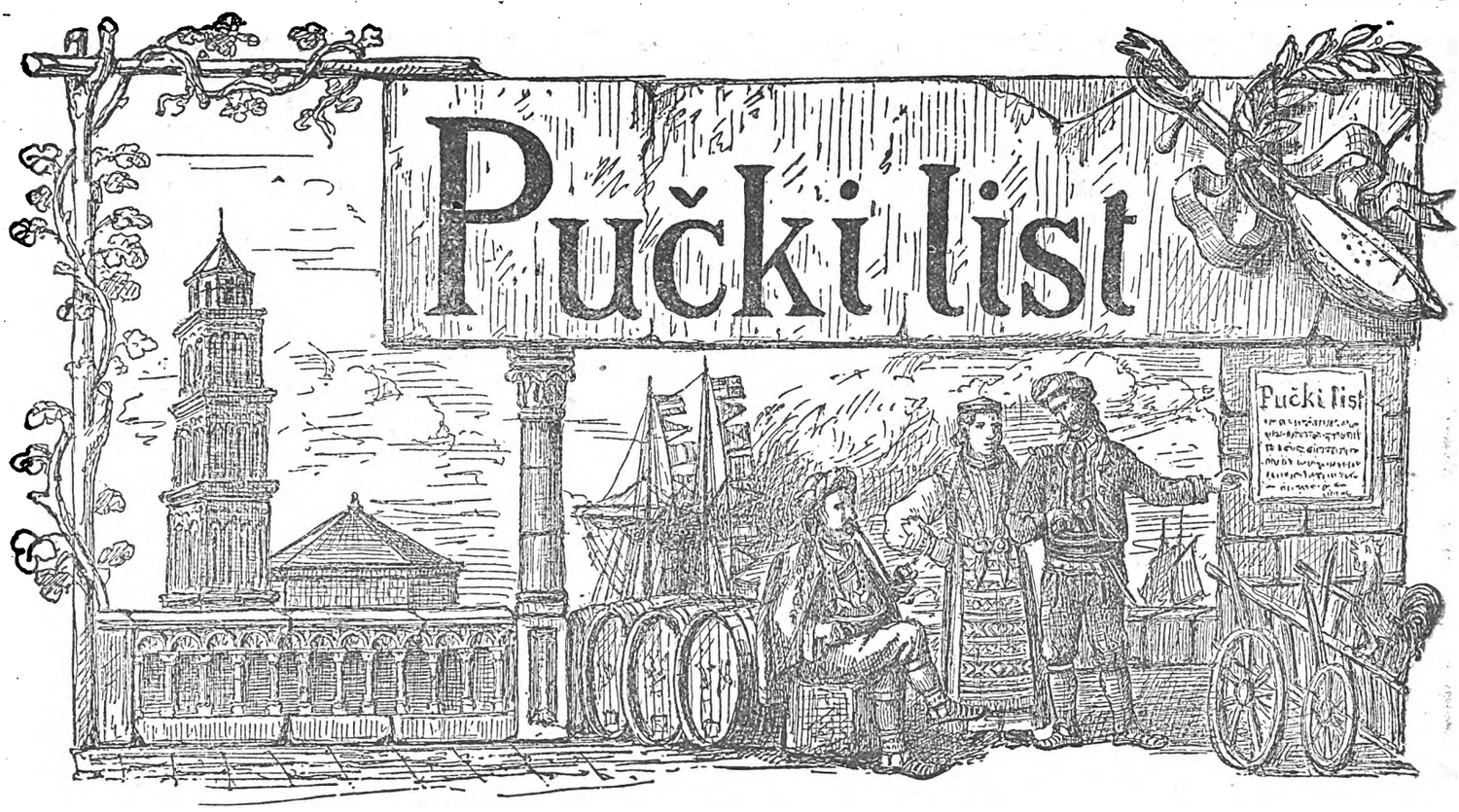

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

LJUDEVIT GAJ.

27 Rujna 1891.

Na 27 prošloga miseca hrvatski narod podignu Ljudevitu Gaju u rodnom mu gradu Krapini dičan spomenik u poprsju od sjajnoga mramora.

A tko je bio taj Ljudevit Gaj, želiš li znati puče? Bio je otac hrvatskoga naroda, prvi junak, koji ne sabljom i topuzinom, već oštrim perom i ubojitom besidom odtira dušmanina sa praga svoje otačbine, bijaše glava, koja prva razumila, što se narodu hoće, kud mu je poći, što mu je raditi. Nego da ti njegovo junaštvo vedrije bude, deder stioče, da ti malo iz podaljega zapašem, da ti kažem kakovi su zemani bili, kad je Gaj živio.

* * *

Na muci se gledaju junaci!

Okolo godine 1841, nazad dakle ravnih 50 godina, pošto poto hoti Magjarska, da stane nogom za vrat Hrvatima u Banovini. Kako ćeš ubiti najprije narod? Nedaj mu njegovim jezikom govoriti. Eto fermana iz Pešte, da se po školam, po uredim u Hrvatskoj magjarski jezik uči, govori; eto poslanici lete i obigravaju, da koga mogu zavarati, da Hrvatsku podložnu Magjarskoj učine. Kod naših odpor je gotov, ali pritisak strašan. Četovodje naše stranke, koji su se tad Ilirci zvali, stupaju na mejdan, vole glavu s ramena izgubiti, nego da im se materinski jezik pod noge baci. Surka im na tilu, crvenkapa na glavi, crvena kabanica priko ramena, zajašili konje velikaši grofi hrvatski, razvili barjak, na kojemu je bilo napisano *"odlučili smo"* idju s narodom prid banske dvorove, da pravicu pitaju, ali vojska pritiskla, tko da pisne!

Godine 1845 birali u Zagrebu podžupana. Banom bijaše niki Franjo Haller, namišćen od Magjara, da radi više za nje, nego li za Hrvate. Sve dvorište banovo bi puškami i bajonetami obkoljeno, nitko živ da pristupi. U Zagrebu sve gogoljalo. Sakupi se narod na Markov trg. Puče puška iz bližnje kuće, ubi jednoga djaka, a svitina hoće da se sabisa od jida. Jurišalo se na kuću, prozori, stakla polupana. Ban naredjuje, da vojska zatvori sve ulice Markova trga, gdi su banski dvorovi. Svitina se na to uzvrpoljilą, nasta pripiranje, vika, gungula. Vojska odpoče pucati, narod odvraćati, u malo časa trinaest ostade na trgu mrtvih i dvadeset i sedam ranjenih. Vas narod u gorkom plaču sutradan odprati svoje mučenike na grobište, na svakom kapsilu bilo je napisano: "danas meni, sutra tebi„ a na žadnjim nosilim štilo se je ovo: *O Bože, krv naša Tvoju osvetu vapi.* Takovo je stanje bilo priko Velebita. — U nas u Dalmaciji, ako se i nije krv prolivala, ništa bolje nije se stalo. Tamo magjarski, a amo talijanski jezik hotio da iztisne materinski nam hrvatski jezik. U školam, u uredima, po sudovi-

Digitized by Google

ma svud talijanština do zere. Tko je srca imao da štogod hrvatski napiše, *preturu* prikaže? Učena ruka pogazila materino mliko, sramila se hrvatskim jezikom govoriti, da joj se tko nebi *vlaškim* imenom narugao. Tako bilo po gradovima, a po selima težak uz kuku i motiku u neznanstvu živio, ni štiti ni pisati neznao, jer škola neimao; a što će mu škole, kad i ono malo što ih bilo, sve u talijanskom se jeziku učilo. To je tako tada bilo.

* * *

U gradu Krapini, u zagrebačkom Zagorju, rodi se godine 1809 Ljudevit Gaj. Reče glasoviti Napoleon, da se na materinu kolinu odgajaju narodi. Tako i je. Nitko drugi već majka naučila je maloga Ljudevita, da ljubi svoj narod. Kad sam još ditetom bio, on nam isti u svojim knjigam pripovida, sidio sam prid večer u dvorištu i gledao, kako putem prolazi ubožna seoska čeljad, gola odrta, bosa, gladna žedna, da me je tuga hvatala. Uza me stajala je majka, radila bi štogod u rukam, plela ili šila. Kada bi nevoljnog siromaška ugledala, smilovala bi se ona, te bi mene poslala, da onomu novčić, onomu komad hliba, trećemu komad poderane haljine odnesem, te bi mi onda ovako govorila: "Drago dite moje, sinko moj, vidi, ovo je ubožna čeljad, jer na nju neće nitko da gleda. Gospoda velikaši zanemarili su ih; u neznanstvu su, škola neimadu u svome jeziku, da se nauče, knjigâ im hrvatskih nedadu, ovaj će narod propasti, ako se ne izuči, ne prosvitli.

Te riči padale su na plemenito srce mladoga Ljudevita kao sime na plodnu zemlju da kašnje nikne, uzraste i ploda dade. Odmah iz ditinstva ljubio je svoj puk, zalazio u sela, u polje, drago mu bilo čuti od seljaka narodne pisme, priče, poslovice. Pismarica našega fra Andrije Kačića svegj mu je u rukam bila. Netom dovrši početne i sridnje nauke, podje na više škole u Beč. U Beču, u Gracu, u Pešti, gdi je kašnje učio, upoznao se sa učenim slavenskim ljudima, i tu, videći kako oni za svoj narod rade, odredi da i on štogod za svoj hrvatski narod učini. Okupi u kolo i drugu mladež, te hajd da se sklanjaju pisme, da se sîla zavadjaju, da se po puku idje, da mu se govori, propovida, da ljubi svoj narod, svoj jezik. Prvi on zabugari:

Još Hrvatska ni propala,
Dok mi živimo.
Visoko se bude stala,
Kad ju zbudimo;

Nije dosta besidom, već hoće se i slovom. Gaj dodje u Zagreb i zamisli, neka se izdaje i šalje u puk malen list, u hrvatskom jeziku, koji će puku oči otvarati, ali Magjari neće za to ni da znadu. Junački naš Gaj što učini? Ravno glavom kralju u Beč. Car Frano, kada je čuo mladoga Gaja, kako muški zbori, prista odmah na njegovu želju i još nadoda: „Kada tiskaju novine Magjari, zašto nebi i Hrvati"?. Godine 1834 izidjoše po prvi put „Novine Hrvatske" a uza nje malena „Danica". Pisao je s početka kajkavskim naričjem, kako se u onom kraju govori, a malo kašnje prihvatio je štokavsko naričje, kako se u Hrcegovini i našem Zagorju govori. Gaj je prvi ujedinio hrvatski narod po jeziku i načinu pisanja, te ako se danas jedna hrvatska knjiga čita i hrvatski jezik piše jednim načinom po Hrvatskoj, Slavoniji, Istriji, Bosni-Hrcegovini, Dalmaciji, zasluga je Ljudevita Gaja, koji nas je u jedno kolo okupio i tim nas snažne učinio. Okolo Gaja uhvatili se drugi učeni ljudi u Zagrebu, te uz novine, izdavale se knjige, snovala se društva, čitaonice, narod se probudjivao. Ljudevit više je svojom živom, uputnom besidom nego li perom radio. On je kao Apoštol od mista do mista hodao, puk okupljao i iz srca mu govorio, da ljubi svoju viru, svoje poštenje, svoj hrvatski jezik. Putovao je i Dalmacijom, gdi je već našao svoju iskru upaljenu i rasplamcanu. Vrcnula iskra priko Velebita, Kaznačić, Kuzmanić, Ivčević, Pučić i drugi, ustali da talijanski jaram Dalmaciji sa vrata sbace. Jeziva bijahu vrimena. Sva država u ognjenom kreševu bila. Na poljanam Magjarske, pod Bečom, u Italiji krv se lila, narodi ustali jedan na drugoga, da jedan drugoga sataru i sebi podvržu. Da nije bilo Gajeva duha, koji je grijao hrvatska srca i na obranu poticao, mučno da bi hrvatski narod glavu bio tad zdravo pronio.

Gajev duh probudio je Jelačića, koji je viteškom rukom, oštrom sabljom obranio pravo hrvatsko, probudio je Strossmajera, koji je vedrinom uma, velikodušnim srcem uzgojio, izučio, do ljudstva hrvatski narod podigao, u Banovini Gajev duh probudio je Mažuranića, Starčevića, Kukuljevića u Dalmaciji Pulića, Pavlinovića, Klaića i druge, koji su nam hrvatski jezik, hrvatsko poštenje očuvali. Sve je to plemenito srce Ljudevita Gaja pokrenulo. Sve imanje svoje, on je za svoj narod dao, vas život svoj sve do god. 1872, kada je u sidoj starosti umrao, on je za čast i slavu Hrvatske posvetio, te je dostojno i pravedno, da ga se narod spomene, kao što ga se je na 27 prošloga miseca dično spomenio i u Krapini spomenik mu podigao.

* * *

Slava neka bude neumrlomu Ljudevitu Gaju!

Ako nam se danas Dalmacija otresla jarma tudjinskoga, ako je naš hrvatski jezik nad talijanskim zavladao, njemu slava!

Ako su se čitaonice, narodna društva kod nas zavela, njemu čast, njegova je zasluga!

Ako se naša dica po svim školam nižim i višim u svojem materinskom jeziku uče i uzgajaju, Ljudevitu Gaju slava!

Stupajuć u občinu, na sud, u poglavara, u svaki ured, ako ti je danas slobodno, puče, da svojim hrvatskim jezikom govoriš, da hrvatske spise prikaživaš, da pisma hrvatska u ruke primaš, zasluga je njegova, te kada čuješ danas da ti činovnik hrvatski divani, neka ti pane na pamet Ljudevit Gaj, skini kapu i klikni mu: Slava ti dika prid Bogom i narodom bila!

I. Petrović.

Digitized by Google

Izložba u Zagrebu.

III.

Častni gospodine Uredniče!

Evo me još k vami, da dovršim ono malo, što do sada natucah u vašemu cinjenomu listu o zagrebačkoj izložbi.

Najvažniji proizvodi naše pokrajine vino i ulje obilato su zastupani u našoj dvorani. Imade baš množtvo staklenica iz svake strane pokrajine, ali, glede vina, to su najviše vina od *desserta*, ili, kako će po taljanski kaže *likvori* a mi bi rekli poslastna vina. Takim vincm naša pokrajina obiluje mnogim i plemenitim vrstima, ali od svake vrsti u ograničenoj količći, tako da kad bi jedan izložitelj primio naručbu samo za 20000 staklenica iste vrsti, našao bi se on ništo smeten odkud da ih stvori. Imade nikoliko staklenica, koje se baš ističu glede bistrine proizvoda, kano glede ukusnih etiketa i načina začepljenja, ali se u obće može opaziti, kako kod većine naših proizvoditelja nije još poznato umitničko bistrenje vina i naime onih vina, koja su za *dessert* odredjena, jer mnogo takovih izložaka neukazivaju onu zahtivanu bistroću, koja toliko doprinaša ugledu vina i njegovom uzdržavanju. Vina izložena u ukusnim staklenicama po hrvatskim gospodarima, odlikuju se bistrinom i prozirnošću francuskih vina. Ono što je slabo zastupano kod izložbe, jesu prosta vina, to jest vina svagdašnjega potroša i naime one vrsti crnoga vina, koje se šalju u inozemstvo. I ono ništo što imade kod izložbe takih vina, najviše su od zadnje jematve tako, da nisu još ni sasvim uredjena te nika pokazivaju još koji trag vrenja. Takova vina morala bi biti od tri ili najmanje dvi godine, jer se po svitu mladja vina ne piju, ali na žalost to nije moguće za sada kod nas, jer gospodaru kao i težaku hoće se novaca i jer u obće nisu poznata našim vino proizvadateljima dobra pravila vinarstva.

Ulja takodjer imade nikoliko baš lipih staklenica, po kojima se može shvatiti, kako su naša ulja izvrsna i kako bi se ona mogla takmiti taljanskim i francuzkim, kad bi se pametnim načinom postupalo pri pravljenju ulja.

Većina naših uljah nima zahtivanu bistroću i prozirnost, što proizlazi najviše s toga, što se kod nas u obće proizvadja ulje nakon mečenja maslina, i što malo tko da svoje ulje umitnički izbistri. Vrsti su dobre, ali nije umitnosti pri pravljenju. Vidi se u našoj izložbi nikoliko primiraka sira, po kojima se može suditi kakvi bi se izvrsni siri mogli praviti u Dalmaciji, kad bi se razprostranilo poznavanje pravila sirarstva. U obće naši siri udaraju osobitom neugodnom žestinom, pa nisu koliko bi tribovalo tvrdi iz vanka, ni meki unutra. Oni su u obće usireni samim mlikom od ovaca, iz kojeg se nedobiva najbolja vrst sira, ako se š njim ne primiša ništo kravjega ili kozjega mlika. Mali objam pa izloženih sira dokazuje kako u našoj pokrajini, u kojoj ovaca imade mnogo, nije se još osnovalo nikakovo mlikarsko društvo, po kojemu bi se usirili veliki siri, te bi isti bili sočniji unutra i tvrdji iz dvora, pa bi tako bolje sazrivali i uzdržavali se. Osobito u zadarskom kotaru velika je obilnost mlika, pa kad bi se poboljšao način spravljenja sira i proizvadatelji bi se sdružili, tako bi grana poljodilske obrtnosti pružila puku baš znatnu korist.

Imade u izložbi nikoliko baš lipih klasova šenice, pa bi se ja baš radovao onomu gospodaru u Dalmaciji, kojemu bi bilo nikoliko vriti oranice takovim klasovima pokriveni.

Drvorezbarskih izložaka imade nikoliko komada vodira, končarica, kudilja i drugih sitnarija. Take jednostavne radnje izvedene su bez umitničkih pravila ni nauka, simo, tamo, po kojemu oštroumnomu seljaku, koji nebi znao se odalečiti rezkanju tih uvik jednakih predmeta i rezba tako da, kad umre on, mirna Bosna, dokle se ne rodi drugi seljak, koji će iste radnje opetovati. Ako nam ove radnje dokazuju, kako je kod nas ova grana obrtnosti sasvim zanemarena, uviravaju nas istodobno, koliko bi se mogao oštroumni naš puk u drvorezu iztaknuti, kad bi bilo i kod nas zanatljijskih i obrtničkih škola, kako ih imade u Hrvackoj i Slavoniji. Dakako da ovde ne spadaju dvi ili tri izvrsne radnje drvenoga slikarstva izložene po dalmatinskim pitomcima inozemskih škola.

Ja vam neću još na dugo, gospodine uredniče, sve izložke opisivati, jer za to nebi meni bilo vrimena, kao ni u vašemu listu prostora. Ja vam opetujem, na čast naših izložitelja, kako imade u našemu pavilonu izvrsnih izložaka vina, ulja, sira, i. t. d., i. t. d. ali da *u obće* nam je opaziti, kako našim proizvodima manjka još ona umitnička savršenost, po kojoj bi oni spadali u prvi red predmeta društvenog rabljenja, dočim sada oni se ne dadu drugčije smatrati, nego kano prirodine, kojima triba umitnost tudjih zemalja. Ovo nikoliko opažaka što sam vam pridočio, ograničivši se samo na nike predmete i koje bi se mogle protegnuti na veći broj izložaka, učinio sam ih jer, po mojemu skromnomu sudu, korist izložbâ sastoji najviše u tomu, da se vidi što zemlja radja, što ruke izrade, pa po tomu i prama drugim pokrajinam, što bi mogla zemlja radjati, što ruke izradjivati, jer kad bi smo svaku našu hvalili i svaku našli plemenitu, došli bi smo do zaključka, da smo mi u Dalmaciji najnapredniji i najprosvitljeniji ljudi ne samo trojedne kraljevine, nego i svega svita, i da nam, žali Bože, u Dalmaciji svaka piva.

Niki su rekli, da bi bilo korisno kad bi nikoliko naših seljaka moglo posititi zagrebačku izložbu. Da vam pravo kažem, ja takoga mnenja nisam. Naši bi jadni seljaci kod izložbe mnoge stvari vidili, koje nebi razumili i još više drugih, koje nebi znali naslidovati, niti bi oni pa znali nagovarati upotribljavanje potrebitih sredstva za obrtnički i poljodilski napridak i razvitak naše pokrajine. Misto njih, (ali molim vas, gospodine uredniče, da bi to ostalo medju

Digitized by Google

nami), misto njih dakle, ja držim da bi korisnije bilo, kad bi zagrebačku izložbu pohadjali članovi naših mirodavnih krugova, kano prisidnici zemaljskoga odbora, zastupnici na zemaljskomu saboru, članovi pokrajinskoga školskoga vića, savitnici namistništva i napokon sastavljači pučkih školskih knjiga, pa proučavali sredstva, po kojima su se poljodilstvo i obrtnost u Hrvatskoj i Slavoniji tako razvijali i mogućno upotribljavanje istih i u našoj pokrajini uvesti.

A sada lipa vam hvala, gospodine uredniče, na gostoljubivosti vašega lista i izvolite primiti izraz moga štovanja.

Konjsko u Rujnu 1891

P. Tartaglia

Molitva Sv. Petru

Sveti Pero u raj grede
Za njim babo trkom trči,
„Pričekaj me, sveti Pero,
Da ja stobom u raj gredem,
U raju ću vapijati
Vrata rajska otvarati,
A paklena zatvarati.“
„Tam se vrati, dragi babo,
Ti si bio na' nom svitu,
Na onom svitu težak bio
Ti si tuje zemlje or'a,
Tuje meje primišćao
Ti se kleo i prikleo,
Da ti nisi doorav' o
Ali jesi priorav' o
Nisi raja zaslužio
Već si pakô zadobio.“

*
* *

Sveti Pero u raj grede
Za njim majka trkom trči,
„Čekaj mene, sveti Pero,
Da ja stobom u raj gredem,
U raju ću vapijati
Vrata rajska otvarati,
Paklena ću zatvarati.“
„Tam se vrati, mila majko,
Na svitu si bila tkalja
U čunku ti priticalo,
Ti se klela i priklela,
Da ti nije ni doteklo,
Ali jest ti i priteklo,
Duši misto izgubila,
Nisi raja zaslužila
Već si pakô zadobila.“

*
* *

Sveti Pero u raj grede,
Za njim seka trkom trči,
„Čekaj mene, sveti Pero,
Da ja stobom u raj gledim,
U raju ću vapijati
Vrata rajska otvarati
Paklena ću zatvarati.“
„Tam se vrati, mila seko,
Ti si bila na' nom svitu
Na nom svitu veziljica
Ti si tuje vezlje vezla
U igli ti priticalo,
Ti se klela i priklela,
Da ti nije ni doteklo
Ali jest ti i priteklo.
Duši misto izgubila,
Nisi raja zaslužila
Već si pakô zadobila.“

*
* *

Sveti Pero u raj grede
Za njim bratac trkom trči,
„Čekaj mene sveti Pero,
Da ja stobom u raj gredem
U raju ću vapijati
Vrata rajska otvarati,
A paklena zatvarati.“
„Ajde, ajde, mili brate,
Ti si bio na' nom svitu
Na planini čoban bio,
Ko je gladan dohodio,
Ti si njega nahranio,
Ko je žedan dohodio,
Ti si njega napojio,
Ko je god gol dohodio
Ti si njega zaodio,
Duši misto pripravio
Ti si, ti raj zaslužio.“

*
* *

Kleče Ivo, kleče Pero
Te se Bogu pomoliše
„Daj nam Bože, tanku dlaku,
Da ju spuščim u dnu pakla,
Da izvadim svoju majku.„
Bog im dade tanku dlaku
Spuščiše ju u dnu pakla
Mnoge duše prifatiše.
„Treni Ivo, treni Pero
Neka duše odpadaju.„
Trenu Ivo trenu Pero
Pritrže se tanka dlaka
Ode majka u dno pakla!

Priobćio **P. B.**
bosanski-Hrvat iz Banjeluke

Fra Nikoline Napomene.

II.

„Obećanje je za poštena čovika pravi dug,“ veli poslovica, pa evo i mene da se odužim, te da nastavim fra Nikolin razgovor.

Čemu za Boga želiti i očikati bolja vrimena? Kada za čim nastojimo i staramo se, tada sami stvaramo bolje zemane. Radnja ne zna nego dodijati. Ko žive o ufanju, umire od glada. Ne ima koristi bez muke; tako govori mudri Franklin, dakle, pomozite, moje ruke, pošto ne imam dobara, ili ako ih imam, fino su porezana. Ko ima zanat, ima vlast, koja daje čast i korist. Nego valja raditi svoj zanat i činiti vriditi svoj um, drugčije zemlja i vlast neće nas pomoći da platimo poreze. Ako smo radljivi, ne ćemo nikada umriti od glada. Glad gleda u vrata radnikove kuće, ali se ne usudjuje unići; niti će ulisti sudbeni dvornici ni stražari, pošto radnja plaća dugove, dočim ih nevolja povećava. Ne triba vam izkopati blago, niti baštiniti od

Digitized by Google

bogatog rodjaka novca i imetka. Ori duboko dok drugi spavaju, pa ćeš imati žita za sebe i za prodaju. Radi danas, jer ne znaš hoćeš li sutra biti zapričen. „Bolje danas jaje, nego sutra kokoš," veli naša poslovica, a druga se opet udomaćila" Ne odgadjaj nikad do sutra, ono što možeš danas učiniti.

Da budete u službi dobra gospodara, nebi li ste se postidili, da vas nadje prikrštenih ruku? Niste li vi svoji vlastiti gospodari? Stidite se dakle naći se prikriženih ruku, kad imate toliko posala, da činite za sebe, za svoju obitelj i za svoje misto. — Da rukovodite ratilo, ne mećite rukavicâ; spomenite se da podkovana mačka ne hvata miševa. Istina je, da se ima vele raditi, a možda ne imate snažne mišice. Nu proslidite odlučno, pa ćete viditi čudesâ." Zrno do zrna pogača, kaplja po kaplja morača," kaže naša poslovica, a ti sam puče, veliš: „Kap po kap dube kamen." Radnjom i ustrajnošću miš prigrize najdeblji konop. Silom malih udaraca povaljuju se veliki dubovi.

Čini mi se čuti koga kao da prigovara: „Valja prije malo dobiti." — Dragane moj, ako hoćeš nateći se dobitka, upotribi dobro svoje vrime, a pošto nisi stavan od jednog časa, ne gubi sate. Dobitak je vrime, da činiš što koristna: radiša će naći taj dobitak, neradiša nikada, pošto život dobitka i život linčarenja jesu dva života. Mnogi bi hotili živiti bez radnje i samo svojom duhovitošću. Medjuto kad nestane glavnice propadaju, dočim radnja dava dobrostanje, obilnost i cinu. Biži od zabavâ, one će te sliditi. Dobra prelja nije nikad bez košulje." Odkada imam ovcu i kravu u staji svak me pozdravlja," govorio mi jednom niki Zagorac.

Danas ti eto, puče, ovaj ulomak fra Nikolina govora, a u drugom broju nastavit ću, što je kazao, kako postojanost i briga daju istu korist, a tako isto umirenost i štedljivost, te kako valja sam po sebi nastojati za svoje posle. Dotle da si zdravo i veselo tvom

Bartulu Matijaci.

Vuk i lisica.

Sjatače se vuk i lisica. „Da ima štogod, ja bi se založio." „Ajmo na pir" lisica će. „Gdi?" „Znam ja." Na tavanu svatovi, a oni u podrum. Vuk prione uz vino, a lisica uz maslo. Kad se vujo dobro ponapio, prišapnut će lisici: „Ja bi zapivao!" „De, ali polagano." Počme vuk: Uhu huh! prije izpod glasa, a posli čuo bi ga u treće selo. Zaćutaju svatovi: ćorava rabota. Bome, vuk. Sleti doli, udri po njemu. Lisica se sakrij i nikako omakni, da vuka izčika. „Šta je, jesi li živ?" „Jesam, a ti?" „Lako je tebi, striko, ali se meni moždani vide. Pogleda je vuk, lisica sva obrzdana od masla, misli: eh nije ričih. „Ponit ću te!" Vuk nosi, nosi, a lisica zapivaj: „Bože mili, na daru ti hvala, gdi bôn vujo evo nosi zdrava!" Raztriznio se i vuk malo, pa je ostavio. Lisica nadje vršvu ribe, dade i njemu neka okuša, kakva je lipa. „Gdi se lovi?" „Ajde da ti kažem." Odu u blato, gdi su konji ubahtali. Zima pusta i žalostna, para im izaći: „Evo ovdi, ali valja popostati, dok silu naloviš: stavi rep u rupu. Vuk poslušao: stoji, stoji. Rad onda pripovid uhvati. Do ponoći, do zore, vuk ni makac. Svanulo, ugledaju ga seljani. „Šta je ono?" „Vuk!" Oni k njemu, kô po privezanu: rep mu se u rupi zamrzao. Trzaj se, trzaj, dok jedva golorep uteci. Šta će, kako li će!" „Neboj se, vuče!" tiši ga lisica. Priveže mu kučina: rep trojinom veći, no je prije bio, ali koja hvajda kad boli. Navede ga u večer, gdi kiridžije vatru ložile. „Ajmo priskakat!" Hitra lisica, hitro priskoči. Vuk da će bolje, opali rep „Kuku!" a kiridžije po njemu, dok ga nesmlati. — Lukava je lisica!

Priobćio *S. Dragoni.*

JESENSKA PISMA

Evo svanu jesen mila
Vinom nas je nadojila,
Košto ima već zemana
Nepamtim ju ja odavna.

Jesen ova baš se može
Spominjati, dobri Bože
Jer urodi dosta vina
Ulja, žita i kumpira.

Neka težak radi polje,
A na pomoć Boga zove,
Jer brez Božje zašto volje
Rodilo nam nebi polje.

Jer brez truda, i brez muke,
Ostanut će prazne ruke;
Jer linčina nema ništa,
Sve prodaje do ognjišta.

Sada moji vi mišćani,
Svi težaci i gradjani,
Napijte se novog vina,
Falte Boga Gospodina.

Neretvanac.

Poslovice i Rečenice.

Brez primicala napršnjak se oprest nemore.
Čuvaj imena, dočekat ćeš vrimena.
Drži se puta čavljenjaka i čovika starenjaka.
Gdi je drača, tu je puna bačva.
Gô nemore se svuć.
Grube kuću teku, a lipe kolo vode.
Iz malašna se trn oštri, koga će ubosti.
Iz upljuvka crv.
Iz iskre vatra.
Izpeci, pa reci.
Jedna ripa, priko svega lita.
Kus do srdca, a glas do vika.
Kuća izgori a dug uteče.
Koliko su mu usta naporuči, malo govori.
Kurva u plač, a lupež u zakletvu.
Lakom više daje, a lin više obadje.
Namirila se tikva na čepinu (čovik na ženu).

Digitized by Google

Ni u tikvi suda, ni u ženi druga.
Ni zlu steci, ni dobru ostavi.
Nema krčevine bez otčevine.
Niti svijuh drva posici, niti bez njih doma dodji.
Ni u šuši glada, ni u kiši blaga.
Niti mu u kući mlado plače, niti staro kašlje.
Ni golu mista, ni ubogu beside.
Ni sebi prodao, ni meni darovao (imanje prodao).
Novo sito o klinu visi, a staro se po nuglu valja.
Neznam što je u mihu zavezano.
Milostivo srce, krvavo l ce.
Mrtva se neboj, a živu neviruj.
Od pljuvake potok.
Od zla dužnika, i kozu bez mlika.
Oli kučku ubi, oli žrvanj razbi (jeli se tko na što namečio).
Prikaže se kao misec u vodi.
Prigode beru jagode.
Prodaje ripu za rodakvu.
Sidine u glavu, a pamet u stranu.
Smeten kao misec u vodi.
Stari dug, a nova zakrpa.
Supor kola lomi.
Svaka je kučka na svom koritu ljuta.
Sve mu je jedno, kô slipcu dan i noć.
Štap u ruci, a pamet u glavi.
Što mutna odnese, bistra nepovraća.
Što ovca ležeć gleda, daleko nije.
Tko mu je vruća postelja, onomu je studen ručak.
Tko se hvali, hrdjom se brani.
Tko ulazi prav, ne izlazi zdrav, a tko ulazi živ, neizlazi živ.
Tko u noći radi, dlakavo jide.
U ležećega nema izora.
U meka likara, smrdljive rane.
U nakaze su i oči i riči.
U njoj ti je poput juneta prama šarenim vratim.
Uranak za vas danak.
Uza suha, i zelena gore.
Vatru polij vodom (trni smutnju.)
Ženi sina od plemena, sadi lozu od temelja.

Pantelija Mutibarić.

O jamatvi — trgovini vina.

Grohote (na Šolti). Jamatva dobra bila. Ona kiša pala ka' mana s neba. Vino se bîlo sve prodalo po 18 for. ektolitar, ili 12 barilo. Smokava ove godine, dosta se osušilo, prodalo bi se po 8 novčića kil, rogača isto po 8 nov. kil, ali neima ga vele.

Starigrad. Jamatva obilnija od lanjske. Vino bîlo po Plaži platilo se do 18 ektolitar, ovdi po 16 i bolje. Crno plaćaju trgovci po 10 ali ga svit neda. Maslina puno opalo.

Grablje (na Hvaru). Jamatva ne loša. Vino se bîlo prodalo po svemu našem otoku. Cina mu je doprla do 20 forinta ektolitar. Buhač se prodaje od 37 forinta do 40 sto kila, kvintešencija po for. 3 boca, koja teži 2 kila i 24 dekgr.

Korčula. Crnog se vina ništo prodalo. Cina mu je od 10 do 12 ektolitar.

Metković. Vina kô i vode, hvala Bogu. Odavna ga Metković nije ovako zapamtio. Kukuruza tako, tako. Od zdravlja dobro. Nikad manje groznice.

Gomilica (Kaštela). Jamatva je gotova, ali nije bila posve dobra. Mast se dobro prodao; bratimsko išlo po 18 forinta, a po selu kupuje se po 17 kaca.

Šućurac. Niki prodali vino po 18 ektolitar.

Donja Poljica. Nemoremo se tužit na litinu. Bilo vina dosta U selu Podstrani pak posve obilato. Kupci su počeli obilazit ali cina još nije pukla. Nadati se je do 10 for. barilo.

Pag. Cina vinu od 12-13 ektolitar.

Tugari (sridnja Poljica). Vino se prodalo po 9 for. barilo.

Jesenice. Prodalo je nikoliko konoba. Cina se vrti od 9 do 10 po barilu.

Klis. U nas se do kapi prodalo po 11 forinta barilo.

Solin. Malo tko da nije još vino prodao. Cina lipa, od 10 forinta unaprid po barilu.

Razgovor na Sudu.

Marinko Zorzi i Petar.

Mar. S vragu i puntari i tolomaši i *partidi* i stranke . . . . . i sve! . . . .

Zorzi. *Ke nova, kumpare* Marine?

Mar. *Proprio* Angjekrst doša' na' vi svit. Sad bi ju raskini od jida . . . . Učinili mi na občini *kartu* na arvaskom jaziku, pa moj *advokat* sta se muštapit, ružit me, da on nerazumi . . . da ovo . . . da ono . . . . Nek grè k . . .

Petar. Je valaj glava i taj tvoj *advokat*! a oprosti, kume, da ti u besidu ulićem. U Splitu, pa nezna hrvatski?! Neka dodje u Sinj, ako ga je majka rodila! Bilo bi komu trke, ja mu kažem . . . .

Zorzi. *Invece* u našem *paizu* činidu sve *karte* na *komuni* na talijanski. Nema ti tega *arvaske a nošiorandò*!

Petar. A odkle ste, vi kume, ne budi vam žao.

Zorzi. Od *komune* od *Neresi.*

Petar. To s Brača, bolan?

Zorzi. *Šiorši*!

Petar. Pa, po Bogu brate, koji se kod vas tamo jezik govori, bit će kao i kod nas hrvatski?

Zorzi. A negovoridu *miga* ka' u Vlâškoj. . . .

Petar. Ma što mi ti to sad prkljaš. Čoviče božji, pitam te ja, kojim jezikom govorite vi tamo na Braču?

Zorzi. Oh *polboga, kediskorši*, arvaski, ka' i vi *duperamo* u *famiji*, ali u *oficijim*, u *komuni* u paroha sve talijanski, jer *kalkulaju*, da na *guvernu*, na *preturi* nebi *kapili* jazik arvaski, *Prežempio* naš šior *poteštod* sve piše talijanski i *otenji* sve ča hoće. . .

Mar. Kako je i u nas sve prije bilo. . . . . .

Petar. Što je bilo, bilo. Jednoč bilo sad se spominjalo. . . . I ja sam vam, braćo, dalje od stranke, od zavade svake, ali nedam da na jezik moj itko pljuje. I ti, Marine iz Splita, i ti kume s Brača, i ja iz Sinja, ma jesmo li, ljudi božji, svi od jednog jezika, od jednog naroda. I tebe Varoška, i njega Bodulica, i mene Vlajina, ma jeli svih mater hrvatskim jezikom naučila. Govorimo hrvatski s našom dicom u kući, s našom rodbinom u rodstvu, sa mišćanim u mistu, pa zašto negovorit na sudu, na občini, prid popom, prid fratrom, prid svakim! Pa eno Tudešci, šta su po vino došli, čujem jutros jednoga, proša' priko pazara, siplje riči svojim jezikom, kô da je u srid

Digitized by Google

Beča, eno Puljiz na rivi prodaje kapulu i balabra talijanski ka' da je u srid Kalabrije, a tako vam poštenja, i imena, kojega na sebi nosite, mi Hrvati, da nesmimo na svome topragu svojim jezikom govoriti? Gdi vam je pamet, gdi poštenje?

Mar. Lako je za govorit, ali pisat te hoću vidit.

Petar. Je ti i ta mudra! Ma bolan ne bio, ono što čovik nemore ustima kazat, piše u pero, kaže pisanjem. Kad moreš govorit, moreš i pisat. Eno ti u nas u Sinju, dodji prid načelnika, prid sudca, hajde plati travarinu, kotlarinu, piši, govori što hoš, sve hrvatski. Pa evo i ovdekac, koliko sam puta stupio, valja reć istinu, istina je Bog, ja sve hrvatski i govori, i nosi *karte* od moga odvitnika iz Sinja, ma niko živ po duši, da mi slova reče!

Mar. A kad *advokat* neće da ti arvaski napiše?

Petar. Ala truda! Digni *karte*, ostavi ga, hajd u čovika, koji pozna tvoj jezik; plaćaš ga! Jeli tako, *parune*?

Zorzi. *Siguro.* Vi dobro *ragjonate.* Ma *digo mi*, kad je *poteštod* i sva *komuna* tomu *kontra.*

Petar. Ništa lakše, post ti se ohladio. Vi birate i načelnika i vitnike u občinu, jeli? Dobro. Koji neće, da tvoj jezik ljubi, nedaj glasa zanj. Neka vas je dobra polovica složna, posao gotov. . .

Mar. A *ben* za občinu privrnut najlakša stvar. Evo i u nas je bila pri talijanska a sad je naša. . . .

Petar. Eno mi uleti u sobu sudac. . . S bogom ljudi, oprostite. . .

Mar.-Zorzi. Bog grije. S bogom!

Mar. Vidi, ča sam ti hti reć, jema sto razlogi oni Sinjanin. Advokate mi našim pinezima plaćamo, dakle nek nas našim jazikom služe, a tako i drugi *impjegati.* A občina, vaja reć pravo, u nas sve arvaski. Dojde mi dikod poziv, moj mali, ča gre na *skulu*, proštije ti ga, brate, i razumi, sve ka' slava ocu; a da je talijanski, ka' prí, nebi slovo, da ga zakoješ.

Zorzi. A kad u našem *paizu*, gospoda, *proprio* ča su *študiani*, neće da *aboduju* za ovi jazik.

Mar. Znam, znam i u nas su taka gospoda. Da ti kažem, *paron* Zorzi, bit će dvi oli tri godine. Bili *votacijuni* za nikog *deputada* Biondu, sazvali nas težake u *šocietad* na dogovor, pa počeli nam nike *predike* talijanski činit. A mi stali mrkočat, ča nas varate, ča našim jazikom arvaskim negovorite i još je tu bilo besid, pa bili virova, odma privrnuli na arvaski. Znadu i gospoda arvaski, ma ni ih voja.

Zorzi. Drago mi je, Marine, da smo se *inkontrali. Intendiću* se ja za ove posle u nas sa meštrom *Tonetom.* Ostaj mi s Bogom, gren na *prokuru*, jeli gori na gornji pod.?

Mar. Je, je. Bog s vami!

Zorzi. *Adio!*

Što je nova po svitu·

Prošlih dana naš primilostivi Vladar pošao je u glavni grad Češke Prag, da obadje izložbu. Bio je velikim veseljem dočekan i zadovoljan ostao o virnosti i ljubavi svoga puka. Uputi se zatim na siver u grad Rajihenberg, gdi gotovo sve sami Nimci obitavaju. Nezna se kako ni tko, nikoliko vrimena prije nego je Car imao proći, dočulo se da je izpod jednog mosta željeznice blizu tog grada prasnula žestoka bomba. Tako bi. Podjoše tamo i nadjoše most malo uzdrman a smrad od praha i druge ubojite smise velik. Odmah ponapraviše što bijaše poštećeno i dadoše na znanje. Naš viteški vladar ni malo na to ne uzprenuo, prodje sritno kašnje priko tog mosta. Sa svih strana njegove države doletilo mu brzojavom čestitaka, svak je Bogu zahvaljivao, da je spasio od pogibelji okrunjenu glavu, dobroga Vladara puku svomu. Za krivca se još nezna. Namistnik Češke obetao je onomu, tko krivca oda, 10 tisuća forinta dara. — Dospio je u Francuskoj glasoviti Bulauže. On se je bio digao, da bude barjaktarom francuskog naroda, i u prvine bio je strašno k sebi svit privukao. Vlast francuska potirala ga je iz domovine. Skitao se je amo, tamo. Zlo živio, zlo dovršio, na 30 prošloga ubio se je puškom u gradu Bruselju na grobu svoje ljubovce. — Knez Nikola crnogorski naručio je u Engleškoj tri broda na paru, koji će voziti žito i drugu trgovinu iz ruske Odeše u Crnugoru. Bit će učinjeni tako, bude li potriba, da će moć i za rat služiti. — Bugarski izseljenici poslali su knezu Koburgu zadnju opomenu, da ga neće više u svojoj zemlji viditi. Ako se ne odaleči, bojat se je nemira na istoku.

Po našim stranam.

Izložba u Zagrebu prikoračila je broj 400 hiljada pohodioca. Ovih dana bili su braća Česi. Zagreb ih je lipo primio, i svaku im počast učnio. Nagrade već su se počele dil ti. O tomu ćemo u dojdućem broju na dalje govoriti i imena nagradjenih iz Dalmacije doniti. — Na 7 tekućega desetak odličnih gradjana iz Zagreba pošlo je u pohode najslavnijem našem biskupu Strosmajeru u Djakovo, moleći ga, da bi se i on udostojio pohoditi zagrebačku izložbu, gdi bi mu Zagreb svečani doček pripravio. On u svojoj skromnosti izpriča se i obeća, da će drugom zgodom u mili Zagreb doći. Na koncu dugog srčenog govora, reče, da je spravan i život za narod svoj žrtvovati. Biskupu bi poklonjen lip dar sa slikom grada Zagreba i izložbe uz tisuću i petstotina podpisa.

U Splitu.

Prodaja vina. — Do 50 trgovaca vina računa se, da se je ovih dana u Splitu izminulo. Trgovci vanjski svakidan sve to više vrve, neka ih težak ne odbije visokom cinom, pa će naše vino vrstno se prodat.

Pir. — Mladi i našem puku poznati ličnik Dr. Jure Buić Starogradjanin, oženio se je ovih dana sa gospodjicom Josicom pl. Rendićevom. Mladoj nevi i gjuvegiji od srca čestitamo i svaku sriću od Boga nazivljemo!

Povirenstvo željeznicâ. Svake godine drži se u našoj državi u kojem gradu sastanak želježničkog povirenstva. Ove godine držao se je u Sarajevu. Sve povirenstvo (u sve ih je 28) sa vrhovnim poglavarom barunom Czedikom bilo je u ponediljak u Splitu. Obašli grad, Solin, provezli se do Knina, pa u Šibenik na parobrod. Daj Bože, da bude koja hvajda za novu željeznicu.

Digitized by Google

Svašta po malo.

Najveći i najlipši brod. Ovih dana zaplovio je po prvi put po sivernom moru najveći i najlipši parobrod što ga je na svitu. Zove se *Polarnoja Zvizda* (Siverna Zvizda) a pripada carskoj ruskoj obitelji, koja je baš ovih dana na njemu do Danske doplovila. Imade 436 noga dužine, 46 širine a 20 dubljine. Njegov stroj goni na 7 hiljada i 500 konja snage; hoće mu se na dan 100 tonelata uglevlja (karbuna); imade 6 valjaka (cilindra) i 10 kotluša (kaldaja). U velikoj dvorani pri krmi tri su stola, za kojim more siditi 80 osoba sasvim lipo.

Zor-konja. U Rumunjskoj niki Bečlija kupuje konja i daje gospodaru 50 hiljada forinta. On ga neda. Kažu, da je ridkost od konja.

Koliko se vune troši. Na svemu svitu troši se vune 8 milijuna 720 hiljada i 800 kvintala (kvintal je 100 kila). Najviše troš Francuska, to jest 1 milijun 900 hiljada kvintala.

Koze. U Grčkoj na svako 100 osoba odpada 119 koza, u Španjolskoj 23, u Italiji 7, a u Austriji na svaku 100 čeljadi jedva 5 koza.

Smišnice.

Došla dva Zagorca u Zagreb. Trefiše se prid župskom crkvom, baš kad je veliki narod ulazio, te udjoše i oni. Umišavši se u svitinu, smakao jedan drugomu s'oka. Luku proturaše do velikog otara a Ivana do orgulja (organa). Hotili se viditi i saznati gdi su, te kad je najveća tišina u crkvi bila, Luka će ti iz svega grla: Oj Ivane gdi si? A Ivan će njemu: *Evo me na tavanu kraj svirala.*

* * *

Niki pijanac, kojemu je vas nos od pića bio pocrvenio, upita jednom svog ličnika, što da učini, a da mu nos nebude crven. Ličnik će mu: *Pij, dok ti nepomodri.*

* * *

Podje Ličanin na magaretu ravno u Beč kralju da mu se potuži za nepravdu. Kad se vratio kući, pitali ga mišćani, kako je u Beču, a on će njima: *Gori Beč od naše Like; ta nimaš gdi ni magare privezati.*

* * *

Natovario čovik na magare žito, da u mlin odtira. Goni, goni, a uvik govori: jesam li ja Nikola, nisam li ja Nikola. Samlio, pošao kući, uvik isto govoreći: Dodje kući, zove ženu: „Oj Mare!“ „Šta je“ „Gdi je Nikola?“ „Otišao je u mlinicu“. *Ah, onda sam ja!*

Cine na Splitskom pazaru.

Pšenica	prve vrsti	kvarta	po	fior. 7.33
„	sridnje „	„	„	„ 6.83
„	niže „	„	„	„ 6.33
Ječam	dobre „	„	„	„ 4.50
„	sridnje „	„	„	„ 4.—
Kukuruza	dob. „	„	„	„ 5.—
Zob	„ „	„	„	„ 2.33
Kumpiri	bili	oka	„	novč. 3.—
Sino	prve vrsti	bala	„	„ 4.50
„	sridnje „	„	„	„ 3.75
„	niže „	„	„	„ 3.50
Bile vune	prve vrsti	oka	„	fior. —.90
Crne „	„ „	„	„	„ 1.40
Duzina	jaja		„	novč. —.24
Par	kokoša		„	„ 1.15
„	pilića (pulastara)		„	novč. 60-80
Vrića	ugljevlja		od	novč. 75-85

Cine mesa u Splitu.

Govedina	dobre vrsti	kil	po	novč. 50-·
„	sridnje „	„	„	„ 45—
Bravlje	prve „	„	„	„ 38—
„	sridnje „	„	„	„ 32—
Janjetina	dobre „	„	„	„ 50—70
„	sridnje „	„	„	„ 30—50
Teletina	dobre „	„	„	fior. —.80
Prašćevina		„	„	novč. 50—70

Potrošak mesa.

Prošlog miseca ubilo se je u Splitu goveda 171, teladi 62, bravâ 3 hiljade i 26, janjaca 927.

Cine ribe u Splitu.

Sitne ribe	kil	od	novč.	10—20
Trlja	„	„	„	40—80
Cipala	„	„	„	40—70
Škuša	„	„	„	30—60
Landovine	„	„	„	20—32

Poruke i Odgovori.

Č. G. F. K. — Okolica. — Članak „Poštuj staru čeljad, begenišimo. U dojdućem broju.

Č. G. M. P. — Klis. — „Poslovice o Bogu“ nisu loše, ali dosta obićne. One su nam poslovice ugodne, u kojima je misao jedra, jezik izrazit, živ kô kremen. Pročitajte Pantelijine iz Imoske krajine. Ustrpite se, iznašat ćemo redom. Zdravi nam bili!

Č. G. D. C. — Zadar — Dobro, u dojdućem broju.

Sastavljaču razgovora — Postire. — Nije ono za nas, bacili smo u koš. A zašto vaše pošteno ime krijete?

Č. G. J. D. N. — Trpanj. — Dobre one vaše napomene. Netom se malo urede, ući će u list. Sa tiskarom govorit ćemo.

Mladom Cetinjaninu. Bit će dobra ona pisma, što hoćeš, ali nije *pučka*, nije za nas.

POZIV.

Kad deset, dvadeset do trideset svaki put od broja do broja javlja nam se novih pridbrojnika, a kako od naših povirenika doznajemo, imade još puka, koji čeka polovinu godine, da se na naš list upiše. Ovo povišivanje kad malo, kad malo donaša nam neprilika u tiskarni. Sa današnjim brojem eto nas na polovini godine. Dosadanje izdanje od 4 tisuće komada red nam je prikoraciti, ali neznamo su koliko da ga prikoracimo. Molimo s toga sve naše povirenike i prijatelje, da nam nove pridbrojnike do svršetka ovoga miseca prijave, da omirimo i sa tiskarom za broj ugovorimo.

A sad, braćo draga, ljubljeni štioci, na izmaku prve polovine naše godine, što da vas varamo, ili da vam zlatne kule obetavamo. Mi toga nečinimo, jer netrgujemo. Jednu ćemo obetati: nećemo se obliniti. „Pučki List“ eto se je, hvala Bogu, dobričak pomakao. Šest mu je miseca stopro, pa bila bi grihota i naša sramota, kada bi ovo malo još nejako u povoju čedo zapustili. Gojit ćemo ga i radit ćemo:

Sve u slavu Boga velikoga
A na diku roda hrvatskoga!

Upravitelji.

Na znanje.

List se naš prodaje u Splitu,

U dućanu: gosp. *Stipe Bulata* na Trgu voća
„ „ *Vida Morpurga* „ Gospodskom trgu
„ „ *Jakova Pandže* izpod Urâ.

Kod istih nalaze se i upisnici za upisivanje pridbrojnika.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 6 Studenoga 1891 Br. 13.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Pisma od Uvoza

kako Makarani privezoše Splićane na 6 rujna godine 1767.

Pod Makrom se dernek sakupio,
U sajmu se kolo uhvatilo,
U kolu su momci i divojke,
Od Krajinâ i od Banovinâ.
Kod kola se uskaču junaci,
I bacaju s ramena kamenom!
Tu se šeta Splićanine Bure,
Ter pogleda na to kolo divno.
Zasuka' je kapu na delinsku,
Za kapom mu kita vesligjena,
Otega' je svitne benevreke,
Zavrga' se zelenom dolamom.
Uz tamburu Bure zapivao,
I u pismi junak pripivao,
Da nad Splita neima bila grada,
Nad Splićana da nije junaka!
Slušalo ga golobrado momče,
Pa govori Buri Splićaninu:
„Ne hvali se, delikapić Bure!
Ne hvali se prid našim divojkam,
Već ako su Splićani junaci,
Hodi amo da se uskačemo,
I bacamo s ramena kamenom,
Vidićemo ko je junak bolji!"
Počeše se uskakat Splićani,
I bacati s ramena kamenom,
Makaranim doskočit ne mogu,
Ni dobacit s ramena kamenom,
Veli njima Bure Splićanine:
„Ja se s vami uskakati neću,
Ni bacati s ramena kamenom
S privarom se skače i odbaca
Već ako ste srca junačkoga,
Naperite tahnenu gjemiju,
Vozite se k Splitu bijelomu,
Zavešćemo uza sinje more.
Metnućemo dvanaest cekina,
I na svakog po bukliju vina.
Ko uteče na čast mu cekini
I znaće se ko je bolji junak!"
Kad to čuše dica Makarani,
Megju se su oni besidili:
„Ili ćemo poći, il' ne poći?
Smimo li se, braćo, pouzdati!
Ako njima oklad dobijemo,
Bojimo se smutnje od Splićana
Akoli mi oklad izgubimo,
Reći će nam da nismo junaci.
Dali bismo i ne pošli tamo,
Rećiće nam da smo strašivice,
Već recimo da nije junaštvo,
Veslom vozeć odniti obdulju".
A to čuje starac Makarlija,
Glavom Krekić, ter je govoria:
„Hoćete li mene poslušati,
Da vam dadem svita i nauka.
Gdi je ravno polje i livada,
Na konjih se trče na obdulju,
U kršu se skače i umeće,
Na more se vozi u gjemije!
Pošteno je voziti na moru,
I vozeći odniti obdulju.
Ak' rečemo: da nije junaštvo,
Rećiće nam: „od strah govorite!"
Valja poći k Splitu bijelomu,
Ako njima oklad dobijete,
Biće vaša dika i pofala,
I junakom perje za kalpakom,
Akoli bi oklad izgubili,
Neće biti velike sramote.
Nije rugo poginut u boju,
Već je rugo na boj ne izaći,
Splićani su na moru junaci,
I brzi su kano sokolovi,
Ako š njima oklad izgubite,
Svak će reći poštena im majka!
Junaci su dobili junake,
Makarani nisu strašivice.
Svagdi mnogi trču na obdulju,
Ali jedan valja da odnese.
Kad dogjete Splitu bijelomu,
Ondi jesu bogati trgovci,
Davaće vam vino i rakiju,
Jeda bi vas oni opojili.
Niti pijte vina ni rakije,
Pojidite mesa pečenoga,
Napijte se vina makarskoga,

Digitized by Google

Na rakiju i ne gledaj niko!“
Što je reka' starac Makarlija,
Što je reka', to su učinili.
Naperiše tahnenu gjemiju,
Šest vesala, sedmi rimenčija,
Zavezoše niz to sinje more.
Kad su došli Splitu bijelomu,
U gjemiji noćcu prinoćiše.
A kada je jutro osvanulo,
Pozdravljaju Buru Splićanina:
„Evo Bure! što smo besidili,
Mi smo došli da se ogledamo.
Da vidimo ko je bolji junak.“
Jedva Bure toga dočekao,
Kupi momke, naperi gjemiju
Vino pije, orli mu drugovi
Ter je družbi svojoj govorio:
„Sad je vrime, mila braćo moja!
Sad je vrime da se ogledamo,
Vozićemo uz to sinje more,
Od Mrdulje do *porta* splitskoga
Dobićemo oklad Makaranim,
Dobićemo diku i pofalu.
Gledaće nas od Splita gospoda,
Gledaće nas gizdave divojke,
A i naše majke i ljubovce,
Mahaće nam vezenim mahramam
Pozlaćenim kitam vesligjena,
A k nebu će bacat burungjuke.“
Vazdan oni piše rujno vino,
I svu noćcu do zore bijele,
Pivajući i popivajući,
Kolik' da su jurve zadobili.
A trgovci i splitska gospoda,
Makaranom šalju malvasiju,
I šalju jim pite i pogače;
Sve primaju i svim zafaljuju!
Al' ne piju vina, ni rakije,
Niti jedu pite, ni pogače,
Već pečena mesa pojidoše,
Napiše se vina makarskoga.
Vele njima od Splita trgovci:
„Makarani! zašto ne pijete?
Ali ste se vrlo pripadnuli?
Al' neimate česa večerati?“
Njima vele mladi Makarani:
„Mi imamo starca Makarliju,
Koji nas je Bogom zaklinjao:
Da ne p'jemo vina, ni rakije!
I još nas je starac naučio:
Da mi po dva i dva ne pivamo,
Da veselja prvo ne činimo,
Nego posli kada dobijemo.“
Kad je bilo jutro osvanulo,
Podvikuje Splićanine Bure:
„Na noge se, mladi Makarani!
Nije vitra na sinjemu moru.
Da igjemo, da se ogledamo!“
Skočiše se, mladi Makarani,
Zavezoše obe dvi gjemije.
Kod Mrdulje malo počinuše,
I onde se vina ponapiše,
Pak dadoše od voza zlamenje.
Zavezoše uz to sinje more,
„Poletiše kano lastavice!
Da je komu, braćo, pogledati,
Kako lete kićene gjemije!
Za njima se pruja otisnula,
Kano bilo priko vedra neba!
Sve junaci voze na poredo,
Za pet milja jednako vozili,
Od pet milja ostaše splićani,
Naprid ode makarska gjemija!
Kad su bili Splitu na pogledu,
Gledali jih s bedena Splićani,
Glas dadoše po svem bilom gradu,
Zaostali da su Makarani,
Da se splitska ugleda gjemija!
Tut' izagje malo i veliko,
Staro, mlado, hromo i sakato,
Ter počeše pisme popivati.
Starci nose kupe rujna vinca,
A starice rožane kolače.
Udovice vezene mahrame,
A divojke kite vesligjena.
To se maše sarmali-mahramom
Bacaju se k nebu burundžuci,
Tu se viče: „Živili Splićani!“
Kad gjemija blizu Splita dogje,
Pogledaju splitski vitezovi,
Ugledaju mlade Makarane,
A splitska se ne vidi gjemija!
Da je kome bilo poslušati
Šta govore splitkinje divojke
Štol' njihove majke i ljubovce!
Stisnuv ruke, bižeći u dvore!
Kad dogjoše k *portu* Makarani,
Doletiše kano sokolovi.
Brodovi im misto učiniše,
Za poštenje oganj oboriše.
Gleda ih je Bane Splićanine,
I četiri Bana od Krajinâ,
Ter jim daje junačku obdulju,
I još su jih lipo darovali.
Makarani pozdraviše Bane,
Pak odoše u tanku gjemiju,
Tere piju slatku malvasiju,
I pivaju pisme od junaka.
Tute oni noćcu prinoćiše.
A kada je jutro osvanulo,
Zavezoše uz to sinje more,
S njima igje od Makarske Bane.
Kad su oni pram Makarskoj bili,
Glas dopade starcu Makarliji,
Da su oni odnili obdulju.
Zavikao tanko glasovito:
„Na polje se, mladi Makarani!
„Evo igju naši vitezovi.
Svi hodimo, da ih pozdravimo,
Kad su došli zdravo i veselo.“
Sve izagje malo i veliko,
Za šemluk su oganj oborili,
Zavrglo se kolo divojaka,
Ter pivaju junačke popivke,
U pismi su one pripivale:
„Dobro došli, naši vitezovi!
Koji jesu dobili junake,
Ispod Splita, nasrid sinja mora!“

Digitized by Google

Vele njima mladi Makarani:
„Ne pivajte, gizdave divojke!
Da su dobri junaci Splićani!
Govorio starac Makarlija:
„Ne ludujte, dico Makarani!
Splićani su na glasu junaci,
Ali jesu bolji Makarani!
Junaštvo je dobiti junaka,
Sramota je udrit na nejaka,
Što se veće pofale Splićani,
To se više dižu Makarani,
I vaše je to veće junačtvo!“
Makarani! na vaše pošteuje,
Vi ste, braćo, dika od Hrvata.
Pozdravlja vas mali Radojica,
I evo se Rade zarekao:
Da će vami pismu sastaviti,
Što će pivat u kolu divojke.
A ova se piva uz tamburu,
Pošljite mu ulja trolitnjega,
Da vas nebi Rade proklinjao;
„Bolestan vam kupus na slanini!
Da bi vam se kokoš prikuvala!
A pilov se vrlo prignusnia!
U pilavu sužuk raspadnua!
Pogača vam ruke oparila!
A pìta vam ruke izmastila!
Zaspali ga do bile zorice!
Puknula vam struna od gusala!
Da bi vam se spružilo gudalo!
Konj guslani da bi oskočio!
Udario maju ispod oka!
Koja kuha pite i pogače!“

Piobćio *Milan Mirković.*

Poštuj staru čeljad.

Kada je čovik na nike godine došao, on ti je kano i dite malo. Red je imati obzira i pomnje napram njemu, red je nositi časti i štovanja prama onim sidim kosam. Naši stariji nas su odgojili, oni su nam kruh u ruke dali, oni su toliko i toliko muka gorkih za nas pritrpili, dok su nas ljudima učinili, pa bi bila od Boga grihota i od svita sramota ikakovu uvridu starom čoviku učiniti.

U nikom gradu starinskom, koji se je zvao Sparta, bijaše izdan ovi zakon, da svaki mladić, netom bi ugledao staro čeljade da idje, imao se je na noge dignuti, da kad bi starac počeo govoriti, mladić jezik za zube; kada bi se putem susreli, mladić bi se morao zaustaviti, dok starac prodje.

Veliki junak Aleksander Veliki kralj Macedonski, koji bijaše sva kraljestva i države na istoku osvojio, u svoj svojoj slavi i veličanstvu, znao je starcima čast iskazati. Vojujuć jednoč na neprijatelje, od velikih smetova sniga nemogaše proći kroz jedan klanac. Led da ti prsti sa rukuh odpanu. Naredi kralj da se mraz razgrne i tu čador razpne. Naloži za tim veliki snop drva, okupi četovodje okolo sebe, zasidne na svoje kraljsko sidalište i pripnu dlane k ognju da se grije. Svi tako okolo njega učiniše. Samo jedan starac, pognut od starosti, ukočen od leda nemogaše ni maknuti životom. Netom ga ugleda kralj Aleksandro skoči na noge, uhvati mahom starca na svoje ruke, postavi ga na svoje sidalište i primaknu ga bliže vatri, da se ogrije. Starca obliše od veselja suze, te progovori: Svitla kruno, pao sam godinama, bliže sam onog neg li ovog svita. Dosta su glava ove moje stare ruke posikle, umorne su više i slabe, ali na ovako tvoje plemenito dilo, čini mi se, da se opet u meni mladost povraća. Teklo me dok teklo, za te je tvoj stari vojevoda i zadnju kap krvi uvik spravan proliti.

Častimo starost, Bog nas isti na to duži. Štijemo u Svetom Pismu, kako prorok Elizej podje jednom u grad Betel, gdi su se Izraelci klanjali zlatnom teletu. Prolazeći putem, ugledaše ga dica iz grada i počeše se rugati: Nu ti, nu ti starca ćelavca. Starac Elizej na to baci na nje u ime Gospodnje proklestvo, a u jedan mah dva velika medvida izkočiše iz šume i porazkidaše četrdeset i dvoje dice, što se je starcu narugalo.

A kako se, da vidimo, kod našega puka starac časti? Zbaburen u lugu stoji starac, i neopran i neočešljan, više puta željan založiti se i napiti, iz ognjenice malo kad i izlazi, jer jeli na ulici, današnja mladjarija i dičurlija uhvati ga šalom i posprdom, da mu se duša smuti, a neće da Boga karanjem i psovanjem vridja, jer mu je brzo pridanj doći i račun od svoga vika dati. To je vanka, a u kući opet, da te Bog sačuva! Nadje li se zločesta, jezičava nevista, dica unučad nemirna, neposlušna a sin ako neima srca i ljubavi za svojim roditeljem, jao ti ga njemu i naopako! Svaki kus, što mu ga nevista prid usta donese, (a bolji je razumi se za nju,) vas je u gorkom pelinu okupan, jer ti mu ona svojim dugim jezikom sto stvari prid oči pribode; kako u kući nima, kako niko neće da radi, svak sladokusan, kako njoj sve na glavi, kako vas uboga dan ništa u njezina usta nije ušlo, kako se ne more, izdale godine, od nikud dobitka, kako ovo, kako ono, nikad ugla na njezinu jeziku. A džaba ti to, ni po jada, već kad se nadje baš srca zločesta, potla nego ga je jezikom ubila na staro čeljade i ruku postavi, ružeći ga svakakovim grdnim imenima i neprijatelju paklenomu pridavajuć. I ista rodjena dica po nikim mistim — jadni ga ne bili —

Digitized by Google

to dilo, ne čovičje, već pasje čine. Držite na pameti vi sinovi i kćeri, da što god vi vašim starijim budete činili, to će i vami vaša dica činiti. Ispunit će se riči Isusove: kojom god mirom budete mirili, tom će vam se i odvratiti.

Častimo dakle i ljubimo stariju čeljad, a osobitim načinom onu, koja nam je po krvi i rodstvu bliža i nezaboravimo četvrte zapovidi božje: Ako ćeš bit dugovičan i čestit na ovoj zemlji, štuj i ljubi stare roditelje tvoje!

F. Krstić.

Ništo o špinači ili spanjaku.

Špinač ili spanjak ljubi dobro djubrenasto obradjeno i toplo zemljište. Sije se u proliću i u jeseni. Nu najbolji je onaj, koji se posije u rujnu ili početkom listopada, pošto se može ubirati kao prvo zelje od jeseni do prolića. Sijati se ima ritko, naprotiv ako se gusto sije daje špinač sitnije i suvlje lišće. U jeseni sije se špinač *šiljasti*, dok u proliću sa *oblim* simenom. Okolo špinača neće se Bog zna kakova nastojanja već se ima češće pliviti i zalivati zalivati, a osobito onaj s prolića zasijan.

Netom smo ga posijali dobro je po njem posuti malo ovčijeg ili sazorenog inog djubra (gnoja). Takodjer je dobro pokriti onaj spanjak, koji smo u misecu rujnu ili listopadu posijali sa slamom ili suhim lišćem, eda ga jaka zima ne uništi.

Pošto je ova koristna zelen poznata kao vrlo hraniva koli za zdrava toli i za bolestna čovika; sasvim tim posve se malo sije od naših težaka.

Ele *vridni i valjani moji težaci*, uhvatite se posla, te sijte ovo koristno povrtlje, pa ćete viditi, da je špinač od velike koristi sijati, a osobito siromašnijim težacim.

Nikola Vežić.

Deset zgodnih Opomena.

1. Nastoj steći i uživati dobro ime.
2. Sustegni svoje strastvene želje, budi zadovoljan sa dobitkom poštenim trudom stečenim.
3. Idješ li u svit medju ljude, oholost, svojevoljnost ostavi kod svoje kuće.
4. Ne budi na napast nikomu, znaj svladati svoje pohlepe.
5. Pazi uvik na svoje dužnosti, na tudje se malo obaziri.
6. Na vrime svoje mahne popravi, inače ćeš upasti u napast.
7. Ne otvaraj uši svakome vitru, jer ćeš bit privaren.
8. U tudje posle nepačaj se, ako nije na obranu tvoje glave.
9. Sa svakim pošteno, iskreno; izdajnički s nikim.
10. Štuj zemlju, po kojoj hodaš, pak će te svak štovati.

Starac Jerolim D. Nesanović.

Filošera nam je na pragu.

Trsna uš ili filošera, taj najstrašniji bič loze, iza kako je uništila najprije Francuske a zatim malne i sve ostale vinograde cile Europe, primiče se žalibože eto i k' nama. Po najnovijim vistima, doznajemo da nam je došla baš do prid vrata od kuće. Svi najbližji nam otoci Istrije do Lošinja, od kojih smo samo malo milja daleko, svi su od filošere okuženi, pa ako je još nemamo, bojat se je da neće sigurno mnogo proći, da će i nas taj bič zaletiti. A tada puče što će biti od nas? Svi smo ti ga tada goli siromasi.

Nijedan narod nije a niti će tako težko ućutiti taj udarac, kako će mo ga mi Dalmatinci, a osobito primorci, ućutiti, jer se u nas živi o samoj lozi, a kad nam ona propane, propalo nam je sve. Drugi narodi kad su vidili, da će ih ta nesrića zadesiti, nasadili su gdi su kod mogli svakovrstnih voćaka, da budu barem imali odkud kupiti što im za svagdanju potribu najviše triba, a mi? Mi vadimo i ono malo maslina što ih imademo i skojim bi mogli u nevolji priživiti.

Manite se, ljudi božji, ćorava posla. Najgore onomu, koji o jednomu koncu visi; sadite dok ste na vrime svakovrstnih voćaka, a osobito maslinu, gdi je zemlja prikladna, višnju, jabuku, šljivu; učite kako će te gojiti, da Vam što bolje radja, učite kako će te napravljati dobra i za trgovinu vrstna ulja, da ga morete za skup novac, a ne mutke kao i do sada, prodavati.

Baš kad smo na tomu, znajte, da će se od 20 ovoga miseca pa do 5 dojdućega, dakle za 15 dana, držati na poljodilskoj školi u Gružu kraj Dubrovnika, tečaj za težake, na kojemu će ih se podučavati, kako valja gojiti i klaštriti maslinu i kako činiti dobro ulje. Nepropustite dakle ove lipe zgode, koja Vam se pruža, podjite tamo, petnest dana nije godina, pa se nećete pokajati.

Trošak nije velik za onoga, koji ima od kud, a onaj koji nima, neka se kroz svoju obćinu molbenicom obrati na Namistništvo, najdalje do 12 tekućega miseca i dokaže da imadu tisak za ulje t. j. makinu, ali da neima odkle potrošiti, pa će mu Namistništvo dati potrebiti novac za put i za stanje u Gružu i to 30—50 fior. prama tomu, kako kojemu bude dalji ili bliži put. Ljudi, koji su od prije tamo bivali, naučili su tako lipo praviti ulje, da ga sada prodavaju od 60 -80 fr. kvintal, dakle malne za dvostruko skuplje nego li ga drugi prodavaju.

Pučki list učinio je svoju dužnost da Vas je, o težaci, posidnici, na vrime obznanio o pogibelji koja vam priti, on vam je prijatelj od srca, poslušajte ga, jer drugčije će te se kajati, ali neće biti na vrime. U jednomu od dojdućih bro-

Digitized by Google

jeva, kaživat će vam *Pučki List* kakovu štetu čini filošera i kako se možemo od nje braniti, a sad eto zimska doba malo posla, vrimena imate, štijte i pamtite.

P. List.

Povodanj na Braču.

BOL, 10 listopada.

Jučer prolomio se nad našim mistom strašan oblak, te se izlilo kiše, da se nitko živ u Bolu ne spominje veće. Kao rika velika spustila se voda sa brda na Bol, te nam neizrečene štete donese. Sve je misto ostalo pod vodom, ali ni pô jada to, već voda, kako je velikom žestinom došla, prodrla u kuće, u konobe, u dućane, te sve poštetila, porušila, a mnoge stvari u more odnila. Donapokon zidovi popucali, a cakla od kamenja, od praskavice piska sve do drugog poda porazbivena. Nikad ovakove žalosti u Bolu. Trgovcu Radiću ušla voda u dućan, u kojemu mnogo trgovine bilo, te sve poplavila, uništila. Eto druge nesriće. Opali grom i udari ostraga u zid kuće. Zid se rastvorio, prodrla druga voda izvanka i narasla sve do greda prvog poda. Strah i nevolja, da te Bog učuvao. Polomila pragove, povalilo badnje iz konobe, mast, ulje, vino, trgovinu sve voda u more ponila. Poginulo mnogo životinje, jedna žena od 60 godina nemogla izaći iz kuće, ostala mrtva i jedan momak iz Žeževice poginuo, što je bio došao na radnju. Ovo se je dogodilo u mistu, a u polju sva naša litina, grožđje na vinogradima skoro do kapi uništeno. Toliko je kamenja i gliba na nikim mistim voda dovaljala, da je sve ograde porušila, razdrla, tako da se više na nikim vinogradim nemogu ni mejaši razpoznati. Veće nesriće Bol još nije zapamtio. Javilismo našu nesriću u Zadar i u Beč, jeda li od ikud pripomoći. *X.*

* * *

BRAČ, 10 listopada.

Mili puče moj!

Vidio si kako je jučer oko 10.e ure prije podne počela livati kiša kao iz kabla, kao da se nebo nad tobom prolomilo, kao da je mislio drugi potop vodeni prominiti lice ove naše mile zemlje. Čuo si od najstarijih ljudih, kako nepamte ovakovog biča božjeg. Svuda si vidio doce poplavljene, zemlju razdrtu, loze izpuhane i odvaljene ili zemljom zasute, strane odrte, zemlju prinesenu u propuhline ili u dubine mora. Od žalosti cviliš, a strahota te hvata kad pogledaš od silne poplave razderane vinograde, što do jučer bijahu dika hrana i nada tvoja, radišni težače. — Istina je, kako i sam kažeš, da nam je Bog ovo poslao za pedipsu, ili da nas i zlim kuša kao nikoč Joba, ali na žalost naši stari i ti isti, dobrim si dilom kriv ovoj šteti i nevolji, a to glavno tim, što se je i amo već odavna iz petnih žila nastojalo, da se razkrče i najstrmitije strane, dapače i vrsi glavica, a u docima nisi nigdi ostavio šume ni za lik, pa je s toga sada prost put vodurini na sve strane, jer nima što bi ju zaustaviti moglo. Ona ista narav, što si ju ti tako nemilosrdno ogolio, ljuto ti se danas osvećuje, pošto ti krši, lomi, nosi, valja i zatrpava sve ono, što si ti uzgojio silom i milom, te baš uprav na onim i s onih mista, na kojima jedina šuma mogla i morala je da raste, a da ti brani vinograde izpod sebe, da ih voda ne dere. Bio si i vidio si sada, brate, da nit strane, nit doce, voda nije mogla da razdere, gdi ih je šuma branila. Ova grozna šteta, neka te bar za unaprid opameti, da nad lozjem čuvaš šumu kao zenicu oka tvoga, jer će te šuma, uz božju pomoć obraniti od poplave, dat će ti drva, takalja, a i šušnja za stelju tvojem živčetu, a odtud umnoženu kolikoću gnoja, nemoj prodavati tako ti očinjeg vida, jer dokle budeš gnoj prodavao, nositi ćeš staru kapu i izpričane opanke. Upamti dobro, da odkad si šume razkrčio, uprav od onda u ridko ti kiša liti pada, a suša ti uništuje sve tvoje krvave trude.

Ono malo šume, što ti još priostaje, za tebe je veliko blago, čuvaj ga dakle i budi haran današnjoj vladi, koja živo nastoji da ti učuva i uzgoji šuma, pa ju pomagaj u tom nastojanju, jer znaj, da je to tebi na veliku korist.

Nepropusti što prije u već izkrčenim docima prizide, a u stranama pristane što gušće da gradiš, pa ćeš ovim mnogo zemlje uzdržati, a voda neće imati onakog maha, nu gdi su ti oveći potoci i vododerine, nemoj ih zasipavati, jer dok nad njima šuma neporaste, opet će voda teći kud je i tekla.

Nikada naša zemlja bila je sva šumom obrasla, pravi zemaljski raj, ali neznanje naših starih, pa i naše, te osobito zloba nikadanjih tudjih gospodara, ogoli naše planine, brda i brigove, da su sada gole bez zelene kape, a ti brate, tako ti ponosa crvenkape tvoje, ne goli ih više, da te od zla ne nadje gore, pa da te tvoji potomci ne budu kleli. Tvoj *Pučanić.*

* * *

SVINIŠĆE kod OMIŠA, 11 listopada.

Na 9 tek. izlio se ovde i u okolici strašni povodanj, da se slična nikakav starac ne spominje. Voda počinila ogromnih škoda po vinogradim u ova dva sela, a dosta je oštetila i gradnju novoga puta od Omiša. Puk se nada, da će starija vlast činit prociniti štetu u polju nanešenu i oblakšati porez. To bi bilo sasvim pravedno i potribito za bidnoga težaka.

Netom bi o nesrići u Zadar javljeno, namistnik David hotio je svojim očima viditi, te sa drugim činovnicima podje svojim parobrodom do Bola i žalostnim srcem vidio je kolika je nesrića taj bidan puk zadesila. Bi oznanjen o tomu i naš primilostivi Kralj, koji odmah iz svog žepa udili *devet tisuća forinta*, da se potribnijim u Bolu i u Jelši, gdi je takodjer štete bilo, porazdili. Zastupnik Bulat, čim je za to saznao, prikazao je stvar u bečkom viću i zamolio, da se odmah pomoć pošlje. Njegov predlog bi odmah prihvaćen i odobren. Naredilo se je, da dodje iz Boke u Bol 100 vojnika (pionera), koji će puteve i kuće napravljati.

Dužnost bratska i kršćanska svakomu donaša, da jadnim oštećenicima svak na pomoć priskoči.

Uredništvo.

O litini — trgovini vina.

Primamo slideće visti:

Povje na Braču 11 listopada. — Amo mnogo trgovaca, koji opola traže, te crvenkastu vrst plaćaju do 13 for. a bîlu priko 20 po ektolitru

Svinišće kod Omiša 12 listopada. — Jamatva obavljena lipim vrimenom. Rodilo obilno, neka Bog blagosovi. Vino, osobito ruso (opol) izvrstno da mu neima zamire. Trgovčići obliću po Svinišćim i Kučićim i plaćaju po fio. 10½ do 11½ ekt. Prodalo se jedan dio, ali ga imade još dosta, jer seljaci žele malo bolju cinu.

Donja Poljica 20 listopada. — U Podstrani još vina dosta. Jesenice većim dilom prodale po 15 ektol. I rakija se dobro prodaje, po 30 forinta ektolitar. Maslinâ dosta, ulje se dobro izplaćiva. Težak nemore nego pogledat u nebo i zahvalit Bogu, koji je dao.

Vis 22 listopada. — Bîlo se vino prodaje po for. 25 i bolje ektolitar, ostalo od 15 do 17.

U Novomu kod Trogira 25 listopada. — Jematva obavljena po najlipšem vrimenu. Vina ništo malo bolje nego lani. Vrst izvrstna. Cina mastu fior. 11-12 po ektolitru. Kupaca vina još od nikud, pa mu još nije ni udarena cina. Maslina dosta. Litina dakle dobra.

Digitized by Google

Vodice 26 listopada. — U Tisnom crno vino 12 do 13 forinta ektol. Prvić, Šepurine i Zaton 13 do 14, Šibenik 14 do 16, a bîlog vina još malo ima i cine mu u zadnje vrime sasvim visoke od 18 do 24 forinta ektolitar. Kupaca bilo je svake dlake za bîlo, a i za crno dosta se pita. posidnici čekaju veću cinu. Vina crnog u Vodica još imade dosta, Tisno ga imade sasvim malo. Litine bilo je polovicu lanjske.

Trpanj 27. listop. — Po ciloj našoj okolici jamatva je bila malo lošija od lanjske, po gornjem Ratu pače bolja. Trgovaca vazda do trideset inostranih. Bîlo vino se prodalo od 19—21 fiorina po ektolitru. Opol izmedju 11 i 13 vrti se i danas, a crno od 10—11 po ektolitru. Cine izvrstne. Toči se na vas mah. Do sada je iz Trpnja pošlo pet trabakula punih. Pridjučer parobrod „Velebit" sa 96 bačava zadimio put Rike. Obala je krcata bačava kao šipak, Bože naspori!

Trogir 27. listopada. — Ovdi ništa nova. Vino trgovci nudjaju u gradu po for. 15½ ektolitar. Marina je prodala sve po 13½. Vinišće isto. Drvenik po for. 12 ekt.; sve je prodato. Trogir pak danas je jedan dio predao po f. 17½ ekt.

Velaluka dne 27. listop. — Ove je godine u okružju Veleluke litina neloša, baš po težaka dobro. Grožđje je bilo baš dobre vrsti, jer je bilo sušno lito sve do jematve. Maslina ima dosta, ali ih je crv jednu trećinu pokvario. Zelja takodjer obilato. Cina je vinu crnomu od 12 do 14 for.; opol 14, 15 do 16, dobre vrsti. Bilo vino pak doprlo je do 20 i 22 for. ali je već razprodano, pošto je mnoštvo trgovaca amo. Izvaža se vina na 100 ektolitara svaki dan. Vino je dobre vrsti, baš ga fale trgovci. Imade u mistu još i ništo sardela poslidnjeg mraka (škura). Samo nam je litos pšenica puno skupa.

Razgovor u gostioni Jakova Ivišića

Marko Klišanac i Ante Poljičanin.

Marko. Ih... h... izludi se, za živa Boga, vas cili ubogа dan skitam se ko vižle po *ovicijim*. Daj, Jakove, što imaš, da bacim štogod u se.....

Ante. Oh, pobro Marko, tareš se po čelu, medjer si se ti baš umorio.

Marko. Kako nisam, prodji me se.... A što ti danas u gradu, Antune?

Ante. Imao ništo pravde, nikog belaja, zvalo me danas, pa sam ti se raskrstio, brate. Svi zdravi i veseli, a meni se u srid bedra noga slomila, kada ja već ikad stupio na pravdu nego za ljutu nevolju!

Marko. Teško je, brate, imati posla sa sudom. Sad na prvi, sad na drugi pod, čekaj sad jednoga, sad drugoga sudca, cilo jutro skitaj se od Iruda do Pilata; pa sad ovi ovo, oni ono, pa potroši, pa se iztrudi, viru ti i Boga dajem, volio bi na stoge kopati, nego 'vako smucati se. Ali opet, brate, ža' pusto čoviku, da mu svak u brk pljuje, pa jedan put dodije....

Ante. Ništa je to, pobratime, baš kad smo došli na to, da ti ja kažem (a jidi ti, ja sam svoje opremio). Evo vidi, sedam je godina, nije miga jedna, da sam ušao sa stričevićim u pravdu. A znaš za što? Za komad ledine — neću ti lagat — ali ako je za tri ove prostorije, ja moju glavu na tak. To išlo mene po nikoj staroj dionici, a oni da je njih. Pognali se na pravdu, znaš, kakovi smo tim i Poljičani — pravdažije! — pa sad jedna, sad druga *udijenca*, diga' ja *avokata*, digli oni, evo na zdravlju o Ružarici sedam godina, da se gonimo, pa jedva jedimice nagodili se....

Marko. A bit će i *komišijun* na zemlju izlazio?

Ante. Ubilja, ja ti ne reče. *Komišijun*, dušo si ga moja draga, po tri puta na zemlju dohodio. Po dvi velike *karoce* iz Splita, moj *avokat* i njihov, *pretur*, *škrivani*, *gjometri*, pa *stimaduri* zakleti od zakona, sa nicesovim *kartam napama* biž, krsti se, brate...

Marko. Lipe *žurnate*, plaćaj Ante!

Ante. A do tko, nego ja i moji stričevići. Pa čuj, brate, što se dogodi, bas kô da je Bogu dodijalo (a pusta psost, koja se tu prosula! ih!). Tu je blizu potok, te kada bi veliki buk vode udario, kako je znaš niza stine, odaderi danas malo, sutra maio, a tuskoro udario oni povodanj, provalili potoci, sve odnilo u more, ovoga mi kruha, koji se jide, od zemlje što nam je u pravdi, nije ostalo, svega kolik su tri ova stola, deset talira ako valja, ja kući zdrav nedošao!

Marko. A ti, bit ćeš dvostruko stratio.

Ante. Joh ti ga meni dvostruko? peterostruko! jadan sam ga, kô i jesam.

Marko. A jesi li *avokata* platio?

Ante. Prije nego za pokojnog ćaću misu. Evo ću ti sve na prste kazati. Odmah u početku netom su *karte* izašle, plati *bule*, više od 10 fiorina, Bog sam zna, koliko ih prilipio, pa *udijence*, pa *kopije*, pa *škrivane*, pa nike druge *belaje u gjometra*, pa *avokatu* istomu njegove trude, ono, brate, što ti reče, nemoš se pogodjat; po dva puta na godinu; s ovoga se mista ja nedigao, ako u sedam godina nisam mu više od pedeset talira na stolu izbrojio.

Marko. A bit će štogod bolan i dara tu bilo.... valja podmazat kola.

Ante. Na *bandu* dar, na baška je to! Samoga dara više od trideset fiorina, vire mi i poštenja, mislo je makar *soldu*. Samo jedan put ribe, doznа ja, da je moj *avokat goluzan* na ribu, bilo nikud u korizmi, *intra*' se na Strozancu, Stobrečani iztegli zubatca, bit će u njemu sigurno bilo šest okâ, tovan pusto, mogao je na carskom stolu pristati. Pogodih se onako *aloćo*, talir dadoh zanj i odnio mu ga lipo na dar. A gdi su pečenice o Božiću, pršatići, pa pusti *vrut*, trišanja, grožđja.... prodji se. *Avokat* je prosutak kućni, osobito kad se namiriš na pijavicu....

Marko. Znam, da *avokat* hoće lokat, ali opet kad se namiriš na poštena čovika, u svakoj ti je na ruku. Nego, kad se malo promislimo, mi smo, brate krivi. Da smo ljudi, pa se znamo izmedju sebe razumit, nagodit, nebi toliko za pravde trošili, a pravda je umet našega puka. Samo, da ti ja kažem, prijatelju, kako su mene pravde u siromaštvo utirale (a zna Jakov, kakovo stanje naše kuće bilo) ne bi mi virovao.

Ante. Nemoj, brate, nemam vrimena, družina me za poć doma čeka, a i nemarim čuti, jer su i mene pravde do kože ogulile. Živi pošteno, u miru sa svakim, pa se neboj, a od pravde, od *avokati* biž, biž.... krsti se. Ostaj mi s Bogom pobratime; s Bogom, kume Jakove, Petre s Bogom (Jakov i Petar iz kuhinje: s Bogom).

Marko. Bog s tobom. Pozdravi, kumu Katu, brata Marka.

Ante. Da si i ti zdravo. S Bogom.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — U Beču carevinsko viće otvoreno, te se vića o proračunu za dojduću godinu. Za Dalmaciju se je odredilo potrošiti ništo bolje nego prostih godina, svega okolo 340 tisuća forinta. — Rek bi da se opet nastoji nagoditi češki narod sa nimačkim, ali zaludu Česi neće za to da znadu. — U Majerlingu, nedaleko od Beča, gdi je kraljević Rudolf poginuo, ovih dana blagosovila se je nova crkvica, koju je ucviljeni naš Vladar na svoje troškove podigao. Biskup je rekao taj dan misu za pokojnika, na kojoj je bio i Otac pokojnika.

U Italiji. — Prošlog miseca dogodili su se veliki nemiri u Rimu. Bijahu došli francuski hodočastnici na poklon Sv. Otcu Papi, te podjoše viditi i Pantheon, gdi je ukopan Viktorij Emanuel, koji je Papi Rim uzeo, otac sadanjeg kralja Umberta. Tu na knjizi blizu njegove grobnice pisali su „Živio papa kralj" „Živio papin Rim". — Sve je to dalo povoda da se i do ruku došlo i nike u zatvor stavilo.

U Bavarskoj. — U gradu Monakovu bio je sastanak za uredjenje carina i pristojba (tarifa) izmedju naroda na trgovinu. Italija je tražila od Auštrije, da joj bude slobodno slati svoja vina u Auštriju. Tim bi dali žestok udarac našemu vinu. Nije se na to pristalo, što je velika sriča i za nas u Dalmaciji.

U Rusiji — Car putuje ovih dana do Danske; te će, govori se, na sastanak sa pruskim carem u Gdanskom. Prisidnik ministarstva Giers sastao se je sa prisidnikom talijanskim Rudini. Gataju po tomu kao dobar znak mira.

U Francuskoj. — Sve to više nastoji Francuska da se sa Rusijom u prijateljstvu utvrdi. U to kolo rek bi da će pristupiti još Grčka, Srbija, Crnagora, Švedska i Danska. Sve ove manje državice zajedno sa Rusijom i Francuskom držale bi se u slučaju rata ujedno na obranu od Prusije, Auštrije i Italije.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Strašna nesrića povodnja, koja je Bol i nike druge miste zadesila, ganula je občinu Šibensku, te je odredila ovih dana pripomoći for. 100. Ugledale se i druge! — Ugovor sa Italijom u Monakovu o vinu, kako na drugom mistu javljamo, nije izašao, kako je Italija mislila. Naša velika korist.

U Banovini. — I lutrija izložbena u Zagrebu dala je veliku korist. Računa se u sve, da će poljodilsko društvo, koje je izložbu podiglo, imati čista prihoda priko 30 tisuća. Mnogi su iz Dalmacije bili za vino, ulje, buhač i drugo nagradjeni. Njihova imena u dojdućem broju. — Umrao je vridni likar od očiju Dr. Selak, koji nazad malo vrimena i kod nas bio. Bilo mu tek 33 godine. Šteta!

U Bosni-Hercegovini, — Bosanska vlada spravlja za do godine zemaljsku izložbu u Sarajevu. — Muhamedanci sve to više se za Aziju sele. — Grad Sarajevo sve to lipše napriduje. Ovih dana občina odredila potrošiti for. 360 tisuća za razsvitu grada, a 400 tisuća za občinski dom.

U Istriji. — Potla žestoke junačke borbe u izborim za Beč odniše barjak Hrvati, te izabraše svojim zastupnikom Dr. Matu Laginju. — Na Rici uvik je dosad bio običaj, da se glagoljački misa govori i hrvatskim jezikom obredi čine. Sadašnji župnik, niki Bedini to je samovoljno ukinuo. Rički Hrvati na ime učenog rodoljuba Dra. Barčića pisali su otvoreno pismo na biskupa Posilovića u Senj, da se starina neukida i jezik naroda štuje.

U Splitu.

Valjan zlatar. — Ante Bota iz Trogira, čuveni majstor u zlatu u našem gradu, izradio je u ovo zadnje doba nikoliko radja, baš da su na diku njegovim umitnim rukam. Kalež i jedno prikazalište (oštenšorij) učinio je tako vrstno, da je bilo mnogo pohvaljeno u Splitu, u Zadru, a u Zagrebu bio je za te radje odlikovan velikom kolajnom. Na čast mu budi, a naši crkovinari, kada imadu što za crkvu naručiti, neka nepriše odmah u Italiju, u Prusiju, kada imademo u svojoj kući valjana majstora. Ljubimo što je naše

Slabo meso. — Čula se prošlih dana žestoka tužba od domaćica po gradu, da je meso slabo. Bila je istina, jer evo što se dogadja u nas, da bolje govedje meso naši bikari šalju za Italiju, Trst, Polu, a slabije kravlje ostaje u Splitu. To nije pošteno. Neka se gleda i na svoju korist, ali valja se obazrit i na svoje misto. Občina imala bi na to bolje pogledati.

Umrao. — U današnji dan umrao je u Varošu dični starac Ive Senjanović (Crpo) u lipoj starosti od 81 godine. Bio je pošten; radišan i bogostrašan čovik, poznat u našemu puku. Svoje se težačke kape i svoga hrvatskoga jezika nije prid nikim sramio. Bog mu duši pokoj udilio!

Ubio se. — U nedilju na Svisvete na 2 sata popodne niki Ivan Žižić, rodom iz Solina podje u crkvu Sv. Dominika, pristupi k otaru Gospinu, izvadi malu pušku, podmetne ju pod vilice i opali. Taj čas osta mrtav vas u krvi, glavom moždanim rasmrskanim. Crkva bi odmah zatvorena, sutradan od biskupa blagosovljena. — Zlo živio, pa zlo i dovršio. Bog mu prostio!

Za polje.

Kako se tamani crv u grožđju. Crv grožđju nanosi veliku štetu u prilici upljuvka. Taj crv postaje od jedne sitne lepurice, koja na grožđju nese jajasca. Gospodin Prižmić iz Veleluke kako javlja "Gospodarski Poučnik„ našao je obranu proti tome crvu. Ta obrana jest kvasina. On postavlja u noći po vinogradu zdila i pladanja punih razvodnjene kvasine. Lepurice lakome su na kvasin, te naliću, unju se utope i nadju smrt. Svakoga jutra zdile i pladnji puni su lepurica. Gospodin Prižmić našao je ovaj način obrane slučajno. Jedne večeri ostalo mu je u vinogradu razvodnjene kvasine, a u jutro je našao množtvo lepurica u kvasini, i poznao ih je za lepurice crva od grožđja, kasnije je ovu stvar naumice pokušao, i uvik je u kvasini nalazio silu utopljenih lepurica. U Blatu i Velojluci miseca svibnja, srpnja i kolovoza svak se služi ovim načinom za tama-

Digitized by Google

njenje ovoga štetonosnoga crva; jer je velika korist. I mi ovo na znanje donosimo, želeć, da u zemanu svak kuša ovaj način obrane.

Za zdravlje.

Bol od prsiju niki i oskorušam liče. Evo kako. Izčiste dobrih zrilih oskoruša te stave u lonac, da se kuha sve dok se u sok ne rastopi. Taj sok procide i na svaki litar toga stave po kil šećera (cukra) te opet na vatru, da se kuha, sve dok se zgusne kao sluz. Do potribe i opini se. Tad se liva u bocu ili u što suda i stavi se da se hladi. Jednu žličicu svako jutro kažu, da puno dobro za prsi čini.

Za kuću.

Ako ti meso zaudara ne triba izpirati puno u mlakoj vodi, kao što su običajne naše stopanjice, jer tim nestaje i soka u mesu. Dosta je to meso malo oprati u studenoj vodi, a kada se stavi na oganj kuhati, stavi u bakru dva tri komadića drvenog ugljena, koji će ti vas neugodni vonj na se primiti. To isto more i za ribu služiti.

Mudar odgovor.

Upitan niki mudrac, koja je stvar najstarija, odgovori: vrime; koja najveća? svit; najmudrija? istina; najlipša? svitlost; najobćenitija? smrt; najbolja? Bog; najgora? vrag; najteža? sriča; najlakša? uživanje.

Odgovori na Zagonetke br. 10.og

1. Zvono — 2. Kosa — 3. Kljun i spona — 4. Konj pod samarom — 5. Tkalja — 6. Češalj — 7. Kruh pod cripnjom — 8. Svrdao — 9. Plamen kotlušu — 10. Kvočka i pilići — 11. Pšenica — 12. Zubi, ruke i jezik. *Zagorac Ilija.*

Nove Zagonetke i Pitalice

Domisli se!

1. Imam oči a ne vidim, imam uši a ne čujem, imam usta a ne jedem?
2. Bakren sidi u lugu, u zelenu klobuku, suze mu kaplju u zelenu kapu?
3. Bile koke izpod strihe vire, nit im kapi nit protiče, a vavik mokre?
4. Crno maleno, cara varalo?
5. Crven trči po putiću u crvenu klobučiću?
6. Čuješ ga a nevidiš ga?
7. Dojde ćosa duga nosa, pa pozoba sedam vrića prosa?
8. Četri brata poljem lete, jedan drugoga dostići nemože? *Mijo Vukasov.*

Poruke i Odgovori.

C. Gr. — Slunj. — Članak o *zarukam ruskog carevića* i *vižbam za rat i mir* nije za naš list, politikom malo i nimalo bavimo se. Ono *o školi* bude li prostora. *Mudre izreke* dosta obične, *pošalice* neslane, kô da su se u švabskoj čorbi kuhale. Nestoji čistoća jezika u *ikavštini* ili u *ijekavštini*, već u jezgri, u duhu. Riči, što u vašim sastavcima čitamo, *alijanca, koalicija, koncesija, situacija, atmosfera, koštelacija, katastrofa* i. t. d. puk naš ne razumi, jer nisu njegove. Nije lako za puk pisati.

M. Š. — Mostar. — Hoćemo dragovoljno u dojdućem broju. Nedajte se!

Kan. A. M. — Srinjine. — Drago nam je i Vas viditi u kolu naših pomagača na peru. Tiskat ćemo. Hvala od srca!

D.r E. B. — Rika. — Donašamo u kratko sadržaj. Sve ne moremo, jer tisni prostorom. Evala ti, primorski junače!

A. B. — Djakovo. — Onim pripovidčicam pok. kapetana Šprajca započet ćemo čim prije. I ono iz slovenskoga nije loše. Jednu smo od onih već od drugoga našega prijatelja primili. Da ti je na pameti naš list tamo u ravnoj Slavoniji. Odpozdravljaju prijatelji!

O. A. V. — Karin. — Hoćemo, ustrpite se. Hvala!

Hrvatovski. — Gornje Primorje. — Slipčeva pisma neloša, služit će. I ono drugo šalji.

Mladoj Hrvatici — Split. — Srce nam je od radosti igralo videći, da mlado neučeno divojče onakovim zanosom o *izletu* u Zagreb rodoljubne davorije sklanja. Žao nam je, da ne moremo tiskati. Naš *majstor* je u broju 11 to opivao, a o jednoj stvari dva puta ne govorimo. Da ste nam zdravo!

N. K. — Kistanje. — Jok, kume, nemore se ono prid poštene obraze izniti. Ili kuj, kako valja, ili se ne mrči.

Da se razumimo!

Žito se je prodalo, vino se iztočilo, ulje se u kamenice salije, novac se je uhvatio, te kad si, puče naš mili, kraljevu podmirio, što je od potribe u kuću donio, red ti se je i tvoja „Pučkoga Lista“ spomenuti. „Pučki List“ nije ni stonogo ni stoglavo, sitno je i maleno, kako vidiš, ali zoblje pusto, živ čovik nebi virovao koliko mu se kroz godinu hoće. Pô puta svoje prve godine eto je sritno privalio, pa da kroz drugu polovinu i bolje se makne trudnu i iztrošenu hoće mu se pokripe. Da je vele nebi ništa rekli, ali samo **forint jedan** *neka se pošalje, pa mirna Bosna sve do miseca svibnja dojduće godine 1892 — u zdravlju ju dočekali! Jedna hiljadica već je svoju dužnost pošteno izvršila, pa za naše i njihovo vladanje, počam od danas, iznašat ćemo imena onih, koji su podmirili. — Novi pridbrojnici u svako se vrime primaju. Tko bi hotio sve brojeve, moremo mu reći, da prva četiri neimamo, od ostalih sviju imademo po nikoliko komada.*

Naše uredništvo nahodi se kod tiskarne A. Zannona (sada u rukam Stipe Bulata). Novce tko nešalje poštom na uredništvo, more ih uručiti i našem blagajniku Mati Jankovu u kafani „Zori“ u ulici Zvonika. Braćo povirenici i pridbrojnici, da smo vam priporučeni.

Zdravi nam bili!

Upravitelji „Pučkoga Lista.“

Podmirili “Pučki List„ za svu godinu do 30/IV 1892

U Splitu

Dr. G. Bulat — L. Borčić — Don F. Bulić — G. Bulat mladji — M. Bužančić — I. Bubalo — I. Bućan — Г. Bradić — D. Brajević — I. Dešković — D. Domić — I. K. Farolfi — D.r E. Grgić — I. Gašpić — M. Grubić — V. Juras — Prof. D. J. Jelić — V. Katalinić — A. Košćina — D.r S. Karaman — M. Mikačić — D.r I. Mangjer — Don A. Matas — Dr. V. Mihaljević — I. Matošić — D. B. Mikačić — M. Maić — A. Mikačić — M. Protić — A. Roje — Prof. J. Sirišćević — P. Tripalo — P. pl. Tartaglia — F. Tudor — P. Tiardović — M. Vidović — L. Vukasović — V. Lukšić — M. Ozretić — K. Zajčić — F. Zanelli — P. Katalinić — M. Čerina — I. Celić — F. Tulić — B. Jadrić — A. Poletti — J. Milić — Don F. Ivanišević — J. Granić — M. Radica — V. Stipančić — P. Pavičić — J. Kučić — Š. Marić — I. Mikačić — A. Zavoreo — O. J. Matutinović — A. Jurić — P. Bandić — M. Rossi — L. Škarica. — Kan. D. Materazzi — F. Bonačić — P. Meneghello — L. Aržić — J. Fabjanac — A. Kokić — I. Kukoć — A. pl. Pavlović — S. Šperac — P. Gotovac — V. Novak — I. Pavić — A. Ivanišević — Pučka Banka — L. Matas — V. Protić — M. Gotovac — S. Jakaša Kjajić — N. Pilić — M. Roje — Prof. A. Mrkušić — S. Senjanović — J. Cukrov — I. Morpurgo — J. Jelavić — A. Vešanović — M. Novak — A. Aglijić — Samostan na Dobrome — O. P. Poljak — A. Mrduljaš — Samostan na Poljudu — M. Marinić — F. Smoje — I. ić Vukov— D.r E. Tacconi — A. Kragić — P. Iluzzi.

(Ostale u drugom broju)

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 20 Studenoga 1891 Br. 14.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

POMOZI BRATA SVOGA!

Na 9 prošloga miseca u vrh Brača nad Bolom zakukala crna kukavica.

U niki mah okolo 9 ure jutrom kô da se je nebo tu rastvorilo, oblaci se svi prolomili, a kiša, ne kao iz rukava ili kabla, već kao velika žestoka rika izli se. U tren oka nabrekli potoci, sorile se obale, medje, poplavili doci, njive, vinogradi pod vodom. Polje na nizbrdici, buk vode o vodu udara, iz neba sve to jača pada, kamenje se niz litice kotrlja, zemlja se niz brdine odadire i u naplove splije.

Voda je dobra i koristna sluškinja, ali zlo ti ga i naopako kada gospodaricom postane.

Kako se je sa visine krševitog Brača spustila, te strmenitom nizinom sve to brža i žešća bivala, prodre do u kuće, povali po konobam sudove, iz dućanâ pograbi trgovinu, pa se pope do podova, pokućstvo, čeljad ošteti, zidove poruši, i mira ne nadje dok sve u dubinu morsku ne ponese. Takova biča nikad Bol nije zapamtio. Nije to puno reći, više od **milijuna** forinta štete Bolu i drugim mistima naokolo taj povodanj nanio je.

Žalostan glas pukao na sve četri strane.

Naš Primilostivi Kralj ganuo se u Očinskom srcu, odmah se kese mašio, lipu jabuku od **devet tisuća** forinta na dar i pripomoć poslao. I u Beču i u Zadru podigao se vapaj i pomoć se čeka, a naše obćine redom ustale, da braći u pomoć dodju.

„Pučki List“ koji je iz srca tvoga nikao i srcu tvomu progovara, pozivlje te danas, puče, da i ti tvoje darežljivo srce rastvoriš. Ni dukata, ni forinta, već onako kako moreš, i jedan sami novčić, ali od srca, daj u ruke našim povirenicima, koji će na nas poslati, a mi odboru, koji se za to misli. Skoro svake godine župnik te s otara pozivlje, da udiliš oštećenim od povodnja ćak tamo u Tirolskoj, Ugarskoj, Švajcarskoj, i ti daješ, jer ljubavi kršćanske u srcu imaš, a kako nećeš za tvoju bližnju braću, koja je od tvoje krvi, tvoga jezika, koja je na tvojem topragu, prid tvojim očima?

Pomozi brata svoga, puče, i Bog će tebe! Pokaži tvoju kršćansku ljubav, hrvatsko tvoje poštenje!

Uz to mi ti otvaramo put, u ime naše Uprave polažemo **forinta 10.**

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Junak Nikola Zrinjski
Brani Siget.

Na 1 augusta miseca god. 1566 više od stotine hiljada Turaka sleglo pod zidove grada Sigeta. Na 5 istoga miseca čulo se gruvatanje topova i vikatanje Turaka iz sto hiljada grla: Allah, allah! Sultan u tabore dolazi, svi na juriš, da su spremni. Mali grad Siget na tri se odila dili. Stari grad od novoga dili velika jaruga, priko koje baceni su mostovi, a unutrnja tvrdjava okolišena je trostrukim jarugam. Okolo su bedemi, ali slabi, od drvlja i zemlje nabačene podignuti. Samo u nutrini grada diže se jaka kula (kaštil) debelim kamenim zidom opasana. U ovaj se grad, veli Zrinjski, zatvaram da prolijem krv svoju za Boga i domovinu veselo i virno, pa bude li mi sudjeno, da i život svoj prigorim. Izabra sve po izbor vitezove i junake, koji su š njime i prije na megdanu bili, hrane i ratnog oružja ne uze sobom vele, nadao se je pomoći od cesara Maksimilijana. Turci vatru otvorili, došao čas okršaja. Zrinjski zove vitezove i govori im: Turci se uzdaju u svoju silnu vojsku, a mi u Boga velikoga. Molimo se od srca, on nas neće ostaviti! Sva se vojska Bogu pomoli, a Zrinjski usta i prid svom vojskom prisegne Bogom živim: neću vas, braćo, virom vam se božjom kunem nikada ostaviti, s vami ću se boriti i umriti. Jeli vira i srce junačko u prsima mojih hrvatskih junaka? Jest, jest, bane, tvrda vira, dignu glas tritisuće junaka, s tobom ćemo do zadnje kapi krvi za viru Isusovu i Hrvatsku nam domovinu proliti!

Započe krvavo jurišanje. Dva dana su već da turski topovi na kuće i zidine pucaju. Kućarice male i slabe brzo se porušiše, te da ne bude na smetnju našim, naredi Zrinjski, da se prinese stara čeljad i dica iz novoga u stari grad, a kuća i mostovi da se zapale, a oni da se na bedem staroga grada namiste i juriš turski junački odbiju. Strašna krvarina dogodi se prid zidinam staroga grada. Ne spava se, ne jide se, za osam krvavih dana hrvatske čete bore se kao ljuti lavi. Stara čeljad pozatvorena u tvrdjavi drhću od straha na gruvanje topova, majke ostavljaju iz naručaja razplakanu dicu i trču na bedeme, da pomoći svojim muževima daju, naši ne sustaju, bore se, ali pustoj sili turskoj tko da odoli? Turci napunili jame zemljom, sa tri strane udaraju nepristano topovim u zidine grada. Sve do 19 rečenog miseca grad se još drži. Turci sve jače pale topovima. Zidovi pucaju, ruše se. Neostajaše drugo nego da golim prsima juriš na Turke učine. Potrgoše naši mačeve i na porušenim zidinam krvav pokolj učiniše. Tritisuće Turaka u ovom samom jurišu izgubi glavu. Pada i naših. Zrinjski se ne pridaje, ali mu žalost očinsko sree pokosi — dodje glas, da mu Turci najstarijeg sina Juraša zarobiše. Nove strašnije čete turske nasrću, naši izmoreni povuku se u unutrnji grad. Još je naših jedna hiljada a Turaka ni broja im neznaš. U pogibelji je Siget. Piše Zrinjski caru Maksimilijanu, da odmah pomoći šalje, jer da će mu grad propasti, ali pomoći od nikud. Bijaše Maksimilijan sakupio do osamdeset tisuća što pišaka i konjanika, vojska stajaše kod mista Gjura spravna da Zrinskomu u pomoć priteče, ali ne bilo tu glave, ne znalo se kud krenuti, kako udariti, te dok naš Nikola krvavim se znojem u Sigetu potio, osamdeset tisuća vojske bezposleno u Gjuru pod čadorjem stalo. Sulejman ne zna za ovu vojsku niti na nju misli, već misli na junaka Zrinovića, koji evo za dvadeset dana su šaku ljudih ljute mu rane zadaje. Neda Zrinski Sigeta za živu glavu. Sulejman šalje vezira Sokolovića hrvatskom banu, i poručiva po njemu, neka se prida, a sultan da mu za njegovo junaštvo svu Hrvatsku dariva. Da mi ju svu žutim dukatim pozlatiš, ne pridajem se, odvrati Nikola. Zarobio sam ti najstarijega sina, odvrati mu Sulejman, šaljem ti ga kući živa, ako se pridaš, ne htideš li, na kolac ću ti ga živa na tvoje oči prid zidinam nabiti. Poliše suze Nikolu kao malo dite, milo je otcu svoga sina, ali milija vira i poštenje, te mu odgovori: Bog će moj za sina misliti, ali ja sam grad na tvrdu viru od kralja primio, i tvrdu sam mu viru zadao, da ću ga junački braniti, makar i život moj prigorio, pa mi moje hrvatsko poštenje neda da besidi pomanjkam; ja grada ne pridajem. Turci ka' mahniti na grad navaljuju. Na dan 29 augusta strašan juriš bijaše. Isti Sultan, sasvim da je bolestan, dojaše na konju prid svoje čete, da ga vide i da se ohrabre. Od jutra pa sve do mraka strašan juriš s jedne i druge strane trajao je, od pustoga praha dim se kô oblak podigao. Ne daju se naši sokolovi, zvižde olovo, vatra se sipnje, topovi udaraju, naprid oni, golim nožem srću po srid Turaka, odkidaju s desne i live neprijateljske glave. Na tisuće Turaka izginu, aga janjičarâ bi zarobljen. Sulejman gleda, vojska mu pada, Sigeta ne osvaja, ljuta ga rana za srce ujide, planu kô ris od jida, naredjuje, da se lagumi pod zidinam kopaju, prahom naspu, i vas Siget u zrak bace. Na 5 septembra provali se lagum, strašna tutnjavina potrese svim Sigetom. U ime Isusovo! naprid naši, viknu Zrinjski, ne dajmo da nam Turci provale. Opet tu strašan pokolj, a u gradu plaču žene, cvile dica, starci jauču, jer plamen bijaše sve kuće obuhvatio. Zrinski se sa četom junački bori, Turci kano snopovi padaju. Sulejmana tuga spopane, one iste noći od jida i žalosti dospije. Veliki vezir Sokolović pritaji smrt Sultanovu, da ne bi Turci na taj glas uzprenuli, a da ih još bolje na vojevanje potakne, iznese mrtvo tilo njegovo i postavi na noge kao živa za prozore, da svoju

Digitized by Google

vojsku gleda. Na 8 rečenog miseca zadnji i odlučni okršaj bijaše. I stari i novi grad razoren u gomilu kamenja, još je kula, toranj grada. Tu je Zrinjski sa četom, tri stotine ih je još na broju. Pomoći od nikud. Oganj je zahvatio kule, bisni Turci hoće da prodru u kulu. Četa sustala, iznemogla zamišljena stoji. Eto Zrinjskoga. Obučen je kao da na pir idje. Na glavi mu kalpak, perjanicom i zlatnim kamenjem nakićen, odilo mu sve od svile i sjajnog skrleta, o bedri visi sablja, koju mu je pokojni babo ostavio. Uzimlje ključe od grada, meće u žep sto zlatnih dukata, da ne rekne onaj, koji mu mrtvo tilo bude tražiti, da nije u njega ništa našao. Izlazi prid četu i kripkim, ganutljivim glasom progovori: Braćo Hrvati, evo pomoći od nikud neima, a Turčin sve nam popali, poruši, hoće da i nas plamen ovdi u kuli sprži; kako smo se dosad junački borili, junački i umrimo, za svetu viru Isusovu i za hrvatsku domovinu. Pokažite se junaci, neka hrvatski potomci budu ponosom mogli reći: i taj je junak Siget branio! Otvoriše se od kule vrata, zazovnu Zrinjski do tri puta ime Isusovo, rupi srčeno četom na vrata. Tristotine na više od tridesettisuća. Krvav boj bijaše, dok turski mač do jednog hrvatskog junaka zemljom ne sastavi. Teško olovo pogodi i junačka prsa Nikole Zrinskoga. Pade tilom, ali srcem ne pade. Još junak sa tleha maše rukom, siče mačem, bodri četnike, ali zazviždi i drugo i treće zrno, pogodi ga izmedju uha i desnog oka, i izustiv ime Isusovo, junačku dušu junak Bogu pridade. Uz Zrinjskoga svi hrvatski četnici kano prava braća skladno se boriše i pogiboše. Turci narupiše u kulu, a kad tamo dignu se lagum, kula u zrak prsnu, tritisuće Turaka onaj čas zaglavi. U ovom strašnom ratu računa se, da je poginulo više od trideset tisuća Turaka. Slava neka bude na vikove slavnomu junaku Hrvatu Nikoli Zrinjskomu! Slava!

Vojvoda Draško.

Nauk za domaćicu.

Na tebi, gospodarice, počiva sva kuća. Zaludu je, da muž i svi ukućani unose, ako stopanjica razasiplje. Kao što se misečina ogleda u vodu, tako valja da se služinčad i kućna ženskadija ugledaju u stopanjicu. Pravoj domaćici uvik su pune ruke posla. Svačemu ona znade dati reda. U večer prije nego ide leći, odredi što u jutro ko ima raditi, pa u prozorje ona je prva na nogama, opremi čeljad na posao, te stane da sregjiva kuću. Stopanjica valja da se okreće kao na igli. Čvrstoća joj pomaže, da svaku svojim očima vidi, da se po mogućnosti ništa bez nje ne učini. Običaj je, gdi neima svekrve u kući, ondi starija jetrva bude za domaćicu. Nu ja bih stavio za stopanjicu i mlagju nevistu, ako je pametnija. Imade domaćicâ, koje ne umidu proračunati kako im valja koju ragju platiti. Na priliku donese ti susida vidro vode, za koje bi je hodilo četri novčića, a ti joj dadeš kil brašna. Tim si joj dala najmanje šest novčićâ više. Reći ćeš mi: to je malenkost — ali potroši u ludo danas, potroši sutra; malo po malo kupi se, a ono što se izgubi, više se ne vraća.

Pravoj stopanjici sve u kući piva: dica su joj čista i odivena, služinčad je okrpljena i pristojna; pokućstvo je u redu: zna se misto za vriće, za torbe, za pladnje, za poljsko orugje i tako dalje. Nije mačka kriva, što je stopanjica lina — kaže poslovica, a to hoće reći, da prava domaćica ne ostavlja prid mačkama ni kruh ni ništa drugo od štete. Takogjer veli poslovica: ako hoćeš znati kakva je u kući stopanjica, pogledaj joj na dvor. I sbilja to je živa istina, jer kad domaćici doteče vrimena da drži čisto i u redu obor, stavno i kuća joj je čista i uredna. Nike linuše stanu mesti kad im čeljade dogje. To je neuljudno i pokazuje zanemarenu i neurednu stopanjicu.

U jutro najprva neka ti je srediti kuću, jer ne znaš otkle ko može banuti. Neima blaga koje bi moglo platiti jednu pravu domaćicu. Evo što o tom kaže mudri Salamun:

Ženu jaku ko će naći? Na daleko i od najdaljih strana cina njezina. Uhva se u nju srce muža nje i od opravâ ne će potribe imati. Vratiće njemu dobrim a ne zlim u svim dnevim života svoga. Iskala je vunu i vreteno i poslovala je rukama svojizim. Učinila se je kako no brod trgovački, iz daleka noseći kruh svoj. I u noći ustade se i dade plin kućanim svojim i jistbine s'užbenicam svojim. Razvidi njivu i kupi nju; od ploda ruku svojih nasadi vinograd. Pripasa jakošću boke svoje i ukripi mišicu svoju. Okusi i vidi, da je dobra trgovina njezina — ne će se ugasiti u noći svića nje. Ruku svoju stavi na vitao i prsti njezini obuhvatiše vreteno. Ruku svoju otvori siromahu i dlane svoje pruži k ubogomu. Ne će se bojati kući svojoj od studeni sniga, jer su svi kućani njezini obučeni dvostrukim. Šarenu odiću učini sebi, postav pritanki i skrlet oprava njezina. Plemić je na vratima muž njezin, kad siditi bude s vićnicima zemaljskim.

Usta svoja otvori mudrosti i zakon blagogosti u jeziku njezinu. Razvidi staze kuće svoje i kruha bezposlena ne blagova. Ustadoše sinovi njezini i priblaženu je pripovidaše i muž njezin pohvali nju. Varovita je milost i izprazna je lipota; žena koja se boji Gospodina biti će pohvaljena. Dajte njoj od ploda ruku njezinih i neka pohvale nju na vratima dila njezina.

J. Kapić.

Slipac sideći na raskršću.

Mili Bože, na svemu Ti hvala!
Mili Bože i nediljo mlada!
Mili Bože, pomozi svakomu,

Digitized by Google

Svakom bratu i dobru junaku,
Koji ore, pa sirote hrani,
I sirote i crva i mrava.
Darujte me, hranitelji!
Hranitelji, roditelji;
Darujte me, braćo moja
Plemenita i čestita!
Braćo moja milostiva!
Nemojte me prolaziti,
Moga dara pronositi,
Moga dara ubogoga,
Ubogoga, malenoga.
Krajcara je malen darak,
Al' golema zadužbina;
Pa podili i namini,
Svoje mrtve sve spomeni;
Molit ću vam molitvicu
Za sve kuće, dobre sriće,
Za težaka i volaka,
Za putnika i vojnika,
Za pastira, granatira,
I za djaka učenika,
Radostna mu majka bila! —
Darujte me, mila braćo!
Da bi ovako ne gledali!
Slipa čeda ne imali
Ni u domu, ni u rodu,
I u svit ga ne spremili,
Kano mene moja majka,
Što je u svit opravila
(U neznanu tudju zemlju
A za tudjim očicama),
Da se bijem i prebijam
Od nemila do nedraga,
Kao voda kroz brigove. —
Vidiš, brate milostivi
Mene vode tudje oči,
Mene hrane vaše ruke,
Vaše ruke, težke muke;
Ja sam željan bila svita,
Bila danka, žarka sunca,
Žarka sunca i miseca,
I po svitu pogledati,
I sve braće oko sebe,
Crne zemlje izprid sebe,
Vedra neba iznad sebe,
Mene vode tudje oči,
Ja s' nemogu sam pomoći,
A bez vaše desne ruke:
Niti mogu uzorati,
Niti mogu uzkopati.
Što su vama bili dani,
To su meni tamne noći,
Tamne noći bez miseca. —
Vidiš, brate, suzničara,
Suzničara, tamničara
Koj ne vidi žarka sunca!
Vidiš, brate, suzničara,
Suzničara, tamničara,
Jer ne vidim bila danka,
Težke pute da putujem,
Težke brode da brodujem,
Nit kog' znadem, ni poznajem,
Već se bijem i pribijam
Od drveta do drveta,
Od kamena do kamena,
Od nemila do nedraga
Kao voda kroz brigove.
Sužanj će se oprostiti,
Iz tamnice izhoditi,
Ja slipoće ni do vika,
Ni do časa umrloga
Slipoća je težka muka,
Težka muka, težka patnja.
Vidite me očicama,
A čujte me ušicama,
Darujte me ručicama
Radi danka današnjega
Radi vaše dobre sriće:
Sr ćce se nahodili!
Lipa žitka naživili!
Mladosti se nanosili!
Do starosti zdravi bili!

Priobćio
Ljubimir Hrvatovski.

Naše vino u svitu.

Imade jednu desetak i više godina da je naše vino izašlo na dičan glas u svitu. Prije toga vrimena malo je tko i znao za Dalmaciju. Vino se je vodilo u Mletke, kašnje u Trst, Riku, Seoj, dobrim dilom prodavalo bi se za zagorske strane, ostalo bi se kod kuće popilo, i tim bi sva trgovina vina svršila. Ali valja reći i to, da ga nije ni bilo koliko ga na današnji dan imade. Otvorila se druga vrata širja trgovini, išlo vino dalje Trsta i Mletaka, u Francusku, Nimačku, Magjarsku, cina poskočila, svit uhvatio se mašklina i motike, te krči i sadi, pritvorio i ledine i sijanice i pašnjake sve u zelene vinograde, te danas Dalmacija, osobito sridnji dio okolo Splita, postala vinom prava *„zemlja od obećanja“*.

Jedan učeni čovik, koji se o vinu bavi, prošao je nazad dvi godine Dalmacijom, obašao sva naša vina, gledao boju (kolur) i žestinu, te je prošlih dana o tomu po novinam pisao i vrstnoću našega vina razglasio.

Hodeći po redu od Splita, veli on, da što se tiče jakosti i ljubkoće crnoga vina, splitsko vino spada u prvi red, zatim ono sa Kučina i Mravinaca, pa kliško i solinsko. Iza solinskog dolaze vina Kaštela. U Šućurcu je crno zagasito vino sa 14 stupnjeva žestine, Gomilica, Kambelovac, Lukšić daju tanja vina od 12 stupnjeva do 13 žestine; Novi, Stari, Štafilić daju dobro crno vino, bistre boje su 12 stupnjeva žestine. Otok Čiovo daje na godinu do 2 tisuće i pô etolitara. Vino nije toliko ugodno piti, ali za mišanje posve dobro Uzdrži u sebi žestine do 12 stupnjeva. U selu Slatinam vino je posve crno, najbolje što ga imade u svoj Dalmaciji za mišanje.

Digitized by Google

Izvrstna su vina i poradi ljubkoće i boje u Poljicim, u Podstrani, Jesenicam. Sitnomu, Dubravi, Srinjinu, Tugarim, Dućam. U Omišu pak i u Rogoznici vina su tako vrstna da ništa ne izostaju vinu iz Bordò u Francuskoj. Sva ova mista, Split Kaštela, Poljica sa Omišom i Rogoznicom more dati prama urodu na godinu od 100 do 130 hiljada etolitara. Prama Splitu jesu otoci. olta more naći do 16 hiljada etolitara. Vino e crno, žestoko do 12 stupnjeva. dobro za mišanje. Brač je najbogatiji otok. Crnija su vina u Bolu, Milini i Sutivanu sa 12-13 stupnjeva žestine, u Mircim i Donjem Humcu vina su slabija. Bolsko je vino tečnije, ugodnije, Milnarsko malo trpko. I po vrhu Brača dobra su vina do 12 stupnjeva žestoka. Vas otok Brač more naći vina okolo 100 tisuća etolitara.

I na otoku Hvaru imade dobra vina su 12 do 13 stupanja žestine, a to okolo Starogagrada, Svirača, Vrabnja, Vrboske i Jelse. Ova vina idju ponajviše za Francusku. I bîla vina na Hvaru puno su cinjena. Otok Hvar more naći na godinu do 80 tisuća etolitara. Vis more više naći; računa se do 120 tisuća etolitara da more na godinu naći. Vina su plemenita, osobito za piće, zagasite crvene boje, od 11 do 13 stupnjeva jakosti. I bilo je vino s Visa na glasu.

Puno vina daje otok Korčula, do 150 tisuća etolitara, a samo Velaluka, kada dobro urodi more naći do 50 tisuća. Vino je crveno, od 10 do 12 stupnjeva jakosti. Otoci Biševo, Lastovo, Mljet mogu svega dati malo više od 20 tisuća. Na otoku Pelišcu imade dosta crvenog vina, do 100 tisuća etolitara; Makarsko Primorje nadje okolo 20 tisuća zagasito-crvenog vina, Trogir se okolicom i bližnjim otocima more dati do 30 tisuća etolitara. Vino je dobro, do 13 stupnjeva žestoko, osobito ono grada Trogira vrstno je. Šibenik, Tisno, Murter, Primošćen, Vodice, Zlarin i Prvić mogu dati do priko 100 tisuća etolitara. Vina su ugodna za piti, od 10 do 11 stupnjeva jakosti. Drniš, Promina, Siverić, Knin daju do 25 tisuća etolitara vina, koje se prodaje ponajviše za Bosnu i Hrvatsku. Zadar sa svojom okolicom more naći do 60 tisuća etolitara, a četiri otoka izpod njega Rab, Pag, Silba i Olib mogu naći do 120 tisuća etolitara dobrog crvenog vina.

Eto sam prikazao, kako je taj učenjak nabrojio, a sad ću ti ja, puče. — a ne budi ti žao — jednu prijateljsku reći. Bog ti je eto dao i dobra roda i plemenite vrsti i dao ti je suviše sriću, da je tvoje vino po svitu poznato i u dobru glasu držano, a ti nemoj, za žive oči u glavi, kriv biti, da se ovaj dobar glas izgubi. Znaj što ti hoću da rečem: budi pošten, nemoj u ovu kapljicu, što ti ju je Bog dao, dirati, šalji ju u svit onaku kako si ju od Boga primio. Nečudi se, što ti ovo govorim a neboj se, da će itko izvanka čuti. Ja sam stari trgovac, mušica u vinu, pa ću ti za tvoje dobro ovo reći. Spominjem se nazad nikoliko godina, da se je u našoj pokrajini *rujevina* za lipe novce prodavala, pa kada se svit polakomio, stao u nju ovoga onoga primišavati, izgubi se vrst, izgubi se cina, od rujevine danas jedva spomena. *Buhač* ili buharina, svak znade kako se je skupo u nas prodavala, nigdi na svitu kao u nas ne bilo takove vrsti, pa što se dogodi? Neću reći, bit će štogod što je i trgovina buhača spala, ali viruj ti meni, spala je cina ponajviše s toga, jer je vrst spala, jer buhač nije više oni, koji je u početku bio, te se dogodilo, da tko će više taj će manje. Sve uzdanje naše jest ova kapljica vina. Niki višanja, niki višnjaka niki žeste govore, da je dobro pridodat mastu. ne za drugo, Bože učuvaj, već misli, da će mu s otim vino bolje biti. Neće, moja ti poštena besida. Vino ima po sebi i žeste i boje i sladkosti; drži čiste sudove, urednu konobu, trgaj kad grožđje sazri, na svoje vrime oturnjaj, pa u Božje ruke, neboj se. Kada trgovac dodje, obadje vino, naći će, da je istinito, pravo, naravno vino; pa neka ti ga, metnimo i pô forinta plati jeftinije nego onomu drugomu, (koji je recimo unj ništo stavio) jer tvoje tanje a njegovo jače, ne hudi, ti nisi ništa izgubio, tvoja konoba dobar glas uživa, tebi trgovac viruje, u tebe će ga svake godine kupiti, a onoga će drugoga, čim sazna ostaviti. U nas, hvala Bogu, nije se toga još dosad opazilo, naš je težak pošten, bogostrašan, pa s toga i vina su nam u svitu cinjena. Nedao Bog ni unaprid! Čuvajmo se zla, budimo pošteni, pa će i Bog, koji istinu, pravednost ljubi, krvave trude ruku tvojih, puče, svakim berićetom blagosoviti.

Splitski Trgovac.

Pripomenak.

Čast i poštenje tvojim priporukam, splitski trgovče, hvala ti kô čoviku i u moje ime, što puku nike stvari prid oči stavljaš, ali ne budi ti žao, da i ja svoju rečem. Neću reći, da je sve suho zlato što je u našem puku, bit će štogod i natrune, istina je živa, da nije više svit kakav je prije bio, ali, gosparu moj, ja bih rekao, da je bolje bilo pomesti prije izprid tvojih trgovačkih dvora. Ja se uzdam u Boga, da naš puk, koji u poštenju i strahu božjemu žive, nezna za te nike novotarije, a ako što i znade, to je sigurno od vas trgovaca naučio. Krvavim znojem težak onu kapljicu u svoju konobu salije, a jer znade, da je to dar Božji za njegove poštene trude, on u to ne kreće, jer se Boga boji. Prodaje vama trgovcima, priko vaših ruku idje naše vino u svit, ruku na prsi vi stavite, i nebudite uzročnicima, da se glas našemu vinu u svitu izgubi. Čuje se na priliku ovih dana, da niki vanjski trgovci, što po Dalmaciji obigravaju, kupuju vino uz jeftiniju cinu vanka naše zemlje, te ga pod dalmatinskim imenom u svit šalju. To je privara, to propast, tim se štete našemu vinu nanaša. Na to, ako je baš istina, imala bi i vlada i druge vlasti dobro oči otvoriti, i vi isti naši domaći trgovci a za naš puk — ka' za tu stvar — neka nikoga glava ne boli.

UREDNIK.

Digitized by Google

Nagradjeni na Zagrebačkoj izložbi.

Za vino.

Počastnom priznanicom i velikom medaljom: Ante Petrić iz Komiže, Pop Ante Šurija iz Prvić Šepurine, Braća Didolić iz Selaca na Braču, D. Biankini iz Starogagrada, Ivan Lukšić iz Sutivana na Braču, Braća Mazzura iz Tisnog, Grgur Ivčević iz Visa.

Velikom medaljom: Anton Čipin iz Lukšića, Martin Vuletin iz Novoga kod Trogira, Ante pl. Cipiko iz Štafilića, Nikola Petrić i sinovi iz Bola, N. pl. Jakša iz Visa, pop J. Marušić iz Svinišća kod Omiša, A. Pavišić iz Omiša, Jelisava Čorić iz Vodica (maraskin i plavac), Simenište u Splitu, Ivanišević Josip i Kadić udovica Marta iz Jesenica kod Splita, Ante Jajaz Tomin iz Tisna (maraskin), I. pok. A. Marković iz Knina, A. Pasabanda iz Vigna na Pelišcu, Vojnović Filip iz Duća kod Omiša, Mate Mrša iz Šibenika (maraškin), R. Vlahov iz Šibenika, Baštinici Bane iz Sibenika, A. Čičin-Šain iz Vodice kod Šibenika, Vicko Juras iz Splita (prošek), Antun Topić iz Visa, A. Čepić iz Duća kod Omiša, I. Grubišić iz Omiša (prošek-muškat), Ante Kuzmanić iz Novoga kod Trogira, I. Jelić iz Šibenika (maraškin), Braća Mimica iz Rogoznice kod Omiša (za prošek), Frano Vid iz Trpnja (pečeno vino), M. grof Borelli iz Zadra (maraskin), N. Lokas iz Šibenika, Josip Perasović iz Omiša (muškat), I. Kunjašić iz Blata na Korčuli, Petar Šimeta iz Staroga kod Trogira, Franičević i Pavičić iz Sarajeva.

Malom medaljom i dukatim: Pavao Perišić iz Stafilića, Vicko Zanetov iz Novoga kod Trogira (i 5 dukata), Andrija Škarica iz Staroga (i 5 dukata), Stipe Katalinić iz Novoga, Srećko Petrić iz Šolte, F. Radić iz Bola, B. Matijaca iz Trpnja, S. pl. Kambij iz Kambelovca, L. Škovrlj iz Promine (za rakiju), Braća Šarić iz Opuzena (za rakiju i vino), Ante Roca iz Šibenika (maraskin i tartar), Braća Joković iz Veleluke, Nikola Vežić iz Makarskog Primorja, Božo Lovričević iz Lumbarde na Korčuli, M. knez Gjorgji iz Gruža, N. A. Duboković iz Jelse, J. Novaković iz Tugara kod Omiša, Dr. Ivan Smrkinić iz Korčule (za grk), Ivan Marun iz Skradina (i 5 dukata), Niko Zoričić iz Skradina (i 5 dukata), Niko Marun iz Skradina (i 5 dukata), Petar Knežević iz Skradina (i 5 dukata), Dr. Rafo Arneri iz Korčule, Špiro pop Luketin iz Sućurca, Dr. J. Martiniš iz Komiže, Braća Novaković iz Sumartina na Braču, M. Lovrić iz Ostrvice, Jakov Giaconi iz Komiže, Jajac Ante iz Tisnoga (maraskin), Vinko Matas iz Skradina, I. Boški iz Korčule, G. Ivanković iz Ervenika (maraskin), J. Guberina iz Šibenika (maraskin), I. Radunić iz Staroga kod Trogira, fra Mate Šimić iz Zaostroga, Roko Orada iz Tisnoga, Dinko Buzolić iz Posedarja, P. Gjunio iz Korčule, J. L. Bilić iz Šibenika (maraskin), Vicko Radun iz Novoga kod Trogira (i 5 dukata), Srećko pop Bakija iz Kali kod Zadra, K. pd. Andrijić iz Korčule, Danko Vezić iz Gradca, Paško Čikara iz Šibenika, Vladimir Lalić iz Skradina (i 5 dukata), Frane Cucelj iz Metkovića (višnjak), J. Lovrić iz Silbe (za kvasinu ocat), S. Brajnović iz Splita (za rakiju i šljivovicu) Braća Šarić iz Opuzena (za rakiju), D. Pletikosić iz Solina (sušeni crljenak), V. Miotto iz iz Splita, L. Riboli iz Splita.

Priznanicom i dukatim: Sava Dragišić, Josip Males, Marko Mudražija i Grgur Čaleta svi iz Skradina (i 2 dukata), Braća Maretić iz Zadra, L. Vlajki iz Orašca, J. Duboković iz Jelse, B. Jerić iz Trpnja, Boganović kap. iz Rike kod Dubrovnika, I. Marković iz Novalje (i 2 dukata), A. Carić iz Zadra, M. Gučić iz Stona, Jurić Joso iz Krapna (i 2 dukata) Guberina Joso iz Šibenika, Nikola Gabrić iz Metkovića, A. Ljubičić iz Ervenika, B. Matijaca iz Trpnja (prošek), Glovacky iz Dubravice kod Skradina, M. Škalko iz Silbe (i 2 dukata), J. Marinković iz Šibenika, Braća Dobrović iz Jelse, A. Mlikotin iz Lukšića, I. Bielić iz Pelišca, P. Ivulić iz Bola, Joso Mutić iz Skradina (i 2 dukata), Pavao Ergovac iz Štafilića, Pavao Roca iz Vodica. — *Za ocat (kvasinu):* Pop F. Torre iz Komiže, D. Biankini iz Starogagrada, Kunjašić iz Blata, Franičević i Pavičić iz Jelse, A. Cicar iz Vodica. — *Za rakiju:* Ante Ljubičić iz Ervenika, Braća Didolić iz Selaca, J. Goić iz Supetra, A. Jajac iz Tisnoga, V. Radun iz Staroga. I. Duboković iz Jelse, Frane Vid iz Trpnja.

(Za ulje, buhač, ribe, kućni obrt u dojdućem broju).

Na Sîlu.

I.

Jatagan od 20 talira.

Ovo vam se davno dogodilo, ali živ je onaj koji pripovida. Jednom naumili seljaci kupiti dobar jatagan, da ga daruju svome starešini. Htili za njega potrošiti 20 talira, ni novčića manje. Rečeno, učinjeno. Nikoliko njih podje u grad, da izvrši ono što su naumili. Dobra im srića bila, jer baš na vratima grada nadju veliki dućan, gdi se prodaje orudje. Udju. Kažu trgovcu što bi rada. On im pokaže jatagane, ali reče, da nema one cine, koje bi oni želili već samo jednoga od 16 talira. Nećemo, nećemo, odvrate svi u jedan glas i izadju. Onaj dućan bio velik i imao više vrata. Kad su oni zamakli ugao dućana, baš sa protivne strane gdi su ušli, ditić onog trgovca, koji je na vratima stajao, zapita ih što žele? — Jatagan od 20 talira. E pa dobro, udjite samo unutra, i izaberite. Kad udju, izaberu onog istog od 16 talira, plate ga sa 20 i odu kući pivajući, jer da su našli što su želili. Blaženo neznanje!

II.

Mlin bez vode.

Imao se ženiti bogati podgorac. Otac mu naumi sagraditi mlin, da mu sin ne stoji bez zanata. A kud ćeš boljeg zanata od mlinara? — Njemu uvik dobro. Radnja išla, ka' po loju i do malo vrimena eto lipog mlina. Nećeš, sve novo; a što je novo to je odmah lipo. I za konje se pobrinuli. Napravili im štalu i kamenice, da se mogu napajati. A što nisu uredili? Sve, ma sve.

Kad je bila gotova radnja, stari hoće da nevista dodje viditi mlin i ujedno da ga pohvali, dakako. Došla i ona. Sve joj bilo drago, svemu se nije mogla načuditi. Osobito joj se svidila lipa štala. Oj, kako ću ti ga napajati naše konje, a po vodu mi neće daleko biti, jer mlin bez vode.... Što bona reče — uleti joj u rič stari i udari se dlanom po čelu — mi smo gradili mlin, a na vodu baš ni pomislili.

Jesi li i ti gradio mlin bez vode? Nisi. Ali bit ćeš štogod nepromišljena uradio, a to ti je, dragoviću moj, isto što i mlin o komu sam ti pripovidao.

Pripovida *D. Copić.*

O litini — trgovini vina

primamo slideće visti:

Pag, 31 listopada. — Vino u obće slabo urodilo, svu trećinu manje od lani. Vrst je plemenita. Većim dilom razprodano do for. 13 ektolitar; vino bîlo do 24 for. Crnoga vina bit će još okolo 2 tisuće ektol. Rakija se prodaje po for. 36—50 ektolitar.

Digitized by Google

Stankovci, 1. studenoga. — Vino kô zečja krv, malvazija, kupuju ga Ličani po for. 14 stolitar. Bilo je malo zakrklo, jer snig na Velebitu; bura okrenula nanila štete, otrunula masline, oparila povrće.

Zlosela, 10 stud. Hvala Bogu, jamatva ne bila loša. Vino se crno prodaje po for. 13, a niki su prodali i po 14:75 etol. Bîlo se vino skoro sve prodalo po for. 18 do 20 Brodova amo po vino svaki dan dolazi, ali ga više malo.

Rab, 10 stud. Žitija, osim prosa, urodilo sridnje. Vina ništo više od lani, posve dobre vrsti. Prodalo se ništo Bašcanskim trgovćićima po fr. 14 ektol. Maslina urodila, odavna nije ovako. Žestoka bura, što je ovih dana puhala pobacila ih je dobar dio na tle.

Dubrava, 11 stud. — (Sridnja Poljica). Bogu hvala, litina ne loša. Žita sridnje, vina bolje od lani, vrst mu da ne more bolje. Prodalo se crno po 12—13 ektolitar, ruso (opol) 15 for. Usive malo oparo mraz, ali uzdamo se da neće bit loše.

Podgora, 12 tek. — Prodalo se vina opola do 500 etolitara od 14—15 for. Još ga imade do tisuću etolitara. Ovo je prvi put da vino naše na more idje. Sritno!

Gata, 12 tek. — Vina dosta i dobra. Uhvatilo selo u mastu do tri tisuće for. prodavalo se u Omišu i na Strozancu. Sada se vino prodaje po 11—13 i do 16 etolitar. Neimamo puta, da je put, Sridnja Poljica bila bi druga Kaštela. Leda bilo neobično, ote nam žeļud i zelje.

Razgovor na Daskama ispod Dubrave.

Brne i Kleme.

Brne. Gledam te iz daleka i nemogu te razpoznati, jer te vidim zrila kako oskorušu.

Kleme. Da se budeš i ti valjao po postelji priko dvadeset danâ, ne znam bili drugačiji bio od mene. Osim bolesti, vrućine i štogod drugoga, u ničemu zadovoljstva.

Brne. Kako, brate, kad znam da te žena ne zapušta, i čuo sam, da je nastojala kako ti u svemu ugoditi.

Kleme. Ajme, Brne! ne dao ti Bog da ležeš; onda ćeš upoznati vridnost naših žena, koje, izvadiš li skuhat puru i zeleni, ne znadu ni kruh omisiti.

Brne. Ne znadu sve kako no gospodske kuharice, ali barem znat će skuhat meso, i spravit čorbu, što je poglavitije, najskoli nemoćniku.

Kleme. Eto, brajne, kad si me na to naveo, kazat ću ti, da je to teški posao za nje, i mogu te uistinit da ne znadu ni zdravim, a kamo li bolestnim.

Brne. Čini mi se, da je to najlaglji posao: kupit mesa, hacit ga u kotlušu, da se vari, pak iznit na pladanj i blagovat.

Kleme. Vidi se, da si zagorac, i da nisi vidio ka' ni one, kako triba spraviti meso.

Brne. Tako se je do sada radilo u mojoj kući, a tebi ću ostat haran, ako me štogod naučiš.

Kleme. Nauči ženu i ukućane, i ako možeš sve stopanjice, da kupljeno meso ne nosi se ni u ruci ni u pregači, kako u nikom selu u nedaleko vrime nošahu girice i ćućine, pak nos čistile i i kruh omotavale. Kupljeno meso nosi se u krtočiću sgodnije nego u maži; kod kuće se izsiče, opere se, očiste se dlake, opet se opere, pak u kotlušu.

Brne. Sve dobro i naravno, a ima li još štogod?

Kleme. Kad uzavre, opini se šupljačom, te neka se kuha bez nadolivat vode, ako prvo ulivena nije izblapila. Da ne izhlapi triba, da je zaklopac dobro priljubljen, i da vatra neplanjca, nego samo tinja. Potla svega procidi se juha za zelen ili za što drugo.

Brne. Kuha li se tako isto kad se daje juha bolestniku?

Kleme. Ne gleda se toliko je li meso vareno, jer ga bolestnik neće jisti, već triba nastojat, da juha bude ni slana ni tusta, i daje se bolestniku često i po malo, kad je uzeo lik, u malom filžanu.

Brne. A sad kaži mi odkle onaj neugodni vonj kô od čadje u čorbi, da ti se višekrat miša i grsti?

Kleme. Gorje nego od čadje! Ono biva s nečisti posudâ, a najskoli od zagorine, šta se hvata peliša, zaklopacâ, kotluša i drugih zemljenih i kovnih sudova.

Brne. Što dakle da se čini?

Kleme. Bora mi, ta je suvišna; ništa drugo nego koji put priko sedmice ostrugat barem peliše od svega posudja i zaklopacâ.

Brne. Dužna ti hvala, Kleme; okoristit ću se ja, i razglasit ću tvoju današnju pouku. S Bogom!

Kleme. Počkaj mrvičak, da ti još jednu rečem. Kad kupiš ribe, ne dopuštaj, da se prid vratmi čisti, a živine nek se kolju daleko od očiju čeljadi.

Brne. I to je dobro znat; iznovice hvala i s Bogom!

Kleme. Bog ti bio u pomoći!

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — Ovih dana bila su sazvana u Beču poslanstva iz svih zemalja države. Prva je rič tu našega Vladara, koji je rekao, da se njegov narod lipo gleda sa svim ostalim narodima, te se rata nije bojati. — U carevinskom viću došlo se je do nezadovoljstva, jer Nimci bi htili, da nimački jezik posvuda vlada a Slavjani neće za to da znadu već, kako je pravedno, brane svoj jezik.

U Italiji. — Sakupilo se sa svih strana svita učenih ljudi, koji se dogovaraju, kako bi se ustanovilo jedno veliko sudište, u kojemu će biti zastupnika svih naroda, koji bi sudili i mir u svitu uzdržali, a tim zapričiti rat i proliće krvi. Lani je bio sastanak u Parizu a do godine bit će u Beču.

U Rusiji. — Car i carica slave svoj srebrni pir, 25 godina vinčanja. — Sve to više Rusija širi se po Aziji. Tamo gradi željeznice, promiče trgovinu, svit žive bolje nego u nikim mistim Europe. — Na sivernom moru u gradu Arhangjelu misli ustanoviti ratnu luku. — Po svim mistim hoće da se uči ruski jezik, te je naredila ovih dana, da i po svim crkvam luteranske vire budu knjige u ruskom jeziku.

U Africi. — Iz Algira dolaze visti, da je na umoru glasoviti nadbiskup stožepnik Lavižeri. On je rodom Francuz, 28 je godina, da je nadbiskupom u Africi. Puno je nastojao i trudio se za odkup robova, te ga je Sveti Otac nagradio i imenovao god. 1882 stoženikom (kardinalom).

U Arbaniji. — Crnogorci i Arnauti počeli se opet klati. Tuskoro bio je na granici okršaj, u kojemu su ljutu krvarinu učinili. Na tužbu Crnegore turska je vlast odmah naredila, da se sva Arbanija razoruža.

U Paleštini. — Strašna bolest kolera hara svit. Čeljad po putu mrtva pada. U gradu Damasku do 300 ih na dan umire.

Po našim stranam.

U Banovini. — Očekuje se ovih dana imenovanje nadbiskupa za u Zagreb. Pronio se bio glas, da će tu doći sarajevski nadbiskup Štadler, ali vlada mu nije kaela, stoga rek bi, što je on čovik tvrde beside, ne da se svakomu kovat, a

Digitized by Google

njoj to nije poćudno, te hoće svoga imati. — Za godinu 1902 ustanovljena je druga velika zemaljska izložba. — Primiču se brzo izbori za sabor.

U Bosni-Hrcegovini. — Na početku ovoga miseca snig kô lopatom padao. Mnogo je vukova pribiglo na dalmatinsku granicu, te okolo Sinja ovih dana bilo ih nikoliko ubiveno. — Šljivâ se puno u trgovinu opremilo. I za duhan dosta se ove godine uhvatilo.

U Istriji i hrvatskom primorju. — Veliko se veselje učinilo novom zastupniku Laginji. Tako u Istriji dva zastupnika Spinčić i Laginja zastupaju u Beču hrvatski narod — svu sridnju Istriju — a talijanaše uz obalu dva druga zastupnika. — Umrao je u Poli Gjuro Račić, duhovni starešina naše ratne mornarice u 71.oj godini. Bio je čovik puno štovan i obljubljen. — Senjski biskup naredio je župniku na Rici, da svečanosti i druge službe božje obavlja, kao što je i dosada bio običaj, u hrvatskom jeziku. On se je uzprotivio i obratio na Rim.

U Dalmaciji. — Obćina splitska, a na čelu joj dični načelnik Dr. Bulat, pozvala je sve gradjanstvo da priteče u pomoć oštećenim od povodnja na Bolu i Jelsi. Obćina je odredila for. 300 a u gradu se je već toliko sakupilo. — U Drnišu umrao je obćinski ličnik Dr. Dane Novak. Svit ga puno žali cića njegova nastojanja i dobra srca. — U Jelsi mnogo je svita poleglo od tifa, ali hvala Bogu, smrtnog zla nije viditi.

U Splitu.

†

IVAN DEŠKOVIĆ pok. MARKA.

Umrao je na 11 tek. u dobi od 56 godina. Bio je prisidnikom naše obćine i blagajnikom pučke banke. Blage ugodne naravi, dobra prijateljskog srca, svak je požalio njegovu smrt. Ljubio je svoj narod, izmedju *utemeljiteljâ* našega lista bio je i on.

I s naše strane: Vični mu pokoj duši!

Trgovina. — Nova obala krcata je bačava. Okolica je vino prodala, ali u gradu i varošima slabo se miče. Računa se priko 50 tisuća etolitara još po konobam.

Gradjevine. — Utvrde za pristanište parobroda na novoj obali lipo napriduju, velike se gromade redom u dno postavljaju. — Kazalište je do krova podignuto, lučki ured (šanitad) takodjer brzo je gotov.

Svašta po malo.

Krive bankanote. U Ugarskoj, u mistu Vasarošu uhvaćeno je nikoliko ljudih seljaka, koji su krive bankanote činili. Bili su iznašli jednu spravu tako brzu, da su za pet časa mogli napraviti do tisuću i pô forinta. U tom skupu imade ih do 20. Svi su bili prometnuti, te našasta je kod njih svota od 100 tisuća forinta.

Potres. Iz Japana dolaze visti, da je tamo prošlih dana bio strašan potres, koji je samo u jednoj pokrajini, što se zove Noboje razorio 18 tisuća kuća, a poginulo priko 7 tisuća ljudih.

Lipa starost. U gradu Livasu u Aziji žive starac po imenu Mustafa-Rabe, od 152 godine. Imade dva unuka, jednomu je 100 a drugomu 108 godina.

Nesrića. Prošlih dana kad no žestoka bura puhnula, uputi se iz Preka brod su triest čeljadi prama Zadru, kad nedaleko kraja izvrnu se brod, muškići što gori stajahu izplivaše, a 16 žena, što unutri (u stivi) bijahu, sve do jedne, sirote, potopiše se.

Poruke i Odgovori.

A. P. — Hvar. — Evo vam poruke našega *majstora*: Narodna pisma „Divojačka kletva“ sasvim je obična; po cilom našem primorju i dica je znadu, a listovi ne smidu donašati svakomu poznate stvari, jer bi se tada zvali starine a ne novine. Niste sritni bili i u tom, što ste ovu pismicu ćuli od nikog ličine, koji je u nju umetnio, da je lipo:

jisti, piti, ništa ne činiti!

To bi bio lip nauk puku, tako mi duše! — Druga pisma: „Na Mrtvi dan“ vaša je izvorna. Nije skrojena po pučku, dakle nije za nas. Usput ćemo vam reći po prijateljsku, da kao i umitnička pisma ne vridi. Izmegju ostaloga velite u njoj, da je *kaos pomorio ljude*. Mrvu se saberite i promislite, smije li se to napisati. Ako ste baš voljni, da gradite pisme, prije svega posavitujte se sa vilom, pa učite i učite, a megjuto imajte svegjer na pameti onu Preradovićevu: Nije, nije pivat lahko!

A. R. — Šibenska okolica. — Virujemo, da je ono sve živa istina. Vi Bukovicu dobro poznajete, uhvatite se toga pisati, bit ćemo Vam harni. Zdravi bili!

N. S. Š. — Brač. — Da je sva pisma bi, kiticu ne. Onu molitvu šaljite odmah, Sv. Nikola nije daleko.

Sastavljaću Razgovora — Vrboska. — *Nošiorano*, nemoremo. Ušli bi smo i mi i vi u napast.

A. N. — Komiža. — Dobro je. Hvala!

Povireniku — Tugare. — Ove godine „Koledar“ ne tiskamo. Kasno je, tiskara puno zapačana radnjom, kako bi htili nemoremo. Uzmite „Danicu“ i širite ju u puku. To je najbolji i najjeftiniji koledar. Zdravo!

Iliji Zagorcu — Grabovina. — Ne došao, jer mi te Zagreb oteo. I u mojoj je glavi ono. Samo Bože zdravlja, a od ostaloga — sve u krmu. Pozdravi Panteliju.

P. I. — Split. — Ona pisma ugodna. U dojdućem brolu svakako. Vesela nam bila i goj nam se, mlada Hrvatice!

P. M. — Sinj. — Primljeno, dobro. Za tvoje pero ne triba naše nožice oštriti. Zdravo!

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/1 V god. 1892.

U Splitu: Dr. D. Rendić fra D. Bujas - M. Barbarić V. Bonačić A. Botić B. Belloni — S. Peroš — Š. Celić — A. Cvitanić — A. Katunarić - F. Kovačić Petrov — J. Iviši - Dr. A. Tommaseo — A. Jurašin — I. Matočić - I. Družeić — F. Jurišić — Dr. L. Tommaseo — I. Kovačić — M. M. Mikačić N. Kovačić P. Barač — R. Derado — J. Demarki — M. Gotovac Don T. Aljinović — Š. Laura A. Mladineo D. Smodlaka F. Muljačić — I. Barač — F. Lovrić — T. Lovrić J. Jozefić I. Tomić V. Nakić A. Bakotić — M. Granic Dr. I. Marović - J. Zekan M. Trumbić — A. Bota — I. Vrvilo Kan. J. Bakić I. Tomić — M. Krstulović — S. Bakotić — F. Tomić I. Roje — I. Šitić - J. Orebić - V. Calligari — A. Krstulović - L. Šore — A. Bakotić p. Marina — J. Haberman P. Maroli — H. Lušić — T. Tudor — N. Blaženćić — S. Stečić - J. Tomičić — Samostan Dominikanaca I. Defranceschi - A. Matas J. Krstulović - I Cipci — M. Mihovilčević — Kan. J. Zuliani — Š. Mrkonjić — V. Radica - M. Jankov — Don M. Benković — Don J. Brket — Don B. Carli.

U Zadru: S. Kolombatović - M. Škarica — A. Penovlć O. M. Stipančić — Š. Turbarina — Prof. M. Nekić — O. Z. Zgalić P. Selak - M. Lovrić — A. Zauner — Š. Šešelja — O. F. Rušin — J. Stanojević — Prof. S. Roglić — J. Gabrilović — J. Selak - M. Oštrica — Prof. N. Roglić — P. Vrdoljak — M. grof Borelli.

U Arbanasim kod Zadra: L. P. Relja — Š. Duka Barišin — M. Stipčević J. Bronić — N. Gligo.

U Sulini *(Rumunjska)*: A. Slavić — V. Handža — M. Lučić J. Deankovlć — F. Bavčević — M. Peruška — S. Lucijanović. (Ostale u drugomu broju).

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT.)

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 4 Prosinca 1891 Br. 15.

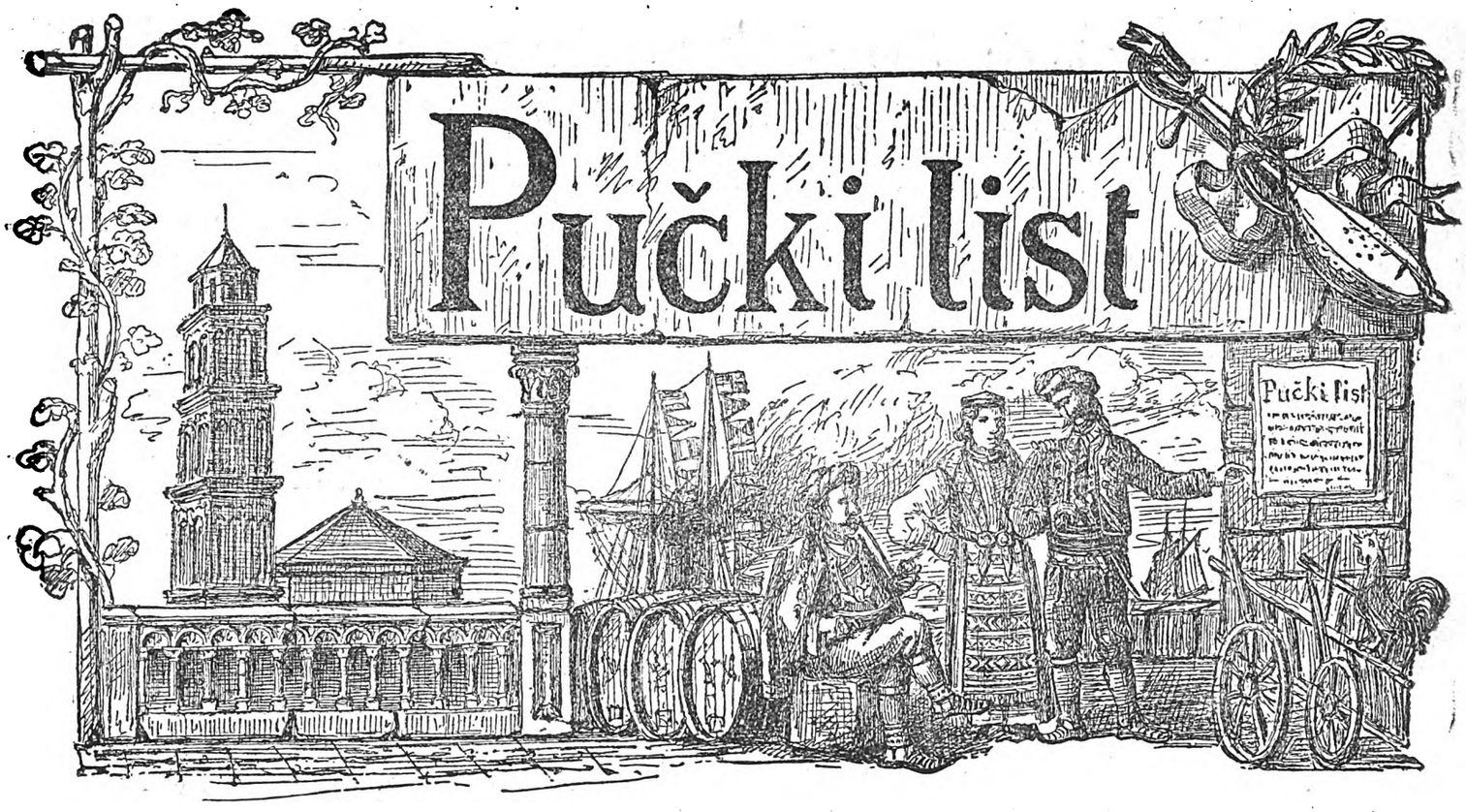

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

DVA BIČA!

Neveseli glasovi dolaze ti iz svita, puče!

Žiložderа ili ti filošera, bolest, koja tamani lozu, primiče se tvojim zelenim vinogradima, da ih u suhar sprži a tebe na prosjački štap stira. Poharala vinorodne poljane Francuske, makla se priko Italije, obuhvatila posestrimu Istriju, našoj braći u Hrvatskoj i Slavoniji veći dio loze uništila, pa tog ljutog neprijatelja eto na Kvarnerskim otocima u Lošinju, još dva koraka te je na tvojem topragu. Nije zla kojega se nije bojati; pa ako ti tvoj „Pučki List“ to danas javlja, nije da te plaši, već da te na oprez stavlja, da na vrime obznanjen budeš znao obrane tražiti. Valjano pero jednog našeg suradnika kazivat će ti novom godinom u ovom listu, kakova je ta ljuta bolest i kakov joj se lik hoće. Nitko drugi već Bog ti to šalje, pa ako te Bog tim bičem pohodi, stavi se u njegove ruke, da ti milostiv bude; a uz to ne stoj prikrštenih ruku, pamti uvik onu staru rič: Pomozi se sam i Bog će te pomóći.

Nego, jadi naši, drugi bič, ne od Boga već od ljudske ruke, hoće da te bije. U Monakovu, gradu Bavarske, sklapaju narodi izmedju sebe ugovore o trgovini. Tu je Auštrija, Italija, Nimačka, Švajcarska. Svaka država traži polakšicu od druge za svoju trgovinu. Ti se ugovori tajno vode, te se još ništa sigurno ne znade, ali po onomu što se po svitu ćuka, rek bi da Italija traži od Auštrije, neka joj odpusti porez na njezino vino kada na našu granicu dodje, tako na misto što je dosad plaćala više od 10 forinta po etolitru, unaprid samo 3 forinta da plaća. Kada bi to na njezinu izašlo po nas u Dalmaciju zlo i naopako. Italija, koja je ove godine 38 milijuna etolitara vina našla, poplavila bi u svitu vino naše zemlje, koja prama najboljem urodu jedva more *jedan* milijun etolitara uhvatiti. A kako su talijanskomu vinu zatvorena vrata za u Francusku, njihovo bi se vino slilo na naše strane, a od našega tada ni prodat ni darovat. Nijedna zemlja na svitu nebi toliko štete pritrpila, koliko naša pokrajina Dalmacija, koja jedino ob ovoj kapljici vina žive. Ugovori u Monakovu već su dovršeni, do koji dan bit će izneseni u carevinskom viću u Beču prid zastupnike na razpravljanje i odobrenje. Već prije ugovaranja naše su občine i trgovačke komore digle svoj glas, još nam jedno jedino pouzdanje ostaje.

Zastupnici, branitelji naši, vaša rič, jest još jedino uzdanje naše. Tako vam ljubavi ove zemlje, u kojoj ste se rodili, da ste svi na okupu, svi na besidi, kada o tomu bude tamo govora. Daleko od ognjišta, kažite, da se slabo grijemo, te dok druge zemlje u sridini države i željeznicam i tvornicam na stotinu načina zalogaj kruha dobivaju, mi na najdaljem kraju nahodeći se, ni od koga pogledani, ni pomagani, u ovom kršu vas nam žitak ovaj plod loze, kojemu kada bi u trgovini jamu podkopali i nas žive u zemlju mogu pokopati. Na vas se, zastupnici naši, spuštamo. Znademo, da nije sve ni do vas; znademo, da vas devetorica nije nego sitna kap u velikom moru od tristotine i pedeset drugih, koji će korist svojih zemalja gledati i vami se protiviti, ali neka se ta kap vidi, neka se vaš glas čuje. Strah nas niki hvata, da nas ova gorka čaša neće mimoići, ali nastojte, da nam ne bude priveć gorka; sva je prilika — a da je srića da nas u laž utiraju — trgovački ugovor s Italijom bit će odobren; uz koje uvite, ne zna se, Dalmacija će žestok udarac oćutiti, koji joj more tešku ranu a nedao Bog i smrt zadati. Bolje ranjeni nego ubiveni, nastojte barem, da nam taj udarac ne bude smrtan.

Zastupnici, uzdanice naše, vama na dušu i poštenje ovaj posao!

Digitized by Google

Doktor Jerolim Kavanjin

splitski i trogirski vlastelin.

Glasovita porodica Kavanjina, čiji danas jedan ogranak nahodi se u Trogiru a drugi u Splitu, (Kaugrusović - Capogrosso) odavna se u Dalmaciji spominje. Njihova je starina u Italiji uprav pokraj jezera Garde, odakle su se nazad 600 godina u Split doselili i ovde se nastanili. U Splitu se je rodio i Jerolim, a to godine 1640, gdi je i svoje prve nauke dovršio. Po običaju onoga vrimena, podje na više škole u Padovu i tu godine 1669 prodje posve izvrstno izpite, te bi proglašen odvitnikom. Vrativši se u otačbinu, zadržao se je nikoliko vrimena u Zadru, a zatim dodje u svoj rodni grad Split, gdi postane odvitnikom splitskoga nadbiskupa. O njegovoj učenosti i odvitničkom znanju bijaše se već na daleko prosuo glas, te u počast njegovu grad Trogir imenova ga svojim vlastelinom. U Trogiru imao je mnogo srčenih prijatelja. izmedju kojih spominje braću Jakova, Franu i Tomu Andreiše.

Još u mladosti svojoj srce ga je zanašalo za pismom, ali od velikih posala nije imao vrimena, da se o tomu bavi. Pripovida velikim veseljem, kako je god. 1681 bio prisutan velikoj crkovnoj svečanosti u Trogiru, kada se je slavio prinos tila Sv. Ivana, biskupa trogirskoga, kojega život opivao je Jerolimov desni prijatelj, Korčulanin Ivan Kanavelić.

Došavši Jerolim u starije godine, dodije mu velikaški gradski život, ostavi imanja, ostavi svoj odvitnički posao i podje u samoću, da kao pustinjak žive.

Što ga je nagnalo, da se u samoću povuče, kaže on isti u svojim pismam, a to su bile kućne nesriće: Umre mu prva žena Mare, kći Frane Filipovića, a za ženom izgubi i tri sina. I druga mu rana srce rastuži, jer četvero rodjene braće izgubi. Prvi brat Petar bijaše kapetan splitskih varošana, te god. 1657 pade kod Visokoga u boju s Turcima; Franu, vlastelina splitskoga i Josipa, kanonika crkve splitske, smrt kašnje pokosi, a četvrti najzadnji brat Šimun umri god. 1699, kao biskup trogirski.

Oženio se je po drugi put sa sestrom Ivana Markića i imao kćer Jelisavu, koja se udala za Nikolu Kaugrusovića (Capogrosso) na koju kuću prišla je velika baština i plemstvo Kavanjina.

Živeći Jerolim u samoći polja, vas mu posao bijaše okolo knjiga i obradjivanja svoga vrtla, te u toj samoći spiva najveće pisničko dilo na hrvatskom jeziku (imade 5443 kitice i 32 hiljade 658 stihova). Naslov je toj knjizi „Bogatstvo i Uboštvo“.

U ovoj pismi on prikaziva život ljudski kakav valja da bude, to jest, oboružan strahom božjim i kršćanskim kripostima. Sasvim da su stari njegovi bili rodom iz Italije, Jerolim ljubio je narod, u kojemu je rodjen i odgojen, te, osim što je hrvatskim jezikom pisao, on je u ovoj knjizi opivao junaštvo našeg hrvatskog naroda i potaknuo mladje potomstvo da se u pradidove svoje ugleda. U ona su vrimena najveće i bogatije vlastelinke nosile na sebi narodna odila, kao danas varoške, te se naš Jerolim žestoko ljuti na one, koji hoće da tudji način odivanja u naš grad uvedu, kori one, koji bi htili, da naše žene pletu se i nose po nimačku ili pa franačku (francusku). Evo što kaže u pivanju IX:

Svit je otišo naopako,
Hrvat žive jurve niemški,
A gardije što' e tu tako,
Žene mužki, muži ženski,
I u franački način nose
Ženski oborac, ženske kose.

Ako je to naš slavni pisnik Kavanjin nazad dvistotine godina tako korio, a što nebi mi danas imali reći, kada se je sva naša starinska nošnja pobacila, te ne samo što vlastelin i vlastelinka neće više da zna za naša lipa narodna odila, nego i isti splitski težak, varošanin, isti seljaci iz naše okolice, kao da se srame svoje lipe crvene kapice, svojih jačerma i kaparama, te sve se pogospodilo, na štetu i trošak kuće, a na sramotu narodnog ponosa. Tko se srami svoga odila, taj se srami i svoga jezika i svoga plemena i svoga naroda, taj nije pravi čovik. Slava bila plemiću Kavanjinu, koji nam je lipu opomenu u svojoj knjizi ostavio.

Doktor Jerolim Kavanjin bio je veliki ljubitelj našega hrvatskoga jezika, te ujedno sa svojim svâkom Petrom Markićem bijaše ustanovio u Splitu *Akademiju hrvatsku*, (ili kako se tada zvala slovinska) to jest sastanak učenih ljudi, koji bi iz knjige tudjih naroda prinašali mudre stvari u naš hrvatski jezik. Današnja porodica njegova u Splitu i u Trogiru, koja je od njega imanje i plemstvo ubaštinila, morala je i ovu ljubav za našim jezikom i narodom ubaštiniti, inčije neznamo, kako se more njegovim potomkom dostojna zvati. I staroslovenski (glagoljski) jezik u službi božjoj on hvali i uznosi. Glagoljačka misa bila mu je puno ugodna, te u Pivanju VI o tomu govori:

„I Jerolim i Ćirilo,
„Koi slovnice dvi začeše
„Da u rič našu riči dilo
„Neizrečeno izreče se.
„I u tilo se kruh obratja
„Nek su utišna slavska bratja.

„Koja, smišnim prem uzrokom
„Biše nigda sustavljena;
„Al za mudre bistrim okom
„Ostaše u vik potvrdjena
„Vlastju pameti poglavne
„Na isto dilo svetbe slavne.

Digitized by Google

„Što je jednom glas nebeski
„Našem rodu htio darovat,
„Nije mogo' rimski težki
„Glasnik, nego njoj varovat,
„I slovinske neka s mise
„Naš lip jezik uzviši se.

Neka je na znanje i to, da za dobe njegove nije bilo po svim selim nadbiskupije splitske nego 36 župa, od kojih u 28 govorila se je glagoljačka misa, a u samih 8 latinska. Naš Jerolim Kavanjin u molenju, učenju i samotnom življenju dane sprovadjajući dokonča svoje dane, te godine 1714 na 14 novembra priminu s ovoga svita.

Slava i dika bila ovom našem vridnom otačbeniku, a potomci njegovi i vlastela grada Splita i Trogira ugledali se u krščanske kriposti i rodoljubno srce vlastelina Jerolima Kavanjina!

Domaći Zgodopisac.

Pozdrav Dalmaciji.

Moram poći, dužnost mene zove,
Oteti se ja nemogu tome;
Sad ostavljam drage zemlje ove,
Ostavljam te, moj primili dome!

Moram poći i duša me boli,
Što ostavljam ovu zemlju mira,
Gdi su nikoč naši pradidovi
Krunisali kralja Zvonimira.

Zemljo draga — drago moje more,
U daleke moram ići kraje,
Gdi tudjinski misle i govore,
Gdi ne znaju naše običaje.

I tamo je cvića i planinâ,
Al ptici je drago svoje jato,
Pa i meni svaka ova stina,
Dražija je neg' tudjinsko zlato.

Rič je slaba, zemljo moja mila,
Niti snage ja imam toliko,
Da sve rečem, što bi reći htila,
Dalmacijo, ponose i diko!

S Bogom sada zemljo moga roda,
Biti ćeš mi na uvike draga;
Bog te čuva', sloga i sloboda
I naroda junačkoga snaga.

Opet će mi srića da procvate,
Kad se vrnem na Jadransko more
I kad stupim, zemljo draga, na te,
Pa ugledam ove naše gore.

Iz oka mi čista suza pada,
Divojačkog srca u žalosti,
Na rastanku zadnja mi je sada:
«S Bogom zemljo prve mi mladosti»!

Pavica Juzzi.

O pijanstvu.

Vino je dobar drug, ali i sramotni izdajnik.

Vino u sudu miruje, dali u pijancu luduje.

U vinu bludnost i ostali grisi.

Ko uvik u krčmi vino pije i pečeno meso jide, tudju dicu hrani.

Pijanac kudi krčmara, kad mu je puna glava a prazna kesa.

Rakija kruhu kandžija

Pametnu je čoviku u vinu zdravlje i pokripljenje, a nepametnu pijanstvo i propast.

Ko svakomu u zdravlje napija, svoje zapija.

Pijanstvo zapada koliko hraniti dvoje dice.

Jedno misli pijanac a drugo krčmar.

Vino se pije u trbuh, a ne u glavu.

L.

Za težaka.

Pismo s *Brača*, 14. Stud. 1891.

Mili puče moj!

Veseli me, što pomnjivo čitaš „Pučki list", a osobito kad te čujem gdi i drugima kažeš, što je lipa u njemu. Iz prikrajka gdigod te gledam i vidim, kako se veseliš, da je dragi Bog tebe i svu našu milu braću u Dalmaciji ove godine obdario obilno vinom, a uz to mu i cine tako visoke, da se je svak nasuo novaca kao žala.

Još sam i veseliji, kad te vidim, da dugove podmirueš, pa da se tako izbavljaš iz nokata nikih kamatnika, krvopijah tvojih.

Baš u pravo vrime javio ti je tvoj „Pučki list", (u br. 13) da ti je prid vratima božji bič, žiloždera zvan, koji je na žalost već uništio dobar dio vinograda i našoj braći u Hrvatskoj i Slavoniji, te Istriji, što je dobrahno uzrokom, da su naša vina poskupila; pa pošteno je od tebe, što braću žališ, po onoj „Danas meni sutra tebi".

Lipo je i pametno što si primljene novce odlučio čuvati za crne dane, po onoj „Nije svaki dan Božić"; a znaš i onu „U radiše svega biše, u štediše još i više".

Ako ikad, to si sada mudro odlučio što prvo nabaviti prikladna simena amerikanskih loza, pa ga posijati, uzgojiti i navrnuti našim lozama, pa što unaprid budeš sadio, da ćeš jedino ovakvom vršću saditi, da barem što mirnije izčekuješ žiloždera, jer znaš i onu „Kad sniška snig zove, il je bio, il će biti".

I ona ti valja, što si već pristao kopati redom masline radi loze, a na mista gore loze radi buhača, budući da znaš da je i Isukrst rekao, da ni o samom kruhu ne žive čovik, pa bi i ti o jednom plodu škito prošao.

Dobra je po te stvar, što si eto bar sada uvidio, brate dragoviću, da ti tudjin donosi i za

Digitized by Google

skupe novce prodaje povrće i voće, a da bi ti sa malo više pomnje i muke mogao imati i suviše svega onoga, a uz to bi ti kesa bila naduvenija, te se ne bi bojao, da ti po čem tudjin i ako nehotice uvuče i žiložderu, pa onda ti ne bi priostalo drugo nego torbu o rame, a štap u ruke, te se tucati od nemila do nedraga.

Baš ti je na diku što su litos Nimci i Magjari, poznajući tvoje poštenje, vino ti kupovali i ne obašav ga; a ti im ga i pridao kako ga je Bog dao, te budući ostali zadovoljni, pa će se opet k tebi navraćati.

Eto sada vidiš kako je koristno talog (fecu) vina, više ne stavljati u kace, pa crpati po više dana ono što se sbistri, a ostalo kad se usmrdi proliti; nego ga saliješ u bačvicu obaška, cidiš u drvenu cidilu (filtru) kroz više vrićica, što ti ga znaju da ugrade i naši bačvari. Ti ovako sada iz taloga izcidiš mnogo dobra vina; a u već procidjeni talog uliješ vode, razmutiš dobro, procidiš iznova i dobiješ dobro piće (bevandu).

Bio te je uplašio zakon o pečenju rakije, pa si prvih godina mnogo dropa bacio u gnjoj, nu sada si već počeo nabavljati i bolju vrst kotala, pa ti se trud obilno uzplaćuje, jer je uz onaj zakon naravno rakija i žesta poskupila, pa ti sada spirituša ne može da nadvlada rakiju. Osim toga ti izcidiš vodurinu iz izpečena dropa, staviš ju u sudje i nabacaš drveća, a oko njega nakupi se mnogo dobra sriša.

Znam da žališ što nemaš tiska (makine) za ulje, pa da ne možeš zaletiti se do Gruža, da i ti naučiš bolje činiti ulje, nego što si to dosad činio, jer da se nećeš više držati one „Pleti kotac ko i otac“. Pravom se nadaš, da će barem oni, koji otidju udostojati se bolje odsad nego dosad kazati i tebi što su vidili i naučili. Medjutim za sada beri masline posve zrile. Gledaj da ti budu čiste, a ako se obrljaju operi ih i dobro ošuši. Ne sbivaj ih u badnjenice ili hrpe, pa ih ne drži tu dok se ne upale i usmrde, nego ih čini što prvo. Ulje salij u čisto čistasto sudje, a ne u grančavo, te ćeš ga prodati štogod bolje. — Čini ovako dakle, pa će ti dobro biti, a tim ćeš razveseliti Tvoga

Pučanića.

Pisma o Svetom Nikoli.

Sveti Niko ditić biše,
Sridu, petak žežinaše;
Za to niko i ne znaše,
Nego mati ka ga rodi.
I još baba ka ga doji.
Uze Niko sikiricu,
I otide u goricu,
I posiče zelen-bor;
Rasiče ga na troje:
Od jednoga veslaca,
Od drugoga jarborić,
Od trećega ladjicu,
Ter zajidri niz more.
Al' to idje huda stvar,
Ter dozivlje Nikolu:
„Stan', počekaj, Nikola!“
Al' govori Nikola:
„Dà, ti jesi huda stvar!?“
Al' govori huda stvar:
„Ja baš nisam huda stvar.“
„„A kad nisi huda stvar,
Reci s nami Očenaš,
A i Zdravumariju!““
Al' govori huda stvar:
„Očenaša ja ne znam,
Po gori sam hodila,
„Toga nisam učila.“
On ju uze za vlase,
Ter je baci u more:
Kudgod ona plivaše,
Ondi vatra goraše;
A kud ona tonjaše,
Ondi paka' vrijaše.

Priobćio **I. S. — n.**

Nagradjeni na Zagrebačkoj izložbi.

Za buhač:

J. Bilić iz Šibenika, I. Plenković iz Jelse, E. Šupuk iz Šibenika, Braća Didolić iz Selaca na Braču, P. Tartalja iz Splita, E. Godnig iz Zadra, A. Milatović iz Stoliva, H. Mirošević iz Dubrovnika, Bijašević Vlaho iz Trpnja, Lambert Kambj iz Muća. V. Deanković iz Štafilića, Ivanković iz Ervenika, J. Jerić iz Metkovića, S. Katalinić iz Novoga, N. Lepež iz Stona, G. Perić iz Brocâ, P. Perišić iz Štafilića, S. Petrić iz Šolte, I. Šimeta, A. Škarica i N. Vuletić iz Staroga, L. Vitović iz Korčule, M. Vuletin iz Novoga, 1. Zoranić iz Grablja na Hvaru.

Za ribe:

Občina Korčulanska (za okostnicu lješure), M. Katurić iz Zadra, J. Kolombatović iz Splita. B. Kosić iz Dubrovnika, Bandur Maro iz Stona, J. Fažinić iz Korčule (za spužve), J. Jurić iz Krapnja (za spužve), Občina Tisno (za ljušture i prstence), J. D. Nesanović iz Trpnja (za ikru butargu), Dr, J. Martiniš iz Komiže, J. Giaconi iz Komiže, G. Ivčević iz Visa, braća Mrdešić iz Komiže, A. Topić iz Visa, P. Lorini iz Salî, F. Vid iz Trpnja, F. Gelpi i A. Jajac iz Tisnoga, I. Klaić Beltov iz Dubrovnika, J. Ivanković iz Ervenika, Hrvatska Čitaonica u Knину, I. K. Novak iz Zadra. P. Vlatković iz Novigroda, M. Gučić iz Stona.

Za ulje:

M. Lovrić iz Zadra, Milić pl. Ane iz Dubrovnika, Braća Puljezi iz Dubrovnika, Braća Mazzura iz Tisnoga, F. Romanju iz Šipana, grof Natali iz Dubrovnika, Ana grofica Pozzi Gjorgji iz Dubrovnika, B. Kambj iz Kambelovca, Braća Didolić iz Selaca I. Dubković iz Jelse, Dr. I. pl. Fontana iz Šibenika, S. Katalinić iz Novoga u Kaštelim, A. Kuzmanić iz Novoga i G. Ivčević iz Visa, I. Joranić i drug Todor Kuzma iz Grablja, M. Bocedur iz Stona, Biašević iz Trpnja, P. Ergovac iz Štafilića, M. Gučić iz Stona, S. Markov iz Murtera, J. Matić iv Skradina, P. Perić iz Broca kod Stona, P. Perišić iz Stafilića, V. Radun iz Staroga, A. Tomasović iz Kučića, A. Topić iz Visa, A. Babić iz Makarske i M. Babić iz Slivna, E. Sbutega iz Prčanja, J. Perlini iz Zadra, V. Vuletić iz Korčule, V. Trokoli iz Splita, D. Buzolić iz Posedarja.

Za voćne sokove:

V. Juras iz Splita, M. Magazzin iz Zadra, V.

Digitized by Google

Morpurgo iz Splita, Andrović likarnik iz Zadra, A. Ljubić iz Ervenika, Zoranić I. iz Grablja na Hvaru.

Za rozolij:

G. Kaligarić iz Zadra, I. Jelić iz Šibenika, J. Lestuzzi iz Zadra, Š. Brajnović iz Splita, I. Franić iz Vrlike, F. Ivančević iz Korčule, I. Matković iz Knina (vodku) F. Štampalja iz Zadra.

Za različite radje:

Gilardi i Betica iz Splita (cemenat), V. Rubignoni (zlato), A. Bota (zlato), J. Cukrov iz Splita (zvona), Braća Didolić iz Selaca (kamene pragove), Braća Matošić iz Splita (konoplje), E. Miotto (zlato) i M. Radica (rizbarije u drvetu) iz Splita, F. Radić iz Korčule (za kamenje), Š. Karara iz Splita (kiparske radje).

Za kućne radje:

Milešić Luka iz Dubrovnika i Hrvatska Čitaonica u Kninu J. Bezić, F. Begović iz Vrlike, S. Janković iz Kistanja, G. Vidović iz Splita, Teodora Amanović, A. Šarić, M. Mitrović, J. Ivanković, A. Ljubičić iz Ervenika, Ljubica Lovrović i F. Rasol u Silbi J. Vuković iz Vrlike, Marija Juk iz Splita, Stoja Poprica, Pera Milak, Stana Krtalo iz Vućana, Iko Kasatar iz Vrlike, Pavao Kovačev iz Šibenika, Kaja Krilić iz Gorjaka, Todor Sinobad iz Zadra, Marin Marinić iz Splita.

Za bajame:

Rafo Arneri iz Korčule, P. Bakija iz Zadra, St. Katalinić iz Novoga, D. Buzolić iz Posedarja, L. Kambj iz Muća, A. Pašabanda iz Pelišca, Srećko Petrić iz Šolte, P. plemić Tartalja (za lišnjake).

Senjkinje kupuju zeca.

Dodje seljak u Senj, donese priko ramena zeca na štapu obišena. Opazi ga Senjkinja „pećarica“, pak mu viknu: čuješ ti kume, bi li prodao toga zeca? A zašto ne? Šta pitaš za njega? Bogme blizu ništa, eto daj mi se sitom kruha najisti, pa ga nosi.

Senjkinji pogodba poćudna, primi seljaka i postavi ga kod košare kruha, pak će mu: na jidi, vražja lubino! Seljak uzme hlibac pa s njim u dva zalogaja niz grlo, pak drugi, treći, četvrti, peti a u isto vrime prignuo se, pa priviruje u peć. Pita ga ona: što bolan viriš u peć? eh bogme gledam, hoće li se i ta druga peć kruha brzo izpeći. — Šta, šta, prokleta mišino, druga peć, marš, — i doda mu zeca — na hajde k bisu ti i zec, i iztira ga na polje.

Ide seljak nikoliko koraka naprid, zovne ga druga Senjkinja: čuješ kume, deder prodaj mi zeca! Hoću. A šta pitaš za njega? Daj mi se sitom vina napojiti. Njojzi se pogodba učini koristna, pa mu reče: ajde dodji; utoči mu namah vrč vina, što on u dva duška popije, utoči drugi i treći. Kad se seljak privuče k bačvici, pa člancima od prsta poče kucati o nju, što to kucaš? zapitat će ga senjkinja. Gledam, sejo, koliko još u njoj vina ima i hoćeš li brzo drugu načeti. Šta, šta, ne popio ga, šta još drugu bačvicu? i vrati mu zeca govoreći: nà, priselo ti moje vino, prokleto ti bilo! Mučno da će bit seljak prodao u Senju svaki put tako skupo zeca, jer su Senjkinje inače mudre žene.

Iz rastavaka pokoj. kapetana *Šprajca.*

O litini — trgovini vina.

Primamo slideće visti:

Makarska, 20 stud. — Veći se dio vina prodao ovdi i u Primorju po 13—13½ i 14 for. hektolitar Imade ga još koji stotinjak hektolitara ovdi i u Primorju ali se plaća po 14—15 i 16. To je sve vino ruso i opol. Crnoga je malo ili nimalo. Ulja ovdi slab rod — a mistavo po Primorju — jedino je da se masline dobro plaćaju. — Od ostalog ništa nova.

Sumartin (Brač), 24 stud. — Ove je godine litina bila neloša, samo što je dobar dio grožđja odnila kruna. Maslina dosta, i rek bi da se dobro plaćaju. Trgovina vina idje sasvim dobro. Vino skupo, opol priko 14, a bîlo priko 20 for. Svaki dan je u luci nikoliko brodova, koji krcaju vino. Većim dilom upravlja se za senjsku Riku. Na obali leži do stotine punih bačava koje čekaju parobrod.

Novalja, 25 stud. — Litos dobra litina. Učinilo je naše selo dosta dobroga sira, kojega mi posve lahko prodamo, budući dobra vrst. Trgovaca je bilo za sir od više strana, tako i za vunu. Sir se je prodao po 60 do 70 nov. kilò a vuna 85 do 1 forint kilo. Hrane, šenice bilo dobro, ječma i tako kukuruza nije bilo sasvim dobro zbog velike suše; vina bilo malo, tretinu manje nego lani, vrst je bila dobra, prodalo se već skoro sve 11 do 13 forinti stolitar.

Gdinj (Hvar), 25 stud. — Vina još malo, blizu 100 ekt. za prodaju u Općini Bogomoljskoj, a ostalo se prodalo po 11 i 12 ektol. crnoga, a bîlo po 14 i 19 ekt. Ulja u cieloj Općini (Bogomoljskoj) sakupit će se od 7 do 800 (turanja) tisaka, u jednu rič svega blizu 1000 barila; jer nije najbolje urodilo u Bogomolji, a u Gdinju može se reći baš slabo. U ovoj općini uživa se, Bogu hvala, podpuno zdravlje i mir, najveće blago svita.

Razgovor iza Mlina u Staromgradu.

Jure i Petar.

Jure. Ma vidi, Petre, koje danas lipo vrime... Kako da je primaliće... a već smo u deciembru!

Pet. Ma baš lipo, da je *propriu gušt* šieta se, a i tako je nedija.

Jere. Ti si itil, da se šietamo pokraj muora i po Tvardaju, a sad si uviren, da son jo prov imol, kad son te simo zvol.

Pet. Tako je, Jure..... oh, ma baš užívom gledat ovo muora, ča se ispred nôs stere!.. Kako je sad lipo i tiho, da bi se čovik od *gušta* kupol, da nî zima, a nî sad zima, nego *vuol dir*, da nî deciembur, u kojiem smo.

Jure. A vidiš, vidiš, Petre, oni ćozotski bruod onamo vanka Kobla!... Preklieto mu biio njemu i svima Pujizima!.. —

Pet. A zoč ih tuo kuneš, Jure!...

Jure. Ah, ah, ah, kako bi tuo bilo kad ti ne bis bronil Pujize; al se ne znomo! — ti bis ih stavil u sarce i za njih bis učinil *falsu munitu*!

Pet. Ne bih za Ćozote, ma bih, brate, za ove autonome u *pajizu*, jerbo su judi....

Digitized by Google

Jure U čemu su tuo judi ?.. Čo zobuol da govoru talijanski ?

Pet. Ma baš za tuo, jer, brate, kad znoš dvi riči talijonski, moreš po svemu svîtu puoć. — ostav stot !

Jure. Ma kako tuo, il su Talijonci napučili vas svît ? A ča ti govoriš od jazika, nî istina ništa, da se š njim more puoć po svemu svîtu. Jer puoj ti s njim na priliku u Gjermaniju, di su Tudeški u Rusiju, u Franciju oli Ingilteru, pak ćeš vidit ča će ti se dogodit ! S talijonskim moreš puoć *per ežempio* po Italiji i tuo ne svudar, ako ne znoš provi talijonski, kako je u librima, i do Triešta, u Puolu, i kojugnod rič čuješ ovnod po Dalmaciji, di su mista, u koja dohodu Pujizi prodavat luk i kapulu....

Pet. Ala da, udija bis ti na politiku ! — A kud ćeš ti s harvotskim jazikom ?

Jure. Kuda ? Bora mi, kud sâm hoćeš ! — Ti harvoskim jazikom moreš po svuoj Dalmaciji, Bosni, Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Slavoniji, Istri, Kranjskoj, Srbiji itd.

Pet. Dobro je, ma di ćeš ti bez talijanskog jazika u Ameriku ?

Jure. I uvik ta blažena Amerika. Oprosti mi, moj Petre, ma i ti si tupao kako i ostali naši Starogrujani. Jer oni, kojl nimaju ništa na suncu, griedu u Ameriku trbuhom za kruhom, čin bi se tebi i njima, da ne mogu tamo bez riči talijanske. A vidiš, evo son ti baš jučier primil list od muog *zermona*, Buog mu dol zdravje ! pak kako mi piše ? — harvotski ! Ma *manke mal* u listu, nego i *mašijun* ! A pok mi *propiu* piše, da tamo niko ne ljubi Talijonce, a da non žive svojim jazikom, kad na njegovu nesriću ne poznaje jazik ingliezki.

Pet. Pak ča hoćeš s tim reć ?

Jure. Da nom talijonski nî od potribe, već ingliezki, jer ko će u Ameriku vaja da zno ingliezki, ako će čo učinit ; i tuo u Kalifuorniju, a ako će u Bonizaire — španjolski....

Pet. Ma čuj, Jure, kad smo na ovuoj. Jo znom, ti stiješ diguod *foje*, pok ćeš znat. Ča se ovo govori od puntari i od krovati ? ča oni tuo mislidu ?

Jure. Ah, ti me nis' mogal za lašoju stvor zapitat ! — Viruj mi, Petre, da son se i jo rugol tvoj harvošćini i tim, kako ih vi autonomoši, zovete, puntorima, ali kad son počel štit *foje*, son gledot i promišlat ča su ti *partidi*, bez da mi kuo šuško na uši, odtad son prominil ideju i jo, i sad son ti žestok Harvat.

Pet.. Tuo hoćeš reć krovat ?

Jure. Dà, i tako, somo ča će krovot u jaziku talijonskom reć ča i harvatski Hrvat, Harvot, te ti tuot nî nikakove poruge.

Pet. Jo ti virujem, ma...

Jure. Ma.. ma čo — ma ?

Pet. Ma jie lipo, da nôs zovu, da smo Harvoti, kad smo mi Dalmatinci ?

Jure. Tuo je svieta istina, muoj Petre, ma ter smo mi Dalmatinci po zemlji, u kojuoj smo se rodili, s druge stronie mi smo po jaziku, ča ga sad govorimo, i po narodnosti — Harvoti i provi Harvoti ; a po ti nočin mi Dalmatinci, Bošnjoci, Hercegoviezi, Slavonci itd. ako i imomo svaki svoje ime po provinciji, u kojuoj smo se rodili, sa svim tim se zovemo svi mi Harvoti po jaziku harvoskemu, koji govorimo.

Pet. Ah, Jure' sad si mi oči otvoril ! — Ma čuješ, a ča hoće ovi *partidi* ?

Jure. *Partid* harvoski hoće, da svi Harvati digiuod su i kolikogiuod il je, da se sastavu u jedno i da tako budemo joki i gospodari od svuoga.

Pet. Tuo je lipo i pošteno ! Ma *intendiju*, da Harvoti mislidu odcipit se od našega *Štota* i učinit svuoga kroja. Jie l' tuo istina ?

Jure. Tuo viruju somo oni, koji popiju lako svaku. Di ćeš ti svuoga kroja, kad ga već imomo ?! A je li naš Kroj ča je u Biečn ? Nego evo ča je : mi Harvoti dnošli smo pod Austriju po svojuoj voji, i po temu mi imomo naše store zakone i *dirite*, pak mi hoćemo, da non se sve tuo no se povrati i da budemo svi mi Harvoti sjedinjeni, pok onda da budemo kako daržava oli *Štot* u *Štotu* austrijskom a puod krunom našega Kroja. Buog mu dol zdravje. Je si li me razumil ?

Pet. Hum ! Tako ti gloga, onda *ši !*... Jo bih parvi zavikol : *Jeviva* !...

Jure. Kako tuo : *jeviva* ! Tuo je po talijonsku !

Pet. Ab, imoš prov ; ma ono-o-o : — „živina“ ! Kako vi vičete... peh nî mi drogo !

Jure. Ma di Buog, di duša, da „živina“ ! Bome tako govorimo mi svi, kad idemo kupovat u Solin *beštiom*. Živina je živina, nego mi vičemo : „živio ! “ od riči „živit“. A tako na priliku, kad kuo umre, govorimo : kako je malo ili puno — živil — a ne govorimo, kako je puno ili malo — vivol — Bome nis' dite ! Ne vajo svaku *abadat*, nego vajo svojuom glovuom mislit.

Pet. Oh, Jure, *skužaj*, eto mi grie *šior* N..., griem mu reć nušto od vina, jer evo ti je Božić u kuću, a još je ono kapjice u konobu.

Jure S Bogom, Petre ! Vij koji je *prec*, pok ćeš *avertit* i mene.

Pet. *Šiorši*. Tuo jo lako !

Jure. S Bogom ! Živil !

Pet. Živio !

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Carevinsko viće još je otvoreno. Slavenski zastupnici puno su ožalošćeni što je ministar Gauš rekao, kao da je nimački jezik svakako potribit. Žalost naša, što slavenski zastupnici nisu složni. Kada bi se Poljaci drugim slavenskim zastupnicim združili, u druge bi se gusle u Beču gudilo. — Ministar Kalnoki na sastanku skupnog vića prikazao je napridak države i njezine mirne odnošaje sa drugim narodima. — Sastanak biskupâ dovršio je. Izdali su okružnicu za školski uzgoj u kršćanskom duhu.

U Americi. — Pridsidniku Brazilske republike vraća se šilo za ognjilo. On je nazad dvi godine skinuo sa pristolja dobrog kralja Pedra, da on se nanj popne, a sada vojska i narod ustali, da njega sbace. Bio je prisiljen pobići.

U Rusiji. — U nikim mistim, gdi je slaba litina bila, zavladao strašad glad. Sastao se odbor bogatih ljudi, koji će pripomoći kupiti. Car je je prvi dao 50 milijuna rubalja (naših 66 milijuna forinta). Data je stroga naredba, da se nesmi iz Rusije žito vanka voziti. — Ministar Giers bio je u Parizu i Berlinu.

U Francuskoj. — Ugovor sa Rusijom rek bi posao gotov. Ministru Giersu bi veliko slavje priredjeno. — Grof Dušatel darovao je svom rodnom gradu Jonzaku svoje imanje, koje vridi priko milijun franaka, da se podigne kuća za zaklonište siromašnih staraca.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Po ričima ministra Kallaja ustanovila se je željeznička pruga od Janjića do Aržanova na dalmatinskoj granici. Bit će duga 300 kilometara, a potrošit će se 12 milijuna forinta. Od Aržanova do Splita, kud će proći, priko Poljica ili oko Sinja još se nezna.

Digitized by Google

Mirnik Gattner izvidio je našu granicu i prikazati će ovih dana svoje nacrte. Ministarstvo čuti će želje i pojedinih mista i obćina, pa gdi bude put kraći i koristniji odredite se gradnja. — Namistnik David bio je ovih dana u Kralja u Beču i prikazao mu potribe Dalmacije.

U Banovini. — Hrvatski je sabor otvoren. Zastupnik Barčić podigao je žestoku tužbu proti nepravicam, što se Hrvatima na Rici čine. — Ustrojio se je skup hrvatskih gospodja, koje misle izdavati list i uzgajati hrvatsko čustvo u ženskim krugovima.

U Bosni. — Tužba se bila prošlih dana podigla, da se puno Muhamedanaca seli. Ministar je Kallaj na to odgovorio, da ih se je u osam godina izselilo okolo 11 hiijada. ali opet za nikoliko ih se hiljada pomnožalo. Govori se, da imade u Biogradu tajni odbor, koji Turke na iselivanje mami.

U Splitu.

Odziv mesara. — Na glas tužbe, da je slabo meso, što smo u br. 13 našeg lista rekli, primismo pismo od splitskih bikara, u kojemu kažu, da slabo meso, što se u gradu jide, većinom je izvanka kriomice doneseno. Obćina da im je obećala 6 redara, koji će to kriomčarenje zapričiti, ali da toga nije izvršila. Tuže se, što je dopušteno izvanjskim na pazaru prodavati svinjetinu, koji za to malo novčića troše, a oni na svako svinje for. 6. Za svako govedče troše for. 12; da je kadikad slabo meso, kažu, da nije njihova krivnja, jer svit neće da plaća nego na nisku cinu od 40—50 kil, dočim u Trstu sridnja vrst plaća se od 60—70 novčića. Neka se nadje nikoliko obiteljih, koji će plaćati po 52 novč. oni su spravni davati najbolje meso.

Izborne listine. — U obćinskoj dvorani izložene su na prigled izborne listine. Imade svega 5937 birača, od kojih odpada na I.o izborništvo 344, na II.o 277 a na III.e 5326. Ovog puta i odlomci sela glasovat će u gradu. Svi birači porezници Splitske obćine platili su izravnog poreza ove godine for. 41 hiljadu 619 i 78 ½ nov., a godine 1882 platili su for. 52 hiljade 125 i 29 nov.

Valjane domaće ruke. — U dućanu brijača Ševeljevića vidili smo ovih dana ormarić veoma umitno izradjen u radionici drvodilstva Geska i i Markovine. — Dujka Milovac svojim vlastitim rukam izradila je vrstno nikoliko crkovnih oprema i odila kao da su iz prve tvornice došla. Podpomažimo naše domaće ruke!

Na Sudu — Porotničke rasprave.

Na 19—20 listopada. Obtuženi za kradju Josip Vuletić i Stipan Majić. (Brani D.r Dešković). Osudjeni na 4 miseca tamnice. — Na 21-22 listop. Obtuženi Ante Raić za umorstvo. (Brani Dr. Salvi). Osudjen na 4 godine za ubojstvo. — Na 23-24 listop. Tužen Jakov Zuvić za umorstvo. (Brani Dr. Dešković). Osudjen na 5 godina za ubojstvo. — Na 26-27 listop. Tužen Marko Besler za umorstvo. (Odvitnik Dr. Forlani). Osudjen kao za ubojstvo na 4 godine. — Na 28 29-30 listop. Tuženi Filip, Marko Grabo i Božo Jović za palež, kradju i tešku ozledu. (Brani ih D.r Dešković). Marko Grabo bi osudjen na 6 misecî, drugi slobodni. — Na 31 list. i 2 studenog. Tužen Mijo Mateš. (Odvitnik Dr. Karaman). Slobodan. — Na 3-4 stud. Tuženi Simo, Filip i Šimun Dumjak za čedomorstvo. (Branili Dr. Dešković i Karaman). Šimun oprošten, Sima osudjen na 4 miseca, a Filip na 10 godina tamnice. — Na 5-6 stud. Tužen J. Kaligari radi privare kradje. (Branio ga Dr. Forlani). Slobodan. — Na 7 stud. Tužen Stipan Budimir za deračinu i privaru. (Odvitnik D.r Salvi). Osudjen na 15 dana. — Na 9 stud. Tuženi Mate i Paško Jurić za deračinu i krivo svidočanstvo. (Branio D.r Forlani). Paško bi rišen a Mate osudjen na 3 godine tamnice. — Na 11-12 stud. Tuženi su Ivan Bedalov za umorstvo i tešku ozledu, a Mate Žegarac Mande i Mare Radić za krivo svidočanstvo. Bedalov (branio Dr. Škarica) bi osudjen na 3 godine. Ostali (branitelj D.r Salvi) slobodni. — Na 13-14 stud. Tuženi Kleme Katalinić i Mande Bojato za kradju. (Odvitnik D.r Mangjer.) Osudjen Katalinić na 4 a Manda 3 godine tamnice. — Na 16 stud. Tužen I. Lendić za privaru. (Branio ga D.r Karlovac). Slobodan. — Na 18 stud. Tuženi Perišić Pavao i Ivan Župa. (Brani D.r Mangjer i D.r Cindro). Župi ništa, a Perišić na 3 godine tamnice osudjen.

Doskočice.

Vitleušasti i razkalašeni mladić upitat će dida: „Dide, što bi mi se htilo, da se poturčim?“ „Goni tako, sinko, netriba ti ništa više“ — odgovori kašljukajuć gronuli starac.

***

Dva se prijatelja vraćala jedne noći iz krčme. Jedan bio nàpît a drugi pijan kô sikira. Pijani se uhvati nàpîta, pa svoj put. Na jednom će ti pijani nàpîtu: Teško li ti ovo sunce žeže, stanimo malo, jer se ja čudo potim. Kakvo sunce, po Bogu brate, odgovori nàpîti, ne vidiš da je noć, ovo je misec, nego se tebi tako čini, jer si pijan. Pijani će nàpîtu: A ja ti kažem, da je sunce i da malo stanemo, jer nisam nikada čuo, da misec grije. Na ove riči nàpîti osta izvan sebe, te i on stao sumnjiti je li, nije li sunce. Kad se iznova odputiše, treviše nikog trećeg čovika, koji se kao i oni vraćao iz krčme. Čim ga stigoše zapita ga nàpîti: Molim te, prijatelju, iskreno mi kaži, svitli li ovo sunce, ili misec, jer moj drug hoće, da je sunce. Treći im čovik na to: Eh! prijatelji moji, oprostite, ali vam ni ja točno ne bih znao kazati, je li sunce, ili misec, jer sam ja *furešt* (inostranac) a neima nego dva dana da sam došao u ovo selo.

***

Gonio seljak natovareno živinče kroz jedan varoš, tukući ga i mlateći nemilice. Opazi niki gospodin s prozora, počme ružiti seljaka, da onako ne postupa sa svojim živinčetom. Seljak pogleda na prozor skinu kapu i reče: „oprostite, gospodine, ja nisam znao, da moj magarac imade rodbine i prijatelja u vašoj kući“.

Digitized by Google

Odgovori na Zagonetke br. 13.og.

1. Slika. — 2. Kotal od rakije. — 3. Zubi. — 4. Buha. — 5. Pivac. — 6. Vitar. — 7. Korizma, pod od sedam nedilja. — 8. Kola.

M. Vukasov.

Nove Pitalice i Zagonetke.

Domisli se!

1. Alivera goru okitila?
2. Apa pa, opa pa: Bože moj, lip ti li sam ja, medju ljudim pošten ti li sam ja?
3. Bačva od mesa, na njoj gvozdeni obruči?
4. Bakov lanac, ljudska čorba?
5. Bilo vilo motovilo, izpod neba pohodilo, arbanaški govorilo?
6. Bubanj visi, bubanj zja, sam sebi zaušnicu da?
7. Bila vila priko svega svita privila?
8. Ciplići udaraju, javor drvo poigrava?
9. Crna ovca bilu žicu dava?
10. Crno vrže more liže?
11. Crn bja u nebo zja?
12. Ćićićer paćićer: kad ćiće ćićne sve mrtve digne?

Priobćio S. Dragoni.

Književne visti.

Gosp. *Marko Šešelj* u Mostaru odredio je pritiskati *Narodne pisme Bosanske i Hercegovačke*. što su ih sakupili dični sabirači Jukić i Martić i u Osiku god. 1858 štampali. Knjiga će biti jaka, a zapadat će onoga koji se upiše nov. 80, za ostale for. 1. Prijave neka se šalju izdavatelju M. Šešelju u Mostar.

Medjunarodna knjižara F. Maršić sprema se na izdavanje velike knjige „*Dalmacija Opisana i Ilustrovana*. Bit će do dvanaest svezaka (komada) su 114 slikâ. Svaki svezak nov. 30. Ova knjiga prikaziva nam sve stanje Dalmacije u svakom pogledu.

I jedno i drugo dilo mi od srca priporučamo.

Primili na dar.

1. Vinarstvo. Napisao M. J. Dudan. To je IV.a knjiga „Pučke Knjige“ koja u Zadru izlazi.
2. Program Nautičke škole u Bakru za škol. god. 1890/91.
3. Izvišće Velike Realke u Splitu za škol. god. 1890/91.

Hvala na daru!

Cine na Splitskom pazaru.

Pšenica	kvarta	od	fior.	6.33	do	7.83
Ječam	„	„	„	3.50	„	4.80
Kukuruz	„	„	„	4.50	„	5.—
Zob	„	„	„	2.—	„	2.30
Proso	„	—	—	—	„	5.—
Krumpiri	kilgr.	od	novč.	4	„	5
Sino	„	„	„	3¾	„	4½
Duzina jaja	—	„	„	25	„	30
Kupusa	„	„	„	6	„	7
Željuda (žira)	varićak	„	„	36	„	48
Krmetine	kilgr.	„	„	44	„	54
Par pilića (pulastara)		„	„	60	„	80
„ kokoša		„	„	90	„	1.10
„ tukaca		„	fior.	2.50	„	3.40
Par tuka		od	fior.	1.60	do	2.20
Drvene žlice (kašike)		„	novč.	1	„	1½
Vrića uglevlja		„	„	70	„	80
Mlada svinjad (praščići)		„	fior.	2.50	„	3.50
Konj dugâ		„	„	6.50	„	8.—
Jabuka	klg.	„	novč.	12	„	28
Šljiva	„	„	„	20	„	30
Oraha	„	„	„	18	„	22
Metlica	svaka	„	„	2	„	3

Cine mesa u Splitu.

Govedina	od	40	do	48	novč.
Teletina	„	—	„	80	„
Svinjetina	„	—	„	60	„
Bravjetina	„	28	„	32	„
Janjetina	„	30	„	40	„

Ubilo se Splitu prošlog miseca volova 229, teladi 11, svinjadi 57, brava 4.500, janjadi 388.

Poruke i Odgovori.

M. A. T. — San Jose (Kalifornija). — O trgovačkim, gospodarstvenim stvarima pišite slobodno, političkim vistima malo se bavimo. Ono opremili. Pozdravite svu našu braću tamo.

N. M. — Pokrajina — Vaš članak o „Bolestima vina“ poslali smo na ruke našeg *strukovnjaka* za gospodarstvo da prividi.

N. I. Š. — Selca. — Tiskamo kraću, obe nemoremo, neima prostora. Hvala.

I. K. — Suec (Egipat). — Bit će nam puno drago da Vam na prolazku stisnemo poštenu desnicu. Do vidjenja!

Dragoje Milovski. — Janjina. — I pismu i pismo poslali na *majstora*.

M. V. — Podstrana. — Puno mliva, nemore da odaliba. Ustrpite se, doći će red i na vašu pismu.

Sastavljačima razgovorâ. — Vis—Šolta. — Zapačani smo razgovorima za više brojeva, oprostite, nemoremo.

P. Z. — Mostar. — Blažene pošte, nikad im na kraj. Uz brojeve šaljemo i ono drugo u pismu.

Prijatelju B. — Primorje. — Vas nam je narod prid očima, Split na srcu. O njemu se više bavimo nego li o okolici, jer bolestnomu a ne zdravomu hoće se likarije. Nije zlato sve što sjaje. Razumite li nas?

N. K. — Kistanje. — Prije vas Pantelija poslao u mlin. Zasut ćemo u dojdući broj njegovu.

N. B. — Imotski. — List složen a ono stiglo. Bude li *skandala*, sve na tvoju dušu. Ono u Proložac opremljeno. Svi te pozdravljamo i od srca ti se veselimo.

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

U Imoskome: O. N. Bilić — O. I. Glibota — O. D. Bilić O. V. Vrdoljak I. Vodanovic — St. Čale — I. Maričić — J. Bilić — Joko Bilić (Studenci) — M. Karanušić — A. Gazzari Dr. J. Jerković Al. Malic A. Bilić (Studenci) J. Ciciljani M. Furlani D. Dunda — P. Kolumbani — J. Tripalo — M. Vrdoljak — B. Vuković — J. Poltz — M. Bitanga — J. Pera F. Frankovic — J. Vučemilović — Don F. Čondić (Svib) — N. Rako — Dr. D. Mazzi — O. I. Perić (Vinjane).

U Visu: B. Siminijati — Perković — M. Roki — M. Bučić — T. Zanković — P. Zanella — S. Marasović — L. Poduje — I. Brajčić F. Burić — D. Kučić — A. Žitko — P. Marinković — J. Peribonio M. Vojković — I. Cvitanović — I. Pećarević I. Kučić — A. Vlastelica.

U Dubrovniku: D. Buj — J. F. Kovačević — J Furlani — V. Reljo — O. D. Franetović — Prof. M. Topić N. Matiječić — V. Leki Dr. J. Posedel.

U Karlovcu: D.r I. Banjavčić — V. Turković — J. Štancer.

U Šibeniku: Kan. I. Vidović — M. Koštan — I. Stoić — O. A. Bilonić — N. Babić — O. M. K. Rosić — A. Kukoč. J. Bego — A. Jelić (Vrpolje) — D.r J. Dimitrović — D.r B. Peričić.

U Komiži: A. Petričić — Občina — Društvo „Zora“ — Zakov Foretić A. Novak — A. Marinković — J. Ivčević — Jerko Foretić — N. Borčić.

U Risnu: A. Tecilazić — N. Soldo.

U Trilju: I. Bašić — Don B. Allegretti — Don M. Despotović. (Ostale u drugomu broju).

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 18 Prosinca 1891 Br. 16.

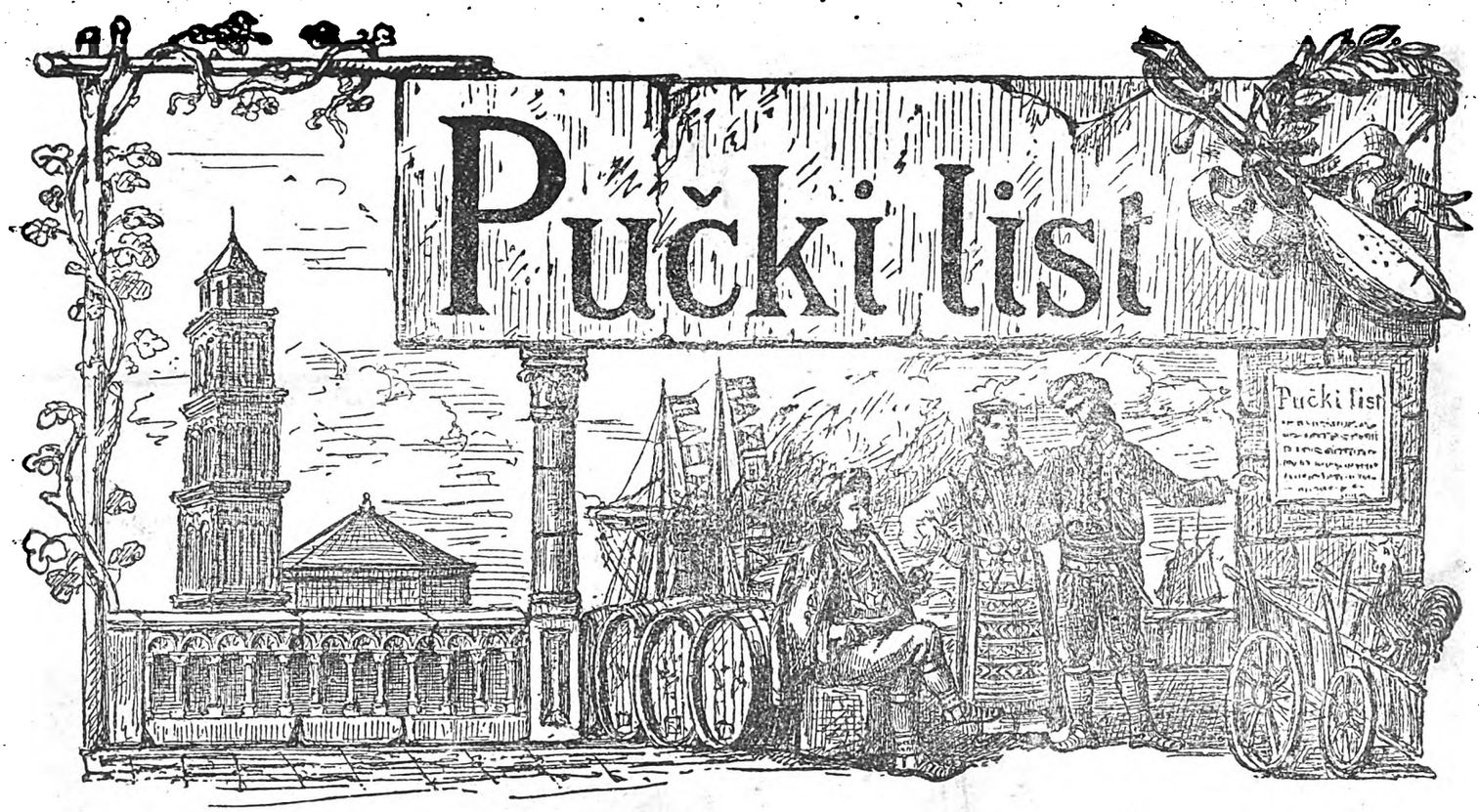

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u mjescu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šilju se na Uredništvo.

Slava Bogu na visini, mir ljudima dobre volje na zemlji!

Badnjaci su usičeni, kolači se peku, kobasice se nadivaju, pečenice nižu, voštanica se iz ormara čisti, slama je spravna, pšenica gotova, u današnji dan u ponoći zaslavit će zvona, po svemu kršćanskom narodu raznit će se glas angjeoske slave: *Slava Bogu na visini, mir ljudima dobre volje na zemlji!*

Te noći Bog na zemlju silazi, duh čovičji iz gliba se zemaljskoga u visine nebeske uzdiže. Božić je najveći kršćanski blagdan, po svemu okolišu zemaljskome Božić se svetkuje; a našemu hrvatskomu narodu, koji svoju viru, kô zenicu oka čuva, ljubi, Božić je pir, veselje.

Ambare si žitom nasuo, bačve vinom, kamenice uljem nalio, zdravlja i svakog berićeta ove se godine naužival, veseli se, puče, Bogu i Božiću, skini kapu, uzdigni srce, daj hvalu onomu koji je obilno tvoje trude nadario. A ti, domaćine stari, kada se na večer badnjaci razpale, okupi kućnu čeljad na ognjište, pomoli se Bogu, veseli se Božiću; maši se javorovih gusala, te uz razcmarene pečenice i kapljicu rujnoga vinca, zapivaj, junače, neka stara naša pisma pod tvojim krovom odjekne, neka se ime naše hrvatsko čuje.

Ove godine eto novog gosta u kući imadeš. U veselju da se s tobom veseli, „Pučki List“, bio ti i o Božiću ugodan razgovor, mili gost tvoj. Ni kolača ni jabuke ne nosi ti u Božićne darove, ali ti nosi ljubavi, srca, koje ti svako dobro želi. — Da ti od neba rosilo, od zemlje rodilo, da ti u klasu bude klasato, u busu busato, u trsu trsato, u guvnu rpato, kud hodio da sritno prohodio, lipa se zdravlja nanosio — to ti tvoj, „Pučki List“ puče, želi. Povirenici naši, pridbrojnici, štioci od Auštralijskog Sidneja do Amerikanske Plate, od Rumunjske Suline do stolnog Beča, sa svima se veselimo, svima od srca kličemo i nazivljemo:

Na dobro vam došlo Porodjenje Gospodinovo!

Digitized by Google

PISMA
O VIDU BARJAKTARU.

Kad osužnji u sužanjstvu sužnje
Po imenu Vide Barjaktare
Iz Kotara bieloga grada
U tavnici Udbinskog Alije,
Gorko cvili i suze proliva
I proklinje godine i danke,
Kada se je na svit porodio
I onoga Udbinskog Alija
I njegovu ljubovku Kadunu
I malena u bešici sina.
Misli junak da niko ne čuje,
Slušala ga ljuba Alijina,
Aliji je svomu besidila:
A, moj Ale, mili gospodare,
U za' čas si kulu sagradio,
I u kulu sužnja nabavio,
Teško cvili Vide Barjaktare,
Teško cvili i suze prolije,
I proklinje godine i danke,
Kada se je na svit porodio,
Pa i tebe Udbinskog Alija,
Još i mene ljubovku Kadunu
I malena u bešici sina,
Il ga pusti ili ga pogubi.
Star Alija a Kaduna mlada,
Ne može joj hator izgubiti,
Već otide tavnici na vrata
I govori Vidu Barjaktaru:
Dragi pobro, Vide Barjaktare,
Čuo jesam a vidio nisam,
Da ti imaš kulu u Kotarim,
I pod kulom lozne vinograde,
I da imaš tanku Mažarkinju
Po imenu ljubu Angjeliju,
Nabavi je meni u Udbine,
Puštiću te iz tavnice tavne.
Ali mu je Vide govorio:
Jest istina što govore ljudi,
Da ja imam kulu u Kotarim,
I pod kulom lozne vinograde,
I da imam tanku Mažarkinju,
Po imenu ljubu Angjeliju,
Al je tebi poklonio ne bi,
Da bi odovde nigda ne izašo,
Glavu svoju da ne bi iznio.
Kad to čuo Udbinski Alija
Od tavnice vrata zatvorio,
Na tavnicu pečat udario,
Udbinski mu Ale govorio:
Sužnji sužnje, devet godin' dana,
Ne ću doći tavnici na vrata,
Moriću te i žegjom i gladom.
Kad to čuo Vide Barjaktare,
On ga moli i kruhom i vinom,
Alkoranom i njegovim bogom,
Da mu dade pero i hartiju,
I kutiju crnog murećepa,
Nek napiše listak knjige bile
Desnom rukom na kolinu livom,
A na ruke ljubi Angjeliji,
Da mu ljuba na otkupe dogje
I privede momka golišiju,
Koj će odnit knjigu u Kotare.
Sada ga je poslušao Ale,
On mu daje pero i hartiju,
I kutiju crnog murećepa.
Side pisat Vide Barjaktare
Desnom rukom na kolinu livu,
Knjigu daje Udbinskom Aliji,
Ište Ale momče golišiju,
Knjigu uze momče golišija
I poleti uz Kunar planinu.
Kudgod progje, u Kotare dogje,
Kad je došo u Kotare ravne,
Tu nalazi Mažarkinje mlade,
Ona mlada na pendžeru spava,
Niz pendžer je noge obisila
Kao patka na duboku viru.
Dozivlje je momče golišija:
Tebi bora, Mažarkinjo mlada,
Evo tebi listak knjige bile,
Šalje ti je Udbinski Alija.
Pogledala knjigi po hartiji,
Onu štije, drugu brže piše:
Ne pust', Ale, Vida Barjaktara,
Drž' ga, Ale, bog ti dao zdravlje;
Ja sam stekla boljega junaka
Nego li je Vide Barjaktare.
Tad se maša u džep od dolame,
Daje momku tri zlatna cekina:
Evo tebi, momče golišija,
Kada dogješ, momče, u Vinice,
Napij s' vina, promini opanke,
Nek ne ideš bosu uz planine.
Kad je mlada momka opremila,
Tad raspliće žute kose svoje,
Okreće ih na muške perčine,
Svionim se opasuje pasom
Od bedara do vitnih rebara,
Dok je mlada dojke sakrivala;
Na se meće dvi jačerme pane,
Na kojim su puca s obe strane,
Jedni viti a drugi saviti;
Za pas meće dva para pušaka,
Jedan rički a drugi poljički,
Pa oblači gaće na šašvare,
A na noge čizme do kolina,
A na glavu kalpak s bilim perjem,
Da se ne bi ositili Turci,
Da je ona ljuba Angjelija.
Kad je mlada sebe opremila,
Dobru konju timar učinila,
Dokle mu je dlaku otvorila
Hladnom vodom i bilim sapunom.
A kad mu je dlaku otvorila,
Dorotu je konju govorila:
Moj dorote, moj mileni brate,
Od šta zemau od toga i vrime,
Došlo vrime, moj dobri dorine,
Došlo vrime, da mi poginemo,
Ištuć, dore, dobra gospodara,
Dobar dore, i tvoga i moga.
Jesus reče, na konjica kleče;
Kada se je na konja bacila,
Od svog bisa, konj u nebo gjisa,
Glavu diže više Mažarkinje,
Pa poleti priko polja ravna
Kano zvizda ispod neba sjajna.
Kad je došla u Udbine grade,
Gjavo njojzi mirovat ne dade,
Po tri koplja u visinu skače,
Po četiri unaprid uskače.
Gledali je Turci Udbinjani,
Gledali je ter su besidili:
Nut od amo careve delije,
Da nam hoće u Udbini stati,
Dali bi mu pô Udbine grada,
I u njojzi što je godir blaga,
Dali bi mu bunar vode hladne,
Koja nigda presanila nije,
Svaku noćcu na promin divojku.
U to pade prid Udbine grada,
Govore joj Turci Udbinjani:
Tebi bora, careva delijo,
Da nam hoćeš u Udbini stati,
Dali bi ti po Udbine grada,
I u njojzi što je godir blaga,
Dali bi ti bunar vode hladne,
Koja nigda presanila nije,
Svaku noćcu na promin divojku.
Al je ona njima govorila:
Što će meni pô Udbine grada,
Kad s Udbinom care zapovida?
Što će meni bunar vode hladne,
Kada s vodom care zapovida?
Što će meni Udbinske divojke,
Kada majke ne dadu divojke?
Već vam bora, Turci Udbinjani,
Udbinjani, jedni govedari,
Gdi su kule Udbinskog Alije?
Govore joj Turci Udbinjani:
Manje sile, careva delijo,

Digitized by Google

Ajde gori malo unapride,
Naćeš kule Udbinskog Alije,
Kula mu je kule nadhitila,
I kaurskim glavam nakićena,
Kad je došla malo unapride,
Našla kule Udbinskog Alije,
Tri mu puta dvore obigrala,
A četvrti u nje ulićala,
Salamalek! Ali nazivala,
Bre, ti more, Udbinski Alija,
Sad provodi dobra konja moga,
Provodi ga ispred dvora svoga,
Primakni mu i zobi i sena,
I steri mu tanke ćilimove,
Na kim će se moj provaljat konje
Kao i tvoj kad umoran dogje.
Sile manje, careva delijo,
Jer ja imam mlagjega u dvoru,
Ko će tvoga provoditi doru,
Nabavit mu i zobi i sena,
I sterat mu tanke ćilimove,
Na kim će se tvoj provaljat dore
Kao i moj kad umoran dogje.
Kada ga je mlada razumila,
Baci Alu na zelenu travu,
Svega ga je čizmam pogazila.
Vidi Ale, da šale nemade,
Kada se je sa zemlje dignio,
Dobra joj je konja prihvatio,
Nabavlja mu i zobi i sena,
I stere mu tanke ćilimove
Ka' i svomu kad umoran dogje.
Kad je bilo od večere vrime,
Svak večera malo i veliko
Samo ne će careva delija.
Kad je bilo od liganja vrime,
Al govori careva delija:
Kad mi majka na umoru bila
Živim me je bogom zaklinjala,
Da ne spavam nikad bez slugana;
Noćas ćeš mi služit za slugana!
Sile manje, careva delijo,
Jer ja imam mlagjega u dvoru
Ko će tebi služit za slugana.
Kad je sutra jutro osvanulo,
Mažarkinja Ali besidila:
Bre, ti more, Udbinski Alija,
Nit me pitaš, niti ja ti kažem,
Na što me je opremio care:
U cara je i dvoje veselje,
Sina ženi a ćercu udaje,
Pa je mene opremio care,
Da mu pošlješ Vida Barjaktara,
Što ga držiš u tavnici tavnoj,
Za veselje obisiće njega;
Dogji i ti caru na veselje,
Te obuci sebe i gavrana,
Što neimaš zajmi u drugoga,
Jer kad vidi naš čestiti care,
Kad on vidi opremna junaka
Našem caru to je puno drago.
Tada pita ključe od tavnice,
Devetera vrata otvarala,
Dok je mlada Vida nalazila;
Sva tavnica kano misečina,
Sjaje Vide kao sunce žarko.
Hvata njega za bijele ruke,
Pa ga vodi iz tavnice vanka,
Pa ga veže konju za repove,
Da se ne bi ositili Turci.
Da je njemu ljuba Angjelija.
Kad je bila kroz Udbine grade,
Na Vida je šibom udarala,
Vrlo maha, rgjavo udara,
Kako udara rodila je kurva,
Ne b' ubila muhu na trbuhu,
Jer joj milo svoga gospodara,
Po imenu Vida Barjaktara.
Kad su bili u srid gore crne,
Tu su sili pa su počinuli,
Te govori careva delija:
Bre, ti more, Udbinski Alija,
Idem poći gori u Vinice,
Kupovati vina i duhana,
Što će nama biti do Kotara,
Ti ostani s Vidom Barjaktarom,
Te ako me tu čekati nećeš,
Gledaću te kroz devet durbina,
Rusu ću ti glavu otkinuti,
S crnom ću te zemljom sastaviti.
Otle ode ona u Vinice,
Kada se je natrag povratila,
Tu je mlada malo počinula,
Te je Vidu tiho besidila:
Vidi, Vide, s njima ne vidio,
Poznaješ li dva para pušaka,
Jedan rički a drugi poljički?
Muči Vide ne govori ništa.
Vidi Vide, s njima ne vidio,
Poznaješ li dvi jačerme pane,
Na kojim su puca s obe strane,
Jedni viti a drugi saviti?
Muči Vide, ništa ne govori.
Opet mu je mlada govorila:
Vidi Vide, s njima ne vidio,
Poznaješ li gaće na šašvare,
Što no si ih Vide, pronosio
Kad si, Vide, s gospodom hodio?
Muči Vide, ništa ne govori.
Vidi Vide s njima ne vidio,
Poznaješ li čizme do kolina?
Muči Vide, ništa ne govori.
Vidi Vide, s njima ne vidio,
Poznaješ li kalpak s bilim perjem?
Muči Vide, ne govori ništa.
Tad raspasa svione pasove,
Pa izvadi sa nidara dojke,
Vidi Vide, vidom ne vidio,
Poznaješ li dojke u divojke,
Što no si ih, Vide, nigovao
Kao majka sinove jedine?
Tada joj je Vide besidio:
Angjelijo, draga ljubo moja,
Doće krilo gdi je i pri bilo!
Sad se skače mlada Angjelija,
Alu svlači, a Vida oblači,
Alu svukla, a Vida obukla,
Vida meće na konja gavrana,
Alu veže konju za repove,
Pa ga vodi u Kotare ravne,
Pa ga mori i žegjom i gladom:
Veni, Ale, u tavnici tavnoj,
Veni, Ale, devet godin' dana!

Priopćio **J. Kapić.**

Tko je dužan i na Božić je tužan.

Eto veselja, eto Božića na vratima; slava i hvala Bogu, koji dao da ga dočekasmo!

U ponoći je velika misa. Puške male po selu cakaju, glavnje se po ognjenicam pale, da se prid nogom do crkve vidi, pobratim se pobratimu javlja, niz ulice vrvnja svita, muškići se razgovaraju, gledaju na nebo, lipa noć, — kâ Bog koji dao — ženskadija cirluka i šali se dok prid crkvu dodje. Vanka mrak, sviće po svim otarim plamcaju, — u crkvi kô u raju. Muško žensko, staro mlado, svak popiva pastirsku pismu *„u' se vrime godišta“* svak se Božiću veseli. U ručno doba svi dimnjaci prodimili. Tu se kuha, tu se peče, stopanjice se vrte, daj ruku amo, daj tamo, a dica, jutros ništo obistna, hvataju se materi skutova i ogrizaju kolače. Podne je, dolazi i domaćin kući — bio je u župnika, učitelja, glavara i rodbine na božićevanju. Zatvara vrata s puta, sida u vrh stola, dica naokolo njega, užiga božićnu sviću, žena prinaša

Digitized by Google

jilo na stol, pomolio se Bogu „tko je stvorio da i blagosovio“ te mirno spokojno sa svojim ukućanim blaguje. Bože moj, blažena toga čovika, ništa da je njemu priko glave!

Kao težak on je svoje polje priko godine radio i Bog mu je trude dobrom litinom naplatio, kao kršćanin, dužnosti svoje vire on je bogostrašno vršio, u selu u miru sa svakim pošteno živio, u kući kao muž i otac u ljubavi skladu godinu sproveo; ona kuća u kojoj stoji, njegova je, od polja, hrane, konobe on je vlastiti gospodar, nitko do Boga to mu ne more dignuti. Priko sela, priko grada on more vedrim čelom proći, nitko da će ga prikoriti, u jednu rič, onaj ti je čovo kô mali kralj u malenom kraljestvu svoje obitelji, jer nikomu neima zašto da odgovara — jer nikomu dužan nije.

I onaj drugi njegov susid jide, pije i veseli se sa svojim ukućanim, ali jadno mu veselje, kada ona kuća, onaj stol na kojem jide, onaj kruh čim se zalaže, vino što pije, polje što mu hranu daje, sve je poradi duga do dlake založeno, pa u najlipšem času božićnjeg veselja, kada mu pane na pamet, da će doći nemilostivi kamatnik, te ako mu ne izplati, sve mu pograbiti, na prodaju staviti, njega, ženu, dicu u glad i nevolju utirati, ježuri ga uhvate, duša mu se smuti, svaki zalogaj gorkim pelinom zaudre, na dan Boga Božića on je tužan — jer je dužan.

Neima pod nebom, puče, grdjega druga do duga. Neću reći kada te nevolja, bolest snadje, godina izdade, udužiš se, pak netom pàru uhvatiš, odmah pošteno vratiš, to se more zvati zajam a ne dug. Nego, brate dragi, kada se onaj linčina dao na bezposlicu, puši lulu na ulici i ruke u žepovim po vas uboga dan grije, naučio se sladokusno jisti, piti, lipo se odivati, a ne raditi, pa trče kamatniku prvom namirniku, ne gleda kakovim ga dobitkom steže, ni hoće li, ni ne će li moć izplatit, duži se kao da mukte uzimlje, samo da mu po žepovim šuška, to je dug, to je žalost i nevolja. Pa eno ga po krčmam, karta se, igra, pije, pečenim se zameće. Dug se uz to ne izplaćiva, a kamatnik mu i ne pita, već biliži i dobit po vrh dobiti nameće. U dvi tri godine toliko se nakupilo, da je red zalagati, prodavati — rasulo kuće gotovo.

Dug je teška nevolja, u dugu kuća boluje i pati kao čovik, kada mu je na tilu bolest. Osim štete i propasti kućne, kad te zla srića na kojeg kamatnika mrke duše nanese, jesi li dužan, izgubio si svoju zlatnu slobodu, nisi više gospodar od sebe, postaješ sužanj gazdi, komu duguješ. Imade li koju potribu od tebe, ne dodješ li mu na radju — jer imaš svoga prišnijega posla, — odmah te krivo gleda, kori te, pribada ti prid oči dug i priti. Jesi li mu dužan, da mu ugodiš, ne valja više da se držiš u prijateljstvu s onom osobom, koja njemu nije po volji. Pita li se na dogovorim, na izborim glas tvoga mišljenja, valja da igraš kolo, kako tvoj gazda zapovida, što on hoće, valja da se prilagodiš, pa makar bilo i proti tvojoj duševnosti, proti tvomu poštenju. A niki i niki — jadni ga ne bili — kada se u pravdanje i otimačinu dadu, te vode svoga dužnika kao svidoka na sud, da se krivo kune i dušu gubi, samo da na njegovu izadje, tada srce od žalosti valja da čoviku pukne, da požali onog uduženog nevoljnika i da mu reče: dok budeš dužan, bit ćeš prodani rob, otresi se duga, bit ćeš čovik. — Kao žive vatre, čuvaj se, puče, duga. Ako te bolest snadje, ili te godina izda, nadji u svomu mistu čovika dušević, zamoli ga, da ti uzajmi, odredi rok da mu izplatiš, odkidaj sa ženom, dicom od grla, da prištediš i na vrime ga podmiriš; pa kad si čoviku pošteno povratio, ka' veliki kamen da ti je s prsiju pao, lakše ti je, veseliji si, a uz to si se pošten pokazao.

Plati, pa se povrati — stara je u nas rič. Jesi li točno na onaj rok izplatio, ti si stekao pouzdanje u tvog gazde, on će ti uvik na ruku biti, neće te ubataliti velikim dobitcima, jer zna da je sigurno. Kakovo pouzdanje i ljubav točno izplaćivanje more u čovičjem srcu pobuditi, neka nam kaže slideći dogadjaj: U jednom gradu naše domovine čovik trgovac gospodin sidio o podnevu za stolom u gostioni. Približi mu se malen dičak, bosonog, gologlav, suh, boležljiv u licu, trese se kô prut od glada i leda, te ponudi mu kutiju (škatulu) žigica (šolferina) da kupi „Ne triba mi, odvrati gospodin. Molim vas, uzmite mi samo jednu, nije nego novčić, prihvati dičak „Govorim ti, da mi nije potriba, srdito će gospodin. „Dat ću vam dvi kutije za novčić, opet će dičak. „Sutra dodji, uzest ću ti, danas neimam u sitnu, reče mu gospodin, toliko da ga se izpriprosti. „Molim vas večeras, glad me žestoko mori, a novac ja ću vam poći prominiti. Dade mu tad trgovac banovicu, a mali trkne da ju promine. Trgovac čekao i čekao, mali ne dolazi, bit će banovicu izgubio, promisli u sebi i podje iz gostione. Na večer toga dana dodje trgovac u istu gostionu da večera. Sluga gostione javi mu, da jedan mali pita, čini mu se zanj. Dovedi mi ga, reče. Pristupi dičak, ali ne bijaše onaj što mu je banovac dao, manji, nevoljniji od onoga. „Što si htio, dite? upita ga gospodin „Jeste li vi, molim vas, momu bratu Janku dali banovac da promine“? „Jesam“. „Evo vam, molim vas četiri novčića, Janko nije mogao doći, uhvatila ga kola, prošla priko njega, sve mu se žigice satrle, novce izgubio, obe su mu noge slomljene, slabo stoji, ličnik kaže, da će umriti; četiri novčiva, što imade uza se, evo vam šalje, drugo neimamo. Mali to doreče i brizne u suze, a od milinja i gospodin proplače. Podje da vidi bolestnika i nadje ga u nuglu tamne kuće u triskotinam drveća da spava, nikog živa oko njega, roditelji bijahu umrli. Pripozna odmah gospodina, stade mu kazivati, kako mu se je nesrića dogodila, ali jedva mogao više govoriti, već počeo uzdisati: „Ah jadni moj brate, jadni moj Jurica, kako ćeš ti bez mene! okrenu se i zabili očima. Gospodin ga uhvati za ruku i reče mu: Neboj se, Janko dragi, ja ću se za Juricu misliti. Bolestnik prignu glavu, i duša mu k Bogu odleti. Onaj gospodin, bogati

Digitized by Google

trgovac, uze malog Juricu k sebi, i neimajući dice, posini ga i baštinikom svega svoga bogatoga stanja učini. Toliku moć imade poštenje. Čuvaj se, puče, duga, dokle god moreš; jesi li se za nevolju udužio, gledaj što prije pošteno povratiti, pa ćeš bit čaščen, ljubljen, bit ćeš gospodar svoga života, i tilo i duša bit će ti vesela. Inčije budeš li dužan — biti ćeš i na Božić tužan.

Frano Krstić.

I pravo im je.

Jedne nedilje svit u selu, bio već povečerao i spremao se na počinak. Crkovni remeta baš sio na skrinju da se izuje, kad al iznenada pričini mu se, kao da ništo zvoni. Zdignu se brže na noge, pak stade osligjivati varaju li ga uši ili ne. Gdi ga varaju, braco moj, kad zvonce sa zvonika parokijalne crkve učestilo sa svojim din.... din.... din.... din.... din? Prikrsti se dva tri puta, pak će u čudu: Bog s nam i blažena Gospa, što je ovo? Crkvu sam ja svojom rukom zatvorio, a ključ evo ovde za pasom. Naježe mu se vlasi, a gaće se počmu tresti, nu ništanemanje prigori se, te poleti u sve trke k crkvi da vidi, koji je to belaj.

Uz to i svit se po selu užuborio, čujuć tu zvonjavu u tako kasno doba noći. Jedni rastvaraju prozore, te pitaju komšije: što bi to moglo biti, a drugi željni znati ni dvi ni tri, već uprav k crkvi.

U tren oka remeta steče lipo društvo. Jadan odahnu malo videć da nije sam, pak izvadiv ključ iza pasa, stavi ga u ključanicu, te okrenuv dva puta, lupnu kolinom u vrata. Vratnice se rastvore, a u isti čas dvi ženske šmigoše iz crkve, pak pokunjene poletiše svojim kućam.

Svak ih je dobro poznavao, stoga čim ih sakupljeni vidiše, odmah se domisliše s čega će biti u crkvi zaostale, te udariše u smih, kome pak za toliko dana kašnje ne bi ni kraja ni konca.

A da se ti, dragi štioče, i nasmiješ, čuj dogodjaj njihovih jada.

Ivuša Šimunova i Antica Mikulina — tako su se zvale rečene dvi ženske — bile su jezičavke (lajavice) na glasu. Kad se dakle spomenute nedilje potla podne dospilo u crkvi, one dvi nehtile odmah izići iz crkve, jer bila velika tiska i navala, te čekale da malo svit oduši. Uz to da ne dangube, sidoše u jednu kapelicu sa strane, te razvezoše jezike. Toga puta biće doista imale mnogo lipih stvarih da jedna drugoj kaže, jer se po nikakav način nemogoše rastati. Svit izide iz crkve, a one još šaplju. Remeta popali jednu dvi lule, sideć pred crkovnim vratim, a njih jezik još nezaboli. Napokon dozvoni on i Zdravu Mariju, a one kako su se bile u razgovor zadubile, ne čuju ni toga, već side i govore. Remeta misleć da u crkvi nema žive duše, po svom običaju pokloni se Prisv. Sakramentu pak zaključa vrata i otide. Naše ženske ni toga ne opaziše, već svejedno side i čavrljaju. Kad već na koncu konca izrešetaše sve i svakoga, te izpraznišе torbu, tekar tada na svoju veliku žalost opaziše, da su u crkvi same samcate zatvorene. Skoči jedna k vratim, ali zaludu. Zatvorena su! Skoči druga, ali takogjer zatvorena. Gledaju amo, gledaju tamo, ali sve pusto, sve zatvoreno, mrak sve prikrio.

„Za ljubav Božju, ko će nam otvoriti“? zavapi jedna. „Ajme ti ga se nam, kako ćemo svu noć ovde prćći“? lamajuć rukam zajauče druga, te pade na kolina i upre svoje oči u nebo. Dok se je ova Bogu molila, otšulja se druga u zvonik, ter zvoncem oznani remetu, da u crkvi dvi duše čekaju oslobogjenje. I nebilo zalud, jer kako vidismo, remeta dodje i oslobodi ih.

Od toga vrimena pako te dvi ženske bile su izmegju prvih iz crkve, a što je još bolje, nigda im već nije nit palo na pamet, da se u crkvi razgovaraju, već su za to tražile prikladnije misto.

Kad se u crkvi razgovaramo, Boga vrigjamo, jer se u crkvi ima s Bogom govoriti a ne s ljudim.

Po slovenskom priredio
Don **I. Vuletin.**

Trgovački ugovor s Italijom.

Iza našeg prošlog broja, u kojem smo prikazali golemu štetu, što bi Dalmacija ocutila, kada bi se ugovor sklopio, kako bi Italija hotila, raznile se po pokrajini svakojake glasine, što su iz Beča stigle, te tko ovako, tko onako, svak još prèda i pita što će biti. Što smo mi mogli doznati, stvar ovako stoji. U novom ugovoru nije se obalio porez vinu talijanskomu, kako smo se bojali, već se je reklo, da se ostane na starom ugovoru, to jest, da vino talijansko plaća 20 forinta carinarskog poreza (ne 10 kako smo prošli put pogrišno javili) kada bi na našu granicu stupilo. Da naši štioci vide, kako stari ugovor glasi, mi onu točku o vinu doslovce ovdi donašamo:

Digitized by Google

Točka XVIII. 64 (*Trgovački ugovor za plovidbu od 7 prosinca 1887.*)

Zaključni zapisnik.

III. Što se tiče B (Ulaz u Auštro-Ugarsku) 5. U slučaju, kada bi se za vrime ovog ugovora utanačila pristojbina (taša) od talijanskih franaka 5.77 (naših po prilici for. 2:80) ili manje za uvoz vina u Italiju, bila bi to za sva vina iz Auštro-Ugarske, a tada i Auštro-Ugarska tog časa obvezana je, da dade polakšice i vinu talijanskomu za ulaz u Auštro-Ugarsku, kako je naznačeno u Br. 5 III glede tarife B. Pristojbina biti će od for. 3 i 20 novč. za svaki stolitar, a to na vino bilo u posudam ili u bačvam, bilo po suhu ili po moru.

Sada da vidimo kako glasi točka pod Br. 5. III. (Što se tiče tarife B ulaza u Auštro-Ugarsku) 5. Osobite polakšice utanačene pod Br. 2 u članku VII zaključnog zapisnika, pripojena trgovačkom ugovoru od 23 travnja 1867, uzdržat će se na for. 3 i 20 novčića za svaki stolitar, a to za vina iz sridnje Italije, Lombardije, Mletačke uz dužnost, da se dokaznicom potvrdi odakle je vino.

Po ovomu, kako se vidi posao je zapleten. Nije se Italiji ništa sada u novom ugovoru odpustilo, ali naslanjajuć se na stari ugovor, ona bi mogla odpustiti Auštriji, a ova morala bi odmah i njoj. Istina je, da se govori samo o vinu sridnje i gornje Italije, a ne južne (Sicilije, Pulje) gdi ga najviše ima, ali pusti ti prst i ruka je gotova. Zašto dosad Italija nije tražila amo svomu vinu prolaska, ona je znala zašto nije, jer je mogla svoje vino u Francuzku slati. Sada kada su joj tamo vrata zatvorena, tražit će amo puta, tad nami zlo i naopako. Po starom ugovoru nismo na čistu, posao je za nas još ćorav i jeziv. Novom godinom kad se bude u viću o tomu govoriti i utvrdjivati, mi ćemo našemu puku svaku po tanko kazati. Drago nam je uz to danas javiti, da u odboru, koji će se o tomu baviti, nalazi se i naš zastupnik D.r Klaić, o kojemu smo sigurni, da će svoj glas dignuti i što bude više mogao, za nas nastojati.

PUČKI LIST.

Ostala kuća bez živinčeta.

(Pripovidka.)

Bila dva kalugjera, oba za prošnju dobra i pržeća. Kud god starešina namastira s okom, ona ti ga oba skokom, vazda po svitu, kâ pčela po cvitu. Jedna godina baš bila gladna, pa kad ga nije u svita, pogotovo ni u namastira, svud čič i kuko, ni ožićaja ni osoljaja, uprav ućutila šuša za vuka. Pošto je bila godina glotna i mršava, ova dva mrava sobom ne vode živa, već ako što nakupe, mogu i njihova ledja, bez drveta i nekršćena, pa kako bilo da bilo. Oba zašla kroz kršćanska sela; mnoge im dobre duše ruku spružile i udilile, tko ovo, tko ono, bome njihove široke bisage pune dara i božijega blaga. Teško nosit, a još teže ostavit. Kaju se, što nisu sobom poveli živo, ali uzalud kajanje, kad nije pameti, imadu noge i pleća. Udri nosi i gazi, mlâči iz gjola (gliba) u gjol, teško kâ teško: neda se maka! Mùka odasut, a drago pripunim otcu guardijanu u namastir, sve mùka iza mùke! Gdi odani, gdi počini, odvalili dobar dio puta. Umoreni i iznemoženi, jedva jedvice došuljaše se do nikih počivala, kod kojih, izvalio se čovik tvrda sna, spava kâ zaklan, a živinče priveza sebi za nogu, koje mirno melje i prživlje. Tute odušili i izpokojili se, te ni pet ni šest, oba bila vragometna i hitropametna, složno i skladno, odvežu živinče, natovare ga, ular mu s glave skidnu, te ga jedan odagna krcato natovarena u namastir, a drugi, ular na glavu, ter uz nogu čovika mirno i spokojno, daj da se spava. Odkinuo i on nikoličak dušeka, kad čovik se najednom probudi, ugleda uza se kalugjera, te, kâ čovik kad se iza sna prene, stao i krsti se: „U ime Isusovo; Bože oslobodi i neuvedi!“ Razdrima se i nike i kalugjer; čovik pita i priklinje: „Što je po Bogu brate?“ Odgovara kalugjer, evo što je, moj dragoviću: „Ja sam bio veliki pijanac, pa me Bog pedipsao, i evo pritvorio u magarca; pokajao sam se i pijanstva ostavio, pa me opet Bog povratio u prvašnje stanje!“ Čovik ostade kao izvan sebe, protrnu od pete do glave, ni živ ni mrtav, smeten, jedva izgovara: „Prosti, brate, što sam te tukao, zlostavljao i gladom morio!“ Obojica se digoše i ujedno kući uputiše. U putu čovik nudi kalugjeru konak; da pod njegovim slimenom prinoći i založi što Bog i kuća dade. Kalugjer dragovoljno ponudu prima i veselo šnjim kući koraca. Evo ih zdravo i kućnom pragu. Stopanjica kalugjeru ljubi ruku, držeći, da je pomazana, a tamo ti će ga čoviku: „Što ti, bolan nebio, učini; ti kad od kuće odeš, neznaš se k njoj povratiti; kamo ti magare?!“ Čovik ženi miga, žiga i na kalugjera smira! Naredjiva ženi da štogod večeri spravi, te u niki mah joj šušnu, bez da se i nablizu kalugjer ositi, znaj: „Kalugjer je magarac, jezik za zube, šuti i muči, čut ćeš!“ Došlo vrime i od večere, jide se i pije, zavrgli se uz bukaru i veseli razgovori, a žena se vrti i mête po kući, a moj ti ga kalugjer češće i češće nagni bukaricom, ter ti će mu ga čovik: „Po manje, dragiću, jer ćeš ga ti opet u magarca!“ Tute ti ga moj kalugjer i prinoćio, a čovik priko noći svaku do kraja ženi izpripovidio. Jutro osvanulo, dan se dobrinjak i obdanio, kalugjer spravlja opanke na noge, a put pod noge, red je i k namastiru. Halaljiva se s čovikom, oprašća se i s domaćicom, od srdca zahvaljiva i na časti i na ljubavi! Čovik odvraća: „Ništa, brate; prosti ti, znaš?!“ Kalugjer priuze:

Digitized by Google

„Bog, brate, grihe!“ Nakon nikoliko zemana, čovik spravio strunjavicu i brašenicu, pa daj da se idje na pazar, nemože kuća bez živinčeta da bude, hoće se kâ hoće. Kad on na pazar, a kalugjer, dakako, poslao na trg magare, ugleda on magare, svoje kâ svoje, upljuvano, on će ti ga k njemu, i na uho mu šapnu: „Znam te ja, znam; jesam li ti ja rekao, ako budeš pit, da ćeš opet magarac bit!“ Čovik se sa trga praznoruk kući povratio, te i kuća bez magarca za uvike ostala!

Pripovida **Pantelija Mutibarić.**

Razgovor kod Dušicâ

Marin - Antun - Marko i Jure

Marin. Ma znaš, kum' Antune, da sam uzprenu' kad sam nikidan šti u "Pučki List„ ono o ugovoru od *komerca* i vina s Italijom. Pasti nogu, kud bi mi? I evo zašto trgovci ne kupuju više u nas vina to je *sinjal*, da će oni tamo u Puji kupovat

Antun. To ti je ka' slava otcu. A nisi ni ti još proda Marine?

Mar. Proklet kap. A evo Božić, nimaš čim ga ni svetkovat; grubo, Marina mi.

Ant. Joh, kada mi ovi niki *tolomaši* dodju ništo govorit! Uhm! Ma ča je nami potriba od Puje. Evo jesi li vidi na pazaru pusta kupusa, kumpiri, jabuk bosanskih krušak, a di je naš splitski *frut*, a Pujiz nam evo sve na *rivi* nosi....

Mar. Pa eno i iz mora nam nosu ribu Čozoti...

Ant. Oh *bravo*, koliko *pinez* oni odnesu u Čozu, a naši ribari smokve sušu. Pa evo i konje, vole, mazge dolazu u nas kupovat, a mi u njih ne gremo *karitad* pitat.

Mar. Ala lipa praščića, žena mi ne da mira, sad me *tanta* uzest ga. Što pitaš, kume, za to praščića?

Marko (Zagorac). Hoš kupit?

Ant A da zašto bi te čovik pita.

Marko. Ma nu uzmi ga samo na ruke, je li ka' olovo. Do godine u ova doba, ne bude li u njemu sto oka, u brk mi pljuni. Eto neću gledat, s ovoga se mista ne makao, ako mi nisu davali tri *viorina*, daj deset pletâ i nos' kući.

Marinko. Akoš osam, ako ne, dobar ti put, prijatelju.

Marko. Ah jok! nije ovo ukradeno. Daj devet i pô da ne ciganimo.

Marinko. Ča ti se *pari* Antune, vaja li ča ono.

Ant. Nonghe mal. Izaće ono, slakorano je. Prisici, daj mu devet.

Marko. Reci, bolan, svoju, ne budi careve beside.

Marinko. Osam i pô, ako ćeš, *šoldu* više ne dam.

Marko. Ni meni ni tebi, na devet, daj pare; a ja doma zdrav ne došao, kada ti petnes ne valja, sve je na mliku ovo odgojeno.

Antun. Ajde, ajde daj mu devet *cvanjcik.*

Marinko. Jemaš li mi nazad dat, *bankanota* je od pet?

Marko. Odkle, Bogom te molim, i *patakuna* za puru kupit.

Marinko. Ajmo u šior Jure, da nam promine.

Marko. Ah, ah! tako ću se ja u našeg Jure napit dropalje, ubio me jutros led priko Klisa ih!

Antun. A kako je š or Jure, govoriš, vaš?

Marko. Ma bolan, je li iz mog mista rodom, od moje kuće do njegove moreš se kamenom bacit, on je naš mišćanin.

(Iz dućana izlazi remeta Miće, plače, rakija ga z oči ujila)

Marinko. Dobro jutro. *šior* Jure, *skužujte*, da bi ste mi dali pet malih.

Jure. Uztrpite se, ako bude — *širà šervito šubito.*

Antune. Ma ča i vi, kume Jure, *batite bandiru* za talijanski jazik. Dok nas klobučari tuku, nije mi toliko ža', ma mi kapari ča kapu nosimo, sramota ne' jubit svoj jazik.

Jure. Eh, moj dragi, kako se ima reć, brez talijanskoga jezika mi se nemoremo proć; jer, kako se ima reć, to je jedna *naciun* od znanja, nauka, mi u Dalmaciji, kako se ima reć...

Marko. Post ti se ohladio, a kako si prolazio, kad smo po grabovini u pašu hodili?

Jure. Ah, za te je mučat, ti si *vilan injorante*, ti si kako se ima reć, zelen za razumit ove stvari. Evo pet malih.

Marko. Eh dobra ti je, jer djotluk i pripašnjaču nosim. Eeeeh!

Marinko. Hvala van, šior Jure, ulijte tri bićerina, ali ne budite nam odmetnik, jubite naš arvatski jezik, ča će nami talijanski, vi ste naše gore list, ča će vam *tolomi.*

Jure. Oh, moj dragi, ti ćeš znat, kako se ima reć, o polju govorit, ali nike stvari stavi na *bandu.* Italija, kako se ima reć, jest zemlja pribogata, prizvrstua, mi svašta, kako se ima reć, morem i imati, je li *frut, intrade.* . . . .

Ante. A kad im je tako dobro, ča će reć, da dolazu amo *karitad* pitat. Jeste li vidili nikidan na *pijaci* onoga *skaligaću*, ča po konopu gre, bili ono čovik od *disperacijuna* čini, na oni se *perikul* mećat. Ah, neka žive naša kapjica dropuje, naše vino i naš arvaski jazik. Živili!

Marko. Bog te usliša! Živio!

Marinko. Živio, kum Jure, i naša crven a arvaska kapa!

Jure. Ma neka žive. Bog s vami. *Adijo!*

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — Izabran je odbor za trgovački ugovor. U njemu je i naš zastupnik Klaić. — Na 2 tek. novi zadarski nadbiskup Rajčević položio je u Kraljeve ruke zakletvu. — Carevinsko viće poradi božićnih blagdana odgodit će se do miseca sičnja, a u veljači bit će sazvani pokrajinski sabori.

U Italiji. — U Rimu na papinskom sveučilištu Sv. Apolinara ovih dana započela je škola o našoj glagoljici. Novi glagoljački misal bit će brzo gotov.

U Francuzkoj. — Na 5 ovoga miseca umrao je u Parizu Don Pedro, bivši kralj brazilijanski. Bio je dobar i učen vladar, bilo mu je 66 godina. — Izmedju vlade i crkve odnošaji nisu najbolji. Jedan biskup bi prizvan prid sud i osudjen na nikoliko hiljada franaka globe, što je ministru oštro pisao. Pučanstvo da izkaže ljubav biskupu u jedan čas tu je svotu sakupilo, to vladi nije bilo po ćudi.

U Kini. — Došlo se do ljuta krvarenja. Mnogo kršćanâ bi izmrcvareno, kuće im porušene. Europejske vlasti gledat će tomu progonstvu doći na kraj.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Poradi trgovačkog ugovora s Italijom o kojem na drugom mistu govorimo, veliki strah zavladao. Sve su naše občine i trgovačke komore već prije brzojavile ministru, moleći i zaklinjuć ga, da na naše potribe pogleda, samo u **Zadru** ni občina ni trgovačka komora nije se makla. I još je Zadar glava Dalmacije. — U Rabu umrao je dični svećenik

Digitized by Google

kanonik Antun Nimira. — Voda se u Neretvi digla i sva polja poplavila. — Iz Bola se hvale, da im vojnici (pioneri) sasvim lipo pute urediše.

U Banovini. — Još se vlada i rimska kurija nemogu pogodit o biskupa. Ona bi htila kanonika Vučetića a Papa Štadlera. — Brzo su izbori. Glas je, da će i naš zemljak D.r Kosto Vojnović biti opet izabran.

U *Bosni-Hercegovini.* — Novom godinom uvest će se novi kazneni postupnik, po kojim će se suditi kao i kod nas. — Ministar Kallay oblazi zemlju. — Srbski list „Napredak" pristao je izlaziti. Govori se o novom listu, koji će se zvati „Bosanski Hrvat".

U Hrvatskom Primorju. — U senjskoj biskupiji sve se svećenstvo diglo proti ričkom župniku, što je glagoljicu ukinuo. Kako čujemo, on se je pokajao, i staru glagoljačku službu opet u crkvu povratio.

U Splitu.

Sastanak. — Prikjučer trgovačka komora sazvala je svoje članove, trgovce, gospodare i težake na sastanak, što da se uradi na obranu našega vina proti talijanskomu. Bili su tu i naši zastupnici Bulat i Borčić, te kazali puku, koja nas pogibelj čeka, za svoje nastojanje u Beču obećali, a uz to naputili, da se molbenice sa svih krajeva na bečki sabor uprave. Sastavio se je za tu svrhu odbor, na čelu mu gosp. Petar pl. Tartalja, koji će sve općine, gospodare, težake pozvati, da se molbenicam na Beč odmah obrate. Svak neka je dakle spravan, pogibelj nije daleka, vrime je kratko, ne dangubimo. Po nikim ričima, što smo tad na sastanku čuli, rek bi opet, da se nije vele bojati. O tomu pisat ćemo potanko u dojdućem broju.

Dar. — Zagrebačke gospodje poslale su na dar „Slavjanskom Napredku" za njegov barjak krasnu vrpcu. Bila je ovih dana izložena u dućanu Rajmunda Derada.

Za život.

Koliko je čoviku spavati? Sve prama dobi od godinâ. Ditetu, koji se još doji, hoće se na dan do 20 ura spavanja; kad mu 4 godine dosta mu je 16 ura, kad dodje na 7 godina 10 ura, 15 godina kad uhvati 8 ura. Čoviku od 20 do 50 dosta je 7 ura, a je li prišao 50 i 60 godina, hoće mu se od 10 do 12 ura.

Za zdravlje.

Kad se porižeš moreš u čas ranu izličiti. Uzmi malo neopredena pamuka (bumbaka) namoči ga u vrilu vodu, te ga postavi na ranu. Krv će se odmah zaustaviti a i rana kroz malo zarasti.

Za polje.

Proti mravima. Znaš, što ćeš učiniti, kada mravi prolizu po stablu? Uzmi ulja od konoplja, primišaj malo čadje i namaži tim dobro panj (tavtinu) od stabla i proklet jednoga mrava, da ćeš više tu viditi.

Cine na Splitskom pazaru.

Pšenica	kvarta	od	fior.	7	do	7.20
Ječam	„	„	„	4.50	„	4.80
Kukuruz	„	„	„	4.50	„	5.—
Zob	„	„	„	2.—	„	2.30
Proso	„	—	—	—	„	5.—
Krumpiri	kilgr.	od	novč.	4	„	5
Sino	„	„	„	3¾	„	4½
Duzina jaja	—	„	„	25	„	30
Kupusa	„	„	„	6	„	7
Željuda (žira) varićak	od	novč.	36	„	48	
Krmetine kilgr.	„	„	50	„	55	
Par pilića (pulastara)	„	„	60	„	80	
„ kokoša	„	„	90	„	1.10	
„ tukaca	„	fior.	2.50	„	3 40	
Par tuka	od	fior.	1.60	do	2.20	
Drvene žlice (kašike)	„	novč.	1	„	1½	
Vrića uglevlja	„	„	70	„	80	
Mlada svinjad (prašćići)	„	fior.	2.50	„	3.50	
Konj dugâ	„	„	6.50	„	8.—	
Jabuka klg.	„	novč.	12	„	28	
Šljiva „	„	„	20	„	30	
Oraha „	„	„	18	„	22	
Metlica svaka	„	„	2	„	3	

Cine mesa u Splitu.

Govedina	od	48	do	56	novč.
Teletina	„ f.	1	„	1.20	„
Svinjetina	„	56	„	60	„
Bravjetina	„	28	„	32	„
Janjetina	„	80	„	1	f.

Poruke i Odgovori.

P. Š. — Split. — Evo vam poruke od *majstora*: Pismu vašim sumišćanima prid izbore ne moremo tiskati, jer je mistne naravi. Da takova stvar bude mogla zanimati i šire občinstvo, tribalo bi, da u njoj bude po koja pisnička lipota, čega, oprostite, u vašem sastanku neima.

P. F. Velaluka. — „Danicu" smo poslali. Ugodno nam je vaše pismo; drago nam je, da naši trudi daju ploda. Neka B g blagosovi!

Zeli izpod Grede. — Imade kukolja, ali imade i koje dobro zrno probrat ćemo. Hvala!

A. P. — Hvar. — Članak „O čišćenju bačava" primili, poslat ćemo ga čoviku od zanata da pravidi.

S. B. — Neretva. — Uztrpi se, čoviče božji, ta vidiš da smo kô šipak.

Paron Rade. — Vis. — Aferim! Prije 18.og broja neće moći. I tebi čestito i veselo, prijatelju dragi.

Starcu Ljubomanu. — Dopja Poljica. — Tvoja lipa pisma „Dalmaciji more podvornica" odredjena je takodjer za 18.i broj. Deder uz badnjake očeni još koju, starče!

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Pag: Crljenko J. p. V., Društvo „Sloga", Benzija Š. p. A., Benzija A., Vidolin J. p. F., Valentić S. M., Valentić F. p. G., Košćina S., Rumora pop P., Portada A., Crljenko P. p. P., Kurilić T. Š., Marzić I p. B., Benzija J. J., Kožul pop F., Marzić S. p. P., Buljeta M. M., Slavić S.

Dračevica (na Braču): Bratanić pop Stipan, Šimunović F., Ilić T. P., Šimunović M., Bulić A., Zuvić I. A., Zuvić I. J., Šimunović T., Šimunović J. P., Zorančić J.

Vranjic: Bilić M., Bulić M, Grgić K. p. L., Grgić A. p. L, Grgić P. p. J, Mandić K. p. M., Mandić M. J., Bilić A., Grgić M., Kaštelan pop J.

Donji Dolac: Banić pop J., Čaleta V. uč., Stazić I. p. M., Šimunic P. p. V.

Sveti Filip i Jakov: Baričić M., Barbarosa J., Pel carić J., Stanojević J., Pelicarić Š.

Pakoštane: Bakija F., Čudina Š. p. J., Juričin S. p. M., Bakija T. p. B., Sambunjak S., Bungur F. K., Krpeta M. p. J., Kazija J. p. J.

Dol (Brač): Carević pop T., Vidislavić A. uč. Matulić I. p. Š., Hrepić J., Gospodnetić Marija I.

Šepurine: Cukrov Toma, Vlahov M. Mišurac L., Vlahov Š g, Vlahov F p. T., Cukrov L. p. M. Antić I. p. A., Učić J. J., Antulov-Bijanko J., Franić-Kešić S., Antulov P. p. M., Skroza G S., Mišurac P A., Vlahov T. P., Antić S. pok. M. Kursar J. p. C., Cukrov V. B., Šklabrin N. p. B.

Korčula: Domić Ot. J. Samostan Domen k. Samos. Franj. Ab., Fedelica I, Stanković A. p. M. Šegedin J. M., Grbin I. K., Jerićević B., Šabe Babe P., Vojvodić Kisilo M, Stanković F. N., Bakarić M p. F., Farac Fiubar A.

Jesenice. (Poljica). J. Kapić, Don T. Pavlinović, Š. Kapić, Š. Karaman, I. Petrić, M. Dujić, B. Ivanišević, P. Vuković Onofrio. (*Za po godine*). St. Erceg, I. Rakulji Grgin, Fr. Brničević, P. Rakuljić, N. Rakuljić.

Vela Luka (Korčula) Farčić Petar, Žuvela M., Žuvela Šobo F., Andreš V., Žuvela N., Frami ović A., Žuvela D, Vlašić F., Žuvela M., Žuvela Marko, Radovan P., Oreb J., Radovan braća Prižmić Čnko A., Vlašić Zec F., Žuvela N. A., Šurjan F. Maričić I., Ore L., Radovan F. Miletić N., Marinović A., Andreis I., Mirošević I.

Cres: Fatuta Ot. C., Oršić kan. M., Maričić P. uč., Zahija pop M., Luzina pop A., Buničić kan. A.

(Ostale u drugomu broju).

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 6 Svibnja 1892 Br. 1.

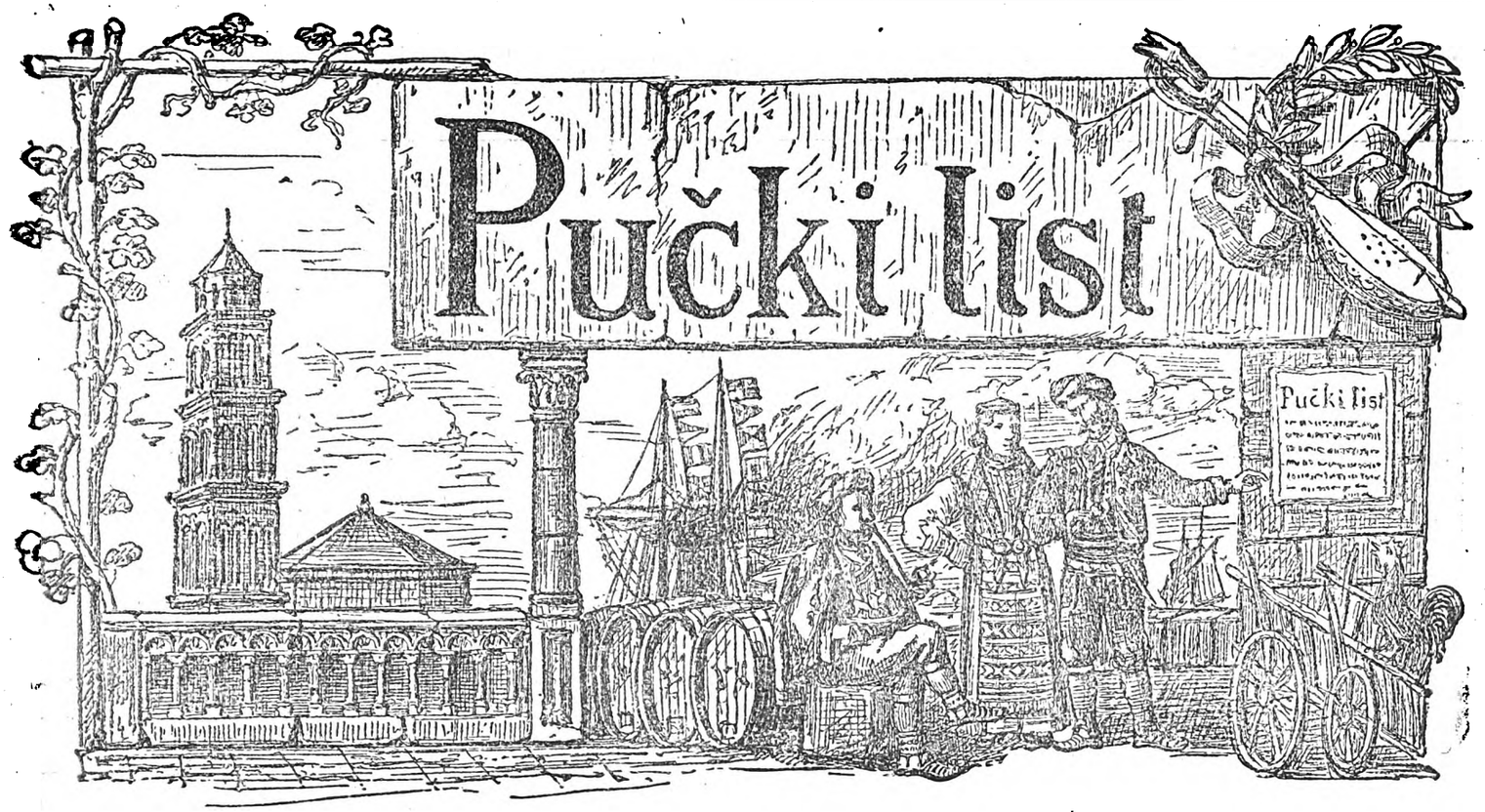

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu ročuna se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svoki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Pisma Puku.

Pučki List god. druga broj 1.

HRVATSKOMU PUKU.

Opet svanu premaliće,
Opet niče mlado cviće,
Pa uz cviće i proliće
Navršilo baš godišće,

Otkad „Pučki List“ se rodi,
Svemu puku progovori
Od istoka do zapada
Gdi besida naša vlada!

„Pučki List“ je od godine,
A vidi ga, majčin sine,
Već je momče ugojeno,
Krvi, mlika nadojeno!

Na glavi mu crven-kapa,
Noga mu je brza, laka,
Pa on leti kao vila
Na sastanke i na sila.

Svak ga prima i niguje,
Svak ga ljubi i miluje,
Jer je jedno vrsno djače,
Lipo djače veseljače.

Šalu kaže, pisme slaže,
Što govori ništ' ne laže,
Uči stara i nejaka,
Bogataša i prosjaka.

Dragi puče, živ mi bio,
Ti si svoj „List“ obljubio,
Pa unaprid sve to bolje
Budi njemu dobre volje!

Neka raste, nek se goji,
Nek haljinu veću kroji,
Nek svud širi carstvo svoje
Ovo, puče, zlato tvoje!

Što „List“ bude to stariji,
Sve će biti obrazniji,
Te nauke sijat nove
Megju oce i sinove.

A nauk je nuždan tebi,
Mili puče, poljubljeni,
Jer se dosad [illegible] malo
Za te, puče, [illegible],

Dok su tebi p[illegible],
Gospodari tugji b..
Tebe učit nisu htili,
Nek njihovoj služiš sili.

Ali dobri Bog je dao,
Da je narod progledao,
Te svrgnuo gospodare,
Za te, puče, što ne mare.

Na upravi sad su ljudi
Tvoje krvi, tvoje ćudi,
Pa se brinu, da te uče,
Jer te ljube, mili puče!

Sad imadeš škole svoje,
Gdi se tvoja dica goje
I u ljudstvu i u znanju
I u lipu ponašanju.

Imaš, puče, „Lista“ svoga,
Toga cvita rumenoga,
Koji cvate i miriše,
Te ga svak živ begeniše

„Pučki List“ je izašao
Ne, da bi se on stekao:
Ne će blaga, ne će mita,
Već ka' pčela oko cvita

I on skuplja slast nauka,
Pa je nosi do svog puka,
Do svog puka poljubljena,
U prvine zapuštena.

Tvoga, puče, prijatelja
Ljubi kao roditelja,
Niguj „Pučkog Lista“ svoga
Kao čeda rogjenoga!!!

J. Kapić.

Digitized by Google

O Jurju Kaštriotiću — Skenderbegu.

Godine 1389 zakukala na Kosovu polju crna kukavica. Silni car Murat kune se i priklinje na Alahu i svecu Muhamedu da će svu Europu pod noge satrti, turski barjak da će na carevu kulu u Beču, na Papinu palaču u Rimu zasaditi.

Što Ture reče to ne poreče. Diže golemu vojsku, prilazi u Europu, svlada Bugarsku, Macedoniju, te eno ga na Kosovskom polju, da srpskom carstvu smrtni udarac zada. Je se Miloš Obilić junakom podnio, ali kukavica Vuk Branković izdade domovinu. Silno Dušanovo carstvo razpalo se. Kada je sve naokolo kuće izgorilo nije više spasa ni kući, i ona je na garištu. Okolo Carigrada sve zulum turski poharao — gradu su brzo dani izbrojeni. Grčki vladari u Bizantu dali se na mekoputnost i kalašenje, duša im se poštetila, pamet pomutila, tilo omekšalo, oslabilo, nestalo srca, nestalo junaka u njima. Val za valom turskoga mora udarao u bedeme Carigrada. Bilo kamenih bedema, ali ne bilo iza njih drugih jačih bedema, junačkih prsiju, te god. 1453 Carigrad, ključ sve Europe, pada u turske ruke. Sada je put otvoren do Beča i do Rima, polja su ravna, a jaoh ti ga polju tome, jer gdi tursko kopito čepne, tu trava iz zemlje ne niče više. Ko da se tom ljutom aždaji sa istoka opre? Bugarska, Macedonija, Grčka pala, car Lazar poginuo na Kosovu, od Srbije nije fajde. Turčin gazi i carstvo svoje širi, pa eto sve redom iza Srbije, procvilila Arbanija, procvilila Bosna Ercegovina, Hrvatska, Slavonija, Dalmacija se u crno zavile, sve pod zulum turski pade. Val se za valom penje, uzdiglo se more tursko da poduši svu Europu, vas svit; ali eto mu zida golema, o koji se valovi razlili i put izgubili. Naš hrvatski narod po Bosni, Ercegovini, Slavoniji, Krajini, Dalmaciji digao se kao klisura u moru, da se o nju turska sila lomi. Nije da je svladao Turčina naš narod, kao što ni ona klisura u moru ne more da svlada žestinu vala, ali svojim junačkim prsima Hrvat je odolio žestokim udarcima, oslabio je silu svoga dušmanina, nije mu dao dalje koraka, kao što ona klisura, o koju se more razlije, ne da da val dalje juriša i kvara čini. U tom trvenju i lomljenju, na tim krvavim megdanim ojačale mišice, oživila srca, probudio se duh, digli se junaci, da vode narod, da se bori:

„Za krst časni, kim se krsti
„Za krst časni i slobodu zlatnu.“

Svidoci staroga junaštva ostali nam prid očima Klis, Jajce, Knin, Siget, ostale stare mirine, bedemi, tvrdjave, a povrh njih ostala gusla naša dična, da nam svojim tugaljivim glasom kroz pjesmu pripovida junake, njihova slavna dila. Junaci su pomrli, stari bedemi ostarili srušili se, ali pisma uvik mlada, uvik jaka i danas u ustima puka raznaša slavu naroda na sve krajeve. Ako se Srbija hvali svojim Jugovićem, Obilićem, ako Hrvatska naša diči se i ponosi svojim Zrinovićem, Šubićem, Jurišićem, Jelačićem, i Arbanija, ne velika, ali junačka državica, tamo ukraj junačke suside Crnegore, imade deliju junaka, kojim da dično prid svit izagje, imade svog *Jurja Kastriotić-Skenderbega.*

* * *

Veliki zulum turski nagnao Jurja da postane junakom i osvetnikom božje pravice. Kada Murat II. godine 1423 osvoji Arbaniju, uhvati Ivana Kastriotića, oca Jurina, na teške ga muke stavi, a sva četiri sina što je imao u ropstvo povede. Ne dali se arbanaški momci tamnom robovanju, tražili načina, kako da se oslobode, a Murat da Kaštriotićim traga ne stane, otrova tri starija brata. Najmlagjega Juru Turčin poštedio, i prisilio ga da turski zakon na se primi. Nejako momče pustilo se, jer *mu* od nevolje bilo, te rastuć godinam i slaveć se junaštvom poskoči u carevoj vojsci na najviše časti, a kada Anatolce potuče, okrsti ga sultan imenom *Skenderbega.* Daleko od svoje domovine nije znao ni ćutio Juraj za njezine nevolje. U Aziji, u iztočnim stranam Turske, Kaštriotić se uvik junački borio i u pouzdanosti Sultanovoj vavik bio. Kada pako krenu turska vojska prama zapadu na Srbiju, Crnugoru, Arbaniju, krenu i Juraj š njome. Rat otpočeo, junaci se carevi bore i haraće, ali Jurja prošla sada volja ratovanja, neda mu se sablje iz korica izvaditi. Krv nije voda: probudila se u njemu arbanaška krv, progovorilo srce rodoljubno. Kako da on na svoju braću ustaje, kako krv svoju, svoje dідovine da prolije? — Kaštriotića nije više u carevoj vojsci. „Fala ti, Sultane, na svitloj sablji, koju si mi podao, fala na begluku, što si mi ga darovao, sve carstvo tvoje da mi daješ zafalio bi ti, domovina moja ucviljena vapi moje pomoći. — Godine 1444 u arbanaškom gradu Lešu okupili se vidjenije poglavice naroda, da o sudbini svoje domovine vićaju i vodju, bana puku izaberu.

Svi jednim glasom biraju Jurja Katriotića. Juraj uzeo križ u ruke i vapi: Evo me s tobom, mili moj narode! U ime Boga razvijmo krstaše barjake, pobida je naša, Bog je s nami!

* * *

Do 50 hiljada ljutih turskih konjanika za-

Digitized by Google

jašilo sa istoka, a prvi je Ali-paša. Plaču i naviju Arbanaške: majke svoje sinove, a ljubovce svoje drage vojne. Ne plače Skenderbeg, već se baca na konja i vodi četu na susrit Turcima. Prvi okršaj bio kod donje Dibre. Juraj znao niz klance razdiliti vojsku, opasati okolo brda dušmanina, sklopi ga sa svih strana, dvaest hiljada jedva glavu na ramenim iznilo, a sve drugo poubijeno, sasičeno, konj do konjanika. U drugoj bitci kod Varne zadade opet Juraj Turcima žestokih rana. Žao Muratu pusto, da mu njegov miljenik Juraj ovako krvavo posao razbija, pa će ti on onda na lipe š njime. Piše mu pismo, dariva mu Kroju, obećava blago, milost svoju, samo da zemlje careve otpusti. Ni govora o tomu. Oštro mu Kastriotić odgovara, kori ga, što mu je oca umorio, braću smakao, blago i darovi njegovi da su nakupljeni od suza siromašne raje. Ni dara ni milosti da ne prima, već da će se boriri: *za krst časni i slobodu zlatnu!* Ljut na to Murat kô ris, šalje katane od deset tisuća konjanika u Arbaniju, a Kaštriotić do jedne ruši i razbija. Eto opet Turaka u dvostrukom broju, a Juraj opet na nje juriš čini i barjake im otimlje. Misli se Sultan u Stambulu, a od jida srce mu se kosi. Planu na jedan mah i zovnu poglavice: „Ni deset ni dvadeset, već osamdeset hiljada birane vojske kupite mi, eto mene glavom, da onoga miša u brdinam Arbanije ulovim". Na te glase sve protrnulo od straha. Kastriotić leti kô lastavica od mista do mista, utvrdjiva gradove, kupi čeljad, sve što se puške mašiti može na noge diže. Čuo se rik turskog topa. Juriš je započeo. Skenderbeg su pet tisuća konjanika zaokupio s traga i kô jastreb ptice po zraku, tako on po megdanu razganja neprijatelja. Izmoreni Turci pozaspali kano pozaklani na arbanaškim poljanam. Bila misečina, Kaštriotić ne spavao. Čekao zgodan čas, navalio četam i strašnu krvarinu od neprijatelja učinio. Probudi se car, i kada ugleda satrvenu vojsku, smrknu mu se prid očima, škrinu zubima i sramotan kući se povrati. Žestoka je turska krv, hoće osvete. Taman na Jurjevo god. 1450 dvistotine hiljada vojske dovede Murat pod Kroju, da Arbaniji vratom krene. Sasuo živi oganj sa svih strana. Za više dana brane se gradovi, junaci, vojska obliće niz polje, a Kaštriotić kao zvizda prid svima prvi sjaje. U srid žive vatre nožâ, sabalja, kaciga sva mu smrskana, konj ranjen stotinu puta mislilo se da ga je nestalo, da je glavu izgubio. Ali Bog, za čiju se viru borio, spasio ga. Su samih pet tisuća konjanika Kaštriotić Juraj razbi silnu Muratovu vojsku, od koje dobar dio ostavi kosti na arbanaškim poljanam. Neustrašivom junaku pukao glas na sve strane svita, kralji, bani šalju mu darova počasti, sva Arbanija s jednog kraja do drugog slavi slavje osloboditelju svome *Kaštriotić Jurju.*

* * *

Još je Kaštriotić više puta na megdanim bio, uvik slavodobitan barjak iznosio, pa došlo vrime da izmoreno tilo prida zemlji, a junačku dušu Bogu. Prije smrti zovnu jedinca sina te mu reče: „Ivane sinko, malan si i nejak. Ja u„mirem, a ti ostaješ. Budi dobar, pošten, pa ćeš „bit jak. U dobru se ne ponesi, u zlu ne pri„padaj. Pogledaj na siromaha, nebudi samovo„ljan. Od silnika milosti ne primaj. Blagosivam „te, a Bog te, sinko, blagosovio, Njega se boj".

Izdahnu Juraj na 17 januara 1467. Više od 400 godina od tada je, a pisma naša hrvatska i danas mu slavu pronosi, i pronosiće dok bude svita i vika. Slava mu i dika!

P. Janković.

Udaja muhe udovice.

Oj Primorci, mila braćo moja,
Ljuto vam je proso poniknulo,
Malom mišu lipo do kolina,
Žutoj žabi taman do trbuha;
Još ga ženje muha udovica,
K njoj dolazi komarina starče:
Bora tebi, muho udovice,
Bili meni za ljubovcu bila?
Ali mu je muha govorila:
Biž' otale, komarine starče,
I druga su lica dolazila
Ali mlada ja hotila nisam!
Kad to vidi komarina starče,
To je njemu vrlo mučno bilo,
Pa izvadi britku ćordu svoju
I udari muhu po trbuhu.
Kad se vidi muha udarena,
Zove k sebi svoga prijatelja,
Po imenu mrava vojevodu:
Oj ti mrave, moja vojevodo,
Sad je vrime da mene osvetiš
I pogubiš komarinu starca,
Koji mi je puno dodijao!
Kad to začu mrave vojevoda,
On se skače na pauka svoga,
Na pauka dobra konja svoga
Pa dozivlje komarinu starca.
Al kad vidi komarine starče,
On se se skače na skakavca svoga,
Na skakavca dobra konja svoga,
Pa otidu u goru zelenu.
Ali mrave koplja ne imaše
Nego jedno zrnce u nožici,
Zrnom udri starca komarinu,
Kako ga je lako udario
Crnom ga je zemljom sastavio!

priopćio GLISO.

Digitized by Google

BUDIMO POŠTENI!

Za duše, koja je slika i prilika Božja, najveće blago, što čovik na ovoj zemlji uživa, jest poštenje. Živiti na istini, pravici; svoje dužnosti prama Bogu, prama zakonu, prama svojim starijim, prama svojem iskrnjemu, podložniku vršiti, to će reć pošten biti. Pošten čovik neće reći jednu za drugu da mu jezik iz grkljana iztrgneš, jer se Boga boji, jer svoje poštenje, svoj dobar glas prid svitom ljubi; ne će na tugje ruku staviti da mu prste odsičeš, jer on znade po zakonu od naravi, da nebi to ni njemu bilo drago, da mu ko učini. — Uvik istinu govori, uvik pravedno diluje, nikada se prid novcem, čašću neće da ponizi, njegovo pošteno lice uvik se kao sunce prid ljudima svitli. Ne valja varati ni pričinjati se. Misli varalica, licumirac, grabioc: Bog je dobar, prostiće, a svit je ćorav, ne vidi. Varaš se, kume, nije ni jedno ni drugo. Je jedno, da je Bog dobar, ali je i drugo da je pravedan, ako ne sudi svake subote, kad li tad li njegova volja valja da se izvrši. Pa i svit nije ćorav, kako misliš. Jedan dva puta lagaćeš, privarićeš pričinićeš se, ali zaklela se zemlja raju, da se svaka tajna znaju. Bilo u trgovini ili u kojemudrago stališu, jesi li čovika u nepoštenju zatekao, te ga prid svitom izobličio, koliko da si ga iz puške ubio; ak ćuti svoga poštenja on neima obraza, da prid poštene ljude izagje, on je kano mrtav. Pa znade se i svit nepoštenjakoviću osvetiti. Snagje težaka nevolja, izda ga godina, uzajme u selu novca, pošteno povrati i uvik su mu u toj kući vrata otvorena. Ali onaj drugi dogje na manje besidi, privari jednoga, privari drugoga, nikomu više u selu ne viruje. Ide u drugo selo, ide u grad i tu ga bezdušni kamatnik utvrdi pismom, zakolje kamatam, da ga duša dok je živ boli. Neima blaga, koje bi pošteno lipo ime moglo platiti. Budi siromah najgoliji, a budi pošten, pa će ti svak do potribe na ruku doći, sve ćeš svladati sve će na tvoju izaći.

* * *

U gradu Rimu u stara vrimena živio je niki čuveni čovik poradi svoga poštenja, po imenu Fabricij. Kralj Piro bijaše zarobio nikoliko rimskih vojnika, te Rimljani poslaše k njemu Fabricija moleći ga, da ih pusti na slobodu. Znao je Piro, da je Fabricij najvigjeniji čovik kod Rimljana, te ga nastojaše k sebi primamiti. Lipo ga primi, sve mu časti izkaza i u znak štovanja dragocinjeni mu dar ponudi. Fabricij odbi taj dar od sebe govoreći: Dara ne primam, imam moje malo dobarce, na kojemu pošteno da živem, drugo ne želim. Drugi dan dodje opet Fabricij kralju na dogovor. Piro kad ne mogao mitom hotio strahom, te naredi, da kada bude on s Fabricijom u razgovoru, digou jedan zastor i prikažu strašnu zvir, slona. Tako učiniše. Zastor se rastvori, grdan slon opruži svoje rilo na Fabricija, ali ovaj ni okom da trenu. Nasmija se, te će kralju: „Kao što me jučer, kralju, nije zaslipilo tvoje bogastvo, tako me ni danas ovaj tvoj slon ne plaši". Još po treći put Fabricij svoje poštenje izkaza. Ličnik Pirov ponudio mu se, da će kralja za dobre novce otrovati. Fabricij i tu ponudu od sebe odbi, odtrče odmah Piru i javi mu to. Kralj dade pogubiti ličnika, a o Piru reče: „Prije će sunce sići sa staze svoje, nego li Fabricij s puta poštenja". — U našeg puka srce nije toliko nepošteno za čašću, ohološću, ali za novac, za interes niki uprav trguju svojim poštenjem. Jesu li izbori, glasovanje za vićnike, zastupnike, nike ter nike moreš kô bravče na pazaru kupiti, pa će danas za te, a sutra za onoga drugoga, ko mu više dade. To ne valja, to grdi dostojanstvo, poštenje ljudsko. Poštenje neda se ničim kupiti ni prodati. Kad si na izborim, kada znaš čeljade u glavu, da je pošteno, pametno, da ljubi tvoj jezik, tvoj hrvatski narod, daj svoj glas zanj, pa makar te na križ propinjali. Neima plemena bez poštena imena. Ništa je kuća, sve da su prid njom Gavanovi dvori, ako se na njoj ne vije barjak poštenja, lipog imena. Čuvaj, puče, poštenje i dično svoje ime. Više valja dobar glas nego zlatan pâs!

F. KRSTIĆ.

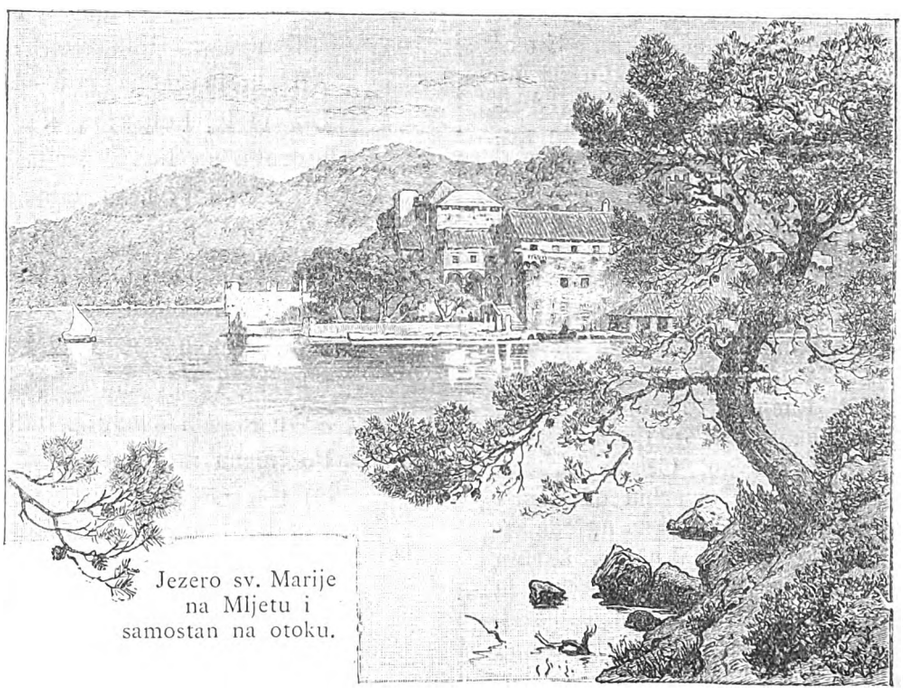

Jezero sv. Marije na Mljetu i samostan na otoku.

Digitized by Google

Lipote našega primorja.

Ovih dana, a to baš na 10 ovoga miseca, dolazi sa ladnog Dunava više od stotine najvigjenjih Bečlija da se ogriju na ovom našem toplom suncu, da obagju ovo naše pitomo primorje. Tako svake godine u više navrataka dolaze, a to je znak, da je naša zemlja lipa i ugodna.

U istinu malo koja zemlja kao naša pokrajina Dalmacija obiluje ugodnim položajima, i otvorenim vidicima. Priko sridine prisikle ju visoke planine, izmegju planina razvele se ravne poljane, zeleni pašnjaci, dužimice s kraja na kraj oblilo ju ovo naše lipo more, te stranac putnik uživa, veseli se njezinu pogledu. Kako smo lani obećali i kako smo se beside držali, mi ćemo i ove godine našim štiocima prikazivati lipote naše zemlje, a nećemo im bit žao, da im i po koju sliku prid oči iznesemo. Danas donašamo dvi slike iz južne Dalmacije: Jezero Sv. Marije na otoku Mljetu i perivoj na otoku Lokrumu, pa ćemo redom druge okolice.

1. *Otok Mljet* stoji izmedju Pališca i Dubrovnika, daleko 5 milja od kopna. Na njemu žive do 1500 duša. U nika vrimena bile su tu na glasu borove šume, danas ih nestalo. Samostan, što se na Jezeru vidi, sagradili su fratri Benediktinci, kojih danas više neima u Dalmaciji.

2. *Otok Lokrum* blizu je Dubrovnika. Na glasu je poradi lipote svojih šuma, vrtala, perivoja. I on je bio u stara vrimena u rukam Benediktinaca, kašnje pridan gradu Dubrovniku, te caru Maksimilijanu, koji ga je i uredio. Posli dogje u ruke Petra Damićića, Poljičanina iz Podstrane, koji ga pokojnom kraljeviću Rudolfu ustupi, iza čigove smrti Naš Vladar povrati ga opet u ruke redovnikâ, te ga darovao fratrima sv. Dominika (kako smo to kazali u 8 br. „P. L.“ god. 1891).

Ove dvi slike primili smo iz velike knjige *„Dalmacija“* koju knjižar Maršić izdaje, a koje svaki svezak zapada nov. 30. Najbolja pera pisali su ovu knjigu, ko je u stanju, neka se upiše na nju, neće se pokajati. Biće ukupno 12 svezaka. Dva su već izašla.

Naše šume.

I.

Svega i svašta poučna i korisna piše se u „Pučkom listu“ a još nije — što mi se čini — bilo govora o našem krševitom šumskom tlu i o našim gajevima.

Evo mene, da to na se uzmem, pa da vridne štioce „Pučkog Lista“ štogod o tome poučim. Naša zemlja obilovala je jednoč šumam, te nije bilo ovog krša ni goleti, kako je sada. Mlečići su poznavali još onda vridnost šumâ, te su ih i sikli gdi bi god mogli, i tako tim prikomirnim haranjem od strane Mlečića, a što opet i nepažnjom puka, šume se uništiše i nasta zlo po naša lipa mista. Zbilja do istine, Mosor, Kozjak, Dinara, Svilaja i druge naše planine u niko se vrime zelenile i bile su pune pitomih gajeva i kitnjastih dubrava, da je bilo milota na nje pogledat, a dandanas sve je to golo, nigdi ništa izim pustog krša i golih litica.

Otok Lokrum.

U stara vrimena bilo je šuma u izobilju, pa stoga nisu ni marili ljudi goj ti i čuvati ih, pa opet nije ni bilo toliko potribe koliko je ima danas. Drvo se nije toliko trošilo u razne tvorničke i druge radnje. Nu u zadnje doba počelo se je opažati, da šuma sve to više ponestaje, pa da se je bilo bojat, da i onako golo i krševito zemljište još više neogoli i da tako grdno nenasedemo s naše nepomnje i nemara.

Mlečići su doduše krivi što su naše brdine ogolile, ali su tome takogje krivi, kako je već napomenuto i sami gorštaci i ostali naš narod, koji nije znao čuvati šume niti je znao ciniti nje vridnosti. Istina tada je bilo šume na pritek, pa se je mislilo, daj mi ga danas, a sutra što Bog dâ. Kad bi se reklo, da su koze veliki neprijatelj šumâ, a osobito mladih šuma i mladog šumskog naraštaja, ne biste virovali, a ja velju da je ipak tako, da je to živa istina. Jedan naučenjak kaže, da su koze pravi gjavo za šume i za sve šumsko drvlje. Bez sumnje koze su mnogo doprinile, da smo danas na ovoj na kojoj smo, biva da su nam planine gole i da po njima samo kamenje misto drvlja i trava raste. Jest, Mlečići posikoše naše debele hrastove i vitke jele, a ono mladog naraštaja što ostade izbrsti koza, pa od toga nigda pravog stabla nego sami korov i grmečci. — Reći će te: ma koze nas hrane, bez koza nema našem gorštaku i Zagorcu životu; koza daje dosta mlika, daje kostret, sir, odoli žegi i studeni, ona je upravo za naše pridile stvorena. Ima i u tome istine, al opet koza je velika nesrića za nas, bez kozâ bi se ipak moglo biti, al bez šumâ nikako. Triba uzgojit gustih gajeva, pošumiti šumsko tlo, pa bi se moglo i kozama mista naći.

U poslidnje vrime, vlada je na se uzela brigu, da uzčuva ono šumâ, što ih još imamo i da po mogućnosti pošumi naše goleti. Za njom se je poveo i naš zemaljski odbor a i občine doprinašaju ako i malo za tu korisnu svrhu. Ali

Digitized by Google

sve to nije dosti, ako ti, narode, sam neuvidiš koje bi nam koristi šume nosile i ako se neuviriš o njihovoj koristi sa svakog gledišta, biva: sa onog što one same po sebi vride i opet što nam velike nuzgredne koristi pružaju, a poglavito je da utuviš u glavu, da se to za tvoju korist radi. Troši se i mnogo se za to troši, pa valja da i tebi pukne prid očima, da se to za ništa ne radi. Naša je zemlja kroz poljodilska, pa joj triba šumâ, jer pametni ljudi kažu, da je šumarstvo vridna sestra svakom dobru gospodarstvu. — Svi pametni i bogati narodi goje šume, a oni bogme iz njih i vade velike koriste.

Pogledaj, brate, samo na Hrvatsku i Slavoniju, pa da vidiš kako se tamo šume podižu, kako se čuvaju, pa da znaš koliko koristi te šume nose. Na iljade i iljade ljudi trguje tamo drvima, 'vata se na miljune forintih. Hrvatska i Slavonija broje se megju bogate zemlje samo s toga, što su pripune lipih šuma. One namiruju pô svita svojim dobrim dugam, gredam, i svakim korisnim drvećem. Nu tamo se gospodari dobro, ima za sve reda, a kod nas Bog sačuva, siče se se drvo nemilice, dapače se i pale šume, tobože da bude bolje paše. Negleda se na ništa nego daj ga danas, a sutra kako bude.

Čuli ste za onu strašnu nesriću, šta je snašla prošle godine Bračane, čuli ste sigurno za onaj strašni povodanj, koji je uništio vinograde masline, te koji ni kućam nije prostio. Kako se je to dogodilo? Zar mislite, da su one bračke goleti šumami obrasle, da bi se to igda moglo dogoditi? Valaj nebi, te nebi. Da su te brdine obrasle gustim šumam, voda nebi onom snagom mogla prodirat, ona bi se ustavljala i razbijala o tapine debelih stabala, ništo bi vode zemlja upila, gdi bi s' vrimenom vrila nastala, pa nebi bilo nesriće i eto pitke i zdrave vode.

Dakle pokoravajte se šumarskim zakonima i čuvajte šume. Drugi put pisaću o štetnim poslidicam, koje nastaju ako se šume unište, zatim o koristi i čuvanju šume i po štogod drugoga, što se naših šuma tiče.

piše *Ivo C.*

Čudnovata pripovidka.

Pripovidaću vam ništo, štioci dragi, ali ništa ne virujte; sve je laž bez zere istine, toliko da se nasmijete:

Bila tri brata bogata; dva gola, a treći bez košulje. Uzeše tri puške; dvi razbijene, a treća bez ognja. Hodoše u lov. Ubiše tri zeca; dva utekla, a treći pobiže. Dodjoše u veliku pustoš, gdi neima nigdi nikoga; klapaju na vrata i govore: „Nas tri brata lovca ubismo tri zeca; dva utekla, a treći pobiže". Uzajmite nam tri bakre, da svarimo zeceve. Dadoše im tri bakre, dvi razbijene, a treća neimala dna. Izsikli, metnuli u u bakre; nu neimadu vatre. Ugledaše na dubu svitlost. Najstariji brat hode doniti vatre. On pod dub, a na njemu gori vatra, te medvid natakao na ražanj vola, pa ga vrti. Upita vatre, a medvid ću mu, uhvativ ga: „Ti mi se i hoćeš! tebe ću za ručak, a vola za užinu". Dodjoše i druga dva brata, ali medvid i njih uhvati i reče: „Aha, vi mi se i hoćete! jednoga ću za ručak, jednoga za užinu, jednoga po užini, a vola za večeru". Braća udariše u plač. Medvid im reče: „Pusti ću vas, ako mi budete znati dobro lagati".

Najstariji poče: „vidih velikog pasa u zraku, gdi leti i laje. Tomu sam se puno začudio!"

Sridnji brat reče: „Ja sam bio u gradu i vidio sam gdi sto ljudi privrće sa polugom jaje, a nemogoše ga privrnuti".

Tad najmlagji odčepi: „Ja sam se rodio petnaest godina prvo moga oca i hodoh po popa, da ga dodje krstiti; ali pop nehti bez božjega dopuštenja. Uputim se odtale gladan, žedan i žalostan. Sritoh ženu, koja me upita, što mi je? Kazah joj sve što je i kako je. Ona mi dade tri zrna boba za poputbinu. Hodoh naprid 1 kad dodjoh do debela hlada, legoh da se malko odmorim. U tomu borme zaspem. Kad sam se prenuo, tot narastao bob do neba. Klisi uz bob, te penji se, penji, jedva jedvice se pope do neba. Klapam na vrata. Otvoriše se odmah. Upitam za Gospodina B ga. Rekoše mi, da udjem. Poklonim se i kažem mu: kako sam se rodio prvo moga oca i kako pop neće da ga krsti, bez njegova dopuštenja i za to da dodjoh k njemu. Čuvši to Bog, uze veliko pero i zapisa mi dopuštenje. Opet mu se lipo poklonim, zahvalim i hodoh zadovoljan. Ja na vrata. a boba nema. Došli mravi, pa mi ga prigrizli. Tad ja brže bolje natrag na nebo i kažem, što mi se je dogodilo. Dadoše mi varićak mekinja, veleć,da vezujem mekinju za mekinju i tako da sadjem. Ja tako i uradim; ali mi nije bilo dosta mekinja. Srića i Bog da sam imao veliki perčin. Dohvatim ga se i vezuj sve vlas za vlas; nu ni to mi nije moglo doteći. Što ću sad? Spustim se sa velike visine i zapadem u živicu stinu do vrata. Zlo po me, promislim. Nije ni stvari. Memlji se, memlji, nikako izaći. Tad otrčim kući, uzmem macu i razbijem stinu. Tako sam se izkopao. Bijaše takova vrućina, da je sve mrzlo, a kako sam razbijao stinu, umorio sam se i ožednio. Hodoh tražiti vode, da se napijem. Zapekao zvizdan božji! Nadjoh lokvu, ali u njoj voda smrznuta, Gledam oko sebe, nebi li našao kamen, da razbijem mraz. Nenadjoh kamena, nego ništo stara i zahrdjala nožića. Uzeh nožić, odrežem si glavu, razbijem š njom mraz, napijem se dobro i hodoh dalje. Kad malo naprid, tot nadjem čovika, gdi na dubu vrše proso. Slama pada doli, a zrnje ostaje gori. Tomu se začudim i upitam čovika: Kako je to moguće, da pada slama, a ostaje zrnje? On mi odgovori: „Ja se tomu ništa nečudim; već se čudim, što ti glave nemaš". Nu ti zbilja, udarih se ja dlanom po čelu, kamo glava? Mašim se, neima mi na ramenim glave. Ostala mi gdi sam mraz razbivao. Trknem tamo i na Boga ju nadjem. Metnem ju na ramena; nu kad sam došao kući, opazio sam, da sam metnuo: ono što ide naprid natrag, a ono što ide natrag naprid. — Eto medvide istinite laži!"

Videći medvid da je pošteno lagao, pusti braću na slobodu.

Klis, na Markovo 1892.

KLISURSKI.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Sabor u Beču otvoren. Spravlja se žestoko kreševo izmegju zastupnikâ. Mladi Česi podigli su tužbu na ministra pravosudja, što je otvorio sudbeni kotar za Nimce. — U ovom vićanju prikazaće se i potvrditi zakon o gragji nove željeznice iz Bosne do dalmatinske granice, urediće se vridnoća novoga novca. — Na 24 bi podignut u Beču slavnom vojvodi Radeckomu spomenik, za koji se potrošilo do 100 hiljada forinta.

U Italiji. — Ministar financija odstupio. Velika neprilika po državu glede oskudice novaca. Stanje u Italiji teško, a nezna se kako popraviti. Misli se ukinut niki broj činovnika, i tim u tri godine do 50 miljuna lira prištediti.

U Francuskoj. — Bombe i dinamite pucaju. Niki Ravašol poticatelj bi uhvaćen i osudjen do smrti u tamnicu. Na 26 prošlog miseca gostiona u kojoj ga sputiše, bi podignuta u lagum. Dvaestak čeljadi ranjeno, nikoliko usmrćeno.

U Rusiji. — Vlada neće da znade za prijateljstvo za Nimačkom. — Glad je već uminuo. Iz Amerike došla su dva velika broda hrane na dar. Car je kapetanima brodova podilio dragocinjene darove. — Ministar Girs teško obolio.

U Srbiji. — U Biogradu počelo se nastojati, da se sa Sv. Stolicom u Rimu urede dobri odnošaji.

U Crnojgori. — Umrao ministar Pavlović. — Knez Nikola spravlja se na put u Rusiju. Vodi sobom sina Danila, koji, kako se glasa, izprosiće tamo zaručnicu.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Vrhovni upravitelji duhanske regije obašli su ovih dana razna mista naše pokrajine i o našem se dalmatinskom duhanu puno hvalili. — Čuveni propovidaoc Miškov rastao se je ovih dana iz Dubrovnika, gdi je korizmu propovidao i dičan glas stekao. — N. V. naš Kralj darovao je srebrni zaslužni križ trgovcu Vicku Papiću na Bolu, štoje spasio čovika od utopa.

U Banovini. — Ovih danah otvara se sabor za malo vrimena, a zatim će se odmah razpisati novi izbori. — Stranka prava i neodvisna nepristano se kolju sve na svoju štetu, a na korist trećega. — Držao se sastanak pravaša na Rici. — Nova želježnička postaja brzo će bit dogotovljena.

U Bosni-Hrcegovini. — U Sarajevu počelo se graditi bogoslovno simenište. Lanjske godine po zadnjem popisu bilo je u Bosni-Hrcegovini u sve 140 osnovnih škola. Na gimnaziji u Sarajevu učilo je 255 učenika.

U Splitu.

Novačenje. — U splitskom okružju zapalo je ove godine u vojnike 326 momaka. Od prve godine u Splitu 55, Omišu 24, Trogiru 25, Supetru 37 — svega 145. Od druge godine u Splitu 21, Omišu 24, Trogiru 5, Supetru 8 — svega 58. Od treće godine u Splitu 51, Omišu 18, Trogiru 38, Supetru 16 — svega 123.

Zubar. — Vridni i čuveni zubar Dabrović iz Dubrovnika, koji imade već nikoliko nedilja da se u našem gradu nahodi, zaustaviće se još samo koji dan.

Pohod. Prisvitli Biskup Nakić pohodio je ovih dana Sinj i nika sela naokolo. Po Sv. Duji proslidiće.

Kakova se litina sprema.

Primamo slideće visti:

Komiža 30 travnja. — U ovoj varoši glavna je litina vino i riba. Ribarština započela baš izvrsno. I loza nosi puno roda. Zadnji vitar opurio je gdi je bilo izloženo, ali nadati se je dobroj litini.

Katuni 30 travnja. — Bajami sasvim propali, usivi na mistim prozebli, ali nije opet zla. Loza dosada lipo napriduje. Kruške sridnje. Kukurnz i krumpir zauzbio led. Janjaca ima dobro bez upadka.

Vis na 1 svibnja. — Litina se prikazuje dobro. Po nikim mistim bura je ništo štete nanila. Ribarština sasvim dobra, odmah kroz prve dvi noći ulovilo se je nikoliko stotina barila — Cina vinu crnomu od 16 do 17 etolitar, a bilome 23 i 25.

Makarsko Primorje na 2 svibnja. — Od litine nemoremo se tužit. Zakla nas po Uskrsu ona vihorina. Polomilo masline, omlatilo vinograde, istriskalo buhač, štete puno učinilo.

Donja Poljica na 2 svibnja. — Cvita na višnjam dosta, od roda se nezna. Južina im puno naškodila. Želi se dobra kiša, koja bi ih mogla napraviti. — Bajama nije ostalo ništa. — Grožđje se, fala Bogu, lipo ukaziva.

Šolta 2 svibnja. — Bajame nijedne. Usive opalio sivernjak i jug. Boba i sočiva sasvim malo, odnio led. Želi se dobra kiša. Na maslinam resa se lipo prikazuje, rod na lozi prilično. Pojavila se nika nova vrst, *crva*, koji sliči na „svilogujinu“. Po danu zavuče se u zemlju, a po noći pâse i škodu čini, tako da nikim mistim neima ni pupa zdrava. Buharica dobro obetaje, za cinu se nezna. Pčele dobro i meda se je izvadilo dosta dobre vrsti. O ribarštini litnjoj još se ništa nezna. Što Bog htide!

Svašta po malo.

Ratno brodovlje, god. 1892. — Auštrija broji 134 ratna broda, Francuska 839, Nimačka 282, Rusija 435, Amerika gornja 103, Španjolska 165, Talijanska 365, Turska 220, Ingleška 708.

Nesriće. — U Rimu ovih dana strašna oluja i kiša. Rika Tiber visoko se digla, donji dio grada vas pod vodom. — U Španjolskoj takogjer veliki povodanj. Sva okolica Murcia poplavljena. — U Petrogradu velika zgrada barutane prasnula u zrak. Na dvi milje dalečine pucali prozori po kućam. — Na jednom jezeru u Svajcarskoj potonuo parobrod jer se prikrcao. Trojica izgubila glavu. — Bark „Fratelli“ potonuo je na putu iz Ingleške u Ameriku. Poginuo kapetan su 13 momaka. — U glasovitu crkvu u Urbinu udario grom, uhvatila vatra te 16 sati gorila. Štete više od 200 hiljada lirâ.

Ko više živi? Ljudi oženjeni više nego neoženjeni, poradi urednijeg življenja. Suviše gleda se puno na posao kojim se ko bavi i mirnoću života. Od hijade osoba, koje doživu 70 godine pripada ih 43 svećenicima 40 posidnicima, 33 radnicima, 32 vojnicima, 29 odvitnicima, 27 učiteljima, a samo 27 ličnicima. — Na 10 hiljada osoba jedva jedna dopre do 10 godina, na 500 jedna do 90, a na 100 jedna do 60 godina.

Parobrodi. Amerikanac Kunard dao je sagraditi dva ogromna brza parobroda od brzine 21 milju na uru. Iz Ingleške u Ameriku moći će se u četiri dana doći.

Digitized by Google

Domišljajke.

Gonene i gonene!

1. Zivalići, nad zivalićim pubalići, nad pubalićim gledačići, nad gledačićim golo brdo, nad golim brdom gusta gora, gdi šuško buško krmad pase?

2. Puna pojata slame, slama izgorila a pojata ostala?

3. Bura šukće oko kuće, basan drhće na srid kuće?

5. Roge ima, vô nije; tovar nosi, konj nije; travu pase ovca nije?

5. Pet braćekroje gaće, kad se obuku, svi se potuku?

6. Igra kolo divojaka, megju njima ogojak, više na njem obojaka nego u kolu divojaka? *Pantelija.*

Trgovina — Cine.

U Beču: Govedina kil od 70—90; kruh 20—24. — *Zlato*: Dukati 5.64, Napoleoni 9.48.

„ *Pešti:* Pšenica fiorina 9—10 kvintal, kukuruz 5—6, ječam 5—5:80.

„ *Zagrebu*: Pšenica banatska 10—11 kvintal; raž 8—8:50; ječam 6—7; kukuruz 5.25—5.75 proso 5—5.50; zob 5.50—6; meso govedje 50—80.

„ *Trstu*: Ulje dalmatinsko od 35—40 kvintal. — Vina iz Šibenika, Visa stiglo do 150 bačava. Prodala se niža vrst 12—13 etolitar, sridnja 15—16, prva vrst 17—18. — Bubač 40—60 fiorina.

„ *Splitu* — *Meso*: govedina 50—60 kil, janjetina 45—70; bravje 40—50; teletina 80 for. 1. — *Riba*: zubatac for. 1—1.20; skuše 20—60; trilje 60—80; raža 14—20; girice 12—16; cipli 30—40; jegulje 50—80. — *Voće*: Puljiški bob 3 nov. kil, kupus novč. 12. biži 12; jabuke 32, krumpir 5—6, friški sir 50—80 n. kil.

Poruke i Odgovori.

B. U. — Imotski. — Tiskaćemo „Oj kudiljo, kudiljo“ i Gavran grče“... Zdravi nam i veseli!

J. P. — Tugare. — Svigla nam se i pisma i priča. Po svoj prilici tiskaćemo obe.

J. D. — Lećevica. — Priča nije loša, a pisme, izvan one o Nakiću Stipanu, sasvim su obične. Ako imate, pošaljite nam kratkih šaljivih pisama. U takovim je često po koje zrnce. *Majstor.*

P. K. — Žrnovnica. — „Proti Igri“ u dojdućem broju.

Piscu razgovora. — U duši nami je žao, ali za ovaj broj nije se moglo, slike su nam ukrale prostor. Pusti bolan, duga je godina.

S. P. — Hvar. — Poslaćemo na ruke vištaka da ono o „vinarstvu“ prigleda.

F. K. — Sućuraj. — Puno nam je ugodna ona vaša pisma „P. L.“ i čuvaćemo ju kao milu uspomenu, ali nećemo ju u listu izniti. Morete se lako domisliti zašto. Da sebe hvalimo — zamirili bi nam.

Mladom odvitniku. — Pokrajina. — Drage volje ako ćete i za 2.i broj poslati. Samo ne učite puk pravdanju — pravda je umet njegov. Učite ga, kako će se u nikim prigodam prama zakonu vladati, kao u odluci zadnje volje i drugo, kako Vi znate.

Pantelija. — Imoska krajina. — Danas ćemo zasmočit su malo pitalica u dojdućem „rukovet poslovica“. Pojšan još odjekuje. Pozdravlja te Marin s Lučca. Šalji mi gusle, kako si obćao. Živi sritno i veselo! *Urednik.*

Povirenikn. — Grablje. — Dva istiska poslali.

Povirenikn. — Šepurine. — Šaljemo 25 za stare a 15 za nove, kako javiste.

Povirenikn. — Rogoznica. — Neka se ustrpe do Božića, onda ćemo odrediti. Virujte, bolje je da brojevi skupa vezani u snopu dolaze, ne gube se lako po pošam, a nama manje posla i potroška.

Povirenikn — Makarska. — Novce primili, javićemo imena.

Povirenikn. — Šolta. — Primili, javićemo.

Povirenikn. — Postire. — Imenik poslan.

Povirenikn. — Milna. — Šaljemo ravnih 50.

Svima od srca pozdrav! *Opremač.*

Za drugu godinu!

Da se izjednačimo sa redovitom sunčanom godinom dajemo na znanje, da smo skratili ovu drugu godinu našega lista, koja će trajati od 1 svibnja do Božića t. g. 1892, a za ovo vrime list će zapadati samo **nov. 70** *za Split, za vanka pojedinim poradi poštarine* **80 nov.**, *za one, koji od povirenika primaju,* **70 novčića.** — *Zaludu svi naši pozivi i opomene, velik broj naših pridbrojnika nije još za prošlu godinu svoju dužnost izvršio. Ljudi božji, vama je svima drago, da „Pučki List“ izlazi i napriduje, ali na jednu ne promišljate, da se golim prstima ne more peć graditi. Po zadnji put vas evo pozivljemo, da se maknete i račune s nama uredite. Svim onim, koji napose primaju, a nisu lanjsku podmirili, uklopamo danas* **poštansku naputnicu,** *neka nam za prošlu godinu for. 1 pridbrojbe pošalju, a mogu uzput i za ovu drugu godinu pridružiti. — Današnji broj šaljemo svim našim lanjskim čitaocima uz napomenu, da ko ne misli primati ga, neka ga slobodno povrati. Ko ga ne povrati držaćemo ga pridbrojnikom. Novi neka se na vrime prijave, da ne ostanu bez prvih brojeva kao i lani. Onim, koji nam lanjsku ne podmire, dojdući broj* **nećemo poslati.** *Molimo naše vrlne povirenike, da nam još i ove godine do Božića budu na ruku, dok nam „P. L.“ još bolje života uhvati, a o novoj godini 1893 nastojaćemo olakšati im trud. Do konca ovoga miseca neka nam jave broj upisanih, da broj izdanja utanačimo. Na „dopisnicam“ koje će primiti, molimo ih, da nam kadikad jave ob ovogodišnjoj litini.*

Dužnost nam je uz to dati na znanje, da naš radišni i zauzetni urednik Marko Pilić, zbog velikih svojih službenih posala nemore ove godine uzdržati uredništvo našega lista, jer su i ovde posli mnogo narasli, s toga unaprid odgovaraće za list Marko Lubin. — Sva pisma, novci neka se šalju na **uredništvo „Pučkoga Lista.“**

Kaže Sv. Pismo: ne ko započme već ko do kraja ustroje, toj spasen biće. I mi naslanjajuć se na ljubav naših suradnika, povirenika, pridbrojnika, uzdajuć se u Božju pomoć, ulazimo u drugu godinu, da nastavimo naš posao, da ovu zgradu pučke prosvite, kojoj smo prve godine tek temelj postavili, do vrha podignemo, do kraja primaknemo. Uz to, braćo, svi nam zdravo i veselo!

Upraviteljstvo „PUČKOGA LISTA“.

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Otočac: Pokorny Vilim do (1|8 94). — **Župa** (Imoski): Mihovio Vrčić uč., J. Garmaz, C. k. ž., Zanki pop I., Gudelj J., Roglić I. p. A. — **Jesenice**: do (30|4 92). F. Petrina, I. Šuić, A. Ivanišević, I. Karaman, M. Kapić, J. Ercegović, M. Šarulić, A. Nazor, M. Zelovijev, A. Kadić, A. Marasović, S. Tomaš, I. Rakuljic, B. Maras, I. Ivanišević; F. Dujić, J. Klarić, G. Jurin, M. Ivanišević, F. Trgić, M. Petrić, I. Šubić, L. Marčela, M. Naranča, I. Rakuljić, M. Ivanišević, M. Kadić, P. Petrić, I. Zemunik. (Za pô godine): J. Lozić, F. Živaljić, J. Ercegović, A. Rakuljić. — **Duće** (kod Omiša): (Za svu god.). F. Vojnović, T. Vojnović, Lukas p. G., B. Vojnović, I. Čepić. — **Rogoznica** (kod šibenika): Ercegović J., Lovrić-Caparin A., Deković L., Lušić-Kara Š., Paković M., Medić L., Ercegović A. Vaja, Medić A., Žižić I., Glahovac R., Lušić F., Medić G., Ilković B., Mijanić I. Luša, Župa Gaja M. — **Kambelovac**: Brket M., Matešan p. I., Bedalov P., Britvić-Batina P., Britvić Batina F., Tadin M., Batina I., Britvić Avliz, Topić K. do (31|6), Perišin M., Perišin A. - **Podgradje**: Jerčić p. F., Škaričić J., Škarica J., Škarica F., Škaričić A., Milavić B., Jerčic J., Jerčić N., Jerčić M. - **Lošinj Mali**: Kozulić Š. Qurin do (31|12 92). — **Rogoznica** (Omiš): Knežević V., do (31|12 92). **Milna**: Dr. I. Nazor, L. Pavišić, N. Filipić Ožurović, N. Škrnić-Jeneralić, I. Suzan, M. Zrnčević, P. Poklepović Jakovljev, I. Guić. (Ostale u drugom broju).

«Pučki List» prodaje se u dućanu:

Gosp. Stipe Bulata, trgovca na Trgu voća
„ Frane Maršića, knjižara „ „ „
„ Vida Morpurga, „ „ Gospod. trgu
„ Jakova Pandže, trgovca pod Uram.

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 20 Svibnja 1892 Br. 2

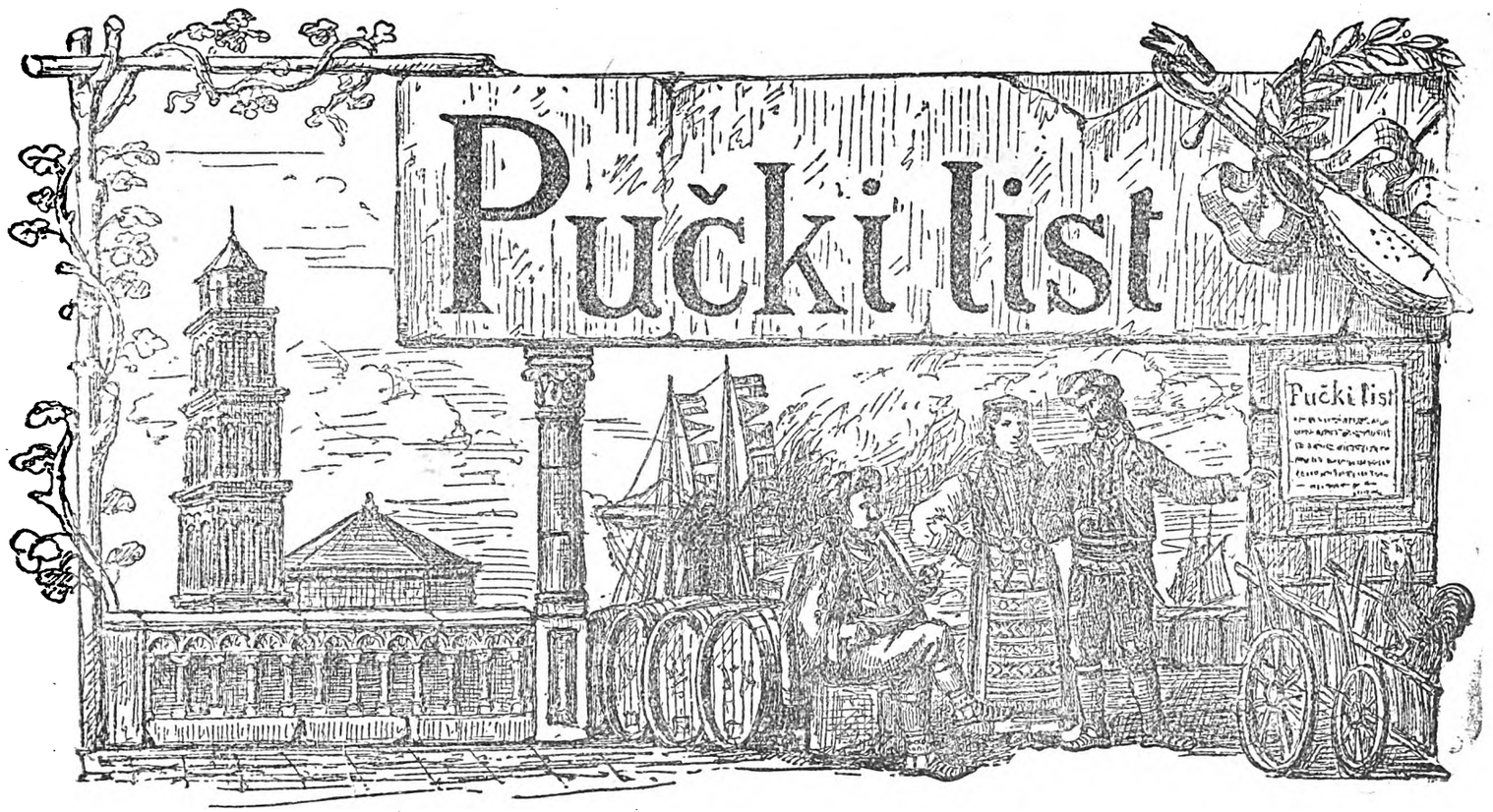

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šolju se na Uredništvo.

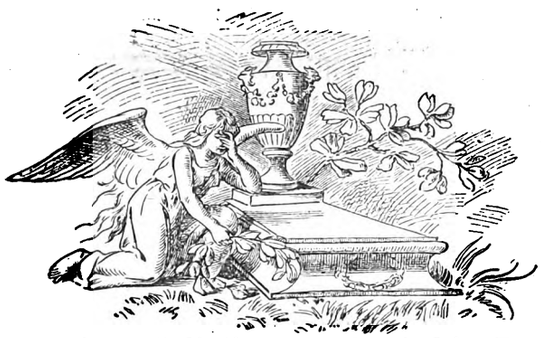

Mihovio Pavlinović.

Peta je godina danas, da je domovina naša gorkim suzam proplakala; peta se godina taman danas navršila, da se je na grobištu Svete Tekle u Podgori mrtvo tilo Don Mihovila Pavlinovića u crnu zemlju spustilo. Suza je na oku kao rosa na listu: prošlo je pet godina, suze su minule, prisahnule, ali je srce još žalostno, tuga još nije minula.

A znaš li ti, puče, ko je bio Don Mihovio Pavlinović? — Bio je sokol sivi, junak, delija, kakova majka nije odavna na našim stranam rodila. Ono što pivaš u tvojim pismam o Kraljeviću, o Kaštriotiću, o Smiljaniću, da su bili junaci na šestopercu, na topuzu i bojnom megdanu, to je bio Mijat Pavlinović na peru, na besidi, na narodnom megdanu. Krupno momče — kô pod Biokovom rogjeno — od mlade dobe posvetio se Bogu i Crkvi svetim redom, a hrvatskom narodu čustvom srca. Tamna magluština tugjinštine bijaše svu našu zemlju pridušila — na to mu se u duši smililo. Od Skadra do Zadra, od Mostara do ravnih Kotara, ne bilo grada, varoša, sela, da Don Miho ne obigrao. Na sastancima kao luč, koja grije, plamca, njegova besida podžigala, ugrijavala. Narod tare oči, bûdi se, diže. Dižu se narodne čitaonice, obćine, otvaraju se društva, nebo se razgalilo, u trideset godina orijaš Don Miho, uz čvrstu volju i srce junačko, što zamislio to učinio. — Ako te danas sudac na sudu tvojim hrvatskim jezikom sudi, ako ti se po obćinam, uredim hrvatski govori, piše, skini kapu, puče, i reci: Bog te rajem nadario, Don Miho, ovo su tvoji trudi, tvoja je zasluga ovo! Svećenik, župnik bogostrašan, uzoran — prava zenica Isusova — strog sa sobom, ništa nepropušćao, svakoga na red, dužnost zvao; pošten svital kano zlato, na svakakovim mukam bio; neustrašiv kano lav kroz stotinu klanaca jadikovaca vedro čelo, dičnu glavu pronio, nit podlegao prid strahom, nit se za čašću ponio — čovika umnika, trudnika, kremenjaka kao Don Mihovila Pavlinovića malo je kad Dalmacija na svit dala. — Ej vi viloviti primorski momci, povijte danas krstaše barjake, pod kojim vas Don Miho na narodne megdane vodio, pristupite danas žalu podgorskomu, pokleknite na grobu vašeg slavnog vojvode, pomolite se Bogu za njegovu dušu i kliknite mu: pokoj vični! — I „Pučki List“ kliče ti danas: pokoj vični, Don Miho! God. 1887 na današnji dan, kada vas narod slegao u Podgoru, da ti onako veličanstveno, kao okrunjenoj glavi, sprovodi mrtvo tilo, njega nije bilo — ne bijaše još na svit zenuo. Začet i rogjen čisto u tvome duhu, Don Miho; danas, kada vas puk našeg zagorja i primorja pod svoj barjak okuplja, na petogodišnji dan ove tužne uspomene i „Pučki List“ lije suzu nad tvojim grobom, u ime svega puka iz dna srca ti kliče: *Vični ti pokoj duši, a slava ti prid narodom na vike bila, Don Miho, slava!*

Digitized by Google

SIROTIĆ NIKOLA.

Vino pije Sirotić Nikola,
U Mostaru najprvom pazaru
Sa staricom svojom milom majkom,
Pa je Niki majka besidila:
O Nikola, drago dite moje,
Jer se nisi majci oženio?
Tada Niko majci besidio:
Ja bih ti se davno oženio,
Al nemogu ugoditi, majko,
Gdi bi naša' ja divojku za se,
Tu nemogu prijatelja za te,
Gdi bi naša' prijatelja za te,
Tu nemogu ja divojku za se,
Izim jednu, moja stara majko,
U onoga bana Zadranina.
Čuo jesam a vidio nisam,
Da je u njeg ćerca jedinica,
Kakve nema u Zadru bilomu,
Ja ću poći, moja mila majko,
Nebi li mi bane ćercu dao!
Al mu stara besidila majka:
Ne budali, drago dite moje,
Kad bi mogla biti za kraljicu,
Gdi će biti tvoja zaručnica?
Za to Niko haje i ne haje,
Već on sedla dobra konja svoga,
Nimačkim ga sedlom osedlao,
A zlatnom ga uzdom zauzdao,
Nanj mi meće od svile bisage,
Pa ih pune on nasiplje blaga,
Poče Niko opremati sebe:
Na se oblači košulju tananu,
Svu od suha salivenu zlata,
Vrh košulje zelenu dolamu,
Na kojom su puca od hiljade.
Za pas meće dva para pušaka,
Dvi bosanske a dvi ercegovske,
A megju nje palu zakovatu,
Svu u čisto zalivenu zlato:
Kalpak meće od zlata suhoga,
A za kalpak perje od vivera,
A kod perja kitu imbrišima,
Pa se baca na dobra konjika,
Pa ga šiba čizmom i mamuzom,
S obe strane srebrnom kandžijom,
Ter poleti priko polja ravna,
Kao zvizda ispod neba sjajna.
Kad je doša' Zadru bijelomu,
Baš pod kulu bana Zadranina,
Tu razigra dobra konja svoga,
Kud ga tuca, tuda koža puca,
Ispod kože crna krvca lije.
Gledala ga majka i divojka,
Gledale ga sa gornjih pendžera,
Pa divojka majci besidila:
Bora tebi, moja stara majko,
Nut junaka ispod bile kule,
Blago majci koja ga rodila,
I divojci koja ga dopane;
Ako mene bude pitat, majko,
Ti me daji, moja stara majko.
Il za njega il već za nikoga.
Kada ju je stara razumila,
Ona ode k banu na podove,
Sve mu kaže što je i kako je,
Kad je bane ljubu razumio,
On dozivlje do dvi svoje sluge:
Bora vama do dvi moje sluge,
Vi pogjite niz žardinsko cviće,
Vod'te konja konj'ma u hodove,
A junaka k meni na podove.
Hitro sluge njega poslušaše,
Otigjoše niz žardinsko cviće
Pod junakom konja uhvatiše,
Ne da Niko konja ispod sebe,
Jer je na njem nebrojeno blago,
Pa je Niko s konja salazio,
Pola koplja u zemlju zadije,
A za polu konja privežije,
Pa on ide k banu na tavane,
Klanja mu se do zemljice crne,
Pa mu onda stade besiditi:
Bora tebi, bane Zadranine,
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da je u tebe ćerca jedinica
Bili mi je moga' pokloniti
A za virnu moju zaručnicu,
Ja ću tebe namiriti blagom?
Al besidi bane Zadranine;
Bora tebi, delijo neznana,
Kaži pravo, tako bio zdravo,
Čigova si roda i plemena,
Koja te je zemlja odgojila?
Al besidi Sirotić Nikola;
Ja sam rodom od Mostara grada,
Po imenu Sirotić Nikola;
Sve mu kaže što je i kako je.
Kada ga je bane razumio,
On dozivlje do dvi svoje sluge:
Bora vama do dvi moje sluge,
Donesite od srebra tanjure:
Siplji, Niko, nebrojeno blago,
Vodi, ljubo, ovde svoju ćercu!
Tut mu še je obetala mlada,
Malo joj je roka ostavio,
Malo roka jedan misec dana,
Dok Nikola sakupi svatove,
Dok divojka pripravi darove,
Pak on ide dvoru bijelomu,
Kaže majci što je i kako je.
Jošter majci sve kazao nije,
Za njim dogje listak knjige bile
Od punice i od zaručnice:
Ako nemaš brata il sestrića,
Ili, Niko, rogjenog sinovca,
Ko će biti diver uz nevistu
Niti hajde niti muči svatâ!
Kad je Niko knjigu proučio,
Starici je majci besidio:
Bog te ubio, moja stara majko,
Nit porodi brata nit sestrića!
Al mu stara besidila majka:
O Nikola, drago moje dite,
Porodila tvoja mila majka,
Porodila Paun Arambašu,
Kad mu bilo devet godin' danâ
O le dite u gore u love
Pa ga bile odnesoše vile.
Kad je Niko majku razumio,
On se baca vrancu na ramena,
On odleti u goru zelenu,
Traži brata nediljicu danâ,
Nit je brata nit od njega glasa.
Ide Niko dvoru bijelomu,
Pa se Niko teško zabrinuo,
Starica mu majka besidila:
Ne plaši se, drago dite moje,
Pogji, sine, u Cetinu ravnu
Pobri svomu Rizvan Cetinskomu,
Nek ti bude diver uz divojku,
Kad je Niko majku razumio,
Vranilu se u sedlo spustio,
Pa poleti u Cetinu ravnu
Pobri svomu Rizvan Cetinskomu.
Sve mu kaže, što je i kako je,
Kada ga je pobro razumio,
On dozivlje sina jedinoga:
Moj Ivane, moj mileni sine,
Hajde, sinko, s mojim pobratimom
Pa mu budi diver uz divojku.
Al kad budeš putu na razkršće,
Vodi zlato u Cetinu ravnu,
Jer je Niko ludo i nejako
Pa se Niko dosititi ne će.
Tad odoše do Mostara grada,
Lipe Niko svate sakupio,
Otidoše po mladu divojku,
Zdravo došli do Zadra biloga
Tu se vinča Sirotić Nikola.
Kad je bilo po podnevu vrime,
Al govori Rizvan od Cetine:
Hajmo, braćo, došlo nam je vrime!
Kad to čuje bane Zadranine,
On se skače na noge junačke,
Pa otide konj'ma u podrume,
Pak izvodi do tri bedevije,
Jednu punu tovario blaga,
A na drugu ćercu jedinicu,
Spored njome Sirotić Nikolu,
Na treću se bane naslonio,
Pa odoše put Mostara grada.
Kad su malo puta odmaknuli,
Obrće se Rizvan od Cetine
I opazi bana Zadranina.
To je njemu puno mučno bilo,
Te poviknu iz grlašca tanka:
Pobratime, Sirotić Nikola,
Vrati natrag starca tasta svoga,
Rugaće se vaši Mostarani,

Digitized by Google

Da nas prate stari Kotarani.
Al je Niko ludo i nejako,
Al se Niko dositit nemore,
Pa dozivlje bana Zadranina:
Vrat' se nazad Zadranine bane,
Rugaće se naši Mostarani,
Da nas prate stari Kotorani,
Al besidi bane Zadranine:
Ne budali, Sirotić Nikola,
Ne vuku me tvoje kljusetine,
Već me nose moje bedevije!
Kad su malo puta učinili,
Opet viče Rizvan od Cetine:
Pobratime, Sirotić Nikola,
Vrati nazad starca tasta svoga,
Rugaće se vaši Mostarani,
Da nas prate stari Kotarani.
Al je Niko ludo i nejako
Al se Niko dositit nemore,
Pa dozivlje bana Zadranina:
Vrat' se nazad, bane Zadranine,
Rugaće se naši Mostarani,
Da nas prate stari Kotarani!
To je banu vrlo mučno bilo,
Pa je oštro Niki besidio:
Pazi dobro, Sirotić Nikola,
Jer će tebi Rizvan od Cetine
Odvoditi blago i divojku.
Pa se bane natrag povratio,
Otidoše kićeni svatovi.
Kad su bili putu na raskršće,
Al besidi Rizvan od Cetine:
Draga braćo, kićeni svatovi,
Mi smo dosta puta učinili,
Hajmo sisti, malo počinuti,
I rujna se vina ponapiti,
Tu su sili pa su počinuli,
Side Rizvan do svog pobratima,
Počeo se š njime maskariti,
U maskari saveza mu ruke,
Od lakatâ do bilih nokatâ,
Priveza ga za jelu zelenu,
Pa okrenu u ravnu Cetinu,
I odvede blago i divojku.
Al povika pribijela vila
Sa Prologa visoke planine:
I dozivlje Paun Arambašu;
Zlo ti jutro, Paun Arambaša,
Danas ti se bratac oženio
S ćercom lipom bana Zadranina,
Kad dogjoše putu na raskršće
Rizvan Niki savezao ruke,
Od latakâ do bilih nokata,
Pa ga sveza za jelu zelenu,
On uteče u Cetinu ravnu,
I odvede blago i divojku!
Al besidi Paun Arambaša:
Ne budali, vilo posestrimo,
Ne bi mene brajan na pir zvao?
Opet viče sa planine vila:
Ne budali Paun Arambaša,
Iska' te je po gori zelenoj,
Iska' te je nediljicu danâ.
Kad je Paun vilu razumio,
Na junačke noge se skočio,
Na gola je konja prijašio,
Pa poleti kroz goru zelenu,
Kad je bio putu na raskršće,
Gleda junak od jele do jele,
Dok je svoga brajna naodio,
Pa mu čile oprostio ruke.
Brzo lete u Cetinu ravnu,
Još nij' Rizvan na pô puta bio,
Dostiže ga Paun Arambaša,
Kako ga je soko dostignuo,
Odmâ ga je sabljom udario.
Udari ga po desnom ramenu,
Desnu mu je odsikao ruku.
Klonu ruka niz čojnu dolamu;
Drugi put ga sabljom udario,
Udari ga priko polovine,
Dva mu vita rebra prisikao,
Vide mu se obe džigerice.
Treći put ga sabljom udario,
Po licu ga biše udario,
Odsiče mu lice do vilice;
Vide mu se zubi do resice.
Pa ga onda s konja ukinuo,
Pa je njemu Paun besidio:
Eto sada Rizvan od Cetine,
Vodi zlato u Cetinu ravnu!
Pa je svoju nevu zagrlio;
Dobro došla, moja mila nevo,
I dovela nebrojeno blago!
Zdravo odoše do Mostara grada,
Odvedoše blago i divojku,
Oba brata, vesela im majka!

* * *

Ove pisme sada nije dalje,
Dragi puče, Bog ti dao zdravlje,
Zdrav veseo u životu bio
„Pučkog Lista" lipe pisme štio,
Vaša kuća neostala pusta,
Moja su se osušila usta,
Ovog pivca vi napojte vinca,
Ako će te pivca ugoditi,
Nemojte mu vino razvodniti,
Jer mu tilo ljubi vino cilo!

Priopćio
JOSIP PAVELA.

Ima li vištică?

Ivki Markovoj umrlo dite. Ona vrgla u glavu, da joj je mater Petruša vištica, te da je ona izila maloga. Kad dite izdahnulo, zgjupila Ivka mater za kose, kričuć i vičuć: prokleta vištice, ti si mi izila sina! Jadna mater kune se i priklinje, da nije vištica, ali pogji to izvrti iz glave njezinoj kćeri. Kako nisi vištica — govori Ivka materi — kad si nazad desetak danâ vodila maloga za ruku priko dvora i pivala mu: moj Nikola, dite moje, kako ću te zaboravit? — Tako mi se bilo navrzlo na jezik, odgovori Petruša; — ja sam to ditetu pivala bez ikakve zle misli, šalila sam se s malim. — Šalila si se prokleta vištice! — prihvati Ivka — ti si mu onda počela srce grizti; baš od onda mi je dite stalo venuti — pa iznova skoči se na mater i ispara ju noktima po obrazu. Jadna Petruša plače i jauče. U susidstvu niko ne zna što joj je; svak misli, da navije za unukom. Evo ti popa, da digne dite; Prid popom ide križ a iza križa mnoštvo svita, da prati mrca. Kad Petruša ugleda popa, pade pridanj na kolina i zavapi glasom velikim: pope, tako ti mise; ti znaš, očituj ovdi prid svim pukom, jesam li ja vištica, pa, ako sam, neka me na mistu kamenuju! — Pop iznebušen i začugjen odgovori Petruši: ženo, digni se; ti vištica nisi, jer vištică neima! — Petruša, blažena i zadovoljna popovim odgovorom, ustane na noge, te dite bude dignuto i sprovogjeno.

Nu što mislite? Jeli se zar Ivka uvirila, da joj majka nije vištica? Ajà kume! Ona to i sada čvrsto drži u svojoj šupljoj tikvi, pa, neima dana, da se s materom ne kara i ne kolje. Bože moj, puste budalaštine! U onoj je kući živi pakao, a sve radi neznanstva. Gdi ćeš, ćorava ženo, da ti majka izjede dite? Njoj je drago unuče koliko i tebi sin, pa, kako bi ona uništila ono, što ljubi? Ko ima i zrno soli u glavi, to nemože virovati. — Ipak nije ni sama Ivka; ima i drugih, što isto drže i viruju. Često čujem, gdi se govori: ima vištică, i ter kako da

Digitized by Google

ih ima, ali to popi taje, jer im zakon ne dopušta, da očituju svitu. Znate li, ljudi i žene, koji ovako govorite; vi ste stavno izvan pravoga puta, vi krivo mislite, pa tim i uvrigjujete Boga, jer virujte u praznovirje. Ne pišem ovo od obisti ili za šalu; pišem kroz „P. List", koji, tebe, puče, ljubi i koji je za to ustanovljen, da te uči i da liči tvoje rane! Čuli ste, što sam vam kazao o Petruši i njezinoj kćeri; jeste li vidili, koja je žalost u onoj kući radi praznovirja, a tako se žalibože dogagja i u mnogim drugim kućama. Vištica neima, ter neima! Gdi ćeš, da se živa žena digne pod oblak? ko ćeš da ju gori uspne, kad se jedva i tanka perušina diže u vis? Kako ćeš, da se stara žena zavre u prsi ditinje, pa da mu srce izgrize? Ko pametan može to i pomisliti? — Nego ima tu ništo po sridi, što ću vam sada protumačiti. Običaj je po našim selima, da mala dica spavaju sa didom ili sa babom, a to nije dobro, ne rad toga, što je možda did ili baba vištica, već evo zašto. Dok je čeljade mlado, obično zdravo je, debelo i rumeno, a kad ostari, navali kašalj, osuše se žile, uteče debelina i rumenilo. U staru čeljadetu malo je krvi, iz njega izpiri životna snaga. Da prisloniš zgrijanu stinu uz jednu drugu studenu, toplina će iz one ugrijane malo po malo prilaziti u onu, koja je studena. Tako isto kad maleno dite spava uz babu ili dida, njihovo mrzlo i iznemoženo tilo ispija snagu iz još neuvrižena diteta. Majko, tvoje dite stane slabiti, a ti onda, neuka, govoriš, da ti je svekar ili svekrva vištica, dočim sada znadeš kako stvar prolazi. Ne dajte dakle maloj dici da spavaju sa starom čeljagju! — Kaže se takogjer, da se vištice sastaju najviše pod orah i da su mnogim pod orahom naškodile. Doduše toliki, što su spavali pod orahom, pokvarili su zdravlje, ali nisu tome krive vištice, kojih nema, već je tomu kriva silina, što ju obnoć baca iz sebe orahovo lišće ili ugljičita kiselina, kako je zovu ljudi učeni. Valja ti znati, dragi štioče, da svako stablo noću baca iz sebe dah, ugljičitu kiselinu, koja je vrlo škodna za našu pluću. Čeljade nepristano odiše ili na usta ili za nozdrve, pa, spavaš li pod voćkom, koliko god puta odahneš, toliko litara ugljičite kiseline upiješ u se. Orah ima široko lišće, s toga više iz sebe izbaca siline. Ne spavaj dakle obnoć ni pod orahom ni pod ijednim drugim stablom. U sobi, gdi je cvića, nije takogjer zdravo spavati; ni u mladoj travi, a Bog te pak sačuvao leći uz žeravu u krmi od broda tvrdo zatvorenoj. Iz ugljena razvije se silno ugljičita kiselina, pa te može zadušiti ka' ništa. Čitao sam višeput, da su toliki osvanuli mrtvi, što su bili zaspali u brodu kraj žerave.

Molim te, dragi štioče, da se okoristiš ovim, što sam ti danas kazivao i stoj mi zdravo i veselo!

J. KAPIĆ.

Proti Igri.

(riči učenih glasovitih ljudi).

Strast za igrom proističe iz lakomosti i bezposlenosti, te se razvija samo u praznim glavam. Malo si kad opazio, da pametan čovik razbije glavu za igrom. Igra i lov jesu stvari izprazne. Teško ti ga onomu, koji nezna ništa boljega raditi. (*J. Rušò*).

Igra je s početka odurna, mal a malo postane navadom potla nagnućem, zatim željom a donapokon bisnoćom i pomamom. Kao ljuta kužna bolest, sve okolo sebe otruje i uništi. (*Sem*).

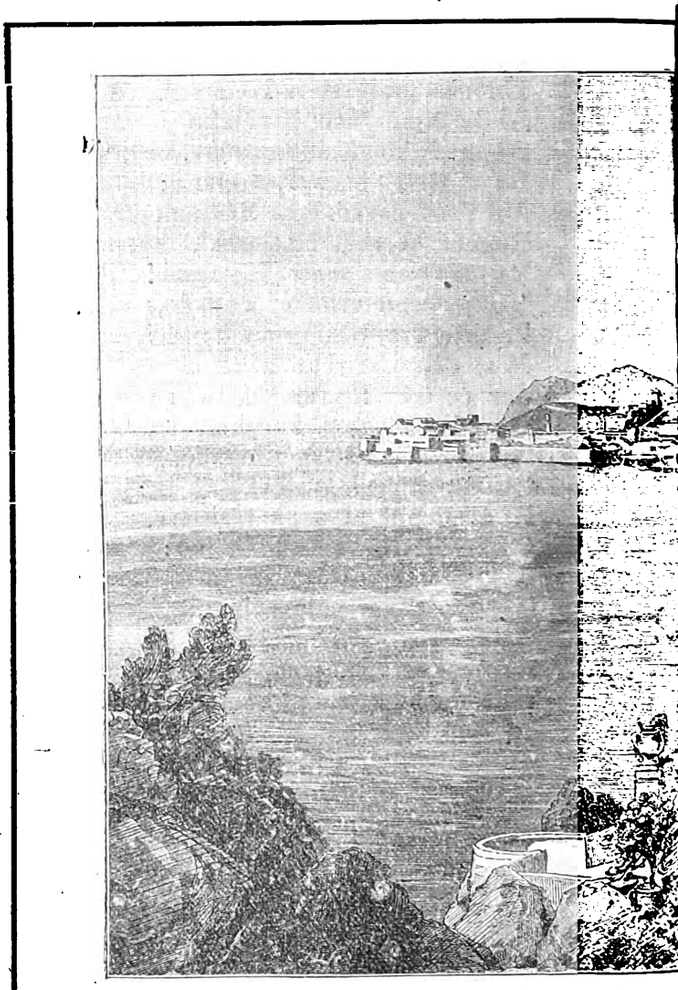

Dubrovnik —

Ništa lugjega do igre! Što je glupo raskošje iznašlo, to je rastresena bezposlenost prihvatila. Kada bi igra bila potribita, kao što nije, ljudi većim dilom bili bi prave bène. Daju se na igru *karata*, jer im samoća, danguba dodije, neimadu knjige načina da se zabave, riči da se razgovore. Tim se pokazuju prazne i bezumne tikvetine. (*I. W. Majer*).

Igra je velika propast, kao što i velika muka po čovika. Promislite samo na razlikost izmegju naslagjenja dobitka i ogorčenja nad gubitkom. Dobitak more ti dati priobilnost bez koje si mogao biti, a gubitak pak more te lišiti i bez onoga bez česa ne moreš živiti. Nikakav dobi-

Digitized by Google

tak na igri ne more stati napram gubitku. Na jednu priliku: ti imaš sto talira, dobiješ ih 50 na igri, tvoja glavnica nije nego za polovicu poskočila; izgubiš li onu stotinu, sva ti je glavnica propala.

H. Miaster).

Po velikim gradovima, gdi puno rastrešenosti ima, iznašasta su karte da se progoni danguba, bezposlenost. Brzo se na kartam svit ugrije, priskoči prokleta lakomost, igrač gubi zdravlje, griši dušu, gubi unutrnji pokoj, a više puta na igri isti život prigori.

(*Thimel*).

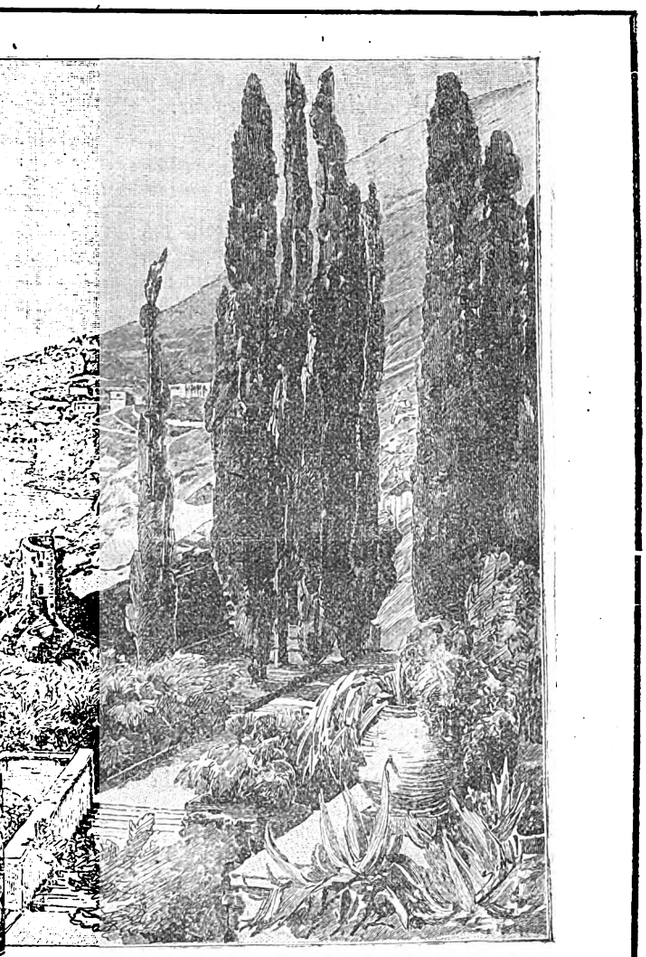

pčne strane.

Puno se nesrića od igre dogodilo, spomenuću vam, štioci, samo ovaj dogagjaj, što ga Griner pripovida: Bio pošten i radišan mladić, koji putovao do jednog grada za trgovački posao svoga gospodara. Kada tamo stigne opremi svoj posao, digne pet tisuća fiorina što ga je išlo, u trgovca. Po večeri za njegovu nesriću zagje u u jedno družtvo, u kojemu se je kartalo. Pozvali i njega, on da neće; ali kada ga po dva tri puta ponukaše, pristade. Igralo se na *makao*. Od večere zašli u kasno noć. Obrnula srića legja onom mladiću, igraj, igraj do prid zoru, svih pet tisuća izgubi na igri. Otrča u sobu, da vidi ima li još novaca. Nagje po džepim fiorina 50 svojih, što je imao, te opet na igru, jeda li mu srića povrati. I to izgubi. Dobitnik zgrćao novac, pun stog isprid njega, mladić ga ukočenim okom pogledao, zadrta na jedan mah od skončanja, baci se prid njegove noge i zavapi: Gospodine moj dobri, izbavite me od skončanja i samoubojstva, povratite mi novce moje, učiniću vam pismo, da sam vam dužan, a vira i Bog, znajte da sam ja poštem, kolikogod i nesrićan. Zaludu vapijaše mladić. — „Niste imali igrati“ odvrati mu čovo i prikupi novce da se od njega odili. Ufanje, razbor, strah Božji minuše isprid očiuh mladića. Jedva se dovuče do sobe. Sutradan nagjoše ga u postelji svega oblivena u krvi. Nesritan igrač bijaše pririzao nožem vratne žile.

Priopćio pop **P. KAER.**

Grad Dubrovnik.

Izmegju najslavnijih gradova naše pokrajine broji se grad Dubrovnik. Položen na moru, kako se na našoj slici vidi, zagajen u okolici šumom i zelenilom ko ga pohodi i očima vidi u srcu se nasladi. Napram gradu s jedne strane stoji predgradje *Ploče*, a s druge lipa varošica *Gruž*, zgodno pristanište brodovima. Grad je u sebi uredan čist, urešen zgradami, razdiljen pravilnim ulicami, od kojih se osobito ističe *Stradun* ulica, koja s kraja na kraj grad prisica. Naokolo grada zidine su i tvrdjave s mora, što je u niko vrime služilo za obranu od neprijatelja. Sve do početka ovoga vika, do dolaska Francuza na naše strane, od davnih vrimena Dubrovnik je po sebi stao, bio je gospodar u svojoj kući, uživao svoju lipu slobodu, što nije nijedan drugi kraj našega naroda, koji je po zagorskoj strani čamio pod turskim zulumom a pri moru robovao mletačkom lavu. Dubrovnik je imao svoga kneza, svoje viće, svoje zakone; imao do 300 velikih brodova, koji su do Španjolske plovili i veliko blago, trgovinu od tamo donašali. U Dubrobvniku gojila se umitnost, svako znanje i nauk, a ponajviše ljubio se i govorio naš hrvatski jezik. I dandanas ko dogje u Dubrovnik neće čuti od najveće vlastele druge riči nego naše hrvatske, u to imali bi se ugledati svi drugi gradovi Dalmacije. Da je Dubrovnik bio silno bogat grad svidoče nam i njegove lipe palače, zgrade, što ga i danas rese. Dvorac ili palača za dubrovačke knezove bi sagragjena god. 1424, gradila se je 36 godina, a potrošilo se za nju 40-hiljada cekina. U dvorištu imade kip, i danas se vidi, Mihe Pracata, velikog bogataša dubrovačkog, koji je svom rodnom gradu ostavio na smrti 300 hiljada dukata za dobre svrhe. Na glasu je i zgrada *carinare* (dogane) koja bi sagragjena god. 1520 a zapala je 8 tisuća dukata. I crkava imade u Dubrovniku dosta velikih i krasnih. Stolna crkva, crkva Sv. Vlaha (Blaža) zaštitnika grada Dubrovnika, crkva Dominikanaca i Franjevaca jesu četri crkve, koje bi svojom lipotom, urednošću mogle i danas bez stida u srid Rima stati. Bilo je i drugih veličanstvenih gragjevina, ali potres god. 1667 žestoko grad poruši i ošteti. — Danas Dubrovnik nije što je u niko doba bio; onda je brojio 30 hiljada, a danas jedva 7 hiljada duša broji. Ali i danas je ostalo u Dubrobvniku staro ljudstvo i plemenitost gragjanâ. Dubrovčanina i danas ćeš posvuda razpoznati: on je bogostrašan, uljudan, pametan, od njega nikad grube riči, nikad pijanstva, psosti, ništa što bi njegov pošten obraz, lipo ime dubrovačko uvridilo. Seljaci su u okolici radišni, štedljivi. Rade okolo loze, buhača i masline. U zadnje vrime i trgovina se za Hrcegovinu dobro razmakla. Brodova na jidra više neima, sada je dubrovačko-parobrodarsko društvo. U Dubrovniku je ugodno zimovati, led se ne čuje, od vitra je zaklonjen, vruće ga sunašce grije, a krasan pogled na sinje more, što se izpred grada u pučinu rastvara (kako se na našoj slici vidi) mnoge strance na ugodno boravište tamo mami.

Digitized by Google

Kako se od filošere braniti.

Prvi način da se od filošere braniš i vinograd u životu uzdržiš, kako sam ti u ovom listu puče, kazao, jest potapanje. Bio bi još i koji drugi način, što se je kušao.

Još u prvom početku bio sam kazao, da se još nije pronašla jedna takova stvar, kojom bi se mogle filošere sigurno i sasvim ubijati, lozi neškoditi a uz to biti jeftina i u svakim prilikam zgodna. Jedina stvar za koju se je mislilo da će imati sva ta svojstva bio je *sumporo ugljik*, pa ga se je za to i rabilo sve do nazad par godina. Nu dugogodišnjim iskustvom uvidilo se je da i on neodgovara svim zahtivima baš onako kako bi se htilo, pa su ga za to dosada malne sasvim i odbacili. Sumporo-ugljik je tekućina vrlo neugodna mirisa da uštrcava se u zemlju pomoću prikladne poluge u množini od 8 gr. po lozi i to samo jedan put na godinu, pa je već i ta mala množina dilovala štetno na lozu a posve slabo na filošere.

Na drugu vrst obrane spadalo bi: *nasaojivanje vinograda u piskovitu (pržinastu) tlu i amerikanske loze.*

a) *Nasaojivanje vinograda u piskovitu (pržinastu) tlu.*

U Francuzkoj je još prije nego li se filošera pojavila, bilo vinograda posagjenih u piskovitu tlu, pa kad se je ova pojavila, opazilo se je da su ti vinogradi ostali sasvim netaknuti dočim su oni u drugačijim zemljam sasvim uginuli. Francuzima je naravno odmah upalo u oko to svojstvo piskovitih zemalja, pa u kratko vrime sve pritvoriše u vinograd. Nu tekom vremena uvidiše da svi ti vinogradi ipak ne prkose filošeri, već da nikoji od njih takogjer podlegnu neprijatelju. Pomnjivim iztraživanjem doznadoše napokon da filošera nemože da uništi samo one vinograde u kojih zemlja sadrži od 60—75 % posve finoga i čistoga kremenova piska, a gdi ga imade manje ili taj nije iz kremena, tu filošera vrši ipak svoje dilo; gdi naprotiv imade više od 75 % piska tu opet loza nemože da hraste, jer joj fali hrane. Doznadoše pak još i to da loza može odoliti filošeri i u takovim zemljam u kojima sadrži propisanu množinu piska samo onaj sloj, u kojemu se lozove žile šire, pa makar drugi slojevi i ne bili piskoviti. Razlog s kojega nemože filošera da u rečenim zemljam žive misli se da je taj, što u njoj nemože da bude praznina, kroz koje bi se filošera verala i od žile na žilu prilazila, jer se pisak uvik ori te ispunja praznine, a nju ubija ili u putu zakrčuje.

Tko imade zemalja za koje se po njihovu sadržaju piska znade da će filošeri prkositi, valja da ih pomnjom gnoji, jer bi ih im mogao svu moć uništiti. Takove valja gnojiti samo sa tako zvanim umitnim gnojem od kojega, kad se istroši, neostane baš ništa. Životinjski gnoj u ovom slučaju nevalja. Naprotiv ako je zemlja priveć piskovita, pa radi toga nemože loza da u njoj raste, valja tada nepristano gnojiti sa živinskim gnojem, sve dotle, dok bude sadržala od 60—75 % piska, a onda se živinskim gnojem pristane gnojiti, a gnoji samo sa umitnim. O amerikanskim lozam kazaću vam dojdući put.

S. Bulić.

PRKOS.

Jašio Kraljević Marko i ugledao gdi se sama buća kotrlja. Sjaše, te će topuzinom po njoj. Buća nekoličak naresti, a sve se više koturaj. Marko iztanova topuzinom po njoj, a ona viša; on opet, ona viša, on opet; ona još viša: viša, no on. Nemogao je sgodno podhvatit, uzjašit će na konja, pa s konja, a buća viša. Dalo mu se u misa', sjaše i upita je: „Obadva ti svita, što si?“ „Prkos“! odgovori mu buća. „Kad si prkos, prkosi ti tamo, ja idem amo“. U to pritište konja i odbode.

Priobćio *S. Dragoni.*

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Vodice, na 5 svibnja. — Ribarštine od srdela još neima, skuša, lokarada posve malo. U polju loza na starim vinogradima nosi neloše grožgja, na mladim nedovoljno. Masline su dobro pupale, žita čekaju kišu. Vinska trgovina kod nas dobro prolazi; naše je vino ukusno za stol, te se danomice prodaje uz cinu 13-14 fior. po etolitru. Prodaje se Hrvatim, Baštiancim i šalje se ravno za gostionice u Trst, Riku, Polu, Zagreb, a ništo i za Split.

Rab, na 8. — Litina u obće na ovom otoku dobro se prikazuje. Žita dosti. Groždja, osobito po starim vinogradima, urodilo toliko, da ni stariji ljudi od više se godina ne spomiju tolikoj množiji. Samo da ga dobri Bog očuva od kakve neprilike, osobito od zlokobne bure, koja nas evo od više dana plaši, te koja po više puta znade u svibnju misecu ka' u srid zime osoliti i opustošiti ovaj nesritni otok. Janjaca dosti, i ako ih je nikoliko pocrklo rad slabog vrimena u ožujku i travnju. Počeo se raditi i ovdašnji ovčiji sir, poznat rad njegove vrsnoće. Janjci se prodaju po fr. 1:50 1:80 na glavu. Vina malo ima i to za potribu mista. 13 ½—14 etolitar.

Podgragje, na 10. — Bajame nijedne. Usivi, fala Bogu, dobro. Loza neloše. Bob ometnuo se dobro. Trišanja, višanja dosta. Rêse na maslinam, Bože tebi. Trgovci nas slabo pobagjaju, opola za prodaju još imade.

Selca (Brač), na 12. — Od litine do sad se nemožemo tužiti, Po uskrsu ona vihovina opurila vinograde buri izložene a i posolica još više štete počinila. Bajama sasvim malo. Usivi neloše, no triba im kiše. Bob i sočivo slabo rodilo. Resa na maslinam prilično prikazuje. Pčele dobro napriduju, nadat se je skorom rojenju; meda se je ove godine posve malo izvadilo. Buhač dobro obetaje, za cinu se nezna. O ribarštini se još ništa nezna. Radi ružnog neprestano vlažnog vrimena nije se još sumporavato, a štrcanju se nije pokazala potriba. — U ovim stranam malo je vina za prodaju. Opolu je cina od 12 do 14 for. a bilomu od 18—20. Ulje kvintal f. 38.

Donji Humac (Brač), na 13. — Ovde, fala Bogu, litina sasvim lipo izgleda. Loza veseli težaka. Masline, kojih je prošle godine sasvim malo bilo, nakićene su obilatom resom. Sidbe lipo napriduju, a i višanja je neloše ostalo. Ako li dobri Bog ukloni nedaće i dade u vrime kišu, zemlja obećaje obilatu plaću težačkomu znoju. Trgovina ništo nam je zapela. Vina ima u ovom selu još koja stotina etolitara, a cina mu se vrti okolo 10 i 11 fior.

Storigrad (Hvar), na 13. Loza dobro. Buharica lipo ocvitala, danas počeli brati, vrst, dobra ali cina slaba, što je zlo po našega težaka, koji po najviše o

Digitized by Google

tomu proizvodu žive. Velika skupoća u nas, osobito meso, riba. Vino crno od 18—14 novč. litar, biloga neima.

Krapanj kod Šibenika, na 14. U okolici bajame nijedne, kao ni na otoku. Rese dosad, Bog koji je dao. Rod loze u sridnjim vinogradima izvrstan, dok u mlagjim slab. Na otoku imade po koja „sovica“ ali ne čini štete kao lani. Boba ništa. Sočiva i žita, ako Bog da, neće bit loše. Jučer je iznedada lipa kiša natopila svu okolicu. Lov spuga dosad sridnje ruke. Spugari se tuže, da u moru neima tišine. Za cinu se još nezna, uhvat se je boljoj od lani. Vina za prodaju u mistu neima.

Blata (Korčula) na 14. — Bajame gotovo nijedne. Grožgje se neloše prikazuje. — Cina vinu od 13 do 14 etolitar.

Na znanje i priporuku. *Mnogi trgovci, trgovčići u našem gradu i okolici očitovali su nam, da bi željni bili znati za cine buhača, bajama, sira, vune a kada vrime dogje, masta, vina i drugih poljskih plodova iz različitih mista naše zemlje, a to za njihovo vladanje u kupovanju. Pošto je to do interesa i pojedinih mista, molimo naše povirenike, da nam to kao i dosada redovito javljaju. Samo ukratko na prostoj „dopisnici“ i na vrime, jer naš list, koji u petak izlazi, već je u utorak složen i spravan za u tisak, a mi ćemo svakim drugim brojem donašati cine o većoj trgovini iz svita.* *URED NIŠTVO.*

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Na 7 otvorila se je u Beču glazbena izložba svega svita. Tu je i naših hrvatskih glazbila, gusala, tamburica, svirala, kod kojih se Kralj zaustavio i prigledao. — U saboru se živo kreše. Bilo žestoka govora izmegju Česa, Hrvata i Nimaca. — Za novu željeznicu od Sarajeva do dalmatinske granice odregjeno je potrošiti 7 milijuna 300 hiljada fior. — Sad se sabor bavi o uregjenju novog zlatnog novca. (O tomu malo doli niže mi govorimo). — Umrao je u Pešti ministar trgovine Baroš.

U Italiji. — Dogorilo do nokata, neima novaca, hoće se državi puno troška, a narod gladan. Sve ministarstvo palo, kralj pozvao Gjolita da sastavi novo. Italija ušla u savez sa velikim državam, te za čast prijateljstva hoće da i ona bude velika, a nemore, te eto njezine nevolje. — Sveti Otac Papa za uskrsne blagdane podilio siromasima 42 hiljade franaka.

U *Rusiji.* — Ministru Girsu zdravlje krenulo sasvim na bolje, te već je priuzeo službu. — Glad je po pokrajinam minuo, vlada je opet dopustila, da se kukuruz i žito mogu vanka u trgovinu slati. Visoke cine će stoga uhvamo se spasti.

U Francuskoj. — Kralj Dahomeha Behanzin digao se na Francuze u Africi su 12 tisuća vojnika. Francuska vlada odredila je 3 milijuna franaka za rat proti tome kralju.

U Bugarskoj. — Knez Koburg išao je na putovanje po Italiji, a misto sebe ostavio Stambulova. — Mrgjan i Kristo, ubojice pokojnog bugarskog konsula Vulkovića bijaju osugjeni na smrt.

Po našim stranam.

U Banovini. — Hrvatski sabor u Zagrebu otvorio se na 12 tek. Izbori su proglašeni za dojdući misec. — Biskup Gašparić pribolio je. — Niki rodoljub, koji neće da mu se za ime znade, naručio je na vlastite troškove kiparu Rendiću kip, koji će bit postavljen u Zagrebu na čast pisniku Petru Preradoviću.

U Dalmaciji. — Namistnik David povratio se je iz Beča u Zadar. — Ugledna osoba, koja u Zadru na velikoj vlasti sidi, na povratku iz Starogagrada pripovidala nam i zamolila da javimo, kako seljaci iz sela Dola sami po sebi bez ičije pomoći, po sedam nadnica na svako čeljade od 18 do 60 godina, sagradiše i ponapraviše občinske puteve, da im je uprav na čast a drugim selim na ugled.

U Splitu.

Blagdan Sv. Duje prošao lipo i ove godine. Svita dosta, pazar pun. Palile se na večer vatre, igrala se tombola. Dobio cinkvinu (30 fio.) I. Bubalo s Lučca, prvu tombulu (100 f.) seljak Jakelić s Muća, drugu (50 f.) Marin Barišić iz Solina.

Nove zgrade. — Veliki trgovci Katalinić i Ilić kopaju temelje za dvi nove zgrade, Katalinić na Bačvicam, Ilić kod Sv. Frane. U dobri čas!

Nepodobštine. — Kadikad, osobito od blagdana na večer, čuje se kroz gradske ulice, gdi radnici — biće sigurno vanjski — pivaju na talijanskom jeziku gnjusne i nepodobne pisme. Srića što ih naš puk u tom jeziku ne razumi, ali čuje i razumi naša gradska mlagjarija, pa što čuje nauči i zlu klicu u srce prima. Občinski redari imali bi tim vanjskim pripuzim usta začepit, a do potribe i slipić pokazati. Nije dosta da su ulice po gradu čiste i uredne, neka je i čeljad uredna i ljudska.

Novi novci.

Na saboru u Beču nastoji se sada, kako bi se novi novac u našu državu uveo, što će biti od velike koristi. Dosada je naš novac (valuta) većinom u karti bila, bankanote od 1 fiorina, od 5, 10, 100, 1000 fiorina. Ove bankanote imale su svoju pravu cinu samo u svojoj zemlji, a vanka u tudjim državam imale bi manju, i kada bi se prominjivale, valjalo je štetovat. Sad se misli uvesti zlatni novac, koji će posvuda imati svoju jednaku vridnost. Zvati će se *kruna* što će odgovarati *franku* ili *liri* talijanskoj. Jedna kruna odgovaraće polovici fiorina, 50 novčića. I novčići (šoldi) pritvoriće se u polovine, koje će se zvati *hiller* ili *filir* a biće od srebra. Jedna kruna imaće 100 filira a jedan fiorin 200 filira. Učiniće se komadi novca od 5, 10, 20 kruna, bankanota od 1, 5, 10, 50 ne će biti. Tako se sada misli, a kada posao bude gotov i zakon izdan, potanko ćemo opet kazati. — *Uz to dajemo na znanje, da forintače, na kojima je napisan dan 1 sičnja 1882, mogu se samo do konca dojdućeg miseca prominiti, posli nevaljadu za ništa.*

Zakupštine.

Kod poglavarstva u Sinju na 23 svibnja za gragju čatrnje župniku u Zasioku uz trošak od for. 541 i 68 novč.; na 3 i 4 lipnja za popravljenje župničke kuće u Grabu for. 163 i 96 novč.; na 30 svibnja za staju u Srijanim f. 926 i 54 novč. Kod poglavarstva u Kninu na 25 i 25 svibnja za popravljanje kuće župniku u Unešiću f. 754 i 25 nov.; na 39 svibnja za ragje u župskoj crkvi u Drnišu f. 1934 i 99 novč. Kod poglavarstva u Dubrovniku na 2 lipnja za ragju čatrnje (gustirne) župniku u Vrniku zz for. 408 i 4 nov. Kod poglavarstva u Splitu na 28 ovoga miseca za popravu crkve u Blizni kod Trogira f. 1373.95 novč.; za popravu župničke kuće u istom selu f. 1049 i 63 novč.; u Slatinam f. 181 i 53 novč.; u Visokoj f. 337 i 66 novč.; u Radošiću f. 518 i 24 n.; u Kotlenici for. 276 i 02 n.; u Podgragju f. 232 i 28 n.; za čatrnju župniku u Slatinam f. 911 i 82 n.

Digitized by Google

Šaljive pripovidke.

1.

U nikom gradu Italije ličnik popisivao imena dice, kojoj navrćao ospice, te zapita oca jednog dičaka: Kako se zove tvoj mali? „Pavao“ odvrati on. „A prizimenom, kućom? nadodaće ličnik. „Prizimenom .... kućom ... prizimenom ..... kućom, eh, nebih vam znao kazati. — Ma kako ne znaš prizime svoga sina, priupita ga ličnik, kaži mi bolan, koje je tvoje prizime, kako se ti na kući zoveš? — Moje prizime, gospodine pitate, a ko ga zna? Ja znam samo, da me zovu Jeremija. — To je ime, ali prizime te pitam, opet će ličnik. — Prizime, nu ti belaja, zablene se seljak, da me sad zakoljete, ja vam to ne bi znao kazati. — Tikvo šuplja, naljuti se napokon ličnik, neznaš ni kako se na kući zoveš! — Nemojte se ljutit, gospodine doktore, prihvati seljak, tiknuću časom kući i pitaću ženu, ja se ufam, da će ona znati. — I što muž nije, žena je u istinu znala.

2.

Došao zagorac u grad i namiriv se na dućan gdi se očali prodaju, ugje unutra i reći će dućandžiji: „daj der mi, kume, na koje ću lipo štiti“. Moj ti ga dućandžija izvadi mu punu *škatulu*, te mu daje sad jedne, sad dinge i veliku knjižurinu pridanj stavlja da štije. Izminjuj jedne po jedne, prominuo ih priko dvadeset, ah jok! ne vidi štiti. Dodijalo dućandžiji, pa ga upita: a znaš li štiti? „Bolan, brate, odgovori mu on, da znam štiti ne bi ja kupovao naočale. Ja, hvala momu Bogu, vidim ovako; ali vidim, da ljudi nose naočale, pa štiju, tako bi i ja učinio i kupio naočale.

3.

Stara baba leži od toliko vrimena u postelji. Kašalj ju davi, grči joj lome tilo, muka, zaduha u prsima, dodijao joj više ovaj život, te daj po cile noći, da se sama sobom jadikuje i žali: Ah, gdi si smrti, dogji po me, da pristanu više ove muke! Ah Bože moj, smiluj mi se, digni me s ovoga svita, zovni me k sebi!

Imala baba u kući unuka, kojemu više dodijalo slušat obnoć to nepristano tužakanje, a vragometan bijaše po naravi, te što će on? Imali u kući angjela u kipu od drveta, a odivena bilom robom, on probije daske povrh glave gdi je baba spavala, te jedne noći spusti tu angjela, a on će odozgar tankim glasom:

— *Šiora* Tonina! *šiora* Tonina!

— Ko je? viknu u čudu baba, i vidi ništo bila po zraku.

— Gospodin me je Bog poslao k vam, da dogjete večeras sa mnom u raj na večeru. . . . . .

— Hvala vam, hvala. . . . Recite, da me niste našli kod kuće . . . . odvrati u priši priplašena baka, i zagrne se po glavi.

Poruke i Odgovori.

J. S. — Korčula. — Sad u proliću sve se bûdi i veseli, pa i vi htidoste se proveseliti pismom za prvi svibnja vašoj dragoj. Nego, nego, pobratime; što momče i divojče šemluče na osâmi, to ne triba drugomu kazivati. Mi radi obraza našega „Lista“, pa i radi vašega, ne ćemo tiskati ono pismu.

J. M. — Podgora. — Ona je pismica lipa ka' lipa. Pošaljite još koju onoga riza!

P, V. — Bakar. — Gledaćemo ispraviti pismu „o zecu“, jer u jezgri nije loša, premda je puna i metričkih i ortografičnih pogrišaka.

Saljanin. — Zadar — „Leptir“ vam je mutan i nedotiran. „Čestitka ocu“ bistrija je, ali je šuplja.

Majstor.

I. B. — Beč. — Megjer si ti pravi prijatelj našega lista, kada se i na dalekom putu za nj misliš. Za ono ću nastojat. Pozdravi Jozu. On, koji brojeve uvik po pameti privrće neka javi „P. L.“ štogod potanje o uregjenju novega novca. Srićno ti tamo i beričetno!

Težački prijatelj. — Split. — O „peronošperi“ zgodno, ali kasno za ovaj broj.

U. — Šibenik. — Priča o „tamničaru“ ne valja pô bóba. Bacili smo ju u koš!

P. Š. — Krajina. — Ono o Arniru nije loše, ali draža bi nam bila koja sjajnija stranica iz naše prošlosti.

Hrvatskomu Zgodopiscu. — Pokrajina — Čoviče božji, budi ustrpljiv, nemore ni slagar čudesa činiti. Lako je tebi i našem majstoru pivati, da većn haljinu listu krojimo, ali neznaš ti, kako je amo. Gdi je sukno, gdi šilo i odilo? Nije do nas. Da su nam svi spravni i točni na plaćanju kao što su na primanju i čitanju mi bi sutra. Ona naša blažena nemarnost!

Guja Bartulović. — Blato. — Ona pripovidka nije loša, ali puno duga, zanovetna. Šaljite nam kratkih, bistrih. I po koju pisnu. Glede predbrojbe izvidiće naš *opremač* i javiti dojdući put. *Urednik.*

Upraviteljstvo Čitaonice. — Korčula. — Sve što imali poslali.

A. Kukoč — Šibenik. — Knjižaru Maršiću pridali fio. 3:50.

A. A. S. — I. B. K. — I. R. — Kuna. — Opremili vam sve brojeve.

Povirenıku Selca (Brač). — Imenik danas dolazi.

M. S. — Dubica. — Br. 6, 10 neimamo, ostale smo poslali.

A. Slavić. — Sulina (Rumunjska). — Bićete primili naše pismo. Čekamo odgovor.

M. L. — Stolac. — Predplatu primili, šaljemo br. 24 i 1 ovogodišnji.

J. F. — Zadar. — Stara podmirena, sve u podpunom redu.

A. B. — Vrboska. — Istina je, vi ste platili, tako i družina. Držite naputnicu za do godine.

Povirenıku — Vodice. — Poslali vam sve brojeve za nove, o računu će mo javiti. Vi nosite barjak u prvom redu naših povirenika. Čast, dika Vama i rodoljubnim Vodičanima! *Opremač.*

Podmirili „Pučki List“

Stari (kod Trogira do 30|4 92). Škarica A,, Škarica pop N., V. Tonković, I. Danilo, A. Odak, F. Katinac, Rosandić udova M,, Cega dr. J., II. Čitaonica, L. Bočina, M. U. Perat, Gospodjica Vinka Franić, A. Puljas, V. Remetin, I. Radunić, Ivasović pop J., Ivasović Gajtan, Rajčić M. p. J., (na Radošiću) Franić I., Lukas S. M., (do 1|1 93): Jelić pop J. (Gomilica) Grgin M. Marinov. (Novi). A. Rokov (Gomilica). Leić S., Vinka Katalinić, Budišin V. (Kambelovac). — **Betina** (do 1|10 92): Bilić pop T., Bilić Miljenko. — **Sv. Nedilja** (na Hvaru do 30|4 92): Makjanić M., Kolumbić N. Ivanov, Paršić J. p.N., Makjanić I. Vickov Lovrinčevic' Fr., Miletic' A. Plenković D. Plenković J., Božikovic I. Petrov, Vrankovlć J. - **Tugari:** (do 30|4 92). Antić.vić I. pok. Jakova, Novaković I. pok. Jozipa, Novaković J. Ivanov, Velić I., pok. Petra Barić I. pok. Ante, Barić I. pok. Mate, Bulić A. Jakovljev, Bulić I. Antin, Petrićević M. Pavlov, Kolimbatović M. p. Ivana, Novaković P. Jurin. - **Makarska:** (do 30|1 9'). Presv. Biskup St. Pavlović-Lučić. Kan. Borić, Kan. Žuvela, Don L. Majstrović, Don M. Pavlinović, L. pop Ivanišević, Načelnik Ševeljević, M. Vuletić, Voštarnica Muttier, M. Marinović, V. Donelić, V. Pekić, S. Mrduljaš, A. Marković, Hrvatska kavana, Hrvatska Čitaonica, A. Markovic, M. Munitić, Braća Rančić, Braca Klarić, J. pl. Ivanišević, M. pl. Ivanišević, I. Baškovlć, J. Mrkušić, P. Čović-Plenković. A. Janković, J. Fagarazzi, M. Ribarović, A. Baškovlć (do 30|4 93). — **Podstrana:** (do 30|4 92). Kuzmanić P., Martin V., (do 31|12 92), Banić M. glavar, S. Šarić, Šarić M. Ant,n, Perišić A. Rudan, Perišić J., Jakovac M. p. Ive, Tomasović B., Bajelo M., Ružić J., Bakota M. Barišišin, Glavinović P., Vlašić Š. Tomlć M. Špirov. Platili za pô lanjske god. po nov. 50. Vuleta J., Cercelić F., Perišić P. p. Luke, Gajić Gajo, Bakota J., Luketa I., Ružić P., Juras P., Karaman N., Perišić A. Barišin, Luketa J., Ružić P. p. Mihe, Jakulj A. p. M., Jakulj Staš p. I., Jovanović L., Jakovljev Jakulj I. p. Ive. — **Vrlsnik** (na Hvaru do 30|4 92): Biličić Domenik, Bojanic' L. Bartulov, Bojanic' A. p. M., Bojanic' I. I. Čivic', Bojanic' I. I, V. Z. Bojanic' A. p. A., Bojanic' St. Jurin, Bojanic' J. p. N., Caric' I., Andrijev, Caric' St. Andrijev, Bujas A. p. I, Caric' D. Ivanov, Caric' A. p. Stipana, Caric' P. Jakovljev. Ivankovic' V. Josipov, Ivankovic' L. Antin, Grgičevic' M. p. I., Grgičevic' B. p. Jure, Grgičevic' P. p. Petra, Marie J. Stipanov, Rubinic' A. Ivanov, Rubinic' A. Lukin, Bogdan I. p. Ivana.

N. Z. *Neka se ustrpe gospoda predbrojnici, iznićemo najprije imena onih što su kod povirenika za lanjsku godinu podmirili, a zatim ćemo redom sva ostala.* *„Uredništvo“.*

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 3 Lipnja 1892 Br. 5

izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnju do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

LINKOVIĆA IVKA

Lipo teče niza Solin rika,
Još je lipša Linkovića Ivka:
Majka ju je u gori rodila,
Pčelica ju medom zadojila,
Bila vila za babu joj bila,
U bukov je listak ju povila.
Kad je mlada Ivka ponaresla,
Kao jela u gori odresla,
Ivku prose prosci sa svih strana
Za najviše Senjanine Mate,
Al je ne da njezin mili brajne
Po imenu Linkoviću bane.
Al besidi Senjanine Mate:
Pobratime, Linkovića bane,
U Senju ću gradu večerati,
U Senju ću družbu sakupiti,
Pa ću tvoje dvore pohoditi,
Ivanicu selu zarobiti.
Kako reka', tako učinio,
U Senju je gradu večerao,
U Senju je družbu sakupio,
Linkovića dvore pohodio.
Kad su bile noći u ponoći,
Al besidi Linkovića bane:
Ivanica, draga sele moja,
Ti izlazi kuli na pendžere,
Vidi je li zora zabilila!

Kada ga je mlada razumila,
Skakala se na noge lagane,
Pa izlazi kuli na pendžere,
Pa je mlada bratu besidila:
A moj, brajne, Linkoviću bane,
Nije jošter zora zabilila,
Al su Turci opsidnuli dvore!
Tada joj je besidio bane:
Ivanica, draga sele moja,
Nisu ono Turci janjičari,
Već je ono Senjanine Mate,
Doša' naše dvore pohoditi,
Tebe, moja sele, zarobiti.
Pa se skače na noge lagane,
Pa izlazi kuli na pendžere.
Besidi mu Senjanine Mate:
Pobratime, Linkovića bane,
Udreš li mi najgorega druga,
Ja ću tebe, vira ti je moja!
Za to bane haje i ne haje,
Već udari najboljega druga.
Kad to vidi Senjanine Mate,
Šarki puški živi oganj daje,
Pa udari Linkovića bana,
Kako ga je lako udario,
Mrtav bane crnoj zemlji pade.
Pa uhvati Senjanine Mate,

On uhvati lipu Ivanicu,
Pa je meće na konja prida se.
Kad su bili kroz gore zelene,
Govorila Linkovića Ivka:
Dušo moja, Senjanine Mate,
Rugaće se od Senja divojke,
Da sam bila na glasu divojka,
Nit sam svitla ruha obučena,
Nit sam bila lišca umivena,
Već sam crnom krvlju poštrapana
Moga brajna Linkovića bana;
Pusti mene na bunar na vodu,
Da umijem lišca bijeloga.
Biše Mate srca milostiva,
On je pušta na bunar na vodu,
Ne umije lišca bijeloga,
Već se baci u bunar u vodu,
Tada joj je besidio Mate:
Dušo moja, Linkovića Ivka,
Evo tebi kraj sviona pasa,
Uhvati se njega, dušo draga!
Ona mu je besidila mlada:
Ne ću borme, Senjanine Mate,
Ja se volim nazvat utopnica
Nego moga brata ubojnica!

Priopćio J. Radimović.

Digitized by Google

Sibinjanin Janko.

Posli bana Kaštriotić Ju ja
Nije zmije nad vojvodu Janka
Svu je tursku zemlju porobio
Do Jedrene, grada bijeloga.

Koliko ih je medju štiocima „Pučkoga Lista“, koji ne bi znali za Sibinjanina Janka i za njegova junaštva? Ta o njemu naš narod piva tiliko pisama, kao da je bio junak naše krvi. Ali nije, on je po rodu bio Rumunj, ili kako drugčije vele, Vlah Karavlah.

Sibinjanin Janko rodio se je u gradu Hunjadu u Erdelju malo godina poslinego su Turci iz Azije prodrli u Europu, otimljuć kneževine i kraljevine, paleć sela i varoše i namećuć velike danjke. Kad Janko poodraste i saznade za bezakonja turska, zareče se, da neće mirovati, dok ih opet ne pribaci na onu stranu, odkle su došli.

Valja da je on bio ugledna i visoka roda, jer je kod svog kralja od svakoga bio pristupniji. Kralj ga je uvik za svît pitao i misto sebe ostavljao. Od dvanaest puta, što je Janko na Turke vojsku dizao, deset puta ih je nemilo nadbio. Jedne godine, a to je bilo baš 1442, udari na njegovu otačbinu Mezit-beg sa silnom vojskom, da je otme i opustoši. Ali ga dočeka Janko, potuče mu vojsku, a on iz Erdelja jedva iznese živu glavu. Do malo i beglerbeg Šahinpaša, da opere sramotu Mezitovu, zagje u Erdelj sa 80 hiljada Turaka, nu i njega Janko tako popuši, da je bižao glavom bez obzira. Turci se uz to svejedno s hli. Papa iz Rima poboja se za kršćanstvo, te stade da moli i zaklinje care i kralje, neka se slože i potiraju ih, ali uzalud. Papinoj molbi odazove se sam hrvatski, ugarski i poljački kralj Vladislav. On sakupi do 40 hiljada vojske, pridade je Janku, dapače se i on glavom zaputi, da ga pomaže. Još Jure Branković, kojemu su Turci oteli Srbiju, dade za vojsku novaca, u nadi, da bi mogao dobiti natrag banovinu. Kršćanska je vojska lipo napridovala i doprla do Sofije u Bugarskoj. Ostavi tu Janko kraljevu vojsku, te se sa 12 hiljada ljudi zaputi, da uhodi Turke. Kod Niša zateče ih malo hiljada, te navali na nje, sve sasiče, malo ko uteče, a grad upali. U to čuje, da se glavna vojska turska primiče kraljevoj, te on brže bolje krenu za njom, da je uzastopce slidi. Istom se Turci namiste prama kraljevu taboru i polegu, da opočinu, kako će sutra dan čiliji udariti na kršćane, kad eto ti u noći upane u turski tabor Janko sa svojim sokolovima. Tu ih dave i bodu, kolju i siku, a Turci nemaju vrimena, ne da im se opru, ama ni da pokupe prtljagu, već pleća ukažu i bižati stanu. Na polju ostane više od 30 hiljada mrtvih Turaka, medju njima puno aga i paša, a do 4 hiljade pohvataju živih i prid kralja dovedu.

Nego Turci, da suzbiju kršćansku vojsku, okupe se podalje u veliku broju pod barjak Čelebije Mehmeda, sultanova šurjaka, i zavuku se u goru, da u zasidi dočekaju kršćane. Ali Janko ne vodi vojske kroz klance jadikovce, već se utaborio na sridi polja ravna. Tad Čelebija, i onako željan borbe, proti sultanovoj zapovidi, sagje s vojskom u polje i zametne boj. Srića ga ne posluži, jer mu Janko porazi vojsku, pače i njega živa uhvati. — Pa kako je bila zima — ta bilo je o Božiću — kralj Vladislav i Sibinjanin Janko vrnu vojsku kući. Na lito opet stanu se spremati na Turke, kad li banu k njima sultanovi poslanici i zamole mir. Kralj ga prihvati, jer je sultan povratio Srbiju i pustio iz tutij: sinove despotu Brankoviću, Karavlašku i Karabogdansku ustupio Vladislavu, a za Čelebiju izplatio mu 70 hiljada dukata.

Ne progje vele, papa i opet zaokupi s molbama Vladislava i Janka, da gone Turke. Uzdajuć se oni odveć u sriću a tako i u junaštvo svoje vojske, poslušaju ga, te s hrvatskim banom Matkom Talovcem i sa oglih 20 hiljada ljudi padnu pod grad Varnu. Tu bane i Murat sa 40 hiljada vojske i zametne bitku. I ovog puta nagnjala je srića na kršćansku stranu, ali Vladislav, mlad i nagao, baš u času, kad su Turci počeli uzmicati, zaleti se, u zao čas po se i po vojsku, daleko medju janjičare i u tren ga ne stade. Janjičari mu odrube glavu, a kršćani dadu se u vratolomnu bižaniju.

Sad u Ugarskoj i u Hrvatskoj izaberu za kralja dite Vladislava iz kuće Habsburžke, a za namistnika mu slavnoga junaka Sibinjanina Janka.

Kad g. 1447 sultan Murat sramotno pobiže natrag izpod Kroje, koju je dugo obsidao, ali je ne mogao osvojiti, jer je branio silni junak Kaštriotić Jure, tad Sibinjanin Janko pozove u pomoć Brankovića, da složno udare na Turke. Srbski mu se despot ne odazove, već mu još zabrani s vojskom prići priko zemlje, koju mu je isti Janko povratio, kadno je bio potukao Turke s Vladislavom. To razljuti Janka, pa on sagje iz Srbije i nemilo ju pohara. — Na Kosovu polju zametnu se bitka. Kad treći dan kršćani opaze, da poginuše novi ban hrvatski Franjo Talovac i mlagjahni Jankov nećak ban Sekula, stanu uzmicati, a kašnje i bižati priko srbske zemlje. Jure Branković, koji se je bio sklonuo u sultanovu zaštitu, pohvata mnoge bižeće kršćane i pobaca u tamnicu tamnu, a tako i Janka, ter ga mori i žegjom i gladom. Stopro posli godine dana pusti ga na slobodu, a Janko mu morade platiti u ime odkupa 100 hiljada dukata, dati sina Vladislava u tutiju i obećati da priko Srbije više s vojskom neće prolaziti. I taman Bžić svanu, a u Budim banu; sve zavika malo i veliko:

„Evo nami naše sunce žarko!
Megjer nije poginuo Janko“.

Do prigode Janko se Brankoviću pošteno osveti, pa zatim ugovori mir s Turcima za sedam godina. — Da su se Turci i unaprida snažili, najviše je pomogla kršćanska nesloga. Tako god. 1453 novi turski car Muhamed osvoji Carigrad, a godinu kašnje zatraži od Brankovića Srbiju. Ovaj se izmiri s Jankom i zamoli ga ovako za pomoć:

Digitized by Google

„Bogom brate, Sibinjanin Janko!
Oli sada oli već nikada.
Murat se je na me razsrdio
I silenu vojsku sakupio,
Jer ti nisam glave odsikao,
Kad o bijah tebe uhvatio;
S tog te molim, Bogom pobratime!
Da ti dogješ izbaviti mene
Od Murata, cara nevirnoga!"

Jankovom pomoću potira iz zemlje Turke. A da se za to Muhamed osveti Janku, odluči osvojiti Hrvatsku i Ugarsku. S tog dogje g. 1456 sa 150 hiljada momaka, 300 topova i 200 brodova pod Biograd.

Po ciloj Evropi sakupljao je fratar sveti Ivan Kapistran u pomoć Janku dobrovoljce, koji su se zvali *Božja vojska*, *imenom križari*, jer su imali na desnom rukavu ili na prsima križ. I sakupi ih mnogo hiljada. S Jankovom vojskom bilo je do 60 hiljada momaka. — Turci su megjutim za misec i pô dana jurišali na Biograd. Križari jim najprije razbiju i potope brodovlje, lancima povezano, i tako se primaknu k gradu. Baš Turci bili provalili unj. kad ih s jedne strane iznutra a s druge izvanka u koštac uhvatila kršćanska vojska i nepristano davila i ubijala. Priko 40 hiljada pogine Turaka, a koji izmakoše, zalelekaše:

„Jao nami, naša mila majko,
Pogubi nas vojevoda Janko".

Ostadoše im topovi, čadorovi i alajbarjaci. Malo dana posli umri od kuge sedam desetgodišnji starac Janko, turska glavobolja, a malo sedmica kašnje i drug mu Ivan Kapištran.

Rade Jezerac.

Kako se ludo troši novac.

Častni gospodine uredniče!

Molim Vašu dobrotu, za jednu ljubav. Čitam od srca Vaš list i slagim se njegovim ugodnim pisanjem, njegovim pametnim pukam i prikorim. U više navratake vidim, da o štednji govori, da uzroke rasipnosti i grube rane puku prid oči donaša, te sam se i ja usudio dva slovca o tome sastaviti ili bolje da rečem, jedan dogagjaj kazati i evo na Vaše častne ruke poslati. Nisam ja, znajte, čovik od pera i znanja, već trgovac od aršina i postave, stoga ne zamirite, ako ne pogjete sve u redu, a Vi imate okolo sebe majstorâ i drugih valjanih ruku, te izpravite i nadopunite, i ako znate da je prikladno, u listu iznesite. Kazaću Vam sve po istini, koliko da sam na izpovidi prid misnikom, grih ću Vam kazati, ali za grišnika, to jest, za moje ime ne pitajte.

Dilio se ovih dana iz našega grada mladi poznati rodoljub primišćen na drugo misto, na bolju službu. Uhvatilo se nikoliko njegovih znanaca i prijatelja, da mu na rastanku večeru priprave i veselje učine. U to kolo i mene pozvali. Zašto ne? za prijatelja i krv ispod vrata proliti, rekoh ja onomu što me pozivao, pitajući ga uz to, ko će biti u društvu, za misto za, potrošak. Misto uredno, trošak ne velik, sve lipo i pošteno, samo što nika čeljad, nike raspikuće, što mi ih imenova, nisu mi bile poćudne. Sa svitom živi, sa svitom umri, opet ja u sebi; slegoh ramenima i kada bijaše nedilja u večer na odregjenu uru, najaviv se mojoj domaćici pogjoh ja u gostionu, gdi se je gozba spravljala. Kad jedan, kad dva tri kroz malo vrimena bili svi na okupu. Obazrio se ja naokolo, da vidim te moje znance i prijatelje. Bilo tu ljudih svakakove ruke, a skitalica, kalaša, nabiguza ponajviše. To mi je činilo, da mi večera ne bude nimalo slatka; a bilo je, valja reć po duši, i čeljadi dične i poštene, da si mogao na kraljskom stolu šnjima siditi. Počelo se nositi jiće — blaga božjega svakakova, ja vam nebi znao sada izbrojiti, što se je tu i pečena i varena na sto načina jilo i proždiralo, ali sve to ni pôl jada, dok ne uze bah mah delipaša *Vinko Lozić*. Kada vince ugrijalo lišce, moj gospodine dragi i častni više se nije znalo ni za red, ni za pristojnu be, sidu, već, vadeć svetoga krsta, svak poživinčio, svak bacio poštenje pod noge. Ja dva tri puta da ću se odmaknut od stola, ali me kobila sramota, da mi se ne rugaju. A pa što ćete? Kad si se uhvatio u kolo valja se vrtit dok se koldoigra. Jedna me je stvar još više smutila. Napijalo se i nazdravljalo sve na talijanskom jeziku, a mi sve ljudi naši, od hrvatskog jezika. Takovi su naši gradski klobučari, hvale se puku narodnom strankom i hrvatskim jezikom, a uvik talijanski balabraju. I tu večer, neka je bilo pijano doba, ja sam ih isto upoznao. Da vam na dalje pripovidam. Ponoća su mitla. Naša družba nazdravlja pije ili bolje da rečem lije kô u mišinu. Vino ljupko, omiče se niz grlo, pijem ga i ja od srca, a bilo mi je već za ušima ciknulo. Došlo slatko vino (prošek), veselje još veće. Sad baš svako s mista pobudalio. Razbiju se čaše, bocuri, viče se, kliči po stolu lupa, svi se ljubimo, bratimo i grlimo ka' dica mala. Bože moj, na što će ovo izaći, mislim sam u sebi, imao sam još malo bistru pamet da promislim. Palo nikomu na pamet da se digjnemo odtole. Meni to drago bilo, ali mi se ne digli da idemo kući već u kafanu. Doteturali do kafane, a tu opet grgje nego u gostioni. Počeo se točiti *šampanjac*, ništa manje nego obilnih 70 fiorina popili samo te bile pine. Meni se ugrijale uši, počeo se vrtiti svit okolo mene, ja više nisam znao, samo sam palio cigare i livao u se pjenušavi Šampanjac, a što nebi u se, to pod stol, samo da ga nije, da se troši. Bile tri ure po noći, kada se odtole digli te u drugu kafanu. Tu opet udri po *konjaku*, popivu sve do zore i dalje. U rasvanuće skitali se i klatarili po gradskim ulicam, da me je stid o tomu govoriti. Pet uri je bilo u jutro, zvona zazvonila zdravu Mariju, ja ni živ ni mrtav povratio se kući. Kad sam ugledao moju ženu, moju dicu, gdi mirno angjeoski san spavaju, rastvori mi se na jedan mah prid očima gruba slika ove noći, zasramih se samoga sebe, uhvatih se za glavu, padoh na postelju i zaspah ka' zaklan.

Digitized by Google

To mi se je dogodilo tri dana po uskrsu, a istina je živa, rašta da bi vam lagao? Dva dana po tome eto čovika sa računom. Došlo me na glavu *fiorina 8:80 novč.* Smrklo mi se prid očima, ali kud ćeš, plati i muči. Ali jesam u sebi odmah se tvrdo zarekao: šukadar, bukadar a u takove družbe nikadar. Molim Vas, gospodine urednič̆e, i Vi svi što budete ovo štili, promislite malo, jesam li ja mogao kroz svu nedilju, neću reći sve, ali barem mesom i kruhom sebe i svu moju obitelj za ove novce prihraniti, pa mirno ka' čovik na svojoj kući stati. Od pusta nespavanja i lokanja za tri dana meni život nije bio na mistu, a ono što sam Boga uvridio, dušu ogrišio, ko da izkaže? Nikad više u takove družbe i pijanke, dok me živa bude. Bog propušća zlo, da se od zla čuvamo a ja sam ga kušao, pokajao sam se i čuvaću se unaprid!

Oprostite, gospodine uredniče, na ovom mojem dugom govorenju. Moj Vam poklon i pozdrav!

U Splitu u misecu svibnju 1892.

Pokajani grišnik.

Nasagjivanje amerikanskom lozom.

Još jedan način da se obranimo od filošere jest amerikanska loza. — U prvom početku kad se je filošera bila pojavila, opazilo se je, da, dočim naše loze od nje prije ili posli sasvim propanu, amerikanske ipak u životu ostaju i filošeri odolivaju. Mislilo se za to u prvom mahu da će svaka vrst amerikanske loze, pa posagjena gdimudrago i u kakovoj god zemlji, filošeri sve isto odolivati kao što joj odoliva u Americi. Nu pomnjivom kušnjom doznalo se da to nije tako, nego da su samo nikoje vrsti one koje imadu tu moć a i to samo onda ako su posagjene u prikladnu zemljištu i podnebju, inače izgube to svojstvo sasvim ili samo dilomice. — Amerikanskih loza imade dvi glavne skupine a svaka od ovih opet mnoštvo suvrsti. Jedne ragjaju hrgjavim plodom i nevaljanim za vino a druge dobrim i za vino valjanim. U jednoj i drugoj skupini imade po koja suvrst za koju se dan danas sigurno znade da filošeri podpuno odoliva, pa se ove u tu svrhu i najviše priporučuju.

Kako ste već od prije čuli filošera napada i žive na žilama te ih uništuje i time lozu ubija. I na žilama amerikanskih živi filošera i napada ih ali nemože da ih uništi kao što naše, s toga razloga, ako hoćemo da nam vinograd nepropadne, netriba nam drugo ništa učiniti, nego našim lozama zaminiti žile sa žilama takovih amerikanskih loza za koje se sigurno znade da filošeri odolivaju, a to se postigne novrćanjem naše domaće loze na amerikansku. Na taj način imati ćemo vinograd, koji neće od filošere poginuti i koji će nam ragjati plodom isto tako dobrim kao što i sada ragja, dapače će obilatije ragjati a jače i bujnije rasti. Budući pak da imade i takovih amerikanskih loza, koje ragjaju dobrim i za vino valjanim plodom, možemo ako hoćemo ove i ne navrćati već njihov plod sabirati, a inače navrnemo i njih. Ako li bi se ko već u naprida htio amerikanskom lozom obskrbiti, neka se upozna najprije sa naravi svojih zemalja, a prama ovoj dobavi jednu ili drugu od slidećih:

1) izmegju onih koje ragjaju lošim plodom te ih valja svakako našom lozom navrnuti jesu: *Riparia portalis, Solonis, Viala i Rupestris* a

2) izmegju onih koje ragjaju dobrim plodom te ih možemo ili ne navrćati jesu: *Jork-Madeira, Jacquez i Othello.*

Evo kakovu zemlju pojedina ljubi:

Riparia portalis uspiva samo u rahlu i crnkastu tlu.

Solonis zahtiva rahlu zemlju, da ne bude pribogata vapnom;

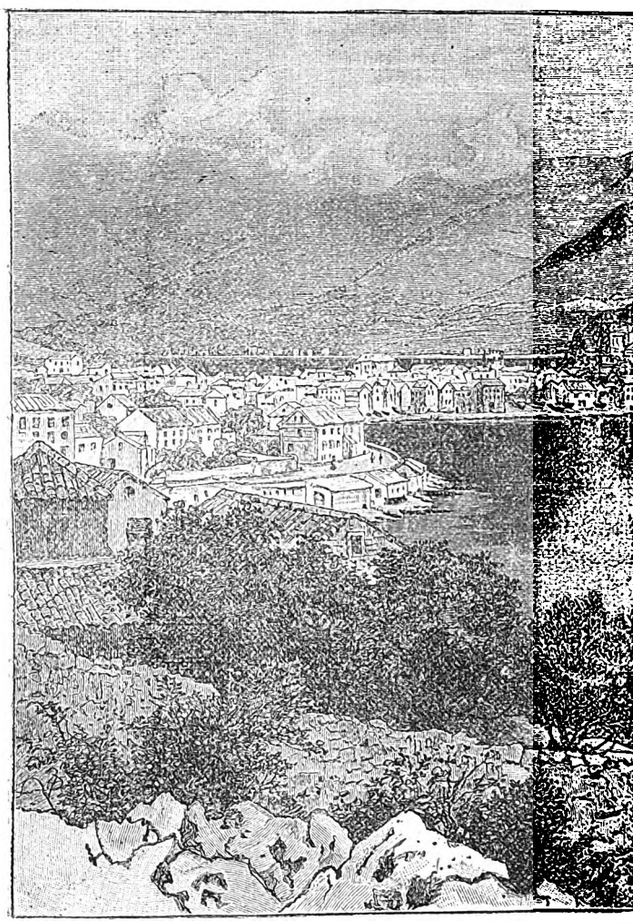

K

Viala uspiva samo u vulkaničkom i granitičkom tlu. Na vapnenastu zemljištu neodoliva ona filošeri a posve toplo podnebje neprija joj.

Rupestris dobro uspiva u piskovitu tlu u kojemu imade kremena.

Jork-Madeira zahtiva rahlo i ne odveć vapneno tlo a najbolje uspiva u rahlo crnkastu ili crvenkastu tlu. Od nje vino udara malo po jagodama (fragulam ili kako u nas reku po čimavicam) ali taj vonj izgubi nakon čestih pritakanja.

Jacquez zahtiva vapnenasto laporno tlo u kojemu ragja mnogo. Vino joj neudara puno po jagodama a vrlo je crno pa za to i dobro za bojadisanje rusih vina.

Othello uspiva dobro u vapnenastu tlu a ragja vrlo mnogo (do prko 20 barila vina na vrtu). Vino joj udara po jagodama, ali taj vonj izgubi pritakanjem.

Digitized by Google

Osim ovo 7 vrsti imade ih još i mnogo drugih, koje valjda takogjer dobro odolivaju, ali sa sigurnošću se nemože o njima još ništa kazati, jer je malo godina od kada ih se prokušava.— Nedao Bog da vam od svega ovoga bude potriba!

S. Bulić.

N. Z. O svim neprijateljim loze, kao što i raznim vrstim naših loza nalazi se potanko u knjizi „Opis i obrana od zarezničkа štetnih vinogradu" koju je naš vridni suradnik Bulić napisao. Knjiga daje se na prodaju težacima uz sniženu cinu od novč. 40. More se i na našem Uredništvu kupiti.

UREDNIK.

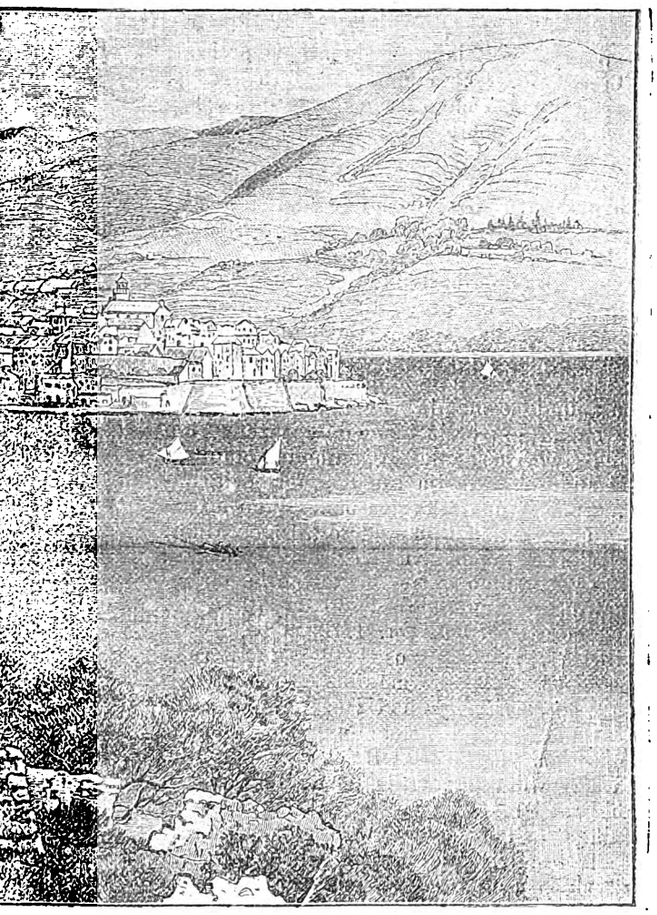

ula.

Grad Korčula.

Kada ploviš parobrodom iz Splita do Dubrovnika, te dogješ do napram Pelišcu, Orebiću, na desnu ugleda ti oko lip grad Korčulu, koja se na našoj slici vidi. Grad je na moru, utvrgjen starim zidinam, a naokolo njega zgodna pristaništa za brodove. Grad Korčula od davnih se vrimena spominje. U niko vrime Korčula je i po sebi stala, imala je svoje zakone, svoga kneza, kašnje ju Dubrovniku pridružili. U više prigoda Korčulani su pokazali hrabreni junaci, a godine 1571 kada Turci na nje navališe i žene se odlikovaše, mlade Korčulanke obukoše na se muške haljine, poletiše na zidine gradske i suzbiše tursku silu. Danas grad Korčula broji okolo 2000 duša. Svit je radišan, bavi se poljem, ribarenjem, pomorstvom i trgovinom. Na glasu su Korčulani kao gradioci, majstori brodova, a i njihov lipi kamen što ga iz stinica vade šalje se čak do Cartgrada i dalje po svitu. Korčula je dala, a i danas daje dosta učenih glava, izmegju koji slavi se *Petar Kanavelić*, hrvatski pisnik, kojemu će harni i rodoljubni Korčulani do malo podignuti spomenik.

Zakon proti peronosperi.

Naš primilostivi Kralj nazad nikoliko miseci potvrdio je zakon glasovan u hrvatskom saboru u Zadru za obranu proti peronosperi ili lozovoj medljiki. Kad se u kom mistu pokaže ta bolest, onda je po ovome zakonu občina dužna odrediti vrime i način ličenja vinograda. Prije nego prihvati ikakovu odluku občina je dužna sazvati na zbor poglavitije posidnike i težake. — Pokle nego občina odredi škropljenje ili polivanje vinograda, onda svak je dužan do odregjenoga roka izvršiti tu naredbu. Tko neposkropi vinograde na svojim plemenšćinam ili baštinam, čim izteče rok to ima učiniti občina po svojim ljudim. Vinograde na gospodskim zemljam, dužan je poškropiti težak, a kad bi ovaj zanemario onda gospodar. Neučini li to ni gospodar, dužnost prilazi na občinu. Razumije se po sebi, da se trošak ima občini naplatiti. Komu bi se učinilo krivo odmirenje naplate, prosto je tužiti se kotarskomu poglavarstvu (cirkulu) kroz osam dana, pokle primi poziv na izplatu. Napokon je u zakonu naregjeno, da kad se u mistu nebi našlo dosta strojeva ili makina i modroga kamena, tada ima občina nabaviti koliko je potribito.

Ovaj udes bio nas je jednom pohodio i dosta ucvilio, osobito na mistim, gdi se nije polivalo; te pokaže li se opet, što Bog učuvao, mislimo da će svi naši težaci i gospodari složno skočiti na obranu, te nadamo se, da neće biti potribito upotribiti silu zakona. Što mi možemo svitovati našemu puku, to je da nečeka da mu se neprijatelj pojavi, nego da odmah posli cvatnje vinograda, poškropi loze modrom vodom, to jest raztopinom od dva kila japna i jednoga kila modroga kamena u stolitar vode, kako još lani obširno bilo protumačeno u ovom listu.

Težački prijatelj.

Proti gusenicam.

Nikao po vrtlu bob, grah i drugo povrće, što Bog dao, eto ti odmah gusenice, da težaku trude uniši. Naš seljak odmah trče po popa, da mu zakune, a pa onda prikriži ruke, i gleda kako mu muka propada. Bez Božje milosti ništa neima na ovomu svitu, da pop moli Boga ništa bolje, ali imade još jedna, koja je baš od strane Božje došla, i koja veli: Pomozi se sam, pomoći ću te i ja. Prikrižit ruke i nehajno spuščati se u ruke Božje, hoće reć, ljudi moji, napastovati dobrotu Božju. Bog ti je dao ruke, ne da ih izpod panza prikrižiš, već da š njima radiš. Jeli ti na vrtle navalila gusenica, ili po vinogradima prolizla i razkotila se kakova gamad evo što ćeš, prijatelju dragi: Triba najprije tražit gnjizda, ako ćeš gusenicu utamanit. Gnjizdo ćeš i jajašca naći u suhom svinutom lišću, naći ćeš ga pod korom u onoj paučini, po starim tavtinam. Kupi dakle svinuto lišće i na ognj š njim. Zavini pod koru stabla i pročisti

Digitized by Google

ju, osmudi čim. Paučinu, mahovinu, suho lišće, gdigod nagješ, da se je gamad zakotila skupljaj na krpu i sve do dlake spali. Po vrtlim ne drži starih grana ili tavtina od stabala, jer tu je leglo škodnim živinicam. Tlo okolo stabala neka se često i to duboko obkopava. Sve to valja činiti ranim jutrom, jer se sve te živinice noću sakupljaju. Ali, koja fajda, reći će mi kogod, da ja očistim u mome vrtlu, kada moj susid nije očistio u svome, pa će prilisti gamad i u moj vrtal. Imaš razlog prijatelju, ta ti se ne da poreć: s toga bi sveta stvar bila, da gdi su vrtli, voćnjaci, jedan dva dana svi se težaci, gospodari skupe i ovaj posao učine, pa će viditi, kako će im se vrtli zelenit i pledit. Sve ovo što ti rekoh, puče, za vrtle, to čini i za vinograde, na koje je, kako s nikih strana čujem, već skorovaža (zavijača) žestoko napala.

Radi i Bogu se moli. Bogu se moli i radi, pa će ti sve sritno i berićetno biti. *Vrtlar.*

Lisica i Jež.

(priča)

Pošla lisica u lov. Susrita ježa, pa ni mukaet, nego mimo nj. A jež: „kud ćeš tete?“ „Idem u onemadašnji kokošnjak. A šta ti je zgureša za tudje posle pitati“. „Nepitam od obisti, nego za nevolju. Da znaš, tete, kako mi je, nebi se ljutila, već bi me povela sa sobom, da tvoj zgureša ne svisne od glada“. „Muč izgomete, u mene devedeset i devet pameti a u tebe samo tri, pa ti za moje društvo! kani se.“ „Zato te, bona, tete i molim, da mi uza te pametnu bude pun trbuh, a siguran život; ter bi se na belaja udrilo“. „E, kad je tako, ajme, nek te belaj nosi“.

Dva su dana da nije prid kokošnjakom komu je u pohode nakastila lija, onako kako je bilo. Lisica i njezin zgureša uprav došli, kô mesak i divojka. Evo jih, nesmoli, kokošnjaku. Na jedan mah, kô da se zemlja pod njima prosila, oboje u rov, koga je čovo tako napravio, da ako se ikad lisica povrati, kazaće čuda što nosi kokoši.

U dno rova uzvrpoljala se lisica, i nemisli na svoga druga, ne pribire svih devedeset i devet pameti, kako bi, prije zore i bijela dana iz rova. Sve utamni, nemože, kô i nemože. Ćeka zora, pa će u svojoj muci ježu: „ne, bolan, kažider ti tê tvoje tri pameti, nebili se kako izbavili“. „Ej, moja tete, ja bih ti kazo', ali se bojim da kogod slaša, nego se sleglo ti prišapljem“. Utopnik se hvata i slamke, pa će lisica uho k' ježu, a mej ti jež nebud lin, lisicu za uho. Trgnu se lisica iz nebuha tako jako, da je ježa uzvijuenula i izbacila na dver. Sad će se jež nadviriti nad rov i reći: „Čuj, tete, ti su svojih devedeset i devet pameti još u rovu, a ja su tri moje na dvoru!“ Pripovida

Pantelija Mutibarić.

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Kuna na Pelišcu na 18 svibnja — Litina dobro izgleda. Tuča nas je malo oštetila. Cina vinu crnomu 11 fior. opolu fior. 13, puno ga ljubi Ugarska. Težak počeo sumporavat lozu, na kojoj ne vidi se bolesti.

Sinj na 19 — Ako nam svakih 20 dana orosi ko dosada, nakrivićemo kape, jer će šenica obrkati, kukuruz oklipati, vino roditi, proso uzrasti, ječam oklasati, krumpir ujedriti, šljiva dozrijati, kupus se saviti, a sino uzrasti, i mi ćemo slaveć Boga dobro živiti. I u blagu nije doduše otpatka: ovce se janje, krave tele, kobile ždribe. Šenica čisto zrno po 3 talira, kukuruz $2^1/_2$ a i blago nije skupo. —

Pučišće na Braču na 19 — Vinogradi lipo ozelenili bolesti dosad nije, sas im tim težak je već osumporio. Masline o Gjurgjevu malko juž na je opalila, ali brsti kako odavna nije. Buhača na pregršti, grihota da mu je cina niska. Višnje počele pastriti. Blaga dosta, bez opadka. Srdelam ni traga (Započeli smo natrag nikoliko dana popravljati stari put sve do sela. Tri metra je širok a tvrdo utabau i posut jeljom, da bi se mogao u kočiji vozit)

Pakoštane, na 19. — Bajame nijedne. Usivi prolitnji i jesenski dosta dobro. Grožgja ima mnogo, hvala Bogu, i dosad, a voća u nas malo jer malo se oko njega i bavimo. Janjci sasvim dobro prišli u napridak. Ribe je prolitas bilo dosta. —

Prvić — Šepurine, na 20 — Masline obresile dobro posvuda, hvala Bogu. Grožgje na vinogradim sridoje, ali dosad nosi zdravo. Bajama malo, višanja bolje od lani. Ulje prodaje se kvintal fior: $37^1/_2$, vino crno od 13 do 15. Srdela ribari love malo. —

Brusje na 22 — Loza propupila dobro. Na nikim mistim vitar učinio dosta štete. Buhača ni petina lanjske. Suhi lanjski prodaje se do 50, a novi zeleni 8 do 12 novč. kilo. Vina za prodaju neima. Masline slabo brste, bura ih je osmudila.

Gomilica na 23 — Godišbina u nas kaže se nepovoljna. Krupa (tuča) oškodila je najbolje položaje našeg polja. Masline ne izkaziju sasvim dobro cvit. Bajama ni malo, drugog voća takogjer malo. Vino se rasprodalo, ako ga što ima cina mu je do f. 16 ektol-tar.

Novalja na 24. — Tri glavna su proizvoda u nas: blago usov i tris. Zbog ljute zime blago pošlo slabo. Sira i vune malo. Sir se prodaje od 60 do 70 novč. kil, vuna po vrsnoći od 70 do for. 1. Usiva što ostalo od ture lipo izgleda. Vinograd dosada dar Božji, roda dosta. Narod sumporaje i polje modrom galicom.

Brist u Gorajem primorju, na Uzašašće. — Strašni vitar pobomo masline, bajame, štete mnogo nanio, a posolica opržila loza pri moru. Bajama nikakvoga. Maslina i loza posve dobso, povrilje dosta. Buhača slab rod, ali vrst bolja od lani. Marva posve dobro. Vina malo za prodaju, cina mu od 15 do 16 etol. Krumpir Ruževac dobro napridnje, sadba duhana podvostručila se. More posve slabo urodilo (Putevi su nam u jadnom stanju, valjalo bi ih popravit).

Otoci Zadarski na 27. — I amo litina, Bogu dobrom zahvaleć, lipo obećaje. Na grozdu reda dosta, a tako na maslinam rese. Ribarstina nikad bolje. Skuša, lokarda prodavalo se prošlih dana u Zadru po 8, 10 novč. kil. srdela 5, 6 a girica po 1 novčić kil.

Jesenice na 28. — Višnje su počele krvaviti. Rod nije leš, premda ih je dosta otpalo. Priporučamo Zadarskim trgovcima, da litos ne udare višnjama prčevu cinu kao lani. Oni su se proslavili u svitu i sagnuli blaga našim višnjama, pa neka i mi zaludu ne navrćemo raseljke. — Loza, hvala Bogu, nosi lipo. Već je počela cvatnja, pa nemožeš od mirisa jutrom priko vinogradâ. Bolesti nikakove, osim mrvičak luga; nu svit sumporaje, pa i tog zla nije se bojati.

Split na 30. — Vinogradi lipo zazelenili, hvala Bogu bez bolesti ikakove. I voća, zeleni dosta. Ona kiša, što je nikidan pala, sve ka' mana da je s neba pala. Neka Bog blagosivlje težačke trude!

N. Z. Iz Starogagrada, Žrnova, Svinišća, Novoga, Baškevode dojduci put.

UREDNIŠTVO.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Do dva tri dana spravlja se u Budim-Pešti veliko slavje, navršilo se je 25 godina, da se je Naš Kralj okrunio krunom Sv. Stipana ugarskoga. Slavje će trajati tri dana. — U saboru u Beču veliki je govor sada o uregjenju novoga novca. Jaka stranka kršćanska, koja se ne da od čifuta kovati, ustala je proti novom novcu, jer misli, da su oko toga radili bečki židiji, koji su najveće kesedžije, a koji prominom u novi novac imali bi veliku korist za svoje glavnice. — Naš zastupnik Biankini digao je glas i potužio se je, zašto na novom novcu neima spomena od našeg hrvatskog jezika. Tužio se je još suviše i oštro zašto nam vlada ne gradi željeznice, zašto ne pomiluje naše izseljenike iz Amerike. — I istarski se zastupnik Laginja tužio, što ne dadu slobodu hrvatskom jeziku u Istri.

U Italji. — Novo se je ministarstvo sastavilo, glavar mu Gjoliti. Nego za malo. Što bi vlada htila to zastupnici neće da potvrde, te novo ministarstvo hoće odmah da odustane. Kralj se tomu protivi. — Talijanske se novine ljute na Bismarka, što se upliće u njihove posle.

U Ingleškoj. — U skladištu ulja u Bristolu buknula strašna vatra. Ulje se razplamcalo, razlilo se po vodi, i sve što u luci uhvatilo zapalilo. Puno štete. — Lord Salisbury hoće da čini nikih promina u zakonu, narod se opire.

U Grčkoj. — Prošlih dana obavili su se žestoki izbori izmegju stranke Trikupiseve i Delijaniseve. Ova zadnja stranka nije bila priklona kralju, koji nije rodom iz Grčke. Pošto ta stranka nije pobidila bi ovih dana na kraljskom dvoru veliko veselje.

U Bugarskoj. — Vlada se ništa dobro ne ponaša, knezu se Koburgu izmiče tle ispod nogu. Ovih dana bio je primljen od našega kralja na dogovor u Beču. Zatim se je zaletio do Berlina na poklon pruskomu caru, ali u Karlsbadu susrio je kančilira Kapriva, koji mu je rekao, da neigje caru na oči. Imao tada na pameti da se sastane sa talijanskim kraljem u Monci, ali ovaj mu je poručio, da mu je žao, ali da ga ne more primiti ni u Monci ni u Rimu.

Po našim stranam.

U Banovini. — Velika se borba izbora za sabor vodi u Zagrebu i po svoj Banovini. Još neznamo točno, kako je izbor izašao, ali moremo kao istinito javiti, da će dobiti ona stranka, koja imade upravu u rukam, a to je vladina magjaronska stranka. Toj stranci protive se dvi druge: pravaška ili stranka prava i obzoraška ili nezavisna stranka. Vas je narod uza nje, ali u je izmegju njih blažene sloge. Obzoraška stranka vidila je, da je veliki zulum od strane vlade, te njezina pobida da bi nestalna bila, povukla se je od borbe i odredila ne glasovati za nikoga. Što je odustala od borbe pametno je učinila, ali nije rodoljubno ni pošteno od prkosa proti stranci prava što je odredila uztegnuti se od glasovanja, jer tim, na misto da pripomaže pravaše, odnemaže, a daje više maha magjaronskoj stranci.

U Istriji i primorju. — Ravnateljstvo Lojdova društva u Trstu smanjilo je na polovicu privozarinu za trgovinu (naval). To će biti velika olakšica po trgovce, ali velika zaušnica drugim parobrodarskim društvima. Lojd imade jaku podporu od države, imao bi pustit da i drugi živu.

U Dalmaciji. — U Staromgradu odabralo se je novo općinsko upraviteljstvo. Načelnik je Dr. Ante Spalatin liečnik, a prisidnici: Dr. Vinko Nižiteo odvitnik, Ivan Ljubić ljekarnik, Dr. Petar Ružević odvitnik, Dr. Ante Biankini liečnik, Juraj Ljubić posidnik i Ivan Marojević posidnik. — U Dubrovniku odregjeno je podignuti spomenik Ivanu Gunduliću, slavnom hrvatskom pisniku. Izradiće ga čuveni kipar Supetranin Ivan Rendić. Zapadaće 17 tisuća fiorina. Slavje će biti do godine u misecu svibnju.

U Splitu.

Nova željeznica. — Za novu željeznicu od Sarajeva do dalmatinske granice već je u Beču odregjen potrošak od 7 milijuna fiorina. Govorilo se je nazad koji misec i mi smo bili kao sigurno javili, kako smo u istinu bili čuli, da će doći odmah po Uskrsu mirnici izvidit put od Splita do Aržanova. Uskrs je eto na zdravlju prošao, a o našoj novoj željeznici niko ni mukaet. Što će reć to? Molimo naše zastupnike u Beču, da probude ovaj posao.

Skupoća. — Tužba se velika čuje, osobito od našega težaka, pučanina, da se od skupoće nemore u Splitu živiti. Meso je skupo jer je svuda skupo, ali riba? Na ribarnici, kažu nam, netom ribari izvanka donesu ribe, koja se ovih dana obilato lovi, niki zakupnici priskoče, kupe ribu i posli prodaju i haraču, kako oni hoće. To ne valja. Občina neka prigleda, neka stavi reda načina i u cinam. Neka zakupnici ne budu na šteti, ali ni siromašne kuće da ne budu na propasti.

Svašta po malo.

Morski pas. — Prošloga miseca Andrija Perbonijo iz Visa ulovio je kod rata Sobčevo morskog pasa, koji je dug 3 metra i pô, a imade u njemu 243 klg. Bi doveden u Split. Profesur Kolombatović, koji ga je za muzej u Zagrebu kupio, razparao ga je i u trbušini našao mu veliku ribu od 8 kila (koja se zove *morski prasac)* sasvim cilu, kao da je onaj čas progucana.

Uskrsnuo. — U mistu Pardanju u Ugarskoj nikog Melgata spopadoše grčevi, vas se ukočenuo tako da su ga držali da je umrao. Staviše ga kao mrtva na stol i sve spraviše, da ga u jutro ukopaju, kada na noć na jedan mah mrtvac podigne se sa stola i leže u svoju običnu postelju. Smrt ga je ipak za malo poštedila, jer dva dana kašnje bi u istinu mrtav.

Život ticâ. — Labud more živiti 500 godina, papiga, vrana do 100 godina, paun 26, ždral 24, stagnć 15, čavrljuga 10, kos 12 godina.

U siromašnoj Dalmaciji ovake nevolje nema! Londan glavni grad Ingleske, najbogatiji je na svitu i najveći pučanstvom; jer broji do četiri milijuna, tristotine tisuća i devetstotina duša, pa ipak u njemu ima više od dvadeset tisuća osoba bez stana. Občina hrani do četrdeset i osam tisuća zapuštene dice. U onim predilim grada u kojim stanuju radnici, od devet prim nuih jedan seli na drugi svit radi glada. Žalostno ali istinito!

Digitized by Google

Tvornica duhana u Zagrebu sagragjena je godine 1881 s troškom od sto i šestdeset tisuća fiorina. U tvornici radi šestotina i petdeset radnika i radnica. Na godinu proizvagja se četrdeset i pet milijuna smotaka i sedam stotina i petdeset hiljada kilograma duhana za pušenje. A kad će se u našoj Dalmaciji graditi tvornica za duhan?

Pučke škole u Dalmaciji. — Pučkih škola bilo je lani u Dalmaciji 307, od kojih 5 su gragjanske. Na svima je hrvatski jezik, osim na 2 u Zadru i 1 u Nereižišćim talijanski. Bilo je obvezano dice za pohagjanje 28 hiljada 105, ali priko 5 hiljada nije ih dolazilo, s toga udareno globe 6323 fiorina. — Učitelja bilo je 285 a 105 učiteljica. Zemlja troši za škole do 300 hiljada fiorina na godinu.

Doskočice.

1.

Vragometan kiridžija gonio na prodaju zob. Da će u varoš, stvori se prid konjem žbir. „U ime zakona, što goniš?“ Kiridžija stupi k njemu, pa mu pošaplje: „evo, brate, gonim zobi“. „Pa što šaplješ! ta zob nije *kontrobanad.*“ „Šapljem, nebi rad da mi konj čuje, pa će pitati.“

2.

Umoreni zagorac na litnjoj žegi iz Sinja došao u Split na noge, tabani mu se od vrućine upalili, pa će ti ga, iza kako se je u krčmi odmorio, pod crkvu Sv. Frane na more, da razladi u moru noge. Svlačio bičve zagrnuo nogavice, da će u more. Gledale ga varoške pralje, pa će ti mu jedna: Ah kume, kud to greš?

— Evo do Braća, seko!

— Ča si lud? utopićeš se!

— Muči, bona, odvrati on smijuć se ispod brka, i dubljih sam ja lokava prigazio!

3.

Zvali magare: „ajde bolan na pir ima svake zajire, kô na piru“. A magare: „Evo nà idem, sigurno im fali ili drva ili vode“.

Trgovina — Cine.

Na splitskom pazaru. — Šenica for. 5:83 do 6:66; kvarta, žito 3:50 do 4:20, proso 4:80. - Krumpir novč. 5 kil; sieno 3 1|2 do 4 1|2, jaja duzina 17 do 20; Kokoši 1—1:30 par, pilići 50—80, ugievlja vrića 60—80, konj duga 4:50—6:50; mlada svinjad for. 3:50—5; ovca vuna oka for. 1:20—1:40, bila 80 novč. do for. 1. — *Na mesarnici.* — Govedina 50—60 novč. janjetina 30—50; teletina 60 fior. 1. — *Na ribarnici.* — Skuša kil 30—50, srdela 20—40, zubatac 70—90, trlje 50—80, girice 15—30, raža 12—25. — *Na trgu voća zeleni.* — Trišanja kil 3—24 novč. krušaka 80—1:20, fažol mladi 20—30, bob mladi 5—6, biži 8—12 kil.

Zlato se prominjiva: dukati fior. 5:69, napoleoni 9:50.

Poruke i Odgovori.

I. Čaluku. — I pisma i priča neimadu ništa osobita.

Glišu. — Split. — Ulij kapljicu baki, ne bi li ti kazala onu drugu.

P. I. — Brce. — „Komen Kanrine“ krasna ti je pisma. Ima u njoj uprav omeričkih prizora. Ja sam ju odavna spravio za tisak, ali blaženi urednik zamira da je duga, pa da će mu odniti puno prostora a za prilog puno troška. Ustrpi se dakle, a, vira ti moja, da će se „Komen“ tiskati, makar se ja i urednik rad nje pošakali. *Majstor.*

I. Lj. — Starigrad. — Primili, pročitali vaše prvo i drugo pismo, po kojima smo upoznali Vaše rodoljubno srce i nastojanje. Na ono što ćete da vam rečemo? Takovih *miserià* imade i amo kod nas. Rič je u puku, da *svaka kuća ima svoga vraga.*

Klisurki. — Klis. — Ono za „pijance“ uvalićemo u 4.i broj. Vi znate majstorski na pučku pisati. Onu u 1.om broju puno su begenišili. — *Salamalek!*

Hrvatovski. — Primorje. — Nije loše. Pisme su kod *majstora.* Čini nam se da nisu stvari. Drago nam je, da smo vas u brk upoznali.

Iliji Zagorcu. — Pismo Kr. pridano, „Sîlo“ primljeno, dobro. Kad ti je Bog dao vrimena i sriće, da živeš u tom puku, ne čekaj mene, kupi narodno blago, pisme, poslovice, bajke i t. d. — I ja sam ti ovih dana zasukao rukave. Namirio sam se na kotarca, koji će mi ovih Duhova pivati uz gudalo narodne pisme, i jedan drugi s Muća mi se prijavio. Zdrav mi Ile!

Piscu Razgovora. — Dva puta sam nosio u tiskarnu tvoj „razgovor na Poljudu“ slagar se sabisat da nemore stat. Evo što je, reći ću ti ovdi bilodano: ti si kriv — tvoji su razgovori priveć dugi!

Prijatelju iz Velog Varoša. — Što nije podpisano mi ne primamo. A pa što bi rekli varoški „po izbor momci“ da ono na vidilo iznesemo.? Znajte, prijatelju dragi, nije naš list da ikoga vrigja, nit se ikomu porugiva, već pošteno sa svakim. Prijatelji kô i bili!

Urednik.

A. S. — Sulina (Rumunjska). — Primili na pošti za franaka 55, for. 26:13 nov. Od ovih for. 7 dali knjižaru Maršću, ostalo na račun vaše predbrojbe, koja je podmirena za sedmoricu do 1|7 93 a za gosp. Ivu Baburicu, koji se je upisao na 1|1 92, do 1|2 93.

D. I. U. — Dobranje. — Nisu pali u jamu, već u kesu „P. L.“ For. 3 primili, oglasićemo imena. D. Š. K. poslasmo.

Povireniku. — Splitska (Brač). — Ako će napose neka nadodadu 10 novč. za poštarinu i biće im učinjeno po volji.

Povireniku. — Sale. — Dobro je, Vaše dično imenami je najbolje jamstvo.

A. S. — Kuna. — Sa pojedinim nadpisim a u jednom snopu ne dopuštaju na pošti. Hvala Vam na ljubavi. — Ove godine neka ide ovako, za do godine dogovorićemo se.

N. Č. — Oklaj. - „Preokret u Poljodjelstvu“ poslali na 30|5. — Zapada 60 novč. 5 pošte 65.

Svima od srca pozdrav! *Opremač.*

Podmirili „Pučki List“

Skradin (do 30|4 92 Hrvatska Čitaonica, P. Bubalo, Gj. Skočić, I. Buljan, I. Grabo, P. Škoti, A. Gluić, J. Waldhauser, A. Duka, S. Stipanja, A. Filipović, J. Maleš, P. Matić, A. Mandaric, P. Dražić, M. Kalauz, V. Marenci, I. Rakić, A. Lučić, Š. Formenti-Karaman, Otac V. Krolo i M. Šošić (iz Čulišića), M. Kisić i P. Sladić (iz Dubravica), Š. Bura i M. Bura (iz Plamatovaca), G. Sladić (iz Plastova), S. Zorica, St. Barišić, I. Petružela, P. Marasović (iz Rupâ), N. Dragović (iz Sonkovića), M. Dereta (iz Gjevrsaka), A. Galić (iz Brbira), L. Šuša (iz Gaćeleza), J. Kartalo (iz Vačana), L. Šarić (iz Kakanja). **Starigrad** (na Hvaru) od 1 siečnja do konca g. 1892: Stančić J. p. Josipa, Dulčić P. p. Marina, Tadić M. Alvisov, Fabiani P. Dinkov, Skarpa I. p. Viska, Stančić T. Jakovljev, Pavić ć J. Jurjev, Matušić P. p. Dinka, Stančić I. Matijev, Posinković J. Ivanov, Tadić I. Marinov, Radonić J. Lukin, Petrić J. p. Andrije, Petrić Jurica. — **Sviniščе** (kod Omiša) do konca 1892: Jure pop Marušić, Marušić P., St. Terzijić, L. Tavra, J. Mimica, I. Barulin, P. Rogošić, J. Burić, A. Terzijić, I. Čagalj, M. Merčep, P. Popović, I. Bratilo. — **Podgora** do konca g. 1892: Mihotć Vid nč., Merčep I., Marinović J., Sumić M. Ivanov, Stojković pop J. župn., Tamburović pop I. kap., Šumić P. Nikolin, Batoš P., Ban M. Stipanov, Pavlinović I. Lovrin, Nolić I. Šimunov, Šundić M., Sisarić Kržanić R, Jakić N. p. Marka, Sisarić D., Pavlinović M. Matin, Borić St. Matin, Borić V. pok. Jure, Marinović P., Marinović I., Borić B. Stipin, Letica P., Marinovic L., Vodanović A. Ivanov, Letica J., Radojković I. Šimunov, Letica I. Jozin, Šumić M., Kržanić V., Šumić I. Antin. Devčić Š., Sisarić A. **Brusje** (Hvar) od 1 siečnja do konca 1892: Miličić Stjepan, Miličić J. Ivanov, Pandol P. Cvitanov, Pandol I. Petrov, Zoranić N., Mihovilčević I. Fioravante. — **Lovreč** do konca g. 1892: O. Kleme Sarić, Olujić A., Frankić A., Petrićević I., Vulić J., Zekan I., Vrvilo I., Kunac B., Grubišić A., Juras P.

(Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 17 Lipnja 1892 Br. 4.

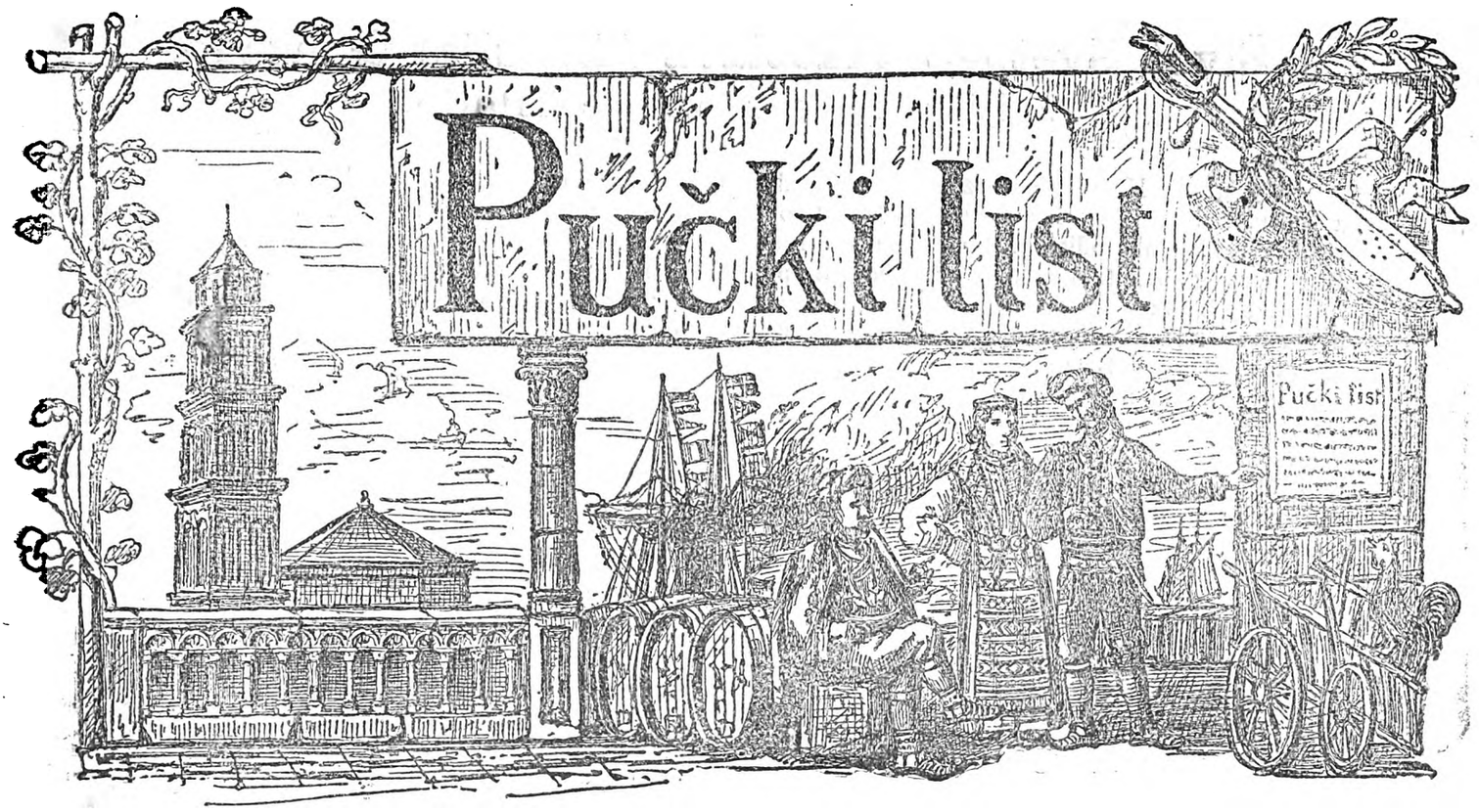

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šolju se na Uredništvo.

PUKLO JE!

Nismo se za ništa bojali, pogodili smo a za našu nesriću, pitanje puklo je, Italija je trgovački ugovor prihvatila! Na 3 ovoga miseca bilo je vićanje u talijanskom saboru u Rimu, hoće li se, neće li se prihvatit ugovor sa Austrijom. Bilo ih je koji su se tomu protivili, ali većina je bila za ugovor, 63 glasovali da se ne primi, a 181 da se prihvati i bi prihvaćen. Govorilo se i o vremenu, kada će se po ugovoru moći trgovati. Ni potla šest, ni potla tri miseca, kako je vlada austrijska od Italije tražila, već bi glasovano u Rimu, da se odmah i to na 20 ovoga miseca otvore talijanskomu vinu vrata u trgovini. Hoće li baš i na ovo naša vlada pristati, mi još neznamo, ali da je pitanje puklo, da je trgovački ugovor, prid kojim smo toliko prèdali, prihvaćen, to znamo, i to ti evo, puče, neveselim srcem danas javljamo.

Kada smo u broju 15om lanjske godine našega lista, bojeći se filošere i trgovačkog ugovora „Dva biča“ pisali, našlo se je ljudih, koji su nam zamirali, da puk bez razloga plašimo, da trgovački ugovor neće bit primljen. Naša se je izkolila, jedan bič eto nas je zaletio. Mi smo pisali, jer smo očitu pogibelj pridvigjali, jer smo gorke nevolje, ljute potribe našega puka poznavali, te i ako danas opet se pera laćamo i o tomu pišemo jest stoga, što nam srce nemore da trpi, da se tvoji krvavi trudi, puče, u trgovini batale, da u bezcinje propadaju. — Francuska, velika dosad prijateljica našega vina, nagodila se je sa Španjolskom i Grčkom, ora će od tamo uz jeftinu cinu dobavljati za se vina; a kako se ne gleda dobrim okom sa Austrijom, udarila je na naša vina visok namet. Za Francusku dakle ništa. Prusija prima naša vina, ali hoće da u njegovu soku bude nikoliko stupanja žestine, što toga neima, a tada odredila je i ona na naša vina dosta visok namet. Eto i tu nam je put ra pô zatvoren. Naše vino hodilo u Magjarsku, ali tu će poplaviti talijansko vino i jeftinim cinam naše suzbiti. — Uhvaju se niki, da će se otvorit našemu vinu trgovina za Mletke kao i prije što je bila. Jest istina, da je naše vino u Mlecim puno obljubljeno, ali nije pivo što je prije bilo, nisu Mleci danas bogati što kao što su jednoć bili. Ćorava nada dakle i tamo. Pa ne samo u vanjskoj trgovini, nego uz mali porez od samo fio. 3:25 nov. i jeftinoću vina u Pulji bojat se je, da nam u istu našu kuću talijansko vino ne dogje i našemu se ne nametne.

Nije puno što je častni zastupnik Bulat u Beču rekao, od 4 do 5 milijuna kukavna naša Dalmacija pritrpiće po ovom ugovoru godimice štete na vinu. Ovi brojevi puno govore, ne triba slova da mi nadodamo. Hoće li vlada ovu štetu čime nadoknaditi i čim bi mogla kad bi bila — o tomu će „Pučki List“ drugi put u druge gusle zaguditi.

Posao je sada gotov, Dalmacija je ljuto ranjena, što da radiš, puče? — Sada, kada smo ti svu gorku istinu kazali, reći ćemo ti i ovo: daj se razabranju, ne skončavaj, ne gubi uhvanja i ako je ljuta rana uhvamo se da nije smrtna. I ako su nas sa svih strana, kako vidiš, sklopili, ipak naše je vino dalmatinsko po svojoj vrsnoći jačine, ljubkoće, crvenila takav junak da more svakomu drugomu odoliti i mimo druge u svit proboditi. — Imali smo ovih dana prigode da govorimo sa najvigjenijim osobam i trgovcima u gradu, koji nam zajamčiše, da dičan glas, što ga naše vino u svitu uživa, uvik će mu prijatelje, kupaca pribaviti. Evo u čemu smo štetni: neće biti više visokih cina kao dosada, neće se sve na jedan mah s reda razprodavati, ali naše dobro uregjeno vino uvik će uz sridnju dobru cinu po svitu hoditi, da tugja vina svojom vrstnoćom napravi i začini. Čuvaj dakle tu njegovu vrsnoću u zriloći na grozdu, urednosti u konobi i ne gubi uhvanja, puče, a sve što se bude za tvoju korist i tvoje vladanje u ovom poslu doznalo javljaće ti tvoj

Digitized by Google

Pučki List.

Život Svetoga Vikoslava (Aloizija) Gonzage,
Zaštitnika kršćanske mladeži.

U gradu Kaštiljonu, države Lombardske u Italiji, rodi se Vikoslav godine 1568 od bogatih i velikaških roditelja. Odma u času poroda Bog Svemogući hoti nad njim svoju milost pokazati, te majka njegova obolivši žestoko i neuhvajući se više u nikakovu ljudsku pomoć, zavitova se Bogu i Blaženoj Divici, da ako ju mimoigje smrt i zdravo dite porodi, da će to dite bit Bogu posvećeno i da će ona šnjime bosonoga pohoditi Svetu Kuću Blažene Divice u Loretu. Milostivi Bog usliša molbe te pobožne majke, ona ozdravi od teške bolesti, porodi sritno sina, komu postaviše ime Vikoslav. Otac njegov bijaše vrhovni zapovidnik španjolske vojske u Italiji. Po običaju onoga vrimena, hotio je, da i njegov sin Vikoslav ulize u vojnički život, i oca u časti naslidi. Ali malomu Vikoslavu nikako srce nije moglo uz to pristati. Od svakoga raskošja i bogastva, od svake zabave i veselja on je bižao, te bi se sakrivao u crkvu i slušao pobožno službu božju. Došavši na dobu od devet godina pošalje ga otac u veliki grad Florenciju, da tu škole izuči i svitu se privikne. Priporuči suviše svojim prijateljima, da ga vode na igre i zabave, da se svitu priuči, jer da ga je odredio u vojničku službu postaviti. Dogje Vikoslav u Florenciju, ali dok njegovi drugovi skitahu se i zabavljahu po gradu, po kazalištim, on nije nego za dva puta znao, onaj to jest što ga je vodio u školu, i drugi kojim bi išao u crkvu. Nahodeći se u društvu ostalih mladića, nikada se nije iz njegovih ustiju niti jedna nepodobna besida čula, a bi li od drugoga na njegove uši došla, toliko bijaše čedan i sramežljiv, da bi se vas u licu zacrvenio i od stida bi glavu pognuo, te se odmah od rgjava društva odalečio. Dok su drugi zalazili u kazalište i na zabave, njemu najmilija zabava bijaše kuća Božja, crkva, gdi bi od srca Boga molio. Jedne večeri prid sutom pogje o stolnu crkvu, i ugledavši na velikom otaru sliku Majke Božje, tako mu omili božansko lice Majke Marije, tako mu srce bi onog časa uzigrano, da dičak od devet godina kleknu na otar, sklopiv ruke, i pogledajući na sliku Majke Božje, roneći suze moljaše Divicu Mariju, da ga brani od svakoga griha, a na uzdarje one večeri, on joj se zavitova, da će čist u duši, čist u tilu, čist u srcu i pameti priko svega života na čast njezinu živiti. Sada kada se je Vikoslav po ovom zavitu u ljubavi i štovanju sa Blaženom Divicom združio, želja njegova bijaše da se i sa Gospodinom združi. Dan prve Pričesti bio bi za nj najveseliji dan života. Ali ko da ga na tu nebesku gozbu pripravi i privede? Otac je uvik nastojao da sina u vojnike postavi, za drugo mu misao ne bijaše i s toga ga povrati opet kući svojoj. Eto sriće njegove. Dogje jednog dana u kuću njegova otca nadbiskup milanski Sveti Karlo Boromejski. Opazi dičaka, i videći da je višt i naučan u nauku kršćanskomu, upita ga: A jesi li pristupio na Sv. Pričest? Nisam još, odvrati Vikoslav, žalostnim glasom, po čemu je Sveti Karlo razumio želju srca njegova. On ga isti za nikoliko dana spravi i on ga isti svojom rukom u dobi od 13 godina za prvi put pričesti. Od tog vrimena niko nije mogao više Vikoslava od crkve odiliti. Prvu milost što je od Gospodina prosio, bijaše ta, da mu pokaže put, kojim da u životu krene. Prva mu misao bijaše, da pogje u strogi red Karmelitanaca. Majka ga od toga stala odvraćati. Što misliš, sinko, od svoga života; vidiš, kako si slaba zdravlja, a hoćeš još u strogosti i pokori reda da ga prije vrimena skonča? Vikoslav učini po želji materinoj, ne podje u Karmelitance. Ali sasvim tim želja ga je uvik vukla, da se od svita odili i u koji pobožni red stupi. Na dan Uznešenja Blažene Divice Marije, ili Velike Gospe, pristupi na Svetu Pričest i u žarkosti duše svoje roneći suze prid propelom moljaše Boga, da mu očituje, u koji bi red stupio. Ču glas niki unutrnji, koji mu govoraše: Ulizi u družbu Isusovu, ali prikaži namiru svoju prije izpovidniku. Veseo Vikoslav pogje i u ispovidnika i kazav mu sve što mu bi s Božje strane objavljeno, zamoli ga, da bi se zauzeo kod poglavice Isusovaca, neka bude primljen. „Lako je za poglavara Reda, nadoda mu izpovidnik, ali kad si čuo glas Božji, triba da čuješ i glas tvojih roditelja, koji su ti za Bogom prvi na zemlji“. Pobožna i kripostna majka njegova blažena bijaše, što će sina u svećeničkom odilu moć viditi, ali otac nikako nije hotio za to znati. Zovnu ga jednog dana k sebi i zapriti mu oštrim ričima, da baci iz glave ono što je namislio, jer na to nikako on pristati neće. Vikoslav, pun Božanskog zvanja, srčeno ocu odgovori: Oče, ti se mojoj volji protiviš, ali znaj da me Bog isti u družbu Isusovu zove; ne mojoj dakle, već Božjoj ti se volji protiviš“. Otac, videći da ga nikako odvratiti nemože, odvede ga na putovanje po gradovima Italije ujedno sa mlagjim bratom, nebili mu kako u svitu ona misao izčeznula. Ali dok mlagji brat polazijaše na zabave i veselja, Vikoslav svegj u crkvi na molitvi i pobožnim dilim. Jeda li bi ga ikako otac od svećeničkoga života odvratio, učini ga kao prvorogjenoga naslidnikom i gospodarom njegove kuće, i kada isti car tu njegovu odluku potvrdi, Vikoslav odreče se svega toga i primetne svoje pravo na mlagjega brata. Dogodi se uz to, da ljuta bolest zaleti oca njegova, te nahodeći se na smrtnoj postelji, zovnu sina Vikoslava, te će mu ganutim glasom reći: Što od starosti, a što od bolesti, evo vidiš, sinko moj, na što sam spao, vidiš, da sam blizu groba. Ja ću umriti, a ti kako da ostaviš sve naše veliko dobro, svu našu starinsku čast, komu da ostaviš žalostnu majku, komu mlada i nejaka brata? Na ove ri-

Digitized by Google

či poliše suze Vikoslava, ali odmah čuteći u sebi glas Božji, ohrabri se i reče: Oče, sveta je dužnost pokoriti se volji svojih roditelja, ali što voliš, oče, da se pokorim tebi, ili Bogu? — Tad uvidi otac, da tvrda vira i sveto zvanje iz njega progovara, pusti ga, nadodav ove riči. „Kada veliš, da te baš Bog zove, idi, dragi sinko, kada te on zove, a pratiće te moj očinski blagosov.

Mladić u najlipšem cvitu, u dobi od 20 godina, od visokoga roda i plemena, baštinik velikog bogastva, naslidnik najveće časti u knežiji njegova oca, svega se toga odriče, zatvara se u samostan, čini zavite siromaštva, divičanstva i Bogu svoj život posvećuje. U redu Isusovaca bijaše Vikoslav svojim izglednim kripostnim življenjem kao sjajna zvizda. Svak se je ugledao u njegovu pobožnost i svetost. U propovidanju riči Gospodinove. u uzgajanju kršćanske mladeži, u pomaganju i tišenju nemoćnika, u svačemu se je pokazao pravi sluga Božji. Ali kratak bijaše njegov život u ovoj dolini suza. Onih godina harala je po Italiji strašna kužna bolest. Zahvati i grad Rim, gdi se je nahodio Vikoslav, koji baveći se okolo bolestnika, oboli takogjer kužnom bolešču. U toj bolesti jednu milost u Boga prosijaše, da mu udili vrimena, da se dostojno pripravi za polazak s ovoga svita. I zbilja, dok drugi naglo od ove bolesti umiraše, Vikoslavu Bog dopusti, da za tri miseca bol trpi. I u istinu on je svoju bol pravom kršćanskom ustrpljivošću podnosio, svaki se gotovo dan pričešćivajuć, po cile noći Boga moleći i uvik napominjajući riči Apoštola Sv. Pavla: želim se se rastaviti od ovoga svita i s Bogom združiti". Dogje zadnji čas rastanka, te Vikoslav angjeoski mladić, zazivljuć sladko ime Isusovo i Marijino i govoreći na vas glas ove pobožne riči: U ruke tvoje, Gospodine, pridajem duh moj, priminu i u kraljestvo slave Božje duh njegov odleti.

To se je dogodilo na 21 miseca Lipnja godine 1591.

Crkovni Zgodopisac.

Oj Gumino!..

Oj Gumino, visoka planino,
S tebe mi se vidi Sarajevo,
Pod tobom je jedno selo malo,
U tom selu devet kuća ima,
I svih devet jednu kozu pase,
Još se hvale, da se dobro hrane,
I da koza drugu sisu ima,
Da bi njima smoka priticalo.
Megju se se oni zavadiše,
Ter kućica devet sagradiše,
Megju sobom složno utvrdiše,
Da u čiju kuću koza ugje,
Nek je onoga i koza i mliko.
Jedno momče vragometno bilo,
U kućicu ružu usadilo,
Kad je koza ružu ugledala,
U kućicu odma ulazila,
Ter njegova i koza i mliko!
Kad se momče koze dobavilo,
S kozom borme njivu pogujojilo
I u njivu proju posijalo,
A kada je žito ponaraslo
Velikomu mišu do kolina,
A malenoj žabi do trbuha,
Onda momče nagje žeteoce:
Muha ženje, komar snoplje veže,
Pa kad se je podne primaknulo,
Il ti, pobro od obida vrime,
Povališe velikoga brava,
Po imenu crvenoga mrava,
A kad se je obid pripravio,
Tada momče sopru namistilo,
Pa sidoše za sopru gotovu,
Komar trati mesa debeloga,
Muha srče čorbe pogrijane.
Kad se komar mesa natrošio,
Onda sio, pa se odmorio,
Na dušek se lipo uzvalio,
Pa dozivlje muhu udovicu:
Dušo moja, muho udovice,
Skini meni čizme sa nožice.
Posluša ga muha udovica,
Skidajuć mu ćizme sa nožice,
Istiže mu nogu iz bedrice,
Kad to vidi komar čelebija,
Na jednu se nogu podignuo,
Ter uzimlje drinovu toljagu
I udara muhu po trbuhu.
Tu se poče muha jaloviti,
A i komar kod nje bocim biti,
Pa besidi muha udovica:
Ne udaraj, komar čelebija,
Jer ja imam i boljih junaka;
Gundevalja cara čestitoga,
Štono su mu krila pozlaćena,
I obada pašu velikoga,
I još konjsku muhu izpod repa,
Mogu poći za koga mi drago.

Priopćio
Janko Marinović.

Nesloga naša nevolja.

Neka nas je malo, neka smo siromašni, i dosta dapače mnogo zaostali u prosviti i napridku, ipak ovih zadnjih godina dobričak smo se pomakli. Po našim selim, varošim i gradovim uregjeno je dosta luka, probijeno puteva, sagragjeno dosta crkava i župskih kuća, izkopano dosta voda, ponapravljeno prilično groblja, otvoreno pučkih škola, pokupljeno gospodarskih zemalja, osobito od demanija. Dali kako smo za stotine i stotine godina bili prisiljeni bez pristanka boriti se za Krst častni i slobodu zlatnu, a od naših gospodara zapušteni i zanemareni, mnogo dapače i priviše je potriba, koje imamo još namiriti. Dok te potribe namirimo, dok svakoj stanemo na kraj, dugo će vrimena proći, dosta će vode proteći. Koliko li naših sela neimaju komad puta, da tebe Bože žele, pitke vode za kuću i blago, osobito kad zvizdan zapeče i zatvore se oblaci, koliko li naših mista odavna ne vapiju da im se otvori škola, da im se po-

Digitized by Google

napravi ili sagradi Crkva, nek se narod bez Crkve ne odmeće od Boga i od svete Vire? Nu ruku na prsi, i red nam je priznat i izpoviditi da smo mnogim našim nevoljam sami krivi, da je nesloga najveća rana, koja nas toči. Poznamo sela, koja su potribna puta, vode, crkve, diobe seljanskih muša, kao ozebao sunca; pa kad se pop, glavar i načelnik stanu, da što koristna učine, na misto da se svi seljani uhvate za jedan štap, netom pukne glas da će se raditi put, kopati voda, graditi crkva, diliti seljansko, odmah ti nastanu u selu stranke, i pojavljuju se svakojake razmirice. Dignu se komšiluci, što će nam put, ako nam neće biti izpod kuća? Čemu nam voda, ako nam neće biti na hitac kamena od kuće? Rad šta nam Crkva, ako nam neće biti uz kuće? Čemu nami luka, mandrač mno dignu se kuće na brdu proti onim na moru, neka mornari, i ribari sami rade i troše, ako im je od toga potr:ba, ali nek se na selo nestavlja harač? I u ovim prigodam podigne se sila ovakih i sličnih prigovora. Te mi poznamo sela, koja pokle nego su teškom mukom postigla, da im se gradi Crkva ili župska kuća, nemogla se nikako složiti, gdi da se gradi. Ajde izvadjaj komešijune na lice mista, napravljaj utoke i tužbe do Biskupa, do Vlade u Zadru, do Beča i ćak do Rima, miri *špagom* nek Crkva ili župska kuća bude ni više ni manje nego na srid sela. Da, nek nebude nikomu krivo, ali opet svakomu nezgodno. Ljudi božji tako nevalja, to je naopako. Istina u tome je mnogo do našega položaja, dali ipak nije u redu. Mnogo je do toga, što su naša sela raztrkana, te nije se čuditi, da svaki komšiluk, svako pleme litilo bi navrnuti vodu na svoj mlin. No to niti je pravedno niti pošteno, niti koristno; jer dok komšiluci sastavljaju selo, valja da se vladaju po onoj svi za jednoga, i jedan za svakoga, da ne zaborave kako slogom rastu male stvari a nesloga sve pokvari, da budemo li tako gonili, nikad nećemo makac, nikad nećemo progledati, niti za pedalj napridovati.

U zakonu je odregjeno da svako muško čeljade od osamnaeste do šestdesete godine radi mukte za seljanske potribe pet nadnica na godinu. Pomoću toga zakona i malim troškom iz občinske i vladine skrinje koliko se nebi moglo svake godine koristi učiniti? Ali koja nam hvajda od toga zakona, kad s naše nesloge, i da nebude gorega zla, ostaje mrtvo slovo! I ostati će mrtvo slovo na našu štetu i sramotu, dok se svi nestavimo kao jedan čovik raditi za naše zajedničke potribe.

Ove naše riči mogli bi dokazati čvrstim dokazim, i nabrojiti više sgoda i prigoda, te navesti po imenu sela i mista, u kojim se dogodilo sve što smo letimice spomenuli. Nego, da se komu ne zamirimo, bilo radi ukora ili pohvale, sve to izostavljamo. Svakomu a osobito našim seljanskim poglavicam stavljamo ove beside na dušu. Svima pako dovikujemo onu našu staru, mudru i pametnu izreku: Složan kao mrav, snažan kao lav. *Glas iz puka.*

Naše šume.

II.

Prvim putem pisao sam u opće o šumama, a sada ću da besidim, kakve grdne i teške poslidice nastaju, ako se šume unište i šumsko tlo ogoli. U našoj zemlji ne pošumljuju se brdine i strane, da uzgojimo bogzna kakovo drvo za prodaju i vanjsku trgovinu, nego se za tim ide da se stalno uredi šumsko gospodarstvo, to jest valja gledati, da nam šume neprikidao namiruju sve naše domaće potribe, a to tako: da ih nikada ne ponestane, nego što se drva godmice trati, triba gledat, da se opet uzgoji. — To je

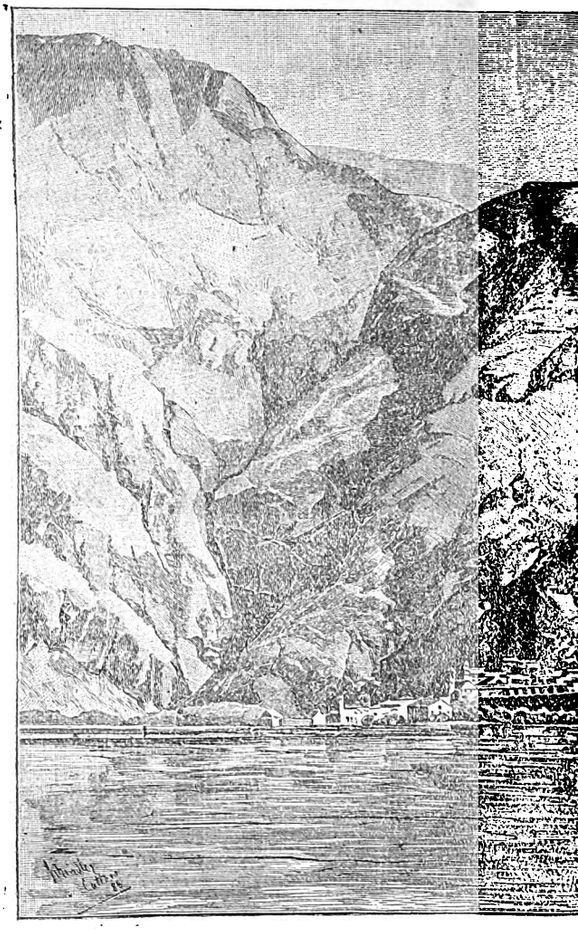

jedan razlog rašta se pošumljuje, a drugi je još važniji razlog taj: da se pošumljujuć promiče opće blagostanje i dobrobit cile zemlje i tu nima brige nas za novčani dobitak. Ovi zadnji razlog vridi baš za našu Dalmaciju, te ovo triba da razjasnim, jer baš ovo mnogi neznaju, te iz toga neznanja eto i krivog zaključka, biva oni misle: šta nas muče i globe, kad i onako za naše šume neće niko nigda ni pribite pare dobit. Da vidimo na čemu smo!

Drvo je glavni šumski proizvod. Bez drva čovjek bi kuburio, nebi vala ni živit mogo. Osim drva daju nam šume različite šužitke, koji su potribiti težačkoj ruci. Nu sve je to još ništa pored onoga, što šume koriste s' općeg gledišta, biva s' gledišta dobrostanja cile zemlje. Da nu nabrojimo sve te opće koristi, pa kad ih izbrojimo, onda ćemo ih u kratko rastumači. Stara

Digitized by Google

je stvar, da šume uzdrže stalnu klimu (podnebljе), da poboljšavaju i umnažaju dobrotu i rodnost zemlje, da nas brane od prirodnih nezgoda, da čiste zrak, pa tako kripe u zdravlju sve što je živućega na zemlji, a najposli, da svojim lipim zelenilom, te kitnjastim dubravama, krase i uliepšavaju rodna nam mista. Naši stari bogme su bili prijatelji šuma. Ta šuma im je bila zaklonica od svih nezgoda, a u šumi i naša narodna pisma kraljevaše i kraljuje.

Mlado momče, kršno curče, kud će da zapiva, nego kad kroz gustu šumu odmiče, kud će čobanče da u sviralu zasvira neg' u šumi? Bez šuma nima brate težaku veselja. Ako

tor.

se pako šume opustoše, ako se šumsko tlo ogoli, onda svih tih božjih blagodati nestane. Cile zemlje iznenada zakukaju, nastane jad i nevolja i nenadajuć se. Žalibože mi smo već podobro ositili, i da se nije u ovo zadnje vrime skočilo u pomoć pošumljenjem, bili bi trenom dospili u veliku nevolju. Koliko i koliko naših mista nima po cilo lito vode da se napije? Kakva je to nesrića, može samo onaj znat, koji je u tim mistim rogjen. E, kaže se: nima ni vode, a kad si to komu rekao onda se zna, da taj pod božjom kapom ništa nima. Virujte to se sve dogagja, gdi su šume uništene. Kako ćeš tu da vrila nastanu? Kiša padajuć naglo ili polako nima gdi da se ustavi, nima zemlje da je upije, nima listnata stabla da je zadrži, nego sve pane, što no reknu ko iz kabla, pa onda eto povodnja, za niko vrime vode i priveć, a do malo crkni od žegje. Dočim da je u tim mistima gustih šuma, sve bi drugčije bilo. Voda bi se zaustavljala na lišću stabala, te bi malo po malo na zemlju padala, koja bi je u se upivala, a nebi ni potočina bilo gdi bi se na jednom mistu mogla da nakupi, da povodnji nastanu, nego li voda dalje i sve dalje u zemlju prodirala, te se pod zemljom na jednom mistu gdi je zemljište nepropustno zaustavila, pa kad bi se taj naravni podzemni kotao vodom prinapunio, voda bi našla niko propustljivo misto gdi bi oticala, te tako nastaju vrila. Mislim da je ovo svakomu razumljivo. Suša nas kroz cilo lito umita. Baš kad bi tribali kiše nima je. Zna tri, četri miseca proć, a da ne porosi. I tomu je donikle uzrokom rašumljenje. Svak zna da zemaljske vode 'lape, pa iz toga da nastanu oblaci, a iz oblaka kiša, a bogme, ako iz zemlje nima šta da izlapi, e onda neće ni često kišiti.

Učeni su ljudi uvidili, da šume diluju i na jednakost klime, biva, da su one uzrokom, što u pošumljenim mistima razmirno mnogo više kiši, nego u zemljama gdi šuma nima. Ta ima takovih pustara gdi jedva igda da je kišilo. Da pako šume čiste zrak i da nas u zdravlju kripe, najbolji su svidok gracki i bolesni ljudi, koji planduju i liče se samo u zemljama, koje šumama obiluju, a to i svi mi znamo, da je čoviku ugodnije kad kroz šumu ide, nego da dere golu stranu. Kod nas bura, a drugi vitrovi strašniji su i bisniji nego u drugim zemljama. Nima vitar kud da se ustavi, pa bisni, ko slobodno mu; nema ko da ga ustavi. Šume poboljšaju i umnažaju rodnost tla. Gdi je šuma tu nima goleti, tlo neobraste dračom i korovom, šumsko lišće (šušanj) pritvara se vrimenom u dobru zemlju. Šume uzdržaju tlo; zemlju bolju neodnose povodaji, nastaju plodne doline, provale, klanci itd. Lipota mista i to se gleda. Komu nije drago, da mu se reče „alà si se brate u lipom mistu rodio"? Komu nije drago, da mu je prid kućom omegjašana ograda puna dubovine, da po njoj banuje, piva, u frulu svira i počiva? Dakle nam šume mista lipšaju.

Ima još iljadu stvari, koje bi mog'o nabrojit, al' ko bi sve izkazao. Mislim da je i ovo dosta, a da se uvirite o koristi šuma, i to o općim koristima za cilu zemlju i za njeno dobrostanje. Valja da priznate, da se bez šuma nebi moglo živit, jer dobro veli naša pisma: „teško Klisu, jer je na kamenu".

Za ovaj put dosta, a drugom zgodom, eto me opet.

Ivo Cipiko.

Grad Kotor.

Kada putnik putuje Dalmacijom najmiliji kraj, što mu oku ugagja, jest Bokakotorska. Kod rta *Oštro* kada uniđeš brodom raztvara ti se zaliv bokeški kao jezero. S jedne i druge strane rasijane kuće, nike pri brdu, nike na samom moru, a gole visoke planine penju se povrh njih nebu pod oblake. Vidiš Ercegnovi, Verige, Risan, Stolivo, Prčanj, Dobrotu, Muo, pa eto te prid Kotorom, koji se je pod planinu zavukao. Grad Kotor, kako se i na našoj slici vidi poliguut je na moru, al

Digitized by Google

nad njim se nakvičile strmene litice crnogorske planine, ne bi reka' sad će ga poklopiti. S toga je grad u sebi zbiven, pašu ga svega naokolo zidine, te se more iz njega samo kroz tri vrata. Vanka zidinâ pri podnevu imade krasnu obalu, pristanište parobroda, ugodno šetalište gradskoj gospodi. Grad broji do 3 hiljade stanovnika, koji se dile na katolike i grčko-iztočnjake, te jedni i drugi imadu u gradu svoga biskupa. U gradu imade puno katoličkih crkava, izmegju koji znamenita je crkva Sv. Trifuna, pokrovitelja Kotorana. Spominje se još u Kotoru staro društvo „mornarice". Kotoranin, kao svaki Bokelj, jest čovik ozbiljan, tvrd na besidi, junačkog srca. Odiva se vavik po narodnu, govori čistim hrvatskim jezikom. Kotoranin je dosada bogato živio sa velikim brodovima na jidra, ali ovi propadoše, propade i trgovina u Kotoru, s toga je Boka i Kotor najsiromašniji kraj naše zemlje. Kotorani da prižive danas idu većinom po moru, osobito ih je dosta na Lojdu, a drugi kod kuće rade okolo loze, buhača, masline a štogod i ribom se bave.

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Novi kod Trogira na 1 lipnja. Amo litina sasvim dobro. Loza urodila, da je pravi božji blagosov. Bože nas samo sačuvaj od krupe. Bolesti nije viditi, a naš težak isto je poškropio raztopinom modre galice. Rese na maslinam prilično. Vina za prodaju biće ovdi do 1000 etolitara. Cina mu izmegju 12 i 15 fior., buhaču 8—10 novč. kil.

Starigrad na 1. — Cina buhaču od 10—14, crkovni se prodao po 15 novč. Vino crno dobre vrsti po 14 novč. litar, 10—11 fior. etolitar. Sidela, skuša malo. Riba je puno skupa (crneji po 50 novč.) meso po 60.

Baškavoda na 2. — Loza i maslina prilično, uzdat se je sridnjoj litini, samo Bože daj da dogje do ruke! U moru lova dosta. Prolitos tunja ulovljeno do 15 hiljada kila, ovoga mraka srdelâ se lovi na hrpe. Eto neka Bog blagosovi i bidnoga ribara!

Svinišče (*kod Omiša*) na 2. — Bajame nikakve, krušaka, jabuka neloše, višanja mistavo, žito bilo sridnje, loza iznila dobro i do sada bez ikakva upatka, a unaprid Bože u ruke tvoje. Vina imade još za prodaju i vrza se od 12 do 15 for. — U marvi nije bilo upatka. Pčele imadu paše jer žurno rada.

Koprivnica (*Slavonija*) na 2. — Litina u ovom kraju nije najgora. Žita, raži, ječma obilno, kukuruzu hoće se kiše. Trišanja ništo malo, voća drugog slabo, a grožgja na vinogradim posve slabo.

Bačina na 2. — Suša velika, šenica, žito, sočivo posahnulo neće ni simena biti. Rese na maslinam dosta. Loza dobro. Buhača polovicu lanjske. Duhan je posagjen, ali hoće mu se dobre kiše.

Vrbanj (*na Hvaru*) na 3. — Loza dosada Bogu fala zdravo, pokaziva lipa ploda. Buhača posve slabo. Cina mu od 10 do 10 1|2 novč. Vino po 11—12 1|2 etol.

Gornje Primorje na 2. — Mladi ove godine da Bog pomože. Buhača je lanjska pola, al je baš izvrstan, jer zanj vrime ugonenilo a bran u više navrata. Zažeglo ko o ilištaku. Rani kumpiri zažutili, žitu je pritužilo, sočivu ni spomena a i drugoj zeleni došlo do nokata. Bajami kupljeni o Jozipovu, jabuke i trišnje jadno a višnje ko da si ih nasuo. Loza i maslina nosi prilično, al daleko je polje do usta. Bože pogledaj i na nas!

Šumartin (*na Braču*) na 3. — Zadnja bura oštetila je vinograde. Zeleno povrće slabo se miče, jer neima mokrine. Maslina sasvim dobro, samo što se niki težaci tuže, da se je ukazala uš. Bajame bura omlatila. Mladom buhaču cina 10 novč. Ribarim lova slabo.

Žrnovo (*na Korčuli*) na 3. — Na lozju i maslinam roda dosta, i žita dobro dojde li kiše, u puku lipa zdravlja. Buhač je obran, dobre je vrsti, za cinu mu se još nezna. Lanjske se je godine prodao po 70 novč. a Žrnovo našlo ga je od lani 30 do 40 kvintali; ove godine za polovicu lanjske.

Sv. Nedilja (*na Hvaru*) na 3. — Vinogradi dobro, buhača malo, vrst izvrstna, ali kupaca još neima. Zdravlje nije loše, samo dica ništo polegla. (Naše selo lipo napriduje. Jedan dobroč.nac darovao je mistu veliki novi dobnik (reloj) koji će bit postavljen na pučku kuću, da puku dobu, ure kaziva).

Ston na 4. — Buhača ove godine više od lani, žito nije loše, vapi kišu. Masline, vinogradi dobro, a a tako isto trišanja, višanja i drugog voća. Na našem pazaru ove su cine: Bila vuna oka fio. 1:30, crna 1:60, Sir kozji kil 60 nov. ovčji fio. 1. Mladi kozliči 1:50, janjci 2:40 na glavu, trišnje od 5—7 nov. Ulje kvintai 30—33 fio. Buhač zeleni 7 1|2 kil, suhi 25. Sieno 4—4 1|2.

Razgovor na Poljudu.

Splićanin Duje, sin mu Marinko i Kaštelanac Toma.

Duje (*goni tovarčića*). Ču....u....u.... krepa!

Marinko. Ala, ćale, ča je nalila voda u *fošu*, moga' bi se kupat. Da je mali Frane *barba* Jere, on bi zaroni ka' žaba. Asti ga, je skače, on bi svrh gjige u more.....

Duje. Berekin ka' i ti, neka smo svoji, ni mi drago da greš š njin, znaš! — A je baš natopilo Bogu hvala. Ovo je, moj sinko, dar Božji, ova kiša vaja ka' zlato za lozu, za maslinu, za *frut*, za zdravje, *inšoma* za svašta.....

Toma. Hvaljen Isus!

Duje. Vazda budi i Marija! Oh parun Tomažo, kud vi to ranije iz grada?

Toma. Nisam ja Tomažo, vengo Toma, šta češ me ti krstit talijanski, kada me je *kurat* na krštenju hrvatski krstio. — Evo grem ja na brod, valja mi se na vrime vratit, ma kud ti, brate, iza ove kiše u polje, gdi češ bolan ugazit?

Duje. Toliko da me ni kod kuće, čaće te dug je dan, najgore doma' stat, kad se nima posla...

Toma. Imaš doniklen razlog, ka' za te negovorim ništa, ma šta di te sobom vodiš, gré li na *skulu* ti mali?

Duje. Ali san lud?! Ja moje dite na *skulu*, da mi se s tujon dičajinom uzberekina? Ha! ha! Jesu ga upisali i nike su *multe* dolazile, plati san, ma neka moje dite s namon stoji...

Marinko. Jeman ćale i *libar* početnicu, ča mi je kum Mate kupi', kad sam se ono krizma lani u Sv. Duje.

Duje. Je, zdravja mi moga, jema i *librić* od slov'. Šior Mate, ča no prodaje *butigu na pjaci* darova mu je.

Toma. Ah mali! a bi i tebi bilo drago hodit na *skulu*?

Marinko. Eh bome! volij bi za neznan ča; zna bi štit, pisat, *kantat pištulu* ka' mali Oparin.....

Toma. Čuješ li i vidiš li kršćanine božji šta dite govori. Ti si mi se, Duje, ka' hvalio, da nećeš po nijedan način dite u skulu, a Bog ti pamet prosvitlio, neznaš da je to tvoja šteta i sramota. Danas čoviku valja znat štit i pisat koliko god oni tvoj vinograd. Ma promisli se, čoviče božji, a nisi miga dite imaš pamet, da razumiš, dogje ti kakvi poziv od suda, od občine, dodje ti metnimo pismo od prijatelja izvanka, ti neznaš štit, nezna tvoj mali, valja da greš u drugoga, da drugi zna' tvoje stvari. Hoćeš li kakvi *konat* račun da učiniš valja ti se drugomu molit, a neka ti dite, kad gre na *skulu*, zapiše, miran si da ga neš zaboravit. To je u kući za tvoju korist i tvoj *komod*. A pa čuješ li ga kako bi on želio u crkvi *kantat*... Ja imam maloga, ove godine izlazi iz *skule*, on zna odpivat misu hrvatski, latinski, piva pištule od svaki dan, kada su blagdani, večernje, joh, Bože moj, ja sam mu otac, pa mi baš srce uživa, kad ga u crikvi čujem. I od sveca svit se skupi na ulicu pod murvu, pa nam štije pisme, pripovidke, dogagjaje po svitu. Evo san ga baš jutros upisa' u „Pučki List" mira mi da'. — Neka grè fiorin, ma neka mu je *libar* u rukam, volim da mi štije, nego da berekina po selu! A čekaj, moj kume, a kad ga kraljeva služba zapane?

Digitized by Google

Duje. To mu je ka' slava ocu, i stariji mi je u Poli.

Toma. A zna li on štit i pisat?

Duje. Proklet slova, nisan ni njega sla' Oli *pari* mi se da jesan, ma onda je bilo talijanski, pa nì moga'!

Toma. A ko mu piše knjige doma? Ako nezna on, valja da mu drugi piše, a bome ne će za ljubav valja ga platit.

Duje, Eh *bravo*! Ovi *Tudešci, Triještini* oni mu pišu, a za svaku knjigu brž banicu ili dvi, nikidan je pisa' baš o tomu, ža' je i njemu sad, a ča ćete...

Toma. Eto vidiš li sad na oba oka kako je i šteta i sramota ne umit štit i pisat. Tvomu je sinu sad u Poli ža' da nezna, pa će bit i ovomu ža, a ko' je kriv? ti otac, tebe će proklinjat. Ako ćeš dobra sebi i svojoj dici odmah ovoga maloga šalji na *skulu.* A za berekine neka te ne boli glava. Istina je ima berekinaste dice i u skuli; ali su pod okom i šibicom učitelja koji ih pazi i gleda. Odmah ga sutra pošlji na *skulu,* pa ćeš spomenut šta sam ti danas na Poljudu reka'. I ostaj mi, sbogon Duje.

Duje. Ma jemate sto razlozi, paron Tomažo ali san se bi zavitova nikad u skulu...

Toma. Ne boj se za taj zavit, nećeš Bogu odgovarat. Poslušaj ti mene, neš se pokajat. Sbogon Vam!

Duje. Bog s vami i Divica Marija. Eto ću vas baš poslušat, *provaću* po nediji ga poslat. Dobar vam put. — Sbogom!

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Počam od 7 ovoga za tri dana veliko se je slavje obavilo u Budimpešti za proslavu 25 godišnjeg krunisanja Njegova Veličanstva. — Došlo prošlih dana do 300 najvigjenijih Rumunja glavom kralju u Beč da mu se potuže na zulum i nepravde Magjarâ. Kralj ih nije primio, oni pismeno svoje tužbe prikazaše. — U Češkoj u Przibramu dogodila se velika nesrića. Upalio se rudnik od srebra, prolomili se podrovi, podušilo 370 radnika. — Za proširenje i polipšanje Beča odredilo se 100 milijuna fiorina.

U Italiji. — Na 3 tek. u tajnoj sidnici u Rimu bi prihvaćen trgovački ugovor s Auštrijom. Glasovao je zanj 181 zastupnik a protiva 63. Ministar je kazao, kako vlada Auštrijska želila je, da joj se javi barem 6 ili najmanje 3 miseca prije, ali na to zastupnici ne pristadoše, već odrediše da se ugovor uvede u kripost odmah na 20 ovoga miseca. Ob ovoj po nas neugodnoj visti mi na početku lista potanko govorimo.

U Francuskoj. — Nikim biskupim vlada je bila uzkratila plaću. Narod, koji dušom i srcem pristaje uz crkvu i svoje biskupe, mašio se svoga džepa i u malo vrimena bi sakupljeno za pet biskupa 100 hiljada franaka (50 hiljada fiorina). — U gradu Nansì velike svečanosti u gombalačkim društvim. Išlo je tamo i do 80 braće Čeha „Sokolaša" te su bili od Francuza ljubezno dočekani.

U Nimačkoj. — Na 8 sastao se je u gradu Kielu car ruski sa pruskim. Zajedno su večerali, a kašnje se odmah alalili. — Bismark hoće opet da ugje u prijateljstvo sa carem.

Po našim stranam.

U Banovini. — Dovršili su izbori za sabor i ne dobro, baš kako smo pridvigjali. Izabrano je samo 8 pravaša, 2 Srbina a svi su ostali 64 na broju vladinovci. — Na željeznici od Zagreba do Broda na Novskoj postaji dogodila se je ovih dana velika nesrića. Žestoka viharina na jedan mah duhnula, dignu pune vlakove (vagune) u zrak, a tri pribaci na duljinu od 30 metara u jamu. Srićom niko od putnika ne izgubi glavu, a 22 našasta su teško ranjena.

U Bosni-Hrcegovini. — Navršilo se ovih dana 10 godina da ministar Kalaj upravlja Bosnom i Hrcegovinom. Svi su mu se činovnici i dostojanstvenici na tomu ovih dana radovali. — U obće litina sasvim se dobro javlja, šljive su dobro urodile. — U mostarskom kotaru vlada je dala nagrade gojiteljim duhana fio. 4500.

U Dalmaciji. — Namistnik David oblazi ovih dana našu pokrajinu. Poglavar naše zemlje vidiće svojim očima mnoge nevolje i potribe našega puka, jeda sriće te njegovo putovanje bilo nam na korist. — Za uregjenje bujica vode u Bolu na mistu Potočine, Stare i Nove Staze odredilo je ministarstvo 51 hiljadu i 500 fiorina podpore. — U Prgatu blizu Dubrovnika jedna žena rodila ovih dana četvero dice, od kojih troje mrtvo, četvrto malo živilo pa umrlo. — Za poljodilski zavod u Gružu odregjeno fio. 5000 pripomoći.

U Splitu.

Zaruke. — Naš vridni *majstor* Juraj Kapić izprosio je na Duhove u starinskom plemenitom dvoru Despotović Karalipeo u Omišu gizdavu divojku Metelinu i pod prsten ju stavio. U sto dobrih časa našem dičnom prijatelju i pisniku!

Valjane ruke. — Poznata vezilja crkvenih odora gospoja Dujka Milovac ovih je dana pridala župskoj Crkvi u Zaostrogu barjak na grimiznoj čoji, vezen u zlatu a slike sv. Bare i sv. Ante u svili, kanda govore. Ova ragja zadivila je i mnoge vištake i zbilja nadlazi vanjske i ter kako slano plaćene. Skladnosti, podpunoći i vridnosti nije prigovora. Prem cina dosiže 400 fiorina, ipak pram vridnosti i vrsnoći ragje posve je umireno. Mi joj priporučujemo da i odsle odgovori pouzdanju naručitelja, ko što je u rečenoj ragji i stavni smo da već neće tugjin nas varat i sisat nam krv.

Nesrića. — U prošlu sridu lovio niki ribar Karasan ribu uz stine kod Sustipana, gdi vojnici u nišan pucaju. Jedan častnik (lajtenant) misleći da je kamen što je tilo čovičje omiri, izpali hitac i pogodi ubojitim zrnom jadnog Karasana u glavu. Vas u krvi obliven bi prinesen u bolnicu gdi i sada teške muke boluje. Ovaj dogagjaj svakoga je u gradu smutio. Više puta digla se je tužba od gragjana, da Sustipan nije misto za pucanje; tu je uvik prolazak svita za na grobište, tu su naokolo polja, vinogradi, gdi težak ide na ragju. Dok vojnici u nišan pucaju, i olovo po zraku zvižde, svak strahom tu prolazi, kao da smo u vrime rata. Svakomu je mila svoja glava, molimo starije oblasti neka tu nepodobštinu uklone, neka nagju drugo misto za pucanje u nišan — široko je splitsko polje!

Digitized by Google

Nove knjige.

Primili smo na dar:

1. *Predlozi za gradnju nove stolne crkve i novog muzeja.* Ovi predlozi bijahu prikazani općinskom vić̆u u Splitu a sastavljeni su od vište ruke Don Frane Bulića.

2. *Dvie Opatije za dobe narodne hrvatske dinastije.* Napisao pop Petar Kaer. I ova će knjiga sasvim dobro doći učenjacima, koji se bave proučavanjem naše prošlosti. Na čast spisatelju!

3. *Dalmacija.* Svezak III i IV, u kojim je govor o našoj povisti stare i sridnje dobe. Napisali Bulić, Rutar, Erber, Gelčić. — I ove svezke kao i prvašnje ne moremo nego od srca priporučiti, da se nabave i čitaju.

Uz to darivaocima na daru hvala!

Za pijance
(priča)

Bilo to davno, a daleko ćak priko sedam kraljevina, ubije čovo: paunа, lava i krmka. Uhvati krv sve trojice u tri posude. Tad hode u šumu, provrti divlju lozu, te nlije u tu šupljotinu najprvo paunovu, pak lavlju, pak krmkovu krv. Tako je navrnuo divlju na pitomu lozu i od tada: kad se čovik napije malo vina, ugje u nj paunova krv i postane silen; kad popije malo više, ugje unj lavlja krv i postane jak; a stane li još piti, ugje unj krmkova krv i postane kao krmak, pa se stane valjati gdi mu god trevi. *Klisurski.*

Trgovina u Trstu.

Šenica ugarska poskupila od fiorina 8.31 na 8.65, kukuruz od 4.86 na fin. 5 kvintal. — *Ulje* slabo se pazari. — Stiglo je prošle nedilje jednu 120 kvintala iz Istrije i Dalmacije, iz Grčke i Turske okolo 1300, iz Italije 120 kvintala. Dalmatinsko i istarsko prodaje se po 36—39 fior. kvint. grčko 36—38, talijansko 55—80. — *Kože* dobro prolaze. Iz Dalmacije stiglo 300 govedjih suhih, od težine od 7, 8 kila, prodale se po fio. 75 kvintal. Janjećih i kozlećih stiglo 5 hiljada komada iz Dalmacije, 80 hiljada iz Albanije, 80 hiljada iz Grčke i Turske. Dalmatinske se kožice prodale na fio. 100 kv. grčke turske 80—90. — *Buhača* mladoga u cvitu došlo 300 kvintala, malo ga se prodaje i to na 40—50 kvintal. — *Goveda,* volova za klaonicu iz Kranjske došlo 300, iz Hrvatske 90, iz Istrije 6, a iz Dalmacije 16. Plaćeni od 45—70 na giavu. — *Sieno* prve vrsti fio, 3.93, sridnje vrsti 2.90; *slama* prve vrsti fio. 3.10, sridnje 2.80 kvintal. — *Maslu* cina novč. 90—92, *jaja* fio. 2—2.20 stotinu, *kokoši* f. 1—1.25 na glavu; *pilići* novč. 80—1 50 par, krumpir fio. 5—6 kvint.

Vina stiglo kroz prošlu nedilju do 1700 etolitara. Iz Dalmacije došla jedna stotina bačava, a to s Brača, iz Visa, Komiže. Viški opol prodaje se po 17—20, bračko 13—14. — Dolaze visti iz Italije, da je u Puljи vino najbolje vrsti od 8—12 fiorina etolitar. U Francusku, u Svicarsku navalilo vino španjolsko. U Gjinevru računa se da ga svaki dan dogje od 150 do 200 bačava. — Vino španjolsko iz Aragonije, jako 14 stupanja, prodaje se u Francuskoj po 7—8 fiorina etolitar.

Poruke i Odgovori.

A. V. — Podgora. — Bilo vam žao ili drago, vašu pismu nećemo tiskati, jer nevalja. Oprostite, ali nas uvrigjujete pišuć, da mi tobože naumice ne tiskamo pisme o Makaranima. Makarska i njezino primorje to je gnjizdo sokolovo, gdi su se rodili mnogi junaci i na maču i na peru i na besidi, pa kako ćete božji čoviče, da mi budemo nazubni na taj vilinski hrvatski kraj? Donilismo pismu o uvozu Makaranâ i Splićanâ, danas tiskamo onu mladoga Pavlinovića (*oprosti, dragi majstore, složena je u tiskarni, ali danas nemore, u dojdućem broju vidićeš ju svakako — urednik*) a kad bismo htili priopćiti dojednu što nam stiže od tamo i iz drugih krajeva, valjalo bi da nam List izlazi svaki dan, a usto da ga niko ne štije; jer, prijatelju moj, nije svaka pekljanija pisma. Ovo neka je na odgovor ne samo vama nego i drugim našim pisnicima, koji ne vide tiskanih svojih sastavaka.

Hrcegovačkom Hrvatu. — Pošaljite nam koju drugu pismu; ona nije stvari.

K. B. — Ljubač. — Mršava je, nemoremo.

P. B. — Tugari. — Vi ste htili poučiti divojke, kako im se je vladati, ali prikazati u pismi takav nauk, moj susiđe, drveni su lemiši!

S. Ž. — Solin. — Mogla je ona pisma proširi u onoj zgodi, ali da ju iznašamo u „Listu" ne zaslužuje.

Pisniku bune Krivošijanske. — Mi smo, hvala Bogu, mirni, pa nam nije drago baviti se o bunama. *Majstor.*

Rade Jezerac. — Split. — Članak o „Berislaviću" primili, dobar. Odregjen je za 5.i broj, Zdravo!

M. Z. — Makarska. — Nije loša ona pisma porugušica, ali valja ju uredit, malo ju podkresat i ugladit prije nego ju na vidilo iznesemo. Ustrpite se.

St. O. — Blato. — Svigjaju nam se vaše „šaljivice" iz puka su. Probraćemo po gdikoju i tiskat. Hvala!

Pustinjak. — Zagora. — Jok, pobro, nije za svakoga pero! Bacilismo u koš. *Urednik.*

B. V. i družina. — Dugopolje. — Morete platiti do Božića kad hoćete, ali što je prije to je nami draže, a virujte i vami lakše, što se više novcem oteže teže je.

Povireniku — Dol — Za 2 nova poslali smo brojeve.

Povireniku — Lukšić. — Na isti način.

V. S. — V. J. — B. J. — Sinj. — Ž S. — Oklaj. — S. S. — Novi — Upisali vas, šaljemo br. 1, 2, 3. *Opremač.*

Podmirili „Pučki List"

Dol (Brač) do konca 1892. Carević pop T., A. Vladislavić, I. Matulić p. Š., Krepić J. Ivanov, Gospodnetić Marija I., Krepić J. Pavlov, Matulić S. — **Zaostrog** do konca 1892. Povirenik Šimić, A. Barbarić, A. Boletić, M. Despot, E. Jerić, N. Kiriničić, Borić ot. S., J. Kosović, S. Kosović, M. Kosović, A. Kosović, Š. Kraljević, Samostan Zaostrog. — **Podaca**: Cvitanović Grgo Matin, S. Rogulj, A. Buklias, A. Pavlak, J. Cvitanović, M. Cvitanović. — **Splitska** (Brač): Vulić Ante, J. Vulić p. M., M. Mišetić A., Setelić F. Matijev, Setelić P. Ivanov. Bašković L. Fabianović, M. Lucin, Cerineo pl. M. Vickov. — **Kuna**: do konca 92. Radović J. p. J., Gjurović M., Kristićević B., Laić B., Laić P., Jakir I. Beus J., Harlovica S., Kučer M., Matković A., Trojanić V., Violić M. p. J. Šimunković A. Veliki. (do 1|5 93): Medović A. N., Buntijelić pop N., (do 1|4 93): Braća Tutić, Orhanović M., Kresalja I. p. B. i Skurla A. M., (do 1|5 92): Harlović M., Kačić N., Lukšić A., Rubrig B., Harlović S., Medović L., Temeljić T., Kačić Ivić I, Gjurović L. Gj., Krističević F. A., Antićević I, Šantić i Sin. Marusić N., (do 1|8 92): Violić A. B., Rusković I. P., Kuzmić I., Mrgugić A. p. G., (do 1|1 93): Violić N. p. N., Kačić I., Vicelić N., Bilušica N., Radović A., Orebičić A., Loko J. p. B., Rusković N. J., Harlović M. I., Miloslav M., Mratinović M., Vlahović K., Krističević N., (do 1|12 92): Matković I, p. P, Bogdević I.

(Ostale u drugom broju).

Po zadnji put!

Četiri puta javno u listu, a peti put posebnim pismom, pozvali smo naše dužnike, da nam lanjsku podmire. Valja reć po duši, nikoliko ih se pošteno odazvalo, čija će imena bit oglašena, ali još dobar broj od više stotina ni mukaet. Da vam pravo kažemo, štioci dragi, nas je gotovo više sram moljakati, ovo je zadnja naša opomena, vira vam tvrda! Bog naš vidi, da ne gramzimo za nikakovim blagom, već jedino hoćemo da osiguramo život ovom mladom pučkom gojenčetu, koje se je tek na noge podiglo. Da nam list ne trpi unaprid potroška tiskanja, poštarine odredili smo ovo: onim, koji nisu lanjsku podmirili, obustaviti list, kada se do konca ovoga miseca nebi javili. Uzput molimo naše vridne povirenike da nam dostave imenike pridbrojnika za ovu drugu godinu, da znademo na kojoj smo i stalan broj izdanja utanačimo.

Upravitelji „Pučkoga Lista".

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 1 Srpnja 1892 Br. 5

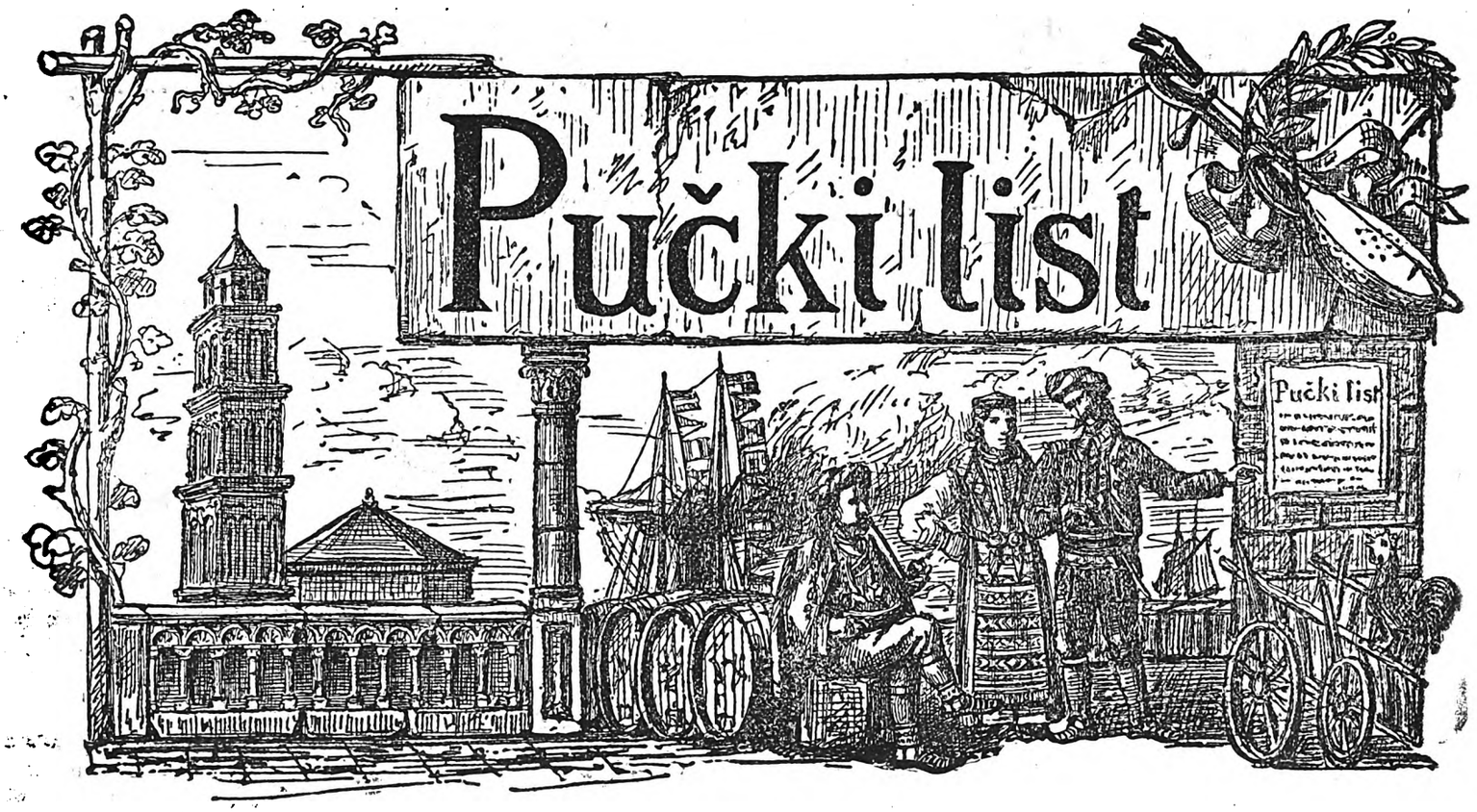

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Pisma o Makarskom Primorju.

Lipo ti je gizdavo primorje
I po njemu zelenito gorje;
Lipe su ti masline zelene!
I još one ružice rumene;
Lipi ti su rodni vinogradi,
Ti težački trudni rukosadi,
Koji daju posve vrsna vina,
Što se znade priko svih krajina!
Lipe su ti nad primorjem stine,
Po kojima pasu ovce bile,
Još i one koze muzatice,
Njih mi pasu mlade čobanice,
Ter uz blago po vas dan pivaju,
A na večer stado okupljaju,
Sa svih strana lipo ih zakrile
Ka' sokoli golubove bile,
Ter ih gone do svojega stana,
Da prinoće do b.loga dana —
Jest i more lipo pod primorjem,
Kad ga gledaš tragom bile zore,
Onda ti se sve razjasni lice,
Gledajući po njemu brodice,
U brodicam mlagjane mornare,
Ošibite primorske ribare,
Još i one brodove velike
Pogledati nemožeš od dike,
Kada jidra razapinju bila,
Srića mi ih niz more odnila,
I kad viju modre trobojnice,
Hrvatskoga roda miljenice,
Tere kliču: sad u ime Boga
Megju nama nek je uvik sloga,
I pivaju iz sveg grla, brate:
Zdravo da si, primorski Hrvate,
Bog ti dao uživati dane,
Ime ti se čulo na sve strane,
Ter se ono slavilo do groba,
I na glavi crven-kapa tvoja! —
Niz primorje dvanaest je sela
Baš od Gradca do bijelih Brela,
U tim selim vatreni primorci,
Na izborim glasoviti borci,
Njih mi dići poštenje po svitu,
Po nikakvu ne će otić mitu,
Ni prodati za pojas od zlata
Svog hrvatskog starinskoga glasa.
Primorac je, brate, soko sivi,
Crven-kapu na glavu nakrivi,
Ter ne dade da ko u nju krene,
Puno drži do kape crvene
I svojega dičnoga plemena
Hrvatskoga starinskog imena.
Ime su im stari ostavili
Na 'vom svitu dok su boravili,
Pod zakletvu do samoga Boga,
Da jezika ljube hrvatskoga.
Primorci su lipo ispunili
Zavit, što im oci ostavili,
Te će ostat do u vike vika
O primorju dična pripovitka,
Da primorci spravni hoće biti
Za Hrvatsku i krvcu proliti.
Osobito dični Podgorani
Za narodnost puno su užgani,
Jer bo im je svita ostavio
Pavlinović slavni Mihovio,
Koji nije baš žalio truda,
Već ka' soko prilićao svuda
I branio hrvatske pravice,
Raja mu se nagledalo lice!
Al što ćemo učiniti sada,
Smrt ga kruta pokosila mlada,
Od pedeset i četiri lita
U razvitku svog najlipšeg cvita.
Njemu hoće ostati spomena,
Dokle bude hrvatskog plemena,
I ime mu slavit se do vika,
Jer je bio od primorja dika,
Od primorja i sve Dalmacije,
Naše lipe krasne pokrajine —
Već primorci, moja braćo mila,
Vama ova pisma na čast bila,
Bog vam dao u životu zdravlje,
Za sad ne ću tumačiti dalje;
Bog vam dao dicu podgojiti,
Što će ime hrvatsko nositi!
Zdrav Hrvate, zdrav moj mili brate,
Mili brate i ko je uza te,
Dušmani ti pod nogama stali
Kao konju i ploče i čavli!

Sklonio M. P.

Digitized by Google

Hrvatski ban Petar Berislavić.

Megju slavnije junake našega naroda, koji su krv svoju lili za krst častni i slobodu zlatnu, spominje se ban Berislavić. On se je rodio u Trogiru, a starinom bio je iz Vrlike od plemena Čubranića. B o je svećenikom, pače B skupom. Živio je u ono tužno i čemerno doba, kad no se nko nije otimao za banskom stolicom, jer su Turci, pošto su osvojili ravnu Bosnu i kršnu Hercegovinu, bez pristanka navaljivali na Hrvatsku, ne bi li ju kako god podložili svojoj vlasti, a da priko nje lakše uzmognu prodirati dalje u zapad. — Kralj Vladislav II., da ih smete u njihovoj namiri, dade Hrvatima g. 1513 za bana Berislavića, koji je baš tada bio biskupom u Vesprimu, a za koga je znao, da gori željom za obranom svoje domovine od turskih navala.

Istom on zasio na novu svoju stolicu, kad i Turci provalili u banovinu i stali da pline i pustoše oni dio zemlje medju rikama Unom i Kupom. Kad mu o tom glas dopao, sakupi brže bolje ništo malo vojske, pa pohrli, da se ogleda s nekrstom. Licem na Veliku Gospu prispije na misto i utabori se prama Turcima, koji su njegove nadmašivali brojem. S prva držali su Turci, da je kršćana veći broj, ali kad su saznali, da nije, navale sutradan svom silom na nje. Kršćani odbijaju napadaj i prorigjuju j m redove, pa kad im se još krv ugrijala, a srca razigrala, potisnu Turke i krenu ih pod mač. I bîže Turci kud kojega noge nose, a naši ih pregone, pa što ne pogibe od puške i od noža, to proguca Una mutna i Sava vodi hladna. Priko 3 hiljade pogje ih na poklon svetcu Muhamedu.

Ova znamenita pobida obeseli sve kršćane i vladare na zapadu, Papa Lav X., koji se je u velike zauzimao kod kršćanskih vladara, da se slože proti Turcima, posla banu na dar posvećen mač i kardinalski klobuk, a kralj Vladislav imenova ga dubičkim županom i pridstavnikom (priorom) vranskim.

Sad je banu bio najpriči posao, da utvrdi gradove, koji su najvećma bili izloženi turskom udarcu, a osobito Klis i Jajce. I od pape primi u tu svrhu novčanu pripomoć, a i onako ga je on svaćim pomagao i s njim se dopisivao. Njihovim posridnikom bio je Toma Niger, skradinski biskup, čije kosti počivaju u crkvi u Poljudu.

Kad je g. 1516 umrao kralj Vladislav, pisa ban papi pismo, puno tužbâ i jadovanja. U njem mu izmegju ostaloga pripovida, da je novi kralj Ljudevit neodlučan i mlad; njegovi savitnici, da se više staraju za se, nego li za kršćanstvo, a uz to, da su i medju sobom nesložni. „Zato nemam kamo da se utečem“ — nastavlja ban — „već k Vašoj svetosti, koja se stara za sve kršćane kao najmilostiviji i najbolji otac“. Zatim mu priporučuje, da se i opet zauzme „da ne dogju najači i najlipši branici kršćanstva u ruke dušmanina našeg imena, a to najviše našom krivnjom. Ovaj čas ja nemam ni novca ni vojske, tako je sve u neredu posli smrti svitloga kralja“. — Papa mu izmegju ostaloga odpisa i ovo: „Vidim i razumim u kakovu se žalostnu stanju nalaziš, ali znaj, da i ja nastojim na sve strane, da bi ti odkle god pomoć stigla za obranu tvoje zemlje. Dotle pak drži se hrabro kao i dosad, pak ne daj, da ti se narod pripada, već ga vodi, da s tobom složno suzbija neprijateljski bis“,

Papa je megjutim pisao na sve strane i molio, da se pomogne Hrvatskoj, jer ako ona, *štit i bedem kršćanstva*, podlegne turskoj sili, jao ti ga se onda ostal m kraljevinama i kneževinama na zapadu.

Megjutim hrvatski plemići, kao Blagajski, Frankopani, Zrinski, Karlovići i Krbavski, imajuć na umu staru našu *uzdaj se u se i u svoje kljuse*, okupe se okô Berislavića, da složni odbijaju Turke.

Srid zime g. 1517 Mustaj-beg, bosanski paša, dogje s odabranom vojskom pod Jajce. Ali je u njemu hrabra posada, koja iztrči na polje, da se ogleda s neprijateljem. Za malo prikriše polje caljene čakšire i bili saruci, a i isti Mustaj-beg ostade za hranu orlima i gavranima. Ono malo vojske, što ostade na životu, razbiže se kud kamo. — Na početku g. 1518 i opet banu Turci pod Jajce, a Berislavić pohiti sa svojim sokolovima u pomoć gradu. Tu razbije tursku vojsku, a medju palima i ovaj put ostane jedan paša. — Kad banu ponestade hrane na onakoj zimi, vrati se u Hrvatsku, a Turci na novo opašu Jajce.

I Hrvatima već dozlogrdi ovakovo stanje, te odluče, ne imajuć nikakove pomoći od svog kralja, da će se nagoditi s Turcima, samo da ih puste na miru; Ban ih je od toga odvraćao, ali oni su svejedno svajali. S tog i opet pošalje biskupa Nigra u Rim za pomoć. Papa mu poruči, da će pozvati kralja Ljudevita, da pomože Hrvatskoj ili da se je odreče, jer da će se u tom slučaju naći koji drugi kršćanski vladar, koji će se za nju postarati. — Iz Rima podje Niger k caru njemačkomu Karlu petomu, da i u njega u ime pape moli za pomoć. I car pisa list pun obećanja, koji medjutim Berislavić i ne primi, jer su tad već njegove kosti počivale pod crnom zemljom.

Evo što se je dogodilo. G. 1520 prodru Turci opet u Krbavu, a k njemu dojezdi glasnik, te mu prosbori:

„Zlo ga lega, Berislavić bane!
Turska sila udri iznenada,
Te pohara i oplini kleta
Sve drežničko polje na okolo;
Mlado siče, a staro ne štedi,
Bisne Turci kao mrki vuci,
Sam Bog znade, što još biti može!“

Digitized by Google

Na ovu vist poteče ban smalom četom izabranih vitezova u Krbavu. Kod potoka Korenice blizu Vražjeg vrtla sastane neprijatelje i na nje tako snažno navali, da su za malo zaigrali pismu bižaniju. Za bižećim Turcima pošalje ban svoju vojsku, a on takogjer krene sa nikoliko druga za njom. U zasidi dočeka ga brojna turska četa i navali nanj. Uzalud on mnoge obara i brani se kao Miloš hrabri, jer Turci niču sve kô gljive i ne daju mu dahnut, dok ga najzad ne svladaju i ubiju. Njegovi stignu kasno u pemoć, ali još na vrime, da otmu mrtvo tilo i svečano ga sahrane.

„Pade bane, al mu slava sjaje
I dan danas megju junacima,
I dok teče dične Dalmacije,
Lipe Bosne, Hrvatske ponosne,
Kud je bane vojevao često,
I razbija silne turske vojske,
I otima sela i gradove,
I prisvaja roblje od plijena,
Dosta Turcim zadajući jada,
Dosta turske prolivajuć krvce:
I najposli steka na mejdanu
Plemeniti vinac mučeničtva,
Radi krsta razpetoga Boga
I rad slave hrvatskog kraljestva.
Bog mu dao u rajskom naselju
Blaženima krunu naminjenu".

Rade Jezerac.

Budalaštine.

Umirao niki veliki bogataš u Španjolskoj, te u svojoj zadnjoj odluci neimajuć poroda ostavi sve svoje stanje onomu, koji se kao lugjak prikaže. Dogje smrt, pogje on na drugi svit, otvori se njegova oporuka, (testamenat) razglasi se njegova odluka, navrvila množija velika ljudih, koji samo da ubaštine dobro onoga bogataša izjaviše se da su ludi. Sudac u čijim je rukam bio ovaj posao na sudu i koji je imao očredoti baštinika, kada ugleda toliko baštinika *lugjaka*, uzkliknu: *Neizmiran je broj lugjaka!*

* *
*

Je istina, štioci dragi, puno je lude čeljadi, puno budalaština imade na ovom svitu. — U današnji dan, na priliku, bio je Sveti Ivan Krstitelj, kako ga naš puk zove *svitnjak*, pa nu čujte što divojke varoškinje u našem pitomom Splitu čine. Došle mome za udaju, traže sriću. Evo kako: Naša Paulina uzme *bocun* vode, razkrabi olova, ulije ga u vodu, olovo će se razkrabljeno razlit, pa kada u studen dogje stisnit i ostaće ka' prilika čeljadeta. Ako ostane gdi razteže ruke, Marijin će mladi bit postolar, ako se vidi mašklin i motika, onda će bit težak. — Našoj Franini nije još došlo vrime od udaje, bome još nije ni 16 godina navršila, ali eto, želila bi svakako znat, koja ju srića čeka. Olova neima, pa je ukrala materi iz konobe jedno jaje, raztukla ga i stavila u vidricu vode. Sutra rano netom je dan osvanuo, trči brzo da vidi. Jaje se razlilo, učinila joj se slika čovika s puškom, to hoće reć, da je njezin dragi u Poli, *soldat*. — Dujka Matijeva zna pisat, pa je uzela divljeg čiča (arćićoka), progorila je vrh, na svaki vrh stavila komadić *karte* zatvorene, a na nj napisano ime mladića. Sutra u jutro na kojem se vrhu ime raztvori, taj će bit njezin vojno. — U kući kuma Duje, koja na veliku ulicu gleda, okupilo se više divojaka. Smiju se, cirlukaju, šale provagjaju, i ponoća čekaju. Udara dvanaesta ura, svaka hoće da izuese stolnjak (tavajol) na ulicu. Po ulici zazivlju se imena momčadi, dok ure tuku, koje prvo ime čuješ, to je ime tvog sugjenika. — Mala File, prije nego je na liglo išla, uzela je svioni rubac (šudar) i stavila ga je na karanfil, a sutra u jutro na glavu i rano se niz ulicu uputila, žmirka očima amo tamo, jer prvog mladića što trefi njezin je virenik. — I mala Tone, njezina prijateljica, nuti belaja! stopro je lani iz škole izašla, pa hoće da kuša sriću — tako su joj bidnoj napunili uši. Ona je uzela prsten, natakla ga na vlas od glave, tespustila u šr d nu prazne čaše (žmula). Moli virovanje, zaklinje su dvanaest Sv. Apoštola a osobito Sv. Petrom i Pavlom (to je čula od stare Jerinice) prsten se diže, spušta, trese, pa koliko puta udari o krajeve čaše toliko se hoće još godina da mala Tone bude prstenovana. — Šime pećarica kušala je na sve ove načine i sto drugih, pa eno ju još u matere su *tri križa* na plećima, a grubo je ostati usidilicom. Još će i ovu godinu kušati o Sv. Ivanu, ko zna srića je ćorava. Stavila je u lopižicu šenice potopljene i sakrila u skrovito misto neka tute stoji sve do Sv. Petra. Tada će gledat. Ako je zrno na vrhu čisto bez kapljica, dobro, ako li na vrhu nosi krunu suza (kapljica) znak je, da bi divojka imala dosta sriće (kruna udaje), ali one suze (kaplice) kažu protivštine, zle jezike, nesriću.

* *
*

Pa nisu li recite mi sve ovo budalaštine? Nemojte se uvridit, vi drage diklice varoške, niste vi same u ovome poslu, i po Kaštelim, po Bračn, po Poljicim, posvuda ovakovih budalaština imade, svit je posvuda svit. Nego ugjite malo u se; promislite i uvirite se, da su ovo prave budalaštine. Što ćete, molim vas, da vam na onom zrnu šenice proklija srića ili nesrića? da vam se na vrhu onoga čiča stvori vaš budući zaručnik? iz onoga olova da izagje postolar, težak, pa da baš taj dogje vas izprosit u matere? kud ćete veće budalaštine nego čekat ponoća i pazit na ime, koje se na ulici spomene? kako ćeš, jadna ćerce, da ti komad tvrdoga gluhoga tupoga prstena, nataknuta na dlaku, znade uz kraj čaše do koliko ćeš se godina udati? Ne, ne triba da vam se to tumači, dosta vam je prid oči donit, pa same po sebi morete razumiti da su to šurke babe Jurke. Nego prokleti običaj! Vaša je majka, vaša je baba i prababa to činila, pa hoćete i vi. Dobro je to, ali ako su one bile malo razumne, nije razlog da i vi budete nerazumne. Imade, drage moje, pametnih i ludih običaja kod našega puka. Što je pamet

Digitized by Google

na držite, a ostavite se što se protivi razboru ljudskomu. Od ovakovih šuškarija više se puta dogagja po našim selim, varošim protresanja, nemira svakakovih pekljanija. A pa da ništa drugo virovanjem u ovakove budalaštine vrigja se Bog i njegova sveta vira, koja ljubi i temelji se na istini.

Hoćete li bit sritne u udaji, budite ne razmazanke ni vijoglavke, već dobre, valjane, radine, štedne, pametne, bogostrašne divojke, pa čuće se za vaš dobar glas, pa doći će prosci sa svih strana u vaše dvore — a sve ovo što činite, virujte mi, to su sve budalaštine!

F. Krstić.

Tri ću dara tebi dati.

Ja u polju ružu berem,
I od druge konistricu,
Pa je nosim prid kraljicu.
Kraljica se darom brine,
Šta će svatu darovati,
Darova mu vranca konja,
I na konju divojčicu,
Kano zlatnu jabučicu.
Jabuka se vitru moli,
Da joj grane ne polomi,
Da će lipi rod roditi:
Svaka grana i jabuka,
A na vrhu i četiri,
A u sridi soko sidi,
„Oj sokole, moj sokole,
Nevij mi se nada dvore
U dvoru mi dragi spava,
Vele trudan i umoran.
Sinoć kasno s vojske dogje,
Jutros rano u lov pogje,
Svojim hrtim i sokolim,
Hrte meće podno gore,
A sokole vrškom gore.
Bilu vilu potirali,
Na Janka je natirali.
Janko vilu uhvatio,
Njemu vila besidila:
„Pusti mene, mladi Janko,
Tri ću dara tebi dati:
Jedan dare žarko sunce,
A drugi je tiha rosa,
A treći je sjajan misec:
Žarko sunce za sirotu,
Tiha rosa za pšenice,
Sjajni misec za putnika.

Priopćio *S. Dragoni.*

O trgovačkom ugovoru
(pismo uredniku)

Velecinjeni Gosp. Uredniče!

U Vašem članku „Puklo je“ od broja 3, niko nezna, ali ja sam se sitio, Vi ste htili mene malo bocnuti. Istina je živa, ja sam Vam zamirao (ako se spominjete, kad no smo se rovem obalom šetali) da nije bilo podobno onakovim pisanjem plašiti puk, kao što ste lani su „Dva biča“ učinili, pa i danas Vam evo opet govorim, ne što sam ja morebit u tomu tvrdoglav i na svoju mislim, već što sam tako i od drugog svita čuo, od svita, koji je vištiji od mene, a oprostite, morebit i od Vas u ovom poslu. Razumimo se odmah ka' pravi prijatelji. Ja znadem kao i Vi da je velika šteta po našu bidnu Dalmaciju, u kojoj se neće nikada više, barem za ovo 12 godina dok ugovor traje, prodavati vino ni po 15, ni po 20. ni 25 fiorina etolitar, kao što se je prošlih godina prodavalo, i ja sam s Vama da

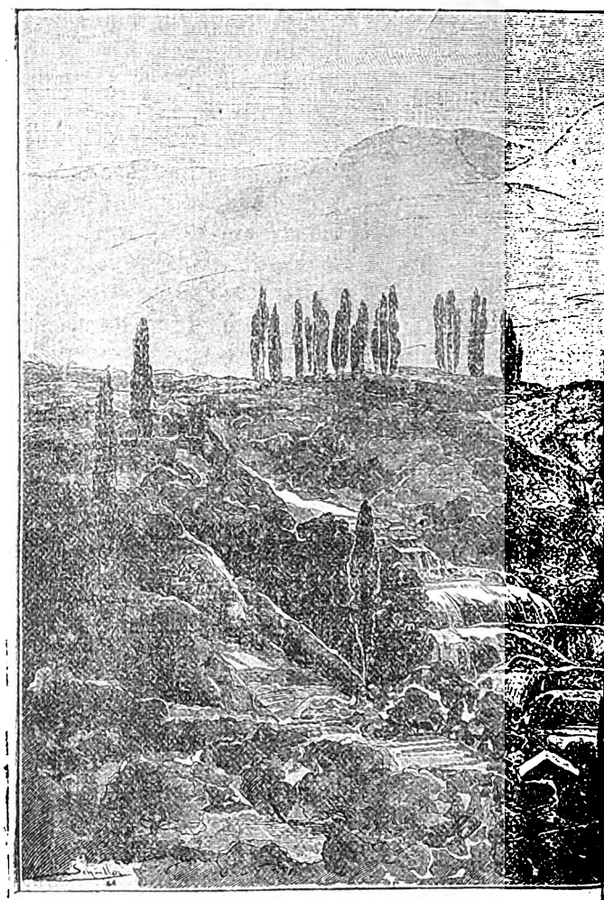

Buk vode na K

je naša Vlada imala ništo bolje oči otvoriti prije nego je na ugovor s Italijom pristala, imala je naše ljude, trgovce upitati, na naše potribe pogledati. Što nije tada učinila (a rek bi da se i u Beču sada kaju) još je na vrime, da nam pripomože. Po trgovačkom ugovoru, ko ga dobro štije i razumi, nije rečeno, da uz tarifu od fiorina 3:25 mogu sva vina talijanska na naše krajeve dolazit, već jedino vina *iz gornje i sridnje Italije*, a ne iz donje Italije, iz Sicilije i Pulje. — Pazite dobro na ovo, gospodine uredniče, da ovako stoji upisano u ugovoru, a pošto u gornjoj i sridnjoj Italiji neimade vina ni za njihove domaće potribe, već ga dobavljaju iz donje Italije, gdi ga kao mora ima, za nas dakle trgovački ugovor ne bi ni zere bio štetan, dapače koristan, kada bi se ovako istinito uzeo. Nego ruku na prsi, i ja sam trgovac, istine u trgovini malo imade. Moglo bi vino iz donje Italije pri-

Digitized by Google

laziti u sridnju i gornju, te pod tim imenom, pod svidočbom iz tih krajeva prići na naše strane. Ali to ne bi bilo po zakonu, to bi bilo kriomčarenje. Po zakonu trgovačkog ugovora svako vino iz Italiie valjalo bi da nosi svidočanstvo odakle je. Kada bi bilo iz donje Italije, odakle nije dopušteno, naša vlada imala bi ga zaustaviti, kao što čini pametno francuska vlada, koja je, kako ste čuli osudila onoga trgovca s Rike za takovo kriomčarenje na 15 tisuća for. globe. Drago mi je puno da je moj prijatelj, naš zastupnik Borčić protumačio ovu stvar vladi u Beču i kazao, kako trgovački ugovor obuzimlje samo

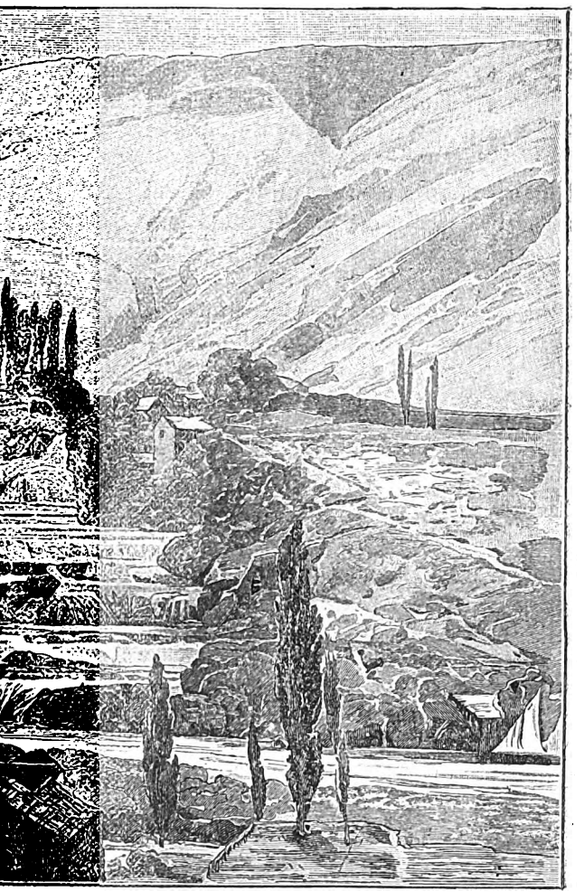

kod Skradina.

zemlje gornje i sridnje Italije, odakle nam nije velike pogibelji. Da su i u Italiji ovako stvar razumili eto Vam razloga, što su svi zastupnici iz Lombardije, Mletačke, Pijemonta bili protivni i glasovali su protiva ugovoru, jer se boje da će naše vino tamo poplaviti, a samo zastupnici iz donje Italije, gdi od obilnosti vina ne znadu što da čine, svrnuli su vladu, da prihvati ugovor. Eto stog razloga ja sam onda govorio, kao što i danas govorim, da trgovački ugovor neće sasvim upropastiti naše vino. Istina je, cine će bit manje; ali biće stalne, uregjene, pa ćemo se znat bolje mirit. Vidićemo sada, kako će se dvi vlade sporazumit i složit, a dok do toga dogju proći će ja se uhvam i ova jamatva i ova godina. — To sam ćuti'o potribu da Vam pišem, jer ste na me ciljali, kad ste u 3.em broju pisali, a ako znate da će Vašim štiocim bit ugodno, dopuštam Vam, da tiskate. Uzput drago mi je viditi, kako se Vi sa Vašim „Pučkim Listom“ za naš puk brigate i svaku mu za njegovo vladanje prid oči iznašate. To mi je puno drago, ali ne budi ni Vami žao, da Vam ja kadikad ovako po koju u trgovačkim stvarima opazim. — Oprostite.

Od srca Vas pozdravljam.

U Splitu, na Ivandan 1892.

Splitski trgovac.

Opaska. Tiskamo dragovoljno. Što je za dobro, opažajte slobodno, neće nam bit žao već drago, a samo Bože daj, da Vaše želje i opaske o trgovačkom ugovoru budu nam na korist. Vraćamo Vam poštenje, ako smo Vas uvridili.

Čast Vam i poklon!

UREDNIK.

Skradinski Buk.

Iz lipe pitome varošice Skradina kada si se izšetao malo više od pô sata napram siveru čuješ tutnjavu i strašan buk vode, a kada si se malo približio ugleda ti oko ništo što se ne vigja u nijednom kraju naše zemlje a malo gdi i po svitu. Rika Krka, koja počam od Knina slije se i teče izmegju lomnih hridina i gudura te razlijnći se kod Visovca i spuštajući se nizbrdo, napram svom ušću nailazi na druge strmene hridine i gudure, koje joj valja pribrditi prije nego li se dade u naručaj sinjemu moru. Po liticam kamenje je golemo, stinice, ponori visoki, te eno silne voće, koja hoće da juriša na te stine, te se lomi, reve, pini, razlije se, razpršava u stotinu trakova, mlazova, rukava, praskavica, hoće na silu da sebi otvori put, a kada ga je otvorila i na litice se popela, sa velike visine pada doli u duboke ponore, buk se strašan čuje, sitne kapljice vode poput oblaka nadigle se, a kada ih trak sunca promlazi, nebi rekao da su to vodene kapljice, već sjajni biser, suho zlato, blistajući dijamanti. Pri dnu rade, klopotaju mlinice, a kitnasta gorica i lipo zelenilo sve naokolo zaodilo. Neima putnika, koji obilazeć Dalmaciju, nije se svratio da vidi ovaj čarobni prizor. Uz buk Šiafuže u Nimačkoj i Niagare u Americi računa se, da je treći na svitu „Skradinski buk“ a putnici koji su sva tri vidili, kažu, da koligod ona dva nadilaze Krku svojom veličinom, toliko da Krka nadilazi njih svojom lipotom.

Oj kudilja!..

Oj kudiljo, kudilja,
Gjavô te je udilja',
Kad te cura prede,
Za ovcama grede,
Pa sve ništo prèda,
Oko sebe gleda,
Da joj ne bi vule
Ujagmio čule
Ili štogod tanje:
Dvize, ili janje!
Oj veziću, veziću,
Moj runati repiću,
Kad te veze curka
Materina Jurka,
Mara, ili Kate
Gleda samo na te,
A nepazi ovce,
Koje krile doce!

Priopćio *B. Udiljak.*

Digitized by Google

Čarolija

(prič̆a).

Bio ubogi težak. Imao jedinoga sina. Želeći da mu mali štogod nauči, pošalje u ga susidno selo, da polazi učionicu, jer u njihovu selu nije bilo. Tute mali učio nikoliko godina. Ali sad ga otac morade uzeti kući, jer nije mogao na nj više harčiti, pošto bijaše puki siromah. Djače ponaraslo, ter neostade puno vrimena kod kuće. Pogje po svitu, kao pčela po cvitu, da traži kakvu službu. Idući dopre daleko od svoga doma u veliku neznanu šumu. Tute se namirio na jednu veliku kuću. Gospodar te kuće bio je vrag u podobi lipa gospodina. Djače ga nagje u sobi, gdi je svoje knjige uregjivao. Upita ga, nebi li ga primio u službu, a gospodin mu odvrati: „Znadeš li čitati?“ „Ne posve dobro; niko slovo poznam, a niko ne,“ odvrati djače. Gospodin ga ipak primi. Služba nije bila teška; laki je posao opremao, odiću čistio, ili kakve malenkosti uregjivao. Kad bi gospodin kamo otišao, djače bi uzelo kakvu knjigu, da se čemu poduči. B lo je u knjigam svakojakih čarolija. Megju ostalim knjigama, nagje jednu, u kojoj je bilo sve, kako se ima moliti, da uzmogne u kakvu se stvar pritvoriti. — Gospodin ga jednom našao za jednom bukvom, pa ga upita, što radi. „Ovdi se knjigom zabavljam“, odvrati djak. Gospodin ga na to ostavi u miru, ter mu nikad knjige nije uzkraćivao. — Minu nikoliko godina, dobi djače odmirenu platu, pa se uputi veselo svome domu. — Otac mu življaše u siromaštvu. — „Od sad unaprid biti će nam dobro!“ kliknu mu sin i stupi u sobu. „Ja se, oče, sad mogu pritvoriti u svaku stvar, ti me možeš lako prodat, a ja se mogu opet pritvoriti u prijašnji život, ter onda vratiti se svome domu pivajući i popivajući“.

Bilo o prvom sajmu. Djače se pritvori u lipa konja, a otu upeli, da ne prodaje ulara, jer se nebi mogao više pritvoriti i doći doma. Otac tako i učini, ter proda konja za sto forinti. Kad ga kupac uzjašio, pošao je doma. Al' nu, konj počne postajati sve to manji, dok su se napokon kupcu, na veliko njegovo čudo, noge počele vući po zemlji. Morade sjašiti i goniti ga dalje izprid sebe. Al' što ćeš vidit? od časa na čas, konj se pritvori u pticu i odleti doma, gdi se opet pritvori u čovika, a kupac ostao pušć̆ u šake.

Bilo iznovice o drugome sajmu. Otac dogna tamo opet sina u prilici konja. Dogje do njega onaj isti gospodin u koga mu je sin prije služio. Počne se pogagjati. Za konja mu dade lipu svotu novca, a i uzdu je napose pogodio. Za tim se baci konju na ramena, badne ga ostrugam u bokove, pa poleti priko polja ravna, kano zvizda priko vedra neba. Otac se pak vrati doma punim tobôcem. Sinu je bilo posve mučno, jer je znao, da je vragu prodan dušom i tilom. Gospodin dojaše do jednog velikog grada. Tute odmah u prvoj kući ležala je bolestna žena, koja je u bolesti sebe i svoje dite vragu izručivala. Gospodin sjaše i priveza konja za bližnju vrbu, pa trkne u kuću, nebi li tu ženu uvrstio u svoju vražju četu. I sbilja pogje mu za rukom. Konj pako udari tako snažno glavom o vrbu, da se je odmah oslobodio ulara. Kad je ular pao na zemlju, sva se je okolica potresla, pri čem gospodin pritrče iz kuće. Konj se pako bio pritvorio u ribu i plivao potokom, što je tekao mimo grad. Gospodin se odmah pritvorio u ribara, uzeo mrižu i pokušao nebi li ribu ulovio. Malo je falilo, da je nije ulovio, nu riba vidila, da joj priti velika pogibija, pa se brže bolje pritvori u goluba i odleti nebu pod oblake. Ribar (prijašnji gospodin) u tren oka pritvori se u jastreba i kô blisak šmigne za golubom. Golub u strahu cvileći mal' a mal' spuštao se k zemlji. Poleti u niko misto i prisiljen kroz prvo okno uleti u jednu sobu, te sidne nikoj gospogji na prst, pa se u jedan tren pritvori u lipi zlatni prsten. Jastreb postane opet lip gospodin, dogje u sobu, pa stane gledati prsten i nugjati gospogji lipu svotu novca za nj. Gospogja bila tomu kajala, pa se maši prstena s prsta. U taj čas prsten se pritvori u proseno zrnce i padne na pod. Gospodin se na to pritvorio u pivca, ter se zaleti, da ždrokne zrno. Nu braćo, eto još smišnije, zrno se pritvori u lukavu liju, pa pograbi pivca, ter mu prigrize rusu glavu. Posli se pritvori u čovika, pa se veseo vrati kući svome otcu.

U Makarskom Primorju, miseca Svibnja 1892.

Priopćio *Ljubimir Hrvatovski.*

O litini — trgvini

primamo slideće visti:

Novigrad na 4 lipnja. — Grožgje prikaziva se do danas plodno i zdravo. Bîla hrana pritrpila je od suše i plod ukaživa se manje od sridnjega. — Vino se prodaje po for. 14—15, vuna kil 42, janjetina 50, ovnovina 45, riba (skuše) 10 nov. šenica 8:80.

Muć na 6. — Litina dosad sasvim lipo, osobito vinogradi. Imade loza, na kojima se nagje do trideset grozdića. Ako dragi Bog učuva zla vrimena biće vina kao vode. Trgovina amo slaba, jer se nema komu prodavati, a da krčme i manje duže bolje bi za svit bilo.

Primošten na 9. — Vina ni za našu bradu, sve razprodano. Janjaca dosta, lov srdela priličan. Buhač svojim plodom obogatio bi nas, ali cina mu je slaba od 35—45. Bojame ni za lik. Grožgje zdravo al malo ga se vidi. Maslina baš nas veseli. Samo neka Bog blagosovi!

Starigrad na 9. — Polje dobro, grožgja na vinogradim dosta i maslina dosta, samo što je ušenak na mistim na uje pao. Bolesti na lozi nikakove, ali je strašna bolest trgovački ugovor, kojega se amo svit puno poplašio. Buhač se novi prodaje od 32 do 36 fio. Unaprid će se malo sadit, jer cine mu sasvim padaju. Prošlog mraka bilo je malo srdela.

Diklo (kod Zadra) na 10. — Rani usivi plemeniti, kasni neloši gdi je debela zemlja. Kukuruzu pomogla kiša da nije mogla bolje, tako i povrću. Trišnje prirodile, masl na puna cvita, i loza dosta dobro. Pripekne li sunce novoga kruha biće u težaka za stolom. Vino po ovim selima oljavna se razprodalo.

Komiža na 12. — Cina vinu zamrla uslid talijanskog ugovora. Od nazad nikoliko dana prodalo ga se dosta od 14 do 15 etolitar. Ribâ (minćuni) 100 starih funata for. 15. Buhač se ovogodišnji plaća po 50, 55 do 60 kil. Loza, rogači lipo. — Bože blagosovi!

Brusje (na Hvaru) na 12. — Loza lipo zazelenila, roda Bogu hvala, dosta. Bolesti nikakove. Buhač

Digitized by Google

se prodaje po for. 30 sto kila. Masline obrstile baš dobro, nadati se je dobru plodu. Ribolov prošlog mraka bio baš obilat. Sve je zdravo, samo Bože pomozi i naspori. (Pobudila se je misao o gragji nove crkve, sutra će bit ugovaranje. U dobri čas!)

Velaluka na 14. — Baš litina da se nemore bolje, i grožgja i maslina baš dosta. Na grožgju se pojavio crv i učinio dosta štete. Ribanje slabo. Bajama (mindula) ništa. Vina još malo u mistu, prodaje se od 15 do 16 fio. Žitu je cina malo manja. (U našem selu nove ragje; napravlja se put kroz selo, čisti se Lučica. Gosp. Petar L. Biankini gradi tvornicu parnog mlina i surovina, što će bit od velike koristi ovomu mistu).

Trilj na 16. — Sidi starci ne pamte da se je ribe ikad uhvatilo kao ove godine. Prodavala se po 4 nov. kil. — Žita dobro, malo šenica zanoveta jer je polegla, ali se nemoremo tužiti, jer je ostalo sve dobro. Ječam pun kô šipak, počeo se žet, kukuruz dane more bolje. Bajame na jednim stablim nikakove, a na jednim kô oblak. Krušaka da nemogu grane uzdržat. Loza plemenito, a i sino odavna nije ovako.

Donja Poljica na 20. — Višnje će se početi brati okolo 25. Imade ih Bogu hvala dosta. Nego kako im nije na vrime kiša pala ostale su sitne, kržljave. Cina im je jur probivena novč. 8 kil. Po naručbam poći će ih u Zadar više od 100 biljada kila, a to za tvornice Drioli, Lukšardo, Kaligarić, Miličić. Mnogo će ih se ove godine osušit. — I druga litina u polju lipo, Bogu hvala! Težak je zadovoljan, samo što ga Italija svojim ugovorom plaši. Nastojte i vi doli, puk će vas blagosivljat.

Pismo iz Rumunjske.

Sulina 10/VI 92.

Sulina, grad u kojem nas nikoliko vaših domorodaca žive, jest dosta napučena, imade 15 biljada stanovnika. Veće je od polovice Grka, ostalo Rusa, Rumuna, Turaka i jednu 100 naših. Na nasutom temelju 50 milja, a to uprav do Tulcea sve pusta *balta* (blato), stega potrebna do pera zelja. Sulina je samo vrata Braili i Galazu, u koja dva grada slivaju se žitija za inozemstvo iz čitave Rumunjske i Bugarske. U Sulini samo nadokrcaju se ogromni parobrodi, za koje trgovac odozgor pošalje žito sa *šlepom* (plosna lagja). U Sulini su ove cine: vino 40, 50 bani litar (100 bani čini okolo 50 novč. austrijanskih), hlib 20, 25, 30 bani, meso 70, ulje franaka 1 i 40. Rado očekuju se naše srdele, a tu želju popunjaju brodovi Dubokovića i Račića. Svaka srdela 5 bani, vlahov 15 bana čaška a *čmula* (botilja) franaka 6 (fiorina 3). Nazad dvi godine bile su došle nike bačve ulja s Pelješca, te su se na vas mah razprodale. Mali i veliki trgovci jesu Grci, te svaku iz svoje domovine vuku. Srdačno vas pozdravljam.

A. Slavić.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Carevinsko viće još traje. Bilo je ovih dana govora o trgovačkom ugovoru i o novom novcu. U jednoj i drugoj prigodi govorio je naš zastupnik Lovro Borčić. Tužio se je vladi, kako je ugovorom naša zemlja mnogo oštećena, protumačio ministru, kako ovaj dopust ne smije se dati vinu talijanskomu iz svih krajeva Italije, već samo iz sridnje i gornje, kako ugovor glasi; uz to još priporučio, da se pazi na kriomčarenje, na buntrenje vina fuksinom, sadrom. Na novom novcu htio je da naš Vladar bude nositi naslov: i *Kralj Hrvatske.* — Prisidnik Taaffe još boluje, polazi na kupališta. — Na glazbenoj izložbi u Beču Česi su svima barjak odnili.

U Italiji. — Kralj i kraljica pošli su u Berlin na poklon nimačkomu caru. To nije ugodno mnogim zastupnicima u Italiji, koji nisu za prijateljstvo sa Nimačkom, već bi htili ljubav sa Francuskom, koja je Italiji u susistvu a pak u rodstvu po krvi i po jeziku. U sidnici od 15 tek. zastupnik Imbriani strašno se na to putovanje razgoropadio, te u jidu rekao, da je to sramota za Italiju, da nebi žalio, kada bi kralj i kraljica do Berlina nogu slomili. Bila mu je odmah obustavljena besida.

U Americi. — Velike priprave za proslavu 400 godišnjice odkrića Amerike. Izložba u Cikagu biti će veličanstvena. Spomenik Kristoforu Kolombu biti će ogroman u prilici velike kruglje (balote) kao zemlja. — Prošlih dana pošlo je iz Njevjorka put Europe većim dilom za Nimačku 7 milijuna i 100 biljada talira zlatnih.

U Srbiji. — Ministar Protić otišao se u Brestovicu kupati. Ušinula ga kap i na mistu ostade mrtav. Bi mu sprovod na državne troškove. Od kada se je kralj Milan odrekao pristolja Protić ujedno sa Ristićem i Belimakovićem upravljali su Srbijom.

Po našim stranam.

U Banovini. — Občina Zagrebačka bi ovih dana razpuštena. Razlog je tomu, što prigodom svečanosti kraljeva krunisanja u Pešti vićnici bijahu odlučili da će poći glavom u Peštu kralju na poklon, ali neka ih hrvatski ban kralju prikaže a ne magjarski ministar. To stoji tako i u zakonu nagodbe. Samovoljni ban Khuen-Herdevari nije na to htio pristati, gradsko viće nije pošlo u Peštu, nego je pismeno kralju svoje čestitanje izkazalo i Njegovo se je Veličanstvo tomu lipo zahvalilo. Ban Ljutit razpustio je občinu. To je svakoga u Zagrebu ozlovoljilo, svakomu je žao da ne upravlja gradom dični, blagodarni Dr. Amruš.

U Dalmaciji. — Nazad nikoliko dana navratio se povodanj na selo Murvicu na Braču, gdi je i lani bio, te dosta šiete počinio. Oštećenici vape pripomoć od vlade. — Putuje Dalmacijom u službene svrhe podpridsidnik Pavić u društvu savitnika Trukše. — Iz zaklade „Iznemogli dalmatinski vojnici“ namistništvo udililo je Todoru Zelenoviću i Nikoli Gavranu iz Vrličkog Čitluka godišnje pripomoći od 48 fiorina.

U Bosni-Hrcegovini. — Pokrenula se je misao, da se čeličnom rodoljubu fratru Jukiću podigne spomenik. — Pivačko društvo u Mostaru prikosutra otvara čitaonicu, i u tu svrhu pripravlja lipu zabavu.

U Splitu.

Ratno brodovlje i naslidnik pristolja. — U sridu na 21 prošloga miseca došlo je pod naš grad šest najvećih brodova naše ratne mornarice, po imenu: *Kaiser Franc Josef, Kronprinc Rudolf, Kronprincessin Stefanie, Kuštoca, Don Juan d' Austria i Ferdinand Max.* — Kao vrhovni zapovidnik pratio je brodovlje admiral Sternek na brodu *Graif*, a po nalogu i želji Kraljevoj došao je istog dana Njegova Visost Nadvojvoda Frano Ferdinand, da pohodi naš Split. Nadvojvoda Frano jest sinovac Kraljev, a pošto je Rudolf

Digitized by Google

jedini sin Njegova Veličanstva, koji je imao kraljsku nositi krunu, nazad dvi godine umrao, prilazi kruna na bližnje muške potomke, na sinovce. Ovo je prvi put da Nadvojvoda stupa na naš kraj, te baš odabrao je Split, srce Dalmacije, a Split znao je svom budućem Vladaru izkazati dostojnu čast. Tog dana popodne nadvojvoda se iskrcao u grad, obašao crkve, muzej. Te večeri grad je bio razsvitljen, brodovi su puštali svoju električnu svitlost, te je splitska obala sjala u živom plamenu, što je Nadvojvodi veoma bilo milo. Sutra dan bilo je izkrcavanje momčadi, vižbanje na vojničkom polju sa topovim, što se u Splitu još dosad nije nikada vidilo. Prid podne išao je sa ravnateljem Bulićem obaći starine na Solinu. Začaralo ga je splitko polje, Kaštela i sva okolica. Popodne bio je uvoz (regata) brodicâ u tri puta, što je namamilo vas grad na obalu da gleda hrvanje i motanje na veslu junačkih mišica naše momčadi. Prid večer bio je sobet, na koji su bili sazvani veći dostojanstvenici. Nadvojvoda izkazao je načelniku Bulatu veliko zadovoljstvo za gradom i našom zemljom, te je obećao češće se amo svraćati. Nahodeći se kod vlastelina grofa Bombellesa u Hrvatskoj, Nadvojvoda sasvim lipo poznaje i dragovoljno govori našim hrvatskim jezikom te i ljubav veliku nosi u srcu prama našemu narodu. Brodovlje je sutradan pošlo na Riku, a nadvojvoda one iste večeri krenuo je do Kotora, a odtole natrag u Beč. Bog nam ga zdrava i vesela poživio!

Pošalice.

1.

Pobije se niki *parun Paulo* prikomorac i inadljivi dalmatinac. Kad bi kenuo talijanac dalmatinca, reka' bi: *ćappa*, a dalmatinac, kad bi prolomio šakom talijanca, odvratio bi: *drž to*. U sve se jadne rastali. Kad upitali *parun Paula*, koji su iz dalje gledali, kako bijaše, a on, umekšan dalmatinskom šakom: *„più val un* **drž to**, *che cento* **ćappa**, *„više valja jedan* **drž to** *nego stotinu* **ćappa**“.

2.

— Na glas trublje, kada sudnji dan dogje, što ti se čini, ko će se prvi javiti? upita gospar svog bricu.

— *Žudiji*, gospodaru.

— Zašto baš oni prvi?

— Jer će mislit, odvrati brico, da se meće štogod na *inkanat* (dražbu). *Pantelija.*

Cine na splitskom tržištu.

Na pazaru dne 27 lipnja: Šenica fiorina 5:33 do 6:33 kvarta, ječam 3.66 do 4 50, napolica 4.83 do 5.33, proso fio. 5, crna vuna oka fio. 1.10 do 1.50, bîla 70 novč. do fio. 1, par kokoša novč. 80—1.20, pilića 40—80 novč., sieno 3 1|2 do 4 1|2 kil, konj dûga fio. 4.50—7.50, vrića uglevja 55—70 novč.

Na Mesarnici: Govedina nov. 45—55 kil, janjetina 30—40, teletina 50—70, bravjetina 40.

Na Ribarnici: Zubatac 40—50, palamida 60, srdele 28, lokarda 32—40, škarpuni 40, trlje 60—80, gire 20—24, raža 32, jegulje 60—90.

Na Trgu zeleni, voća: Naranče 3 do 5 novč. komad, limuni 2—3, kruške 12—16 kil, višnje 8, jabuke 12—16, armelinke (praske) 10—12, suhe šljive 32—40, fažol 24—16, krumpir 4—6, kapula 4—5, biži 16—20, mladi sir 40—60 kil.

Na obali — Drva: češmina bračka fio. 2.20 metar, korčulanska 1.40—1 60, taklje fio. 4-5 jedna tisuća.

Po konobam: Vino domaće crno 12—16 litar, poljički opol 24—28, vino bračko, viško crno 16—20, opol viški 24—30.

Poruke i Odgovori.

Velečč. Stanislav Ciszevski. — Berlin. — Ko sritniji od nas, što je pisma a prilogu zadnjeg broja našega Lista prošle godine toliko vama odražala? Milo nam je, gdi ste vi zaljubljeni u epopeju o Kraljeviću Marku i što ste nakani sastaviti u poljskom jeziku u jednu cilinu sve pisme o tom našem junaku. Mi ćemo dragovoljno tiskati u „P. Listu“ vaš upatnik za sabiranje pisamâ o Kraljeviću. Urednik vam piše posebno pismo.

J. B. — Tugare. — Bojimo se, da će mučno biti za tisak ona vaša.

J. M. — Podgora. — Prividićemo.

Znanca Poljičanca. — Hvala ti, moj dragi Jozo, na pripivku, koj si meni naminio. Bolje bi bilo, da toga ne budeš učinio, jer sada red je, da ti budem strožiji sudija. Kad sagje otac u primorje, kazaću mu, hoće li pisma moći zaleći u List. *Majstor.*

D. C. — Zadar. — Hoćemo, dobre su.

M. P. — Brist. — Osladili smo se u vašem pisanju. Ona priča o mužu i ženi dobra. Prikratićemo ju i tiskati. Pisama šaljite, budu li valjati za ono nebojte se. Samo ne iz pismara, jer tada zaludu vam rabota.

Biograjanin. — Zadarska okolica. — Žao nam je, ali ne moremo. U osobe naš list ne kreće.

A. P. P. — Brusje. — Primili smo i od druge ruke članak o istom predmetu. Vidićemo i izabrati. Vaš rek bi nije loš, ali hoće mu se više jačine, izraza, dokazivanja, a kada se za puk piše hoće se i pučkog sloga, načina. Ustrpite se.

M. P. — Blato (Omiš). — Ne hudi ništa, da su nam drugi kazivali pisama od gusala. Pošaljite slobodno i vi vaše, u tim krajevima pisma mora da bude jedra i junačka. Veseli! *Urednik.*

Povireniku. — Stankovci. — Primili smo f. 11:20.

M. Vukušić. — Drniš. — Vaša je plaćena do 1|5 93.

N. kan. Z. — Perast. — Vaša predbrojba traje od 1|8 1891 do 1|8 92 za koju ste poslali for. 1. — Od prvih brojeva lanjske godine ne moremo vas poslužiti, neimamo niti jednoga.

Povireniku. — Vrisnik. — Od lanjskog povirenika g. J. M. primili smo samo for. 20 na račun vaših predbrojnika, te smo u br. 2.om oglasili imena, za drugo neznamo. Do prigode neka vam on isti stvar na čisto dovede.

L. T. — Bačina. — Vaše predbrojbe mi nismo još od nikoga primili.

Povireniku — Muć. — Na 29|5 t. g. primili smo od vas for. 6. — Za 4 nova šaljemo.

Povireniku. — Makarska. — Za 11 novih bićete primili u današji dan.

Povireniku. — Skradin. — Za 3 nova šaljemo.

F. P. — Han kod Sinja. — Š. Š. — Tučepi. — G. A. — Zagreb, R. J. — Drvenik, O. A. P. — Turjaci, O. N. Š. i O. P. R. — Mostar. — Upisali vas i šaljemo brojeve 1—5. *Opremač.*

Podmirili „Pučki List“

Dubrovnik (do 1|1 93): Škarica S. Šaraca U. Lozančić P., Jurinović Anica; (do 1|5 93) Miho Held; (do 1|5 92) Lehky, Gjuratić A., Gjivović N., Vuletić Grgo do 1|1 93). — **Trogir** (do 1|1 93): Dr. A. Katalinić, Marković O. Dane, Runjić O. J., Benzon pop D., Ljubica M. (do 1|8 92): Sabioncello I. N. (do 1|2 94): O. L. Dujmov. — **Metković** do konca 1892: Vuica S., Gabrić M. mali, Manalo I., Veraja M., mladi, Gabrić P., Karković M., Sladoević V., Levantin J., Grgurinović M., Ivanišević N., Rakić I., fra J. Vukša (Borovci), Prusac F. (Novasela). Nikolac A., Gluščević A. p. I. (do 1|3 93). — **Podace** Visković I. do konca 94. — **Imotski** (do 1|1 93): Ujević A. p. P., Kurtović P., Krauss P., Erceg B. (do 1|6 92): Biuk I., Franceschi pop P., Škarica pop M., Ujević pop I. Žarković pop J. Kolombani I. — **Zadar** (do 1|1 93): Selak P., Jelić A., M. prof. Nekić, Dn. St. Roglić, Antunović R., Roglić pop N., (do 30|IV 94): Petrić N. — **Gorica** (do 30|4 93): Ikić N. — **Biograd** (do 1|1 93): Surić N. c. k. or. vodj. — **Preko** (kod Zadra) (do konca 94): Čala J. (do 1|5 93): Simić S. A. N., Dorkin B. (do konca 92): Rosa A. — **Karin** (do konca 92): Ot, A. Vukičević. — **Iž Veliki** (do konca 94): Marijan S., Marijan B., Banić I., Skorlić I., Cvitanović M. — **Iž Mali** (do konca 92): M. Matijev M. — **Sv. Filip i Jakov** (do konca 92): Baričić M. (do 1|1 94): Eškinja A. Antin. (Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 15 Srpnja 1892 Br. 6.

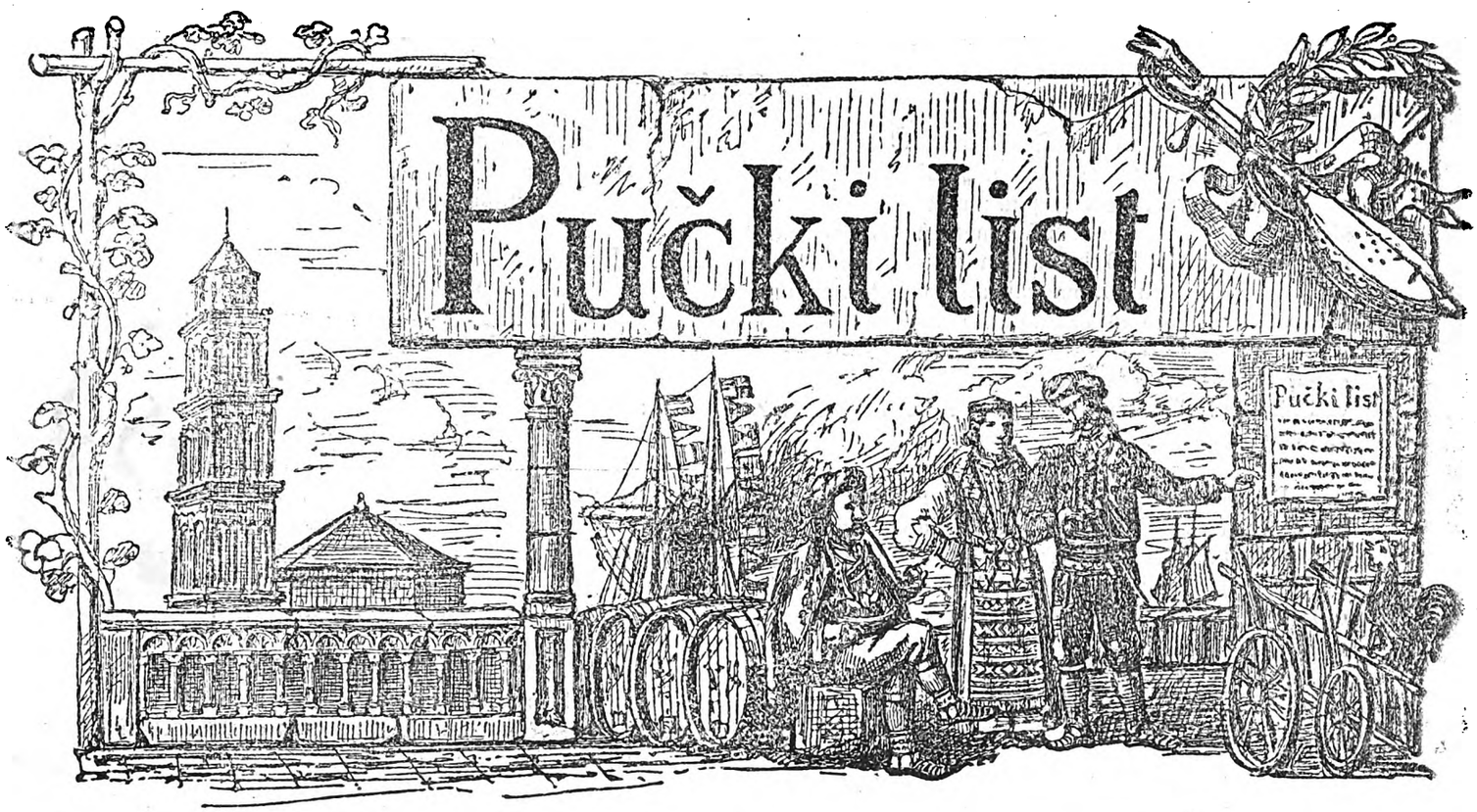

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

JEDNA VELIKA POTRIBA.

Baš nikud kao da smo se pod nesritnom zvizdom rodili!

Bog nam dao ovo lipo more, te u niko vrime naši brodovi po njemu jidrili, trgovinu, hranu, blaga iz dalekih krajeva u našu kuću donašali, naša momčad savijala i razvijala jidra naših lagja, u svit prolazila, starom babajku i starici majci kruh dobivala — čulo se tada na daleko za dalmatinske jidrenjake. Jednoč bilo sad se spominjalo! Brodovi morali pobacitî jidra, jer podigli se drugi brodovi na pàru, zasnovala se društva, naši jidrenjaci propali, more nas sasvim izdalo. Kad ga nije u moru drž se kraja, te naš čovik uhvatio se mašklina i motike. Na kuku i goleti, kao što je naša Dalmacija, većim dilom zemlja neharno izplaćiva trud. Priskočio sriću buhač, svit stao se bahoriti okolo te trave, bilo i roda i ploda i trgovine i cine, ali sve za čas. Danas buhač u bezcinju propada, ni njegov se trud ne izplaćiva i on nas izdao. Još nam ostajala kapljica vina. Bog dao berićeta, loza zdrava, plodna, vino vrsno, plemenito, pukao mu glas u svitu, dok zagorac punio ambare žitom, pšenicom i na pazare k moru gonio, u primorca, otočanina vina kano mora, navrvio trgovac, novca kano žala. Bogu hvala, koji dao, ovo desetak, dvanaest godina natrag nije se znalo u Dalmaciji za glad. I tomu Božiću brzo kraj došao. Ovogodišnji trgovački ugovor s Italijom dao ljutu zaušnicu našemu vinu u trgovini. Izdali dakle pomorca brodovi, izdao težaka buhač, izdaće ga evo i vino, te iza onih desetak dvanaest debelih godina, bojimo se, da će nastupiti drugih desetak dvanaest mršavih. — O trgovačkom ugovoru „Pučki List“ neće više da govori, dosta je govorio, danas će na ovo da govor svrati i da pita koga ima pitati: *oštećeni trgovačkim ugovorom, hoće li nam se i čim će nam se šteta naplatiti?*

Bez ikakovih škola za polje, trgovinu, bez tvornice ikakove, naša zemlja imade puno potriba. Jedna nam je najveća i najprišnija, a ta je da nas željeznica spoji sa ostalim trgovačkim svitom. Spojiti čim prije željeznicom Dalmaciju sa Hrvatskom, Bosnom-Hrcegovinom u današnjoj našoj tiskobi nami se čini da bi vlada učinila sveto dilo po nas, ter i ako ne sve, ali dobrim dilom sigurno nadoknadila bi štetu, koju ćemo od Italije na vinu pritrpiti. Naše vino, koje će odsle bojimo se malo na more hoditi, išlo bi na ovu drugu stranu, na kopno. Bosna i Hrcegovina žedne su našega vina. Hrvatska, Slavonija i susida im Srbija imadu potribu od našega kripkoga, crvenoga vina, da ojačaju svoje tankušno. Dva naša odsle najbolja trgovca jesu Magjar i Nimac. Dosad su vozili vino na parobrodim, izkrcavali u Trstu, Rici, te opet u željeznicu prikrcavali. To zapadalo truda, potroška, vrimena. A koliko bi češće k našim konobam trgovac zalazio, kada bi metnimo u Splitu mogao ukrcati bačve u željeznička kola, a ta ista kola da idu ravno do Pešte, Beča, Brlina na njegovu kuću? O tomu niko neka ne sumnja, nova željeznica priko Bosne otvorila bi našemu vinu širok put u trgovini. — A hoće li se gradit ta željeznica? Sto puta pitana, sto puta obećana još se nevidi. — Ljudi božji, koji ste na upravi u Beču, mi ne pitamo ništa više, nego neka nam se kroji i miri kao i drugim po istom aršinu. Sve zemlje što stoje pod krunom našega Vladara svezane su željeznicam, sama Dalmacija kao osugjenica, odcipljena stoji o sebi. Gradu Beču za njegovo raširenje i polipšanje odredili ste nedavno 100 milijuna fiorina, zašto jadnoj Dalmaciji ne baciti barem 10 milijuna, da joj se sagradi željeznica, da se trgovina makne, da svit radi, živi, napriduje? Neka je Beč stolni grad, ali i mi smo udo države, i mi smo članovi ove velike obitelji, i mi sinovi jednoga Vladara!

Mi ovaj vapaj iz dna srca dižemo, a ne dao Bog da ostane *kao glas vapijućega u pustinji!*

Digitized by Google

PUČKI LIST.

Vodičko greblje.

Kreneš li sa Stankovacâ u Čstu-veliku, naići ćeš s desne strane puta u „velimskom gaju“ na mogilu zaraslu grabarjem: dužine priko 40, širine 8-10, a visine 2-2.50 metarâ. S ove mogile hajde dobra pô kilometra u jugo-iztok, prama drevnom Velimu, nagraisaćeš na tekuce uzvisitu ravan obraslu smrikom. I jedno i drugo u okolici okrstili — — „Vodičkim grebljem“: prvo, veće — tursko je; drugo, puno manje — vodičko je! Tako narod zove. A zašto zove? Znaćemo namah.

* *
*

Brojila se godina 1645. Dvanaest hiljada Turakâ, što iz Bosne što iz Dalmacije, pritisnulo ravne Kotare. Narod uskočio u primorje i na otoke, pod okrilje mletačkog lava. Jadno im bilo okrilje! Pali s tave u — vatru! Umakli robiji, dospili na galije.

Krv nije voda! Ne da se mirovati junačkim Vodičanim.. Hoće, da osvete braću, a ukrote zulumčare. Sakupila ih se:

„Mala četa, trista Vodičana;
A toliko od Krapnja delija,
Od Vrpolja i od Jadretovca“.

Malica ih. Ne smeta! Srce se gleda. Njih šeststotinâ na broju otisnulo se za Turčinom. Uza nje pristao i jedan Mlečić. Ne bilo im po ćudi. Poznavali ga kukavicom. Dvojili o poštenju lukavog Latina. Imali i uzroka. Bio uhoda (špia) — „kraljice jadranskoga mora“. Ali ne mogli ga se kurtarisati. Bojali se njegove izdaje. Da ne bude zlo i gore, primili ga sa sobom u četu.

Znali Vodičani, kud će Turci na Vodice, pa zasili u klance jadikovce sadašnjeg „velimskog gaja“. Ovaj tad bio pošumljen stolitnim hrastom i posut šikarjem: — zgodna kuća vuku i hajduku! Malo bilo, za dugo ne bilo, — Turadija upane u busiju. Zagrmiše šibe; odjeknuše šišane: nasta pucatanje. Vodičani sa družbom umeterizani. Turci padaju kô snoplje. Od pustog dima drug druga poznati ne može. Nu, gdi je sriće, tu je i nesriće. Hrabroj četi ponestalo praha. Triba ostaviti razbojište. Tridesetak njizih:

„Koji nema ni otca ni majke,
„Koji nema brata ni sestrice,
„Koji nema mlagjane ljubovce,
„Da ne žali izgubiti glave,“ —

odlučilo ostati; žrtvovati se za sve. Š njima ostao i zlosritni Talijan. Pokupili po društvu naboje. Svakom ostavili po fišek, da imadu u strisci pri uzmaku do Vodicâ obrane. Izpuškarali i ono nikoliko hitacâ Turci, da će već natrag, al poviče, kujin sin, — Mlečić: „Bre Turci, jadi vas ne snašli! Nestade nam praha i olova! Udrite!“ Obrnuše Turci. Krenuše handžari. Nasta pokolj, da pas pasu pripovida. A da bi megju kim?! Megju jednokrvnom hrvatskom braćom!! A zašto?! Jedni za Osmanlijsko carstvo, a drugi za republiku sv. Marka. Braća klala se za tuge probitke, za tugju slavu, a svoju — propast!

Svi tridesetak pokri crnu zemlju, do kletog Mlečića, koji dopade robije.

* *
*

Uza svu tursku potiru:

„Zdravo četa u Vodice dogje“.

Niti se okripili, a kamo li odmorili:

„Na Vodice Turci udariše;
Sa svih strana juriš učiniše“.

Ali:

„Vodičani viteški se brane,
Turkom ljute zadavaju rane“.

I Vodičani morali zasukati rukave, jer:

„Vas dan Turci juriše činiše,
Al' maleno selo ne uzeše;
Jer ga brani malo i veliko:
Žene, starci, dica i divojke“.

I tu:

„Pade mrtvih hiljadu Turaka,
Sve najboljih na glasu junakâ“,

da su morali krenuti glavom bez obzira. Pa naš slavni Kačić istinu piva, kad piše:

„Ne čudim se gradu Šibeniku,
Jer je ono soko na krajini;
Već Vodicam, selu u kraj mora,
Kako se je Turkom obranio
Brez nikakve moći, ni pomoći,
Brez galijâ i brez lumbaradâ“.

* *
*

Tri su dana minula odkad Turci kaniše se uzaludnog obsidanja Vodicâ. Vodičani, nakon što poviše ranjenike i sahraniše mrtvace u mistu, krenuše u sadašnji „velimski gaj“, da pokopaju ono svojih tridesetak poginute braće, koji se „i sad od junaka slave“. Dogjoše na krvavo razbojišće, tot i Turci ne pokopani, a ima ih dvi tri stotine. Na njihovo veliko čudo opaziše Mlečića nabijena na kocu. Nabiše ga Turci. Tim je dobio svoju zasluženu izdajničku plaću. Sahraniše palu braću na pose, a Turke na pose; Mlečića izdajicu crnu zakopaše podalje.

PAVAO ROCA.

Sîlo.

Ovo naše ubavo i čarobno zagorje, na komu je naseo sami Hrvat; gdi se zbori našim čistim milozvučnim i izrazitim jezikom: ovo vilinsko gnjizdo milostivi je Bog obilatom rukom uresio i ukrasio. Planine, brda, vlake, kose, doline, ravnice i polja to je sve božija desnica iz ništa učinila, stvorila i čoviku, tomu svomu najmilijemu stvoru na zemlji, poklonila. Zagorac iz raznih kraja može izbiti koru kruha, ko što drugi nemože. Žita, vina, voća, marve, drva, lovine, piće, duhana i još drugih proizvoda može biti i ima na zagorju gdi više, gdi manje. Ali, uza sve ove božije milosti, naš se zagorac običajno uvik prinemože, uvik vapije: ajà, nema nas! ovi turobni

Digitized by Google

i zdvojni glas razliga se po zagorju. I zbilja, nije ga to na vrbi svirala. U težačkoj ruci ne opaža se napridak; ne izgleda boljak sa svim trudim i naporim u obragjivanju, razširivanju i razkrčivanju imanja. Rani se, kasni se, podmeće se, nu ipak naše kuće još zaudaraju i odišu velikim siromašlukom, naš seljak sve uvik bori se sa svojom nestašicom. Ma nije ga to do zlih i škitih godina, već što ti nije, da ti nije: neda se maka, sve iztančalo. Kad u toru ne bleji ovca nit veći koza, u pojati ne mûče vô, ne hrže konj; kad su koši prazni, pojate izmetnute, kad kroz kuću drača neima zašto zapeti: to je smrt bez smrti, to je jad nad jadom. Sve se nevidno izmiče i izmakne, pa je neimanjstvo tvrdi ključi. Što je to? Zar nema berićeta ni blagoslova? To baš nije tako. Razni su tomu uzroci, mnogobrojne su pošasti, koje su se ušuljale i uvukle odavna, a osobito ovih zadnjih godina, u naša sela, u naše ševarate potleušice, te kuži i ruši ko kivni dušmanin. Izmegju ovih naših domaćih neprijatelja, koji nam nedadu oka otvoriti, ni udariti hrgjom o plot jest na prvomu mistu *sîlo*. Ne da je sîlo samo u sebi oni duboki jaz, ona bezdanka jama, u koju naš bidni narod srće i upada, nego one prigode, one okolovštine, ona ponašanja na sîlim, na takovim noćnim sastancim, zaimbiralo je za sobom našu propast. Sîlo jest razlegjena rana na našemu inače dobromu seljaku. Opipajmo i vidimo.

Sîlo se običajno kupi u kući, gdi ima jedna ili više cura za odaju. Osobito kroz duge jesenske i zimske noći tu ti se mlagjarija zgrne ko ovce na solilo, pa daj da se bani i razmeće, koči i ponosi, krši i lomi, viče i arleče, protresa i psuje, igra i šiljka svu dragu noć do zore. Da inostranac vidi i čuje ovu kriku i graju, koju nikad ni vidio ni čuo nije, baš bi rekao, da je ta kuća pakao! Divojka tu večer mora sprliti utaman cilu kladnju drva, jer vatra plamca ko klačina. Na sîlu se mlagjarija nadmudruje, baleče, belji, paprišći jedan na drugoga ko pakleni osugjenici; ruga se i šprda nedično i nepošteno, da opanci s nogu spadaju slušajuć. Sve što je otrovna tu se iztrese... Ma nije ga ni tu sve. Na sîlu se igra i pije, gonja i šaketa, pače često se do krvi dolazi, do pribijenih rebara i do sama ubojstva. Sîlo je velika naša seljačka propast i skraćuje život, upropašćuje siromaštvo i ubija neumrlu dušu. Misto počitka i odmora, misto nadgledanja svoje marve, svoga siromašluka, misto poprimiti savita i naputaka od svojih starih i gronulih roditelja, misto se priporučit Gospodinu Bogu u svetoj molitvi, u čistoj misli, u kršćanskom dilu: to se na sîlim sve skroz protivno čini. Radi silâ više mladića izgubi svoju bujnu mladost, obeteže, pod starost se napune svakih jadâ i nevoljâ, omrzne svojim roditeljim: ele postanu ni stražno ni lovno, a pošteni svit na izkvarene i izopačene sildžije prstom upire. Zlo i naopako! I još zec u busu leži. Mlagjarija, srtlajuć po sîlim, nauči se lupeštini, kradnji. Da momak na sîlu neostane zadnji, neizpane iz društva: u pušenju, u igri, u piću, u odići mora udariti u kojigod kraj, eda se dokopa koga novčića. Pa što se dogagja? Znali bi na ovo odgovoriti najbolje roditelji sildžijâ. Jedni ukradu žita, drugi piće, ovi ovcu, oni vina i. t. d. što se dočepa. I na guvnu i na vinogradu drže se obilat ujam: krade se, pa se to prodaje ilibud zašto, ni u pô cine. Da Bog učuvao! Eto što ubija našega seljaka, eto što i ožengjiliji nemogu dokrušiti i doskočiti kućnim potribam! Mučno je kućnoga lupeža učuvati. Nesritni je to zanat! — Ali, ali, nije ti ga sve u ovom poslu ni do mlagjarije, jer mladost, ludost; nego one kućne starešine i starešice, osobito roditelji dosta su tomu krivi, veliki će razlog dati Bogu. Još u povoju i za mladih nogu razmažu i razpuste svoj porod, pa kad ovi uzme bah mah, daj ga ti ustavi i popravi. Druga je njihova mahna, što dopuštaju u svojoj kući, na svomu ognjištu sakupljenje noćnih sastanaka, na komu se, kako vidismo, otrov izliva, kuća podkopaje, Bog vrigja i. t. d. Dobri roditelji, pravi kršćani, tim bi morali zavrnuti vratom. Sv. Pismo veli: „Tko prašća šibici, mrzi sina svoga“. Za rana, na vakat roditelji dužni su vršiti roditeljsku svoju dužnost, jer rana ako se u prvine zapusti usmrdi se. „Mladić“ — veli s. Pismo — „koji udari hrgjavim putem i kad ostari s njega neće saći“. — Ovo po izkustvu vidimo. Duhaniti n. p. nije grišno, ali ko se je tomu naučio, mučno će se ostaviti. Pače više puta čuo sam sam od seljaka, koji vele: volim zapaliti, nego, jisti“. Eto taka je svaka ljudska navika. Nevalja dakle plakati vrime izgubljeno, ni kupiti klas po lanjskoj strnini.

Čuvaj se dakle, puče, suvišnih sastanaka i sila. To je tvoj kivni neprijatelj, koji te lukavo laska, majstorski vara, mami i zamamljuje, dok te opoji, občara, zaplete i strmoglavi na oba svita. Ko se čuva i Bog ga čuva. Čuvajte se zla, jer ono neće tebe. Ako ti je hrgja došla do kosti, nedaj joj u kost. Bolje ikad, nego nikad. Uz dobru volju tvrdu odluku i božiju pomoć sve se može.

Ilija Zagorac.

Čovičja uživanja.

Za jedan sami hip. — Žedan čovik kada se napije hladne vode. — *Za nikoliko časa.* — Kada uz dobru čašu crvenka na stolu brusi zube okolo komada lipe pečenke. — *Za jednu, dvi ure.* — Kada sluša pivanje ili čita ugodnu knjigu. — *Za cilu jednu večer.* — Kada je u društvu veselih, iskrenih prijatelja. — *Za cili dan.* — Netom se ustane kada koje dobro, kršćansko dilo učini. — *Za cilu nedilju.* — Kada pogje prijatelju u svatove. — *Za cilu godinu.* — Kada Bog njegove trude blagosovi i kuću imanjem oskrbi. — *Za cili život.* — Kada točno vrši svoje dužnosti prama Bogu i iskrnjemu svomu. — *Za uvike.* — Kada ljubi Boga, čuva se griha, čini dobra dila, dopre do uživanja, koje neće trajati ni uru ni dan već uvike.

Priopćio *D.—n.*

Digitized by Google

Nauk za sluškinje.

Moja sluškinja štije „Pučki List“ od vrha do podanka, vridna je radišna, poštena, ali nikad nemore se sa gospodaricom, mojom ženom, skloniti i razumiti. Molim Vas, gospodine uredniče, ova dva redka da biste u Vaš obljubljeni list primili, biće za nauk njoj a služiće i drugim za usvist. — Ako želite ugodit vašim gospodarima, sluškinje evo, vam mojih deset zapovidih nauka i dobra ponašanja:

1. Virnost prva i najpoglavitija je za sluškinju zapovid. Biti virna hoće reći stati uvik na vižlati amo tamo, podbadati ričima ovoga onoga prolaznika, koji te znade više puta i do napasti dovesti. — 4. Dobar izgled daj u kući gdi stojiš, osobito dici. Majka nemore uvik svojim ditetom izaći vanka i baviti se po kući. Spušta se na sluškinju, a ti budi s dicom ne kao sluškinja, već kao majka. Bog čuvao nikakova gruba rič da se iz ustiuh tvojih nebi čula, prid Bogom si odgovorna, da bi se pokvarilo ono angjeosko dite. — 5. Budi radina ne linčuša ni potrgljivka. Mlada, zdrava, kada si na ragji od

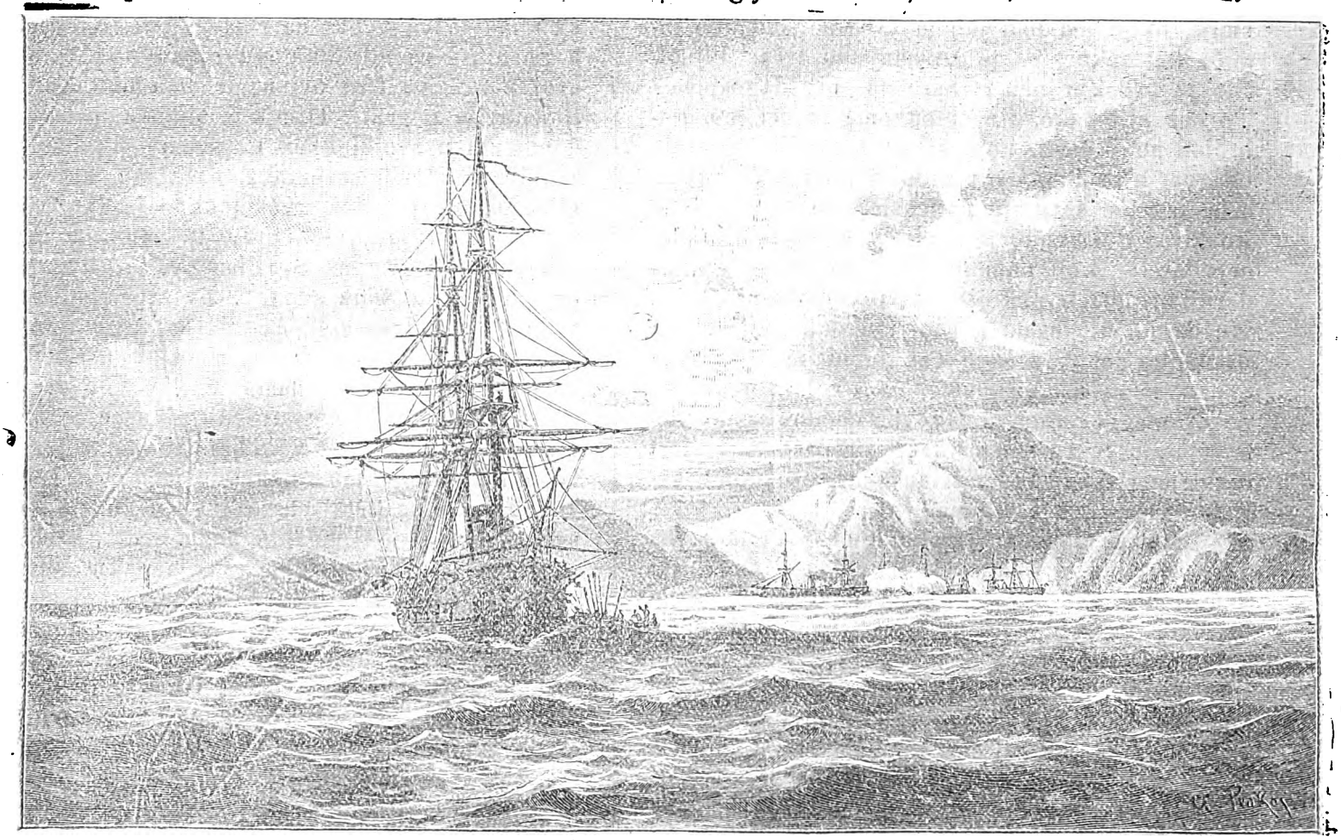

Ratno brodovlje pod Visom.

besidi gospodarice svoje, čuvati poštenje, dobar glas kuće, kao da si se u njoj rodila; u svakoj najvećoj potribi i priko dužnosti za svoju gospodaricu štogod učiniti. Tim si odmah njezinu ljubav zadobila, biće bolja ljubokrvnija prama tebi. — 2. Kada si virna budi i poslušna. Ne pravdati se, ne inaditi sa gospodaricom, zašto ovo, zašto ono, ja bih ovako, onako, ništa od toga, već kud ona okom a ti skokom. Što ti naredi, poslušaj, opremi. Zato se i zoveš sluškinja, jer valja da poslušaš, da služiš. Netom u tugju kuću na službu stupiš, ostavi svoju samovolju vanka iza kućnog praga, a rič „*neću*“ neka se nikad iz ustiuh ne čuje, jer znadeš onda da su ti vrata otvorena. — 3. Poštenje svoje čuvaj kao oko u glavi. Poštena prama gospodarima da te u zlato zaspu ne taknuti poštena prama sebi. Tvoje godine, mladost more te dovesti do propasti, ako se po poštenju, po razboru, strahu božjemu ne budeš vladala. Igješ po gradu u kupovinu, oči prida se, a ne cirlukajuć se po ulicam srca radi, brza u rukam, neka je svaki posao na svoje vrime gotov. Nikada da ti od danas ostaje ragje za sutra. Svaki dan nosi svoju brigu, svoj posao. Makar ostala do ponoći i dalje na nogama, neka je te večeri sve opremljeno, sve u redu. — 6. Čistoću Bog je obljubio, i ti budi čista. Najlipša pohvala koli domaćici toli sluškinji jest čistoća, što se opaža po sobam, u kuhinji, na posugju. Ne triba da ti gospodarica sve naredi, nikih stvarih i sama se siti. — 7. Plaćena si i zato služiš, da se prihraniš i štogod dobiješ. Ali malena je plaća sluškinji. Za onih 4,5 kukavnih fiorina skončala bi se da ne nalaziš drugu obilniju plaću u ljubavi svojih gospodarica i gospodara. Nastoj steći njihovu ljubav, to je najbolja plaća. Ljubi njih, njihovu dicu, svu kuću, kao da si od te obitelji. Da se što u kući dogodi, reče, ne raztresaj vanka. — 8. Nije sve uvik ni do tebe, i gospodarice su gdikod puno nagle, ljutite. Ustrpljeno podnašaj, kad si psovana, neprigovaraj stisni ramenima, biće bolje po te.

Digitized by Google

Koga je molit i služit nije srdit. Dodije li ti baš nagji bolju kuću. — 9. U novoj kući nije lipo da govoriš svega i svašta do starih gospodara. To novoj domaćici ne more bit drago, jer znade, da kako do onih govoriš, sutra ćeš i do ove kuće govoriti, kada se odiliš od nje. Jezik dakle za zube. — 10. Strah božji zadnja ali najjača zapovid. Lako je gospodaricu privariti, jednu joj za drugu reći, dati, ali Bog se nevara. Čuvaj se Boga, strah njegov imaj, bićeš uvik sritna i čestita, biće i gospodari zadovoljni s tobom.

Jedan domaćin.

Nevaljalo Drago.

Majka kćercu lipo nigovala,
Jeda bi ju pokraj sebe dala;
Sto ju majka više nigovala,
To ju dalje od sebe davala,
Priko mora tri konaka hoda,
A četiri priko ravna polja.
Tomu prošla godinica danâ,
Nit je kćerce niti od nje glasa.
Tada majka bile knjige piše
Baš na ruke drage kćerce svoje:
Je l' ti, kćerce, vičnо i obično?
Je li tebi voljno i povoljno?
Je l' ti ugodan Mijo gjuveglija?
Je l' ti ugodan svekar i svekrva?
Jesu li ti dva mila divera?
Jesu li ti dvi mile zavice?
Kćerka majci knjigu otpisuje:
Starac otac kao i moj otac,
Stara majka kao i ti, majko,
Dva divera kao dva brajena,
Dvi zavice kao dvi sestrice,
Sve je meni voljno i povoljno,
Sve je meni vičnо i obično,
Al mi nije drago povoljito.
Kada ženje, na srid njive leže,
Kada ore, doć doma ne more;
Svi junaci u košuljam tankim,
Moje drago u haljinam zimnim.
I još kaže: ajme zima mi je!
Kolike su o Mratinju noći,
Koliki su o Ilinju danci,
Uvik spava, ne naspava mi se,
I još kaže: ajme drimlje mi se!

Priopćio **J. Kapić**

VIS.

Lanjske godine baš ovoga miseca vas je naš hrvatski narod upirao oči na Vis, veselio se njegovu slavju. Bilo je slavje, veselje, da će ga Višani za mnogo spominjati. I naš list bio je na tom veselju. Vas broj 6. i lanjske godine mi smo posvetili tom slavju, a koliko je puku bio u srce ušao znak je taj, što smo po brzojavnim naručbam od tamošnjih rodoljuba morali do tri izdanja na brzu ruku prirediti i više hiljada komada na Vis poslati. Tom zgodom bilo je u luci viškoj ratno brodovlje, koje naša slika na prvoj strani prikaziva. Na glasu je viška luka poradi svoje širine, prostorije, zaokružena naokolo da brodovim usidrenim ništa nemore nahuditi. Tu se često navraća brodovlje ingleško, nimačko, a naši brodovi čine tu i ratna vižbanja. — Druga slika prikaziva nam spomenik, postavljen na grobištu Prirovu junacima, koji su god. 1866 pali u boju. Pokunjen lav, znamen junaštva, srčenosti, opružio šape, stoji na velikom širokom stupu, po dnu kojega debeli šindžiri, zarobljeni potučenim Talijancima. Naokolo napisana su imena pokojnih. Slava im, dika, prid Bogom i narodom na vike bila!

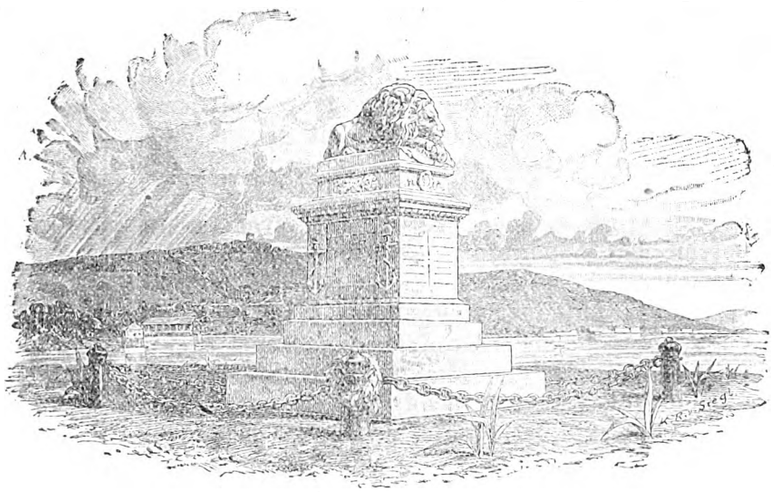

Spomenik poginulim junacima na Visu god. 1866.

Pokrčmari.

Krčmarski nadpisi kao da su vabila tolicinji naših težaka. Svecem, pa niki i u rabotnike, nemogu da se otmu napasti, a da nepogju u oblažaj krčmaru i da se kod njega pijuckajući nezanoće. Da zažmirimo, koja je tu sića čeljadi? Četverica ih je za prvom trpezom: dvi momčarine, dvi hudobe, treći kesar, pravi *parangal*, četvrti ništo tobožnjega domaćina; u prvotač imajša, a sada gubeš: pijančarenje ga, osim sv. Krsta, izljudilo i onakazilo. — Za drugom trpezom zaokupila dvojica trećega, pa na mučavca, da mu opuljaju zavežanj novca, što uhvatio na pazaru za dva vola, za dva hranjenika. U popasna su doba. Još će baciti dvaš triš, još će jednom gucnuti, pa jadnik opuhan, kô opuhan. U prikrajku, po običaju, dvi se delije ništo poričkale, pa sve jedan drugomu prnjcim pod oči. Na što će im izići? Neznam, ali im nebi mogla biti daleko tetina kuća, da ih mrvičak raztrizni.

Ti ih sve u glavu poznaš. Eh dobro, reci mi, živ bio, kakav glas u selu uživaju? Hrgjav: kažu da su svačesa vridni. Kako im idu posli? Nemogu gore. Da si ti posidnik, po duši, bi li komu od njih dao da ti ore zemlju? Bi, kada bi se sa svojom mukom zavadio! Da imaš divojku od udaje, bili dopustio da ti je pijanac rukuje? Nebi, jer bi joj vas život ojadio i obnevoljio. Bi li š njime htio ikakve veresije? Bi li mu na rič dao novca u naruč? Nebi, jer pijanica zaboravlja sve, potire sve, obećanja, dužnosti, niče Boga i dušu. Nego što? Oblazi i ti krčme, da izgubiš dobar glas, sriću, zdravlje. Oreš li sada svoju zemlju, poslje ga lje nećeš ni tugje, jesi li poslovnik, ili rukodiljac, gledaćeš izpod šake, jeda li ti odikle posla: nikakva te i priuba ženskica za oči nebi mužem nazvala, svaki bi se čovik radiša i poštenjak od tebe uvodio.

S. Dragoni.

Digitized by Google

O umitnim gnojivima.

Mnogi čitaoci „Pučkoga lista“ biće u novije doba čuli štogod govoriti o tako zvanim umitnim gnojivima, ali dosta njih neće za stalno znati čemu ta služe i kako ih valja rabiti. S druge strane poznato nam je, koliko se našemu narodu hoće, dok poprimi kakovu novost, a to je baš i uzrok s čega smo odlučili u ovom listu progovoriti ob ovom vrlo koristnom predmetu, a nadamo se, da to neće biti bez koristi.

U svim napredujim zemljama rabe se ta umitna gnojiva već u velikoj miri, pak je stoga skrajno vrime da ih i mi uvedemo, ako mislimo odoliti današnjoj navalici.

Proštij dakle, dragi štioče, ove redke, ma ti preporučamo da ih i slidiš, jer ih ne pišemo za zabavu il da ti vrime prikratimo, već da te uputimo na stazu, kojom ćeš doći do blagostanja. Prije nego prigjemo na samu stvar, reći nam je koju i o svrhi gnojenja.

Bilje, koje na našim njivama uzgajamo sastoji od držaka, lišća, žilja, cvića i plodova. Žiljem rastu biline u zemlji, dočim ostale njene strane nahode se u zraku. Za rast bilja potribno je sunčanoga svitla, topline i kiše, a osim toga i nikih drugih stvari, koje biljka stranom iz zraka, a stranom iz tla crpi. Ove stvari nazivljemo jednostavno hranom, od koje se uz pripomoć topline, svitla i vlage stvara lišće, cviće, korjenje a napokon i plod. — Pomanjka li tlu vlage, ili ako vrime zahladi, biće bilje u svom rastu poremećeno, a potraju li ovi štetni uplivi dulje vremena, neće ni žetva biti obilna. Isto dogodi će se, ako bilju uzmanjka hrane. Svak zna, da od krave koju slabo krmimo, ne možemo očekivati ni mnogo mlika. Hranimo li i naše poljske plodine kukavno, biće i žetva prama tomu slaba. Svrha gnojenju jest dakle, da se tu podadu onakove tvari; koje su za rast bilja neophodno potribite i kojih iza svake žetve biva u tlu manje. Nu nije to još sve. Gnojitba biće tek onda uharna, kad je izvedemo tako, da uz razmirno malene troškove, dobijemo najveći mogući prihod. Da se to pak postigne, valja prije svega znati koje su tvari u gnoju najvažnije i najdragocinije.

Naše domaće živine zahtivaju hranu, koja sastoji iz raznih krmiva. Konj na priliku nezadovoljava se sa samim sijenom ili samom zobi, a ni ovci neće prijati sama blitva ili krumpir. Sa biljem stoji stvar isto, — i ono žudi hranu sastavljenu iz raznolikih hraniva. Nu koliko je lasno uviriti se što u jaslama leži, da li sijeno ili slama ili drugo koje krmivo, toliko je trudno ustanoviti kakova se hraniva u tlu nalaze i u kojoj množini. Na biljci ne da se takogjer opažati koje hranivo u tlu joj najviše služi, pak nam je s toga držati se nikih stanovitih pravila znanosti. Ova nas na ime uči, da je biljevna hrana sastavljena iz raznolikih hraniva, nu nama je dosta, ako upamtimo samo četiri najvažnija, a ta su: dušik, fosforna kiselina, kalij i vapno. Fosforne kiseline i dušika imade obično u tlu malo. Gdikad manjka i kalija a ridko kada vapna. Ostalih nenapomenutih hraniva nahodi se u tlu vazda u dostatnoj množini, pak ih s toga nećemo ovdi ni u obzir uzeti. A sad da rečemo što se pod umitnim gnojem razumiva. To su gnojiva, pripravljena tako, da ih biljka lasno usisati može. Njihovo je dilovanje mnogo brže nego li kod stajskoga gnjoja, a jer u vrlo malenom objamu sadržavaju razmirno mnogo biljevne hrane, nazivljemo ih takogjer žestokim ili koncentriranim gnojivima. Ali o tom ćemo drugi put obširnije. *H.*

Čobanica Mare.

Ovce pase divojčica Mare.
K njoj dohodi Pletibičve Pavle:
Tebi bora, o divojko Mare,
Koliko si pazila godina?
Koliko si napasla stotina?
Evo pasem devet godinica,
I napasla devet stotinica:
Tristo će mi braća darovati,
A trista će za pir potrošiti,
A trista će njima ostanuti!
Kad je Pavle riči razumio,
Pak je Pavle Mari besidio:
Tebi bora, o divojko Mare,
Bi li mlada ti za mene pošla?
Neću, Pavle, braća mi nedadu!
A kad Pavle riči razumio,
On poleti da uhvati Maru,
Mare hvata jasenu za grane,
Siče Pavle pri jasenu grane,
I Marine pri ramenu ruke,
Pak je hvata u naručje svoje,
I nosi je u bezdane jame,
Tute joj je lišce obljubio.
To vidila ptica kosovica,
Ptica kaže bijelim ovcama,
Bile ovce svojemu čobanu,
A čobani u brdu drvaru,
A drvari u polju poljaru,
A poljari u mlinu mlinaru,
A mlinari selu malenomu,
Selo malo divojačkoj majci.
Pa kad majka riči razumila,
Trče ona na bezdane jame,
I dozivlje mile Mare svoje:
Tebi bora, drago dite moje,
Ako si mi ovce pogubila,
Tvoja će ih pokupovat braća,
Ako si mi vezak pomrsila,
Tvoja će ga napraviti majka!
A kad Mare riči razumila,
Stala kleti pticu kosovicu:
Oj ti ptico, odnili te ali,
Bile ovce izili vas vuci,
Vas čobane isikli hajduci,
A drvara posikla sikira,
A poljara puška umorila,
A mlinara mlinica pritisla,
Selo malo kuga umorila,
Što se moja majka razcvilila!

Priposlao
J. Mihanović.

Digitized by Google

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Živogošće na 1 srpnja. — Zemlja vapi kišu, osobito za vrtle i sade. Grožgja smo dio izgubili na 17 svibnja kada nas krupa pohodila. Maslina slabo, navlastito pokraj mora sve opuzlo. Krumpira ranih nimalo. Ko je sadio velike pilje udobričas, možda da nagje polu simena a cima za dobit. Žita jaroga ka' da ga nisi ni posijao. Bajame je pokupio Sv. Grgur, voća dosta.

Baćina, na 2. — Žita slabo, maslina takogjer slabo. Vinogradi neloše, bolesti, hvala Bogu, nikakove. Suša umela duhane, nije ga polovicu ostalo. Buhač se prodaje u Gracu po 20, 24 i 30 nov. kil.

Svirče (*na Hvaru*) na 3. — Loza do sada dobro, rod sridnji, nemoći nikakove. Maslina obrstila ali roda malo posve, pače na mista ništa. Buhač se pobrao, ali ga se nakupilo samo za jedan dio lanjskog ploda. Cina mu nov. 40, malo kupaca. Vina su razprodana dobrom cinom od for. 12—14 1/2 crno, a opol od 16—15 1/2.

Stankovci, 4. — Bajami propali. Buhač malo ko i brao; ćorava mu cina. Žito počelo se žeti; ono što ga je, šturo je. Zelen, ne padne li mu kiša, propade. Sino sridnje ruke. Povrća ništa; izpi ga zvizdan božji. Loza goni, da ne može bolje. — Vino se razprodalo; zadnja mu cina for. 15 po stolitru.

Trpanj, na 4. — Polje veoma dobro, grožgja dosta i ako se pojavila gdigdje medljika, nu svit škropi. Maslina još bolje. Povrće slabo radi velike suše. Ribarština sasvim naopako. Prošlog mraka ni mriže se nisu skvasile, kao da more nije slano, a i prvih mrakovah slabo. Cina vinu jest crnomu f. 12; samotoku (opolu) 14. Još ga malo i ima. Meso i druga hrana po tržnicama kao i tamo. Buhač se plaća od 35—40 novčića, a trgovci ga malo mare i kupovati, jer su se oparili prošlih godina.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — U carevinskom se viću još razpravlja o novomu novcu. Mnogi su tomu protivni, ministar je u neprilici. — Zastupnik Pacak predložio da se Spinčić, koji je bio odpušten iz službe, opet na svoje misto povrati. Zastupnici su na to pristali, što će ministar vidiće se. — Odredilo se 500 hiljada podpore činovnicima. — Kralj je pošao u Monakov na pir svojoj unuci, zatim će u gradić Išl da tu lituje. — U Pragu vodila se iztraga u pogled nesriće u Pržibramu. Krivac rudar Križ osugjen na 3 godine tamnice, drugi na manje. — Prošlih dana sin Bismarkov pirovao u Beču. I stari se delija do ukao. Mladež nimačka veliko mu veselje izkazala. — Rek bi da će vlada dopustiti talijanskom vinu dolazak odmah po Velikoj Gospi. — Ministar Gauš izdao je naredbu, kojom se oblakšava učenje u nižim razredim gimnazija.

U Italiji. — Listovi službeno javljaju da će se vlada poslužiti trgovačkim ugovorom *na 26 kolovoza*. Čekamo kako će se u Beču vladati. — Kralj i kraljica povratili se sritno iz Berlina. — Javlja se da u Mesini obolilo ih nikoliko od kolere. — Vlada naredila je tvornici Slejer u Nimačkoj 800 hiljada pušaka.

U Rusiji. — Po južnim pokrajinam pojavila se kolera. U gradu Baku do konca prošlog miseca brojilo se do 200 bolestnih, od koji više od polovice pomrlo.

U Turskoj. — I u azijatskim stranam hara strašna kolera. U gradu Mešedu umrlo je jednog dana prošle nedilje do 400 duša od te bolesti. — Rusija goni Žudije iz svojih zemalja Oni našli pomoć u bogataša baruna Hirša, koji se je obvezao ruskoj vladi, da će on na svoje troškove dignuti iz Rusije 3 milijuna i pô Žudija, a to kroz vrime od 15 godina. Uz to je zamolio tursku vladu, da ih primi. Ona je pristala, te će ih se već ove godine priseliti u Malu Aziju do 30 hiljada.

U Francuskoj. — Čuveni buntovnik francuski Ravašol osugjen je na smrt. — U Berlinu bijahu odredili god. 1900 prirediti veliku svitsku izložbu. Francuzi hoće da oni proslave dočetak 20 stolića, te po predlogu zastupnika Delonkle imala bi se tada u Parizu otvoriti izložba.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Namistnik David išao je na dopust za 8 nedilja. — Prošlog miseca dični zemljak, mladi hrvatski pisnik, Tresić Pavičić iz Vrbanja bi proglašen u Beču doktorom mudrih nauka. — U Djakovu, pristolnici našeg velikog hrvatskog biskupa Strosmajera, na blagdan Sv. Apostola Ćirila i Metodija, naš domorodac Antun Barač iz Splita slavio je svoju mladu misu. — Javlja nam prijatelj iz Postira, da se je počeo raditi put iz Postira do Pučišća, a u mistu napraviće se potok, raširiće se, napraviti obala i trg. — Na onu našu vist o Murvici primilismo od našeg povirenika iz Murvice potanki opis, po kojemu se more doznati, koliko to jadno selo pritrpilo štete od vode, a suviše krupa uništila vas plod na lozi. Starija vlast neka pogleda na ovo. — Javlja nam občina s Muća, da će na 20 tek. bit velik pazar u Sutini kod crkve s. Ilije.

U Banovini. — Spravljaju se listine za nove občinske izbore. Dvi stranke neodvisna i pravaška združiće se proti Magjaronim. — U Mariji Bistrici proti odličnom župniku Žerjaviću strašan se zulum počinio. Okrivili ga da buni puk, što nije bila istina, udarili mu globu, poslali donapokon četu vojnika, da ih hrani na svojem konaku uzdrži. Takovo je ponašanje puno ogorčalo puk.

U Splitu.

Blagdan. — Na 5 ovoga miseca, kao prošlih godina tako i ove, svetkovao je Split blagdan Svetih naših Apoštola Ćirila i Metodija. Bila je svečana glagoljska misa u crkvi na Dobrome. Pivali su „Zvonimirovci“ pratila je povorku narodna glazba, crkva pobožnog svita puna kano čaša. — Na večer općinski perivoj rasvitljen, glazba udarala, veselje ugodno bilo. Iza Zagreba Split najbolje ovu svetkovinu slavi. Na čast mu!

Imenovanje. — Našem puku u krajini i biskupiji poznati i vigjeni svećenik Don Mate Benković, iza 2 godine službe kao nastojnik, duhovnik u starom splitskom simeništu, iza 25 godina zasebice službe u omiškom simeništu Priku, 8 godina nadžupništva u Omišu i 2 godine u sadanjoj službi upravitelja našeg djačkog simeništa, u dobi od 63 godine bi imenovan ovih dana kanonikom stolne crkve Sv. Duje. Dostojno i pravedno jest! Čestitamo!

Digitized by Google

Svašta po malo.

Podpore. — Zemaljski odbor u Zadru udilio je občini *Vrličkoj* fiorina 200 za uregjenje pitkih voda; *Kunskoj* 200 za uregjenje puta, koji vodi k Trpnju, fio. 100 za popravu mosta u Potomju; *Trogirskoj* 150 za popravu puta prama Lećevici; *Blatskoj* 250 za gradnju lokve u Kčari; glavaru Rogoznice Šibenske fio. 100 za ragje nasipa; občini *Supetarskoj* 150 za poprave lokava; Mljetskoj 250 za popravu puta od Sobre do Babinapolja; *Šibenskoj* 150 za popravu gustirne u Zatonu; *Stonskoj* 200 za popravu puta od Stona do Ponikova; *Nerežiškoj* 150 za popravu občinskih puteva; *Supetarskoj* 200 za puteve. Obetana je pripomoć občini Kistanjskoj za uregjenje lokve u Ivoševcim, Kunskoj za popravu puta od Kune do Luke Crkvice; Zadarskoj za pribavu pitke vode u selu Sestrunju.

Na pošti. — Počam od 1 srpnja neće se trošiti novčića 10 kao dosada za slanje novaca od 5 do 10 forinti, već je dosta samo 5 novč.

Češka izložba. — Prošloga miseca prigledali su se i zaključili računi lanjske češke izložbe. Unišlo je 1 milijun 506 biljada 592 fio. a potrošilo 1 milijun 594 hiljade 317 fio. Računajuć zgrade darovane zemlji, Češka imala je lanjske godine 595 hiljada 772 fiorina čista dobitka. Malo koja izložba da je tako imala koristi.

Najveći pas. — U Americi, u gradu Njujorku nahodi se pas, koji je visok 120 centimetara a težak 247 librica. Gospodar dao je zanj 38 biljada fiorina. Bio je odlikovan na 26 izložba. To je najveći pas na svitu.

Rod vina. — Niki francuski činovnik proračunao je, da Francuska daje vina 30 milijuna etolitara, Italija 25, Španjolska 20, Portugal 3, Auštrija 3, Ugarska 6, Nimačka 3, Rusija 3, Turska 2, Srbija 2, Grčka 1 milijun etolitara. Francuska ga najviše troši, do 60 milijuna etolitara na godinu.

Da se malo nasmiješ.

Došao Bošnjak na trg zelen u Splitu a zeljarica zavika: Ala svitu! *bižih kukomorih! bižih, kukomorih!* Čuo to Bošnjak, uzeo rog za svićU, odletio družini veleći: Bižmo, braćo, ako Boga znate, eno se tamo budalica uzvikala: *biži, svitu, kuga mori! biži, svitu, kuga mori!*

***

Prolazio pušeć zagorac jednom ulicom grada, gdi se je kuća gradila. Vrc odozgor kamenčić, udari ga u nos, pa na kamiš i lulu. Pane lula i kamiš na tle a krv na nos. Prignu se, digine lulu, zdrava je, pa će majstorim gori: *hajde što me udari u nos ništa, ali da mi bude po nesrići lulu razbila, bilo bi komu trke, ja vam kažem!*

***

Tražio niki činovnik i našao na trećem podu jedne velike polače stan za se i obitelj. Bio mu ugodan.

— Koliko se najma (fita) plaća na godinu za ovaj pod? upita gospodara kuće.

— Tisuću forinta, odvrati mu on.

— Tisuću forinta? vas u čudu onaj drugi. Zatim se pridomislio i reče:

— Eto nije ni vele, ali htila bi se na ovom podu jedna *štala!*

— Kakva *štala*? za što? za koga? —

— Za spratit onoga *tovara*, odvrati činovnik, koji bude plaćati tisuću fiorina najma za ovaj pod!

Poruke i Odgovori.

Narodnoj Pivačici iz primorja. — Hvala ti, domorodko, na poslatim pismama. Neka ti je čast i dika, što se i u gradu sićaš lipih pisama, koje si u ditinstvu naučila u svojem pitomom selu, te ih ponosom kazuješ svojoj dici. Prividićemo i svakako ćemo nastojat, da udovoljimo tvojim plemenitim domorodnim osićajima.

Malomu Radi. — Harni smo ti na nastojanju za sabiranje narodnih pisama. Bude li vridilo, ne ćeš biti zadnji na redu.

J. Mihanoviću. — Sitno. — Kako vidiš, imenjače, evo danas jedne, u i druga će izići na svoje vrime. Kad ne budeš imao mliva, upiši još koju od onih, što si mi kazivao na Petrov-dan.

A. P. — Vodice. — Vaša pisma sasvim naliči onoj o Mandalini i Dorotiji, što smo već lani tiskali.

I. Gl. — Podstrana. — Ti znaš, suside, da bih ti udovoljio, ali, brate, kad pisma ne valja, nije moguće. Sličnih onoj ima koliko ti duša hoće. Gledaj koju, što se tako često ne čuje. *Majstor.*

N. K. — Nunić. — Čoviče božji, što je komu stalo da je vas trojicu uhvatilo mahnito vino i da vam se je svit smijao? Mi ono po nijedan način nemoremo tiskati, a čudimo se kako ste imali srca, obraza i poslati nam onaku ludoriju. Ako čujete koju zgodnu priču, pišmo iz puka, pošaljite, bićemo vam harni; inčije za onakove šuškarije grihota, brate, da kartu, pero, crnilo i lipo vrime trošite.

A. K. — Dubrovnik. — Sitili smo se i mi brzo one privare u pismi Lulićevoj. Nije bilo do nas, bijasmo se spustili na pouzdanu osobu. Otvorićemo drugi put bolje oči. Vi šaljite narodnih pisama slobodno, što bude za nas tiskaćemo, ostalo na Vaše ime poslaćemo našoj Matici u Zagreb. Zdravi nam!

K. H. — Gruž. — Mi smo sveli na *ikavštinu*, kojom za sad još pišemo ne za nikakovo načelo, već da nam se se list u našoj ikakavskoj okolici kod puka bolje udomaći. Nastavite „o gnojivim" čekamo crtice. Zdravi!

F. K. — Kuna. — Nije loše ono o našim seljacima, ali je puno općenito, što puku neide lako u glavu, već svaku mu mahnu napose zasići. Složiće nam.

I. S. — Pečuh (Magjarska). — Kada se ožme ona životopisna crta o Jukiću neće bit loša. Ustrpite se. *Urednik.*

M. Soljan. — Fresno (Kalifornija). — Za poslani *dolar* primilismo od trgovca minjača K. Vuškovića fior. 2.30. Tim je vaša predbrojba smirena do 1|3 1893.

Povireniku — Rab. — Pošaljite uz imenik.

Čuc I. i Didović F. — Žman. — Vi ste lanjsku podmirili a za ovu dugujete do konca 92 svaki po novč. 80.

L. F. — Kolan (Pag). — Vidićete imena u dojdućem broju.

A. J. L. — Murter. — Na isti način.

P. R. — Stankovci. — Jest kako Vi pišete. Vaš je račun podpun podmiren. Upisali smo novog povirenika. Za ono drugo nebojte se, to je naš posao. Naš je put čist, upravan!

Povireniku. — Svinišće. — Novog predbroj. G., Tavru upisali i brojeve poslali.

Povireniku — Dračevica. — Za 2 nova šaljemo.

Povireniku. — Vodice — Vama za 4.

P. Š. — Benkovac. — P. J. — Smokvica. — A. I. — Karakašica. — A. Z. — Kuna. — D. S. — Ložišće. — B. N. — Vrhpolje. —. M. B. i V. D. — Zelovo. — G. A. — Praznice — F. P. — Marović (Budva) — B. J., R. M. — Podgora. — A. H. — Brusje. — B. P. — Zadar — Upisali vas i šaljemo. *Opremač.*

Podmirili „Pučki List"

Pašman (do konca 93) Brajković P. c. k. oruž. vodj. Ot. Ozretić C. (do 30|3 93) Ot. Stančić B. — **Zagreb** (do konca 92): Mlinarić A., Jankov D., Vukelić pl. Z; (do 1|5 93): Amruš Dr. M., Matina Dr. M., (do 1|8 92): Harnold F, (do 1|10 92): Javand H; (do 30|4 92): Hadviger E. — **Jaska** (do konca 93): Čitaon. Jastrebarska. — **Rieka** (do 1|5 93): Vranycany bar. G; (do 1|5 92): Polić A; (do 1|7 92): Hrvat. Čit. na Trsatu (do 1|1 93): Gilić M. (Sušak) (do 1|7 92): Smokovina J. (do 1|4 93): Vinka Glavan, Tuzina T; (do konca 92): Mateljan S., Janović T., Burić M. — **Polača** (Benkovac) (do 30|4 92): Zrilić M., Tokić Š., Vickovič V. — **Požega** (do 30|4 93): Ot. St. Ujević. — **Šibenik** (do konca 92): Dr. B. Peričić, Dr. J. Dimitrović. — **Šepurine** (do konca 92): T. Cukrov pok. M., Vlahov A., Ukić G.; (do 1|2 93): V. Cukrov, Vlahov A. p. J.; (do 1|9 92): Antić G. — **Prvić-Luka** (do konca 92): Čače Š., Rodin M., Žafranović J., Santić Š., Rodin I., Stupin I., Rodin A., Frlan N.

(Ostale u drugom broju.)

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 5 Kolovoza 1892 Br. 7.

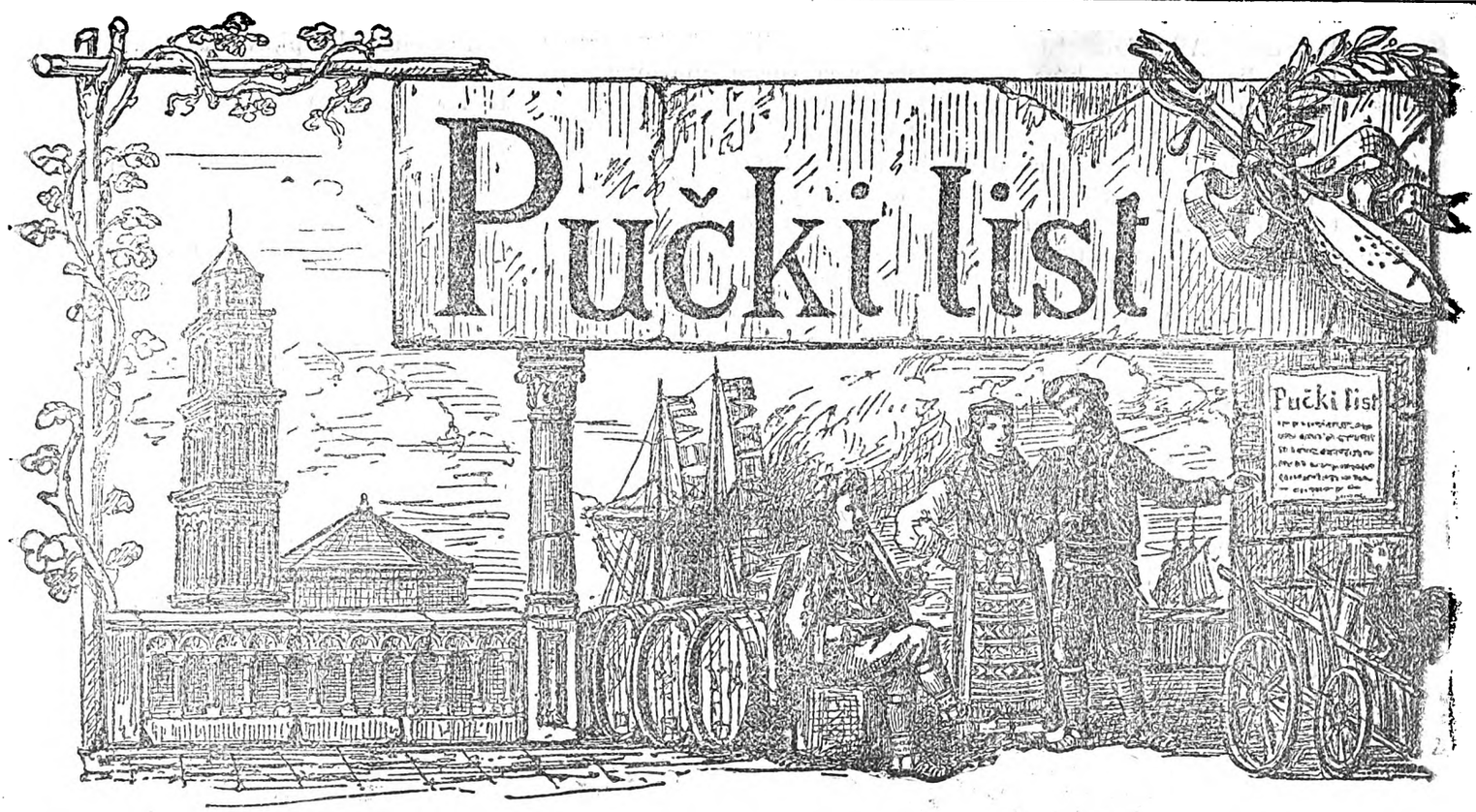

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šolju se na Uredništvo.

Ženidba Nakića Stipana.

Vino piju tri mlada serdara,
Tri serdara od ravnih Kotara
U Karlovcu više Šibenika
Kod bijele kule Fedenika.
Jedno mi je Vučković serdare,
A drugi je Zakari serdare,
Treći serdar Nakiću Stipane.
Svu noć jesu ispijali vino,
Ispijali vino i rakiju.
Kad je vince ugrijalo lice,
A rakija engled zametnula,
Eglendišu dva mlada serdara,
Ali nije Nakiću Stipane.
Govori mu Zakari serdare:
Pobratime, Nakiću Stipane,
Što si mrke obisio brke
I što si mi sitno neveselo?
Ili te je zabolila glava,
Il silovna zapanula trava,
Ili ti je na umoru majka,
Ili žališ plemića gjogina,
Što su ti ga zarobili Turci
Ili si se Stipe zamislio,
Gdi se jošter oženio nisi?
Govori mu Nakiću Stipane:
Pobratime Zakari Serdare,
Nije mene zabolila glava,
Nit silovna zapanula trava,
Nit je moja na umoru majka,
Ja ne žalim plemića gjogina,
Što su mi ga zarobili Turci,
Nego sam se malo zamislio,
Gdi se jošter oženio nisam,
Govori mu Zakari serdare:
Pobratime, Nakiću Stipane,
Jesi mudar al divaniš ludo.
U Kotarim dvanest je serdara
U kog ćerca u koga sestrica,
Svaki ima odgojeno zlato,
Svaka umi ubiliti platno,
Svaki bi je tebi poklonio
Da j' prilika na čardak donio.
Ako li ih ti neznadeš, pobro,
Sve ću ti ih po imenu kazat:
Eno Jaka Popovića Gjaka,
Eno Jurka Močimuna Vuka,
Eno Joze Vučkovića Bože,
Eno Stana Resice serdara,
Eno Ive Smiljanića Ile,
Eno Mara Janković serdara,
Eno Janja Vlaić Marijana,
Eno Kate u serdara Mate,
Seka Jurka Popovića Vuka,
Pa ostale ko bi pobrojio
Što ih ima lipih i gizdavih
I bogatih i roda poštena,
Izaberi koju tebi drago.
Govori mu Nakiću Stipane:
Pobratime, Zakari serdare,
Hvala tebi na svima divojkam,
Ja sam često išô niz Kotare
Vidio sam dosta divojaka,
I još onih mladih udovica,
Što no jesu lipe i gizdave,
Al mi u srcu nij' nijedna draga,
Već sam čuo u kamenu Livnu,

Digitized by Google

Da imade Ajka Dizdarica,
Da je lipa i visoka kipa,
Da joj nema para do cesara,
Nit do cara u Stambula grada,
K njoj ću poći ako ću ne doći
I dovesti Ajkunu divojku.
Govori mu Zakari Serdare:
Pobratime, Nakiću Stipane,
Da bi došle iz gorice vile
Mučno bi ti Ajku izbavile!
Pobratime, Zakari Serdare,
Ti osici rusu glavu moju
Pa je baci na rudinu travu,
Nek je jidu oba hrta tvoja,
Ako Ajka baš nebude moja.
Pa se Stipe na noge skočio,
Pa on ide svome bilom dvoru,
I on kupi trideset momaka,
Sve momaka mladih sirotaka,
Što nemadu ni oca ni majke,
Puška šarka i otac i majka,
A fišeci bratac i sestrica,
Britka sablja virna zaručnica.
Kada ih je Stipe sakupio,
U dvoru ih lipo počastio,
Pak se oni Bogu pomoliše,
I bilom se Livnu uputiše,
Svaki svoju uprtio torbu,
I u torbi nosi brašenicu,
Sira kruha i debela mesa,
I u svakog po buraća vina,
Svak se svojom puškom zametnuo,
Stipe serdar lakim dževerdanom,
Koji njemu bez kremena pali;
Za pas tura dva para pušaka
A o bedru sablju krivaliju.
Kad su bili kroz Prološke drage
Susrilo ih jedno momče mlado,
Na vrančiću noge prikrstilo,
Na vrančiću u kratku ćurčiću,
To je znanac Nakića Stipana,
Taman Rade Asana dizdara.
Božju im je pomoć nazivao,
Oni njemu Boga prihvatili.
Stade Stipe s njime besiditi,
A društvo se na puške nasloni.
Pita njega Nakiću Stipane:
Daleko li, dragi pobratime?
Idem, pobro, do ravnog primorja
Za tražiti nike trgovine
Za dizdara moga gospodara.
A ti Stipe, dragi pobratime,
Možda ideš zarobiti mala,
Ili mala il junačkih glava,
Ili traž'š mladih divojaka?
Nasmija se Nakiću Stipane:
Bogu hvala ja ne želim mala,
Niti želim sa junaka glava
Nego želim mladih divojaka,
Kaži meni, dragi pobratime,
Ja kako bih izbavio Ajku,
Dizdaricu mladu dijevojku,
I kako bih oženio društvo?
Pobratime, Nakiću Stipane,
Ti ne odi Livnu bijelome,
Da imate krila sokolova,
Ne bi perje odnielo meso,
Ni odveli mladih divojaka,
Već ajdete gorom naokolo,
A kada se mrkla noć uhvati,
Spustite se u polje Livanjsko,
U polju je sagragjena bašća,
Iz te bašće vrilo vode skače,
Tu je svakog posagjeno cvića,
Svakog cvita od ovoga svita,
Lipa ruža crljena kadifa,
Tute idu Livanjske divojke
Svako jutro zalivati cviće,
S njima ide Ajka Dizdarica
I druga joj Fata Atlagića
I još š njima triest divojaka,
Moreš svoje oženiti društvo.
Kad to čuje Nakiću Stipane,
On neide Livnu bijelome,
Već posluša svoga pobratima,
Pa on ide gorom naokolo,
A kad se je noćca uhvatila,
On se spusti u srid polja ravna,
U polju su noćcu prinoćili
A kada je prid zoricu bilo,
Pivac skriknu, ništo iz gore viknu,
Biće vila, voda je odnila:
Na noge se Nakiću Stipane,
Žarko će te obasjati sunce!
Kad to čuje Nakiću Stipane,
Skočio se na noge lagane,
Pa on ide u zelenu bašću.
Baš u bašću pod žutu naranču,
I sa njime ostala družina.
Svi sidoše, pa se zakloniše,
Malo vrime postajalo biše,
Al eto ti mladih divojaka,
Prid njima je tursko momče mlado
Po imenu Amet Agetović,
U ruci mu tanena tambura,
Na glavi mu kita imbrišima,
Kita vije momče se navije,
Sitno kuca, tanko zapopiva,
Sve Livanjskim divojkam pripiva.
Najprva je Ajka Dizdarica,
Pa je za njom Fata Atlagića,
Pa za njima ostale divojke.
Kad su došle u zelenu bašću,
Odma idu na vodicu hladnu,
Oko vode zasile divojke,
Pa se smiju i lice umiju,
Pa da vidiš dragi pobratime,
Kakva li je Ajka Dizdarica,
Čelo joj je bila burumtija,
Usta su joj od zlata kutija,
Obrvice morske pijavice,
Trepavice krila lastavice,
Dva obraza, dva liljana bila,
Zubi su joj dva niza bisera,
Kad se smije kô da biser grize,
Kad govori kô da rosu truni,
U nidrim joj dva bila goluba,
Livo golub, desno golubica,
Na glavi joj pt ca lastavica.
Pa kako je Ajka obučena
Svu je jesu pritisnule štampe,
Na plećim joj mlad Janjački bane
Na gjetluku care Sulejmane,
Na uškuru dva mlada kovača,
Jedan kuje, drugi pozlaćuje,
Tu divojke jesu se šalile,
Jedna drugu vodom polivale,
Ajka Fati poli anteriju,
Naljuti se Fata Atlagića
Kučko jedna, Ajko Dizdarica,
Nepolivaj zlatne anterije,
Kauri te vinom polivali,
Kaursko ti zvono zazvonilo,
Na smrti ti sviću užigali,
Kaursko ti ime nadivali.
Nasmija se Nakiću Stipane,
Pa on skoči na noge lagane,
I uhvati Ajku Dizdaricu,
Pa za njime ostala družina,
Svaki svoju uhiti divojku,
Pa svak svoju na ramenu baca,
Pak mi biže niz to polje ravno,
Uhitiše Amet tursko momče,
Svezaše mu ruke naopako,
Pak ga vode u ravne Kotare.
Kad su bili uz Prolog planinu,
Ljuto plače tursko momče mlado;
Pusti mene Nakiću Stipane,
Jer nikoga na odžaku nemam
Nego staru i ćoravu majku!
Smilova se Nakiću Stipane,
Pa ga pusti svome bilom dvoru:
Kaži tamo, tursko momče mlado,
Kaži tamo kako bilo amo,
Kad su prošli kroz Prolog planinu,
Sa plećiju skidoše divojke,
Pa sidoše te se odmoriše,
I rujna se napojiše vina,
Kada su se malo odmorili,
Svak za ruku uhvati divojku,
Pak šetajuć idu u Kotare,
Kad su došli u ravne Kotare,
Svaki svoju krstom pokrstio
Pa vinčali za ljubovce virne:
Kojoj Fata, onoj ime Kata,
Kojoj Ajka, onoj ime Marta,
Onda bilo sad se spominialo,
A mi, braćo, zdravo i veselo!

Priposlao
JOSIP DELIĆ iz Lećevice.

Digitized by Google

O stanju našega težaka.

U prvi zeman naš težak bio na sto muka sa ono kaplju vina, dok bi prodao i izbio novac da namiri svoje potribe. Koliko li nije bilo kuća uz pune bačve i konobe željnih i kruha i smoka i novca? A sada? Pokle nego se našemu vinu otvorili puti u daleki svit, osobito za Francezku, poskočila cina, pronio mu se glas u svitu, i prodaje ga se na vas mah, čim se iztoči i oturnja. Naš težak po naravi domišljat i oštrouman uvidio odmah svoju korist te se s reda prihvatio loze. Izkrčilo se do zadnjega okrajka, obradilo do zadnje škrape, tako da u nikim mistim osobito u našem lipom splitskom polju, nema čovik gdi da živo priveže da bi ozelenilo zube. Ne samo što se razprostranila loza, već se oko loze okrenulo stoput bolje raditi nego od prije i više i bolje paziti na konobe i bačve. Te dan danas težak ne štedi ni na gnjoju, ni na sumporu, ni na kopi, samo da što više koristi izbije, da mu bude puniji badanj, i da više bačava nalije. Oko vina dan danas ima se čudo više pomnje i bolje pažnje (premda je u opće želiti, da je još i više bude) nego u prve zemane. Te danas nema ni stoti dio kvasine i maravana, što se u niko doba za dugo i dugo vrimena pomicalo po našim konobam. Osim loze u nikim mistim naše Dalmacije svit se prihvatio sagjenja buhača (buvar, ravan, pelin kako ga gdi zovu), i svu ga je silu posadio. Nećemo danas govoriti, osobito glede buhača dali i koliko je to dobro; nego valja priznati da se na ovaj način svit ojasprio. Je li se uza sve obilate godine i dobre cine puk pomogao i uzdigao, kako je mogao i imao? Ruku na prsi i recimo istinu: nije. Neka se dosta pametnijih pomoglo i izbavilo duga i druge hrgje, neka se posagradilo kuća, pokupovalo gospoštija, namaklo baština, opet većemu dilu težaka ovaj berićet bio više na štetu nego korist. Svit našao se pri novcu i obilnosti pa nepromišljeno udario na velike troške, upao u dugove bez straha ikakova. Grade se kuće, dižu se na podove, uregjuju se sobe, da ih nije stid gospodskih, nabavlja se fino pokućstvo na vlastelinsku, a sve ili za ponajviše za tudje novce. Jeli zemlja na prodaji, nameće se brat na brata, težak na težaka, plaća se u nikim mistim vrit zemlje ne samo na stotine nego i na hiljade. Je li na gospodskoj zemlji propao vinograd i prispio zeman da se krči, eto ti u gospodara sad jedan, sad drugi pa i više težaka napastuj ga neka je staromu težaku digne, da će mu platiti trude, raditi misto na četvrtu na treću, s treće na zlu petu, i još dati muštuluk.

Tako se bez pameti gradi i kupuje, ulagaju se nepromišljeno hiljade, a da se neproračuna hoće li dohodci iplatiti dobitke i trude. Uzimlje se u trgovca, zalagaju se zemlje, a nepromišlja, hoće li se trgovcu izaći na rok za kamate i glavnicu. Neponese li godina, eto ti gotova jada. Što za kamatu, što za glavnice, što za troške pravde propadaju sglave žive kuće, i lipa stanja prodaju se za po cine kad nebi i manje. No, ni u ovome nije sve zlo, koje umiće našega težaka, ima ih još na našu žalost. — Nediljom i svecem prošetaj se ulicam naših gradova i varoša, obagji krčme, što ti oči gledaju? Za trpezam zasili težaci iz obližnjih sela, iz grada i varoša, prid njima dimi pečeno, bîli se kvasnica, teči litra za litrom. Nije tako bilo u stari zeman. Dogje seljak u grad, ponesi sobom u torbi poputbinu, da mu nebude potriba harčit. A težak iz grada i varoša dočekaj nedilju i blagdan, da se Bogu pomoli, da počine, da se progje sa svojom čeljadi, i porazgovori s prijateljim ako hoćeš i uz čašu crnoga, dali umireno i trizmeno. — A što je od mlagjarije? Mlagjarija je na igri, na kartam. — Izagji prid Crkvu osobito u našim selim i mistim na moru, obazri se na ženske, na mlagje poglavito. Naše lipe stare nošnje hrvatske nestaje. Jedna se nameće na drugu, koja će bolju i skuplju odiću nositi, koja će više zlata na se metnuti.

Na nikim je svilena polutina pregača i *fioki* do zemlje, sve zlatom izvezeno. Na nikim što na rukama, što na glavi, što u ušima, oko vrata i na prsima i priho hiljade forinta zlata. Daj ti siromahu težaku sve to bez duga namaknuti! Daj ti težačkoj kući, bez da se umete, opremiti divojku za udaju, spraviti pir, dočekati svate, primiti nevistu! Je, uvik uvik kod našega puka trošilo se u prigodi pira priko reda, ali dan danas osobito u primorju žalost je viditi koliko se pusta novca u taman baci za same slatkarije. Ovako se nemože naprid, ako nećemo da nam sve pogje naopako. Da se težak i bolje hrani, i lipše nosi, i urednije u kući drži, kad može, i kad mu je Bog dao, niko pametan neće tomu prigovoriti. Dali svaku s načinom, a ne tirati mak na konac. Jeli nas ponila godina, jesmo li se s dobrom prodajom naših truda ojasprili, kad smo smirili kraljevu i popovu, imamo li duga, platimo ga, nismo li dužni, čuvajmo bile novce za crne dane, uložimo jih u kupovštinu dali pametno i promišljeno. Težaku nije dosta da radi, već valja da zna paziti i štediti; jer u radiše svega biše, u štediše i još više, te jer težak nebude li štedio ili prije ili posli ućutiti će onu tešku istinu: bolje da te nije, nego da nemaš.

Primi, dobri moj puče, pošteni i radišni moj težače, ove beside i usadi ih u pameti i srce. U njima naći ćeš oštrih i gorkih ali sve živih istina. Nadahnute su ljubavlju za tvojim dobrom za tvojim napritkom. Izašle su iz duše čovika, koji je krv od tvoje krvi, koji s tobom u radosti uživa, u žalosti cvili, koji ništa više neželi nego tvoju čestitost i sriću. Primi ih, i k srcu ih privij, nek ti budu kao kapljica malena na tvojim ranam.

Težački prijatelj.

Digitized by Google

Novi novci.

Kako je poznato štiocim „Pučkoga Lista“ kroz zadnje vićanje carevinskoga Sabora u Beču govorilo se je puno oko uregjenja novčane vridnote i uvedenja novoga novca. To je stvar puno znamenita za svakoga, jer dan današnji svako imade posla s novcem, zato „Pučki List“, kojemu je misao da u svemu pouči svoj puk i da ga u sve njegove potribe uputi, hoće svojim štiocim da prikaže šta se ovo u Beču radilo, kakve će se promine novca uvesti i kakve ćemo nove novce dobiti. Nu da naši štioci razume bolje ovu znamenitu stvar, mi ćemo zapasat malo iz daljega, pa prije nego dogjemo na nove novce progovorićemo štogod o novcu u opće, raztumačićemo puku najprije šta je novac, koja je njegova narav, koje su vrsti novca, kako se novac kuje, ko ga kuje i koliko ga se kuje, kako se s novcem barata i još nike druge stvari, koje triba znati za moći razumiti promine, što će se uvesti u novcu.

I. O novcu u opće.

1. Što je novac i kako je novac postao?

Ko je prvi izumio novac? Nije ga iznašla učena glava, nit se našao sritan čovik, koji bi slučajem došao do te misli da se u trgovinu uvede novac, već *je novac izumila ljudska potriba, potriba lakšega trgovanja i pazarenja.* Dok su ljudi bili na nikomu stepenu izobraženosti, dok su imali malo potriba, svaki je mogao svojim radom namiriti ono malo svojih potriba: bi se onim što bi ulovio lovom ili što bi mu zemlja dala, oblačio bi se u kožu divlje zviri, što bi je ubio, a grijao bi se drvljem što bi u šumi sasikao. Nu koliko je živio čovik u takovomu stanju? Zaista malo vrime, jer je doskora svaki htio da jide mesa kuhana, a za to mu se hoće bakra ili lonac, svaki je htio da jide kruha, a za to mu se hoće samlijena brašna i peći gdi će kruh izpeći, svaki je htio da se oblači u odiću, a za to mu se hoće vune i sukna. Da nisu ljudim trebale nego te stvari ko će u jednoj kući sve to napripraviti? tada bi tribalo da svaka kuća gradi bakre, imade svoj mlin, svoju peć, da imade svoje vune, svoje krosne, da gradi igle i konac za svoje kućne potribe — a to nije moguće. Obično u jednomu selu ili u cilomu jednomu okolišu samo jedan čovik gradi bakre za potribe svih ljudi, koji tu živu, obično samo jedan čovik imade svoj mlin, gdi svi drugi mliju svoje žito. Taj čovik gradi bakre i priko svoje potribe, pak ih može i drugomu prodati, a onaj drugi valja da dade njemu što drugo česa on imade u izobilju, na priliku žita ili vina. Mlinar može samliti žita i priko svoje potribe, pa on mlije i drugim, a oni mu zato dadu ujam. Nu zato njemu osim žita triba i vina i mesa, pa on valja da nagje čovika, komu će on moći dati žita ili brašna u prominu za vino i meso. Nu to nije baš najlaglje naći čovika, koji će mu dati onoliko vina ili mesa, koliko on imade žita da mu prodade. Tražiti takvoga čovika naokolo i nosati svoje žito dok ga nagješ velika je muka, a osim toga oni drugi, koji svojim vinom i mesom traži drugoga čovika da mu proda te svoje stvari ne može na daleko hodati i dugo čekati, jer bi mu se moglo lako pokvarit vino i meso. Pa i tako ljudi su iz početka na taj teški način pazarili, dok ih potriba nije naučila na bolje. Najprije su se domislili, da se u odregjene dane nagje svaki sa svojom robom na jednomu mistu — na pazaru ili sajmu — pak da tu jedan od drugoga kupi što je svakomu od potribe.

Doskora uvidiše ljudi da je takova promina stvari za stvar, da je tako pazarenje teško, pa se domisliše da nagju jednu treću stvar, koju svako cini i za koju svako može kupiti što mu je od potribe. *Taka stvar, koju svako cini i koja posriduje u trgovanju, te za koju se od svakoga može svašta kupiti i za koju se svašta može prodati, taka stvar jest* **novac**.

Misto što se je prvo prodavalo recimo vino za žito, od sada proda se vino za treću stvar, za novac, pak prodavalac može za taj novac kupiti žita gdi ga je volja, koliko ga je volja i kad ga je volja. *Novac je dakle posridnik u trgovini. — Novac je mira, kojom se miri vridnost svake stvari, a ta vridnost u novcu zove se cina*, jer ako su dvi stvari jednake jednoj trećoj stvari, onda su one i izmegju sebe jednake; na priliku ako jedan vol vridi 100 forinta, a pet ovnova vridi takogjer 100 forinta, tad jedan vol vridi toliko koliko pet ovnova. *Nu novac mora imati takogjer u sebi nika vridnost*, zato za novac mora se uzeti nika stvar, koja i kad ne bi bila novac vridila bi, na priliku zlato, srebro. Zlato ne vridi samo kao dukat, nego vridi i kao žlica. *Novac mora imati na sebi pečat od zakona, od države*, jer drugčije ne bi svako bio u dužnosti da prima novac. Osim toga država može udariti novcu veću vridnost, nego što je on u sebi imade, na priliku u jednomu zlatnomu novcu od 10 forinta, može ne biti vridnosti zlata nego 9 forinta. S onim jednim forintom, što je u njemu suviše vridnosti, plaća država troške za kovanje i druge troškove a opet zlato postaje tvrgje kada mu se primiša malo druge kovine, pa se tako lako ne troši. No u tomu mišanju nesmi država nikad prikoracit granice, jer to može do zla dovesti. Tako može država imati novca i od stvari što ništa ne vridi, kao od karte, ali to samo do nike mire dokle ti novac može pokriti zlatom što ga imade u svojoj riznici. I to radi država zato što se zlato troši promećanjem, pak bi se tim gubilo zlata u taman, a ovako se troši samo papir, karta koja ništa ne vridi. — Nu o tomu ćemo govorit kasnije.

piše **I. B—ć.**

Digitized by Google

Dioklecijanova palača.

Izmegju najstarijih gradova što brojimo u našoj pokrajini, jest grad Split. Silni car rimski Dioklecijan, koji je živio 300 godina po Isukrstu, dakle nazad više od 15 stotina godina, sideći na stolici carstva rimskoga bijaše gospodar skoro svega svita tada poznatoga. Dodija mu carska kruna, sagje s pristolja, spusti vlast u tugje ruke, a on pogje po zemljam rimskim, da nagje lipo i zgodno misto, da tu podigne sebi palaču i u miru, samoći dane svoga života provodi. Dogje u slavni i golemi tada gradřimski *Salona* a današnji Soliu, te pane mu u oko ovaj kraj prama podnevu. Tik do mora sagradi svoju veliku palaču, od koje se zidine osobito na današnjoj obali i sada lipo vide, i od te palače malo po malo postade današnji grad Split. — Caru Dioklecijanu puno je bilo ugodno splitsko plodno polje. Pripovida se, da je on isti imao svoje vrtlove i svojom rukom kupus sadio i gojio, te kada su nike neprilike u carstvu nastale i njega iz Rima zamolili, da vladanje priuzme, kaže se, da je odgovorio: *da vi znate kakova kupusa ja imadem u mome polju ne biste imali srca zvati me tamo.* — O postanku i povisti Splita, Bože zdravlja, mi smo odredili drugom zgodom na dugo i potanko govoriti. Za danas hotili smo prikazati našim štiocima sliku jednog dila njegove starodavne palače, koja se iza više od 15 stotina godina još dobro uzdrži, a koja odgovara ulazu današnje plokate Svetoga Duje.

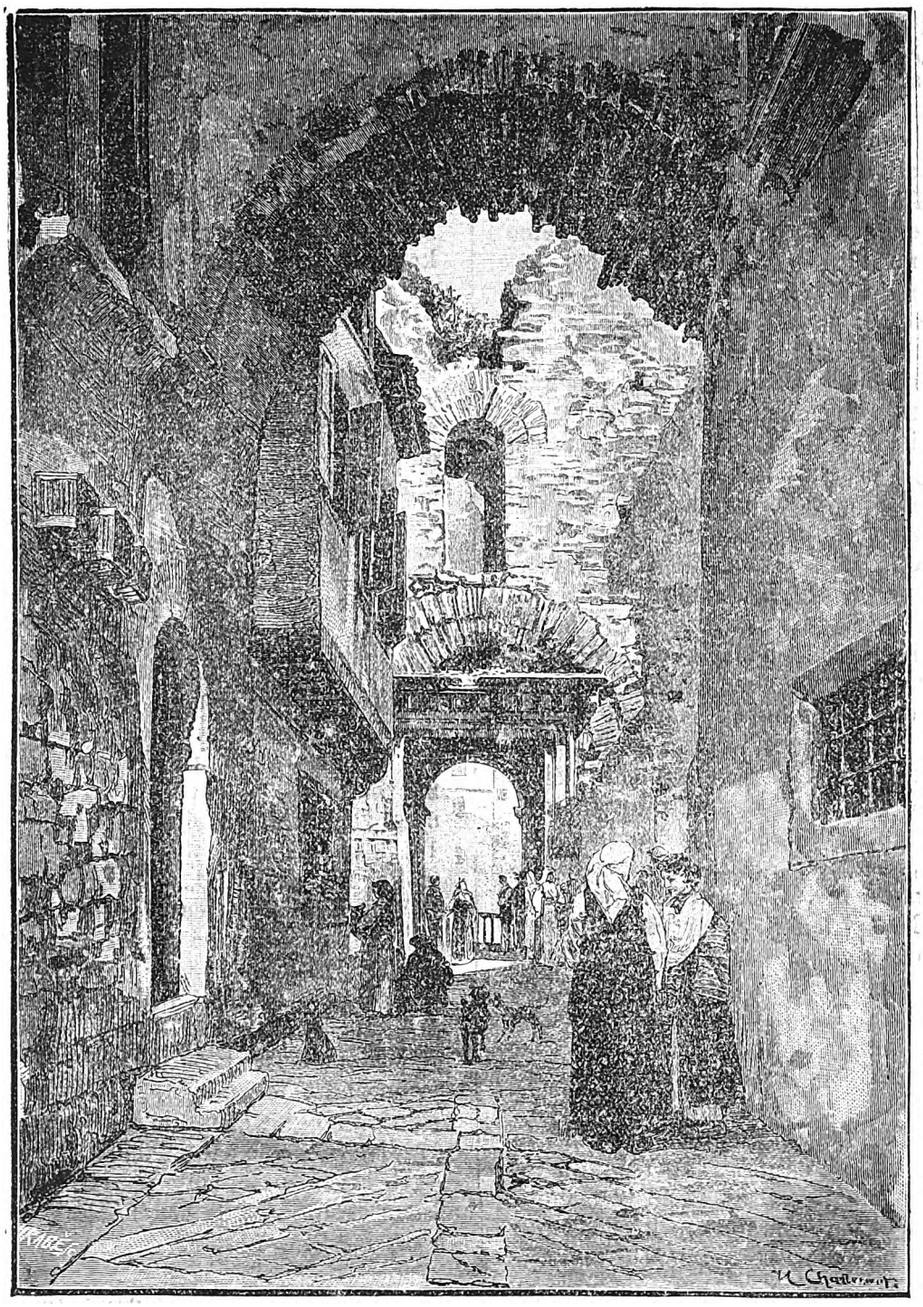

Zidine Dioklecijanove palače u Splitu. (Ulaz na plokatu sv. Duje).

Ide zlato na vodu.

Ide zlato na vodu,
„Za njim dragi na konju,
„Daj mi, drago, vodice.“
„Nedam, dragi, ni kaplje,
Da ti srdce izkaplje,
Za sinošnje beside,
Za jutrošnje jabuke:
Ti ih meni nedade,
Već ih dade ašiku.
Ašik sidi na kuku,
I grizuka jabuku,
Ugrize se za ruku:
Ajme ruko, ručice!
Divojačka dušice.
Daj mi, majko, postole,
Uteče mi divojče,
Priko plota za draće,
Zanese mi jagluke
U kojim su jabuke:
O divojko nevirna,
U tebi je nevira,
U mladiću i gora!

Priopćio **S. DRAGONI.**

Digitized by Google

LAŽ.

Lagati reći će: znalice i hotice neistinu govoriti. Otac laži jest vrag pakleni. On je prvi slagao, on je početak laži.

Ništa mržjega Bogu do laži. On ljubi istinu, jer je on isti živa istina, te svaka laž jest uvrida njemu.

Laž je na svitu sve priokrenula na krivi put: ljudi su pali u nemilost Božju, potamnio im razum, volja kô bujica nagnula k zlu; stigle su ih svakojake nevolje, boli i muke, ne samo to, već i ista smrt; jednom riči laž je sve pokvarila. Prvi se ljudi nalazili u svakome dobru u raju zemaljskome, no to im ne bi dosta, već se opojiše neistinom, laži vraga paklenoga. Za to ih angjeo po Božjoj naredbi ognjenim mačem protira iz raja zemaljskoga, da kao grišnici neuživaju onih blagodati, već da pogju širom svita gazeć trnje, prolazeć klancim jadikovcim, znojem lica i velikim naporom tražiti što je potribno, da se uzmognu uzdržati u životu.

Jeste li vidili, koje je zlo, koja li zlotvornica laž na ovome svitu! Ko se š njome posluži, taj je slidbenik hudobe paklene. Sotona je izvor laži, ona je njezin otac, a ko laže taj njoj služi.

Lažac protivi se Bogu, a prianja uz vraga paklenoga. Takova čovika niko negleda dobrim okom, niko mu se ne povirava, jer svak znade, da u njega ne ima tvrde vire ni poštene riči, a ao takav, da je kadar svako zlo dilo počiniti. Čuvaj se, po Bogu brate, laži, jer ćeš slabo završiti svoj život, Osobito, vi roditelji, čuvajte vašu nevinu dičicu od nje. Uvik kaži istinu, pa te i života stala! Nemoj lagati, pa nećeš vragu dati maha, a Bogu ćeš ugoditi, sebi put krčiti na ovom i na drugom svitu. Ko istinu veli, Boga hvali. Bog je istina. Tvrdo viruj u istinu, u Boga, pa se neboj, nikad slagati nećeš!

Nemoj misliti, kad slažeš, da neće za to niko doznati. Jadan, brate, ljuto se varaš; znaj, da su u laži kratke noge; znaj, da se zaklela zemlja raju, da se svake tajne znaju; znaj i to, da krio, tajio što mu drago, doći će zemanom sve na vidilo, sve će biti čisto i bistro, kô na dlanu.

Vidimo kako mnogobrojni rad laži ostavljaju kosti a tamnici; a kako mnogi prem vide smrt prid očima, čelu istinu kažu, Boga potvrgjuju. Znamo posve dobro da ko laže, zlo čini, a poslovica veli: „Ko zlo čini neka se dobru ne nada“. Naprotiv, ko istinu veli, Boga hvali. Budeš li dakle lagao, ter time vragu služio i ugagjao. a Boga nikao, u vraga traži vičnju platu, a ta ti je: vinac paklenih mukâ. Time se pivči i ponosi! Budeš li u druge gusle, ter svegj istinu gudio, neboj se vraga, nahuditi ti neće, jer će te Bog čuvati, i što budeš tvrgje vire, hrabriji i doslidnji, bolje ćete nagraditi.

To će ti biti prid Bogom, a prid ljudima, dok istinu budeš ljubio i govorio, a laži se čuvao, sjati će ti ime i pošten obraz kano svitlo zlato!

Ljubimir Hrvatovski.

POZIV

Za sabiranje gragje o Kraljeviću Marku.

Misao mi je da uredim zbirku narodnih pisama i pripovidaka o Kraljeviću Marku, što se čuju kod Hrvata, Srba, Bugara i Slovenaca, te se služim dobrotom uredništva „Pučkoga Lista“ koje mi je gostoljubivo podalo mista, te se obraćam svim prijateljima narodne pisme, a u prvome redu štiocima i prijateljima „Pučkoga Lista“ koji su već u njemu lipu rukovet narodnoga bisera pribrali, moleći ih da mi pomognu u ovome poslu. Što će mi i kako će mi biližiti neka im služi slideći

UPUTAK:

1. Rogjenje i roditelji Kraljevića Marka, o sestriću Marku i Andriji. — 2. Njegovo ditinstvo, kako je pastir bio, vilom se bratimio, do svojega Šarca došao. — 3. O junacima silnijim od Marka, ko Gjerzelez Aliji, Relji Krilatome, kako se š njima bratimio. — 4. Kako Marko ašikuje s divojkam. — 5. O njegovoj ženidbi. — 6. O bojevim Marka Kraljevića sa Arapima, Turcima. — 7. Kako prolazi šumam i bori se s vilam, hajducima. — 8. Kako Marko lov lovio. — 9. O njegovu robovanju u tamnici, te kako je ubigao Arapim. 10. Zadužen Marko kako hoće da proda svoga šarca pa napokon majku i ženu. — 11. O njegovoj bolesti, njegovim ranam. — 12. O njegovoj smrti, kako narod priča da on spava, te da će opet Marko na noge. — 13. O njegovu oružju, sablji, koricam, buzdovanu. — 14. Kada je Marko skakao, u kojoj crkvi Boga molio, i t. d. i t. d... U jednu rič sve što se o Marku Kraljeviću čuje, govori, gata, pripovida.

Lipo molim, da mi se na svakoj pismi, ili komadu pisme zabiliži ime i prizime kazivača, pivača, te i onoga koji je zabiližio i kada je zabiližio. Kako se čuje, neka se piše, ništa neka se ne nadodaje. Svi oni, koji po ovome naputku, priopćenu u ovom listu, budu se mojem pozivu odazvali, oglasiću njihova imena u istom listu. Sve gradivo neka se šalje **UREDNIŠTVU «PUČKOGA LISTA» — SPLIT** — ili na moje ime: **STANISLAW CISCEWSKI, Bureau de WISLA á la libraérie de M. Arct, Varsovie (Pologne) rue Nowy-Swiat 53.**

15. 7 — 1892.

Stanislav Ciševski.

Pripomenak. — *Što je ovo? reći će kogod od naših čitaoca. Evo što. U zadnjem broju lanjske godine našega lista o Božiću mi smo iznili pismu o „Kraljeviću Marku i sinovcu mu Juri“ a nazad dva miseca primili smo pismo od gospodina Ciševskoga iz Berlina, koji nam javlja, kako se on bavi proučavanjem narodnih pisama, osobito o Kraljeviću Marku i kako mu je ona naša pisma do ruku došla i puno mu ugodila. Po njegovoj želji mi smo mu poslali sve brojeve našega lista, iz kojih je uvidio, da se po ovom listu more dobro upoznati s našim pukom i njegovim pismam. Mi sa svim srcem otvoramo list njegovom učenom peru, kao što svim srcem priporučamo našim prijateljim, da se njegovu pozivu prijazno odazovu. Poradi tisnoće prostora iznašamo danas samo nikoliko točaka njegova „uputka“ ko bude želio neka nam se prijavi, poslaćemo mu ga po cilo.*

Uredništvo «Pučkoga Lista».

Digitized by Google

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Kuna, 10 srpnja. — Vinogradi dobro izgledaju, grožgje lipo napriduje, divota ga je gledati. Masline takogjer dobro urodile. Šenice bilo slabo, ostalog usjeva još slabije. Buhača bilo mnogo, ali malo kupaca pa cine nikakove.

Sinj na 20. — Imali smo kiše obilno, al je krumpiru i kukuruzu kasno došla, pak se pobojevamo. Stari ljuti gonetaju, da će biti 10 novč. kil sina a 10 kil kovedine. Ako se izvrši zlo će biti do Boga!

Imotska krajina na 22. — Pala kiša kô o Vodokršću. Imotsko polje kô Misir. Okopoljci moći će ubiti buhu na trbuhu; dočim je po kršu ošćunula suša i bîlo žito i zelen. Ama eto i bolje ranjenu nego ubijenu.

P. Šepurine na 23. — Ove tri noći nadaždilo u našoj okolici dosta da se stara čeljad odavna ovako ne spominje. Malo je i krupe palo, ali nije stvari oštetilo. Bojimo da će nas više oškoditi trgovački ugovor s Italijom, te zlo i naopako biće po jadnog težaka, koji svoje trude neće moć prodati i uhvatiti novca da sebe i obitelj prihrani — Bože u ruke tvoje! — Ulje staro prodaje se po for. 36 do 37 kilona 100. Vino crno prodalo se sve cinom od 13 do 15 ½ for. etolitar, a to sve na brodove za Trst, Riku i Polu, a ništo i za kraj u Hrvatsku. — Ovih dana ribari prodali slane srdele a to za Grčku malom cinom od for. 12 funata 100, a imade još u mistu do 90 barila za prodaju. Srdele su dobre vrsti, dobro uregjene. Novih srdela ribari ne love više, kažu da je prazno more. Dakle s krajem i morem idemo na gore.

Murter na 24. — Maslina dosta, grožgja takogjer dosta, ribarština ove godine slabo, žita polovica lanjskoga, boba ni treći dio, krumpira ni malo, bajama ništa. Marva igje dobro, ove godine sira dosta. Buhača slabo, a to se je rasprodalo po 20 i 25 novčiža kil. Vino se rasprodalo po for. 15 i 16 etolitar, ali ga više malo imade i za seosku potribu.

Starigrad (na Hvaru) na 25. — Polje dobro, bez nemoći, kiše dosta palo i dobro ga natopila. Ta je kiša dobro došla i za litnje zelje. Na vinogradim sa strane od bure, gdi su zemlje tanke i kamenite imade dosta crva na grožgju. Masline i ako su ocvale dovoljno more se reći da ih neima. Buhač imade uvik istu cinu od for. 30 do 34. Ribarština slabo!

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Zakon o novom novcu primljen. — U delegacije, to jest, zajednički sabor carstva, izabrani su za Dalmaciju Klaić i Bulat, za Istriju Spinčić i Laginja. — Sabor se zatvorio. — Zbog pogibelji od kolere neće se u listopadu činiti velike vojničke vižbe (manovre). — Na misto Baroša imenovan je Lukač ministrom trgovine u Pešti.

U Ingleskoj. — Gladstone pobidio je su 46 glasova većine. On će biti sigurno pridsidnikom sabora. To je najslavniji živući čovik Ingleske. I dosada je bio na upravi zemlje. Bilo mu je 23 godine kada je prvi put bio izabran zastupnikom, a od 25 odmah poskočio na ministarsku stolicu. Gladston, Bismark i naš hrvatski biskup Strossmajer računaju se danas tri najglasovitija živuća čovika na svitu. Gladston je prijatelj našega naroda, prijatelj pravice, zakona božjega, s toga njegova pobida i nas je obradovala. Hrvatska mladež na visokim školam u Beču i Zagrebu poslala mu je brzojavnu radovanku.

U Rusiji. — Strašna bolest kolera sve to više maha uzimlje. Bojati se je da se prama zapadu pruži. Po zadnjim vistima rekbi da je već na našu granicu stigla. Iz Galicije poslano je na granicu nikoliko ličnika. Svakom ličniku na dan plaće for. 10 a slugam for. 3.

U Italiji. — Službeno se sa strane Italije i Austrije proglasilo, da trgovački ugovor stupa u kripost na 27 ovoga. — U Gjenovi otvara se izložba na čast Kristofora Kolomba. — Ognjevita gora Etna na otoku Siciliji žestoko provalila, baca veliku vatru. Umrao ministar Ellena.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Javlja nam prijatelj iz donjih Kaštela kako na dan Sv. Jakova vraćalo se u brodici nikoliko Trogirana sa pazara iz Marine, brod se izvrnuo, te priskočili u pomoć i spasili čeljad Kaštelani iz druge brodice, koja za njom hodila. Odlikovao se osobito gospodar broda, Ivan Jerić, nazvan Tegetof. Na čast mu. — Mnogo svita iz okolice dubrovačke i s otoka polazi iz svoje domovine za daleki svit. — Nadbiskup zadarski Rajčević pošao je u Linc na biskupsku skupštinu.

U Banovini. — Žestoka se borba spravlja u Zagrebu za občinske izbore. Pošto poto vlada hoće da na njezinu izagje. Gragjanstvo drži se složno i jako, ali bojimo se da će se skrojit kako htide onaj u koga su sukno i nožice. — Pronašaju se glasovi, da će za nadbiskupa zagrebačkog bit imenovan vojnički vikar Magjar Bilopotocki. I ta bi se htila!

U Hrvatskom Primorju. — Nazad nikoliko dana na ugarsko-hrvatskom parobrodu „Hungarija“ pukla je velikom žestinom jedna civ i stresla jako brodom. Tri mornara tu u službi poginula su. — Poradi talijanskog vina bilo već prošlih dana na Senjskoj Rici šaketanja izmegju Bašćana i Talijanaca.

U Splitu.

Za bolestne od očiju. Primilismo pismo od D.ra Koflera iz Trsta, čuvenog ličnika od očiju da će do 6 ovoga biti u Zadru, do 8 u Šibeniku a do 18 stati će u Splitu — a zatim nastaviti put do Dubrovnika. Na znanje komu je potriba!

Umrli. — Prošlih dana priminuo je od kapi kanonik Don Josip Bakić. Bio je prost, dobar, svakomu na ruku. — Antun Šimunić, činovnik na sudu, učen i vigjen čovik u našem gradu u staroj dobi priminuo je na 23 prošloga. — Sutradan po njegovoj smrti žandarski kapetan Rubčić, koji je njegovu nećakinju vinčao, po podne okolo 4 s. izpali samokres u slipočnice i taj čas izdahnu. Bijaše miran pošten, ljubezan čovik, svak ga žali. Niko živ još nezna za uzrok tog nekršćanskog dila. Žene nije bilo kod kuće, išla pohoditi u Dubrovnik bolestnu majku, koja je tog dana umrla. Uz udovicu ostavio je jedinca sina od 7 godina. — Bog mu prostio!

Digitized by Google

Najbrža željeznica na svitu.

Amerikanci su opet zasnovali jednu upravo amerikansku misao. Za veliku svitsku izložbu, što će biti u gradu Čikagu prigodom četristogodišnjice odkada je odkrivena Amerika, hoće oni da sagrade najbržu željeznicu što je dosad imade na svitu. To neće biti željeznica na páru nego električna željeznica. Ići će iz grada Čikaga do St. Luisa sve u ravnici i u jednomu pravcu bez zavoja. Taj put od 250 ingleških miljá ili 500 kilometara priletiće ova željeznica u same 2 ure i pô; po tomu će na uru protrkat od prilike put od 160 kilometara, a na minut dva kilometra i dvi tretine, a u jedan hip 44 metra. Za doći iz Beča u Trst nebi se ovoj željeznici htilo nego malo više od tri ure, dok sadašnja najbrža putuje do 14 sati. Iz Sinja do Splita na priliku priletila bi ova željeznica u samih 12 minutâ. Do čega ljudi neće još doći! Pravo je niki rekao, da naši stari nisu ni u snu sanjali, što mi danas budnim očima gledamo i šta ćemo još viditi!

Delije.

Nazad nikoliko godina živio je u Nimačkoj niki junačina, po imenu Boholc koji je golim zubima dizao top od 200 librica težine i držao ga u zubima dok su drogi iz njega pucali. — God. 1881 bijaše izašla na glas poradi svoje jačine nika ingleška gospoja, po imenu Gobert. Na širokoj daski stajao je stol, a za stolom šest ljudi. Ona bi sve to zubima od zemlje podigla i naokolo mahala. Suviše bila je toliko jaka, da bi na svojim prsima nosila nakovanj od 200 kilograma, na kojemu je kovač kovao ploču podkovnicu, a donapokon da svojom jačinom svit začudi, vezala bi nakovanj za svoju dugu kosu i š njime naokolo mahala. Ali sve delije dosad čuvene i vigjene nadrilio je Amerikanac Juraj Saman. On danas žive u Filadelfiji, visok je 6 stopa i 7 palaca, a težak 273 funata On more podignuti na svoja ramena teret od 2304 funta kojim teretom on još obilazi naokolo po dvorani. Što se znade, to je najjači čovik danas na svitu.

Za prijatelje vina.

Na velikoj izložbi u Čikagu u Americi napraviće jedan amerikanski bogataš čudnovatu stvar, kojoj će se najviše veseliti prijatelji vina. Napraviće jednu česmu (fontanu), koja će svaki dan dvi ure bacati kalifornijsko vino, i to sada bilo a sada crno. Svaki koji dogje na izložbu moći će piti koliko ga bude volja. — Ala veselja za vinopije!

Pismo iz Trsta.

30. Srpnja 1892.

Kada želite, gospodine uredniče, javljaću Vam svakog miseca, kako prolazi trgovina u ovom gradu, što i ja mislim da će b't ugodno vašim štiocima i koristno za njihovo vladanje. Trst je velik grad, sa svojom okolicom broji priko 100 hiljada duša, te u njemu svakakove trgovine more se reći iz svih krajeva Europe, iz Levanta a ponajviše iz našeg istarskog i dalmatinskog primorja. — *Senici* je ovoga miseca spala malo cina, prodaje se po for. 8; *kukuruz* po for. 5:20, *ječam* 5.50. — *Ulja* iz Dalmacije, Istrije došlo kroz ovaj misec do 800 kvintala, prodalo se po for. 37—40, grčko f. 36—38 a talijansko 45—80. — *Kožâ* iz Dalmacije stiglo govegjih suhih do 400 komada, prodale se po 70—75 kvintal, janjećih 7000, prodalo se po for. 70—100 komada 100. — Iz Albanije i Turske velika množija ovih koža dolazi. — *Buhač*, kako znate, pao je, malo ga se prodaje i uz niske cine. Otvoren se plaća for. 30—32, zatvoren for. 50—55, a pomišani for. 41—44. — *Volovâ* došlo iz Dalmacije ovog miseca okolo 700 glava, prodalo se for. 44—45 po kvintalu. Nego najdraže biće vami da vam štogod javim o vinu. Vi ste se tamo u Dalmaciji, čujem, puno pripali od Italije. Nije ni meni drago, da nas je Bečka vlada bacila ovako na milost i nemilost Italije, ali što se meni čini, neće se našemu vinu tako lako izgubiti trag u trgovini. Vidite i ovde se cine vašemu vinu dobro uzdrže. Viški se opol prodaje po for. 18—20 etolitar. bîlo vino for. 24—26, šibensko vino od Zlarina for. 15—16 bračko 12—14. — Spašće sigurno cina vinu, jer ga u Italiji imade mnogo od ove godine, a buduća jamatva takogjer prikazuje se posve obilna, a na 27 ovoga, kako ste čuli, talijansko će vino moći prolaziti naše granice. Kako se more po trgovačkim listovim doznati, u Italiji su vinu slideće cine: u Torinu forinta 20—22 etolitar, u Modeni slabije 12—14, u Siciliji gdi je puno vina for. 8—9 etolitar, u Pulji, gdi ga je najveće, bolje se prodaje po for. 8—9, sriduje 6—8, a najniže vrsti od 4—5 forinta po etolitru. Nadodajte na ove cine tarifu od for. 3.20 što je naša vlada nametnula, pa se uvirite, da talijansko vino neće moći sasvim nadvladati naše. O tomu ću vam drugi put opet pisati. Da ste zdravo! Vaš prijatelj *D.*

Poruke i Odgovori.

I. Gl. — Podstrana. — Nije ti loša ona o „Skadarskim divojkama". Ne bude li iz pismara, lako da je tiskamo.

B. U. — Studenci. — Izabraćemo koju od onih, što nam šaljete. „Čudo nevigjeno" je iz pismara.

Dubrovačkom Hrvatu — Hrvatovskomu — L. Luk. — Prividićemo.

I. Žiž. — Ajà, brate; nije vam hvajde sklanjati pisme, dok se ne uvižbate kako stoje stope u stihovima.

F. K. — Risan. — Slaba vam je ona pisma svome zavičaju. Misli su loše razvijene, a stihovi su opori i pogrišeni. Smišnice su priličnо duhovite, ali nisu ljudske. Nemože se, kumašine moj, tiskati u „Listu" što se katkad megju prijateljima baci za smih. *Majstor.*

O. F. D. — Padova. — Hoćemo dragovoljno morebit odmah u dojdućem broju. — L. Kuntek. — Gruž. — I mi smo od vaše da se *stabiliška*, bilo bi i njemu i vami po brku. Salamalek! — J. B. — Trebinje. — Pismu o Palmiri Karamanovoj nismo mogli nigdi naći. — B. P. — Kuna. — Pustite mladu divojku na miru. Omraziti divojku prid svitom veliki je grih, kojemu mi nećemo da budemo odgovorni. Bacili smo u koš. — *Urednik.*

N. Gjivović. — Bršećine. — Primili i pridali gosp. Maršiću. Sve u redu. — G. Pavičić. — Sarajevo. — Od 1|7 do konca 1892 samih novč. 60. — B. pop M. — Vinišće. — Vaša je podmirena do 1|4 93. Ne moremo na jedan put izasuti punu vriću imena, ustrpite se. — Povireniku — Novalja. — Od 1|8 do konca 1892 naš list zapada novč. 50. Računajte na svaki misec novč. 10. — *Novi predbrojnici*: B. I. — Stari — K. M. Grab. — M. I. Kladnice — Ž. A, — Oklaj — B. T. — Stankovci — B. P. i U. N. — Račišće — G. P. — Sarajevo — I. F. — Omiš. — A. Ar. — Koprivno — D. I. — S. A. — Zadar. — Upisali vas i šaljemo.

NZ. Novi se predbrojnici u svako vrime primaju. Predbrojba vanka Splita računa se 10 novč. na misec. Još imademo samo malo komada prvih brojeva ove godine. Ko ih želi neka nam se na vrime prijavi. *Opremač.*

Podmirili „Pučki List"

Drniš: lanjsku god. do 30|4 92. Vezić N., Ot. J. Kitarović, Mutelić M., Koštan V., Salvi J., Živković Šupuk M., Košpilić N., Mendjušić N., Vukorepa J., Bunardjija J., Skelin P. — **Vrbanj** (na Hvaru): lanjsku god. do 30|4 92. A. Lukšić, J. Vodanović, A. Čubretović, A. Vidošević, kovač, D. Matković, I. Pavičić, N. Pavičić-Iveja, Ljubić M., Razović J., Vidošević M., L. Čubretović, Filipina Stipišić, B. Stipišić, I. Lušić, I. Buratović, A, Pavičić, N. Lušić, N. Buratović, J. Stipišić, Deletis K., Buratović J. — **Vrisnik** (Hvar) sve do konca 1892: Biličić D., Don B. Ilić župn., Bojanić I., Bojanić A., Bojanić S., L. Bojanić, Bojanić J., Bojanić I., Bojanić A., Carić S., Carić A., Carić A. p. Stj., Carić D., Carić S., Carić P., Carić A., Carić I., Grgičević M., Grgičević B., Grgičević P., Gurdulić A., Ivanković Ivanković L., Marić J., Gurdulić A., Rubinić A., Rubinić J., Biličić J, Bogdan I., Pavičić I., Martkovic P. **Svirče** (Hvar) do konca 1892. Carić P., Carić I., Carić I. Jakovljev, Carić I. Antunov, Carić A., Carić J., Carić Jakov, Carić Matej, Milatović B., Rožiković L., Dobrošić P., Štipetić V. ž pnik, Plenković I., Plenković J., Plenković L., Vitali I, Franetovic' J. — **Ješa** do konca 1892: Dr. I. Štambuk, Braća Dubokovići, I. Dubokovići, Dr. Antonello J. Selem, I. Mileta, F. Barbić, M. Dajić, P. Skrivaneli, K. Gamulin, K. Gamulin p. Bartula, Drinkovic' N., Peronja J., Jadrija M., Braća Dobrovic', Nar. čitaon., Macchiedo K., Palavršic' N., Buj S., Dubokovic' I., K. Gamulin, Dančevic' L., Društvo „Zora", Stanoevic' B., Kolu rovic' T., Gamulin A., Palavršic' V., Šantic' T., Šerjanovic' A., Sinovi S. Gamulina, Žankovic' M. Caric' I., Buric' P. Curir A., Sakulovic' V., Kalepi A. **Zadar**: D. S. Roglic' do konca 93. — (Ostale u drugom broju.)

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STJEPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 19 Kolovoza 1892 Br. 8.

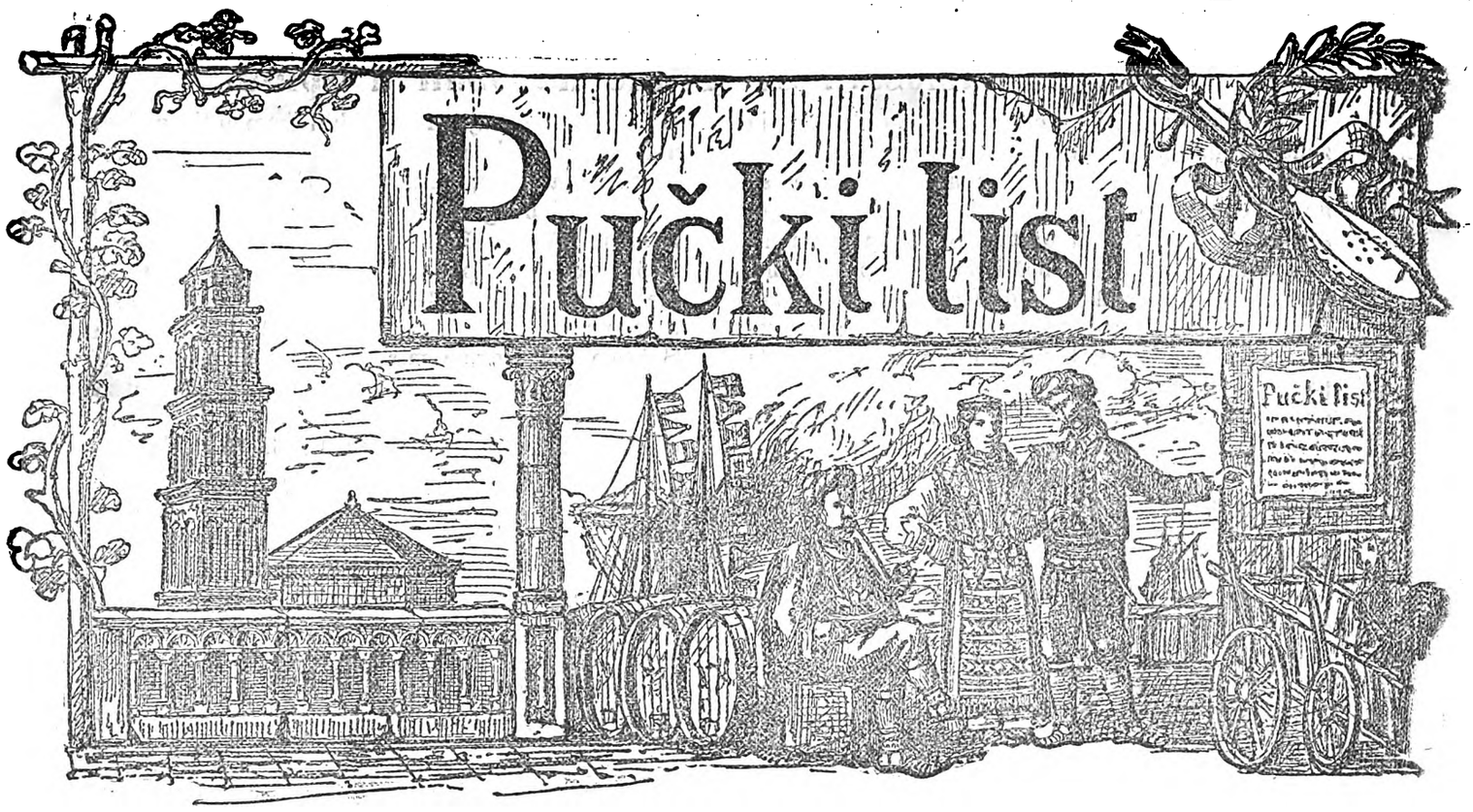

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

U PAMET!

U našega težaka dvi máne.

Velika je Gospa minula, Mala eto na vratima, obruči se potapaju, vezovi se uviju, bačve se po selu nabiju, konoba se mete, u red stavlja, jamatva je blizu, a jeli ti uhvatila druga ili treća nedilja miseca rujna eto ti vidro na vinogradu, eto ti trgača, trgačica da oberu lozu i domaćinu badnje napunu. Dosta je da jedan u selu to počme, sve selo kô ćoravo zavede se za njim, svak hoće da svoje sjematva, svak svoje trgače šalje na vinograde, a niko neće da se potrudi koji dan prije, da pomnjivo obagje svoje loze, da kao pametan težak izvidi, je li zrno sazorilo, je li grožgje za bralo, da se potrudi uzbrdo, nizbrdo priko svega polja, da vidi kako je ono pod stranom, na prisoju, na tankim zemljam prilično sazorilo, a ono na tustim doc'ma još pastro, nezrilo, s toga odrediti vrime trganja jednomu, vrime drugomu. U trgačini trga se sve što do ruku dogje, onaj što gnječi grožgje masti sve što mu pod nogu dogje, tu neima živa oka, da prigleda, da gnjilad otribi, nečistoću odstrani. I kada su se badnji napunili, kada drop počme vriti, gogoljati neima reda već daj da se odmah otače, turnja prije vrimena. Takav ti je naš primorac okolo vina, takav zagorac okolo žitijâ i drugih plodova: bez razbora, ustrpljenja, sve na prokletu prišu drpa i nosi iz polja prije vrimena ono što mu je Bog uz njegove trude dao, blažen samo da su mu žitnice, konobe pune, blažen da u kući ima, a kakovo je to imanje, deveta mu briga. To je prva mána.

Čujte drugu. Došli trgovci u selo, svak pita, koji su, odakle su. Ako su naši domaći, eh, težak se misli, čeka dok se probije cina. Ako se doznalo, da je prošao selom kakav Bečlija, Francuz, što kupuje za *komišijun*, eto ti ga belaju, svit odmah digne uši, zapne visoku cinu, o pogagjanju nije govora, jok! neda nego po to i po to. Što se dogodi? Da se odbije trgovac, koji idje na drugi kraj, u drugo misto za trgovinom, dogodi se da na misto da se do Božića sve vino proda i iztoči, dogje Uskrs, a po Uskrsu Duhovi i Petrovdan, jedva da se malo po malo iz sela vino otribi, uz cinu kako trgovac hoće, a što se je poštetilo, bez potribe popilo i sa svakog kraja nestalo, to sve na štetu onog samovoljnog domaćina, koji u početku nije znao uhvatiti trgovca. Neka nikomu nebude žao, valja reć istinu, naš je težak pri moru bio dosad puno na hero nakrivio kapu. Nego nije pivo po što jednoč bilo! Prošla su vrimena kada se je naše vino odmah izpod dropa prodavalo i to uz visoku cinu. Danas prid trgovačkim ugovorom, koj mu se baš u današnji dan pušta sloboda u trgovini, triba da pane svaka sila, a da na misto nje razbor dogje. Da nam se vino uzdrži u trgovini, hoće nam se dvi stvari. Jedno, da grožgje bude zrilo, vino uredno, da kada nam trgovac na konobu dogje, ne nagje u njemu nikakove máne ni od suda, ni od konobe ni od nezriloće. Drugo je, što težaku, bas ove godine, najviše priporučamo: *ne zanavetaj sa trgovcem!* Je li ti došao trgovac na konobu, je li ti obljubio vino, je li ti ponudio priličnu cinu, daj prisici, ne odbiji trgovca. Ne valja se dandanas varati, danas su se stvari promiuile: prije trgovac je na niki način molio težaka, danas je težaku moliti trgovca. Ova prva godina trgovačkog ugovora za nas je puno jeziva i propastna, a biće sve do nas. Uz sridnju priličnu cinu pogje li naše vino ove prve godine u trgovinu, više mu niko ne zatvori klanca; ako li visokim cinam odbijemo trgovce, oni će u Italiju, zaljubiće se u njihovo vino, a mi ćemo u naše bačve gladni gledati. Doznajemo od sigurne strane, da su se trgovačkim kućam ovdi u gradu već prijavili lanjski trgovci iz Poljske, Magjarske, da i ove godine kupe u nas vina.

U pamet, dakle puče! Stoj na ovomu što ti danas reče tvoj

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Crkva i Samostan Sv. Frane na obali u Splitu.

Učeni ljudi ili iz povisti ili po kazivanju znadu vam lipo i potanko kazati ovo ili ono od stare dobe: ali oni koji su neuki i pismom se ne bave u ritko će se naći da vam umiju koješta odgovoriti kad ih upitate o kojem spomeniku, prem da ga svaki božji dan vide prid očima. — Ko od Splićanâ ne vidi Crkvu i Samostan S. Frane!? Pak pitajte ovoga ili onoga: od koliko vikova opstoje, kako su se utemeljili, da pače ko je bio oni koji nastani tu prve starešine istih Fratara, što se sada nalaze u Samostanu, što je bilo u tom mistu prije Crkve Sv. Frane? Na ovake upite ostaće vam ustima otvorenim, a za točan odgovor, borme će te čekat za dugo. — Nadom da ću učiniti ugodnu stvar čitateljima „Pučkoga Lista“ evo me spravnim da na prosto i što kraće bude moguće, odgovorim na gori navedene upite (a to radi ljubavi, koju nosim momu Redu, i harnosti za onu ljubav što mi uvik Splićani prikazaše). — Tribovalo bi započeti iz daleka i opisati žalosno stanje ljudskoga društva u Italiji u ono doba kad S. Frane osnova i utemelji svoj Red, koga htio je nazvati *Red Manjih* ili *Malebraće*, ali tome ovdi nije mista, priveć bi nas odbrazdilo. Biće dosta spomenuti na temelju povisti da putujući Sv. Frane prama Istoku da priobrati nekrste na sv. Viru svrati se u Zadar, a odonle u Split. To je bilo od god. 1212 do 1214, dakle nazad blizu 700 godina. On ne bio sam, imao je drugova, jer namira mu bila raširivati što veće svoj Red. Nu kako ga Splićani vidili odmah im omilio, i s toga zaljubili se u nj, jer kako kaže Toma Arcidjakon, Sv. Frane bio je toli ugodan, radi prijatnog lica i prilike svetosti, da bi začarao srce svakoga, koji bi se u nj ugledao. Ali budući da je Sv. Frane imao običaj zakloniti se pokraj koje crkvice, pogje on u bogomolju Sv. Felicija Biskupa i Mučenika, a koga Sv. Frane niti nije znao, već samo jer je crkvica bila kao u pustoši, ne budući u to doba Varoš napučen osobito pokraj mora. Splićani dakle dobri i pobožni darovaše S. Frani gori rečenu crkvicu, koju Ivan IV Splitski Napbiskup bijaše uzdigao na mistu u komu Felicijo bi usmrćen radi s. Vire, nadodavši Fratrima za Samostan i istu kuću u kojoj stanovaše Ivan, kad radi priduge starosti bijaše se odrekao Nadbiskupske Stolice, i tu kraj crkvice S. Felicija, po želji mu bi zakopan. — Već je dakle tomu mal da ne sedam vikova, da je Patriarka, S. Frane utemeljio Samostan gdi sada opstoji. Crkvica S. Fel. bila je posve malašna, jer to je sadašnja Riznica-Sakreštija, osim pak da se po sebi rušila, s toga su Fratri i Dobročinitelji drugu i oveću kraj nje dali sagraditi; a Papa Alexander IV god. 1254 nadario ju podpunim Proštenjem. I Samostan bi malo po malo povećan, ali god. 1665 Mletačka Vlada čini ga do temelja razoriti da s ruševinam uzdigne beden (baštjun), koga prozvaše *S. Ante*. Tada je bilo Fratrima najmiti kuću; nego nastojanjem O. Grge Plivkovića novi Samostan, kako je sada i u prvašnjem mistu, bi uzdignut. U sami zid tuklo je more, nije dakle bilo puta izpod Samostana nego odazgor kako je i sada: a od Samostana do gornjega puta bili kameniti vrtlovi u kojimi se tekom vrimena sagradile kuće dopustom, da kako, Fratara S. Frane.

Fratri ovog Samostana pokazali su svoju harnost još u početku svoga opstanka, jer god. 1234 kad su se Splićani klali megju sobom u vrime gragjanskoga rata, oni su nastojali da se srca umire i bratinstvo ponovi. God. 1243 megju Splitom i Trogirom mir bi postanovljen po trojici Fratara S. Frane. Iz ovoga gnijezda Poslanici za istočnu Indiju 1320, iz njega Biskupi Duvnjski, Stonski, Rizanski, Kotorski 1326. 1551, iz njega Biskup Vlaški, poslan od Grgura XI god. 1384, Biskup Skradinski Nikola god. 1417, i imenjak mu 1426-28, iz ovoga Samostana, a ne od Poljuda kako se pogrišno kaže, bio je oni O. Bernardin, koji je prvi priveo i dao tiskati god. 1495 u našem milom hrvatskom jeziku knjigu koju nazivljemo *Šćavet*. Nego žaliti je što su Fratri ovog Samostana svi pomrli od kuge, koja je harala god. 1606 čim su pomagali u duši i tilu okuženim, a kuća ostala prazna dokle ne bi poslani drugi Redovnici iz Cresa i Kopra. Dà: od ovoga Samostana bili su Fratri *Gapar Dall'Oglio*, Kurat u Vranjici koji bi iz Klisa nosio na svojim ramenim hrane u vrime glada, a pomagao bolestnike umiruće od kuge: od ovuda O. Juraj Glikoviċ kapelan u Sinju, još godinu posli nego bijahu došli iz Bosne Franjevci sadašnji, kako kažu pohvalne listine, koje se čuvaju u Arkivu Sv. Frane na obali. — Jeli pak reći da su zdrave pameti oni koji govore i pišu da su Franjevci Konventualci iznikli kao gljive u Općenom Sboru god. 1517 kako je lažno rečeno u Dilu *Franjevci* na str. 23, čim ih vidimo od god. 1212 do sada u mistu gdi ih je postavio S. Frane? čim Sv. Zbor Obredâ imenuje Konventualce sto godina prije rečene dobe? čim isti O. Fabianić ispovida da su sadašnji Fratri u Zadru primili Samostan S. Frane od Konventualacâ god. 1454? čim vidimo da u Šibeniku primajući sadašnji Samostan kao naknadu sruženoga u Varošu pismom uručenja i pogodbe Načelnik Budislav u ime Općine god. 1320 nazivlje Fratre primajuće Samostan naslovom: *Fratres Minores Conventuales?*

Dokončavajuć reći mi je da u Crkvi *S' Frane na obali* bi zakopan glasoviti Toma Arcidjakon Splitski, koji učeći u Bolonji vidio je i čuo S. Franu pripovidajućega g. 1120, te radi pobožnosti i štovanja pram S. Frani dade sebi napraviti grob u njegovoj crkvi g. 1268. U Crkvi *S. Frane na obali*, Splićanin, slavni spisatelj, sjaj i ures cile Dalmacije, *Marko Marulić* bi takogjer zakopan kraj svoga suzemljaka Tome Arcidjakona po želji izraženoj u svojoj oporuci 1424. Izkrivljena je dakle sumnja *da se nezna sada* gdi je zakopan, kako je bilo rečeno, u „Puč. Listu“ Br. 21 od 4 Ožujka tek. godine, i u Knj. I. Uvod st. LI opaz. 56 Jugos. Akad. Zagreb. po Ivanu Kukuljeviću.

Ko želi da se uviri neka se potrudi do dvora samostana *Sv. Frane na obali* i tu će viditi nadgrobnu ploču s nadpisom, dignutu iz Crkve g. 1862. Svima srdačni pozdrav!

Padova, u srpnju 1892. **O. FRANE DOBROVIĆ**

Sbornik Bazilike S. Ante u Padvi.

Digitized by Google

Mali Sveci.

Štije se u svetomu pismu, da je Gospodin Bog, milostan ga bio, za šest dana stvarao svit, a sedmi, da je opočinio. Njemu, kao svemoguću, nije bilo potribe od počitka, ali tim je ljudima hotio pokazati, da želi, neka se sedmi dan, to jest nedilja, posveti Gospodinu Bogu. Kasnije kad je Bog upisao Mojsiji deset zapovidi na planini Sinaju i tada odma treću zabiližio je: posveti dan svetačnji! Dakle naš Stvoritelj traži od nas, da poštujemo svetkovine, a blagdan, puče moj dragi, koje Bog nama naredjuje, da ih svetkujemo, jesu sve nedilje u godini, te Božić, Obrizovanje Gospodinovo, Vodokršće, Božji dan, Duhovi; u jednu rič svi sveci zapovidni, što su u crkvenim koledarima zabiliženi križem. Nego u nikim ter nikim mistima osim svetaca zapovidnih, svetkuju se mnogi drugi tako zvani: mali sveci. U Poljicima ne će da rade na Ivana Usikovca, jer kažu, da, ako se taj dan porižeš, ne će ti zaresti rana; na svetu Jelenu ne smi se u vinograd, jer bi se sve vino uskvasilo; na svetu Ursulu ne valja raditi o kupusu, jer mu ne će biti berićeta; na svetoga Blaža, ako ne svetkuješ, zaboliće te grlo i tako dalje učita se o mnogim drugim svecima, što meni sada nije na pameti. Znaš, što ću ti reći, štioče: sve ovo nije nego gatanje i neima nikakova temelja. Razumimo se; nisam ja proti malim svecima, učuvao Bog: svi su oni u raju, svi su sluge božje, pa nas naša sveta vira uči da se valja njima uticati, ali, kad bismo htili ne raditi na sve male svece onda bismo mogli prikrižiti ruke i siditi od god do god, jer neima blizu dneva, da nije u njem koji svetac. Lako bi bilo, kad bi nam padala mana i da naši roditelji u raju zemaljskomu ne budu sagrišili. Adamu i Evi prije griha nije manjkalo ni ptičjeg mlika, ali, kad naš otac sagriši, razljuti se Bog i reče mu: u znoju lica svoga jisti ćeš kruh ti i dica tvoja i sinovi sinova tvojih. Dakle, poljubljeni štioče, po ričima samoga Gospodina Boga mi smo dužni poslovati rukama našim, ako ćemo, da se pošteno prihranimo.

Zapovidne svetkovine poštuj kako valja, a na male nije grihota, slobodno radi, to ne će biti žao, pače biće ugodno našemu Stvoritelju, jer je njegova sveta naredba, da se radi. Ne viruj, da ti ne će rana zaresti, ako se porižeš na Ivana Usikovca i ne pazi na druga učitanja, jer to nisu nego šurke kakve babe Jurke.

Ja znadem jedno selo, gdi svetkuju na godinu priko pedeset malih svetaca. U tom selu imade do devet stotina čeljadi za ragju. Kad učiniš račun, to iznosi četrdeset i pet hiljada nadnica na godinu, a kad metneš svaku nadnicu forint, to ti je, štioče moj, četrdeset i pet tisuća forinti izgubljenih, što nije šala za jedno selo. Vrime je dragocinjeno blago. U našem primorju svit je dosta radišan; od rana jutra pa do mrkla večera svak je za poslom. Primorac iz gola krša znade izmatat lipa novca, dočim na žalost u našoj zagori osobito pripoljci mrtvi su ležaci. Imade pustih polja kao sinje more, pa ništa već što ralica odnese. Naš je zagorac u opće tanji jasprom i žitkom od primorca, a tomu je glavni uzrok linost. Radi dakle svak bez iznimke, poštuj i svetkuj zapovidne blagdane a u druge dneve radi! — radi, jer to Bog zapovida, radi, da budeš zdraviji i kripniji, radi, da ne budeš sužanj kamatniku, radi, da budeš gazda i plemić u svojoj kući; puče moj dragi, neka ti je ova uvik na pameti: moli se Bogu i radi!

J. Kapić.

Zave i nevista.

Povila se lovorika,
Povrh grada Dubrovnika,
Pod njom side Dubrovčani:
Pod njom side, ter beside:
„Ženićemo vitez Marka,
Lipom Jelom Jelačkinjom
Koja nosi po dva vinca,
Na noć ljubi po tri lica.“
Na livadam nalivala,
U konate salivala,
Lijuć vino zadrimala.
Zave su je opazile.
Staroj majci povidile:
„Oj starice, majko naša!
Zadrimala neva naša“
Kune neva svoje zave:
„Nikada se neudale,
Ako li se i udale,
Muško čedo neimale,
Ako bi ga i imale,
Na vojsku ga opremale
Nikada ih nevidile,
Već njihove dobre konje!“

Priopćio
S. Dragoni.

Novi novci.

II.

2. Različite vrsti novca; zlato i srebro.

U svako doba i u svim mistim nije bio novac od iste stvari. Kako je koja zemlja šta dragocinjega i rigjega imala, tako je različit bio i novac u toj zemlji. U jednoga naroda bila je *koža* novac, tako na priliku u Rusiji i u Hrvatskoj kunovina; u drugoga naroda bio je novac

Digitized by Google

stoka, tako na priliku u davna vrimena u Rimljana, tako da u latinskom jeziku jedna je rič za stoku i za novac, a i u hrvatskom blago znamenuje i životinju i zlato, novac; u nikih naroda vridilo je *žito* za novac, u nikih *sol*, *duhan*, a u nikih i morske *školjke* i još drugo stvari.

Novci od *kovine* pojavili su se kasnije, kad su narodi napridovali u izobraženosti. I to su najprvo bili novci od proste kovine, kao što na priliku u Špartanaca, koji su imali novce od *gvožgja*, *željeza*, oli u Rimljana koji su u davnija vrimena imali novce od *bakra*. Istom kasnije počele su se rabiti za novac dragocine kovine, *zlato i srebro*.

Zlato i srebro uzdržalo je i uzdržaće se kao novac, jer oni imadu nike kriposti u sebi, koje druge kovine nemadu. Najprvo zlato i srebro vridni su po sebi i svugdi po svitu cine se. Svako zlato i svako srebro, gdi god se kopalo, jednako je, jedno nije bolje od drugoga, zato ne može biti zlatnoga i srebrenoga novca boljega i gorega. Zlato i srebro ridko se nalazi, pa je zato skupo cinjeno, i u maloj množini sadržaje veliku vridnost. Njihova vridnost je stalna i lako se ne minja, jer zlato ne rodi jedne godine više nego druge, kao što šenica ili vino, da im cina u velikom izobilju padne. Zlato se lako rastavlja, pak opet svaki komadić odiljen ne gubi ni malo od svoje vridnosti, kao što na priliku dragi kamen. Napokon zlato i srebro lako se ne troši i mogu se lako na njima urizat znakovi, koji se tako lasno ne izbrišu. — Eto to su razlozi, radi kojih su ljudi izabrali zlato i srebro za novac. Jedna osobitost manjka zlatu i srebru, a navlastito srebru, a ta osobitost bila bi od velike potribe za novac, — to je *neprominjivost vridnosti*. Nu na svitu nema stvari kojoj se vridnost ne prominjuje, pa opet zlato je jedna od najstalnijih vridnosti. Vridnost srebra prama zlatu navlastito zadnjih godina puno se je prominila, jer se je puno srebra nalazilo. Tako je nazad jednu stotinu godina zlato bilo 14 puta skuplje od srebra, nazad jednu petdeset godina bilo 16 puta zlato skuplje od srebra, nazad desetak godina bilo je 18 puta skuplje od srebra, a sada 23 puta skuplje zlato od srebra. Ta nesigurnost u vridnosti srebra prama zlatu naravski da u trgovini smeta, jer ko imade puno srebra s prominom gubi svoga imetka. O kovanju novca dojdući put.

piše **I. B.–ć.**

Sokô i divojka.

Sidi sokô na stini crljenoj,
Misli sokô niko ga ne vidi,
Gledala ga mlogjana divojka,
Gledala ga, pa mu besidila:
Tebi bora, moj sivi sokole,
Ko ti žuti noge do kolina?
Ko ti zlati krila do ramena?
Ko ti vije biser nad očima?
Tebi bora, mlogjana divojko,
Kada hoćeš da ti pravo kažem;
Dvorio sam dobra gospodara,
Po imenu Marka Kraljevića,
Bio sam mu lipo ugodio,
Žive sam mu ptice donosio,
Bio sam se sinoć uputio
Za prokletom pticom lastavicom,
Al je ona meni uticala,
Ne bi ona meni uticala,
Mrkla mi ju nočca otimala.
Marko ima do tri sele svoje:
Jedna žuti noge do kolina,
Druga zlati krila do ramena,
Treća vije biser nad očima!

Priopćio
Gj. Radunović.

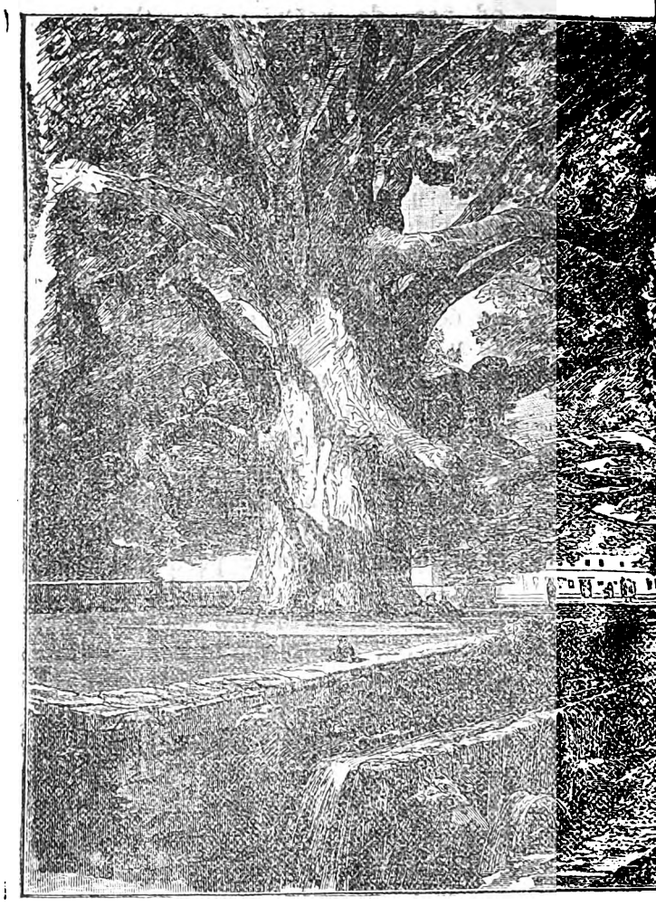

Makljeni na

Trstenski makljeni.

Jednu 18 kilometara podaleko od Dubrovnika prama sivero-zapadu, tik uz more leži malo i lipo selašce Trsteno. Na glasu je to malo misto poradi svojih orijaških makljena. To su dva silno velika stabla, da neima inostranca, koji bi došao u Dubrovnik a da se nebi svratio da vidi to čudo nevigjeno. Isti naš primilostivi Kralj, kada je god. 1875 obilazio Dalmaciju, ostao je van sebe kada ih je ugledao. Od kuda ih donesoše i kada ih tu posadišo nezna se još za stalno, ali kako mišćani pripovidaju, donio ih je nazad tri stotine godina iz Carigrada niki Matković i usadio jednoga s liva a drugog s desna uz vrilo maloga potočića, koji izvire iz srid sela Trstenova. Koliko su ta dva orijaša do danas uzrasla i razgranala se nemore da viruje ko nije svojim vlastitim očima vidio. Na visini od čovika jedan je debeo 10 metara i pô a drugi 11 ½. — Sedam ljudi da se za ruke uhvate jedva ih mogu naokolo opasati. Grane šibaju na duljinu od priko 40 metara, tako da svaki makljen pokriva vrit i ¾ zemlje. Pod ta dva stabla može stati u hladu 8 do 10 biljada duša, a visina im iznosi do 65 metara, to je malodane koliko jedan i pô zvonika sv. Duje u Splitu. — Za sunčene žege lipota je pod njima na prohladici stati!

Digitized by Google

Željeznica od Splita do Sarajeva.

Veseli glasovi dolaze nam iz Beča! Baš o-vih dana, kada je u ovom listu bilo ljuta govora o novoj željeznici, kada je „Pučki List“ oštro zapitao Bečku vladu zašto nam se negradi ta blažena, sto put obećana željeznica, imao sam prigode, da se porazgovorim sa jednim našim zastupnikom, koji je tek bio došao iz Beča. Raz-veselile su me njegove riči. Kako on kaže, po-sao je gotov; on je svojim očima u Beču gle-

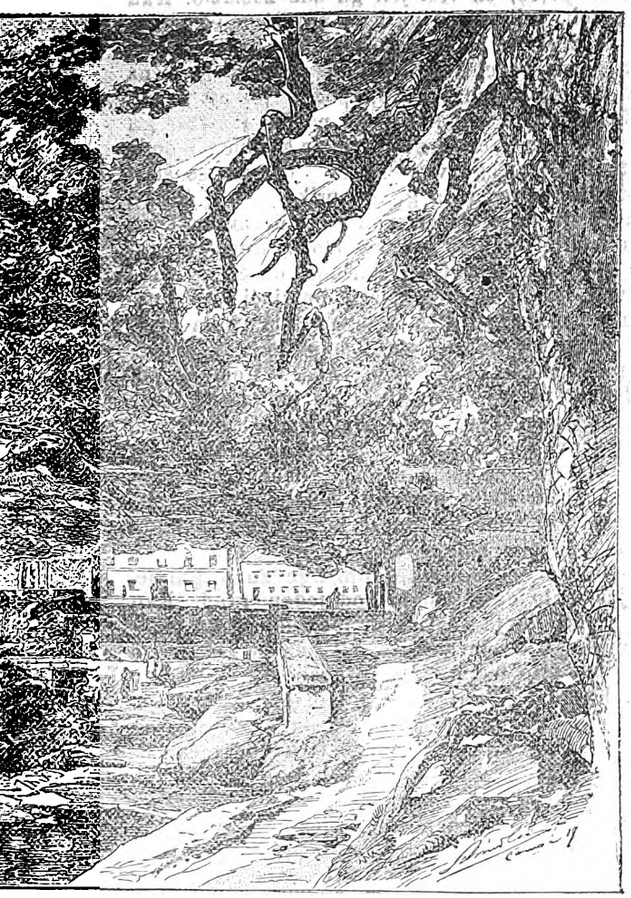

rstenovu.

dao nacrte, osnove, kuda su zamislili provesti novu željeznicu. Tri su glavna pravca, dva iz-pod Sinja, a jedan priko Poljica. Kojim će kre-nuti, nezna se, dok nedogje povirenstvo inžinira na jesen i izvidi na licu mista. A zašto nisu došli ovoga pramalića, upitah ga ja, kako su bilo to obećali i razglasili? Bili su spravni, od-vrati mi zastupnik, ali nije bila gotova osnova za bosansku željeznicu, te inžiniri nisu mogli u-zimati mire na dalmatinskoj granici, dok nisu vidili kud će se ona tamo u Bosni provesti, i kako će se jedna s drugom sastaviti. Eto nehudi, ako je i kasno uvik je na vrime, samo da se ragjom započme. Nova željeznica neće poći ravno na Sarajevo, već na Janjiće, koji su daleko od Sarajeva do 70 kilometara, dakle okolo 3 ure vožnje. Iz Splita do Sarajeva željeznica će doći u 13 sati, do Broda 17 sati. Iz Broda, koji se grad nahodi u Slavoniji, otvoraju se dvi pruge, jedna za Sisak i Zagreb priko Hrvatske u Beč, druga priko Slavonije, Ugarske do Pešte i Be-ča, a iz ove opet treća pruga idje priko Slavo-nije, Srbije do Biograda. Po onomu što se ra-čuna, mi bi mogli doći tada željeznicom iz Splita do Sarajeva u 13 sati, do Broda u 17, do Za-greba u 23, do Biograda u 26, a do Beča od 30—35 sati redovite vožnje, za koji put danas hoće nam se dva tri dana vrimena. Nije to sa-mo, štioci dragi, za ugodnost i brzinu putova-nja, već srića velika za našu trgovinu. Ono što je „Pučki List“ prošlih dana govorio o trgovini vina, koja bi se novom željeznicom makla, živa je istina. Pa nije samo vino. Gdi je naše zelje, naše povrće pri moru, gdi je naša riba po oto-cima? Po zadarskim otocima, vidite, osobito čini mi se u Salim love jastoge, pa ih nose u Za-dar i tu jednomu trgovcu prodaju obično samo po fiorin 1 na glavu. Ovaj trgovac šalje ih pa-robrodom u Trst i tamo prodaje po fiorina 2 komad. Onaj iz Trsta prodaje ih u Beču po fior. 3, a čeljade, koje ih je u Brlinu kupovalo, re-klo mi je, da se prodaju po fiorina 5 svaki ko-mad. Da je željeznica, nebi išla trgovina ovako od ruke do ruke, već ravno na misto, a po nas bolja korist. A gdi su naše srdele, naša tunje-vina, koja bi se željeznicom mogla slati u sve veće gradove i lipa novca za nju hvatati. Dal-macija je bogata lipim kamenjem. Na glasu je bili kamen s Brača, Hvara, Korčule, Segeta kod Trogira. Od takoga kamena grade se palače ćak u Carigradu, ali daj ga ti brodom dovedi, kano željeznicom. Kao što bi nam lakše bilo slati, tako bi po željeznici sve stvari nami izvanka potribite bilo lakše primati. U svakom pogledu, za svaku stvar, trgovinu našoj će kukavnoj zem-lji biti nova željeznica od velike koristi. — Star sam i grobu se primičem, daj mi Bože, da i ovu dočekam, da vidim korist, napridak moje zemlje!

10 Agusta 1892.

Splitski trgovac.

O umitnim gnojivima.

II.

U prošlom broju kazali smo u glavnomu šta se razumiva pod umitnim gnojem. Danas ćemo se zabaviti drugim pitanjem, može li ovaki gnoj sa-svim nadomistiti štalski gnoj (obični gnoj iz štale). Općenito možemo kazati, da ne može. U dobru štalskomu gnoju nisu samo sva bilinska hraniva dobro porazdiljena, nego ovaj gnoj diluje i time što rahli zemlju, što je rastvara i grije. Nasu-prot umitna gnojiva imadu u sebi samo jedno ili dva hraniva, a ridka kada više njih. Ona su ka-dra nadomistit štalski gnoj samo onda, kada u tlu imade dosta crnice, koja zemlju drži vlažnu, toplu, rahli je i raztvara. Može se dakle kazati, da su umitna gnojiva tamo pomoćna gnojiva, kojima zemlji dajemo onakova hraniva, koja joj po na-ravi fale, ili pak onakova koja joj žetvom u to-likoj množini oduzmemo, da ih samim gnojem iz štale ne bi mogli nadomistiti. — Obzirom na to kakva hraniva valja zemlji povratiti umitnim gnojem razlikujemo kod umitnih gnojiva onakova, koja u sebi sadržavaju:

Digitized by Google

a) sami dušik; *b*) samu fosfornu kiselinu; *c*) dušik i fosfornu kiselinu, i *d*) sami kalij.

A) *Gnojiva sa samim dušikom ili dušična gnojiva.*

Od ovih su najglavnija: čilska salitra i sumporo-kiseli amonijak. Čilska salitra sadržaje u sebi 15-16 postotaka dušika, to jest u sto kila čilske salitre imade 15 do 16 kila dušika. Čilska salitra lako se topi u vodi, pa je zato biljka svojim žilam lasno upija, dočim je tlo slabo drži. Baš rad ovoga poslidnjega razloga valja s ovim gnojem gnojiti istom u pramaliću i to samo po površini zemlje. Druga vrsta, sumporo-kiseli amonijac sadržaje u sebi ništa više dušika, do 20 postotaka. I on se u vodi lako topi, a tlo ga bolje drži, ali da ga bilje može usisat valja da se u tlu pritvori najprije u salitru, — Druga dušična gnojiva za težaka su od manje vridnosti, pak ih nećemo nego samo napomenuti: to je sušena krv, roževina, odpadci od strojenih (končanih) koža, čišćene vune, zatim dakle i dr.

B) *Gnojiva sa samom fosfornom kiselinom ili fosforna gnojiva*:

U nikim rudam nalazimo fosforne kiseline, toga drugoga važnoga hraniva za bilje, ali pošto se ta kiselina što je u njima teško topi, to su te rude od male važnosti za poljodilca, jerbo biline iz rude nemogu lako usisati kiselinu. Zato nike tvornice pridodaju ovomu kamenju sumporne kiseline i tim učine da se ono laglje rastapa i da vridi kao umitni gnoj. Ovako spravljen gnoj zove se *superfofat*, a u njemu je vrlo različite fosforne kiseline prama tomu od kakve je rude napravljen. — Od nikoliko godina nalazi se u trgovini drugi umitni gnoj, koji je od velike važnosti za težaka i zove se *Tomasova taložina*. U ovoj imade od 10 do 25 postotaka fosforne kiseline. U prvoj godini kada se ovim gnojem pognoji zemlja ne diluje ona onako jako kao superfosfat, ali valja se i na nju obazriti radi njezine jeftinoće. Dvi druge vrste kazaćemo u dojdućem broju.

K. H—ć.

Pravedna se muka ne da sakriti.

(Priča)

Bio jedan siromašan čovik, pa pogje u nikog bogatog trgovca, da služi bez pogodbe. Tako je služio punu godinu dana, a kada se navrši godina, on dogje gospodaru svome i zaište da mu plati, što misli, da je zaslužio. Gospodar izvadi jedan novčić pa mu reče: „Na, to ti je služba“ Sluga uzme onaj novčić, i zahvali gospodaru, pa onda otide na jedan potok, gdi je voda bila puno brza. Kad dogje na potok reče sam u sebi: Bože milostivi! šta je to, da sam zaslužio samo jedan novčić za cilu godinu dana? Ali Bog zna, jesam li i toliko zaslužio. Evo ću sad da ogledam: baciću ovaj novčić u vodu, pa ako ne potone, onda sam ga zaslužio, ako li potone, nisam ga zaslužio. Pa se onda prikrsti govoreći: „Bože milostivi!“ ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno“. To rekavši baci novčić u potok, a novčić odmah potone na dno. Onda se on sagne te izvadi novčić iz vode, pa ga odnese na trag gospodaru, govoreći: Gospodaru! evo ti novčić natrag, ja ga još nisam zaslužio, nego ću te služiti još jednu godinu dana“. I tako stane na novo služiti, i kad se opet navrši godina dana, on pogje gospodaru i zaište da mu plati što misli da je zaslužio. Gospodar opet izvadi novčić pa mu reče: „Na to ti je služba“. On uzme novčić i zahvali gospodaru, pa opet otide na onaj potok, prikrsti se i baci novčić u potok govoreći: Bože milostivi! ako sam ga pravo zaslužio, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno“. Kako ga baci u vodu a novčić odmah padne na dno, a on se sagne, te ga izvadi, pa opet odnese gospodaru govoreći: „Evo ti, gospodaru, novčić natrag, još ga nisam zaslužio, nego ću još jednu godinu, da te služim“. Tako opet počme služiti, pa kad izagje i treća godina, on otide gospodaru i zaište, da mu plati što misli, da je zaslužio. Gospodar mu opet da novčić, a on ga uzme i zahvali, pa otide opet na potok, da vidi jeli ga sad zaslužio. Kad dogje na potok, prikrsti se pa baci novčić u vodu govoreći: Bože milostivi! ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva povrh vode, ako li nisam neka potone na dno“. Kad novčić padne u vodu, počne plivati povrh vode. Onda on veseo uzme iz vode novčić, i metne ga u džep, pa otide u šumu i načini malu kolibicu i onde stane živiti. Posli nikoga vrimena čuje on, da se stari njegov gospodar sprema na galiju priko mora ćak u drugo kraljestvo, pa otide sa svojim novčićem k njemu, i stane ga moliti, da bi mu kupio što u drugome kraljestvu za njegov novčić. Gospodar mu obeća i uzme njegov novčić, pa pogje na put. Putujući tako nagje kraj mora nikakovu dicu, koja su bila iznila mačka, da ga ubiju i u more bace. Kad on to vidi, pritrči k njima, pa ih zapita: „Šta je to, dico? A oni mu odgovore: Čini štetu, pa hoćemo da ga ubijemo“. Onda on izvadi onaj novčić svojoga nikdašnjega sluge, pa im pruži, da mu dadu mačka. Dica to jedva dočekaju, pa uzmu novčić a trgovcu dadu mačka. On odnese mačka na galiju pa pogje dalje putovati; i tako putujući jedan put dune jaki vitar te odnese galiju Bog zna kuda da za tri miseca nije mogla izaći na svoj pravi put. Kad vitar stane, gospodar od galije nije znao gdi je, i pošavši još malo dalje, dogje pod jedan grad. Kad se čuje u gradu, da je došla galija iz nepoznate zemlje, navale mnogi, da je gledaju, i jedan od onih ljudih koji je bio vrlo bogat, pozove gospodara od galije na večeru. Kad tamo, ali gospodar od galije ima šta i viditi: miševi trče na sve strane a sluge s batinama stoje, te brane da ne natrče na sto. Onda on reče domaćinu: „Za Boga, brate, šta je to? A domaćin mu odgovori: Tako je brate, uvik kod nas, da ne možemo od ovoga zvirinja miša na miru ni ručati ni večerati. Još kad spavamo svaki imamo svoj sanduk (skrinju), pa se u sanduk zatvorimo, da nam nebi poizgrizali uši“. Onda se gorpodar od galije siti svoga za novčić kupljenoga mačka, pa reče domaćinu: Ja imam u galiji jednu zvir, koja bi to sve za dva tri dana satrla, utamanila“. Domaćin na to odgovori: Brate, ako imaš takovu zvirku, daj ju ovamo, ako je istina, što kažeš, ja ću ti za nju punu galiju zlatom i srebrom napuniti“. Posli večere otide gosponar od galije te donese svoga mačka, i reče domaćinu, da more slobodno leći bez sanduka, ali oni opet nisu imali srca, nego on sam ostane tako da spava. Onda on pusti mačka, a mačak, kad opazi tolike miše počme ih hvatati i daviti pa sve na gomilu slagati, a i miši, poznavši ko je tu, stanu bižati na sve strane. Kad u jutru dan osvane, a oni poustaju, ali nasrid sobe velika gomila poklanih mišcva, a po sobi slabo je koji još trčao, nego su tek izvirivali iz jama. A posli tri dana nije se mogao ni jedan viditi. Onda domaćin za mačka napuni putniku galiju punu srebra i zlata. Po tom naš putnik pogje sgalijom kući. Kad dogje kući svojoj, dogje mu stari sluga njegov, da ga pita šta mu je donio za onaj novčić. Gospodar mu iznese jedan kamen od mramora, lipo otesan na četiri ugla, pa mu dade. „Na, to sam ti kupio za tvoj novčić“. Sluga se tome vrlo obraduje, pa uzme kamen i odnese u svoju kolibu te načini od njega stol. Sutradan otide sluga u drva, pa kad se vrati kući, a to se ovaj kamen pritvorio u zlato te sjaje kao sunce, sva se koliba od njega svitli. Kad on to vidi,

Digitized by Google

uplaši se pa otrči svome starome gospodaru i kaže mu: Gospodaru, šta si ono ti meni dao? Ono nije moje, hodi da vidiš. Gospodar dogje, te kad vidi kakvo je Bog čudo učinio, onda mu reče: Nije fajde, moj sinko! kome Bog, tomu i svi sveti, odi ovamo evo tvoga blaga. Pravedna se muka ne more sakriti. Pa mu dade sve što je god donio na galiji, i dade mu kćer te se oženi š njome.

Čuo u Zagori od puka *F. Radoš.*

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Diklo na 1 tek. — Žita manje neg se mislilo, kvarta (160 lit.) po for. 7 (sedam); šenica dobra, al se malo ovuda sije, kvarta po 10 do 11 for. kukuruz će i on slabo, jer kasno mu kiša pomogla. — Vinogradi pridobro, bilo krupe u okolišu Ninskom, i Biogradskom da te Bog učuvao. — Zelja nema, kumpira ni simena; godina ovuda biće slaba, jer će vino za bezcinu, tako se bar boje.

Makarsko Primorje na 2. — Nazad nikoliko dana pala amo obilata kiša, da se odavna nepamti takova u ovo doba. Gdigdi mrvicu opatrnula krupa, ali nije velika zla. Loza bez bolesti, dobro kaže. Maslina bi bila još bolje, da joj nije naškodila uš. — Buhača ima još sasvim malo, vina još ništo. — U Igranim seljani pod upravom zauzetnog svog glavara, a bez ikakove pomoći, nasuli u moru most od devet aršina, da im bude obranom brodicam. Svit je silna truda vidio, jer teško naći kamenja, pa su ga niki i iz mora ronenjem vadili. Evala tim vridnim, radišnim seljanima! Evala njihovim zauzetnim starešinam. Nadamo se da će visoka Vlada dovršiti čim prije, što seljani sami nemogu. Ima dosta razloga s kojih bi to imala učiniti.

Brist na 3. — Pala kiša kô mana s neba. Povrće, zelen oživili, duhan lipo raste. Marva se dobro uzdržala. Ribarština slaba. Zdravlje u opće nije čestito. Pojavile se ospice, grlice osobito na dici.

Vis na 5. — Litina nije loša u opće. Kiše što padaju donašaju veliku korist težaku. Ali prošlih dana krupa je nika mista nemilo oštetila. Grozd ranjen rada na suncu gnjije i odpada. Svit se amo puno boji talijanskoga vina.

Metković, na 8. — Ove godine bolje nego lani. Vina dosta, kukuruza, šenice sridnje. Groznice, hvala Bogu, sasvim malo.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Ministar Pražak odstupio je sa vladanja. Za naslidnika još mu se nezna. — U Beču sklapa se trgovački ugovor sa Srbijom, koji će bit koristan za ovu državu poradi trgovine svinja. — Obzirom na bolest koleru, koja još hara u Rusiji, zabranilo je ministarstvo svaki uvoz voća, zelja od tamo, kao što kontumaciju za brodove iz Crnoga mora.

U Italiji. — Na veliku svečanost, koja se slavnom Kolumbu spravlja u rodnom mistu Gjenui, dolaze ratna brodovlja svih europejskih vlasti. Poći će dakle i naše, a talijansko, veli se, da će doći do godine u pohode našemu, te se svratiti u Split i Polu. Govorilo se, da će doći pod Vis, ali rek bi, da se talijanskom brodovlju nemili tu pristupiti.

U Rumunjskoj. — Vlada je naredila u Štejer 100 hiljada komada pušaka, da budu gotove do 4 miseca. Obratila se odmah u Beč molbom da more u Austriji nabaviti praha.

U Engleskoj. — Sabor je otvoren, brzo će se upravitelji prominiti. Na glavi biće Gladston. Prva njegova misao jest da poda slobodu Ircima. Spravlja i ovaj zakon, da kod glasovanja ne glasuje se po porezu već po glavam, koliko glava toliko glasova.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Prošlih dana hrvatska mladež na velikim školam u Beču razveselila je našu zemlju svojim tamburicam. Mladi tamburaši bili su u Splitu, u Makarskoj, u Kaštelim, na Braču i Hvaru, i svud su bili ljubezno primljeni i počašćeni. — Za procinjivanje vina dalmatinskoga, koje će se slati u Prusiju, biće odregjen čovik vištak u vinu, a boraviće u Splitu. — Lojdovo društvo stupilo je u dogovore sa ostalim parobrodarskim društvim u Dalmaciji. — U Zadru početkom ovoga miseca započeli su ploviti parobrodi okolo otoka do grada.

U Banovini. — U Zagrebu vas grad je u život vatri za općinske izbore. Vlada goni uvik svoju, hoće da sve skrši i pod zulum stavi. Dosada je izabrano 17 slobodnih gragjana, a vladinih 23. — Sabor je otvoren na 4 tek. Ništa znamenita u njemu. — Otvorena je izložba školskih učila. Svi su hrvatski učitelji na okupu.

U Splitu.

Valjane ruke. — Čuvena naša majstorica u rukam, gospogja Dujka Milovac izradila je opet ovih dana dana uz pripomoć svoje vridne Danice veliku zastavu, koja je bila prikazana gragjanstvu u dućanu Ševeljevića. I slike i vez sa suhim zlatom na finoj svili tako je višto i umitno izpripleteno, da se čovik uprav nasladi gledati. Zastava je vridnosti od fi. 350 a odregjena je za crkvu u Smokvici na Korčuli. Radujemo se majci i kćeri na ovakovim zlatnim rukam!

Kano u Carigradu! — Tko progje našim gradom ili nagje se u nike ure na gospodskom trgu, reći će bogme da nije u pitomom Splitu već u turskom Carigradu. Množija pasa kô čopor vukova rastrče se i zapogne niz trg da ako čovik neima batine u ruci, teško mu je mirno proći. Prošlih dana na ribarnici baš u dan petka, jutrom u vrime najvećeg prolaska svita, poklalo se nikoliko ljutih pasa, da je bidnim domaćicam bilo red gledati gdi su vrata. Općina je stavila niki namet na pase i dobro je učinila, ali dobro bi i pristojno po grad bilo, da se trka i gonjanje pasa zapriči, da gospodari svoje pase uzicom uza se vode. Nego molimo ju da najprije pomete isprid svoga dvorišta. Razumiće nas niki općinski činovnici.

Svašta po malo.

Kako ćeš izličiti lišaj? — Uzmi jednu krpicu od ridka platna, ter stavi na nju jednu žlicu sumpora, pa to zaveži koncem. Za tim uzmi jednu čašicu dobre kvasine, pa umakaj krpicu u to, ter onda tim kvasi lišaj. Tako čini po nikoliko puta na dan, u nedilju dana neima više lišaja.

Jezici. — Španjolski kralj Karlo peti, koji je živio nazad 300 godina rekao je, da se ingleški govori *s guskam*, talijanski *s prijateljem*, španjolski *s božanstvom*, franceski *s ljubovcom*, magjarski *s vragom*, nimački *soldatom*. O našem hrvatskom jeziku nije ništa kazao, jer ga nije poznavao.

Digitized by Google

Najveća zvona na svitu. — Na kupoli rimskog Vatikana jest zvono od 28 hiljada kila težine. U Milanu 30 hiljada, u Švicarskoj 24 u Ingleskoj 15, u Francuskoj na pariškoj stolnoj crkvi od 34 hiljade, u Austriji, u Beču na crkvi Sv. Stipana zvono od 35 hiljada i 400 kila, u Olmucu 35 hiljada i 800 sto. U Nimačkoj u gradu Kolnu od 50 hiljada, a u Ruslji, carsko zvono, najteže na svitu od 201 hiljadu 956 kilograma teško. Nije podignuto na nikakav zvonik, već leži na velikoj ploči na tlehu.

U repu snaga. — Javlja nam prijatelj izpod Velebita, da u selu Pridragi kod Novigrada kotara Zadarskoga rodilo se nazad četri miseca dite su dva repića straga na debelom mesu. Otac ovih dana držao dite u ruci i hotio da se napije vode iz dosta velikog suda. Dite uhvatilo za ručice sud, u kojemu bilo do 10 litara vode i obojim rukam podiglo ga i držalo, a tek mu 4 miseca.

Najveći spomenik. Jesu Amerikanci čudni ljudi! Francuzi podigli nazad dvi godine najveću zgradu na svitu, Eifelov toranj od 300 met. visok, a Amerikanci hoće da im odnesu tu slavu. U gradu Čikagu gdi će do godine biti velika izložba, sastalo se nikoliko bogataša sa glavnicom od 14 milijuna forinta, te odredili da do 1 svibnja 1893 podignu ogromnu zgradu od gvozda i mazije u visinu od 1492 stope. Biće to kao veliki *balon*, koji prikazuje našu zemlju, a na vrh njega kip Kristofora Kolomba. Na dnu biće širok 500 stopa a na vrhu 52. Pri dnu sagradiće se 4 kuće, svaka od 7 podova, u kojima biće 3 hiljade soba za stanovanje, za gostione, kafane. Naokolo pak te čudne kuline hodaće munjevna željeznica, koja će voditi putnike do 1300 stopa visine u duljinu puta od 7 ingleških milja. Biće tako uregjeno, da će svakog dana moći pohoditi tu kulu do 100 hiljada osobâ. To će biti dosad najogromnija zgrada, koju mogu zamisliti samo slobodni i srčeni Amerikanci.

Doskočice.

Jašio čovo na magaretu prama gradu. Susrio ga trgovac, gospodin, pa će ti mu porugljivo: daleko vas dvojica? Seljak odbije, rekav: idemo trećemu posino!

* * *

— Ivane, što si učinio od onoga pisma, što je stalo na stolu?

— Gospodaru, uvalio sam u poštu!

— Živino, kako si mogao baciti u poštu, kada nije bilo nadpisa izvanka!

— Eh, gospodaru, mislio sam da nećete da drugi zna komu pišete.

* * *

U jednom kotaru naše Dalmacije puk se iskvario, te kleo se i prisizao krivo bez ikakova straha. Što će ti sudac? Bilo u sudnici maleno i više istrošeno propeće a on naredio majstoru drvodilcu veliko propeće, našarano, krvlju obliveno i čudno namazano, da se je kosa ježila pogledati ga. Došao zagorac na sud, užigaju se sviće, te će mu sudac: Hoćeš li se zakleti za to što si svidočio? Ja bih, odvrati zagorac pogledajuć strahom na propelo, ali, kamo ti, gospodine, *ono malo propelo*?

Poruke i Odgovori.

I. G. — Bisko. — Pismu o Jeli Krašević evoj primili smo prije od jednog našeg pivača s Muća. Upišite i pošaljite nam kakvu kratku, smišnu pismicu. Takovih valja da ima izobila u vilovitoj Cetini.

Povireniku. — Mravince. — Nije moguće nikako uvrstiti onu Miškovu, jer niti je sočna niti smiešna. Molimo vas, a usput i druge naše povirenike, da ne obećajete svojim mišćanima, da će im sastavci biti tiskani, prije nego ih mi prividimo.

Malomu Marijanu. — Podgora. — Proštili smo pismu o Primorcu Iliji. Jednu veoma sličnu onoj čitali smo u pismaru, s toga vam ne jamčimo, da ćemo ju tiskati.

I. Vl. — Muć. — Ti si, brate, nakrcao pun brod svakojakog mliva. Probraćemo; nije moguće, da ne nagjemo štogod za naša žrvna. Hvala ti na trudu i na ustrpljenju. *Majstor.*

A. L. — Murvica. — Nije loša ona gančica o biskupu i Don Peri, baš da se čovik nasmije od srca, kada ju čita. More se čitati i kazivati u prijateljskom društvu, ali u javnom listu nè.

M. G. — Sumartin. — Zaleći će ona „smišnica", o Puljizu i Mlikarici, kada joj dogje red.

A. L. — Živogošće. — Dobro je ono ali ujidljivo. Što bi rekli, bora ti, prikobrgjani? Prostrojićemo ono na sito i rešeto, pa će onda u mlin.

Remeta. — Omiš. — Begenišimo, u dojdućem broju biće tiskano. Nastavite.

I. T. — Novasela. — Bi od svega srca, jer vaš bivši župnik uvireni smo da zaslužuje, ali našemu listu onakova pisma nije dopušteno po zakonu tiskati.

O. F. D. — Padova. — Služiće i one dvi crtice Živili!

J. P. — Brnaje. — Poslali smo „uputak" Čiševskoga.

A. B. — Hvar. — Naći ćete ga u Restauraciji Kovačevića na podne i 9 s. večer za stolom. *Urednik.*

M. K. Dubrovnik — „P. L." štampa samo stvari od *šuga i sapura*, zato Vam priporučujem da se što prvo *abonate*. Iza toga moći ćete se kao *dundo* potužiti i na „zlatnuM arinu" i biće Vam štampano, pa bilo njoj na diku ili na krivdu. S *bande redaturove* pozdravite ona dva u Gružu, a s moje bande svih i navlastito *„šugoziju"*. To vam je poruka prijatelja *Jova*.

Delaš A. i Župić Fr. — Polača. — Vaša je podmirena do konca 1892.

Povireniku. — Velaluka. — Za 3 nova šaljemo.

Povireniku. — Mravince. — Za 4 nova poslali.

Povireniku. — Šepurine. — Takogjer za 2.

Novi predbrojnici: G. I. — Nisko — G. J. — Drniš — P. B. — Galveston (Amerika) — K. Š. — B. M. — Molat. — V. A. — D. P. — N. St. — Babinopolje — D. V. — Dugopolje — J. M. — Zadar. — N. M. — Kistanje — V. M. — Mostar — M. D. — Motovun (Istra). — L. A. — Fr. M. — Kastav. — D. J. G. — Split — Upisali vas i poslali.

N. Z. Novi se predbrojnici u svako vrime primaju. Predbrojba vanka Splita računa se 10 novč. na misec. Prvih brojeva još malo imade. Ko želi neka ne kasni prijaviti se. *Opremač.*

Na polovici druge godine!

Današnjim brojem ističe prva polovica naše druge godine, s toga pozivljemo naše častne predbrojnike da se spomenu svoje dužnosti. „Pučki List" od 1 maja do konca decembra ove godine 1892 zapada za Split samih novčića 70, za vanka po pošti 80 novč. Vridne i zauzetne naše povirenike takogjer molimo da malo po malo počmu sakupljati prinose te nama dostavljati uz popis imenâ, koja ćemo oglasiti za naše i njihovo vladanje. Za one, koji primaju list priko rukû povirenika predbrojba je od 70 novč. Našim predbrojnicima u Splitu dajemo na znanje, da će im doći ovih dana na kuću čauš našega lista i prama uručenoj tiskanoj namirnici neka mu predbrojbu podmire. *Uredništvo.*

Podmirili „Pučki List"

Sumartin (na Braču) do konca 1892: Novaković M., Aničić Ivan A., Antulović A., Gilić A., Fantoni B., Antulović F., Janović A., Kažulin Š., Kažulin V., Skauši A., Braća Mijić, Novaković A., Pletikosić J., Puratić J., Puratić Š., Puratić Š. Matin, Skauši L., Šolo A., Puratić I., Pletikosić R., Vlahović J., Janović M., Mateljan A., Mateljan J., Samostan Franjevaca, Križanac M. — **Stankovci** (kod Benkovca) do konca 1892: Miletić M., Deur A., Deur I., Dubravica Bl., Miletić B., Morić L., Morić Š., Pelajić I., Pešut P., Roca P. učitelj, Samac ot. J. župnik, Saragjen B., Brčić J. (iz Budaka) Orlović St., Krpina N., (iz Banjevaca), Poč na M. učitelj, Slavica ot. Š. župnik, Troskot M. — **Brist** do konca 1892: Diana P., Vezić pop N., Donelli ot. Vi., Vezić M., Vezić Petar, Vezić Pavao, Borić J., Akčić A., Ravlić J., Božić Miošić St., Pećar M., Marušić F. — **Drniš** do konca travnja 1892. Vežić N., Balić P., Vidović M., Matetić M., Coplć M., Mikelić L., Andababa N., Ponjak M., Struklj M., Nakić A., Jurlć L. — **Novasela** (na Braću) do konca 1892: Tomaš Ilija, Politeo A., Antonievć I., Braća Vrsalović-Sudja, Bezmalinović I., Etorović Š., Bezmalinović Slavić.

(Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 2 Rujna 1892 Br. 9

Pučki list

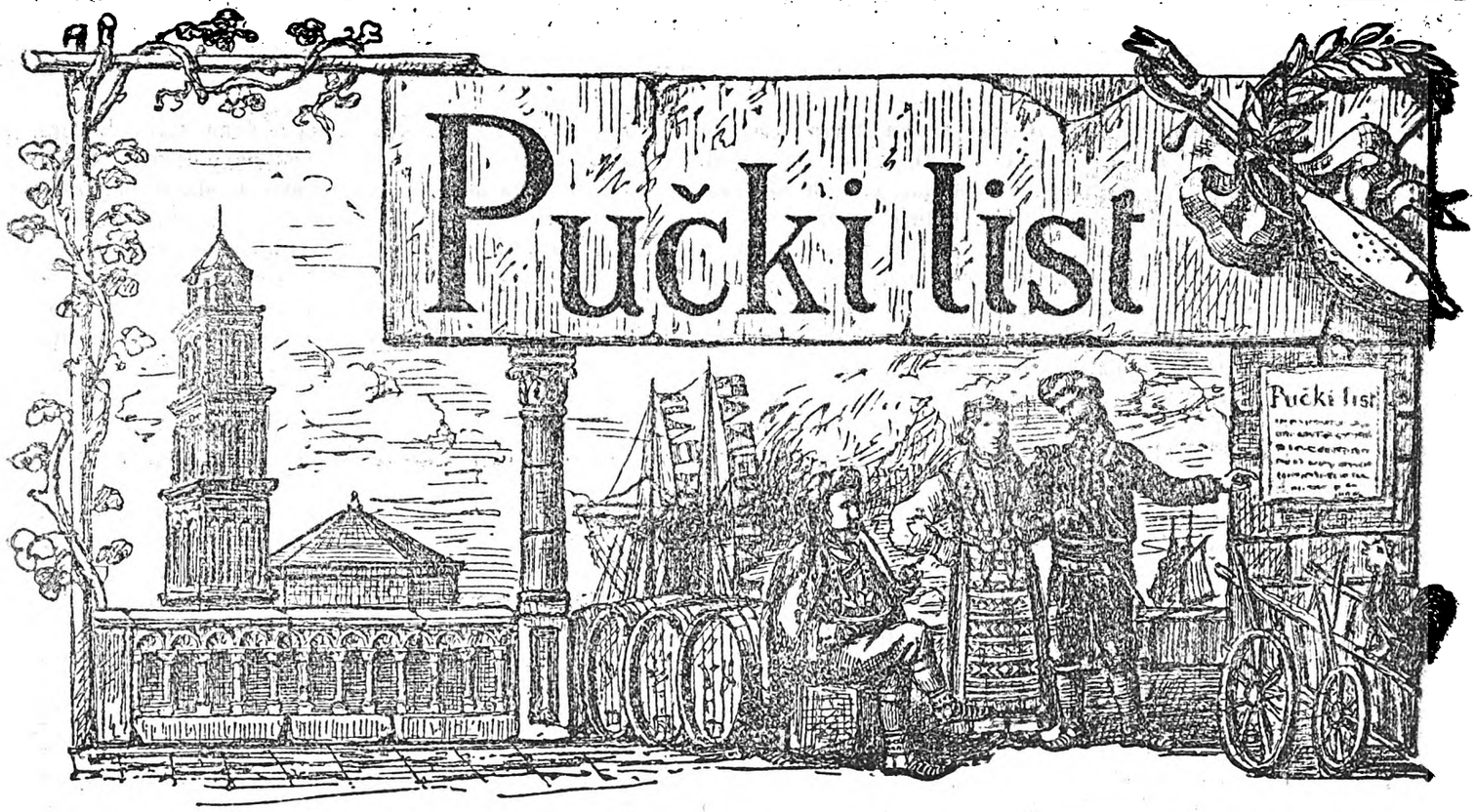

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredničtvo

MOLITVA GOSPI.

Kad me slete teški jadi
U dolini ovoj mukâ,
Tebe vapim, Gospe mila,
Po srid plača i jaukâ.

Kad zlovolja više puta
Ne da mira srcu momu,
I tada se tvom obratim
Milosrgju velikomu!

U bolesti kada čamim
Kao sužanj u tavnosti,
Pomozi mi! - tebi kličem -
Slavna Majko, od milosti!

Pa ja svegjer mira nagjem,
Nagjem mojim bolim lika,
Moleći se tebi vruće,
O Gospogjo privelika!

Majko Božja milostiva,
Vavik si mi u pomoći,
Kad se godir tebi molim
I u dnevu i u noći.

Ti si, Majko, sunce sjajno,
Ti si vrutak od dobrote,
Sivernica ti si zvizda
Ovog svita za sirote.

* * *

Majko sveta, moli Sina,
On, koji je slobod dao,
Da bi rodu hrvatskomu
Prot silnicim pomogao!!!

Evo danas, Majko mila,
Utičem se tebi opet,
Da ti moliš svoga Sina,
Koji na križ biše propet.

K tebi opet danas leti,
Gospe, moja molba vruća,
A molitva topla, Majko,
Kod tebe je primoguća.

Danas tražim utočište
Za patnika čemernoga,
Za sirotu vrh sirotâ,
Za hrvatskog roda moga!

Na Veliku Gospu, 1892.

J. KAPIĆ.

Digitized by Google

Život Aleksandra Velikoga.

Izmegju najslavnijih junaka starih vrimena spominje se Aleksandar Veliki. Rodio se je god. 356 prije porogjenja Gospodinova, a bijaše sin Filipa, kralja Macedonije. Odma iz ditinstva vidilo se na njemu, da će veliki junak postati. Uvik je čitao pisme o junacima, pismar držao je obnoć pod glavom, netom bi se probudio a on odma u pisme. I konje mu jašiti bijaše drago. Imao njegov ćaća zvirovita konja, po imenu *Bucefala*, što mu ga prijatelj na dar poslao. Niko od njegovih dvorjanika, najboljih jahača neimao srca da nanj uzjaši. Mladi Aledsandar hoće da pokuša. Domislio se on da se konj plaši svoga osina, te okrene ti on njega prama suncu, gjipi se na njegove sape i poleti kao strila priko poljane. Otac se pobojao za život svoga jedinca, i ostali dvorjanici držali za stalno, da će ga zviroviti konj razkinuti. Kad eto ti potla nikoliko vrimena Aleksandra na konju, obuzdaje ga, okreće ga na desno i livo da svi ostaše začugjeni. Otac ga od milinja zagrli i reče mu: „Traži, sinko, drugo kraljestvo, Macedonija je za te primalena". Očeve se riči zbilja izpuniše. Iza smrti njegove uzagje na pristolje Aleksandar, u dobi od 20 godina. Podjarmi Traciju, osvoji Tebance. Tebanci mu se odmetniše, a on im se grozno osveti: podignu silnu vojsku, svlada Tebance, 6 tisuća ih smaknu, 30 tisuća prodade u roblje, a grad Tebu poruši razi zemlje.

Srce junačko ne davalo mu mira, krenu velikom vojskom u Persiju, da kralja Darija zbaci sa pristolja. U Persiji saznali za to, te digli se proti njemu. Kod rike *Granika* bio prvi sukob. Persijanci bijahu potučeni, ali Aleksandar mal da ne izgubi glavu. Dva Persijanca upoznaše ga po perjanici i oštrim sabljam na nj zahmanuše. Jedan ga već udari po kacigi i razlupa ju, drugi podignu ruku, da mu glavu s vrata posiče, kada skoči Klito, Aleksandrov vojvoda, svojom sabljom odbi udarac neprijateljev i spasi Aleksandru glavu. Na proliće te iste godine krenu vojskom za grad Tars, priko kojega tekla mala rika. Aleksandar naprišit, da čim prije vas grad zauzme, vas potan i umoran, pripliva na konju riku. Ufati ga kašnje vrućica i velka bol u životu. Njegov ličnik Filip dade mu žestoku likariju. Taman da će on popiti likariju stiže mu pismo od vojvode Parmenija, da je njegov ličnik Filip podkupljen od Persijanaca, da će ga otrovat. Tu se taman nalazio i ličnik. Aleksandar, pun pouzdanja u svoga ličnika, pruži mu jednom rukom ono pismo, a drugom maši se čaše i popije lik. Lažna bijaše u istinu osvada jer Aleksandru ništa se zla ne dogodi, već ozdravljen proslidi svoje vojevanje. Osvoji Siriju, Egipat i pogje do Mezopotamije. Kod Arbele susrite se sa persijskom vojskom. Bijaše prid večer. Vojvode ga posavitovašo, da obnoć udari na neprijatelje, da će ga lakše potući. „Nije to pošteno, odvrati Aleksandar, ni dično po ju aka obnoć boj biti i pobide krasti, sutra ćemo zorom". Persijanska vojska bi zbilja sasvim potučena, kralj Darij dade se u big. Aleksandar stavio u glavu da Darija zarobi, ter hajd priko pustinja za njim u potiru. Zagje u jednu veliku pustaru, gdi nigdi kapi vode a žegja da crkneš. Aleksandar opočinu, a konjanici se razigjoše da mu traže vode. Jedan konjanik nagje ništo malo i donese mu u kacigi. Videći kralj da su i vojnici žedni kao i on, a da svima neće moć doteći, ne hti se kapi okusiti već proli vodu i reče: „Za mene bi bilo puno, a za sve nas priveć malo". Kada to vidiše vojnici ganuti takovim viteškim darežljivim srcem, klikuše: „Vodi nas kralju kuda hoćeš, mi ne žegjamo; kada nas takav junak vodi, mi se smrti ne bojimo". Pogje Aleksandar dalje da uhvati Darija, kada mu stiže glas, da je bidan Darij poginuo od izdajničke ruke njegova vojvode Beša. Aleksandra strašno naljutilo to izdajničko dilo, dade naredbu konjanicima, da brže bolje odtrču u potiru za izdajicom. Beša konjanici ne uhvatiše, ali nagjoše Darija u pustinji, gdi mačem proboden, umiraše. Smrtna ga žegja bijaše spopala, zamoli malo vode. Donese mu Aleksandrov konjanik, Darij se napi i reče konjaniku: „Žao mi je, brate, što ti nemogu ovu ljubav naplatiti, ali će to tvoj viteški kralj Aleksandar učiniti. Pozdravi mi ga, ja umirem, evo stiskam tvoju desnicu na misto njegove". Izdahnu zatim nesritni kralj. U to taman stiže Aleksandar. I ako mu je bio neprijatelj, smililo mu se je videći čovika, koji je svu svoju vojsku sve kraljestvo i donapokon eto život izgubio. Pokri kabanicom svojom tilo mrtvoga Darija i sa velikom pratnjom posla ga majci njegovoj da ga pokopa.

Slavni Aleksandar, koji bijaše vas iztok osvojio, posili se, uzholi sada, tako da je počeo dodijavati svojoj vojsci. Hotio je da svak živi i odiva se na persijansku. On se isti dade na razblude, razkalašen život, s toga postane okrutan, naprasit. Jedne večeri stao za stolom sa svojim vojvodam'. Pun slave, htio je čuti da mu se slava dade, te upita vojvode: „Ko vam se čini, da je najslavniji junak"? Laskavci, koji bijahu okolo njega rekoše dakako, da je on najslavniji junak; sam Klito reče iskreno, da je njegov otac slavniji od njega. Aleksandar planu kano ris od ljutine. Svi se pobojaše da se nebi što grdna dogodilo, uhvatiše Klita za ruke i vanka ga izvedoše. Nego Klito opet unigje u sobu i potvrdi ono što je prije rekao, naime da je otac Aleksandrov veći junak od njega. Aleksandar skoči sa stolice, trgnu mač i probode smrtimice Klita, koji na čas prid njim izdahnu. Mrtvo tilo Klitove tu u sobi ležaše, Aleksandar gledajući ga pade mu na pamet da je to onaj Klito, što mu je na rici Graniku život spasio. Raztuži se, stade naricati povrh glave mrca: Ah, Klito, Klito, što ja tebi učinih? Dade priniti mrtvo tilo u

Digitized by Google

njegovu sobu, gdi on tri dana i tri noći, bez da se išta okusi, navijaše i plakaše za Klitom.

Malana mu bijaše Grčka, Sirija, Mezopotamija, Persija, hoti i Indiju osvojiti. Ali junaštvo stoji u kripostnu čoviku. Netom je Aleksar stao razbludno živiti počelo i njegovo junaštvo padati. Vojnici izgubiše ljubav prama njemu, dodijalo im skitati se više, svi se digoše u jedan glas da ih vodi kući. Niki se povratiše, nike opet prisili da š njime ostanu, a nike buntovnike dade poubijati. Razkalašenost, nerednost jića, pića i razbluda skonča brzo i njegov život. Umre god. 323 prije Isukrsta u dobi od 33 godine života. Život i konac ovoga slavnoga junaka more nam služiti na usvist i ponku, kako i okrunjena glava, kada po zakonu Božjemu, uredno i kripostno ne žive, brzo dogje do propasti i skončanja.

Vojvoda Draško.

Dalje od krčme!

„Zar se svi opijaju, što u krčmu zalaze? Neće padnuti svit srede li prijatelji izmed sebe litrenjaču! Pusta li zla, što nediljom, dokon, iza kako sam za čitavih šest dana životom mlatio, grcnem u krčmi čašu vina?“ „Je tako! Ali jesi li ti stalan, da ćeš se vazda o jednoj proći? Neznaš li da su se svi pijanci s časom uputili? Danas se napij maličak, sutra žedniji, popićeš, više; priko sutra još više, zakosutra..... Eh, prijane! Pijanovanje na konju grabi, a uzanj dokasuju i druge rgje. Š njega nenastojiš za radnjom, dadeš se u plandovanje, plandovanje te sunovraća u nevolju, nevolja posiže za tugjbinom: izgubiš razbor, za rič bi izkrnjega izkorenuo.

Tako ti je, moj prijatelju! Put što vodi u krčmu, vodi i u bonicu, a češćekrat i u tamnicu. U za' čas ti mu ga je ko se, glavom u torbi, po njemu zaputi! Ja bih htio da je zakon, pa da se obslužuje, po komu bi se moglo svakog pijanicu utamničiti i po vrh toga mu globu udariti.

Jesi li žedan? Eno ti tvoje kuće, tvoje slobode, tvoje obitoli. „Kada pusto nema vina u njoj, a ja vodnice da mi usta razčeneš, nemogu. Nek je tamo, kupi kapac, okvasi grlo, al dalje od krčme, gdi ga skuplje i deseticu plaćaš, nego bi te u kući zapalo. Pa da je gdigod i vino, već gragjena smuća, zdravlju škodljiva! S onim, što u krčmi sam na svoju glavu potrošiš, ti bi godimice uz svoju obitol, mogao biti miran s vinom.

I neka te litar staje, kolik tri bubca kruha, ti ih dnevice u se saliješ po tri četri, a s jednakim bi troškom za tri četri dana prihranio sebe i svoju obitol. Lipo su rekli: „Skuplja je jedna mana, no li dvoje dice“. — Krčma ti, kada si u njoj, izmami nadnicu, obezjaspri te, tvoje trude u nazadak šalje. I bilja, pokrčmar nikada da će prvi uzorati i posijati svoju njivu. Ko draže na pazaru uda svoje plodine? Ko bolje na živomu dobije? Ko od god do god više prištedi? Radiša, koji nastoji za svojim poslom; a nepušta da mu vino zapovida. Umirenost i radnja obitoli zlate, a mistija bogate. Komu je krčma uharna? Krčmarima i petljancima. Svaki je drugi na gubišu, i te kakvu! Smanjiva mu razbor, pamet, zdravlje, novac, nastojanje za radnjom, ljubav za obitelom, dok mu s druge i oko o tugjbinu nezapinje.

Pučki starešine! Hoćete li puk pošten, radišan, dobrostojan: Umnožite učionice, a smanjite krčme. Hoćete li puk lin, nećudoredan, prkosljiv, nevoljan? Smanjite učionice, a umnožite krčme!

S. DRAGONI.

Hoće naši!

Vino pije Periša,
Do njeg ćaća sio,
Pa kaziva kako je
U mladosti pio.
Uz Perišu dite
Od desetak lita
Za ocem se rado
Po mehanam skita.
Perišina žena Kata
Izviriva na vrata,
Pa je htila reć:
— Rano nam je leć,
Nego pijmo još,
Dokle teče groš!

B. Udiljak.

Večerno, jutrenje i podnevno zvonenje.

Lip običaj vlada u našem hrvatskom puku, koji baš sinovskom ljubavju štuje i časti Veliku Majku Božju, a taj je, da naš čovik čim začuti da na bližoj crkvi zvono zvekne, pa to bilo jutrom, podnevom ili večerom, odmah na stranu stavlja svaki drugi posao, pa sam ili u društvu gologlav pozdravlja svoju milu Majku, te nakon dovršenog pozdrava opet — u strahu božjem — prihvaća se svoga posla. Kako je ovaj lipi običaj zavladao stalno ne znadu svi prijatelji „Pučkoga Lista“, pa evo me da jim u kratko ponašu hrvatsku pripovidim.

U četrnestom viku i to za papovanja Ivana XXII izmegju god. 1316—1334, velike nezgode sletiše svetu mater crkvu i istog s. Otca, Papu Isukrstova Namisnika na zemlji, pa da jih s. Otac lakše svlada stavi se pod zaštitu B. D. M. i naredi godine 1327 svim pravovirnim kršćanima da svaku večer na glas zvona izmole triput *Zdrava Marijo*, dajući svetooproštenje svim koji budu ovu naredbu izvršivati. Ne progje pu

Digitized by Google

nih četrdeset godina s istih uzroka ova naredba pokriljena novim oproštenjem, bi protegnuta i na cav tak dana. — Zašto i na podne zvoni, za nas Hrvate velike je povistne vridnosti, pa mi se je ovdi ništo podulje zabaviti, a to se zgodi evo ovako. Godine 1456 Memed silni ljutt, što mu babo Murat ne mogao osvojiti Biograd — danas glavni grad u Srbiji — te tako svoje carstvo da raširi, sazove na divan paše i vezire, i naredi jim, da biže bolje kupe silnu vojsku prid kojom će on glavom na Biograd, da osvitla svojega babajka, a otale priko ravne Hungarije na Beč bieli, da i njega na silu osvoji. — U mlagjh pogovora nema — brzo skupiše silnu vojsku, te iste godine 1456 krenu vojska prama Biogradu, na čelu joj silni Memed. Došavši pod Biograd opsidoše ga sa sve četri strane, jurišajući i bjući ga za puna četri miseca. Dopokon gragjani iznemogli zdvojno, odlučiše na silu pridati se ljutom osvojaču. Nu u tom gorkom času ugledaše se svioni barjaci — vojska mladog kralja Vladislava — na čelu joj veliki sluga božji Ivo Kapistran i kršni junak Sibinjanin Janko. Taj veseli prizor gragjane obrabri te još ustrajaše junački Turke odbijajući glave im odsicajuć. Vojska ugledavši silnu tursku vojsku ljuto se pristraši, ali Ivo križem u ruci slobodnjašnju ovim žarkim ričima: U ime Propetoga i Njegove slavne Majke, naša će biti pobida! Vojska osokoljena vatrenim govorom velikog Franjevca hrabro udri na vas dundar silnoga Memeda i nakon dugotrajnog ljutoga kreševa pridobi kršćanska vojska. Tu više hiljada Turaka pade na bojnom polju i svojom krvlju zamuti Dunav vodu bladnu. — Veseli glas o ovoj slavnoj pobidi krsta nad nekrstom strilimice razglasi se po svoj Europi, i jedino pripisivaše se zagovoru Velike Majke Božje. Na vičnu uspomenu tga znamenitog zgogjaja Kalikst papa III odredi, da se odsle po svemu Kršćanstvu zvoni izmegju drugoga i trećega sata noći, i da kršćani mole (Gospin „pozdrav“ e da ih to sića na onaj čas, u koji su kršćani po zagovoru Majke Marije pridobili ohole Turke i tako Europu spasili od prokletog turskoga kopita. Posli ova naredba bi prinesena na podne, te i dandanas u cilomu Kršćanstvu postoji. *O. Kl. B.*

Staro kršćansko groblje na Solinu.

Solin je bio glavni i najveći grad Dalmacije u rimsko doba. Petoga vika po Isusu popališe ga i porušše divlji Goti, pak je danas sve jedna ruševina. Nu i kroz te ruševine i gomile kamenja, po kojim se danas razaplela zelena loza, vide se još i sada tragovi nikadašnjega njegova sjaja i veličine. Tako se još dobro razabiru zidovi, koji su grad u okolo pasali, i tvrgje ke je su ga branile, vide se ostanci lipoga teatra, amfiteatra, gdi su se po rimskomu običaju borili robovi s divljim zvirim, kupalište, vodovod, jedna gradska vrata. — Kad se je kršćanstvo svitom stalo širiti navilo je ono za raba svoje gnjizda i u staromu Solinu, gdi je mučenik sveti Dujam, prvi stao pripovidati viru Isusovu, i za rana se je kršćanstvo u Solinu uvrižilo, pak su i kršćani uz poganske hramove i teatre podigli svoje crkve i bogomolje. Tako se jošte lipo razabiru tragovi krstionice i uza nju biskupske crkve, a s iztočne strane vanka zidova gradskih kršćanska bazilika (crkva) i oko nje starokršćansko groblje! Ruševine ove crkve i groblje oko nje prikazuje nam današoja slika „P. Lista“. Od nikoliko godina radi se, da se ovi lipi spomenik kršćanskoga života u staromu Solinu na božje svitlo iznese; jošte nije sve otkopano, ali neće ni dugo proći da će se sve biti u okolo otkriveno. Bazilika (kršćanska crkva) sagragjena je na onomu istomu mistu, gdi je sveti Dujam prvi put stao pripovidati kršćansku viru, a u kući nikoga Lucija Domicija, na tomu istomu mistu bio je iza mučeničke smrti i pokopan, a kršćani tu kasnije podigoše božji hram. Oko crkve biše pokopani u vrime kršćanskoga progonstva od 2.ga do 4.ga vika mnogi virnici i mučenici. Posli razorenja Solina biše kosti tih mučenika po naredbi pape Ivana IV. prinesene u Rim i tamo pokopane u bogomolji svetoga Venancija. — I-

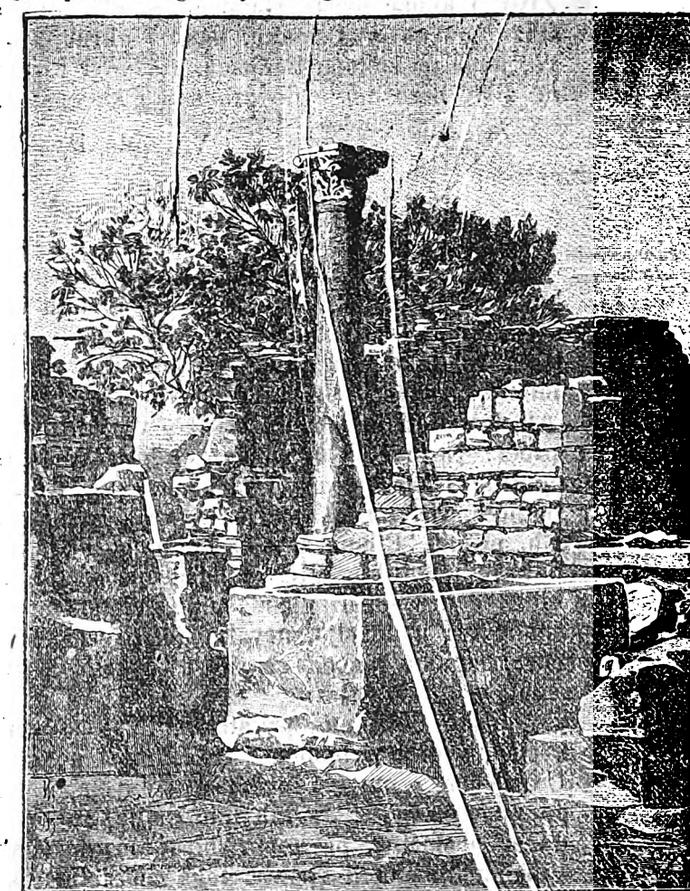

Staro kršćansko

made na ovomu groblju priko stotine što grobnica u zemlji što kamenitih grobova (sarkofaga), svi zbijeni i natrpani jedan na drugi nu zar ni jedan nije ostao zdrav ispod ruke divljih naroda. Na ovomu mistu bila su pašasta i dva najlipša kamenita groba (sarkofaga), što su u splitskomu muzeju; osim toga se je našlo sila drugih znamenitih stvari, navlastito nadpisa, po kojim su učeni ljudi uvidili kako je kršćanska vira još u ona davna vrimena bila rašrena u Solinu i po svoj Dalmaciji.

Ne zanavetajmo!

Kada sam čitao, poštovani gospodine uredniče, u zadnjem broju „Pučkoga Lista“ ono pisanje za težake glede trgačine i prodavanja vina, palo mi je na pamet ništo što se je u našem selu nazad pet šest godina dogodilo. Evo kazaću Vam, pa ako je uredno i pristojno da se iznese u listu, Vi slobodno iznesite. Dakle da Vam kažem. Došli u nas trgovci iz Splita odma

Digitized by Google

poza jamatvom, još se nije bilo sve ni oturnalo po selu. Bila su dva vanjska trgovca, š njima jedan Splićanin i jedan Solinjanin za *sansire*. Odma da će na prvu kuću, što je u selu. Bile godine tada plodne i beričetne, vino se prodavalo u našim mistim do 18 fiorina barilo, težak se posilio, da nisi mogao š njim govoriti. Kada trgovci na kuću, nagju gospodara od kuće u dvoru gdi dimove iz čibuka odbije.

— Imaš li kume za prodaju vina? upitaše ga.

— Imadem, odvrati on oholo, a pošto ga plaćate?

— Da obagjemo bolan vino, pa ćemo ti znat reć.

— Jok, ja hoću čut, težak će još silenije, a da se i nedostoji na noge se dignuti.

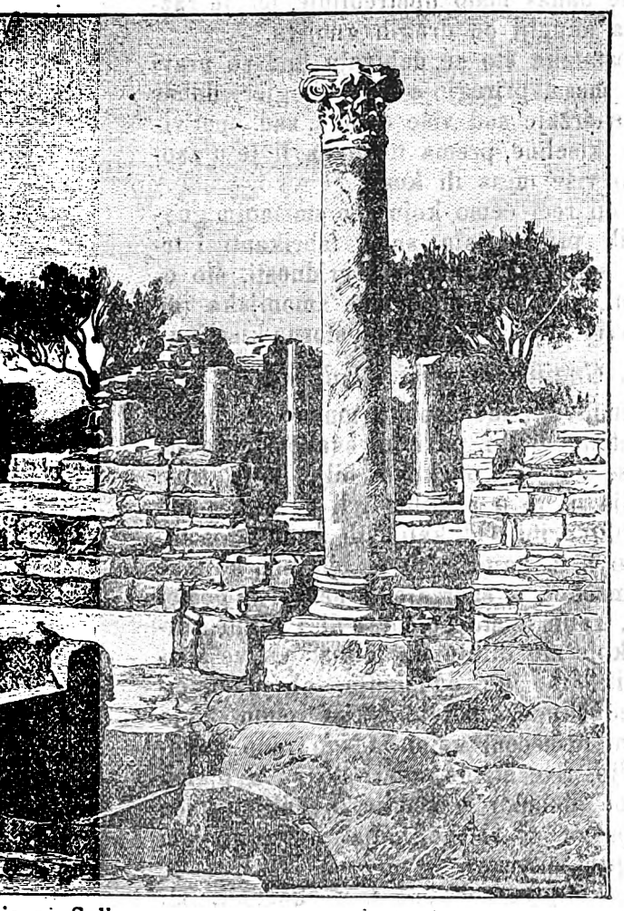

je na Solinu.

— A da čujemo, opet će oni, onda tebe, koju cinu ti držiš?

Domaćin podignu se, uze ključ od konobe, otvori vrata, uvede trgovce u konobu, zapači prstom u dno bačve, pa će trgovcima: *Štijte!* Trgovci proštiše i nasmijaše se, te put pod noge, da se više te godine, nisu povratili u naše selo. Na dnu bačve znate što je bilo? Velikim slovima bilo je *gjesom* napisano: *po 20 fiorina barilo.* U našem je barilu 66 litara, dakle onaj sileni težak bio je zacinio *fiorina 30 etolitar.*

To vam je živa istina, kô što je istina, da je Bog na nebu. Negd znate što se je dogodilo? Oni trgovci išli u drugo bliže selo, bilo im od priše i nakupovali dosta vina sve po 16—17 fior. barilo, a naše selo do Božića more se reć nije ga ni kapi prodalo. Pristupili tada naši domaći trgovci i prodalo se po 10—12 barilo i to sve gdi malo, gdi malo. Onaj jogunica, koji i danas misli, da je njegovo vino najvarkije u selu, ne prodao sve tamo do po Uskrsu, pa znate po što ga je prodao? jedva jedvimice po fior. 8 barilo, što ga je mogao brž po fior. 16 onim prvim trgovcima. Na 120 barila, što je čini mi se tegodine iztočio, kako vidite, štetovao je po barilu 8 fiorina, to je blizu fiorina *hiljadu*, a ne blizu nego i više kada mu uračunaš *kalu*. Drugih 30 barila prodao je na litre ni simo ni tamo. To mi je ostalo u pameti i služi mi puno za moje vladanje.

Naš je težak, virujte mi, puno samovoljan i silen. Hvala Vam, ka' ćaći našega puka, što ste ono pisali, da je težak na dosadanjim visokim cinam vina puno na hero bio nakrivio kapu. Svaka sila za vrimena. Spane li sada cina vinu, triba da se malo osvistimo. Prvi trgovac što nam na kuću bane nemojmo ga odbijati. Bude li nam cina što se uhvamo i od 6 do 8 fior. po barilu dajmo ga, neka se trgovac zaljubi u naše vino. Glede jamatve i branja i ja sam protivan tomu, da se prije vrimena bere, ali zaludu, kada drugi počmu, valja da i ja berem, ili na svaki vinograd da pudara stavim, što mi je nemoguće. Najbolje bi bilo da se općine i kotarske oblasti za to zauzmu. Što ćete, naš je seljak nerazborit, valja ga silom naučiti pameti. To Vi nastojte doli u gradu, učinićete dobro i koristno dilo.

Uz to da ste mi zdravo i veselo!

Težak iz splitske okolice.

Novi novci.

III.

3. Kovani novac i pravila po kojim se kuje.

U početku novac nije bio kovan, nego bi se uzeo nekovani komad gvožgja, bakra, srebra, zlata ili koje druge kovine, taj bi se komad *izmirio na vagu* (balancu) i kako bi taj komad bio teži oli laganiji, tako bi i vridio za veću ili manju svotu novaca. I odmah u početku našla se je nika *jedinica*, nika stalna težina kovine, kojom se je mirila vridnost svih ostalih stvari. Zato se i zovu mnogi svitski novci istim imenom kojim i mire težine, tako na priliku Inglezi zovu svoj novac funta šterlinga, Talijanci lira (libra, librica).

U kasnija vrimena počelo se novcu davat niki oblik, počelo ga se najprvo salivat, dok se nije došlo do *kovanja* novca; pak je danas za pravo samo kovani novac pravi novac. — U kovanomu novcu valja da bude, kako smo prvo spomenuli, dobar dio dragocine kovine, pa, da taj novac i po sebi vridi. Zato triba da novac kuje oni, u koga se ima vire, da će kovat dobar novac, a to je država. Država valja da kuje dobar novac, jer se u novcu i njoj plaćaju svi porezi i danci, pa kad bi novac manje vridio nego što se njemu piše i država bi manje dobivala. A opet, kad bi država i htila da s lošim novcem dobije ne bi to mogla. Evo zašto: Ona dade kovat recimo srebrne novce, na kojim napiše, da vride jedan forint, a u njima nema

Digitized by Google

nego 50 novčića srebra. Svak bi rekao, da će s tim država na svakomu forintu dobit 50 novčića, nu to nije tako. Ljudi se dosite da je tu privara, pak dignu cinu robi, šta je prvo vridilo jedan forint sada oni zacine na dva forinta, jer samo u ovaka dva forinta dobiju jedan forint pravoga novca, čistoga srebra. Eto kako ljudi toj privari brzo na put stanu, a država ništa ne dobije, nego se pokaje radi nereda koji sada nastane. U starije vrime niki su vladari to i radili, pa su se ljuto pokajali!

Za kovanje novca triba da se ustanove *pravila, propisi* po kojim se novac ima kovati i da se strogo obdržaju ti propisi. Poglavita pravila ova su:

1. Najprije valja da se odredi *novčana mira*, to će reći da se ustanovi, koliko će se komada novća kovati od jedne stanovite težine dragocine kovine. Na priliku u nas je dosle bio zakon, da se od jedne funte čistoga srebra imade kovati 45 srebrenih forintača: taj zakon bila je naša novčana mira *Funta* (= 500 grama) zove se *temeljna težina* novca, a *forinta novčana jedinica*, dakle novčana mira nije ništa drugo nego odnošaj, u komu stoji temeljna težina novca prama novčanoj jedinici, to jest odnošaj izmegju funte srebra i jedne forinte, po komu odnošaju u funti srebra imade 45 forintâ, a u jednoj srebrenoj forintači jedan 45.ti dio funte srebra. — Kako će se nova novčana mira prominiti, vidićemo kad budemo govorit o novim novcim.

2. Novac se ne kuje od čistoga srebra ili zlata, već im se primiša malo druge kovine, zlatu obično ništo malo srebra, a srebru bakra. To se radi jedno zato, što s primisom bude zlato i srebro tvrgje, pa se tako lako ne troši, a drugo da se s onim manjkom izplate troškovi za kovanje. Valja dakle odrediti zakonom kolika i kakva ima biti *primisa* ili *mišanje*. U nas imade u zlatnomu novcu devet dila zlata, a jedan srebra, a u srebrenomu devet dila srebra a jedan bakra: dakle u jednoj forintači imade 90 novčića čista srebra, a 10 novčića odpada na bakar. Ako mirimo komad novca zajedno sa čistom kovinom i sa primisom, tada je to *ukupna težina* ili *novčana težina*, a težina same čiste drage kovine zove se *čistina* ili *finoća*.

3. Napokon je od potribe ustanoviti zakonom, koliko jedan komad novca može izgubiti od svoje težine, a da još uvik valja kao dobar novac. Za austrijske novce odregjeno je, da kada izgube 5 tisućih dila od jednoga grama, tada više nisu dobri novci, niko ih nije dužan primati, a država ih tada diže i daje ih prikovati iznova. U budućem broju govorićemo o *vridnoti*.

piše I. B.—ć.

O umitnim gnojivima.

III.

C. Gnojiva, u kojim imade uz fosfornu kiselinu i dušika.

Među ova gnojiva spada muka od kostiju, guano, odpadci kod pravljenja estrakta od mesa, pak smišana gnojiva, što ih spravljaju fabrikanti i trgovci sami.

Kod muke od kostiju razlikujemo: sirovu muku sa 20 do 22 po sto fosforne kiseline i 4 do 5 sto dušika, zatim oparenu muku sa 22 po sto fosforne kiseline i 4 do 5 postotaka dušika, a napokon muku, iz koje se klija oduzela, a ta sadržaje 30 postotaka fosforne kiseline i 1 postotak dušika.

Nadalje imamo guano. Ovaj je prije vridio mnogo više nego danas; guano koji u trgovinu dolazi ima u sebi 14 postotaka fosforne kiseline, 7 postotaka dušika i 2½ po sto kalija. Sasvim tim se danas malo upotrebljuje, jer je razmirno dosta skuplji od drugih gnojiva.

Iz zaostataka što se dobivaju kad se pravi eštrakt od mesa, priregjuje se takogjer dobar gnoj, koji sadržaje sad više dušika, sad opet više fosforne kiseline, prema tomu, da li je u zaostatcim bilo više mesa ili kosti.

Napokon reći ćemo koju i o smišanim gnojivim, što ih pripravljaju sami fabrikanti i trgovci. Ove smise raznolike su vridnosti, što ovisi o tomu, ima li u njima više amonijaka (za dušik) ili više superfosfata (za fosfornu kiselinu).

D. Gnojiva sa samim kalijem.

Ova gnojiva vride osobito mnogo na piskovitom i čretištnom tlu, pa i na svakom drugom, na kojem se uzgaja onakovo bilje koje troši mnogo kalija n. p. u pridilim gdi se sadi puno krumpira, blitve itd. Od kalijevih gnojiva osobito je vridan t. z. kainik; to je bila sol, koja se kopa u Nimačkoj, a sadržaje u sebi 12 postotaka kalija, zatim ništo obične soli i nikih drugih stvari, koje zlo diluju na bilinstvo. Ove štetne stvari nike fabrike oduzimlju, ali je to čišćenje odveć skupo, pak je stoga puno bolje kupiti obični nečišćeni kainit, te ga rano zakopati u zemlju. Sve štetne stvari što su u njemu procidiće se duboko u zemlju, a kalij ostaće u mekoti, pa za to i ne valja ovim gnojem gnojiti tik prid sitvu.

Druga kalijeva sol jest t. z. kaznalit, ali je taj manje vridnosti nego li kainit.

K. H—ć.

Nevalja se puno mudrim hotiti.

(Prića)

Jednog dana susrite se mačak sa lisicom, i znajući da je ona mudra, pametna i od svakoga čašćena, poče se uljudno i na prijateljsku ś njom razgovarati.

Dobro jutro, kuma lijo! što je od tvoje glave, kako zdravlje, kako se živi na ovoj suhoj godini?

Pogleda ga oholo lisica, namrdi se nanj, te ga posprdno upita: Oh budalo, gladniče, čankolize, miševče, što ti je u blekavu pamet palo! Ti imaš brka na taj način mene pitati? A što si ti, da recimo, koji ti je zanat, koje mudrolije znaš, kaži!

— Samo jednu mudroliju znam, odvrati mačak.

— Da čujem: koju?

— Kada pasi za mnom potrču, znam utec na stablo, popet se na zin grana i spasit glavu.

— I ništa drugo? odvrati. Ej budalo prava, šteta što te je živa. A vidiš, ja ti znam stotinu zanata, ja imam punu vriću mudrolija. Žao mi te je tako neu-

Digitized by Google

ka viditi, dogji sa mnom, ja ću ti kazati, kako ćeš se u čas od kučaka učuvati.

Dok oni tako u govoru, eto ti lovca s puškom i četri kučka od lova. — Kada ih mačak ugleda, skoč ti on na stablo, biž na vrh grane, sakrije se u lišće i počme zvati lisicu:

Kuma lijo! kuma lijo! otvori tu tvoju vrića mudrosti! Lisica ne odgovaraše, jer je pasi bijahu već čamparim zgjupili.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Stankovci kod Benkovca, na 15 kolovoza: Ove godine prolila se na ravne Kotare – pasja ćorba! U više navratakâ opatrnula krupa mnogo selo, a pogotovo nagrdi naše. Bilo je na Ilinj-dan, pa sutradan po Gospi od Angjelâ. Zadnjeg puta uprav — zaveza! Što no se kaže, obila — i drvo i kamen. U zoru navukla se „pijavičina", pa krupa udri, te udri: padala kô orasi; bilo je na ravnu do više kolinâ, a na nametištim za čovika. Otukla rodne vinograde; otrunulo masline; izčupalo živicu; pogulilo panj; poubijalo ptice tako, da samo pod jednom koštelom osvanulo je *devedeset i četiri* mrtva vrebca. U dva navratka krupa uništila do *4000 stolitara masta.* Kukamo kô sinje kukavice: virovnik i trgovac stisnuće; porez mora se platiti, a nema se iz šta novac izbiti. Slabo! Utekli smo se na občinu; obznanismo Poglavarstvo, eda pomoći. Rekoše nam: oprostiće vam se dio kraljeva poreza, ali tek do godine ili ćak priko godine. Čorava nam utiha! U „Očenašu" moli se: „kruh naš svagdanji *daj nam danas*". Občino, vlado, ne zapusti nas; pomozi puk svoj!

Trpanj na 17. — Amo litina slabo. Maslina sasvim propala, udario crv te opada. Ribarština mršava, kroz ovaj misec ulovilo se ništo cipala, a to za mistne potribe.

Starigrad, na 20. — Amo velika suša, bunari prisušili, lozu jide crv. Buhač se štogod prodaje po 30 do 30 do 35 fôr., vina još sasvim malo.

Krešević na 25. — Bajama ni malo. Krumpiri ka' gora naresli, maslina ni malo. Loza dobro do nazad malo dana, ali sada slabo od velike suše.

Tvgare na 27. — Grožgje urodilo prilično, zdravo je, a zdrilo da ga ni starci u ovom misecu nepamte zrilijega.

Donja Poljica na 28. — Dok po Splitskom polju i Stobrečkom medljika hara lozu, u nas, hvala Bogu, lipota od grožgja. Pri brdu na tankim se je zemljam malo pripalo od suše, ali dogje li sritno do konobe, i pogje li sritno u trgovinu, aferim težaku!

Omiška krajina na 28. — Na lozi obilno, zrno, lipo zdravo. Trgovci bečki već su poslali ulake za vugavu. Rek bi da bi plaćali po 8 novč. ki! grožgja.

N. Z. *Za doba nastajuće jamatve molimo naše povirenike, da nam javljaju cine grožja, masta a kašnje i vina. Drugo bi nam bilo znati, koji su trgovci, za koja mista kupuju. — Samo u kratko, na prostim dopisnicam, koje smo im još u početku za tu svrhu poslali.* *Uredništvo.*

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Bečka vlada, a na glavi joj grof Taffe, očijukaju sa Nimcima i daju im sve to veće povlastice. To daje misliti Slavenima, kojih imade više od polovice u državi. — U Beču su mnogo zabrinuti poradi kolere, koja se okolo vrzoli. — Kralj je dao naredbu da se ne čine vel ka vojnička vižbanja u Galiciji. — Delegacije, to jest sastanak odaslanika jedne i druge polovine države sastaće se u listopadu. — Za 9 ovoga sazvani su pokrajinski sabori. — Pošlo je iz Pole ratno brodovlje za Gjenovu. — Velika vrućina ovih dana u Beču, u dva dana 8 je ljudi palo mrtvo na putu.

U Englezkoj. — Novo se je ministarstvo sastavilo. Na upravi je kao pridsidnik Gladstone, starac od 83 godine. — Irci su već počeli probugjivati se. U Dublinu bila je pučka skupština, na kojoj je bilo do 20 hiljada ljudi.

U Italiji. — Zavela se žestoka borba izmegju Vatikana stolice Papine i vlade talijanske. Vlada nikad neda mira katolicima. — Kralj polazi u Gjenovu na proslavu Kolumbovu. — Papa će držati do malo zbor kardinala, od kojih je broj spao na 52. Izpražnjenih je dakle 18 mista, izmegju kojih i naša hrvatska stolica u Zagrebu.

U Francuskoj. — Na obali Afrike u Maroku napali su prošlih dana na francuskog poslanika. Jedan marokanski vojnik napao i počeo udarati poslanika kundurom u prsi. Ovaj se je jedva oteo i glavu spasio. — I Francuska će poslati u Gjenovu jedan dio svoga brodovlja. Tim će se rek bi Italija izmiriti sa svojom starom posestrimom. — Javljaju novine, da će se po francuskim školam uvesti učenje ruskoga jezika.

U Srbiji. — Tamo, Todore svaki dan to gore! Mlada kraljevina ostala bez kralja, kraljice; postavili za kralja nejakog dičaka Aleksandra, uzanj su nesložni upravitelji, na ministarstvu nemogu da se razume, u zemlji mnogo stranaka, svaka hoće da uzdu drži, pa eto nesklada. Pašićevo je ministarstvo palo.

U Bugarskoj. — Zlo u Boki, grgje u Kororu; ako je u Srbiji zlo, u Bugarskoj tri puta grgje. Tamo tugjin knez stao nogom za vra- Bugarima, tamo se najvigjeniji rodoljubi na višala penju, u progonstva gone. Koburg i Stambulov samosilnici. Narodu je dogorilo, te pogleda na Rusiju, da je oslobodi od tog nevoljnog stanja.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. Sazvan je dalmatinski sabor za 9 ovoga. – Naša momčad išla je na vojnička velika vižbanja u Erceg Novi. Uz svu redovitu vojsku tu su domobranci i konjanici. Na ovoj strašnoj sparini, uz bolest koja nam priti, srce nam puca od žalosti promišljajući na muke i patnje što će naši momci tamo podniti. Imadu razlog naše majke, zašto plaču svoju dicu, kada im na vojsku polazi. — Pavić, iza kako je obašao više kotara naše pokrajine, išao je ovih dana na dopust. Susrio se je na Rici sa namistnikom Davidom, koji se vraća sa svoga putovanja. — Zastupnik Biankini pohodio je svoj izborničkí kotar i u Drnišu prikazao biračima svoje postupanje i dilovanje u Beču. Puk ga je velikim slavljem dočekao. — U Pagu su se pojavile ospice i druge boleštine. Išli su tamo ličnici iz Zadra da dadu ruku i zapriče bolest.

U Splitu.

Talijansko vino na našim stranam. — Vrime se izkolilo, u današnji dan otvorena su vrata talijanskomu vinu za naše strane. Čudo božje brodova, parobroda, krcatih vina doplovilo je pod Trst i senjsku Riku. I pod našu obalu u Splitu

Digitized by Google

dovezlo se je nikoliko bačava. Mi ne govorimo više ništa, ugovor je utanačen, zakon je proglašen, a zakon je zakon, koliko bio da bio težak i nesritan po nas, valja ga vršiti, jer je zakon. Nego nemoremo primučati, da se pod kabanicom zakona na privaru i lupešto radi. Ko je kušao talijanska vina, što su amo došla, reče nam da to nije naravno vino, već vino napravljeno *špiritom i gješom*, pravi otrov za zdravlje. Naš zakon, valja reć pravo, koliko da je to pridvigjao, te je bilo po njemu naregjeno da se kuša sok vina, odgovara li onoj svojoj naravnoj miri. Tako se je i činilo u Tratu i Rici, gdi se je ovih dana odbilo više od *30 hiljada etolitara* talijanskoga vina, jer nije odgovaralo prama zakonu. Trgovci iz Italije na to su se potužili u Beč, a bečka vlada, milostivijega srca za Talijance nego li za nas njezine podanike, dala je prikjučer odma naredbu, da se *bez kušanja soka* pusti talijansko vino. To nas je strašno iznenadilo i priplašilo. Naša trgovačka komora odma je brzojavila ministarstvu u Beč moleći ga, da odustane od te naredbe, da tako ne dopusti, jer našemu bi vinu bio gotov umet. I mi *molimo sve ostale trgovačke komore u Dalmaciji*, osobito naše zastupnike, kojim je ministar tvrdo obećao, da neće biti štete našemu vinu, molimo i zaklinjemo, da se odma brzojavno obrate bečkom ministarstvu na obranu našega vina, inčije zlo i naopako po nas!

Nove bačve. — Pišu nam iz grada: — Ovih dana imali smo prigodu viditi nik liko dubovih bačava od 50 i 70 barila svaka. Bačve ragjene su u našemu gradu kod bačvara *Frane Srdoča* sada nastanjena u Splitu na obali u bliziui manastira sv. Frane. Red nam je priznati, da se ovih bačava nismo mogli siti nagledati bilo radi čvrstoće i debeline duga, bilo radi vrs oće i lipote radnje. Duge su debele od 5 do 7 centimetara, unutra i izvanka tako su lipo zglagjene, da se ni lipše ni bolje nemože. Duge i d a na taj način su sljubljene, da bi rekao: bačve su saliv ene. Dosada naši trgovci i veći posidnici nabavljali dubove bačve izvanka, a eto odsle mo u nabavljati kod svoje kuće i na svoje oči, b z pogibelji da uzimlju mačku u torbi.

Bič Božji!

Biće dva miseca da se je proćukala vist o koleri u Rusiji. Najprije se je pojavila u Aziji, gdi joj je rek bi leglo, obašla je Persiju te prišla na ruske granice okolo Kaukaza. Po sridini Rusije nije b lo čut za nju. Razašla se zatim uzduž rike Volge, te rastrkala se po svim većim gradovima. Daleko je Rusija, te malo je ko od nas tada mario za to. Nego danas je sva Europa zabrinuta, taj nemili gost priletio i na naše krajeve. Eto najnovijih visti:

Hamburg na 24 kolovoza. — Ovih zadnjih pet dana obolilo ih od kolere 300, od kojih 120 umrlo. — *Ruen* na 25. — Jučer opet 2 obolila od k lere. — *Pariz* na 26. — Uslid strašne vrućine i ovde se pojavilo nikoliko slučajeva kolere. Srićom nije vele žestoka. — *Berlin*, 27. — Car je poslao lječnika Kocha u Hamburg, da pazi nad kolerom. I u Brlinu umrlo je nikoliko radnika od kolere. Pučanstvo je priplašeno. Vrućina žestoka, da se nemore živiti. — *Altona* na 28. — Više od 80 ih obolilo. Vele ih neumiru. — *Anversa*, na 24. — Na jednom francuskom parobrodu, koji je došao iz Bordò 4 mornara obolila od kolere, 3 su umrla. — *Petrograd* na 22. — Jučer ih 60 obolilo, od kojih 22 priminulo. Bolest u Rusiji pada. U sve ih umrlo u Rusiji od kolere do 20 tisuća. — *Poljska* u okolici Lublina na 24. — Obolilo ih 86, umrla 34. — *Persija u Aziji* na 20. Okolo grada Mešeda bukuula je kuga, do 300 ih na dan umire. Svit je stao bižati. Granice su zatvorene, Rusija je kordunom zatvorila svoje zemlje. — *Učuvao nas dobri Bog!*

Cine u Splitu.

Šenica od 5—6 for. kvarta; *ječam* 3.66—4 50; *kukuruz* 3—4; *zob* 2.50—2.66; *ozimica* 4.50; *uglevje* 60—90 novč. vrića, *dùje* fior. 5.50—7.50 konj, *govedina* k l nov. 46—52; *bravje* 32: *teletina* 80 do for. 1; *janjetina* 32—40; *skuše* 30—60; *lokarde* 24—30; *palamida* 24—36; *srdele* 24—28; *girice* 12 — *kruške* 12—16 *praske* 24—40; *grožyje* bilo 12; crno 10 — *jaja* 14—18 duzina.

Poruke i Odgovori.

B. U. — Studenci. — Hoće naši! tiskamo vam danas. Od onih drugih izabrali smo „U gori“ i „Dvi divojke“.

Zlatokrilović. — Sve nas je strah, da je dioba Jakšićâ iz pismara. Nebude li, zaleći će.

G. B. — Blato. — Pošaljite nam na ogled jedan ispisak pisme od uzeća Bosne i Hrcegovine, pa ćemo ju dragovoljno oglasiti. Mi najragje podupiremo pučke pivaoce. Poslat nam dvize mršo je.

S. Č. — Prvić. — Dobra vam je zamisao one pisme. Gledaćemo ju prokresati i obilodaniti.

S.B. Metković. — Onakovi se štenci u vodu bacaju!

M. G. — Županja na Savi. — Milo nam je što i tamo naš „List“ ima tako odličnih prijatelja. Izaberite koju sl kovitiju pismu; ona je mrgjava. *Majstor.*

Polubratu. — Omiš — Bi od svega srca, ali bi se s onim razpalilo pravdanje, što za naš list nije. Prorazgovorićemo se o tomu na Skalicam, kad ja tamo ovih dana banem. Do vidova!

I. C. — Supetar. — Primljeno, aferim! Svi odpozdravljaju, najviše podpisani.

A. D. — Brać. — Taman jučer izašao 5.i svezak „Dalmacije“. Dosta je zanimiv. Javićemo sadržaj. *Urednik.*

Belas I. — Trogir. — Za gosp. Koštovića, te Ivana i Spasoja Kvarantana mi vam uvik redovito šaljemo tri broja. Pogledajte na pošta, do nas nije.

Krilanović N. — Tisno. — List vašega b ata šaljemo tamo na vas. Plaćen je do 1.og travnja 1893.

P. Svetinić. — San Francisco (Kalifornija). — Za poslanu nam *liru sterlinu* primili smo od gosp. M. Protića, trgovca minjača for. 11:80. Molimo javite, za koju petoricu plaćate?

Povireniku — Vis — Za 6 novih poslali.

Povireniku — Šepurine — Za 2 takogjer.

Povireniku — Nin — Takogjer za Krilovića u Privlaku sve brojeve, osim 2, 3, 5, kojih više neimamo.

Novi prebrojnici. S. P. — R. I. — P.T. — Dugopolje — B. O. — Kuna. — D. A. K. — Murvica. — M. F. — Ston. — I. S. — Rać šće. — Č taonica. — Baška — O. M. — Oskrušno. — Gl. M. — Metković — I. S. — Bobovišće — A. K. — A. Pl. — Postinj — M.Z. — J.G. — Muć — P. B. — Prugovo — L. B. — Konjsko — Upisali vas i poslali.

N. Z. Novi se predbrojnici primaju na svako vrime. Do Božića list zapada 40 novč. *Opremač.*

Podmirili „Pučki List“

Gdinj (Hvar) do ko ca 94. Perić pop A, Banković M. P., Banković I. A., Visković B. I., Čurin N. V., Čurin P. A., Čurin S. J., Čurin V. I., Visković P. p. I., Čurin I., Popović V., Radovanović I., Srzentić . I., Mikačić I, Šeputić I., S zentić A., Visković I., Visković K. **Pag** (Kolan) Gligore A., do 1|3 93. Šupraha Š. do konca 92. Baduriua Dudić I. (Lun—Novalja) Fabijanić J., Rumora Š., Galzinja P. do 1|1 93. - **Murter** do konca 92. Juraga And., Mubronja P., Mudronja Šp., Jelić A., Hrvatska Čitaonica (Betina). - **Šibenik** do 30|4 94. Čelar Milka, Baranović Šima; Bućan I. do 1|3 93. Ot. Jere Runjić - Mirić p p I., Petković M, Ban N., u Vrhpolju do konca 1892. — **Baškavoda** do konca 92: Grandić B., Kovačević E., Parlov S., Čošić J., Šimac J., Jurišić P., Jurišić T - **Kastav** do 1|3 93. Lučić A., Trinajstić M. — **Rieka** do konca 92. Polić A. (Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 16 Rujna 1892 Br. 10.

Pučki list

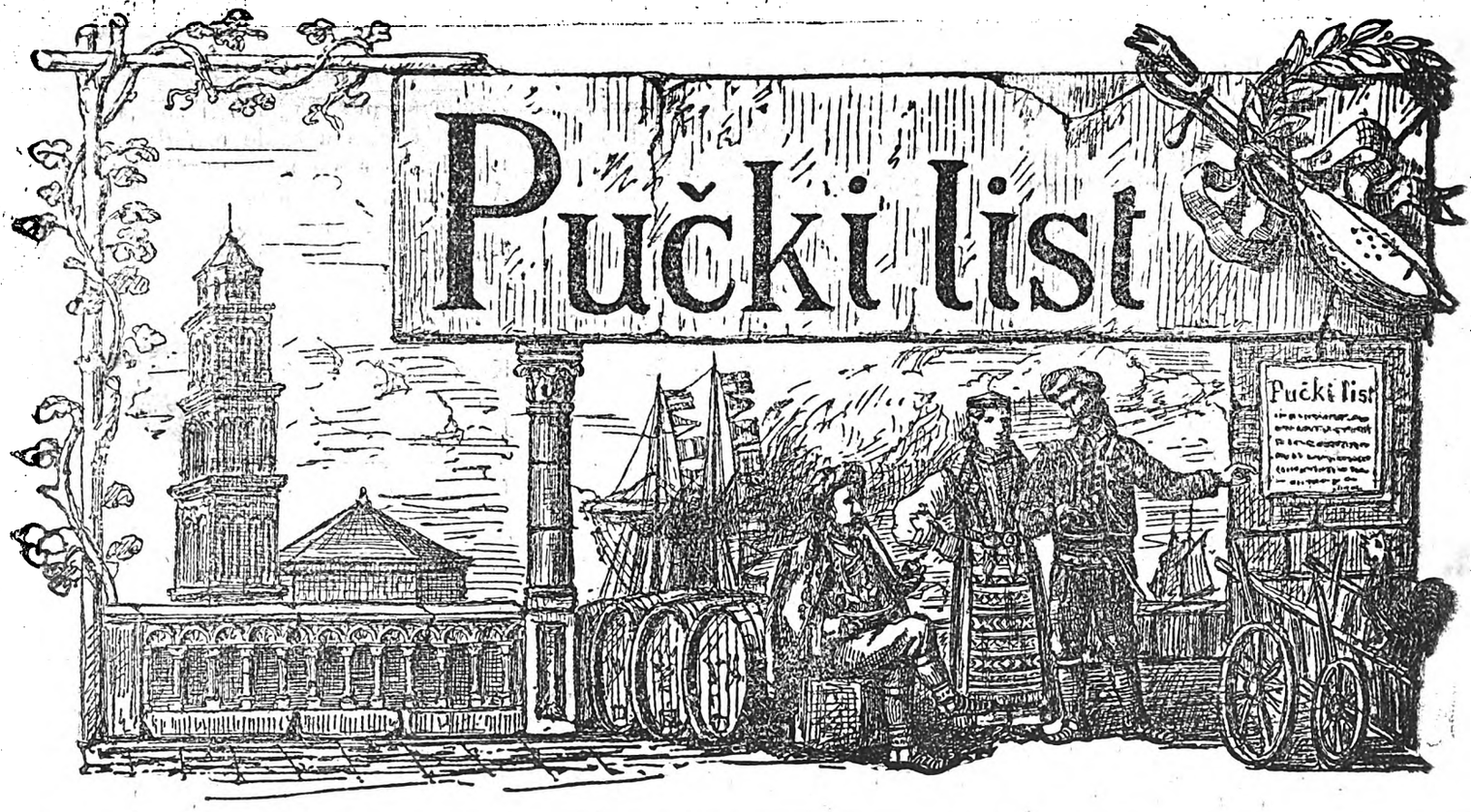

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

ŽENIDBA SENJANINA TADIJE.

Lako ti je, moja braćo draga,
Lako ti je guslam zagusliti,
Pijanomu vlahu zapivati,
I pijanu ženu privariti,
I na blago curu namamiti,
I ranjena pogubit junaka,
I sirotu uciliti majku,
Koja ima svog jedinca sina,
Svoga sina od petnest godina,
Pa kad bi ga htila oženiti,
Onda joj ga valja poželiti —
Vozila se po moru galija,
Pomogla nas Divica Marija,
Svakom dala što je komu triba:
Komu kapu, komu kabanicu,
Komu curu od petnest godina,
Meni dala jedne gusle tâne,
Javorove zlatom okovane,
Da vam pivam pisme od junakâ,
Od junaka Kotarskih serdara,
Koji su su krvcu prolivali
Za krst časni i slobodu zlatnu. —
Vino piju dva dobra junaka
U planini pod jelom zelenom,
Oba ću ti po istini kazat:
Jedno junak Stojan Jankoviću,
A drugo je Senjanin Tadija.
Oba piju crveniku vino,
Vino služe četiri robinje,
Sve četiri skoro dovedene
Sa Udbine sa turske krajine.
Prva biše Atlagića Ajka,
Druga ćerca Azretić Alila,
Treća biše iz Glamoča grada,
Mila ćerca Pilipović bega,
A četvrta iz Mostara grada,
Lipa ćerca paše od Mostara,
Pa kakva je ta Mostarka mlada,
Baš je divna rodila je majka,
Vitka stasa a mila pogleda
Kô da ju je vila porodila.
Oba na nju momka pogleduju
Priko čaše kada piju vino.
Vino piju litni dan do podne,
Piju vino ništa ne beside,
Tad Stojanu dodija mučati,
Pa Tadiji Stojan besidio:
Pobratime, Senjanin Tadija,
Što si mrke obisio brke,
Koja ti je golema nevolja?
Il te rusa zabolila glava,
Il ti žao pritila gjogina,
Što su ti ga odvodili turci?
Njemu Tade po istini kaže:
Nij' me rusa zabolila glava,
Nit mi žao pritila gjogina,
Što su mi ga odvodili Turci,
Jer sam boljeg drugog dobavio
Od Turaka za kvartu dukata,
Već da znadeš moje jade teške,
Evo mi je osamnest godina,
Ostario a oženjen nisam,
To su, pobro, moji jadi teški;
A drugi su moji jadi, pobro,
Evo ima tri godine dana
Da ja gonim niz Udbinu vrana,
Ja obagjoh Liku i Krbavu,
Dalmaciju do sinjega mora,
Pa nevidih lijepu divojku,
Na što bih se mogô nasmijati.
Njemu Stojan stade kazivati:

Digitized by Google

Znaš li, pobro, latinsko primorje,
U primorju rišćanske Kotare,
U Kotarim trideset serdara,
U svakoga po mlada divojka,
Svaki će je tebi pokloniti
Radi mene i hatora moga,
Pa eno ti četiri divojke:
Jedno cura Mare Smiljanića,
A drugo je Bare Miljkovića,
A treće je Ruže Kruševića,
A četvrto Ružica divojka,
Mila ćerca Mirčetić serdara,
Obir' zlato koje ti je drago,
Svaki će je tebi pokloniti,
Radi mene i hatora moga!
Njemu Tade lipo odgovara:
Fala tebi na tvojim divojkam,
Jer sam emin Bogu učinio,
Da se z drugom oženiti ne ću
Dok je Zlata na turskoj Udbini,
Mila ćerca Muje Arničića,
Il ću svoju izgubiti glavu.
Stade njega Stojan svitovati:
Progj' se vraga i Udbine grada,
U Zlatke je sedam braće mile,
Rusu će ti ukinuti glavu.
Za to Tade haje i ne haje,
Već zajaši pritila dorina,
Potira ga brdu u planinu,
U Goliju visoku planinu,
Biloj kuli Kujundžije Luke.
Daleko ga Luka ugledao,
Pa je šetom pridanj išetao,
Ruke šire u lice se ljube,
Za junačko pitaju se zdravlje,
Pa Tadiji Luka besidio:
Gdi si mi se, pobro, podignuo,
Što si dobra konja zamorio?
Sve mu Tade po istini kaže:
Idem, pobro, u tursku Udbinu
Isprositi Zlatiju divojku,
Milu sestru Muje Arničića,
Il ću svoju izgubiti glavu.
Stade njemu Luka besiditi:
Čuj, Tadija B gom pobratime,
Progj' se vraga i Udbine grada
U Zlatke je sedam braće mile,
Rusu će ti ukinuti glavu,
Pa što ti je korist, pobratime,
Kad je Zlata skoro isprošena
Od junaka Bojagić Alije;
Tu je skoro k meni dolazio,
Skovô sam mu dvije breše male,
Obe njemu bez kremena pale,
I skovah mu palu okovanu,
I na pali sve tursko znamenje
S jedne strane Zlata Arničića
S druge strane Bojagić Alija.
Za to Tade haje i ne haje,
Šćaše svoga potirat dorina,
Ničemu se Luka domislio,
Pa Tadiji junak besidio:
Vrat' se natrag Senjanin Tadija,
Pa timari sebe i dorina
A ja ću ti sakovat oružje.
Kako no sam Ali sakovao,
Pak ti ajde u Udbinu biju
Varaj, pobro, tukinju divojku,
Ne čini se Senjanin Tadija,
Već se čini Bojagić Alija,
Pazi dobro ne izgubi glavu.
Tolje Tade jedva dočekao,
Pa otide u bijelu kulu,
Pa timari sebe i dorina,
Daje dori bilice pšenice,
Sebe poji vinom i rakijom.
Dok on svoga opravio dora,
A Luka mu sakova oružje.
Otole se Tade podignuo,
Ode pravo na tursku Udbinu,
U nevrime sišo na Udbinu
Po jaciji na četiri sata,
Sve pospano kao i pokano,
Na avliji vrata zatvorena,
A avlija tvrda i visoka,
Tri su boja kreča i kamena,
A četvrti suhe drinovine,
Drinovina šilkom našilkana,
Na šilkama glave od junakâ
Što donese Mujo iz kotara.
Mislio se Senjanin Tadija,
Kud će ulist u bijelu kulu,
Sve mislio na jednu smislio
Pa dorinu svomu besidio:
O dorine, velo dobro moje,
Moreš zuati i pametovati,
Oka žita žut je dukat bila,
Od tebe ga uštedio nisam,
Moreš li se pouzdati u se
I priskočit memernu avliju?
Pa izguli trojstruku kandžju,
I ošinu pritila dorina,
Dobar mu se pomamio dore,
Ko je nevišt da bi ga gledao,
Rekao bi s planine je vila,
Il vila mu podmetnula krila.
Konj priskoči memernu avliju,
Pade s momkom u memer-avliju.
Razja konja Senjanin Tadija,
Razja konja u memer-avliji,
Pa mu dizdum na jabuku baci,
Sam se dorot priko dvora voda,
A on side na stinu studenu,
Pa iz torbe kesu izvadio,
Bojali je čibuk zapalio,
Lulu pije uz tamburu bije,
Tambur zveči a sva kula ječi,
Lulu pije Senjanin Tadija,
Sve odbija dime na valove
Na valove kao labudove,
Iz dima se oblak pomolio,
Iz oblaka rosa udarila,
Pa uljulja na kuli Zlatiju.
Često Tade na kulu pogleda,
Al je kula tvrda i visoka,
Zatvoreni na kuli pendžeri,
A po dvoru skale položene,
Gradilo ih trideset majstora,
Dizalo ih stotinu turaka,
Zubim škrinu Senjanin Tadija,
Zubim škrinu a skale prifati,
U saliž ih aršin ugonio,
A uz kulu skale prislonio,
Pa eto ga na mermer-pendžeru.
Gleda junak u bijelu kulu,
I ugleda Zlatiju divojku,
Leži cura na meku dušeku,
Pokrila se svilenom mahramom,
Kroz mahramu bili joj se tilo,
Kô ugori jedna gruda sniga....
Kada ju je Tade ugledao,
Trolitnja ga ufati groznica,
U malo se ukinuo nije.
Bog mu dade i srića od Boga,
Za pendžer se rukom ufatio,
Dokle se je junak osvistio,
A kada se junak osvistio,
Viče Tade iza svega glasa:
Dušo Zlata, otvori mi vrata,
Da ulizem u kulu bijelu!
Kroza san mu cura odgovara;
Nos' te vraže, Senjanin Tadija,
Ako viknem sedam braće moje,
Rusu će ti ukinuti glavu!
Tad Tadija curi besidio:
O Zlatijo, odnili te vrazi,
Što me krstiš krstom bez potribe,
Kad me fratri pokrstili nisu,
Nego odža na turskoj munari,
Ja ti nisam od Senja Tadija,
Nego junak Bojagić Alija!
Njemu cura virovat nehtila,
Već Tadiji riječ besidila:
Nuder kad si Bojagić Alija,
Gdi su tebi dvije breše male,
Što no obe bez kremena pale?
Tadiji je Bog i srića dala,
Obe su se uzanj prigodile,
Obe daje mlagjanoj divojci,
Gleda cura dvije breše male,
Pa je sama sobom besidila:
Jesu breše Bojagić Alije,
Al novije neg su skoro bile.
Još mu cura virovat nehtila,
Već Tadiji riječ besidila:
Kada si ti Bojagić Alija,
Gdi je tebi pala okovana
I na pali sve tursko znamenje
S jedne strane Zlata Arničina,
S druge strane Bojagić Alija?
Tadiji je Bog i srića dala
I taka se u njeg prigodila,
Pa je daje mlagjanoj divojci.
Gleda cura palu okovanu,
Pa je sama sobom besidila:
Evo pala Bojagić Alije,
Novija je neg je skoro bila.
Još mu cura virovat nehtila,
Već Tadiji opet besidila:
Kada si ti Bojagić Alija,
Gdi je tebi svilena mahrama,
Što je vezlo devet divojaka

Digitized by Google

Bez prikida za četri godine,
Tri vezilje oči izgubile,
Dok navezle svilenu mahramu?
Tadiji je Bog i srića dala
I taka se u njeg prigodila,
Dade curi svilenu mahramu,
Pa ga pusti u bijelu kulu.
Kada Tade u kulu upade,
Stade skakat po bijeloj kuli
Ko jelenče od petnest nedilja,
Dofati se Zlatije divojke,
Pa joj bilo lice obljubio,
Ljubi lice tri debela sata.
Kada se je nocca ufatila,
Oba sagju dvoru u avliju,
Izvedoše dva dobra dorina
I po kuli pokupiše blago
Obojica konje posidoše,
Pa odoše u ravne Kotare,
Kad su bili niz polje široko,
Vrazi Tadi mirovat nedali,
Već opali svoga dževerdana,
Puče šara i odnese glasa,
Glas odnese niz Udbinu ravnu,
To oćuti gojeni Alile,
Pa po glasu pušku poznavao,
Odma se je jadu dositio,
Pa odleti na bijelu kulu
I zapali krnja i zelenka,
Ode jeka niz Udbinu ravnu,
Namâ skupi stotinu turaka,
Zavede ih niz polje široko.
U srid polja Tadu sustigao,
Trkom trče iza glasa viče:
Stani, kurvo Senjanin Tadija,
Čiju li ćeš sestru odvoditi
Na sramotu svima Udbinjanim?
To izreče a povadi ćordu,
Na Tadiju juriš učinio,
Njemu Tade ne reče ni riči,
Već pram njemu dorina ispriči,
Pa ga malo ćordom dobavio
I rusu mu glavu odkinuo,
A ostalih stotinu turaka
Sve isiče malo ko uteče.
Malo bilo za dugo nebilo,
Al eto ti Bojagić Alija
I on vodi šestdeset turaka,
Viče junak iza svega glasa:
Stani, kurvo, Senjanin Tadija,
Čiju li ćeš curu odvoditi
Na sramotu svima Udbinjanim?
Kad Tadija njega ugledao,
Obe noge pusti niz dorina,
U zlatne ih metnu bakradžije,
Pa Aliji junak besidio:
Bliže k meni Bojagić Alija
Da junački megdan dijelimo
I divojku ćordam razdilimo!
Oba dobre ćorde povadiše,
Pognaše se po polju široku
Al Tadiji srića priskočila,
Rusu Ali glavu odkinuo,
A ostalih šezdeset momaka
Sve isiče malo ko uteče,
Samo jedno momče pobignulo,
Pobignulo na tursku Udbinu,
Pa sve kaže Muji Arničiću.
Kad je Mujo glase razumio,
Namâ skupi stotinu momaka,
Zavede ih niz polje široko,
U dno polja Tadu sustigao,
Trkom trče iza glasa viče;
Stani, kurvo. Senjanin Tadija,
Lako ti je s dicom vojevati!
Njemu Tade lipo odgovara:
Bliže k meni, Mujo Arničiću,
Da junački megdan dijelimo!
Ničemu se Mujo ositio,
Ne hti na njeg ćordom udarati,
Već odpasa svilena pojasa,
Pa ga Tadi baca oko vrata,
Svali njega sa dobra gjogina,
A ostali pritekoše turci,
Pa mu bile savezaše ruke,
Pa ga vode na Udbinu ravnu.
To gledala sa planine vila,
Gleda vila pa joj milo nije,
Pa se vila dignula na krila,
I odleti na vrh Velebita,
Viče vila Senju kamenome
I dozivlje Ivu Senjanina;
Zlo ga sio, Ivo Senjanine,
Zlo ga sio i vino popio!
Glas oćuti Ive Senjanine,
Da ga zove sa planine vila,
Pa je Ivan vili besidio:
Kažuj, vilo, što je tamo bilo
Na Udbini na turskoj krajini!
Sve mu vila po istini kaže:
O Ivane, dragi pobratime,
Eno tebi sinovac Tadija
Vezan stoji, žalosna mu majka,
Na srid ravna polja Udbinskoga.
Kad je Ivan vilu razumio,
Na gola se bacio dorina,
Pa eto ga priko Velebita,
Brzo spade na polje Udbinsko,
Viče junak iza svega glasa:
Stani, kurvo, Mujo Arničiću,
Lako ti je dite savèzati,
Mladog Tadu od šesnest godina,
Hoš' li mene od trideset i šest?
Kad Ivana Mujo ugledao,
On ostavi Tadu i divojku,
I pobiže na Udbinu ravnu,
U to doba Ive Senjanine,
On doleti sinovcu Tadiji,
Prisiče mu na ruci litarje,
U ruci mu sablju ostavio,
Oba dobre konje zajašiše,
Poletiše na Udbinu ravnu,
Sve isikli po Udbini turke,
Sam uteče Mujo Arničiću,
On uteče svojoj biloj kuli,
Al se za njim Ivan otisnuo,
Otisnuo pa ga dostignuo
I rusu mu glavu odkinuo,
U kulu mu konja ugonio,
U kuli mu ljubu nalazio,
Baci bulu niz bijelu kulu
I nagje mu dva nejaka sina,
Obadva je Ivan pogubio,
Po kuli mu pokupio blago,
Na srid kule vatru naložio,
Zatvorio vrata i pendžere,
Da mu vatra ne učini kvara.
Onda nagje sinovca Tadiju,
Pa odoše oba u Kotare,
Odvedoše Zlatiju divojku.
Kad dogjoše u ravne Kotare,
Pokrstiše Zlatiju divojku,
Lipo su joj ime postavili
Prije Zlata, sad joj ime Kata.
Pa je Tade vinča za ljubovcu,
Lip je njemu porod porodila,
Porodila tri nejaka sina,
Najstarijeg maloga Jurišu,
Uvrže se Jure na ujaka
Na ujaka Muju Arničića
I sad žive ako umro nije!

Ubiližio **FILIP IVANIŠEVIĆ.**

Krvopije našega puka.

Znaš li, puče, ko je najveći tvoj krvopija? kamatnik. Sadirati bidan puk namećuć mu dvadeset, trideset, četrdeset, šestdeset, sto na sto, goniti ga po pravdam, kada nije mogao na rok svoj dug izplatiti, mučiti ga po sudnicam, bacati ga u troškove, dobit mu povrh dobiti natiravati, pa kada godine izdadu, kada ubožan težak svemu tomu teretu nemore da odoli, zemlje mu popisivati, sve mu stanje od podvornice do slimena, od ralice do kravice, sve na bubanj bacati, to će reći kamatu činiti, puk umićati. Srce me zaboli kada na ovo promislim! Nazad šest godina prošao sam kroz zadarske Kotare, obašao sam svu našu Zagoru, vidio sam sve od Zadra do Imot-

Digitized by Google

skoga, i kada sam upoznao tužno stanje našeg puka u tim krajevima, kada sam na svoje oči vidio ohole bogataše kamatnike, virujte mi, čitaoci dragi, činilo mi se je, da nismo u pitomoj našoj Dalmaciji, pod dobrim zakonim našega Vladara, već da se u srid Turske nahodimo uz zulum Sultanovih aga i begova. U Drnišu, Kninu, Vrlici, Benkovcu, a tako i u drugim mistim tamo kuće visoke, veličanstvene, sa avljam, oborima, kô kraljeve palače, a kreni iz varoša, pogledaj na sela naokolo, sve glad, golotinja iz svake ševaruše jadno ti zivaju. Doli u varošu gazda bogataš razmeće se na mekim dušecima, zalaže se i tovi svakovrsnim mednim djakonijam, vozi se u sjajnim kočijam, a tamo odrti seljak zgurio se na čiču zime u svojoj razklimanoj potleušici, davi se sirčanom purom — a da i nje uvik! — nit obuven nit odiven, kako se čoviku pristoji, od povoja do pokrova glad ga i nevolja prati. Nije tu da seljaku novaca uzajme, već evo kako: Varoški trgovac imade dućan, u njemu sve što srcem zaželiš: brašna, vina, ulja, gvožgja, postave, svakakove r o b e, svakakovih jila, pila. Došao seljak u dućan, trgovac, k a d a znade koliko ima zemalja, i da nije u drugoga dizao, daje mu sve što zapita, tu o pogodbi n i j e govora, već piši na knjigu dužnikâ. Još mu daje vola na izor, daje mu simenja za sidbu, daje mu i novaca za kraljevu platit, pa sve — piši. Pogode se o Mihovilu ili o Božiću, da će dat za izor vola toliko kvarata žita, kukuruza ili šenice, za sime pak toliko drug h kvarata, za brašno, vino što je digao opet toliko, a za novce još toliko. Urodi li, težak odmah nosi svome begu i sve svoje trude sasiplje u njegove konobe i kukuruzane, neurodi li, neima tu pričekat, već sračunaj kvartu po toliko i toliko, ili strašnije što je, nije li dao te godine jednu, do godine dužan je dati dvi kvarte. U tri četiri godine neplatili se varoškom begu dug, on natakne naočale, otvara knjige, skuplja sve što je raja u njega digla, račune kroji po svome aršinu, na skupnu glavnicu meće dobit, pa povrh neizplaćene dobiti drugu dobit, i tako za ono što je jadan seljak digao onog dana u njegovom dućanu, a što kroz tri godine zanemario je ili s nerodice nije mogao platiti, varoški paša proračunao je na više od 300 fiorina, što po dnševnosti uz svu dobit nebi 150 uhvatilo. Nehudi, neka pasja raja plaća, učini mu tužbu (peticiju) pozivlji ga na sud; nemore da izplati, odkle? Pop ši mu zemlje, do misec dana trubi trublja prid sudom, sve stanje onog seljaka meće se na dražbu (inkanat). Da je ovo živa istina, zavirite u list „Objavitelj Dalmatinski“ koji je u svakom broju pun javnih dražba. Zakupi onaj isti kamatnik, ili nagje se koji drugi u mistu, te odkupi onog jadnog seljaka, ne mislite poradi milosrgja, već da u njegove čampare pane. I tako naš zagorski seljak uvik je u tugjim kamatničkim rukam, pa ga nije volja ni za ragjom, kada vas njegov trud mora da uživa onaj varoški goso. Nije ga dakle volja raditi, zaguba se, izgubi strah od Boga, sram od svita, pa se daje na pustopašicu, na lupeštvo, osvetu, grabež, palež, što znadu dobro naši porotnici, koji često ob ovomu imadu posla na sudu.

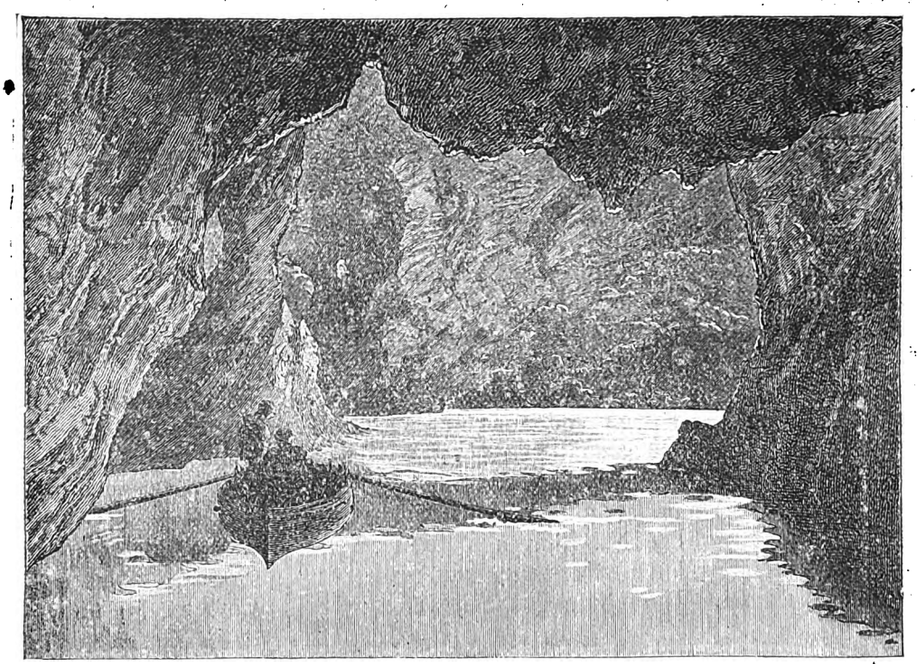

Špilja na Bišev u.

Što sam vam kazao, to je kamata na debelo. A nu čujte ovu drugu v r s t kamate! Stegla potriba čovika, hoće mu se za malo dana samo fiorin 1. Neima ga, trkne u susida trgovčića da uzajme, on mu ga daje, ali znaš, veli mu, u nedilju kada mi ga povratiš, donićeš mi uz fiorin i *patakun* za dobit. Hoću gazda, onaj će ti njemu, misleći u svojoj glavi, što je *patakun*, mala stvar, 4 novčića. Nedonio natrag onaj fiorin ni prve ni druge nedilje već nikako kada vas misec izašao, za 4 nedilje po 4 novčića izlazilo mu 16 nov. koje morao platiti. Da bi onaj fio. 1 stao na dugu kroz svu godinu, to jest 52 nedilje, onaj trgovčić potegao bi na onaj fiorin kamate fior. 2 i 8 novč. dakle više od 200 na 100. Pa da nije plakati Bogu do nebesa! Eto kako se tumači, da niki ništa neimajući u malo godina ovakovom kamatom izagju na glas kao gazde i bogataši, u malo godina eto visokih kuća, eto polja, vinograda eto blaga kano žala, a kada bi taj gazda na dušu i Boga promislio, vidio bi da su sve to suze nevoljnoga puka. — Kamata je velika rana našega puka. Isto kano što crv ugje u goru, te najveće dubove podgriza i toči, tako je kamata po našim zagorskim krajevim prikovratila najbolje kuće. Kako ćeš toj bolesti naći, puče, lika, kazaće ti drugom zgodom u ovomu listu tvoj

Frano Krstić.

Digitized by Google

Lipote naše zemlje.

Neka naša pokrajina nije bogata velikim blagom i trgovinom, ali malo koja zemlja imade da se pofali starinskim zgrajam, lipotom svoga primorja kao ona. Dvi slike, što nam današnji list prikaziva, kažu nam, kakovih je čudnih lipota ruka Božja u našoj zemlji učinila, a pak s druge strane i majstorska ruka čovičja što je podigla i danas nami na ugled ostavila.

1. Špilja na Biševu jest pravi raj zemaljski. Nahodi se nasrid pučine morske napram Komiži, na otoku Visu, podaleko od kraja za 8 kilometara. More izrovalo u hridinam otoka veliki prostor, koji je sa svih strana zatvoren, samo s jedne prolomljen je uski otvor. Kada je mirno more tu se ulazi malom lagjom. Unutra kada stupiš neznaš jesi li na nebu ili zemlji, ili kao da toniš u dubinam morskim. Hridine se povile i svega te zaklapaju, a svitlost šarovitost svake boje razlile se naokolo tebe. Stavi ruku u more, zagrabi malo kapljica, sve ti se čini kao da dragocinjeni biser prikoruke sipleš. Na jedan mah obrazi su ti žuti, žuti kao vosak sada opet sjaješ kao dijamant. Lipota je gledati te čudne promine što se u špili opažaju. Niki Bečlija barun *Ransonet* puno je nastojao, da uredi ovu čudnovatu špilju, i da joj glas po svitu raznese. Mnogi stranci putnici kada u Dalmaciju dogju, prva im je obaći špilju na Biševu.

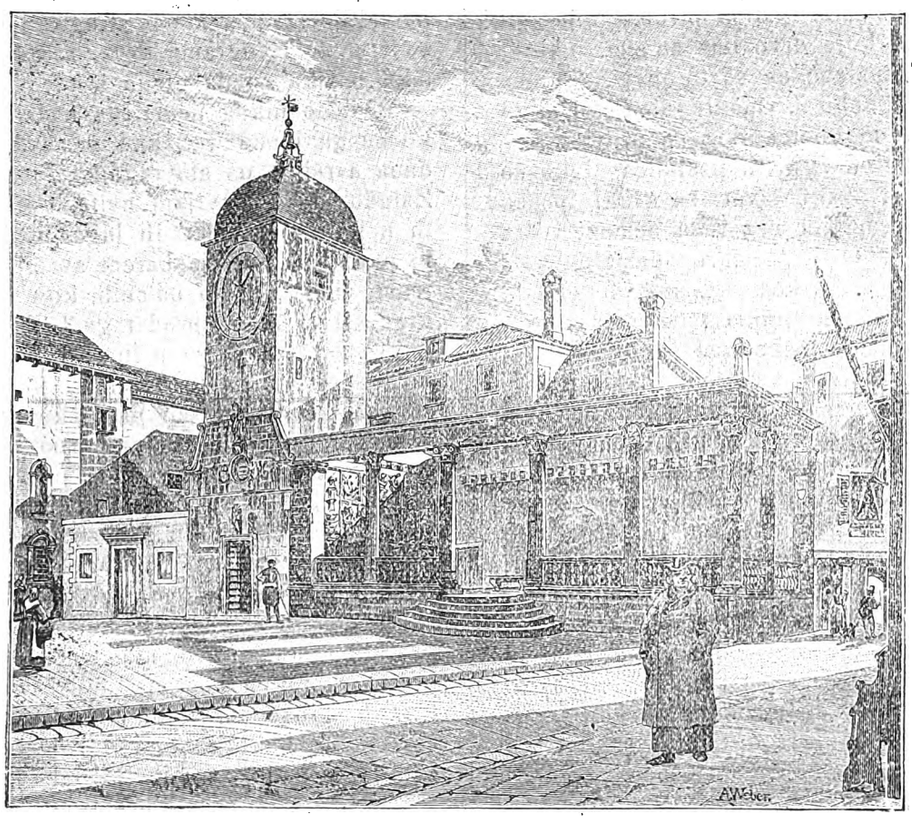

Stara Sudnica u Trogiru.

2. Stara Sudnica u Trogiru. Mali grad Trogir dičan je i slavan u svitu poradi svojih starinskih zgrada. Crkva Svetoga Ivana sa zvonikom na glasu je poradi lipote svoje gragje, računa se najveličanstvenija crkva na našim stranam. Pokraj crkve nahodi se občinska kuća, takogjer puno znamenita, a napram njoj vidi se *stara sudnica*, koju naša slika prikaziva. Tu se je javno na otvorenu sudilo, danas se još vidi pristolje od kamena gdi su sudci sidili, a naokolo sidališta za tuženike. Zgrada je više postarala i počela rušiti se, a da ta starodavna uspomena neizgine občina se je zauzela da se popravi i da se sva u red po starom zanatu stavi.

U radinosti i umirenosti dug život.

U jednoj poselici, zvanoj Smrka, občine Nerežiške na Braču živio je do nazad dvi godine starac imenom Marin Restović, koga je brime godina i truda bilo već prikučilo zemlji, nut sa svim tim još se je na njemu čitao izraz tilesne kriposti i zdravlja, koga je trajno uživao kroz dugi svoj život. Od početka svoje mladosti pak sve do skrajne starosti provodio je svoje dneve u polju radeći bez pristanka marljivo kao brižna pčelica, hraneći se najpriprostnijom hranom; dočim je njegova vridna žena upravljala obitelju i kućnim poslovima.

Nije bilo niti jednoga dana rabotnoga u godini, da ga je on proveo u bezposlici, ili linosti kod kuće, nego da bi ga kod nje privezalo ružno vrime, a i tada bi proveo dan baveći se kojim kućnim poslom; a nije bilo Svetkovine zapovidne, a da on nije išao u Nerežišća da sluša sv. Misu i pomoli se Bogu, i to vazda hodio je na noge, sasvim da je Nerežišće udaljeno od Smrke oko 12 kilometara. On svojim radom, uz Božji blagosov, stekao je lip imetak i uzgojio svoju obitelj, koju je ostavio poza smrću u velikomu broju od 30 čeljadi. — Ne samo da je radinošću i umirenim življenjem stekao lipo stanje, dali je tizim uzdržao zdravo i kripko tilo sve do skrajne starosti, te mi je on isti pripovidao: da se kroz vas svoj život nije nikad niti najmanje razbolio, niti okusio kakova lika. Za dokaz njegova zdrava i kripka života neće biti suvišno ako donesem slideći dogagjaj iz njegove starosti: U svojoj 92.oj godini, licem na mlado lito, budući došao po običaju u Nerežišće, te pokle je slušao sv. Misu, poče pozivati Nerežiške starce na megdan da zaigraju na „balun“ (igra, koja se običaje po otocim, koja je mnogo trudna buduć da valja trčati), te se nagje jedan starac uprav mlagji od njega 10 godina, koji mu izagje na rečeni megdan, ali megdan ostade na Marinu. Kroz vrime igre zgrnulo se je cilo pučanstvo Nerežiško, da gleda te dvi stare delije, prateći bez pristanka igru veselim uzklicima.

* * *

Dragi puče, želiš li živiti mirno i dugo te biti vazda zdrav, slidi pokojnoga Restovića. — Radi bez pristanka, moli se Bogu i obslužuj njegove svete zapovidi. Čuvaj se krčme i igre, gdi se troši novac i zdravlje, a vrigja se dobrota božja; čuvaj se linosti kao otrovne zmije, jerbo je ona početak svih zločâ, te dobri Bog blagosoviće tvoje trude i dati dug život, pun zdravlja i svake čestitosti.

Iz Donjeg Humca na Malu Gospu. priopćio J. K.

Digitized by Google

Naše šume.

III.

U dva navrata pisao sam u opće o šumama i neosvrćuć se na to: kako se šume goje, i na koji se način uništuju. — Ovoga puta govoriću u kratko o tom: kako i radi česa ljudi nanašaju velike štete šumama, te kako, kad bi se više ljubavi za opće stvari imalo i bolje pomnje, lipši bi napredak u našim brdima vidili.

Kod nas ljudi čine u šumama štetu na tri glavna načina:

I. prikomirnom sičom drvlja,
II. prikomirnom pašom,
III. kupljenjem šušnja.

Zbilja kad se pomisli, kako se kod nas u opće siče i kako kod siče drva nema nikakova reda, a onda se čisto može da razumi, kako nam šuma ponestaje. Siče svak po volji, u koje mu vrime drvo triba, za razne gospodarske svrhe. — Nepita se, u koje doba godine pripisano je opskrbit se drvima, koje drvo ima se sići, u kojoj dobi, s kakvim oružjem, da se to obavi, nego se misli na časovitu dobit i vlastiti interes. Daj ga ti ove godine, a do godine Bog će providit. — Da je to štetno i od grjavih poslidica, lako se more vidit, jer za svaku stvar, za svaki posao triba nikakova reda. jer bez reda nemože ništa za rukom poći. — Ovdi se mora opazit da naši seljaci ne rade to iz pukog neznanstva, nego da se sve to čini iz koristoljublja i iz nemarnosti. — Svidok su tome općinske šume, koje su zbilja u najgorem stanju nalaze, dočim na priliku ograde dubrave, vlastništvo pojedinih ljudi bolje se čuva, pa se izmegju šumskog općinskog zemljišta i privatnog vidi na prvi pogled velika razlika, makar drvo rastlo pod istim podnebljem, na istom zemljištu i makar to zemljište imalo iste uvite za rasti bilja. Tu ljudi misle: to je samo moje, to ću ja ka' svoje bolje čuvat, briga me za općinsko. Nego da prigjemo na stvar.

Drvo se siče obično jeseni i zimi, tada je najbolje i najkorisnije i za samu vridnost drva, kao što i za šume, jer je poznata stvar da je drvo najtrajnije čim manje sokova u njemu ima i jer drvo oboreno u soku na brzo počne gnjijati. Triba sići oštrim oružjem, tako da nebude drvo na više mista izprisicano, nego da je jedan sami prisik i taj ravan, a to za to: što u tom slučaju drvo se zgodnije omlagjuje i što voda nemože da se ustavlja u prisicima drveta, jer u protivnom slučaju deblo bi drveta lako sagnjijat moglo. Triba sići stare šumske sastojine, to jest drveće, koje je sasma izraslo, a gdi je mišovita šuma, biva gdi ima bolje i slabije vrsti drveća, siče se slabija vrst, te s vrimenom slabije vrsti nestaje, a bolja vrst napriduje i uzimlje maha. — Gleda se uvik sići kržljavije i slabije drvo a sići uvik u gustim sastojinam, i gledat da se nigda neogoli koji komad zemlje, jer čim se to učini, na tom mistu izraste korov i slabo grmlje, koje otima mah dobroj vrsti drveća, te već plodne zemlje tu ponestaje. Panjevi iz zemlje nesmije se nigda i podnipošto vaditi, a gdi su strmine, potočine, dolovi, obrine, tu triba strogo na to pazit, da se panjevi ne izkopaju i da se čim gušće šume goje, a da se tako zemljište u skupnosti drži, te da se pripriči obaranje i padanje plodne zemlje. Ovo je u glavnom, kako bi se imalo sići. Naravno kod toga, da se čovik mora i na druge okolnosti da obazire, ali kad bi se i ovako postupalo, bilo bi svakako bolje. Kod nas ljudi sasma drugčije rade.

Evo samo nekoliko primira:

U primorskim mistima triba svake godine neizmirni broj takalja za vinograde Općina u tu svrhu traži dozvolu za proredit taj i taj gusti dio gaja. Dozvoljuje se, a tada mista, da se strogo pazi, koga će domaćin u šumu poslat, da obavi tako važan posao, šalje se tamo obično dičurlija i služinčad, koji s ku šta im se namiri i kako im je zgodnije da nasiku, pa onda brž kući. — Nepazi se tu na ništa, siče se i najbolji i u najboljoj snazi hrast, samo da se iz njega dvi, tri taklje izvade, a ono drugo nek gnjije. Siku se vrsi, a ne ogranci drva, a kad si stablu vršku posika', onda nigda u njeg pravog drveta. — Obično nikog nema, da nadzire taj posao, a ko će ga i nadzirat, kad se sve to u nikoliko dana svrši, a po sto radnika u jedanput radi. — Zaludu vlasti stavljaju uvite, toliko na dan nek' ih u gaju radi, nek' ih lugar nadzire, zaludu je to sve. Ta šuma je barem svačija! — Ovo je jedan slučaj, a što od onih, koji pale peći i koji kradu drvo za rasprodat ga? Ti nepoznaju nikakva pravila, nego jedino: Usiči čim brže natovari, pa bž da te nezateku. — Tako općina za šumsko zemljište i pašnjake porez plaća, pošteni ljudi dopriuašaju razmirno tom plaćanju, a da ni općina, ni oni od tog nikakve koristi nimaju. Nego ko se koristi tim? Koristi se nikoliko ljudi, koji idu samo za svojim interesom, koji negledaju na opću korist i kojim nesmiš ni da rečeš to, jer ti onda odvrate a ko tebi smeta ići u šumu i sići? biva: kad neš ti, ja ću. Oni imaju potpuno pravo, kad su od drugih pametniji. U gorskim mistima ljudi rižu ogranke kitnjastih stabala, pa daju stoki za hranu. — Pa što mislite, kako se tu radi? Dok je šuma u izobilju, privale se najbolje bukve, jaseni itd. pa se od njih vrsi poodkidaju, a ono nek' trune. — Triba izpeći komad kruha, pa šta bi se komučio kupiti po šumi suho granje i drugu suvar, svali hrast, ponesi sobom nikoliko najboljih zbicâ, izpeci kruh, pa mirna Bosna.

Tako se kod nas u šumi radi. Nego to nije ni stoti dio svih strahota, koje se u šumi godimice počine. Tako se sa takovom sičitbom uništuju i najgušći gajevi, a prikomirna paša i kupljenje sušnja još je od grgjih poslidica, nego o tom ću u budućem broju.

I. CIPPICO.

O počinku Nedilje i Svetkovinah.

Razglašeni učenjak francuski Rušô, koji je umio mnogo, ali nije virovao našoj svetoj Crkvi, zvao bi *divljake*, one koji bi htili oduzeti puku njegove blagdane. On nije samo želio, da oni koji rade, opočinu sedmi dan, dali je činio nuždnim da se dade nji-

Digitized by Google

ma kadkada izvanredno opočivane: upravo kako naređuje Sv. Crkva, koja osim Nedilje uvrstila je mnoge druge blagdane kroz godišta. Nuti čuda! Rusô, okrutan neprijatelj Boga i Crkve, daje pravicu Crkvi i Bogu! Nije li dragocinjeno ovo svidočanstvo? Nu čujte još jednu. — Biće tomu već mnogo vrimena, Ingleški Parlamenat zapitao je o počinku Nedilje jednoga od najmudrijih ličnika, jednoga od onih, koji najbolje poznaju ustrojstvo čovika; a ličnik, po imenu Farr, izrazio se odlučno za počinak Nedilje ovim ričima: Ako je dužnost uzdržavanje svoga tila, i da smatramo samoubojicom onoga, koji uskraćuje život svojevoljno, dajte slobodno takovo ime onome, koji ne štuje počivanje nedilje". Ričи su ove mnogo znamenite. A ona gospoda od Parlamenta, prem da protestanti, tako dobro shvatiše stvar da i dandanas u onoj državi nediljno počivanje izpunjiva se, i čini se izpunjivati tako strogo, da moraju se stidit puci i vladanja katolička. U vrime Francuske uzbune god. 1789 htilo se iskoreniti kršćanstvo i počeli se dizati blagdani, sedmica se zaminila *Dekadom*, desetkom, to jest devet danâ rabote a jedan počinka. Što se dogodi? evo što: da, nakon malo vrimena opet se povratili na staru sedmicu. Kaže nam povist, da sami volovi podjarmljeni posli šest danâ jedva jedvice vukli bi plug, i produljenim rikom davali su razumiti da pitaju opočivanje i njima od Boga podiljeno, a od čovika im uzkraćeno.

Sudarajn s nadrimudracim i oni isti, koji rade u nediljni dan. Pitajte ih, te i ako vam ne dadu odgovor ričma, odgovarajn dilom. Al kako? nedilju zaminjuju s ponediljkom. Nedilju u dilanici, a prvi dan, ponedilnik sprovagjaju u igračnici. Čine opako i vele naopako; ipak i oni isti svojim činom i načinom davaju pravicu, Bogu koji zapovida: **sedmi dan ćeš opočivati!**

U PADOVI, o Velikoj Gospi 1892.

O. FRANE DOBROVIĆ.

Sudac i baka.

Dodju dvi bake zagorke, koje su dosta zla a malo dobra u svome viku vidile, k sudu u Zadar, i stale tužne prid vratim sudca iztražitelja, dok se visokom gospodinu svikne da počme tejadne izpitivati. Dok jedna od njih plela čarapu, približi joj se druga, i upita je: O Ivo, zašto si ti amo pozvata?

Iva: Sestro Jelo, za onu nesritnu Joskinu Angju, što joj muž u Italiji, a mene zovu za svidoka, nećn valaj duše izgubiti, kazaću sve kako je pravo.

Jela: A što će od svega toga napokon biti?

Iva: Znaš šta sestro? osudiće ju na nikoliko godina i u prelje opremiti, da se pameti nauči.

Jela: A kod kojega si sudca prizvata?

Iva: Kod *Prča* (zvao se Fritsch, pa ga baka na svoju krstila i od Fritscha učinila Prča).

Jela: Ja sam kod onog mršavog Jakosira (Lakosel).

Iva: A gdi ćemo se sastat popodne, da što žaložimo?

Jela: Da kod koga ćeš, sestro moja, nego kod Jose; čovik pošten, meso dobro pečeno, ne lije u vino vode, pa znade s nami prošalit se kao pravi čovik.

Nastupilo već 11 uri, svitine cila hrpa čeka prid zgradom. Na jednom diže se muško i žensko, muški skidaju kape, a ženske prikrštenih ruku klanjaju se visokoj gospodi, što no dostojanstveno prolazi mimo svitinu nit ozdravljajući na smirne poklone. Za malo gdi je sudčeva pisarnica stupi poslužnik batinom u ruci i zove: *Iva Zobenica*! Baka Iva ustane se i odazove po običaju: *evo me*! Spravi pletivo u torbu, a poslužnik je uvede u sudčevu sobu. — Sudac izpituje ju sad ovo sad ono, i kad bi se pako gdikod zapleo i ne bi razumio bakina govora, tad bi mu njegov pisar po talijanski razložio i u zapisnik upisao. Iztraga se, kao obično, nikako šepavo vodila, jer sudac ne razumeći dobro hrvatskog jezika, tako bi krupnih odvalio, da bi se čovik od smiha lomio. Tako na priliku pri koncu razprave, sudac prikaza baki da triba da se zakune; ter bogme donesoše propeće i sviće, a baka moli, kako joj sudac kaza ovu slideću zakletvu: *Kunem se Bogu Svemogućemu da ću Nj. Veličanstvu Caru i Kralju viran i pokoran biti, proti svakomu neprijatelju, bilo po moru ili kopnu svoj život aldovati, svojoj zastavi viran biti i. t. n.*

Baka kad izidje, sva uznemirena reče svojoj posestrimi Jeli: Duše mi, sestro, sad ne znam, jesam li muško ili žensko, a pijana nisam; svakako ne može mi ono u glavu, što sam istu zakletvu učinila koju i naši vojnici kad su ono šli me n Italiju polazili!

Iza kako je baka izišla, opazi niki pisar da zakletva nije bila baš u redu, na što će mudri sudac: **„za vlaškega žakona šve dobro, šta mi štalo"**.

Ne pogledamo li i ne obranimo li bolje naš hrvatski jezik, valaj će nam još i gore biti!

(Iz ostavštine pok. kapetana **Šprajca**).

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Kralj je obustavio svoje putovanje po Galiciji, obustavio je i velike manovre poradi bolesti, koja priti sa bližnje ruske granice. — Za delegacije, koje će se sastati ovog drugog miseca Mladočesi spremaju ljuta kreševa. — Tafe, da ugodi Slavenima, popuniće misto ministra Pražaka. — U Ljubljani bio je katolički sastanak, odlučilo se mnogo dobrih stvari na obranu crkve. — Vina talijanskog dovezlo se puno u Beč.

U Nimačkoj. — Spravlja se novi vojnički zakon, po kojemu ne bi se služilo tri, već dvi godine u vojsci, ali broj vojnika imao bi biti veći. — Car neće poći na obćini svoj lov poradi bolesti, koja u Hamburgu nemilo kosi čeljad.

U Engleskoj. — Sabor se je zatvorio, Gladstou je išao u svoje seoce. U Londonu dogodila mu se prošlih dana mala nezgoda. Kako je običajan, šetao se kroz šumu, uzviren vol naskočio nanj i srušio ga na zemlju. Pridigne se odmah i bez ikakove ozlede prosliditi put. — Papa se stavlja š njime u prijateljske dogovore.

U Rusiji. — Car neće da mu ministar Višnjegradski odstupi, samo će mu olakotit posao, te će nike poslove zauzeti ministar Vite. — U Petrogradu negledaju dobrim okom Sultana, što je primio Stambulova, koji se drži kao krvnik svoga bugarskog naroda.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Sabor u Zadru otvorio se je na 9. ali pošto je nenadno i u nezgodno vrime otvoren odgogjen je do prid Božić. — D.r Ivan Marović s Mravinaca, obćinski tajnik u Sinju, rukovao je prošlih dana gospogjicu M. Milkovića. — Načelnik Starograda Dr. Špalatin odrekao se je načelništva, priuzeo je upravu prisidnik I. Ljubić. I načelnik Milne Garofolić zahvalio se je na svojoj časti. — U Vodicam izabran je načelnikom A. Ččin Šain. — Povratio se je u Zadar namistnik David, tako isto i nadbiskup Rajčević. — U obćinskim izborima u Opuzenu pridobili su dosadanji upravitelji. — Bivši načelnik Šibenski Ivan Bulat priminuo je prošlih dana u Rimu. — U Vrboskoj na Hvaru otvoren jo poštarski ured sa brzojavom. — Započele su ragje okolo uregjenja rike Krke. — Dovršila su velika vojnička vižbanja u Boki. — Javljaju iz Trsta da Atlantička društva ne primaju putnike za Ameriku poradi kontumacije.

Digitized by Google

U Splitu.

Imenovanje. — Ovih dana vlada je imenovala vridnoga profesora na realci grofa Jurja Dražoevića Jelića povirenikom našega vina za vanjsku trgovinu, naime za Nimačku. On je pošao odma u Goricu, da tu dobro izvidi, kako će se vino kušati. Bilo nam beričetno, kako se uhvamo da hoće!

Novi glasovi o željeznici. — Pronili se ovih dana glasovi, da nova željeznica iz Splita do bosanske granice imala bi proći priko Dicma (Kraja) Vojnića, Ugljana, Ciste-Mustapića, te na Aržanovo. Uz to za sigurno kažu, da će inžiniri doći ove jeseni iz Beča prigledati i izmiriti put.

Jeda li ih više srića donese!

Na obranu našega vina. — Javili smo u prošlom broju, kako je ministarstvo u Beču obustavilo svoju prvu naredbu od 10 augusta za kušanje talijanskog vina. Tim su talijanskim trgovcima otvorena oboja vrata za naše strane. Računa se da je dosada došlo vina iz Italije u Austriju do **180 hiljada** etolitara. Velika je to šteta naša. Uz trgovačku komoru i naša občina odma se je obratila brzojavno ministarstvu u Beč i namistniku u Zadar moleći, da se uzpostavi prva naredba od 10 augusta, to jest, da se stavi na kušnju talijansko vino, prije nego prodje naše granice, da se vidi je li naravno, inač je da se suzbije. Bilo bi dobro da i druge *sve občine* poput splitske odma to učine. Slabo nam kada pitamo, biće gore budemo li mučati!

Svašta po malo.

Seoske pošte. — Novom godinom biće provedene seoske pošte po slidećim mistim: *Pag* Kolane, Barbat. — *Biograd* Rastane, Gorica. — *Smilčić* Biljane donje i gornje, Korlat, Nadin, Rastević, Kličevica, Kulatlagić. — *Stankovac* Banjevac. — *Bribirske mostine* Lišane. — *Skradin* Dubravica, Rupe. — *Drniš* Siratovci, Karalić, Bogetić, Kaoćine, Drinovci, Bristane, Ključ, Nos. — *Drniš* Kričke. Ružić, Kljake, Baljke, Gradac, Otavice, Kanjane. — *Drniš* Zitnić, Pankovoselo, Pokrovnik, Radović, Mirilović, Podumci, Nevest, Unešić. — *Muć* Ogorje donje i gornje, Zlopolje. — *Lečevica* Kladnica, Divoević, Visoke, Utore, Čvrljevo. — *Lečevica* Nisko, Bristanovo, Koruśće, Radošić. — *Trogir* Bosoljina. — *Trogir* Bristvica, Blizna. — *Trogir* Prgomet. — *Trogir* Ljubitovica, Subidol. — *Kučište* Nakovan. — *Orebić* Gurić, Karmin, Ruškoviće, Glabalovo, Kojanović, Stanković, Podvlastica, Jurjević, Mokalo. — *Janjina* Dubrava, Kožo, Putniković. — *Trpanj* Vručica donja i gor. Duba. — *Ston* Majkovi. — *Ston* Ošlje, Smokovljani, Topolo, Imotica, Dali, Lisac. — *Omiš* Svinišće, Kučice, Slime. — *Blato* Smokvica, Brna, Kčara. — *Gruž* Rijeka. — *Stolivo* Lepetane.

Stari novci. — Došla je naredba iz Beča, da se stari srebrni novci mogu prominjivat samo do konca ove godine 1892. U te novce spadaju: stari taliri po fiorina 2.10 novč; stari fiorini po for. 1.5 novč; plete (cvancike) po 34 novč.; desetice 17 novč.; petice 8 nov.; stari groši po 5 nov.; talir križar po for. 2:30; polukrižari for. 1.12, četvrtkrižari po 55 nov. — Stare bake! odavijte vaše krpice i pečice, vadite vanka stari novac; znademo biće vam teško, ali poslušajte nas, bolje po vas, prominite dok vam je na vrime, inčije sa novom godinom 1893 ne će vam valjat za ništa već za zlatara!

Kolera. — U Amburgu kolera još uvik žestoko kosi. U 20 dana umrlo ih je priko 6 tisuća. Na 10 ovoga razbolilo ih se 655 a umrlo 315, u Parizu razbolilo 69 a umrlo 50. U Berlinu nije žestoka. Rek bi da je imade u Beču i Trstu. Raznašali se glasovi da se je u Cavtatu i Velojluci pojavila. Hvala Bogu, nije istina.

Doskočice.

1.

Opio se niki prosti vojnik ko čep, tetura putem amo tamo. Susrita svog kapurala, hoće da ga pozdravi, a nemore, noge ga izdaju, ruka mu pada, sad na jednu, sad na drugu stranu klima.

— Živino! zadreči se kapral, opet si se oblokao, vidi nemoreš ni na noge stati.

— Gospodi.....i....ne.... kapra....a....le, odvrati vojnik, oprostite, ja nisam pijan, ali sam pio dvoje vino, crno i bilo, pa me jedno vuče amo, a drugo tamo....

2.

— Imade li, bako, berekina u vašem mistu? upitaće žandar jednu staricu.

— Neima dušo, odvrati ona, ništo u žandare a ništo u soldate, sve što bilo išlo pod pušku, sad smo mirni.

Poruke i Odgovori.

Malomu Jozi na Zastinje. — Žao mi je puno, što te nisam onaj dan zatekao doma. Nisu ti loše obe pismice; ugledaćeš ih u „P. Listu", kad im dogje red.

D. A. S. — Trilj. — Ko bi bolje od vas, koji tamo živete i koji ste u puku rogjeni, mogao sakupljati narodne pisme i priče? Ele dakle, dragi domorodče, ruke na posao, a molite i susidne župnike, da vam pomognu. Glede zbirke pokojnoga Grgića propitaćemo se. (Poslana je Matici u Zagreb — Urednik).

Marku Mlinaru. — Cetina. — Siti smo se nasmijali čitajuć onu tvoju žensku podrugašicu. Pošalji još koju; tà u mlinu čuje ih se svakojakih. *Majstor.*

J. M. — Svinišće. — Nije loše, iz duše je napisano, ali puno porazbacano. Mi ćemo do zgode na naš način ono urediti i sastaviti. Hvala na trudu!

Težaku iz Paga. — Ono more lipo pristati u razgovoru sa tvojim susidim na ulici, ali u našem listu nè, prijatelju dragi!

S. D. — Komiža. — Pozdravlja Vas Ciševski i želi Vaše pismo. Do 15|X ova je adresa: *Russisch Polen. Kražek, przez Stankow, gubernija Kielecka.* — Kašnje u Berlin — I mi pozdravljamo!

M. B. — Pag. — Sasvim dragovoljno, pišite. U ovom broju ne javljamo o litini, pisma nam je puno odnila prostora, a opet čekamo da jamatva započme, te ćemo u dojdućem broju. Boško Udiljak nahodi se na Studencima, pošta Lovreć.

Hrvatovski — Primorje. — Opisati onako našu pokrajinu dobra vam je misao, i nami je bila u pameti. Poslano priveć je u kratko i na plitko, kao da je napisano za školsku dicu. Zapašite malo na dalje i na dublje, iztaknite plodovitost nikih naših predila, začinite historičkim biliškam, pučkim predajam, biće slagje i sočnije. Pokušajte, vami će poći za rukom! *Urednik.*

Povireniku — Blato (Korčula). — Za gosp. Petkovića ide dobro. Oglasićemo uz one iz Račišća u doj. broju.

Povireniku — Šepurine. — Za 2 nova šaljemo.

Povireniku — Starigrad — Takogjer za 2.

Novi predbrojnici: A. K. — M. D. — Stari; M. B. — Dugopolje; R. J. — Novi (Trogir); D. B. — Sutivan; Lj. F. — Starigrad; O. A. S. — Sirokibrig; B. L. — Dž. M. — Ljubuški; O. F. S. — Nerezine; Gj. D. — J. B. — Babinopolje. Upisali vas i poslali.

N. Z. Novi se predbrojnici u svako vrime primaju. Od 1 tekućega do Božića list zapada novč. 40.

Podmirili „Pučki List"

GRADAC. Za prošlu godinu do 1|5. 92: Andrijašević P., načelnik, Andrijašević M. Matin, Andrijašević P. Franin, Andrijašević N. Jurin, Raić N., Juras M., Šutić I. Galić, Vezić D., Židić M., Radelić I., Kovljan J. — Baćina. Tomašević N., Krilić B., Katić J., Tomašević L. p. Šimuna, Tomašević L. Stipanov, Bogunović J., Krilić A., Donelli O. Vj., Borić J. Alferić. — Drvenik. Bokšić Stj., Tomašević Š.

(Ostale u drugom broju)

Polovica je godine minula, molimo ozbiljno *naše predbrojnike, da se spomenu svoje dužnosti. Novci neka se šalju* ravno *na naše* uredništvo ili *se pridadu u ruke našega urednika* Marka Lubina.

UPRAVA.

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT)

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 7 Listopada 1892 Br. 11.

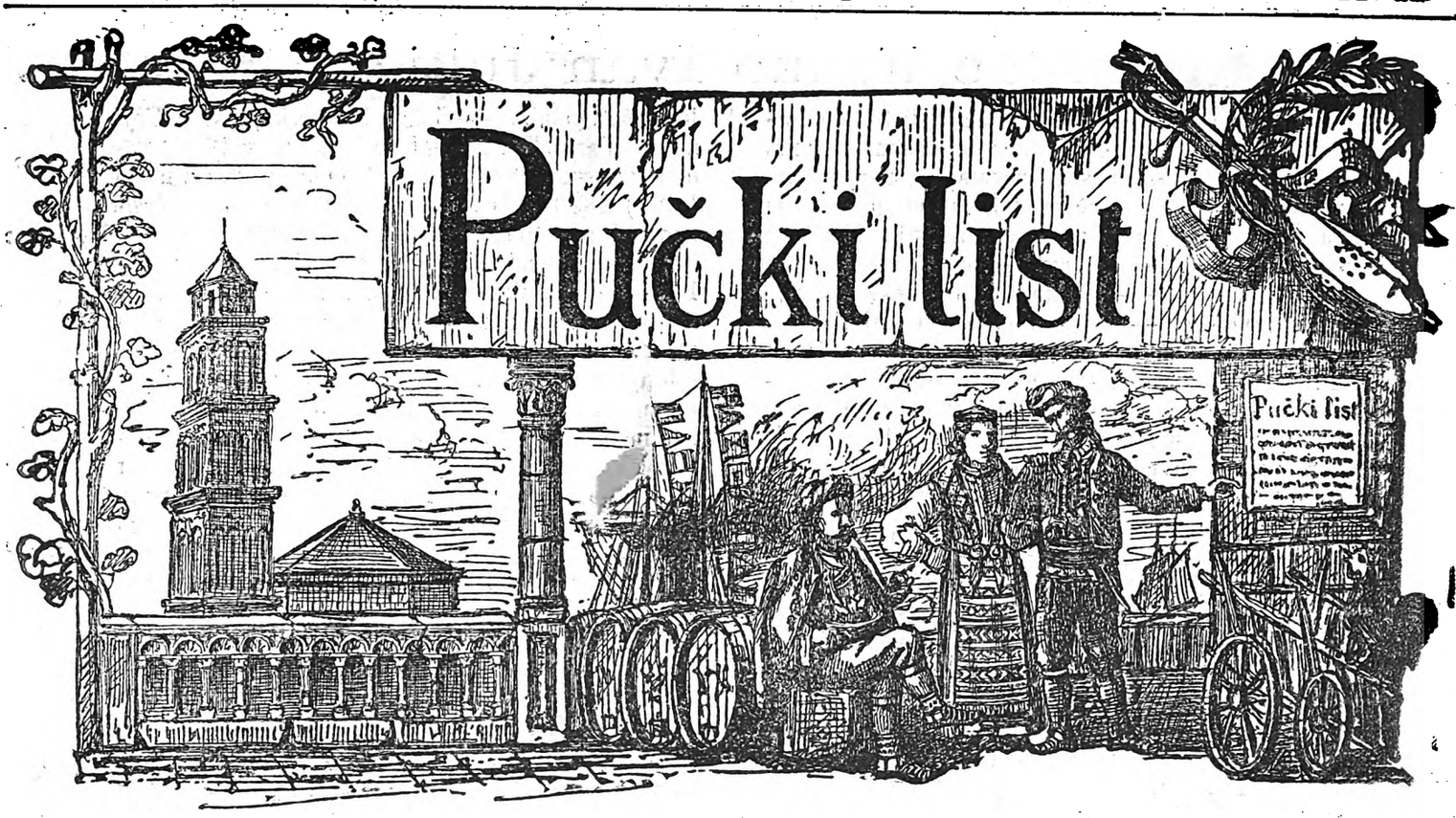

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Zdravlje.

Najveće i najlipše blago ovoga svita jest zdravlje.

Da posiduješ stanja koliko okom nemoreš prigledati, pune sanduke suhoga zlata da imaš, na stolici kraljeve časti da sidiš, a zdravlja neimaš, sve ti je ništa, ništa neimaš. Zdravu čoviku ništa nije teško; jak je za radju, trud ga lako ne satare, jiće mu ne hudi; nezdravu čeljadetu sve je poteško, mrska se na nika jića, uklanja se studeni zime, boji se litne sparine, za radju kadar nije, te od njega nikakove koristi, ni sebi ni svomu. Pa ne samo ovo naše slabo tilo, već i duša i pamet jača je vedrija u zdrava čovika nego li u nezdrava, i stoga je pametno ostala rič kod starih Rimljana: uz zdravo tilo i pamet je zdrava. Kada nam je dakle tilo najdragocinija stvar na ovom svitu, red je da ga i čuvamo kako valja. Na to nas isti Bog u svojim svetim zapovidim duži, jer zdravlje, ovo veliko blago što uživamo, jest njegov dar. Čuvati zdravlje hoće reći odalečiti od njega sve što bi mu moglo biti na štetu. To je briga svakog čovika, i laka briga, koja pak kada se ne vrši vodi za sobom drugu tešku brigu bolesti, koju valja spustiti u tudje ruke, u ruke ličnika.

A sad da vidimo, briga li se kako naš puk za svoje zdravlje? Ruku na prsi, recimo istinu, malo i ništa. Prodjite kroz nika sela našeg Zagorja, pogledajte okolo kuća: tu su vam tik kuće nepometena dvorišta, gnjusna gjubrišta, tu su prolivališta, pri tlehu za svinjad, magarad, ovce, mazge, konje staje, torovi, a gori povrh toga smrada čeljad spava. Zavirite u kuće: tu su stolovi neoprani od godina i godina, nečist se uhvatila drva kô sriš bačve, tu su vriće žita, pšenice, a povrh njih gnjusne krpetine, u kojim svakog skota, do vrića je poljski alat mašklini i motike, sve nabacano i zemljurinom naprašeno, po ambarima mrsno izmišano, ulje se uz vino cidi, slaninom, tustilom sve je namazano, u ložnici, na posteljam — Bog učuvao! — sve se crni od neopera, slamnice ne protresene, pokrivači nečisti odrti, kučna čeljad, kad je na spalu, sva zbivena kô u ćutuk, otvor na zidu malen ili nikakav, te udješ li noću iz dvora, zaduši te, zakusi taj pokvareni zrak, da ti duša u grlo izadje. — Eh, lako je vami iz Splita pisat, nismo mi u gradu! more nam kogod na ove naše riči prigovoriti. — Istina je, prijatelju dragi, da u težačkoj kući nemore bit sve u redu kano u gradskoj, ali omesti ono dvorište, uredit gjubrište, oprati onaj stol na kojemu svaki dan jideš, odniti na vodu onu postavu, one pokrivače, koji ti noću griju tilo: reci mi, koja stopanjica, u kojem selu da nemore? Neće bit sve svitlo i namišćeno kako u gradu, ali s nike strane more bit urednije i zdravije na selu negoli u gradu, jer na selu svaka kuća imade svoj dvor, obor, imade podvornice, imade vode obilnije, zraka zdravijega nego u gradu. Ali sve je da se seoska stopanjica nauči redu i čistoći.

Danas nas nika neugodna misao potakla, da ti ob ovomu pišemo, puče.

Nemio gost — kolera — imade niko vrime da se okolo naših granica vrzoli, kao da nam hoće da u pohode dodje. Strašna je to bolest, kojoj ljudi još nenadjoše lika. Za jedan se lik najbolji proti njoj znade, a to je čistoća, urednost tila u jilu, u stanu, u odivanju. Ne dao dobri Bog, da nas i ovaj bič zaleti, ali nije zla, kojega se nije bojati i na vrime čuvati. Drži se uredan, čist i čuvaj, puče, lipo zdravlje svoje — jer ko se čuva i Bog ga čuva!

Digitized by Google

Otac Frano Ivan Jukić.

Mili čitatelju! Naš „Pučki list“ do sada ti je donio dosta crtica o našim slavnim ljudima, koji su našem hrvatskom narodu koristili, koli oštrim mačem, toli lakim perom, te su mu u stranom svitu ime proslavili. Naša je sudbina taka bila, da smo se morali više vižbati na bojnom polju — kako nam to i naše junačke pisme svidoče, — nego li na polju književnosti i umitnosti, odakle bi mogli duh i um oplemenili. Osobito u Bosni-Hercegovini hrvatski je narod radi svoje ustrajnosti u izpovidanju svete vire Isusove mnogo pritrpio, ali eto Bog je dobri dao, te su muke dovršile. Ali prije, nego li se je narod tih muka oslobodio tribalo je, da se u Bosni-Hercegovini nadje ljudî, koji će ga za slobodu pripraviti. Čovik, koji je vas svoj život za dobro hrvatskog naroda u Bosni-Hercegovini posvetio zove se fra Frano Jukić. On se je rodio u gradu Banjojluci 1818 od dobrih roditelja Ivana i Klare Jukića, a ime mu na svetom kršćenju nadiše Ivan. Otan mu je bio po zanatu zlatar (kujundžia). Kod svojih roditelja s proveo je mladost, dok nije otišao u samostan franjevaca u Fojnicu, da tamo postane redovnikom svetog otca Frane. Božja je providnost odredila, da on ne ostane kod svoje kuće kô prosti čovik, već da kô redovnik uzmogne koristiti i duhovno i tilesno svom potlačenom narodu. Godine 1833 poslaše ga starešine u Zagreb, da ondi uči Mudroslovne i Bogoslovne nauke. U ovo vrime u Hrvatskoj je započeo hrvatski priporod, komu je na čelu bio neumrli Lj. Gaj. Mladog Jukića ovaj je pokret sebi privukao, i Jukić je pristao uz njega nadajuć se, da će tim makar malo koristiti svojoj domovini. I nije se privario! Stupio je u kolo ilirsko, a Gaja je ljubio i štovao kô svog rogjenog otca. — Njega ide ta zasluga da smo se upoznali s našom susjednom braćom Hrvatima, da smo se makar u književnosti sjedinili, dok smo prija kroz vikove razstavljeni bili. — Kad je svoje nauke svršio, pun nada, povrati se u svoju domovinu i Misu prvu Bogu prikaza, a po tom započe svoje duhovno pastirovanje u narodu. — Još za vrime svoga djačtva nije samo učio ono što je morao, već je i povist naše domovine proučavao, naše slavne muževe, koji su perom i dilom našem narodu koristili, pa je s toga 1841 išao u našu Atinu—Dubrovnik, da ondi u starim pismohranama sabere gradiva. Proputovao je skoro svu Bosnu-Hercegovinu, i susidne pokrajine, a svoje putopisne crtice dao je tiskati u onim novinama, koje su za njegova vrimena izlazile. Narodu je bio ne samo duhovni pastir, nego i pravi otac, utišitelj i zagovaratelj kad mu je god potriba bila. On je bio pravi narodni čovik, u narodu je živio, za njeg radio, a za njeg i umro!

Ljubio je svom dušom kako bogataša, onako najprostijeg seljaka. Zalazio je u proste seljačke kuće i narod budio, od njega je sabirao narodno blago: pisme, pripovidke, poslovice, zagonetke i odgonetke itd. što je sve u svojim dilima obilodanio. — Služio je kao kapelan u Fojnici i Varca-Vakufu, gdi je i školu velikim trudom otvorio (1848). Kad je Omer paša (Mihajlo Latas) 1850 u Bosnu došao, da tobože niki red uvede i pod njega bosanske muhamedovce skuči, što nemogav učiniti bez boja, okrenu se oko odličnijih svećenika, a Jukića radi njegovog književnog rada i zauzeća za narod, obljubi kao svog brata. Jukić mu je u istinu dosti koristio i bio mu na ruku, dok je on rat vodio s bosanskim muhamedovcima. Mnogi Jukića protivnici krivim okom gledali ovo prijateljstvo, te je ono uzrok bilo Jukiću, da je godine 1852 prognat doživotno iz domovine. U progonstvo je protiran miseca svibnja rečene godine, a da je mnogo pritrpio, o tom ne triba ni dvojiti. Privaliti put iz Sarajeva do Carigrada u proliće težko je bilo u ono vrime i čoviku zdravu, a kamoli Jukiću, koji je i bolestan bio, a pod nazorom turske straže išao. U Carigradu su mu izrekli sud: *u Bosnu više ne smiš stupiti!* S tog Jukić ode u Rim, a iz Rima u Djakovo, i tude je priostale dane mukotrpnog života kod prisvitlog biskupa Strossmajera proveo. — Premda je molio i želio da u Bosnu dogje, ipak mu veziri nisu dopustili, već je u toj želji morao i umriti. Godine 1857 ode u Beč, da se tamo liči, ali ga tude neuzbiživa smrt stiže, te svoju dušu Bogu pridade na na 20 miseca svibnja rečene godine. Ovako svrši život ovaj plemeniti čovik. U svom kratkom životu od 39 godina mnogo je dobra učinio svom narodu u svakom pogledu, koji ga se i sada harno sića. — Našim književnicim je prokrčio put, kojim su mogli slobodnije stupati, nego li je on stupao. Da narod iz mrtvila probudi, da ga uzdigne, da mu pokaže put oslobodjenju od nesnosljivog jarma, nastojao je škole podignuti, i sa svojom braćom knjige za puk izdavati, što mu je pošlo za rukom. Uvik je radio ko pčela, a dapače i kad je bolestan bio, nije pera iz ruku pušćao, da ostavi svoje putne uspomene od Sarajeva do Carigrada. Napisao je dosti dila: tri svezka *„Bosanskog prijatelja“* *„Povist i zemljopis Bosne“*; *„Početak pismenstva i napomena nauka krstjanskoga“*; *„Bogoljubni način mnogo koristan slišat svetu misu s drugim različitim molitvama“* itd., izdao je drugih pisaca: o. fra V. Vicića: *„Pisme duhovne“*; i o. Mihov. Čuića: *„Život Isusov“*; onda, kako rekao, dosti je njegovih radnja izlazilo u novinam, a koliko je spisa iza njeg ostalo i komu su oni dopali, to ne znam. — Iza njegove smrti ugledale su svitlost pisme junačke koje su velikim trudom on i pisnik Martić sabrali. Naskoro će im opet narodu u lipšem ruhu izdati rodoljub Hercegovac Marko Šešelj. Prija nikoliko dana, kad se je uprav navršilo 37 godina kako je ovaj zaslužni čovik umro, hrvatski list „Glas Hrcegovca“ pozvao je rodoljube iz ovih hrvatskih krajeva da bi ga se sitili i spomenik mu podigli u rodnom mistu Banjojluci. Ovo je dosta lipa namisao, koja daj Bože, da se čim prije u dilu vidi!

Iz Pečuha (Magjarska) u misecu srpnju 1892.

I. S.

Digitized by Google

Pisma o brdu Jasenku.

Sklonio STARAC LJUBOMAN.

Jasenak je brdo ponosito,
Više mora gizdavo izvito,
Pod njim sidi vila Hrvatica,
Moj brajene, u Donja Poljica,
Tiho piva, lipo uz gusle slaga,
Svom hrvatskom rodu pripomaga.
U njem tihi vitrić propuhuje,
Primorce mi mlade ohlagjuje,
Pod njim raste drača i kupina,
A oko njih kamen tvrda stina.
U njem svakog cvića izobilja,
Kaduljice i lipoga smilja,
Po cvitovim medne pčele zuču,
U procipim golubovi guču,
U njem gnjizdo plete lastavica,
I goji se svake vrsti ptičâ,
Pod njim slavić slatke pisme gudi,
Mlade dikle na vodicu budi,
Pod njim bile u plandištu ovce,
Kod njih mlado popiva divojče,
Uz divojku u ašiku momče.
Kod njega se leže sokolićâ
U Ostrigu više Zeljovića,
Pa, da ti je vidit sokoliće,
Baš kada te je tamo uz proliće,
Kako hitro svojim krilim zuču,
I snažno se s gavranovim tuku;
Sokô ljuto gavrana udara,
I perje mu k zemljici obara,
Sad odleti pak opet doliće,
Misli daće ugrabit mu ptiće,
Gavran grče, hitro k moru biži,
A za njime sokô sve to bliži,
Tužan gavran nogama se brani,
Ozgor sokô opet njega rani,
Biži gavran, svojim krilim vije,
Za njim sokô gleda pa se smije:
Hajde tamo, gdi ti je mrcina,
A Ostrig je moja domovina!
Jasenku je Ostrig od istoka,
A Pripal mu s desne strane boka,
Istina je, moj primili druže,
Dva divera ka' nevisti služe,
Pod Ostrigom legu se sokoli,
U Pripalu goje se dubovi,
Krug bijeli pod Ljubišem brdom,
Selo malo al u skladu tvrdom.

* *
*

Kad Avari Bosnu porobiše,
Mnogi tada k moru pribigoše,
Pod Jasenkom selo naseliše,
Jesenice ime mu nadiše;
Zgradiše ga plemići Bošnjaci,
K njim kasnije dogjoše Ugarci,
Dva plemena u skladu živiše,
Pod Jasenkom kad se naseliše.
Tu je brajne, polje uzbrdica,
U njem plodna vinova lozica,
Zelena se maslina savila,
Napunila višnja cvita bila,
Medna smokva, kruška i jabuka,
Što primuči težakova ruka,
A da ti je vidit uz prol će,
Kad procvate svake vrsti cviće,
Od radosti gledat je miloća,
Jer tu ima svakog južnog voća,
Zelen-rasti po njivam se viju,
U njim ptice svoja gnjizda sviju,
Sve ga resi istok do zapada,
Putnik veli ovde nema glada:
Pod njime je more podvornica,
A poljička po njem plove dica,
Rade polje, znadu gojit goru,
Umitni su i znani na moru,
Od prometa u njemu su ljudi,
Puno blagi i pitome ćudi,
Lagje svoje drže i gjemije,
More plove tam do Italije,
Senja, Rike, bilog Trsta grada
Ta poljička vridna momčad mlada —
Spomenut mi još je ženske glave,
Poljičkinje hrvatice prave,
Tvrdo drže stare običaje,
Svoju nošnju ne će da promine,
Svojih starih slavu puno cine,
Ne će na se lacmanskog odila,
Zanat im je prelo i kudilja.
Same kroje, same za se vezu,
Na lacmana puno one režu,
Virovat mi možeš do istine,
Hrvatke su žene poljičkinje!
Kad im dogje do izbornog reda,
Nut ćeš vidit od žena izgleda,
Hitro trče, muža nagovara:
Ne daj, mili, da te lacman vara;
Sinu veli: mlika ti majčina,
Hrvatska je tvoja domovina,
Pazi sinko, svoju viru staru,
Ne pogrdi svojih dida slavu,
Ustani se rano prije zore,
Moj milenko, hajde na izbore,
Trobojnicu digni u desnicu,
A hrvatstvo nek ti je na srcu! —
Sad, družino, ne ću pivat dalje,
Ova pisma nek vam je na zdravlje;
Nema cvita do ružinog cvita,
Nema Lista do „Pučkoga Lista“,
Da njeg nije ne bih pisme slaga;
Hrvaćani, moja braćo draga,
Prim' te pozdrav iz poljičkih strana
Od sidoga starca *Ljubomana*.

Tri umeta našega puka.

U nas su ljudi radišni, čvrsti, valjali, rade od rane zore do mrkle noći; u ridko bi našao koga razkalašenog dangubnika, a još manje pijanca, jednom ričju svak je na raboti. Ali koja korist, kada su puste pravdažije, te za pravde koli kaznene toli gradjanske troši se novac, dangubi se, plaćaju se odvitnici i imanje se razasiplje. — I žene su dobre i radišne, lipo znadu gojit svoj porod, uzdržati kuću i imanje, ali koja korist, jeli ih više u kući, hotila bi svaka za-

Digitized by Google

povidat, pa naoštri jezik kao sablju, daj da se siče, goni, viče; oprema muža na radju srdita, u večer ga opet spopadne, dok nenaljuti njega, svekra, svekrvu, zave, diverove, sve na srdžbu dovodi, dok napokon ne nagne vodu na svoj mlin, to jest, dok se ne razdile. — Što se tiče radje i valjanosti, valja reć po duši, nemore se ni divojkam, mladim curam što zamiriti; od rana jutra, do kasna mraka uvik su ko pčele za poslom, dične pak i poštene u svakom ponašanju. Ali ima im se zamiriti velika gospoštija, veliki nakiti; ona najgora siromaš.ca hoće da se izjednači sa onom od dobre kuće, daj ti njoj koralju, sindžire, oklope, ploče, prstenove i stotinu drugih zakona, bez da ona gleda na stanje očevo, na braću, na dug. To je veliki umet seoski.

Neka se ljudi ostave pravda i pekljanija, nemoreš se sa susidom razumit, spusti trećemu, neka on razsudi; žene neka zauzlaju jezik i mir, slogu u kući gledaju, a vi divojke, ne mislite da su momci ćoravi, te da će gledat vaše nakite i kočnju vašu, budite valjane, dobre, bolja će vam i srića biti. Kada bi se ove tri mahne u našem puku izkorenule, puk bi bolje i mirnije živio.

U Bristu po Maloj Gospi 1892.

MATE PEĆAR.

Slike iz Zagorja.

Koliko je god lipo naše uvalasto i hridinasto primorje toliko je ugodno oku pogledati duge i široke ravnine našega zagorja. Pri moru sade se loze, masline, po zagorju sije se ječam, kukuruz, šenica. Narod je pri moru radišniji, puno čeljadi a malo zemlje, pa nevolja goni da se miče; zagorac je tromiji, na velikom posidu zemje razlilio se. Suviše primorac je okretniji, jer uz more opći više sa svitom, nauči se trgovini, promeće se, izbije novčić, zagorac uvik žive na staru, pleti kotac kô i otac. U našem da'matinskom zagorju Kotaranin Zadarski, kojega naša slika uz kotarku prikaziva, najjadnije žive. U Zadru, otugjenu mu gradu, neima što da nauči, već robovati kamatnicima; imade niz Kotare pusta polja, da ga okom nemoš prigledati, ali koja hvajda, kada je težak lin, nemaran, pa ga uvik dug i nevolja prati. — U zadnje vrime nastojanjem župnika i učitelja ništo ra bolje kreće. Daj, Bože, sve to bolje!

Na početku školske godine.

Dragi moj Ivane!

Praznici su na izmaku, početak škole primiče se, ti ćeš se bit već pripravio za polazak. U duši mi je žao, da te nemogu do Splita dopratit, kako sam bio običajan prošlih godina, nadošlo mi puno posala, dućan mi je krcat robe, red mi je opremati prije zime. Kako sam ti majci pisao, brat Jerko neka igje s tobom i neka te namisti. Prošlog miseca, kad si bio kod mene, puno si mi se tužio na gospodara i gospodaricu, te si mi nikako prkosio, da nećeš više u njih stati. Ja ti nisam onda ništa govorio, nisam znao, kako stvar stoji. Nego ovih dana bio je ovdi na prolasku jedan gospodin iz Splita sa gospogjom, te došli u razgovor o obitelji gdi ti stojiš, rekoše mi, da ih je malo onakovih u Splitu. Ako ti gospodar ne dopušta dalje Zdrave Marije po gradu šetati, to je, zlato moje, za tvoje dobro, imadeš više vrimena da u večer učiš; ako te gospodarica ranije budi i to je za tvoje bolje, ponovi i prigledaj što si u večer naučio. I glede hrane, ja se uhvam, da nije glada, oni imadu svoga polja, nije čeljad potribna. Nego u tomu si ti kriv. Gled o sam te i ovde u Mostaru, kao malo dite, uvik žvačeš i u se bacaš. Ja znam, što majka, što teta, a što opet ja, ti uvik imadeš koju banicu u džepu, pa ti onda u Jurasa na *pašte* ili pod ure na marune, zatruješ želudac, pa onda za stolom zanovetaš. Reci pravo, jesam li pogodio? Nisi više dite, jidi na obroke, biće ti slagje i bićeš zdraviji. Pa viruj mi, moj Ivane, nije sve ni u jiću. Budi ti meni izučen, uljudno odgojen, dobar, pošten, budi ti meni čovo, pa lako je za druge. — Nego školu ti i nauk preporučam, moj Ivane, povrh svega. Uči što bolje moreš. Da ti rečem pravo, zadnja tvoja svidočba nije me toliko obveselila. Proći godinu sa maldane sve „dostatnim“ ocinam nije dično ni junački. U materinskom hrvatskom jeziku imati „dostatno“ to nije samo nedično već sramotno. I još mi se hoćeš velikim rodoljubom! Drago mi je da ljubiš svoju domovinu, i ćaća tvoj, kako si vidio ovdi na svoje oči, dosta se žrtvuje za svoj hrvatski narod, ali tvoja je prva dužnost da jezik svoga naroda učiš i gojiš povrh svih drugih školskih predmeta. Opazio sam i to, da osim školskih knjiga malo drugih priko ruku privrćeš. Tako ne valja, sinko moj. Ti stupaš

Digitized by Google

u peti razred, šestnaest ti je godina, tebi se hoće, da štogod čitaš, kupi koju dobru knjigu, ja za to ne žalim potrošiti. Ostavi se više ditinjarijâ, stavi se ozbiljno na učenje. Viruj mi, dragane moj, da neima blaga, neima trgovine ni stanja, koje bi moglo uz nauk stati. Tvoja braća težaci, vidio si, kako u polju, kano crvi rade, pa zla godina, nerodica, ili gràd da pane, svi njihovi trudi za ništa; uz ovo moje trgovine, od rana jutra do kasne noći ja sam ti uvik na nogu, uvik za p o s l o m, spuštam se na viru, na trgovinu ovoga, onoga, pa jedna privara ili nesrića — zbogom moji trudi! Ti, kada se u školi izučiš, siguran si da ćeš svuda k o m a d kruha naći, pa gdi ti je čast, koju ćeš imati, poštovanje, koje ćeš uživati, moreš biti na diku i korist svima nami. Uči bolje, opet ti velim, neću da budeš ni izmegju zadnjih ni sridnjih, već izmegju prvih. Ostavi se zle družine, Bogu se priporuči, strah njegov imaj, pa će ti sve u dobro poći. Uz to javljaj mi svakog miseca, kako prolaziš i jeli što potriba. Pozdravi gospodara i gospodaricu, i reci im, da ću ja moju dužnost kao i dosada na *prvi* činiti; maloga Bepa pozdravi, i *šioru* Mandinu. Pišem danas i Don Nikoli, da imade oko nad tobom. I njega mi osobitim štovanjem pozdravi.

Stoj mi zdravo i veselo, dragi sinko, i piši tvom

ljubeznom otcu
Petru.

U MOSTARU, o Mihovilu 1892.

Bokelj iz Risna.

Bokelj.

Bokelj ti je pravi junak. Pogledaj mu oko pod vegjama, koje kao plamen siva, pogledaj mu junačko čelo, pa omiri ga okom priko širokih pleća, ramena, o koje diljku pušku pribaciva, zaviri mu za pripašaj, gdi mu puška mala uz handžar počiva pa vidi ga, pobro, kako priko brdja junačkom nogom stupa, pa ćeš se uvirit, da junaka do Bokelja neima. Za njegovo se junaštvo danas više nečuje nije mu prigode, da ga izkaže, a nevolja opet mu pridošla, te ga oslabila. Dok su naši brodovi na jidra po svitu plovili i dobivali, Boka je bila Misir trgovine i blagostarja. Danas toga više neima. Uz malo trgovine sa blagom Bokelj danas prihvatio se mašklina i zemlje, koja mu se žalibože na onoj goleti slabo izplaćiva. Kao malo kô Bokelj se diči svojim hrvatskim jezikom i svojom narodnom nošnjom. U Risnu osobito uzdrži se još sasvim lipo stari naš kroj, kako se i na gornjoj slici more viditi.

Trgovački ugovor — naša nevolja!

Ja uvik jednu gonim i tučem, da trgovački ugovor s Italijom grgja je zaušnica po Dalmaciju za trgovinu, nego li je zaušnica što su Dalmatinci dali Talijancima pod Visom za njihovo slabo junaštvo. Kada se je u početku mislilo, da neće sva vina, nego ona iz gornje Italije na na našu granicu prilaziti, kada je bilo utvrgjeno, da se talijanska vina samo u bačvam mogu dovažati, a što je najglavnije, kada je bilo odregjeno, da se talijanska vina moraju kušati, kada na naše strane dogju, da Vam rečem svu istinu, gospodine uredniče, i ja sam bio od onih, koji su mislili da neće bit vele zla po naše vino. Danas, uz lukavost talijanske vlade a popustljivost bečke, stvari su se sasvim promienile, danas su se više svakomu otvorile oči, svak vidi, da je taj nesritni ugovor propast naša. U početku bilo je ugovoreno, da polakšice t r g o v a č k o g ugovora neprotežu se na donju Italiju, gdi je baš obilnost vina, bilo je ugovoreno da se more voziti u samim bačvam, ugovoreno j e bilo, da se kuša suhi sok vina talijanskoga, te neodgovara li naravnom soku, da mu se zabrani prodaja na našim stranam. Što učini lukavi Talijanac? On negleda, što je u ugovoru sklopljeno, već gleda svoju korist, šalje amo vino iz svih krajeva donje Italije, iz Pulje, Sicilije, gdi je vina kano mora; pa ne u bačvam, kako je bilo u ugovoru r e č e n o, već u vagonima, koji su učinjeni p o p u t *gustirne*, te more stati u nje više stotina etolitara. Ništa to, da vidimo kakovo je to vino? da ga kušamo? Iz Beča došla na 10 augusta na-

Digitized by Google

redba, da se talijansko vino kuša, došao i alat za to, sve spravno i po naredbi s e se činilo, pa što se doznalo? Da vino iz Italije nije naravno, već napravljeno, primišano žestom i sladorom, s toga povratilo se natrag više od polovice. Na taj način, i ako smo žalili trgovački ugovor nismo se ipak bojali velike štete. To je sve tako bilo utanačeno izmegju Italije i Austrije i pušteno se s početka ugovor vršio, dok se ne čule tužbe iz Italije. Tamo u saboru talijanskomu podigli niki glas proti kušnji njihovog vina, a bečka vlada — stvar nečuvena i nevigjena! — odmah brzojavno dala naredbu po svim carinaram (doganam) da se više ne kuša talijansko vino, već kakovo bilo da bilo, ds prolazi. Ova odluka bečkog ministra došla je kô nož u srce; mene je, virujte mi tako bila uznemirila ova vist, kada sam na večer u čitaonici za nju čuo, da one noći nisam mogao oka zaklopiti. Promišljao sam na nevolju našega težaka, koji neima nego ovu suzu vina, promišljao na vladu, koja misto da nas brani, pušta nas na nemilost tugje države, promišljao na štetu, na nadoknadu, u ljutini i ogorčenju neznam ni ja na što sam mislio. Šteta je velika, **do 300 hiljada** etolitara računa se, da je dosad talijanskoga vina prošlo naše granice. Šteta je velika i svi ju već čutimo. Lanjske godine naše bîlo vino suhim se zlatom plaćalo, do 28 for. etolitar, ove godine 10-12; lanjske godine splitska nova obala puna bačava, ove godine sve prazno; lanjske do ovih doba izminilo se u Splitu više od 50 trgovaca, ove godine moreš ih na pet prstiju zbrojiti; vino je eto već u konobi, lanjske godine bila mu već cina, ove godine nemiče se niko. Ali maknuće se porubači za pitat porez, maknuće se domaćin, da za ženu, dicu, za kuću, za polje što je od potribe nabavi, a ne bude li trgovine, ne bude li cine, odkle novac? — Virujte mi, štioci dragi, da nas zle godine čekaju, budemo li ovako bez ičijeg milosrgja živiti, a pa nije jedna već *dvanaest* godina — jadi naši! — trgovački ugovor traje. Ali virujte i do nas je, do naše velike nehajnosti. Talijanci su prošlih dana poslali svoje ljude u Beč, da obrane korist svoje zemlje, od nas iz Dalmacije ko je išao? njihovi listovi uvik o tomu pišu, a naši kô da nisu za drugo već da se uvik izmegju sebe kolju i pravdaju. Govorilo se lani, kada se ugovor sklapao, da se pošalje molba Kralju u Beč, zar ne bi bilo zgodno baš sada? Zastupnici i vi svi upravitelji ove bidne zemlje, ne dajte da nam narod u nevolju propada, diguite vaš glas do pristolja Njegova Veličanstva, zauzmite se u ovim teškim neprilikam za naš puk, veliko će te dilo rodoljublja učiniti!

Splitski trgovac.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Ston, 10 rujna. — Grožđje do nazad malo dana bilo je prilično lipo i zdravo, ali sada slabo, jer je počelo gnjeti, u obće kod nas biće jedna 1|4 manje neg prošaste godine. Masline neidu zločesto, gdi ih imade. Ribarština srdela ove godine sasvim naopako. Kazaše nam da ide jedan brod talijanskog vina nama u posite, to je užasno za našeg težaka. — Cine u Stonu: govedina klg. nov. 44, bravje 34-36, bubać klg. nov. 30 32 ulje dobre vrsti klg. nov. 38 grožgje crno klg. nov. 7 a bilo nov. 8.

Diklo, 15. — Vitar potrunio masline, ali ih još ostalo po granam. — Jematva počela još na 9 tekućega: bilo kiše od 5, do 12; sriće da nije bilo vitra kao na 4 u nedilju, bilo bi u zao čas po težaka radi opadanja grožđja po zemlji. — Grožđje se prodaje crno po šest novč. kilo, a b lo po sedam: Stolitar masta kupuju ga po *for. pet novč. 10.* — Za sad je ova cina.

Blato (na Korčuli) 20. — Jematva kod nas počela je nedavno. Cina vinu još ništa se nezna, budući da još nema trgovaca. Maslina neima gotovo ništa, počeo crv pa malo će ih i ostati. Litina suha, dažda neima, dapače u selu vode manjka.

Velaluka, 23. — Ovdi se već počelo trgati posli Male Gospe redomice a niki zamastili 2 i 3 dneva prije. Trgalo se grožđje zdrilo, a skorom će, da izmine jematva, ni znaka od kiše, već zaredali sve lipa i vedra vrimena. Mast se kaze dobar, lipe boje i žestok, kako no od trganja po suhu. Još se nije stanovita udarila cina ni mastu, ni mladom vinu, a kako se glas pronosi, bit će slaba prama dobroti i lipoti vina. U obće ovdi malo litošnja jematva primetnula lanjsku; u okolici urodilo i našlo se u beračini litos pono obilatije, nego li lani. Narod se pripada od pustih glasova, što ih o nesritnom ugovoru s Italijom čuje, i jadom se mori sa zle kobi, što ga čeka. Maslina i ribarština izdala sasvim.

Pag, 24. — Ovih dana lipa vrimena, bîlo grožđje prodaje se po nov. 6 do 6 1|2 crno 5. Za vino bîlo do sada nemamo stranjskog trgovca već Gos. Ante Benzia i Dinko Calussi plaćaju od 10 do 10:50 stolitar već malo ima i crna vina. Dolazu nam trgovci Karlobaški dragovoljno ih čekamo na naše konobe. Bog im dao sriću.

Donja Poljica, 24. — Vrimena lipa, topla jamatva da bolje nemore. Ploda malo manje od lani Mast je izvrstan. Biskup u Jesenicam prodao po for. 12 kacu. Postranjsko vodi u Šućurac, jer nije se moglo prodat. Vino pod dropom čeka trgovce, ako ne budu krenuli u Italiju, u zdravlje trgovačkog ugovora.

Starigrad, na 25. Mast Crkovni otišao je na inkanat p. f. 11:70 kaca, a oni javne dobrotvornosti malo bolje vrsti i naše bielo kaca po fiorina. 11.89. — Vino bîlo plaćaju naši trgovci ništo malo po fiorina 12 etolitar a malo ko daje. Ja prikojučer jer bolje vrsti mogao sam prodat 24 etolitra po f. 12 1|4 a danas sam ga dao po f. 12, jednomu od naših ja mislim jednoga krčmara na Riki. — Svak drži tvrdo vino — od crnoga neima cine. Po plasima, to jest na podnevnu stranu otoka ne htidoše dati bîlo po f. 13 a ni po nijednu cinu. — Ovdi jamatva ispasti će jedan šesti dio manje od lanjske jer crv u zadnja ništo se je prikazao u polju. —

Velaluka, 26. — Ove je godine jedna trećina manje vina nego lani ali je vino baš dobre vrsti kako nikada. Mostomir miri do 23 stupnja sladora. Cina vinu jest od 9 1|2 do 10 1|2 po etolitru mast prodava se po 6 1|2 do 7 hektolitar. Vino je malda ne sami Opol, malo crnoga i ništo je bîloga vina, ali još se neznacina. Ulje prodava se po 24 do 26 Baril. premda neima masline ni za lik, a ostalo sve u mistu zdravo. Nova tvornica od parnog mlina, dobro napriduje.

Mravince, na Sv. Jeronima — Jamatvu smo već sigurali. Vrsta vina posve dobra, kakova nije bila imade godina. Litina lanjska. Cine još neima, niki trgovci iz Splita nudjaju fio: 9 barilo. Kada bi se platilo 10 fio. barilo, to jest fio: 15 etolitar siguran sam da bi se moglo kupiti dobra vina.

Split, na Mihovila. — Sunce zapeklo, Bog dao lipa vrimena, jamatva se opрema. Masta je manje nego lani, ali bolja vrst. Cine nisu lanjske, ali opet nisu ni najgore. Niki dio biskupije išlo po 10 i 11 kaca, kapitul prodao po 10 1|2, dobrotvornost 12 fio. Željni smo znati kako će vino proći.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Zajednički poslanici sastadoše se u Pešti. Traži se povišak od 4 milijuna for. za vojničke potribe. — U Českoj lome se koplja o „nagodbu“. U Beču htili bi da se Česi nagode sa Nimcima u Českoj i da im dadu ista prava kao i sebi. Česi toga neće, kao što imadu pravo. More im služiti za usvist i naša nesritna nagodba, po kojom mi Hrvati postali smo pravi robovi Magjarske. — U Beču su mnogi zabrinuti poradi kolere, koja je već prišla priko naših granica te se širi u Galiciji. — U Pešti bilo je ovih dana veliko slavlje Košutu, koji navršiva 90 godina. Poslali su mu pismeni pozdrav su 15 hiljada podpisa u talijanski grad Turin, gdi on, potiran iz domovine, živi. Godine 1849 on je digao magjarski narod proti Austriji, te kašnje činio da se odcipi od nje i po sebi stoji. Hrvatski ban Jelačić te iste godine digao hrvatski narod da spasi Austriju i krunu našega Vladara, i spasio ju. Košutu se sada čini slavje, a naši vojnici kada su lani položili krunu na grob Jelačićev bili su opsovani i kažnjeni. Čudne pravice!

U Italiji. — U Gjenovi dovršilo je Kolumbovo slavlje. Bilo je i naše brodovlje. Da odvrati ljubav, jedan dio talijanskog brodovlja doći će ovih dana našemu u Polu u pohode. — Komora je raspuštena, spremaju se novi izbori za sabor. — Talijanski poslanik Miralja stao je više vrimena u Beču, da nastoji za talijansko vino. Bečka vlada, sazvala je skupštinu, na kojoj će se braniti i naša korist.

U Srbiji. — Iza odstupa Pašićeva sa ministarstva otvorile se velike rane. Računa se da je nestalo iz blagajne više od 6 milijuna dinara (3 mil. for.) I mnogi listovi srpski primali su tajno dobru ruku. Pajo Jovanović, urednik „Srbobrana“ dao je i on svoj list pod kiriju Pašićevu ministarstvu, te je lanjske godine primio za to 31 hiljadu dinara, a mnogi činovnici neplaćeni, vojnici goli, bosi, gladni. — Dok je u ovakovim rukam Srbija, narod propada.

U Nimačkoj. — Kralj bi želio poći do godine u Ameriku na izložbu u Čikago. Odvraćaju ga, jer da bi ga Amerikanci slabo dočekali. — Prošlih dana, kada su bila velika vojnička vižbanja u Berlinu, jašući trkom priko livade, upao mu konj u jamu zaraslu travom. Car se privali, a konj se gjipne i skoči povrh njegove glave. Caru se ništa zla ne dogodi, već što mu peta od čizme pukla. Opet uzjaši i pogje da prigleda vojsku.

U Americi. — Naš zemljak, Nikola Mihanović, konsul u Buonos-Airesu kupio je veliko zemljište, od priko 800 četvornih metara na veoma lipu položaju izmegju tri rike. Na njemu se goji šećer (cukar), kava, duhan, žito, sočivo svakovrsno. Dao je ime toj zemlju: *Kolonija Dalmacija.* Njegova je misao, da tu naseli samo Hrvate iz Dalmacije. Dosad mu je došlo 40 obitelji. Evala mu!

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Kralj je udilio podpore Crkvi u Cisti for. 100, isto tako crkvi na Aržanovu. — Profesuru bogoslovja u Zadru don Petru Španiću podiljen je viteški križ reda Frane Josipa. — U Drnišu biralo se občinsko upraviteljstvo, načelnikom Marko Nakić. — Sa otoka Šolte pošlo je nikoliko odličnijih ljudi u poslanstvo namistniku u Zadar, da nastoji ured ti njihova polja sa Splitskom Občinom.

U Banovini-Hrvatskoj. — Ustanovila se je velika škola za ženske. — Još zagrebački nadbiskup nije imenovan. — Svećenik Hegedić iz Karlovca predložio je na sastanku, da se upravi molba na papu, neka poda Zagrebačkoj crkvi nadbiskupa, ali neka bude Hrvat rodom.

U Splitu.

Nova odluka. — Bečki listovi javljaju da je ministarstvo odredilo, neka se ne kuša talijansko vino kada na našu granicu dodje, već jedino, kada činovnici carinare (dogane) budu imali kakovu sumnju o pokvarenju vina. Bečka vlada hoće da sidne na dva stolca, da ugodi nama i talijancima; ali to nije nemoguće!

O željeznici. — Stigao je prošlih dana inžinir Hans Zhuber, povirenik austrijskih željeznica, da prigleda od Splita do bosanske granice zemljište, kojim bi se imala provesti nova željeznica. Nešto se je dakle započelo. U dobri čas!

Zubar. — Došao je iz Dubrovnika vridni zubar Ivo Stjepović Dabrović. Stati će u Splitu do pod svršetak ovog miseca. Na znanje bolujućim od zubî.

Svašta po malo.

Koliko je naroda u Rusiji? Prostor ruskoga carsta zauzimlje skoro deseti dio ciloga svita, naime 19 milijuna četvornih vrsta. Od toga odpada na europejsku Rusiju 4,241,000, na Poljsku 112.000, na Kavkaz 407.000, na Sibiriju 10,946000, na sridnju Aziju 3,071.000, a na veliku knoževinu Finsku 287.000 četvornih vrsta. Pučanstvo cile Rusije broji do 100 milijuna duša. Odtale pripada na europsku Rusiju 81,725.099, na Poljsku 7.960 000, Kavkaz 7.285.000, Sibiriju 4,149.000, sridnju Aziju, 4,426.000, a na Finsku 2,178.000 duša. Na četvornu vrstu pripada razmirno 10 ljudi; najgušće je pučanstvo u Poljskoj, gdi pripada na četvornu vrstu 71.4, najslabije u Sibiriji sa 0.4 stanovnika. Broj mužkih i ženskih je skoro sasvim jednak. Broj mužkih iznosi 53,943.000, a ženskih 53,880.000 tako, da na 100 ljudi pripada 97 žena. Gradova broji Rusija 1310, a u njima živi 13,864.000 ljudi, poprično dakle 100.000 u jednom; na selima živi 92,167.000 ljudi, a broj sela iznosi 524.000. Od godine 1890. naraslo je pučanstvo za 1,554.000 stanovnika.

Grad Čikago u Americi. — O malo kojem gradu znade se da se je tako brzo napučio kao grad Čikago. Promislite nazad 60 godina nije bilo ni jedne kuće, gusta šuma sve je prikrivala. Tek god. 1834 nikoliko se ljudi naselilo u blizini. Godinu kašnje 1825 selo Čikago brojilo je do 3820 duša, god. 1837 bilo je 17 hiljada i bi proglašen gradom, god. 1853 brojilo je 61 hiljadu, god. 1860 priko 100 hiljada, god. 1870, dakle u samih 10 godina poskočilo na 300 hiljada. U 20 godina, naime god. 1890 bilo je u Čikagu 1 milijun i 260 hiljada, a prošlog miseca nabrojeno je 1 milijun i 500 hiljada duša. U Čikagu imade i naših Hrvata do 6 hiljada, te nazad dva miseca počeli izdavati i svoj list, po imenom „Hrvatska Zora“.

Digitized by Google

Kolera. — Prošlih dana pojavila se je kolera i na zemljištu našeg carstva, naime u Galiciji. Umrlo ih dvaestak. Bečka vlada dala je najstrožije naredbe da se bolestna mista osame i širenje bolesti zapriči. I vlada u Zadru pobrinula se je za izdavanje male knjižice „Pučka Pouka o Koleri" koja zapada samo 15 novč., a more se nabaviti kod svih poglavarstva. Dobro bi bilo, da ju svak imade, u slučaju, Bože učuvaj potribe, da se znade vladati.

Pismo iz Trsta.

28 septembra.

Vršim obećanje, pišem vam dva slova o trgovini našega vina. Netriba da vam napominjem, kako je veliko vino talijansko oslabilo trgovinu našega. Nepristano se izkrcava vino sa brodova i željeznicom vozi za Nimačku i Magjarsku. Što priko Rike što priko Trsta i priko Tirolske granice čuo sam da se je provelo talijanskoga vina do blizu 300 hiljada etolitara. Ovdi u gradu, za reć pravo, talijanskog vina ne troši se vele. Nike krčme kupile su u Talijanaca vina u bačvam po for. 8 do 9 kvintal (sto kila) pa su se pokajale. Jer računajte da se u Trstu plaća *potrošarine* for. 7:20 nov. suviše for. 3 tako zvane *špine*, kada je na toku, a povrh ovoga utanačena carina od for. 5:20 u zlatu. dakle računajte skupa, krčmara zapane vino do for. 24 po etolitru, po koju cinu, kako dobro znate, more se u Dalmaciji i Istriji najizvrstnijega vina kupiti. Ovdi je puno obljubljeno dalmatinsko vino, i ovih dana očekivaju od Splita, Šibenika nikoliko brodova novoga. Jednu valja da priporučite, gospodine uredniče, vašim trgovcima tamo, da budu pošteni u trgovini, da šalju pravo naše vino, jer prošlih dana našlo se je privare u nikih krčmara, i dalo je prigode da vas grad o tomu govori. Ako ikad ove godine red je da naše vino bude čisto i uredno, a uhvam se da hoće, jer su vrimena sasvim ugodila jamatvi. Prošlo je ovih dana nikoliko trgovaca Žudija iz Poljske za Dalmaciju, što su lani tamo kupovali. Nemojte ih odbiti. Uz to Vas, gosp. uredniče, ljubezno pozdravljam Vaš *D.*

Puljiz i Mlikarica na Senjskoj Rici
(smišnica).

Puljiz. *A quanto vendete la lat?*
Mlikarica. Tri mire devet soldin.
Puljiz. *Coza la dice?*
Mlikarica. Ča da imam dice? ima, ima, dvi ćere jednoga sina.
Puljiz. *Questa donna la že mata.*
Mlikarica. Ča vi požnate moga muža Mata? je je, tam je va Pol', dela.
Puljiz. *Ma questa donna non capisse.*
Mlikarica. Piše, piše, *anche* va nedelju šam dobila 5 forinti za palentu.

Nove knjige.

Primili smo na dar:

1. *Dalmacija.* Svezan V. Obiluje mnogobrojnim slikam i zgodnim sadržajem. Priporučamo od svega srca.
2. *Program* nautičke škole u Bakru za g. 1891/92.
3. *Godišnje Izvješće* djevojačke, dječačke i šegrtske škole u Karlovcu za god. 1891/92.
4. *Pisma ratovanja* u Bosni-Hercegovini od Guje Bartulovića.
5. *Album* o slavlju nadbiskupa zadarskog Dr. G. Rajčevića.
6. *Pravilo kršćanskoga života*: drugo popunjeno izdanje. Sabrao Fra Petar Krstitelj Bačić. U lipom je obliku, na finom papiru, urešen slikami, ima 528 strana. U njemu je: nauk kršćanski na dugo raztumačen, razne molitve i pobožnosti. osim „Puta Križa" način kako pobožno slušati Sv. Misu; osim molitava prije i posli izpovidi, prije i posli pričesti; mnogih „Devetnica na čast Majke Božje"; te molitava i devetnica mnogim Svetcim, još i Sedam Pokornih pisama", te kako se služi Sv. Misa te Gospine litanije sve hrvatskim pravopisom, za lašnji i tečniji izgovor; kao što i mnogo pisama: Prisv. Sakramentu, Gospi, Sv. Anti, Paškalu, i t. d. — Vridi svaki iztisak prosto vezan novč. 50, a vezan u inglezki postav raznih bôja, sa pozlatom novč. 60. Nahodi se na prodaju u Samostanu Otaca Franovaca u Sinju, i u Samostanu Franovačkom na Dobrom ovdi u Splitu. Ko iz molitvenika Boga moli toplo priporučamo da nabavi ovaj molitvenik.

Poruke i Odgovori.

Pisniku u Brist. — U tom p'tomom selu rodio se je slavni Milovan, pa se ne čudimo gdi si i ti stao sklanjati pisme po njegovom kalupu. Nego, dragi pobratime, daleko si mi od fra Andrije! Ti skačeš u pismi sa grane na grančicu, sa grančice na hvojicu, što moj dragoviću, nije dopušteno. Tiskaćemo onu narodnu o Kotarcu Nikoli, a s drugima ćemo u koš.

Znancu Poljičancu. — Nisu ti loše ni one dvi, ali nemoj se poholit, znaš, jer nisu baš ni izvrsne. Pozdravi oca.

Dubrovačkomu Hrvatu. — Žao nam je puno, ali su obe mišave. *Majstor.*

Klerici iz Veleluke. — Bi sa svim srcem javili smrt vašeg prijatelja Marina Žuvele, ali „osmrtnice" donašati nije u osnovi našega lista.

J. P. — Lošinj. — Naš glavni suradnik Krstić bio je na litnom opočinku u kneževiji, tek je ovih dana stigao u grad, pridali smo mu Vaše pismo, na koje će odgovoriti.

I. P. — Ješa. — Dok novom godinom ne otvorimo u listu mista za razgovore, nemoremo. Ipak znajte, da poslani vaš razgovor nije ni za ovu ni za drugu godinu, već za koš! *Urednik.*

Mazzalin A. — Drniš. — Morete kako hoćete. Do 15|9 93 zapasti će vas for. 1, bude li kroz ruke povirenika, ako će te ravno na kuću poštom for. 1.20.

Predbrojnicima. — Vrlika. — Ko nije lanjsku podmirio ove godine ne prima lista.

Povireniku. — Preko kod Zadra. — Kako smo vam pisali, obustavili smo list lanjskim dužnicima. Na račun lanjske dali gg. Bakija pop S. (Kali) Marčelić pop Bl. i Mužina Jure po for. 1 a Marčelić Ive nov. 80, drugo ništa nismo primili od tamo. Ponukajte vaše predbrojnike, da plate, jer brojeva nestaje. Mukte list nemoremo davati, troškovi su veliki, a nemarnost naših čitaoca još veća, jedva da izplivamo!

Novi predbrojnici Lj. S. I. — N. U. — Marina D. P. — P. Š. — Trst — O. K. Ž. — Martinišćica. Kv. F. Drvenik; — R. M. — Dicmo; M. A. — K. J. Drniš; L. B. — T. M. — T. E. — T. F. Poštarski ured — Sv. Matej (Istra); K. L. Sutvara O. P. S. — M. P. Ljubuški; M. M. — Ston; — D. J. — Glavice; — Š. M. Trstenik; Ž. M. — Srijane; — I. Ž. Starigrad; M. D. — Pola. Upisali vas i poslali.

N. Z. Novi se predbrojnici primaju u svako vrime. Računa se 10 n. na misec. Do Božića 30 novč.

Podmirili „Pučki List."

KORČULA do konca 1892: Ot. H. Šegnić. Račiš će do konca 1892: Denolo pop J., Botica V., Botica P., Skafo, Matić-Pirak Fr., Borovac P. i Unković N. obojica do 1|3 93. — Šilić I. do 1|8 94. - Kčara: Laus M. i Laus I. p. Marka, obojica do 1|6 92. Separović J., do 1|3 93. Tomić A. Monfrin, do 1|5 94. Laus J., do 1|9 92. Blato, do konca 1892: Petković A i Batistić M. — Smokvica. Tomašić K. do 1|4 93 - Tomašić M. do 1|3 93 — Bafo Fr. do 1|4 93 TISNO do konca 92: Mazzura L. (za 3 kom.) Pelićarić T. — Miš M. — — Calić M. — Obratov M. p. Krste, Filipi J. - M. Meštrov Š. — Čorkalo M. Fantov M. — Ajduk Fr. — Pavlov M. - Bilaš T. - Stržić A. — Crvelin S. — Berina I. Skračić Franić J. (iz Murtera) Mudronja A. (Murter) — Filipi Fr. (iz Betine) Skevin P. (Betine); Zlosela: Dobrović P. — Dobrović M. — Dobrović M. Mićin — Melć St. — Erak J. — Trošić M; Jezera: Jelovčić S. — Milin Ungar T. — Barešin F.

(Ostale u drugom broju)

☛ *Molimo naše častne predbrojnike, da ne otežu izplaćivanjem, jer nas to otezanje stavlja u velike neprilike.*

UPRAVA.

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 21 Listopada 1892 Br. 12.

Pučki list

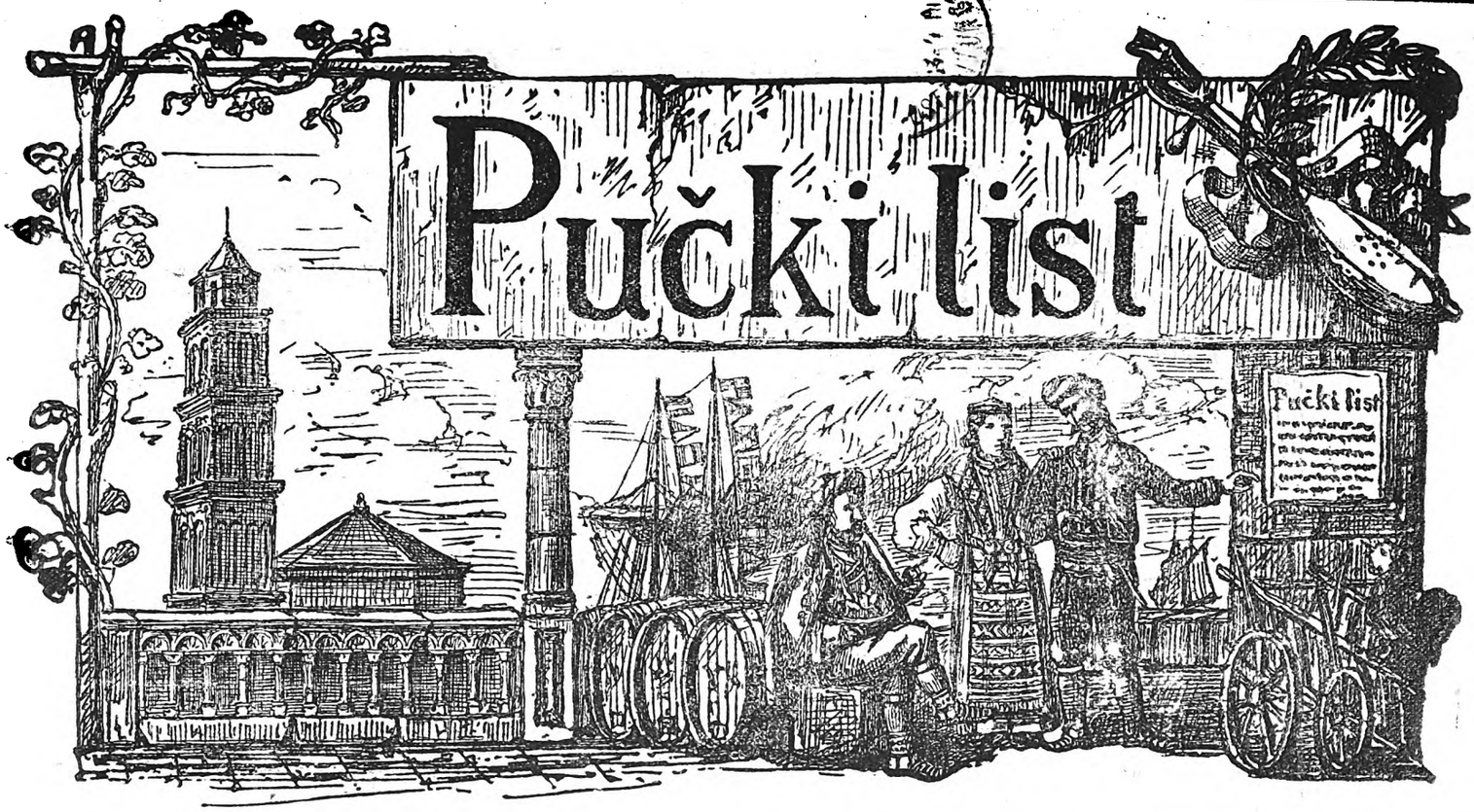

Izlazi *svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo*

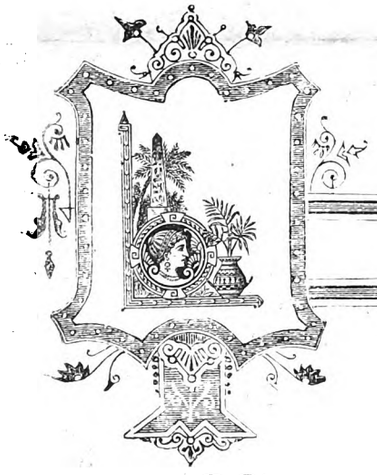

Juraj Kapić

SVOJOJ DRAGOJ

Ne ljubim te za to, dušo,
Što si roda vlastelskoga,
Već ja tebe, draga ljubim
Rad miloće oka tvoga.

Ne ljubim te za to, srce,
Što si lipa i pristala
Kao da si sa nebesâ
Na zemljicu doli pala.

Ja te ljubim jer si krotka
Kao ptica golubica,
Ljubim tebe, jer si svitla
Kao zvizda večernica.

Duša ti je vlaga, mirna,
A lice ti umiljato,
Pa kako te da ne ljubim,
Izabrano moje zlato?

U tihoći našeg stana
Virna ćeš mi biti druga,
Bog će dati, da će od nas
Stat daleko jad i tuga.

Uza te ću, srce moje,
Ja sklanjati pisme nove,
A ti ćeš mi navijati
Zelen-gusle javorove.

Tratit ćemo bile dane
U najlipšem skladu, slogu;
Svoj ćeš porod ti učiti
Vičnomu se molit Bogu.

Potla Boga narod ljubit
Ti ćeš svojoj kazat dici,
I da spas je nam jedini
U hrvatskoj zajednici!!!

Digitized by Google

Nikola Jurišić kod Kiseka.

Dok se Ferdinand i Zapolja borahu za hrvatsku krunu, dotle u našu otačbinu Turci nepristano provaljivahu. S toga podje Nikola Jurišić u Beč da zadobije od Ferdinanda pomoć, koju biše obećao, kad ga Hrvati na Cetinju izabraše svojom slobodnom voljom za kralja. Ali vlada pogazi odma zadanu rič, te misto pomoći odluči, da se učini mir s Turcima, što za nas nije bilo od nikakove koristi, jer za najvećega mira ipak Turci iz okolnih mista prodirahu u našu domovinu. Jurišić morade napokon pristati i sam su još dva Nimca poći u Carigrad, gdi po običaju bijaše zabranjeno i samim poslanicima govoriti nimački, latinski ili kako drugačije, već jedino dozvoljeno bijaše razgovarati se hrvatski. U tolikoj časti isti turski car držao je naš hrvatski jezik. Turski car ne htide pristati na ponude Ferdinandove, te sav razgovor završi Sulejman obećanjem, da će čim prvo pohoditi kralja Ferdinanda i njegova brata cara Karla, koji hoće da bude Sulejmanu jednak, premda zna, da je samo jedan Bog na nebu i da tako isto ne može biti nego jedan car na zemlji. Znali su Hrvati da što Sulejman reče to neporeče, znali su da je njemu misao uništiti Hrvatsku, pa po za njom razoriti nimačko carstvo, osvojiti Rim i tako zadati zadnji udarac kršćanstvu, uvidjali su da je on za to i kadar, jer u to doba Turska bijaše vojskom najbolje uredjena država u Europi. Radi toga na te glase uzdrhta Hrvatska; a za njom drhće sva kršćanska Europa, pomišljajući: što će biti ako padnu Hrvati? Naši pradidovi počeše se oboružavati, da po stoti put liju svoju krv za krst častni i slobodu zlatnu, jer u najstrašnijim i u najzdvojnijim časovima, možemo sladkom utihom reći, da otci naši ne bijahu naučni okaljati imena svoga. „Živi Turcim ne pridajimo se“ bijaše na barjaku hrvatskom uvik napisano. Medjutim dne 25 aprila 1532 digne se Sulejman sa 140,000 ljudi i 120 topova iz Carigrada. Kod Biograda pridruži mu se vojska bosanska i 15,000 tatara, a na 10 augusta dodje glavna vojska do malog i slabo utvrdjenog mista Kiseka. Ferdinand iz nimačkoga carstva zadobi 30 hiljada vojske i namisti se prid Bečom da očekuje navalu Sulejmanovu. Zapovidnik Kiseka Nikola Jurišić upravo se spremaše sa 28 husara i teških konjanika, da podje na pomoć Beču, kad eto bane Ibrahim vezir, podvojvoda sultanov, sa svojom vojskom pod Kisek. Iz okolice sve malo i veliko pobiglo prid Turcima u ovu malu tvrdjavu da se spasi. Tada Jurišić napisa slideći list kralju: „Usudio sam se ovaj slabi grad braniti od silnoga neprijatelja, ne da bi tim mislio, da ću ga spasiti, već samo da niko vrime neprijatelja podržim, dok se kršćanski vladari bolje priprave i veću vojsku sakupe, zato sam se stavio na najveću životnu pogibelj“. Ibrahim vezir razgledav slabe utvrde Kiseka, napisa list Nikoli u kom javi, da su se Sulejmanu pridali mnogi jači gradovi, pa neće ni on valjda biti lud i dobre volje u toj orahovoj lupini poginuti, nego neka prida grada, pa je slobodan izlaz njemu, njegovim junacima i svemu narodu. — Jurišić odgovori, da on grada pridati ne može, jer grad nije njegov, nego je on postavljen unj da ga brani, uz to da imade u njemu dosta po izbor junaka sve samih Hrvata. Zovne za tim starešine obližnj h sela i kaza im što je i kako je, a oni odluče da će braniti Kisek dok bude jednoga. Sve vojske bilo je 10 oklopnika 28 konjanika i 700 jakih seljaka spremnih za oružje.

U to Ibrahim na okolišnim vinogradima razmisti svoje topove i stane grad biti. Tri dana ne umukoše turski topovi zujuć po gradskim zidinam, ali što su oni izrovali to je naša četa na novo učvrstila i popravila. Na koncu trećega dana uvidi Sulejman da se gubi mnogo vrimena, pa naredi veziru, da se kopaju lagumi. Sad je našim junacima bilo odviše težko jer se moradjahu s jedne strane boriti proti navaljujućim neprijateljima, a sdruge strane zapričivati, da im ne podkopaju jamu pod bedemom. Žene i dica zakuhavali su vodu i donašali do vrh bedema a starci i vojnici livali tu vruću vodu na turke, sipali kamenje, zapaljivali slamu, granje, komade drva, ali ni to ne pomaže, jer koliko bi ih poginulo toliko bi ih opet čilih nadošlo; a kako će šaka junaka da odoli silnome broju! Na jednoj strani diže neprijatelj vanjski dio zida u zrak, a priko onog otvora razvaljenog provali rulja u grad. Al još ostajahu nutarnji zidovi, oko kojih Turci podigoše drvene tornjeve, da uzmognu pucati puškama u grad. Jurišićevi vojnici upališe te drvene tornjeve. Neprijatelji zagruvaše opet topovima, iz kojih su bez pristanka vatru sipali. Napokon na dva mista provališe gradske zidine, nahrupiše kroz provaline u grad i već na zidine svoje zastave izvisiše, ali budu opet suzbiti. Tako se je dogodilo i na 20 augusta, kada su se već turske zastave vijale na zidinam gradskim. To je već bio dvanaesti veliki juriš. Na taj dan pisao jadno i tužno pismo Jurišić Ferdinandu, što ga pušta ovako izgibati, a ne šalje mu sakupljenu kršćansku vojsku oko Beča, koja kad bi došla kod Kiseka mogla bi lako svladati umornu tursku vojsku pa završuje „od mojih 700 ljudi pala je polovica, a od praha što smo ga kupili za 390 for. imamo još malo, samo nas još milost božja uzdržava. Bog neka se smiluje mojoj duši“. Ali na sve te glase ne bi odgovora. Nimačka se vojska oko Beča veselila pivajuć i pijuć, a puštala je junačke Hrvate, da kao pravi mučenici Isusovi svoj život dovrše, sladkom nadom da će rad toli prolivene krvi doći vrime, kad ne samo tursko kopito, dali nijedno tudjinsko neće više gaziti hrvatske zemlje. Tek što je Jurišić list odpremio, oglasiše na razvaljenoj zidini turski glasnici: neka prida grad. On im

Digitized by Google

odgovori: „dok sam živ ja ga ne pridajem“. Za po ure dodjoše glasnici i javiše mu da je Sultan bisan na njega, ali da će mu pomoći veliki vezir, ako godišnjim dankom ili na jedanput sa 2000 for. grad odkupi. Jurišić odgovori: grad nije moj, za to ne mogu obećati danka, a dvi hiljade forinti ne imam. Tri puta ga pozivahu i tri puta ih on odbije. Za jedan sat zatrubiše turske trublje na juriš a Ibrahim oglasi veću plaću vojski. Svaki — veli sam turski povistničar — dušom na jeziku vikaše: ili ja neprijateljevu glavu ili on moju. Prislone ljestve uz gradske zidine i kano da nisu ljudi nego zviri bez razbora, srnu na gradske bedeme. Koliko ih se je popelo, toliko ih hrvatska ruka surva pod zidine, ili ih koplje probode, ili ih nož sasiče, ili ih kamenje sgnjavi. Ali se sili odoliti ne može. Oni na bedemima klonjavaju, ginu, nestaje ih, a on izpod bedema ne jenjaše puna dva sata, nego srće naprid. Zavijori se devet turskih barjaka na devet strana bedema kiseških, a turska sila kao rika, koja se priko nasipa prilije, suknu u grad s bedema i za čas eto Turčina, gdi se hvata ulica kiseških.

Oko crkve podigao je bio Jurišić branike i za te branike smistio hiljade žena, dice i staraca. Tamo pohrli ono nikoliko branitelja što živi ostadoše, da do zadnjega uzdaha brane sirotinju. Sada od groznoga straha zajaukaše starci, žene, dica, da je ljudim srdce pucalo, a strašno je bilo čuti. Turci hrleć u Kisek stanu, zapanje se na taj klik i zapanjeni opaze, gdi sa strane hrli proti njima niki čovik na konju. Turci se priplaše, pa jedan priko drugoga skaču sa zidina, a šaka naših sa konjanikom eno ih progoni. Turci rekoše, da ih je razgonio jedan konjanik plamenim mačem sa zidina grada, a Kisečani pripisivahu svoju pobidu sv. Martinu. Iza toga pribroji Jurišić svoje junake, a bilo ih je u sve 300. Praha je nestalo, zidovi su uništeni, a pomoći od nikud, silna vojska još kod Beča plamduje, i ne misli na nevoljne branitelje Kiseka, ni na njihovu domovinu — jadnu Hrvatsku. Težkim i bolnim srdcem odluči pridati se uz uvit, da hiljade hrvatske nejačadi puste slobodne iz tvrdje izići. Na svu sriću nije bio prisiljen da do toga dodje, jer u tri sata po podne dodjoše glasnici i javiše Jurišiću, da Ibrahim želi s njime govoriti. Nikola uvidi, da će biti on i svi njegovi spaseni, stoga primi ponudu i podje u šator Ibrahima vezira, koji ga sjajno dočeka pa mu reče: U ove tri nedilje što smo pod Kisekom ti si nas Jurišiću satro, mi smo slabi i red se je odma vratiti u Carigrad, ti si nam smeo put da ne dodjemo do Beča i ne uništimo te chole Nimce. Prid četiri godine mogoste biti svoji ali ne htidoste, već ginete za drugoga, koji vas na milost i nemilost pridaje nama. Eto za Jajce, taj bedem kršćanstva, vi ga ne htidoste ni u najgroznijim mukama pridati, pa ga dadoste drugomu da vam ga čuva, a on ga u osam dana za dvi tri kese dukata prodade nama. Pa i danas evo se vi Hrvati borite, a oni se smiju, vi će te poginuti za viru kršćansku i svoju bidnu domovinu, a oni će se smijati; a Turčin će opet doći amo, pa da se osveti tebi i tvojim Hrvatim, navaliti će na tu jadnu zemlju i dok bude kamena na kamenu neće Turčin iz Hrvatske. Opametite se dakle i budite svoji i ujedinjeni i slobodni samo nas pustite proći priko vaše zemlje. Nikada, Ibrahime, nikada, reče Nikola, Bog nas doista neće zapustiti. Nek ti bude, odgovori Ibrahim, vi ste Hrvati tvrdokorni u obrani tudjega prava i sriće, samo svoje lako zapuštate. Ti nam pridaj dakle samo na oko Kisek. Ja ću poslat deset Janjičara, a ti ih pusti zaditi na bedeme barjak svetca Muhameda, a vi svi da ste slobodni. Jurišić na to pristade, a veliki vezir dade odma razviti turske barjake. Kad to vidi Sulejman obdari Ibrahima, vojsku pa i samoga Jurišića.

Isti dan kad su se makle vojske Sulejmanove izprid Kiseka, pisa Jurišić kralju: „Za sada ne će Sulejman na Beč navaliti, njemu će biti prva briga poharati sve vaše zemlje, pa će biti zadovoljan i dičiti se, da se niste usudili okušati se š njime na bojnom polju“. Tako je i bilo. Turska vojska bisna što su joj Hrvati zapričili, da ne podavi Nimce grozno haraše po Hrvatskoj. Čopori palikuća letiše livo i desno paleć gradove i sela, crkve i samostane. Do pedeset hiljada roblja odvodio je Sulejman iz kršćanskih zemalja. I ovaj put posta živa poslovica: *kud tursko kopito zagazi, tuda trava ne raste.* Kuda je po Hrvatskoj turska vojska prošla tamo se nije ni slideće godine sijalo. Nimačka vojska, što je stajala pod zidinam grada Beča, a na broju do sto hiljada ljudi, pošto uvidi, da Turčin oslabljen kod Kiseka ne misli udariti na Beč, ne htide poći u potiru za njim, da mu zapriči harati po domovini onih Hrvata, koji sada svojim životom spasiše toliko i toliko tisuća Nimaca od turskoga mača, već se razidje mirno kući, a da od nje nikakve koristi ne bilo. Tako se je na žalost na stotine i stotine puta dogadjalo Hrvatim. Naši otci spasiše od turaka kršćanstvo, a za uzdarje mi danas, njihovi potomci moramo slušat i čitat kako se na nas plaćeničke novine taljanske i nimačke svakim pogrdnim ričima nabacuju. Nezahvalnost je plaća ljudska. Ali nije tako kod Boga, pa On za čigovu je viru naš narod na rike krvi prolio, dati će sjedinjenje, samostalnost, mile nam domovine Hrvatske.

Mladi Hrvat.

Zdravica.

Mila braćo,
Vina amo,
Pa da skupa
Nazdravljamo:
* * *
— Prva čaša
Našem rodu,
Nek mu Višnji
Dá slobodu!
* * *
A Hrvatskoj
Čaša druga,
Nek ju mine
Teška tuga!

Rodoljubim
Čaša treća,
Nek ih vikom
Prati sreća!
* * *
A sad, braćo,
Bliže amo:
Pa da jače
Zakucamo:
* * *
Manje riči
Više čina,
Bit će sritna
Domovina!

R. Katalinić Jeretov.

Digitized by Google

O SUNETU.

Bilo je to jednoga vedroga litnoga jutra. Taman žarko sunašce jedan ostan poizkočilo nad vilin-gore ravnoga Kosova polja, na komu je naš hrabri Miloš kerti junačke ostavio boreć se lavski za milu svoju Srbiju, — kad nasta silna vreva cilim varošom. Varoš leži tik bojnoga Kosova u jednomu zakutku. Broji do 500 dima što turskih, što ciganskih, što katoličkih. Sa svih strana zaokružuju ga golobradi brigovi, a samo u istok, napram Kosovu, vijuga se ne široka prodolina, niz koju žubori živa voda hladnoga vrioca. U varošu sve kuće na buljuku, samo što su katoličke pri jednom oplećku briga, turske pri drugomu, a cigańske na istok, no to sve jedna drugu gotovo veže. Priko sridine varoša nabodi se čaršija su desetak dućana. Tu imaju katolici svoju dosta lipu crkvu i turci svoju džamiju. Obe ove bogomolje side na susidstvu, da bi lasno mogao remeta sa zvonika šapljati s odžom na munari. — Kako god sunce striže vedrim nebeskim svodom, tako cirlik i delendeka varošom reste. Dragi Bože, što no ima biti i na što ono nabliduje? pitam sama sebe. Da je post „ramazan“, nebi se danju ni mušica očutila, jer bi turci spavali, a kad oni priko posta leže, svak tada dušu u se; da je „barjam“, ma ni to nije, jer ovi iza ramazana idje. Što bi dakle to imalo biti? Nevišt sam bio turskim običajim ko tele novim vratim, pa mi hiljadu misli priko glave... Kad nu, evo banu stari Pala da pripali lulu. — „Taman mi se sad hoćeš, poštena moja starino, da mi razvežeš jedan zavezani uzao“ — rekoh starcu.

Otočanka sa zadarskih školja.

— A što je to, po Bogu brate! — reče ozbiljno starac.

— Kakova je ono galama u čaršiji i po turskim sokacim? —

— Ej, mudra glavo, zar to neznaš? Zar u vas po Bosni nije medju turcim ovaki običaj? Danas je, sinkole, sunet u turaka, pa se dica vesele ko naša pokladnim uštipcim, slami badnje večeri i uskrsnim jajim“. —

— Hvala ti, dična starino! Nu ja sam ti božji slipac u pogled turske navike, jer nisam Bošnjak“. —

Ode stari Pala odbijuć gusti dim iz razpaljene lule, a ja ostao na čardaku svoga stana gledajuć i slušajuć, što turska dica rade. Po kućam, po dućanim, po ulicam, po putim i plokatiš prolićaju jedno mimo drugo ko da se o bajame jagme, te se na buljuke izkupljaju kazujuć jedno drugomu svoje novo odilo. Na njima sve novo, sve čisto, sve bogato. Novi fes i kita, nova širitli jačerma pucim nakićena, novi zeleni pâs obavija pusatli pripašaj, nove dimlije svilen-strukom izmrižane. Sve novo ko da je sad pà iz dućana uzeto. Dica se uzpivčila novom odićom, pa se razmeće jedno prid drugim, da je milinje gledati njihovu nevinu prostotu i takmu.

S plavetne nebeske visine žarko se sunce osmihava na malu dičicu ko da im čestita i nazivlje sritan sunet i ko da im se veseli lipomu njihovu ruhu; dočim iz dubrave ptice pivalice kidisale prirodnim svojim vojkanjem.

Dok te sve ovo zanima i snebiva, a tovidiš na srid meraje varoške udegenčena crna ciganina, gdi okaljenom svojom glavom ponosno odmahiva tamo amo, nalik zanosna pisnika, a nepridušno nemilice lupa prokljačom u nezgrapni svoj bubanj. Kleti ciganin razkoračio se oko bubnja mlateć ga i s jedne i druge strane obiručice, da bi se i stare kljusine poplašile od huke i buke. No taki je običaj u turaka pri svakom veselju, da crni ciganin kriči uza svoj smišni bubanj. Izbraženi bi čovik doplatio, kad bi ciganin umukao, jer kroz uši hiljadu žigova, ama arbanas to kabuli čem kraja nema.

Zatim izvedoše momci tovne konje iz njihovih toplih podruma izčešljane, osvitlane i osedlane, da sunečad na njima odjezdi do utanačena mista sunetenju. Osuka se cila povorka male dičice svaki na svomu sedlaniku uza svoje otce i rodbinu mužku (jer ženskice neidju) a prid njima stari odžja u bilu saruku. Što je se na sunetu radilo, to nam mudre knjige kažu, nego kroz vrime suneta i kašnje sve do mraka veselju i gleudi nebi ni kraja ni konca. Tu se piva i puškara, tu se viče i harleče, jer turska omladina po sunetu prima vidljivo obiližje vire i nauka svetca Muhameda. Ovo sam tursko veselje na svoje oči gledao i uši slušao, te neće vam bit žao, gosp. uredniče, da vam evo o tomu pišem.

I. U.

Sa Kosova polja.

Digitized by Google

Parnice.

Parnica ti čemeri dušu, a muze kesu: ništa da će ti u slast: uznemiriš se, obezsaniš, a kadgod i onesvistiš, dok ojadjen i obnevoljen u bolnicu ne zalegneš.

Tko se parbi svako petnaest dana, a po kadkad i češće, trče u punomoćnika i u odvitnika, a k njima čisto nećeš praznih ruku, već polegućen. Koliko li ih je parba s kuće digla? Da mi je tko kazivao, mučno bi mu virovao. Tu oskorice vidio sam, gdi je čovo opremio odvitniku tudja duha i tudja imena, 54 fiorina i 40 novčića za rabotu zeru višu no li je ovaj člančić. Ta je kamata svakako nadmašila onu, gdi je nika žena za fiorin na dan jaje iskala, jer da taj i dobije parbu, koja korist, kad mu je odmah u zametici izila konja trava.

Pa daj traži svidoke, dokaze i protidokaze, uručuj pozive, mrči snopove karte, troši za biljegovke, izazivlji procine i naličja, uz ježero drugih nedoskotica, da će ti jedva svemu i odeblji tobolac doskočiti, i onda, kada bi ti se, recimo srića dobivenoj parnici nasmijala. Izgubiš li, živ se umeo. — Podmiri glavnice, štete, dobitke, punomoćnike, odvitnike, pisare, čauše, pozive, svite, povirenstvo, procine, oblažaje, svidoke, biljegovke, (ala krunice!) nezalegoše ti sve prištednje i trudi. Prodavati je volove, čitave komade zemlje, tko zna, hoćeš li i s tizim biti miran. Što onda? Odbubati će ti i poćustvo i kuću, gdi si se rodio i gdi bi bio na miru umro, da nisi u parbu zaplivao. A u što sve to? — Poradi kletoga nesklada u jednoj gubavoj ostavštini izmed braće ili rodbine, poradi nesporazuma u nikoj pogodbi, poradi pripora kroz prolazak, poradi vode, što ti je susid s glave na se navratio, a kadgod i poradi omanjih rotina i putina: što ti je koršinska kokoš osnic popasla i izprpala, za oživlju rič, za pest, te su ti je uhladili, ili što si ti zadročan koga prožeo, gdi ga sunce ne grije, kad no vas je *crljenko* krčmarev u glavu udario!

Pa za ovo je potribe upropastiti dvi obiteli, zauzimljući i tvoju?

S. DRAGONI.

Zadranka i Konavljanka.

U prošlom broju iznili smo dvi slike, koje prikazivaju Kotarca i Bokelja, danas našim čitaocima iznašamo u slici dvi mlade divojke, jedna sa zadarskih školja, a druga iz Konavala kod Dubrovnika. Mlada školjarka tankovita je u tilu, crnomanjasta u puti, brzovita u nogu, čvrsta u ruku, na svaku je radju sposobna, od rana jutra do kasne noći uvik je za poslom, bilo u kući ili na polju; pa iza kako je čitav dan i mašlinom i motikom izlomila tilo, prid večer kada se domu vraća, je li joj brodom priko mora proći, ona se maša vesela, i vozi ka' prvi muškić. Uzdrži stari hrvatski kroj u nošnji, kiti se narodnim crvenim i modrim bojam. — I *Konavljanka* je pristala ženska glava. Osobiti način njezina odila ne nalazi prilike u nikakovom kraju naše zemlje. Glavu pokreva sa nagibnim ubrusom, koji se bili kao pribili snig. U polju je radišna kano pčela, a more se reći da je i kuća i polje u Konavlim većim dilom spala na ženska ramena. Konavljanin dao se u daleki svit, da tamo svojim trudom koji novčić za svoje stare dane skuca, te i kućne i poljske radje jesu u rukam ženskih. Na glasu su Konavoke poradi njihove čistoće, poradi uljudna, skladna ponašanja.

Konavôka iz dubrovačke okolice.

O UMITNIM GNOJIVIMA.

IV.

Iz svega što je do sad bilo o gnojivima rečeno, proizlazi:

1.) da je za dušik najbolje kupovati čilsku salitru ili sumporo-kiseli amonijak — 2.) od fosfornih gnojiva da je Tomasova taločina za sada razmirno najjeftiniji gnoj, — 3.) za kalij da je kainit najbolji. — Sva druga gnojiva, a osobito ona, koja bivaju od samih fabrikanata pripravljena, pak pod imenom „gnoj za vinograde“, gnoj za voćnjake“, livade itd. prodavana, ne priporučamo našemu težaku da ih kupuje. Svaki razumni težak znati će i sam smišati dušično gnojivo sa fosfornim ili kalijevim, i s toga neka ne plaća ovu jednostavnu radju još jedan put toliko, koliko vridi sam gnoj. Kakvi gnoj pak zahtiva loza, kakvi voćke, žito, livade i druge poljske rastline, da li naime dušični, kalijev oli fosforni gnoj, i koliko od svakoga pojedinoga, kazat ćemo poslije. Prije toga reći nam je, kako i gdi valja umitni gnoj kupovati.

Fabrika i trgovaca umitnih gnojiva imade dan danas već vrlo mnogo, ali jesu li svi ovi pošteni, to je drugo pitanje. Niki od njih reći će ti da u 100 kila njegove šilske solitre imade 20 25 kila čistoga dušika, drugi nudja ti Tomasovu taločinu su 30 po sto fosforne kiseline, a ako ta gnojiva dadeš kakvomu kemičaru da ih

Digitized by Google

iztraži, naći će da u prvoj ne ima nego 10 kila dušika, a u drugoj jedva 15 kila fosforne kiseline. Pak tužiž li onda ovakovu varalicu, izpričavati će se, da je gnoj možda na putu izgubio svoju snagu, ili pak da si ti kriv, jer ćeš ga bit stavio na kakovo vlažno misto.

Mi priporučamo s toga našim težacima neka nabave umitna gnojiva samo kod onakovih trgovaca, koji mu jamče za niku stalnu množinu hraniva, ili pak, što je još sigurnije, da naruče ta gnojiva putem kakovoga poljodilskoga zavoda (n. p. kroz poljodilski zavod u Sv. Mihovilu u Tirolu). U tu svrhu biti će najbolje, da se nikoliko težaka složе, te zajedno naruče potribiti gnoj, jer će ih na taj način doći prenos manje koštati. Kupujuć gnojiva kroz koji poljodilski zavod, ne samo da si sigur da u njima ima upravo ona množina hraniva za koju ti se jamči, već imaš i tu korist, da ćeš bit upućen kako i koliko od pojedinoga gnoja valja da upotribiš za svaku pojedinu biljku, što kod trgovca nikad nećeš doznati.

Tko dakle kupuje umitni gnoj kod koga mu drago i brez jamstva, taj je sam kriv, ako lošu robu skupo plati. Takvi čovik ni nezaslužuje drugo!

K. II—ć.

Vira Siromaštva

(po hvarskom načinu govorenja).

Ovdi činim jednu viru,
A ne pišem ja neviru
Za svo blago sega svita
Ni za plaću ni za mita.

* *
*

Udovica Vicencina
Ima kruka, ima vina
Ima uja za potrbu,
Za začinjat žeje, ribu.

* *
*

Ima vártle, ima dvore,
Ima buške, ima gore,
Ima brave i ovčice
I debele pečenice.

* *
*

Dobro žere, dobro pije
Sadi, targa, žanje, sije.
Ima čele, ima meda
I menduli, smokav' svega.

* *
*

Kokoš' ima tri duzine,
Virujte mi, nije ine,
Svaka ima svoje ime
Jerbo nisu male štime.

* *
*

Jednoj bilka, drugoj bera
Žutokljunka, gara, pera
Pak carnuja ter žumenka
A solinka i rumenka.

* *
*

Rešeta joj jaj' pripuna
Svud po kući raski, vuna.
Istina je da je dužna,
Ma ti ona žena tužna.

* *
*

Svej gotovi nisu novci
Dužni jesu i trgovci.
Pošidenti, kapitani,
Naviganti, artižani.

* *
*

Gargurova udovica
Nije žena potribnica!

Priopćio **Milan Mirković.**

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Podgora, na 26 rujna. Ovde se sjematvalo. Vrime je bilo da se nije moglo bolje želiti, ali se je ulilo puno manje nego lani. Mast od crnoga groždja prodavao se je po 8 i 9 for. etolitar, a biloga 10 i 10 1/2. Vanjskih trgovaca nije bilo. Maslina ima nelošc, samo ne bude li mala cina ulju.

Blato, na 27. — Ove godine vino posve dobre vrsti, kakove se živ čovik ne spominje. Kupaca dosta, opol se prodaje po for. 10 a bilo po for. 15 etolitar. O zeleni govora, dojde li kiša bit će štogod. U puku lipo zdravlje, na dicu pala bolest, ali uz pomoć ličnika nije zla. Masl na posve ništa.

Starigrad, na 3 listopada. Bilo se vino prodaje po for. 12 1/2 do 13. Crno u Delu opol for. 10 etol.

Milna, na 6. — Jematva svršila. U mnoge bačve bura će puhati. Sidi starci nespominju se kukavnije jamatve. Bit i ne bit četvrtina lanjske. Crv, povodanj i krupa sve odnila. Vrst je izvrstna. Kupaca od nikud. — Oravo!

Pag, na 10. — Od gospodina D. Basilisca u me trgovačke kuće Calussi primili smo pismo, kojim na izpravak nikidašnje visti iz Paga javlja nam, da imade u mistu još dosta crnoga vina za prodaju. Prodalo ga se dosad okolo 2500 etol. a to nije nego deseti dio sve letine. Vrst je posve dobra, neka dodju trgovci naći će posve zadovoljni.

Donja Poljica, 12. — Trgovac Šimetin iz Kaštela, koji je lanjske godine amo vino kupio i puno se u njemu zadovoljan našao, pohodio nas je i ove godine. Vrst našega vina posve je plemenita, ali cina je tanka 7 i 7 1/4 po barilu. Dvi tri konobe prodale u Jesenicam, u Postrani opol se prodaje po 12 etolitar. Išlo je nikoliko naših brodova na Senjsku Riku i dobra im trgovina od 14—16 etolitar. Mi se nadamo, da će poskočit cina vinu, jer čujemo da dolazi trgovaca iz vanka. Što se vama čini doli?

NA ODGOVOR: *Primili smo nikoliko pisama iz okolice splitske, a došlo je težaka i na naše uredništvo, da nas pitaju, kako bi se prama cinam vladali! Naša rič nećemo da nikoga obveže, ali evo, ljudi, što će mo vam reći. Prama vrsti vina i uz pogodbu da se čim prije iztoči, kada vam trgovac plaća od 11 do 12 etolitar, mi bi rekli, nije loša cina, ne odbijite trgovca, dajte. Valja zaboraviti lanjsku i pridlanjsku godinu trgovački je ugovor po sridi, Italija i ove godine, pripuna je vinom. Crno vino prodajte, opol morete za kašnje ostaviti. Trgovaca amo dolazi, ali virujte nije navalica. To je naš odgovor i savit, a pak svak nek se vlada po svojem stanju, po svojim potribam, po svojoj pameti.*

UREDNIK.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — U Pešti odaslanici na okupu. Ministar prikazao stanje države, pohvalio se dobrim odnošajima sa drugim državam. Oštar prigovor čuo se je od zastupnika Mladočeha E ma. On se tuži na trojni savez, koji nas Slavene sapinje, na trgovački ugovor, koji nas upropašćuje. Nimcima te riči nisu bile po ćudi. — Stigao je ovih dana u Beč car Nimačke. Čekaju se tamo i nimački oficiri. — Naša braća Slovenci otvorili su prošlih dana u Ljubljani svoje narodno kazalište. Bilo je veliko slavje, na kojem su se spomenuli i nas Hrvata, našega slavnoga biskupa Strossmajera.

U Italiji. — Buntovnici puno se igraju bumbam i dinamitam. U Pisi, u Urbinu uhvaćena su dva, našlo se uzanje ubojita oružja. — Komora se raspustila, novi izbori urečeni za dojdući misec. Proračun nosi manjka 47 milijuna lira. Valjat će stoga umanjit činovnike, povisit poreze. — U Gjenovi bio sastanak katolika, na njemu do 1000 članova.

U Francuskoj. — Javlja se doista, da će se sklopiti ugovor sa Rusijom. Tada Nimci moraju dušu u se. — U gradu Marsilji bila je velika skupština, o kojoj se govorilo proti naoružavanju današnje vojske, a izticao se mir. — U gradu Karmo ušao bis u žene, do dvi tisuće ih se uzbunilo te pošle po gradu pivajuć i kričuć da neće radit po tvornicam, te stale otimati po dućanima dok ih vojska nije suzbila i raztirala.

U Srbiji. Izb ri su na vratima, stranke se u zemlji razpalile, bojat se je krvi. — U selu Kraljevu ubijen je niki Simović rek bi od istog načelnika, poradi mržnje stranke. U istom glavnom gradu Biogradu na javnim ulicam napadaju liberalci i radikalci šakam jedan drugoga. Nesloga naroda upropastit će tu jadnu zemlju.

U Rusiji. — Kada je Stambulov bio primljen od turskog dvora vlada ruska izkazala je svoje negodovanje. Iz Carigrada ovih dana hoće da se izpričaju prid Rusijom, obećajući svoju odanost i ljubav. — Kada je ovih dana Carica išla pohoditi bolestne od kolere, vidi jednu koludricu gdi se sa smrću bori. Ona ganuta uhvati ju rukama i u oba obraza poljubi. Papa je u Rimu za to saznao, radovao se odma sa caricom i blagosov svoj poslao.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Pošlo nikoliko odaslanika iz Šibenika u Beč glavom Kralju da mole za uzpostavljenje okružnog suda. Kralj ih je lipo primio i obećao da će im učiniti po volji. — Sa Šolte dolazi nam tužba, da se župani splitske občine hrdjavo sa težacima podnašaju. — Na ratnoj fregati „Radecki“ pod Zadrom jedan mornar pao s jarbora i odma jadan mrtav ostao. Bio je rodom iz Pirana. — Žandarski vodja Visić u Metkovićim tri hitca je iz puške u se izpalio te nevoljno dospio. — Iz Drniša puno nam hvale valjana majstora Karminatta iz Omiša, koji im je kor u crkvi posve lipo uradio. — D.ru Klaiću na čast spravili su Dubrovački Hrvati svečan sobet.

U Banovini. — Vas je grad Zagreb u velikoj misli poradi kolere, koja mu iz Pešte priti. U gradu se već podižu daščare, spravljaju ličnici, poslužnici, ne dao Bog, a slučaju da bi bila potr ba. — U naknadnom izboru za Djakovo izabran je magj ron Svarcmajer, a u Sisku pravaš Folnegović, čuveni rodoljub i vrstni govornik.

U Bosni Hercegovini. — Proračun za god. 1893, koji se je ovih dana u Pešti prikazao dosta je povoljan. Odredilo se je potrošiti 11 milijuna i 103 hiljade forinta, a to za samu vojsku 1 milijun i pô, za gradjevine 1 m lijun, za financijalnu upravu okolo 4 milijuna, za unutrnju upravu 5 milijuna. Bit će dohodka 11 m lijuna i 161 hiljadu forinta. Za sami duhan uhvatit će vlada okolo 3 milijuna f rinu.

U Splitu.

Mlade Mise. — Ovih dana svetkovale su se dvi mlade mise. Bogoslovci Jakov Fabijanac i Lujo Matošić Splićani prikazali su Bogu za prvi put sveto posvetilište Radujemo se njima i njihovim!

Na privaru. — Čitalo se ovih dana po listovima da je niki trgovac u Rici radio na privaru u trgovini, dobavljao vino iz Grčke te pod imenom talijanskoga i našega slao u trgovinu. U laži su kratke noge, doznalo se, bi mu udarena globa sa više od 100 tisuća forinta. I u našem gradu čujemo da imade niki trgovac, čije ime nećemo za danas izpiti, koji dobavlja vino iz Italije, te buntri ga s našim i kao naše prodaje. To nije pošteno. Mušterije toga vina tužili se, da je vino pokvaren, svačim pomišano. Išla ovih dana komisija i našla zbilja u tom vinu svake gnjusobe i primišanije, škodne zdravlju. Tomu varalici trgovcu imali bi ne samo zaustaviti i proliti vino već udariti mu visoku globu, a do potribe zabraniti mu voditi taj zanat. Trgovački nam je ugovor na vratu, kolera prid očima, priporučamo starijoj vlasti, da na ovo strogo pazi!

Proti bolesti. —. Kažu da se bolest kolera najviše trgovinom prinaša i širi. Iz Pešte, gdi sada kosi, na trgovačkom putu priko Zagreba, Rike, iza ta dva grada Split se nikud prvi nahodi. Naša občina, a na čelu joj zauzetni i neumorni načelnik grada Dr. Bulat stavio se je ozbiljno okolo svakog nastojanja, da bi toj ljutoj bolesti u koliko je moguće, zapričio pristup. Sastavilo se je veliko povirenstvo od 36 uglednih gradjana, koji će čistoću grada nadzirati i svakoj potribi doskočiti. Osim drugih ličnika, za grad je odredjen Dr. Eisenstädter, za Lučac Dr. Klaudij Roić, za Varoš i Manuš Dr. Nikola Tomaseo. U Poljudu već je smišteno 25 postelja sa svim spremam, odredjeno je već misto za spalivanje i kopanje. Ne dao Bog da bude potriba! Uz to: tko se čuva i Bog ga čuva.

Svašta po malo.

Lip lov. — U tunjari P. Vlatkovića u Novigradu ulovili su prošlih dana tunja, u kojemu bilo 180 kila. Dovezli su ga u Zadar na kolim, na kojim je jedva mogao stati. Živ čovik ne spominje se još da se je tako veliki tunj ulovio na našim krajevima.

Digitized by Google

Prokleta igra. — Nika bogata gospogjica, po imenu Armstrung iz Amerike, došla prošlih dana u talijanski grad Nizzu, da tu lituje. Dogje joj napast da igra Prvi dan bila sritna te dobila 100 hiljada franaka (50 hiljada for.) Polakomila se, te će ona i drugi dan karte u ruke. Srića ju ostavi, te tog dana uz onih 100 hiljada dobivenih franaka izgubi i svojih 200 hiljada dolara, (400 hiljada fiorina). Opet se stavila da izgubljeno dobije, te u dva tri dana spasila svojih 200 hiljada dolara. Zaklela se da neće više igrati. Ali jok! Dubina dubinu zove. Opet se povratila na igru, te izgubila sve svoje bogato stanje od 250 hiljada dolara. Tada puška pod vilice i nesritno dospi!

Kolera. — Iz Amburga bolest rek bi priskočila u Peštu, te dok tamo pada i trne se, amo sve to žešće kosi. Nikom trgovcu u Pešti došlo suhih koža iz Amburga. Pošto je došlo iz okuženа mista vlast je bila naredila, da se te kože spale. Prije nego se je to učinilo ukli radnici i poslužnici ukrali iz magazina triestak koža i ponili kući. Oni su prvi uhvatili bolest. Pešta je grad dosta nečist, te se je bojati da bude puno pomora. Dosada ih je 150 obolilo, jedna 60 umrlo. I po drugim gradovim Ugarske bolest uzimlje maha. U Parizu imade još bolesti. I u Marsilji se je pojavila. U Amburgu sasvim malo. Sračunalo se jeda je u Amburgu bilo bolestnih 18 hiljada, od kojih umrlo 8 hiljada i pô. Zmska ledena doba primiče se, uhvajmo se da neće biti zla. Uz to na oprez i u Božje ruke!

Zdrav na srcu!

(šaljiva priča).

Niki vojnički kapetan pripovidaše svojim drugovima kako jedan vojnik njegove kumpanije, po imenu Ivan, može pojisti cilo tele za jedan obrok. Nehtidoše mu virovati pa se šnjim okladiše. Kapetan podje kumpaniji, pozove Ivana, pa mu reče: Ej Ivane! reci mi po duši, bi li ti za obrok pojio tele? Pa zašto nebi gosp. kapetane, odvrati mu Ivan. Dobro dakle, reći će mu kapetan, samo pazi da me za Boga ne osramotiš, jer sam se okladio, a opošteniš li me, dobiti ćeš i ti 5 dukata, a sad ajde i pazi da mi se do sutra na večer nisi ništa živa okusio. Jok valah! gosp. kapetane, mogao bi ja do sutra i crknuti od glada, a ti se ne boj ja ću tele isto pojisti, ja sam, hvala Bogu, zdrav na srcu. Sutra dan kupi se tele, pa da Ivanu ne dodije jisti ga samo pečena, dadoše ga na različite načine pripraviti, polovica ga se izpekla, komad skuhao, komad sfrigao. Dodje večer. Ivana postaviše za posebni stol, a oni svi malo podalje za drugi stol, odkud će ga gledati. Donesoše najprije pečenu polovicu. Ivan ju pojide i dobro zalije; zatim kuhanu četvrtica pa i to tvoj Ivan sve ljudski pročisti, onda dodje i frigano, a kad je već dobar dio pojio zaustavi se, kao da nemože dalje. Netom to Ivanov kapetan opazi, pripade se, a ostali se počeli veseliti kao da su oklad već za sigurno dobili. Ali u taj čas diže se Ivan pastupi prid svog kapetana i pozdravi ga po vojnički, a kapetan će njemu: što je za Boga, Ivane? *Ništa, gosp. kapetane, htio sam te samo zamoliti, da rečeš ovim ovamo neka me više ne muče s ovim komadićima već neka jedan put donesu to tele!* *i—b.*

Trgovina — cine u Splitu.

Na pazaru: Šenica 5—6 for. kvarta; ječam 3.50 do 4, zob 2:20—2:40, kukuruz 4; krumpiri novi 4—5 kil; kupus 7—9; kokoši 1—1.20; pilići 60—90; jaja 20—26 duzina; uglevlje 70—90 vrića; dûge 6—7 konj. — *Na mesarnici*: Govedina 45—60; bravje 28—32; teletina 80 do f. 1; janjetina 32—36. — *Na ribarnici:* Tunjevina 60—80; zubatac 80 do f. 1; trlja 60—70; raža 30; girice 24—30; lignje 50—60; skuše 45—60; cipli 50—70. — *Na trgu zeleni, voća:* Grožđje kaštelansko 12—14 kil; jabuke 16—20; kruške 20—32; šljive 32—40. — *Po konobam*: Vino domaće novo 12—16 litar.

Poruke i Odgovori.

B U. — Studenci. — „Mala Mara“ svigda nam se. Dobro ste počeli onu „Ispod Livna vojska pada“ — upišite ju sva i pošaljite. „Gavran grče“ na mistu je. Živo vam pripovračamo, da nastojite pokupiti narodne pisme po Studencima. U vašem selu ima guslačâ, kako ih na naše zanije nema nigdi u Dalmaciji. Dèd' dakle, dragi prijatelju, ne požalite truda, već nam upišite krasne pučke davorije. Mi smo slušali Studenčanâ, gdi po debo sat pivaju jednu pismu. One nam gledajte ubilježiti, jer obično na odna je pisma ugodna kad je duga i junačka ili kad je kratka sasvim šaljiva. Pozdravite nam Josu Bilića, s kojim se možete lipo posavitovati glede sabiranja pučkih pisama. *Majstor.*

I. B. — Kambelovac. — Pogodili ste i sami da je onaj vaš pokus „hrdjav“. Puno je boteženа, popravit se ne da. Priča je nepristojna, pisma sasvim losa, neimamo srca ni poslat ju *majstoru*. I mi bi želili, da po mogućnosti iz svakoga gaja, to jest iz svakog sela propiva vila za „P. List“, ali kumašine dragi, nisu za svačije ruke gusle javorove!

Vuk izpod Promine. Jok! ne valja, bacili smo u koš.

Pravaš. — Starigrad. — Ako ste nam prijatelj odkrijte nam vaše pravo ime, pa ćemo se gliele onog vašeg „dopiska“ po tananu razmitr. Ovdi je malo mista. *Urednik.*

Alamat N. — Rieka (Dubrovnik). — Izvidite na pošti, tamo je zapelo. Poslali smo opet br. 10, 11.

Cambj Fr. — Trogir. — Vi ste podmirili do 1/5 93 Na čast Vam!

Stipinović M. — Mirce. — Vi do 1/10 92. — Još 30 nov. pa ste mirni do konca godine.

Petrušić A. — Trebinje. — Vi do konca 92.

Manola V. — Mostar. — Vi sve do konca 1893.

Povirenику — Postire. — Poslat ćemo list g. Gospodnetića u Kaliforniju netom primimo dotičnu predbrojbu. Upravitelji lista odredili su na upisivati nikoga za do godine tko prije ne plati.

Novom povirenику. — Nerezine (Krk). — Šaljemo 5 komada br. 10—12. Pozdravlja vas prijatelj.

Novom povirenику. — Prazuice. — Unaprid šaljemo na Vaše ruke. Širiti prosvitu u puku činite najplemenitije dilo rodoljublja. Primit će te i naše pismo. Od srdca pozdravljamo! *Opremač.*

Podmirili „Pučki List“.

Sutivan, do konca 1892. Palavršić V., Smaniatti Stj. župnik, Brajčin pop J., Delinis A., Dragičević M., Lukšić Slavić M., Lukšić D., Radmilović G., Gvozdanović M., Kuljiš L, Ivanović Varelo A., Matijašević P., Grubišić I, Lukšić Marinković P., Lukšić M., Auer P., Manzoni I, Lukšić R. J., Ivanović Š., Jutronić-Živnjić A., Lukšić J., Pivalica B., Jutronić Živnić N., Skelin P., Žitković I., Ilijić J., Ljubetić A., Ivanović A., Ciagal M., Vidović M., Lukšić Carić M., Lukšić V., Ilijić A., Lukšić Kolebić P., Anibalović P., Kirigin P., Barta J., Ilijić I., Markov I., Ljubetić Tičo I., Grubišić J, Dikak J Lukšić Marinković I., Jutronić Kr. J., Jutronić D., Ivanović Vacalo, P. — **Povje**, Vranković Marko (za 12). **Split**, do konca 189 : Vuković I. (2 kom.), Cvitanović L., Cvitanović P., O. Čavkić J., Pavić I., Jadrić B (do 1/5 93), Tadić M., Tulić Fr., Piteša D., Marinović Lj., Ivanišević A. Pavin, O. I. Matutinović, Ivišić J., Marcli P., Družeić I., Kovačić N., Belloni B., Tudor V., Kragic I., Bujas fr. D., Dvornik D., Kukoč I., Škarica L, Protić Vj., Sugić kan. M., Gotovac M. Šimunov, Krstulović J, Naman M., Gotovac M., Roje M., Lovrić F., Muljačić F., Jelavić J., Bandic P., Celić M., Laura Š. Cukrov J., Aglić A., Bakotić A., Gotovac P., Jožefić J., Plazibat J., Tudorić F., Domarki A., Braća Buj, Dragošević G., Schilke A., Ševeljević A., Vrcan A., Mladac I., Marasović I., Perajica P., Dr. I. Pervan, Mrkonjić Š., Šore L., Nagy kap. St., Bakat pop J., Mazzocco M., Aljinović Marić', Ljekarna dalle Feste, Masovčić' D., Krnić' J., Dr. E. Tacconi, Defranceschi I., Gašperović' V., Celić' Š., Matas L., Krstulović' M., Zuliani kan. J., Milić' J., Bonačić' Vj., Morpurgo I., Ot. Poljak P., Samostan Dobri, Matković' I., Dr. J. Čudina, Aljinović' pop T.

(Ostale u drugom broju).

Molimo po treći put najozbiljnije naše pretbrojnike, da ne čekaju zadnjeg časa već na vrime da izvrše svoju dužnost. Novci neka se šilju ravno na uredništvo ili jedino na ruke našega urednika M. Lubina.

UPRAVA.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 4 Studenoga 1892 Br 13

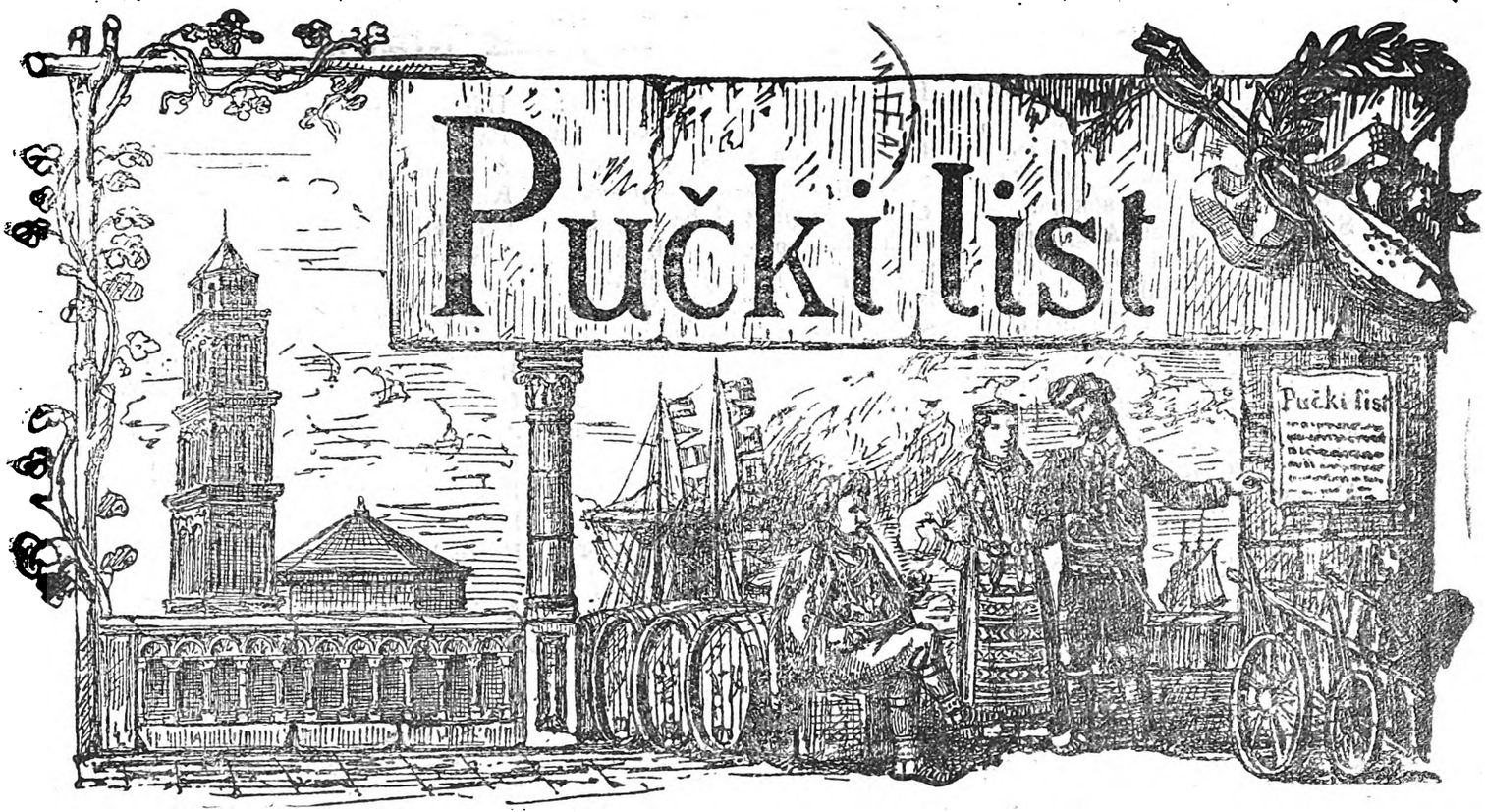

slazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Nova pridbrojba za drugu godinu računa se od1 svibnja do 31 prosinca 1892, a to: za Split nov. 70, vanku Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo

Naši Pokojni.

Nazad dva dana svaki od nas prolio je suzu za svojim pokojnim.

Mrtvihdan, što smo prikjučer svetkovali, ugodan je dan srcu ljudskomu kao malo koji. U dobi današnje iskvarenosti, kada dite hoće da se otme starešinstvu roditelja svoga, kada hoće da mu uzkrati ljubav štovanje, koje ga po Bogu i naravi idje, u dobi kada brat nenavidi brata, kada iskrnji kopa jamu iskrnjemu svomu, u današnjoj dobi izopačenosti, kada novac, korist, tašta slava hoće sve da pogazi, da srca rastruje, da ljubav, poštovanje prikovrati, lipo je i plemenito viditi, kako sveta vira kršćanska zove srca ljudska, da izkažu ljubav prama onim, koji su š njima živili, a kojih nije više.

Iza blagdana Porodjenja i Uskrsnuća Gospodinova, kada nas Crkva k nebu zove, jer tamo je stan duhu našemu, neima lipšega blagdana do blagdana Mrtvogdneva, kada nas Crkva zove k zemlji, da na onoj grudi zemlje promišljamo na budući stan tilu našemu. Ali povrh one grudi zemlje imade ništo što ne gine, što se ne troši kano zemljeni pepel. Jest ljubav, koja ogrijava srce naše, ljubav, koja se ne troši, koja je vikovita, kao što je vikovit onaj, koji ju stvorio i u naše srce postavio.

Onaj sin što prigiba kolina, sklapa ruke i Bogu se moli nad ledenom pločom, koja pokriva kosti njegovih roditelja, vrši dilo najplemenitije, dužnost najsvetiju; ona majka što na grobištu uzdiše i toplim suzam oblije svoje uhvelo lice nad mladom umrlom glavom svoga diteta jest vruća molitva, koja se do neba diže; ona ljubezna sestrica, što za svojim milim brajenom na grobu navije i kroz pismu, suzam orošenu boli mu srca svoga pripiva, jest najveličanstvenija pisma, koju rič nezna izkazati, pero nezna izpisati, već jedino srce, ljubavlju zadojeno, more oćutiti. Vira kršćanske crkve posvetila je tu ljubav, uzdigla je na poštovanje te suze. Blagdan Mrtvogdana naš puk častno svetkuje, svojim pokojnim dužno štovanje izkazuje.

Uzdrži i časti, puče, taj plemeniti običaj, jer dok bude njega bit će i tebe; poštuj mrtve kosti svojih starijih i tebe će poštovati potomci tvoji. Štuj one, koji za te trudiše, koji te na svit dadoše, dobra ti svaka učiniše. Pa kad si poštovao kućni prag, pogledaj i na svoju domovinu, spomeni se onih, koji za nju prigoriše život svoj, poštuj uspomenu, ime njihovo i drži na pameti ove riči našeg slavnog hrvatskog pisnika Petra Preradovića:

Rod bo samo, koji mrtve štuje

Digitized by Google

Marko Kraljević i hajduk Maloš.

Gorom jaši Kraljeviću Marko,
Na šarinu konju od megdana,
Sobom nosi trideset striela,
Sobom nosi dvadeset pušaka,
Sobom vodi hrta i sokola,
Sobom vodi ljubu Angjeliju.
Kad su bili srid gore zelene,
Al je Marko ljubi besidio:
Angjelija, virna ljubo moja,
Evo ima devet godin' dana,
Da si za me ti mlada udana,
Nikad ne čuh da si zapivala,
Nut zapivaj tanko glasovito,
Nek se ore brda i doline!
Ali mu je ljuba besidila:
Gospodaru, Marko Kraljeviću,
Ja ti danas zapivat ne smijem
U gori je Maloš arambaša
Sa svojizih trideset hajduka,
On je mene u majke prosio,
Na pendžere k meni dohodio,
U godini svakoga miseca,
U misecu svake nediljice,
Ja bih za njeg bila pošla mlada,
Al nedala moja stara majka,
Pa kad bi me hajduk ućutio
Iz guste bi gore doletio,
I tebe bi Marko pogubio,
A mene bi na silu ljubio,
Baš na silu ne ra dobru volju!
Ali joj je Marko besidio:
Ne budali ženska strašivice,
Ti se neboj vuka ni hajduka,
Nit hajduka Maloš arambaše,
Dok je moja na ramenu glava
I u moga pritilog šarina,
Dok je moga teškog buzdovana,
O bedrici dok zvekeće ćorda,
Kakve danas u svijetu nema;
I dok mi je trideset strielâ,
Dok je moj h dvadeset pušaka,
I dok su mi hrti i sokoli!
Kad to čuje rodila je kurva,
Ona piva tanko glasovito,
Lipo piva lipše zapopiva,
Da se gora planini odziva,
Od ledine stine poskakuju,
Po nebu se stresaju oblaci,
A po zemlji čude se junaci,
Ovako je mlada pripivala:
Gorom jaši Kraljeviću Marko
Na šarinu konju od megdana,
A sa svojom ljubom Angjelijom,
Sobom nosi do trideset striela,
Sobom nosi dvadeset pušaka,
Sobom vodi hrta i sokola!
To začuo Maloš arambaša
Svojim društvom hladno pijuć vino,
Odmâ pozna da je Angjelija,
Pa je društvu svomu besidio:
Na noge se, draga braćo moja,
Pritegnite na kajiš opanke,
Svoje puške šarke podprašite,
U gori je prva ljuba moj›!
U hajduka pogovora nema,
Svi pripeše na kajiš opanke,
Svoje puške šarke podprašiše,
Skočiše se na noge lagane,
Poletiše niz goru zelenu,
Prid njima je Maloš arambaša.
Kad su došli srid gore zelene,
Al evo ti Marka Kraljevića,
Niz šarina noge obisio.
Kad hajduke šarac opazio,
On zavrišta štogod bolje more,
Poče skakat nebu u visine,
Ositi se Kraljeviću Marko.
Da je ništo šarac opazio,
Pa on gleda i tamo i amo,
Dok hajduke bio opazio.
Odma trže trideset strielâ
I us rili trideset hajduka,
Al nemože Maloša hajduka,
Jer je na njem pancir gvožgje ljuto,
Unj zapali dvadeset pušaka,
Pa kad vidi Kraljeviću Marko,
Da ga puška pogubit nemore
Nit posići brijatkinja ćorda,
On odskoči od konja šarina,
Uhvate se u pleća junačka,
Pa se nose po gori zelenoj,
Nosiše se litnji dan do podne,
Teška im je muka dodijala,
Hajduk bilim pinam zapinio,
A Marko je pola krvavijem.
Viče Marko ljubu Angjeliju,
Angjelija, virna ljubo moja,
Pomozi mi ako sam ti mio!
Muči Angja ne govori ništa.
Vidi Marko da će poginuti
Pak zavapi hrta i sokola,
Al mu hrtče na ramena skače,
A sokol mu pomoć dat nemore.
Opet viče Kraljeviću Marko;
Angjelija, virna ljubo moja,
Jesi l' virna kô si dosad bila,
Nut pomozi meni ili njemu!
Kad to čula žalosna joj majka,
Skočila se na noge lagane,
Pak dotrča k svomu gospodaru,
U gaćâ mu učkur pririzala,
Padoše mu gaće niz kolina.
A kad vidi Marko gospodare
Navirice daće poginuti,
Glavom krenu a zubima škrinu,
Ništo njemu bolja snaga dogje,
Jednom rukom gaće pripinjao,
A drugom se s ajdukom držao,
Udari ga nogom pod kolino,
Pade hajduk u travu zelenu;
A po njemu Marko Kraljeviću.
Kako se je naljutio Marko,
Od ljutine zubima ga zakla.
Teško se je junak oznojio,
Pa on side malo počinuti,
S.de tute na kamen studeni,
Sam je sobom junak govorio:
Bože dragi, na svem tebi hvala,
Odkada sam Musu pogubio,
Ja nevidih žešćega junaka
Do hajduka Maloš arambaše!
Pak povadi brijatkinju ćordu
I hajduku odkiduje glavu,
Pa je baci u travu zelenu.
Kad pogleda gdi ostade ljuba,
Al je nema onde gdi je bila,
On pogleda niz polje široko,
Ali ljuba biži priko polja.
Zatrče se priko gore Marko,
Kako junak od brzine trče,
Sve se nogam u stražnjicu tuče,
Pa on viče iza svega glasa:
Nut počekaj, moja virna ljubo,
Da budeš mi lani ubignula
I česovu zloću učinila,
Danas bih te junak dostignuo;
Kad s' onako virna i ljubezna,
Počekaj me da ti dobrom platim!
Na srid ju je polja dostignuo,
Pa je hvata za bijelu ruku,
I vraća se u goru zelenu
Do svojega pritila šarina,
Pa je baca za se na konjika,
Tri ju puta opasao pasom
A četvrti od sablje kajišom,
Pa on ide dvoru bijelomu,
Kad je doša' prid tananu kulu,
Skide ljubu sa konja šarina,
I vodi je u kulu bijelu,
Te kazuje svojoj staroj majci
Što je njemu ljuba učinila,
Što ću od nje moja stara majko?
Ali mu je majka besidila:
A moj Marko, moje dite drago,
Kad je tako tebi učinila
Što će kučka u dvoru tvojemu?
Kad je Marko majku razumio,
Svu na ljubi robu ovoštio,
Sa dvi strane vatru naložio,
A u sridu ljubu Angjeliju,
Sve je Marko vatru podpiriva'
Dokle se je u lug učinila,
Goreći je mlada govorila:
U svist budi svakoj zaručnici
Koja izda svoga gospodara!

PRIPOSLAO
JOSIP PAVELA.

Digitized by Google

SINJ.

Komu od Bojane do Drave, od Drine do Sinjega mora nije poznat Sinj? Sinj spominje pet miljuna duša a pet miljuna srdacâ kuca za čudotvornom Gospom sinjskom. I trgovac i pobožnik, i rišćanin i turčin znade za Sinj, ne od jučer nego od natrag dvista godina, kad je Gospa Sinjska svojim čudesima zapanjila pet miljuna duša i postala osobitom majkom svih Hrvata. Ali Sinj je bio i prije dvista godina. Još za hrvackih kraljeva, velikaši hrvack i imali su svoje dvorove u Sinju. Sinj je bio grad nepridobitni u ravnoj Cetini, a tvrdi branič protiv Venecije i Turakâ, u čije ruke pao je izdajom Ivana Bilića g. 1534. Sinj je bio Veneciji masni zalogaj, i uvik bi joj se smililo, kad bi se samo sitila: da je Sinj, ključ Splita, u rukam Turakâ. Godine 1685 pokuša, u zao čas, Providur Valerijo, da s hrvackim mišicam otme Turcim dobro utvrgjeni Sinj, al mu loša srića bila, svu vojsku izgubi a sebe jedva spasi, i ako se je iza Hana junački branio kavalir Žanko, protiv deset hiljada Turaka, te mu je i pisma ostavila uspomena, gdi veli:

Ali evo zmije od junaka
Koji mnogo pogubi Turaka,
Harambaša Žanković Nikola,
Imadiše srce od sokola.
. . . . . .
Žestokoga boja nebijaše,
Bez Nikole Žanka harambaše.

Kada se je bojna srića iznevirila Valeriju, slideće godine pogje Providur Kornaro nebi li se njemu nasmijala. Sa sedam hiljada hrabrih krajišnika i s 14 bojnih lumbarada prodre u grad, sasiče u posadi do jednoga Turčina, i tim opere sramotu Valerijevu — a Sinj dopane u ruke Venecije.

Ali, jer je Sinj lip zalogaj za svaku vladu uvik bio, g. 1687 sagje Atlagić paša sa petnajest hiljada vojske pod Sinj, da ga po što po to otme opet Veneciji. Ali, ko zec morao je bižati prid snažnim desnicam Jankovića i Grčić don Ivana, koji mu uz Prolog sasikoše priko dvi hiljade vojnika. Ni s ovim ne svrši se ratovanje. Jankovića ime u ratu za oslobogjenje iztiče se uz Smiljanića na svakome bojištu. On sada krene k Livnu i zapali ga, pak stigne fratrima u Ramu. Fratri u Rami dotle podnili su nečuvenih muka od zuluma turskoga. Jankoviću se to smili, pak ih nagovori, da se sele u Dalmaciju. Oni ga poslušaju, i na broju ih 36, sagju u Sinj iste godine, bolno rastajući se sa svojom pitomom domovinom, u kojoj je Matić Guardijan zapalio crkvu, da ju nebi Turci obezčastili. S fratrima pogje u ravnu Cetinu priko pet hiljada obitelja i tom zgodom bila je napučena Cetina i Zagora pod okriljem čudotvorne Gospe, koju su fratri sa sobom ponili, i čiju su uspomenu ritkom svečanosti proslavili sinjani g. 1887. Kako je bilo narodu i fratrim u Cetini pustoj i i popaljenoj od Turaka, to svak može razumiti, ko je trpio golotinju i golu kost glogjao. Ali nema mira bez boja. Turci kad obaznali, da su fratri pobigli s narodom, slete u Cetinu ko pomamni da ih siku, fratri umaknu u Dugopolje, pak onda u Split, gdi se smiste kod Sustipana u jednu rgjavu kuću. Fratrima omrznu Split, jer ko narodom vlka taj i oblka, vrate se u Sinj 1696. da sa svojim pukom podile poslidnji zalogaj, pak što Bog dade. Jedan se dio smisti u ševaretu kuću kod sv. Frane, dok im se Gospa s boljim ne smiluje, a drugi pogju na Čitluk u kulu bega Sultanovića, koju im, s imanjem bega Strmića, senat bio darovao još g. 1691.

Niti narodu niti fratrima s ovim nije svršilo. Mustaj paša Daltaban sagje g. 1698 s trideset hiljada vojske u Cetinu i juriša na Čitluk, gdi su se fratri bili utvrdili. Puške pucaju a fratri se brane ko lavi, u toj borbi vrci iskra i upali im barutanu. Turci sad provale u kulu, pokolju što im pod nož došlo, a ufate Fra Pavla Vučkovića, koga Daltaban sa sobom odvede u Bagdat. Na Sinj ovoga puta nisu smili udariti, jer su ga branili mladi krajišnici kliški i zagorski. Vučkoviću bilo lipo u sužanjstvu, jer ga Daltaban cinio i štovao radi njegove velike mudrosti. Iz ropstva vrati se 1703 u Sinj, ali Sinj još nije bio ono što je danas, jer Sinj još drće od Turčina i nad glavom će mu prohujiti još jedna bura. Lako Sinju s Turcima, dok mu Gospa majka mila! Taman na Vodokršće 1715 prispije glas Emu Providuru u Sinj, da je Ali veliki vezir navistio rat Veneciji i da vodi sto hiljada vojske. Sve zadrhta, ali naši sokolovi vični ratu i junačtvu, skoknu da se brane i obrane, slete u čas k Hanu i rastraju Tursku stražu iz stražbenica, a pisma megju drugim junacima kaže o Vučkoviću Boži, da:

Kano soko udari na Turke,
Ter junački okrvavi ruke.

I zbilja, šestdeset hiljada vojske svede Serasker bosanski paša priko Prologa na Otok. Otočani zaklone se na otočić na Cetini brojem ih 360 sa fra Stipanom Vučemilovićem, da se brane dok ih snaga ne izdade, al ko će sili odoliti.

Tu se brani malo i veliko,
Ali od njih neuteče niko,
Jer je silna vojska udarila,
Otočane pod mač okrenula.

Posli groznoga ovoga pokolja, vojska turska vrativši se iz Drniša i Vrlike utabori se pod Sinjem. Fratar Vučković s drugim fratrim zakloni Gospu u „Grad“ tamo slegnu junaci brkati i okati uz Balbu Providura, Šunići, Grčići, Grabovci, Tomaševići, Žankovivi, Gulići, Bakovići i drugi, tu su: Dva Lovrića da orla krstaša.

Otac i sin, lipa dika naša,
. . . . . .
Sikuć Turke oba pogiboše

Turci primaknu se 7 Kolovoza gradu i upale mu podvaroš a iz grada posu ih ljuta vatra. Juriš za jurišem ponavlja se sve do 14 i taj dan bio je kobni za Seraskera, al još jadniji

Digitized by Google

mu dan sutrašnji Velika Gospe, kad morao bižati i ostaviti pod Sinjem deset hiljada mrtvih, jer:

Sinjani se Turkom nepridaju,
Već im ruse glave odsicaju,
Osta mrtvih bez broja Turaka
Oko grada najboljih junaka,
. . . . . .
Obrani ga Maria Divica,
Koja no je Sinjska pomoćnica,

i s ovim svrši rat za oslobođenje. Posli ovlikih gorkih muka i jada sagju fratri 1723 iz grada u varoš, tu obnove crkvu 6 putah gorenu, a oko crkve po uzorku sridnjega vika, malo po malo razvijao se je varoš, i Sinj je danas prvi varoš u Dalmaciji. On napriduje brzo, njegove su ulice veličanstvene, tri kite u siveru, a tri u jugu krasni pločnik, koji bi i drugome mistu bio ures. Sinj broji tri hiljade prometnih i radišnih stanovnika. Polje mu je silno puklo na istoku, a Cetina mu umiva sela, jedan do drugoga poredana. Sinj ima svoju prvu u Dalmaciji hrvacku gimnaziju, a nade je, ako se osviste Sinjani, da će brzo i javna biti, jer sve što u Sinju pametna ima, dala je gimnazija, a i jedina je u ovome zagorskom kraju, koju uzdrže naši franjevci, vični druzi naši. Eto brzo ćemo imati i željeznicu, koja će promet oživiti a pazare umnožiti. Sinj, jer je ovaki i ovliki, može zahvaliti svojoj lipoj Gospi, koju mišćani osobito štuju, a svojim čudesima i pomoćn priteže narod sa svih strana svagdano, a osobiti o Velikoj Gospi. Tu moreš sve kipove hrvacke krvi motriti, ali najmiliji, najvitkiji, najizrazitiji, najlipši i najotvoritiji biće ti kip Sinjanina čista kô labud, a divojke mu vitke i mile, ko gorske vile. *P. M.*

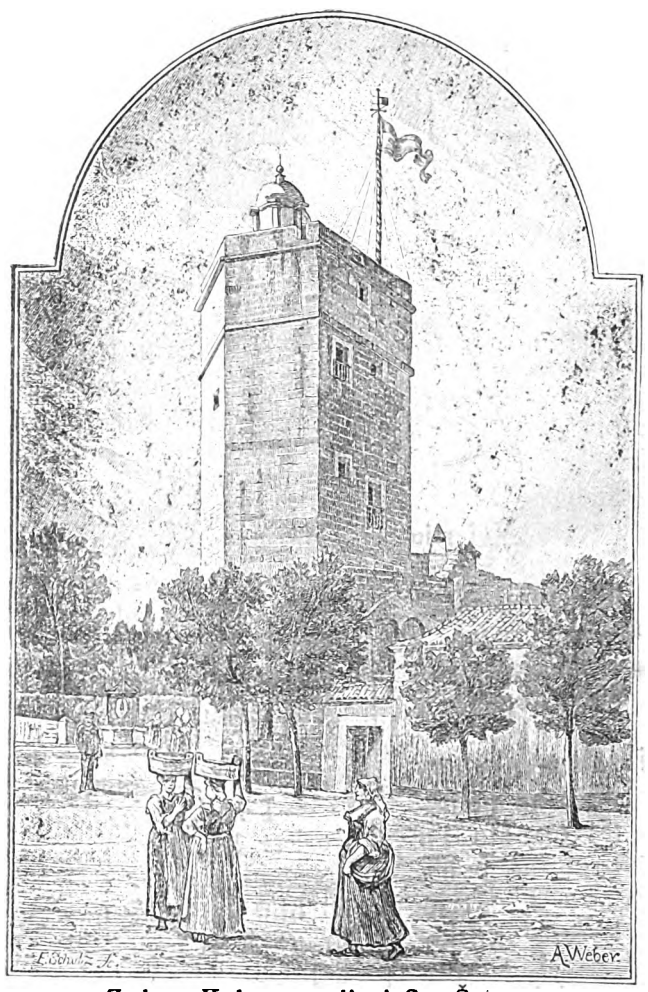

Zadar: Kula na poljani Sv Šimuna.

Hrvatska čopula.

Niza sinje jadransko
Bistro more hrvatsko
Dražesno se vozkala,
Lipa zlatna čopula
Na srebrna vesalca
I svilena jedarca
Razvijenom hrvatskom
Dičnom našom zastavom.
Na jarboru ka' plamen
Vijugaše lip znamen,
Po kojem se znadiše
Da u lagji ploviše
Tri ljubezne kraljice
Tri rogjene sestrice,
U ljubavi vesele
Pivajući molile:
Bože združi i sjedini
Našu drogu domovinu
Dalmaciju, Slavoniju
U hrvatsku kraljevinu!

Iz Sulina u Rumunjskoj 16 Oktobra 1892. A. SLAVIĆ.

Neznaš šteditи!

Nije sve ni do kamatnikâ, proti kojima sam pisao u broju 10om ovog lista, već je i do tebe, puče, da kukavno živeš — neznaš šteditи! Ostala je rič od nikog starodavnog mudraca, koji je govorio, da kolikogod hoće se pameti za steći, toliko hoće se za znati stečevinu čuvati. Jesu trgovci kamatnici po našim zagorskim varošicam ljute krvopije, ali kriv je i težak, koji mu slipo, ludo u žvale pada. Naš Zagorac pokupio kukuruz, šenicu, ječam u vriće sasuo, nosi u varoš na pazar da uhvati koji novac, te da od toga donese u kuću što je od potribe za crnu zimu. Ej, pa dobro! mislite li vi, da u njega imade reda, razmišljanja i proračunanja u toj svojoj kupovini? Čim uhvati novac ne misli odmah na kuću, na dugu godinu, dok po drugi put zemlja svoj plod dade, već najprije na se i na svoj neumireni želudac. Eno ga odma vrcem u krčmu! Tu svake milosti božje prid njim, jide i zalije do grla. Naprti puna konja svakojaka jića: pirniča, bakalara, ulja, vina, rakije, slanog mesa; uz to da u kući ne bude prazno, štogod i posudja, te alata za polje za kuću; suviše da čeljad ne bude gola i postave i sukna, svakojakog odila i obuće. Je li mu doteklo? Ah jok! Hoće li se on sustegnut i promislit koliko mu je potrošiti? Jok! — Valja izaći sa svitom, neću da moja kuća bude zadnja u selu, dica moja neka su najbolje obuvena, odivena, — ovako on prom šlja u sebi. — Polako kumašine, a što kaže tvoja već izpražnjena kesa? — Ne hudi, veli on sam sobom, imade tko će dat. Pa eto ga u dućan, pozdravlja trgovca kamatnika, klanja mu se do zemlje, pita za zdravlje, hoće da njegovu ljubav steče. Trgovac odma razumi, milo mu odpozdravlja, rastvara mu srce i pita ga što želi. Daje mu što hoće i piše dug na knjigu. Težak koliko da si mu darovao, uzimlje i nosi kući, a ne promišlja da će mu sve ovo gorko izaći na grlo. A štedi li pak kod kuće? O čemu govoriš, brate! On, on; kakav u gradu takav kod kuće, dok teče da doteče, pa se lipo obistini ona: do Božića, Kraljeviću Marko, po Božiću, jaoh meni moja mila majko! — Jesi i ti čudan, Krstiću, uvik kidišeš na jadnog težaka, što bi htio, da bude gladan, žedan, gô, bos?

Digitized by Google

— Bog učuvao, da sam ikad ja to i pomislio, ja bih dapače želio kao i onaj kralj francuski, koji je govorio da bi blažen bio kad bi mogao viditi težaka da svakog blagdana more kokoš u loncu svariti. — Nego ruku na prsi i recimo istinu: naš je težak silan arčalija, pa odtud mu sve nevolje duga, kamate. Nije to samo u Zagorju, već i u našem primorju. Pa što govorim u primorju, u istom našem gradu Splitu. Zadjite od blagdana, molim vas, kroz nike ulice, povirite u nike krčme: sve puno kô čaša. A znate tko? Ponajviše težak, pije vino. A znate u kojem zemanu? Evo baš sada kad mu je konoba puna vina. U krčmi je od dvi ure popodne do prid mrak, jide, pije, puši karta se; a kada vince ugrije lišce počmu pravdanja, karanja, bogopsovanja, pa više od jednog puta dodju prsti prid oči. Ma neka nije svega toga, kad si dvi tri ure jio, pio, dodje red da platiš. Malo više, malo manje, ficrin jedva zaleže. Udji sada malo u se i promisli: kroz nedilju iz-trudio si se u polju, sedmi dan hoćeš kadikad da se pogostiš, onim fiorinom moreš uzeti u gradu i mesa i kruha, vina imaš u svojoj konobi, pa u miru, pokoju, u kraljestvu svoje kuće, kad hoćeš, pogosti se i svetkuj dan svečani, blagosovomti. Jesi li ušao jedan put u krčmu i privikao se tim pijankam, eto te svu godinu, a godina je puna blagdana i svetaca. Kad nestane u džepu, to se razumi, hajde se u kamatnika duži, hajde na banku i zalaži ženino zlato. Ništa to opet da težak zalazi u krčmu, ali kada splitskog težaka vidiš u kafani, gdi virgjinku puši, limonadam, punćim želudac draži i tudje pokvareno pivo (biru) u se salije, a svoje lipe rumenike imade u konobi, duša ti se u srid prsiju smuti. Na ovo ću se ja žešće drugi put navratiti, a danas ću ti reći ovu, puče, pa bilo ti drago ili ne drago: *neznaš živiti, jer neznaš štediti.* Dokle god bude nereda u tvome načinu življenja, dotle će te uvik kamatnici guliti. Uzvisti se i primi za dobro što ti govori tvoj

Frano Krstić.

ZADAR.

Kad si obašao Kotor, Dubrovnik, Split, Šibenik zadnji po redu dolazi grad Zadar. Po dnu našeg krševitog Velebita razvela se golema ravnina ugojna polja čak doli do sinjega mora. To je zadarska okolica — Kotari. Na valu mora podigao se bili grad Zadar, te se poput labuda nad morem koči. — Odavna grad Zadar slovi. U niko vrime spadao je pod Carigrad, pak pod Mletke, koji ga god. 1202 razoriše, uz to više stotina godina bijaše u rukam naših hrvatskih vladara, opet spade pod Mletke, a kad ovi propadoše, zauzeše ga Francuzi, dok god. 1813 opet se ne povrati pod krunu svog pravog vladara. — Danas je Zadar glavni grad sve Dalmacije. U njemu je glavar sve pokrajine, kraljevski namistnik, a uzanj sve vrhovne vlasti, koje upravljaju našem pokrajinom. Grad broji do 10 tisuća duša, većinom katolika. Nije grad od velike trgovine, jer ga more rastavlja od otoka, a iza ledja okolica mu gladna, mršava, neobradjena. — Zadarski težak od vlastele ništa ne čuje, ne nauči, stoga je zapušćen, nevoljan. A pa i nerazume se, vlastelin hoće da bude Talijanac, talijanski govori, a težak nezna nego hrvatski. — Na glasu su u Zadru tvornice Rožolija, koje nabavljaju višnje iz bližnih Poljica. Imade i lipih zgrada u Zadru. Grad je zagajen naokolo, osobito prama iztoku. To je najlipša strana grada. Tu se nahodi i stara kulina, a okolo nje kaldrma su pet zdenaca, odakle Zadarani nose vodu — kako nam i današnje naše slike prikazuju.

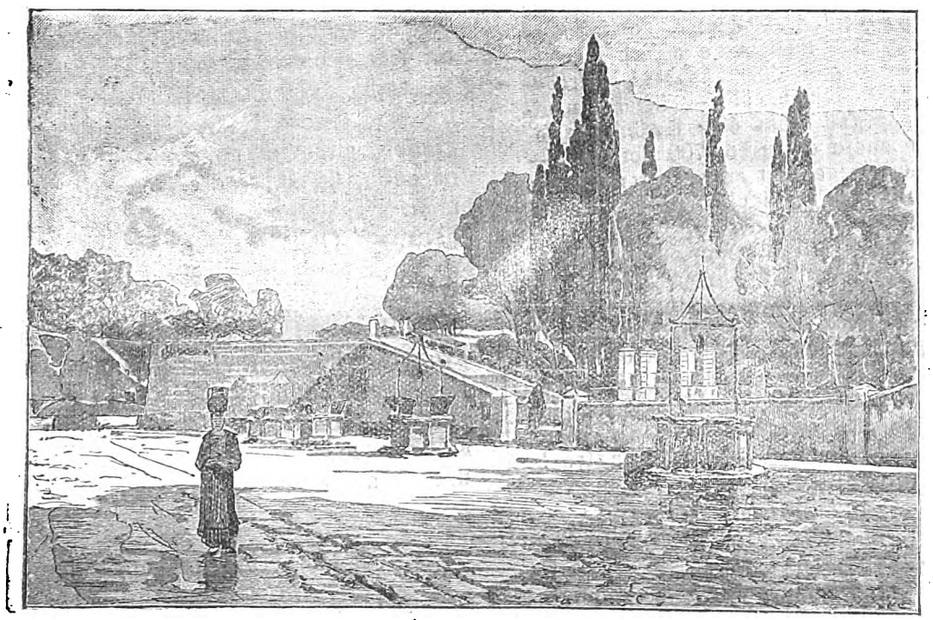

Zadar: Pet zdenaca.

NOVI NOVCI.

IV.

4. Novčana vridnota ili valuta.

Kako smo rekli dandanas kuje se novac u svim prosvitljenim državam od zlata ili od srebra. Nu to nije u svim državam jednako, jerbo nike države kuju novac od zlata, nike od srebra, a nike i od zlata i od srebra. *Kada država zakonom odredi od koje će se dragocine kovine kovoti novac, onda se kaže, da je država ustanovila novčanu* **vridnotu ili valutu.** Kada država odredi, da se novac imade kovati samo od jedne dragocine kovine, onda je to *jednovrstna vridnota*: ako odredi da se novac imade kovat od samoga zlata, onda je to *zlatna vridnota*, ako li od samoga srebra onda je to *srebrena vridnota.* Ako pak država odredi da se novac imade kovati od obedvi dragocine kovine, i od zlata i od srebra, onda se to zove *dvovrstna vridnota.* Kada jedna država imade dvovrstnu vridnotu, to jest kada kuje novce od zlata i od srebra, onda valja da ustanovi razmirje, koje stoji izmedju zlata i srebra, da utanači koliko je puta zlato skuplje od srebra. Austro-ugarska monarkija imala je od godine 1857 srebrenu vridnotu, to će reći kovala je novce samo od srebra; nu od god. 1870 počela je kovati komade zlatnoga novca (zlatnjake) od

Digitized by Google

8 for. ili 20 franakâ i od 4 for. ili 10 franaka, tako da nije u nas više bila čista srebrena vridnota, već na niki način dvovrstna. Ali što je još gore u nas je u istinu srebrenoga novca malo (zlatnoga pogotovo da je malo!), nego je najviše novca papirnatog ili od karte. — Ove godine smilila se napokon država, da stavi malo više reda u novcu, pak je odredila da se odsele imade kovati zlatni novac, to jest uvela je zlatnu vridnotu. Hoće li nam to pomoći vrime će pokazati. I. B—ć.

Izgled pravog poštenja.

U jednom mistu umre niki dućandžija. Ostavi za sobom dva nejaka sina i ženu nosećn. Udovica sa svojim sirotam mogla kako tako živnkati, da je bilo osigurati što je pokojnik imao, sve na dugu za vino, kruh i ostalo. Ali kako da se to učini, kada on nepismen nebijaše ništa bistro zabiližio? — Župnik se za to zauzme, te prve nedilje s oltara reče puku: — Ja sam štitnik udovicâ i sirotâ, priporučujem vam dakle da pokažete svoje milostivo srce a i svoje poštenje prama jadnoj udovici; svaki dužnik neka sam ide sravniti i izpovìditi dug, što ga ima snjezinim pokojnim mužem, da ne bude jadnica usilovana zatvoriti dućan i ne umre od glada sa svojom sirotčadi. — Župnik se takodjer pobrine da se u udovičinoj kući nadje dobrih i poštenih osoba, da čuju očitovanja dužnikâ, te bi, uztrebuje li, mogli svidočiti što bijahu čuli. — Osmi dan miseca u večer ove pouzdane osobe čuše i zabiližiše očitovanja dužnikâ u iznosu od priko 700 forinta. — Ovo je takav čin, koji je na čast onomu siromašnomu puku, i pokazuje koliko su oni župljani cinili i štovali riči svoga župnika.

Naš slavni Nikola Tomaseo pripovida ovi istiniti dogadjaj, iz kojeg se očito vidi koliko je koristno da se uzdrži i sve to većma poveća u puku ugled i štovanje prama virì i prama svećenicima, koji srčeno ljube narod iz kojeg su nikli i na svako ga dobro napućuju, te Bog dao, da sa povrate ona blažena i srićna vrimena, kad je cvalo pravo poštenje, da je dosta bilo samo rič dati da bez ijednog straha poviriš *na dobru viru* kojemudrago novce, svaku i najdragocinjeniju stvar!

Iz Sutivana na Braču $^{15}/_{10}$ 1892.

Priobćio B.

Mrtvih dan.

Cije srce da nedirne večernji cvil zvonâ dneva 1 Studenoga? Tu noć jedva da svako oko mirno prispava, a nemoguće je da komu vrile suze ne briznu niz rumeno lice. — Dan osvanuo kakav Bog htio, to zvona nadovezala svoju tužaljku, a na taj turobni glas zvonâ povrvilo malo i veliko. Tu vidiš sidih staraca i starica, mladih ljudi i žena, strukatih momaka i čednih divojaka, nevine i nejake dičice. Svi ko jedno nose u jednoj ruci blide voštanice, a u drugoj sitne i okrupne kruničice (očenaše), te svojim turobnim krokom, bi reć da nagagjaju vrime, žalobnom glasu zvonâ. Ta sitna kita uputila se otisnim puteljkom koji vodi k maloj crkvici na obližnjem brižuljku, okolo koje izpričalo se nikoliko stolitnih rastova, pa ti se čini, da i njih nikakova tuga spopala. — Sad na stranu ovu vidljivu klapnju, pa evo me moj dragi puče, da ti u kratko — jer tebi je tako najdraže — pripovidim, kako je i kada je u katoličkoj crkvi nastao običaj svetkovati spomen-dan mrtvim.

Istina, sveta mater crkva od svog začetka svakdano se je sićala, a i dandanas svegjer se sića u s. Posvetilištu i u drugim molitvama naše priminule braće, nu tomu ne bilo u najstarije doba odregjena osobitog dana. Da ga pak imamo dandanas, valja pripisat ovom istinitomu povistnom zgogjaju. U petnestom viku nenaznačena dana ni godine, a to nam pripovida s. Pier Damiani u životopisu glasovitog i svetog muža apata Odilona, vraćaše se niki franceski redovnik reda s. Benedikta iz istočnih strana u svoju domovinu. Rad kršnoga na moru vrimena, brod u komu putovaše spomenuti fratar morade pristati kraj jednog otočića i tu se više vrimena zadržati. Tom prigodom, namiri se na nikog svetog pustinjaka, koji na tom otočiću pokoru činjaše. U poduljem duhovnom razgovoru, taj sveti pustinjak poviri putnjućem frataru svoje vrhunaravno vigjenje i zamoli ga, da ga virno izkaže kada se vrati u svoj manastir svojemu starešini Opatu Odilonu. To vigjenje odnašalo se na svete trpeće duše u Čistilištu, i na njihovo pravedno tužakanje na svoju živuću braću, što ih se slabo u molitvama sićaju. — Došavši taj fratar u svoj manastir, sve virno izkaza svomu starešini svetom mužu opatu Odilonu. Odilon uvidivši, da je stvar virojatna, na temelju iste, razasla po svim manastirima njemu podložnim naredbu, da svi redovnici odsle posvete drugi dan miseca Studenoga u korist trpećih duša u Čistilištu — Ova lipa i Bogu mila zamisao iz pomenutih manastira, tog ogništa svitske i crkvene naobrazbe, brzo se raširi dugo i široko, te ss. Otci Pape taj isti dan i tu istu pobožnost domalo svojom vrhovnom vlašću raširе po svemu okolišu zemaljskom. — Ovo, moj dragi puče, izvadih iz starodavnih knjiga, tom namirom, da se često sićaš i spominješ tvojih pokojnih, jer kakvom mirom mirit budeš, onakom će ti se odvratiti.

O. Kl. B.

|O litini i trgovini.

primamo slideće visti:

Sviniśće, 16 listopada. — Jamatva po lipu sredjena. Našlo se obilato, neka Bog blagosovi. Opoli (ruso) dobri, jači od lanjski. Trgovci dolaze, kušaju i begenaju ga, ali se još kroz cinu nemogu pogoditi. Imade ga za prodaju do 3000 hetolitara, neračunajuć crno vino. Da nije nesretne klauzole, eto težaku blaga božjega!

Novi kod Trogira, na 22. — Današnjim danom svršila ovdi jamatva najlipšim vrimenom. Rod obilat: priko tretine više od lanjske. Vrst vina izvrstna. Vanjski kupaca od nikud. Prodalo se domaćim trgovcima što u groždju, a što u mastu 5—6 hiljada etolitara, na razlog od fior. 8 po etolitru masta. Danas došlo nekoliko Ličana. Maslina slabo. Jedva na domaću začimbu.

Šućurac, na 25. — Jamatva u obće dobra, bolja od lanjske. Vino izvrstno, kakovo se odavna ne pamti. Trgovina još se nemiče. Nudja se cina od for. 9 po barilu, svit se nada boljemu prama vrsti vina. (Na 17 Nikoli Aranzinu u ponoći srušio se pokrov. Muž i žena, starci od priko 80 godina koji su unutra spavali, počudu božjemu, ostaše neozledjeni).

Kuna, na 26. — Vina manje nego lani. Cina slaba, trgovaca izvanka nevidi se. Bîlom vinu cina for. 13:50, opolu for. 9:15, crnomu 8:50. Rakija se peče, cine neima. Masline dobro izgledaju, jesenski dani lipi. Dok pada cina vinu meso se u nas prodaje skupo kô u Parizu: volovina po 56 novč. kilo, a bravje 36.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Danas se otvara carevinsko viće u Beču. — U Pešti dovršila su vićanja odaslanstva. Ovog puta čast zastupnicim češkim Eimu, Masariku i Hrvatu Spinčiću. Oni su digli oštro svoj glas i vapili u vlade, da prid Nimcima i Magjarima dade se pravica i nami Slavenima, koji smo veći po broju i po zaslugam za našu krunu. Puno je bilo govora o Bosni Hrcegovini, o kojoj zastupnik Spinčić lipo je rekao, da bi se ta naša zemlja imala pripojiti svojim posestrimam Dalmaciji, Hrvatskoj, Slavoniji. — Tužio se suviše Spinčić da se u našoj mornarici daju častnija mista Nimcim i Magjarma, a zapostavljaju Hrvati.

U Italiji. — Izbori za viće na vratima. Ministri obigravaju na sve krajeve. U Italiji je običaj, da zastupnici i ministri prije izbora izadju prid narod, koji ga bira i kaže mu svoju misao. — Okolo grada Kaljari prošlih dana prolomila se silna oluja sa velikim potopom. Porušeno je 300 kuća, okolo 70 čeljadi zaglavilo na mistu a druga šteta nemore se prociniti.

U Francuskoj. — Radničko pitanje daje uvik ljutu brigu Francuskoj. Gospodari puno steže, radnici puno zapredaju. Odtud uvik nemir, buna. Sada se je u viću ustanovio zakon, po kojemu će se stvar bolje izravnat. Po nikidašnjem govorenju u viću spomenula se je i godidina 1870 u kojoj se je potrošilo za rat s Prusijom 15 miljardi i 368 milijuna franaka.

U Rusiji. — Lažni su glasovi da su cara kušali ubiti. — On je bio ovih dana u mistu Češistokov, gdi se je odkrio spomenik njegovom pokojnom otcu Alesandru. — Veliki snig već je pao po gornjoj strani Rusije, da je zaustavljeno putovanje željeznicom.

U Grčkoj. — Tamo se ništo ćoravo piše. Grčka se ljuto ujila sa Rumunjskom, koja je naredila svom poslaniku da se odma odili od Grčke. I u glavnom gradu Ateni nepristani se nemiri dogadjaju.

U Srbiji. — Borba radikalaca i liberalaca sve to žešća. Nezna se tko će pobidu slavit. Lako je dok se po listovim kolju, ali čuju se i puške — nije glava na ramenim sigurna. Jedan općinski pandur pucao je iz revolvera na bivšeg pridsidnika Pašića, ali ga sricom nije pogodio. — Grof Injatiev poslao je pismo u Biograd, po kojemu bi on želio da Srbija zauzme Bosnu i Hrcegovinu.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Njegovo Veličanstvo naš milostivi Kralj udilio je crkvi u Gatim for. 100 za ponapravu otara. — Gradski pomoćnik u Zadru Don Frkulan Gjampieri imenovan je stolnim kanonikom Sv. Stošije. — Naknadni izbori za kotar Knin, Drniš, Vrliku na misto D.ra Bakotića, koji se odrekao, bit će na 16 prosinca a za Hvar Starigrad na misto D.ra Spalatina biti će na 17 istoga. — Javljaju nam iz Paga da je, hvala Bogu, gotovo pristala tamo pošasna bolest. Računa se da je od ospica (patula) umrlo do 40 osoba, a od skrleta priko 100. — S otoka Brača, iz Dubrovačke okolice narod nepristano seli za Ameriku. — Umrao je u Imotskom dični starina A. Jerković. — Prošao je ovih dana iz Rima slavni naš starina pisnik fra Grgo Martić. Svratio se je u desnog prijatelja Tome Didolića u Selca na Braču, pa će u Bosnu svojoj kući.

U Banovini. — Govor je da će ban Khuen bit pozvan za ministra u Peštu. — Prošlih dana gostovao je glasoviti slikar Bukovac iz Dubrovnika na dvoru našeg hrvatskog biskupa Strossmajera, koji ga je u početku u nauku pripomagao. Haran Bukovac naslikao je biskupa, a velikodušni biskup naredio je u slikara sliku od pet hiljada forinta, koju će postavit u Zagreb na dar svome narodu. — Cuveni naši propovidaoci Miškov i Vlahović, redovnici Sv. Dominika pozvani su i ove godine od biskupa Strosmajera da po njegovoj biskupiji svoje apoštolsko poslanstvo vrše, u kojoj biskupiji ima tri godine da njihova besida čini puno dobra.

U Splitu.

Občinski izbori. — Ovih dana birali su se vićnici za novo občinsko viće. Hvala Bogu ovog puta ne bilo nikakove protivštine ni borenja u gradu. Novom občinskom viću, u kojemu sada svi složni stoje pod jednim barjakom, priporučamo slogu, ljubav, štednju i nastojanje za občinskim stvarima. Bili nama na korist, a sebi na diku!

Za naše vino. — Profesur Juraj Dražoević Jelić, koji je imenovan kao povirenik za kušanje našeg vina, što se bude slalo u Nimačku, otvorio je već svoju kušaonicu, a ovih dana izdat će za trgovce naputke, koje ćemo i mi čim prije priniti. Tko imade potribu od njega naći će ga svaki dan na Realci od 3–5 po podne.

Naš domaći slikar. — Vidili smo ovih dana u dućanu brijača Ševeljevića na gospodskom trgu izložene tri slike našeg domaćeg slikara Otca Vicka Draganje, redovnika Sv. Domenika, te smo se u srcu nasladili njegovim radjam. Najdraža nam je slika Sustipana. Lipo naše grobište tako je istinito prikazano, čini ti se kô da ga gledaš. Slikar Draganja učinio je nikoliko slika i za crkve, te ljudi od zanata begenali su i hvalili njegove ruke. Neka je na znanje to našim župnicima i crkovinarima, koji više puta vole naručiti slike u Mletke ili u Beč, samo za ludu misao, da je tamo ništo bolje i dičnije. Što je svoje to je najbolje i najdičnije. Mi uvik jednu govorimo: častimo i pomažimo naše domaće umitnike, zanatlije, ne dajmo tudjincu maha ni pristupa, bit će bolje i po nas. I u tomu se vidi rodoljublje!

Svašta po malo.

Za kuću. — Naše domaćice stavljaju sada pod zimu groždja i drugog voća na stranu, da se tamo do Božića u kući nadje, pa iza nikoliko vrimena, kada idju obaći, tuže se da im je izagnjilo. Da vam se to nedogodi, evo kako će te: Imate groždja, pazite neka je na grozdu sve zdravo, pa ga obisite u suho misto, na-

Digitized by Google

nižite na konac, svaki grozd o sebi, omotajte kukuruzovim listom, u mal j žari pospite po žeravi malo samlivena sumpora, prokadite. te slobodno morete omotane grozdove stavljati u skrinje da vam se do Uskrsa i dalje lipo uzdrže. Drugo voće, kruške, jabuke ne triba kadit sumporom već komad po komad složiti po daskam, te pokriti suhom slamom tako da se ne dotiče komad komada, pa eto vam u kući uvik zdrava voća, kolik da ga u vrtlu berete.

Naše škole. — Na početku prošloga miseca upisalo se u realke i gimnazije u Dalmaciji 1447 učenika. Od ovih spada na gimnaziju u Zadru 217, na realku 49; na gimnaziju u Dubrovniku 252, u Kotoru 126, na gimnaziju u Splitu 294, a na realku 199. Kako se vidi u Splitu na sridnjim školam uče 493 učenika. Kada bi tomu nadodali dicu od pučke škole, koje će bit na nauku u gradu i varošim više od 1000 Split bi brojio do hiljadu i pô učenika. Svezah talit hrvatskom jeziku, koji da nije bio uveden u škole, nikad do toga broja ni pomislit.

Trgovina vina. — Prošlog miseca privezlo se je puno vina talijanskoga na naše strane. Priko Trsta prišlo je 100 hiljada kvintala, a 40 hiljada računa se priko Senjske Rike. Nego kako javljaju novine iz Beča, Zagreba, Trsta trgovci što su iz Italije dobavili vino, nisu bili toliko sritni u trgovini. Vino talijansko nije našlo velikih prijatelja, puk ga nije obljubio kao naše dalmatinsko, koje vinopijam rek bi lakše omiče niz grlo. Veliku prodaju vina otvorio je u Zagrebu naš domaći trgovac Lukšić, a u Zlatnom Pragu u Českoj trgovci Didolići iz Selaca s Brača. — Srtno im bilo!

Kolera. — I u Pešti i u Amburgu, Bogu dobrom hvala, bolest sve to više popušta. Čuje se za koji slučaj u Bečo, Slavoniji, ali nije zla. Pronio se bio glas, da je i u Splitu jedan trgovac iz Poljske obolio od ove bolesti, ali u tom glasu n je bilo istine.

Da se malo nasmiješ!

— Ženo moja — upita jednom muž ženu — ma zašto vičeš i grdiš tako služkinju? Što je ona kriva, ča si ti razbila zdilu? — A žena će mu: — Vičem i grdim ju što je ona nije razbila!

* * *

Nikomu se ciganinu učini teško hraniti konja, za to namisli, da ga nauči gladovati. Evo kako; ništa mu nedavao jisti. Konj posli nikoliko dana crkao od glada, ciganin se smuto, te će od žalosti: Nu ti nesriće moje, baš kad se naučio gladovati, a on mi poginu!

* * *

Niki bogati kalugjer imao novaca kô žala, a tvrd bio kô kamen. Pobojao se hajdukâ, te zakopa novce u crkvu pod oltar, i na tom mistu napiše: *Ovdi je Gospod!* — Doznala za to dvojica, trojica u selu odnesoše novce i napišu na istom mistu: *Uskrsnuo je Gospod, radujte se i veselite ljudi!*

Nove knjige.

Primili smo na dar:

1. *Program C. Kr. Velike Gimnazije* u Spljetu za god. 1891|92 — uz radju veleučenog Don Frane Bulića o starinskim nadpisima.

2. *Program C. Kr. Velike Realke* u Spljetu za god. 1891|92 uz radju profes. Kolombatovića: O Mačkuljam i radju profes. Gasperina: O Fauni.

3. *Pučke Knjige u Zadru*: *Pučki Razgovori* II dio Don Mate Nekića.

4. *Odgovor na napadaje D.ra Omašića* — od Antona Mlikotina.

5. *Dalmacija.* Svezak VI, u kojemu opisani su potanko naši narodni običaji, prikazani u sedam veoma lipih slika — Ovaj svezak svakomu će ugoditi.

6. *Narodne pjesme* iz Bosne-Hercegovine. Sakupili Martić, Jukić — izdao Marko Šešelj u Mostaru. — Knjiga je dosta obsežna, obuhvaća 208 stranica, a zapada s poštom 65 novč. Priporučamo.

Hvala svima od srca na daru!

Poruke i Odgovori.

P. B. — Prugovo. — Onu, što ste vi sklonili nije nikako moguće. Narodnu ćemo prividiti.

Š. Ž. — Solin. — Pisme napisane olovkom ne štijemo.

B. U. — Studenci. — Ne možemo nikako virovati, da vaši guslači znadu malo pisama, što nisu tiskane. I onu o Kraljeviću Marku i sinovcu mu Juri, što smo lani tiskali, čuo je jedan naš primorac od Studenčanina. Na posao dakle i vi i Joso! Prigledaćemo ovo što nam danas šaljete.

D. S. — Rogozn ca. — Tiskaćemo pismu „Hrvatskomu Puku". Priporučamo vam, kad pivate za puk, snizite se sasvim do njega, svucite sa sebe um tničku dolamu; ni ciglog stiha da ne bude, što nije prost, naravan i nepris ljen, kao što je neukočen i naravit naš divičanski hrvatski puk. *Majstor.*

Ljubdrag. — Split. — Dobra ti je ona misao, a nije loš ni razgovor. Služit će nam za do godine kada se malo raširimo u listu. „Smišnice" valja oklaštrit. Nek ti pero ne hrdja. A bili se mogli u oči v.diti?

Prijateljim „Pučkoga Lista" Šolta. — U prošlom broju napomenuli smo tužbu Šoltana na župane splitske obćine. Po drugi put b lo bi suvišno, a vi znate, kako je nama teško prigoriti i nokat prostora u listu bez velike potribe.

J. L. – Trilj. — Zacenuli smo od smiha kad smo pročitali onu vašu šalakuriju o Luki Martiću. Tko ga nepozna, mol mo vas? Te baš s toga što je on glasovit po sebi, ne triba da ga mi iznašamo na glas. *Urednik.*

Božo Vučković. — Dugopolje. — Vi ste platili do 1|9. Još nov. 40 pa mirno do Božića.

Lujević V. — Vis. — Gdi ste prije bili? Javite.

Povireniku. — Vodice. — Primili for. 20. Za Vas i gosp. Rocu šaljemo. Grinban podmirio do 30|6 t. g.

Povireniku — Arbanasi. — Pošto na naše nikidašnje pismo ne primamo još od Vas nikakova odgovora, obustavljamo današnjim brojem list.

Povireniku — Metković. — Na isti način.

Mate Dražević — Bokanjac (Zadar). — Morete kad hoćete. Računajte za do godine 10 novč. na misec, dakle for. 1:20 za svu godinu, poštom na kuću.

Opremač.

Po zadnji put!

Još sama dva miseca, pa je dovršila i ova naša druga g dina, a bili ste virovali niti polovica naših predbrojnika nije još svoju dužnost prama nami izvršila. Ne da n koga napastujemo, već da svakoga na red, točnost, dužnost pozovemo, po četvrti put evo danas obraćamo se našim povirenicima i predbrojnicima da ne čekaju Božića ni zadnjih dana, već na vrime što imadu podmir t', da podmire. Ako i nije kako bi mi htili, i kako bi pravedno bilo, ali eto nije ni najgore — vino se p.o laje, težak je uhvatio koji novac. Da je vele nebi ništa rekli, ali *70 novč.* za ovu skraćenu godinu, tko da nemore podmiriti? Na vrime dakle opet vas molimo i p.o.vljemo, bit će lakše i vam i nam. Novce šaljite r.dno na naše Uredništvo ili na ruke *Marka Lubina.* Uz to nam zdravo i veselo!

UPRAVA.

Podmirli "Pučki List".

Split do konca 189.: Dvornik kan. M., Čerina J., Pavičić kap. P., Uvodić M., Granić J. Restauracija Kovačević, Aljinović F., Benzon V., Carić C., Krstulović N.. Domić S., Visoki E, Perković J., Kovačić P., M tošić F., Župan Z., Katunarić J., Bartulica St., Ivanišević A. Petrov, Ivanišević M., Roje A., Lisica I., Velat J., Vukasović L., Krstulović I., Čulić A., Jurjević A., Krstulović J., Boban M., Koceić M., Fradelic A., Lajt. Vukoe, Cvitanović A., Zekan J., Derado R., Zavoreo A., Botta A., Grgin M., Blažencić I. **Donji Humac** do konca 92. Kovačević pop J., Jadrievi N., Jadrievi V., Jadrievi J. Petrov, Perić pop P., Laurić M., Marinković J., Martinović M., Martinović J. Markov, Dragićević P.. Dragićević R.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 18 Studenoga 1892

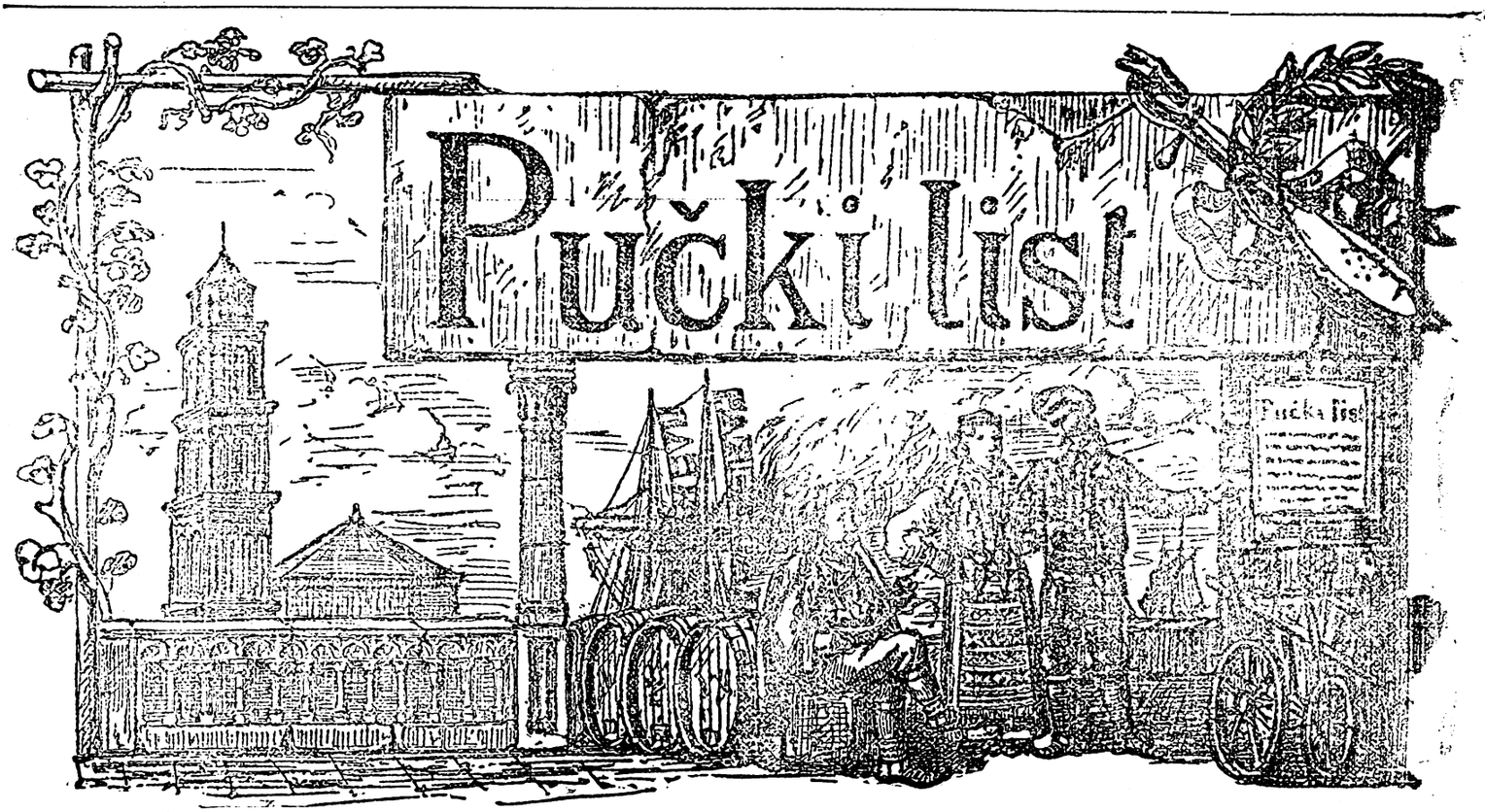

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Pridbrojba za drugu godinu računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892 a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Pokojnoj Majci.

Četri lita već su prošla,
Otkad mi te, majko, nije;
Četiri su već godine,
Da me sunce slabo grije.

Imam, majko, ja rodbine,
Prijateljâ imam dosti,
Al na svitu ne imade
Majke svoje do milosti!

Utiha je meni tužnu,
Što ljubezna slika tvoja
I sad s menom svukud ide,
O premila majko moja!

Kuda godir ja se krenem,
Uza me si ti uvika:
Ka' što sina tilo prati
Tako i mene tvoja slika!

Kad se u jutro Gospi molim,
Kako si me ti učila,
Ja te vidim, gdi uza me
Klečiš i ti, majko mila!

Kad mi suza suzu goni,
Kad me muči jad i tuga,
Ti si svegjer, majko draga,
Radosnica moja druga.

Vidim tvoje lice milo,
Gledam gdi se smiješ meni,
Pa sam mahom tad veseo,
Moj liljane poljubljeni!

Ej prati me i unaprid,
Da mi ništa ne nahudi;
Do hladnoga, majko, groba
Čuvarica moja budi!!!

J. Kapić.

Digitized by Google

Život Sv. Ivana biskupa i odvitnika trogirskoga.

Grad Trogir ne samo što je znamenit radi svoje prošlosti i poznat zbog veličanstvene Crkve, koja bi isti Rim resila, da je u njemu sagradjena ; nego na glasu je i radi svetosti i mogućstva svoga odvitnika blaženoga Ivana, čije Sveto tilo uživa i uzdrži kao najdragocinije blago. Stoga Trogirani odkad su odabrali svojim odvitnikom Sv. Ivana uvik uzdrže prema Njemu živu i žarku bogoljubnost, te dva puta na godinu sjajno slave i svetkuju njegovu uspomenu. Uz Trogir i sva Dalmacija, osobito Split, Šibenik i Zadar, dapače i nika mista u Italiji svetkuju ovoga Svetca, radi velikih kriposti i znamenitih čudesa, kojim se proslavio za života i posli smrti. Prigodom blagdana ovoga Svetca, koji se je u ponediljak na 14 svetkovao i „Pučki List", hoće da se pridruži pučkomu slavju, te će s toga u kratko prikupiti poglavite dogodjaje njegova života, i opisati njegovo sveto dilovanje.

* * *

Blaženi Ivan biskup i odvitnik trogirski rodi se u Rimu godine 1032 od velike i bogate kuće roda Orsini-a, koje se i dandanas pomiče. Premda odgojen u svakoj obilnosti, ipak se u dobru neponese ni zavede za varavim i prolaznim blagom svita, već od mladosti zaljubi se u Boga i prigrli kršćanske kriposti i svetinju angjeoskoga života. A da sebi bolje osigura vično spasenje, htide postati misnikom, što radi dobrote i svetosti i učenosti posve lako postigne. Kad zadovolji svoju pobožnost primljenjem svetoga Reda mladi misnik Ivan, ništa drugo nije življe želio nego da može proći svoje dane u tišini i skromnosti kućnoga praga; dali Bog, koji se je u svojoj Svetoj Providnosti htio smilovati gradu Trogiru, odredi da mu Ivan bude pastirom, otcem i obraniteljem. Zato se zgodi, da kad papa Alešandro II godine 1062 posla u Ugarsku poslanike, da smire i urede zamršene stvari u onom kraljestvu, glavar poslanstva uze sobom i mladoga svećenika Ivana, te budući se pozvan svratio i u Trogir, ostavi ga u onom gradu za biskupa. Ivan premda se je radi velike poniznosti dugo otimao toj časti i tome brimenu, ipak napokon prikloni se božjemu hotinju i primi se teškoga jarma podpunim pouzdanjem u pomoć božju. Na biskupskom pristolju zasja Ivan kao sjajna zvizda radi dubokoga nauka, žarke bogoljubnosti, plemenitoga milosrdja prema siromasim i nevoljnicim, prioštre pokore, kojom je mučio svoj život i radi svake odabrane kršćanske kriposti. Njegova učena i vatrena besida prosvitlivala je pameti i razpaljivala srca, njegova podatna ruke otirala je suze žalostnih, sitila gladne, zaodivala gole, tako na priliku pripovida se, da je na svoju postelju primao siromahe a da je on ležao na prioštroj sparožini. Pa kako da Bog nenadari očitim bilizim svoje milosti tolike kriposti i takovu svetost, kako da dobri Bog neusliša molitve i prošnje tako svetoga biskupa i pastira, kako da ga svemogući Bog neproslavi znacim svoga mogućstva? I u istinu Ivan još za života zadobi od Svemogućega dar čudesa i proročanstva, kako ćemo sada odmah čuti.

* * *

Zgodi se nike godine, da grad hametom otuče i porazi vinograde, tako da je posve malo ploda na lozi ostalo. Biskupovi momci doniše iz polja jedva pô badnja masta, i žalostni to izkazaše Svetomu Biskupu, koji im odgovori: Svemoguć je Gospodin Bog, koji po Mojsiji slugi svomu dao je iz tvrdoga kamena obilato vode puku Izrajelskomu, pa i nami može dati od malo grožđja puno vina. Podjite, i što je dao Gospodin Bog, točite. Momci obslužiše tu naredbu, te toliko vino iztočiše od pô badnja, da nališe tri velike bačve, i još je vino točilo. Kad sluge javiše gospodaru to čudo, ukori ih što milosrdje božje u zavidnost obraćaju, i reče: da je već vino pristalo točiti se. A to se zbilja i dogodi. — U drugo doba putujući Ivan brodom u Šibenik, digne se na Ploči jaki vitar i privrne brod. Čeljad izpliva i spasi se, a biskup idjaše po pučini morskoj kao po suhu, i izadje na kraj. Posli po njegovoj zapovidi brod izadje na kraj sa svim stvarim što su se u njoj nahodile, medju kojim i bačva vina.

* * *

Kad Koloman kralj ugarski bio navalio na Zadar, da ga osvoji i pridobije, dogodi se u onom gradu trogirski biskup Ivan, koji obrani misto od propasti i jer s kamenjem iz praće poput Davida kad se tukao s Golijotom, uništi bojne sprave kraljeve, s kojima je on rušio gradske bedeme. Te na taj način skloni Kolomana i Zadrane na mir. Saznavši za to Koloman izkazao je Ivanu veliku čast i ljubav, te potvrdi crkvi trogirskoj povlastice što je imala od hrvatskih kralja. Iz Zadra krene Koloman s Ivanom u Šibenik, gdi drugo čudo potvrdi njegovu Svetost; jer kad je govorio sv. Misu nenadno stane nad biskupovu glavu golubica, koja ostade dok se svrši služba božja, pa odleti k nebu.

* * *

Kada shrvan bolešću upozna sveti Biskup, da mu je blizu smrt, pozva k sebi svećenstvo i poglavice puka, te ih opomenio da živu u skladu, ljubavi i ripost'm kršćanskoga života, prorokova kako će im za pedipsu griha neprijateljska ruka, do nedaleka vrimena razoriti krad, poubijati veći dio svita, a gradjani koji izmaknu neprijateljskomu maču razpršati se po tudjim mistim, dok se iznova nesakupe i podignu grad, te ih blagoslovi, i odpusti. Tada svom žarkošću svoje duše zavapi božju pomoć i preporuči se nebeskomu milosrdju, te sveto priminu u gospodinu, i Andjeli primiše njegovu dužu i prinesoše je u krilo Privišnjega. Sveto Ivanovo tilo sjajno pokopaše Trogirani u velu Crkvu. I Bog, koji je za života toliko puta proslavio svoga slugu darom ču

Digitized by Google

desa, proslavi ga isti na smrti jer nad njegovim grobom mnogi bolestni ozdraviše, slipi progledaše, nimi progovoriše, dapače gjavli po dostojanstvu i utočistu njegovu, biše izagnani iz ljudskih tilesa. Osam godina po smrti Ivanovoj, na Trogir navali neprijateljska vojska, pridobije i porazi grad, a gradjani koji utekoše smrti rastrkaše se po okolišnim mistim. Nakon trideset i pet godina, gradjani koji bijahu ostali u životu po razasuću svoje otačbine sakupiše se te iz nova sagradiše i utvrdiše grad. Budući posli sagradjenja grada. Trogirani skoro zaboravili Svetoga Ivana, Svetac u svitlim odićam biskupskim, križem u ruci, obasjan velikom svitlošću tri puta prikaza se ubogu pustinjaku po imenu Todoru, i reče mu: Ajde sinko k Biskupu i reci mu da moje tilo izvadi iz zemlje; jer hoće Gospodin, da budem odvitnikom mista i puka ovoga. Ako ti nebude virovao ni treći put, kaži mu, neka moje tilo traži u Crkvi Sv. Lovrinca Mučenika i gdi nadje granu javora u zemlji, to je bilig, da se nalazi moje tilo. Kad pustinjak dodje po treći put k Biskupu, te mu sve izkaza, Biskup jedva povirova, te podje na misto koje mu Tudor ukaza i sve nadje kako mu bijaše rekao. Našavši raku, u kojoj je bilo sahranjeno sveto Tilo, nitko ni isti biskup nije mogao odvaliti ploču, ta dozvaše Tudora, koji rtom britvice podigne ploču i otvori raku. Kad otvoriše greb, izadje ugodni miris, a u njemu nadjoše Sveto Tilo čitavo i nepoštećeno, koje pak postaviše u skrinju od čempresa, te položiše u mramornu raku na oltaru svetoga Kuzme i Damjana u istoj Crkvi, dokle dne 4 svibnja 1661 ne primistiše u bogatu i veličanstvenu Kapelu za to sagradjenu, koja se zove kapela sv. Ivana. I posli objavljenja sveti Ivan učini mnoga znamenita čudesa, od kojih ćemo samo pripoviditi u kratko slideći. Idući Mlečani proti caru bizantinskomu, trideset galija svratiže se u Trogir, izkrcaše momčad, koja nahrupi u grad u potragu za blagom. Tražeći blago, otvoriše momčad raku sv. Ivana misleći da je u njoj sakriveno crkovno zlato, dali ne našav drugo nego biskupski prsten na ruci, nemilostivo i bezbožno odsikoše svetu ruku s mišicom. Ali Bog osveti svoga Slugu, jer od trideset galija nike se potopiše, nike upadoše u šake neprijatelja, a u nikim kuga pomete svu čeljad, tako da jedva šest galija vratiše se u Mletke. Kad začuše Trogirani, da se tih šest galija vratilo u Mletke, poslaše poslanike, da im bude povraćena Sveta ruka. Ali zaludu Trogiranim trud i put; jer sveta mišica ne bi vraćena. Ali gle čuda! Malo vrimena pozatim slaveći Trogir blagdan svetoga Ivana, u oči toga blagdana spaziše prid večer veliku svitlost, i vidiše zvizdu repaticu koja idjuć od zapada put Istrije i Dalmacije, dok stane nad trogirsku Crkvu, te još sjajnije sine i nestane. Vas grad pristrašen bijaše u misli radi toga znamenja, dok mu se neodkrije čudo božjega svemogućstva, kad remeta užigajuć sviće na svečevom oltaru, nadje na oltaru svetu ruku Ivanovu zamotanu u bilom platnu, koju Angjeli povratiše. Videći puk to priznamenito čudo priteče u Crkvu suze lijuć od radosti i slaveći Boga, koji nepristaje pokaživati se čudnovat i divan u svetim svojim.

Crkovni Zgodopisac.

Hrvatskomu puku.

O hrvatski puče mili,
Ti na svoje noge stani,
Pa promisli kako mnogi
U taman su prošli dani.

* * *

Toliko je prošlo doba,
Ti si uz to sladko snivô,
Pa baš za to nije čudo
Ako ti je danas krivo.

* * *

Neće srića nam u susret,
Zalud nam se njojzi nadat,
Nama valja za njom ići,
I zapriku svaku svladat.

* * *

Spoznaj što si, svistan budi,
Pa za svoje samo radi,
Budi složan, nedaj strancu
Da na tvomu sriću gradi.

* * *

Sa linosti i nehaja
Mnoga nas je snašla tuga,
Kajemo se, al zaludu,
Dok se s nama drugi ruga.

* * *

O hrvatski puče mili,
Ti na svoje noge stani,
Upri, radi, pa ćeš naći
Dobra lika staroj rani.

* * *

Nastoj uvik da zagrliš
Jednokrvnu braću svoju,
Pa ćeš vidit opet sritnu
Otačbinu tužnu tvoju.

* * *

Iz jedinstva ljubav svìta,
Iz ljubavi srića niče;
Osvisti se, pa ćeš jednom
Uzkrsnuti, mučeniče!

DINKO SIROVICA.

Selenje u Ameriku.

Nije od jučer, imade nikoliko godina da se naš svit pomamio za Amerikom. Spomeni komu Ameriku, koliko da si ga zasno zlatom. Razlog je tomu, što nazad triestak godina pošlo nikoliko naših tamo, zemlja ne bila puno napučena, trgovina se otvorila, posao im išao za rukom, i bogme ne jedan već i na stotine ih nagrnulo se silna blaga, da im je glas pukao i amo i tamo. Polakomili se drugi, te sve nikud redom hodilo se tamo u „novi svit“ da se kopa to žudjeno zlato. Valja reć istinu, naš čovik znao se tamo u novoj zemlji priučiti radnji, štednji — ono što

Digitized by Google

kod kuće nije mu se dalo — pa valja reć i ponosom istinu, ne samo da su naši ljudi znali u Americi pametno raditi i dobivati, već su znali — na čast im — i pošteno se, ljudski ponašati, tako i danas Hrvat Dalmatinac slovi u Americi kao dičan, častan čovik. — Što se je dosadašnjih godina hodilo u Ameriku redomice, ove godine okrenulo nikud u navalice. Neima parobroda pa bilo iz Kotora, Dubrovnika, bilo sa otočja Brača, Hvara, Korčule da nevidimo kojeg našeg seljenika za Ameriku, a imade nikih dana, kao u nedilju jutrom na dubrovačkom parobrodu, da po cile čete mladih, sridovičnih ljudih putuju za daleki svit. To smo često na svoje vlastite oči gledali, nika bi nas tuga na to spopala, te nam se nàdalo misliti, što goni tu čeljad od svojeg kućnog praga? jeli to dobro, da nam najbolja snaga iz zemlje biži i po tudjem se nepoznatu svitu klatari? — Što se je prošlih godina selio svit u Ameriku bilo je, virujte, više od obisti nego li od nevolje. Jer ako u nas nije bilo loše, u Americi je bilo puno bolje. Ne bjaše još nadošlo mnogo svita, mlada neizplodjena zemlja davala svake milosti božje, gradili se putevi, mostovi, željeznice, tvornice, za svakoga bilo radje, prokopavale se rude od zlata srebra, kovine. Tu sriča koga za prčiu potegla. Zakupi u države veliki prostor zemljišta za male novce, prokrči u dubinu zemlje i otvori se tu blago nebrojeno. Svega toga bilo u početku kada radje u Americi započele. Ali nije zlato sve što sjalo, nije ni Amerika ono što je jednoč bila! Danas tamo drukčije stvari idu. Sleglo naroda sa svih strana svita, napučili se golemi gradovi, tih velikih radja željeznicâ, tvornicâ danas malo imade, rude se izkopale i prikopale, izduble se rike, do sitne mrvice zlata pročistilo se na sito i rešeto, danas je zlato u Americi kao u nas — u radji, u rukam, u krvavu znoju truda. — Dobro vi govorite, reći će kogod, ali recite nam, izplaćiva li se kod nas današnji dan naš trud kao u Americi? — I mi smo s tobom, prijatelju, neizplaćiva se! Tražiti razloge ovogodišnjem mnogobrojnom izseljivanju ne triba poći na daleko. Kada je lanjske godine „Pučki List“ vikao proti trgovačkom ugovoru s Italijom i prikazivao tužne poslidice štete znalo se je već na što će naš težak spasti, što će mu njegov krvavi trud izbaciti. On je prikrčio i posadio njivu, potrošio za nadnice, za djubar kao lani, platio sumpor, modru galicu, trgače, bačve kao lani, platio porez, ne manje ako ne više kao i lani, a na misto da uhvati 1800 fiorina za 100 etolitara crnoga vina kao lani, uhvatio je ove godine jedva 1000 — i to Bogu zahvalit; na misto da uhvati za 50 etolitara bîloga vina 1000 fiorina i više, kao što je lani, ove će godine jednu 400 manje. Sada stavite jednu svotu uz drugu, koju smo još na debelo zasikli, izaći će fior. 1200, za koje će bit štetna ona konoba, a sve u zdravlje Italije i njezina ugovora! Opet lako za takovu jaku konobu, koja more toliko prodat, a što će jadna siromašnija čeljad? Nije nego put pod noge, pogledat u svit, te trbuhom za kruhom. Eto uzroka, zašto ove godine puno više nego prošlih naš svit seli za Amerike. Izdalo brodarstvo, izdalo ribarstvo, izdala loza, glavni plod naše zemlje, nije više od obisti već od ljute nevolje što nas svit ostavlja svoj kućni prag, svoju ženu, dicu, svoju rodbinu i domovinu, sve što najmilijega imade na svitu, pa se seli u tudji svit, da krvavo dobije koru kruha za se i za one koji na domu ostaju. Mi žalimo te nevoljnike, a još više žalimo, da se sa nijedne strane ne nastoji, kako toj nevolji naći boljeg lika. Istina je u našoj krševitoj Dalmaciji tisni smo zemljom osobito pri moru, ali naša Zagora mogla bi biti

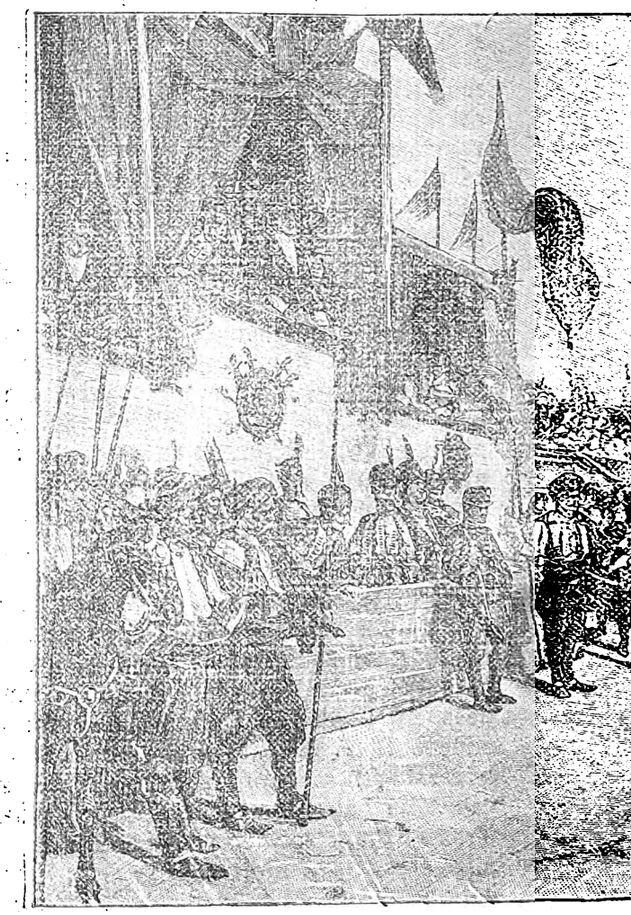

Si

Misir da se vlada zauzme za podizanje obrta, poljotežanja. Jeli nam tisno u našoj zemlji, nije nam daleko druga posestrima zemlja, na kojoj da se raširimo. Ta sa zemlja zove Bosna i Hercegovina. Bože dragi, nazad petnaest godina kada je naša vojska stupila u Bosnu i Hercegovinu, pusta veselja, ala sriće, ala bogastva za Dalmaciju, vikalo se, govorilo na sve strane — pa od sveg tog blaga jeli danas kojeg uhara? Nikakova. — A bili moglo biti? Bi — A bili naši zemljaci mogli naći na koji način u Bosni-Hrcegovini ono za čim idju u Ameriku? I dakako da bi. — A na koji način? Kazat ćemo ti, stioče, u dojdućem broju.

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Sinjska alka.

U prošlom broju donili smo podug opis vesela i bogata varoša Sinja, danas donašamo sliku njegove alke. Tko nije čuo za sinjsku alku? ali viditi ju, dragi štioče, to je lipota! Sve je tu pristalo i zorno. Vranci konji kô žeravci, na njima jašioci alkari Sinjani Cetinjani sve po izbor junaci, odiveni krasnim dolamam, na njima svitlo junačko oružje, a do njih momci pratioci, krupni stasati momci u narodnim krasnim odilim kako se pristoji slugam onakovih gospodara. Alka se igra na ravnu polju svake godine na kraljev dan. Tri dana prije svetkuje se u Sinju blagdan Velike Gospe, koja svojom čudotvornom slavom priteže svake godine silu svita sa svih strana, te sva ona tri dana dok se

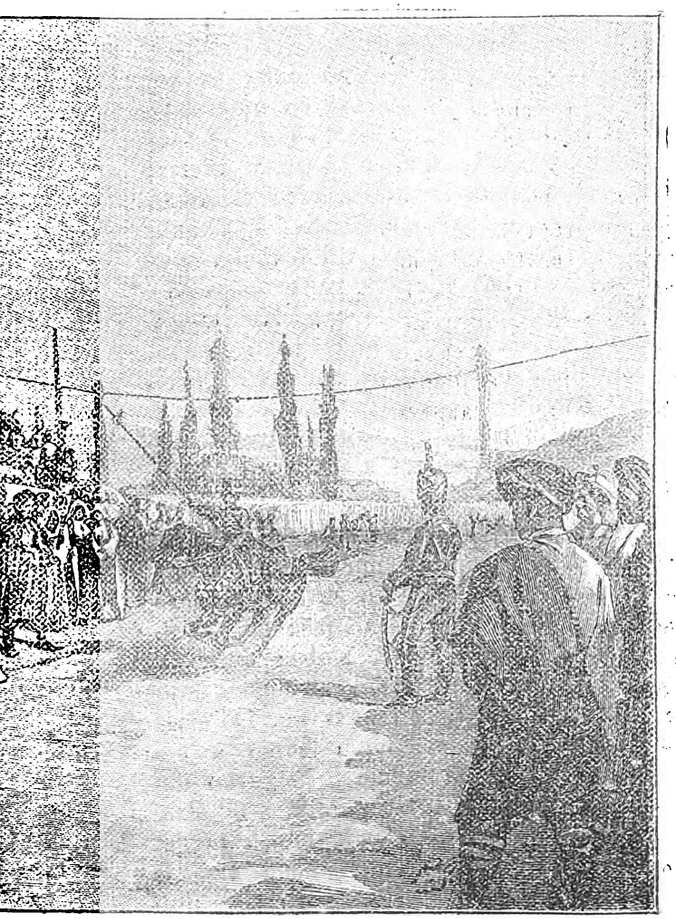

ka alka.

igra alke dovrši pun je Sinj stranaca i gostiju. Da nije dalečine puta od mora još bi se više tu svita zgrćalo, a eto Bogu hvala, brzo će pristat i ta poteškoća. Kako se govori, Sinj će do koju godinu bit svezan željeznicom sa Splitom, te eto tada lipe prigode da svak na svoje oči vidi glasovitu sinjsku alku. Današnja slika koju iznašamo prikaziva nam upravo onaj čas, kada alkari započimlju alku i omiraju tko da bolje pogodi u bilig. Narod nalegao s jedne i druge strane, svak hoće da vidi. S desne napravljena su sidališta za javne vlasti, te za starešine alkara, sprida stoje momci. Priko puta, kojim se trči, raztegnut je koncp, na njemu obišeno kolce (alka) u koje valja pogodit. Vojvoda je već pozdravio govorom svoje alkare, oni su se uputili na misto trke, glasnik je javio da se trče, te eno prvoga, gdi se zaletio naperenim kopljem u ruci, leti na konju, ne bi rekao vile ga nose. I tako redom svaki trči, igraju i preigravaju dok jedan ne pridobije. Uzak prostor lista ne dopušta nam danas, drugom ćemo zgodom izniti potanki opis o postanku alke, o vladanju njezinu, te imena glasovitijih alkara.

Mala Mara.

Kiša pada, trava reste,
Polje zeleni;
Mala Mara ovce pase,
Pa se veseli:
— Udaću se na jesen
Taman da bih za jasen,
Govori joj druga
Iz zelenog luga:
— Pravo veliš, Marice,
Moja drugorice,
U tebe je maća kruta
Kao zmija ljuta,
Pa kad jesen bane,
Vikati ju stane:
— Uzmi, kujo, vriću,
Kazaću ti sriću,
Penji mi se na jasen
Tvojega jarana,
Samo pazi nemoj mu
Izlomiti granâ,
Nego trgaj list,
Što će ovce jist!

B. Udiljak.

O Novcu.

V.

5. Tekući novac i sitni novac.

Tekući novac zove se onaj novac, koji se kuje sasvim po pravilim za kovanje novca. To je novac, koji imade u sebi onoliko težine i onoliko dragocine kovine koliko zakon propisuje, na priliku naša forinta imade u sebi jedan četrdeset i peti dio ($^1/_{45}$) funte srebra, dakle upravo forintu srebra. Drugim ričim: tekući novac imade u sebi onoliko prave vridnosti koliko se na njemu piše. Tekući novci u nas su svi veći novci od dvadesetice (banovice od 20 novč.), dakle i kvartini, to jest četvrt-forintače. — Drugi je posao kod *sitnoga novca* (*sitniša*), koji vridi dosta manje nego što se na njemu piše, tako u banovici od 10 novč. nema nego 6 novč. srebra. Sitni novac služi za kupovanje i prodavanje stvari od manje vridnosti, pak se u trgovini mnogo troši, zato se obično kuje od prostijih kovina, bakra ili tuča, ili od srebra u komu je primišano dosta proste kovine, a to zato da se uzalud ne gubi dragocina kovina. S dobitkom, što se prištedi na sitnomu novcu obično se namiruju troškovi za kovanje tekućega novca. Sitnoga novca, koji nije baš pravi novac, jer imade manju vridnost nego što se na njemu piše, nisu ljudi vezani primati nego do nike mire, u nas do iznosa od 1 forinte. Sitnoga novca ne smi država kovati priko mire, nego samo onoliko koliko je od potribe. Sitni su novci u nas: polutine ($^1/_2$ novč.), novčići, bajoci (4 novč.) od bakra; a od srebra: komad od 5 novč., od 10 novč. (banovice) i od 20 novč. (dvizice).

Piše **I. B—ć.**

Digitized by Google

Pismo «Pučkom Listu».

Dični „Pučki Liste“ !

Od kada si na svit postanuo, mi težaci otvorili smo oči, pa vidimo od kuda nas led bije — a kako i nebi, kad nas ti pitaš kao majka dite svakovrstnim mudrim svitovanjem i koristnim razgovorim; uprav te je providnost Božja za naše potribe nadahnula, jer svaka tvoja rič i svako tvoje slovo za nas su melem! — Ja te svaki put ne čitam, da li srčem. — Do sada sam ti htio više putâ pisati, ali pošto mi je ruka vištija mašklinu i motici, nego li peru, a jer nisam učio duboke knjige, nego brajne moj, još kod pokojnog Don Andrije Škarice, Bog mu dušu pomilovao, kad je kod nas župnikovao samo abecedarij, pak posli sam sobom Pismar i Kora'bljicu; bojao sam se da mi ne zamiriš; nu pošto vidim, da ti uprav pučki i za puk pišeš, evo me da ti se ništo izjadam — a stalan sam, da ćeš mi dati oduška.

Ove godine kao i prošastih niki naši trgovčići nastali su gdigod mogu i gdigod dopru, da kude naše vino, veleć da ne valja za ništa, a to za to, da odbiju vanjske trgovce, pa da posli oni po svojoj volji dave i gnjave jadnog težaka i cinom i mirom. — Ovo je uprav ono što se kaže: ko ti je dušmanin, majka ti ga je rodila — pa bogme i jest — gori je poturica od turčina, tako i ovi naši spekulantići više nam štete donašaju, nego Bože prosti, ista klauzula s Talijom. — Nu u laži su kratke noge, a u naših trgovčićâ još je kraća majstorija, jer zahvaleć dragom Bogu ovogodišnja vrsta našeg vina takva je, da nemože biti bolja, pošto ove godine ne pohodi nas krupa, ni medljika, pa niti ikakvi bič, a grožđje smo potrgali po lipu i suhu vrimenu. — Najbolje bi učinili vanjski trgovci, koji su nakani kupiti našeg vina, da sami amo dodju, pa da svojima očima vide i svojima ustima okušaju kakvo je naše vino. Ja im jamac, da bi ga pobegenali, jer ovo ti je naše vino prava zečja krv, puno svake slasti i ukusa, a žestoko brate, da grlo jari — baš pravi kaštelanac, kakva ga je Bog dao. — Zlo rade, što se obraćaju na nike amošnje sansiriće, ta zaman naši stari nisu rekli, da vuk po poruci mesa ne jide, pa tako oni po poruci valaj ne piju ili ne primaju baš pravog kaštelanca, već im sansirići šalju koje kakve kaurme. — Da bi oni sami amo došli kupovati vino, zaista naš bi im ga težak po hektolitru nikoliko banicâ jeftinije dao, a to jer bi znao, da će mu se vino iz konobe na urečeni zeman iztočiti i da će pare za svoju muku na jedan put prijati, a ne na nike tobožnje obrošćiće, kojima nema ni kraja ni konca.

Još jednu pa sam gotov. — Poručio bih priko tebe našoj slavnoj občini, da već jedan put za uvik učini kraj tako zvanim svakovrstnim barilim, a da uspostavi zakonitu miru hektolitra.

Evo ovo su ti jadi moji „Pučki Liste“, koji su mi srce parali, pa sad kada sam ti se izjadao, kao da mi je i srcu i duši odlahnulo.

Javit ću i se još kadkada, ako ti nije žao, dočim primi prijateljski pozdrav od tvoga:

Starine pučanina.

Izpod Birnja na post Svih Svetih 1892.

(Slobodno ti u svako vrime!) — Pučki List. —

O litini — trgovini.

primamo slideće visti:

Iz Zagore (Kladince) na 5 tek. Godina nije ni posve loša, ni posve dobra — sridnje ruke. Ripa, planinski krumpiri urodili sasvim dobro. Bilo je krumpira do 5 librica teških. Radja ugodna, sije se žito. Što ste ono o šumam pisali istina je da koza dosta ih umete, ali virujte mi, više sikira.

Kuna na 6. = Trgovaca amo dosta. Crno se prodaje po fio. 8 i 8 1|2, opol 9 i 10, bîlo vino od 13 do 14 etolitar.

Sridnja Poljica, 8. — Vino se prodalo dobrim dilom. Nije kako lani, ali nije opet ni loše. Da nam nije bilo trgovačkog ugovora, kakova je plemenita vrst ove godine bili bi ga prodali po 20 fiorina etolitar. Što se govori o novoj željeznici, hoće li kroz naše strane? (*Odgovor: Ništa se još baš sigurno nezna, ali rekbi da će krenuti pokraj Sinja na Trilj, a to kako smo čuli, poradi vojničkih potriba. Na Trilju se nahode sada inžiniri, prigledaju zemljišta i miru dalečinu. Uredništvo*).

Sa otoka Braća, na 10. — Velika žalost na nikim mistim našega otoka, u kojim se još ni kapi nije prodalo vina. Bîlom vinu i opolu nije posve rdjava cina, ali neima više lanjske trgovine. Na crno neće niko da ni gleda. Bit ćete čuli, mnogo naših pošlo je u Ameriku, trbuhom za kruhom. Bog im dao sriću i dobar povratak!

Pučke Pripovidke.

1. *Nije ga razumila.*

Nika seljakinja napastovala muža da joj kupi novu pregaču, jer da je ona na njoj stara i podrta, da ne može š njom medju svit. Vi znate već kakvo je žensko, kad što u glavu zavrti! Jadan muž, da se izbavi napasti, kaže da nema odkle. Ej, budalo — na to će žena — imamo gusku. Ajde u grad, pa prodaj, a dobivenim novcem kupi mi pregaču. Nije što; muž mora da idje; gusku u torbu, put pod noge. Ne moga' je prodati, pa se vraća kući, kako je i pošao. Žena ga iz daleka ugledala, pa mu viče: „Nosiš li je?“ — Guska je! Guska!... odziva se muž. — „Ne mari ništa da je *uska*, samo kad je nova — tad će žena, i razpara staru pregaču.

2. *Strah.*

Bogat putnik dodje u niko selo. Seljak, koji ga na konak primi, pripremi mu na tavanu ložnicu, da tu prinoći. Ali putniku se nije dalo da spava. Ovako pun novaca — mišljaše on — kuća osamljena od drugih, vrata slaba; doći će kogod pa me orobiti. Kad je bilo o ponoći, čuje on da se niko šulja k njemu na tavan. Do mala stajaše prid njim čovik, svićom u jednoj, a nožem u drugoj ruci. — Ovaj me je sigurno došao orobiti — pomisli drhćući putnik, a od straha se pričini kô da spava. Čovik ide k njegovom krevetu; već kleči nad njim; eno sad je podignuo nož... Nemoj za Boga — krikne putnik, blid kô mrtvac — poštedi mi život, a evo ti novaca. — „Nisam ja, gospodine, tako zločest lupež — odvrati mu ovaj — ja sam kućni sluga a došao sam, misleć da vi sladko spavate, da odrižem komad pršuta, što nad vama visi!

3. *Štednja.*

Imao otac sina. Bio razsipnik i zato otac ga poslao, da uči štednju u strica na glasu štediše. Kad na večer razsipnik došao k stricu, ovaj će mu: utrni sviću! Zašto, striče? reći će mu sinovac. — Možemo se sinovče i bez sviće razgovarati, čemu da trošimo ulje. — Eh i ta je pametna! Stric zatim stao razlagat sinovcu o štednji, pa kad dovršio, zovne slugu, da užeže sviću, al sinovac će mu na vas glas: Ne striče, za Boga, dok neobučem gaće! Pasja mal ne rekoh paro, što si jih svlačio? „E striče, a zašto da se u mraku deru?“ — Reći će mu tad stric: Hajde ti sinovče doma i kaži otcu, da si ti bolji štediša nego li ja, samo kad hoćeš!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro - Ugarskoj — Carevinsko viće u **Beču** otvoreno. Iz Dalmacije čuo se odma u prvim sidnicam glas. Zastupnik Biankini prikazao je štetu naše zemlje od trgovačkog ugovora s Italijom, prikorio vladu zašto ne misli nadoknadit. U tomu ga pripomogao i tirolski zastupnik Dipauli, koji se tužio na vladu zašto dopušta Talijancima vožnju vina u vagonima poput čatrnje. Drugi naš zastupnik Perić pritužio se zašto zabranjivaju u nas našu zastavu trobojnicu sa grbovim naše trojednice Hrvatske, Slavonije, Dalmacije — Na molbu nižih činovnika, bilo im je odredjeno u prošlom vićanju pô milijuna fiorina pripomoći. Kad su išli porazdilivat vidilo se je da imade toliko tih nižih činovnika, da bi ih došlo na glavu tek po fiorina 6 i pô. Bečki činovnici na sudu, kada im je bila ponudjena ta svota odbili su ju. Ministar sada pita za tu svrhu 6 miljuna, ali nema se odkle. — U Pešti razpada se ugarsko ministarstvo. Pridsidnik Szapari odstupio je. Glasa se da će ga nasliditi ministar Bosne Kalaj ili ban Hrvatske Khuen. — Na dan Svisvetih bio je u Pragu veliki narodni sastanak, gdi su svi Česi raznih stranaka bili na okupu i tvrdo odlučili da će čuvat svoje narodno pravo i branit se od Nimaca.

U Italiji — Po zemlji razvila se borba za izbore — Dosada je većina birana za stranku ministarstva. Ministar Zanardelli rekao je u svojem govoru da nije mogućе umanjiti troškove za vojsku. Vojska triba da je uvik dobro naoružana, jer dok bude jaka vojska bit će jak i mir — Veliki knez ruski Sergij došao je Papi u pohode. Papa ga je svečano i ljubezno primio, a tako isto i njegov tajnik kardinal Rampolla.

U Francuskoj — Umirili su se radnici u gradu Karmu. Oni se priklonili željam gospodarâ, a gospodari opet im došli na ruku — Francusko vojevanje u Africi rek bi da neidje dobro.

U Nimačkoj — Spravna je osnova novoga vojnoga zakona. Po tomu Nimačka brojila bi u vrime mira 492 hiljade momaka vojske, a za vrime rata 4 milijuna i 400 hiljade — Nimačka se puno boji Rusije, koja je uhvatila prijateljstvo sa Francuskom. Kada bi se ove dvi jake države uhvatile nje, ona bi se nahodila u teškim klancim jadikovcim. Niki je nimački list onomadne ove riči donio: Nimačka u ratu sa Rusijom nebi ništa dobila, a puno bi izgubila. — Glasovitom knezu Bismarku skraćeni su dani. Imade više dana da je zalegao, život mu pao, te rek bi da konac nije daleko.

U Ingleškoj — Katoličkoj viri sve to više se otvaraju vrata. Prošlih dana bio je izabran londonskim lordmajorom Knil, koji je položio zakletvu u ruke kraljice i u svom govoru zahvalio joj, što je odalečila tu zapriku, da katolici nemogu najveće časti u njezinom carstvu uživati —

U Rusiji — Pazi se na pojačavanje nimačke vojske, ali se za to nitko ne plaši — Rusija nastoji sada steći ljubav Poljaka, s kojima nikad mira ni ljubavi neima. Poljaci su bili ljuto ucviljeni od Rusije i progonjeni poradi vire. Sadašnji car ušao je u dobre odnošaje sa Vrhovnim poglavarom naše Crkve, jedan drugomu ugadja, stoga i stanje u Poljskoj sada je puno bolje nego prije, te nadati se je, da će se ta dva bratska plemena unaprid ljubiti kano braća.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Poglavar dalmatinskog sabora Gjuro Vojnović imenovan je od Kralja doživotnim članom visoke kuće u Beču. — U Dobroti izabralo se je novo obćinsko upraviteljstvo, načelnikom Luka Tripković, tako isto u Stonu, a načelnikom bi izabran Perić Petar. — Kralj je darovao fio. 200 bratovštini „dobre smrti“ na Korčuli na ponapravu crkve. — U Brusju kod Hvara proslavio je svečanu mladu misu Don Stipan Miličić. — Mate Petrović Markov iz Vodica išao prošlih dana u lov. Zec izletio, nategao dvocivku, izpali, kad na nesriću razkine se puška i njemu jadnomu dva prsta live ruke odnese. — Ministarstvo u Beču odredilo je potrošak od fio. 5600 za uredjenje puta Orsule kod Dubrovnika.

U Banovini. — Ima više godina da narod hrvatski odkida od grla i kupi glavnicu za podignuće u Zagrebu velike škole za ličnike. Dosada je sakupljeno 148 hiljada forinta. Sve je to narod od svoga srca darovao, ali još se hoće puno više. Sada su počeli u trgovini novi novci kruna i pàre. Jedan trgovac u Zagrebu rodoljub netom je primio prvi put novi novac u ruke darovao ga je za tu školu, i to po jednu krunu za se, za ženu, za sina i služkinju. Lipo dilo i izgled drugim. — U selu Pregradi dogodila se velika nesrića. Jedne nedilje bilo proštenje, puna crkva kô čaša naroda. Izpalila se mačkula (mužar) dim se obavio okolo zvonika a nikomu se ludovu činilo kao da zvonik pada, te stao na vas glas vikati; bižte ljudi, zvonik se ruši! Narod se od straha pomamio, svak hoće da izadje iz crkve, trka, guranje strašno, više od 60 ljudih ostalo onesvišćenih, a 14 ih na mistu ostalo mrtvih.

U Bosni-Hercegovini. — Radja željeznice od Janjića do Travnika lipo napreduje. Već je za polovicu gotovo. U Travniku bit će porušeno do 60 kuća, a na brdu Komar bit će prorov (tunel) od 1450 metara. Izkopano je već 50 metara, svaki dan se dube po 3 metra.

U Splitu.

Trgovina vina. — Naša nova obala puni se bačvam, trgovaca dolazi, rek bi da se nisu našli zadovoljni u Italiji. Nadati se je da će cina poskočit, ali opet mi onu našu priporučamo: *ne zanovetajmo, ne odbijimo trgovce!*

Novi lučki ured. — Na 1 ovoga otvorio se je novi lučki ured (sanitad) na novoj obali. To je danas najlipša kuća u Splitu i na najlipšem položaju. Zapala je 75 hiljada fiorina. Kuća je unutra krasno napravna. Drago nam je spomenuti, da su unutrnje radje većinom naši domaći majstori uradili. Odlikovao se je osobito majstor drvodilac Kleme Mikačić. Na čast mu!

Digitized by Google

Proračun za Dalmaciju.

Na ministarstvu u Beču odredilo se je potrošiti u Dalmaciji dojduće godine 1893 za slideće radnje: *Za puteve*: Gvozdeni most priko Neretve u Metkovićim fior. 20 hiljada (druga isa); cestu od Veriga do Meljina u Boki 10 hiljada (treća isa); cestu od Graba do Gruda 39 hiljada (treća isa); cestu iz Omiša do Zadvarja 10 hiljada (četvrta isa). *Za crkve*: popravak zvonika Sv. Duje u Splitu 25 hiljada (osma isa); po 1 hiljadu fiorina za crkvu u Kambelovcu, Neoriću, Grudi, Budvi, Sitnomu, Kistanjam, Crkvicam, Obrovcu, Žegaru, Strmici, za crkvu u Rogozn'ci 2 hiljade. *Za župničke kuće*: u Obrovcu 2850, Vrgorcu 2700, Gati 2000, Nerežišću 1300, na Pilam u Dubrovniku 2000, Okrugu 1000. *Za pomorske radje*: U Ražancim 5800, Pašmanu 4700, Pučišćim 5600, Sumartinu 15 hiljada (prva isa) Makarskoj 13 hiljada i 700, Lastovu 2500, Muluoti 3500, Kotoru 5400, Novome kod Trogira 12 hiljada, Tisnome 2890, Šibeniku 13 hiljada i 500, Staromgradu 7700, Crkvicam 2800, Splitu 6800, Bolu 530, Hvaru 1000, Brni na Korčuli 9300. Za svitiljke (lanterne) okolo 25 hiljada, bolnici u Petrčanim 5 hiljada, lučki ured u Splitu 14 hiljada 500. Za podporu domaćim parobrodarskim društvima fior. 109 hiljada.

Na sudu.

Prid našim porotnim sudom bila je ovih dana veoma znamenita razprava o ubojstvu Grulce Nikčevića Crnogorca. Puna puncata bila je dvorana svita na sudu da sluša izpitavanje Crnogoraca koji su za svidočanstvo došli. Trajala je 6 dana. U dojdućem broju donit ćemo potanko opis i osudu.

Domišljajke.

1. Raste jela, nasrid sela, iz svake jele dvanest ogranaka, iz svakoga ogranka četri grančice, iz svake grančice po sedam listića?

2 Pade mrk mrkonja, vas ga svit dizaše, nitko ga dignut nemože; dodje brat bilonja i sam se diže?

3. Živ živuljak, na živoj gomili, živo meso oteže?

4. Mlada neva putem hodila, gredu nosila, kad počine, onda pogine?

5. Gnjizdo vije, vuga nije; samar nosi, konj nije; roge nosi koza nije? *Pantelija.*

Poruke i Odgovori.

S. M. — Zagora. — Baš smo bili željni pisme o našoj kršnoj Zagori, nego odveć si ju slabo udilao, te će nama biti red dobro zaoštriti čekić, da ju prokrešemo.

A. D. T. — Makarska. — Nastojaćemo, da udovoljimo vašoj želji.

Jeretovu — Zadar. — Ona pisma mršava. Kažete, da su se mladić i divojka poljubili u gori, te od toga nastao tako silan prasak, da se je svit iz bližega sela sletio u goru, da vidi što je to. Kad tamo dogjoše seljani, nigdi ne nagjoše kapi krvi prolivene, pa razumiše, da je ono bio prasak od poljubca dvojice dragih. Naši čitaoci stavno nebi virovali, da je stvar moguća što vi tu rekoste. (*Kcko moguća po Bogu brate? čudim ti se, što govoriš, majstore, a čudim se i mladom pisniku na takovoj pismi. Urednik*). — *Majstor.*

Župniku glagoljašu. — Poljica. — I mi smo zazamirili što O. Bačić nije stavio u svoj molivenik *hrvatski* način za odgovaranje mise. Vašu „opasku" iznit ćemo u dojdućem broju, samo ćemo malo umekšat.

Milutinu. — Ide dobro — Hvala!

Tomi iz Putalja — Kaštela — Valja ono dobro prostrojit prije neg se zaspe. *Urednik.*

V. V. V. — Korčula. — Pitali smo velenč. Bulića za onaj Antiq. Program. Reče da ga neima više.

Cicarelli M. — Pučišće. — Poslali br. 1—2 a 3 neimamo.

Žižić I. — Metković — Podmirili ste do 1|11 92.

Sveučilištna biblioteka — Zagreb — Zapitani br. 13 poslali. *Opremač.*

Nije pošteno!

Sve je do pošenja i do točnosti! Ima ti nikih te će poći u dućan, uzest u trgovca ovo, ono, a o plaći ni mukaet; poći će u krčmu, u kafanu da piju, pa kad je da plate, okrenu glavu gospodaru, najviše da mu rekou: vidit ćemo se! — Ima ti nikih da će doći u krojača te narediti odilo, zanavetat svaki čas ako im ga na vrime ne dovrši, ako i vlasak nije priljubilo stasu, pa kad krojač spremi račun, nije ti ga više ni čut ni vidit, oteže podmirom do sudnjega dana. To nije pošteno! Tako ima ih kojima je drago o knjigam, o čitanju se baviti, pa će doći u knjižara da mu naredi snop knjiga, knjižar mu dobavi knjige, uz knjige šalje mu račun, knjige se proštiju i zaborave, a račun još stoji nepodmiren. Hoće da znade što se u svitu zgadja, pa će doći ili pisati uredniku kojeg lista, da ga upiše u predbrojnike, da mu šalje prvom poštom sve brojeve, a podmiru da će odma poslati. Urednik na brzu ruku oprema list, da mu nezakasni na pošti, prošao vas onaj misec i drugih dvanaest u godini, je ga! je ga! od novog predbrojnika ni krvi ni strvi! Ni to nije pošteno! — Eh, kud ste zapasali, ne laje kuce poradi sela! more nam kogod vikuuti. E pa što da tajimo, istinu vam velimo, baš smo zapasali da navedemo govor na „Pučki List". Ovo je druga godina na zdravlju da izlazi i krči puta pučkoj prosviti. — Ne da se hvalim o — a je nam nika utiha kad spomenemo — sa svoga praveca i načina pisanja list je bio posvuda priznat kao koristan i smatran nikud kao potribit puku. Ne valja krit ni tudje pošenje — našao je u našem puku velika odziva, kakova mi nismo ni u snu sanjali, kada smo ga lanjske godine snovali. Ali koja hvajda, vraćamo se na onu: *puno zvanih, malo odabranih*, puno predbrojnika, malo predplatnika ili drugim ričima: *puno čitaoca, malo plaćaoca*. Tko ne viruje ričima nek viruje brojevima. Od lanjskih zaostalih dužnika 1249 na broju do današnjega dana jedva ih okolo 300 podmirilo dug, od ovogodišnjih 4000 upisanih, — eto još što ima, malo više od miseca dana do konca godine, — pa bili ste virovali niti polovica da se je spomenila svoje dužnosti. E pa, recite, je li to pošteno? Nije ter nije! Ova mahna otezanja nije samo kod nas, kod svih je naših listova. Ali „Pučki List" neima ni svoje tiskarne ni svoje zaklade, nit od nikud koje pripomoći, a ima sve da plaća, osim truda svojih urednika i suradnika, kojima je sva plaća harnost puka. Da se nebi tko uvridio ili ozlovoljio prama nama poradi ovoga našega oštra govorenja. Mi ovako iskreno i otvorito govorimo, jer nam je tako u naravi listu, jer nam je na srcu obstanak i napredak ovoga glasila i jer napokon hoćemo da priučimo naš puk točnosti i pošenju i u ovoj malenkosti, kô što je malo novca podmiriti ovaj list. Nije to toliko s nepošenja koliko s nemarnosti, s netočnosti U nas se misli u obće, da se list plaća na koncu godine. Nije to tako, ljudi božji. Podmira lista zove se *predplata*, što hoće reć da valja prije platiti. S toga pozivljuć po zadnji put stare dužnike na izplatu, kada bude javljeno, molimo naše predbrojnike za buduću godinu da nastoje unaprid svoju predbrojbu podmiriti, a uz to dajemo danas na znanje: *tko do 31 dojdućeg miseca ne podmiri redovito svoj dosadašnji dug nećemo ga više držiti za našeg predbrojnika.* — Bit će manje al sladje, bit će točnije, pošenije!

Da smo vam dakle priporučeni!

UPRAVITELJI.

Podmirili "Pučki List".

Sali, do konca travnja 1892: Lorini P., Piasevoli B., Piasevoli I., Piasevoli V., Milić M., Dominiš J., Raljević M., Raljević R., Raljević I., Raljević Š., Raljević Š. Josin, Armanini I., Armanini A., Filippi M., Franceschini A., Annede J., Basioli J., Grandov J., Grandov Š., Karinja B., Švorco J., Mihić A., Radić P., Cvelf A., Bonetti J., Addobatti Sl., Maras T., Frka J., Petešić P., Pašeta A., Grgin A., Milin I.

(Ostale u drugom broju.)

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 2 Prosinca 1892 Br. 15.

Pučki list

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Pridbrojba za skraćenu god. 1892 računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892 a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1·50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Biskup Marko Kalogjerà.

Taman prikosutra navršuje se četvrta godina da se je rastao od ovog svita i Bogu pridao svoju plemenitu dušu biskup splitsko-makarski Marko Kalogjerà. Umrao je u dobi od gotovo 70 godina. Rodio se u Blatu na otoku Korčuli god. 1819. Početne škole izučio u rodnom mistu, sridnje gimnazijalne u Dubrovniku, više bogoslovne u Zadru. Reče misu, bi odredjen kapelanom u Šipanjskoj Luci, zatim kančilirom biskupa dubrovačkog Jederlinića, a god. 1847 bi pozvan u bogoslovje zadarsko za profesora. Brzo izadje na glas poradi svoje valjanosti, učenosti, te god. 1856 bi imenovan biskupom Kotora, a bilo mu tek 36 god. Iza smrti biskupa Pina god. 1866 bi primišten u Split, gdi 22 godine na stolici Sv. Dujma sidio, sve dok ga smrt na 4 prosinca 1888 ne ugrabi. Njegovo tilo počiva u maloj kapelici na vrhuncu Sv. Vida blizu Blata.

† 4 prosinca 1888.

Zor - biskup Kalogjerà bijaše. Vedro prostrano čelo, svitlo ljubezno lice, veliko bistro oko, ozbiljan dostojanstven korak, ožeta, osićita njegova besida, mila mu šala — sve ti kazivalo, da je ono čovik velika srca, velika uma. Izmedju najizabranijih glava bila ga dika viditi. Veliki hrvatski biskup Strosmajer ljubio ga kano brata. U Rimu čašćen na dvoru našega Vladara vidjen. Kralj ga imenovao svojim savitnikom, odlikovao komendom. Na srcu mu bio naš puk, na srcu njegove potribe, njegove pravice. Naš hrvatski jezik, glagoljicu, našu staru i slavnu povlasticu, branio, častio, širio. Njegovi pastirski pohodi kroz sela bili pravo pučko veselje. Mnogu sirotu utišio, pomogao; neznala njegova livica što davala desnica. Split ga spominje, spominje ga vas naš puk, koji mu na četvrti tužni god njegove smrti kroz svoj list kliče:

Duša ti se Raja naživala, biskupe Marko!

Digitized by Google

Kako su Hrvati birali kralje tudje krvi.

Ono je slavnoga kralja Zvonimira naslidio u kraljevanju Stipan drugi, koji je bio slabičak dušom i tilom. Nu nije ti ga sirotan dugo vladao, jer umre nakon same dvi godine, a š njim nestane i zadnjeg potomka narodnog kraljevskog kolina. U zemlji pojagmiše se sada kroz krunu bani i plemići, pa pojagmi se Lipa Jelina udovica Zvonimirova, kao tobož jedina zakonita baštinica, ali ne za se, već za svog brata Ladislava, kralja ugarskoga. Medjutim plemstvo i narod u južnoj Hrvatskoj biva uz more do Gvozda i Kupe pristane uz bana Petra Svačića, kolinovića i na glasu viteza i izabere ga kraljem, a u sivernoj Hrvatskoj Ladislava.

Svačić je dobro poznavao mržnju stanovitih plemića proti sebi, a tako i snagu Ladislavovu, pa s toga za svoje kraljevsko pristolje odabra tvrdi grad Knin. Nego ni Ladislav ne pridruži siverne Hrvatske svomu kraljestvu, već ju ostavi slobodnu, te dovede u nju svog sinovca Alma, da šnjom upravlja. Od tad ne prodjoše ni četiri godine, Ladislav umri, a Hrvati potiraše nametnika iz svoje zemlje. Vrime prolazilo al za dugo ne bilo, jer Ladislavov naslidnik Koloman pokupi brojnu vojsku i spusti se k Dravi, da s dogovorom Mlečana, th zakletih dušmana hrvatskoga imena, podjarmi Hrvate. Ali nisu ti ga ni oni spavali, već, znajuć za njegove pripreme, složili se i kô po dogovoru osvanuli s ovu stranu Drave napram njegovu taboru. Kad je Koloman razgledao hrvatsku silu, okrenu mu se borme kapa na glavi i rado bi se vrnuo kući, da može od sramote. Slabo pouzdajuć se u bojnu sriću, pokuša, da bi se s Hrvatima na lipe nagodio. Za to posla u njihov tabor svoje glasnike, da im kažu, kako im želi biti prijatelj i saveznik. Tad narodne poglavice pozvaše vas narod, koji je bio pod oružjem u taboru na dogovor. Tu odlučiše, da će pozvati Svačića, neka se odreče krune i izabraše 12 knezova iz 12 plemena, koji će u ime naroda ugovarati s Kolomanom. — Pošto su plemići slobodnom voljom izabrali Kolomana kraljem, obveza im se on u Križevcima, da će se on i njegovi naslidnici kruniti napose hrvatskom krunom, da će sam narod i unaprid izabirati biskupe, bane i druge poglavare, da neće u Hrvatsku naseljivati tudjinaca, da će glavom dolaziti na sabore, da neće dokinuti banske ni vojvodske časti, te napokon da će povratiti kraljevstvu primorske gradove, što su baš tad Mlečani bili prisvojili. Zatim se Koloman zaputi k moru, ali mu medju Gvozdom i rikom Kupom Petar Svačić zakrči put i završe ljutu i očajnu borbu, u kojoj on isti zaglavi. Sad k sivernoj Hrvatskoj pridruži se i južna Hrvatska do Meretve, a Kolomana u Biogradu okruniše krunom hrvatskih kraljeva.

Istina, izborom Kolomanovim ne zasja više Krešimirova kruna na glavi kralja hrvatske krvi, ali za to ipak nije Hrvatska bila podložna ili zavisna od Ugarske, niti li je š njom imala druge zajednice do vladarove osobe; naproti je imala svoj posebni sabor i upravu, posebni novac, porez i vojsku. — Dani i godine prolazile, kralji se krunili i prominjivali iz raznih kuća, ali narod ostao, što je i bio — hrvatski. Kada je osvanula nesritna g. 1526, kad je osmanlijska sila nadjačala kršćansku vojsku na Muhačkom polju, gdi je i kralj Ljudevit drugi, zadnji Jagelović, nesritno svršio, tad se podigoše dva svojatača, da svojataju Hrvatsku i Ugarsku, akoprem su i Hrvati i Ugri bili slobodnih ruku, da biraju kraljem koga hoće. Jedno je bio Ferdinand Habsburgovac, brat nimačkoga cesara Karla petoga, a drugo Ivan Zapolja, ugledan i bogat ugarski velikaš. To bijaše uzrokom, da su se i Hrvati i Ugri pocipali u dvi stranke, a u zemljama nastala smutnja i pometnja. — Ljudevitova udovica, koja je bila sestra Ferdinandu, imala je svojih pristaša, al Zapolja bio je medju plemićima i kod naroda lipo vidjen i puno cinjen pa za to Ferdinandovi protivnici na saboru u Stolnom Biogradu okrune dne 11 studenoga 1526 Zapolju za kralja, a dne 16 prosinca Marijini pristaše izaberu u Požunu Ferdinanda. Isto se sgodi i u Hrvatskoj: tu u Cetinu na mlado lito 1527 jedna stranka, kojoj je pripadao kninski biskup Andrija Tuškanić, proglasi kraljem Ferdinanda, dok druga u Dubravi na tri Kralja, na predlog Krste Frankopana, proglasi Zapolju. Ferdinandovi punovlastnici, da vrate jabuku za jabuku, potvrde i obećaju Hrvatima u njegovo ime, da će biti podržane sve stare povlastice, pravice, sloboštine i zakoni. — Kako u Ugarskoj tako i u Hrvatskoj hvataju se stranke u koštac, pa se medju sobom ljuto kolju i dave, kao da i ne mare, što se nekrst na iztoku sprema, da ih sprtlja pod svoju vlast. Hrvatima dodija ovako nesnosljivo stanje u zemlji a i ne izpunjenje pustih obećanja Ferdinandovih, pa se za to stališi sastanu na sabor u Cetinu i uprave Ferdinandu oštro pismo, iz kog vadimo samo malo redaka: „....*Nas je uvik pratila slava, da se nijedan krščanski narod nije duglje opirao i krv svoju prolivao u ratovima s Turcima, kao mi.... S tom slavom naši su otci umirali, pa želimo i mi. Ali za to neka znade Vaše Veličanstvo, da nijedan vladar nije silom podložio Hrvatsku, nego smo mi posli smrti našega poslidnjega kralja, sritne uspomene Zvonimira, pridružili se slobodne volje svetoj kruni ugarskoga kraljestva....*“ Medjutim srića priskoči na Ferdinandovu stranu: na 27 rujna 1527 Ferdinandova vojska kod Tokaja u Ugarskoj nemilo potuče Zapoljinu, a u Hrvatskoj isti dan pod Varaždinom pogine Zapoljev prisni pristaša Krsto Frankopan. S tog Zapoljevci ostave Zapolju na cidilu i pridju na Ferdinandovu stranu pače Ugri na 3 studenoga okrune Ferdinanda u Stolnom Biogradu krunom sv. Stipana, kojom

Digitized by Google

je prije godinu dana bio okrunjen isti Zapolja. — Habsburgovci su zatim u Hrvatskoj neprikidno vladali blizu dvista godina, al jih na jednom stade moriti težka briga za ovom zemljom kao i za drugima, da se ne bi izmakle njihovoj vlasti, jer su na nje samo mužkići imali pravo, al u njih se oni umeli i baština im ostajala na ženskima. Za to je valjalo utvrditi posebnim zakonom, biva sastaviti zakon, po komu će i ženske, kad ne bude mužkih potomaka, imati naslidno pravo u kraljevanju, dakle i ženske moć će zasisti na kraljevsko pristolje. Taki zakon pozvaše *pragmatička sankcija*, a jer su Hrvati prvi prihvatili taj zakon u svomu saboru bez uticaja Magjarâ, isti se za nje prozva *hrvatska pragmatička sankcija*. Karlo šesti, koji je bio predložio ovi zakon, potvrdi i ostavi Hrvatima sva stara prava, povlasti i zakone, a svi se kralji, i današnji kralj Franjo-Josip zaviriše, da će krunom hrvatskom svoju glavu kruniti.

Rade Jezerac.

KADARA DIVOJKA.

Platno bîli Kadara divojka
Na Bojani na vodici hladnoj,
Zagrćala ruke do ramena
I bijele noge do kolina
Osponila sa nidar butarke
Povadila dojke na prozorke.
Tud prolazi tursko momče mlado
Tere joj je tiho besidilo:
Šta će reći Kadaro divojko
Da zagrćeš noge do kolina
A bijele ruke do ramena
Što osponjaš sa nidar butarke
Tere vadiš dojke na prozorke?
Al mu veli Kadara divojka:
Kad me pitaš kazaću ti pravo:
Ko bi Bojan vodu priplivao
Pod haljinom i pod kabanicom
Moje bi mu lice ljubit dala.
Kad to to čuje tursko momče mlado
Ter on pliva Bojan vodu hladnu;
A kad vidi Kadara divojka
Da će momče vodu priplivati
Kupi plat o po vodici hladnoj
Ter ga stere po travi zelenoj
Nebi li se momče zabavilo
Da je mladu nebi uhitilo.
Kad je momče vodu priplivalo
Onda trče za divojkom mladom.
Ona ima dva svoja gjerdana
Dva gjerdana od suhoga zlata
Ter ih viša o grane dubove
Nebili se momče zabavilo
Da je mladu nebi uhitilo.
Neće momče da ni gleda na to
Nego trče za divojkom mladom
A kad vidi Kadara divojka
Da mu mlada neće ubignuti
Ona side na stinu studenu
Pak tu čeka tursko momče mlado.
Kad to vidi tursko momče mlado
Uhvati je za bijelu ruku
Pa je meće na konja prida se
Pa š njom ide kroz goru zelenu.
Kad je doša' pod jelu zelenu
Tute ga je sanak uhvatio
Jer se ljuto umorio biše
Pak je lipo mladoj besidio:
Tebi bora, Kadaro divojko
Bil' se moga' pouzdati u te
Da bi meni konja pričuvala?
Al mu veli gizdava divojka:
Moreš u me kako i sam u se.
Zaspe momče pod jelom zelenom,
A kad vidi Kadara divojka
Da je momče sanak pritegnuo
Na dobra se konja primetnula
Pa pobiže kroz goru zelenu,
Za njom trče tursko momče mlado
Stan počekaj Kadara divojko
Vrati meni vranca od megdana
Na kome ću dovesti divojku
I vrati mi kalpak perjem bilim
I vrati mi zelenu dolamu
I vrati mi ćorde pozlaćene.
Muči mlada negovori ništa
Nego šiba dobra konja svoga
U Bojan je vodu uplivala
I na konju dobru izplivala
Kad je mlada s' one stane bila
Eto dogje tursko momče mlado
Ter ju zove tursko momče mlado
Vrati meni Kadara divojko
Vrati meni vranca od megdana
Na komu ću dovesti divojku
I vrati mi kalpak perjem bilim
I vrati mi zelenu dolamu
I vrati mi ćordu pozlaćenu.
Al mu veli Kadara divojka:
Ne budali tursko momče mlado
Ja imadem tri mila brajena
I dati ću bratu najmlagjemu
Daću njemu kalpak s bilim perjem
Neka nosi a spominje seju
Što je sele na vodi dobila
Bileć platno na vodici hladnoj
A dati ću bratu osridnjemu
Daću njemu zelenu dolamu
Neka nosi a spominje seju
Što je sele na vodi dobila
Bileć platno na vodici hladnoj.
A dati ću bratu starijemu
Daću njemu ćordu pozlaćenu
Neka paše a spominje seju
Što je sele na vodi dobila
Bileć platno na vodici hladnoj
A skoro sam dobavila draga
Daću njemu vranca od megdana
Neka jaši a spominje dragu
Što je draga na vodi dobila
Bileć platno na vodici hladnoj
Što je kesa tri stotin dukata
Činiću se trgovica mlada.
Kad to čulo tursko momče mlado
Stisne oči pa u vodu skoči
Bijan ga je voda zadušila!

Kaštelanski guslar.

Digitized by Google

I do nas je mnogo!

Podji na obalu, gdi parobrodi pristaju, pa evo ja glava moju, ako svakog puta, osobito na ljeto, nećeš viditi, da se izkrcava po nikoliko bačvica piva (bire). A za koga? Za nas u Dalmaciji, koji plivamo u vinu. A nu zbilja da udjemo malo u se i promislimo, upoznali bi, da smo u istinu ćoravi u oba oka. Pijemo i u se salijemo svakakove pasje pomišanije, što nam u *lipo nakićenim bočicom* iz vanka dolazi, kvarimo criva, bacamo novce, a Bog nam dao na ovoj našoj prisojnici kripnu i veselu kapljicu, da nam more služiti za zdravlje i veselje. Da negovorim o drugim vrstim vina, pitam ja što izostaje u slakoći, kripkoći naša bračka *vugava*, naš šibenski *tartar*, omiški *muškat*, poljički *prošek*, napram svim tim *malaga*, *cipro*, *rob kokola*, *vermut* i što ti ga ja znam? Virujte mi u ničemu razlike, već što su ta pića šećerom oslačana, žestom ojačana, travam mirodijam zamirisana, a naše ostalo naravno, kako ga Bog dao. U takove poslastice naš svit po gradu i varošim silu novaca potroši. Dosta da se namečio. Prid podne čini mu se da neće moć sladko obidovat, ako ne pokripi sa 10 novčića *vermuta* želudac, popodne nemore mu jiće sleći, nemore probavit ako drugih 10 ne salije *konjaka*, a na večer u kafani u društvu 20 novčića piva (bire) to se razumi. To su prije samo gospoda tako lastno trošila, a danas uz gospodu i radnici, pa virujte i splitski težak, kako sam vam u nikidašnjem broju napomenuo, i on se na to namečio. Da vam kažem jednu. Baš ovih dana došao u mene jedan varošanin moj dobar znanac i prijatelj za niki posao. Bilo ozimno, a ja ću ti njemu čašicu domaće rakije, proste dropulje.

— Hvala Vam, sad sam pio! odvrati mi on.

— A gdi si pio? ja ću mu.

— Evo u novoj *butigi* ča se je na *pjaci* otvorila!

— Bit će štogod dobra, ja ću u šali, u onako finom dućanu!

— A je sladko kad se gucne, ali virujte, nikakove kriposti.

— A kako se zove to piće?

— Ali vam ja znam kazat! Na žuto je, ka' niki *likvor*.

— Kušaj ti kapljicu naše domaće, pa ćeš zapalit ja ću ti mu, i nalijem čašicu, koju mi u zdravlje moj znanac izpije.

— Što ti se čini? Ujida malo, ma nije loš, zapitah ga.

— Valja je ovi *bičerin* za litru onog *likvora*.

— A što si potrošio za ti *likvor*, Jakove!

— Prodjite se, bôni, 12 šoldi, a da vidite koliko je, sve bi Bože prosti, stalo u lupinu od mendule. Izio jednu *paštu* 4 šolda, i eto ti mojih 16 šoldi propalo, mogao sam libricu mesa kupit!

Eto vidi, puče, kako nije sve do kamatnika, koji te guli, već i do tebe koji ludo trošiš. — Čemu amo švabško pivo (bira), čemu talijanski *likvori*, kada imamo svoga piva — vina — kada imamo svojih likvora — vugave — prošeka i drugih. — Evala „Pučkom Listu" što uvik priporuča, da se naša domaća trgovina štuje, da se naši domaći radnici pripomažu, neka nam novac ne biži iz zemlje, već neka ostane u onoj zemlji, u kojoj se krvavo stiče. Ja bih želio da iz svih naši kafana, gostionica, dućana, po gradu nestane svih ovih pića, da trgovci počmu u nas od našega sladkoga groždja pripravljati fina sladka vina, koje bi moglo zaminiti najfinije francusko, nimačko i španjolsko. Kada nam trgovački ugovor neda da vanka naša vina šaljemo, a mi okrenimo se u našoj kući, vladajmo se po sebi, nedajmo ni mi da nam tudje izvanka dolazi, služimo se našim u našoj kući. To sam uzput napomenio trgovcima za našu domaću trgovinu. A tebi, puče, opet napominjem ne za trgovinu, već za štednju, da se ostaviš tih poslastica, jer te i one u dug u nevolju tiraju. Živi kako su tvoji stari živili; radno, štedno, trizmeno, dalje od duga, od nepotribna troška, pa eto na tvojem pragu uvik berićeta i Božjeg blagosova!

F. KRSTIĆ.

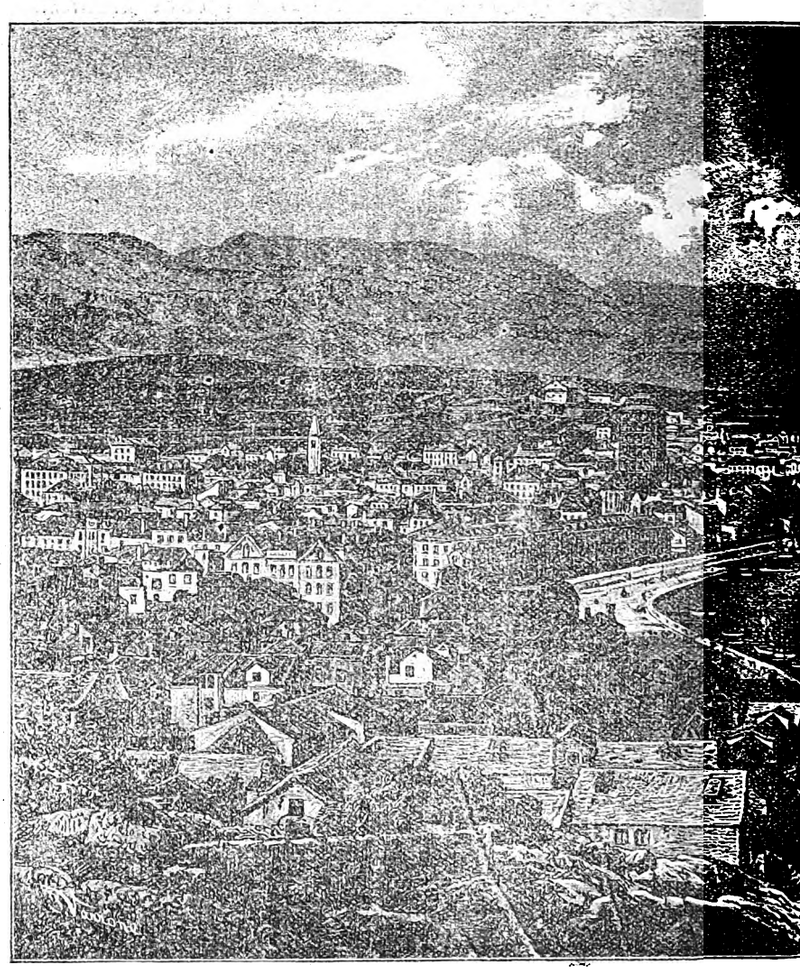

SPLIT.

Pijanac

(istiniti dogadjaj).

Ilija mesar, pijan kô krmak, vraćajuć se u grad, padne izpod jednog stabla ni živ ni mrtav. Ugleda ga četa dičurlije, obkole ga, i videć da se on ne more braniti, stave mu kolajnu

Digitized by Google

gnjilih jabuka oko vrata, a na glavu vinac od šušnja. Svuku s njega kumparan, pak mu u rukave uvuku noge, izmrče mu obraz tako da bi čovik reka da je izaša' iz pakla. Zatim uhvate kolo oko njega, te ih stane vika, da bi bili zaglušili drvlje i kamenje.

Dokažu Ilijinoj ženi što joj se od muža radi. Brzebolje otidje ona s dvokolicom, namisti na nju Iliju, pak ga pokrije slamom, te š njim u grad. Na gradskim vratim upita je carinar: (činovnik dogare) „što imaš na kolim?"

— „Prase", odgovori ona neustrpljivo, turajuć dvokolicu naprid.

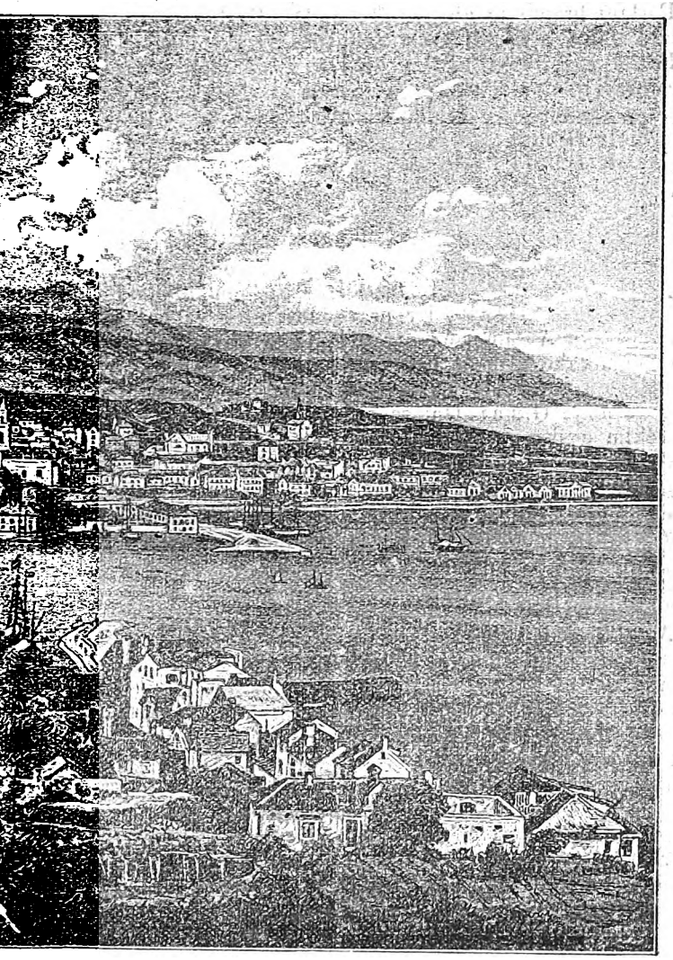

— Od koliko oka? nadoda carinar.

— Nevolja žena još srditija odgovori: „dodjite sutra kući, pa ćete ga izmirit", te naprid svojim putem, a pustili su je jer ju poznavali.

Sutradan carinar na mesarnicu k Iliji. Stavi prida nj carinovku, oliti buletu, govoreć mu: „piši koliko je oka bilo u prascu i plati".

— „Prasac!? plati"!? Ilija će: „tebi se klapi"!

— „Prase, što ti je jučer žena unila u grad," nastavi carinar.

— Neznam ja za prase, odreni se od mene", odvrati Ilija.

Nastane medju njima prepirka: ugriju se obadva, i stanu se inadit, jedan ničuć, a drugi tvrdeć da je bilo prase. Naravno sakupi se oko njih dosta svitine, čekajuć kako će dovršit.

Zovne Ilija ženu, pa je upita, jeli ona kupila kakvo prase.

— „Ja? Bog s tobom! kakvo prase"?

— „Kako nisi"? skoči carinar: zar bi zanikala da si sinoć ulizla u grad s dvokolicom; a kad sam te upita — što je u kolim? — nisi li mi odgovorila da je prase"?

Spomene se bidna žena onih riči, pa ruke na obraz kô da se sakrije.

Kad to vidi Ilija: „ah! reče, dakle je bilo prase, kriomčarice"!?

— „Je, bilo je", srdito odgovori bidna Marta," ali znaš li ko je bio ono prase? Bio si ti, pijančino, ti glavom".

— „Ja prase? prase ja"? oštro će Ilija.

— „Ti, baš ti, pijančino! nisi zna' za se od vina, ne rodilo! imala sam te izvadit iz gliba, u koji si bio upao, i slamom sam te pokrila od stida da te ne vide, i ne poznadu: s vratrom i krčme, i krčmari, i pijančine, da bi j h nestalo"

Zastidi se Ilija prid tolikim svitom, pa u sebi reče:

„S Bogom, Loziću! ne varaš me više!"

I pošteno održa besidu.

Da je srića da bi svaki ovako odlučio i održao besidu kad ga prvi put *Vinko Lozić* privari!

Split.

Kada smo iznili slike grada Zadra, Dubrovnika, Kotora, Korčule, i drugih mista, pravo je da se i našeg Splita spomenemo. Evo to danas činimo. Njegovu staru prošlost nećemo danas opisivati već samo se osvrnuti na današnji grad. Ako je Zadar glavni grad Dalmacije po imenu, Split je po broju svoga pučanstva po lipoti svoga položaja, po bogastvu svoje trgovine. Split je danas perjanica za kapom hrvatskog naroda na Primorju. Broji do 16 hiljada duša. Na glasu je njegova morska obala, luka, u kojoj na godinu izmine se na hiljade brodova malih i velikih. U Splitu su sve veće oblasti bilo crkovne, političke ili sudbene. Suviše trgovačka komora, škole za nauk: gimnazija, realka i obrtnička škola. Imade za odgoj djaka veliko lipo sjemenište, kojemu na daleko ne ima para, imade kuću za ubožnu dicu. U Splitu je tvornica vinskog soka, tvornica cimenta i sapuna. Grad je unutri sazidan po starom kalupu, ali u zadnje dobe podiglo se je mnogo lipih kuća, zgrada, kao občinska ribarnica, klaonica, kazalište. Zdravlje se lipo u njemu uživa jer ga plâče solinska voda, koja se svuda po gradu razlije i provire. Ulice su noću *gasom* rasvitljene. Do malo vrimena nastojanjem vridnoga profesora Jelića uvesti će se izmedju kuća, ureda *telefon*. To je jedna sprava poput brzojava (telegrafa) koja prinaša čovičji glas, tako da se po telefonu moreš razgovarati na veliku dalečinu s čovikom koliko da ti je blizu, te da mu na uho šaplješ. U varošim Splita imade do 8 hiljada duša, koji o polju živu, drugi o zanatu i trgovini. Split je izašao na velik glas poradi trgovine vina, koje se šalje parobrodim za Francusku, Nimačku. Do koju godinu nadamo se, a moremo gotovo stalni biti, da će Split bit spojen po novoj željeznici sa Bosnom i Hrvatskom. Trgovina velika unj će splivati, te ono što je danas Rika i Trst bit će tada naš Split. Daj Bože, što prije!

Digitized by Google

Crnogorci prid našim Sudom.

Zločin umorstva. — Taman na Božić lanjske godine u jutro oko desete ure šetao se Gruica Nikčević, mladić iz Crnegore, po pazaru u Budvi. U društvu mu bio opančar Rako Abramović, koji na jedan mah bilodano na srid pazara trgnu nož iza pasa i ubode Gruicu u trbuh. Rana bila teška. Prinesoše Gruicu u vojničku bolnicu i tu potla 3 ure muke dospi. Ubojica Rako iza kako je Gruicu udario, golim nožem stade na vas mah bižati s pazara. Slučajno našla se tu dva oružnika, sputili ga i š njim u tamnicu a kašnje prid sud. Okrivljeni su još Vidak Abramović, brat Rakin, koji da je bio u dogovoru s bratom u ovom zločinu, a suviše Gjuro Zenović, trgovac u Budvi, koji da je takodjer znao i upleo se u ovaj posao. Zločin se je dogodio u Budvi, koja pripada sudu Kotorskomu, gdi se je imala razprava učiniti. Ali da ne budu tu porotnici napastovani od rodbine ili koga drugoga, za bolju sigurnost cila razprava prin la se je prid naš sud u Spl to, gdi je trajala 6 punih dana.

Obtuženici. Rako Abramović, čovik od 44 godine stasit krupan, rodom iz Crnegore, nastanjen u Kotoru, po zanatu opančar, upitan od sudca za zločin veli: Istina je, ja sam ubio Nikčevića baš na pazaru u Budvi. Ja sam čovik siromah, o svome krvavom trudu živem. Nikčeviću sam bio uzajmio for. 500, kod je htio u Francusku na nauke poći. Molio ga i kumio da mi ih povrati. On me uvik varao. Susreli se na pazaru u Budvi. Ja pitao moje novce, a on se stao još sa mnom podrugivati — ka' bio, gospodine sudče, skitalica, propalica, bez poštenja. Meni to žao bilo, stužilo me u srcu. Ali opet ništa to, već ja mu rekao, da ću ga tužiti kneza Nikoli na Cetinje, ako mi ne povrati, a on tada stao grditi kneza, sudce crnogorske i svu Crnugoru, koja ga je porodila i odgojila. Eh što će te da vam duljim, kad ja čuh, da on pljuje na Crnugoru i kneza, tada mi se smrče prid očima, jer sam i ja znate, gospodine, Crnogorac, — izvadih nož i ubih ga. Tako je bilo sve po istini vam kažem, a istina je Bog. Ubio sam ga i nije mi žao, ne njega, koji je bio kukavica, ma brata, sina, ćaću moga ja bih ubio, da mi na onaj način grdi kneza i Crnugoru.

Vidak Abramović brat mu od 35 god. trgovac u Kotoru, kaže da on nije imao nikakova posla u tom zločinu, niti znao niti se dopisivao s bratom za išta već za trgovačke posle.

Gjuro Zenović, čovik od 54, dosta imućan, govori 5 jezika, u rodstvu sa knezom Nikolom po ženi, kaže i on, da se u ničemu kriv ne priznaje. Nit ubijeni nit ubojica nisu imali š njime nikakova velika posla. Ako je prijatelj Crnogorskog dvora to je s toga što imade zemalja u Crnoj gori i što mu je žena od tamo.

Svidoci. Bilo ih je okolo 25 na sudu u Splitu, ostali su izpitani u Kotoru i Budvi. Po njima se ovo doznalo, da je pokojni Gruica Nikčević bio u istinu nikakav skitalica. Sin jedini u majke pokazivao je dosta lipe pameti. Knez Nikola uzeo ga k sebi, uzgojio ga, poslao ga na visoke škole u Pariz, Petrograd, Beč, da se podpuno izuči. Učini ga čovikom i postavi ga na vel ku čast kod sebe na Cetinje. Tu se Gruica slabo podnio. Iz velekog svita gdi je na školam bio više se naučio zlu nego dobru, te bio razsipnik, igrač, neredjak, ne dao mira starijim činovnicima, a povrh svega ne bio viran i pošten gospodaru. Knez ga sbaci sa službe i dapače stavi u tamnicu. Na molbe materine opet se smilova te stavi ga na čast i službu. Ali on opet na svoje. Knez ljut, jer mu i tajne spise odavao, potra ga od sebe i od Crnogore. Smucao se posvuda pitao novaca i varao. Niki Pero Vukotić sluga na crnogorskom dvoru bio ušao š njime u odnošaj, on mu davao novaca i sebi ga mamio. Rek bi da je po njegovu nagovoru Rako Abramović smakao Gruicu. Za Raka svidoci rekli da je miran i pošten čovik, tako isto i za ona dva druga okrivljenika.

Obrana. Tri su odvitnika na ovoj razpravi bila. Dr. Furlani branio je ubojicu Raka, Dr. Karlovac brata mu Vidaka, a Dr. Bakotić Zenovića. Državni odvitnik Fridel govorio je 5 uri i iznio svu obtužbu proti trojici okrivljenika. Prinzeo je za tim rič *Dr. Furlani* koji je u dugom govoru dokazivao što je potaklo Raka da ubije Gruicu. Pohvalio lipim ričima Crnogorce kako znadu ciniti i ljubiti svoju domovinu i stoga Vladara, kudio život i neharnost pokojnog Gruice napram knezu. Istina je, veli, da je Rako ubojica i neka bude kažnjen, ali ne najstrožijom kaznom, jer nije iz zaside, nije naumljeno, već izazvan od pogrdnih ričі ubio Gruicu. — *Dr. Karlovac* reče, da mu nije od potribe na dugo govoriti, jer pravednost njegova obtuženika Vidaka Abramovića porotnicima je dosta jasna. Neimamo nikakova dokaza niti svidočanstva, da je Vidak u ičemu pomogao, bilo svitom ili nagovorom bratu Raku, da ubije Gruicu. Oni su obćili izmedju sebe u trgovačkim poslima, i ako se njihove žene nisu dobro gledale, oni su se ipak uvik dobro gledali i ljubili kao braća. Moli da bude r šen obtužbe. — *Dr. Bakotić* na daleko zapasao, te u svom govoru od 3 ure jasno dokazao, da njegov obtuženik Zenović neima u ovom poslu nikakove krivnje. Ako je u odnošaju i ljubavi sa Crnogorskim dvorom, to je po ženi koja je od kneževlje porodice, a da ljubi i štuje kneza Nikolu tu nikakova zla. Ako car ruski Aleksandar III. kojega isti Bismark, ljuti mu neprijatelj u srcu, hvali kao uzor vladara, ako taj car najveće države u Europi, kao što je Rusija, štuje i ljubi kneza Nikolu, kojega prozvao „jedinim iskrenim prijateljem" za što da ne može Zenović? Ako vel ki hrvatski biskup Strossmajer, kojemu vas učeni svit skida kapu i štuje ga, ako se on dići prijateljstvom crnogorskog kneza Nikole, koje zlo da Gjuro Zenović, Slaven rodoljub, ljubi i štuje junačkog vladara Crnegore? Osim toga nikakova dokaza ni svidočanstva, da je Zenović niti izdaleka imao ikakova posla u ovom zločinu. Stoga moli da bude sasvim oprošten.

Osuda. Porotnici priznaše Raku Abramovića pravim krivcem umorstva, stoga osudjen na višala, brata mu Vidaka i Zenovića proglasiše pravednim.

Kada je osuda pukla, Rako Abramović bio je sasvim miran, nije ni okom trenno. Bi poveden u tamnicu, druga dvojica pušteni na slobodu.

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Kuna 18 studenoga. Vino se danomice prodaje. Poslovač V. Morpurga kupio je ovih dana do 1000 etol. bieloga po for. 13:50—13:75 etol., a opola for. 9:75. Naše je vino steklo dobar glas u trgovini, a još bi bolje kada bi nam trgovci amo glavom dolazili i pravo naše vino na svoje oči kupili.

Blato (na Korčuli) 20. — Cina vinu poskočila. Opol se prodaje od for. 13 do 14 etolitar, b lo vino po for. 15, ali ga je pošlo više od polovine. — U puku lipa zdravlja, Bogu hvala. — Na mesarnici meso bravlje po 44, govedina 50 nov. kil.

Rogoznica (kod Šibenika) na 22. — Ništo se vina prodalo, ali uz slabu cinu. Trgovački ugovor i nama izprikovratio posle. Maslina u nikim stranam dobro urodila, a u nikim slabo. Nadamo se, da će se niki bar uljem pomoći, kad vinom nisu bili dobre sriće. Bajanu ove godine u nas možemo reći nijedne, smokve nasuprot dobrano urodiše.

Kaštela 28. — Vino se malo po malo prodaje. V činom naši domaći trgovci. Cina mu od 11—12 etol.

Jesenice, 28. — Naše se vino dobrim dilom prodalo po 10 11 etol tar. — Najviše su ga izvezli naši domaći brodovi za Riku, gdi ga prodaju od 12 14 etol. — Naše selo bavi se trgovinom kao malo koje, upitali smo poštu, i nadamo se novom godinom imati ju.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — U carevinskom viću u Beču sastavio se je novi skup (klub) hrvatskih i slovenskih zastupnika. Od naših hrvatskih iz Dalmacije nahode se u njemu: Biankini, Perić, Dapar, te Laginja i Spinčić iz Istre. Biankini potužio se na često zaplinivanje novine, na zabranu sastanka u Staromgradu. — Perić branio naše hrvatsko pravo, Borčić pitao, nastojili vlada obraniti nas od filošere, koja nam iz Italije priti. — Nimački zastupnik Menger narugao se čeakom državnom pravu. Svi českí zastupnici ustali živo na obranu. Bilo buke vike silne za pô ure. Prisidnik morao je zaustaviti Mengeru rič i dati mu ukor. — Bio je u Beču prošlih dana ruski carević, za njim kralj rumunjski. — U Olmucu izabran nadbiskupom Dr. Koho. To je prvi Čeh nakon 300 godina. — U Pešti Wekerle izabran pridsidnikom ministarstva. — Po najnovijim vistim iz Beča rek bi da misle zadovoljiti štogod Slavenima. — Česi će imati svoga ministra. — A mi Hrvati čemu da se nadamo?

U Italiji. — Poslanik talijanski za trgovački ugovor Miralja povratio se je iz Beča sa zadovoljstvom. U Beču su pristali, neka talijanskom vinu bude amo slobodan put sa njihovim svidočbam, a tako su Talijanci pristali za pivo (biro) iz Austrije. Žalibože i ovog puta sve na našu štetu.

U Rusiji. — Vlada ruska zapitala je u Turske da joj izplati dug od 165 hiljada lira šterlina za ratne odštete. Turska neima odkle, a nijedna država ne sigurava se pozajmiti joj. — Vlada neće da pristane na trgovački ugovor sa Nimačkom. jer da bi joj bio više na štetu nego na korist.

U Francuskoj. — U glavnom gradu Parizu često se čuje prasak dinamita. Prošlih dana prsnula je jedna u kući redarstva. — Francuski poslanik Kobon bio je ovih dana u Pape. On ga je ljubezno primio i rekao mu: Sveta će Stolica učiniti sve za Francuzku, te će vazda i svagdje biti uza nju.

Srbija. — Mladi Kralj Aleksander darovao je za spomenik našeg slavnog dubrovačkog pisnika Ivana Gunvulića franaka 500. — Stranke su se umirile. Sazvat će se se do malo skupština.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Na 19 prošloga dogodila se je velika nesrića na moru. Veliki parobrod ugarskog društva na Rici, po imenu *Stefanija* od 1720 tonelata dolazio iz Španjolske za Riku krcat trgovine. Susrio se sa dubrovačkim parobrodom *Arrigo*, koji svim zorom udari po boku *Stefaniju*, tako da u pet časa sasvim potonu. Momčad se spasila, osim petorice i drugog kapetana, kojih nestade. Šteta se računa do 250 hiljada fior. Korčulanski bark *Marietina*, gospodari mu braća Franasović, pošao još na 27 srpnja iz Newjorka, izgubio se, zanj se više nezna. — Dva barka sa Pelješća potonula, bark *Lamek* kod Maršilje, a drugi *Rusija* kod Kardifa. — Umrao je u Dubrovniku Don Krsto Milas, župnik Trpnja, u Sinju mladi književnik Marko Vuletić Ivanov. — Na glasu je bio u Zadru kao kamatnik niki dopuzica Talijanac Krešpi, koji je sa svojim drugom sansirom derao nemilo kamatam. Dojadilo dužniku nikom Lazarinu te ga tužio sudu. Zadarski sud ovih dana osudio pošteno kamatnika Krešpa: na godinu i 2 miseca teške tamnice, suviše na 2 hiljade fiorina globe (multe) troškove parnice, naknadu štete i da bude potran iz svih zemalja naše države. Druga mu Apolonija na 10 miseci tamnice, i 1000 for. globe. I s naše strane: evala zadarskome sudu! — U Kaštel Staromu načelnik Dr. Cega skončao prošle nedilje sam sebi sičanom život. Bog mu prostio!

U Banovini. — Ovih dana otvara se sabor u Zagrebu. — Govorilo se je, da će ban Kuhen odstupiti, jer se zavadio sa hrvatskim ministrom Josipovićem u Pešti, koji ne more da nagne Sv. Stolicu u Rimu, da imenuje za nadbiskupa zagrebačkoga kanonika Vučetića, ljubimca banova. Stvar se je izravnala. Josipović ostaje gdi i je, a tako i baz Khuen, ali Papa neće da zna za Vučetića. — Umrao je u Slavoniji vridni svećenik Aleksander Tomić.

U Splitu.

Na dražbi. — Na 14 ovoga miseca občina stavlja na dražbu (inkanat) zakup klaonice (kasara) za svu dojduću godinu 1893. Prvi glas jest od 12 hiljada fiorina. Na 10 pak meće na dražbu svoje vino sa Šolte, kojega se računa do 2700 etolitara. Prva cina for. 9 etolitar.

Trgovina. — Vino se ništo pomiče, trgovaca nije vele izvanka, većinom naši domaći kupuju. Niki su trgovci izvanka poplašeni da se vino puno šteti. Nije u tomu sve istina, ali sveti je Martin prošao, vino valja pritakat. Priporučamo težacima da konobe drže u redu, da se glas našega vina ne trne u svitu!

Pripomoćno društvo za svećenike. — Nastojanjem Prisvitloga biskupa Nakića misli se ustrojit ovdi u gradu pripomoćno društvo za svećenike. Svaki svećenik davao bi 1 novčić na dan (365 na godinu) a u slučaju nemoći ili starosti imao bi u gradu svu svoju potribu. Plemenito dilo!

Novi konsul. Gospodin Florij Katalinić imenovan je konsulom kraljevine Belgije. To je na čast gradu a na diku kući Katalinića, u kojoj su tim tri konsulata (grčki — švedski — belgijanski) zastupana.

Vrime. — Sveta Kate pripec k ognju gnate! Sveti nas Martin za nikoliko dana baš lipo ogrijao, a Sveta Kate punim ustima duhnula, da je red ložit vatru i grijat prste. Svaka na svoje vrime!

Trgovačke kuće vina.

Pomozi se sam i Bog će te pomoći, veli jedna naša poslovica. Da nije hvajde dandanas spuštat se na tudju pomoć najbolji nam dokaz trgovački ugovor s Italijom, koji ne samo da nas nije pomogao već nas nemilo odnemogao. Po tomu ugovoru našemu su vinu velika vrata u trgovini zatvorena. Čekati koju pomoć ili milost odtud odovud teško je i bez hvajde, pomoći se po sebi najbolja je stvar. Širok je svit, širo-

Digitized by Google

ka je trgovina vina po svitu. Ako su nam jedna vrata zatvorena, nastojmo okrenuti se na drugi kraj, otvoriti druga. „Pučki List“ koji tvoju korist, puče, sa svakog kraja gleda, zamolio je ovih dana nike trgovce i trgovačke kuće, da kažu imena svojih trgovačkih kuća i pribivalište. Primili smo dosta imena iz Beča, Pešte, Berlina, Trsta, Zagreba, te ćemo odma u današnjem broju nika priobćiti. Nije za svakoga težaka to posao, ali u svakom našem selu imade po koji trgovčić ili jači posidnik, te za nje iznašamo ove trgovačke kuće, na koje mogu slati *kampiune* svoga vina u malim bočicam. Niki će se zaludu trudit, istina je, a nikim more poći dobro. Obljubi li bečki trgovac vino toga sela, eto lipe sriće za posidnika i za selo. U ovomu uči nas pameti Italija. Kada je došla polakšica za njihovo vino nisu oni čekali lino, da im trgovac dodje u Italiju na kuću već razletili se oni na stotine ih trgovaca, posidnika, sansira po Nimačkoj, Austriji, Magjarskoj, posvuda nastojali da se njihovo vino vidi i kuša. Na taj način otvorili vrata svojoj trgovini, tako da je njihova vina već išlo amo priko 1 milijun i pô etolitara. Ne samo po vanjskim dalekim mistim, nego i po našim bližnjim zemljam imali bi slati naše vino na ogled, i trgovinu njegovu po svuda širiti. Uprav ovih dana primili smo pismo od jednog gostioničara, našeg predbrojnika u Brodu u Slavoniji, gdi nas moli da ga uputimo, gdi bi nabavio dobra dalmatinskog vina za svoju gostionu. Mi smo to sasvim dragovoljno učinili, a pa smo promišljali zašto se naše pravo dalmatinsko vino ne bi moglo uvesti po svim gostionicam Bosne Hrcegovine, Hrvatske Slavonije? Do nas je da se maknemo.

Evo sada imena nikih poglavitijih trgovačkih kuća u *Beču*:

1. Glanz Ferdinand I.e Wallzeilegasse N.o 37 Wien
2. Kattus Johan, Wien, I., Am Hof N.o 8
3. Katzmayr & Sohn, Wien, I.e, Himmelpfartgasse N.o 5
4. Koch Martin, Wien, I.o, Anwinklgasse N.o 3
5. Krenn Josef, Wien, I., Elisabethstrasse N.o 3
6. Kurmayer & Cie., Wien, I., Krugerstrasse N.o 7
7. Mann Leopold & Cie., Wien, I., Dorotheergasse N.o 3
8. Meyer J. E., Wien, I., Singerstrasse N.o 8
9. Reisinger R., Wien, IV., Himbergerstrasse N.o 5
10. Wieninger Jos. G., Wien, I, Naglergasse I.

Za svaku potribu i savit u ovom poslu slobodno je svakom našem predbrojniku obratiti se na uredništvo „Pučkoga Lista“.

Poruke i Odgovori.

R. K. — Zadar. — One pismice, što nam poslaste, nisu za nas. Puno su mudre.

B. Udiljak. — Drago nam je pisma o Livnu. Izabraćemo još koju. Upišite slobodno onu narodnu o Kosi divojci. Gledajte sakupljati narodne pisme. Koje su dulje, bolje su.

P. S. — Selca. — Nastojanjem dičnoga Tome u vas je naš List razprostranjen kako malo gdi, pa bismo dragovoljno tiskali pismu o Selčanima da ju, brate, ne budeš onako strašno razvodnio. *Majstor.*

O. Kl. B. — Omiš. — Dobro je ono, ali bojimo se da će bit malo tvrdo za naše čitaoce. Vidićemo.

O. N. B. — Imotski. — Zasuo ti punom vrićom. Čast ti i poštenje, dični krajišniče! Ovih dana dolazi nam *majstor* u pohode, pridaćemo njemu sve. Od moje ti strane hvala! Što bude za nas tiskaćemo, drugo ćemo u Zagreb na Maticu. Pitaju za te prijatelji, i svi od srca pozdravljaju, ponajviše tvoj *kum.* Salamalek! *Urednik.*

Povireniku — Blato (Korčula). — Dobro je, novom godinom, koja na zdravlju nije daleko uredićemo po vašoj želji.

Muo (Kotor). — Šaljemo po 1 komad od svih brojeva što imamo. Pokažite list prijateljima, nadjeteli kojeg predbrojnika prijavite na vrime.

B. M. — Vrisnik — Vi ste platili do 1|12 92. — Javite koji vam brojevi fale.

M. Ot. I. — Kupres — Vi do 1|5 93. — Stari brojeva lanjskih što imali to poslali. *Opremač.*

Na našem pazaru.

Šenica, kvarta od fio. 5—5.60, ječam 3.50—4, kukuruz 4, zob 2 30—2 60, ozimica 4—4.50 — duge, konj for. 7 — kokoši par f. 1.10—1.30, tuke 2.50—3.50, pulastri novć. 65—90, zec 1.40—1.80: jaja duzina 26—30 — praščevina 44—60 kil.

Za treću godinu!

Otvara se upisivanje na predbrojbu „Pučkoga Lista“ za treću podpunu godinu, koja će se brojiti od 1 Januara do 31 decembra 1893. Tim ćemo se izjednačiti sa redovitom sučanom godinom. Redovita godina, bit će redovita i godišnja plaća lista, — kao prve godine — sami fiorin 1. — Prve godine kada je list izašao mi smo sve brojeve slali na ruke naših povirenika, a to su dva razloga: jedno jer listovi u skupu, koncem vezani ne gube se tako lako po poštam kao pojedini brojevi, a drugo, jer brojevi u snopu skupa poslani puno manje poštarine zapadaju. Nego opazili smo kroz ove dvi godine da su niki zaželili da im se list šalje napose, to jest ne na ruke povirenika, već pod njihovim imenom ravno poštom na kuću. Mi smo im učinili po volji i ako nam to pojedino opremanje svakomu napose zadalo velika truda. Truda mi nežalimo, ali nemoremo prižalit potroška. Svaki broj kada se šalje napose nas zapada na pošti nov. 1, dakle priko sve godine za 24 broja 24 novč. Na taj način cina listu po nas bi bila ne od fior. 1, već od samih 76 novč. što nikako, kako svak znade, nije moguće. S toga pravedno je, da onaj koji napose prima list plati suviše 20 nov. za poštarinu. Predbrojba dakle „Pučkoga Lista“ za novu godinu 1893 poštom na kuću računat će se **for. 1:20**, za pô godine **60 novč.**, svaki misec **10 novč.** a svaki broj **5 novč.** Šaljemo današnjim brojem svim pojedinim predbrojnicim poštansku naputnicu molbom, tko je odredio novom godinom primati naš list, neka dotičnu svotu najdalje do konca ovoga miseca pošalje, jer novom godinom tiskat će se i slati toliko brojeva koliko je stalnih redovitih predbrojnika plaćaoca. Tko je već 1893 podmirio neka drži naputnicu za drugu godinu. Na naputnici molimo neka se točno zabiliži ime, prizime, pribivalište i zadnja pošta, da ne bude pometnje.

Da ste nam svi zdravo i veselo!

Upravitelji „PUČKOGA LISTA“.

Podmirili “Pučki List“.

Korčula do konca 1892. Vid Vuletić Vukasović, Obćina, Radić Fr., Čitaonica, Batistić N. iz Lumbarde, Pasabanda A, Cvitičević P., Kršinić D. iz Lumbarde, Laus M. i Laus I. iz Kćare. - **Pag**, do konca 92. Šugar Š., Bakić Š., Zubović A. - **Našice**, do konca 92. Marković M., Ot. Marinović A., Ot. Gjulanski I. **Drniš**, do konca 92. Kević I., Hrvatska Čitaonica, Slatina M., Radnić Ot. Vl., Baričević Ot. B. do 1|3 93, Perišić Ot. P do 1|8 93, Ževrnja A. 1|5 93, Mazzalin A. 1|7 93. **Imotski**, do konca 1892. Billić O. N., Glubota O. I., Bilić O. D., Vrdoljak O. V., Ćale St., Marinić I., Bilić J., Bilić Jakov, Gazzari A., Jerković Dr. I., Mallć K., Bilić A., Vučemilović J., Furlan M., Dunda D., Kelumbani P., Tripalo J., Vuković B., Poltz J., Katanušić M, Condić pop F., Ciciliani J., Vrdoljak M., Bitanga M., Pera J., Franković Fr., Mazzi Dr. Dinko, Rako N., Perić Ot. I., Vodanović I. - **Promina-Oklaj** do konca 1892. Čavlina N., Ramljak O. P., Carić A., Bronić M., Cuminotti I., Knežević St., Knežević Sutić J., Dizdar J, Bilandžija J., Perić J., Džapo P., Mlinar J., Bandalo P., Bandalo I. — **Grablje** (Hvar) do konca 1892. Petrić pop J, Budrović L., Jurić P., Jurić M., Šeperica I, Šeperica J., Tomičić J., Zaranić I., Budrović J., Šeperica I., Tudor D., Tudor J. Ivanov, Tudor J. Dinkov, Tudor K. Lukin, Tudor K. Antin, Tudor J., Tudor D., Tudor Jakov, Tudor D. Nikolin, Tudor M., Šeperica N., Zaninovic M., Bošković A., Petrić M., Zaninović I. do 1|2 93, Tudor I. Jurin do 1|4 93. - **Vis** do konca 92. Kunićić P., Kavana Sloga, Siminiatti B., Lučić R. P., Lučić R. D., Žaković A. Zanella P., Perković S, Roki A. — **Nadin**, Mekinić pop J. do 1|4 93. — **Sveta Nedilja**, do konca 1892. Makjanić M., Kolumbić N., Paršić J., Makjanić I., Lovrinčević Fr., Milatić A, Plenković D., Plenković J, Božiković I., Vranković J.

(Ostale u drugom broju.)

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 16 Prosinca 1892 Br. 16.

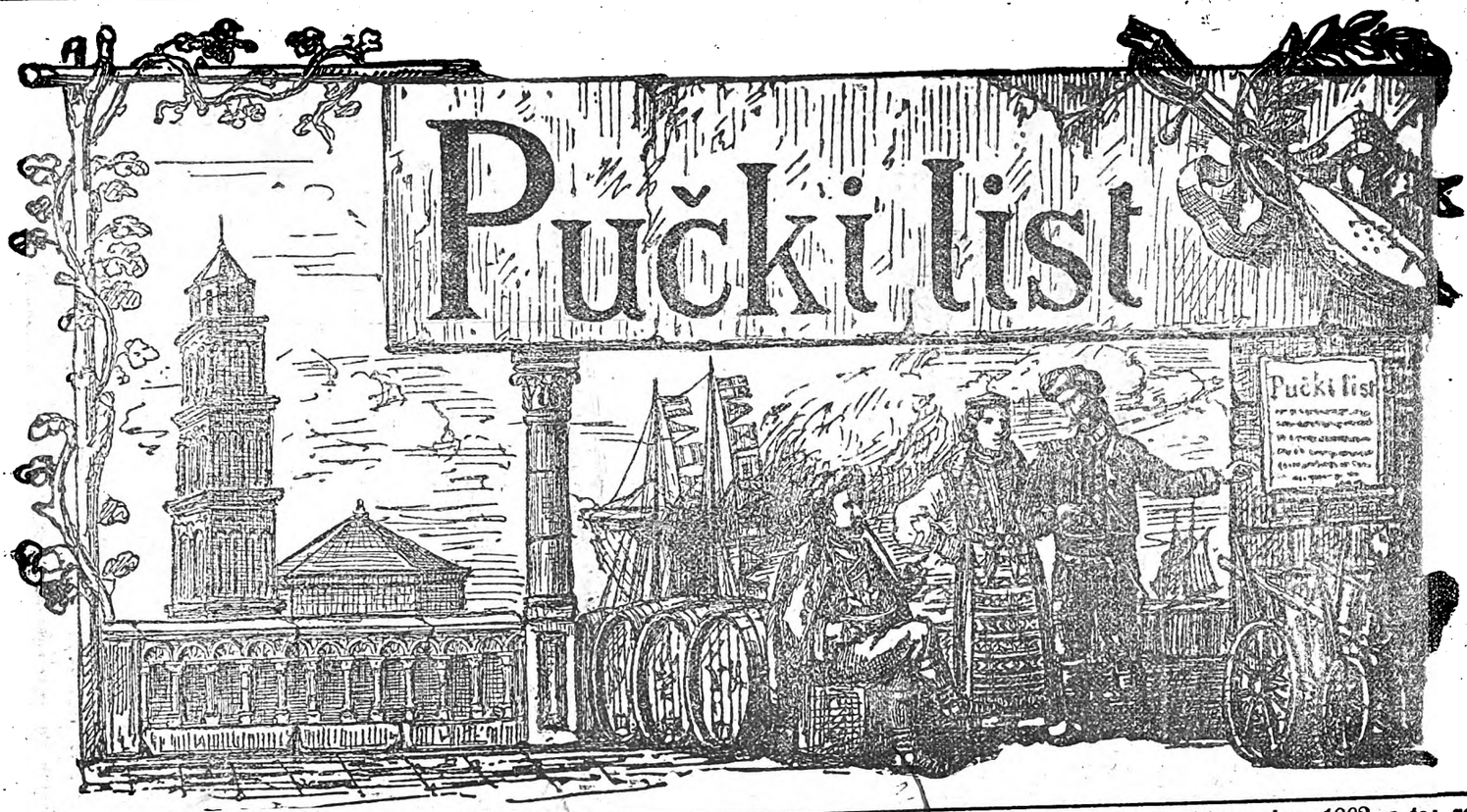

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Pridbrojba za ovu skraćenu g. 1892 računa se od 1 svibnja do 31 prosinca 1892 a to: za Split nov. 70, vanka Splita nov. 80, izvan carevine f. 1:50. Svaki pojedini broj 4 novčića. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

BADNJACA.

BOŽIĆ je na vratima, red je pripravit badnjake!

Lip običaj vlada u našem puku, da se ovih dana lože badnjaci, a okolo badnjaka kuća puna veselja i razgovora! Po Badnjem dnevu dolazi odma Božić, a na Božić neima duše, koja se ne raduje i veseli!

Lanjske godine u oči ovog velikog blagdana veselio se je i tvoj list s tobom, puče, da si nasuo žitom ambare, napunio bačve vinom, svakog berićeta u zdravlju i trgovini se naužívao — ove godine neda mu se. Bilo roda i berićeta i ove godine, Bog dao — čast mu i slava! — ali stisli drugi klanci jadikovci! Velika riba guca malu; u sklapanju trgovačkih ugovora veći narodi nemilo oštetili našu malu Dalmaciju. Pet milijuna forinta odkinulo se je ove godine od tvog grla, puče, i dalo drugomu; tvoji se krvavi trudi na teške muke stavili. Ali baš na muci se gledaju junaci! Podnio si ih žešćih, podnesi i ovu u razabranju i svetom ustrpljenju. Budi junak, ne gubi srca, ako si spao nisi propao, ako malaksa tvoje imanje, neka ne malaksa tvoja vira, tvoje pouzdanje u Božju pravednost, u tvoje pošteno čelo, u plemenitu dušu tvoju!

A da ti srce ne klone, kada naložiš badnjake, pristupi jaslicam Onoga, koji baš ovih dana dolazi na svit, da mir, pravicu, ljubav navisti, u Njegove se ruke virno podaj.

— Božanstveni Spasitelju, koji u biću siromašnog ditića u siromašnoj kućici dolaziš nam na svit, pogledaj i na siromašni naš hrvatski narod, jačaj ga, kripi, da odoli svim nevoljam, da u štovanju svojih starijih, u skladu svojih iskrnjih, u ljubavi, koju nam ti ovih dana s neba donašaš, da žive, da se goji, da napriduje!

Neka bude: **Slava Bogu na visini!** a tebi, puče, da **sritno i čestito došao slavni i sveti Božić!** naživlje ti tvoj

Pučki List.

Marija Terezija na Požunskom saboru.

Iza smrti Karla VI god. 1740 ostade na pristolju auštrijskome mlada žena carica Marija Terezija. Bez oca i majke, bez novaca i vojske ostade sirota sama, a neprijatelji njezine krune digoše se svi kao ždrali da razgrabe i razkomadaju njezino carstvo. Stekla muža, Franju Lotarinskoga, dobra i virna čovika, ali slabčinu. U Marije bilo srce junačko. Visoka stasa, krasna lipotom, bistre pameti, muška srca, svakoga bi na prvi pogled začarala. Nije kud kamo, mišljaše ona u sebi valja se branit. Ali ko da joj pomože, svak se odmetnuo u zemlji, a izvanka spravljaju se dušmani da navale. Tri ljuta neprijatelja sjatili se da mladoj ženskoj glavi krenu vratom. Od zapada digla se Bavarska, da pita dio carstva, što joj po ženistvu ide, a uza nju je Francuska, Španjolska, Savoja, od sivera kralj pruski Frid ik II zadao tvrdu besidu, pošto po to hoće da ju satare, a od istoka eto Turčina koji zabio u glavu da valja da se njegov polumisec vije na bedemim stolnoga Beča. Sa svih strana vatra se ložila, lagumi se kopali, a Marija veliko vrime smišljala i promišljala komu da se obrati za pomoć. Bila sritna u ženidbi, Bog joj dao poroda, maloga sinčića, kojemu nadila ime Josip. Sada još veća ljubav poskočila u njezinu srcu, da očuva didovinu i da ostavi baštinu svome čedu. Nego nije vrime otezanju, pruske čete, već su makle, prišle su granicu, druga vojska sa zapada na nogu je, spravna da krene. Marija odredila poći u Ugarsku sazvati sabor, i tu zaprositi pomoć u svoga puka. Ministri ju od toga odvraćali, ali ona što odredila to učinila. Znala je, da pod krunom Sv. Stipana imade junački narod, koji je uvik viran za njezine pradidove bio, pa da će i za nju krv proliti — znala je Marija Tereza za hrvatski narod. Na 11 rujna god. 1841 sazove kraljica sabor u gradu Požunu. — Svi velikaši, grofovi, zastupnici puka tu pristupiše, da čuju što kraljica želi. Niko nije ni pomislio o ratu, jer ko da odoli silnim neprijateljskim vojskam, što bijahu već prošle granicu? — Svi spravni čekaju u saboru, kad al eto kraljica stupi. Krasna visoka žena, sa krunom na glavi, sva u crno odivena, pognula žalostno lice, a u naručaju drži malog sinčića Josipa od 6 miseci, pogleda na velikaše, suze joj na oči navriše te tužnim glasom progovori: „Narode moj obljubljeni, pô svita se je diglo da meni nejakoj ženi digne krunu s glave, da ovom mom ditetu otme i uništi pristolje. Neprijateljâ, pogibelji sa sviju strana, a pomoći i prijateljâ od nikud. Svu pomoć i sve pouzdanje u vas stavljam, velikaši, plemići hrvatski i ugarski. Vi ste i dosad junački obranili krunu mojih pradidova, vaše junaštvo meni je dobro poznato. Hrvatski junaci Šubić, Zrinjski, Jurišić suzbili su više puta bisne čete Osmanlijâ, i ne dale da se stolni grad Beč zauzme. Kada je Kara Mustafa pod isti grad Beč došao sa drugim slavenskim junakom Sobjeskim, vaše krvi, Hrvati su priskočili u pomoć i nedali mu pristupa. Vi ste onaj narod viran, koji ste virnost krvlju svojom sto puta posvidočili; na vašu virnost, na vašu junačku desnicu i u ovoj mojoj sadašnjoj nevolji se spuštam. Za čast vašeg poštenog junaštva, za dokaz virnosti vaše prama ovoj kruni, za ljubav i milosrdje pram a meni slaboj ženskoj glavi, prama ovome nejakom, mom milome sinčiću vas danas zovem u pomoć, priskočite važim pukom, moja kruna bit će vaša, kruna, moje vladanje vaše vladanje, moja ljubav, vaša, ljubav!

Na te riči, koje su kao žarke strile izlazile iz ustiju razjadane kraljice, ganuše se, upališe se svi velikaši, te svi kô jedan digoše se sa stolica, trgoše mačeve iz koricâ i zavikaše jednim glasom: *Smrt i život za kraljicu našu Mariju Tereziju!*

Velikaši ugarski sakupiše svoje, a hrvatski svoje čete. Na glasu je osobito bio barun Franjo Trenk sa svojim pandurim. Dosta ga je bilo viditi a da te strah uhvati. Njegovi serežani svi krupni gorostasni ljudi, odilo im od kože i skrleta, na glavi visok vučji kalpak, za pasom handžar i po dva samokresa, na handžaru je bilo napisano „živio pandur“ o ramenu šarka puška. Prid četam klapalo se je u nikakove bubnje, i to je prva mužika što se je u vojsku uvela. Trenk svojom četom obletio do Beča, te priko Bavarske do Prusije svuda straha zadavao. I danas kada spomeneš Prusijancu Trenka j žuri ga hvataju. — Da ti ne duljim, stiče, rat se krvavi zavrgao, austrijanske se čete održale, mir se učinio, i zahvaleć junačkoj desnici hrvatskog naroda spasila se kruna na glavi Marije Terezije. I poradi ovoga čina dostojno i pravedno bi bilo, da se boljim okom gleda na naš hrvatski narod.

Hrvatski zgodopisac.

Seoski glavar.

Za popom u selu prvi je glavar. Za popovom njegova je najstarija. Na občini, na sudu, kod kotarskoga poglavara (cirkula), kod biskupa glavar je pristupan i vidjen. Njemu se za popom u selu nosi najveća čast, i idje ga prvo misto. Svaki pametan domaćin s glavarom gleda se dobro. Ta nečuje se za ništa u puku ona stara: Sa svakim imaj posla, ali nemoj s popom i glavarom. S njima uvik da si u miru i ljubavi.

Glavareva je moć dosta velika. Do glavara je mnogo, da u selu bude sklada, reda i napridka; jer bez njega nebiva ništa znamenitijega. Bez glavara nema ni skupa, ni sastanka, ni zbora. Jesu li izbori za občinu i zastupnike, diže li kralj vojnike, pišu li se na sudu mrtvine, ho-

Digitized by Google

će se, da tu bude i glavar. Bez glavarova prsta ne namišća se čauša, nečini se rondara, ne imenuje se poljara, ni procinitelja, ni lugara. Jeli potriba u selu pročistiti vode, kopati i dubati lokve i bunare, urediti i probiti pute, napraviti pokopišta, graditi popu kuću, razmaknuti crkvu ili podignuti s temelja, otvoriti školu, diliti seljansku mušu, sići goru, pušćati blago u gaj ili izgoniti iz gaja, braniti da se seljansko nepriotimlje, paziti mejaše i da s mejaša medju susidim nedodje do noža i puške; u svakoj valja da se nadje glavar. Kad dolazi biskup za krizmu, kad se dili pop od sela a pristupa drugi, na glavara je red, da ih sad svojim pukom, kako se pristoji, dočeka te izprati. Jeli u selu proglasiti koju kraljevu ili občinsku naredbu to čeka glavara. Bane li napokon u selo financijer, žandar ili rubač, u koga će, i na čja vrata? Ili u popa ili u glavara.

Glavar, koji hoće da pruba vrši svoju dužnost, i nastoji za korist sela, ruke su mu uvik pune posla. Zanoveti, dosada i danguba priko izmah, a često i neprilika. Da, često i neprilika; jer jeli u selu komu što krivo, napne ti nos na glavara, ruži i grdi ga, da nikad tako. Koliko i koliko puta, kad koji seoski posao nesvrši naoposum, ili kasno dodje, neprospu se u puku svakojake glasine: Glavar je prodao selo! Izdao nas je na viru! Ovomu se poslu nemože doći na kraj; jer su na glavara došle karte, pa ih sakrio, te ih on neda.... I tako ponajviše glavar je ukoran i zloblјen. A kad tamo, ni kriv ni dužan, nego dugi puti od zakona, tanki paragrafi, pa se stvari priko reda otežu, i posli zapinju. Napomenuli smo neprilike, koje često snadju glavara, pa će biti sgodno da kažemo slideći dogodjaj: Tuži neki glavar svoju seljanku, što ga jezikom uvridila. Na razpravi će ti sudac ženi: Za što si opsovala svoga glavara? Eh gospodine, uteče mi se žena u besidu: tko nije vridan progucati uže dlaka, neka nestaje za glavara. Žena i ako nije dobro uradila, domišljato je odgovorila; jer tko je na vladanju valja da ih proguca gorkih i čuje neslanih, pa ipak da često puta čini se, kao da nije ništa čuo ni vidio. — Glavar napokon časti i službom nije ni sebi ni kući svojoj na korist već na štetu. Dali što bilo da bilo, nemože ni kuća jedna obstojati bez glave, a kamoli selo bez glavara. Pa za korist svoga mista, red je žrtvovati se; jer nas Bog duži i steže nas ljubav one grude lipe naše hrvatske domovine, na kojoj smo se rodili.

Po našim selim ima, istina je, valjanih i zauzetnih glavara, ljudi od oka, okretnih i radišnih, koji su dosta koristi i prosviljenja učinili. Taki glavari za selo prava su sriča i blagoslov. Dali nije svagdi, kako bi se htilo. Eh! pet je prsti na ruci, pa nisu svi jednaci. — Nadje, se, ako hoćete, čovik imućan, ali pohlepan za častim. Nije mu do drugoga nego da zadovolji svojoj holosti. Što s prijateljim, što s mitom došao do glavarstva. Koči se i pivči, što ga zapalo glavarstvo, a korist i napridak sela deveta mu briga. Prid njim valja, da svak drhće; jer priti, da će drugovačije kao u doba srdara, pisat mladež za *barune* nek jih diže na vo sku. Koliko puta ti besvistni usilenici nezaprite tamnicom, i drugim načinom? — Drugi stao je za glavara, ne da pomogne selu, nego da uzdigne sebe i svoje. Jeli metnuti čauša, lugara, procinitelja, gleda, kako će namistiti svoju rodbinu, ili onoga koji mu bolje zamaže kola. Naučan i prid pisara u gradu izaći s darom i mitom, čeka od svakoga ljubavi i hatora. Je i gdi mastniji zalogaj, sladja kapljica, to valja da bude i za njega dio. Jeli tko prihvatio seljanske muše, i može li da mu što pribaci pa bilo da mu i koju nadnicu izradi, proti njemu nema tužbe; a daj da se drugoga, koji nemože ili neće da zna za mito, muči i svakako uznemiruje. — Ima nikih kuća, koji h od starine bili u selu glavari, pa često se dogodi da te kuće hoće da nameću mistu glavare, kao da im je glavarstvo baština. Istina je nike su kuće na glasu; jer je od njih izašlo poštenih i pametnih ljudi, koji su u glavarstvu dobro se vladali, i bili na korist sela. Dali glavarstvo nije ničija baština, a poštenje i razboritost nisu se nastanile u jednu samu kuću. Nadje se napokon često puta osoba, koje kad su se jednoč uhvatile glavarstva, neće da ga se ostave i tvrdje ga se drže nego spuž spužaljke. Zlo je to i naopako za selo; jer obično takovi ljudi nisu od koristi za puk, nego ostaju u glavarstvu ili radi holosti ili za svoj interes.

Kakav valja da bude seoski glavar? Mučno je na to pitanje u dvi riči odgovoriti, ali reći ćemo: Glavar neka je čovik pošten i razborit, osoba svistna svoje dužnosti, neka se lipo gleda s popom, neka je u skladu s pukom, neka se vlada na način da njegova bude vidjena i cinjena osobito na občini, neka je željan da koristi selu i nastoji za napridak, on može dosta dobra učiniti. Istina je, od seoskoga glavara nemože se tražiti čudesa, ali neka svaki bude na svom mistu, neka svaki duševno i pošteno vrši svoju dužnost, pak će se naša sela pomaknuti prosvitom i napridkom. *Prijatelj našega puka.*

Juriš na Livno.

Izpod Livna vojska pade,
Po čaršiji vapaj stade;
Mlade bule ljuto cvile,
Zatvaraju kule bile,
Cure ciče: b'ž' mo, babo,
Prije neg je stiga' švabo!
Agan Čizmić sve to sluša,
Sablju paše, puške kuša,
Vojsku gleda, na zlo sluti,
Brke grize al ne šuti!
„Azurala“! — Agan drekne,
Po svem Livnu glas odjekne,
Zapovidi Agan nema,
Da delije pod mač sprema,
Ali svaki prid njim drhće,
Na Agana pogled svrće.
K' njemu leti dizdan prvi,
A za njime muktar vrvi,
I dizdan se njega boji
Te prid njime krotko stoji.
„Branimo se!“ — Agan reče

Digitized by Google

U to dizdan pridanj kleče
„Pridajmo se!“ dizdan kaže,
Na to Agan bisan plane ;
Sablju trže u ta doba,
Da pogubi njizih oba,
Netom Agan sablju trže,
A dizdar se u big vrže,
Ljute sablje cika stade,
Sa dizdara glava pade!
Sablja mane sa dizdara,
Da poljubi i muktara,
Ali muktar muško bio,
Poklonit se nije htio,
Već poteže jatagana,
Pa poleti na Agana,
Agan vikne: nut' to baci,
Obadva smo mi junaci!
Kršan muktar nema straha,
Već Čizmić progovara:
Ej Agane, Livno pada
Jogundžijo, kud ćeš sada?
Gle, Agane, kraj Žabljaka,
Kako jezde dva junaka,
A na njima s' donjeg kraja

Stiže konjik ka' aždaja.
Gle kako je Švabče bisno,
Sve mu naše polje tisno,
Pod njim gjogin bisan skače,
Pozlaćena gjema žvače,
Pa kad junak k njima banu
Od bedra im ćorde panu,
Jedan ništo komandira
A za tizim glasba svira,
Cila vojska na to preda,
I na njega sama gleda!
Ono ti je Ali-paša,
Ili vezir, rano naša!
Bac' mo barjak crljen-boje
Dokle onako mirno stoje,
Od čaršije dajmo ključe
Dok topovi bojni muče.
Neće Agan da se kroti,
Već svakako hoće proti.
Pomami se kao lave,
Da prileti na sve kraje,
Turke sili, raju siče,
Koja neće, da zaviče:
Da je jača turska sila

Nego cila Austrija.
Ali rajan Hrvat pravi
Voli da ga dušman davi,
Neg' potvrdit samo rič,
S' kojom mu se pravo pr.či,
Već sa Livna tope drekne,
Sve široko polje jekne.
Dok Zelenko vatru dade
Cila vojska pozor! stade,
Vojskovogja vojsku reda
I na Livno cštro gleda.
Prid svom vojskom Čikoš prvi
Za njim cila vojska vrvi,
Bubnji buču, trublje svire,
Vojnici se žešće zvire,
Svaki hoće, da bi prvi
Napiti se tureke krvi.
I sa desna i sa liva
Otvori se vatra živa:
Vojska bliže, turci biže,
Mači zveče, turci ječe,
Sablja siče, bule čiče,
Agan gine, vatra tine,
Livno pade, juriš stade!

B. UDILJAK.

Stolna Crkva u Sarajevu.

Navršilo se je 14 godina da je naša vojska stupila u Bosnu i privela našu posestrimu pod krunu našega Vladara. Do onog vrimena kršćanim katolicim nije bilo slobodno javno i svečano slaviti svoju viru. Veliku zaslugu u Bosni i Hercegovini imadu fratri S. Frane, koji kao pravi Apoštoli uvik stali tu i prolivali krvcu svoju za viru i domovinu svoju. Uredjene druge vlasti uredila se u Bosni i crkovna oblast. God. 1881 slavno vladajući Papa Leon XIII uzpostavi u Sarajevu redovitu crkovnu oblast, imenuje nadbiskupom Hrvata svećenika, Josipa Stadlera. Mladom nadbiskupu prva misao i želja bijaše da podigne Bogu dostojni hram. U malo vrimena našla se svota od 70 hiljada forinta, odredilo se zgodno misto u srid Sarajeva i radja se započela god. 1874. Graditelj bio takodjer Hrvat iz Požege po imenu Varcaš. U pet godina crkva je bila gotova, a potrošak iznosio 260 hiljada fiorina. Unutrnje radje slikarije izveli su naši domaći majstori iz Splita Betica i Voltolini (za 8.500 fiorina). U crkvi su tri velika žrtvenika (oltara). Prvi glavni posvećen je Srcu Isusovu, vas od mramora, zapao je 11 tisuća for. To je dar braće Hrvata iz Banovine. Drugi je žrtvenik posvećen Blaženoj Divici Mariji Neoskvrnjenog Začeća.

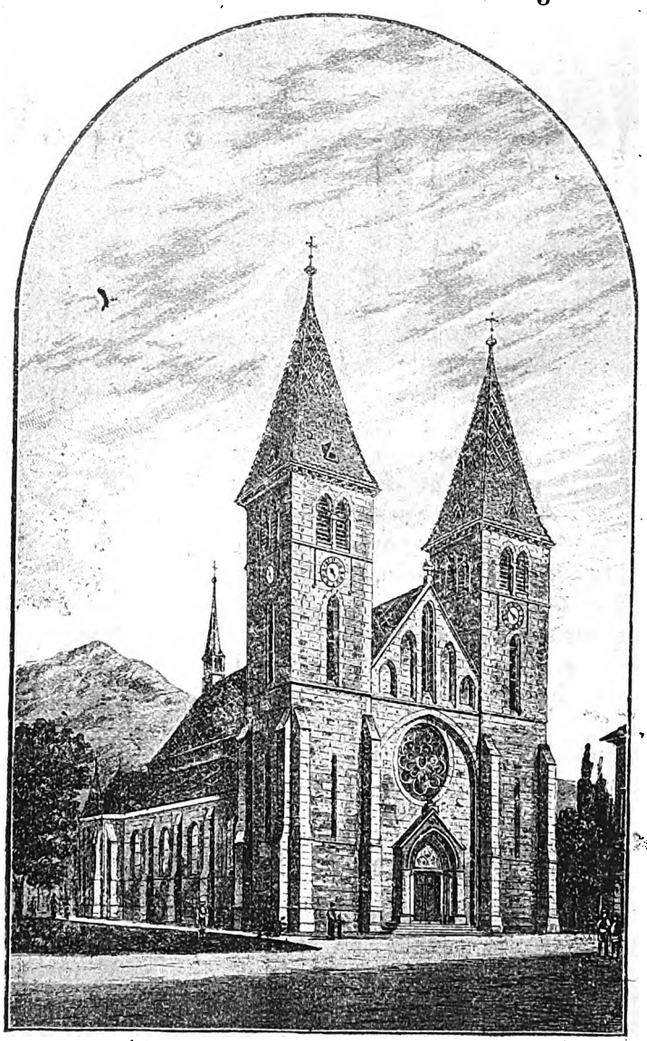

Zapada for. 5500, darovao kralj Franjo Josip. Treći je podignut na čast naših Sv. Apoštola Cirila i Metoda, vridi 5 tisuća for., a darovali su ga naša braća Moravi i Česi. — I orgulje (organ) dosta su velike, radjene u Zagrebu (9 hiljada for.) Zvona su došla na dar od od braće Slovenaca i salivena su u Ljubljani. — Na 14 i 15 rujna god. 1889 bilo je veliko slavlje posvećenja crkve. Na svečanost dodjoše biskup djakovački *Strossmajer*, senjski *Posilović*, banjalučki *Marković*, mostarski *Buconjić*, ljubljanski *Missia*, hvarski *Carev*, kotorski *Rodoničić*. Do 120 svećenika, od 8 do 10 tisuća naroda kod nove posvećene crkve. Bilo je veliko slavlje, kojemu se je veselio vas hrvatski narod, jer Bosna ponosna jest obljubljena kćerka naše mile majke Hrvatske, koja će ju uhvamo sečim prije na svoje grudi u kolu ostalih priviti. Stolna crkva u Sarajevu broji se danas najlipšom u Bosni-Hercegovini. Kao za mnoge koristne i svete stvari tako i za gradnju ove kuće Božje puno je zaslužan zanzetni nadbiskup Stadler, a uzanj vas kaptol kanonika, na čelu im naš dični starina Bezić, koji svi uzorno rade i nastoje za slavu Božju, za čast i spas svoga naroda.

Bogih poživio i ukripio!

Digitized by Google

Božićni Običaji.

Nema dana bez očnoga vida, niti prave slave bez Božića! Naš narod najvećim veseljem, najlipšim običajima svetkuje Božić. Već nikoliko dana prije i domaćica i domaćin i malo dica u kući, svak se spravlja da dostojno proslavi taj veliki dan. Svaka kuća, pa bila najsiromašnija, tih dana bije krmka, kojeg stopanjica priko godine pomnjivo ugojila. Od krmka puna sofra za Božić pečenoga, varenoga, nabivenoga, svakog dara Božjega —

Krmak se kolje koji dan prije Božića a baš u oči Božića leže se Badnjaci — Badnjak je cvelik panj, ili suk usičen u gori, koji se u oči Božića nosi na vatru i gori sve do Vodokršća. —Kiti se lovorikom ruzmarinom, maslinom. Treba da ga domaćin svečano unese u kuću. U Crnoj gori na kneževskom dvoru običaj je, da ga isti knez svojom rukom u kuću unese i na ognjište položi — Domaćica pospe kuću slamom svi su ukućani na okupu, Bog se moli kada se Badnjak nosi, a prije nego se naloži digne se stari brkati domać n, skine kapu, poškropi badnjak vodom blagosovljenom, pospe šenicom, okadi tamnjanom te uzme čašu vina, polije ga vinom i nazdravlja ukućanim: „U ime božje, u dobar vam čas svima na ovom domu, na dobro vam ova večer vazda dolazila a sutra slavno Porodjenje Gospodinovo u zdravlju dočekali! Daj, mili Bože, da budemo za mnogo lita i dobrih godina njemu se veselili kućnim mirom i ljubavi, ponajviše božjom milosti okićeni, kao što je okićeno ovo drvo maslinom i lovorom! Dobri Bože, daj tvoj blagosov ovome domu, te čuvaj nam mlade, podrži stare, da tebe još za puno godina na ovom domu budemo slavili a duše ne grišili". — Domaćin to reče, izpije čašu, a svi mu ukućani odvrate! Amen Bože! Odma se izpali mala puška, neka se znade da je badnjak na svojem mistu. Za tim je večera, koja nije tog dana mršava. Dica se osobito vesele uštipcima (fritole). Na ponoća je misa. Sve sviće po crkvi užgane, sve veselo. Piva se Božićna pisma. „U se vrime godišta" sva crkva popiva. Iza mise prijatelj prijatelju čestita, ljube se u lice, ako je ko s kime u zavadi tog dana se miri i ljubi — a po nikim mistim darivaju se sladkim kolačim i rumenim jabukam. O podnevu svaka kuća dimi, ražanj se u svakoj vrti, pecivo se cmari, jedan je put u godini Božić. Iza obida eto polaznika, prijatelj polazi prijatelja, da mu čestita. Ovaj običaj osobito uzdrži se u Bosni i Hercegovinu, gdi polaznik, kada stupi u kuću, ovako domaćinu napija: U tvoje zdravlje, domaćine, ova kapljica, za tvoj žitak i užitak, pa u zdravlje tvojih sinova i sinovica, unuka i omladaka da vas jaki Bog i današnji Božić za dugo u svakoj sriči podržao! Dičio se tvojim porodom kao danica na vedru nebu,

Blagosov Badnjaka.

Digitized by Google

kitio se slavom i ponosom kao gora Gjurgjevdanom, a perivoj ružom i bosiljem. Dušmaninu se puškom i oštrom ćordom junački branio a nikad kapom u ruci ne umolio, nego ti pod nogama bili kao konju čavli i podkovi! Od neba ti rosilo, a od zemlje rodilo; bilo ti u klasu klasato, a u busu busato, a u struku trsnato, a u guvnu hrpato; u ambaru mnogo, a u kući ajer i beričet! Svakoga za sofru ovako pošteno dočikao, nikad ti u kući ne prisušilo, a sebi najviše ostavio! Kako ovaj Božić zdravo i veselo proslavio, da Bog da i unaprid za mnogo godina u boljemu biću a u manjemu grihu; a sad da si mi zdrav!" Svi: reku amin Bože! Polaznik izpije čašu. Domaćin ovako odgovori: „Zdrav kume, moj davni i sretni polazniče! Veliki Bog i današnji Božić udilio, da budeš u dobri i sretni čas za moju kuću jutros došao, svaka rič koja je iz tvojih usta iztekla kod Gospoda se Boga stekla i neporekla, nikad se ne omrazili nego se milosnom Bogu molili, poštenih se ljudih držali, a dušu čistu prid Boga donili! I ja neznam dalje, no nam Bože daj zdravlje!" Kako Vuk Vrčević opisuje ovakovi običaji vladaju kod našeg puka u Bosni Hrcegovini, u Boki, i našoj Zagori, gdi se narod još drži starog običaja. Tako valja puče! Bolje da nestane sela nego u selu adeta. Uzdrži ove tvoje lipe običaje, jer dok budeš se njih držao, biće mira, ljubavi i sklada u tvojoj kući. U to ime veselo mi svetkuj Božić!

Pučki List

O Novcu.

VI.

6. Papirnati novac ili novac od karte (papira).

Papirnati novac nije pravi novac, jer u sebi nema nikakove vridnosti; on samo nadomišća pravi novac. Ovaj novac izdaje država, pa ga svatko mora primati za pravi novac. Država se obvezuje, da će ovaj novac, kada tko hoće, zaminiti za kovani novac, pak zato ona ne smije štampati odviše ovakoga novca, nego toliko koliko ga je od potribe za obični promet. Ovakav novac zove se *državna nota*. Osim državnih notâ imademo mi i *bankinih nota* ili *bankanotâ*, koje izdaje austro-ugarska banka i koje vride isto kao i državne note, a komadi od 1 for., 5 for. i 50 for. jesu kod nas državne note, a komadi od 10 for., 100 for. i 1000 for. jesu bankine note. Papirnatoga državnoga novca ne smi se štampati više od 400 milijuna forinta i za taj novac jamče skupno obedvi polovice monarkije.

Tim smo dovršili govor o novcu u obće, pa ćemo drugom sgodom o novom novcu, koji će se u nas uvesti. I. B–ć.

Kralj iz Dalmacije.

Još godine 1848, kada su Mleci pripadali našoj kruni niki Jerolim Dominis s otoka Raba, pridje s naše mornarice u talijansku i tu služio kao vojnik. God. 1866 pod Visom bio u ratu, i kako Talijanci potučeni sramotno se razbigoše, tako i Jerolim glavom po svitu, zajidri u daleke krajeve. Srića ga odnila ćak tamo do dalekih otoka Sandvić zvanih, dalje Amerike. Oženi se tu sa divojkom crnkinjom iz tog mista, koja bila u rodstvu sa kraljevskom kućom te države. Umre kralj a neimao muškoga poroda, te što ćeš viditi, borme kraljevska kruna poženi zapane našeg Jerolima. Prikrsti tada ime na jezik onoga mista i prozva se *Herman*. Bog mu dao poroda, ali malo života u kraljevanju, lanjske godine umrao, a za njim ostao na pristolju mali nejak sin, u ime kojega vlada mati udova. Za sve ovo nije niko živ znao ništa do nazad malo misеci. Evo kako: Ratni brod „Fasana" pošao putovati naokolo svita i sritno doplovio do tog otoka. Kapetan izkrcao se i išao pozdraviti kraljicu, koja saznavši od njega da je od dalmatinskih strana kaza mu, kako je i njezin pokojni muž Herman rodom iz Dalmacije i pripovidi mu vas život njegov, te zamoli kapetana netom se povrati na naše strane, da izvidi imade li još kogod u životu od bližnje rodbine, koji bi mogao do potribe stupiti na vladanje. Kapetan „Fasane" netom je došao u Polu obavistio je potanko o tomu ministarstvo u Beču. Ministarstvo je izpitalo na sve strane, te se je napokon doznalo da od muških potomaka pokojnog Hermana Dominiša bio bi jedini njegov nećak (sin sestre mu rodjene) *Paštrović*, sudbeni činovnik na sudu u Splitu. — Bilo sritno!

Bog ne plaća svake subote.

(pripovidka)

Jedan dan podje Isus — milostna ga bila — u Jerik i uze sobom Petra i Jakova. Putujući nadjoše uz cestu jednu česmu. Žedni i umorni napiše se vode i posidoše pod jednu povitu vrbu na brižuljku prama česmi. Grane vrbe bile povite sve do zemlje tako da su oni mogli sve lako viditi što se zbiva na česmi, bez da njih ko ugleda. — Stiže na česmu čovik na konju, po cpravi rek bi puno bogat, zla pogleda, u lica nemiran. Obazri se na sve strane, sjaše s konja, natakne dizgin na bus, odpasa ćemer novaca, turi ga u bus pak podje na stranu desetak koračaja dalje. U taj čas trgoše putem pet šest konjanika. Netom ih opazi, poleti do konja, uzjaži ga, pobiže cestom, konjanici za njim a u busu osta ćemer novaca. Do malo časa dodje na česmu čovik od 30 godina posve na prosjačku obučen. Nosi veliku posudu na ramenu da uzme vode. Podmisti ju pod česmu, pak side uz isti bus gdi onaj malo prije zaboravi novac. Ugledao ćemer, prifati ga i veseo brže nego prije uteče. Odmah za tim dodje jedan starac krunicom u ruci, star i na pola slip, side uz bus i poče na glas moliti Boga. Eto ti oni konjanici i vode bigunca svezana. Kada opočinuše zamoli ih on da mu oproste ruke, da uzme novce što ih je pod busom ostavio. Učiniše mu na volju, kad tamo novaca neima, a stari privrće krunicu i moli kod busa. On navali na starca: „daj novce moje, što si uzeo izpod ovog busa, inčije ću te zadavit! „— Koje novce, Bog s tobom odvrati stari; tko mi dade novac, što si lud! —" Gospodar novaca ljut, žalostan, uhvati jednom rukom staroga za grlo a drugom razpara mu sve odilo na tilu, izmlati ga, napribiva nemilo tako da je stari na mistu izdahnuo, a novci se kod njega nenašli. Sveti Petar na

Digitized by Google

to vidjenje naljuti se i reče Gospodinu: Gospodine, zlo smo učinili što smo mučali, ti si mogao podviknuti, da je drugi čovik odnio novce, a mi bi bili posvidočili, pak bi on bio našao svoje novce, a siromah ne bi na pravdi poginuo. Odgovori Gospodin Petru: Da budemo tako uradili, kako ti govoriš, ne bi se pravda zvala. Znaj Petre, onaj siroma što je našao i odnio novce, on je bio u najmu onoga bogatoga bigunca, koji mu je zanikao celi najam, ono su novci njegova najma; a onaj stari što je poginuo, on je ubio otca ovoga bigunca. Sada je svima pravo!

Ljubuški o Sv. Kati 1892.

priopćio *Hrcegovački Hrvat.*

O litini — trgovini

primamo slideće visti:

Velaluka 1 prosinca. Vino se neloše prodaje, vrst je posve dobra Opol po for. 14 do 15 etol. Mnogo ga se izvelo, Velaluka je puna brodova i bačava. Bće ga još u mistu do 4000 etol. to je za krčme. Ulja ni kapi. Tvornica Biankinova lipo napriduje.

Starigrad, na 10. — Klauzola dala nam ljuto po glavi. Bîlo vino prodalo se tek po 13 for. etol. a crno 10 1|2. Bubač slabo se prodaje po 36 do 40 for.

Žrnovo (Korčula) 10. — Masline ni za lik, zeleni dosta, novaca malo, jer vino se ne prodalo. Trgovaca od nikud nego samo jedan od *impošte,* koji dosta *kaparaje,* jer vidim da je mnoge bačve pod pečat stavio. Sve u zdravlje trgovačkog ugovora!

Diklo (Zadar), 12. — Cine vinu for. 9—9 1|2 etol. Bîlo se prodalo, ima još crnoga. Maslina malo, ali se dobro plaćaju, tri kvarte barilo ulja.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Prava nika hunjavica spopala ovih dana ministarstva po Europi. — U Madridu španjolsko odstupilo sa vlade, u Francuskoj Lubetovo palo, talijanskomu u Rimu sve spravno da pane, novo Wekerlovo u Magjarskoj slabo se drži na nogu, a i naše viće u Beču klimavo, glas je da će se razpustiti. Nimci ljuti su na Tafa, što je obećao Česima ministra. Grof Khuenburg, ministar livice, stoga odrekao se je. — Naš zastupnik Biankini dugim govorenjem tužio se na nevolje našega puka u Dalmaciji, kazao kako smo mi Hrvati spasili više puta krunu, a kako nam se slabo odvraća, dočim Magjari i Nimci piruju. Tužio se da neimamo spojene željeznice niti puteva dobrih kao što da se potoci i vode slabo uredjuju. — Dapar je govorio za kmetove na plemenštini kneza Borella u Zadru.

U Italiji. — Dojduće godine navršiva se 50 godina, da je Sv. Otac Papa bio izabran biskupom. U Rimu već ovih dana spravljaju velika slavlja. Na 19 veljače Papa će reći svečanu misu u crkvi Sv. Petra. Po Uskrsu primat će hodočastnike sa svih strana katoličkoga puka.

U Francuskoj. — Poradi posla Panamske rasprave palo je ministarstvo, odabrano je novo, na čelu Ribot. — Umrao je u Alžiru u dobi od 68 god. stožernik (kardinal) Lavižeri. Bio je za 25 godina nadbiskupom u Africi, gdi je puno nastojao i dobra učinio za odkup i prosvitu crnih divljih naroda. U Rimu su veliko štovanje od njega imali a i u Francuskoj bio je sasvim dobro vidjen.

U Srbiji. — Vlada se ljuti na nikog engleškog oficira, koji je bio u Srbiji, da obadje srbsku vojsku. Kašnje je o tomu pisao i rekao, da je vojska u Srbiji sasvim slabo uredjena, jedva broji u vrime rata 600 hiljada momaka, koji su slabo odiveni i oboružani.

U Rusiji. — Ruski poklisar Nelidov u Carigradu prikorio je tursku vladu zašto ne izplaćiva Rusiji dug. Dosada je Turska odplatila Rusiji 100 hiljada turskih funti novca, a od god. 1879 nije ni pare dala. Rusija će se silom podmiriti.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Njegovo Veličanstvo odlikovalo je dalmatinskog namistnika Davida redom željezne krune I reda. — Otvorila se nova čitaonica u Šibeniku. — Čuveni ličnik ludnice Dr. Zlatarović, koji je prošlog miseca bio teško ranjen kamenom u glavu, na bolje se oporavlja, te je Bogu hvala van teške pogibelji. — Primišten kotarski poglavar iz Dubrovnika Ragazzini u Kotor, a Marojčić iz Kotora u Dubrovnik. — Poljoznanac Mate Dudan odredjen je za drugog učitelja, koji će poput Antunovića putovati po Dalmaciji i težake u poljskim radjam poducavati. — U Opuzenu izabrali obćinsko Upraviteljstvo, načelnik Miho Oman. — Veseli glasovi dolaze iz Rima da će vridni ravnatelj bogoslovnog sjemeništa Dr. Josip Marčelić bit imenovan (na misto teško bolestnog biskupa Radoničića) upraviteljem biskupije u Kotoru. Bože daj da se ti glasovi čim prije obistinih!

U Banovini. — Umrao je pridsidnik sudbenog stola Cuculić. — Prošlih dana naš mladi al vrstni guslač Meneghello-Dinčić iz Splita pokazao je svoju valjanost u zagrebačkom kazalištu, gdi su ga obasuli velikim pohvalam. — Vlada je dopustila da se urede konali grada.

U Bosni Hrcegovini. — U Sarajevu umrao je od kapi načelnik Mustaj beg Fadilpašić, a u Banjojluci čuven fratar Duić. — U Mostaru ovih dana „narodno pjevačko društvo“ priredilo je veselu zabavu.

U Splitu.

† *Dr. Niko Katani.* — U oči Sv. Nikole umrao je Dr. Katani pod starim sidinam u dobi od ravnih 80 godina. Bio je valjan ličnik, poznat dobro našemu puku po dobroti svoga srca. Bio je i pridsidnikom obćinskim te u niko vrime i upraviteljem grada. Na 9 tek. bio mu je veličanstven sprovod. Pokoj mu vični dobroj duši!

Valjan majstor. — Da je malo nastojanja i uzgajanja našlo bi se u našemu puku puno valjanih ruku za svaki zanat. Marin Bilić iz Vranjica, mladić iz puka, bez ikakovog velikog učenja radi vrsno sve sprave potribite za konje i kola, te je ovih dana svoje radje izložio u dućanu Stipe Bulata. Sve je to čvrsto i fino uradjeno kao da je iz prve tvornice izašlo. Mladić na dobru kućnom posidu nije da se za zanat tim bavi, više od ljubavi za lipom radjom. Mi mu se od srca radujemo. Na čast mu!

Digitized by Google

Trgovačke kuće vina u Nimačkoj.

1. Luis Revené, geh Commerz enrath, — Berlin
2. O. E. H. Graeger, Weinhandler — Berlin
3. Landwirthschaflicher Verein in Baier, — Munchen
4. Königl. ba erische Hofkellerei zu Wirzburg — Wirzburg
5. G. Schmidt et Sohn — Offenburg (Baden)
6. Rümelin M. Heilbraun — Wütemberg
7. Walckenbesg P. J. Franz et Friedrich — Worms (Rhein)
8. Leoni G. W. — Ma nz (Hossen)
9. W. Chotzen et Co: — Bingen (Hesseu)
10. Sam. Durchklacber et Söhne — Hippenheim (Baden).

Odgovor na upit: A. L. — Brač — Stvar sasvim laka. Sa samih 5 novč. potroška morete slati *kampiune* kud hoćete po našoj državi i u Nimačku. Imade osobitih bočica, koje se zatvaraju u *latu*. Dodjete li o mladom litu, kako nam pišete, u Split, svratite se u naše uredništvo, mi imademo jednu, pokazat ćemo vam. Kao vas tako svakog našeg predbrojnika spravni smo u svačem naputiti. Zdravi! *Urednik.*

Odgovori na zagonetke br. 14.og.

1. Godine, miseci, nedilje i dani. 2. Noć i dan. 3. Dite na majčinim prsima. 4. Iskra. 5. Spuž.

Da neznaš od kada su postale vile?

Adam imao dice, prosti mi Bože, nije se znalo broja. Bog zvao u toliko navrata, da ih vodi na krštenje. Adam otezao, nije ih imao čim zaoditi. A kad nije mogao dalje, skupi ih nikoliko, pokri smokovim listom i povede na kršćenje. Što je ostalo nekršćena postale vile.

A od kada je kapula smok a sirak žito?

Pristala kapula i sirak za Isusom, — milostna ga bila — kô dva prosjaka. Oboje brez pristanka u sav glas: Kapula: „metni i mene Gospodine, za štomu drago! A sirak: Gospodine nek se i ja zovem žitom". Tad Isus kapuli: ajde, kad nebude nikakova smoka budi ti; a sirku: nek si žito, a ma za nevolju!

Doskočice *Pantelije Mutibarića.*

Božićni blagdani

U *Subotu* — dne 24 — *Badnji dan.*
„ *Nedilju* — „ 25 — *Božić*
„ *Poned.* — „ 26 — *Sv. Stipan*, prvi muč.
„ *Utorak* — „ 27 — *Sv. Ivan* apoštol
„ *Sridu* — „ 28 — *Mladinci*
„ *Subotu* — „ 31 — Silvestar papa — *Svršetak stare godine*

Novo lito 1893

U *Nedilju* 1 sičnja. *Obrizov. Gospodinovo*
„ *Petak* 6 „ *Vodokršće (Tri Kralja)*

☾ Sunce izlazi na 7 i 40 časa, a zalazi na 4 i 27 časa. ☽

Poruke i Odgovori.

F. K. Perast. — Nemože se, prijatelju, nikako.

A. P. — Hvar. — Da i ne budete „Nadu" dali tiskati drugomu ne bi isto bila za nas, jer nije stvari.

Krunoslavu Brušaninu. — U pismi „Vrisniku" neima vam ciline. Skačete sada amo, sada tamo, a to se nemože. Sve vas je nikud srce vuklo na lipu Pericu. Ded' okušajte opivati nju samu; njoj ne će biti mrsko, a lako da vam to pogje za rukom. „Maričina lakomost" ugodna nam je. Nju ćete, na zdravlju, ugledati novom godinom u „P. Listu".

Starcu Lovizecu. — Mosor. — Čemu si mi u listu sakrio tvoje pravo ime? Pisma ti nije loša ali svakako kaži se, ko si. *Majstor.*

Domorodac. — Čikago (Amerika). — Primili smo vaše pismo; iznit ćemo ga u dojdućem broju. Drago nam je da vam ugadja „Pučki List" i da ste mu našli prijateljâ. Imademo i u San Franciscu desetak predbrojnika. Nastojte! „Hrvatsku Zoru" primamo. Hvala Vam! Da ste zdravo! Pozdravite sve naše tamo!

A. V. — Trogir. — U doj. broju, troška ništa.

Prijatelju Mihi. — Sukmasin. — Pucalo, grmilo eto i mene gori o Božiću. A tko bi bolan lomio kolače i ložio badnjake? Na Ivanjdan daj da se vidimo, da se božićujemo i vlasak po onu našu proteferidžimo.

Urednik.

Povireniku — Zaton. — Primit ćete naše pismo.

L. V. Slavić. — S. Josè (Kalifornija). — U vaše ime gosp. Škare pridao nam je for. 5. Tim je vaša podmirena od 1|5 91 do 31|12 93.

Pag. — Gligore Silvestar. — Ne od vas već od Antuna Gligora primili smo na 26|6 92 for. 1. — A. Benzija. — Vaša iztiče na 30|4 92.

P. A. P. — Brusje. — Vaša takodjer na 30|4 92.

Opremač.

Za treću godinu!

Sa današnjim brojem dovršiva naša druga skraćena godina. Za novu podpunu godinu 1893 list će zapadati poštom na kući **FOR. 1:20**; *svaki misec 10 nov. a svaki broj 5 nov. Tko ga prima od povirenika for. 1. — Zahvaljujuć od srca našim povirenicim na trudu za ovu godinu molimo ih za ljubav i nastojanje i ove dojduće godine. Znamo da je taj posao zanovetan i malo trudan, ali bez truda ne vrije ruda, bez zanoveti i požrtvovanja neima rodoljublja. Tko nemore zbog posala, molimo neka nadje zaminika, a u mistim gdi su pošte, neka nam jave, koji žele po sebi primati list mi ćemo im ravno na ruke poštom slati, samo neka prije plate for. 1:20. — Uklapamo u današnji broj „upisnike" i poštanske naputnice, te molimo da novom godinom na vrime jave broj predbrojnika, da utanačimo u tiskarni broj izdanja.* **Upravitelji.**

Podmirili "Pučki List".

Do konca 1892:

Srinjine: Dubravčić pop M., Vladušić I, Matešan I, Barić T, Kulšić A, Muše A. — **Dolac Donji**: Banić pop J, Čaleta V. učitelj, Stazić I, Pučka Učiona, Šimunić R. p. Vicka, Simunić P. Matin, Simunić M. p. Jakova, Simunić L. Bašić M. — **Blato** (Korčula) do konca 92: Tatković M, Šeparović Fr, Bosnić P, Zaknić N, Milat M, Srdelić I. — **Stari** (kod Trogira) Dr. J. Cega, Ivasović pop J, Škarica pop N, Ivasović G, Lukas A. Leov O, Radunic' I., Franic' v., Tonkovic' V., ud. M. Rosandić, Babin M, Danilo I, Remetin V, Katinac F. — **Velaluka** Farčić P. Žuvela Fr, Žuvela N, Žuvela M, Žuvela N, Petrov, Žuvela A. Jaković K., Cetinić J, Cetinić Jer, Vlašić F. Loš, Vlašić F. Zec, Vlašić F., Bojt, Miletić N, Andreis V, Andreis I, Franulović A, Padovan, P, Padovan Fr, Padovan Braća, Padovan A, Mirošević I, Mirošević A, Berković N, Dragoević D, Perišić I, Gugić A, Oreb L, Oreb I, Surjan Fr. Prižmić J. — **Dikło** (kod Zadra) Curković pop M, Rimanić I, Graucarić N, Graucarić F. Milin N, Matešić I, Barešic' S, Markežic' S, Rimanic' S, Mičic' J. — **Podgradje** Jerčic' pop F, Skaričic' J, Skaričic' J, Skaričic' Perišic' A, Jerčic' N, Milavic' B. Jerčic' M, Jerčic' J, Skarica F. — **Komin** Čupic' L, Čupic' N, Madak M, Kraljevic' J, Vlahovic' J, Kapovic' M, Dugandžic' G, Vujevic' A, Medak I, Jelavic' F. — **Vranjica** Bilic' M, Bulic' M, Grgic' K, Grgic' A, Grgic' P, Juric' M, Mandic' K, Ivic' M, Mandic' M, Dropulic' M, Mikelic' N, Bilic' A, Cipčic' N. Benzon Vi, Grgic' M, Juric' M, Kaštelan p. J, Križan G. ubic'. — (Ostale u drugom broju)

N. Z. — Mnogi nas pitaju i ljute se, zašto im imena ne iznašamo odma u listu. Priko godine malo tko šalje, sada pri koncu velika navalica. Ljudi božji ustrpite se, nije moguće svu vriću imena u jedan broj istresti. Malo po malo doći će svakomu red!

Opremač

Prilaže se dodatak.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

ŽENIDBA KOMEN KAURINA.

Vino pije trideset serdara
Na krajini krvavih Kotara,
Vino pije u p'janoj mehani
A služi ih sedam mehandžija,
Sve im nose u mišinam vina
A vina im pripravit nemogu.
Pa kada se napojili vinca
Kad im vince ugrijalo lice,
A rakija pamet zanijela,
Tad se skoči Smiljanić Ilija,
On izleti prid p'janu mehanu,
U polje mu oči umakoše,
A u polju maglu opazio,
A iz magle junak izpanuo
Na gjogjinu konju od megdana,
Na opako ćurak prevrnuo,
A na oči mrde naturio,
Roni junak suze niz obraze.
Kada spade prid p'janu mehanu,
Viknu junak iz grlašca tanka:
Mehandžija gdi je odadžija?
Tu izpade momče odadžija,
A veli mu junak sa gjogjina:
Odadžija okreći mi konja
Dokle pjetli ptice zapivaju.
On ulazi u p'janu mehanu,
Pozna njega trideset serdara,
Svi ga viču: stari Vučkoviću!
Smakoše se trideset serdara,
Nadošlici misto učiniše,
Dadoše mu triest čaša vina,
Popi starac triest čaša vina;
Dadoše mu triest nazdravica,
Popi starac triest nazdravica,
Dadoše mu triest nadošlica,
Popi starac triest nadošlica,
A kad popi devetdeset čaša,
Onda istom poče piti vino.
Tad mu priče besidit Ilija:
Vučkoviću rodila te majka,
Što si svoga konja zamorio,
I na oči mrde naturio?
Što li roniš suze niz obraze,
Koja ti je golema nevolja,
Il ti vuci razagnaše ovce,
Il su ti ih odvodili Turci,
Il ti tuča obila šenicu,
Ili one grozdne vinograde,
Il ti bila porobljena kula,
Ili ti je sinak poginuo,
Da idemo da ga osvetimo?
Njemu starac tiho odgovara:
Hajd' Ilija ne budali ludo,
Nisu vuci razagnali ovce,
Kako će mi razagnati ovce,
Kad uz ovce stotina hrtova,
Poklali bi po gori vukove;
Niti su ih odvodili Turci,
Kako će ih odvoditi Turci,
Kad uz ovce trideset čobana,
I prid njima moj Košta netjače.
Nije tuča obila šenicu
A nit one grozdne vinograde;
Kako će mi obiti pšenicu,
Uvik moli sedam kalugjera
I četiri stara igumana,
Uvik mole Boga jedinoga,
Da nas čuva kuge i morije,
Da nam čuva od tuče šenicu
A i one grozdne vinograde,
Nij' mi bila porobljena kula,
Kako će mi biti porobljena,
Kad je pusta na devet tavana,
Na kuli mi trideset topova
Uz topove trideset topčija,
Oko kule memerli avlija,
Na avliji gvozdena kapija,
Na kapiji vrata od mazje
A na vratih mardžak od čelika.
Šujime dvanest dubrovačkih brava,
Iznad vrata od memer avlije,
Tu mi stoje gvozdeni klinovi,
Na klinovim šilke pozlaćene,
A na šilkam dvanest mrtvih glava:
Najprva je Kopčića Memeda,
Na njoj stoji čalma pozlaćena,
Što je doni moj sine Nikola,
Kad prvi put ode na Udbinu!
Već da znadeš jada i gorega,
Imao sam mog Nikolu sina,
Još mu ne bi ni osamnest lita,
Šćaše biti jači na megdanu
Od junaka Marka Kraljevića,
Mlad je bio a oženjen nije,
Ja ga htio starac ženiti,
I bio mu curu izprosio
U Karlovcu gradu bijelomu,
Skupio mu hiljadu svatova,
Pa ga posla po mladu divojku,
Zdravo svati došli do divojke,
I zdravo se natrag povratili.
Kad su bili na vrh Velebita,
Dočeka ih hajduk Remelija,
Posiče mi hiljadu svatova
I posiče mog Nikolu sina.
Nij' mi žao, moja braćo draga,
Nij' mi žao hiljada svatova,
Nit mi žao mog Nikole sina,
Već mi žao do Boga miloga,
Što ne vidi lijepu divojku,
Rad koje mi sinak poginuo.
Već ćujte me trideset serdara:
Nije l' majka porodila sinka,
A sestrica brata odgojila
Na pričistom krilu divojačkom,
Svilenim ga opasala pasom,
Junačkim ga nazivala glasom,
Koj bi otiša do Karlovca grada
I uštampa Ružicu divojku,
Te bi njemu Bog i sriča dala
Donit štampu na naše Kotare,
Pak je stavit u p'janu mehanu,
Kad budemo piti vino rujno,
Da vidimo u štampi divojku,
Zašto mi je poginuo sine.
Lipo bih ga starac darovao:
Dao bi mu kulu ćemerliju
Pokraj moje kakono i moja,
I uz kulu bašću nasagjenu;
I još bih mu starac darovao,
Dao bih mu grozdna vinograda,
Što ga jedan porizat nemože
Od godine opet do godine,
Još bih njemu starac darovao,
Dao bih mu zelenu livadu,
Što no na njoj izimiti može
Po pedeset àta i kobila;
I još bih mu starac darovao,
Dao bih mu devet mlinarica,
Što no melju bosansku šenicu,
I još bih mu starac darovao,
Dao bih mu devet stuparica,
Što stupaju čohu vodeničku;
I još bih mu starac darovao,
Dao bih mu mog dobra gjogjina,
Što ga boljeg na Kotaru nema
I uz gjogju moju oštru ćordu,
Koja valja hiljadu cekina.
Još bi njemu starac darovao,
Dao bih mu hiljadu dukata
Putni trošak tamo i ovamo!
Svi junaci nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše,
Niki gleda kako trava raste,
Trava raste kada kiša pade
Na zavoje kano ditelina,
Kao dojke u mlade divojke!
Niki gleda sofru postavljenu,
Niki gleda čaše i stolove,
Niki gleda jeli lipo vrime,
Niki gleda svoju oštru ćordu,
Da mu kleta zarđjala nije.
Niki gleda Petra Mrkonjića
I njekovu srmali jačermu
Štono ju je junak zadobio
Od junaka Bojičić Alije.
Niki gleda Komen Kaurina
I njegovu sablju od megdana,
Što su mu je cigani kovali
U bijelu gradu Sarajevu,
Kovalo je trideset cigana,

Digitized by Google

Kažu da su tri miseca dana,
Od zmajeva zuba načiniše,
U zmijinu jidu okališe,
Na junačku krvcu naminiše.
Niki gleda starog Vučkovića,
Grdan li je odnili ga vrazi:
U glavi mu zuba nijednoga
Nego gnjile dvi kosiričine,
I u njima četiri krnjatka,
Pa kad gornjom kosiricom krene,
Iz donje mu živa vatra siva,
I posiplje bradu i brkove.
Samo neće Komen Kaurine,
On ne gleda tamo ni ovamo
Nego starca u čelo junačko,
Pa mu Komen priče besiditi:
Mene majka rodila junaka,
Sestrica me moja podgojila,
Ja ću poći do Karlovca grada,
I uštampat Ružicu divojku,
Donit štampu na naše Kotare,
Pa ju stavit u p'janu mehanu,
Kad budemo piti vino rujno,
Da vidimo u štampi divojku,
Zašto ti je sinak poginuo,
Hoš' li dati što si obećao?
To je starac jedva dočekao,
Odmâ svoga konja odvezuje,
Pa ga daje Komen Kaurinu;
Odmâ britku ćordu odpasuje,
Pak je daje Komen Kaurinu.
Otole se Komen podignuo,
Ode pravo k svojoj kuli biloj,
Kad je došo svojoj kuli biloj,
Staricu je dozivao majku:
Nut starice moja majko stara,
Misi meni tanke brašenice,
A ja idem opraviti tilo,
Jer sam teški oklad postavio
A sa onim starim Vučkovićem,
Znadeš, majko, da š njim šale nije!
Ode Komen na kulu bijelu,
I otvori zlaćena sanduka,
Stade svoje opravljati tilo,
Divno svoje opravio tilo:
Na se meće po golu životu,
Na se meće svilenu košulju,
Po košulji ljuta pancijera,
Dva pancira jedan po drugome,
Po pancirim samarli jačermu,
Na njoj stoje puca pozlaćena;
Opasa se mukamed pojasom,
Za pas meće tri para pušaka,
Dvi beškinje a dvi tudeškinje,
A dvi male bez kremena pale,
A megju nje do dva samokresa,
Da ga brane od svakog udesa,—
Sve po puškam zmije ispletene,
Sve su zmije zlatne i srebrne,
Pa na čakmak naslonile glave —
A pod pazu laka buzdavana,
A o bedru sablju od megdana,
O ramenu prigrlio šarku,
A privuko zelenu dolamu,
Na kojoj je puca četrdeset,
Svako važe polu litre zlata;
A koje je puce pod gr' ocem,
Ono važe četri litre zlata
Ono mu se na burmu zavija,
Baš u satu sedamnaest puta,
Šesnet svija, sedamnest odvija,
Onda znade kad mu sahat dodje
Kad mu d dje a kada mu prodje!
A na noge kopče i čakšire,
A na glavu kalpak i čelenke,
Dvanest pera trinest čelenaka,
Četrnesto krilo pozlaćeno,
Pa se krilo na čekrk okreće,
Pa kazuje koji vitar puše.
Kada svoje opravio tilo,
Sleti junak d oru u avliju,
I izvede pritila gjogina,
Stade svoga gjogu opravljati:
On iznese džefirdžli sapuna,
Sapunom ga f nim umivao,
Na bruškin mu dlaku izgonio,
Pokrio ga čojom do kopita,
Niže čoje puli-risovina,
A po risu šura medvjedina,
Da udari kiša iz oblaka,
Nek ne kvari puli-risovine —
A iz risa dvajest, trijest kita,
Sve su kite od zlata suhoga,
Kako godir vitar zapušiva,
Tako zlatne kite udaraju,
Pa miluju po kopitu gjoga.
Na njeg meće sedla od biljura,
A na sedlo dva zlatna goluba.
Uz golube zlaćena tepsija,
Na tepsiji zlaćena jabuka,
Po tepsiji zmije izpletene,
Na jabuku naslonile glavu,
U zubima alem-kamen drže,
Prid kojim se može putovati,
U ponoća kao i u podne.
Pritegnu mu sedmere kolane,
Opaše ga imbrišim tkanicom
Da mu gjogu od kolana brani;
Zauzda ga uzdom pozlaćenom,
U žvale mu zuba vilinskoga,
A na pleća šikra zelenoga,
U grlu mu grličica guči,
Na sapima modra vidra igra.
Kada svoga gjoga opravio,
Privede ga binjedžet-kamenu,
Boga fali, na konja se svali,
A stara mu doda brašenice,
Pa mu stara priče besiditi:
Hajde s Bogom, moj Komene sine,
Dušmani ti pod nogama stali
Kô tvom gjogu i ploče i čavli
Pa znadeš li, moj Komene sine,
Bolje ti je tamo poginuti,
Neg se od strah natrag povratiti!
Tada Komen dotira gjogina
Uz Velebit visoku planinu,
Kad je doša na vrh Velebita,
Ugleda ga hajduk Remelija,
Pa družini svojoj besidio:
Društvo moje, u gori ajduci,
Evo ozdale vlašče na gjoginu,
Hajdemo mi njega susritnuti,
Pitaćemo pašuš i teskeru!
U hajduka pogovora nema,
Već što rekli to i učinili,
Slete oni putu na raskršće,
Pa prid momkom prifate gjogina,
Pa mu hajduk poče besiditi:
A gdi si se vlašče podignuo,
Gdi je tebi pašuš i teskera?
Njima Komen po istini kaže:
Pašuš mi je o bedrici ćorda,
A teskera podamnom gjogine,
Junak jesam a oženjen nisam,
Pak sam čuo gdi pričaju ljudi,
Eto tamo u Karlovcu gradu,
U nikoga bana od Karlovca,
Da imade lijepa divojka,
Čini mi se za mene bi bila,
Pa je idjem prositi u majke!
Njemu hajduk priče besiditi:
O Komene jedinu matere,
A neznaš li rodila te majka,
Evo tomu sedam godin dana.
Da ja sidim ovdi na planini,
Sedmere sam svate pogubio,
Pogubio sedam gjuveglija,
A svih sedam sedam jedinica,
I tvoje ću okinuti glave!
Njemu Komen lipo odgovara:
Čekaj mene do dana petnaest,
Kad provedem svate i divojku,
Onda ćemo diliti megdana!
To mu reče, potira gjogina,
Do Karlovca grada bijeloga,
Bodnu konja čizmom i mamuzom,
Pust mu se je gjogo pomamio,
Po tri koplja u visinu skače,
A četiri polju poprieko;
Priko sebe pinu pribacuje
Na valove kao labudove!
Ugleda ga ostarila majka,
Stara majka Ružice divojke,
Pa Ružicu ćercu dozivala:
Nut' Ružice moja ćeri draga,
Nut' proturi na pendžera glavu,
Vidit hoćeš što vidila nisi!
Brzo ju je mlada poslušala,
Pak proturi na pendžere glavu,
Mučno ti se curi učinilo,
Pogledati mladoga junaka,
Ko da su je poduzeli vrazi,
Pa je staroj besidila majci:
Nut starice, moja majko stara,
Otkad sam se na svit porodila,
Ja nevidih lipšega junaka,
Blago majci koja ga rodila,
A sestrici što ga bratom zove;
Ako se je junak oženio,
Blago ljubi koja njega ljubi,
Ako li se nije oženio,
Blago onoj mlagjanoj divojci,
Koja mu se na ruci naspava!
Ako dogje do bijele kule,
Pa da mene zaprosi u tebe,
Podaj mene, moja majo stara,
Akoli me ti podati nećeš
Hoćeš svoje ogrišiti duše.
To izusti, niz kulu poleti,
Sigje cura dvoru u avliju,
Side mlada pod žutu naranču,
Pa eto ti Komen na gjoginu,
Pa joj Komen poče besiditi;
Bora tebi mlagjana divojko,
Zašto si se u crno obukla,
Zašto roniš suze niz obraze?
Koja ti je golema nevolja?

Njemu cura po istini kaže:
Progji me se, neznani junače,
Ja sam teško Bogu sagrišila,
Sedam sam se puta udavala,
Sedmeri mi svati posičeni,
Poginulo sedam gjuvegl ja,
A svih sedam sedam jedinaca.
Poginulo na vrh Velebita,
Ja bih utekla na dorinu mome,
Jer znadeš li jada ne saznao,
U mog babe bana od Karlovca,
U njega je âče četvrtače,
Koj je sisa četiri kobile
Bez promine za četri godine,
Pa kad bi se zametnula kavga
Odnilo bi me âče četvrtače
U Karlovca u grada mojega.
Manu cura na bijelu kulu,
Namâ slete četiri kavaze,
Dva mu dob a konja prifatiše,
A dva njega na kulu izvedu,
Na kuli ga dočekao bane,
Za punu ga sofru postavio,
Primače mu kafu i rakiju,
Kafu pije Komen Kaurine,
Kafu pije a rakije ne će,
Već je banu Komen besidio:
Nisam došo izpijat rakiju
U Karlovcu u gradu tvojemu,
Već sam čuo gdi pričaju ljudi,
Da imadeš ćercu jedinicu,
Bili mi ju poklonio bane?
Njemu bane riječ prifatio:
Ja sam kael, Komen Kaurine,
Al počekaj nikoliko časa,
Dok up tam ćeri u matere,
Pa eto ga u drugu odaju
Gdino sidi Ružica divojka.
Sidi cura na meku dušeku,
U dušek je dupe udarila,
A prida se gjergjef namistila,
Veze mlada svilena gjergjefa,
U ruci joj igla od biljura,
Puni zlato po platnu bilome,
A kad svoga babu ugledala,
Od sebe je gjergjef odbacila,
Sve četri mu noge polomila,
A pod babu ćilim podmistila.
Side bane na zlatna ćilima,
Pa je bane ćeri besidio;
Čuj Ružice, moja ćeri draga,
Evo došlo momče iz Kotara,
Pa je tebe prosilo u mene,
Hoćeš poći za mlada junaka?
To je mlada jedva dočekala,
Pa odleti u drugu odaju,
I otvori zlaćena sanduka,
I izvadi zlatno odijelo,
Triput svuče rodila je majka,
Triput svuče četiri obuče,
Dok joj tilo begeni odilo,
Primače se zlatnu ogledalu,
Ogleda se Ružica divojka,
Divna li je, rodila je majka,
Milo ju je zemlji pogledati,
Kamo nije mladomu junaku,
Pa eto je u treću odaju
Gdi no sidi babo i Komene.
Tri puta se cura poklonila,
Dok je babi ruku poljubi'a,
A Komena u skut i u ruku,
Kada ju je Komen ugledao,
Zastidi se gore od divojke
Ne zna Komen besiditi riči,
Već poda se ćeri oborio,
Jer je lipa Ružica divojka!
Da ju kogod nevišt ugledao
Lako li bi izgubio dušu,
Jer bi rekô s planine je vila,
Pa divno se cura nakitila,
Oko sebe na četiri strane
Na divojki, moja braćo draga,
Jedne noge a troje papuče,
Jedne pleći a dvoje kavade,
Jedni prsti četvero prstenje,
Jedne uši a troje mindjuše,
Jedna glava sedam istivana,
Jedno grlo tri drobna gjerdana:
Prvi gjerdan crljena mergjana
Upio se po vratu blome
Kao krvca po bijelu snigu,
A drugi je od sitna bisera,
Nisko ga je cura popustila
Pod tkanicu jednu podlanicu,
Na gjerdanu sindžirli cekini
Na cekinim tri živine zlatne
Zmija, sokô ptica prepelica,
Pa bi reko, moja braćo draga,
Da će zmija zaklati sokola
Da će sokô, pticu prepelicu,
I tu ti je mučno pogledati
Neženjenu mladomu junaku.
Kada ju je Komen razgledao,
On izvadi devet prstenova
Prstenova mlagjanu divojku
Pod prstenom svadbu ugovara,
Neka bude do petnaest dana
Dokle dogjem u ravne Kotare,
Dok sakupim ććene svatove
I ostalo što je za pir triba!
To izreče niz kulu poleti,
A sluge mu konja privedoše,
Pa zajaši pritila gjogina,
Kad je doša' na prvu kapiju,
Dočeka ga gradski kapidžija,
U ruci mu sablja od megdana
Pa je daje Komen Kaurinu,
Na njeg Komen oči iskolači,
Pa je njemu junak besidio:
Bogom brate, gradski kapidžija,
Ja te nemam čime darovati,
Jer sam mnogo potrošio blago,
Dok na curu prsten udario.
Nikud ruke u džepove turi,
Tako kažu, ja vidio nisam,
Pa mu dade hiljadu cekina.
Otole je konja potirao
Uz Velebit visoku planinu,
Nigdi ne ču vuka ni hajduka,
Brzo spade u ravne Kotare,
Sgledaše ga kotarski srdari
Brzo trču starom Vučkoviću,
Radosne mu donosiše glase,
Da se njemu Komen povratio.
Lipo ih je starac darovao,
Koji su mu prvi dolazili,
Svakom dade konja i oružje,
A koji su zadnji dolazili
Svakom dade trideset dukata.
U to doba Komen na gjoginu,
Dočeka ga stari Vučkoviću,
Ruke šire u lice se ljube,
Za junačko pitaju se zdravlje,
Zdravlje bilo tamo i ovamo.
Tad se Komen u džepove maši,
Prida starcu štampu od divojke,
Gleda štampu stari Vučkoviću,
Pa Nikolu dozivao sina:
O Nikola, moj jedini sine,
Imao si za što poginuti!
Pa Komenu starac besidio:
Moj posinko, Komen Kaurine,
Hajde, sine, u donje podrume,
Pa pokolji debele ovnove,
I salji vino u mehove,
A rakiju u tanka barila,
A ja ću ti svate sakupiti.
Pa odleti na kulu bijelu,
Dobavi se zlatna tavulina,
Stade junak sitne knjige pisat,
Pa je prvu knjigu nakitio
I šalje je Senju kamenome
A na ruke Ive Senjanina:
A moj pobro, Ive Senjanine
Hajde meni na pir u svatove
I povedi biljadu svatova
I tvojega Luku barjaktara
Neka nosi barjak prid svatovim.
Onu šalje opet drugu piše
A na ruke Sestrića Markića:
Pobratime, Sestriću Markiću,
Hajde meni na pir i u svate
I povedi biljadu svatova
I tvojega sinovca Tadiju
I njegovo vižle šarovito
Što će tražit po planini Turke.
Onu šalje opet jednu piše
A na ruke Kraljevića Marka:
Pobratime, Kraljeviću Marko,
Hajde meni na pir u svatove
I povedi hiljadu svatova.
Onu šalje a četvrtu piše,
Pa je šalje popu Brgjaninu:
Pobratime pope Brgjanine,
Hajde meni na pir i u svate
I povedi hiljadu momaka,
Sve momaka mladih dvajestaka
Od zla oca, od gore matere,
Kojim nije žao poginuti
U bogazi kosti ostaviti,
Koji nema ni oca ni majke,
Puška šarka i otac i majka,
Kabanica kuća kamenita,
A sabljica bratac i sestrica,
A za ljubu nigda i ne zuade;
Koji mogu kladu priskočiti,
Pod pusatom i pod punom torbom
I na deset Turak' udariti.
Kada junak knjige rasturio,
Na demer se pendžer naslonio,
Dan po danak i nedilja dogje,
Leti starac na bijelu kulu,
I dobavi durbin od biljura
Primače mu dvanest kolinaca,
Goni njega niz polje široko,
Udno polja maglu opazio,
A iz magle junak izpanuo,

Digitized by Google

To bijaše Ivo Senjanine
Na dorinu konju od megdana
A za njime hiljadu svatova,
A prid njima Luka barjaktare,
Nosi Luka svilena barjaka,
Još ga nije ni polak razvio,
A devetog pokrio je druga.
Kad spadoše pod kulu bijelu
Na učkur jih starac dočekao,
Prve vodi na bijelu kulu,
Drugi penju bile čadorove.
Opet starac na kulu izleti
I dobavi durbin od biljura,
Primače mu devet kollnacâ.
Gleda junak niz polje široko,
I ugleda Markića Sestrića
I on vodi hiljadu družine
I njih starac lipo dočekao,
Svate meće na rosnu livadu,
Starešine na bijelu kulu.
Opet starac na kulu izleti,
I dobavi durbin od biljura,
Nanosi ga na devet kanota,
Opet gleda niz polje široko,
I ugleda Kraljevića Marka,
Na šarinu konju od megdana,
Pijan Marko, vinu ti zadajem,
Uvik puca iz malih pušaka,
A za njime hiljadu momaka
I njih starac lipo dočekao,
Vodi Marka na bijelu kulu,
A ostale na rosnu livadu.
Opet starac na kulu izleti
I dobavi durbin od biljura,
Pa ga goni brdu u planinu
I ugleda popa Brgjanina,
Na kulašu noge prikratio,
Kroz kapu mu perčin propanuo
Kroz košulju prepali laktovi,
A kroz gaće vide se kolina
I njih starac lipo pričekao,
Vodi popa na bijelu kulu,
A ostale na rosnu livadu.
Svi ujedno večer večeraše,
Pa pogiše noćcu noćevati,
Kad je bilo noći u ponoći
Niko kuca vratim na avliji,
To očuti stari Vučkoviću,
Viknu junak grlom bijelijem:
Ko to kuca vratm na avliji?
Il su koga poduzeli vrazi,
Il je komu živit omrznulo?
Savlije mu junak odgovara:
Vučkoviću, rodila te majka,
Moreš znati i pametovati,
Kad no pismo u mehani vino,
Sedam sam ti puta govorio,
Sedam si mi vira zadavao,
Da kad budeš ženiti Komena
Da ćeš mene sazvat u svatove,
Pa mi nebti poslat knjigonošu,
A ja čuo gdi pr čaju ljudi
Da ti ženiš svojega posinka,
Pa evo me s drugâ četrdeset.
Tad mu starac otvorio vrata,
Izvede ga na kulu bijelu,
Malo bilo za dugo ne bilo
I kokoti ptice zapivaše,
Digoše se kićeni svatovi

Uz Velebit visoku planinu,
Zdravo prošli Velebit planinu,
Niti čuli vuka ni hajduka,
Zdravo došli do Karlovca grada,
Dočeka ih od Karlovca bane,
Spravio im gospodsku večeru,
Bilo brate svega izobila,
Večeraše kićeni svatovi,
Pak odoše noćcu noćevati.
Kad u jutro, jutro os anulo,
Digoše se kićeni svatovi,
Povedoše Ružicu divojku,
Pa odoše u ravne Kotare.
Kad su bili na vrh Velebita
Dočeka ih hajduk Remelija,
Viče hajduk iza svega glasa:
Gdi ste sada, primorski hajduci,
Izidite meni na megdana!
Hoće Komen da će na megdana,
Al ne da mu stari Vučkoviću,
Nego šalje popa Brgjanina.
Ode pope vratio se nije,
Hajduk mu je odkinuo glavu.
Opet hajduk iza glasa viče:
Gdi ste sada, primorski hajduci,
Izidite meni na megdana
Hoće Komen da će na megdana
A ne da mu stari Vučkoviću,
Nego šalje Setrića Markića.
Ode Markić vratio se nije,
Hajduk mu je ukinuo glavu.
Opet viče hajduk Remelija:
Gdi ste sada, primorski hajduci,
Izidite meni na megdana!
Hoće Komen da će na megdana,
Al ne da mu stari Vučkoviću,
Nego šalje Ivu Senjanina.
Čiči plače Ivo Senjanine:
Ajme meni do Boga miloga,
Pale su nam dvije poglavice,
Svi hoćemo izgubiti glave!
Nut da vidiš jada i gorega,
Pomami se ače pod divojkom,
Drži njega četrnest momaka,
Još ga oni uzdržat nemogu.
Tad se skoči stari Vučkoviću,
Za uzdu ga rukam uhvatio,
A desnom ga nogom udario,
Pa je njemu starac besidio:
Stani, ače, crka' od poganca.
Nećeš moj izmaknuti ruci!
Opet viče hajduk Remelija:
Gdi ste sada, primorski hajduci,
Izidite meni na megdana!
Tad je Komen starcu besidio:
Poočine, stari Vučkoviću,
Daj mi t oga pritila gjogina,
Ja ću njemu poći na megdana,
Njemu starac po istini kaže;
Ne budali, moj Komene sine,
U tebe je prinejaka ruka,
Ne ćeš moći uzdržat gjogina,
Zaniće te u tursku ordiju,
Rusu će ti ukinuti glavu.
Uz to Komen haje i ne haje,
Već pojaši pritila gjogina
I potera priko polja ravna.
Kad Komena hajduk ugledao,
On pobiže nazad u planinu,

Za njim leti pritili gjogine,
Uzteže ga Komen Kaurine,
Al ga Komen uztegnut nemože,
Zanese ga u tursku ordiju.
Kad se Komen vidi na nevolji,
On izvadi sablju od megdana,
Mače ćordom tamo i ovamo.
Dok dostiže hajduk Remeliju,
Sedam ga je puta ugonio,
Ugonio brdu u planinu,
Sedam stira polju š rokome
I sedam mu rana zadavao;
Pa ga goni starom Vučkoviću
Dočeka ga stari Vučkoviću,
Golom sabljom u desnici ruci,
Pa ga malo sabljom dofatio,
Odmâ ga je na pô prisikao
I još ćordom konja dobavio,
Kažu da ga samariti ne će.
Tad ostali kićeni svatovi
Na ordiju tursku udariše,
Sve po gori rastiraše Turke,
Pa odoše u ravne Kotare.
Kad spadoše u ravne Kotare
Dočeka ih gotova večera,
Svi za punu sofru posidoše,
Kad gospodsku svršiše večeru,
Skočiše se dva divera mlada,
Povedoše dvoje mladenaca,
Povedoše u drugu odaju.
Tad se skoči mlagjana divojka,
Pa Komena stade raspravljati,
Skide njemu kalpak i čelenke,
I skine mu zelenu dolamu
Odpasa mu svilena pojasa,
I izvadi tri para pušaka,
Odpasa mu ćordu od megdana,
I skine mu kopče i čakšire,
Samo na njem cura ostavila
Baš od svile gaće i košulju.
Tad Ružicu Komen raspravljao,
Skide curi zlaćen vinac s glave
I sa pleća četvere kavade,
I sa glave sedam istivana
I sa vrata tri drobna gjerdana,
Odpasa joj imbrišim tkanicu,
Izuje joj nestve i papuče,
Samo na njoj Komen ostavio
Baš od svile gaće i košulju,
Pa legoše u meke dušeke,
A ostali kićeni svatovi,
Svi odoše sanak boraviti,
Pirovaše dvi nedilje dana,
Pa odoše svaki svomu dvoru.
Svaki nosi gospodskoga dara,
Koji gaće a koji košulju,
Koji, pobro, svilenu mahramu,
Koji dobra konja od megdana.
Onda bilo, moja braćo draga,
Onda bilo sad se spominjalo,
A mi, braćo, zdravo i veselo!
Bog nam dao zdravlje i veselje
I svakome po barilo vina
I svakome po mladu divojku
Starom didu staru babetinu
A udovcu mladu udovicu
Mladu momku mlagjanu divojku
Meni babu od osamnest lita
Pa šta komu Bog i srića dade!

Priopćio **Filip Ivanišević.**

Digitized by Google

Godina I. U plitu 1 Sičnja 1892 Br. 17.

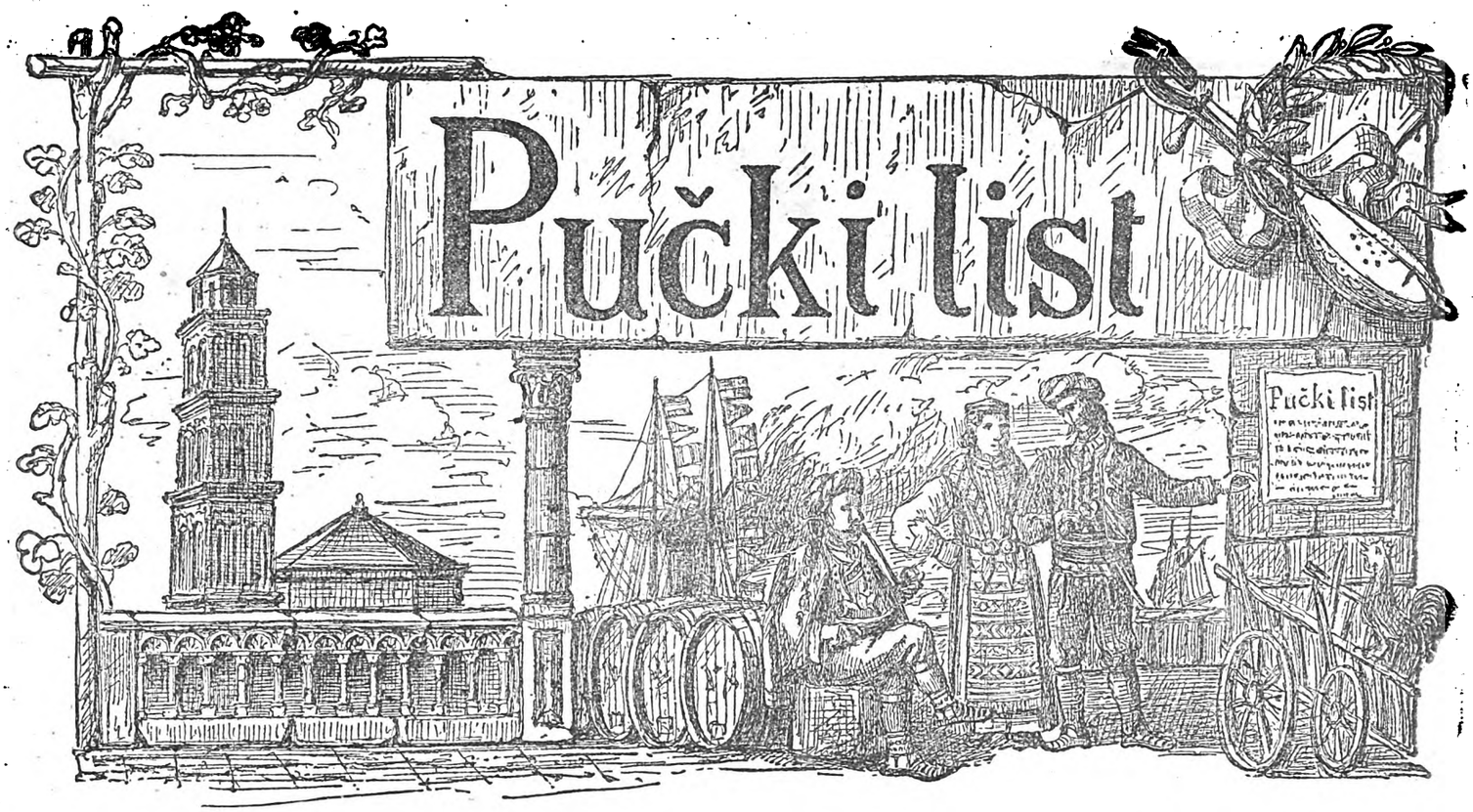

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

1892 1892

ČESTITKA PUKU

Na Mlado Lito godine 1892.

Čestitka. Puku Na Mlado Lito g. 1892.

Godina je prošla stara,
A nova se sad otvara;
Evo svanu Mlado Lito,
Bilo sritno i čestito!

Bog ti dao, puče mili,
Svakog dobra izobili;
Zdravlja, prvog blagoslova,
Godina ti dala nova!

Bilo tebi Mlado Lito
U svačemu plodovito:
Urodilo ponajprije
Vino, što ti krvcu grije.

Rodilo ti ulje, žito,
Voće svako uzorito:
Višnja, kruška i jabuka,
Sve, što tvoja sadi ruka.

Bliznile se koze, ovce,
Potezao bile novce;
Bog ti dao svaku sriću,
Cvalo tebi sve u cviću!

U domu ti mir pribiva',
U porodu svom uživa';
Prijatelja svugdi ima,
A nigdire dušmanina!

Bog te čuva' žiloždere,
Zla oblaka i nevere,
Munje, gràda, rata, glada
I svakoga drugog jada!

Ovog lita i godine
Daruj, Bože Gospodine,
Da hrvatski jezik mili,
Svuda budu obljubili!

Po crkvama nek se poje
Svete mise Ćirilove,
A na sudu nek se sudi,
Kako narod naš razumi.

Puče mili, Bog ti dao,
Da se u svem radovao,
Da ti bilo Novo Lito
Berićetno i čestito!

J. Kapić.

Digitized by Google

TOMISLAV

Prvi Kralj Hrvatski.

Prvi kralj hrvatski zvao se je Tomislav. Evo što o njemu Kačić govori: „On ne hti u zloći naslidovati brata svoga, nego dobroga otca Svetolika, čineći dila Bogu i ljudem vrlo ugodna". Bio je puno mlad, kad ga učiniše glavom naroda ali sasvim tim puno srčen, tako da dade dva puta ljuto po repu divljim ali silnim i strašnim Madjarima, koji mu ne davahu nikada mira. Njihove vojske potuče, uništi i iztira iz domovine. Narod se unj zaljubi te ga hoti prozvati kraljem. Tomislav opazio želju naroda svoga, zamoli Sv. otca Papu, da mu pošalje krunu i kraljevska znamenja, što bi po običaju sv. otac papa slao onomu, kojega bi htio imenovati za kralja. Papa pun radosti usliši molbu mladoga i dobroga kralja hrvatskoga. — Dodje dan da se okruni. Bilo je to okolo godine 900 na polju duvanjskome.

Na otvorenom i širokom polju sgrnuo se silan narod, misliš, sad će nà razoriti crkvicu, što se u srid polja diže. Svak je odiven u najboljem odilu a mnogobrojna crvenkapa pokrila polje. O suncu odsivaju ljuti handžari i drugo svitlo oružje. Svakomu se blista u očima suza radostnica. Ta kako nećeš brate, kruni se kralj! Lipa li pojava u pošlosti našoj, drage li uspomene nama potomcima! Već se pratnja kraljeva primiče crkvici, već dolazi tilesna straža njegova. Svi su u oklopim, a na glavam im se sjaju kalpaci; svakome je štit u livici, a koplje u desnici. Za njom eto svećenikâ, koji nose križe i užgane sviće. A tko bi izbrojio sve župane, načelnike, vlastelu, knezove i bane? Jedan župan nosi „krstaš" mač kraljev, drugi barjak, treći koplje, a četvrti štit na komu je bio grb kraljevstva. Za svim ovim ide kralj kripkim i ponositim korakom, kako mu se i pristoji. Narod prid njim pada na kolina. Svuda se ori naš hrvatski: „živio", a crvenkape lete po zraku. Krasno je odiven kralj, a opasan dragocinjenim pasom. Kad dodje do crkvice uvedoše ga ljudi poslani od Sv. otca pape i biskupi, koji su ga tu dočekali. U crkvici zazvaše Duha svetoga, a kralj pričestiv se, zakle se Bogu i narodu, da će svakomu po pravici i duševnosti činiti, da će sirote braniti, udovice i druge nevoljnike paziti, da im se ništa zla ne dogodi. Kralja zatim opasaše njegovim mačem „krstašem", glavu mu okruniše sjajnom zlatnom krunom, dadoše mu u ruke žezlo i staviv ga na pristolje urešeno i srebrom i zlatom, svi počeše Boga moliti ovako: „Bože brani ga svojom i svetoga Duha milošću. Ukripi mu mišicu, nek pokori barbarske jezike. Usadi u srdce njegovo strah božji i milost prama grišnicim. Učuvaj ga tvrda u viri svetoj, i daj da bude jaki branitelj crkvenih zakona. Neka sudi svim ljudem pravedno. Neka spasi uboge od sile i progona, da bude dostojan carstva nebeskoga". Kad kralja ogrnuše plaštem tada on glasno progovori: „Slava u višnjih Bogu i na zemlji mir ljudem dobre volje". Svi na to poljubiše mu ruke i skute njegovih posvećenih haljina. Iza toga puk zapiva, da se je do neba orilo: Slava Bogu na visini, a mir ljudem u nizini!"

Slava i hvala Bogu, koji se smilovao narodu te mu dade okrunjenu glavu!

Slava i hvala svetomu otcu papi rimskomu!

Slava i hvala svitlom i dobrom kralju hrvatskomu!

Slava, hvala i zdravlje!

Blago narodu, koji doživi taj veliki dan, da vidi krunjena svoga kralja!

Blaženi dan, novoga života naroda hrvatskoga!

Blaženi dan, koji tebi kralju darova vinac vrh timena Tvoga!

Slava i hvala Bogu, koji te uresi znamenjim kraljevskim!

Slava i hvala Bogu, koj te prikaza narodu kao kralja velika i možna!

Čuvao Te Bog u zdravlju na mnoga lita na slavu i sriću naroda!

Usliši Gospode molitvu puka tvoga, usliši Gospode!

Na mnoga lita, na mnoga lita slava i hvala i zdravlje svitlomu kralju hrvatskomu, svitloj kraljici i njegovoj dici i njegovoj svojti!

„Na mnoga lita i godišta slava, hvala i zdravlje".

Kada dovršiše pivanje, svi izadjoše iz crkve. Kralj uzjaši vranca, te zašav u narod, koji ga radostan pozdravlja, zavitla svojim „krstašem" na sve četiri strane u znak, da će svoju zemlju braniti od svakoga njegova neprijatelja i narodnjega dužmanina.

Tomislav prvi hrvatski kralj zvao se: „Kralj Hrvatske i Dalmacije". Tim se je naslovom on dičio i ponosio, te bi uvik govorio da je i kralj Dalmacije, kadgod bi se spominjala Hrvatska.

Iza nikoliko godina imao se je kralj Tomislav boriti sa drugim velikim svojim protivnikom. Bugarska je tada bila puno silna pod Simeonom cesarom. Radi Srba se zavadi Simeon sa Tomislavom, jer je ovaj priko njegove volje Srbe branio. Na njega posla Simeon silnu vojsku, koja od našega kralja i njegovih hrabrih hrvatskih sokolova bi hametom potučena. Starac Simeon, da se osveti Tomislavu radi toga poraza, podigne još silniju vojsku nego je prva bila proti Hrvatim, i sam ju je vodio. Hrvatska desnica obori i smlavi po drugi put istoga svoga

Digitized by Google

neprijatelja i to još jače no prvi put, a sam stari Simeon, koji je više puta druge i silnije narode svladao, od Hrvata svladan umre.

Nego pitat će tkogod, je li moguće, da je naš narod mogao se opriti i odbiti od sebe navale nasilnih Madjara, koji zadaše jakih udaraca i drugim većim kraljestvima od hrvatskog? Kako je mogao prkositi silnim i ogromnim vojskama bugarskim, čiju silu ocuti i silni Bizant (Carigrad)? — Odgovaramo, da je tomu mnogo pomogla sloga, koja je tada bila kod Hrvata. Narod buduć opazio pogibelj, koja mu je od dušmanina pritila, sakupi se oduševljen pod okrilje svoga vladara, stavi mu se velikim pouzdanjem u naručaj, znajuć dobro da ga on, krv njegove krvi, na nijedan način izdati ni prevariti ne će. Po tomu vidimo, da snaga hrvatska i po kopnu i po moru u ono vrime je bila puno velika. Hrvatska je mogla tada dignuti na noge šestdeset hiljada konjanika, sto hiljada vojnika pišaka; imala je osamdeset velikih brodova, na svakom do četrdeset ljudi, a sto manjih, na svakom deset do dvadeset ljudi. Takova vojska, bora mi, za ona vrimena nije bila šala!

Mogao bi opet tkogod posumnjati i nevirovati, da je Hrvatska u to vrime mogla toliku silu imati i držati na oružju. Ali kad promislimo, da su se medje naroda hrvatskoga prostirale tada na siveru do Dunava a na jugu do Jadranskoga mora, na zapadu do Istrije a na istoku do rike Bosne; kad se promislimo na dalje, da bi se u ono vrime vas naš narod do potribe bio na oružje podigao, tad o tomu više sumnje neima, da je zaista mogao odoliti.

Tomislav je bio veliki vladar, a rek bi, da ga je uvik ruka Božja od svake nevolje branila. On je bio dobar i pobožan, ljubezan i pravedan. Radi njegove dobrote jedni ga drže za svetca. Nije nikakovo čudo dakle, što mu je svaka stvar za rukom pošla; jer: „tko je s Bogom i Bog je š njime“. Mi Hrvati možemo se sićati ponosom našega dobroga i slavnoga kralja Tomislava, čije ime nikada harni njegovi potomci zaboraviti neće!

Hrvatski Zgodopisac.

Ko je s Bogom i Bog je š njim.

Sve što nas okolišuje, sve o Bogu govori: kroz naše oči, kroz našu pamet, kroz naše srce.

Zrak, voda, zemlja, stabla, živine, sunce, misec, zvizde sve to uzveličaje slavu i mogućstvo Božje.

Radšta će Mu sam čovik, kojega je On plemenito odlikovao nad sva stvorenja, uzkraćivati priklonstvo svoga srdca i svoga razuma? Nije li Bog naš gospodar, stvoritelj našega bića, nadahnitelj naše duše, sudac naših dila? Pa što smo mi, pa što li ga možemo bez Njegove pomoći? Nesritan li ga je onaj, te u ljutini, u strastim, ojadjen kakvom suprotivštinom sumnji o dobroti i o pravdi Božjoj, psujući Njegovo sveto ime! Kukavac! On se neba odriče, dočim jedino mu s neba snage, a da u ovomu zemaljshomu nevoljnomu životovanju megdan odnese i da steče bolji i neumrli život.

Priklonimo čelom prid svemogućim Bogom. Ljubimo Ga svrhu svake stvari i upriličimo naša dilovanja zapovidima Njegovoga svetoga zakona, puna pravde i milote.

Božji zakon hoće da se ljubimo kao braća, da nečinimo drugomu, što nebi rada da nama drugi čini. Stoga i osudjuje lupeštvo, laž, neviru, potvoru i proklinje sina, koji nije u podlog svojim roditeljima i koji im sidine čemeri.

Božji zakon hoće, da se obuzdaju strasti, da se utaru mane, koje su u životu čitave nevolje: On zapovida da oprostimo onomu, ko nas uvridi po izgledu Isusovu, koji je s križa ljude učio, vraćaju dobro za zlo.

O viro božanstvena! Divna li si u tvojim zapovidim i u materinjim nigam ti si usov naše čestitosti na obadva svita. Ti nas milostivo tetošiš od kada na svitlost zenemo, pa dok ove umrle oči zaklopimo, ti svetiš radnju, ti nas sokoliš, snažiš i razabireš pri pogibelim i pri nesgodam; ti obraćaš sve obitoli u svetište ćudoredja i uljudbe, ti sjatačiš vas svit, kô da je izpod jednoga slimena.

Izpitajte, zemljoduhi, vašu savist i recite mi: bez virozakonske utihe, kakav bi bio naš život, toliko škrt veseljem, a obilan tugom? — Kakvo ga je živovanje onima, koji su pustili mah svojim strastima i koji gaze zakon Božji?

S čime nam može svit da naknadi izgubljeno prijateljstvo našega nebeskoga Otca?

Priredio *S. Dragoni.*

Božićna Koleda.

O naš Petre, poštovani,
Od sveg sela odabrani,
Nam su rekli ljudi stari,
Da ti jesi čovik pravi;
Došli smo se *devertiti*
I s tobom se veseliti;
Došli smo se radovati
Spravi se nas darovati:
Ili libru, ili grošić,
Na dobro ti došô Božić,
Po Božiću Stipan-dan,
Po Stipanu Ivan-dan,
Po Ivanu Mladinci,
Mlado Lito Vodokršte
I sve lito i godište!
Darujte nas, nedrž' te nas ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Tri potoka izticala ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!

Digitized by Google

Prvi mlika izticao ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Drugi ulja izticao ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Treći vina izticao ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Darujte nas, nedrž' te nas ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Suncu pčele zastupile dvore,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Bile ovce prikrilile dvore,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Divojke se razudale ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
A momci se raženili ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
A nas bura mlati
A na vaših vrati,
A po naših golih gnjati:
Cure će se smilovati
Terluke će darovati:
Daće baka — što je jaka,
Daće tetka — što je rekla,
Daće ujna — što je dužna,
Daće strina što je vridna,
Ili smokav' ili orihov'
Za pokoru svojih grihov'.
Darujte nas, nedrž' te nas ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!
Za kućom vam gusto dračje,
U kući vam pune bačve;
Za kućom vam gusto smričje,
U kući vam žene smlične.
Prid kućom vam zelen bor,
Za njeg vezan vranac konj,
Na njem sidi gospodar,
U ruci mu bojno koplje,
Bojno koplje Turke bode,
I na dvoje i na troje,
Neka bode i pravo je.
Darujte nas nedrž' te nas ovde,
Na dobro vam slavni Božić dogje!

Iz Donjih Poljica.

Odredjeno Dalmaciji za godinu 1892.

U državnom proračunu u Beču za godinu 1892 uvrštene su za Dalmaciju slideće svote.

Ministarstvo nutrnjih posala: Za željezni most priko Neretve kod Metkoviča (1 obrok) f. 10.000. — Za gradju komada ceste Pjavica-Gjurić (2 obrok f. 10.000. — Za gradju ceste od Graba priko Mrcinâ na Grudu (2 obrok) f, 5.000. — Za gradju ceste od Omiša na Zadvarje (3 obrok f. 10.000. — Za uzvišenje ceste Neum-Metković kod Vukovklanca (3 obrok) f. 8.400. — Svega f. 43.400.

Ministarstvo bogoštovja i nastave: Za popravak zvonika stolne crkve u Splitu (7 obrok) f. 15.000. — Za nabavu zemljišta oko bazilike u Solinu (2 obrok) f. 3.000. — Za odgoj pitomacâ franjevačkom redu f. 4.000. — Za proslidjenje: katoličke župničke crkve u Sitnome f. 1.000. — U Dusini f. 1.000. — U Neoriću f. 1.000. — U Rudi f. 1 000. — U Kambelovcu f. 1.000. — Za crkvicu u Kistanjam f. 1.000. — Za pridgradju katoličke župničke kuće na Grudi f. 1.000. — Za proslidjenje gradje: Župničkog stana u Strugam f. 1.000. — U Obrovcu f. 1.000. — U Vrgorcu f. 1.000. — U Nerežišću f. 1.000. — U Šipanjskoj Luci f. 1.000. — Za novi župnički stan u Gatim f. 1.000 — Za proslidjenje gradje: Grčko iztočne crkve u Obrovcu f. 1.000. — U Žegaru f. 1.000. — U Strmici f. 1.000. — U Orahovcu f 1 000. — Za novi župnički stan u Ubl'mu f. 1.000. — Za popravu gimnazialne zgradje u Splitu f. 1.580. — Za gombalište kod učiteljišta u Arbanasim f. 700. — Za uredjenje vitla kod istoga f. 900. — Svega f. 43.180.

Ministarstvo trgovine: Za uzdržanje lučkih gradja proračunano je f. 107.470. — A medju tim navedeno je potanko: Za uzpostavljenje lukobrana (mula) u Vinjercu f. 2.600. — Za popravu lukobrana u Trpnju f. 1.300. — Za uzpostavljenje komada obale u Kotoru f. 2.770. — Za predgradju turnja svitlike u Viru f. 4.000.

Nove gradje: Za gradju lukobrana u Novomu kod Trogira (1 obrok) f. 3 500 — Za doprinesak uredjenja Vratnika u Jelsi f. 1.200. — Za postavljenje velike bove u Neumu. f. 4.500. — Za doprinesak uredjenju Skude u Dobroti f. 3.000. — Za gradju lukobrana u Tisnome (2 obrok) 5.000. — Za novu obalu u Šibeniku (2 obrok) f. 10.000. — Za lukobran i obalu Šibeniku (novu potribštinu, 1 obrok) f. 5.000. — Za obalu u Staromgradu (2 obrok) f. 6.000. — Za lukobran u Crkvicam kod Kune (3 obrok) f. 7.000. — Za utvrdjenje nasipa na lukobranu u Splitu (7 obrok) 4.000. — Za obalu kod željezničke postaje u Splitu (zadnji obrok) f. 13.300. — Za novi mul kod željeznice u Splitu (7 obrok) f. 40.000. — Za gradju novog lučkog ureda u Splitu (zadnji obrok) f. 18.520. — Za lukobran u Bolu (7 obrok) f. 8 000. — Za nabavu zemljišta za novi lučki ured u Metkovičim f 1.200. — Za lazaret u Peterčanam (4 obrok) f. 10.000. — Za nove stupove za vezanje, znakove, santorinsku zemlju itd. f. 7.500. — Svega f. 147.720. — Za f. 22.000 više nego u godini 1991. — Podpore za mala parobrodarska društva f. 90.000.

Ministarstvo pravde: Za razširenje prostorijâ pokrajinskog suda u Zadru f. 17.000.

O Trgovačkom ugovoru s Italijom.

U prošlom broju našega lista kazali smo, kako glasi trgovački ugovor u onoj točki što se vina tiče. Po onomu naši čitaoci mogli su razumiti, kako je Auštrija primorana pustiti uvoz talijanskomu vinu na naše strane uz tarifu od sama for. 3.20 nov. kada bi Italija odpustila i snizila tarifu drugim državam za uvoz njihova vina u Italiju. Sada je pitanje: hoće li Italija sniziti tarifu drugim državam ili neće? To je zagonetka, koja se neda na prvi mah odgonetati. U Monakovu, kada su poslanici ugovor sklapali, auštrijski poslanik hotio je, da se ostane odmah na čistu, to jest, da se digne prvašnja tarifa od forinta 20 na talijansko vino, koja mu se puno visoka činila, te da se odredi 10 for. Na to je, kako se govori, i talijanski poslanik bio kael pristati, a po tomu ni mi nebi loše stali, jer uz onih for. 10 platit vozarinu, potrošarinu i druge potribe, došlo bi do blizu for. 15, pa sve da se u Italiji, kao što i je sada, prodaje vino po for. 3 etolitar, izašlo bi u trgovini do for. 18. a ta cina nebi nikako ubila cinu našega vina. Tako je bio osnovao auštrijski poslanik, ali magjarski tomu se opirao

Digitized by Google

i svakako zahtivao, da ostane stara tarifa od for. 20. Nije on to morebit tražio, da naškodi našemu vinu, već da mu pomože, cineći u svojoj glavi, da Italija neće nikad do toga doći, da svim državam odpusti (jer je sa nikim u zavadi) a tada ni naša država nebi bila u dužnosti njoj odpustiti, ostala bi tarifa od for. 20, te niti kapi talijanskoga vina ne bi na naše strane došlo. Kao što je magjarski poslanik pri sklapanju ugovora u Monakovu mislio, tako i danas kod nas imade nikih ljudi, koji misle, da Italija neće moći odpustit drugim državam, i da nami od ovog ugovora zla biti neće. Da bi Bog dao, da se njihova misao obistini, ali mi ćemo bit iskreni, mi se bojimo i strah nas je, da Italija hoće to odmah učiniti. Promislite malo, što lanjskoga što ovogodišnjega Italija imade priko 50 milijuna etolitara vina za prodaju. Toliko ga je ove godine urodilo, da ga nisu imali više u što livati, te su ga u *gustirne*, kamenice velike livali, a ostavili toliko groždja po vinogradim, jer neimali u što mećati. I sada u Napulu i u okolici, gdi su posve dobra vina, najbolja vrst prodaje se po for. 3 etolitar. Italija nezna što da radi od svoga vina, te ona valja na svaki način, da mu traži na kojigod kraj izlazka. A da je to istina, i da mi imademo razloga, da se bojimo, potvrdjuju visti, koje dolaze iz Italije, gdi trgovci, posidnici i težaci počeli su već poticat vladu, da odmah snizi tarifu drugim državam i put njihovu vinu otvore. Uz to javljamo da odbor u Pešti i u Beču već je u svojem pritresanju odobrio ugovor i zaključio da se prikaže zastupnicim takodjer na odobrenje. U Bečkom odboru bio je naš zastupnik Dr. Klaić, koji je prikazao potribe naše zemlje, koja jedino o vinu žive, a s novim ugovorom kako bi naša Dalmacija u trgovini sasvim propala, te je bio predložio da se ugovor ne odobri, da se natrag povrati, i ona točka glede vina da se digne. Išao njegov predlog na glasovanje, te 5 ih glasovalo zanj a 25 proti njemu. Nije više dakle nikakove hvajde i u Pešti i u Beču ugovor će bit odobren. Neostaje nam drugo nego da svaka občina opet brzojavi na sabor, koji će o tomu odlučiti i da zaprosi, neka se, kako je Klaić predložio, ona točka o vinu preinači. Za tu svrhu sastavio se je u Splitu odbor, u kojemu su gospoda Petar pl. Tartalja, Dr. Leonard Tommaseo, Don Ivan Lubin, Sime Capogrosso, V. Morpurgo, Radoš Vitturi, Ive Matošić, Ante Roje. Oni će pozvat sve občine, posidnike i težake, da se molbenicam na bečki sabor obrate. To je dobro i plemenito dilo, ali nam se čini, da bi bilo bolje Njegovu Veličanstvu Našemu Kralju obratiti se. Čuje se još glas iz pokrajine, da bi dobro bilo iz Dalmacije poslati nikoliko ljudi u odaslanstvo prid noge Kraljeve i zamoliti njegovo dobrostivo srce, da svojom mogućnom besidom učini, neka se taj bič od nas odaleči. I mi se podpuno s tim slažemo i uhvamo se, da naš primilostivi Vladar svrnuo bi pogled na našu Dalmaciju, koja mu je puno u srcu, kako se je i lanjske godine prigodom dolaska u Split izrazio. Istina je, da je Dalmacija jedna od najmanjih država u njegovoj kruni po broju pučanstva, ali najjača je po pogledu svoga vina. Sva država Auštro-Ugarska nije našla ove godine nego malo više od 2 milijuna etolitara vina, a Dalmacija sama uhvatila je 1 milijun. Dakle računajuć po vinu, ona valja za polovicu sve države. Triba se i na ovo obazriti, a promisliti napokon, da u Dalmaciji neima ni tvornicâ nit ikakove druge trgovine osim vina; kada bi se to diglo, sve bi joj se diglo, i ne za jednu godinu, već za 13 godina, kako je ugovor sklopljen. Občine, trgovačke komore, zastupnici naši, čas je najveće potribe, pripomoći, što morete, činite, ne kasnite, jeda li bude od koje hvajde!

PUČKI LIST.

Uz Badnjake.

(gačice).

Kazat ću vam, kako je magare na magaretu jašilo:

Podje jednog jutra niki seljak u polje da ore, uzjaši na magare, a ralo baci sebi na rame. Jašući putem susrite ga drugi seljanin, njegov znanac, te ga upita: Ma što radiš, Bog ti pamet prosvitlio? Evo idjem u polje orati, odgovori on. Dobro je da idješ orati, ali čoviče božji, što si bacio ralo priko ramena, jesi li mogao privezati živinčetu na somar. Dobra je tvoja, komšija, ali meni je milo moje živinče; volim ja, da je meni ništo teže, a njemu lakše, jer dosta mu je i mene goniti, a još da mu ralo privežem, što bi onda od njega? — Valaj, kume, nadoda mu komšija, ja još od ovoga časa nisam znao, da more magare na magaretu jašiti.

Šalidžija.

* *
*

A nu čujte ovu:

Navališe lupeži na niku kuću i porobiše sve što nadjoše, a uz to jedan sanduk, pun novaca. Na viku porobljenog domaćina pritrkaše seljani u potiru za lupežima, ali jok, umakoše oni kao strile, a da im noge laglje budu, ostaviše putem ono težega, što im je smetalo, samo sanduk novaca ni za glavu. Kad bilo na večer u porobljenog domaćina seljani donesoše mnogo robe, ali nije sanduka ni novaca. Domaćin udari se rukom po džepu, te će na vas glas: Neka nose oni sanduk, neka nose, ali ključ je u mojem džepu.

Čelebija Mujo.

* *
*

Za vas divojke evo jedne zgodne:

Bilo u nikog čovika devet kćeri, i sviuh devet došlo za udaju. Došli prosci više puta, da pitaju najstariju, a otac bi odgovorio, da ne da jedne bez druge, već svih devet, ali nijedne. Domisliše se tomu kćeri, te jedna za stolom reći

Digitized by Google

će starija otcu: A što ti, babo, ne misliš za svoje kćeri, naša je doba došla, prosci u naše dvore zalaze, a ti ih sve nikud odvraćaš. Što misliš od mene najstarije, ili me udaji, ili me šalji u koludrice, prva ja, pa će za mnom i druge sestre. Lipo ti govoriš, mudra glavo moja, odpovrne ljutito otac. Lako je tebi reći: udaji me babo, udaji me babo, ali ko će svaću pričekati? Nego evo što ja mislim, bude li božja volja, te sva vas devetorica nadjete svoje zaručnike, svu devetoricu sve u jedan dan o jednomu ću vas trošku opremiti. Čule to ostale kćeri, digle viku na oca: Što govoriš, babo, majka nas je redom radjala, redom nas i ti udaji, inčije mogao si se i neženiti. Otac se zamisli malo, te će u sebi: Bogme imadu razlog, a vidi meni o tomu ni na kraj pameti.

Šalidžija.

* *
*

I ja ću vam kazati jednu, puknut ćete od smiha:

Bio badnji dan. Otac posla svoja dva sina sa živom po vino. Otišli, digli i platili. Kad se vraćali kući, na putu rič po rič braća se svade kroz vino. Onda stariji povadi nož i probije mišinu, pa će mladjemu: „Ovako se moja krv livala, ako nisi, brate, lud! „A mladji će njemu: „A 'vako se moja, ako ti nisi lud" i probode konja. Ostave na putu konja i mišinu i odu praznoruki kući. Otac ih je čekao i vario večeru. Navisio bio veliku bakru i ožegom potaknjivao vatru. Kad dodjoše sinovi, pripovidu mu što su putem uradili. Onda otac ožegom u bakru, pa će: „Eh, dico moja, ovako se moje kosti sasule, ako niste vi oba luda!" I ta tri pametnjaka legoše na badnji dan bez večere.

Hrvojić.

Razgovor na Ravnicam kod Zadra.

Arbanas Marko, Šimun Kotarac i žena mu Stoša.

Šimun. E.e..e...e...ej ... vino pije Kraljeviću Mar... ....ko ....o. .°...

Marko. Ženo božja, pridrži ga, ne vidiš, sad će pod put, pijan je kô sikira.

Stoša. Ah, ništa njemu, molim vas, ovo je njegova *užanca*. Šimune, Šimune, drž se gornje strane, eto kola od Vukića, privalit će te. Ah, ah, noge ga izdaju!

Šimun. Ma baš ću sest, sest, na ovi kamen..... vruće ...eh... vruće.... neda se naprid.... jok! jok!

Stoša. Otari se bolan po čelu vas si kô u vodi. Evo ti *šior* Marka, šta si mu u Arbanasim janjce prodavao, pozdravi, gospodina. Priuzelo ga, gospodine moj, vino, pa ništa nezna od sebe.

Simun. Slu....u ..ga.... slu....u.. ga vam se... Oh moj ga...azda..... kad smo u Arbanasim bla...ago prodavali i vi i..ino pili! E...ej, vino pije trideset Senjana.....

Stoša. Nu grom ga ne ubio, sve mu se jezik zavrće na vino. Bit će smiha od njega, dok kući dodjemo.

Marko. Ne triba da ga grom bije, ubilo ga je vino. Džaba, što on nije u pameti, da nezna što govori, ali, ženo, tebi se čudim, kako se moreš smijat, i veselit se ovakom mužu. Vidiš kako je zabilio očima, zavraća glavom, sad će u draču. Jeli ono kô živinče, vadeć svetoga krsta na njemu!

Stoša. A šta će te, bili u gradu, a Božić je, zdravlja vam, nije zamirit. U nas je taki adet. Lezi, lezi, Šime, opočini malo, jeda li ti se razgali u glavi.

Marko. Znam da je, ali nesritan običaj. Vi neznate, da vam je došao Božić, ako se ne opijete.

Stoša. A bome i je tako, što ću vam poć krit.

Marko. Nije Božić, moja ženo, da se obločete, već da ga u veselju duše, zadovoljstvu srca, u kršćanskom duhu slavite. Na misto da u svojoj kući, obitelji, sa svojom dicom u miru, zadovoljstvu sve Božićne blagdane svetkujete, a vi evo odmah sutradan po Božiću idjete u grad, žderete i ločete, pa vidi do česa se dodje. Što češ sad od njega? More ti po putu past, udarit se, mrtav na čas ostati, a gdi je psost, *beštima*, koju će prosut, a kad dodje doma nemir, *škandal*, kô pamet izgubio pijančina.

Stoša. Je istina, kô sveto vangjelje, a znadu modrice po momu tilu..... nemoš mu slova reć, kada kući dodje...

Marko. A pa gdi je, ženo, trošak, što za vino potroši?

Stoša. A eto i nije vele danas. Pokleta ja bila, ako je više od pet litara popio.

Marko. Pa ti se to još malo čini. Po 20 šoldi litar bit će *fiorin*.

Stoša. Taman *vijorin* a 50 šoldi za pečeno. Ja se nisam htila mrsit, uzela komad kruha i napila se.

Marko. A bit će i za rakiju jutros štogod potrošio?

Stoša. Je u dva puta, što ja znam, pet *banica*, snašlo ga pet šest prijatelja, a kud češ od prijatelja?

Marko. Eto vidi to su 2 fiorina. A ove nedilje koja nastaje, hoćete li jisti pečenoga mesa i ruši-ke piti?

Stoša. Bog s vami i Divica Marija, o čemu govorite? Pure i vode, i Bogu zahvaliti.

Marko. A vidi, glavo bez moždjana, dva fiorina ste potrošili danas u jedan dan u gradu, a jeste li mogli su dva fiorina su malo štednje i pomnje svu nedilju u kući kruha imati, štogod prismočiti i opet kapac napiti se. A tako danas siti i pijani, a sutra i gladni i žedni.

Stoša. Dobra vam je, zdravlja mi, vi govorite kô pop s otara. A što ću ja jadna ženska glava?

Marko. Naputit svoga muža urednom življenju i.....

Šimun (*tare oči*). Naputit.... putit.... dalek je put do kuće ..... e e e j!

Marko. Vidi, jadniče, na što te je vino natiralo. Izdale noge, očima ne vidiš, ne moreš nikud životom. Ostavi se pijanstva, ili češ umest dušu i tilo, i prid Bogom ti je grihota i prid ljudima sramota.

Šimun. Dobro ti govoriš, eh, eh..... ali bolje se je opit nego Boga psovat, nego čovika ubit.... je si li me razumio..... e e e j!

Marko. Ni jedno ni drugo nije dobro, učuvao nas Bog od toga. A eto si, nesritniče, sam sebe ubio, kada si se opio. Ajde de polagano, vodi ga kući, noć je brzo, imaj oko nad njim.

Stoša. Hoću, s bogom, Bog vam da' zdravlje i veselje. Nogu ja slomila, kada ga više o Božićnim blagdanim u grad pustila. Ajde, moj Šime, ujme Isusa.

Šimun. (teturajuć) E e e j... Kad se Marko ponapio vina.

Marko. (polazeć, u sebi). Bidnog našega puka!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — Odbor za pritresanje trgovačkog ugovora u Beču pristao je uz sve točke ugovora. Zastupnik Klaić tomu se je žestoko opirao prikazivajuć propast zemlje koju on zastupa i zamirajuć vladi što nas samovolji Italije pušta. Njegov glas ostao je glas vapijućega u pustinji, većina je glasovala za ugovor. I u Ugarskoj pučanstvo je proti ugovoru s Italijom.

U Nimačkoj. — Grad Sigen izabrao je Bismarka svojim počastnim gradjaninom i zamolio ga, da podje kao zastupnik u sabor. On na molbu nije pristao, veleći, da stojeć u saboru morao bi proti sadašnjoj vladi govoriti oštrije nego li se njegovu dostojanstvu dolikuje.

U Francuskoj. — Francuska se je zavadila sa Bugarskom, koja je izagnala jednog njezinog dopisnika novinara. Pitala je od Bugarske, da kroz 24 ure opozove svoju naredbu o izgonu, ona nije hotila, a Francuska je pritrgla š njom svake odnošaje.

U Rusiji. — Govori se o sve to bližnjem savezu Rusije sa Francuskom, a Turska takodjer u to prijateljstvo hoće, rek bi, da stupi. — Na misto dvorskih plesova u Petrogradu, za koje se 350 hiljada forinta trošilo, car je odredio da se ti novci razdile ubožnom pučanstvu.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Zastupnik Šibenskog i Drniškog kotara Dr. Masovčić odrekao se je zastupništva za Beč. Novi izbori bit će u misecu veljači. — U Dubrovniku umrao je kanonik Pitarević. — U Zadru ustanovilo se je društvo pod imenom „Pučka Knjiga“. Neimamo prostora da cio pravilnik tiskan donesemo, priporučamo, jer je puku naminjeno. — Posidnici, koji su bili u Gružu, da čuju podučavanje o ulju, puno se hvale o tumačenju i nastojanju učitelja Bulića.

U Banovini. — U senjskoj biskupiji pisma i ukori na Ričkog župnika Bedinia sa strane svega svećenstva još uvik slide. Grad Senj digao mu je počastno gradjanstvo, što mu bijaše prije udilio. Kako smo u zadnjem broju javili, on je počeo stari običaj, da se u crkvi hrvatski piva, opet dilom povraćati.

U Bosni-Hercegovini. — Prošlog miseca „narodno pivačko društvo“ u Mostaru imalo je veselu zabavu, na kojoj je bilo do 300 osoba. Sa svih krajeva, kako je dično i dostojno, braća se svojoj braći pozdravim odazvala. Prošlih dana velik led se u Bosni očutio.

U Splitu.

Na obranu vina. — I trgovačka komora i občina sazvale su naprišno naročito viće, da se odredi molba na carevinsko viće na obranu našega vina. Tako bi jednoglasno zaključeno. Odbor za obranu vina ovdi ustanovljen poslao je ovih dana na sve občine molbu, koju neka podpiše i svaka svomu zastupniku u Beč na vrime pošalje.

Noćni kalaši. — Obnoć u kasno doba po nikim ulicam čuje se po gradu i varošima bučno pivatanje i kričanje noćnih gradskih kalaša, što smeta mirnom počivanju. Imalo bi se to strogo zabraniti. Noć je za spavanje.

ŠALE.

(Ženske Suze)

1.

Mandi Petrovoj došle žene na žalovanje, muž joj umrao. Tuče se šakam u prsi, u glavu, čupa kosu, od žalosti sva se razplakala. Mire ju žene, ajà, nije nego da se sabisa, ka' muža izgubila, koji joj je bio dobar, ka' Angjeo, ka' kruh koji se jide, kako ona naricala. Iza žalovanja išle žene kući, a teta Marta ostala sama š njome, te će joj: Umiri se, bona, i druge su bile ucviljene, pa su se dale razabranju; a i ti si, bidna eto Bog da' njemu pokoj — dosta uzanj propatila: Kako nisam, teta moja, odgovori Mande pridušenim glasom, *Bogu momu hvala, što mi ga je digao!*

2.

U Dobrića bile sedmine. Ivka ne htila se okusit, žalostna za mužem, koji naglo umre, a ona ed 24 godine mlada udovica ostala. Da je zakolješ ništa neće u usta, a uvik plače i navije za pokojnim. Podje k njoj u ognjenicu stričević Petar, i reče joj ništo potajno o Anti Jakovljevu: *Hoću, ali neka me ne napovidaju u selu.*

3.

Čuje se veliki plač i naricanje u Martinovih. Katuša lama rukama i na vas glas za mužem navije:

Ah, moj Petre, dušo moja!
Kud ću jadna ja bez tebe?

Susida Mande nudi ju, da se napije kapljicu rakije, podne je, a od jutra nije ništa u se. Ona navijuć odgovori:

Neću, neću, sad sam pila.
Ah, moj Petra rano moja!

Opet susida okolo nje: uzmi bona, kapac; hoćešli u malu oli u veliku čašu da ti ulijem. A moja će ti Katuša, sve navijuć:

A ti, ulij u tu veću
Jeda bi me raskinula.

Ženski poruguša.

Svašta po malo.

Čudnovata ženidba. — Niki bogati trgovac u Sibinju udovac u dobi od 78 godina oženio se je ovih dana sa nikom udovicom, koja ima 64 godine. Ništa to, već nazad 43 godine, kada je mladićem bio, sa istom se je zgledao, i u nju se zaljubio. Bili došli sve do trećeg napovidanja, kada dva dana prije pira, zavadiše se, ona uteče, uda se za drugoga, on se oženi s drugom. Koju godinu zatim njoj umre muž, njemu žena, udovac on, ona udovica, oboje bez dice, ugledali se ovih dana opet potla 43 godine i odmah se u ženidbu sdružiše.

Naše domaće ruke. — Pregačâ, torbakâ, čilimâ što naše stopanjice iglom uvezu i napirlitaju; pehara, kutijica i drugih drvenih sprava, što naši čobani britvom izdilaju, narozaju, puno se toga i skupo u svitu prodaje. Dane Herman, trgovac u Zagrebu, prodao je te naše domaće trgovine god. 1879 samo 2 tisuće forinta, a deset godina kašnje to jest 1889 uhvatio je for. 27 tisuća, a lanjske pak godine 42 tisuće forinti.

Digitized by Google

Konji za hranu. – Lanjske godine izilo se u Beču 4194 konja, u Berlinu 5484 a u Parizu 6773.

Pokrao vino. — Splitski trgovac Riboli ukrcao onomadne na jedan ćozotski trabakul vina za Riku. Prije nego li je njegov mornar, koji je imao š njima ići, na brod došao„ gospodar broda digne sidro i obnoć zajidri. Odmah bi u Zadar brzojavljeno i potla dva dana taj talijanski parobrod bi kod Biograda uhvaćen. Našlo se, da je dvaestak etolitara na drugi puljiški parobrod odalio a morem nadolio. Sada je u slipiću.

Pravda za striš. — U jednomu mistu Donje Austrije težak prodao trgovcu staru bačvu za 14 fiorina, a trgovac izvadio iz nje 350 kila sriša. Kada to vidio težak tužio trgovca sudu, da mu naplati štetu, jer on da mu je prodao bačvu a ne striš. Sud je njegovu tužbu odbio, jer da je sriš i bačva jedno.

Čudotvorno ozdravljenje. — Iz sela Raduše (u Bosni) niki Turčin sakat na obe noge, koji je od naroda čuo, da Gospe u Komušini čini čudesa, žaželi litos otići u Komušinu i viditi Gospu. Dodje na konju do Crkve, te zamoli župnika, neka mu dopusti listi oko Gospina oltara. Župnik mu dakako dopusti. Turčin je tri puta lizao oko oltara i ljubio Propeće kako su čičinili i naši kršćani, napio se svete vode i otišao u selo da noći. Sutradan nije mu bilo potribe od konja, nego je zdrav zdravcat došao na nogama svojim i rekao je župniku: *„Mene je tvoja Gospe ozdravila, eto joj fiorin lemozine, a da sam bogat dao bi joj stotinu fiorina, kad me odravila“.* Kad je svršila sveta Misa, vratio se kući svojoj zdrav kao od majke rodjen.

Lipa starost. — Naš častni povirenik iz Veleluke P. Farčić javlja nam u pismu, da žive tamo starac od 93 godine. Rodio se je god. 1798, dvaput se ženio, a sad je udovac. On je još u svoj podpunoj tilesnoj snazi i pameti. Vid mu posve dobro služi, na nogam dobro idje, zuba mu nijednog nije pomanjkalo; litos u jamatvi grožđje trgao i punu mišinu masta (više od 60 klg.) s mazge skidao. Zove se Petar F. Priša — U selu Potirni žive čovik stariji od njega. Ime mu je Antun P. Borčić. Imade 109 godina, ali je već odavna oslipio.

Odgovori na zagonetke 16.og broja.

1. Snig. — Barjak. — 3. Prst i na njemu vitice. — 4. Opanak i noge. — 5. Guska. — 6. Zvono. — 7. Sunce. — 8. Svirale. — 9. Mliko iz sisâ. — 10. Brod. — 11. Kotlača. — 12. Pivac. *S. D.*

Nove Zagonetke i Pitalice.

Što je ovo i ovo?

1. Ništo mi se skaori, medju dvama javori, javori se sklopiše, didu oči iskočiše?

2. Sprid vile, straga igle, ozgor jaretina, a ozdol janjetina?

3. Ja u večer zlato zavij, a u jutro odvij — zlato kô zlato?

4. Čaća se ragja, a sin mu po kući hoda?

5. Čurlin ćuli pod lepurin, štogod ljudi imadoše sve čurlinu dadoše, a čurlin im opet sve povrati?

6. Deset rukuh, deset noguh, pet glava, a četri duše?

7. Ozdal runjica, ozgar drača, a u sridi meso?

8. Mare u moru, kose plete u dvoru?

9. Nïto nïto ću ti kazati?

10. Mrakolo, brakolo, svu noć zvizde brojilo?

11. Dvi Mare iza gore zvale. a jedna drugu dozvati nemogla?

12. Dva se brata na polju biju, a na njima se anterije tresu?

Petar iz Cetine.

Poruke i Odgovori.

Dragoje Milovski. — Janjina. — Evo što vam poručuje naš *majstor*: Proštili smo i vaše pismo i pismicu. Misao o sabiranju narodnih pisama odavna je nama u pameti. „P. List“ odmâ u svom zametku priporučio je svojim prijateljima, neka mu skupljaju pučko književno blago. Već smo toga dosta i primili, te ćemo dragovoljno donositi osobito narodne pisme, koje dosad nisu bile tiskane. Vašu popivku „Mojoj uzordivojci“ ne ćemo dati u tisak. Zamiramo, što u njoj ima puno stihovâ, koje često čujemo u sličnim ljubovnim pismama; niki su vam pak stihovi metrički pogrišeni. Ne svigja nam se takogjer u pismi za puk, što velite, da bi vam se htio kist Rafaelov. On je doduše velik slikar, ali hrvatskomu puku nije poznat. Kanite se auktoritetâ kad hoćete, da vas puk razumi. Što je prostije, to je slagje! Svakako pošaljite nam na ogled koji drugi vaš sastavak.

A. B. — Primorje. — Onaj što je napisao članak „Kako naš puk žive“ nije ni vidio ni čuo tvoga sela, koje je dobro poznato sa svoje radinosti i štedljivosti. Od Primorja Janko, to ti je, kumašine moj, momče, koje je obigralo Liku i Krbavu, pa poznaje naš puk kô na dlanu. Ono što je pisao služi za primorca i zagorca. Svit je svit; onoga zla posvuda imade, pa tko je grišnik neka se kaje, a tko nije neka i nebude, jeli tako? A uvirit ćeš se po drugom pismu, koje ćemo u dojdućem broju izniti.

N. Š. — Selca. — Pošaljite jednu rukovet; kad malo, kad malo pribirat ćemo.

P. A. — Stivan. — Primili, hvala. Imade pogdikoja dobra, netom bude prostora, tiskat ćemo. Volili bi da kupite u prostomu puku nego po knjigam; one su sladje.

Hrvatovski. — Pod Bokovo. — Ona o „slipcu“ krasna bila, zadnja nije nam po ćeifu. Ćim boljim poslužite nas.

Vidovski. — Brač. — *Majstor* primio. Pismu „Splitu“ puno begenše, ona druga rek bi slabo je *pučka*. Pisat će vam napose po blagdanim. Pozdrav vami i našem tamo vridnom povireniku.

S. B. — Gruž. — Prvi članak „O filošeri“ primili, ali kasno za ovaj broj. Bit će tiskan u dojdućem. Svi te pozdravljamo i od srca čestitamo, brajo!

Pučanić — Brač. – Vi ste nam ništo na učiteljskoj skupštini litos obećali. Da novom godinom ne zaboravite, napominjemo vam i od srca pozdravljamo.

A. P. — Hvar. — Nije sve za koš. Protrest ćemo na naše rešeto, te kada dodje red zasut ćemo. Hvala na čestitanju.

Panta. — Zagorac. — I vam, sritno i veselo! Ele krajina uvik takovih radjala!

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Trogir: Gizdić M., Narodna Kafana, Vidović D., Tironi B., Kandija L. p. M., Madiraca I. A., Jelačić J., Belas I., Lebedina M., Buzzotti I., Rubignoni V., Šišgoreo J. uč., Katalinić Š. p. G., Derossi J., Vitezica M., Gruić V. M., Marić M. S, Tironi I., Torbi J, Karmelić Ot. P., Ivanko Š., Raimondi kan. J., Zelalja F., Slade I., Burmaz A., Matijaš S. p. M., Kandija L., Betica M., Kapetanović S., Petrić D., Kanzija J., Karević J.

Nunić: Ivankovć pop S., Kardum M., Kardum N., Blaić T.

Livno (Bosna): Kaić A., Kaić P. M., Kaić N., Kaić M. S., Radulović P.

Donji Humac (Brač): Kovačević pop J., Jadrijević N., Jadrijević V., Jadrijević J. P., Perić pop P., Laurić M. p. M., Marinković M. p. I., Marinković J. M, Dragičević R. J.

Vodice kod Šibenika: Lasan A., Roca A. p. M., Bareša I. p. M., Skočić Š. p. A., Alfirov S. p. M., Sladević Š. p. M., Samod I. p. T., Alfirov I. p. P., Sodarov A. V., Juričev V. G., Petrov Kuačić V. R., Čorić A. I., Ivičin I. S., Roca J. M., Juričev S. p. V. Ivas S N., Ivas A. M., Ivas J. M., Bilan N. P., Petrov M. M,, Maćukat Pobro I. Š., Dunat F. ook. J, Radin Š. p. M., Dunat A. i Markoč I., Sasan A. p. Š., Juričev Barbin J. N., Čičin-Sain U. p. I, Maćukat J. S., Juričev-Barbin S. p. M. Poljičak M. S, Birin Padvan A. J., Petrov I. p. J. Šprljan S. I., Šprljan A. p. J. Fržop I. p. L., Trcin V., Juričev P. R., Juričev R. J., Frzop N. A., Latin M., Dunat I. p. M, Samod J., Cvitan A. p. S., Maćuket M. M., Roca-Kristić K., Mestrov A. p. D., Maćukat Miše p. M., Sladević V. T., Čorić I. p. M., Fržop A. J., Crljenak J. K., Skočić Filip p. A.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 15 Siènja 1892 Br. 1S.

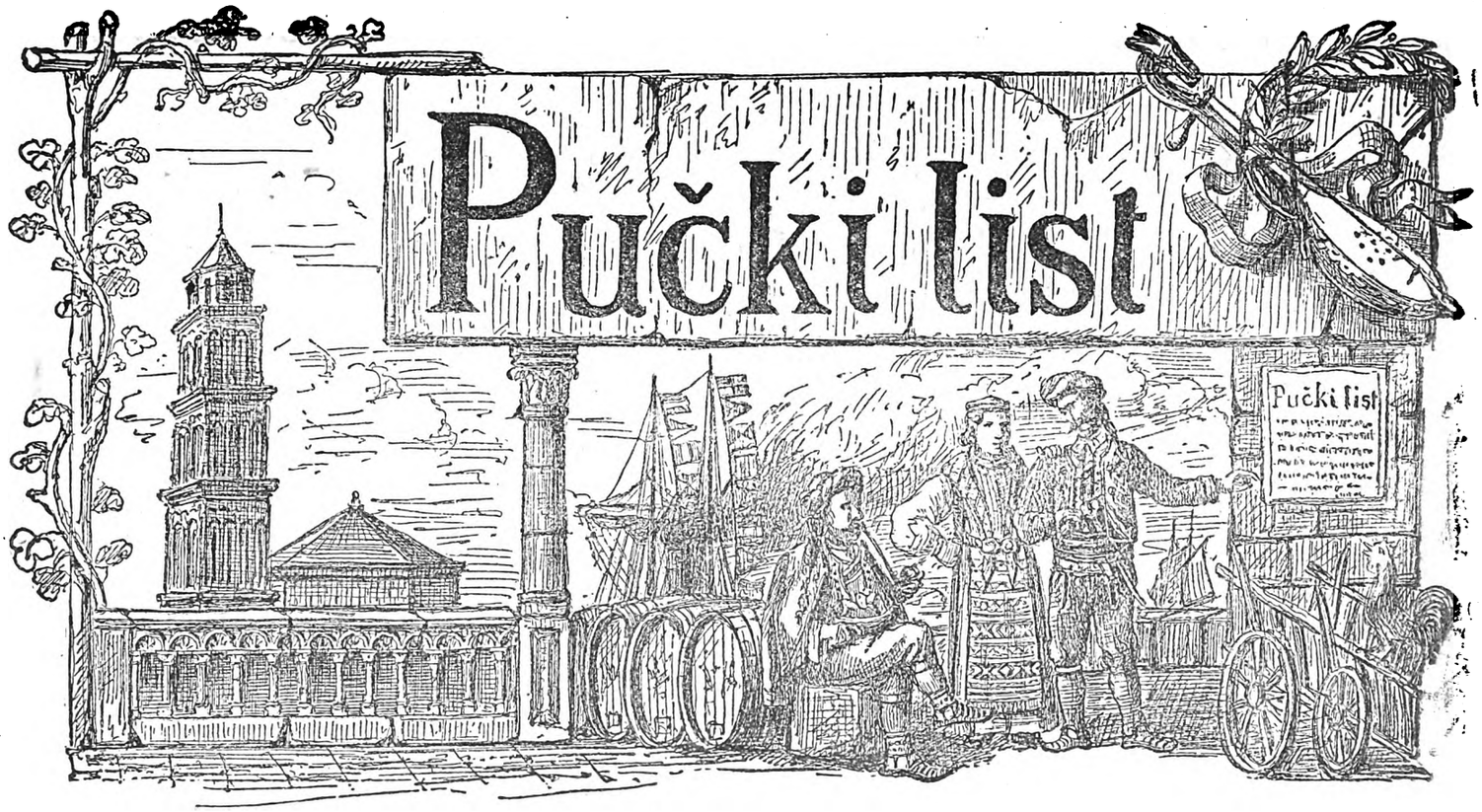

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Dalmatinac.

DALMATINCU more podvornica,
Pr.ko njega šetaju mu dica;
Kule su mu uza sinje more,
Morski vali peru bile dvore.

Ribu lovi, u lagji se vozi,
O zanatu živu jošter mnozi,
Ima u njeg polja i livadâ,
I po brdî kitnih vinograda.

Lipa ulja i bile pšenice,
Životine i svake sričice,
Ima u njeg svakog voća vrsna,
I u soli pridebela mrsna.

Dalmatinac rujno vino pije,
Čibuk puši, uz vatru se grije;
Gleda s brodom izići iz luke,
Stat kod kuće teške su mu muke.

Ne da sinje uzburkano more,
Već udara u brda i gore;
Planine su snigom obasute,
A doline mrazom su stisnute.

Siver puše, dimovi u moru,
Al Dalmatin brodu na *jarboru*,
Svud priliće i konope veže,
Svom životu truda ne usteže.

Nit za zimu, niti za led mari,
Samo da brod o kraj ne udari;
Srce treste, brajene, od mila,
Kako morska ne hudi mu sila.

Dalmatinci pravi su Inglezi,
Trgovci su kano Olandezi;
Ponos im je brodit sinje more,
Srebro, zlato donose na dvore.

Veselo mi stojte, Dalmatini,
Vi ste dika svojoj otačbini;
Nek vam brzo crna zima progje,
Nek vam lipo premaliće dogje!

Kad jidrite put dalekih strana,
Spomen' te se starca Ljubomana,
I on momkom brodio je more,
A sad čuva starinske mu dvore.

Bila mu je do prsiju brada,
More ga je osidilo mlada,
Pa kad već ga poizdala snaga,
Kako znade, on vam pisme slaga.

Sklonio Starac Ljuboman.

Digitized by Google

Sveti Ivan Kapištran pod Biogradom god. 1456.

Kadno god. 1453 pade Carigrad u ruke bisnoga sultana Muhameda II, ustravi se sva Europa i svak se zamisli za svoju glavu. A kako i ne bi, kad se je isti Muhamed zakleo svecem Muhamedom: da će priko Slavonije i Ugarske osvojiti sve zemlje Nimačke i Talijanske i tako da će biti jedan B g i jedan car. U Rimu bio je onda papa sveti junački Kalisto III, pak se i on zakune: da mu usala desnica, ako zaboravi ikada kršćanstvo i ne podigne vojsku na Turčina. U to ime pošalje fratra Ivu Kapištrana, da pomiri zavagjene knezove Nimačke i da ih složi u sveti rat proti nekrstu. Kapištran što nije mogao dobiti kod Nimaca, dobije svojom čudotvornom besidom u našoj zemlji i po ravnoj Ungariji. S križem u ruci, govorio je puku po gradovim i varošim, i pozivao u sveti rat za oslobogjenje. Njegova besida bila je kô živa varnjica, koja je potakla i fratra i popa, velikaša i siromaha, učna i priprostita, da se lati oružja, ako je samo mogao, i krene proti Turčinu. Silna je bila vojska Muhamedova priko 150 hiljada s kojom se je bio primakao Podunavlju i naperio lumbarde na tvrdi Biograd, da tako otvori put u Europu — oš grivo — nije po to pivo! Kapištran svoju oduševljenu vojsku al ne uvižbanu, sjedini s vojskom Sibinjanina Janka i tako ih bude jedva 60 hiljada. Kad je Janko vojsku uvižbao, krene da se bori, i da jedan na stotinu Turakâ udari. Bosonogi starac sv. Kapištran s križem u ruci, išao je prid vojskom, da brani Biograd i da pogine „za krst časni i slobodu zlatnu". Kad je vojsku blagosovio i ohrabrio, zametne se ljuto kreševo, pucaju lumbarde da se sve trese, junaci ginu s obe strane, krv se proliva, ali juriš za jurišom Turci poduzimlju vičući: pomozi Alahu, i udaraju bisno na križare, kojima sv. Ivan dovikuje „naprid u ime Isusa"! Bilo je nikuda okolo 21 Lipnja 1456 kad Muhamed zdvojan naredi poslidnji i najstrahovitiji juriš na grad, obećavajuć najlipši dar, ko polumisec stavi na vrh zvonika. Silne lumbarde otvoriše vrata na bedenu i Turci kroz varoš provale sada na grad. Glave vrcaju kô iskre s glavnje, a kršćani u tom zdvojnom času, smisle bižati, nu ih zaustavi čudotvorni Kapištran, koji, zazivljući ime Isusovo, sklone ih, da očajno i ustrajno ko i složno, udare na Turke, kuneći se: da će ragje svi poginuti, nego Turcima pustiti Biograda. Kapištran s visoke kule kripio je i bodrio i na dalje kršćanske sokolove vičuć im: naprid dobićete Turke. Borba se nastavi do u večer kasno i sutra vas dan — i u ime Isusovo, Turci ostave Biograd i krenu sramotno bižati. U to se umiša Sibinjanin Janko sa svojim konjanicima, koji sasikoše, koga su samo dofatili. Broji se, da je Turakâ tu palo priko 40 hiljada. Muhamed izgubi još i sve što je sobom ponio, kako naša pisma kaže:

Oteše im haznu i zairu
Čadorove i alaj-barjake
Sve oružje ognjene topove,
Talambase, bubnje i svirale.

A i Muhamed za dlaku da nije bio ufaćen, a bio bi, da bude Sibinjanin poslušao Kapištrana, pak ga dalje progonio. S toga uzdiše naš Kačić kad veli:

Al uteče Memed, care silni
Ugje ranjen, vesela mu majka.

Posli ovoga slavnoga junaštva pod Biogradom, umre od kuge Sibinjanin Janko, a na 21 Rujna iste godine, oslabljen od starosti i truda i naš veliki svetac i junak sv. Ivo Kapištran, od 71 god. u Iloku u Slavoniji u našoj zemlji, gdi mu je i danas tilo. Netom je umro ovi znameniti čovik, sa svih strana sgrnu se veliki i mali oko njegova tila, koje je čudesa činilo, a puk zanešen njegovom svetošću, počme ga prije nazivati svecem, nego ga je isti Rim proglasio. Sveta crkva slaveć uspomenu svoga velikoga sveca i naučitelja narodâ, nazivlje ga da je: ne samo progonitelj nevirnikâ, i svake kriposti ogledalo, nego i strašni iskopica turski. Mi dok štujemo u njemu sveca, divimo se i ovome Franjevcu-junaku, koji je znao u našim stranama u borbi proti nekrstu, sjediniti ljubav prama Bogu i puku. Naši Franjevci — njegova braća i naslidnici, to i danas čine — boreći se ne samo proti svim neprijateljim naroda i vire, nego i pišu mudre knjige da Hrvatskom puku pomognu, iz čijega su krila izašli. Molimo sv. Ivana, da u toj borbi ne sustaju, ko što ni on nije sustao boreći se proti bisnomu Turčinu.

P. M.

Kako naš puk živi.

(Drugo pismo F. KRSTIĆU kroz «P. List».)

Umet našega sela jesu krčme. Najprije u moje mlado doba, a bit će od toga više od četrdeset godina, nije se kod nas znalo za to krčmarenje. Bila u podvornici pod selom jedna kuća, koja je i za konobu služila, tu bi se liti mladjarija okupila, bilo rusike kô mlika, pili, igrali se, zabavljali. Svit kašnje i zimi tu vrvio, proklete *karte* ušle u selo, eto prve krčme, počelo se jisti pečeno, piti, kolo voditi, kamenom bacati. Podkožio se bogme gospodar krčme dobro, pokojni Petar — Bog mu se duši smilovao — podigao novu kuću, u njega prva konoba u selu. Polakomili se i drugi, te danas, na našu veliku nesriću, imademo u selu više od deset krčama i krčmica. I ovi naši Inglezi stali jedan drugome namećat se, te jeli jedan na kraj sela sagradio kuću za krčmarenje, onaj drugi diže kuću vanka sela, a onaj treći opet, da se u njega bude lakše svra-

Digitized by Google

tit, u srid polja gradi; ovo je živa istina — a istina je Bog. A znaš, Krstiću, zašto u polju kuće grade i krčme otvaraju? Evo ti razloga. Igrači, pijanice, kalaši, priko godine zalaze u u krčme, jidu, piju a neplaćajū. Krčmar za reć pravo i ne pita im, već piše na raboš, zna on da će doći jamatva. Kada pak, dragoviću moj, dodje vrime od jamatve, krčmar vadi nike *vakete*, račune, i ti imaš dat toliko a ti toliko. Sudovi uz to nabiveni, *balanca* visi izpod duba (a valja svakako da je izpod puta u sakrivenu) malo obdan, ali pod mrak eto ti stari gosti na svu prišu, tko veliki krtol, tko konistru a tko i po mišinu masta, groždja, tu svraća i na vas mah ostavlja i biži, da ga nebi tko ugledao. Eh dobro, ali još nije podmireno. Kako ćeš? kud ćeš? u svomu neima. Kada noć omrkne hajde na tudje, kradi, otrgaj i nosi svomu gazdi, koji te po svu noć svićicom u konobi čeka. Eto za to su, moj Krstiću, u nas po polju nike kuće sagradjene, da se unaša, gdi se ne vidi a to je propast, umet sela našega, kako sto puta i sada naš vridni i poštovani župnik kori. Još ću ti jednu kazati. Imademo u selu dva Kaliforneza. Išli u Ameriku, u Kaliforniju, da zlata, novaca donesu; povratili se iza koje godine natrag, te na misto zlata donili rdje, nevolje, zla svakakova. Oni uveli nikakove igre, te kolo, plesanje, mladjarija to muška, to ženska o pokladim se tu skuplja, igra se, jide, pije i novce u ludo troši. Oni uveli i niku *modu* odivanja, te svak hoće da mu postoli škriplju, ne kapu prostu kao do sada, već klobučiće, nike šubare od medvidske kože, koje trostruko zapadaju. Baš kad smo na odivanju mogu ti reći, Krstiću, da je i to dobar dio našega umeta. Sve se pogospodilo, pobacilo naša stara lipa odila, sve hoće na gradsku. I na putu su, brate, silne harčalije. Prije kada bi naš seljak išao u grad poradi pravde ili posla, pritegni opanke, put pod noge, pa amo i tamo pišice. Za najviše tko imao svoga konja, da na njemu dojaše. To jednoč bilo, sad se spominjalo. Danas se moji mišćani voze na kolim, pa u kočijam otvorenim i zatvorenim, i nikoga duša ne boli, da potroši fiorin i dva za kočiju, a mogao je kô čovik i na noge doći. I grad je za našeg seljaka propast. Ne zna se u njemu uzdržat, kako bi valjalo, već siplje i razsiplje. A što bi rekao, Krstiću, zanajviše zašto u grad idju? Za pravdu. Rugaju se Poljičanim, da su oni pravdažije, a kad tamo nigdi više pravde što u mome selu. Ma za stvar od ništa, da nebi pametan čovik rekao: tamo se, naš seljak odmah trče na sud, traži odvitnika, koji ga kadikad obrije po svih sedam zakona, diže *komišijune* za dva pedlja zemlje, koja nevalja deset fiorina, potroši ih stotinu. Umest ću se, upropastiti, sve ću moje prodati, samo hoću ga činit vidit na pravdi — ovako niki naši od prkositosti pivaju a neznadu, jadni ne bili, da sebi kopaju jamu dublju negoli svome parcu. Puno se je kućâ s pravdanja umelo.

Neću ti dalje, Krstiću, pisati, jer znadem, da i drugi svojim mlivom za list čekaju, a urednik kroz poruke uvik ništo ljuto kidiše. Evo ovu ću ti jednu zadnju reći. Da naš seljak znade prištediti i uredno živiti, kako mu je Bog ovih zadnjih godina dao, mogao bi kô beg živiti, a tako što priko reda u jiće, piće, odivanje uvik u dugu, potriban je tudje pomoći. Duša mi se je tresla u prsima kad sam štio u našem „Pučkom Listu“ ono nikoliko ričih „Dva biča“ pa sam onako u sebi promišljao: dobro, što ovaj svit ovako raskošno i sladokusno sada žive, imade odkle da troši, vino rodi, dobro se prodaje, novca kô žala, ali Bože učuvaj, zaleteli nas ti biči, ili vino ne urodi ili da i urodi, ne proda se, a svit nije ništa od prošlih godina prištedio, a naučio se i lipo jisti i odivati se, kud će, kamo li će tada? U dug, nevolju, siromaštvo. Neka svaki težak, kada za svoje trude novac uhvati, odmah s početka učini, kako se ono kaže, mali proračun za svoju kuću, postavi granice svojim redovitim potribam i troškovima, što je za hranu, odilo, radnju polja i gleda ne prikoraciti, jedan dio staviti na stranu, Bože učuvaj, bolest u kući ili koja nenadna potriba, a pa opet jedan, neka je i najmanji dio, da pridje u drugu godinu (koja ko zna kakova more biti). Štedi, puče bile pare za crne dane, pogibelj ti sa svih strana priti, nemoj da te slaba, na tanku nadje. Slušaj ljude, koji te kroz ovaj tvoj list uče, sve je ovo za tvoje dobro. A tebi, Krstiću, cvala ruka, dokle god budeš onako pošteno o štednji pisao. Eto neka ti u zdravlju i veselju dodje Božić i mlado lito, tebi i svoj tvojoj družini! S Bogom!

Iz Primorja, prid Božić 1891.

Od Primorja Janko.

Svomu Rodnomu Mistu.

O Podstrano, misto od Poljica
Na te gleda Brač i okolica,
I sva redom naokolo sela
I Kaštela, majka im vesela.

U tebi su polja i rudine
Crno vino brate do istine,
Za kog lipi hvataju se novci,
Jer ga ljube baš prvi trgovci.

U tebi su kitnaste masline
Što no restu niz gojne ledine
U tebi je bilica pšenica
Što se uvije priko sijanicâ.

U tebi je kruška i jabuka
Što težačka posadila ruka,
Kupus, smokva, šljiva uzorita
I još praska, voćka glasovita,

Koje bude u selu Podstrani
Po stotinu i više na grani;
U tebi su vode virovite,
Virovite sasvim plodovite.

One teku niz polje Podstranu
I težaku donašaju hranu,
A proviru na šestdeset mista
Viruj te mi, istina je čista.

Digitized by Google

U Podstrani gojeni su momci
Mladi momci vatreni primorci
Koji neće druge trgovine
Izvan polja svoje otačbine.

Mlade cure kao paunice,
O pasu im vunene tkanice
Na glavi im svione marame
A zlato im oko vrata sjaje.

Što ti rekoh nije laži, brajne
Rodom sam ti od sela Podstrane;
Nije laži, živa je istina,
Vira ti je *Vulete Martina.*

O filošeri ili lozovoj uši.

U jednomu od prošlih brojeva upozorio vas je „P. L." da vam je filošera na vratima i obećao, da će vam u buduće pripoviditi sve što se do sada o tome nemilomu skotu znade, da ga bolje i potanje upoznate i da se na vrime proti njemu oboružate, te tako barem dilomice budete znali umanjiti nesriću, koja vam, bez svake sumnje, priti. Po onomu što vam je „P. L." od prije o filošeri kazivao, biti će te razumili, da za vas neima gorega biča od nje, pa zato ni najmanje ne dvojim, da će te sve što ću vam sada o njoj kazivati, najvećom pomnjom pratiti i doslovce uporaviti. Da vam pak moje pripovidanje bude bistrije, poći ću nikim stanovitim redom, te ću vam najprije pripoviditi po štogod u obće o njezinoj prošlosti i sadašnjosti, pa onda kako se umnaža i kako živi, kako uništuje lozu, a napokon kako će te se od nje braniti, ako vam, nedaj Bože, iznenada kucne na vrata.

Nazad četvrt vika, nije se za filošeru nigdi na svitu znalo, nego samo u njezinoj domovini t. j. u sivernoj Americi, gdi je, kako se misli, još od nazad mnogo vikova živila, ali za tamošnje loze nije bila pogibeljna, kao što nije ni danas, jer su one puno trpećije od naših. Ništo prije god. 1868 opazilo se je u Francuskoj, da su vinogradi počeli naglo i sasvim propadati. Svak je u obće a osobito težak, bio zamrao od pusta straha, jer nije nitko znao za uzrok tomu propadanju a još manje za način kako bi mogli stati na put nesrići, koja je pritila u malo vrimena sve francuske vinograde u pustare pritvoriti. Uz to se je filošera, neimajuć na putu nikakove zaprike i od ljudih nepoznata, širila i od istih nas u neznanju amo tamo sve to više prinašala. Tek god. 1868 pronadje niki francuski učenjak, da tomu propadanju nije nitko uzrokom nego filošera, te se je po tomu odmah bilo na čistu, da su je isti Francuzi iz Amerike uveli i to dovažanjem loza iz tamošnjih zemalja, u kojima su uvidjali spas proti drugoj jednoj bolesti, koja im je još od god. 1848 vinograde tamanila t. j. proti lugu.

Nu ako se je pronašao uzrok, nije za to lik, kojim bi se nesrića zapričiti mogla, pa se je za to filošera i dalje po volji širila, tako da smo je već nakon same 3 godine t. j. god. 1871 i u našoj carevini imali. Od god. 1868 pa do danas, dakle u same 23 godine uvukla se je filošera što sama, a što našom krivnjom u sve krajeve ciloga svita gdikod imade loze; dočim prije toga nije je bilo nego u samoj sivernoj Americi. U našoj carevini imade je danas svugdi osim što je još neima u nas, u Tirolu i u Vorarlbergu, te je do sada više od 80 po sto svih vinograda naše carevine što uništila, a što samo okužila. Nu ako je mi i ove dvie druge pokrajine neimamo baš u kući, ne moremo se tomu ništa veseliti, jer je imamo okolo kuće, a to je opet isto, kao da je već i imamo.

Odmah od onoga dana, od kada se je proglasilo da se filošera u Francusku uvukla, i netom se je vidilo kakova je šteta, što ju ona vinogradima nanaša, obećale su vlade, razna družtva, bogataši i drugi mastnih nagrada onomu, koji bi pronašao *jeftini i sigurni način, kojim bi se filošera mogla tamaniti, a da loze ipak u životu ostanu.* Sama Francuska vlada obećavala je 150 hiljada fior. Nu premda se je kušalo sve što čovik može pomisliti, ipak se takova lika nije još našlo. Nikojim sredstvima što ih se je pronašlo, može se doduše filošera utamaniti, ali sva ta sredstva nemogu se u obće upotribiti, jer ili su priveć skupa, ili loza takodjer od njih gine ili se nemogu nego samo pod nikim stanovitim okolnostim upotribiti, kako ću vam to u buduće potanje raztumačiti. Jedino što nam ostaje, jest pustiti filošeru na miru, a nasadjivati vinograde amerikanskom lozom, koju, kako smo već čuli, filošera ne uništuje.

Toliko sam vam želio kazati o filošeri u obće, a u dojdućemu broju nastaviti ću o načinu kako se ona umnaža, kako žive i kako uništuje lozu.

Uz to vam od srca čestitam mlado lito sa željom da vas Bog u buduće barem od ovoga biča sačuva, kada se nećemo moći obraniti od onog drugoga — trgovačkog ugovora.

S. Bulić.

Sirotica Jele.

Lipo ti je selo Grabovica
U njoj reste Jele sirotica,
A u Jele maća prokletica.
Jeli kroji suknju do kolina
Kratko kroji a dugo se čini.
Na Jelu su prosci navalili
Prosci prose sa sve četri strane,
Izprošena i prstenovana.
Taman svati došli do divojke
Kada maća ugleda svatove
Ona kolje Jelu siroticu,
Pa je baca u travu na glavu,
Mandu svoju tada oblačila.
Kada dodje carski gjuvegija
On je njojzi tiho besidio:

Digitized by Google

Nije ovo Jele sirotica
Već je ovo Mande prokletica.
Pa ugleda Jelu siroticu,
Pa je vadi iz zelene trave;
Od košulje odkida rukave
I Jelici pozavije rane.
Tad je vodi bilu dvoru svome
Lipi š njome porod porodio,
Prve ćeri, posliduje sinove
Nek neviste nezatiču zave
Neka nema na kominu kavge.

Zele izpod grede.

Baldo Skadranin.

Baldo — naški Bariša — bila je to ona bujna mladica proklijana iz strženova panja Kaštriotić Jurja, oni miomirisni cvit razcvitani u drevnomu perivoju Skenderbega Bana u ubavoj Arbaniji.

Baš u svomu viku i to nazad kojekakvih šestdeset godina, rodi se na Bojani u Skadru ovi viteški potomak pobidonosnoga Arbanaškoga ratoborca, Baldo Skadranin. Njegovi dobri roditelji gojiše ga u kršćanskomu duhu netom je mali Baldo protepeskao; a kad se gaćica dokopa, pohadjao je školu u franjevačkomu zatim isusovačkomu samostanu. Dobri i požrtvovani apoštolski poslenici neštedili, ko što ni danas neštede, ulagivanja svih svojih sila, a da nadobudnu omladinu izobraze, koli u sv. katoličkoj viri, toli u svitovnoj prosviti, neka bi na taj način izbigla polumisečnomu mračilu, u koje ih sudbina sunovrati od nazad nikoliko vikova. Baldo prednjačio u školi, pa ti je, uz materinski arbanaški jezik, talijanski teferičio kô Toškanac. Dok je Baldo školu pohadjao, rastao kô iz vode, a bio je baš i junačke zametice, da je u njegovu osukanu struku izgledala prava junačka korenika arbanaškoga naroda. Bio klet krupan ko bukva, a lip ko ruža, daj da ga se nagledaš. Uz sve ove vrline, Baldo je bio pravi kršćanin. Nebi ti njega vidio na kakvoj stramputici, da si zlatnu glavu vadio, ko što se danas vidi većina naše razkalašene mladjarije, osobito velikaške ruke, pa su stoga blidi i smitljikavi, da ih još zelene pozoblje crna zemlja. Baldo nije bio taki, već se uzdao u se i u svoje kljuse: radio Baldo, kao katolik, bio prost vojničkoga zakona, zato se upustio još golobrad u trgovinu i provećurluk. Sve mu hodilo k ruci, da se je kroz malo godina ubrajao med prve skadarke trgovce. Nego tada Skadar obilovao trgovcima, pa Baldo ostavi rodno svoje misto, nagnuv priko Merdite u Prizren grad. Četiri nepuna dana pišačkoga hoda od Skadra u iztok, leži pri brigu na polju grad Prizren, ovo ubavo i prirodom bogato misto, kao što su većinom sva ostala po ciloj Arbaniji. Opružio se ravnim poljem sa zapada istoku do škit sahat hoda, a napram podnevu oslonuo se na ovisok brig, kô starac srebrokos o svoju drnovu toljagu. Ti bi reko, da ovo misto pribire klete svoje doživljaje zamakle prošlosti..... Kroz ovi grad teče rika žive vode, dočim iz briga mala vrioca lizu i romone kroz ulice gradske, da je silom naći koju kuću i prid kućom barču, a da kroz ove neteče vrioce. Na brigu povrh Prizrena leži groblja katolička i hrišćanska jedno uz drugo. Divan je i veličanstven pogled ovoga groblja! Vidiš cili grad pod sobom kô na dlanu, vidiš riku Drinu, gdi se vijuga. Prizrenskim širokim poljem napram Skadru, vidiš po Prizrenu dvadeset i pet turskih džamija sa svojim visokim munaram, pa ti se čini, da si pri luci vojnoga brodovlja. Vidiš katoličku crkvu i hrišćansku, vidiš konsulata nikih europejskih velevlasti; vidiš vojničku ogromnu postaju i Šeralj (namisničtvo). A kad baciš pogled sridinom grada, opaziš dugu čaršiju i dućane nanizane s jednu i drugu stranu rike, dočim na izmak grada po rici naredale se bačvica do bačvice, u kojim se koža tobači. Uz ove ugodnosti sa katoličko-hrišćanskog groblja vidiš ravnice i doline, brigove i rudine sve do grada Djakova i Ipeka, pa čak tamo do bojnoga Kosova. Tu naseli se mladi Skadarski trgovac Baldo. Trgovina mu hodila na oposum, da nije mogla inčije. Kroz desetak godina Baldo naperio svoj dućan, sgradio kuću i oženio se. Žena mu bila prava pravcata slika: pametna, ukućna, dobra i zamašita. Bog im nedao od srdca poroda, već živili sami samcati kô pop i momak. Baldo kanio vas svoj imetak ostaviti svojoj crkvi i simeništu tada u Prizrenu obstojećemu na uzgoj toli potribna misničtva. Ovu svoju neprominjivu misao toliko je puta izrazio prigodom čestih sastanaka, našemu dičnomu otačbeniku, onda Skopačkomu Nadbiskupu, Prinzvišenomu F. Carevu, koga je Baldo sinovski častio i ljubio kô zenicu oka svoga, jer je u njemu vidio, što je pravi apoštol na zemlji, kao što se i danas gleda u našoj Dalmaciji. No to se ipak neizkoli.

Pošto je Baldo bio pravi kremenjak u pogled poštenja, a pametan i izobražen bolje, nego itko drugi, vlada ga naša imenova konsulskim tržumanom u Prizrenu budući divno govorio: arbanaški, turski i talijanski, dočim je i naški sridnje znao. Nakon iskušanoga Baldova požrtvovanja t. j. točna vršenja višegodišnje njegove tržumanske službe, bio je odlikovan od iste vlade križem s krunom. Ovo zaslužno odlikovanje bilo Turcim trn u oku, jer cinili u svomu neznanstvu, da Baldo drma svim europejskim velevlastim, pa se pribojavali, da bi Baldo namignuo Auštriji, eda zaposidne Arbaniju. Radi ove neosnovane, pače bedaste i neumistne sumnje, bisni Turci pozlobili Balda i o glavi mu radili. Vidio je Baldo, da mu se praća plete, a napućivan i savitovan toliko puta od svojih prijatelja, medju kojim je i Turaka bilo, odredio se maknuti i za uvike Prizren ostaviti. Dok je on uredjivao svoje stvari, jedne mrkle noći odmarao se Baldo u svomu konaku, kad u gluho noćno doba rupi četa oružanih Turaka — medju kojim bila je i noćna turska straža — pa prolomiv drvenu rešetku na prozoru Baldove kuće, stupi u kuću

Digitized by Google

golim oružjem u ruci, da odrube junačku Baldovu glavu. Kad su Turci lomili prozor, Baldo se probudio, te vidio, da mu je kucnuo zadnji mučenički čas života, lati u desnicu ljuti handžar i i pohrli na susrit mnogobrojnim svojim krvnicim. Koli je bio strašan ovi čas, to si svak može pridočiti! Zapucaše otraguše, zveknuše sablje i handžari: nasta ljuta borba. Hrabri potomak Kaštriotića pokazao se i ovim putem, da je sin dičnoga svoga naroda, pa kroz noćnu tminu u mračnoj kući izranio silu napadača, a četvoricu zemlji oborio, odrubljujuć im obrijanu glavu, dok i on sa milom svojom ženom nepodleže turskoj sili. Pogibe vitez Baldo na ljutu okršaju iza kako je dvostruko osvetio sebe i svoju zaručnicu. Pušćano zrnje prorazi junačke Baldove grudi, a ljuto gvoždje oglodjalo na mejdanu njegove junačke mišice do same kosti. Uzalud se čula noćna graja u susidstvu, jer nijedan kršćanin nije smio glave vani izniti, pošto bi krvoločni Turci pod mač okrenuli sve što se krstom krsti.

Evo kako dovrši svoj kratki vik Baldo Skadranin, mučenik mučeničke zemlje, koja i danas pravednu osvetu vapije.

Iz otačbine Kaštriotić Jurja.

U.

Razgovor na Klapavici u Visu.

(Dome, paron Rade i šior Toma).

Paron Rade. Zdrav, kumpore Dome!

Dome. Veseli, *paron* Rade!

Paron Rade. A časmo tu seli? Nisom te nikad vidil da od rabotnika sidiš.

Dome. Čekom da se dospije *skula*, da molem u rečem, da mi popodne dorene *mula* u Velopoje.

Paron Rade. A ča mu ni *skule* popodne?

Dome. Il je il ni, meni je potriba od njega. A da von istinu rečem, jo ga nebih nikada ni poslol u *skulu*, da mi ni za *multu*. Bilo bi boje, da gre sa mnom, vavik bi čagod pomogal, a ovako koja mi korist?

Paron Rade. Ako ni tebi koristi, je njemu, čoviče božji. Svaki je otac dužan, da se brine za dite svoje. Koliko bi ti prigoril, da znoš dvo slova. Koliko son putih rekol pokojnem ocu, da mu Bog dol sveti pokoj, ča je nastojol, da umim ono malo, ča umim i ča mi je puno putih vajalo! A ko nešaje dite dondanas na *skulu*, bilo žensko bilo muško, to ni otac, nego ubojica svoje dice....

Šior Toma. Dobro jutro, judi!

Paron Rade. Dobro von i Bog dol, *šior* Toma!

Dome. Bujorno!

Šior Toma. Kakav „*bujorno*“, Bog te pomogal! Reče se: dobro jutro! Harvoski govoriš, dakle lipo harvoski i pozdrav čovika. Kojim jazikom moliš gospodina Boga, tim pozdrav i prijateja.

Dome. Ča ćete, moj *šior* Toma, ovako smo se naučili!

Šior Toma. Ni istina. To nisi naučil ni od mame, ni od pokojnega ti oca. Jo se dobro ispominjem, kad u Visu ni niko pozdravijol: „*bojorno*“ ni „*bonašera*“, nego lipo: „dobro jutro“ i „dobra von večer“. Čuj postarikove jude, pak ćeš vidit, da svi pozdraviju svojim lipim harvoskim jazikom, a ne pujiškim.

Paron Rade. Je, imate prov, šior Toma.

Šior Toma. A ča to *predikô* naš *paron* Rade?

Dome. Eto bi htil, da ostavimo poje zecima i mišima, a da tarčimo svi na *skulu*.

Paron Rade. Ne, Dome, to. Jo som ti rekal, da vajo dicu slat na *skulu* svaki don; a ne jedon don u *skulu*, a tri dni u poje.

Šior Toma. Imo prov i sto pravic *paron* Rade! A ča će ti danas dite bez *skule*? Utop ga pri, nego da mu ne doš nauka, jer bi došlo vrime, da bi te proklinjol i u grebu.

Dome. A ča će mi da gre, kad nezno ništa?

Šior Toma. Eh, moj drogi, ako ti dite nezno, — a nevirujem da nezno baš ništa — vajo vidit, ko je tomu kriv.

Dome. Meštri!

Šior Toma. Nesordi Boga! *Meštri* krivi! Nisu *meštri* ne, nego ćaća i mama, koji volidu da im dite ide gnoj kupit, nego da uzme *libar* i da uči. Vi, vi ste krivi, moj drogi, kad jedon don pošješ dite u *skulu*, a pet ne. Kad je doma, tiroš ga s *mulem* ili s kozom i simo i tamo, a nebis mu rekal: sinko, vazmi *libar*! Jo znam da ti dite vajo digod zlota, ali, prijatelju, vajo se i *sakrifikat* za dicu, jer će te Bog za to pitat. *Meštri* učidu i mučidu se karvovo sa našom dicom, a mi neznomo svoju dužnost. Jo znom, da dite, koje svaki don gre na *skulu* i koje doma uči i za koje se otac i mater staraju, zno i uči i nauči, ne somo štit i pisat, nego svakih lipih stvorih Jo poznajem dice, kojo veće znaju, nego su pri *avukati* znali. Čin da da ti dite doma uči; šaj ga svaki don u *skulu* i priporučuj mu da bude dobar i poslušan, pak se neboj. Poj digod do *meštra*, a to će njemu bit drago, i pitaj ga za dite. Tako isto ako imaš žensku, nešaj je simo i tamo, nego je pošji u *pupliku skulu*, di su prove *meštrovice*, pok pošji digod ženu, da zapito za molu. Kako pok čujete da von *meštar* i *meštrovica* govoridu, tako učinte.

Dome. A ča ćeš, da nami siromasima učinidu?

Šior Toma. Varoš se, brate. *Meštru* su sva dica jednoka u *skuli*. On nastoji, da svi naučidu i da svi budu dobri, jer je to i njemu dika On jubi svako dite isto, somo ako dite uči; a još mu je dražje dite od siromašne kuće, ako je dobro i ako lipo uči i poslušno. Nego vajo, da mi oci budemo judi i da nastojimo, da naša dica budu na diku i nami i *meštru*. Šajmo ga svaki don na *skulu*; kad je doma, neka se uči; jel po večeri ili od sveca, neka štije svima u kući. Jesmo išli u Split, donesemo mu koju „pismaricu“ ili koji drugi lipi *libar*; misto da trati u ludo, neka sakupjo, pok neka mu *meštar* nabavi koji *libar*. Ča je tebi maškin i motika, to su ti dici libri. Prodol si vino, daj mu jedon *fjorin*, neka ga *meštar* upiše u „Pučki List“, o čemu som ti niki don baš oved govoril, pok neka štije. Imo *fojih* i za *skulore*; ako imoš, doj mu, učinit ćeš dobro i sebi i njemu.

Dome. Eeee, moj šior Toma, to je lipo i dobro, a kad su kučini. Nimaju stroha ni od *meštrih*, ni od nikoga, pok je sve zaludu!

Šior Toma. A i temu su ćaća i mama krivi. Meni moje dite ni nikod reklo: neću! nit se nikod no nje meštar potužil. A zoč to? Jer se vajo brigovot oko dice, a ne zapušćat ih gore nego živine i dovat im arjavi izgled. Ako dite vidi, da se u kući neslušo, da se grubo govori, da se suje Bog i Divica Marija, da se gre u tovirne i po igrami: kako ćeš, da to dite bude dobro? Ako čuje da se govori proti *meštru*; ako vidi da se klanješ Petru i Povlu, a *meštra* nećeš ni da pogledoš; ako mu doješ krivo, ča ti je molega *kaštigol* ili viruješ ča ti lagaju dica proti *meštru*: kako ćeš, za jubov božju, da se on boji svoga učitelja?

Paron Rade. To je sveto evanjelje ča govorite, i jo to vazda *predikom!*

Šior Tome. Dojmo dobar izgled svojoj dici, po ćemo moć pokorat i udrit. U kući neka nečuju grube riči. Neka stariji žive u jubavi; neka u kući bu-

Digitized by Google

de straha božjega, posluha, reda, čistoće u stonu, na tilu i u duši, — i tad će dica bit naša radost....

Paron Rade. Tako je!

Šior Toma. Novajo pušćat dite da gre, di ga je voja. Ko ostaje doma, neka vazda zno di je dite. Kad se ko potuži no nje, nevajo ga bronit, ni mazot, nego pokorat i do potribe vazest policu. Neće na *skulu*, a ti kad dojdeš večer, potiraj ga u posteju bez da se okusi: pok ćeš vidit sutra, kako će torkat. Ako ćeš pok da dite jubi i štuje svoga *meštra*, vajo pri svega, da mi parvi jubimo i štujemo tega najvećega pučkega dobročinitelja. Ča bi naše dite bez njega? Ništa; a pok dandanašnji zlo onemu, koji nezno baren štit i pisat, bil težok, bil mornor, bil *artežon*. A ko bi plotil *meštru* muku i trud, ča vidi s dicom? Somi gospodin Bog! Vidiš koliko ti muke zadaju dvo tri doma, a ondi u *skuli*, di ih svaki *meštar* imo najmanje pedeset! Sasvim tim, *meštar* je ustarpjiv; on ih lipo pitomi i uči svega, kako da su njegova dica. A je pok pravedno, da misto da jubimo veće nego nikoga te duhovne oce naše dice, da još proti njima govorimo?! Ah da znoš, kako će bit *meštru* i *meštrovici* teško, kad vididu, da ih *nonkli* nepozdraviješ po putu, a da se oni toliko mučidu s tvojom dicom! Darži na pamet ča je rekal niki mudrac, da je ime učitelja iza imena oca, nojsladje i nojlipšje ime na svitu. A ti, moj Dome, čin kako sam ti rekol, pok ćeš vidit, da će tvoje dite bit tvoja radost, a *meštrova* dika.

Dome. Hoću... Bog von del zdrovje, ča ste mi sve to prid oči stavili.... Evo mi ide moli, reću mu, da ostane doma, a meni vajo hodućat. Zbogon von jednem i drugem!

Šior Toma i Paron Rade. Bog stobom!

Paron Rade. Jel istina — a vi ćete znat, — da muške *skule* neće već bit ovod?

Šior Toma. Čul som i jo čogod. Kućanima je daleko; a opet ova kuća ni za *skulu*, jer *skula* i crikva vajo da budu dvi nojlipšje stvori u mistu. O temu ćemo drugi put, jer mi vajo ništo na *Impoštu*. Zbogom!

Paron Rade. Holte zbogom!

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — U Beču se sada razpravlja o trgovačkom ugovoru. Naši zastupnici prikazali su svoje prošnje. Govorit će: Bulat, Borčić, Perić i Klaić. U dojdućem broju potanko ćemo kazati što bude odredjeno. — Novoimenovani ministar Nimac zove se Khuenburg. — Na misto Čedika, imenovan je Bilinski upraviteljem željeznica. — U Ugarskoj zaključen je sabor, radi se za nove izbore.

U Francuskoj. — Umrao je glasoviti biskup Freppel. — Nastoji se da vlada francuska sa Svetom Stolicom mirno žive.

U Bugarskoj. — Sabor je odredio, da se junacima koji su kod Slivnice pali, podigne spomenik od 100 hiljada for. vridnosti. To Srbiji nije drago.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Dojdućeg miseca sazvat će se sabor u Zadru. — Početkom ovoga miseca započela je „Bokeška plovitba" parobrodâ od Kotora do Novoga. — Novoimenovani zadarski nadbiskup Rajčević bi na Vedokršće svečano ustoličen. — Ovih dana umrao je naš vridni suradnik Don Ivan Vuletin iz Kaštela; i zauzetni naš povirenik na Solinu, dičan rodoljub Duje Grubić (Škombro) nazad dva dana priminuo je. Pokoj im duši!

U Bosni-Hercegovini. — Imenovani su novi državni odvitnici. — Činovnici u Bugojnom spravljaju ovih dana zabavu. Dično Mostarsko pivačko društvo, zahvaljuje svim prijateljim i odazvanicim njihove narodne zabave.

U Splitu.

O trgovačkom ugovoru stigle su slideće visti:

Iz Budimpešte 11 tek. Naša trgovačka komora odazvala se je splitskoj. Išlo je odaslanstvo u ministra moleći ga za nastojanje, da se pogibelj odaleči. Ministar obećao i poslao odmah dva savitnika u Beč za tu svrhu.

Iz Beča 12 tek. Danas započela razprava. Klaić govorio proti ugovoru s Italijom, prikazao potanko da brodarenje, ribarstvo, vino ponajviše jest jedini vrutak našeg blagostanja. Razprava će trajati šest dana. Za ugovor upisalo se 36 govornika, proti njemu 31, izmedju kojih naši Bulat, Borčić i Perić.

Nesriće.

Na 18 prošloga miseca Ivan, sin Ante Zuanića-Bačlo iz Stivana, malo dite od 9 godina, ostao sam kod kuće te išao na kućni bunar, popuze mu noga, upane unutra i uduši se. Nakon 5 6 ura otac ga mrtva iz bunara izvadi. — Na 19 proš. miseca u Imoskoj Angjelija Knežević od 6 godina stala u jutro uz vatru da će se oblačiti. Uhvati plamen suknjicu, vatra ju u jedan čas svu obuhvati. Ona priplašena stala bižati vanka na vitar, opali joj sve tilo, i sutradan dospije. — U Budvi taman na Božić niki crnogorac opančar Abramović rani drugog Crnogorca Nikićevića nožem u prsi, te ovaj tri ure posli toga izdahnu. — Na 30 pr. m. žene postolara Heinza i Radovnikovića u Splitu počuše se. Iztrkaše muževi zarićmaju se i Heinz probode težko Radovnikovića nožem, koji se liči u bolnici, a onaj drugi je u tamnici. — Na 20 pr. m. Stipan Perić i Ivan Nevestić iz Bosne vraćali se iz Makarske, goneći vino i rakiju za božićne blagdane, uhvati ih led na putu i pogiboše. — Na staru godinu dva Arbanasa poklaše se u Zadru i noževim ljuto se izgrdiše. — Na 17 pr. m. Zlatana, kći Vasa Todorova iz Dragalja u Boki podje na vodu i utopi se u bunaru od 3 metra duboku. — Na 3 tek. m. postolari Mužinić i Novaković u Varošu u Splitu poradi mlade Tonke Novaković, koju mladi Mužinić (iza kako je dite već na svit došlo) nehti uzeti, ljuto se potukoše i puškam, noževim izraniše, tako da je Mužinić posli 24 sata umro, a Novaković je na smrtno bolestan. — U ponediljak po Božiću u Supetru na Braču nestalo mlade divojčice od 12 godina Juretić. Na staru godinu našlo joj se mrtvo tilo u moru.

Laž brez istine.

(*Gačica*)

Rodio sam se sedam godina prije moga otca. Imao mali sitan bob i stavio ga močit. Sedam se godina močio, a u to rodio mi se i otac. Stavio ja bob kuhat i pojidoh ga lipo s otcem. Kako smo ga izili, uzeh ja motiku i podjoh u vrtao da štogod radim, toliko da mi vrime prodje, kada čuh ja, da mi bob u trbuhu glogoja, a ja izdubao jamicu i š njim u zemlju. Kad, brate si ga moj prošlo nikoliko dana, ja se svratio u vrtal, tot bob iznikao. Ja ga dračom ogradio, da ga živo ne bi izgrizlo, i ostavio ga tu da reste. Potla malo dana opet se ja u vrtal povratio, a ona mala bobica izresla visoko, visoko, činilo mi se, kao da je do u nebo narasla. Da budem sigurniji, pustio ja bob da reste, te kada potla nikoliko vrimena opet to čudo došao viditi, pogledam u nebo i bob taman do neba uzrastao. Što ću ti ga ja? Sve po malo od grančice do

Digitized by Google

mošnjice, od grančice do mošnjice, od grančice do mošnjice došao do u nebo, vidio Gospodina Boga, gdi jide sir i kruh, a meni proklet kusa nedâ. Hoćeš vidit uz to nesriće? Bilo u kućici janje, došlo k bobu i prigrizlo ga. Kud ćeš sad? Ištem po sebi, neimam ništa, pipam po jednom žepu, neima ništa; po drugomu žepu, eto, borami, klupko preje. Počeo ja sukat, ali, koja hvajda, nemore doteć. Što ću ti ga ja? Prikidaj donavež, prikidaj donavež, prikidaj donavež, doteklo bogme. Onda ja sve po malo, od uzlića do ključića, od uzlića do ključića, od uzlića do ključića, došao doli, oborio se na tle, zapao u zemlju do grla, trči doma po motiku, i izkopao sam sebe. Došao doma, našao otca, gdi leži veliki oganj. Ja bacio motiku na oganj, izgorila motika a držalo ostalo.

Pripovida *Čelebija Mujo.*

Katolička Crkva.

Po najnovijem popisu imade danas katolička crkva 61 kardinala, 870 biskupa i nadbiskupa 308 naslovnih biskupa i 9 prelata, koji imadu vlast kao i biskupi. Najstariji jest nadbiskup Henrick u St. Louisu u sivernoj Americi, koji imade 50 godina, da je biskupom, a sada mu 86 godina. Za njim odmah dolazi po godinam kao najstariji biskup Sv. Otac Papa Leon XIII, kojemu imade 83 godine, a 48 je godina, da je bio biskupom imenovan.

Po zemljam imade biskupa i nadbiskupa: Italija 275, Francuska 85, Austrija 58, Španjolska 54, Engleška 52, Nimačka 26, Rusija 15, Portogalska 12, Grčka 8, Turska 11, Belgija 6, Holandija 5, Švajcarska 5, Rumunjska 2, Bugarska 1, Crnagora 1, Amerika gornja i donja 112, Afrika 18, Australija, Nova Zelandija 32, Azija 27.

Kako žive Sveti Otac Papa Leon XIII.

Svako jutro liti zimi ustaje se na 6 ura. Na 7 govori svetu misu, a iza mise moli se Bogu sve do osme ure. Na 8 prima stožernike (kardinale) i zajedno š njima oprema mnogobrojne poslove i dopisivanja za vas katolički svit. Na 11 ura prima biskupe, poslanike i druge ljude, koji iz svih kršćanskih zemalja dolaze u Rim. Kada prodje podne izadje u Vatikanski vrtlo i tu se malko prošeće. Prati ga obično jedan biskup i dva stražara. Ako se nećuti dobro na nogu, šeće se po prostranim vrtlim u kočiji. Na 2 ure po podne Sveti Otac idje na obid. Jide sam. Na njegovu stolu neima drugog jića nego juhe, mesa kuhanoga, malo zeleni i voća i jednu samo čašu vina francuskoga (Bordo) da popije, i odmah se diže sa stola, da malo opočine, te na 3 ure opet na molitvu i posao. Na 4 prima tajnike i stožernike, da o crkovnim poslovim š njima više drži. Na 8 u večer štije listove, na 9 moli krunicu (Ružarij) a na 10 idje na večeru. Za večeru pije juhe ili izide jedno jaje, sa malo zelja te iza kako ovrši svoje molenje okolo 11 idje spavati. Nijedan vladar ovoliko ne trudi, a sada mu je 81 godina. Bog da nam ga poživio na slavu crkve Isusove!

Plovitba i trgovina po našem moru.

U Dalmaciji imademo osam većih pristaništa, a ta su: Split, Zadar, Šibenik, Opuzen, Gruž, Dubrovnik, Kotor, Budva.

Godine 1890 doplovilo je brodova što na jidra a što na paru: u Split 2821, Zadar 1735, Šibenik 1385, Opuzen 746, Dubrovnik 542, Kotor 504, Budvu 375.

Dovezlo se je trgovine (robe) po moru: u Split 138 hiljada 269 metr. c.; 79 hiljada 326, Šibenik 72 hilj. 803, Opuzen 3432, Dubrovnik 125 hiljada 192, Gruž 28 hiljada 264, Kotor 47 hilj. 628, Budvu, 5923.

Izvezlo se iz: Splita 137 hilj. 569, Zadra 22 hilj. 666, Šibenika 25 hilj. 430, Opuzena 4072, Dubrovnika 22 hilj. 512, Gruža 8535, Kotora 7916, Budve 836 metr. c. — Kako se po ovomu vidi, Split nosi barjak svim našim gradovima na moru.

Poruke i Odgovori.

J. K. — Jesenice. — Primili pismu o „Mandalini i Dorotiji" Po mogućnosti za dojdući broj. Krstić vas puno pozdravlja, želi i vama što vi njemu u pismi zaželiste: kako njemu, tako i vama *„da ljubovka porodila sinka"*. Živili!

P. K. — Perun. — Čvala ti, Don Petre, što si proti igračini pisao. Ožet ćemo i početi čim prije. Hvala!

M. P. — Podgora. - A. P. — Hvar. — S. M. Brusje — Išlo na *majstora.*

Hrvatovski. — Primorje. — Takodjer. Poslovice stigle, služit će.

P. F. — Velaluka. — Knjižar je naručio onu knjigu za vas u Zagreb. Netom stigne primit ćete ju. Pozdravljamo.

Veseljko. — Gornje Primorje. — Nije loša, ali ispod tvog kalupa mogla je bit i bolja. Bude li prostora, uvalit ćemo i nju. Zdrav mi bio, stari druže, veseljače.

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Zadar: Škarica M., Fabijanac J., Ortolani A., Miličić St., Herkulan L., Matulić J., D-r Marčelić J. i Milošević Antun.

Tugari: Tomašević pop Miho, Pavešković M., Novaković J., Jurišić pop S., Jurišic M. pok. I., Barić Božo, Bulić P. Domatijev, Glavinović J., Žuljevic pop J., Altirević J., Šaškor S., Mihaljević M. Petrov, Šaškor A. Ivanov, Novaković M., Jakovičić J., Velić M., Šarić P., Jurišić J. Božin, Bašić I., Apić A.

Sutivan (Brač): Palavršić Visk., Braičin pop J., Kuljiš L., Barta J., Ilić I., Jutronić J., Markov I., Ciagal M., Radmilović G., Ambalovic P., Lukšić A., Kirigin P., Ilic A. Antunov, Ivanović A., Definis A. pok. V., Lukšić J., Didak J., Lukšić D., Ivanović Š., Jutronić A. Grubišić I., Sukšić Kalebić P., Lukšic Ante, Lukšić J., Auer P., Jutronić D., Ivanović Duje I., Bulićić N., Jutronić I., Civalica B., Ivanović Bakarela Š., Gvozdanović M., Lukšic M., Biskupović T., Jutronić V., Siminiatti S. žup., Lukšić-Marinkovic I., Grubišić-Kosta N., Matijašević P., Skelin P., Marinković I. Ivanov, Ilic Jerko. Grubišić J., Žitković I., Ljubetić A. i Jutronić N.

Starigrad (Hvar): Ljubić I. Krstitelj, Vrankovič B., Ljubić V., Potiteo v., Godaj F., Plančić F., Plančić N., Sarjanović A., Petrić V., Soljan M., Stančić M., Dulčić St., Zaninović B., Ugl. Čitaonica, Slav. Občina, Vrankovic J. Perić J., Petrić J., Petrić D., Kuničić F., Posinković J., Sanseović Š. Kuničić M., Posinković Ivan, Dujevic M., Plaučić I., Dužević I., Marović Kostanić A., Surjaka I., Grubić J., Matkovic A.

Svinišće (Omiš): Marušić p. J., Marušić P., Mimica J., Terzijić S., Tavra L., Rogošić P., Bartulin I., i Brstilo I.

Poljica (Imotski): Marović p. I., Domljan P., Kljenak A., Livajić I. i Kujundžić Jerko.

Rogoznica (Omiš): Mimica p. M., Mimica F., Mimica A., Mimica M., Mimica J., Mimica P., Mimica Medić F., Kovačić Š., Caleta A., Stanić P., Mimica M. pok. S. Mimica p. F.

Podgora (Makarska): Mihotić Vid, Marinović J. Simić M., Stojković pop J., Tamburović pop I., Sumić P., Batoš P., Ban M., Pavlinović I., Nola I., Šunde M., Sisarić B., Kržanić R., Jakić N., Sisarić D., Pavlinović M., Borić S., Borić V., Marinodić P., Marinović I., Borić B., Letica P., Kokić M., Vodanovi, Letica J.

Vis: Marinković Pavao, Pečarović J., Pečarović I., Puhalović Š., Puhalović T., Pečarović V., Klarić V., Klarić Bartul. Klarić A., Klarić Dominik, Jurinović I., Jurinović J., Brajčić A., Brajčić M., Brajčić P., Mandakovic Luce, Ruljančić I., Derlić, M., Andrenić A., Kuljiš I., Zamberlin J., Manzo D., Ruljančić M., Zaninović G., Dorotić P., Poduje P., Ruljančić M., Brajčić I., Vlastelica M., Biličić M., Pečarović I., Pečarović J., Pečarević V., Zaninovic V., Burić P., Ivčević A., Jakardin I., Vodanović A., Pečarević M., Linčir P., Lušić Roko. Bradanović A., Zilko I.

☞ *Dajemo na znanje, da godina našega lista dovršiva na koncu miseca travnja. — Uz to priporučamo našim pridbrojnicima, da ne kasne izplaćivanjem. Čist račun duga ljubav!* ☜

UPRAVA.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 5 Veljače 1892 Br. 19.

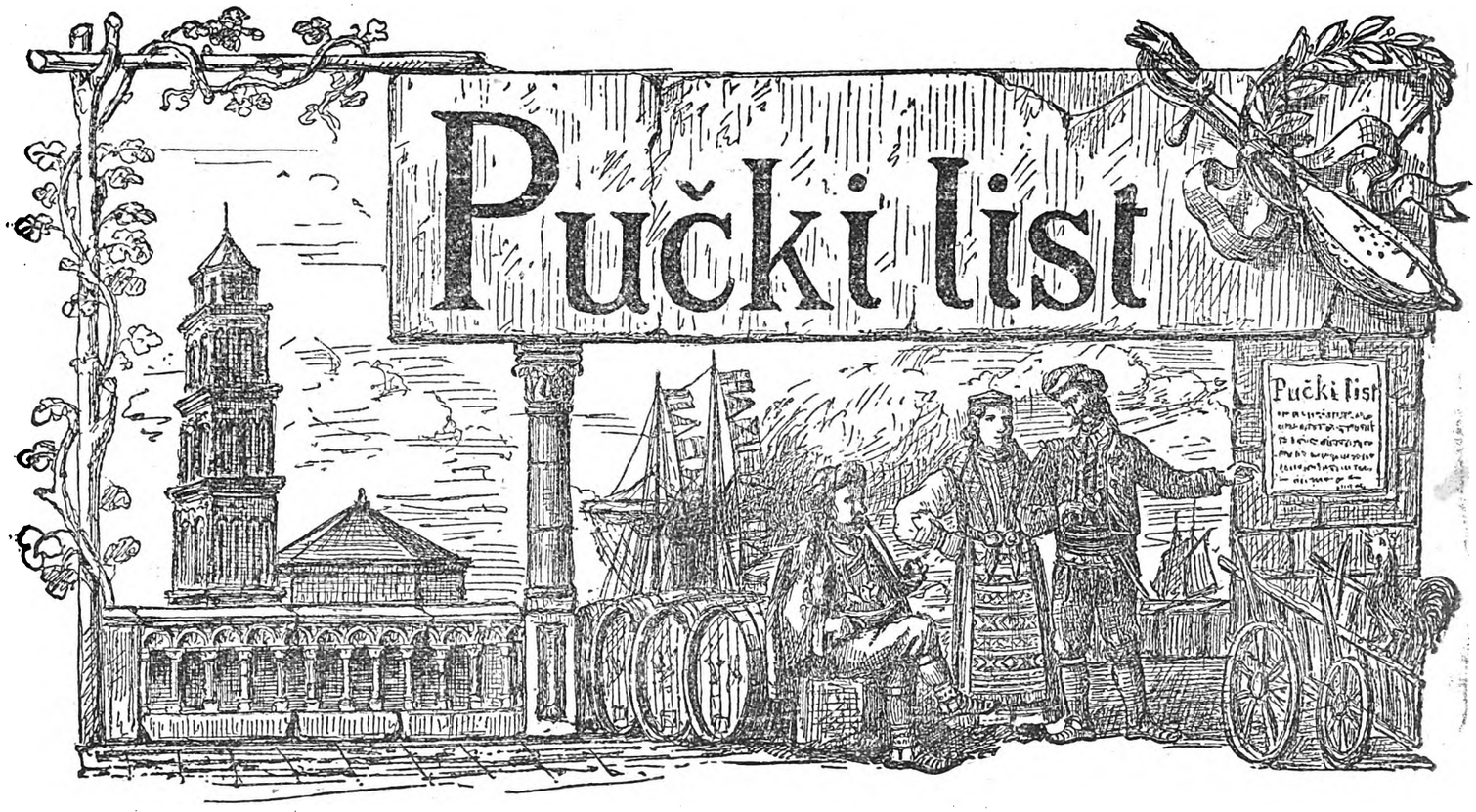

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

NIJE HVAJDE!

Ni od glasa trgovačke komore, ni od molbenicâ svih občina, ni od svih govora zastupnikâ nikakove hvajde — vićanje o ugovoru još na 19 prošloga miseca u Beču puklo. Trgovački ugovor s Italijom bi primljen su 211 glasova većine proti 88 manjine. Ta vist nas nije toliko priplašila, nije nam bila nenadna, znali smo već prije, da je velika većina za ugovor, znali smo i poradi drugih razloga, da je tako moralo biti, ali sasvim tim ta nam je vist čudnovata, teška, srcu nepristupna. Nije za našeg težaka ovo pitanje politike, već pitanje zalogaja kruha, pitanje života. Novim ugovorom mnoge će zemlje naše Krune biti na koristi, mnoge će i na šteti, nijedna žešće od naše neće udarac ućutiti. Dalmacija što žive o vinu žive, bez njega u današnjem stanju ne more da žive.

Našoj braći u Hrvatskoj, Slavoniji bolest ubatalila lozu, ali eno njima plodnih sijanica kano mora; pšenice, žita, kukuruza, da ga u daleki svit u trgovinu šalju; eno gustih šuma, da za samo golo drvo na milijune hvataju. A u nas u Dalmaciji? Neretvansko polje, imosko, vrgorsko vodom neuredjeno, ravni Kotari zapušteni; žuka, ševar, divlja travurina, dračje tuda reste — od tudjeg žita kvas misimo. O šumam ni govora. Biokovo, Mosor, Dinara, Kozjak, Marjan, ošišani od mletačke sikire, goli golcati — jedva naramak suhvaraka, da na ovom čiču zime ozeble prste ogriješ. Vadeć vino i ulje, od svačesa imademo potribu izvanka. Ulje potla deset godina urodi neurodi, u bezcinje se proda, vino jedino nam pouzdanje, a novim ugovorom i njegovoj se trgovini trag zameće. U Dalmaciji nikakove druge trgovine. Naša posestrima Bosna do jučer moreš reći turski pašaluk, a danas perjanica za kapom Austrijske države: puti se krče, željeznice provadjaju, tvornice podižu, trgovina otvara, puku se zalogaj pruža — Dalmacija kao Lazarica odavna sve to još prosi i čeka.

Mi se nečudimo većini zastupnikâ, da je za ugovor glasovala, svak gleda korist svoje zemlje. Njihovu vinu ugovor nije škodovao, jer ga i neimadu, loze ne sadu, a njihovoj će drugoj trgovini možda biti od koristi. Od njih nismo zahtivali ni želili, da svoju korist za našu ljubav prigore, ali od druge strane želimo i vapijemo, da se na nas bolje pogleda, da nam se barem šteta čimgod nadoknadi. Čast vam i dika narodni zastupnici, čast ti Klaiću, Bulate, Borčiću i svim ostalim, što ste ovog puta na obranu puka vaš glas digli. U svakoj zgodi kao i u ovoj neka se naše potribe kroz vaša usta tamo čuju. Nikakav posao nedajte da do nokata dogori, već na vrime da ste na skoku. Ako nije hvajde kada govorite, bit će grdje kada mučite. Neka ste maleni brojem, budite veliki srcem, odlučnošću, ustrajnošću.

Ugovor je primljen. Jedan bič eto se je spleo, puče, hoće li te ošinuti, nezna se. Italiji data je uz nike uvite polakšica, hoće li se ona poslužiti, nezna se; bojimo se, da hoće. Iza odobrenja cilovitog ugovora priporučilo se je vladi da se ona točka o vinu popravi i stalna carina povišena na talijansko vino udari. Svi su zastupnici na to pristali, vlada je tvrdo obećala, da će se odmah o tomu s Italijom dogovarati, i korist naše zemlje braniti. Sva mala nada u tomu nam još stoji. Podje li za rukom, nitko veseliji do tvoga „Pučkoga Lista“ da ti tu radostnu vist javi, puče!

Digitized by Google

PISMA

O MANDALINI I DOROTIJI.

Kad se ženi Marko Kraljevića
S Mandalinom, koja majke nema;
Mande nema nikoga od roda
Neg' maćuhu, prokleta joj bila,
Polusestru svoju Dorotiju,
I Ivana brata jedinoga.
Mande nema ruha nikakova,
Nit joj ga je pokrojila majka,
Mandu prose prosci sa svih strana,
Za najviše Marko Kraljevića.
Dora ima dosta svitla ruha,
Dori ga je pokrojila majka,
Al neima prosca nijednoga.
Dorotiji besidila majka:
Dorotija, draga kćerce moja,
Mande nema ruha nikakova,
Niti joj ga pokrojila majka,
A ti, kćerce, imaš dosta ruha,
Tebi ga je pokrojila majka;
Mandu prose prosci sa svih strana,
Za najviše Marko Kraljevića,
Tebe, Doro, niko od nigdire.
Ti dozivlji Mande sele svoje,
I reci joj, Doro dite moje:
Mandalino, draga sele moja,
Mi hajdemo u gore zelene
Brati, Mande, ruže i ljubice,
Čime ćemo posipati dvore,
Kad nam dogju svaća Kraljevića.
Kad dogjete u zelene gore,
Ti ne beri ruže ni ljubice,
Već se svrati pod jele zelene,
Pa dozivlji Mande sele svoje;
Mandalino, moja sele mila,
Nasloni mi glavu na kolina,
Da ti pletem kosu devetero!
Kad ti metne glavu na kolina,
Ne pleti joj kosu devetero,
Već je kolji kano janje mlado.
Ostaće ti Mandine haljine,
Obućemo tebe Dorotiju,
Daćemo te Marku Kraljeviću.
Kad je Dora majku razumila,
Mandalinu sestru dozivala:
Mandalino, moja sele mila,
Mi hajdemo u zelene gore
Brati, sestro, ruže i ljubice,
Čime ćemo posipati dvore,
Kad nam dogju svaća Kraljevića.
Lipo Mande selu poslušala,
Pa odoše u gore zelene,
Kad su došli u gore zelene,
Niti beru ruže ni ljubice,
Nego idu pod jele zelene.
Tad je Dora Mandi besidila:
Mandalino, draga sele moja,
Nasloni mi glavu na kolina,
Da ti pletem kosu devetero.
Kada ju je Mande razumila,
Nasloni joj glavu na kolina;
Ne plete joj kosu devetero,
Već je kolje kano janje mlado.
Al je Mandi dobra srića bila,
Odmâ ju je rusa krv polila,
Dora se je krvi poplašila,
Skupi skute u obedvi ruke,
Bigom biži dvoru bijelomu.
Kad je došla k dvoru bijelomu,
Prida nju je Ive izlazio:
Dorotija, polusestro moja,
Gdi je sestra Mande ostanula?
Tada mu je Dora besidila:
Progji me se Ivane brajene,
Salazilo iz gore čobanče,
I naše je baš povelo Mande,
I mene bi Dorotije mlade,
Da ti nisam bigom ubignula.
Kad li ju je Ive razumio,
Cvili gorko Ivane brajene:
Ajme, Mande, moja draga sele,
Ko će Marku povratiti dare,
Što si moja izderala Mande?
Tišila ga maćuha prokleta:
Muč' ne cvili, Ive momče mlado,
Ako ti je sele poginula,
Ostala je mlada Dorotija,
Ostale su Mandine haljine,
Obućemo selu Dorotiju,
Daćemo je Marku Kraljeviću.
Još je ona u toj riči bila,
Eto ide Marko Kraljevića,
I za njime hiljada svatova,
Isprid dvora tihim glasom zove:
Otvor' dvore, moj šura jedini!
Kada ga je Ive razumio,
Jednom rukom dvore otvoruje,
Drugom rukom suze otaruje.
Tada mu je besidio Marko:
Ne velim ti, moj šura jedini,
Već ti velim, moj brajene mili,
Sto ti cviliš, koja ti nevolja?
Ako ti je Mande omilila,
U mene je sele Angjelija,
Hodi k momu dvoru bielomu,
Daću tebi dragu selu moju.
Kada ga je Ive razumio,
Muči Ive ništa ne govori,
Obukoše selu Dorotiju,
Dadoše je Marku Kraljeviću.
Otole se svaća podignula,
Pa odoše k dvoru Kraljevića.
Kad su bili kroz gore zelene,
Marku konjic štranputice ide,
Barijak se naopako vije,
Pa je Marko konju besidio:
E moj, dore nogu ulomio,
Što mi, dore, štranputice gredeš,
Barijak se naopako vije,
Ništo mi se zli bilizi kažu,
Il od mene il od moje mlade.
Stari mu je besidio svate:
Ne budali, Marko gospodare,
Što ti dore štranputice grede,
Jošter nije pute savižbao,
Barijak se naopako vije,
Vitar puše sa gore planine.
Opet dore štranputice ide,
Barijak se naopako vije,
Pa je Marko konju besidio:
E, moj dore, nogu ulomio,
Što mi dore štranputice gredeš,
Barijak se naopako vije,
Ništo mi se zli bilizi kažu
Il od mene il od moje mlade.
Stari mu je besidio svate:
Ne budali, Marko gospodare,
Što ti dore štranputice grede,
Jošter nije pute savižbao,
Barijak se naopako vije,
Vitar puše sa gore planine.
Opet dore štranputice ide,
Barijak se naopako vije,
Opet Marko konju besidio:
E, moj dore, nogu ulomio,
Što mi, dore, štranputice ideš,
Barijak se naopako vije,
Ništo mi se zli bilizi kažu
Il od mene il od moje mlade.
Sad mu stari besidio svate:
Ne budali, Marko gospodare,
Pusti doru kud je njemu drago,
Ne će tebe na zlo nametnuti.
Kada ga je Marko razumio,
Pusti doru kuda mu je drago,
Ide dore pod jele zelene,
Al pod jelom ranjena divojka,
Božju joj je pomoć nazivao:
Božja pomoć, mlagjana divojko!
Lipše mu je mlada odvraćala:
Bog da' dobro, moje milo drago,
Moje drago, Kraljeviću Marko!
Tada joj je Marko besidio:
Mandalino, moja draga dušo,
Ko mi te je tako obranio?
Ali mu je Mande besidila:

Digitized by Google

A, moj Marko moja dušo mila,
Obràni me sele Dorotija,
U za' čas je majka naučila.
Kad to čuo Kraljeviću Marko,
Brže para s košulje rukave,
Da će Mandi zavijati rane,
Ali mu je Mande besidila:
Ej, moj Marko, moja dušo mila,
Ti ne paraj košulji rukave,
Ne zaviji moje ljute rane,
Jer ti nikad priboliti ne ću.
Ali joj je Marko besidio:
Po gori ću ja sabirat trave,
Po gradovim iskaću likare,
Pa ću tvoje ja izličit rane.
Tad se skače na noge lagane,
Doru svlači a Mandu oblači,
Doru svuka' a Mandu obuka',
Mandu vodi sobom za ljubovke,
Dorotiju da mu pase ovce.
U brzo se Mande izličila,
Do godine čedo porodila,
Kada čula Dorotina majka,
Ona ide Dori u pohode,
Iza dvora tihim glasom zove:
Moja Dore, otvori mi dvore!
Al joj Dora ne otvara dvore,
Otvori joj mlada Mandalina;
Tad maćuha Mandi besidila:
Blago tebi, Doro dite moje,
Kad ovako zava ti je lipa,
Da joj nije maća kod obraza,
Ja bi rekla da je Mande moja.
Kad to čuo Kraljeviću Marko,
Izvede joj Doru čobanicu,
Pa maćuhi ljuto besidio:
Vodi kujo, kučku k dvoru svomu,
Da mi nije od Boga grihota,
Obima bi glavu otkinuo!

Ove pisme sada nije više,
Da je više, čulo bi se lipše!
Moj *Krstiću*, na tvoje poštenje,
Bog ti dao zdravlje i veselje,
Sve imenom pod ovim slimenom,
A sve redom baš pod ovom gredom.
Pošten bio ko te je rodio,
I bielim mlikom zadojio,
Poštena ti kapa nad očima,
I pod kapom do dvi obrvice,
Pod obrvam rumeno ti lišce;
Kozice ti brda prikrilile,
A ovčice brda i doline,
Iznad kuće kljeni i makljeni,
Ispod kuće bilikove ovce.
Kobila ti àta oždribila,
A ljubovka porodila sina,
Nek delija konja poigraje!
Bog ti dao od gvožgja opanke,
Ne razdr'o ih oruć ni kopajuć,
Već u kuli pribrajajuć blago!
Tebi pisma meni čaša vina,
Da bi čaša od barila bila,
Moja bi ju družina popila!

Priopćio J. Kapić.

O Pijanstvu.

Pijanstvo je svojevoljno prouzrokovano nenaravno stanje cilog našeg tila, do koga se dodje kad se ulije u se više nego što narav može podniti vinovice iliti vinskog špirita.

Vinovica, iliti obćenitijim imenom *žesta*, nalazi se u množiji svakovrstnih pića, od kojih ti, puče, ponajviše ljubiš i poznaš vino, pivo, rakiju a niki i rum, konjak i ružulin. Vino i pivo neimadu u sebi puno žeste, pivo obično 8 po sto a vino od 10-14 po sto, te se može prilično popiti bez da naškode, ne tako ostala pića, koja sam nabrojio. Od ovih zadnjih dosta ti je i manje da ti noge posiku.

Kako je čovik do toga došao, da se pijani, zaludu je ja mislim poć iztraživati. Mnogi su se potrudili da saznadu ali nisu ništa sigurna pronašli. Ja držim da je došao do pijanstva na isti način, kako je došao do siromaštva, do zločinstva i do toliko drugih sramotnih i za zdravlje mu škodljivih mana, jer se nezna svojom pameću vladati, niti božjim darom služiti onako, kako bi bilo pravo i pristojno. Vino je takodjer dar božji za svakoga; za težaka i siromaha, jer mu daje hranu, za bogata posidnika, jer ga u bogastvu uzdržava, za zdrava, jer mu pamet bistri, jezik razuzlaje i sa prijateljem razveseljiva, za nemoćna, jer mu daje kripost, da se može ognjici i bolesti opriti i često mu je jedina hrana sve dotle, dok mu bolest dopusti, da može počet jisti i tako stekavši izgubljenu snagu, da zdravlja pribavi. Koliko vino može koristovati, ako ga se umireno pije kako valja i kako se pristoji, toliko i još većma može naškoditi, ako se ne drži mira. Ima ono u sebi sakrivena neprijatelja, koji vreba na čovika i rek bi željno očekuje, dok ga privari i doisto: jesi li ga počeo piti, nakon malo ćut š u sebi niku tajinstvenu kripost, koja ti se širi po žilam i mišicam, živci ti se ugrijaju, mišice tvrde, oči iskre neobičnim i radostnim plamenom, prodje te nujnost i zlovolja, ćutiš se zadovoljan sam sobom i svim svitom, te sladko zapivaš. Kad te je vino polako namamilo, stopro onda počme neprijatelj, koji se u njemu krije razvijati svoju zlu moć, počme te trovati. Prožut š, živaš, glava ti se vrti, nemožeš više pametno misliti, niti govoriti, ruke padaju, noge se tresu, nemoreš hodati, spopane te bljuvanje, studeni te znoj obliva, legneš u nesvisti, jednom ričju, otrovan si i u pogibelji da život izgubiš. Pijani čovik može na toliko načina umriti. Može se otrovati samom vinovicom i to tako jako, da se usmrti, a može i podleći drugome uzroku, kome nebi bio podlegao, da se nije pijanio. Sićam se žene zdrave, rumene, pune krvi, koja se jedan put slučajno opila. Krv, koje je bilo u nje obilato, uzrujala se uslid pića, te stala skorije i jače teći doklen je razlila žilu kucavicu u plući. nesretnica stane bacati krv na usta i kroz četvrt sata izdahne. A recite mi, koliko se hoće, da pijanica vraćajuć se kući, popuzne, padne u koji ponor i tu se ubije, recite mi, niste li nikada čuli, da u zimi se našlo smrznuta čovika u snigu zatrpana, gdi nebi bio ostao, da se nebude opio? Ako je opiti čovik otrovan, te ako je vinovica otrov, pitat će me kogod, kako je to, da mnogi za koji se znade da su pijanci i da su puno puta bili opiti, ipak se nisu otrovali i umrli, ne samo, nego mogu još danas popiti puno vina, bez da jim išta naudi. Odgovorit ću, da se na dva načina može čovik otrovati i to, naglo i u kratko vrime umriti ili se od otrova osloboditi i ozdraviti. Ovo zadnje najčešće se u pijanstvu sbiva, ili se može malo po malo trovati i kroz godine i godine do

Digitized by Google

toga doći da se na zadnju otruje. Ova vrst trovanja zove se vrimenita (kronična) i nosi daleku, nu zato sigurnu nevolju, bolest i smrt. Onaj nesritni pijanica, koji ti se čini zdrav, boluje i težko boluje, od glave do pete nema u njemu skoro ništa zdrava. Glava mu je težka, a ako se ne napije nemože misliti, oči svakog jutra debelim krmeljim zapečaćene, nos debeo i rumen, usta suha i smrdljiva tako, da mu se nemožeš približiti. Prsa svire a kašalj neda mira, dosta mu je malo studenice, da se do zla boga napati. Svako uboga jutro bljuje. Ruke se tresu, noge kl maju, mišice slabe itd. Ne opameti li se i ne pristane piti, bit će još gorega i zbilja od hipa do časa, kad se nitko nit ne nada, eto ti ga sasvim prominjena. Zoveš ga, odgovorit će, pustiš ga u miru a on bulazni sam sobom, vidi i razgovara se sa ljudim, koji nema nego u njegovoj vinom otrovanoj glavi, vidi miševe, crve, gušćerice i svaku vrst malih životinja, kako mu trče po kući i postelji, on jih tira al one ne uzmiču, već se množe i gore ga muče. Tuži se svojim a oni mu se rugaju, jer nevide ništa i tako dnevi prolaze bez da mu ide na bolje. Onda se idje po ličnika i on pronadje da je strašna bolest, ludilo od pijanstva. Liči ga i izliči te moli, zaklinje i straši, al sve zaludu, pijančina obećaje da neće više piti, al je prislab da se zloj navadi opre, te se povrati k' starome grihu, dok ga napokon jednog lipog jutra nenadju u postelji mrtva od kapi il ga luda prate u bolnicu.

Nema griha proti Bogu i naravi, koji se zdravljem tako težko plaća, kako pijanstvo. Htio bi da svaki pijanac dobro razgleda truplo jednog svog druga poklen se po smrti rastvori, da se za uvik svoje zle navade ostavi. Puno je reći, al poginuo pijančina od kojemudrago bolesti, nije u njemu ništa zdrava, sve je prominjeno u svojoj sastavini, sve vinom raztrovano, a ako se je u životu dao na žestoka pića, kao rakiju rhum itd. onda još većma. Obično se nadje srdce prošireno i pritilo, želudac, jetra, bubrizi, sluznavice, sve pokvareno, sve priobraženo, sve razboljeno, sve raztrovano. Ne nosi osvetu vino samo onomu, koji ga pije već i njegovoj dici i njihovom potomstvu, tako da ovi zadnji mogu reći sa sv. Pismom: otci naši sagrišiše a mi za njih pokoru podnosimo. Jest, pijanac neće a i nemože se zdravoj dici veseliti. Dok su još malena priti jim mnogovrstna bolest. Zaludu kod nj h tražiš oblo, rumenkasto lice kao kod drugih malih angjelića, slaba su, žutkasta, te starački izgledaju, kosti mekusašte, te se lako krive, ponajpače noge, moždjani uvik u pogibelji a množina jih umre od upale moždjanovih obvoja, dočim druga mučena su od padavice i grčeva, jesu li odrasla što jim ludosti i ručije za vratom. Poznam mladog čvrstog čovika, koji je troje dice izgubio od upale moždjanovih obvoja. Slomljen tugom i boli stajao je kod kolivke svog trećeg sina, koga sam ja ličio, i plačnim očima pitao me, što je ditetu, kakva mu je bolest. Rekoh bolest i nadodah da ju neće priboliti. A on meni: ako umre, molim vas, otvorite ga, hoću znati od šta mi dica ginu, tri su na isti način obolila, dva su umrla a evo će brzo i treći. Učinih mu po volji, i kad se ja svojim očima osvidočio, da su moždjani bolestni, ja ću pri raztvorenim mrtvim tilom trećeg sina: Marko, jel ti drago piti? a on meni: jest gospodine. Znaš tko ti je dicu ubio? vino: Zaplače, al se neopameti nesritni pijanac! Poznam obitelj, čiji je otac bio pijanac, on je doživio staru starost, al od četiri sina, jedan je bio lud i ozdravio, a dva su dospila, jedan od 40 a drugi od 50 godina, oba luda. Ako vam je išta na svitu milo, ako ljubite porod svoj, kojemu ste dužni kruha, nauka, i izgleda, ne učite se pijanstvu. Velika je to napast. Jednom će te se opiti, da utopite i zaboravite vaše jade; drugom da pogodite vašoj družini, nego malo po malo, pritvorit će vam se u običaj, a velikom bi ga se mukom odparali. U Engležkoj dva dila ubogih, a tri dila onih, kojim se sud i tamničari bave, to su pijanci.

U Saveznih Država Amerikankih, evo jadi što je netrizmenost kroz deset godina porodila: narodu je iztegla tri miliarda novaca, pomorila 300 hiljada duša, u sirotište utirala 100 hiljada dice, u tamnicu sagnala 1500 ljudih, činila poluditi 1000 jih, nagnala na 1500 ubojstva, navela na 2000 samoubojstva, potakla na palež i na štetu za 50 miliuna, u crno zavila 200 hiljada udovica i ucvilila sto hiljada siročadi. — Sve ovo što sam pripovidao, zgadja se danomice, svak vidi i poznaje poslidice nesritne navike, pijanstva, nu ipak ima svita, koji se pijani, pak da nismo gori od živine, a jesmo i žalibože i na sramotu našu više puta!

Da bi se poslidice pijanstva ograničile na samo zdravlje, dosta bi to bilo da ga se pametan čovik za uvik ostavi, da obitelj i občine, crkva i država svu svoju moć ulože, da mu ga zabrane, nu osim zdravlja, pijanstvo ruši ponajprije novčano dobrostanje pojedinog, koji mu se podaje i njegove cile obitelji. Tko će piti, valja da troši i to dobru svoticu svaki dan. Promislimo koliko je dana u godini, te će mo odmah razabrati, koliko se velika svota godimice bez nijedne potribe troši. Da bi se oni novci sakupljali, u malo godina moglo bi se š njima lipi komad zemlje nabaviti ili što je kući potribito, i tako bi kuća danomice napridovala, dočim pijuć ne samo se novci gube, već jutrom kad se iza pijanstva ustaneš, nemaš a i nemožeš imati nijedne volje za radnju, te eto nisi samo novac za vino potrošio već i jedan dan izgubio. Polje te čeka, čeka te zanat, čeka te kuća, a ti si u krčmi. Iz zla na gore, polje neobradjeno neda ti ploda, kud ćeš, kamo ćeš? U kamatnika uzmeš fiorin, a u godinu dana moraš mu vratiti dva, ili mu valja dati vina, ulja, pšenice a on ti uzme za fiorin, šta vridi deset i tako ti je propast neizbiživa, roneš iz zla na gore, doklen ti kuća i pokućstvo na dražbu, dica na putu, a tebi ne priostaje već tamnica i bolnica. Pijanstvo te goni na zločin, i doisto nije ništa

Digitized by Google

neobična, da pijančina za svaku malenkost zasegne za nožem, motikom ili kamenom. Sva zla more se reći dogodjaju se u pijanstvu. Jeli zlo dilo počinio, posli će plakati i jadikovati kad više nije na vrime da popravi, a tko najviše od njegove ruke trpi, to su mu roditelji, žena i dica, svi oni koji su mu najbližji i koji bi mu morali biti najdražji na svitu. Duša buli poštena čovika kad čuje od nesritnih žena pripovidati sve muke, sve žalosti, strah i udarce, kojim jih muževi njihovi, ako su pijanci, muče i more. A nije i ovo zločinstvo i te kakvo! Ali na žalost ridko kažnjeno! A kad bi čovik svršio, kad bi htio nabrojiti sve nesriće, koje pijanstvo prouzrokuje. Završit ću s ovim riečima: pijanstvo ruši zdravlje, kuću, mir, poštenje i dičiju sriću. Valja ga se čuvati kao naj opasnijeg i najkivnijeg neprijatelja našega. Dao Bog, da moje riči budu narodu mome koristile, jer pijanaca ima i kod nas i žalibože dosta.

Dr. N. M.

O Trgovačkom Ugovoru.

Vićanje i razpravljanje o trgovačkom ugogovoru u Beču, počelo je već na 12 prošloga miseca. Prijavilo se je 36 zastupnika, da će za njegovo odobrenje govoriti, a 31 proti tomu. Nemoguć ti poradi tisna prostora našega lista izkazati, puče, što je dični zastupnik braće u Istriji Dr. Laginja, kao što su i junački zastupnici naših plemenjaka u Češkoj za te govorili, iznit ćemo samo u kratko jezgru onoga, što su naši zastupnici iz Dalmacije na tvoju obranu u Beču rekli.

Na 12 potanko i na široko govorio je Klaić:

Na tri se stvari on u ugovoru tuži: na brodarenje, ribarenje i pogibelj trgovine našemu vinu. Talijancima je sasvim slobodno po našem moru ploviti i trgovinu voditi, tako da su prošloga lita i male parobrode bili poslali amo na našu obalu, da se našim brodovima nameću. Njima je slobodno i ribarštinu voditi, njihove mriže iz našeg mora ribu izteže, slobodno im je tu ribu i po našim gradovima pri moru prodavati, bez da ikakova poreza plaćaju; dočim naši ribari plaćaju porez. To je veliko poniženje za nas, da se bolje u našoj kući gledaju stranci, nego li mi domaći. Istina je, da je po ugovoru dopušteno i našim ribarima na talijanskoj obali ribariti, ali, osim što ona obala nije za ribarenje, tko bi imao srca tamo poći, kada Talijanci donje Italije u Romanji i Pulji ne dopuštaju ni istim Ćozotim, koji su im zemljaci, na svoju obalu pristupiti, već ih puškam s kraja dočikaju. Italija hotila bi nam i otok Pelagružu k sebi prisvojiti, koji je otok naš i od velike je koristi, osobito za Komiške ribare. Mi zastupnici išli smo glavom u ministra pridsidnika, da ga za to upitamo i on nas je umirio, govoreći: da nitko nesumnja o pravu Auštrije na taj otok. Trgovački ugovor štetan je najviše po naše vino, koje je jedini žitak pučanstva u Dalmaciji. Ona točka, koja uz samo fior. 3.20 nov. carine daje polakšicu Italiji za uvoz vina na naše strane, za nas je pogubna. Ako se dosad Italija nije poslužila, bile su zaprike, sada će se te zaprike odalečiti i ona će se na našu štetu okoristiti. Bilo je bolje udariti stalnu carinu od fiorina 8, kako sam ja to u misecu listopadu rekao barunu Kalchbergu, koji je o Monakovu ugovarao. Dalmacija je najbogatija zemlja vinom, zašto se prije ugovora nije sastavilo povirenstvo, i kogod iz Dalmacije bio upitan? Dužnost je vlade, da čuva i brani korist narodâ s kojim upravlja. Vas se je novac naših gospodara u obradjivanje polja, vinograda uložio, vas krvavi trud našega težaka u lozi je. Italija puno više rodi vinom od nas, bude li joj slobodno, da se našem vinu nameće, zemlja naša propada. Ona točka svakako triba da se odstrani, inčije najglavniji dobitak moje zemlje izvrće se na milost i nemilost tudje zemlje, a toga nipošto neću. Glasovat ću proti ugovoru.

Na 15 govorio je zastupnik Bulat:

I on se žestoko tuži na brodarenje i ribarenje što je talijanskim brodovima, ribarima na našoj obali dopušteno. Naši ribari na velik trud a i pogibelj svoj život izlažu, da komad kruha dobiju, a talijanski brodovi nami utakmicu (konkurencu) čine. Ja neimam zla srca proti talijanskim ribarima, koji u Splitu nisu od nikoga uvridjeni, i na občinskoj ribarnici dano im je kao i našim misto da ribu prodaju; ali kao zastupnik onih krajeva što o ribarštini živu, ja sam u dužnosti, da se na tu polakšicu potužim i korist moje zemlje branim. Našim domaćim ribarima nosi se iz ruku kruh, koji krvavim trudom dobiju. Jedini pak proizvod naše zemlje vino daje se po ugovoru na milost Italiji, da ona more svoje uz malu carinu od for. 3.20 na etolitar amo voziti i našemu put u trgovini zatvarati. U Dalmaciji ima 524 hiljade stanovnika, od kojih polovica jedino o vinu žive. Dalmacija more naći priko 1 milijun i 200 hiljada etolitara na godinu. Po novom ugovoru cine bi se tako snizile, da bi ova zemlja bila štetna na godinu od 4 do 5 milijuna forinta. Stoga, vidite, došle su tužbe, prošnje sa svih strana Dalmacije. Neima sumnje, da se Italija neće odmah ovom polakšicom na svoju korist poslužiti, kako je to častni zastupnik Klaić temeljito dokazao. I občina splitska, koja imade svojih dobara, a kojoj je potriba na godinu do 130 hiljada forinta, ućutit će godišnji gubitak od for. 14 hiljada. A tako će uslid ugovora i mnoge druge občine štetovati, jer će bit manje prihoda od potrošarine. Dalmaciji vlada svakako valja da nadoknadi ovu štetu. Mogla bi malo nadoknaditi, kada bi snizila cinu soli za ribare i oprostila ih od nameta, kada bi plovidbu malih brodova podpomagala. Sve bi to malo i ništa bilo; jer i kada bi vlada oprostila svu Dalmaciju od cilog zemljištnog poreza, nebi ni deseti dio štete nadoknadila. Toliko će naša zemlja štetna biti! Po novoj francuskoj tarifi našem vinu zatvoren je put i za Francusku, a Grčka opet s druge strane nametat će nam se svojim

Digitized by Google

vinom. Naše zemlje većinom nisu nego za lozu; propadne li trgovina vinu, naš puk valja da seli, Dalmacija će postati bolestno udo austrijske monarhije. Ja nikako nemogu glasovati za ugovor s Italijom. —

Za šest dana govorilo se u viću o ugovoru, a na 19 došlo je na glasovanje. Za ugovor glasovalo je 211 zastupnika a proti njemu 88. Ugovor se je morao ili vas cio primiti ili vas cio odbiti. Pri tom glasovanju nije se moglo ništa izpustiti, ili sve ili ništa. Bi dakle većinom primljen vas. Još se je naših zastupnika Borčić, Perić i drugi bili javili da govore, ali rok vrimenu od 6 dana iztekao, puno zastupnika, samo ih nikoliko odabranih govori. Iza glasovanja zastupnici nastojali, da kad je ugovor cilovit primljen neka ostane, ali neka se u nikim točkam popravi. Baš se je ciljalo na onu točku o vinu, da se ona carina od for. 3.20 na talijanska vina povisi na 8 for. ili barem na 6 for. Na to je većina pristala i vlada obećala, da će se odmah s Italijom o tomu razumiti, i priporuke naših zastupnika na pameti držati.

Na 22 to je osobitim načinom priporučio i govorio Borčić:

Nijedna zemlja nije jače i gore oštećena do kraljevine Dalmacije. Svi plodovi njezine zemlje: vino, ulje, smokve, bajame, žrtvovani su, a uz to još na moru: ribarština i plovidba. Upisan u listinu govornika, žao mi je da nisam mogao do riči doći, kako mi je bio gospodin prisidnik obećao; čustvo otačbeničke ljubavi neda mi mira, hoću da podignem glas proti zlu, koje se mojoj domoviui nanosi. Sva nada, žitak Dalmacije jest vino, koje je poradi svoje vrstnoće po svemu svitu poznato. Vozilo se je za Francusku, Švajcarsku, Nimačku, za Galiciju, Ugarsku. Cine u zadnje vrime poskočile, naš težak sve svoje stanje u lozu stavio. Polakšicom od for. 3.20 što se Italiji daje spravlja se nama očita propast. Italija nalazi na godinu do 40 milijuna etolitara, ona svojim vinom more poplaviti svu Europu. Naša vina nemogu uzdržati utakmicu napram talijanskom. Dalmacija, kako je moj častni prijatelj Bulat kazao, štetovat će do 5 milijuna forinta na godinu. Pasti će cina vinu, pasti će i cina zemljištu. Dalmatinski vinogradi zauzimlju 120 hiljada hektara, procinimo li svaki hektar na 2 hiljade for. gubitak na glavnici, koja se u vinograde uložila i padanje zemljišta iznositi će do 80 milijuna for. Kada se ugovor imao sklopiti, zašto se nije kogod iz Dalmacije upitao? Imade u nas trgovaca, koji do 100 hiljada ektolitara izvažaju, zašto nikoga ne obavistiti, nepitati prije za naše potribe? Mi smo se mnogo za državu žrtvovali, a nama se ničim ne odvraća. Zahtivati jošte više od nas bila bi lud st, jer mi se nećemo nikad dati od nikoga nagovoriti, da budemo, ma komu za ljubav, ubojice vlastite otačbine. Ja priporučam visokom viću, da svakako jednoglasno prihvati prikazani predlog.

Taj predlog, da bečka vlada, dogovorno s talijanskom bež naše štete gleda urediti stalnu carinu, bi većinom primljen. Sada je posao u vladinim rukam, kroz malo vrimena znati ćemo, što će biti. U svemu ovomu poslu naši su se zastupnici junački podnili. Jednu ćemo samo opaziti. Njihovi su ih saveznici izdali. U bečkom viću imade više skupova, stranaka. Naši se zastupnici nahode u društvu, skupu Hohenvartove stranke. Oni stojeći u zajednici glasuju s njima, po njihovoj volji, te je bilo pravedno i pošteno da i oni u ovoj potribi glasuju za naše. Toga oni nisu učinili, već na misto da sve obvežu na glasovanje, pustili su na slobodu, kako tko hoće; i tako mnogi od toga skupa glasovali proti nama. To će reći rugati se sa prijateljstvom i poštenjem naših zastupnika. Kada im tako odvraćaju, poradi časti svoga obraza i poštenja morali su se odmah raskrstiti od takovih prijatelja do pô zdile. Svak o sebi, neka smo na čistu. Bit će manje, ali sladje, poštenije!

PUČKI LIST.

Zvirski jezik.

(Pripovidka).

Otišao čovik u planinu da siče drva. Bilo studeno, naloži vatru da napali ruke. Grijuć se on tako, vatra zahvati mahovinu okolo jednoga procipa, a iz procipa očuje čovik cik. Kada on povirio, tot u procipu zmija čiči a nemore da uteče. Govori mu zmija: kurtariši me, učinit ću te čestitim. Neću, reče čovik, bojim se, kad te kurtarišem, ti ćeš me ujist. Neću, zmija će mu. Pruži joj čovik špruglju, a ona priko nje, pa hod, hod skoči i čoviku se oko vrata okomota. Eto jesam li ja rekao da ćeš me ujist. Neću, reče mu zmija; nego čuj: Tamo za planinom stoji zmaj, kralj sve zviradi, ajde sa mnom, kaži mu, kako si me kurtarisio i pitaj plaću. Pamti dobro, on će ti svašta davati, ti nemoj ništa uzeti, već pitaj zvirski jezik. Odu priko planine, dodju do kralja zvirskoga, kojemu kaže čovik, kako je spasio zmiju i da zato pita plaću. Pita ga zvirski kralj, hoćeš li ovo, hoćeš li to; a čovik da neće ništa nego zvirski jezik. Najpotla reče hralj, kad nije druge, hodi da ti ga dam. Reče čoviku: zini. On zine, pljune mu tri puta u usta. Eto, sad znaš zvirski jezik; ali znaj ako igda ikomu kažeš, odmah ćeš umriti. Odili se od njega čovik. Hodajuć putem, side na kamen da počine, a nedaleko od njega pasle ovce po ravnini. Sideći tu, ugleda dva gavrana gdi lete povrh njega. Jedan će ti: oh, da znade onaj čovik što je ondi gdi no ona crna ovca pase, čestit bi ostao. Čovik nebudi lin ode i zabiliži misto, gdi je ovca pasla, povrati se i iskopa silno blago. Ele čovik obogati i steče, što no se kaže *mal bukadal.* Jednoč otišao da obadje staje i prigledat mal (svakovrstnu životinju). On jašio na hatu a žena mu na bedeviji. Odmakne malo hat, pa zahrže govoreć bedeviji: primakni, a ona održe kažuć: lako je tebi, ti nosiš sebe i gospodara, a ja nosim četiri srca, biva sebe i u sebi ždribe, gospodaricu i u njoj dite. Na to se nasmije

Digitized by Google

gospodar, ugleda ga žena i pita ga: zašto si se smijao? On joj veli: ništa, tako. Ali žensko neće nikako da pusti i hoće pošto po to da joj kaže. Najposli čovik, kada je se nije mogao nikako otresti, obeća joj, da će joj sutra kazati. Dodju na misto, razjahaše. Pas stane prid vratim, gospodar mu baci komad kruha, ali pas neće ga ni da okusi, nego stao pa plače. Evo ti k njemu pivca. Pita ga: što si neveseo i plačeš, imaš kruha a nećeš, da ga jideš; pa stanu kruh ćopat. Tada će njemu pas: jadan nebio, kako moreš jisti, ali neznaš, da će nam sutra gospodar umriti — pa mu sve kaže po istini. A pivac ti njemu: budala! ja imam sto žena, nadjem zrno prosa, pa ih sve šćućukam, pa opet ga ja pozobljem a njima nedam na volju. Kad to čuo gospodar zovne ženu, uzme degenek, pa udri po njoj govoreći: evo sam se nasmijao, ovo, ovo — dokle je dobro izlemao, ter prodje žene volja pitat ga što se je nasmijao. Odsle moj čovik živio sritno i veselo do Božje volje, a žena u se dušu!

Pripovida *Zele izpod grede.*

Razgovor na Kruševića Guvnu.

Duje i Fabjan.

Duje. Oh, kume Fabjane, blažene oči koje te vide! Ča mi je od tebe? jema vlaška godina, da se nismo vidili!

Fabjan. Biće *siguro* dva miseca. Bogu fala, kad je i' vako! Jedva sam ti osta.

Duje. Bi san ču' da te život ništo ne sladi, ali da je *perikulano* nisam zna'.

Fabjan. Za 20 dan ja se nisam moga okrenut svojim tilom. Prisiklo me u kostima, *punta* škočila u prsi, *tif* u glavu, bi san više za oni nego za oni svit.

Duje. A kako ti sad život?

Fabjan. Zafaleć Bogu i Majci Božjoj od Pojišana nije zla, *rikupera* sam dobro. Evo grem u *špicijariju* platit likarije Umela me je ova bolest, Duje istrošija se za likara, likarije, a neima se okle.

Duje. A jesi li proda' vino?

Fabjan. Proklet kapi. A kako mi eto kaže *barba* Toma neće se brž više moć ni prodat, da će iz Italije dolazit vino amo za mali *precij.* Ti ćeš znat boje, ča se o tomu govori?

Duje. Znaš ča ću ti reć: Neviruj ti *barbi* Tomi, on je *sansir* od vina, pa oni plašu svit, da mogu za manje kupit....

Fabjan. Da su niki ugovor s Talijom *deputadi* u Beču činili i pustili Italiji da more brez *dacija* po našim mistim vino prodavati. Tako sam jema čut.

Duje. Nisu *deputadi* vengo vlade, *guverni* izmeju sebe. Je nam krivo učinjeno. Dosadac znaš, Fabjane, vino iz Italije plaćalo je 20 fiorini *dacija*, kada bi u našu zemlju ušlo, a sad su im *kalali* na samo fiorina 3 i 20 šoldi. A znaš u Italiji *kalkulaju* da mogu nać vina na godinu do 40 milijuni etolitar.....

Fabjan. Pasti bega, vina ka' mora.....

Duje. A ča ti misliš! Oni jemajuć toliku *sumu* davat će vino za ništa, nije veliki dacij, (ča je 3 fiorina i 20 šoldi na sto litar?) pa će trgovci poć tamo kupovat, a i isti Pujiz, vidit ćeš na lito, doće ti pod našu *rivu* prodavat. Tako je bilo odredjeno a sad su zastupnici naši ustali proti tomu, te kako san jučer u *butighinu* Mate Jankova čuja, *pari* se da će dignut *dacij* na 8 fiorini, a onda ne bi smo rjavo stali.

Fabjan. A kako govoru niki da su nas ti *deputadi* izdali, da su oni za Italiju svoj glas dali?

Duje. Ča govoriš, Fabjane, da su naši *deputadi* za Italiju? Oni su bolan od naše stranke, di bi ti oni za Italiju nastojali? A vidiš, bolan da oni *batu* neka se i talijanski jezik iz naše zemlje odaleči, neka naš arvaski jazik vlada, neka se arvaski sudi na sudu, na občinam, po svim *inšoma oficijim.*

Fabjan. Ma da je srića to! A kada nisu *kuntra* nam radili, zašto nisu onda učinili ča bi za našu korist bilo?

Duje. Eh, polako kume moj! Da mi dva na jedan *parcijun* gremo sad na *rivu*, gdi je toliko svita, pa da mi sama dva jednu *batimo*, a svi drugi *kuntra* nam, koja korist od našeg govorenja. Neznaš, bolan, da u Beču na viću jema brž više od trista i pedeset zastupnikov, a naših samo devet, ča ćeš da učinu? Ono ča sam ti ja više puti, Fabjane, govorija da smo mi nako složni, da je okupit vas narod ča arvaskim jezikom govori, pa poslat zastupnike u Beč, drukčije bi bilo.

Fabjan. A bili bilo, Duje, onda puno više zastupnikov?

Duje. Pasti komedije, ča me pita! *Kalkulaj:* Dalmacija, Bosna Hrcegovina Hrvatska, Slavonija, Istrija sve pod krunom našega Kraja, bilo bi ih pedeset šestdeset. A pa drugi narodi našega plemena iz Kranjske, Češke, ča ti ja znam, jemala bi ča bi htili. Da je sloge i ljubavi za svojim narodom!.....

Fabjan. I ja to vapim, kume Duje. Di je ljubavi, mira i slobe i Božji blagosov tu. Eto neka Bog upravi; a ti mi ostaj s Bogom, Duje, grem ovo opremit.

Duje. Bog ti bija na pomoći, kume Fabjane. Gledaj život, nedaj se, čuvajse!

Fabjan. Sve do Božje voje. S Bogom.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Vlada je već stupila u dogovor sa Italijom, da se stalna carina na vino uredi. Nadati se je brzom sporazumljenju. — Na 26 prošloga miseca priminula je u Monakovu vojvodkinja Ludviga, majka naše Kraljice. — Najmladja kćer našega Vladara, Marija Valerija dala je ovih dana sritno na svit žensko čedo.

U Italiji. — Umrao je stožernik (kardinal) Simeoni. — Prošlih dana i Papa se je slabo ćutio, ali se kašnje oporavio. — Vlada nastoji ući u prijateljske odnošaje sa Francuskom.

U Francuskoj — Prošlih dana u francuskom saboru došlo se donapokon do šaka izmedju jednoga zastupnika i ministra Konstansa. To je puno žao Francuzima, jer su oni na glasu posvuda sa svoje uljudnosti.

U Bugarskoj. — Stambulov ranio se. Hodajuć na šetnji, hoti viditi svoj samokres (revolver). Vadeć ga opali i u bedro se žestoko rani.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Svit se je mnogo pripao poradi trgovačkog ugovora. Mnogo vina od ove litine čeka kupca. Mi se nadamo, uredi li se stalna carina od 6 do 8 forinta, da naše vino neće toliko pritrpiti. Posao je sada u vladinim rukam. — Prošlih dana išlo je sa otoka Hvara, Visa do 40 osoba za Amerike.

Digitized by Google

U Banovini. — Počelo se je raditi za buduće izbore. U okolici zagrebačkoj, u Vel. Gorici, kako nam prijatelj od tamo javlja, 33 župnika onoga kotara okupili se na sastanak, dogovorili i našli za zastupnika čestita rodoljuba, čovika iz puka M. Sruca. Na tomu sastanku bio je i učeni velemožni gosp. Dr. Šandor pl. Brešćenski. Da su svi kotari složni kao taj, prava hrvatska stranka vijala bi barjak pobide. — Dva trgovca iz Dalmacije otvorili su u Zagrebu prodaju dalmatinskoga vina.

U Bosni-Hrcegovini. — Po pouzdanim vistima odmah na proliće počet će se graditi nova željeznica iz Bosne prama našoj granici na Split. — Mladi književnik, rodoljub fratar Dobroslav Božić odputovao je ovih dana u Kinu, da kao apoštolski poslanih viru Isusovu tamo pripovida i širi.

U Splitu.

Tužba. — Mnogo nam se težaka iz Splita i okolice tuži, da trgovci pogodjeno vino neće da im iz kondoba toče. Prošle nedilje došlo je glavom iz Solte na naše uredništvo nikoliko seljaka, da se tuže na jednog trgovca iz Splita, koji im je bio dao tvrdu besidu, da će bîlo vino još u misecu studenom prošle godine iztočiti, a evo je četvrti misec nikojim ni kapi, a nikim jedan mali dio da je iztočio. Mi danas ovu tužbu javno na vidilo iznašamo, da trgovci pogledaju na naš bidni puk, koji više puta i neodiven i neobuven a suviše nesit u punu bačvu gleda, a neima čim ni odiće ni obuće, ni zalogaja kruha da kupi. Pošten trgovac valja da stoji na besidi!

Pir. — Prošlih dana mladi rodoljubni plemić Lambert Kambelović doveo je u svoje dvore mladu nevistu Jelisavu iz dične kuće velepsidnika Mihovila Čović-Plenkovića iz Druiša.

Bilo sritno i veselo!

Engleški konsul. — Obzirom na veliku trgovinu našega grada engleska vlada odredila je, da se u Splitu njezin konsul postavi.

Novačenje (leva) za tek. g. 1892.

Odredjeni su slideći dnevi: Obrovac 11, 12 ožujka; Benkovac 14, 15; Kistanje 18; Knin 21. 22, 23; Drniš 24, 26; Vrlika 28, 29; Sinj 30, 31 ožujka i 1 travnja; Imoski 4, 5, 7; Vrgorac 11; Sutomore 24; Dubrovnik (otoci) 28; Metković 30, 31 travnja; Makarska 2, 4 travnja, Omiš 7, 8; Trogir 11, 12 13, Split 20, 21, 22, 23. 25; Supetar 26, 27. 28 travnja; Biograd 18 ožujka, Rab 21, Pag 23, Zadar 26, 28, 29, 30, 31 ožujka i 1 travnja; Korčula 5, 7, Vis 8; Hvar 11; Starigrad 12, 13; Šibenik 20, 21. 22, 23; Skradin 25, 26 travnja; Dubrovnik (kopno) 29, 30 ožujka; Cavtat 31 ožujka i 1 travnja; Ston 4, Orebić 8, Erceg novi 4, 5 travnja, Risan 7, Kotor 8, 9, 11; Budva 13 travnja.

Duhan.

Lanjske godine 1891 izplatila je država puku u Dalmaciji za duhan fiorina 122 hiljade 891, a to gojiteljim duhana u kotaru sinjskom i imoskom fiorinâ 78 hiljada 134, u kotaru vrgorskom fior. 40 hiljada 610, u Boki kotorskoj fior. 4 hiljade 227. Dobre vrsti duhana bile su plaćene u Boki po 80 do 90 novčića nike i po fiorin kil.

Nove Knjige:

Primili smo na dar:

1 *Uzoran Seljak.* Napisao pop E. M. Vusio, u Zadru. Mala knjižica, sasvim zgodna za naše seljake, da ih podući u ljubavi kršćanskoj, otačbeničkoj i poštenom življenju. Za cinu se nezna.

2. *Kita* duhovnoga Cvića. Po peti put skitio pop Nikola Roglić u Zadru. Ovo je najlipši i najobljubljeniji molitvenik, pisan prostim pučkim jezikom, urešen slikam, pun molitava, pismica pobožnih svakovrstnih. Tko se u molenju molitvenikom služi i želi dušu pobožnim čitanjem nasladiti, neka odmah nabavi *Kitu* Don Nikole Roglića. Lipo uvezana zapada samo nov. 40, a obuhvaća 512 stranica.

Poruke i Odgovori.

Hrvatu Veseljaku — Hvar. — Vaša pisma „Domovini" hramlje. Ono drugo trudili ste se, da ispivate po pučku, ali vam je loše pošlo za rukom. Čitajte, prijatelju, naše narodne pisme. Tu ćete viditi, kako stihovi prosto i naravito teku, dočim u vas stihovi su teški, sumorni, a retke veživate sa odnosnim zaimenima i uzročnim veznicima, od čega pisma postaje gôla i mršava proza.

M. P. — *Podgora.* — Vi ste mlad, pa ipak stadoste se bratimiti s vilom. Ne čudimo se: u krvi ste krstašu pok. Don Miji. Ovog puta nemoremo; možda drugom zgodom.

Dubrovačkom Hrvatu. — Od srca vam hvala što ste iskren prijatelj našega lista. Primljene stvarčice nemožemo tiskati. Bićemo vam harni ako nam pošaljete narodne pr povitke i pisme, kojih neima ni u Štefanovića ni u Vrčevića.

Krunoslavu Brušaninu. — Vaša pisma „Grišnik" pobožnog je sadržaja, pa bi smo ju dragovoljno tiskali, da ju budete bolje skalupili. U jednoj kitici veli vaš „grišnik" da mu je tilo izmučeno kao da mu ga *gjavô fruša.* Naši čitaoci, kada bi to štili, brže bi se prikrstili i zavapili: u ime Isusovo sveto i blagosovljeno! *Mojstor.*

N. K. — Nunić — M. J. — Prolog — S. M. Novasela. — Jok, ljudi, nemore se. One „smišnice" nisu ni slane ni začinjene — štogod boljega pošaljite. Ni rastegnute ni navijene „šale" triba da su kratke, soćne, naravite.

Mosorskom Čobanu. — Ma baš dobre, kô iz Mosora iskresane. Onakovih nam pun naramak pošalji. I ono o Don Tadiji Čotiću svakako. *Urednik.*

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Vranjic: Mikelić N., Cipcić N., Benzon V., Jurić M. — **Rab**: Bakota J., Tonsa I. V., Kalučiru A., Bolković I., Kaštelan B., Devčić L., Deželjin P., Kalin Marila., Kvrdić-Ganić J., Tafandjer A. D., Remetić K., Kaldana J. Š., Volarić pop F. Guščić F., Kaštelan I., Barčić A., Mikeliu V., Deželjin A., Matušan J., Deželjin A. M., Guščić J., Videš I., Ganić I. p. J. Sušić F. I. — **Krapanj kod Šibenika**: Belamarić V. uč., Letić O. L., Milutin A., Jaran K., Jurić J., Zuravić V., Garma A, Zuravic I. — **Omiš**: Celegin I. uč., Grubišić I., Občina, Jukić ot. A, Deškvić M., Franceschi V., Perišić M. gl. Blata, Bendoni Dr. J., Šperac I. — **Diklokod Zadra**: Čurković pop. M., Rimanić I. p. N., Grancarić N., Živković I., Markežić S. — **Komin**: Čupić L., Čupić N., Medak M., Kraljević J., Vlahovic J. A., Jelavić r. — **Hvar**: Pres. i Prep. Carev Ot. Fulgencij Biskup za 4. — **Knin**: Hrvat. Čitaonica, Knez N., Lovrić J., Nardini D., Barlć J., Marić S., Marun ot. V. **Stafilić**: Deanković pop J., Ocalija A., Mornar I., Ergovac A., Budankov M., Jelavić J., Peljić J., Perišić Pavao (za 10 kom) — **Zlarin**: Delfin kan. J., Tabulov-Truta N. p. S., Vučić pop J., Branica L. p. M., Šunjka I., Duhović J., Lukačevic M. uč., Šare S. p. A., Kamenarović J.. Stipančić J. uč. Beban J. p. J., Omašić B. Š., Beban F. A., Rakamarić J. umr. uč., Aduun F. p. P., Marin M. p. Š., Guzzarda M. uć. — **Brist kod Makarske**: Diana P., Vižić M. p. T., Vižić pop N. — **Solin**; Grubić Nedjelka, Grgin pop I., Gašpi: E., Gašpic M., Gašpić M., Grubišić M., Mužić A., Katić J., Cikatić M., Gašpic A., Matijević M. Jadrić I., Ivić I, Šešartić M., Katić A., Grgic M., Gašpić M., Katić D., Katić J., Šešartić D., Gašpić J., Gašpić Jure.

(Ostale u drugom broju.)

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 19 Veljače 1892 Br. 20.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Jugović Nenad i Ognjeviti Vuče.

KONJA jaši Jugović Nenade,
On ga jaši do ravnih Kotara,
A kad pade u ravne Kotare,
Tu nalazi trideset serdara,
Gdi serdari rujno piju vino.
Božju im je pomoć nazivao:
Bog pomoga' trideset serdara!
Serdari mu zdravlje prihvatiše:
Zdravo doša' na konju delijo!
Pomakne se jedan do drugoga,
Te junaku misto učiniše.
Nazdrave mu tridest nazdravica,
Popi junak trideset čašica.
Kad se junak vina natrošio,
Pa serdarim riči besidio:
Ej bora vam trideset serdara,
Je li testir igru zametnuti,
Umetnut se s ramena kamena,
I skočit se skoka junačkoga,
I okušat nikšan od pušaka?
Srdari mu testir dopustiše.
Umeću se s ramena kamena,
Skakaju se skoka junačkoga,
I smiraju u nikšan puškama.
Serdari su svi se obredili,
Pa red dogje Jugović Nenada.
Zaleti se kano soko sivi,
Tri aršina skokom priskočio,
Dva aršina stinom primetnuo,
Odnese im nišan od pušaka.
To srdarim puno mučno bilo,
Pa besidi trideset srdara:
Oj bora ti Jugović Nenade,
Kad si junak i taka delija,
Nu osveti devet svoje braće,
Desetoga starca babu svoga,
Po imenu Jugović Stipana,
I dvi tvoje sestre zarobljene!
Kad Nenade riči razumio,
Jezus reče, na konjica kleče.
Otole se mahom podignuo,
Pa se bilu dvoru povratio,
A kad bio na pogledu dvora,
Starica ga ugledala majka,
Konja prima za zdravlje ga pita:
Jesi l' zdravo moje dite drago?
Je l' na putu dobra srića bila?
Kad Nenade majku razumio,
Pa starici majci besidio:
Kaži pravo, mila moja majko,
Ko pogubi devet braće moje?
Ko li babu Jugović Stipana?
Ko zarobi do dvi seke moje?
Starica mu majka besidila:
Oj Nenade, drago dite moje,
Kad me pitaš kazaću ti pravo:
Evo ima dvanest godin' dana,
Od kad dodje Ognjeviti Vuče,
Devet ti je braće pogubio,
Desetoga starca babu tvoga,
I dvi ti je seke zarobio.
I mene je pogubiti htio,
Al sam stobom u brimenu bila,
Plačući sam ja njega molila:
Ne kreći me, Ognjeviti Vuče,
Ako bude čedo muška glava,
Kad mu bude dvanest godin'dana,
Dogji Vuče, pa mu odkini glavu,
Ako bude čedo ženska glava,
Kad joj bude dvanest godin'dana,
Dogji Vuče, vodi je u roblje.
Kad Nenade majku razumio,
Starici je majci besidio:
Evo tebi vrana konja moga,
Provagjaj ga do bile zorice,
Zob mu daji bilice pšenice,
Poji mi ga vinom i rakijom,
Rujnim vinom od sedam godina,
I rakijom od devet godina,
Kopita mu natapaj rakijom,
Sedlaj mi ga sedlom tatarijom,
Zauzdaj ga uzdom madžarkinjom,
Lipu konju ti iščešljaj grivu,
Lipo mi je ti napravi majko,
Svaku dlaku zrno biserovo,
Metni konju dizdum na jabuka,
Kuhaj meni tanke brašenice,

Digitized by Google

U putničke metni ju torbice,
Pa mi višaj konju o sedlašce,
A ja igjem počinuti, majko!
Kada vidiš, moja mila majko,
Da je meni putovati vrime,
Probudi me, moja majko draga!
Sve mu majka posle opremila,
Eto bila zora zabilila,
Pa Nenada majka probudila:
Ustani se, drago dite moje,
Sad je tebi putovati vrime.
Kad Nenade majku razumio,
Pa se skače na noge junačke,
Pa udari na tilo odilo,
Ter oblači tananu košulju,
Žicu platna od četiri zlata,
Svrh košulje svilu nederanu,
A svrh svile zelenu dolamu,
Po dolami ćurak oblačio,
O pojasu ćordu opasao,
Ćorda mu se po zemljici vuče,
Pa mu kosi travu ditelinu,
Što je daje pritilu dorinu.
Za pas meće tri para pušaka,
Megju njima pala okovana,
A niz rame šarka pirlitana,
Ona harči do tri litre praha,
A olova ni broja se nezna;
U džepove devet džeparica,
A na glavu kalpak i čelinku,
Pa se kalpak na čelinku smije,
Kano momče na mlado divojče.
Iz kalpaka do tri pera viju:
Jedno pero sjajna misečina,
A drugo ga brani od sunašca,
Treće kaže odklen vitar duva.
Jezus reče, na konjica kleče,
Otole se zdravo podignuo,
Staroj majci konja obrnuo,
Pa starici majci besidio:
Ostaj s Bogom, moja mila majko,
Prosti, majko, svoje bilo mliko!
Kad da stara razumila majka,
Na Nenada sina pogledala,
Niz obraz je suzam oborila:
Pogji s Bogom, moje dite drago,
Prosto tebi bilo moje mliko,
Na putu ti dobra srića bila,
Prid kim biža svakom utekao,
Za kim trča' svakog dostigao
Pa se zdravo majci povratio!
Opet Nenad majci besidio:
Ostaj s Bogom, moja mila majko,
Prosti majko svoje bilo mliko!
Kad ga stara razumila majka,
Na svoga je sina pogledala,
A niz obraz suzam oborila:
Pogji s Bogom moje drago dite,
Prosto tebi moje bilo mliko!
Otole se Nenad podignuo,
Za dan prigje tri bile planine:
Bukovicu pak i Orovicu,
I Otresu visoku planinu.
Tute ga je danak ostavio,
A mrkla ga noćca uhvatila.
Evo ti ga polju Petrovića,
A studenu vrilu Orlovića,
Zelenomu lugu Popovića.
Tute mi ga noćca ostavila,
Bili ga je danak uhvatio.
Evo ti ga Jadiki planini.
Tute jesu klanci jadikovci,
Tute jadne jadikuju majke,
Jadikuju svoje sine drage
A sestrice svoju milu braću,
Zaručnice svoje zaručnike.
Tute ga je noćca uhvatila,
Tute dobra konja razjašio,
Svomu konju zobcu primaknuo,
Pak vranilu tiho besidio:
Oj vranile sve moje uzdanje,
Evo t' zobi bilice pšenice,
A ja igjem junak počinuti,
Pa kad vidiš, sve moje uzdanje,
Da sam tebi junak počinuo,
Probudi me, sve moje uzdanje!
Leže junak po travi zelenoj,
Još ga nije sanak uhvatio,
Stade vika po gori hajduka,
Stade skika po gori medvida,
Stade huka po gorici vuka,
Vije orle, a grakće gavrane,
Al' se junak poplašio nije;
U to ga je sanak obhrvao.
Kada vidi pritili vranile,
Da je njima putovati vrime,
Zubim škriplje, a kopitim lupa,
Da od straha pada s gore lišće,
Po dolinam orljaju se stine.
Al se junak probudit nemože.
A kad vidi pritili vranile,
Uhvati ga po svilenu pasu;
Kako ga je lako uhvatio,
Od zemlje ga na noge dignio.
Kad se junak sanom razabrao,
Vranilu je konju besidio:
Šta je, vrane sve moje uzdanje,
Ili ide Ognjeviti Vuče?
Pa tad side Jugović Nenade,
Pa prihvati putničku torbicu,
Iz nje vadi pšeničnu pogaču,
I butinu mesa ovnovine,
I buraću vina rumenoga.
Kad se junak vina natrošio,
Pa prihvati čibuk od aršina,
Jezus reče, na konjica kleče!
Otole se zdravo podignuo,
A malo je puta učinio,
Dobra ga je srića nahodila:
U gorici bunar vode hladne,
Tu nalazi dvi mlade divojke,
Obe bose, obe gologlave,
One rone suze niz obraze.
Božju im je pomoć nazivao,
Al mu one prihvatiše zdravlje:
Zdravo bio neznani delijo!
Besidi im Jugović Nenade:
Oj bora vam dvi mlade divojke,
Kaž' te pravo, tako bile zdravo,
Čijega ste roda i plemena,
Pa ste bose, pa ste gologlave,
Pa ronite suze niz obraze?
Il su vama poginuli vojni?
Il vam ih je potopilo more?
Il pogubi Ognjeviti Vuče?
Pak beside dvi mlade divojke:
Oj borati, neznana delijo,
Nami nisu poginuli vojni,
Niti ih je potopilo more,
Nit pogubi Ognjeviti Vuče,
Vrag odnio Ognjevitog Vuka!
Evo ima dvanest godin dana,
Dogje Vuče u ravne Kotare,
Devet nam je braće pogubio,
I desetog baba nam staroga,
I nas do dvi seke zarobio;
Na domu nam niko neostade,
Izvan sama ostarila majka,
Pa je i nju pogubit hotio,
Al ga plačuć jadna je molila,
Jer je ona u brimenu bila:
Nemoj mene, Ognjeviti Vuče,
Ako bude čedo muška glava,
Kad mu bude dvanest godin dana,
Dogji Vuče, pa mu odkini glavu,
Ako bude čedo ženska glava,
Dogji, Vuče, vodi je u roblje.
Još beside dvi mlade divojke:
Jadne ti smo do Boga miloga,
Čule jesmo, a vidile nismo,
Da se kršno momče porodilo,
Tamo, pobre, u ravnim Kotarim,
A naš brate Jugović Nenade,
A naš brate žalosna mu majka!
Što je korist da se je rodio,
Kada ima junak poginuti;
Sad se se sprema Ognjeviti Vuče,
Da pogubi Jugović Nenada,
Našeg brata žalosna mu majka!
Kad je junak riči razumio,
Divojkam je tiho besidio:
Kaž' te pravo, tako bile zdravo,
Je li doma Ognjeviti Vuče?
Gdi su dvori Ognjevitog Vuka?
Ajde momče malo unapride.
Pa obrni s live na desnicu,
I udari putem na razkršće,
Lako ćeš mu dvore poznavati,
Dvori su mu kupom pokriveni,
A solari zlatom poliveni,
Prid dvorom mu velika avlija,
U avliji žutica naranča,
Pod njom sidi ljuba mu mlagjana.
A oko nje do tri robinjice,
Jedna joj je zaštitila sunce,
Da je ne bi opalilo žarko,
Druga drži skuta uz kolina,
Treća drži rukave uz ruke.
Oko kule dvadeset javora,
Na svakomu od junaka glava,
Ali samo nije na jednomu,
Pazi, pobre, da nebude tvoja!

Digitized by Google

Kad je junak riči razumio,
On se maši u džep od dolame,
Pa izvadi trideset cekina:
Na, divojke, pa mi se napijte,
I kupite na noge opanke,
I kupite lip rubac na glavu.
Otole se zdravo podignuo,
Pa divojkam tiho besidio:
Mol' te Boga, da se zdravo vratim,
Bolje ću vas junak darovati.
Otole se zdravo podignuo,
Kad je bio malo unapride,
Pa obrne s live na desnicu,
Pa udari putem na raskršća.
Lako mu je dvore poznavao;
Kad je doša' prid bile dvorove,
U avliju konja ugonio,
Veže konja gdi i Vuče svoga,
Al' govori ljuba Ognjevitog
Haj! otole, vlaška čobanino,
Tute konja niko ne vežuje,
Nego sami Vuče gospodare,
Ak' izagje Ognjeviti Vuče,
Ne ćeš poći i odniti glave,
Ni odvesti vranca debeloga.
Kad je junak riči razumio:
Biž' otole zla se nerodila,
Evo njemu Jugović Nenada,
Nek' s' ne muči u ravne Kotare,
Došo sam mu do prid bile dvore,
Da pogubim i tebe i njega.
Kada čuje Ognjeviti Vuče,
Izabire šušu bedeviju,
A kakva je, odnili je gjavli,
Kakve mi je oči razvratila.
Da je smotat divan-kabanicu,
Nebi šuši oči zatvorila,
Iz zubi joj živa vatra skače,
Kroz uši joj plamen izlazio,
Izpod repa siverina siva,
Pa je sedla žutom medvidinom,
Misli Vuče da će poplašiti,
Al' se Nenad poplašio nije,
Prvi ide Jugović Nenade,
A za njime Ognjeviti Vuče.
Kad su došli na to polje ravno,
Pa besidi Ognjeviti Vuče:
Stani meni tute na biligu,
Gdi rečemo da se udarimo!
A kad vidi Jugović Nenade,
Stade junak na srid polja ravna.
Lipo ti je Vuče omirio,
Omirio, pa je omaknio,
Al Nenadu Bog i srića dala,
Imao je konja uvižbana,
Često se je natrag obzirao,
A kad Vuče biše omakao,
Konjik kleče na sve četri noge,
Pa ga Vuče biše nadmetnuo,
Pa besidi Ognjeviti Vuče:
Dite moje, Jugović Nenade,
Stani meni opet na biligu,
Nisam te se ja zbilja metnuo!
Kad razumi Jugović Nenade,
Pa besidi Jugović Nenade:
Kurvo jedna, Ognjeviti Vuče,
Ni me majka dvaput porodila,
Nego jednom trudna i umorna,
Sad ti meni stani na biligu!
U junaka pogovora nema.
Stade njemu Vuče na biligu,
Lipo ti je Nenad omirio,
Omirio, lipo pogodio
U zlo misto u čelo junačko.
Tad potrča Jugović Nenade,
Od bedrice ćordu povadio,
Pa udari šušu bedeviju,
Kako ju je lako udario,
Na dvi ju je pole rastavio.
Misli Nenad da se ture smije,
Što je mrtav izcirio zube,
Pa mu Nenad glavu odkinuo.
Otole se zdravo podignuo
Biloj kuli Ognjevita Vuka,
Pa u kulu junak uletio,
I ljubi mu lišce obljubio,
Pa joj onda glavu odkinuo.
Nalazi mu dva malena sina,
Oba ih je junak pogubio.
Po kuli je blago pokupio,
Pa mi ode u zelen-livadu,
Jedanest je konja izvodio,
Na devet je blago tovario,
A na dva je seke postavio
Onda mu je kulu zapalio,
Pa za sobom vrata zatvorio,
Da se ne bi šteta dogodila.
Pa povede tridest robinjica
Sve sestara od Senja serdara.
Otole se zdravo podignuo
Pivajući i popivajući,
I goneći nebrojeno blago,
I vodeći kitu divojaka.
Brzo dogje Senju bilom gradu,
Pa dozivlje trideset serdara:
Ej bora vam trideset serdara,
Evo vami trideset sestara.
Pa besidi trideset serdara:
Ej bora ti Jugović Nenade,
Evo t' blaga koliko ti drago,
A divojka koja tebi draga.
Nehti junak uzimati blaga,
Već izabra najlipšu divojku.
Otole se zdravo nputio,
A kad bio iza bilog dvora,
Velika ga tuga obujala,
Po dvoru mu crno izvišeno,
Po pendžerim cviće porizano,
Prid dvorim mu ostarila majka,
Sva u crnu kano crna čavka;
Ona kuka kano kukavica,
U svaku je sina spominjala.
U to dogje Jugović Nenada,
Pa se svojom majkom izgrlio.
Tute dobra konja razjašio,
Raztovari devet tovar' blaga,
Pa ga unosi u bielu kulu.
Lipa mu je ljuba porodile
Prve kćeri, poslidnje sinove,
Nek neviste ne zatiču zave,
Neka s njima ne govore gjavle.
Ove pisme sada nema više,
Svima braćo pisma na poštenje,
Bog vam dao zdravlje i veselje,
Svim imenom pod ovim slimenom;
Ne čujete, mila braćo moja,
Gdi vas zove planinkinja vila,
Da mi date jednu čašu vina,
Moja su ae osušila usta,
Vaša kesa neostala pusta!

priopćio

Ljubimir Hrvatovski.

Fra Nikoline Napomene.

III.

— Eto vas sviju sakupljenih za tu čudnovatu i ništetnu prodaju. Vi zovete te stvari razsulo, nu ako se ne budete čuvali, bit će za mnoge od vas razsulo. Mislite, da će sve to biti rasprodano cine, i možda za tretinu nego valja; nu stavimo da bude sve tako, ali ako nemate potribe od toga, skupo ćete platiti, jer naša poslovica veli: „Ko kupuje što ne triba prodat će brzo i ono što mu triba“, a druga: „Čuvaj bile novce za crne dane“; a Franklin je kazao: „Uz veliku cinoću prije dobro promisli pa kupi“. On nam tim hoće da kaže, da je možda cinoća prividna, ili da nam zamršuje poslove, pa da će nam više štetovati nego koristiti. Na drugom mistu kaže isti Franklin: „Cinoća je upropastila mnoge osobe; ludost je trošiti svoj novac da kupiš kajanje“. Uza sve to takva se ludost čini svaki dan, jer se zaboravlja na savite, što ste ih više puta čuli od učenih ljudi, ne obziruć se ni na onu mudru rič sina Sirahova: „Blago onomu, koji izvršuje dobre nauke“.

Digitized by Google

Radi ugodnosti lipe odiće, koliko vas ne gladuje sa cilom obitelju! Vaše su ženske pravi vaš umet. Njima se sada hoće zlatni zapučci, zlatni lanci, narukvice, zlatne zašaknice, naušnice biserom osute, postočići visokim podpetcima. „Svila, kadiva, baršun udunjaju vatru s ognjišta“ veli Franklin. Vašim ženskim nije ni to dosta, hoće im se još zlatom navezeni ovratnik, hoće se sa zlatom uvezana pregača i što ti ja znam. Vi na sve to pristajete, premda znate da nisu tilesne potribe, nego se istom mogu zvati nakiti, koji sjaju, a vas do propasti vode! Takovim budalaštinam i velikaši padaju na siromaštvo, te bivaju prisiljeni, da uzamljuju novaca u onih, koje su prije krivim okom gledali, ali koji su se radnjom i štednjom znali održati u dobrostanju. — To jasno dokazuje, da je izpravan seljak viši, nego klečeći gospodin. Franklin o takvim raspikućam kaže: „Ona su gospoda možda naslidila bogastvo, a da i neznaju, kako su se sticala. Oni su govorili sami sebi: Dan je i nikad neće doći noć, s bogastvom kakvo je moje, tako mali troškovi su ništa“. Nego odasiplji a nemeći, brzo se nadje dno, pobratime dragoviću, a kad nestane vode onda joj istom upoznaš vridnost. Ako želiš upoznati cinu novca hajde uzajmi. Ko traži zajmodavca išće izišu.

Lipu nam pouku pruža Franklin o zlim poslidicam oholosti, linosti i ludom potrošku, kad veli: „Oholost uresa jest proklestvo. Prije nego zadovoljiš svoj ukus, svituj se sa svojom kesom. Oholost je prosjakinja, koja kriči, kao i potriba, a koja je još nezasitnija“. Kad ste kupili kakvu lipu stvar, valja nabaviti drugih deset, da sve pristane jedno drugome, a virujte da je lakže ugasiti prvu željicu, nego one što slide. Siromah, koji hoće da se usporedi sa bogatcem u nošnji, u jiću, u ponašanju, lud je i sličan žabi, koja bi se stala napuhavati da postane velika kao vol. „Veliki brodovi mogu kadkada srnuti i u pogibelj, ali mali valja da stoje u luci. Ludosti oholosti brzo su pedipsane. Oholost koja za obid imade izpraznost, za večeru imade mržnju. Oholost s obilnošću, ruča siromaštvom, a večera sa sramotom“, kaže pametni Franklin. I zbilja, čemu služi ta oholost, za koju se toliko puta srće u pogibelj i toliko se podnosi? Ona nemože dati zdravlja, a još manje osladiti muke; ona ne povećava našu zaslugu, nego potiče mržnju i vabi propast.

Za danas ti budi, mili puče, dosta, a u dojdućem broju kazat ću ti, što je rekao fra Nikola o šteti, što donosi kupovanje na veresiju, o škodam dugovâ i brzini rokovâ. Uz to te lipo pozdravlja tvoj

Bartul Matijaca.

O filošeri ili lozovoj uši.

Prošloga puta kazao sam vam, štioci „Pučkoga Lista“ kako se do sada još nije pronašao *jeftini i sigurni način, kojim bi se filošera mogla tamaniti, a da loze ipak u životu ostanu.* Nu to vas nemora čuditi, jer i sami znate, da ako se hoće proti komu voditi rat, valja ponajprije upoznati neprijatelja svoga. Ali poznajemo li mi danas dobro i potanko toga našega neprijatelja? Priznati vam moram, da u životu filošerinu imade još dosta toga u čemu nismo još na čistu; nu uztrajnim i razboritim radom doći ćemo, ako Bog dade i do toga, a onda će nam biti i lašnje naći siguran lik, a dok čovik nepoznaje neprijatelja, dotle nije ni siguran da će ga pridobiti. Evo dakle da vam kažem sve što se dosada o filošerinu životu znade.

Ako liti izčupate jednu bolestnu i od filošere napadnutu lozu, viditi će te ako imadete dobre oči na žilicam množtvo zelenkasto-žutih ušenaka, a uzmete li u ruku povećalo i krozanj motrite, tada ćete posve dobro razpoznati da su to filošere. U tih je ušiju tilo zaokruženo poput jajeta i malo oduljasto, imaju na glavi dva ticala a odozdo im proviruje dugo rilo, iz koga izlaze tri bodeža, a na tilu imaju tri para nogu. Te sitne životinjice namistu se na najtanje žilice t. j. one koje trsu hranu pribavljaju, i tu miruju isto kao da su mrtve. Svaka je zabola svoj bodež u žilicu pa mirno iz nje sisa sokove, te se sa toga mista više nemiče niti vadi bodeža. Ovako mirno i nepomično provodi uš dane i nedilje te nepristano sisa sokove. Malo dana kašnje iza kako se je na žilicu namistila počme ona ovlačivati sa sebe kožu, koja joj je sada priuska postala, a to isto učini ona po tri puta. Nakon što je po treći put svukla svoju kožu, počme micati stražnjicom poredavajuć okolo sebe hrpicu jaja od jedno 25 do 30 komada. Ta neizmirno sitna jajašca iz početka su žuto-blide boje, a kašnje postanu tamnija. Dok uš sva ta jaja snese triba joj 3 do 5 dana, a kako sam već rekao, ona se ni tada sa svoga mista nemiče niti iz žilice vadi bodeža. Netom jaja izleže, odmah pogine. Neprodje ni osam dana a iz jaja se počmu leći mlade uši, koje su manje od matere i vitkijega stasa. Mlade ove uši obilaze po žilicam, traže zgodno misto, pa kad ga nadju zabodu u žilicu svoj bodež, sisaju sokove i živu uprav onako, kako je živila i njihova mater t. j. prisvuku tri puta kožu, postanu velike i nalične pokojnoj materi, a onda izleže svaka po 25 do 30 jajašca, bez da su se prije sa muškarcem parile. I sve te mlade uši same su ženske, muškim kako vidite nima nigdi ni traga, pa i one ženske sada nam takodjer po 25 do 30 jaja izlegu, bez ikakva parenja, a onda poginu. Iz ovih jaja nakon 8 dana izlegu se opet mlade uši, koje provode život uprav onako kao i prijašnje pokolino, ali jer ih je sada puno više, moraju se seliti na žilice bližnjih loza, jer im na onoj gdi su se izlegle neima više mista. Na ovaj isti način koti se priko ciloga lita jedno pokolino za drugim, tako da ih se od jedne same uši, od miseca aprila pa do konca otobra, može 8 do 10 pokolina nakotiti te ih u osmom ili desetom pokolinu biti na stotine milijuna. Kako ste već od prije čuli

Digitized by Google

svako pokolino izgine čim se novo okoti, ali time lozi ne bude ni za dlaku bolje, jer izginulo pokolino, ostavilo je za sobom porodicu za 20-35 puta veću.

Ušenci zadnjega pokolina t. j. oni, što se koncem otobra izlegli ne nesu više jaja, nego ostane na žilam i tu mirno prispavaju svu božju zimu a da im i najljuča studen nimalo nahuditi može, pa kad osvane proliće i sok se u lozi pojavi prenu se i oni iza sna, pa nastavu opet onaj isti posao, t. j. sisaju sokove, i nesu jaja bez parenja sa muškarcem. Ova vrst ušiju, o kojima sam vam do sada govorio, zovu se *korenjašice*, za to jer žive samo na žilama, te su ovo one koje lozi najviše štete čine. Ali ovi ušenci kako ste vidili, nemogu poći na daleki put, oni se samo izpod zemlje vuku od žile do žile a to idje posve sporo. Nu narav se je i zato pobrinula, kako će se filošera ipak moći u brzo i na daleko širiti t. j. dala je da nikojim ušencim ponarestu i krila te tako budu mogli na daleko letati i svoje pleme u brzo i u tudje krajeve naselivati.

Priko ciloga lita, radjaju se na žilama filošere, bez parenja onako kako sam vam gori kazao, nu u tom razdobju imade i mala promina, koju sam hotimice izpustio, da vas nebi ne zabunio. Po prilici miseca lipnja (gjunija) iz jednoga dila jajašca što su se onda snila, izlegu se i takovi ušenci, koji žive ništo drugačije nego sam vam gori bio opisao. Ovim ušencima o kojima hoću da vam sada govorim, nije, kao onim ostalim, sudjeno da ostanu pod zemljom sve do svoje smrti, nego su stvoreni za lipši svit i ugodniji život. Ovi dakle razlikuju se od njihovih sestara duljim tilom i duljim nogama, pa i time što mjesto sama tri puta oni svoju kožu 5 puta prisvuku. Na žilama ostanu samo dok kožu po četvrti put prisvuku i tu žive skupa sa svojim sestrama, bez da ih ove nenavide radi njihove lipše budućnosti. Prije nego će kožu po peti put svući, ostave žilu pa izadju nad zemlju, napokon po peti i zadnji put svuku kožu, a na ledjima im se ukažu velika, jaka i prozirna krila, uprav onakova kao u čvrćka, i u taj čas odletu a u zemlju se više nikada nevraćaju. Ove krilate uši mogu puno i na daleko letati, jer su im krila na prama tilu vrlo velika i jer, kako se misli, mogu punih 17 dana živiti bez okusiti se brane. One obično letaju kad je vrime mirno a najradje ulitaju u sredinu vinograda pa se za to uvik vidi da loze počmu najprije u sridiui vinograda propadati a onda dalje u okrug. Kada dakle krilata uš doleti ili ju vitar na lozov list baci, snese ona na njemu, bez parenja, 20 jajašca, leže ih par i par, a kad zadnji par snese, tada pogine. Ova jaja nisu sva jednako velika; imade ih malih i velikih. Iz onih većih izlegu se ženske a iz manjih muški. Čim se ušenci izlegu, odmah se jedan s drugim pari, mužkarac odmah iza parenja pogine, a oplodjene ženske potražu si zgodno misto gdi bi mogle zakloniti ono jedino jaje što ga u sebi kriju, pa netom je to učinila, pogine i ona.

Kako vidite ovo su dakle jedine uši, koje valja da se sa mužkim pare. Ovo jedino jaje što ga je ženska snila, prozvaše ga **zimskim jajetom**. To jaje prozvaše zimskim zato, jer mu je sudjeno prizimiti; ono je veće od običnoga filošerina jajeta, i prostim okom vidljivo. Ženska ga položi obično na staru koru na panju.

U proliću buduće godine i uprav koncem miseca marča izvali iz zimskoga jajeta bezkrila uš. Ova sad je obično na žile pa tu živi i razvija se uprav onako, kao i one koje su se na žilam izlegle, t. j. snese svojih 25 do 30 jajašca a onda pogine. Iz ovih jaja izlegu se mlade uši, koje žive, i nesu jaja bez parenja, uprav onako, kako sam vam u prvom početku opisao.

S. Bulić.

IGRAČI.

Bio čovik više godina po svitu ćak tamo u dalekim Amerikam, pak se kući svojoj povratio.

Ne bio on poput naše momčadi, koja idje u kraljevu službu, pa se svakomu zlu hodajuć po svitu nauči, već naš čovik u svitu se naučio pameti, vidio svojim očima dosta dobra i zla. Zlo koliko da nije ni vidio, a dobra što okom vidio, to u pamet stavio, došao do spoznanja ljudi, običajâ. Na njegovu povratku kući okupila se rodbina, prijatelji okolo njega, a on im znao sve lipo pripovidati što je po svitu čuo i vidio. Izmedju ostaloga i ovo im kazivao: Dolazio sam u jednu gostionu u podne i večer da pokripim tilo. Tu za jednim stolom sidilo pet, šest ljudi sedam, osam, deset, urâ cili dan nepomični kao kamen. Kroz to vrime niti jidu, niti piju, okolo njih mogle su munje sivati, gromovi pucati, nebo na zemlju pasti, sve voda odniti, vatra izgoriti a da bi se oni od stola makli. Ništa nečuješ nego kadikad da škripne kogod zubim ili lupne šakom o stol. Ja sam ih gledao i čudio im se. O podne ih ostavi a u večer na istom mistu zateci. U obrazu ljutiti, namrdjeni, zlovoljni, zamišljeni, krivo se gledaju, rekabi sad će se za oči ubvatiti. Virujte mi, ljudi, nikad mi neće s pameti saći to nesritno društvo nesritnih ljudih.

— A šta rade ti ljudi tute? upitat će jedan iz družine.

— Bit će oni ljudožderci, što no kažu da ljude jidu, nadoda drugi.

— Nè.

— Bit će razbojnici što dočikaju po goram trgovce, reći će treći.

— Nisi pogodio.

— Da nisu s pameti sašli?

— Blizu si se mašio, ali nisi još pogodio.

— Bit će *framašuni*, čuo sam ja o njima govorit, javi se jedan.

— Jok!

— A koji je to onda belaj od ljudih? stali se u čudu gledati i pitati.

— Znadete, koji su to ljudi? reče im on. *Igrači.*

* * *

Digitized by Google

Grdje bolesti i zla do igre neima, puče. Od drugog zla nije trudno osloboditi se, ali tko se je igri naučio, taj se mučno odvikne. Iz početka igra se samo za zabavu, za proći vrime, kako se kaže. Igra se samo za jednu pô ure, strast se kašnje kao niki oganj u srcu razpali, te se igra za više ura, dodje se do dana, pa cile noći. S početka se morebit ne troši toliko novaca, ali se troši vrime, koje je skuplje od suhoga zlata, troše se i zanemaruju svoji posli, dužnosti svoje.

Čovik, koji se dao na igru, on na ništa ne misli nego na slipu sriću. I kada do zadnje pare izgubi ni tada oganj strasti u njemu ne malaksa, pače tada se još gore žesti, i dušu bi svoju založio, samo da tu ćoravu sriću kuša i za prčin ju uhvati. On i dan i noć o igri klapi, a svoje posle, svoj zanat zapušta. U kući igrača uvik nemir, nezadovoljstvo. I ako što radjom dobije, što danas uhvati, to sutra na igri izgubi. A što čeka igrača? Pitajte onoga velikaša, koji je za jednu dvi večeri podložio cilo svoje bogato stanje, imanje, te od skončanja sebi smrt zadao, ili pobigao u daleke krajeve, da se više zanj ne znalo. Pitajte onoga činovnika, koji kraljevu baznu pokrao, pa sada i ženu i dicu na put stavio, na prosjački štap stirao. Pitajte onoga težaka, što no se po krčmam skita, na *karte* do kasne noći igra, gubi, duži se i svoje stanje umiće. Igra je, štiocci, najgrdja strast, igrač najnesritniji stvor na svitu. Čuvajte se dakle, mrzite na igru. Otci i matere osobito imajte oko nad vašom dicom, da se iz malena ovim kužnim otrovom nebi otrovala.

U dojdućem broju kazat ću, što su učeni i glasoviti ljudi proti igri rekli.

Pop Petar Kaer.

Domaći razgovori.

I.

Prid večer je, a nedilja. Luka sidi u dvoru paleć lulu. Drži u naručju málu kćer u povoju, a njegova dva sina, stariji Marinko od 12 godina, a mladji Duje od 7 vraćaju živo iz Šperuna, gdi su ga vodili napojit.

Luka. Marine, sprati tamo životinu i baci joj čagod, a ti Duje, dojdi, sidi kraj mene, mišu moj, pa ćemo se razgovarat.

Duje. (sidi kraj otca). Znaš li, ćale, kako je vražji ovi naš tovar. Marinko je nalija *kabal*, pa kad mu ga je vrga pridanj, poleti da će se napit, a on ti puc kopitom u *kabal*, a voda po zemji. Pa za dlaku da ga nije čunkom i drugi put izlija. Ja bi ga, borme, ostavija žedna, kad ga je voja prolivat vodu.

Luka (odbijajuć po malo dimove iz kamiša). Nu, ti vidi njega! Ma ti si pametan, ti ne bi prolija vodu, kad si žedan, je li? A zašto to ne zna naš tovar?

Duje. Zašto, zašto!.. Jer je tovar, tovar, pa ne zna, nima pameti.

Luka. Tako je, sinko moj. Životine nimaju pamet kâ mi judi; one ne znadu mislit, n maju razuma. Gospodin Bog nadarija je razboriton dušon samo čovika meju sviman drugiman stvoriman na zemji. Ti dakle znaš sadac, zašto čovik može mislit, a životine ne moždu?

Duje. Jer je Bog čoviku da' pamet, a životinam nije.

Luka. Dobro si upantija. Ma slušaj me sadac. Ja ništo mislim, pa kad bi ja mučâ i ne bi ti ništa govorija, bili ti moga znat ča ja mislin?

Duje. Eh! borme, to se zna da ne bi mogâ.

Luka. Ča mi vaja dakle činit, da doznaš ča ja mislin?

Duje. Pasti *komedije*! Vaja da govoriš.

Luka. Da, vaja da govorin. Ono ča ko misli kažije besidon. Bog je coviku dâ pamet za mislit, a jazik za govorit. Brez govora judi bi se mučno razumili. Ča bi nam pamet brez beside? Poznaješ li ti koje čejade, ča ne može govorit?

Duje. Ma ča ću ti poznat, kad je čejade, vaja da govori.

Luka. Ma promisli, sinko, da nije onako za *konbinacijun* čejadi, ča ne mogu govorit.

Duje, Ahà, pače ši! Poznajen, ćale, Maru Aučinku, ča nan *robu* pere.

Luka. Pa jesi li vidija kako se ona čini razumit?

Duje. Jesân, jesân. Sve na *mote*, kâ *barba* Frane, kad igra s tobon na *briškulu*. Kad je ko smiri sve čini uhu, uhu i kažije prston. A da je vidiš kad se najidi! Jita se stinan kâ mužko, škriče, škriplje zubiman i maše životon, kâ da će se slomit. Jo grubo li je vidit je!

Luka. A može li ona bidna kazat ča misli onako, kako možemo ja i ti?

Duje. A kako će, kad ne može.

Luka. Pa tako nisi mogâ ni ti ni pitat kruva, ni kazat ča misliš, kad si malašan bija; tako ne može] ni ova tvoja mala sestrica. Po ovon môš razumit, dite moje, koliki je dar božji bosida. Ča bi bija čovik brez govorenja? Isto, kâ i životina. Zato zahvali vavik Bogu na ton daru.

Duje. Hoću, hoću, ćale moj.

Luka. Bilo je vrime, kad su svi judi jednako govorili, pa se Bog na njih rasrdija, jerbo su mu bili puno zgrišili. Bog se njih *štufa* i stavija jin je *konfužjun* u jaziku, ma to će ti kazat Marinko, to je on naučija u *skuli*.

Duje. A kad ću ja, ćale, na *skulu*?

Luka. Ove godine, ako doškamo. Ma vratimo se mi na naš razgovor. Sadac svi judi ne govoru jednako. Ti si mi kaživa, da si jučerac bija na Krajevon Njivi, kad su *muštrali soldate*, pa jesi li čuja kako su jin *oficijali* zapovidali?

Duje. Jesân, jesân. Jedan je vikâ: *Ap-tak*! — *Šul-rt*! — *Fan-fuc*! — *Rek-šot*! i još drugo nikako tamašno, ča nisan upantija. Mali Kragić, ča ga zovu Zec, zna svu *muštru*. On uči dicu na njivi, pa ga je jedan put *major* gleda kako kažije i onda mu je dâ dva *šolda*. On bi sad mogâ za *kapurala*.

Luka. A jesi li ti te riči razumija?

Duje. Ala *furbast* li si! Kako ja mogu one tamašne riči razumit? Ne bi ji ni Dežiderijo *dileturov*, ča gre toliko godin na *skulu*.

Luka. A jesi li čuja, kad *ponpjeriman* zapovida kum Bone? Govori li on na oni način?

Duje. Ne, on jin lipo kaže: Po-zor! Desno gled! Livo se ravnaj!

Luka. A razumiš li ti to?

Duje. Asti Mande, da ne razumin! On jin govori àrvaski, pa bi i ja mogâ učinit čajingod zapovida.

Luka. Eh, pa dobro; a znaš li zašto ne razumiš *oficijale*?

Duje (gleda oca čudnovato i govori sam sobom: Ma ča mu se danas dogodilo, da me ovako *tormentaje!*) — Da zašto ne razumim *oficijale*?!... (češje se po glavi i misli, pa će u nike). Da nije jerbo ne govoridu àrvaski?

Luka. Dobro si rekâ. Oni govoridu drugin jazikon, koji se zove *tudeški*. Ma si ti čuja i šioru Rožu Fra Ivana. Ona jopet drugačije govori, jer je tamo iz Mleci. Pa znaš li kojim jazikom ona govori?

Duje. Znam, ćale, ona govori taljanski.

Luka. Kako vidiš, ti si dakle čuja govorit dva tuja jazika: *tudeški* i taljanski, a *deferenca* je od našega ča od neba do zemje. A kako mi govorimo?

Duje (govori sam sobom). Ma nù, ča me pita! Mi borme govorimo *àrvaski*, to zna i dite od po godine.

Luka. Eto, dite moje, ti si san rekâ, da govorimo àrvaski brez da te je kô naučija, jer si to upija s materinin mlikon. A čigov je to dar jazik, kojin govorimo?

Duje. Pa to si mi i prì rekâ, da je dar od Boga. Borme nije od kurata, ako ni od Boga.

Luka. Da, od Boga, od Boga, sinko. Zato vaja da ga jubimo i štujemo. Jazik je čoviku najveća sve-

Digitized by Google

tinja na ovom svitu. Bog mu ga je poklonija, da se š njim diči i da ga cini i štuje, a ne da ga mrzi i odbacije. Jubi ga, sunce moje, kâ i majku svoju. Pa i promisli malo, kojin si jazikon prvi put progovorija? Kojin si prozva mater? Kojin si se zlamenova i pomolija Bogu? Kojin si zavika, kad te čagod zabolilo: „Ajme meni, majko moja mila!“ Kojin Duje moj?

Duje. Arvaskin, ćale.

Luka. Dà, sinko, dičnin àrvaskin jazikon, ča ti ga je Bog dâ i ča si ga čiča s mlikon od svoje matere na njezinon krilu.

Luka. A sad da te ništo drugo pitan. Reci mi baš pravo po duši, Duje, komen ti najvišje dobra hoćeš na ovon svitu?

Duje. Hoću li baš pravo, ćale? Najvišje materi, pa onda tebi, ćale.

Luka. To si lipo rekâ, kâ pravi sin. Tako i vajà. Mater te pod svojin srcon nosila, na svojen te krilu dojila. Mater te utišila, kad si zaplakâ, ona te čuvala, kad si bolovâ. Sad, da ti Bog dâ zdravja i naresteš, pa se učiniš čovikon bili lipo bilo od tebe, da se sramuješ od svoje matere, pa da se od nje uklouiš i da je staru ostaviš?

Duje. Ča, da bi ja moju mater ostavija? Nikad.

Luka. I ne dâ Bog toga, sinko, jer bi te oli prì, oli posli stigle materine kletve. Ne znaš, Duje, da bi te Bog ostavija i prokleja i da se nebi nikad *oćuntenta* na ovomen svitu!

Duje. Jô, ćale, ča mi to govoriš, ja ne bi to nikad učinija; ne može se to *njanci* promislit.

Luka. Ča ti to govorin? Vaja, jerbo jema zla na svitu. Jema àrjavi judi, koji, kako se stidu od svoje matere, pa je ostavjaju staru nemoćnu i siromašnu brez pomoći, tako se stidu i od jazika, kojin ji je odgojila. Pa kako je grij veliki omrazit se od svoje matere, tako je grij stidit se od svoga jazika, jerbo, kako san ti malo prì rekâ, Bog nan ga je dâ, da se š njin dičimo i da ga š njin slavimo, a ne da ti njegov veliki dar mrzimo i odbacijemo. Ja ti to kažen, Duje moj, jer ako mi Bog dâ zdravja i dobrih *intrad*, mislin te dat na *študije* i ti ćeš naučit i drugi jazikov, ma s kojin vaja, da vavik govoriš i koga, da najvišje pojubiš?

Duje. Moj arvaski materinski jazik.

Luka. Tako, tako, sunce moje, ovo mi dobro usadi u glavu. Ko ti suje tvoj jazik, suje ti mater, a ča bi ti, Duje, da bi ti ko sovâ ili tukâ mater?

Duje. Ja bi borme njega, pa da je višji od zvonika sv. Duje. (*Dolazi Marinko).*

Marinko (iz vana čuje zadnje riči mlajega brata, pa mu porugljivo veli :) Eh, ne ćeš, moga čovika! Bacija bi ga na tle *frnjokulon*!

Luka. Baš mi je drago, Marine, da si prispija. Ostaj i ti, pa slušaj.

Nè, Duje, vengo ti bi ima branit majku svoju, pa sve da se *tratà* i za nju poginut. Tako, dico moja, je mate branit vaš jazik. Upantite dobro: *Ko van suje materinski jazik, ti van je dušmanin; ko ga odbacije, oni je izrod; a ko ga se stidi, izdajica je.* Ja bi volija, da vas ni na svitu, vengo da od moga kolina bude izroda.

Marinko. Mi ne ćemo, ćale, biti izrodi.

Luka. I ne dâ Bog, jerbo, i jopet van govorin, volija bi, da vas ni. — Ma nù, čuj Marine! Jeli van ikad kaza naučitej po čemu se najviše puk od puka razlikuje?

Marinko. Je nam rekâ, da se puk poznaje prì svega po njegovon jaziku. Pa ča nije?

Luka. Tako je dico moja. Jazik van je kâ zlamenje, koje je Bog dâ judiman, da se meju sobom poznajedu, a da se od drugi razlikuju. Kad nan je Bog dâ ti jazik, da se š njin razumimo, to je njegova sveta voja bila, da budemo ono, ča jesmo. Pa kâ oni ča govoridu talijanski, zovu se Talijanci, a oni ča francezki, Francezi, a ča ruski, Rusi; tako i mi ča àrvaski govorimo, jesmo Àrvati. Svaka tica svojin glason piva. Od jazika kojin besidi izlazi ime puka. Tega se ni u svitu ni vidilo, ni čulo, da se puk prozvâ drugačije od svoga jazika. Mi govorimo arvaski, dakle smo Arvati. Bog nan je san to ime u justa stavija. On je htia u njegovoj privelikoj mudrosti da budemo Arvati. Hvala mu i slava!

Duje. Ćale, a zašto onda Anton kume Kate govori, da on ni Arvat i svašta gruba govori suproć Arvatiman?

Marinko. A ča ti bališ tot. Pusti ga neka govor Mi smo Arvati, pa bilo mu drago oli mrzko.

Luka. Ne, Marine, ne vaja tako. Pusti neka Duje vavik prijupita razlog stvari. On je malašan, pa njemu vaja svaku istumačit. Čuj, Duje, a ća je Anton?

Duje. On je *tolomaš.*

Luka. Ne pitan teja to, vengo kojih jazikon govori?

Duje. Borme arvaskin kâ ja i ti.

Luka. A jesi li sad naučija kako se zovu judi ča govoridu arvaski?

Duje. Arvati.

Luka. Vidiš dakle, Duje moj, da je on Arvat isto kâ i mi, ni daj, ni vazmi. A da bi Anton zna, da suje sama sebe, kada grubo o Arvatiman govori, ne bi borme to učinija. Ma ti, Marine, nisi lipo rekâ, kad si kaza Duji: „A ča te stalo, mi smo Arvati, pa bilo mu drago ili žâ“. Ne tako, sinko. Mi smo svi u Splitu i daje Arvati, a ti znaš i dokleu, jer si to naučija u *skuli.* Ali ča ćeš, vaja *kumpatit* Antona, on nima nikoga, ko će mu oči otvorit, jer su njegovi stariji slipi kâ i on; a uz to ji vodi za nos niki konte. Ne *pretendin* se ni jà, da san mudar. Sva mi je *skula* bila u pokonjega Zuvanina ča san vidija po svitu, dok san služija moga Kraja.

Duje. A di si bija, ćale kad te *tokalo* u *soldate*?

Luka. Skita san se, sinko, svudac. Prominija san tri broda: dvi *karocade* i jednu *kalunjeru*, a bija san u Trobižondi, Gjalbiteri, Mišini, Lešandri, Angliteri, Žgveciji i Bog zna di još. Šestdeset i šeste bija san u boju pod Vison i ranila me je *mitraja* taljanske *bunbe* u nogu, da sad čujen prì dva dana kad će jugo. Ma hvala Bogu jopet san živ!

Duje. A ča si se po svitu naučija, a ćale?

Marinko. Vidi ti njega! A ča se čovik ne nauči po svitu? Svašta.

Luka. Svašta i ništa, moj Marine, kako je komen Bog dâ oči da gleda. Naučija san se pri svega, da se svaki puk zove po jaziku kojin govori, pa to svoje ime čuva kâ oči u glavi i za njega je gotov i krv svoju prolit, a u nas, di je puk ćorav, jema jih na žalost ča mrzu i suju dično ime, kojin nas je san Bog prozvâ. A jema jopet i oni ča znadu i razumidu to, pa se isto stidu svojega imena. I Bog se isti ima kajat, da je stvorija take živine, ča odbaciju njegov najveći dar, svoj jazik, svoje ime, a vazimju tuje. Ma će te izdajice Bogu dat razlog na drugon svitu, ako ne na ovon, jerbo je to zlo, isto kâ i privrnuti viron i odmetnut se od svoga oca i matere.

Dico moja, evo Ava Marija, glas pravedni, kî nas zove na molitvu, ajmo pozdraviti Gospu, pa će mo na večeru.

Duje. Jô, ćale, ča san ti ogladnija! Sve mi u trbuju grmi, kâ kad će nevera, ma bi te ja isto i ovako gladan sluša, kad nan take lipe stvari pravjaš.

Luka. Molaj bolan; Bože zdravja, neće ni ova zadnja biti.

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — U carevinskom viću u Beču sada se razpravlja o uredjenju plaća svećenicima. Vlada je odlučila povećati za 150 for. upraviteljim nestalnih župa. — Ovih dana sastat će se novi ugarski sabor, u kojemu je do 400 zastupnika. Vladina stranka imade većinu od 60 glasova.

U Italiji. — Prisidnik ministarstva Rudini na 9 tekućega izjavio je, da nije došao zgodan čas za rišenje teškog pitanja hoće li se uporaviti uviti trgovačkog ugovora ili ne, a to jer trgovački odnošaji izmedju Italije i Švajcarske, te izmedju Francuske i Španjolske još su nestalni.

U Nimačkoj. — Novi školski zakon mnoge je uzbunio. I na istom carskom dvoru vlada neporazumljenje. Careva majka protivna je tomu, nukala je sina da odustane. On nije htio, te je

Digitized by Google

ona od nezadovoljstva išla na putovanje u Grčku i Italiju.

U Rusiji. — Glad, u nikim pokrajinam, gdi je nerodica bila, sve to manje se ćuti. Cina je žitu počela padati. Ruska vlada za pripomoć nevoljnicim razdilila je 73 milijuna rubalja (svaki rubalj for. 1.60.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — U izborim za carevinsko viće u Šibeniku-Kninu-Drnišu pridobila je naša narodna hrvatska stranka proti srbsko-autonomaškoj. Izabran je urednik „Narodnoga Lista" u Zadru pop Juraj Biankini iz Starogagrada. Vladala je lipa sloga i srčenost izmedju birača. Birač Duančić iz Promine bio teško na smrt obolio. Kazali mu da je izbor jeziv, kada njegov glas nebi imali. planulo u njemu hrvatsko poštenje, te reče: Volim bit mrtav, nego sramotan. Hoditi nemogu, jašiti takodjer, nosite me, vodite me, ja moram na biralište poći. Odvedoše ga u zatvorenoj kočiji, tako se i povrati. — Novoustanovljeno društvo „Pučka Knjiga" u Zadru traži povirenikâ. — Iz Krapnja uputilo se ovih dana do 90 brodica su 180 ljudih na Kvarnerske otoke da love spuge. — U Ižu Selske občine obolilo je do 150 osoba od hunjavice (influence).

U Bosni-Hercegovini. — U Sarajevu sve su škole zatvorene poradi bolesti hunjavice. — Ovih dana učinio je izpit ličništva u Beču Teofil Kečet iz Mostara. To je prvi Hercegovac u Beču u ličništvu izučen. — Veliki je led zavladao. Snig mete kô lopatom.

U Splitu.

Vino. — Zadnjih dana prodalo se je ništo vina po for. 12-13-14 etolitar. Po konobam se prodaje na 14 16 litar.

Klaonica. — Na občinskoj klaonici ubilo se je lanjske godine 2833 goveda, 517 telaca, 159 svinja, 19599 brava i 18448 janjaca. Občina imade godišnjeg prihoda od 12-13 hiljada forinta. Ovih dana na dražbi je gjubar (gnoj) iz klaonice. Bit će ga do tisuću konja.

Poruke i Odgovori.

Mladom Cetinjaninu. — Lip je predmet vaše pisme, ali ste zadušili misli; niste ih razvili ni smišljeno ni slikovito. I stihovi su pogrišeni. Nemožemo.

S. B. — Metković. — Baš bismo dragovoljno tiskali pismu „o ugovoru s Italijom" da nije uprav mršava. Za onakovu stvar tribalo bi mrvu bolje zaoštriti pero.

Veseljaku — Hvar. — Čitajte narodne pisme i učite se. Po vrime nadamo se, da ćemo vam moći ispuniti želju; za sada nije moguće.

Majstor.

Klisurski. — Ona valja dukata. Hvala ti!

Dr. N. M. — Vis. — Ono „O pijanstvu" sasvim usvistno, tiskali smo. Nastavite slobodno. Navijte jezik malo bolje na pučku, naša su Vam vrata uvik otvorena. Živili!

I. V. — Kaštela. — Nije loše, ali nemoremo. Za pet brojeva zapačani smo razgovorima.

Guj — Bartul — Blato. — Sve što imali poslali ti. O čemu govoriš, po Bogu brate? Našem listu i je to na sscu, da pučkih pisnika u duhu starca Milovana podgoji, da nam lipa pučka pisma prid umitnom, ukočenom ne trne. Jes' vidio starca Ljubomana? Priko nedilje mašklinom i motikom, a od blagdana pero u ruke, pisme slaže. Čuli smo da i tebe vila miluje. Deder, maši se gusala!

Urednik.

N. p. Fr. — Opuzen. — Bude li nam ikako moguće, te u koga sve nadjemo brojeve, dat ćemo Slaviću na uvez. Evo što mi imademo: br. 7 8 9 10 11 12 14 15 16 18, drugo ništa.

Povireniku — Milna. — Poslasmo 6 komada br. 16 i 18 za 6 novih. Br. 17 neimamo.

Povireniku — Šolta. — Takodjer. Odsle dakle ravnih 90.

Povireniku — Hrvatce. — Ono 5 predbr. podmirili do 1/6 t. g. Stoga ona dva ne odpadaju.

Povireniku — Postire. — Opremismo. Podmireno za 28. Ćekamo imena novih, da skupa tiskamo.

Povireniku — Krapanj. — Oni brojevi sigurno su se izgubili. Poslasmo druge. Blažene pošte.

Povireniku — Gdinj. — Novih 12 ukniženo od 1/1 t. g. Br. 16 poslasmo.

Povireniku — Pag. — Budak je platio, onu dvojicu od pô godine javit ćemo. Pritička for. 2 poslali na ruke predsjednika Mil. Mangjera u Zagreb, koji je već primio i zahvalio Vam.

Povireniku — Podgora. — Stari brojevi na dar. Novi upisani, ostalo opremljeno.

S. F. — New-York (Amerika) — Za Slavjansko Društvo poslali smo na Vaše ruke uz pismo. Čekamo odgovor.

Svima od srca pozdrav!

Opremač.

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Milna (na Braču). Ivanović pop T., Filipić B. Poklepović P. p. N. Buzolić M. — **Gomilica**: Jureškin L., Marinov I., Tangar P., Dolin L., Mihaljević J., Jureškin Marija, Milošev J. — **Dubrava** (Poljica): Jugović pop I., Bešlić N. p. T., Bašić S. p. I., Bašić T. J., Juričić L. p. J., Čotić I. M., Čotić M. p. M., Juričić A. — **Dolac Donji**: Jelić Mate, Dagelić P., Šarić P., Tijardović P. I., Jelić L., Merčela J. — **Bisko**: Kovačević pop P., Jonić J. — **Zrnovnica**: Kaer pop P., Barbarić P., Aljinović Š. Amižić T. M. — **Novi** (kod Trogira): Koludrović A. r. uč., Pisturić J, Pisturić V., Penša V., Deanković J., Stude M., Ivanac Antica, Kaštelanska Sloga, Rotondo A., Šimeta T., Jurčev M., Katalinić S. **Šibenik**: Kragić Ot. P, Šupuk M., Samostan Koludrica, Melada pop J., Strukan Ot. P., Iljadica A., Baranović V., Rosina I., Panjkota M., Adronja I., Tarlaja J., Samost. Sv. Frane, Guberina P., Kojundžić B., Kapitanović J., Kronja J., Iljadica I., Belamarić L. - **Blato** (na Korčuli): Kalogjera S. p. F., Kalogjera I., Depolo G., Samueli-Kačić N., Dr. Arneri B., Tulić A., Milat M., Milat I., Srdelić D., Petković A., Pichler J., Buškarioli A., Buškarioli P., Batištić I., Šeparović T., Ilek J., Culić M., Žakuić N., Srdelić-Titinkalo I., Bosnić J, Lipovac P., Franko-Radovan P., Bosnić-Lolo J., Srdelić P. — **Hrvatce** (kod Sinja): Matas Ot. Nikola, Šarić P., Stipanović F. — **Igrane** (kod Makarske). Morović P., Antičić P. za dva, Šimić M., Lulić M. — **Preko** (kod Zadra): Matušić pop S., Bakija pop S., Mašina J., Marčelić pop Š. B. - **Sinj**: Milošević Ot. P., Ivandić Ot. M., Franj. Sjemenište, Kardum Ot. M., Plepel Ot. P., Bačić Ot. P., Koljanin M. J., Dalla Costa J., Demarki I., Vlajčević P. I., Milošević M. J., Ivančević P., Stuparić S. I, Šilić I. K., Tripalo F. B., Vezilić S., Križanac I., Perković A. p. J., Barać J., Gaurin A., Slišković J., Zudrak J., Grubišić I., Bilobrk B., Vuca B., Belamarić Ot. F., Vukelja J., Milković V., Polić G., Perković-Ranko Stj, p. I., Latinac S., Bradić Š., Radonić-Brdar N., Brajnović P. A, Delanza F. — **Starigrad** (na Hvaru): Marojevi M. uč. Kovačević F., Domančić J., Franičević J., Marujević M., Babare A., Pl učić I. — **Skradin**: Matas Vicko, Plančić pop N., Stipangijja S, Filipović A., Marenci V., Maleš J., Krolo Ot. V., Gluić A., Narodna Čitaonica. — **Trpanj**: Matijača B., Nesanović B., Nesanović D., Nesanović F., Mrčić N., Iveta M., Iveta F., Ferri Dr, S., Zibilić S., Jurakković Dr. M., Bijažević V., Ferri S., Fabriš S., Begović N., Glavina I., Nesanović A., Polestina M., Nesanović Geltrude, Sa ć N., V doš M. p. B., Bilušica A., Šeput I. K., Tomašević kap. A., Milinović M., Mrčić Marica.

(Ostale u drugom broju.)

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 4 Ožujka 1892 Br. 21.

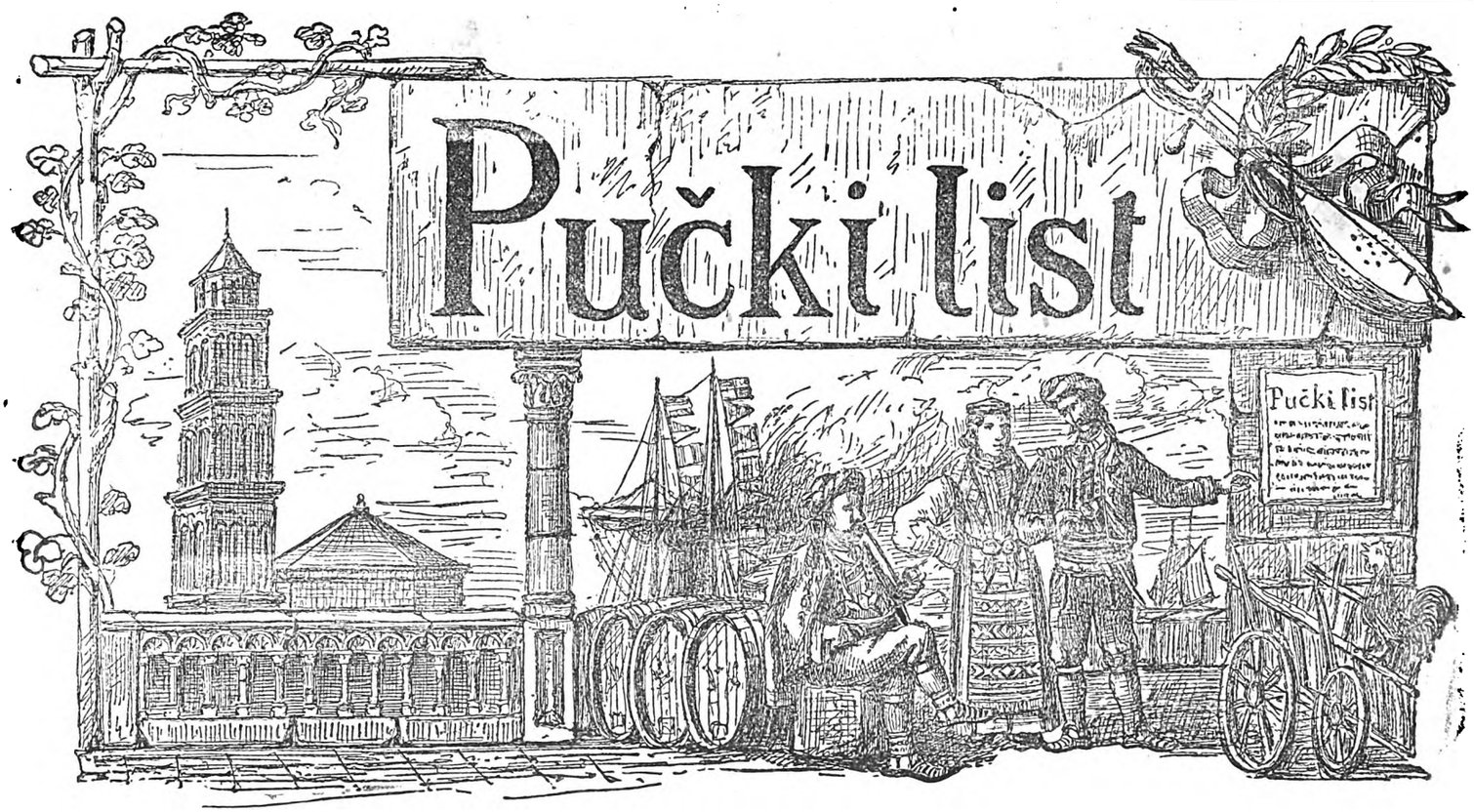

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Splićanin Marko Marulić

prvi hrvatski pisnik.

Ti si, dragi puče, čuo za mnoge slavne hrvatske junake, koji su sabljom i junačkom desnicom pronili hrvatsku slavu priko biloga svita i osvitlali svoje lice braneći junački ime i pravice hrvatskoga naroda proti dušmanim. Veselo ti je srce kucalo kad si slušao, kako Starac Milovan uz gusle piva slavna dila tvojih junačkih didova, pak si radostan i ponosit kada znadeš kakvoga si slavnoga naroda sin, kakvi su junaci i sokolovi bili tvoji oci i didovi tvoji.

Ali ti si se čudio i uvik se čudiš, kad vidiš, kako moraš jošte trpiti i jadovati u siromaštvu i u svakoj nevolji, a imao si svojih branitelja i junačkih zatočnika, koji nisu obranili samo tebe, već su i vas ostali svit zaklonili svojim junačkim prsima da ne izgine od divljačke poplave. — Ali ne čudi se, dragi štioče! — Da je ovi život junačka borba prsi i prsi, Hrvat bi uvik prvi na mejdanu bio, jer doista najbolji je junak na otvorenom polju. Nu dušmani naroda hrvatskoga, kada ga nisu mogli svladati na junačkom mejdanu, radiše izdajnički i potajice da ga utamane, pak ovako smisliše i rekoše: „Junaci su Hrvati, nikad jim nećemo moći zapovidati, nego ako jih budemo držali u neukosti i neznanstvu, da ne znadu ni tko su, ni što su, ni šta imadu. Neka budu divljaci pak će onda biti naši robovi!“ Kako smislili tako i uradili, pak i dan današnji rade.

Hrvatski je narod odolio i takvoj potajnoj napasti. Odnila je barjak njegova pravica, a pomogli su njegovi pravi sinovi, jedni sabljom i puškom, a drugi mudrom knjigom i naukom.

Ja sam baš odlučio da ti pripovidim, dragi štioče, živote i dila ovakovih junaka na peru, rodjenih u našem Splitu, koji su u različita vrimena slatkim hrvatskim jezikom pisme sklanjali na čast i slavu hrvatskoga naroda.

Prvi i najslavniji pisnik starijih vrimena jest Marko Marulić, Splićanin.

Marulići su stara korenita hrvatska vlastela grada Splita. Od starine zvali su se Pecinići, a kašnje prikrstilo jih i prozvalo Marulićim. Marko Marulić bio je najstariji sin vlastelina Nikole Marulića, splitskoga občinskoga odvitnika, i njegove žene Dobrice, sestre splitskoga vlastelina i zlatnoga viteza Ivana Alberta. Sritno se od njih rodio sin Marko dneva 28 kolovoza godine 1450.

Prvu mladost svoju proveo Marko u Splitu, gdi je i prve nauke primio, a kasnije, po običaju onoga vrimena, otišao na velike škole u Padovu u Italiji. Budući Marulić mladić otvorene glave brzo napridovaše u mudrosti i svakoj nauci, i kroz malo vrime izadje na glas radi svoje vridnosti. U to doba njegova boravka dodje tamo stari dužd mletački da pohodi sveučilište, na kojemu je bilo više hiljada učenika. Tribalo je da ga tkogod od valjanijih učenika pozdravi. Ta čast zapane našeg Marulića,

Digitized by Google

koji je u pozdravu tako lipo i mudro govorio, da svi, koji ga slušahu, ostaše začudjeni. A nisu mu bile onda nego samo dvadeset i tri godine.

Od ostaloga bio je Marulić ponizan, čedan i poslušan, tako prijateljski i druževan da su ga svi kano brata ljubili. Kipa bio je sridnjega, plećat, okretan, čela vedra i široka, lipih obraza, kose i brade žutkaste.

Nu naš Marko nije u tudjemu svitu zaboravio svoj rod, niti se odmetnuo od svoga hrvatskoga imena i jezika, kao što danas žalibože mnogi naši mladići rade. Kad se je kući povratio stao se družiti s mladim splitskim plemićim, koji su onda svi Hrvati bili, pa i ako se je ta mladost puno zabavljala i možebit razkalašeno živila, to su se oni opet uz svoje posle i hrvatskom knjigom i naukom bavili.

A kako ti je u ono doba bilo lipo u našemu Splitu! Grad nije bio velik kao danas, a bilo je i manje duša u njemu. Jedan mletački poslanik u Dalmaciji, po imenu Angjelo Diedo, pripovida, da je oko godine 1500 bilo u Splitu 6000 duša u 700 kućâ. U svemu bilo je u Splitu u to isto vrime 350 porodica, od kojih 328 hrvatskoga imena i jezika. Po tomu u ono doba nije bilo u Splitu nego kojih 400 tudjinaca, a drugih 5600 stanovnika sve sami čisti Hrvati. Dakle na sto Splićana devetdeset i četri bili su Hrvati. Jedno petdeset godina kasnije bio je u Splitu jedan drugi Mlečanin, Ivan Giustiniani, pak je ostavio pisane o Splitu ove riči: „*Svi Splićani živu po adetu hrvatskomu i govore jezik hrvatski, koji je ljubak i sladak kano med. Istina je da gdikoji muškić znade govorit franački oli talijanski i da se po talijanska nosi, ali njihove gospoje i vlastelinke ne govore nego svojim materinskim hrvatskim jezikom i sve se oblače po narodnu*“. Ponosita splitska vlastela šetala se u ona vrimena s težakom po splitskoj *pijaci*, sva u svilu i skrlet obučena. Široki rukavi visili im na crljenim *župankam* i gizdavim *pohrvatijam* (tako su se onda zvali vlasteoski kumparani i halje). Težaci iz varoša i okolice dolazili bi nediljom u grad, da čuju zapovidi i naloge občinske. Zato je bilo na današnjemu gospodskom trgu podignuto jedno misto, na koje bi se uzpeo občinski *ličnik* (telal) pa bi po staromu običaju *hrvatskim jezikom* javljao narodu zapovidi občinske. — Ovo stoji zapisano u starim knjigam grada Splita, a misto gdi su se težacim štile naredbe občinske zove se još i sada *Štandarac*, jer se je tude vijao občinski stig (barjak, štandarac). Naši težaci kupe se još uvik nediljom na tomu istomu mistu izpod urâ, kâ da nisu još zaboravili svoj običaj od starine. — Tako je bilo nazad četri stotine godina, a kako je danas? Danas od gospode ne čuje se riči hrvatske, a i same varošanke počele su bacat svoju lipu narodnu nošnju, pak se nagrdile tudjim ruhom. Za našu sramotu misto napridovat mi udarili u nazadak, kao raci!

Ostavimo te naše težke jade, a čujmo malo naše slave, čujmo tko je bio i što je uradio Marko Marulić!

Iz mladenačkih Marulićevih dana malo šta znademo, jerbo je u davna vrimena živio.

Jedna nesrića u kući raztuži sasvim njegovo srce, te je unaprid način života prominio. Umri mu njegov najmiliji brat Šimun, s kojim je on provodio u bratskoj ljubavi mlade dane, i š njim se po gradu gizdao u bogatoj vlastelinskoj odori. Od žalosti ostavi se svita, zavuče se u svoju kuću ne baveći se nego knjigom i molitvom, da proslavi svoj hrvatski narod i da spasi svoju dušu. Ridko kad bi iz kuće izlazio, zanajviše do u crkvu svetoga Duje, da se Bogu pomoli, oli bi se s prijateljem prošetao do Solina, gledajući i učeći staru slavu porušenoga drevnoga grada. U šestdesetoj godini povuče se Marulić u samostan sv. Petra u Nečuvnu na Šolti, nu nakon dvi godine vrati se opet u svoj stari dom u Splitu, gdi posli malo vrimena pridade svoju veliku dušu Bogu u lipoj i poštovanoj starosti od sedamdeset i četiri godine. U svojoj oporuci zaželio je da ga zakopaju u crkvu sv. Frane, nu danas se više nezna jeli to sv. Frane na obali ili u Poljudu. Ovih dana izaći će štampana u Zagrebu Marulićeva oporuka (testamenat). Nu jednu drugu lipšu oporuku ostavio je Marulić nami Hrvatim, ostavio nam je svoje slavno ime i svoje hrvatske pisme, o kojim ćemo drugi put koju kazat.

I. B.

Dobri Nauci

Splićanina Marka Marulića.

Ko bi svitu u svem hotio zgoditi,
najti će se hinjen, malo će dobiti.

*

Čuvaj se hudih dil', ter svake tašćine,
ako š' imit dil vikovnje bašćine;
Nemoj uživat sega svita slasti,
ako š' se učuvati vikovnje propasti.

*

Jere je vas ov' svit i njegova slava
kako no jedan cvit, il jutrinja trava:
cvit brzo povene, kada mu pripeče,
a trava uvene, kad sunce izteče.

*

Ča prudi hinben um, braćo moja mila,
ili zloćud razum, gdi ni' dobra dila?

*

Razuman je oni, dila hvale njega,
u komu hinbe ni': ljubi iskrnjega:

*

Ča ću već govorit, znate moji drazi,
jazik nerazborit svakomu se mrazi.

*

Gospodar prem da si, ili starešina,
veće krat podnesi, pokrij se ušima.

*

Prem da si ti veći, veći se ne čini,
kad god ćeš ča reći, vazda pri' procini,

Digitized by Google

jer nagla besida prijazan svu gubi,
svakomu prisida, nitkor ju ne ljubi.
*
Neposluh počelo nemira, nesklada,
od kuda svako zlo izhodi i svada.
*
Gdi more mir bit, rec' mi, ja te molju,
kad počme činiti svaki svoju volju?
*
Imaj škinu ošlju, nosi svako brime,
hodi kud te pošlju, kogod bude vrime.
*
Gdi more to biti, neznaš li nebore,
prez truda dobiti ništar se ne more.

Fra Nikoline Napomene.

IV.

Pazite, što činite. Kada se dužite davate drugomu prava na svoju slobodu. Ako ne uzmognete izaći na rok, zasramit će te se videći vašeg virovnika; govorit će te mu drhćući, navesti će te se na laž; pošto je prva mana zaduženje, a druga laž, a Franklin kaže: „Dug nosi laž u džepu". — Bio seljak ili gradjanin, nebi se nikad imao zacrveniti radi stida, niti se bojati, da vidi ili susretne ma koga; nu siromaštvo oduzima čoviku srčanost i svaku kripost. „Prazna vrića ne može stati uzgor, kaže naš narod. Što bi rekli vladi da bi zakonom zabranila pod kazan obučivati se na gospodsku? Nebi li rekli, da ste slobodni, da imate pravo oblačiti se kako vam drago, da slični zakon oskvrnjuje vaše povlastice; da je slična vlada silnička. A ipak ako se zadužite da uzmognete imati takovu odiću, podvrgavate sami sebe takvom silništvu. Vaš će virovnik imati pravo, da vam odnese slobodu, stavljajući vas u tamnicu dok ne budete u stanju platiti. Kaže nam Franklin: „Virovnici su sumljicavi, te uvik gledaju na dneve i misece". Kad možda i ne mislite na plaćanje prispije rok, a da se i ne ositite; pita vam se prije nego ste pribavili novac, da možete platiti; ili ako ne zaboravite svoj dug, rôk što vam se činio tako dug, činit će vam se sad sasvim kratak. Rek bi da je vrime stavilo krila na noge, misto na pleća. U tomu nas lipo podučaje Franklin: „Za onoga ko mora platiti na Uskrs, kratka je korizma", a naša poslovica veli: „Ko je dužan i na Božić je tužan".

Možda se ovoga časa držite najsrićnijim; čini vam se, da bez pogibelji možete zadovoljiti svojim malim mučicam. „Nu, rekao bi Franklin, jutrenje sunce ne traje vas dan. Dokle možete štedite za vrime starosti i potribe. Dobitak je prolazan i nestavan, ali dok živemo trošak je stavan i postojan. Lakše je sagraditi dva ognjišta, nego ugrijati jednoga; zato je bolje leći bez večere, nego ustati zaduženi. Dobij što možeš, čuvaj dobro ono što dobiješ; evo mudroznanskog kamena, što će ti pritvoriti olovo u zlato". A kad uzbudete imali taj kamen neće te se tužiti na težka vrimena, niti na mučnoću plaćanja poreza i nameta.

Još vam valja tražiti blagosov božji, pomagati nevoljnike, slušati izkustvo, dobre savite i razum. Ovo je, braćo moja, nauk razuma i znanja. Nu, na svrhu nemojte se puno pouzdati u svoju radnju, štednju i opreznost, premda su to izvrstne stvari, pošto sve to bez božjega blagosova more poći u dim. Prosite dakle ponizno taj blagosov, ne budite nemilostivi pram nevoljnikom. Veselite jih i pomozite. Spomenite se, da je Job bio nevoljnik, pak potla postao sritan.

Ja vam reko svoju, a još ću vam nadostaviti dvi Franklinove: „Iskustvo čini skupo plaćati svoje pouke, ali za ludove ne ima druge učionice. Može se dati dobar svit, ali ne dobro držanje", pa kako bilo da bilo, spomenite se, da se ne mogu pomoći oni, koji neće da budu svitovani. Ali, ako ne budete slušati razlog, on će vas tući po rukami. —

Tako je dobri fra Nikola pripovidao. Slušaoci govorili: Tako je, ono ti je vangjelje, Duh sveti iz njega progovara, i što ti ja znam. Nu netom počela dražba, obratiše mu ledja i stali kupovati baš kao bez glave. Kad sam to vidio, obodem dorota te biž, da bar ne budem svidokom te ludosti.

Dragi štioče, nije to bilo davno, bit će kakovih deset godina. Lani sam opet prošao kroz to misto, pak mi kazaže, da to selo ima više duga nego mu valja sve posidovanje. Uzdahnuo sam baš od srdca: Oh! da budu slušali fra Nikolu! — Danas mi je malo odlahnulo, kad sam ti priobćio njegove napomene, nebi li ih ti prigrlio, te se lako učuvao i upazio, jer je dug rdjav drug. Dao Bog da se okoristiš. Svi bolujemo ko veće ko manje onakvim ludostima kao i oni seljaci. Opameti se, puče, da ne zagaziš u propast, a budem li ti išta ovim koristio, nitko sritniji od tvog

Bartula Matijace.

Čiji je cvit najbolji?

Hvalila se vunja i jabuka,
Da nij' cvita do njihova cvita.
Slušala ih slačica bajama,
Govorila slačica bajama:
Ne hvali se, vunjo i jabuko,
Da nij' cvita do vašeg cvita;
Nema cvita do mojega cvita!
Slušala ih zelena maslina,
Govorila zelena maslina:
Ne hvali se, vunjo ni jabuko,
Ne hvali se, slačice bajamo,
Da nij' cvita do vašega cvita;
Nema cvita do mojega cvita!
Slušala ih pšenica bilica,
Govorila pšenica bilica:

Digitized by Google

Ne hvali se, vunjo ni jabuko,
Ne hvali se, slačice bajamo,
Ne hvali se, zelena maslino,
Da nij' cvita do vašega cvita;
Nema cvita do mojega cvita!
Slušala ih rumena lozica,
Govorila rumena lozica:
Ne havli se, vunjo ni jabuko,
Ne hvali se, slačice bajamo,
Ne hvali se, zelena maslino,
Ne hvali se, pšenice bilice,
Da nij' cvita do vašega cvita;
Nema cvita do mojega cvita!
Slušalo ih momče i divojče,
Govorilo momče i divojče:
Ne hvali se, vunjo ni jabuko,
Ne hvali se, slačice bajamo,
Ne hvali se, zelena maslino,
Ne hvali se, pšenice bilice,
Ne hvali se, rumena lozice,
Da nij' cvita do vašega cvita:
Sadićemo vunju i jabuku,
Sadićemo bajamu slačicu,
Sadićemo zelenu maslinu,
Sijaćemo pšenicu bilicu,
Sadićemo rumenu lozicu,
Rodićemo momka i divojku;
Nema cvita do našega cvita!

Priopćio
J. Kapić.

Majka Svojoj Jedinici.

(pismo)

Mila moja Katice!

Tužna sam ti i nevesela odkad si mi u grad išla. Otac uvik u poslu, stari did boležljiv kašljuca i veći dio dana po svome običaju, kako znaš, privrće očenaše priko ruku i moli se Bogu, prid koga mu je brzo doći.

Ti si mi bila jedini razgovor moj, moje veselje i zabava; pa kad se pogledam po kući, vidim onu tvoju preslicu, vidim tvoj ormarić iglenjak, tvoja šiva i veziva a tebe nije, stuži mi se u srcu, pomislim na te, htila bi te, golubice moja, zagrliti, poljubiti i na materine srce priviti, htila bi se s tobom porazgovoriti, našaliti, pa kad sve to ne mogu besidom evo će tebi majka tvoja ovde u ovome pismu ljubavi svojoj oduška dati.

Ti si išla, ćerce moja, u grad, da izučiš školu, koje amo na selu neima, te da budeš bolja, pametnija, poslušnija, ugodnija i Bogu i ljudima. Srića ti je lipa, da si namišćena kod svoje drage tetke Marije, koja će te gledati kao da si od njezina srca odpala. Nego, dušo moja, evo što majku tvoju u misao stavlja. U gradu si, izmedju svita nepoznata, svita svakakova, više zla nego dobra; te dok si ovde s nami bila, svak te je poradi naše ljubavi i poštenja gledao kao oko u glavi, svak je od tebe pomnju imao, jer te je svak poznavao. čigova si i kakova si. Tamo je, dušo moja, sve drugčije. U gradu niko te ne gleda, a ti valja da se od svakoga gledaš. Znam ja, što je grad; u njemu sam se rodila, svu mladost provela, pa pamti, dušo, što ću ti reći. Teta Marija ne more svuda okom dopriti, znaj se štogod i po sebi vladati. I ako nisi još divojka od pameti nisi ni dite, dvanaestu si već o Sv. Kati mitila. Znam ja tvoj beteg. Tebi je drago sve znati, svud zaviriti, tvoja živa ćud neima mira, niti se zna stegnuti. Čuj me, Katice moja! Dok si u kući čini što ti tetka bude naredila, a ti i rodica Olga da ste kao dvi sestre. Nike stvari i bez tetke red ti je činiti, kao na priliku Bogu se moliti i Blaženoj Divici priporučiti jutrom i večerom, kod liganja i ustavanja a tako i priko dneva. Ćerce moja, bez Boga sve ništa, a pamti dobro ono, što ti je gospodin župnik Don Ante na polasku rekao: Strah Božji početak svake mudrosti. Kad ti tetka naredi da učiš, sve igre baci na stranu, uzmi knjigu i uči, jer za to smo te i poslali u grad, da nam se štogod i naučiš. I bogastvo i veliko imanje sve je ništa napram nauku. Izadješ li nam pametna i naučna bit ćeš najveće i najdragocinije imanje naše kuće. I prama učiteljicam budi puno obzirna i harna. Vidi, Katice moja, one su ti kao majke; sve što bi ti ja imala kod kuće učiniti, sve tebi tvoja učiteljica u školi čini. Ona te uči znanju, pameti, uči te redu, čistoći, urednu življenju, strahu božjemu. Da te gdikod i oštro opomene, nemoj zla srca nositi, sve je ono za tvoje dobro. U školi ne gledaj kako ova i ona se ponaša, ne zavadjaj se za drugim; čini što ti dužnost donaša, svoju volju spusti na volju svojih starešica, pa se neboj, srce moje, da ćeš ikada okrivljena biti. Jednu ću ti stvar, zlato moje, zanajviše priporučiti: nemoj mi se po gradu skitati. Škola ti nije daleko od kuće. Za nikakovu ulicu neću da znadeš nego samo za onu, koja od kuće do škole vodi. Ne zaustavljaj se po putu, u nikoga ne diraj ni prstom, ni besidom. Imade po gradskim ulicam propastne dice, dražit će te, čut ćeš i koju nepodobnu rič, ti mirno prolazi naprid, koliko da nisi ni čula, neobaziri se, ne odazivlji. Kuda tetka prodje na šetnju i ti da si uvik š njome. Ona je bila običajna svake nedilje do Pojšana na šetnju izaći. Kad se svratite u crkvu u Gospe, pristupi, ćerce, k velikom otaru, klekni i pomoli se, a u molitvi ne zaboravi matere svoje, koja, kad te je na svit dala, odmah te je Gospi od Pojšana zavitovala. Oh, dok sam još divojkom u Splitu bila, koliko sam se puta zimi popodne i liti prid večer tu izšetala i prid onim lipim mramoritim otarom na pogled rajskog lica Majke Božje srce svoje ublažila i duši pokoja našla! Podji gdikod i na Sustipan, pa kazat će ti tetka, sa strane od mora vidit ćeš grobnicu, u kojoj tvoj did a moj pokojni otac — rajska mu duša — uz drugu našu rodbinu počiva. Pomoli se i za nje, srce moje. Gdi se mrtvi ne štuju blagosova u kući nije. Kada bude tetka htila, podji š njome

Digitized by Google

i ti na zabave, a i tu imaj veliku pomnju. Čuvaj zdravlje, koje je najveće blago. Nemoj se priladiti, kada iz vrućih soba budeš izlaziti. Zagrni se ogrtačem, što sam ti ga onomadne po Luci Ivanovoj poslala. Piši mi, kako si poklade sprovela, jesi li u kojem društvu na plesu bila, znam tetak Ivan da zalazi u društva. Mala Ivka Marijina uvik pita za te, tek je počela govoriti, a uvik joj se tvoje ime po jeziku primeće. Uzmi joj *bebicu* i pošalji po mornaru Jakovu. Šaljem ti tri banice, da otac nezna, za ove poklade, a on će ti opet sa svoje strane štogod poslati. Ne troši u ludo, ne bacaj novce; znaš, dite moje, kako ga krvavo stičemo. Pozdravlja te did Jakov, da mu o Uskrsu jednu lipu krunicu doneseš. Radje su nam velike u polju, otac zasad nemore doli, doći će ovog drugog miseca.

Stoj mi zdravo i veselo, zlatni angjele moj. Pozdravi tetku, malu Olgu, gospodju Darinku, gospara Pera, s moje i očeve strane. S Bogom, Katice mila moja!

Piši odmah. Željno čeka pismo

Tvoja ljubezniva majka
Angja.

20/II 92.

Bolja je i mršava nagodba nego pritila pravda.

Mabni se parbe, ako Boga znaš. Ne tovi druge s kruhom tvoje dice. Neka te ne zavedu srčba, mržnja, urcikavci. Nehvataj se u koštac sa susidim, a nada sve sa svojbinom, jer nema ti gore kavge, no kad se braća svade, dok se pri toj zabaci svaki rodbinski obzir, utrne se i do ciglo ljubezno čuvstvo, a ti više puta uzavreš ljutom mržnjom, koja te sulahko može da navuče na grdne zločine.

Nikomu nije reći: ja mogu sve; svakomu je od svega potribe. „Kćeri, kuće i podvornice, od susida, kâ i od krvnice“ — ta se neda ni biti, ni karati; paziti svoj posao, svoje poštenje, a ta je na mistu, ali s ničesa planut, nije ti ga, brate, u putu. — Na ovomu svitu, red je trpiti, ako' š da te pritrpe, i red je prostit, ako 'š, da ti se prosti. Ruka ruku pere, a obraz obedvi. Neholi se, kô nerazložna mazga. Sravni na lipe, ako ti je što s' kim: bez odvitnika, ovlastnika, čauša i zaklonika. Nagodiš li se kako mu da mu, bit će ti uharnije, od koje mu drago parbe, pa taman da držiš, kô u ruci, da ćeš je dobiti. Bolja je i mršava nagodba, nego li pritila pravda. — Parnice se raztežu, ko' zlogodine, pa ti se nije bojati, da ti se tobolac uzplisi, jer pravdažija češće za nj rukom posiže. Znaš, kad parbu zavrgneš, ali neznaš, kad će ona svršiti. Ova ti je, kâ iz evangjelja: dok ti svomu protivniku izkopaš oba oka, da ništa i tvoje će jedno izkapiti.

Nemožete li se sami medju se nagoditi, ajdete k župniku, k glavaru, k ličniku, k biližniku, k učitelju, k vidjenijemu posidniku, k jednomu poštenomu čoviku, u koga se obojica pouzdajete, odaberite ga sudcem. ali prije nego pričnete nizat svoje razloge, utvrdite, da vi nebižite od njegove razsude. Eh sve si uzalud pokušao, pošten te odvitnik uvirio, da je razlog pri tebi, a ti se teke onda, kada nije moglo da bude inako, daj u ruke suda, pa kud pukne. I pri tanjemu kraju, nećeš se makar vele kajati, da nisi kučio, neka ti su manjim i u kraće pripor svrši.

Priredio *S. Dragoni.*

Rukovet Narodnih Poslovica

Ako neimam na čepu imam u džepu.
Ako ne dočeka ne dostiže.
Ako sam ti dao jalovicu, nisam grabovicu.
Bog te oslobodio od konja slamara i od čovika kašara.
Bogastvo pokri rogastvo.
Bogatomu na glas, a siromahu na čast.
Boj se Boga, pravo čini pa se nikoga ne stidi.
Bolje je svoj ambar pomest, nego iz tudjega zacrpit.
Bolje se je i udužit nego nadužit.
Bolje ti je biti poštenim siromaškom, nego nepoštenim bogatašem.
Čemu mlad navikne, star obikne.
Čemu se mlad nauči, star se ne oduči.
Dur Dore, daleko je more.
Dva bez duše, a treći bez glave.
Glad očiju ne ima.
Idje s izidenim u mlin.
Kad ovca bleji, zalogaj gubi.
Kakvo ulišće, takove i pčele.
Klin po klin, a sikira oba dva.
Komu drugi trguje, ljubav mu na domu tuguje.
Krivo stečenje, kratko uživanje.
Krivo stečenje, ne dolazi na treće kolino.
Kuća na glasu, a mačke mu se po selu pasu.
Kus do usta, a glas do vika.
Lanjskoj zimi ili kiši ne triba kabanice.
Lipo je i prosvirit pa i za pas zadit.
Mlad momak, star prosjak.
Mrtvu konju ploče ne tribuju.
Na malu usivu vazda gladna godina.
Najbolje je zelje iz svog vrta.
Nije hvajde što je mlika u krave, kad nije uprave.
Od duhana kuća popljuvana, od vina nigda nije mirna, od rakije kuća poskakije.
Po poruci vuk mesa ne jide.
Rukam dava, nogam pita.
Sila Boga ne moli, a suda ne pita.
Siromah je jednom nogom u tamnici, a drugom na putu.
Sto vrića, sto zastora.
Svoj svoga nad jamu vodi, a u jamu ne baca.
Što pijan misli, trizan govori.
Što trizan misli, pijan govori.
Što više pogača stoji, boljega gosta čeka.
Tko gnjoji, taj dobro stoji.
Tko kruha ne pita, glada ne ćuti.
Tko more i konj mu more.

Digitized by Google

Tko ne ljubi prijatelja s manom, bez mane ne će ga ni naći.
Tko ne vidi u orahu, ne vidi ni u tovaru.
Tko od mene pedalj, ja od njega sežanj.
Tko o neviri radi, nevira mu se o glavu razbija.
Tko pod drugim jamu kopa, sam se u nju zakopa.
Tko tudje posle gleda, svoje gubi.
Tko s nečastivim do podne tikve sadi, od podneva mu se o glavu razbijaju.
Tko za svitom hodi, varan se nahodi.
Todore, svaki dan to gore.
Uzdajuć se mater u oca osta jalova.
Više vridi prst obraza, nego sto oka nike stvari.
Vuka je mučno poplašit ovčijom mišinom.
Znao je hrvatski kô ćorav kroz mrak.
Žena nije imala djavla, pa kupila prase.

Iz Imoske krajine.

priobćio
O. N. Bilić.

Domaći razgovori.

II.

Luka, Marinko i Duje, a kašnje i Pujiz.

Luka. Kad nam je Bog dâ ovako lipo vrime, ajmo danas, dico, u Pojšan pozdravit Gospu. Nismo odavna.

Duje (skače od veseja). Ajmo, ajmo!

Marinko. Amo ća, pa ćeš nam čagod pripovidat, jeli ćale?

Luka. Možemo i to uz put. Ajde, Duje, donesi mi lulu i *šudar* i reci materi di gremo.

Duje (uleti u kuću i vraća se za tren oka noseć ocu lulu i *šudar*). Ćale, rekla ti je mater, da gledaš čagod ribe za večeru, jerbo nimamo ništa, vengo kupusa.

Luka. Dobro, dobro! Uputimo se, dico! (Svi se zlamenuju i upute, dok otac nabija lulu i zapali). — A di smo ono, Marine bili ostali našin razgovoron zadnji put?

Marinko. Da se svaki puk zove po jaziku, kojin govori i da se svi puci na svitu svojin imenon diču, jer jin ga je san Bog nadija. Da mi govorimo arvaski, dakle da smo Arvati i da vaja, da se dičimo tin imenon, jerbo koj se sramuje svoga imena, čini isto zlo, kâ i oni, koj se odmetne od svoga oca.

Luka. Tako je. A ča si mi ti, Duje, upantija?

Duje. Ja san upantija i rekâ san Antonu, da *ko nan suje jazik, ti nan je dušmanin; ko ga odbacije, oni je izrod: a ko ga se stidi, izdajica je.*

Luka. Evala van, dico moja, ča ste tako lipo upantili. Ja čujen od nikoga zemana, da me pamet počela izdavat. Bôme dobro je rekâ oni vlaj Marijan, ča nan je pomaga trgat ove jamatve: „Sidine u glavu, a pamet u stranu".

Marinko. Eh je, ti se tako s nan rugaš, ćale.

Luka. Nije, ne, sinko, a Bože zdravje, upantićete i vi to.

Duje. A kada, ćale?

Luka. Kad ćete ostarit, sinko. — Vengo sad vaja da van istumačin kako sramovat se od svoga puka je isto kâ i odmetnut se od svoga oca. Slušajte!

Kako jemate Oca nebeskoga, koji van sve daje, tako jemate svoga oca svitovnoga priko kojega primate najveće darove božje, ča je život, jazik, viru, hranu duše i tila, adete, nošnju. Pa znate li, ko je to?

Duje i Marinko. To si ti, ćale.

Luka. Nisan ja san, ne, vengo cili puk, koji našin jazikon govori. A evo kako. Vi ste, istina, sve primili priko mene, ma oklen je to došlo meni?

Duje i Marinko. Od tvoga oca, a našega dida.

Luka. Tako je, a moj je otac to jopet primija priko moga dida, a vašega pradida, pa tako dâje i dâje doćemo priko toliki pradidov do najdajega našega sukundida.

Duje. Ala ćale, koji je svit na rivi!

Luka. Nemoj mi prisicat besidu. Pusti stat i slušaj, ako te voja. — Pa ća smo mi priko toliko čejadi i kolinov primili od naši stariji, dakle isti jazik, istu viru, iste adete i nošnju primili su i naši susidi u Varošu priko njihovi stariji do onoga najdajega našega sukundida, ča smo spomenuli, i koji je bija i njijov sukundid.

Marinko. Po ton bi ti sukundid bija najstariji otac sviju nas. Jeli?

Luka. Je, od njega se je puk u Varošu s vrimenon narodija i razgranâ, kâ iz jedne tavtine niču mlage mladice, pa nas je danas na ijade, i ako nismo u rodu sviman, to smo jopet svi dica onoga sukundida, dakle braća istog oca i iste krvi.

Duje. Pa ča je i Anton iste krvi kâ i mi?

Luka. Je, sinko, pa ne on san, vengo sva dica u Varošu i vas ovi svit, ča je ovde na rivi i u cilon Splitu i mlogo, mlogo dâje, je iste naše arvaske krvi, jerbo pokle se je, na priliku, u Varošu puk razplodija od onoga sukundida, prosuja se je po susidnin mistin, kâ po Kaštilin, u Trogiru, Omišu i dâje po drugin krajiman di živu Arvati, pa po ton smo svi braća jedne krvi i dica jednog oca.

Marinko. A sad to dobro razumin. Zato nan je učitej govorija, da je svaki puk na zemji, kâ jedna velika, puno velika *fameja.*

Luka. Tako je, sinko, ma ne samo judi, ča sada živu, vengo i sva kolina naše krvi i jazika, ča su se prominila na zemji pri nas i ona, ča će se u došasta vrimena prominjivat. jesu puk ili ti narod arvaski, jerbo su svi naši stariji govorili, pa će i naši unuci govorit istin jazikon kâ i mi. Pa kako je čovik bašćinik svi dobar svoga rojenoga oca, tako zabašćini svaku od svoga puka, kâ adete, nošnju i drugo, i zato puk mu je u svitu otac.

(Prolaze kraj mora prid pujiške brodove. Jedan Pujiz stoji prid punin konistran naranač i viče).

Pujiz. Aranći, sinjori, aranći!

Duje. Kupi mi, ćale, jednu naranču.

Luka. (Pujizu) Pošto naranče, prijateju?

Pujiz. A duj šold, a duj šold!

Luka. (Uzme dvi, plati i daje ih dici).

Duje. (Gleda naranču i obrće se na Pujiza) Marine, jesi li ga vidija? Ajme grub li je!

Marinko. Bože te sačuvaj! Justa su mu kâ u grdobine. a oči kâ u maške!

Duje. Ala brkov! Kâ da ih je osikâ kosiron!

Marinko. A bradica kakva mu je! mogla bi se učinit laza za u poje!

Duje. Asti! nadija je lulu na tršćicu!

Marinko (rugajuć se bratu). Je, bolan, da lovi š njon anguje.

Duje. A nu postolov!

Marinko. Ne triba mu ji dat meštru Tonu, da mu metne *mezašiole.*

Luka (čuo je i slušao dicu). Pri svega jemate znat, da se ne vaja nikomen rugat; a ča se vi čudite Pujizu to je, jerbo mu niste naušni. On je taji, nije našega roda, zato je u njega sve drugačije: druga krv, druga ćud, drugi jazik, druga nošnja, sve na drugi način, vengo li je kod nas. Eno pogledajte i brodovi su jin drugačiji od naši. Pa da biste otišli tamo u njijovu zemju, kako bi van bilo ne obišno! Svi bi se skupili oko vas, kâ oko *maškarâ*, da se čudu i rugaju vašen koparanu, krožnun, kapi, opanciman, a vi ne biste nikoga razumili.

Duje. Jô, ćale, ja bi se *dišperâ*!

Luka. Pa se i toga dogaja. Majkâ svita ča umire od *dišperacjuna*, kad se dili od svoga puka. Sve ča uživate, dico moja, to van je od puka.

Zato ko se odriče od svoga puka, oni, ne samo

Digitized by Google

pogrdjuje sama sebe, jerbo poriče svoju krv, vengo kako smo prì vìdili, i sve one, ča su prije njega živili, dakle sve svoje mrtve, pa i one ča će za njin doć na ovi svit i tako priteže na svoju glavu proklestva svi prošasti i došasti kolinov njegove krvi. Ti je prokletnik izdajica svoga roda i plemena.

Marinko. Jô, ča ga pisme proklinju! U jednoj se štije:

„Tko izdaje rod i pleme svoje,
Izdalo ga lito i kolino!
Ne imao od srca poroda!
Od ruke mu ništa ne rodilo,
Rujno vino, ni šenica bila!
Proklet bija na obadva svita!
Zemljica mu kosti izmećala.

Luka. Vidite li dakle sad, dico moja, koliko li je to zlo. Zato je li te Bog učinija sin on arvaskog puka? pa u ime božje budi ono ča i jesi, ne izdaj svoju krv, vengo budi Arvat i nemoj se oprit voji božjoj, pa navuć na se proklestvo tvoji, a rugo i sramotu tuji.

Duje. Dakle je Anton izdajica, jeli ćale, jerbo on snje Arvate, a kad tamo arvaski govori i arvaske je krvi.

Marinko. Muči bolan i slušaj, a ne bali vavik o Antonu, kâ da ti je on cili svit.

Luka. Pomalo, Marine! Vaja jemat *pacjencje* s malon dicon. Za njega i je Anton cili svit, jerbo njega najboje poznaje.

A ti, Duje, da nisi rekâ Antonu, da je izdajica, jerbo on bidan ne zna da je to zlo, vengo ti njemu iztumači i nauči ga. Izdajica je samo oni, koji zna da je to zlo, pa ga čini, a ča zna Anton za to?

Marinko. Ma čuješ, ćale, a nisu li svi judi braća, pa i oni ča nisu naše krvi, kâ Taljanci ili Nimci?

Duje. A ča je to Nimci?

Marinko. Tudešci, bolan.

Duje. A znan, znan. To su oni ča govoru, *šlim, šlom, štroš*!

Luka. Ajde ludonja! Jesu judi braća, Marine, jerbo su svi dica jednoga Oca, Boga na nebu, pa zato i vaja da se meju sobon jubu kâ braća, ali je san Gospodin Bog naredija, da se više jubu oni, ča su nan bliži po srcu. Nije li zapovidija: „Poštuj oca i mater, ako hoćeš da dugo živeš i da ti bude dobro na zemji?“ Ja san ti najbližji otac, ali, kako si vidija, i ja i ti, i svi smo sini našega naroda, pa i po toj istoj zapovidi jemamo jubit i poštovat puk naš više vengo ikoga, kako svaki čovik jubi više oca i brata rojenoga, vengo ikoga drugoga na svitu.

Marinko. Eh, borme, to je i pravo. Ja ću jubiti Taljanca, kâ svakoga čovika, koj mi nì u rodu, a Arvata, kâ brata rodjenoga, pa ću izpunit zakon božji.

Luka. Pa to nas i *beštije* uču. Je li golub? On neće ni s kokošan, ni s tukan, vengo s golubiman. Je li galeb? Neće ni s guskan, ni s patkan, vengo s galebiman. Zato se i kažije: „Svaka tica svomen jatu leti“.

Marinko. Eh, nu izbija, kako je lipo Bog ostavija! Kad to *beštije* činidu, nešmo li neće čovik?

(Stigli su prid crkvu Gospe od Pojšana).

Luka. Ajmo se sad pomolit Blaženoj Divici Mariji za naše lipo zdravje, a posli ćemo dàje.

(Skidaju kape i ulaze u crkvu).

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — Novoizabrani zastupnik Biankini položio je u Beču zakletvu na hrvatskom jeziku i izjavio na temelju kraljskih ugovora, pisama, kako Dalmacija mora da se svojom materom zemljom Hrvatskom združi. Njegove su riči od svih Slavena bile ugodno čuvene i odobrene. — U Pešti otvorio se je sabor sa kraljevskim govorom, u kojemu se spominje 25 godišnjica nagodbe. — Carevinsko je viće u Beču zatvoreno.

U Italiji. — Vlada je u Rimu ustrojila odbor, kojemu će biti posao, da nadje načina, kako da trgovinu vina uzmnoži. — Puno nemira po gradovim od učenika i radnika.

U Francuskoj. — Palo je ministarstvo, kojemu je bio na čelu Freycinet. Sastavlja se novo. Nepodje li pridsidniku republike da sastavi novo, razpustit će komoru.

U Crnoj Gori. — Prošlih dana umrla je u Mletcim knjeginja Darinka, udovica kneza Danila, bivšeg kneza crnogorskog. Mrtvo tilo ministar Vuković dopratio je iz Mletaka na Cetinje. I naša vojska u Kotoru dala je svoju počast, a knez Nikola dočekao je sa svećenstvom i vojskom sprovod na Njegušima.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Jučer na 3. tek. otvoren je pokrajinski sabor u Zadru. — Umrao je prošlih dana u Ložišću na Braču Doktor Mihovil Nazor, kojega to misto puno oplakiva, jer je bio veliki dobrotvorac. — U Grudi umrao je dični načelnik i rodoljub Mato Magud, kojemu Dubrovčani i sva okolica lipu počast na sprovodu učiniše

U Banovini. — Izbori su na vratima, stranke su u velikom poslu. — Umrao je vridni spisatelj Dr. Blaž Lorković, profesur na sveučilištu. — Ovih dana bira se 15 vićnika za općinu u Zagrebu. — Književno društvo „Matica Hrvatska“ razdala svih 8 hiljada knjiga, što je ove godine tiskala. Po ovomu se vidi, kako hrvatska knjiga lipo napriduje.

U Istriji. — Talijanski trgovci, ljuti na težake, što su za narodnu hrvatsku stranku u zadnjem izboru glasovali, neće da u njih kupuju vino, sasvim da je dobre vrsti. Stoga složili se hrvatski i slovenski trgovci, te ga kupuju.

U Splitu.

Tvornica. — Prošlih dana bio je ovde trgovac Klauser iz Magjarske da vidi, bi li mogao kod općinske klaonice podignuti tvornicu žica i drugih predmeta spravljenih od criva i živinskih kožica.

Poklade. — Doba pokladnog ludovanja prošla, nastali sveti dnevi korizme. U Splitu se ove godine igralo i zabavljalo do mile volje. Po svim društvim kolo se i igre vodile. U „Slavjanskom Napredku“ sve crvena kapica do kapice. Veselica naših junačkih vatrogasaca odnila svima barjak. Došlo im na dar obilatih 1200 for. Evala im!

Svašta po malo.

Najbrža željeznica. Za izložbu, koja će biti do godine u amerikanskom gradu Čikagu, uredit će se osobiti brzi vlak izmedju New-Jorka i Čikaga, koji će tu duljinu puta od 1440 kilometara priletiti za samih 18 ura; dakle 80 kilometara na uru. To će biti najbrža dosad željeznica.

Najveći gradovi. London glavni grad Ingleške broji 5 milijuna 657 duša; Pariz, glavni grad Francuske 2 milijuna 315 hiljada; Newjork u sivernoj Americi 1 milijun 627 hiljada; Peking Kitaju (Kina) 1 milijun 600 hiljada; Berlin u Nimačkoj 1 milijun 527 hiljada duša.

Dalmatinska željeznica. Lanjske godine privezla je naša željeznica 98 hiljada i 530 putnika, 48 hiljada

Digitized by Google

i 819 tonelata trgovine. Za putnike uhvatila fiorina 44 hiljade 995, a za trgovinu 65 hiljada 930. U sve fiorina 110 hiljada 885.

Sto igala na tilu. Prišlih dana ličnik Bastian u Londonu namirio se u bolnici na jednu ženu od 55 godina, kojoj padavica dolazi. Od svoga ditinstva uvik je ova žena u bolesti čamila. Kada ju u bolnicu donesoše opaziše nastojnice da u njezinu tilu imade igala. Za koje vrime izvadiše joj iz trbuha i kukova do 86 igala, a ovaj ličnik pronašao je, da ih još imade 14. Igle prolazeć s jednog kraja na drugi nisu ni malo ozledile tilo. Kako su ušle nezna ni bolestnica.

Smišnice.

1.

Došlo momče u brijačnicu da se brije. Vragometni brico hotio se š njim našaliti. „Čuo sam, momče, da su Sarajlije deli junaci, da se briju bez vode i sapuna; i ti si čini mi se iz Sarajeva. „Valaj jesam, brij kako hoćeš. Počeo brico strgat ustrom niz kožu uz kožu, a momku navrle od muke suze na oči, sgrabi bricu za ruku, te viknu: Nisam baš iz grada Sarajeva znaš, nego malo podalje, podalje.

2.

Gonio seljak magare priko mosta. Neće nikako da se makne priko mosta. Tuci ga ne tuci, ajà. On onda skine š njega somar, stavi ga sebi na ledja, zgnžvi se i počme hodati priko mosta. Došlo za njim odmah i magare.

3.

— Oh sluga vam se, gospodine *preturu*, vikne na splitskoj obali Zagorac, kako ste molim vas, bit će više od 20 godina da vas nisam vidio odkad ste od nas išli.

— Dobro, kume, ima blizu i 30, reče stari činovnik u mirovini (koji broji do 100 hiljada gotova novca). Nego, kako si me pripoznao?

— Po *kaputu* molim vas, odvrati zagorac, ta jeli ti isti na vami i onda bio!

Nova Knjiga.

Izašao je prvi svezak velike i znamenite knjige *Dalmacija*, koju je poduzela izdavati knjižara Frane Maršića u Splitu. To je ponajveća i ponajbolja knjiga, koja dosad našu pokrajinu Dalmaciju prikaziva. Prvi svezak, u kojemu je opis naše zemlje i lipotâ našega primorja puno nam je ugodan, pisan je velikom ljubavlju za našom zemljom i podpunim poznavanjem svih naših potriba. Za ovim će izaći drugi svezak, pa tako redom do konca godine 12 svezaka, u kojima će biti 114 slika. Sa svakog pogleda bit će opisana Dalmacija. Evo sadržaja i imena spisateljâ:

Opis kopna — Dr. Enrik Noe, u Gorici; opis otoka, ravnatelj Evgen Gelčić, u Lušinju; prvi dio poviesti, god. 370 posl. Is., ravnatelj Franjo Bulić, u Spljetu; poviest od god. 379 posl. Is. do nove dobe, prof. Šimun Rutar, u Ljubljani, prof, Jozip Gelčić, u Dubrovniku i prof. Tulij Erber, u Zadru; fizično ustrojstvo pučanstva, kotarski liečnik Dr. Dragutin Vipauc u Zadru; narodni život u Dalmaciji (izim Boke Kotorske), Ivan Danilo, u Zadru, uz sudjelovanje Antuna Ljepopili-a, Valerija Micheli — Tomića, Roka Počiue, Don Frane Ivaniševića i Stjepana Zlatovića; narodni život u Boki kotorskoj, prof. Srećko Vulović, u Kotoru; slavensku književnost i hrvatski jezik, prof. Marcel Kušar, u Dubrovniku; talijansku književnost, dvorski savjetnik Dr. Adolf Mussafia, u Beču; musiku prof. Franjo Ksaver Kuhač, u Zagrebu; graditeljstvo, slikarstvo i plastiku, gradjevni savjetnik prof. Ljudevit Hauser, u Beču; poljodjelstvo, Petar pl. Tartaglia, u Spljetu; vinogradarstvo i gojenje maslina, Franjo pl. Gondola, u Dubrovniku; šumarstvo, nadšumarski savjetnik Erman pl. Guttenberg, u Trstu; pomorski razvitak i brodarstvo, ministerijalni savjetnik Ernest Becher, u Beču; ribarstvo, prof. Juraj Kolombatović, u Spljetu; trgovinu i obrtnost, ravnatelj Evgen Gelčić, u Lošinju.

Svaki svezak zapada nov. 30, a sva knjiga for. 3 50. Svak nije u stanju da toliko potroši, ali tko more, neka se slobodno upiše, neće se pokajati. Predbrojbe i novci šalju se na knjižaru *Frane Maršića u Split.* Od naših povirenika i pridbrojnika tko bi želio upisati se te mu je lakše, more i na naše uredništvo pisati i novce poslati. Za dobru stvar, za razširenje naše hrvatske knjige, ne žalimo nikakova truda.

* * *

Naš valjani suradnik St. Bulić, učitelj u Gružu spravlja oveću knjigu, u kojoj će bit opisane različite vrsti naših loza. Dosad ih je sakupio do 300, ali to nije sve, imade ih još toliko. S toga u ime njegovo molimo naše povirenike, prijatelje iz Šolte, Poljica, Vrgorca, Benkovca, Knina, Obrovca, Šibenika i drugih krajeva, da mu pošalju po 4 pruta od svake pojedine vrsti loze, i ime, naziv točno zabiliže. Mladom i vridnom spisatelju budimo na ruku, do naše je koristi.

Poruke i Odgovori.

Milan H. — Zagreb. — Pisma „Hrvat Dalmatincu" nije najgora, ali nije pučka. Kanite se prikraćenog *si*, misto sebi, što ni u prozi lipo ne zvoni, a kamo li u pismi.

M. Sv. — Zadar. - Svitujemo vas, da pismu „Uciviljeni mladić" zatvorite u list i pošaljete vašoj dragoj. Ona nemože u „P. List", jer njega štije više tisućâ duša a ne samo vaša mlada. *Majstor.*

Popu Lovrincu. — Zagora. — Malo je ono i mršavo, brate. I kada se o pobožnim stvarima puku govori ne valja maglovito, zamršeno niti iz daleka zapasat, već na prosto, jednu kršćansku istinu kripost uzeti, sve mu je na dlaku razvesti te osićlto u srce i pamet usaditi.

M. B. — Hvar. — Nebi bilo loše, ali neima prostora. Vidite da smo kô i šipak. Nije kud kamo valja nam do godine list u šire gaće obući.

A. Ml. — Lukšić. — Zgodan dopis o životu onog mladomisnika i zgodno sastavljen, ali priveć dug za naš list, nemoremo.

Ivo Šarametalo. — Split. — Članak „Na Čistu Sridu" zakasnio za ovaj broj. Neka te belaj nosi, bit će tiskan u dojdućem. Ti uvik nikakovim bacanjam i šalakurijam! *Urednik.*

I. B. Velaluka. — One novce poslali smo M. P. G. Rogliću u Zadar, da vam 2 iztiska „Kite" pošalje.

Povireniku — Podgora — Šaljemo točno 32 broja. Neznamo do koga je, da uvik koji broj nestaje. Dva ćemo uzla više. *Opremač.*

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Milna (Brač): Hrvatsko Posielo, L. Bonaći Čivran, I. B. Mandinić, L. Šfarčić, St. Filipić, J. Babarović, I. P. Vidović uč., M. Buzolić. — **Supetar** (Brač): P. Vušković, Fr. Vušković, St. Bijašević, J. Janković, J. Papić, M. Vodanović. — **Selca** (na Braču): Nižetić J. obc. taj., Bošković J. M., Bošković J. p. J. ml., Bošković M., Carević M. p. F., Carević A. M., Didolić braća, Didolić Tomo ml., Franasović P. J., Hrvatski Sastanak, Margetić pop M., Mosić N. A., Mišetić P., Nižetić A. F., Nižeteo V., Nižetić N. J., Nižetić J. N., Rošin I. P., Štambuk I. B., Štambuk P. J., Štambuk A. I., Štambuk A. V. p. M., Štambuk T. A., Štambuk J. I., Štambuk-Zorin N., Štambuk-Mićin M., štambuk B., Trutanić M., Ursić Vidor M., Ursić L. J., Ursić V. A., Ursić J. A., Vuković P. Vrsalović P. J., Vrsalović A. p. M., Carević P. N. Stanbuk N. J. D., Štambuk Č., Nižetić J. p. M., Pavičić P. I., Rošin G. J., Štambuk-Trumbun N. P., N. P., Ursić M. D., Štambuk-Erceg N., Mošić I. p. N. Vrsalović I. p. A., Bulić A. A. — **Sumartin** (na Braču): Novaković M., Aničić I. A., Doratić J., Antulović A., Gilić A. V., Fantoni B., Janović M., Janović A., Kažulin Š., Kažulin V., Labaš pl. F., Mateljan A., Mateljan J., Mirčeta M., Mijić braća, Novaković A. M., Pletikosić J., Puratić J., Puratić Š. J., Puratić Š. M., Skanša L., Šolo A., Samost. Franjevaca, Križanac M., Skanša M. V., Puratić I. J., Pletikosić Ruža, Vlakovic J. P.

(Ostale u drugom broju).

☛ *Naša godina dovršava na koncu dojdućeg miseca travnja. Molimo ozbiljno sve naše povirenike, pridbrojnike da kroz ovo vrime urede s nama račune jer i nami je urediti s drugim. Čist račun, duga ljubav!*

Uprava „P. Lista".

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 18 Ožujka 1892 Br. 22

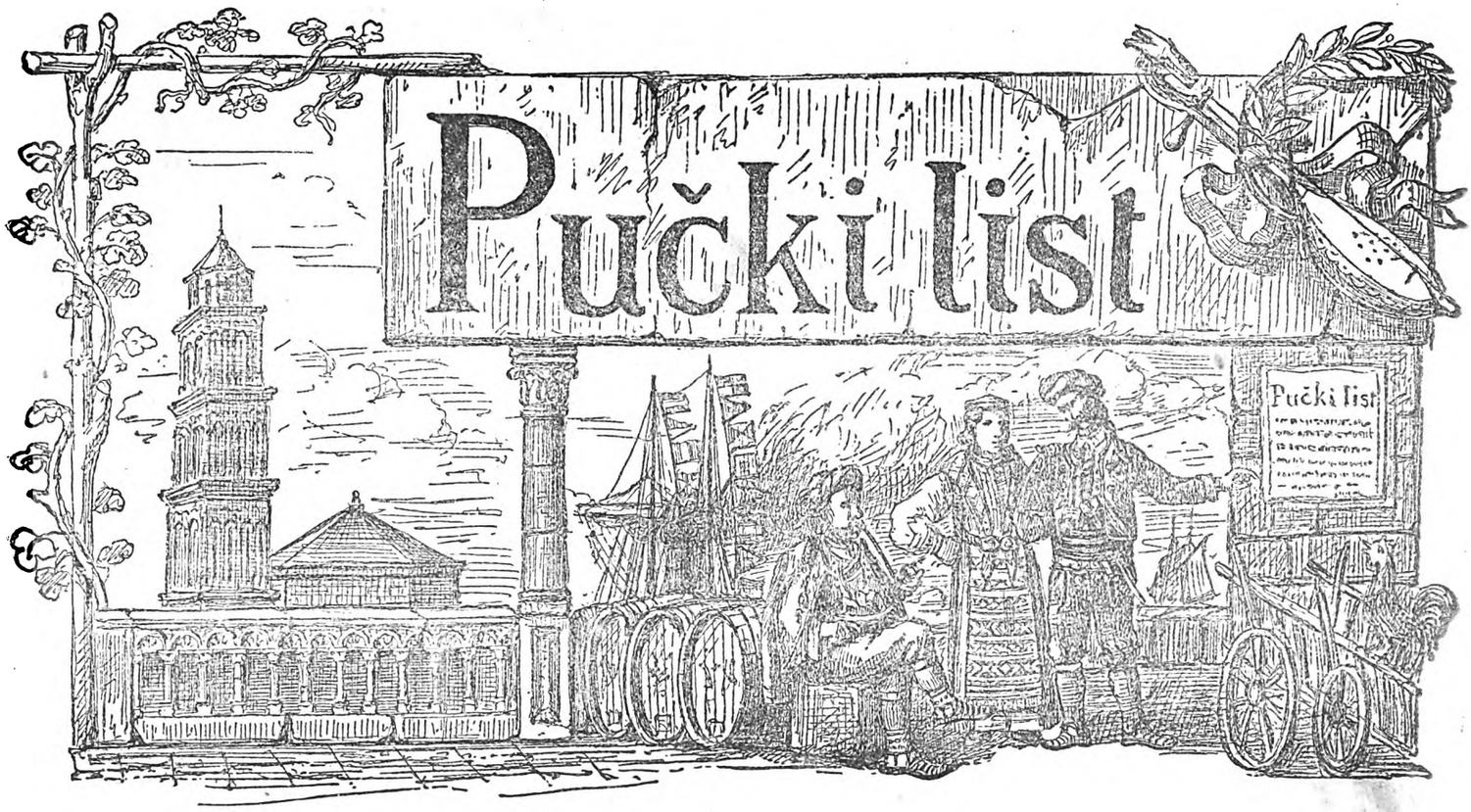

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevina na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

Pučki Učitelji.

Imade u nas u Dalmaciji ljudih, koji najviše trude, a najmanje im se plaća, koji najviše časti zaslužuju, a najmanje im se daje. To su pučki učitelji. — Čast vam i poštenje gradski činovnici, sudnici, odvitnici, koji zakonom upravljate, puk od zla odvraćate; čast vam oružnici, vojnici, koji nam puškom kućni toprag, red čuvate; čast vam svima i poštenje, i vaš se trud ne da sakriti; ali skini kapu, puče, i svu čast daj onomu, koji uza te i za te samo živе. To je pop i učitelj. Na grudi tvoje zemlje rodjeni, na tvom krilu odgojeni, svu mladost svoju pa školama u trudu nauka, kućnog potroška sprovode, pa kada sa tog Kalvarija sadju, u njihovoj službi kakova ih plaća od svita čeka? Napram trudu, koji podnašaju, napram plemenitom poslu uzgajanja, koje obavljaju, sasvim slaba i kukavna. Drugom ćemo zgodom govoriti o našem svećenstvu, danas ćemo se potužiti na nevoljno stanje naših pučkih učitelja.

Nije to puno reći, u Dalmaciji neima činovnika službenika, koji više trudi i dobra čini, a manje plaće potežе, kao što je pučki učitelj. Kada bi imao, puče, po plaći ciniti ljude, tada imao bi više štovati žandara, redara, financira, kojegmudrago u kraljevoj službi poslužnika nego li tvog učitelja. Žao nam je ovo iznašati na vidilo, da nebi nehotice uvridili ugled našeg dičnog učiteljstva, ali reći ćemo istinu — kud puklo da puklo.

Krvav trud pučkog učitelja neharno se plaća. Pučki učitelj za više godina lomi glavu, tare pamet naukom, troši za školu, knjige, odilo, tako da više puta otac, majka, braća i sestre od svog grla odkidaju, da njegovim potribam doskoče; a pa za sve to, dok kojimudrago stražar, žandar, poslužnik za onaj svoj trud imade stotinu novčica na dan, da zalogaj mesa, komad kruha, kap vina kupi, pučki učitelj sa sitnom, neukom, obistnom dičurlijom sve božje jutro do podneva te po podnevu dok ih slovu nauči, redu sputi, privikne, trudi se, znoji, viče, ljuti se, prsi kida; pučki učitelj, taj veliki pučki mučenik i dobrotvor neimade ni stotinu, već samih **devedeset i sedam novčića na dan plaće**. Od toga mu jilo, pilo i odilo, obuća i odića. Ni pô jada dok je sam, ali je li se okućio, spopanu li ga dica, eto novih potriba, novih križa, nije nego: Bože tebi!

Prid otvorenim saborom u Zadru, u kojemu će ovih dana o tomu govora biti, „Pučki List“ koji se o dobru puka našega bavi, imade pravo, da svoj glas i za dobrotvore njegove digne. Ruku na prsi, gospodo zastupnici! Pravednost, harnost hoće da se njihov trud duševno naplati. Ako nam je zemlja ništo bolje progledala, ako naša momčad u kraljevoj službi znade i sama kući list pisati, ako nam se je hrvatska knjiga dobričak makla, ako je narod otvorio oči, te upoznao, što je — školi hvala, hvala pučkom učitelju. I vi isti, gospodo zastupnici, ako danas naučeni i vidjeni sidite tamo na zastupničkim stolicam u Zadru, zahvalite najprvo onomu, koji vam je prvo slovo kazao, zahvalite onomu, koji vam je prvi pero u ruke stavio, koji je prvi temelj vašem nauku postavio. Glasujete li za povišenje plaće, vi nečinite drugo nego dužnost vaše harnosti prama vašem prvom učitelju, kojega iza Boga, koji vas je stvorio, iza roditeljâ, koji vas na svit dadoše, prva čast idje. Naša zemlja, znademo, nije bogata, da more obilato svoju haznu raztvoriti, ali krvav trud pučkog učitelja neima cine kojom prociniti, neima potroška, kojemu zamiriti, neima srca, koje da se tomu uzprotivi.

Mi rekosmo našu, a eto vami na dušu i poštenje!

Digitized by Google

Dila Marka Marulića.

Vidio si, dragi štioče, koliko nam je malo uspomena ostalo o životu našega velikoga Splićanina Marka Marulića: to će reći da se je on malo bavio vanjskim svitom, da se je malo pačao u gradske petljanije i u posle svojih susida, a da je kano marljiva pčela u samoći kupio med i slatkost hrvatske slave i hrvatskoga jezika. U njegovo doba može biti nije se za njega u gradu znalo, kao da ni živ nije, pak eto opet njegovo ime i njegovo dilo izašlo je na vidilo; za njega dan današnji znade svaki Hrvat i s ponosom i pohvalom spominje ga — a slava mu neće poginuti, dokle bude hrvatskoga naroda i jezika! Marulićevo se ime danas raznosi i čuje, a koliko vikača iz njegova vrimena nije davno zaboravljeno bilo, kao da nikad ni živili nisu? Pošten i postojan rad donosi uvik svoje plodove, a vika i prazne riči brzo se zaborave. Tako je vazda bilo, i tako će vazda biti.

Za hrvatsko pismo i za hrvatsku knjigu nije se ni znalo prije svetoga Cirila i Metoda. Ovi naši sveti Apoštoli nazad više od hiljadu godina privedoše hrvatski narod na viru kršćansku, izumiše hrvatska slova (glagolicu) i prinesoše u stari hrvatski jezik knjige spasenja, a njihovi učenici nastaviše to blagoslovjeno dilovanje. Nu hrvatskomu narodu bile su u ono davno doba druge brige priko glave, a kamo li da se knjigom bavi. — Junačkom desnicom borio se je onda naš narod, dok je na sablji osvojio svoju današnju domovinu, najlipšu zemlju što je Bog stvorio, dok je iztribio iz nje tudjince i kano u svojoj kući u njoj se ustalio. Pak ni sada mu mira ne dadoše: pohlepni divlji narodi htili mu oteti pošteno stečenu didovinu, i on uvik na nogam morao sabljom braniti svoj prag; kad sablja zveči nit se vesela pisma ori, nit se mudra knjiga goji. Zanajviše da se je gdikoji pobožni svećenik u samostanskoj tišini mogao tim poslom baviti.

Tako ti je sve do Marulića bila hrvatska knjiga pusto polje, tvrda ledina. Njemu prvomu bilo sudjeno da probije ledinu, pak je zato još veća njegova zasluga, kad se znade da on nije imao učitelja prije sebe, a da ga od njegovih slidbenika sve do dana današnjega i milotom jezika i lipotom pisme i mudrom podukom malo koji dostigao. Velika je dakle slava *Marka Marulića, prvoga hrvatskoga pisnika*, a još veća slava grada Splita, u komu se rodio i prvi propivao hrvatskim jezikom naš Marulić.

Puno je naš Marulić mudrih knjiga napisao, puno lipih pisama izpivao. Njegov veliki razum i njegova žarka duša dali su hrvatskomu narodu mnogo dobre duševne hrane, mnogo mudre nauke i sladke pisme. Daleko bismo zapasali, kad bi sva njegova dila ovdi nabrojili, neka bude dosta, što je ponajglavnije.

Najglasovitije su dvi velike Marulićeve pisme, od kojih jedna sadržaje, Istoriju svete udovice Judite *u versim hrvatskim složenu, kako ona ubi vojvodu Oloferna i oslobodi puk izraelski od velike pogibli.* Ova je pisma razdiljena u šest pivanja, a imade u svemu 2126 stihova ili verasa. — Druga velika Marulićeva pisma sadržaje Istoriju Susane, a imade u svemu 780 stihova. U ovim dvima pismam slavi se junaštvo dviju velikih žena, od kojih jedna oslobodi svoj narod od neznabožnoga neprijatelja, a druga, pričista Susana, odoli napasti dvaju gnjusnih staraca: sve uzdajući se u pomoć božju, koja nikad ne zaboravlja ni trpeće narode, ni pravedne pojedince, i ne dade da pravica i poštenje propane, a da sila i nepravda zavlada. — Osim ovih dviju istorija napisao je Marulić još množtvo manjih pisama, u kojim tumači mudre nauke, i uči nas kako ćemo pošteno i kripostno živiti. Od ovih pisama najlipše su *Urehe duhovne, Dobri nauci, Prigovaranje razuma i čovika, Suprotiv slasti od blaga* i mnoge druge lipe pisme bogoljubne i duhovne. — Osim ovih osbiljnih i pobožnih pisama, napisao je Marulić i nikoliko šaljivih, navlastito u svoje mlade dane. Smišna je pisma *Poklad i Korizma*, kako korizma tira poklade, kori ih i daje im pokoru za velike grihe. Još lipša je *Izpovid Koludrica od sedam smrtnih grihov.* U ovoj pismi uz smih i šalu naučiš se mnogo dobre nauke, jerbo sam Marulić kaže za ovu pissmu:

„Namazah ti medom kraje
ove čaše, da ti je slaje,
jeda po tom budeš piti
ča će t' nemoć griha odbiti.
Smih ustaviv, tu ćeš naći
po čem nećeš s puta zaći."

Osim ovih i još drugih smišnih i šaljivih pisama, ostalo nam je od našega Marulića i mnogo *Prikazanja*: kao što je *„Prikazanje istorije sv. Panucija*, pak *Prikazanje od nevoljnoga dne i od suda ognjenoga*, zatim *Govorenje sv. Bernarda od duše osudjene* i mnogo drugih. — Marulić je napisao i nikoliko hrvatskih knjigâ u prostomu načinu, a ne u pismi, tako *Knjigu od naslidovanja Isukrstova, Život sv. Jerolima, Nauke sv. Bernarda* i još mnogo drugih.

Evo ti, dragi stioče, u kratko zabiliženo, šta je Marko Marulić hrvatskim jezikom napisao za naš hrvatski puk. A da je sve njegove pisme u jednu knjigu skupit, izašla bi ta knjiga velika koliko trideset ovih „Pučkih Listova". — Nu Marulić nije samo pisao hrvatski, on je napisao mnoge mudre knjige i jezikom latinskim i nikolike talijanskim, pak su ga po svem svitu u ono doba slavili kao primudru glavu, a i danas ga slave.

Nu mi Hrvati imademo Muruliću zahvalit, da je on probudio i druge ljude u Splitu, u Hva-

Digitized by Google

ru, Korčuli i navlastito u našemu slavnomu hrvatskomu gradu Dubrovniku, pak su ti ljudi posli njega mnoge pisme spivali i mnogo sebe i svoj hrvatski narod proslavili.

Takav ti je, moj pučki stioče, bio prvi hrvatski pisnik, naš slavni Splićanin Marko Marulić. Za njegovu pamet i valjaštinu slavi njega cili učeni svit, a mi se š njime ponosimo i dičimo, jer je sin našega hrvatskoga naroda, jer je gradjanin našega staroga hrvatskoga Splita.

Koliko je bio cinjen u svoja doba Marko Marulić, najbolje nam svidočanstno daje drugi dični hrvatski pisnik Petar Hektorović iz Starogagrada, koji se je triestak godina iza Marulića rodio. Budući Barbarosine galije navalile na otok Hvar pobiže on u ribarskoj ladji do u Mletke, te ploveći uz kraj dodje na Šoltu u luku Nečujam (koja se tim imenom zove, jer je sasvim zatvorena, tako da se u njoj ćuh vitra nečuje) te evo što u pismi kaže:

Pojdosmo k Nečujmu za kušati sriću,
gdi je bil Don Dujmu stan Baništriliću,
koji Split ostavi i tamo se zavi
cić božje ljubavi, da ga bolje slavi;
luku tuj obravši, za njemu služiti,
u svemu poznavši da će zgodna biti.
Luka je velika, vridna za življen'je,
u koj su razlika mista za lovljen'je.
Ki u njoj plavi vežu, liti dohodeći,
na šest mist potežu tratu, tuj loveći.
Dugo vrime *Marul Marko* je tu s njim bil,
kojega, mnim, da si čul, i knjige njega čtil;
ke su raznesene po sve svita kraje,
čudno narešene, svake slasti slaje;
ki cića umin'ja, koje on imiše,
i čista živin'ja svuda poznan biše;
ki svojom dobrotom, kud godi je hodil,
i svetim životom svim je bil drag i mil,
svu našu okruni stranu mnogom dikom,
i častju napuni, i hvalom velikom;
kim je urešen bil i jezik slovinski,
i kim se je dičil takoje latinski.
Ja mnim, ona dila, ka vidih od toga,
da ti nisu bila brez duha svetoga;
ki mu da nauk taj, i razum u nj stavi
da ga zna svaki kraj, da ga vas svit slavi.
Marko Marul oni, komu se svi čude,
koga glas svud zvoni i cvate od svude.
Znali su, njegova pisma ki su čtili,
razuma takova jesu l' gdi vidili.
O Splite čestiti, ku si sriću imil,
da s' vazda gnjizdo ti razumnim ljudem bil;
u tebi književnici mnozi se rodiše,
veli razumnici, koji slavni biše;
ljudi vridna broja, kojih glas mukal ni,
vazda družba tvoja bili su po sve dni;
ki kriposti biše svaki napunjeni,
kako sami htiše, i vele hvaljeni.
Li *Marul* nad svima, za reći rič pravu,
najveću čast ima i diku i slavu.
Zvizdami meu svimi kako sja danica,
tako t' meu mudrimi ime mu protica.

I. B.

Dobri Nauci

Splićanina Marka Marulića.

Ko brata ne ljubi, hodi u tamnosti,
božju milost gubi, ne ima svitlosti.

*

U nijedno vrime ne ufaj u dila
dokle nosiš brime umrloga tila.

*

Jazik je zlo udo, ako se ne skrati,
kaže srce ludo, zaman vrime trati.

*

Čovik svojevoljan, srdit ter svojeglav
vazda je nevoljan i reži kako lav.

*

Ne mraz' se s čovikom, ne mlati sve usti,
ne sici jazikom, svaka Bogu pusti.

*

Ko puno govori, ridko je prez laže,
ludo jazik mori, tašću pamet kaže.

*

Posluh je mati duhovne liposti,
po njem mož' imati ostale kriposti.

*

Smrti smo podložni u svakomu grihu,
i malo uzmožni dokle smo u kipu.

*

Kî blagu nastoje, puni su ćudi zle,
u brizi sve stoje, o dobru ne misle.

*

Milosrgje imaj vazda na uboga,
pomoć mu kû god daj, učin' cića Boga.

*

Ča ov' svit obeća, u tom ufanja ni;
pak je žalost veća kad stratiš zaman dni.
Koje vrime progje, već se ne povrati,
tim vičnji plač dogje, ki ga ludo strati.

*

Pri' sebe izpravi, a drugih ne muči,
paka na put pravi svakoga nauči.

*

Ko mal' grih ne kaje, ter ništar ne scini,
ni veli ne haje, kada ga učini.

*

Oholi išće kar, podložit se ne će;
ne scini nikoga, mni' da zna najveće,
Scini se još veći nere je uzmožno,
sve bi htil nadsesći, da mu je podložno.

Proti Igri

(riči glasovitih učenih ljudi).

„Ljuto zvire, koje žive u obilnosti i u bezposlici, to ti je igrač od zanata. — Čovik pametan ne zna, ili će više žaliti razsuće njegove snage, njegova vrimena i imetka, ili zaželiti da taki mrzki stvor što prije sa lica zemlje izčezne.

(*Akerman*),

„Hlepnja za igrom jest medju svim strastim najsebičnija, dušu i srce najviše ubije, osiromaši, i gospodarsko stanje najviše umete.

(*Brandes*).

Digitized by Google

Sriča, koja u igri podvostruči imetak jednoga čovika, ne može se prispodobiti s nesrićom, koja čini da sve izgubi što ima. U prvomu slučaju zadobije on obilnost, a u drugomu izgubi ono što mu je neizbiživo potribno za život. I onaj, koji ono što mu je potribito za živiti, stavlja na kocku za ono od čega ne potribuje, ako ništa, reći ću, da je na najludji posao zašao. — Igra je stupica, u kojoj se lovi po najviše mladež, i nepametni bogataši, koji forintačom počmu, a sa založenjem svojih imanja igru dovršu; dok stari i u igri izkušani igrači, koji svoje strasti krotiti znadu, pomno bdiju na plimu i osiku sriće, budala, koga su oni opliniti naumili, sa svakom dignutom *kartom* svoje njive kopniti vidi. U pamet daklen mladeži, čuvaj se igrača da se uzaludno nepokaješ". (*Kumberland*).

„Čovik, u komu se strast igre pojavi, s početka boji se igre, i samo malo od svoga slobodna vrimena igri dariva, ali na brzo prodje ga strah, zapusti on svoje dužnosti, oblini svoje posle, i zabaci zanat, koji je njemu i njegovoj obitelji hranu davao; on sad već neima druge zabave, druge misli, druge naslade, nego igru; on prodaje svoju baštinu, svoje kuće, i pokućstvo, i sve što ima, dok se napokon prosjakom ne učini, i bez zaštite, bez poštenja, bez dobra glasa, prid poštenim ljudima, ništa drugo nije, nego nesritna osoba i mrski izmet čovičanske naravi, koja se tako rekuć srami, da ga je dala na svit". (*Dusaulx*).

„Strašan li je pogled na društvo igrača! Jedni nemirni od lakomosti, drugi blidi kô krpa od nenavidosti. Mukli kano kamen; samo što šakam tuku i Boga psovkami žestoko vridjaju. Rek bi, da im je pamet pomućena, jedan na drugoga kao psi režu, nebi se htilo vele, da ljutina prikipi i za ono malo novaca jedan drugoga na grkljan uhvate". (*Genlis*).

„Nijedna strast ne može tako daleko zavesti mladost, ljude, i cile obitelji u bezkrajnu propast turiti, nijedna čovika u takovu prigodu griha i zloća navesti, kao nesritna lepnja za igrom. Ona poradja i goji svakolika podla čuvstva; lakomost, nenavidnost, mržnju, srdžbu, zlobnost, pritvaranje, himbenost, i pouzdanje u slipu sriću. Ona navodi na privaru, inat, ubojstvo, i bezufanje, i smakne zlatno vrime, da se više ne povrati." (*Knigge*).

„Medju mnogim zlim, koja prate igru, poglavita su ova: gubitak vrimena, gubitak dobroga imena, gubitak zdravlja, gubitak imanja, privara virovnika, i što je često poslidica toga gubitak istoga života. (*Ephr. M. Kuh.*)

Priobćio Pop **P. KAER**.

Majčina Zlatija.

Braćo moja, i družino draga,
Što sam, braćo, svita prohodio,
Divojaka dosta sam vidio,
Sve divojke dične i poštene,
Al ne vidih ja lipše divojke,
Niti lipše niti pristalije,
Sto ja vidih u Splitu bilomu,
Baš Zlatiju nigu materinu.
Nije Zlata roda vlastelskoga,
Već je dite varoša Veloga,
U Marjanu, gdi no stoji vila,
Lipa se je rodila Zlatija.
A kakva je, braćo i družino,
A kakva je varoška Zlatija,
A kakva je, jad je ne ubio,
U licu je bila i rumena,
Kosa joj je crnja od ugljena,
Podkosice krila lastavice,
Obrvice s mora pijavice,
Trepavice guste i povite,
Oči crne silno žeravite,
Pa kad pogled ona na te kriće,
Rekao bi posiplje te cviće,
Ili sviće mlado premaliće.
Usta su joj pàrom probivena,
A usnice kako no ružice,
Koje često na posmih se šire,
Pa iz ustâ bili zubi vire....
Vrat je u nje kano u labuda,
Na prsim joj stoje dva goluba,
Rekao bi, poletiće sada
Priko Splita bijeloga grada.
Kad govori, ka' da rosu truni,
Kad koraca, regbi biser baca,
Kad se šeće, životom uvija
Poput jele, kad ju vitar njiha
Zlata goji cviće svakojako,
Pa kada ga večerom zaliva,
Kano slavić uz cviće pripiva,
Vas se varoš od toga razliga
Slušati ju nemo'š od milinja.
Mnogi bećar na Zlatiju gleda
Ali ona varati se ne da,
Naprid ide ponosno i holo,
A bećarče ostaje zlovoljno —
A što bih vam, braćo i družino
A što bih vam dulje kazivao,
Već komu ću pismu pripivati?
Baš ću tebi Splite bili grade,
Koji gojiš dijevojke mlade,
U lipoti da im nema para
Do Cetine i ravnih Kotara.
Splite grade, labude na moru,
Ti si dragulj rodu hrvatskomu,
Splite grade, mali Carigrade,
Ko ne pozna tvoje vinograde,
I još one uravnane sade?
Splite grade, budućnosti grade,
Raširuj se i desno i livo,
Ti si bio Zvonimira silo,
Pa ćeš opet kano sunce sjati,
Hrvat na te ponosom gledati!
Splite grade, skupljaj dicu svoju
Svu pod krilo duhu hrvatskomu;
Ko ne vidi, nek oči otvori,
A ko vidi, neka naprid slidi....
Nek divojke vlastelinske ruke

Digitized by Google

Ostave se tugjinskog jezika,
Pa na šetnji, u kolu, na domu,
Nek svud sbore u jeziku svomu,
U jeziku milom hrvatskomu;
Nek podgoje rodoljubne sine,
Što je prva briga domovine!

Sklonio *Gj. Radunović.*

Na Čistu Sridu.

Jučer poklade, svit po gradu hoće da poludi. Momčadija poplavila dućane da kupi, što je od zabave. Mali Miho na gospodskom trgu opotio se kô u srid lita o Petrovudne. Skidaj *škatule*, odmotaji pašice, raztvaraj *kartune*, razteži narukvice, jok! hoće mi se tako, hoće mi se ovako; daj mi ovo, daj mi ono, pokaži mi to, učestalo vijeglavo momče, koje hoće, da mu se narukvice najbolje navuku, da mu obrazina najlipše pristaje, da mu šareno pokladno odilo najprikladnije odgovara. Miho izvadio drugih deset *škatula*, sve jedna veća od druge, otvara, privrće, pod oči primiče, na svitlost iznaša robu, kaže po duši i istini — kako trgovci znadu kazati — vridnost, cinu trgovine. Naš pokladni gizdelin našao što želio, blažen je. Kupuje se i plaća, ni po to, ni po ovo, već po što trgovac tog dana hoće: Jedan put na godinu kaurin poludi, kaže Marin iz prikrajka, koji očima ne vidi, a po pameti pribrojio bi Rošildovo blago, bez da bi mu pô groša kroz prste promaklo. Malo poniže drugi je dućan. Tu dolazi svit druge ruke; svit, koji puno o novcu govori, a malo ga ima, koji se lipo odiva i nosi, a slabo jide i pije, svit, koji voli u trgovca uzesti za pet fiorina na dug, nego na gotovo za jedan, svit kojemu je najveći dan u misecu *prvi*! Tu je brijač i trgovac. Valjan brijač, brije po svih sedam zakona: uz dlaku, niz dlaku, sa mlakom vodom, bez vode, kakova je komu koža — a ta kakav bi bio brico! Pa opet reći ću vam i ovu: poklade su! — Ovog trena izašao iz brijačnice mladi gospodin. Ubila ga samoća na selu, došao i on da luduje po gradu, a šta će: mladost, ludost. Zalizao se i zamazao po čelu, iza ušiju, kano miš kad no iz kamenice ulja izskoči. Sve na njemu piva i popiva od Muljačićevih postola, što mu ih je na škripavicu učinio do Ševeljevićeve *pomade*, kojom mu vranu kosu načičkao, a Šuićev kroj odila pristao mu uz tilo, kao da si ga kalupom prižeo. Susid trgovac, njegov prijatelj, čovik iz puka, gleda ga, smije se njemu, smije se svim tim ludorijam: Pasti Muhameda, za večeru kaštelanskih makaruna, sa *pašticatom* poljičke kobasice, litricu u Čerine, dobro ga zalit, eto ti mojih Poklada, ah profesore? Bradati gospodin profesur u širokom razmahanom klobuku potresa glavom i kaže: tako je! Ako nitko knjižara Morpurgova danas je u miru. Danas nikomu na pamet ne pada mudrost u knjigam kupovat. Svak biži od mudrosti, da padne u ludost. Poklade su!

* *
*

I po ulicam, trgovim, obali grada sve vrvi, luduje, mahnita. Učenici gone svoju, postolari, kočijaši, zidari svak na svoj način Krnji slavu daje. A zaviri pod mrak u gostione, kafane? Sve kô čaša. Iza velikih staklenih vrata sve glava do glave, pije se kafa, pini pivo, virgjinka se pali, nije to jednu oli dvi, već tko će više, na ponoća džepi valja da su sasvim prazni. Po mehanam toči se vino i salije kô u mišinu, piva se i kriči, — poklade su! I u Jurasa je na obali sve ka' na piru. Da je pedeset ruku, imale bi što radit. Navalilo svita na sva troja vrata, tko da sladkoga pojede, tko da se napije, a tko da zapali, a jedni će i jedno i drugo i treće, nije nego da se razčerekneš, izludiš od truda, posla. Iznemoreni gazda obliće, vrti se, lomi na sve kraje, da svitu doskoči. Ne hudi, veli sam u sebi, sutra je sveta korizma, počinut ćemo — a danas su: poklade!

* *
*

Po dvoranam, po društvim zavitlalo kolo nackolo, vilovito, plahovito, ne bi reka' na krilima se leti. Uhvatio i ja Jurku pod ruku, te hajd da se vrti i poskakiva. Stali na počinak. Prijan Gjorgje mrko me pogleda, zavidi rek bi mojoj srići. Čuj dušice, rekoh ja svojoj golubici, što će reći, da je pisnik večeras neveseo? Nevide mu oči što srce želi. Što? priupitah ja. „Njegovo se razbolilo drago" ona će ti meni popivajuć. Bolest od srca, jeli? „Bit će, to su njihovi posli". Opet glazba zasvira, noge se pomamiše, igra se kolo. Sve se sjaje sjajem, sve odjekiva veseljem. Momci svi kô pelivani. Mladi plemić utegao se, uozbiljio u svome plemićskom dostojanstvu, kako koraca rekao bi, tavan će se pod njim prolomiti. Kao za brodom priko mora ostaje pruga vode, tako za njim, kuda prodje miris pomasti. Uštapen je kô drven kolac, more bit sritan koga on pozdravi, komu se on nasmije. I divojke su, jad ih ne ubio, pomamne i nakitne, baš kô iz gore vile. Moja mala sva se prilije u blistavilu svionih odila i zlatnih nakita. Hvala ti, dušice, na svim tim uresima, najlipši je ures na tebi, što tvoja medena usta lipim mi hrvatskim jezikom progovaraju. Aferim ti, ozovnu se prijan Frano, koji sučuć brkove, naročito se po sobi šeće, da momke na red pozivlje, neka sa svojim drugam hrvatski govore. Još malo časa do ponoća. Opet glazba zasvira, kolo se pomamno zaigralo. Džaba ti momci, ali stara, posridna čeljad grabi se o divojke, te daj da se skače, da se šale zbivaju i glende izvadjaju, da se piva i popiva da se smije i podsmihava. Din... don... don, čuje se glas sa zvonika Svetoga Dujma. Ponoća su. Svršile poklade.....

* *
*

Nad onom uvijenom, upletenom, načičkanom i namazanom kosom, što no se sinoć do ponoća prilivala i kočila, jutros sveštenik spušta prstom pepel i progovara one strašne riči: *Spomeni se čovče, da si prah i da ćeš se u prah priobratiti!*

Ivo.

Digitized by Google

Sabor u Zadru.

Na 3 ovoga miseca otvorio se je pokrajinski sabor u Zadru. Na 10 sati jutrom svi zastupnici podjoše u crkvu Sv. Stošije na svetu misu, koju je nadbiskup Rajčević rekao. Na podne okupiše se u sabornicu, i tu ih pridsidnik sabora knez Juro Vojnović po običaju govorom pozdravi. Spomenu dolazak Kraljev lanjske godine u Split i Trogir, njegovo zadovoljstvo na veselju i slavju pučanstva; napomenu povodanj od 9 Otobra i štetu, što je osobito Bolu donio. Kaže zastupnicim, koji ih posao čeka i uzda se u njihovu radišnost i zauzetnost. Na kraju nezaboravlja ni dvojice zastupnika lanjske godine umrlih, a to Dr. Bajamonta i nadbiskupa Maupasa.

Zatim je Priuzvišeni Namistnik David takodjer pozdravio zastupnike i obećao im, da će im u svakom poslu na ruku biti. Prikaziva svoga zamienika za sidnice Alfonsa plemića Pavića.

Na prvoj sidnici na 7 tekućega, birali se tajnici, odbornici, štiju se molbenice za pripomoć i čine se upiti. — *Bulat* pita vladu, kada će urediti porezne knjige i uvesti za svakoga poreznika jednu knjižicu, kako se je to u sidnici od 29 listopada 1890 govorilo. — *Biankini* pita, hoće li vlada već urediti luku u Ninu i zapričiti da grozničave bolesti prije vrimena do groba vode ono pučanstvo. — *Vukotić* pita, jeli vlada spravna da doskoči potribam pučanstva Boke Kotorske u onim mistima, gdi je godina izdala, inčije svit će od glada umirati. — *Bjelanović* predlaže, neka se vlada pobrine te što prije dade posaditi kao razsadnik četiri vinograda amerikanskom lozom, a to u okružju Zadra, Splita, Dubrovnika i Kotora. — Vladin povirenik *Pavić* odgovara Vukotiću, da je baš danas stigao sa ministarstva iz Beča odpis, po kojemu se javlja, da je za potribnija mista Dalmacije odredjeno for. 100 hiljada pripomoći, a od toga for. 5 hiljada baš za obćinu Grbaljsku u Boki, a 95 hiljada za oštećene obćine na Braču i Hvaru. Drugim će odgovorit u dojdućoj sidnici.

Druga sidnica bila je u četvrtak na 10 tek. *Gojković* pita, jeli vlada izvidila, i osvidočila se o šteti, što su financijalni stražari nanili Gjoki Samardjiću iz Krivošija. — *Sarić* tuži se na kriomčarenje s našim vinom osobito na Rici i pozivlje vladu, neka to pripriči.

Biankini pita, hoće li financijalna uprava ustanoviti prodaju soli u Biogradu, a to na korist marve i ribarštine onog pučanstva. — *Bjelanović* se tuži na nezakonito postupanje vlasti kod obćinskih izbora u Kninu. — *Sarić* pita, što će reći da se kasni sa gradnjom nove crkve u Slivnu neretvanskom. — *Bulat* obzirom na trgovački ugovor s Italijom, od kojeg nam velika pogibelj priti, predlaže, da se naprišno odabere odbor od 7 lica, koji će vladi izkazati, kako da na našu obranu ustane.

Vladin povirenik *Pavić* odgovara na upite prošle sidnice. *Bulatu* veli, da se o knjižicam za porez već u Beču nastoji, a da će se po ovoj njegovoj želji opet priporučiti. *Biankinu* kaže, da će za odstranjenje boleštine u Ninu vlada nastojati, ali radnje luke poradi velikih troškova da se nemogu izvesti. *Vukotiću*, kako je u prošloj sidnici rekao, odgovara, da je za Kotor za ubožna mista odredjeno 5 tisuća forinta pripomoći.

DOSKOČICE.

Niki kralj, po imenu Federiko, izdade naredbu, da se fratri u njegovu kraljestvu izkorene. Do nikoliko vrimena, dodje kralj glavom sa svojim ministrom u niki manastir, u komu su bila sama dva starca redovnika, i upita ih kralj: što će reć, samo vi dva sama starca ovdi? *Gvardijan* odgovori: Vaše je Veličanstvo dalo zapovid, da se nitko više neima primati u naš red; mi slušajući vašu naredbu, evo smo se gotovo izkorenuli; starci pomrli, mladi se ne oblače, valja da nas je malo! Tada pita kralj: znadete li francuski? Oni odgovore: neznamo, Veličanstvo (a znali su). Tada kralj reče *Gvardijanu*: da se ne izkorenete, poslat ću vam dva mladića, pak ih obucite. Okrene se zatim svomu ministru, te će mu francuski: poslat ću im dva magarca, neka ih zafratre. Gvardijan ni pet ni šest, već kô iz rukava: Svitla Kruno! u znak naše zahvalnosti, jednomu ćemo dati vaše ime fra Federiko, a drugomu vašega ministra fra Ludoviko.

Pantelija.

* *
*

A nu čujte i ovu moju:

Jednom dodje lovac u grad, i donese na prodaju zeca. Namirivši se na jednu staru, poče š njom pogadjati zeca. Stara mu davaše 13 banica, a lovac pitaše petnest. Nemogav se pogoditi reče baka našemu lovcu: „Kad se nemožemo pogoditi za zeca, donesi ga u moju kuću, ter ja ću dati potribite stvari za spremit ga, pak sutra ćemo ga zajedno ručati". Hoću — odgovori lovac. — Dodjoše zajedno u njezin stan, baba uredi svaka i metne zeca na ognj, a kad bude gotov, stavi ga nek čeka nedilje, koja sutradan osviće. Kad hodoše spavati reče stara lovcu: čuj kume! kad se u jutru ustanemo, prvo neg ručamo, kazati će svaki svoj san, pak ćemo viditi komu se je lipše sanjalo noćas. Baba zaspa, a zaspa i lovac. Kad u nika doba lovac, obnoć ogladnio, digne se i izide svega zeca, pak opet leže. Dobro jutro kume, — reče stara u jutro lovcu — jes dobro, spavao? Jesam, odgovori lovac. Mili moj prijatelju, lipi li sam ti ja san noćas snila, a nu slušaj, kazat ću ti: da je došlo čudo angjela, pak da su me odnili u raj. — I meni se je to isto sanjalo, reče lovac, pak ja misleći, da se ti nećeš više povratiti, izio bogme svega zeca.

Mosorac.

Digitized by Google

Domaći razgovori.

III.

Luka, Marinko i Duje.

(Izlaze iz Crkve Pojšana)

Luka. Bože moj, lipo li je ovo misto!

Duje. Ja bi, ćale, vavik stâ ovde. — (Skačuć okolo *gustirne*) Marine! Da nan je na ovon *šaližu* vrtit *trotul*, ala ča bi ostâ zavrteć! Jô, ča mi je ža, da ga nisan donija!

Marinko. Pa bi to činija prid Gospon? Ne znaš da bi mogâ, Bože sačuvaj, ostat ti kâ *trotul*, pa bi se sve v rtija kâ i ludi Mate Joska po rivi brez *škurje*.

Duje. Jemaš pravo. Ma ja ne bi baš ovde prid crikvon, vengo tamo daje, samo san rekâ onako za *sulac*.

Marinko. Mudar li si! — Ča si nan, ćale, govorija, da ćeš nan još kazat?

Luka. Da boje razumite kakva je sramota prid sviton poreć se svoga jazika i naroda, kazaću van jednu priliku.

Ča bi mi rekli u Varošu, metnimo tako, kad bi se ja sramija od moga prezimena?

Duje i *Marinko* (gledaju oca i ne znadu odgovoriti).

Luka. Znate ča? Svak bi mislija ili da su mi stariji Bog jin dâ pokoj, bili ne pošteni, jerbo neću da nosin ime, ča su mi ga ostavili, ili da san ja ne pošten, pa neću da me poznajedu po tom imenu.

Marinko. Pa izbija, vaja da je tako, jerbo zašto bi se drugačije jema sramit od svoga imena?

Luka. Ma fala momen Bogu nije se još upantilo ni lupeža, nit ubojice od moga kolina, a tvrdo se ufan u Nj da i neće. Kad dakle nimau razloga da se sramin ni porad sebe, ni porad svoji starijov, pače da se š njiman dičin, to bi ja bija lud i sto puti lud, kad bi to učinija, jerbo bi se zamirija *danci* jednon čejadinu, pa bi me svak mrzija i *kontra* meni govorija: „Nu pogrde od čovika, ča se srami svoji pošteni stariji, rugo i gori od ruga! Vidi ti nakaze smrdeće, nije *njanci* dostojan da jin nosi ime!“

Marinko. Ala ča bi nam kuma Kate *botune* prišivala. Ko bi se spasija izprid njezinog jazika! Je jon dužji vengo tamo *djiga*!

Luka. Asti *sakretarja*! Rekâ je *barba* Frane, da bi jon se tija pun *trabakul* sapuna za polušijat ga, kako jon je *šporak*!

Luka. Pa da je Kate kuška lajavica jemala bi i pravo, jerbo to ne bi mogâ učinit, vengo samo oni, koj je izgubija straj božji i sram juski!

Marinko. Ili oni, koj je pamet izgubija.

Luka. Siguro, sinko. – Ma metnimo jopet, da bi ja jemâ razloga, da se sramin moga imena, porad nepoštenog dila moga, ili kojega od moji...

Marinko. Bože nas sačuvaj od tega, ćale!

Luka. Oteja si mi rič iz just, sinko, ma metnimo ovo samo za jednu priliku. — Pa ča bi se onda dogodilo? — Da mi svit ne bi za moj obraz prominija ime, vengo bi me vavik zvali mojin starin imenon. Dakle vidite, da tot ovako, tot onako, ja vavik sramotan, kad bi to učinija. Dobro se govori, da ko pjuje u *jarju*, na obraz mu pada.

Duje. Ma zašto nan to govoriš, a ćale?

Luka. Jerbo ča san van ja kazâ, da se dogaja jednoj *fameji* u mistu, to se dogaja cilon jednon puku u svitu. Ča je moja *fameja* u Varošu, to môš *kontat*, da je cili jedan puk u širokon svitu.

Marinko. Dakle ti *tendiš*, ćale, da kako jedno čejade u mistu, tako i jedan puk u svitu bija bi pogrdan, kad bi se sramova svoga imena. Je li?

Luka. Dakako, dite moje! Bîli je svit kâ i jedno misto, a puci u njemu ča su, *fameje* u mistu.

Duje, ne gledaj na *bandu*, vengo slušaj me dobro sad i nauči.

Svakomu puku na ovon svitu jazik i ime je ono, ča je svakomen čoviku brk i čelo. Ko mu suje jazik, pjuje mu u brk, ko mu suje ime, pjuje mu na čelo. Pa kako čovik koji nima obraza ni poštenja, nije od nikoga čašćen, tako ni puk, koji ne cini i ne drži svoj jazik i svoje ime, nije u svitu stiman, vengo je držan za divjega i ne poštenoga. koj se lako za pineze prodaje.

Marinko. To se zna, jerbo ko ne jubi svoju krv i svoje starije, ti je baš pravi divjak brez duše i srca, ča bi se svakomen prodâ za patakun.

Duje. Asti kokoš! Ča jema judi koji se prodavaju za pineze, kâ tuke na pazaru?

Luka. Bog je, sinko dopustija da bude svakoga zla na svitu, pa jema i tega. Ma je taki čovik smeće jusko i gori od najgore *beštie*. To je pravi Juda, koji prodaje za novce svoj puk, kâ oni ča je prodâ Isukrsta. Vidite li, dico moja, u koje se zlo i sramotu upada, kad se tujimo od svoji, zato poštujte svaćigovo, ma držte se tvrdo svojega. *Sramovat se svoga imena isto je, kâ i zanikat svoju krv, kâ bacit pod noge svoj obraz, kâ privrnut viron. To je, kako ste vidili, ne samo veliki grij prid Bogom, vengo i najveće izdajstvo prid svojin pukon, a privelika sramota prid tujin sviton.*

Arvaski jazik to nan je brk; arvasko ime to nan je čelo. Bog nas je tako prozvâ, a vas svit zove nas Arvati, ča i jesmo, nemojmo se ni stidit prid nikin tega imena, jerbo i niko nas neće drugačije prozvat.

Marinko. Ćale moj, da ti pravo kažen, ja se puno čudin zašto nan ti tôko *batiš*, da se nimamo sramovat ča smo Arvati, kâ da bi se jemali sramit da smo. Kaživa nan je i učitej, kako je arvasko ime slavno i dično i kako naši pradidi nisu ščedili ni pî, ni posli svoju krv za svetu viru, za svoju slobodu i za Kraja. Ča su je samo prolili u bojima s Turciman. Eto ovde, u samon Splitu, kaživa nan je, da je Turčin bija osvojia i za dugo da je drža Klis, pa još bližje da je bija doprâ do Glavičine i u onoj kulini da je tišćâ svoje straže i u Sutrojican, pa da su ga naši pradidi junački potirali.

Duje. Pa ča je Turčin bija u Glavičine, gdi je oni naš sâd, je li Marine?

Marinko. Je. —

Duje. Ala da bi sad jopet došâ. Bilo bi mu trke, ja mu kažen!

Luka. To je sve istina, ča si Marine rekâ, ali jema kod nas judi, kî će ti i svitlost sunca zanikat, pa će ti reć da nisi Arvat, pače *Krovat*, tako oni *užaju* zvat Arvate za mržnju, vengo Dalmatinac, jerbo si se rodija u Dalmaciji, a da su *Krovati* tamo u *Krovaciji*. Ma to ću van drugi put iztumačit. Kad smo ovde (na mostu su kod sv. Petra) ajte u tete Mare, a ja ću poć vidit, je li čagod ribe. Nemojte okasnit doć doma i neintrigajite se puten u nikoga. S bogon!

Duje i *Marinko.* S bogon ćale! (Dok otac za njima gleda, ufatiše se pod ruku i zapivaše):

„Mi smo, braćo, arvaskog
Sinci plemena,
Ne ćemo se daklen tog
Stidit imena! i t. d.

Luka. Bog vas blagoslovija, dico moja!

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Sastao se je odbor za uredjenje novca (valute). Bit će novac od forinta, od pô forinta, desetica (banica) novac od 10 novčića, te petica od 5 nov. a novca od 4 novčića (patakuna) neće biti. — Sazvani su svi pokrajinski sabori. U Bukovini nastala nesloga izmedju plemstva i zemaljskog pridsidnika Pacea, te sabor bi odmah raspušten.

U Americi. — U gradu Čikagu spravlja se velika izložba, da se proslavi odkriće Amerike, koje se dogodilo god. 1492, te ovih dana ističe 400 godina. — U istom gradu na čast slavnog našeg hrvatskog biskupa Strossmajera, ustanovilo se je društvo, koje njegovo ime nosi „Društvo Strossmajer“. U gradu i okolici bit će do 2000 naših ljudi.

Digitized by Google

U Italiji. — Novine talijanske javljaju, da vlada nastoji prihvatiti nesritni po nas ugovor sa Auštrijom. Još se doznaje, da su niki trgovci s naših strana već i dogovorili se za nabavu vina talijanskog. Mi smo se uvik toga bojali i danas se strašimo.

U Bugarskoj. — Ubili su u Carigradu poslanika Vulkoviča. Turska vlada obećala je hiljadu libara nagrade, tko ubojicu nadje.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — U Kotoru na 7, 9 i 10 bili su občinski izbori. Pridobila je narodna hrvatska stranka napram srpsko-hrišćanskoj.

U Banovini. — Ovih je dana u Zagrebu izbor za gradske vićnike. — U Streljani otvorena je gradska čitaonica. U tom istom društvu svečano proslaviti će se imendan biskupa Strosmajera, koji sutra pada. Velikom dobrotvoru hrvatskoga naroda i mi svako dobro od Boga želimo.

U Istriji i primorju. — Dok toliko naših brodova čeka da proda vino, talijanski brodovi potajno na Riku voze vino te pod našim imenom šalju u Francusku. Što nije naša vlada učinila, je francuska. Niki trgovac s Rike poslao 26 vagona talijanskog vina sa svidočbom austrijskom. Dositili se u Francuskoj, zaustavili vino i tomu varalici trgovcu odredili 65 hiljada franaka globe (multe), što iznaša 33 hiljade naših forinta. — Poginuo je na dvoboju sin kršnog rodoljuba D.ra Barčića. Vas ga narod žali.

U Splitu.

Nova Crkva. — Potaklo se je pitanje o gradji nove velike crkve za grad. Okolo sadašnje crkve Sv. Duje porušile bi se sve kuće, nova bi se crkva nadovezala sadašnjoj i protegla prama iztoku sve do gradskog bedema. Občina će dati 30 hiljada for — U dobri čas!

† *Umrao.* — Ivan Mikačić, pošten i radišan trgovac, občinski prisidnik, priminu ovih dana u dobi od 30 godina. Pokoj mu vični dobroj duši!

Poruke i Odgovori.

B. U. — Imotski. — Već smo prije bili čuli, da ste vi višti sklanjati pučke pisme, pa smo se o tom prilično i uvirili, kad smo proštili „Kristića Zlaticu". Početak pisme svigja nam se, premda nam nike prispodobe nisu počudne. Vi velite na primir, da su u Zlate zubi *pirničevo zrnje*, usnice *dvi pijavice*, a čelo joj *jaje golubice*. Kad bi zubi bili kao pirnič, izgledali bi ritki i štrljasti, a takovi, bora mi, nisu lipi zubi. U narodnim se pismama čita: *sitni zubi kutija bisera*. Nije li to dalcko lipše? Obrvama se kaže, da su kao pijavice, a usnicama nikada; takogjer prispodoba jaja za čelo nije nipošto slikovita. Nu, sve ovo lako bi se dalo ispraviti, da budete zgodnije raspleli dogogjaj. Vaša Zlatica uz tambure sama nabraja svoje gjuveglije, a na poslitku oduzimljete joj vi rič i dosta prozaično prikazujete njezinu smrt i dragoga joj Nika Bosančića. Bolje bi puno bilo, da bude pisnik od početka do kraja sve sam pripovidao prosto, naravito i slikovito. Odgovaramo vam na dulje, jer cinimo vašu vilu, te se nadamo, da ćemo vam drugom zgodom moći ispuniti želju.

Majstor.

P. A. — Brač. — Onakove šurke babe Jurke nisu za naš list. Bacili smo u koš.

G. B. — Krajina. — I vašu smo „pripovidku" bacili u koš. Slaba je.

Hrvatović. — Pod Mosor. — Vas pisme ne vesele, a 99 na 100 naših štioca, netom prime list, gledaju, koja je pisma. Što ćete? Još se nije rodio, tko bi svakomu ugodio. Štijte što je za vas, a neka pisme!

J. Š. — Dolac — Putopis Čotićev nje loš, tiskat ćemo ga. Hvala!

Vojvodi Drašku. — Primorje. — Moreš slobodno pisati o spartanskom junaku Leonidi, puku neće bit mrsko; ali drž se naših, bit će mu draže. Sastavi i pošalji za br. 24, dojdući je zapačan. Sve na pučku, znaš!

Urednik.

Povireniku. — Zaostrog. — Poslasmo, kako pisaste. Nije do opremača, već do blažene pošte, kojoj nikad na kraj.

M. L. — Župa. — Opremismo S. E. sve brojeve od 1/1 t. g.

O. A. S. — Nin. — Takodjer V. M. upisasmo od 1/1.

F. A. — Milna. — Upisani od 1/2. Poslasmo br. 20,21.

B. R. — Katuni. — Prividite na pošti i javite.

E. Michelin. — Tisno. — U knjizi vas ne nahodimo, molimo, javite, gdi ste se dosad nahodili.

Povireniku — Milna — Za 2 nova br. 20, 21 poslali.

Povireniku. — Makarska. — Primili pismo, dobro. Čekamo imenik, da tiskamo.

I. K. — Katuni. — Vi ste platili za dvi godine.

J. F. — Zadar. — H. L. primao list kao povirenik. Plaćeno je. Glede N. V. i I. I. da su platili, javit ćemo. Onaj treći upisan i prima list.

Povireniku. — Trpanj. — U kolovozu uplatili ste for. 33:06 nov. računajući razprodane brojeve.

Od srca pozdrav! *Opremač.*

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Šućurac: J. Škrivanić, M. pop Bratinčević, P. Antunović, M. Kovač, T. Pavelin, S. Pavelin pok Joze, I. Siškov, S. Pavelin I. Alfirević A. Luketin L. Aljinović, N. Jerkun.ca, M. Bakotin, M. Plepel Matin, A. Alfirević, B. Alfirević, M. Beran, I. Banić, Š. Stipulin, J. Bratinčević, M. Pavelin, A. Batina (Bumlov), M. Kovač, Šimunov, J. Madir, T. Antunović, Š. Mariuov.ć, A. Luketin Minde, M. Jerčić, P. Sokol, St. Caktaš; (za pô godine), F. Šiškov i A. Mijolin. — **Benkovac**: Novakovi P., Baranović D., Petrić F., Tonković I., Meštrović I. — **Silba**: Nakić A., Društ. Bog i Otačbina, Valentić kan. I, Silvestrić pop P., Matulina P. uč. — **Komiža**: Novak A. uč. (za 9.) — **Hvar**: Novak M. uč., Hvarski Napredak, Avelini I, Grgić A., Martić A., Bošnjak M., Gutt Luc., Novak A., Maričić P. — **Novigrad**: Oštrić pop I., Radošević V. p. J., Vlatković I. p. Š., Ostrić J. p. M., Radošević I. p. I., Narondjić Š. p. A., Bažadarić M. p. M., Anzulović I. p. J., Oštric J. p. Š., Buterin I. p. P., Maroja G., **Grablje** (na Hvaru): Petrić pop Gjuro, Petrić J. A., Budrović L. D., Jurić P. M., Juric M. p. D., Seperica I. J.. Seperica J. p. N., Tomičić J., Zanić I. p. A., Budrović J., Seperica I. p. D., Tudor D. I., Tudor J. I., Tudor J. D., Tudor K. L., Tudor K. A., Tudor J. N., Tudor Duj. I., Tudor J. J., Tudor D. N., Tudor M. p. I., Seperica N. J., Zaninović M. p. J., Bošković A, Petrić M. I. - **Gdinj** (na Hvaru): Perić pop A., Bonković M., Bonković I, Viskovic C., Ćurin N., Curin P., Ćurin L., Ćurin V., Visković P., Hajduk A.. Milevcić I., Popović S., Srzentić P. — **Bogomolje** (na Hvaru): Pavičić pop I., Jerković P., Rudan N., Jelušić J., Ivankovic J., Radovančić P., Barbarić T., Ivankovic I., Radovančić I. p. I., Rudan A. p. S., Rudan S., Barbarić M., Kuljić M., Kuljić P., Kuljić V. — **Klis**: Pletikosić M., Gojsalić pop J., Matić J. G., Petak M. — **Stankovci** (kod Benkovca): Roca.. uč., Samac Ot. J., Miletić M., Pešut P., Perica P., Marić S., Deur A., Orlović S. **Potomlje** (na Pelješcu): Stuk. V. uč. (za 8 prédbrojnika. — **Jelsa**: Stambuk Dr. I., N. A. Dubokovi ć braća (za 2), Antonello D., Selam J, Mileta I., Barbić F., Dujić M., Skrivaneli P., Gamulin kap. K. p. N., Gamulin K. p. B., Drinković N, Peronja J., Jadrija M., Dobrović braća L., Narod. Čit., Makjedo K. (z. 3), Dubković I. p. M., Gamilin K. B., Dančević L., Milevčić V., Društ. Zora, Stanoevic B, Koludrovic T., Gamulin A., Palavršić V., Šantić T., Serjanović A.

(Ostale u drugom broju).

Pri koncu smo naše godine, a mnogo i mnogo naših pridbrojnika o podmirenju lista ni mukaet! Mi ih najozbiljnije molimo i opominjemo, da najdalje do konca ovoga miseca svoju dužnost izvrše, inčije ćemo u druge gusle!

Čist račun, duga ljubav!

UPRAVA.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 1 Travnja 1892 Br. 23.

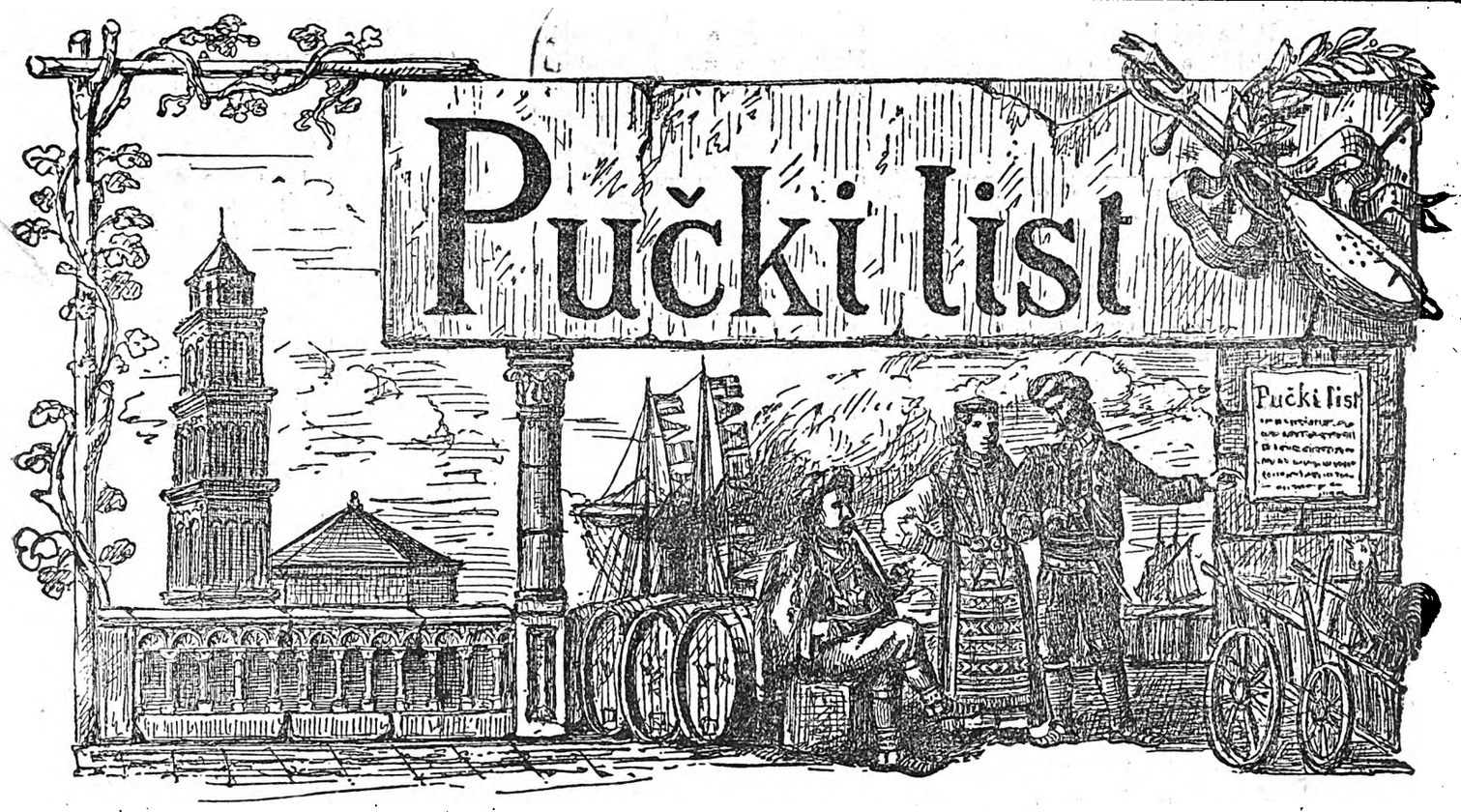

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

GRUJICA HAJDUK.

Ognjem gori Anina planina,
Ognjem gori, da bi izgorila,
Iz nje biži Grujica hajduče,
Sa prilipom ljubom Angjelijom
I Stipanom pomalanim sinom.
Kad je Grujo srid gorice doša',
On je svojoj ljubi govorio:
Tebi bora, virna ljubo moja,
Bi l' se junak u te pouzdao
Zaspat malo u gori zelenoj?
Kada ga je ljuba razumila,
Svojemu je Gruji govorila:
A moj Grujo, draga dušo moja,
Moreš u me kolik i sam u se!
A kad ju je junak razumio,
Bacio se na travu zelenu,
Na travicu pod jelu zelenu.
A kad ga je sanak pridobio,
Vezala mu ruke naopako
I bijele noge pod kolina,
Vadila mu moći sa perčina,
I zlamenje sa bilih ramena,
Bez čeg' Grujo vojevat nemože.
Pak se penje na visoke dube,
I dozivlje Turke janjičare:
Vami bora, Turci braćo moja,
Lipa sam vam lova ulovila,
Lipog lova Grujicu mojega!
Kada su je Turci razumili,
Onda su joj tiho besidili:
Hajd' odtole ženska strašivice,
Ne bi Gruja vile uhvatile,
Kamo l' jedna ženska strašivica!
Kada ih je mlada razumila,
Opet im je tiho besidila:
Da vam bora, Turci braćo moja,
Lipa sam vam lova ulovila,
Lipog lova Grujicu hajduka.
Kada su je Turci razumili,
Opet su joj tiho besidili:
Hajd' odtole, ženska strašivice,
Ne bi Gruja vile uhvatile,
Kamo l' jedna ženska strašivica!
Kada ih je mlada razumila,
Treći put je njima besidila:
Bora vama, Turci braćo moja,
Lipa sam vam lova ulovila,
Lipog lova Grujicu mojega;
Ako li mi virovat ne ćete,
Evo vama moći sa perčina,
I zlamenje sa bilih ramena,
Bez čeg' Grujo vojevat ne može!
Kada su ju Turci razumili,
Brzo jesu k njojzi doletili,
Na Gruja su ruke uložili.
Kada su ga Turci uhvatili,
Vezali ga konjim za repove,
Š njim razbiju drvlje i kamenje.
Kad su došli malo ponaprida,
Al' je Stipe babi govorio:
Tebi bora, moj mili babajko,
Malen sam ti ne mogu ti hodit,
Ostaću ti u gori zelenoj,
Izišće me orli i gavrani,
Kamo l' tebi pomoć u nevolji!
A kad ga je babo razumio,
Al' je sinu Stipi govorio:
Oj Stipane, drago dite moje,
Pogj' se igraj oko majke tvoje,
Da bi ti se smilovala majka,
Da bi tebe na konja prijala!
Ide dite svojoj miloj majci,

Digitized by Google

Paka joj je malen govorio:
Tebi bora, mila moja majko,
Malen sam ti nemogu ti hodit,
Ostaću ti u gori zelenoj,
Izišće me vuci i gavrani.
Onda mu je majka govorila:
Hajd' odtole, kurvino kolino,
Od zla roda nek' nije poroda,
Od zla otca nisu dobra dica!
A kad ju je Stipe razumio,
On se vraća starom babi svomu,
Pa kazuje starom babi svomu,
Što je njemu majka besidila:
Tebi bora, moj mili babajko,
Ovako mi govorila majka:
Hajd' odtole, kurvino kolino
Od zla roda nek' nije poroda,
Od zla otca nisu dobra dica!
Kada ga je otac razumio,
On je sinu Stipi besidio:
Oj Stipane, drago dite moje,
Ti se skači na kamen studeni,
Pa zajaši babi na ramena,
Nosiće te tvoj mili babajko!
Mali Stipe otca poslušao,
On zajaše njemu na ramena,
A otac ga rukom prihvatio,
Da se nebi malen omaknuo
Od brzine vilovitih konja.
Kad su došli u kulu bijelu,
Nude Turci vinom i rakijom.
Misle Turci, da ga Grujo pije,
A Grujo ga niz nidarca lije.
Pa je Gruji Bog i srića dala,
Opili se Turci janjičari,
Pa zaspali kakono zaklani,
Samo nije ljuba Angjelija.
Kad to vidi Grujica junače,
Tiho Stipi sinu govorio:
Oj Stipane, drago dite moje
Pogj' se igraj oko majke tvoje,
Pa joj vadi bile podojnice,
Da bi ti ju sanak pridobio,
Nebil' joj se ćorde dokopao,
Da bi babi ruke oprostio.
Malen Stipe od pet godin' dana,
On posluša roditelja svoga,
Paka grede k svojoj miloj majci,
On je milo grli i celiva,
I vadi joj bile podojnice,
S kojim ga je majka zadojila,
Celije ju štogod više može,
Dokle ju je sanak pridobio.
Kad je Stipe vidio da spava,
Britke joj se ćorde dokopao,
Paka ide k svomu roditelju.
Kada ga je babo ugledao,
Svom je sinu Stipi govorio:
Oj Stipane, drago dite moje!
Sad oprosti bile ruke moje!
Kad to začu Stipe dite mlado,
Stade rizat debele konope,
Da oprosti svome babi ruke.
Kako mu je rizao konope,
Malo ga je dite porizalo,
Oca mu je krvca polivala,
Malašno se dite pripanulo.
Al govori Grujica junače:
Riži, sinko i kosti i meso!
Kada mu je ruke oprostio,
Sam je Grujo noge odrišio,
Pa uzimlje od bedrice ćordu,
Paka kleca na gola kolina,
Zahvaljuje Bogu velikomu
I Stipanu sinu jedinomu.
Pa je Grujo ćordi besidio:
Tvrdo gvožgje, britka ćordo moja,
Evo ima tri godine dana,
Da te nisam junak osvitlao,
Ni rumene krvce napojio,
Al pomoću Boga velikoga
I Stipana sina jedinoga,
Danas ću te ćordo osvitlati
I rumene krvce napojiti!
Pa pomoću Boga velikoga
I Stipana sina jedinoga,
Siče Turke na obedvi ruke,
Isikalı pedeset i devet,
Sami mu je jedan ubignuo,
Ali mu je Grujo govorio:
Stan' ne biži neznana delijo,
Da si lani junak pobignuo
Danas bi te Grujo dostignuo!
Pa se maši male džeparice,
U zlo ga je misto udario,
U zlo misto u čelo junaško,
Gdi no ga je celivala majka.
Kada vidi ljuba Grujičina,
Što učini Grujo od Turaka,
Biži jadna gorom bez obzira,
Biži bigom kroz goru zelenu.
Ali joj je Grujo govorio:
Stan' ne biži, virna ljubo moja,
Da si lani mlada pobignula,
Danas bi te Grujo dostignuo.
A kad ju je junak dostignuo,
On je hvata za bijelu ruku,
Pa je vodi u kulu bijelu,
Po kuli je blago pokupio,
Pa je bile kule popalio,
Pak uzimlje do tri dobra konja,
Sebi vilu, a ljubi sokola,
A Stipanu malena vrančića,
Paka grede dvoru bijelomu.
Kad su došli na pogled od dvora,
Tot' je Grujo ljubi govorio:
Tebi bora, virna ljubo moja,
Ili voliš, da te konji taru?
Ili voliš, da te mlini melju?
Ili voliš, da te voda nosi?
Ili voliš, da te ćorda siče?
Ili voliš, da te oganj gori?
Ili voliš, za večerom svitit?
Ali mu je Angje besidila:
Nisam trava, da me konji taru,
Nisam žito, da me mlini melju,
Nisam plivo, da me voda nosi,
Nisam junak, da me ćorda siče,
Ni sam drvo, da me oganj gori,
Nego ću ti za večerom svitit!
Kad su došli dvoru bijelome,
On pripravlja gospodske večere,
Svu gospodu na večeru zove,
Svu gospodu i gospodske sine.
A kada je za večerom bilo,
Svuče Angju do košulje tanke,
Obuče joj paklenu košulju,
Pa je onda s nogû nažegao.
Kada joj je nogam dogorilo,
Tad dozivlje sina malenoga:
Oj Stipane, drago dite moje,
Oslobodi bile noge moje,
Koje su te nosile u majke!
A kada je Stipe razumio,
Ovako je majci govorio:
Kad smo, majko, u gorici bili,
Ti si meni govorila, majko:
Hajd' odtole kurvino kolino,
Od zla roda nek nije poroda,
Od zla otca nisu dobra dica,
Gori majko ognjem izgorila!
Kad je vatra do trbuha došla,
Opet majka sina dozivala;
Oj Stipane, drago dite moje,
Oslobodi ti utrobu majke,
Koja te je nosila u majke!
A kad ju je Stipe razumio,
Opet joj je malen govorio:
Spominješ se, draga majko moja,
Kad smo bili u gori zelenoj,
Kad sam bio trudan i umoran,
Kad sam tebi ja malen plakao;
Malen sam ti nemogu ti hodit,
Ostaću ti u gori zelenoj,
Izišće me vuci i gavrani,
Primi mene na konja tvojega,
Ti si meni majko govorila:
Hajd' odtole kurvino kolino,
Od zla roda nek' nije poroda,
Od zla otca nisu dobra dica,
Gori, majko, ognjem izgorila!
A kada joj k sisam dogorilo,
Opet majka sina dozivala:
Oj Stipane, drago dite moje,
Oslobodi bile dojke moje,
Kojim sam te odgojila majka!
Opet joj je Stipe govorio:
Spominješ se, draga majko moja,
Kad smo bili u gori zelenoj,
Kad si meni, majko, besidila:
Hajd' odtole, kurvino kolino,
Od zla roda nek nije poroda,
Od zla otca nisu dobra dica!
U to majka sva se zaplanula,
Pa, kad vidi da dušu ispusti,
Malen Stipe u srcu se smuti,
Tužno dite na majku se baci,
Al ga diže Grujica hajduče,
Da mu sinak ne bi izgorio
Pored majkom zmijom šarovitom!
Ovako se, moja braćo draga,
Ovako se svakoj dogodilo,
Koja drži viru za neviru,
Koja izda svoga gospodara!

Priopćio V. RADICA.

Digitized by Google

Spartanski junak Leonida.

U broju 10.om i 14.om ovoga lista kazao sam ti, puče, život i junaštvo našega hrvatskog junaka Nikole Šubića Zrinskoga, a sada ću ti kazivati o junaštvu drugog delije Spartanca Leonide.

U staroj Grčkoj dva grada, Atena i Sparta, bijahu na glasu poradi znanja i junaštva. Do toga glasa uzdigli su ih dva slavna čovika, koji se zvahu Solun i Likurg. Solun je dao Ateni zakone i učinio, da ljudi postanu pametni i pošteni gradjani, uzgojio dakle srce i pamet. Likurg je u Sparti više gledao na jakost tila. Po njegovu zakonu svaki dičak muškarac, rodjen u Sparti, do sedme godine stao bi u kući svojih roditelja, a netom bi sedmu navršio, uzeli bi ga u vojničku školu. Tu bosonog i gologlav morao bi hoditi po ledu, po kiši i vitru kao što i po litnjem suncu, vrućini. Više puta na godinu bili bi dičaci šibam šibani, da im koža otvrdne. Sva im hrana bijaše zelje, crni kruh i crna juha od krvi. Velika im zapovid bijaše starce slušati i štovati. Kada bi starac prolazio morali su svi na noge ustati, a kada bi govorio, oni su morali mučati. Sve do 20.e godine tako bi se učili, a kašnje u rat.

Veliki dušmanin Sparte i Atene bijaše Darij, silni kralj Persije. Pošto poto on bijaše zamislio, da satre te dvi male ali jake državice. Da tu svoju misao na svaki način u dilo stavi, jedan momak, njegov rob, morao mu je svaki dan to za obidom napomenuti ovim ričima „Gospodaru, ne zaboravi Atenjana!“ Diže Darij silnu vojsku, 100 hiljada pišaka a 10 hiljada konjanika, da Grčku osvoji. Prije nego se s vojskom uputi pošalje glasnike, poklisare jedne u Atenu, a druge u Spartu, neka kažu, kolika se vojska sprema, te hoće li da se pokore, a u znak pokornosti, da im dadu zemlje i vode, što će reći, da im pridadu kopno i more. Grci o pridaji neće da znadu, te jedne glasnike baciše u jarugu a druge u bunar, te im porugljivo rekoše: eto vam zemlje, eto vode! Kada doču za to Darij, planu kô ris ljuti, te makne vojsku. Loša mu srića bijaše. Atenjani su samih 10 hiljada momaka dočekaše ih na maratonskoj ravnici i hametom ih potukoše. Povrati se Darij potučen u Persiju i stade misliti o osveti. Punih 5 godina spremaše se na drugi veliki boj proti Grcima, ali ga u to smrt zateče. Naslidi ga sin Kserse, koji priuze dilo očevo i sakupi ogromnu vojsku. Da prolazak bude lakši do u Grčku naredi, neka se sagradi most priko morskog tisnaca Helesponta. Most bi sagradjen, ali podignu se velika bura, oluja, te ga sruši. Kada dodje tu Kserse s vojskom i vidi most porušen, razljuti se, te u svoj nerazboritosti i ludilu misleći, da su zli duhovi u moru, naredi, da se svi graditelji toga mosta utope, da se istom moru tristotine batina dade i teški šindžiri, okovi nanj bace. Bijahu zatim druga dva mosta za prolazak vojske sagradjena. Vojska bijaše golema, da joj se broja nije znalo. Za sedam dana i sedam noći vojska je prolazila, a Kserse stajao na jednoj glavici i brojio vojsku. Nabrojilo se 1 milijun i 700 hiljada vojnika, a do 4 hiljade ratnih brodova. Vojska se primicala Grčkoj, glas se već raznio, pogibelj je bližu. Tešalija, prva zemlja Grčke, pripala se, posla odmah Ksersu zemlje i vode u znak pokornosti. Pripali se u Ateni, pripali u Sparti, a kada se je za ogromni broj vojske saznalo, sve protrnulo od straha. Jedno srce junačko ne pripada se, Leonida kralj spartanski ne drće, već kupi vojsku, da domovinu svoju obrani. Jedva okupio 7 hiljada momaka, izmedju kojih samo 300 Spartanaca. Nije bila nego jedna kap napram potoku velike vojske persijanske, koji je hotio grčke zemlje podušiti. Ali znao je Leonida gdi će svoju vojsku postaviti. Pusti neprijatelja da osvaja i harači gornju Grčku, namisti se na jednom klancu kod Thermopila, kuda je bio prolazak za sridnju Grčku i tu glavu s ramena, a nepustiti, da neprijatelj stope naprid makne, jer tad sva je Grčka pašaluk persijski. Eto Ksersa, eto silne vojske. Šaka Spartanaca, što ćeš da mi se opre? mišljaše u sebi Kserse, te posla glasnike Leonidi, i poruči mu, da položi i pridade oružje. Junak Leonida junački im odgovori: „Neka dodje Kserse, i ako je junak, neka nam ga sam odnese“. Na to će jedan od persijanskih poslanika: „Ne varaj se, spartanski vojvoda; imade u nas Persijanaca toliko vojske, da kada bi svi ujedno naše strile odapeli, svitlost bi sakrili, sunce bi potamnilo“. Ej dobro, odvrati jedan Spartanac, kušajte, nami bolje, borit ćemo se barem u hladu. Za četiri dana Kserse čekao, da se Leonida prida, ali junak spartanski o tomu ni za reć. Bolje slavno poginuti, nego sramotno pridati se! Peti dan sa svim četam navali Kserse, cineći, da je od prvog maha pobida gotova, ali Grci stoje kao tvrdi zid. Ta krvava borba za dva dana nepristance trajala. Grci neuzmiču, a što im pod ruke dodje ruše, obaraju. Kserse popeo se na brižuljak, gleda kako mu ponajbolji junaci padaju i žalosti se. Ne more snagom, hoće varkom. Našao se kod istih Spartanaca niki izdajica, po imenu Efialte, pokaza put Persijancima sa ledja, kuda pridjoše planinu, obkoliše sa svih strana Leonidu. Uzanj samo 300 Spartanaca i 700 Tespijaca, jedna sama hiljada napram milijunu persijanske vojske. Baš kako naš Nikola Zrinjski pod Sigetom, tako i spartanac Leonida na termopilskom klancu su malo desnica a sa velikom srčanošću, ustrajnošću boraše se, dok svladan od velike navale neprijateljske ne pade na zemlju, i sa svom družinom ne poginu. Oslabljena vojska krene tada prama Ateni, ali u gradu nikoga ne nadje, starci, dica, žene sve bijaše na brodove ukrcano. Kod otoka Salamine morovodja Temistokle potuče persijansko brodovlje, na kojemu je sva vojska bila. Silni Kserse poražen vrati se natrag. I na povratku ga zla srića pratila, veći dio momčadi pogibe mu od glada žedje i studeni. U morskoj bitci kod Salamine izgubi 200 brodova, a na termopilskom klancu 20 hiljada Persijanaca izgubi glavu. Neprija-

Digitized by Google

telj bi odbiven, domovina Grcima spasena. To se je dogodilo 500 godina prije porodjenja Isusova, a još i dandanas slavi se uspomena junaka Leonide. Na istom mistu, termopilskom klancu, gdi su junaci za domovinu pali, i gdi su im zajedno kosti pokopane, na čast im i slavu harna domovina postavi spomenik, i na njemu upisa ove riči: „Inostranče, putniče, kaži Spartancima, da smo mi ovdi pali, jer smo domovinu ljubili i njezinim se zapovidim podlagali".

Vojvoda Draško.

O filošeri ili lozovoj uši.

III.

Po onomu, što ste iz prošlih brojeva „P. L." o filošeri doznali, poznato vam je, da ona živi na žilama, da ih bode i iz njih sisa sokove i time ubija lozu. Danas, da dovršimo govor o njezinu životu i razvijanju, napomenuti ću vam još i to, da sve filošere ne žive na žilama loze, nego nike od njih, kad se s proljeća iz zimskoga jajeta izlegu, misto da se zavuku pod zemlju i nastanu na žile, ostanu gori na lozi, pa svojim rilom bodu lišće. Od ovoga uboda napnu se na gornjoj strani lista čvorčići, koji su iznutra šupljи, a otvor jim je na donjoj strani lista. U ovoj se čvorčići filošere nastanu, pa tu žive i dalje se umnažaju. Šteta na ovaj način prouzrokovana nije za lozu nimalo pogibeljna, a osim toga filošere to činu, samo na amerikanskim lozam, na našim samo onda, ako su na amerikanske posadjene. Ovime bi dakle bilo svršeno sve što se o filošerinu životu i razvijanju dosada znade.

Mnogo potribitije je da doznate, kako se filošera u vinogradu od loze do loze razprostire i kako u dalja, još neokužena mista prilazi, da se budete znali čuvati, te ju s neopreznosti i u svoju kuću ne uvedete. Od loze do loze prilazi filošera izpod zemlje, pa sasvim tim što su u vinogradu žile jedne i druge loze poput mriže izpripletene, to se ona ipak na ovaj način posve sporo širi. Filošera prilazeć izpod zemlje na žile jedne i druge loze, imade svoj osobiti način da se uvik u okrug širi t. j. kad je okužila jednu lozu, neidje onda ona samo na one, koje u istom redu stoje, nego se hvata svih onih, koje joj u okrug stoje. Kad se dakle vidi da u vinogradu nikoliko loza u okrugu počima propadati, valja odmah da posumnjamo na filošeru. Na veće dalečine seli se filošera pomoću krilatih ušiju (filošera) koje, ako vitar u letanju zahvati, može ih posve daleko baciti, pa ako ih slučajno baci u kakav vinograd, okuže ga odmah.

Najobičnije se dogadja, da je isti ljudi s neopreznosti unašaju u vlastitu kuću, dobavljajuć iz okuženih krajeva loza ili takovih stvari, koje su rasle ili stajale u okuženu vinogradu, kao n. p. zelenja, sočiva, takalja, gnoja, zemlje, voćaka itd.

Valja se dakle toga čuvati, pa iz mista, u kojima ima filošere baš ništa nedobavljati, pa ni iste kršćene vode da tako rečem, jer nikad nemože čovik da saznade, u kojoj mu graji zec leži, a tako ni čime bi filošeru mogao uniti. Tko se nebi htio svojevoljno čuvati, za toga imade zakon, koji mu ovo brani. —

Da vidimo napokon na koji način filošera uništuje lozu i kako ćeš ju u vinogradu pripoznati. Filošera u početku, kad istom napadne lozu, obori se ona najprije na tanke žilice, a samo onda, kad joj ovih ponestane, navali i na deblje. Jedne i druge bode ona svojim rilom pa sisa sokove, a od uboda napne se na žili mala nabreklina, malo zavinuta poput srpa. Čim je loza jače okužena, tim se više ovih nabreklina na žilama vidja. *Je li vam dakle koja loza u vinogradu sumnjiva, izkopajte ju sa svim žilicam, pa ako na njima vidite krivastih sitnih nabreklina, budite sigurni, da je tu filošera.* Ove nabrekline ili čvorčići, drže se iz početka zdravi, a napokon počnu gnjijati, te se taj trulež prihvati svih žila, koje onda u manje ili više godina malo po malo sasvim izgnjiju, a loza radi pomanjkanja žila pogine. Po vanjštini loze nemože se odmah poznati, je li ju filošera napala, nego istom nakon 2—3 godine, a ako su loze jake, a zemlja dobra i duboka istom nakon 6—8 godina počmu loze slabiti. S ovoga je razloga nemoguće zapričiti širenje filošere, jer dok mi po vanjštini loze doznamo, da se je pojavila, dotle se je ona Bog sam zna kuda razširila. Valja dakle svaku sumnjivu lozu izčupati pa se osvidočiti, je li okužena od filošere, te u tom slučaju odmah stvar svojoj občini prijaviti, da se onda ona pobrine i učini, ono što je zakonom pripisano.

Filošera uništuje sve vrsti naših domaćih loza, a nezna se da li joj ijedna mogla odoliti, izim samo nikoliko vrsti amerikanskih loza, koje s toga, kako će te u dojdućem broju ovoga lista čuti, i upotribljivaju a okuženim zemljama za nasadjivanje vinograda.

St. Bulić.

Put u Svetu Zemlju.

Pozdrav Vami Gespodine Gne Don Luka Bašiću!

Ako Vam nisam tio kazati moju želju put Jeruzolima, pišem Vam sada, pokle se vrati s putovanja. Na 1754 na 11 Marča, dili se iz Mletaka put Jeruzolima. Iz Mletaka do Lezine (Hvar) milja trista; iz Lezine u Levanat-Krf, milja trista; iz Krfa u Kandiju, milja pet stotina; iz Kandije u Alešandriju, milja pet stotina; iz Alešandrije u Cipar milja trista; iz Cipra u Kariju, pod goru Karmena, milja dvista; iz Karije u Jaru, milja šesdeset. Ovo je put po moru. Na Sv. Petra obnoć dodjo u Jeruzolim. Reko prvu misu u Jeruzolimu na 30 Juna. Na 23 Agusta miseca, večerav u Jeruzolimu, podjo iz Jeruzolima u Nazaret, priko Paleštine, kuda sam i doša, u Javu, pak u Akri. Iz Akri u Nazaret, po suvu milja trideset i osam. Pak sam se vra-

Digitized by Google

tija kuda sam i doša put Mletaka. Na 1755 Jenara na 18 dospi šaliju (obašašće) u Nazaretu i dodjo u Mletke. A sada Vam pišem Sveta mista koja sam pohodija; počimam od muke Gospodine Isusa. Grota kod vrtla Gešemana u dolini o Ježufata; di čini molitvu, tote reko dva puta svetu misu i u vrtlu di budi apoštole i di ga Juda pozdravi i di postaviše ruke na Isusa. Stopu u kamenu, kuda ga privedoše priko potoka Gešemana, okolo Jeruzolima na goru Šidonsku. Svaka u dvoru Ane i Kaife i dvor Pilatov, na srid Jeruzolima svaka koja su u njemu udilovana, u dvoru Irudovu koja se dogodiše; di bi vruštan. Put boležljivi od dvora Pilatova do gore Kalvarije; svaka koja se u putu dogodiše. Na gori Kalvariji reko četri puta svetu misu; svaka koja su se na njoj dogodila; kako se imenuje u Plaču i Muci G.na Isu-Krsta. Sveti grob Isusov, na kojem reko trinest puta svetu misu; svaka koja se imenuju u tomu mistu. Di je bija križ sakriven na gori Kalvariji. Malo daleko, di je prikaza Abram Izaka na posvetilište. Di Isus odpusti grije Mandalini u Jeruzolimu i di ozdravi bolesnika kod lokve. Gostionica na gori Sionskoj, medjuto i tempal Salamunov. Reko misu na gori Sionskoj, na dan S. Jakova, di mu je glava odsičena. Tri puta odi na goru Maslinsku i vižita svaka od nje pisana; okle Isus podje na nebo i di nauči očenaš i di apoštoli rekoše virovanje i di Isus reče: „ovde bude sud svita" nad dolinom od Ježufata, i di plaka vrhu Jeruzolima, u dolini od Ježufata. Reko deset puta svetu misu na grebu B. Divice Marije, a prid grebom jedan put. Na grebu Svetoga Josipa. Na grebu Svete Ane. Ovi su grebi u jednoj crkvi. Reko misu u Betaniji na grebu Lazarevu, i vižita svaka koja se imenuju u Vangjelju od Lazara. I pod kaštel Betve, di postaviše Gospodina vrhu pulice. Svaka koja se imenuju na Cvitnu nedilju. U Betlemu reko tri puta svetu misu, di se Isus porodija; četvrtu di mu Kralji dare prikazaše, i vižita svaka koja su od Betlema i okoliša njegova pisana. Na gora žudinski; reko tri puta svetu misu, di se je rodija Sveti Ivan Karstitelj. Medju stinam, goram i Jeruzolimom; di je resta križ na kojemu je Gospodin Isus propet, namastir je garčki. To sam poodija. Di je David ubija Golijata medju gorom Žudinskom i Paleštine. I u strane Cesara Pilipa. Ulazi u spile, di su se bili apoštoli sakrili u vrime Muke Isusove; blizu njive, na pokopanje putnikov. Malak ne i na vodu Aloje prema kojoj se je obisija Juda. Idjući k Betaniji di je bilo stablo na komu Gospodin nenadje ploda. Di je kamenovan Sveti Stipan, i okle je gledala Blažena D. Marija salazeć s gore Maslinske i di se je rodila u Jeruzolimu, i di je priminula na gori Sionskoj, i di otijau tilo joj oteti apoštolim, i di dade pasac Svetomu Tomi, kad je uznesena na nebo, u dolini od Ježufata, i di joj Angjeo donese palmu, na gori Maslinskoj, kad joj navisti pošašće s ovoga svita. I sve pute po Jeruzolimu Blažene D. Marije u vrime Svete Muke Isusove, koja se imenuje u petnest otajstva Blažene Divice Marije u Rozarju. I u Nazaretu Galileje gradu, u ono vrime; i sada je kako jedno selo. Reko Svetu Misu na otaru di se naodjaše Blažena D. Marija kad joj navisti Angjeo. Kanta, kako je običaj, Evangjelje. U skupštini di je Isus pripovida i di je bila butiga Svetoga Josipa. I di otijau Isusa baciti niza stine, i vižita di je bila izašla B. D. M. pristrašena u to vrime. I di Isus blagova pokle obra apoštole. I Goru i Tabor, kod koje je bija blizu grad Nain, u koji idjaše Isus kad uzkrisi mladića. I kod Nazareta kuću Svetog Joakima i Svete Ane. Ovo je sve zemlja od obećanja, od koje nemogu prić na dospitak svi pisci od nje tumačeći; koja počimlje, u dužinu od Ebrona do strana Tira i Šidona i gore Libana; u širinu od Jave do gore Arabie, pod kojom se je prosela Sodoma, di dospije rika Jordan. Kako se vidi s' gore Maslinske; Jordan ističe prama gorom od Libana, Alešandrije od vladanja Egipta. Jonu ubrodiše na portu od Jave, a bi izmetnut od ribe na kraj, di dospije kraj ovoga mora, dvista milja više Akri. Tako se kaže i štije; a ovo što je po suvu, to sam očimam razgleda i nogam poodija; zašto vidjenje jest koje nasliduje znanje čovičansko. Svaka po odredjenju Božjemu. Ovo Vam sada pisa, bi uzrok nepritrgnuto promišljanje, od mista i pribivanja zgora pisani stvari, i u njima dilovanjim. Uzrok tvoje ljubavi, budući još dugo vrime dokle se očimam vidimo. Ako medjuto vrime smrti neskrati dneve naše, vidićemo se nakon mnogo vrimena; kako ću Vam sad pisati na drugu kartu. Na svemu ovomu putu, hvalu uzdajem G.nu Bogu, nije me susritila nijedna protivština, ni nemoć ni trasba, što nisam dao ja mojom rukom i povoljnim srcem.

Pisa u Mletci na 18 miseca Maja 1755.

Ja Dom Tadija Čotić Vaš ujac i na Vašu zapovid.

Na znanje. Ovo pismo, koje Don Tadija Čotić, Poljičanin iz sela Dubrave, na povratku iz Paleštine pisao iz Mletaka svojoj rodbini, primili smo od J. Š-ća iz Doca, koji ga je iz glagoljačkih slova pripisao, a mi ga bez ikakove promine ili popravka iznašamo.

Uredništvo.

Sabor u Zadru.

Na sidnici od 10 ožujka izabran odbor od 7 lica a to: Bulat, Vranković, Kulišić, Trigari, Makiedo, Tartalja i Šarić, koji će podniti izvišće o trgovačkom ugovoru. (To izvišće donit ćemo po cilo u dojdućem broju). — *Bjelanović* predlaže, da se dade podpora dvojici mladića, jednomu iz Paga, a drugomu iz Raba, neka podju učiti način pripravljanja tunjevine. — *Vranković* protivi se; kaže, da se te ribe malo lovi, a ono što se ulovi isto da se dobro proda. Potrošiti dakle for. 800 za podpore bilo bi suvišno. Predlog Bjelanovićev na glasovanju pada. — Čita se se predlog Bjelanovićev, da se zasade četiri vinograda amerikanskom lozom. — *Tartalja* se

Digitized by Google

tomu protivi, jer po amerikanskim lozam mogli bi lako otvoriti vrata filošeri, koje, hvala Bogu, kod nas još nije; a tko da tada primi na se strašnu odgovornost prama ciloj pokrajini. Glasuje proti Bjelanoviću. — *Ljubić* je takodjer protivan, da se amerikanske loze unašaju, jer u njima more bit simena filošeri. I u Italiji, i u Nimačkoj su pokušali, pa su se pokajali. — Na glasovanju Bjelanovićev predlog pada.

Na sidnici od 15 ožujka prikazivaju se molbenice i čine upiti na vladu. — *Vukotić* se tuži na slabo opremanje spisa na sudu u Kotoru. — *Biankini* pita, misli li vlada graditi lukobran u Velikom Ižu. — Daje se zastupniku Zafronu 5 dana dopusta a Dubokoviću 30. — Pridsidnik *Vojnović* javlja, da se je Bakotić odrekao svoga zastupništva. Vladin povirenik *Pavić* odgovara Šariću na nikidašnji upit, da je za crkvu u Slivnu osnova gotova, a sad je dogovor o potrošku; Bjelanoviću veli, da su izbori u Kninu zaustavljeni, jer nije bilo sve u redu; Šariću glede kriomčarenja vina na Rici, veli, da će vlada dogovorno sa Ugarskom nastojati, neka se bolje pazi. Zatim su se pročitale razne zaklade.

Sidnica četvrta bila je na 21 ožujka. — *Trigari* pita vladu, hoće li priskočiti u pomoć oskudnim občinam kotara Zadarskoga. — *Biankini* pita, hoće li proširiti župničku crkvu u Velikom Ižu. — *Trigari*, hoće li se nikim potribam luke u Zadru doskočiti. — *Biankini* tuži se, zašto se seljanim Koljana na Pagu dozvolnice za drvarenje brzo ne dostave.

Pavić na ove upite odgovorit će dojdući put, a Biankini na nikidašnji upit veli, da za luku u Velikom Ižu ne zaslužuje velikih potrošaka učiniti, jer nije velike trgovine. Bit će naredjeno, da se namiste stupovi za privezanje brodova.

Vranković predlaže, neka vlada naredi, da se ne bira potrošarina na krmad u kući odgojenu. — Primljeno. — Prošnja Murter-Betine da se od Tisnoga odcipi i svoju občinu zasnuje, ne bi uslišana. — *Cingrija* čita za tim predračun pokrajinske učionske zaklade, iz kojega se vidi, da je ove godine za škole odredjeno 305 hiljada i 774 fiorina. — *Biankini* u drugom govoru tuži se žestoko na kukavne plaće našeg učiteljstva, zamira vladi, što učiteljima još teške naredbe nameće i zakonim ih steže, što iste čitanke u pučkoj školi ne odgovaraju duhu našega naroda. Zamira, što se nimački jezik po našoj zemlji, po uredim šepiri, što se glagoljica zatire, što se na nikim mistim hrišćanskoj viri velike povlastice na štetu naše vire daju. Ako čitanke i sve škole u pravom hrvatskom duhu ne budu, da će ovo zadnji put biti, što će on za školski predračun glasovati. — *Salvi* ne će da čini nikakova predloga, jer znade da mu je zaludu, ali moli vladu, neka se i za talijanske škole misli. — *Bjelanović* govoreć proti Biankinu brani srbske škole. — Ova se je rasprava protegla još i slidećih dana. Kazat ćemo u dojdućem broju.

Domaći razgovori.

IV.

Luka, Marinko, Duje a kašnje šior Mate.

(Na šetnji po rivi)

Luka. A ča se govorilo?

Duje. Da se nije nikad vidilo onoga *mirakula.*

Marinko. Ma je, čale, oni kupus izbija niko zlamenje. Jesili i sam rekâ da je ista *mitra* biskupova. A pa oni kâ čavliči ča su mu na lišću?

Luka. Ono nije ništa, dico moja. Ja san baš tija da vidite svojin očiman. Pa ča ste vidili? Kupus kâ kupus; da je ništo čudnovato izrestâ, je. Pa majkâ ča se tega ne dogaja u poju? Bićete vidili tikve i dinje kad se srastu i zrna grozja. Vengo ostavimo mi *čakule* i *mirakule* kume Kate i njezine *kunpanjije*, a kaži, Marine, gdi smo ono bili ostali našim razgovoron?

Marinko. Da jema judih, ča govoru, da mi smo Dalmatinci, a ne Arvati ili *Krovati*, a da su Arvati tamo u *Krovaciji.*

Luka. Pri svega jemate znat, da su nas naši neprijatelji za *dešprec* prozvali taljanskon riči *Krovati*, pa su slipcima dali pit, kâ da je to drugi puk, druga krv.

Duje. Pa ča ćale, Arvat i Krovat to je sve isto.

Luka. Je, sinko. Tebi se ni čudit, ako si mislija da su Krovati niki drugi puk, ma je se čudit mnogin starin judiman, koji i danas govoru: „Vavik Arvat, nikad Krovat", kâ da su rekli čagod mudroga, a kad tamo kazali su veliku budalašćinu.

Marinko. Ma ča si nan ono tija reć o Dalmatinciman?

Luka. Da jema jopet drugih, kî će van lipo reć da nismo ni Arvati, vengo Dalmatinci, jerbo živemo u Dalmaciji. Ala mudrosti! To mulad činu, koja nimaju oca, pa jin je sila nazvat se imenom matere.

Duje. A ča je to *Darmacija*?

Marinko. Nije *Darmacija*, vengo Dalmacija. To je ova zemja di smo mi, simo od Zadra pa lipo tamo do Kotora. E pa, ćale, ča nismo Dalmatinci? A ča si to rekâ o mulciman? Ja ne razumin.

Luka. Sad ćeš, sinko, i to razumit. Nosiš li ti ime kuće oca ili matere?

Marinko. Borme oca, to se zna.

Luka. To je kod svakoga čovika, koj ni mulac. Svaki se čovik u svitu poznaje po imenu, ča mu ga daje njegov svitski otac, a to je puk ili ti *nacjun* iz kojega je izniknâ, a ime ča mu ga daje njegova svitska mater, ča je zemja koja ga je odgojila i nahranila, služi mu samo za razpoznat ga meju oniman, kî se zovu kâ i on, kako tebi ime očeve kuće služi, da te poznaju u mistu, a ime ča ti je sv. mater crikva na krstu nadila, da te mi u kući poznajemo.

Marinko. Sad dobro razumin. Ja san po ton u svitu Arvat, a meju Arvatiman Dalmatinac.

Luka. To se zna. Kad si rekâ: „Ja san Dalmatinac" nisi rekâ ni ča si, ni koja ti krv u žilan teče, vengo samo, da si se rodija u Dalmaciji, ča se može dogodit za *kombinacjun* svakomen: ciganinu, pujizu, tudešku, pa ko će reć da su oni isto ča i ti?

Marinko. Eh borme, tako je.

Luka. Zemja je mrtvo stvorenje, a puk je živo cablo, koje se vavik pomladjuje. Mi smo lišće na ton cablu, pa ćemo odpast, kad ostarimo, a za naman će izniknut novo mlado, naša dica, vavik iz istoga cabla. Pa kako nije nikomen palo na pamet da prozove cablo po zemji gdi reste, vengo po plodu ča ga daje, jerbo sadija ti trišnju u bilajku ili u cerjenicu ona će ti vavik radjat trišnje i zvaće se trišnja, tako i puk stâ ovde ili onde ostaje vavik ono ča je, a samo meju svojiman služit će mu ime rodne zemje.

Duje. Pa koje su trišnje slaje, jeli one iz cerjenice ili iz bilajke, a ćale?

Marinko. Bili ga smirija! Hoćeš ti da vavik bališ. Muči i slušaj.

Duje. Ma ča ću ti mučat, kad ovo ne mogu upantit.

Luka. Izbija, Duje, ti ovo ne možeš još razumit, ma slušaj isto, čagod će ti ostat u glavi.

Digitized by Google

Pa vidiš jopet, Marine, niko ne kažije da govori dalmatinski, vengo arvaski, a, kako si naučia, puk se poznaje po jaziku, a ne po zemji. Da bi se svaki puk prozvâ po zemji di je, bilo bi jih na svitu na ijade ijada. Ko kažije; "Ja san Dalmatinac, nisan Arvat„, govori ludo, kâ da bi ko od nas rekâ: "Ja san Varošanin, nisan Splićanin„; jerbo kako su Varošani, Dobrani Manušani, Lučani i gradjani svi Splićani, tako su i oni ča su u Dalmaciji, Ištriji, Arvaskoj, Slavoniji, Bosni i Hrcegovini svi Arvati.

Šior Mate. Veselo ta družba!

Luka. (obrne se i opazi ga, pa mu skida kapu). Zdravi bili, šior Mate moj! Jeste li dobre voje?

Šior Mate. Nije zla, hvala Bogu. Ma ste vi bili u velikon razgovoru, a ja ne bi van htija smetat.

Luka. Bože sačuvaj, šior Mate, kakvu smetnju! Hodite s nan, ako se *dinjate*, pa ćemo van kazat o čemu smo se razgovarali.

Šior Mate. Hoću, drage voje.

Luka. Eto kaživa san mojoj dici koliki je grij prid Bogon, a sramota prid judiman čoviku, kâ i cilon puku, koj se stidi svojega imena.

Šior Mate. Borme nije za ništa govorija moj pokojn i otac, da nije poznâ u Varošu pametnijega čovika od vas, kume Luka. *Bravo*, tako i vaja. Vidiš ti! (stao je i podpaučio se na štapu). Ja bi želija znat jema li ko jega našega Varošanina, kojemu je palo na pamet da o ton progovori svojon dicon i da je to nauči. Tako, kume Luka, Bog će vas blagoslovit. Jeli dite došlo do razbora, vaja mu najprvo kazat ča je, ako hoćemo da progleda i da pojde pravin puten, pa da nan se ne dogodi sramota, koja se dogaja ovo dana od nike ciganske varoške dice, ča eno pod *prožurativan* piva da Dalmacija nije arvaska zemja, vengo taljanska.

Luka. Ča mi to kažete, šior Mate!

Šior Mate. Tako van je kume Luka, ne bi ni ja virovâ, da nisan to mojiman ušiman čuja. Obraz mi gori od sramote i prigorija bi Bog zna ča, da se nisan u Varošu rodija, kad promislin samo koliko furešta svita u nas dolazi svaki dan pa čuje tu *beštimu*. Jesu li trgovci od vina, *vjajaturi* s robon, naučenjaci s najdaljih mista ča dolazu vidit naš lipi sv. Duje i druge *antikitadi*. Nima dana, da nije kojeg *furešta*. Sva ta čejad zna ča smo, jerbo čuje nas govorit i vidi nas. Pa ča će nan reć svi ti *furešti*? Da smo divji, da ne znamo ča smo, oli da nimamo obraza, kad se stidimo našeg slavnog imena, ča je jopet gore.

Luka. Ovo je sve kâ vangjelje, šior Mate.

Šior Mate. Oni štiju, da od 16 ijada duša, ča nas je u Splitu, 14 nas ijada govori arvaski, a samo 2 ijade ih taljanski. Kažiju jin svi *foji*, svi *libri*, da kad su lani brojili i upisivali puk od kuće do kuće, našlo se je u Dalmaciji do 520 ijada duš, od kojih punih 500 ijada, dakle pô miljuna, ispovida da govori arvaski, a samo 20 ijada taljanski. Pa znate li ča je to reć? To je reć da na 100 duša 96 jih arvaski govori, a samo 4 taljanski. Pa imaju obraza reć još da je Dalmacija talijanska? Ma znate ča ću van reć: „S glave riba smrdi". To je sve do otac.

Vengo eto nu, gre mi žena, ja vaja da vas ostavin. Drugi ćemo put na široko se razgovarat.

Luka. Sbogon van, šior Mate. I mi gremo doma, jerbo smo i onako zakasnili. Sbogon van!

Šior Mate. Da ste zdravi!

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj — U misecu svibnju sazvati će se delegacije. — U Češkom saboru živahne razprave. Mladočesi nikako ne će da popuste Staročesima i Nimcima. Za nagodbu neće da znadu. — U Beču broj bezposlenika sve to veći. Da dade svitu hrane vlada je odredila, netom se vrime uredi, rušenje bečkih obkopa i zidina.

U Nimačkoj. — Na ministarstvu veliko nezadovoljstvo poradi samovolje careve. Ministar predsidnik i ministar nastave veli se, da će odstupiti. — Trgovci berlinski zamislili su prirediti veliku svitsku izložbu. — Učinio se je popis pučanstva. Carevina broji 49 milijuna 428 hiljade duša.

U Italiji. — U viću razpravlja se o trgovačkom ugovoru s Austrijom. Četiri skupa birali svoje predstavnike, koji će nastojati da se se Italiji s ugovorom odmah posluži, a četiri druga skupa protivne predstavnike. Deveti skup još nije biran. — U gradu Pesaru slavila se ovih dana stogodišnjica rodjenja slavnog glazbenika Rossina.

U Francuskoj. — Traje nepristano napadanje zastupnikâ na ministra Constansa. Hvale listovi predsidnika Carnot, da znade uzdržati lipe odnošaje s Papom. — U malo ovo zadnjih dana tri su dinamite pukle, što je vele uznemirilo gradjanstvo. Učinio se je s toga novi zakon, po komu svaki krivac, koji bi bumbu ili dinamitu bacio, bit će osudjen ma smrt.

U Srbiji. — Neslavni kralj Milan odrekao se je svega u Srbiji. Govori se, da je pitao službu u francuskoj vojsci. — Novo Ministarstvo sastavljeno je, ali u njemu nije Dubrovčanin Gjaja. Rek bi s toga, što nije hrišćanin.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Odredjeno je za Dalmaciju 100 tisuća fiorina podpore. Od toga za Bol tisuća 25, Pučišće 20, Postire 4, Murvicu 1 tisuću, za Jelsu tisuća 5, Vrbosku 3, Starigrad 8, ukupno fiorina 66 hiljada. Naknada za štete u občini Bola tisuća 29; pripomoći Boki Kotorskoj 5 tisuća. — U Staromgradu pridobila je u občinskim izborim narodna hrvatska stranka proti autonomaškoj, koja se nije usudila ni prikazati.

U Banovini. — U Zagrebu dovršeni občinski izbori. Složni hrvatski gradjani pridobili su proti magjaronima. — Biskupu Strossmajeru u Djakovu na dan njegova imendana stiglo više od 400 čestitaka, pisama sa svih krajeva našega hrvatskog naroda. — Društvo Sv. Jeronima imalo je ove godine do 10 tisuća članova.

U Istriji. — Hrvatski zastupnik Dr. Volarić u saboru zapitao je vladu, zašto glagoljicu u crkvi progoni.

U Splitu.

Imenovanja. — Dosadašnji občinski tajnik Dr. Vicko Mihaljević digao se je sa občine, da se jednu godinu na sudu u sudbenim stvarima kao odvitnik uvižba, a na misto njega imenovan je občinski činovnik Dujam Mikačić. — Za sinjsku občinu imenovan je tajnikom i blagajnikom Dr. Ivan Marović. — Cestito im!

Valjane domaće ruke. — Dujka Milovac, valjana i čuvena majstorica vezilja crkovnih oprava izradila je ovih dana krasan barjak za crkvu u Kozici, a drugi joj je u radji za Zaostrog. Mi smo na svoje oči gledali kakovim ustrpljenjem i znanjem na same proste ruke ona ove radje čvrsto i fino zlatom ušiva i uveziva, te smo joj se od srca radovali. Mala kćerka Danica, divojčica od 12 godina naučila se uz majku, te ona je u svima ovim radjam desna ruka svojoj majci. Na znanje i priporuku našim župnicima.

Digitized by Google

O trgovačkom ugovoru. — Jučer, kada nam je list već složen u kalupu bio, raznile se po gradu svakakove glasine o vinu i trgovačkom ugovoru, o kojemu se u Italiji baš ovih dana razpravljalo i glasovalo. Mi smo se odmah obratili brzojavom u Zadar na naše dične zastupnike, ako su što točna saznali, da nam odmah jave. Primili smo ovaj odgovor:

PUČKI LIST — SPLIT

Predloženje uporabe točke o vinu odgodjeno na neizvistno vrime.

Borčić.

Udarac je dakle barem za sada odalečen!

Koliko novca u dim idje.

Lanjske godine bilo je u Austro-Ugarskoj posadjeno 80 hiljada jutara zemlje. Država je odkupila 50 milijuna kila duhana, a potrošila je za to 8 milijuna forinta. Izvanka iz tudjih zemalja primila je do 3 milijuna kila a potrošila 2 miljjuna forinta. Potrošila dakle za duhan okolo 10 milijuna forinta. U tvornicam radilo je 12 hiljada čeljadi, od koje 11 hiljada žena. Napravilo se je duhana za nos (burmuta) 63 hiljade kila; savilo se 365 milijuna cigara, a 435 milijuna cigareta.

Glad—nevolja.

S nerodice žita u Rusiji, skupoće jića i oskudice radja zavladao veliki glad po Europi. Imade u Beču priko 40 hiljada, u Berlinu priko 50 hiljada a u Rimu i do 70 hiljada ljudi bez ikakova posla i zanata. Odtud silni nemiri grabež i otimačina. U Rimu mnogi trgovci od straha drže dućane zatvorene. U Berlinu bilo je i krvi. I u Českoj u nikim kotarima glad se žestoko ćuti. Vlada je pripomogla su 360 hiljada forinta. U Crnoj gori računa se do 8 hiljada potribna svita. Knez Nikola naredio je, da im se dade mukte žito za sijanje, suviše razdlio je 20 hiljada mira kukuruza. U Ugarskoj takodjer do 8 hiljada svita gladuje. U županiji Arva dotle je nevolja zavladala, da gladna čeljad na misto ječmenog brašna, samlivenom se korom od stabala hrani.

Poruke i Odgovori.

P. I. — Split. — Ugledale se u vas vaše drugarice u nigovanju našeg milozvučnog hrvatskog jezika! Glede one pisme želili bismo se naustice s vama sporazumiti.

Mosorskom Čobanu. — Bili su ti mrzli prsti, kad si sklanjao „Stalnu Nadu". Ded' ju gledaj prikrojit, kad te otepli sunce u Mosoru o Gjurgjevdne! Ona pučka, što si nam poslao, nema ništa osobita.

Malomu Nenadu. — Biće sasvim mučno, da ti ono tiskamo. Pošalji, ako imaš, kakvu šalu u prostom slogu.

M. B. — Ston — I cilj pisme, što nam poslaste, i list, kojim nam pismu popratiste, svidoče, da ste vi čestit Hrvat, a uzto i iskren prijatelj našega „Lista". Ipak vašu pismu ne ćemo tiskati. Pitaćete nas za uzrok. Odgovor: dobru konju stô mahnâ, a grjavu jedna sama!

Pučkom pisniku. — Trogir. — Ne virujemo, da ste pisnik, dok nam ne pošaljete bolju pismu. *Majstor.*

Pomorski kapetan. — Brač. — Vaš članak „Odkriće Amerike" složen je u tiskari. Priveć dug, ostavili smo ga za dojdući broj, a dali mista vojvodi Drašku. Hvala vam. I unaprid onako!

A. P. — Brusje. — Ustrpljen spašen!

P. M-a. — Sinj. — Ono „o linosti" primili smo i od drugoga našeg prijatelja, puno na šire i bolje. I-Iznit ćemo novom godinom.

O. F. D. — Padova (Italija). — Primit ćete pismo naše i gosp. I. B. — Zdravi nam i veseli! *Urednik.*

J. M. — Vis. — Imena primili, čekamo novce.

P. Š. — Podgradje. — Novih 11 upisano, hvala.

P. B. — Slime. — Poslali T. I. J. sve što imali. Povireniku — Velaluka. — Nove brojeve poslali. U sve dakle 44. Živili nam!

T. I. — Peškorevci (Slavonija). Onih brojeva neimamo. *Opremač.*

Zadnja Opomena!

Nad nami rek bi da se ona vangjeoska vrši: puno zvanih, malo odabranih — puno ih se upisalo na naš list, a malo ih platilo. Čudnih u istinu imade u nas nikih ljudi! Vike, buke, golame, rodoljublja u dimu, u praznim ričima, koliko ti duša hoće, a kada je pravu dužnost rodoljublja vršiti, mašiti se kese i za rodoljubno društvo, knjigu, list samo 1 fiorin prigoriti, sve ih muke spopanu, sto razloga, zaprika, opazaka iznašaju, klištima valja im ga iztegnuti. „Pučki List" — ne da se hvalimo — primio je pun naramak pisamâ, čestitaka, pohvalnica sa svih strana od više ruku, a kad tamo, evo je jedanaesti misec iztekao, bili ste virovali, više od **tisuće** *predbrojnika nije još svoju dužnost prama njemu izvršila. Da je vele, ne bi tomu zamirali, niti koga, vira i Bog, za grlo stiskali, ali nije nego cigli* **fiorin jedan.** *Pošto je i nami prama tiskaru i drugim našu dužnost vršiti, po zadnji put ovo molimo i opominjemo naše predbrojnike, da vrše svoju dužnost i predbrojbu nam čim prije podmire. Molimo i naše častne povirenike, koji su zaostali, da nam za dojdući broj imenike svakako dostave. Čist račun mirna duša, pošten obraz duga ljubav!*

Upravitelji „Pučkog Lista".

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Postire: Škarić P., Krepić J., Antićević J., Škarić J., Kličinović J. F., Biočina S. M., Kovačević N., Šujić J. N., Matulić M. p. J., Arnerić P. p. N., Bižaca I. p. M., Matulić A. p. I., Mašušić I. A., Restović V. P., Škarić A. N., Petrić I. A., Matulić A. A., Bižaca M. J. Matulić A. J., Kalašić M. J., Škarić J. p. J., Matulić R., Matulić J. J., Marušić J. A., Jelinčić J. p. M., Kalašić L. J., Šantić A. J., Matulić J. p. M., Perić Dr. V. — **Runović** (Imotski): Rako ot. Ante za 4 br. **Zaostrog** (Makarska): Šimić Fra M., Borić O. S., Borić A. pk. I., Rogulj S., Cvitanović M. pk. I., Visković I. G., Bukljaš A. I., Pavlak A. A., Cvitanović G. M., Franjovački Samostan, Kirinčić N. uč., Despot A. M., Baletić A. M., Barbarić A. I., Kosović-Kudrić A., Kosović-Tambuć J., Kosović J. I. Kosović A. p. J., Kosović M. A., Despot B. M. Ravlić J., Vežić M. — **Zaton** (kod Šibenika): Trifoni P., Mršan G., Crnica M., Lasan A. M., Jurić N., Živković Sinjorica A., S. Živković Sinjorica A. pk. J., Živković Sinjorica I. pk. F., Cvitan A. pk. I., Mrša P. pk. J. — **Supetar** (Brač): Urlić A. uč., Harašić S., Junaković A., Kolombis Dr. A., Karlovac Dr. V., Papafava pop L., Žuvić J. — **Karin**: Vukičević Ot. A., Baričević B., Kljajić L., Lucić S., Selem pop J., Tipalda A., Gverić Ot. I., Martin M. oruž., Božo Karamanko i N. N. — **Kučiće** (Omiš): Vulić pop F., Srdanović J. M., Tomasović F. M., Tomasović V. pk. J., Vukasović I. krč., Marunčić L. p. B., Sovulj J. pk. I. — **Novalja**: Videš A., Smojner I., Palčić J. pk. J., Skunčić J. A., Dabo Blasić Ivanov, Skunca J. pk. I. — Do 1 Kolovoza god. 1892. — Sonje A., Dabo Peranić A., Suljić J. I., Skunca I. pk. V., Crković I., Crković J. pk. J., Simenčić B., Čačić J. — Do 1 Listop. g. 1892. — Sanko S. i Badurina S.. — **Novoselo** (Brač): Žlatar pop P., Tomaš I. Politeo A. pk. J., Antonijević Babor I., Vrsalović braća Sudja, Bezmali-ović I. D., Etorović S. N., Slavić Bezmalinović. **Gabela** (Hrcegovina): Žanko Stjepan, Popović J., Ot. T. Beljan. — Do 1 Prosinca 1891 Bebek I., — **Siget**: Papić M., Sevo S. I., Tomaš P., Ciciliani N., Barada I. pk V. i do 1 prosinca 1891. Zabin P. **Pag**: Crljenko pop J., Bukra A. p. A., Budak J., i Benzija pop A. za po god. — **Vrgorac**: Benevoli Dr. J., Kukulj J., Prvan J., Kovačević M., Devčić pop T., Luetić pop J., Prvan M., Brkić M., Stanićić ot. A., Nižiteo F. i Zarević A. **Vranjic**: za po god. Dropulić M., Benzon H. i Benzon M. p. J. **Šolta** (Grohote): Bavčevic M., Bezić N. kov., Andreis P., Bezić L., Bezic' N. G., Bezic' L., Bezic' M. p. J., Gomojic' A., Brodaric' Tere M., Ursic' K., Bezic' F. p. M., Cecic' F., i Buktenica T. — **Gornje selo**: Garbin P., Elezovic' C., Vukasovic' K. i Bavčevic' A. p. S. **Stomorska**: Vidan S., Koludrovic' K., Bezic' S. A., Tarašic' M. A. i Vidan A. B. **Srednje selo**: Pirak pop A., Purtic' J. A., Balic' J., Purtic' M., za po god., Mihovilović' F. za po god., Buktenica M. i Susta M. — **Donje selo**: Bakotic' pop V., Sinovčic L. nač., Kabelic' J. I., Uvodic' A. N., Dobroševic' F. V., Radetic' S., Radetic' P., Grkovic' M. L., Lisičic' P., Kalebic' S., Kalebic' F., Sinovčic' F., Sinovčic' I. A., Kalebic' M. D., Mihotovic' L. L. i Sinovčic' M. za po god.

(Ostale u drugom broju).

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina I. U Splitu 15 Travnja 1892 Br. 24.

Pučki list

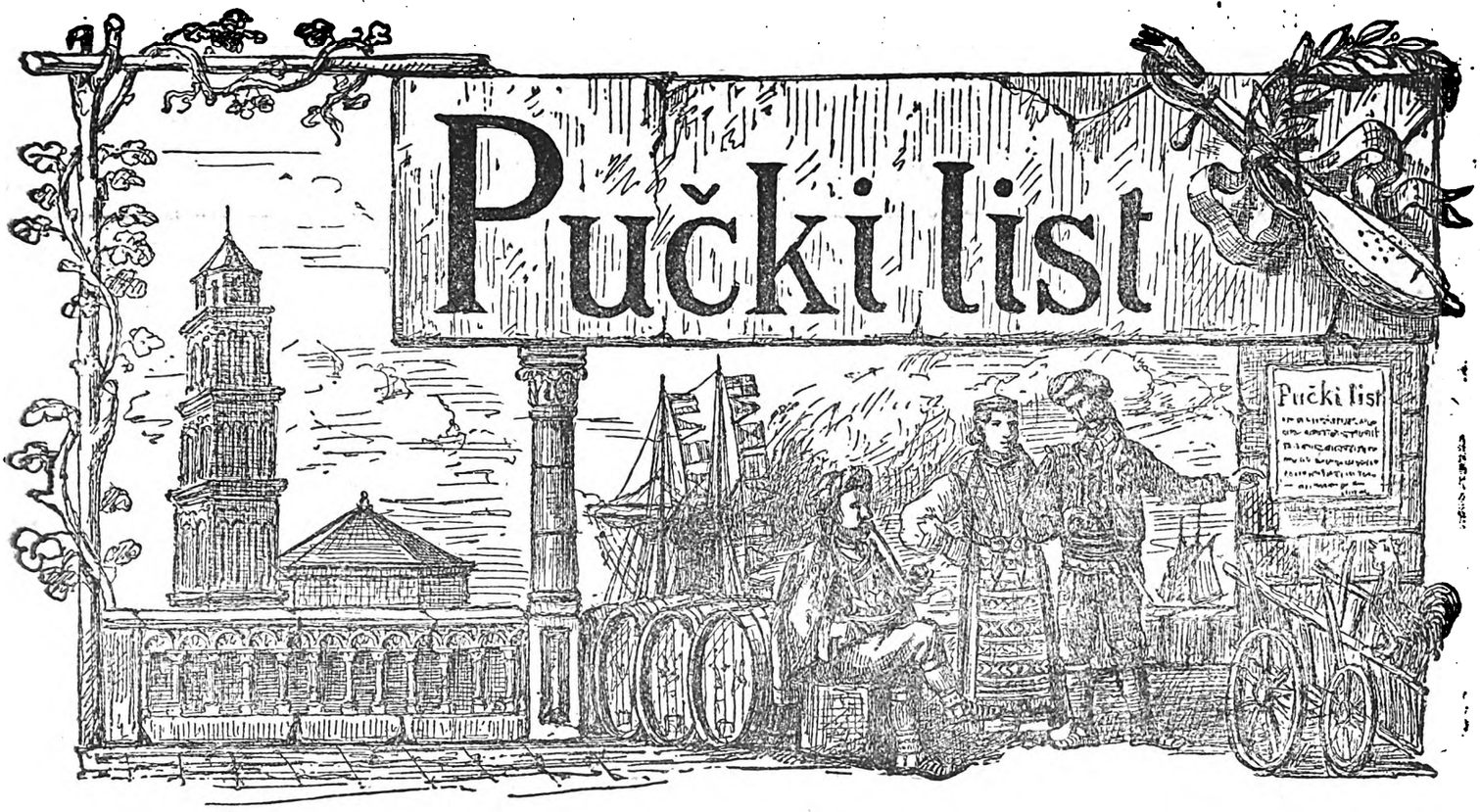

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Zapada na godinu f. 1., na pô godine nov. 50., a svaki broj na pose 4. nov. Izvan carevine na godinu f. 2. Oglasi i druge uvrstbe računaju se po 10. nov. svaki redak. Novci i pisma šalju se na Uredništvo.

USKRS.

Uskrsnu Gospodin, veseli se puče: *aleluja! aleluja!*

Crna tama bijaše zemlja prikrila: sunce ne grijaše dana, misec, zvizde izgubiše svitlost svoju. Zamukoše ptice u visinam zemaljskim, onimiše ribe u dubinam morskim, šume i doline, brda i nizine ne davaše ćuta bivstva svoga. Svako stvorenje tužna bol kroz srce prodiraše. Svak leti mišlju na grozno brdo Kalvarija, duša mu se od žalosti cipa, kosa ježi, suze na oči naviru, vidi strašan prizor: razapet Gospodin teške muke boluje! — Život Spasiteljev naš je život, muke njegove naše su muke. — Težak, poljodilac u žuljevim ruku svojih, trgovac, zanatlija u trudu posla svoga, činovnik u brimenu dužnosti svoje, učenik na školskim klupam u tegu nauka svoga, u ovoj dolini suza, odkada čovik zene, dok u grob legne, svakomu je svoj križ nositi, svakomu ovu gorku čašu života popiti, svakomu trnovim putem na Kalvarij se penjati. — I narodi — kao ljudi — muke boluju, puče! Naš hrvatski narod po Bosni-Hrcegovini, Slavoniji, Banovini, Istri, Dalmaciji za 400 godina stajaše na Golgoti dušmanskog nasilja. Od istoka bisni Osmanlija, od zapada ljuta guja — mletački lave — bijahu bacili na vrat njegov težak jaram robstva, naprtili na ledja njegova težak križ narodne potištenosti. Narod imao vire u Boga, odrvao i svemu odolio. Danas pod Svitlom Krunom Svoga Vladara stoji, uhva se u njegovu pravičnost, te vapi narod, da mu se dade, što ga po Bogu i njegovu pravu idje: zemlja da nebude gladna i goletna, već trgovinom, zanatim, šumam da se oživi, okripi, ozeleni; jezik hrvatski po sudovim uredim da se govori, piše; braća jedne krvi, jednog plemena da se budu na jednom ognjištu kô braća grijati.

Uskrsnuo je Spasitelj, uskrsnut ćeš i ti, narode, ali prije uskrsnuća teške su muke. Ugledaj se u Spasitelja, znaj trpiti. Tko nezna trpiti, nezna živiti, tko ne boluje nezna što je zdravlje, ne uskrsne tko ne umre, nije junak tko se se nije borio. Hrvatski narode, junače stari, ti si trpio, bolovao, umirao, i danas se boriš. Ne boj se, ne gubi vire u Boga, u pravice svoje, u ljubav Svoga Vladara, pa će i tebi tvoj Uskrs osvanuti. Viro sveta plemenita, napunjaj srca naša, daj da nam se narod prene, osvisti. Jačaj ga, vodi ga stazom kripostnog življenja, putem svakog napridka.

Uskrsnuće slavno Gospodinovo bilo nam narodu na osvićenje, bilo svima duši na spasenje, a tilu na zdravlje i veselje!

Digitized by Google

ODKRIĆE AMERIKE.

Za Ameriku, dandanas najveću i najbogatiju zemlju na svitu, nije se nazad 400 godina ništa znalo. Sa obalâ zapadne Europe gledalo se je na veliku pučinu sinjega mora, a iza te nedogledne prostorije, ima li živućeg bića, ima li ikakvog Božjeg stvorenja, nitko živ da o tomu i promisli, a kamo li da znade. Kadikad vidjalo se po obalam Španjolske i Portugala gdi donji vitar sa zapada komade daščurine, drveća, trave na žalo izbaciva, ali tko da se siti, odakle to i je li to drvo u rukam kakvog živućeg čeljadeta tamo daleko priko mora ikad bilo. Što nije tolikim i tolikim u oko palo, i pameti ih dozvalo, je jednom mladom pomorcu, kojemu Božja Providnost bijaše odredila, da odkrije ovu duboku tajnu. Mladi pomorac, koji odkri Ameriku zove se Kristofor Kolombo.

***

Rodi se Kolombo godine 1448 u talijanskom gradu Gjenovi. Otac mu bijaše prosti zanatlija, te velikim trudom i mukom uzdržavaše sina Kristofora na naucima. Mladom učeniku bijaše udilio Bog lipu pamet, a volje za naukom nije manjkalo. Osobito se bijaše zanio za učenjem zemljopisa. Nepristano čitao povistnicu i opis zemlje, a bio je blažen, kada bi mu mornari kazivali o putovanjima po moru, o novim zemljam, krajevima što bi na putu vidili. U ono doba Portugalci i Gjenovezi plovili su po obalam Afrike, i od tamo svašta donašali i pripovidali. Sve je to u mladom Kolombu poticalo želju za morem, za novim zemljam. Da se bolje u naucima izuči podje na sveučilište u Paviju i tu uvik mu se po glavi vrzla misao o novim zemljam tamo priko mora. Kada škole dovrši, prihvati se za nevolju očeva zanata, ali za malo. More, more uvik mu na srcu bilo. Šestnaest godina tek bijaše navršio, eno Kolomba dili se od kućnog topraga i biži na more. Desetak godina pribijao se po moru, po trgovačkim brodovima, a putujući uz Afriku uvik mu je ona misao vrtila mozgom, da i tamo dalje imade zemalja još neodkrivenih, još nevidjenih. Jidreći po velikoj morskoj pučini gledao bi gdi voda ozdal sa zapada nosi velikih trstika, koje u Europi ne rastu, gledao bi drvljeća izdilana; pa se od mornara čulo pripovidati, da su na otocima Azorskim našli dva trupla, mrtva tila crnih ljudi, da su se vidile nike čudne ptice dolitati i stotinu drugih stvari, što bi more od tamo donašalo. Hoće reć, zavapi iza dugog promišljanja Kolombo, hoće reć, da tamo imade svita, imade zemlje, za koju mi neznamo. Nije druge, valja doći do te zemlje, valja upoznati taj svit. Kaže svoju misao o novoj zemlji svojim domorodcima u Gjenovi, àja, stali mu se smijati, da je lud. Podje u Portugal i kralju priobći, i tu mu se narugaše, da to nije moguće. Eto lipa misao i želja Kolombova, da mu se dade brodova i pripomoći za taj put u nikoga nenalazi odziva, nitko mu ne viruje, nitko se unj ne pouzdava. Ali on viruje, uzda se u Boga i u svoje tvrdo osvidočenje, te ne gubi srce. Potuca na treća vrata: podje glavom u Španjolsku prid noge kralja Ferdinanda i kraljice Izabele. Ovi izabraše zbor učenih ljudi, da izvide bili to moguće bilo. Više godina o tomu su ti učenjaci vićali i dogovarali se, dok je napokon Kolombu dojadilo, te odluči poći u Francusku, jeda li mu tamo bolja srića bude. Za to doznao niki Santangel, prijatelj Kraljice Izabele, podje do nje te joj reče: Bog je dao vašoj kruni sriću, da imate ovoga čovika, koji će vam novi svit odkriti, koji će vašem kraljestvu slavu i blago doniti, ne dopustite da na tudji dvor idje, dajte mu što pita, vaša će dika, vaša slava biti. Kraljica na to pristade, a kada joj se muž protivio poradi velikog potroška za to putovanje o kojemu se ništa sigurna nezna, reče mu ona oduševljeno: Ako li mu ne podje za rukom, evo zlato sa mog tila skidam i za to zalažem. Blažen bijaše Kolombo na te glase. Taman na 30 ovog miseca Aprila 1492 bi utvrdjen izmedju njega i kraljeva dvora ugovor. Dadoše mu tri broda, na svakomu po 40 momaka i svu zairu i potribu za put. Kada sve spravno bijaše, u petak na 3 agusta 1492 svi se izpovidiše, pričestiše, izgrliše se sa svojim i zaploviše iz Palosa u pučinu sinjega mora.

***

U jakim velikim gvozdenim parobrodima, koji mogu ukrcati do tri tisuće čeljadi, kada znaš kud ćeš poći, kuda proći, kada, u koliko doći, danas je čoviku od šale zajidriti u Ameriku. Ali promisli štioče, na Kolomba; su tri ne velika broda, kao naša trabakula, baciti se na more, kojemu puta neznaš, a još uz to imati na brodu svita raspuštena i zločesta, kud većeg jada i nevolje? Gorkib ih je u istinu Kolombo progutao! Za dva debela miseca plovio po moru, a nikakova znaka, nikakova izgleda o novoj zemlji. Kolombo ne gubio viru u Boga, on se uvik svoje misli tvrdo držao. Ali eto jada, momčad mu se ozlovoljila, uzbunila, odvrgla zapovidi; dva miseca da se po moru skita, o novoj zemlji nikakova traga, svak se pobojao za gubitak svoga života, ogorčeni, očajani digoše jedan dan isto kao Izraelci na Mojsiju viku na vodju Kolomba: Mi ćemo poginut, kućam nas našim vozi natrag, inčije će mo tebe smaknuti. On ih lipim ričima tišio, govoreći im, da nije daleko do odkrića, a uz to uvik se priporučao Bogu i po cile noći molio, da mu na pomoći bude. Na 13 setembra, s jednog broda opaziše mornari po zraku dvi ptice, a koji dan opet drugih ptica, koje na kopnu živu. Malo se ohrabriše, ali opet nasta nemir, zlovolja izmedju mornara, koji bijahu napokon odredili utopiti Kolomba u more i natrag se povratiti. Na jedan mah ugledaše veliko jato ptica, dasaka, trave, gdi pluta, sigurno zemlja nije daleko. Od veselja zapivaše: *Slava Bogu u visini.* Ali opet jalova nada, zemlje od nikud.

Digitized by Google

Opet nemir, smutnja. Na 11 otobra prid večer ništo veselije po brodovim. Ugledaše dasku izdilanu, a suviše snop kupine vezane, i na njoj jagoda. Cilu noć stajao Kolombo na vrh broda gledajući, jeda li odikud znaka. Prid zoru pričini mu se, kao da tamo daleko trak svitlosti vidi. Zažmiri bolje očima, srce mu stalo veselije kucati, zovnu svoga tajnika, da i on pogleda: jest svitlost. Brodovi se brže primicaše, mornari se podigoše, svak uprao tamo oči, jest svitlost, vide se kuće, vidi se zemlja. *Zemlja! zemlja!* svi u jedan glas zavapiše. Razdanilo se, nova zemlja ukaza se našim putnicima. U petak na 12 Otobra 1892 Kolombo, kao vojvoda oboružan, uze u ruke križ i barjak kralja španjolskoga, prvi stavi stopu na novi kraj. Sva vojska oboružana za njim izadje, svi padoše na kolina, podigoše ruke i Bogu od srca zahvališe. Tako bi odkriven novi svit, koji se kašnje od drugog putnika Talijanca Ameriko Vespuci, *Amerikom* prozva.

* *
*

Kolombo nadje tamo divljeg naroda, pripitomi ga, i na kršćansku viru priobrati. Urediv zemlje sagradivši tvrdjavu, postavi čete i svoga zaminika zapovidnika tamo ostaviv, dade se na put u Spanjolsku da kralju i kraljici vesele glase donese. Tri puta ga žestoka oluja na moru uhvati, da je jedva iza tri miseca putovanja opet u Palos stigao. Veselje veliko, neopisivo po svoj Spanjolskoj. Kraljski dvori otvaraju mu se, kralj i kraljica hoće da uza nje do pristolja sidi, da za njihovim stolom jide, po svim crkvam piva se: *Tebe Boga hvalimo*, vas narod Kolumbu slavje čini. On bi imenovan malim kraljem novih zemalja. Više nije nitko žacao se tamo poći, dali svak čuvši za zlato i srebro, što se tamo kopa, navrnuo, da će s Kolombom u novi svit. I zbilja uputi se Kolombo tamo po drugi put su više brodova i 1500 čeljadi. To bijaše na 15 setembra 1493, godine 1498 po treći put, a godine 1500 po četvrti put podje Kolombo u Ameriku. Svit se sve to više sgrćao, a gdi je puno svita, tu je puno i nereda. Svak se polakomio za zlatom, svak hoto tamo zapovidati, blago zgrćati, ne raditi, te eto nemira, smutnje izmedju zapovidnika. Stadoše proganjati, tužiti lažno Kolomba, a napokon niki Bovadila, od nenavidnosti i nasilja sputi Kolomba okrutno u gvoždja i godine 1500 iz one zemlje, koju je on iznašao, posla ga svezana u Španjolsku. Umrla bijaše njegova braniteljica kraljica Izabela, kralju svašta lažno do njega rekoše, te tog velikog čovika do zadnjeg doba njegova života 20 maja, 1506 kada priminu, u gladu, žedji, u okovim tamnice, crna neharnost izmorila. Pripovida se, da nenavidni vitezi španjolski stali donapokon govoriti, da odkriće novog svita nije bila stvar mučna, već stvar naravna, a da ga nije on iznašao, da bi se u Španjolskoj našao drugi, koji bi bio to učinio. Kolombo stajaše za stolom na jednoj gozbi, čuje to govorenje, uzme jaje u ruke i reče: Tko bi od vas gospodo, znao učiniti, da ovo jaje uzgor na stolu stoji? Svi pokušaše vrtiti jajem amo tamo, nikako neće da uzgor stoji. Kolombo tucne podankom jaja, probije koru i nasadi jaje uzgor. „Eh! puste mudrosti, tko ne bi znao tako“! viknuše svi. Eto vidite, odvrati Kolombo, vi biste sada svi znali, ali ja sam prije sam znao: iza gotove radje sve je lako, ali hoću vas viditi na radji!

* *
*

Iza smrti čoviku slava poskače. Danas je 400 godina, da je Kristofor Kolombo k novom svitu išao. On je odkrio zemlju, koja je tada bila divlja, slabo obradjena, napučena, a danas na toj zemlji žive više od 120 milijuna duša, danas je Amerika najbogatija zemlja na svitu. Sva Europa more bit harna Kolombu, jer svi narodi našli su tamo hrane, našli bogastva. I od nas Hrvata Dalmatinaca više od jednoga imade Kolombu haran biti, što je sriću svoju u tim zemljam našao. I ja isti, koji ovo pišem svojim trudom i trgovinom od 12 godina u Americi, dobio sam što mi je za starost i obitelj potribito, te haran i zahvalan danas velikom Gjenovezu Kolombu od srca kličem:
Slava ti, Kolombo, na vike slava!

Dalmatinski pomorac.

Kako se od filošere braniti.

IV.

Slideći govor o filošeri neimam vam još ništa drugo napomenuti, nego samo razne načine, kako će te se od nje braniti, pa buduć da svaki od vas poznaje dobro svoje zemlje, znati će odmah sada odlučiti i odabrati način kojega će upotribiti ako mu slučajno filošera okuži jedan ili drugi vinograd. — Načini i sredstva kojimi se od filošere branimo dile se u dvi vrste t. j. u načine i sredstva kojimi ubijamo filošere, za da loza od njih netrpi i u načine i sredstva kojimi postignemo, da se loza uzdrži u životu, bez da ubijamo filošere. — Medju sredstva kojimi filošere u vinogradu, sasvim ili samo dilomice ubijamo spada: potapanje okužena vinograda i uporaba takovih stvari, koje na filošeru ubitačno diluju.

a) *Kako se okuženi vinograd može potapanjem u životu uzdržavati.*

Filošera kao i svaki drugi živući stvor, ako je pod vodom uduši se posli kraćeg ili duljeg vrimena, nu to isto dogodi se i nikojim bilinam, medju kojim i lozi. Ali buduć da se filošera pod vodom, brže uduši nego li loza propane, to se podvadnjivanje u ovom slučaju dade vrlo koristno upotribiti. U potopljenu vinogradu pogine filošera nakon 30-50 dana, dočim loze istom nakon 4-6 misecih. *Jeli vam dakle do toga da svake godine ubijete u vinogradu samo jedan dio filošera za da vam loza uz manji broj istih uzmogne i na dalje živiti i radjati, napustite svake zime na okuženi vinogrud vodu i da pod njoj od 40 a najviše 50 dana leži*; ako pak hoćete da sve filošere poginu, nezaštediv ni loza pustite da pod njoj 4-6 misecih leži. Na vinogradu valja da bude uvik toliko vode da ga za 30-50 cm. visoko potapa. Vinograde, koji se svake

Digitized by Google

godine potapaju, valja u proliću i liti dobro i duboko prikopati, te često i obilno gnojiti, jer bi se inače zemlja izjalovila, budući da je voda izplače. Kako i sami vidite, ovo je najjeftiniji način obrane, ali žalibože dade se upotribiti samo tamo, gdi je narav na ruku. Tko ima takovih zemalja neka ih čuva, doći će vrime kad će mu zlata vriditi. — O drugim sredstvima govorit ćemo dojdući put. **St. Bulić.**

Ne gospodimo se!

Godine 1303 bi podignut na pristolje rimske Stolice Sv. Oac Papa Benedikt XI. Pripadao je redu Sv. Dominika, a bijaše sin proste seljačke ubožne kuće, koja se zvala Bokasini. Na krštenju prozvali ga Nikola. Sve njegove ukućane bijaše Bog k sebi prizvao, sama mu majka starica još u životu bila. Kada začula ona da je njezin sin Nikola izabran za vrhovnog poglavara katoličke Crkve, radostna i blažena starica sva se od milinja razplače i podje do Rima, da svoje čedo zagrli i veselje materinsko mu izkaže. Ugledaše ju vlastelinke rimske, te u svojoj vlastelinskoj taštini misleći, da nije pristojno, niti da će Papi ugodno biti, da onako u prostom seljačkom odilu ta starica u njegove veličanstvene dvore, prid njegovo uzvišeno pristolje pristupi, obukoše ju u sjajna gospodska odila, okitiše ju uresim dragocinjenim i svečano ju prid Papu dovedoše, cineći tim da će Papi ugoditi i veliku mu počast dati. Uputi se priobučena starica, a uza nju pratilice gospodje rimkinje. Pristupi sinu i rastvori ruke da ga zagrli. Papa Benedikt ju pogleda, ni slova da joj reče. Majka poče govoriti i suzam ga pozdravljati. Benedikt koliko da ju ne vidi. „Koja si ti — na jedan će mah — ja te više ne pripoznajem; ti nisi ona moja majka sa sela, u takovom odilu ti mene nisi rodila“. Ostadoše kô izvan sebe vlastelinke rimske, razumiše što Papa hoće da reče, zasramiše se, povukoše natrag staricu, skinuše sa nje gospodske nakite, obukoše njezino pravo prvašnje odilo i pustiše ju, da sama prid Papu podje. „Oh sad si ti moja prava majka — uzkliknu Benedikt i sadje s pristolja čim majku na vratima ugleda — sad ću te zagrliti i na tvoje se srce majčino, moja mila roditeljice, spustiti“. Od svega srca primi tad Papa Benedikt majku, do zadnjeg časa njezina života ljubljaše ju i štovaše, ali nikad ne dopusti, da se pogospodi i svoje seljačko odilo promini.

* * *

Što govorite na ovo, vi o niki Kaštelani, Poljičani, Primorci i Zagorci naši, koji crvenu kapu, naš lipi kaparam pobaciste i u gospodske se *špancére* i *jakete* vrgoste? — Prokleta *moda* u svašto se uvrla. Je li mladić išao u Polu kralja dvoriti, je li išao do Senjske Rike s brodom po moru trgovati, jeli išao na nadnicu nikoliko dana u grad služiti, odmah hoće da se pogospodi. Sram ga je nositi kapicu, u kojoj je od kuće pošao, natakne kakovu šubaru ili klobučinu nad oči,; gaće od našeg domaćeg sukna na spone, da ga zakolješ ne bi na se stavio, već utegne na se benevreke od *telaruše*, zadije ruke u džepe; ne čibuk naš ili lulu već pali *virgjinku*, zabode slamku za uho, postoli mu škripllju, misli u svojoj ludoj glavi, da je ništo bolji od drugih seljana, tko sam ja sam! — Nije to do šale, već je živa istina, dragi puče, da ove gradske gospoštije jesu veliki umet i sramota po te. Umet je po kesu, jer onaj što se pogospodio troši na sve kraje više: dodje li u grad, on neće u prostu krčmu su deset dvadeset novćiča da ruča, već idje u gostionu, da barem pô fiorina privali, zalazi u kafanu; opanke ne nosi, a postoli bi ga natukli, stoga ne na noge već u kočiji iz grada se kući povraća. I sramota te, puče, kobi, jer odmećanjem i zabacivanjem tvojih narodnih odila, ti se odmećeš od svoga narodnog poštenja i ponosa. Na glasu je po svemu svitu naš kroj i crvenilo našeg hrvatskog odila. Naš kralj u dva puta što je u Dalmaciji bio, najdraže mu je bilo viditi naše seljake u narodnim odilim. Na prolasku on je mnogo naših stvari sobom uzeo, da svoje kraljske dvore tim uresi. Stare nošnje splitskih, kaštelanskih divojaka; jačerme, dolame, pripašnjače starih Poljičana, Primoraca, bila dika viditi, a danas se sve to pometnulo i na gospodsko navrnulo. Po crvenoj hrvatskoj kapici mogao si Dalmatinca na kraj svita pripoznati, a danas i njoj pri moru ne staje traga. Ne, puče, za žive oči; nedaj pristupa nikakovoj natruni gradske gospoštije, čuvaj svoje narodno odilo, kao svoje poštenje na čelu. Po perju se i pivanju razpoznaju ptice, tako ti po jeziku i odilu. Jezik, govorenje jest znamen tvoje duše, tvoga ćućenja, odilo je znamen tvoga tila, tvoga narodnog poštenja. Bili u gradskoj ili težačkoj ruci, naše seljačko odilo neka nam ne bude mrsko, a izgled Pape Benedikta XI bio nam uvik na pameti! **FRANO KRSTIĆ.**

Molitva Jeremije Proroka.

Gle, Gospode, što se od nas radi,
Obazri se, teški su nam jadi!
Dica naša tudjinu se daše
Kuće naše dušmani pokraše.
Bez oca smo, sinje kukavice,
Majke naše crne udovice.
Što pijemo jasprom kupujemo,
Valja platit da se ogrijemo.
Glave naše u vrtlogu boja,
Umoreni nemamo pokoja.
Egipancim podadosmo ruku
I Asircim, da nam skinu muku.
Stari naši u grihu umriše
A pedipsu nama ostaviše.
Sad podložnik s nama gospodari,
Nit je ikog da nas razulari,
Po pustoši hranimo se travom,
Handžara se svegj bojeć nad glavom.
Koža naša poput peći crne
A od glada sve nam tilo trne.
U Sionu žene osramiše,
U Judeji cure oskvrniše.

Digitized by Google

Poglavare na višala penju,
Side kose pod zulumom stenju.
Izmučiše nedorasle momke
Uništiše batinom potomke.
Pobigoše starci sa kapije
Mladež ne zna božje pivanije.
Nema pisme, da srce zabavi,
Radost naša u crno se zavi.
Ures kruna pade s naše glave,
Kuku nama, sirotinje prave.
Srce naše jadom iskoseno
Oko naše suzom zaliveno.
Nestalo je Siona planine,
Čete lijâ pale na visine.
Ti Gospode, do najskrajnjeg svoda
Carstvo tvoje od roda do roda
Jer nas tako na vik zaboravljaš?
Jer toliko u jadu ostavljaš?
Sa prezirom nas si odbacio,
Ljutu srdžbu na nas si izlio.
Gle, Gospode, svrni oko blago
Na 'vo stado jednoč tebi drago!

Po Sv. Pismu *D. F. Petrović.*

Čobanče, paša i careva kćer.

(Šaljiva priča)

Bila u nikoga cara kćer. Car proglasio, kogod prid njom primudri, njegova je. — Čuo to niki paša, te k carevu dvoru. Putem ga ugledalo čobanče. „Kud ćeš ti?“ Kaže mu. „Idem i ja s tobom: mogu ti valjati“. „De, pa što budem ja govorio ti potvrdjuj“. Došli. Kad paša prid carevo kćer, poče ona: „Vidila sam šestero goveda upregnutih, gdi s jednom tikvom nemogu da maknu“. Paša smeten: ovaj će za me odgovarati. „Šta je to? U moga ćaće, veli čobanče, bila jedna vodenjača, te ni tri pluga š njome makac: poteži, poteži, pukne vriža, a tikva na mistu“. „Čuj drugu. Vidila sam glavu kupusa: šestero volova ni da je krenu“. „To je ništa. Sijali mi razsad: iztrune se momu ćaći jedno zrno meni pod nogu. Uzreste čudo kupusina. Posikosmo je. Na trtolini (korenici) kovalo pedeset kovača: za godinu dana jedan drugoga nečuo“. „Vidila sam dvanaest volova, pa jedan sirac nemogu da s mista krenu“. „To je ništa! Naše domaćice muzu na brdu i mliko im se sliva u dolinu: ubace sirište, i eto sirca deli sirca“. „To je dobro“! „Nema ti ga tu dobra. Potiraju lovci vuka, a vuk zapadni u sir. „To je zlo“. „Nema tu zla. Ja i moj ćaća odremo kožu i primimo odobru *talju*“. „To je dobro“. Nema tu dobra!“ Krvuždina usmrdila sir. „To je zlo“. „Nema tu zla“. Mi sir prikopamo, pa pod gnjoj: Nadjubrimo njivu. „To je dobro“. „Nema ni tu dobra“. Prezumimo se i gnjoj izaspemo na tudju njivu. „To je zlo“. Nebilo zla. Ja samotreć s mojom braćom, svaki za svoj kraj, prihitimo medju se tudju njivu, te prikrenemo gnjoj na našu. „To je dobro“. „Nije dobro“. „Posijali pšenicu, a iznikle nam pečurke“. „To je zlo“. „Nije. Srićom pečurke bile velike, pa mi mline od njih načinili“. „Tko je mlinario?“ „Ja, a sve mi od ruke išlo: mlilo, može li se bolje. Jednom se iza sna prenuo: necvokoće. Protarem oči, kad lisica zaprla nogom u kolo, ugledam joj na repu knjigu, a na njoj upisano: „Tebi, čoso (taki je paša bio) rog, a meni cura“. I dopala ga.

Priobćio *S. Dragoni.*

O Trgovačkom Ugovoru.

U Italiji o ugovoru tvrdo se misli. Jedni hoće, da se odmah počme slati vino na naše krajeve uz onu polakšicu poreza datu im od for. 3.20, ali tada Italija mora da dopusti Grčkoj, Francuskoj i Španjolskoj i svim drugim državam, da uz isti porez mogu voziti svoje vino u njezinu zemlju, a to njoj ne stoji dobro. S toga zastupnici u Rimu nisu ovih dana ništa zaključili, već dali oblast vladi, da kada vidi svoje vrime, odaleciv svaku pogibelj od Italije, posluži se ugovorom. Ako se u Italiji misli, ni u nas se ne spava.

Naši zastupnici u Zadru okupljeni prošlih dana tamo na saboru, sastaviše odbor sedmorice, koji da prikaže saboru, što da se čini i vladi prid oči stavi. Dr. Bulat u ime sve družine prikazao je izvišće saboru, a svi su ga zastupnici jednoglasno prihvatili i vladi podastrli. Odnosi se na tri potribe naše: vino, ribarštinu i brodarenje.

I. Glede carine na vino.

1. Neka vlada nastoji, da se stalna povišena carina s Italijom uredi, kako je u Beču bilo utanačeno. 2. Kada nebi to pošlo za rukom, neka obveže Italiju, da nas barem šest miseci prije uvedenja obznani. 3. U izvadjanju ugovora neka gleda, da što manje naša vina pritrpe štetu. 4. Neka se našem vinu zadobiju polakšice za Prusiju i Francusku. 5. Neka se pazi, da se tudja vina pod našim imenom kriomice ne prodaju. 6. Za uzdržavanje našega vina neka se misli i škole za to zavede. 7. Neka se vojska našim vinom služi. 8. Neka se osobiti parobrodi za lakši izvoz našega vina postave. 9. Neka se čim prije željeznica do u Bosnu gradi, kuda našem vinu more bit izlazka. 10. Neka se prinos po željeznicam za vino snizi. 11. Na rakiju, koja će se odsele od dropa i vina napravljati, neka se manji nameti meću. 12. Neka se sadjenje duhana svim općinam dopusti.

II. Glede ribarštine.

1. Neka vlada naše domaće ribare brani. 2. Neka im se pogodna cina za sol odredi. 3. Neka dalmatinski ribari budu oprošteni od obrtarine. 4. Za uvoz naše posoljene ribe u Grčku neka nastoji.

III. Glede brodarstva.

1. Neka vlada nastoji, da brodarstvo na jidra, koje propada, pritvori se u parobrodarstvo. 2. Neka domaće trabakule i druge brodice oprosti od svakog poreza. 3. Neka budu preinačene i umanjene odredbine (taše) za pomorsko brodarenje.

Dao Bog, da bude uslišano!

Sabor u Zadru.

Za više dana trajala je razprava o školskom proračunu. Govorili su *Biankini, Klaić, Ljubić, Buzolić, Borčić, Čingrija, Zore, Brajković, Perić, Tartalja, Trigari* i drugi, a vrtilo se govorenje ponajviše okolo novih čitanaka, da budu čisto hrvatske, a ne srbsko-hrvatske. — Šest zastupnika: *Biankini, Ljubić, Buzolić, Perić, Paštrović, Šarić*, koji nisu htili glasovati za nazivak „srbski“ odilili su se od drugih i sastavili posebni skup. Na *jedanaestoj* sidnici zagovaralo se osno-

Digitized by Google

vanje okruženog suda u Šibeniku. Govorili za to *Šupuk* i *Ivčević*. Bi primljeno. Na *dvanaestoj* sidnici bilo potanje o proračunu zemaljske zaklade. *Biankini* od 11 uri prid podne do 4 po podne, te na večer od 7 do 10 ½, ukupno 8 ½ govorio, tužeći se vladi na naše nevolje: na talijanski, nimački jezik po uredim, na slabu pripomoć za trgovinu, zašto nam se željeznica ne gradi, na trgovački ugovor s Italijom, na kamatništvo, na strogost vojničkog zakona, na zlu upravu i tegobe naroda. Na *trinaestoj* sidnici: predlog *D.ra Bulata* o trgovačkom ugovoru. Pošto je Bulat bolestan, govorio član odbora *Borčić*, kaziva štetu i pogibelj, koja nam od Italije priti i priporuča, da se predlog primi. Jednoglasno bi primljen. Na *četrnaestoj* sidnici: o poljodilskoj učioni u Gružu kod Dubrovnika. *Klaić* predlaže, da ju zemlja na se uzme i stalne učitelje namisti. *Biankini* se protivi, jer da Gruž nije zgodno zemljište. Govori još *Bjelanović*, *Gondola Perić* vladin povirenik *Trukša*. Primljeno. Drugo pitanje: o imenovanju stalnih kotarskih nadzornika. *Cingrija* priporuča. *Biankini* ne protivi se, nego bi želio, da ti nadzornici budu izabranih izmedju istih pučkih učitelja. Primljeno. — Starinarskom društvu u Kninu odredjeno fiorina 500 pripomoći. — Na zadnjoj *petnaestoj* sidnici bilo govora o poljodilskoj zakladi. Govorio *Biankini*, *Tartalja*. Prigledao se rad zemaljskog odbora, i odobrio. Glasovao se za zakon o uredjenju vode za domaće potribe. Nakon toga u 10 ura noći pridsidnik *Vojnović* pozdravi zastupnike, javi im da su s ovom sidnicom posao opremili, i tim proglasi, da je dovršeno saborsko zasidanje za ovu godinu.

Domaći razgovori.

V.

Šior Mate i Luka.

(Sideć u hladu u občinskom perivoju).

Šior Mate. Moj kume Luka, za sve ove sramote, ča se u nas dogajaju, stariji će Bogu dat razlog. Oni daju dici zâ izgled, a dica su kâ i *spuga*, svaku lako primju. Mudri je Salamun rekâ: „Kako se dite nauči, tako će kasnije radit“. Niki se tužu na dicu, da su in vražja, neposlušna, da su se pogospodila i otujila, a sami su krivi. Ko ji je to naučija? Otac i mater. Kako se dite neće tujit od njih, kad je čulo oca, da u svakoj velikoj prigodi odbacije svoj jazik, a vazimje tuji da se dere: *Avviva!* da pozdravja na putu: *Bon jorno! Bona šera van!* i drugo. Kad je vidilo mater, di kupuje *šugamane* na kojin je u velikin slovin *rekamano: Buon giorno!* da kitu blazinje taljanskon *bandiron bianko, rošo, verde* i ča ti ga ja znan još. Ne uču oni dakle sami dicu, da in se tuju? Nisu li temu sami krivi? Ča bi ste vi rekli, a kume Luka?

Luka. Jemate pravo. Ovi vražji *partidi* učinili su, da je jedan dil puka ostavija svoje dičnо ime za jubav nikih a za *dešpet* drugin.

Šior Mate. Za *dešpet* vi govorite? Pa da za *dešpet* čovik pogazi svoj obraz i svoje poštenje? Ma to je ludo, kâ i da bi se čovik poturčija za *dešpet* drugon. *Ši, ši* za *dešpet*, ma komen činu *dešpete*? Samin sebi. *Intanto* Pujiz godi i širi nan se svudac: na pazaru nosi nan ća konje i mazge; u ribarnici prodaje nan našu ribu, ča je lovi po našen moru, a našin bidnin ribarin nosi zalogaj iz just; na *pjaci*, eto ti ga jopet s kavulin, kunplirin, kapulon i svačin, a ti nevojni čoviče, ča si se cile godine potija, uzdiši i, dok se kô maši za tvoju robu, gledaj kako tujinac u tvojoj kući puni kesu. Eto vino, cigli dobitak, ča nan je još ostajâ i ono hoćedu da nan prisvoju. To je pravi *kaštig* božji. Tili smo ji, pa eto nan ji Bog šaje.

Luka. A i jesmo veliki grišnici.

Šior Mate. Bože moj! Jeli vlaj, jeli pojičanin, kaštelanin, makaranin, bračanin — svud se po Dalmaciji puk diči arvaskin imenon. Eto čejad *študijana*, koja znadu i uču i vidila su svita čagod više vengo mi: popi, fratri, *advokati*, *profešuri*, učiteji, *študjenti*, *inpjegati*, malo koji ni, svi se ponosidu, da su Arvati, a baš nike ter nike naše kape da se jemadu sramit tega. Jô, da je našin starin ustat iz greba! Vidite, 450 godin nazad, niki taljanac Giustiniani ostavija je pisano: *Odića Splićana kroja je slovinskoga, a njijov jazik materinji arvaski je puno slak i lip; grajani govoru i taljanski, ali žene ne govoru, vengo samo svojin materinskin jazikon. Altroke* li sad *šugamane* s *Buon giorno!*

Luka. Eh, temu su krivi hinbeni proroci, kî su ji opili krivin naucin.

Šior Mate. Ja neću reć, da nije i to, ma nan je Bog dâ oči za gledat, a pamet za prosudit svaku. Zar ne vidu, oči jin iskapale, kako bi nas tili privrnit u taljance? Dok je občina bila u njijovin rukan, sve se je pisalo i u viću vavik govorilo taljanski, pa ča su razumili? Odkad je arvaska občina, arvaski se piše, a u viću se sve arvaski besidi i nikako drugo, pa ti sad niko ne može *pripetat* rog za svića. Eno u staron *tejatru*, ča se mi stariji možemo spominjat, kad si upantija i jedne cigle arvaske riči? a u našen, ako doškamo, nasladićemo se našin jazikon; eno dopokon imena na ulican bila su sva taljanska, pa nan je svaki *furešt* i pribacivâ, da je u nas kâ u srid Italije i tu je *porkariju* arvaska občina uklonila i metnula je arvaska imena. Pa kô bi se jema najviše svemu temu radovat? Kô, vengo težak?

Luka. To se zna. Lako je za grajane, jerbo oni će se svačemu prije naučit vengo mi, pa i da bi jin ča i dodijalo, oni će se nać i u drugon mistu, ali mi težaci, mi smo tvrdo vezani uz našu mater, našu zemju, a *invece* jemamo više zahvalit klobuku, vengo kapi da smo to stekli.

Šior Mate. Ča je meni Bulat, Borčić? Ča mi je bija pokojni Bajamonti? Živin Bog dâ zdravje, a mrtvin pokoj višnji! To ćemo reć samo za jedon priliku, meni nisu ništa. Ja ne pitan hoće li za načelnika ovi ili oni, pa jeli mi višje prijatej jedan ili drugi, vengo ja pitan, hoćeli na našoj občini vijat trobojnica? Hoćeli u jednu rič izgledat ova občina arvaskog ili taljanskog puka? Judi umiru, a puk vavik ostaje, pa svakoj rani ima lika, ma sramota za uvika.

Luka. Ča san ja sto put rekâ, pa koja korist? Kad je nike neprijatej zaslipija i viruju više gubavin smutljivcin, ča su za to plaćeni, vengo nan, ča in od srca govorimo.

Šior Mate. Je baš prava nevoja kad na to čovik promisli, kako se u nas grli tujina, a mrzi brata rodjenoga. A nismo li svi pod ovin istin nebon božje sunce ugledali? Ne krije li non ova sveta zemja kosti naših pradidova? Nismo li dica jednog oca: istog puka, jedne majke: iste zemje? Nismo li dakle braća po krvi, po srcu, po jaziku, po svemu?

O moj Splite bili, diko Dalmacije, Providnost te je božja stavila u srid zemje ove, da jon srce budeš, i nadarila te svakin blagon i lipoton, a niki slipi tvoji sinovi hoćedu, da te tujinština otruje. Di mi je tvoja slavna prošlost? Kaži tvojoj neharnoj dici, ča si bija.

Iznikâ iz carskih dvorâ Dioklecijana prvi si zakrilija solinske junake, pokupija si moći slavnog Solina i postâ si bašćinik njegov. Nazad devet stotin godin prozvali su te u svitu „vrlo plemenitin i jakin gradon, glavon Dalmacje“. U tebi se krunija i stolovâ najveći arvaski kraj Dmitar Zvonimir. Ti si bija nadbiskupska stolica cile Dalmacje i Arvaske. Za te se otimali kraji i knezi, u tebi se sastajali i ti bi š nji-

Digitized by Google

man ugovarâ o svojoj slobodi. Iz tebe je prvi put arvaska vila propivala. U tebi se rajali u svaka doba slavni judi, koji su proslavili arvasko ime: Marulići, Papalići, Sinovčići, Kuzmanići, Botići i ostali na stotine. Od Krke do Neretve sinovi Dalmacje hrlu k tebi, da se izobrazu. Drag si zagorcu i primorcu, svak se tebi veseli i govori: „Svud je poć, al je u Split doć!"

Luka. Jô, ča bi ja prigorija znat sve te lipe stvari! Je li ovo *beleca* od *študjana* čovika slušat. Dobra van je! Nije Splita do Splita! Kako mi srce igra u prsiman, kad se digod samo nakon dva tri dana vraćan iz vanka, pa ugledan iz dajega zvonik svetoga Duje! Čini mi se, da je godina cila *pasala* za ono dâna, ča ga nisan vidija i svaki mi se put čini lipši Split.

Šior Mate. O moj lipi grade, arvaska slavo i svetinjo! Naši su stariji ovu svetu zemju krvju natopili, da te sa suha obrane od Turčina, a s mora od Latina, pa da te nan slobodna mogu ostaviti. Naši su te stariji svojin potom pritvorili iz pustinje, kakva te je Mlečanin bija ostavija, u *gjardin*. Mi svojin potom svaki dan zalivamo tvoju grudu, da vadimo svagdanji kruh; pa posli vengo smo te toliko putâ, kroz toliki vikova krvju i potom odkupili, da te zar, jabuko, tujinu damo?

Simo, braćo Varošani, Manušani, Dobrani i Lučani, okupimo se svi složno pod dičnu trobojnicu. Ona je naše zlamenje, naš spas, naše poštenje. Ogrlimo je svi braćo, pa je uzvitlajmo do neba visoko, ka našu starinu i priliku! Cerjena boja, naša kapa, bila košuja do pâsa, a modra boja, modre gaće, kako su nan svi stariji nosili. Srce uz srce, brat uz brata, kako dica jedne majke i jednog oca. Pristanimo bit motikon u tujin rukan! Svi za jedan šćap, pa uzkrsnimo i mi na novi život sloge i jubavi!

Luka. Bog vas uslišija, a proklet bija, ko se odmetnija!

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Sabor u Českoj bio je dosta uzrujan. Českí narod svojom hrabrenošću svladao je silu Nimaca. Nagodba je pala. Zasluga je najveća mladočeha. I u Moravskoj bilo je oštrih riči izmedju zastupnika. Česi se ni tu nedadu kovat.

U Americi. — U Nov-Orleansu smutljivci zapalili tvornicu pamuka. Računa se štete do dva milijuna talira. U Buonos Aires takodjer vladaju veliki neredi. Vas grad je pod oružjem. Cina novcu puno spala.

U Francuskoj. — Vlada oštro progoni vanjske došljake, koji nemir prouzrokuju. Dosad ih je 22 protirala. Našasto je mnogo ubojitog oružja. Donapokon u crkvi u gradu Nansi, dok je biskup propovidao, potuklo se ovih dana nikoliko radnika, polomili sviće na otarim i veliko bezgrdje učinili. Pet ih je ranjenih.

U Italiji. — O trgovačkom ugovoru za sad se više neće govoriti do jeseni. — Zastupnik Imbriani tužio se vladi na naše Šibenčane, da su Talijance u Šepurinam izlemali. Kako smo mi doznali, nije bilo stvarih, tako da najveći krivac nije nego malo dana od naše vlasti osudjen. — U Gjenovi velike priprave za slavje Kristofora Kolomba i 400 godišnjice odkrića Amerike.

U Nimačkoj. — Stvari su se na ministarstvu uredile. Caprivi ostaje državnim kancelarom. — Crkovne oblasti žale zakon o školama. — Na sprovodu bogatašice barunice Rošildove bilo je velika nereda. Svit nagrnuo u kuću i pitao novaca.

U Kusiji. — Glad, koji je bio zavladao, gotovo je umrnuo. Pojavila se na nikim mistim pošalina. — U Petrogradu velika se nesrića dogodila. Pala vatra u tvornicu praha, sva kuća prsnula u zrak i devet radnika ostalo mrtvih.

Po našim stranam.

U Banovini. — Škole su svečanim načinom proslavile 300 godišnjicu rodjenja glasovitog slavenskog učenjaka Komenskoga. — Privremenom upravitelju nadbiskupije zagrebačke biskupu Gašpariću pala je kap. Nahodeć se nesposoban za službu, imenovao je kaptol za zaminika mu biskupa Pavlešića. — Novi nadbiskup još nije imenovan. Vlada i rimska stolica nemogu se nagodit. Govori se, da je Papa tri puta odbio predloženika vladina. — U Brodu umrao je čuveni rodoljub Brlić.

U Dalmaciji. — Ovih dana počelo je novsčenje momčadi za tekuću godinu. — U Beču potvrdjen je veresijski zavod za Dalmaciju. Da naš puk osobito zagorski iz pandža krvopija kamatnika oslobodi imati će odsle naša zemlja taj novčani zavod, gdi će puk uz male kamate moći dizati novac. — Načelnik Viški Jakša bi odlikovan viteškim redom Frane Josipa.

U Istri. — Krvava se borba vodi tamo u saboru izmedju Hrvata i Talijana. Profesura Spinčića vlada je rišila službe bez ikakove mirovine.

U Splitu.

Nova željeznica. — Doznali smo na pouzdanu mistu, da odma po Uskrsu dolazi amo do 30 inžinira, koji će izviditi i odrediti put za novu željeznicu od Splita do Sarajeva. U dobri čas!

Načelnikovo zdravlje. — Glavar grada Dr. Bulat bio se dosta ljuto u Zadru od hunjavice razbolio. Povratio se je amo u prošlu nedilju. Hvala Bogu, već dobro oporavljen na nogu je i za poslom.

Vino. — Odkada se pročulo, da za sada neće Italija vina svoja amo slati, makla se ništo cina vinu. Prodalo nikoliko konoba od 13-14 ektolitar.

Tvornica zvona. — Naš domaći majstor zvona Jakov Cukrov sve to lipši glas sa svojom tvornicom u pokrajini stiče. Prošlih dana učinio je za selo Žrnovo na Korčuli slog od tri zvona od težine 400 klg. a prije toga slog od pet zvona za Humac donji na Braču ukupne težine klg. 1680. Sada imade u radji zvona za Drniš, Pristeg Benkovački, Visoku Lećevice. Neka i pravo je! Ne dajmo, da naš novac tudje džepe puni, neka u našoj zemlji ostaje. Ljubimo i pripomažimo što je naše!

Svašta po malo.

Lipa starost. — U selu Drežnica kotara mostarskog živi starac *Ante Jurić*, komu sada ima 130 god. On radi još u vinogradu i idje svaku nedilju u crkvu, koja je od njegove kuće udaljena 2 sata. Ima jedno 10 god. da je starac Ante Jurič bio sasma oglušio, no od lani, otkad mu je počeo zub jedan rasti, čuje opet. Obrve su mu tako duge, da mu oči pokrivaju, te ih Ante mora zasukati kao brkove, da mu oči ne pokrivaju. Mati Antina umrla je u 112 godini, a otac mu je mlad umrao.

Digitized by Google

Ratna snaga. — Kada bi se, Bože učuvaj, rat započeo, savezne države Austrija, Nimačka i Italija imale bi skupa 1830 bataljuna vojske, 1033 čete konjanika i 6446 topova. S druge strane stala bi Rusija, Francuska, Srbija, Danska i Crnagora, koje sve zajedno imale bi 2310 bataljuna vojske, 1483 čete konjanika i 8048 topa.

Čudnovat kupus. — Nazad nikoliko dana seljak iz Šolte donese u Split čudnovat kupus, dosad nevidjen. Na trsu sraslo se lišće, te se učinila velika zelena plosnata kora, prava prilika biskupove mitre, kroz koju na stotine listića probilo. Povrh kore privila se kao perjanica žutog cvita i obavila kupus. Težak s početka htio ga dati za jedan fiorin, ali kada se nakupilo svita, poskoči mu cina. On ga proda lipo za 70 fiorina. Kupac pak kazivao ga ovdi svitu za plaću, a kašnje otišao š njim u Zadar, Trst, Beč. Lip mu ručak!

Trgovina. — Lanjske godine proizvezlo se je iz Italije 2116 milijuna lira, iz Francuske 8548 milijuna, u Americi samoga kamenoulja (petrolja) 50 milijuna barila, iz Svajcarske izvezlo se je sira 231 hiljada 426 kvintala u vridnosti od 20 milijuna fiorina, priko Rike i Trsta izvezlo je okolo 69 milijuna dužica. Ove godine naredjeno je u Hrvatskoj i Bosni 16 milijuna dužica. Sama kuća Turković dati će iz svojih šuma 1 milijun i pô komada.

CINE.

Na pazaru: Pšenica kvarta od 6.66 do 7:50; napolica 5:33—6; Ozimica 4:50— 5:33; ječam 3:83—4:50; sino kil 3 1|2—4 1|2; kumpir 4 1|2—6 1|2; duzinu jaja 21 do 24 nov.

Na mesarnici: Govedina kil. 54—64 nov.; janjetina 70—90 nov; teletina for. 1—1:20.

Na ribarnici: Zubatac kil. fio. 1:20; skuše 70—90 nov.; komarča for. 1:10; ugor 80—for. 1; girice 40—50; raža 32; trlje 80—fior. 1:20; jastog od kila 2:50—3 fiorina; cipli 80—2:20.

Nove Knjige.

Primili smo na dar:

1. *Pučki Razgovori.* Sastavio Don Mate Nekić, izdala „Pučka Knjiga" u Zadru. Pisani prostim pučkim jezikom kazivaju puku, kako mu se priviknuti radnji, štednji i svakom urednom življenju. Puno priporučujemo.

2. *Dalmacija.* — Svezak II. — U ovom svesku nastavlja se i dospiva „opis kopna" prof. Noe, a počimlje opis najstarije povisti naše iz pera učenoga ravnatelja Don Frane Bulića. Suviše imade i opis „otoka" od Eugena Gelčića. U ovom svezku nahodi se 13 veoma lipih slika. Zapada nov. 30. Kao što smo u početku i danas priporučamo svakomu tko može, neka ovu lipu knjigu nabavi.

Poruke i Odgovori.

Dragoljubu — Hvar. — Nemožemo nipošto propustiti, da se tiska ona vaša. Kažete, da su u vašem selu težaci na nogama, kad i pivci. Htili ste tim reći, da se oni rano ustaju. Nego, kako i sami znate, pivci rano kukuriču, ali se, bora mi, kasno dižu. I onu ste divojku nikud posve očitovali. Što bi rekao stari Jakovina, kad bi čuo, da su mu kćer vrgli u *fojete*?

Glišu — Split. — Lipa ti je „Udaja mube udovice. Ded' Glišo, još koju onako šaljivu. *Majstor.*

F. K. A. — Dubrovačka okolica. — Pošljite štogod boljega. Šale neka su slane i slastne.

Sastavljaču razgovora — Kaštela. — Imade po gdikoje zrnce posve dobro u vašim razgovorima, ali je razbrkano i porazbacano. Služit će nam za naše mlivo.

Krunoslavu — Brusje. — Primit ćete naše pismo.

Urednik.

Na koncu prve godine.

Javiti se na koncu naše prve godine našim prijateljim, povirenicima i predbrojnicima dužnost nam i poštenje nalaže. Baš lani u ova doba kada smo odredili turiti u svit „Pučki List" bio nam je u prvine prid očima sam grad Split sa varošima. Kašnje list prodrao u okolicu, a po zatim malo a malo razmakao se po svemu našemu puku, koji ga danas u više hiljada komada obiručke prima i čita. Skidamo kapu i Bogu hvale uzdajemo, da je naš trud blagosovio, a našemu puku na ljubavi harnost izkaživamo. Da se je list naš pako do seoske kolibice znao ovako uvući i ljubav steći, zasluga je sva naših povirenika, koji kao pčele od cvita do cvita, tako oni od sila do sila, od kuće do kuće naš list raznašali i puku ga u ruke postavljali. Ej, braćo draga i valjana, mi neznamo čim da vaše trude i zauzimanje naplatimo. Naplatit će vam oni, za koje radite: Bog i hrvatski narod. Da je u listu ove godine sve uredno i dospiveno bilo, — istinu valja reć — nije, i mi isti to priznajemo. Ali nije zamire. Bio je početak, a svaki je početak trudan i zanovetan. Sada kada je kas uhvatio i put utrao, „Pučki List" gazit će bolje i okretnije. Sve što smo mogli to smo učinili, te mirnom dušom rastajemo se od prve godine, a naslanjajuć se na pripomoć naših povirenika, suradnika, na ljubav našega puka veselim srcem u drugu stupamo.

Uz to dajemo na znanje, za da izjednačimo naš list sa običnom sunčanom godinom o mladom litu, da smo skratili ovu godinu, koja će se za nas brojiti od **1 Maja do konca Decembra 1892**, *te i predbrojba „P. L." bit će za ovo vrime skraćena na samih* **70 novčića.** *Uklapamo povirenicim „upisnike" da mogu nove predbrojnike odmah ovih uskrsnih blagdana upisati, i kad im se javimo nami poslati.*

Da ste nam svi zdravi i veseli!

Upravitelji «Pučkoga Lista».

Podmirili «Pučki List» za svu godinu do 30/IV god. 1892.

Split: Dr. I. Pervan, Dr. J. Ćudina, A. Madiraca, P. šperac, N. Mitrović, Dr. A. Zlendić, Don P. Škarica, Prof. A. Sasso, Dr. D. Katalinić, L. Vukoje, Kap. Nagy, M. Čulić, M. Žižić, A. Krstulović, J. Pandol, Kan. M. Dvornik, Don J. Pivčević, Don I. Pivčević, F. Vesanović, T. Dvornik, A. ševeljević, A. Mladina, A. Buić do (31|12 92) V. Novak, A. Noveler, J. Čerina, I Kazulini, P. Rončević, Braća Buj, š. Šeguić, Kan. St. Čulić, I. Filipović, (Sitno) V. Duplančić, J. Jelaska, D. D. pl. Rendić (30|4 93) A. Sinovčić, Braća Pervan, L. Aržić, I. Celić (30|4 93), Sp. Fattori, A. Bukarić, T. Sarić, P. Barać (30|4 93). — **Lukšić** (Kaštela): Rodin B. nč, M. Kovačev, A. Cipin, Rabadan M., M. Omašić, A. Viculin, F. Šitin, A. Mlikota, A. Biliškov, M. Bakota, I. Biliško, J. Mratinović, Š. Matijaca, I. Butir, J. Franić, A. Viculin. — **Rab**: Žiga J. i Franetić F. do (30|6 92). — **Krapanj**: do (31|10 91). Suša F., Vukelja I. F., Zuravić R. S., Baraka L., Tanfara P., Kalabrić A. M, Gazma L., Tanfara K., Tanfara N., Kalabrić R., Gović A. i Tanfara R. — **Omiš**: Vukasović J. do (31|10 91). — **Diklo** (kod Zadra): do (31|10 91) Matešić I., Milin J. i Milin M. **Komin**: do (31|10 91) Kapović M. i Dugandžić G. — **Knin**: do (31|10 91). Nardini D., Dračar V., Tomić D., Maleš B., Matković N., Slavić N., Aralica M., Lalić R., Liniće P. i Ljubičić A. — **Madalena** (kod Šibenika): do (31|10 91). Despot B., Belamarić A. p. M., Čarija-Mišura I., Marić N. i Bilančić L. — **Stafilić**: do (31|10 91). Rabadan Ivanica i Čipiko A. - **Vela luka**: do (31|10 91). Žuvela-Vilić A, do (15|6 82) Barčot A., Tintor Barčot A., Barčot F., Žuvela N. P., i Oreb A., do (1|2 93). Šeparović Musa P. i Šeparović P. Im. **Trogir**: do (31|10 91). Ivečić I. A., Katalinić P. p. A, Emer-Špika P. i Kanzija M. - **Milna**: Mikulić J. — **Gomilica**: Braškin M. **Dubrava** (Poljica): do (31|10 91). Sinovčić M. V. i Radičić J. p. P. **Donji Humac** (Brač): Dragičević P. p. A. do (31|10 91). — **Novi** (kod Trogira): Pera M, Jurlić S, Perat ud. M., Metličić A., Popović S., Čipiko M, Klišmanić P., Amat V., Dr. Cega i tajnik obć. Lečevićke. — **Šibenik**: do (31|10 91) Bumber T. i Bombok A. - **Vodice**: do (31|10 91) Markijolov R. J., do (31|5 92) Bonjolo A. p. J., do (30|6 92). Strikoman A., Srdarov M. p. N. do (31|8 92) Grinbau do (29|2 92), Markijola Cvitanov p. R. do (30|11 92), Crljenak M. p. V. i Juričev-Ivičin Joso do (31|12 92. — **Nin**: Maštrović A., Zanki pop P., Zanki A., Vigato Š., Mikelić S., Sirotković J., Stulić A., Stirčević pop S., Morović J., a do (31|10 91) Vujasinović D., Magas I. i Boglić J. **Podgora** (kod Makarske): do (31|12 92) Radojković I. S. i Delić J. do (1|5 92). — **Vis**: do 31|10 92, Zaninović G., Dorotić P., Foduje P., Ruljančić M. — **Tiesno** (kod Šibenika): do 30|6 92, Macura L., Obratov M., Filipi J., Colić M., Miš M. M., Lučić B, Jadrić M., Pelicarić T., Pučka kavana, Veldić I. M., Meštrov M., Perina I. M., Meštrov M. J., Erak J., Dobrović P., Dobrović M. M., Dobrović Milo, Meić S. Š., Skračić-Franic' J. B., Mudronja A. p. A., Mudronja P. M., Mudronja S. D., Juraga A, č., Skerin P. i Filipi F. — **Baćina**: Brbic' ot. T. do 1|8 93. — **Drvenik**: Dodoja M.

(Ostale u drugom broju).

Prilaže se dodatak.

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Na dar predbrojnicima „Pučkoga Lista“. — Prilog broju 24.om.

Pisma o Marku Kraljeviću i sinovcu mu Juri.

Braćo moja i družino draga,
Teško Klisu, jer je na kamenu,
A kamenu, jer je Klis na njemu,
A Udbini, jer je u dubini,
Banjoj-Luci, jer je u turskoj ruci
A Zadvarju, jer je na grebalju;
Dobru brodu s' rgjavim vozačem,
Teško vuku mesa ne jidući,
A hajduku vina ne pijući,
A magarcu s konjma putujući.
A gjerdanu na babinu vratu,
A tkanici na obišenici,
Biloj krpi na žutoj divojci,
Teško ti ga vlahu siromahu,
Staroj kozi, kad opanu rozi,
A Turčinu, koji parâ nema,
Poljičancu, koji vina nema,
Bračaninu, koji ulja nema,
Udovici, kad je ne će momci,
Mučno momku, kad zanj cura ne će,
Teže curi, kad je momče ne će!
Pa što ću vam braćo i družino,
Pa što ću vam dalje šalu zbijat,
Već vam hoću jednu pismu kazat,
A vi mene poslušajte lipo —
Sinoć Marko večerao s majkom
Suha kruha i glavicu luka,
Onda pogje noćcu noćevati,
U noći mu dobar san se snio,
Da je išao u Vedrin planinu,
Da je ubio pticu plemenitu,
Da je odnio caru carevinu,
I svojemu banu banovinu.
Kad se Marko od sna probudio,
Na lagane noge se skočio,
Pa išeta isprid bile kule,
Pa ga mira namirila bila
Na junaka Juru stričevića.
Marko njemu Boga nazivao,
A Jure mu Boga prihvatio:
Bog da' dobro, stričeviću Marko!
Tada Marko priče besiditi:
Noćas mi se dobar sanak snio,
Da sam iša' u Vedrin planinu,
I ubio pticu plemenitu,
I odnio caru carevinu,
I našemu banu banovinu,
Dogji sa mnom, stričeviću Jure!
Tada mu je Jure govorio:
Hoću poći gdi je tebi drago!
Onda mu je Marko besidio:
Ej sinovče, stričeviću Jure,
Ded osedlaj ždrala konja svoga,
Pak mi dogji k dvoru bijelomu,
Ja ću osedlat šarca konja moga,
I tebe ću kod kuće čekati.
Ide Jure do dvora svojega,
Čim je k svomu dvoru dohodio,
Od avlije ključe uzimao,
Pa izvede ždrala od megdana,
Pa ga pere studenom vodicom,
A maže ga brumom i sapunom,
Češljagijom dlake iznosio,
Osedla ga sedlom od pozlate,
Podpregne ga su četri kolana,
Samur petom imbrišim-tkanicom,
Koja nije tkana ni snovana,
Nego u čisto zlato salivana,
Po njome su zmije šarovite,
Po visoko podignule glave,
U zubim im dragi kamen stoji,
Prid kojim bi moga' večerati
U ponoći kako no u podne,
I podkovat ždrala konja svoga.
Zauzda ga uzdom madžarkinjom,
Sam se ždrale po avliji voda.
Pak otide u bijelu kulu,
Primače se k drvenom sanduku,
Pa na tilo udara odilo,
Ono svlači, a bolje oblači.
Najprij' meće košulju tananu,
Svrh košulje dvi jačerme pâne,
Na kojim su puca s obe strane,
Jedni viti a drugi priviti,
Megju njima toke od dvi oke,
A što mu je puce pod gr' ocem,
Ono mu se na čekrk okreće,
Čime momče pije rujno vino,
A na noge čizme do kolina,
A uz noge gaće šarovite,
Više ima do kolinâ zlata,
Nego čoje i bijela platna.
Na njemu je svilaj pripašnjača,
Sva je ona zlatom okovana,
Opasa se bukadinom pasom,
Za pas turi do dvi puške male,
I one mu bez kremena pale.
Na glavi mu kapa od čelika,
Na kojoj je devet čelinaka,
Za njome je kita beršemana,
Na kapi mu pero je od zlata,
Sve se ono na čekrk okreće,
Ter ga brani od žarena sunca.
O bedri mu okovana ćorda,
Pak salazi u donje podrume,
Boga moli, pohvati ždralina,
Boga hvali, pa se u sedlo svali,
Pa otide k dvoru Kraljevića.
Tad se se stade Marko opremati:
Od avlije ključe uzimao,
Pa izvede šarca konja svoga,
Izvede ga u mermer avliju,
Pa ga pere brumom i sapunom,
Češljagijom dlake iznosio,
Dobar šarcu timar učinio.
Stere Marko na šarca ćilime,
Najprij' meće veli-vučevinu,
Povrh vuka meće lisičinu,
Povrh lise meće kunetinu,
Pa najzadnju meće vidretinu.
Sedlo meće zuba zmijećega,
Podpregne ga su četri kolana,
I sa petom imbrišim-tkanicom.
A kakva je imbrišim-tkanica,
Nit je tkana niti je snovana,
Već u čisto zlato salivana,
Po njome su zmije uslikane,
Po visoko podignule glave,
Ter široka rastvorile usta,
Proždrle bi konja i konjika.
U zubim im dragi kamen stoji,
Prid kojim bi moga' večerati
U ponoćca kano i u podne,
I potkovat šarca konja svoga.
Zauzda ga uzdom madžarkinjom,
Sam se šarac po avliji šeta.
Ide Marko u bijelu kulu,
Na se Marko udari odilo,
On oblači dolam od kurjaka,
A na glavu kapu turbašiku,
O bedricu brijatkinju ćordu,
Pa uzimlje tešku topuzinu,
I prokleto koplje ubojito,
I nalije tuluminu vina,

Digitized by Google

To prinosi do svoga šarina,
Pa sve meće na svoga šarina.
Jednu stranu vina tuluminu,
S druge strane tešku topuzinu,
Boga moli, tovari šarina,
Boga hvali, pa se u sedlo svali.
Tri mi puta dvore obletiše
Pa se zdravo oba uputiše
Do Vedrine visoke planine.
Kad su došli u Vedrin planinu,
U najlipša doba dohodili,
Kad žareno poskočilo sunce,
Sve mi love do bila podneva,
Sve mi love, ništa ne ulove.
Tu su stali, pa su počinuli,
I rujnoga napili se vina,
Pa se opet na noge skočiše,
I na noge i na dobre konje,
Pa sve love do mrkoga mraka.
Vasdan love ništa ne ulove,
I tute su noćcu prinoćili,
Kad je sutra jutro osvanulo,
Opet oni love do podneva,
Sve mi love, ne ulove ništa.
Opet stali, pa se odmorili,
Pa se rujna ponapili vina,
Te se onda na noge skočili,
I na noge i na dobre konje,
Opet love sve do mrkla mraka,
I tu drugu noćcu prinoćiše.
Kad je treće jutro osvanulo,
Onda su se na noge skočili,
I na noge i na dobre konje.
Opet love lovak do podneva,
A kada je o podnevu bilo,
Al govori Jure Kraljevića:
A moj striko, Kraljeviću Marko,
Ja sam striče, kruto ožednio,
Ja ću ubiti ždrala il šarina,
Da se od njih ja napijem krvce.
Onda mu je Marko besidio:
Moj sinovče, Jure Kraljeviću,
Ako ubiješ ždrala il šarina,
Ko će tebe donit k dvoru tvomu?
Blizu nam je pijana mehana,
Baš mehana bana Legjanina,
U njeg ima vina i rakije,
I debela mesa ovnovine.
Otole se oni podigoše
Niz Vedrinu visoku planinu.
Obazre se Jure Kraljeviću,
I ugleda pticu plemenitu,
Ugleda je kroz jelove grane,
Pa pokloni svitla dževerdana,
Namiče ga na devet nišana,
Da pogodi pticu plemenitu.
Ne pogodi pticu plemenitu,
Nego udre u jelovu granu,
Uteče mu ptica plemenita.
Idu k dvoru bana Legjanina,
Kad su bili uz polje Legjansko,
Al govori Kraljevića Marko:
Moj sinovče, Jure Kraljevića,
Kad dogjemo k dvoru Legjanovu,
U bana je na udaju seka
Ko god gleda njegovu Zlatiju,
Svakomu je otkinuo glavu,
I tebi će, drago dite moje,
Ter kad dogješ k dvoru Legjanovu,
Ti ne gledaj Zlatiju divojku,
Nego čašu, pa ispiji vino.
Kad su blizu kule dohodili,
Blizu kule Legjanina bana,
Ugleda ih Zlatija divojka,
Pa dozivlje bana brajna svoga:
A moj bane, moj rogjeni brajne,
Evo od amo dva mlada vojvode,
Tebe hoće, brate, pogubiti,
Mene mladu povesti u roblje,
Već ti šetaj isprid kule bile,
Pa ti klekni na gola kolina,
Pa im ljubi skute i kolina,
I postole gdi im noge stoje,
I dobre im konje u sedlašca,
Da te ne bi, brate, pogubili.
U ta doba Kraljevića Marko,
Pa mu Marko Boga nazivao,
A bane mu Boga prihvatio:
Bog da' dobro, pobratime Marko.
Tad mu Marko priče besiditi:
Pobratime, bane Legjanine,
Vrlo sam ti, brate, ožednio,
Donesi mi jednu čašu vina.
Kad je bane riči razumio,
Pa odleti dvoru bijelomu,
Natoči mu jednu čašu vina,
Pa je daje Zlatiji divojci.
Kad Zlatija čašu prihvatila,
Tad je nosi Kraljeviću Marku,
Kad se Marko čaše dobavio,
Popi Mako cilu čašu vina,
Pa je vraća Zlatiji divojci.
Kad se ona čaše dobavila,
Pa otide k dvoru bijelomu,
Pa natoči drugu čašu vina,
Pa je nosi Juri Kraljevića.
Kad je Juri čašu donosila,
Žedan Jure ne će da pije vino,
Već on gleda Zlatiju divojku.
Misli Jure da ne gleda niko,
Al ga gleda Legjanine bane,
Pa dozivlje Kraljevića Marka:
Da nij' Boga i hatora tvoga,
Sada bi ti Juru pogubio,
Ko god gleda na Zlatiju moju,
Svakomu sam otkinuo glavu,
I njemu bi, Bogom pobratime.
Što mu nisi, pobro, kazivao,
Da ne gleda na Zlatiju moju!
Onda mu je Marko besidio:
Ja mu jesam, bane, kazivao,
Da ne gleda na Zlatiju tvoju,
Da će ludo izgubiti glavu.
Tada mu je bane besidio:
Ako mu je Zlata omilila,
Neka ide u Dolin planinu
Na jezero studenu vodicu,
Srid jezera drvo jablan reste,
Na njemu je cviće plemenito,
Nek donese cviće plemenito,
Eno njemu Zlatija divojka.
Tada Marko Juri besidio:
O sinovče. velo dobro moje,
Je l' ti mila Zlatija divojka?
Mila mi je kano oči crne!
Ho'š li poći do Dolin planine,
I doniti cviće plemenito
Sa jezera jablanu sa grane?
Hoću poći, ako ću ne doći!
Slušaj mene, naučiću tebe,
Grubo ti je tuda prolaziti,
Kada dogješ u Dolin planinu,
Devet će te suskobiti vilâ,
Devet vilâ pokraj druma puta,
Ti, sinovče, Boga im nazivlji,
One će ti Boga prihvatiti,
Pa će onda tebe sazivati,
Vino piti i kolo voditi,
A ti nemoj na nje ni gledati,
Već mimo nje ti konja progoni.
Kada dogješ kod jezera vode,
I tu će te tri susriti vile,
Jedno ti je vila starešina,
A drugo je vila mlajišina,
A treće je još vila ciganka,
Pa i njima ti Boga nazivlji,
One će ti Boga odvratiti,
Pa će onda tebe sazivati
Vino piti i kolo voditi,
A ti nemoj na nje ni gledati,
Već mimo nje ti konja provodi,
Nagoni ga vodi na jezero,
Veži ždrala jablanu za grane,
I uzimlji cviće plemenito.
Kad je Jure riči razumio,
Odma se je momče uputio
U Dolinu veliku planinu,
Pa ga devet susritilo vilâ,
Devet vilâ pokraj druma puta,
Pa im Jure Boga nazivao:
Bog da' dobro devet bilih vila,
A vile mu Boga prihvatile:
Bog da' dobro, Jure Kraljevića!
Te su njemu vile govorile:
Hodi s nama, Jure Kraljeviću,
Vino piti i kolo voditi!
Za to Jure haje i ne haje,
Već mimo nje konja progonio,
Pa dohodi kod jezera vode,
Tu je do tri vile susritio,
Jedno mi je vila starešina,
A drugo je vila mlajišina,
A treće je još vila ciganka.
Pa im Jure Boga nazivao:
Bog da' dobro do tri bile vile,
A one mu Boga odvratile:
Bog da' dobro Jure Kraljevića,
Sjaši s konja da pijemo vino!
Za to Jure haje i nehaje,
Već mimo nje konja progonio,
Pak upliva jezeru u vodu,
Veže ždrala jablanu za grane,

Digitized by Google

Pa se penje jablanu na grane,
S njega skida cviće plemenito,
Pa silazi jablanu niz grane,
Pa se baci na ždrala svojega,
Pa odriši ždrala konja svoga,
A kad li ga odrišio biše,
Dobar mu je potonuo konje,
Dobar ždrale upa' do šunkaša,
Junak Jure do svilena pasa.
Tad zavika Jure Kraljeviću:
Planinkinjo, bila vilo moja,
Uvik si mi u pomoći bila
A sada te ni viditi nije,
Il ne vidiš, da sam poginuo?
Više vila s Prologa planine;
Pa dozivlje Juru Kraljevića:
Bog te ubio, Jure Kraljevića,
Što me nisi prije upitao,
Neg' si išao na jezero vode,
Tri su konja uhvatile vile,
Vezale mu sve četiri noge,
Šini ždrala šibom i mamuzom,
Jeda bi se ždrale razletio,
Iz jezera vode te iznio!
Kad je Jure riči razumio,
On uzimlje šibu šibaliju,
Na kojoj je triest šibalica,
Na svakoj je zrno gjingjerovo,
Pa on šiba pod sobom ždralina,
Kud ga kuca, onda koža puca,
Kud ga bije, i krv mu polije.
Tada se je ždralin razletio,
Te ga iznese iz vode jezera,
Tri je sobom iztegnuo vile,
Al ždralinu noge savezane,
Savezaše vile sa kosama.
Tada Jure sablju povadio,
Da će vilam otkinuti glave,
Ali su mu vile govorile:
Nemoj nama otkinuti glave,
Traži blaga koliko ti drago!
Jure neće blagu ni jednomu,
Svima trima glave otkinuo.
Tada turska podviknula vila
Sa Osora visoke planine:
Pa dozivlje Rusan Kesedžiju:
Zlo ga sio i vino popio,
Eno doša' Jure Kraljevića
Na jezero studenu vodicu,
Odnio ti cviće plemenito
Iz jablana sa zelene grane,
I sve tri ti pogubio vile
Kod jezera na travi zelenoj.
Kad to čuo Rusan Kesedžija
Ter poleti u mermer-avliju,
Pa izvede dizdim-bedeviju,
Ni sedlo joj na sape ne meće,
Pa se britke ćorde dobavio,
Priko šuše gaće primetnio,
Pa poleti u Dolin planinu.
Tu susrite Juru Kraljevića,
Pa na njega juriš učinio,
Svali Juru u travu na glavu,
Pa se maša rukom u nidarca,
Pa mu odnese cviće plemenito.
Više vila s Prologa planine,
I dozivlje Kraljevića Marka:
Zlo ga sio i vino popio,
Jure ti je ranâ zadobio,
U Dolini visokoj planini,
Obrani ga Rusan Kesedžija!
Čim je Marko riči razumio,
Ter se šari na ramena baci,
Pa poleti niz to polje ravno,
Kako leti priko polja ravna,
Kao zvizda ispod neba sjajna,
Iz šarina bila pina skače,
Gospodara pinom pribaciva,
Ko bi stao pa bi to gledao,
Rekao bi golubove gradi!
Marko stiže u Dolin planinu,
Nagje Juru u travi zelenoj,
Te je njemu besidio Marko:
Što je, Jure, ako Boga znadeš?
Onda mu je Jure besidio;
Ja sam, striče, ranâ zadobio!
Besidi mu Kraljeviću Marko:
Jesu li ti smrtne rane, sinko?
Nisu meni smrtne rane, striko!
Opet mu je Marko besidio:
Kuda pogje Rusan Kesedžija?
Otiša' je putem štramputice,
I još tisnim stazam na popriko.
Marko leti kano bila vila,
Pa obagje svu Dolin planinu,
I još tisne staze na popriko,
Nit Rusana nit od njega glasa.
Pa se vrati Juri Kraljeviću,
Pa mu ljute rane zavijao,
Vodi Juru k' dvoru Legjanovu,
Kad je doša' k' dvoru Legjanovu,
Pa dozivlje Legjanina bana:
Bog te ubio, bane Legjanine,
Sablja moja, rusa glava tvoja,
Jure mi je ranâ zadobio,
Od kojih mi priboliti ne će!
Ali mu je bane besidio:
Ja ću tvoga Juru izličiti,
Ti ćeš poći u Mletke bijele,
Dovešćeš mi iz Mletak' divojku,
Lipu kćercu dužde Mletačkoga.
Marko kaže da će u Mletke poći.
Ban iskoči nad bijelu kulu,
Devet bilih dozivao vila:
Brzo da ste, bile vile moje!
Kad su bile dohodile vile,
Onda im je bane besidio:
Poletite, bile vile moje,
Poletite u vrane planine,
Sabirite po gorici trave,
Čim ću Juri izličiti rane!
Onda se je k dvoru povratio,
Pa je onda Marku govorio:
Pobratime, Kraljeviću Marko,
Kad dovedeš lipotu divojku,
Lipu kćercu dužde Mletačkoga,
Onda ću ti Zlatu pokloniti,
Za tvojega Juru Kraljevića.
Tad se Marko vina ponapio,
I pojio hliba bijeloga,
Ovnovine mesa debeloga,
Pa izagje iz bijele kule,
Pa se baci šarcu na ramena,
Pa otide k bijelim Mlecima.
Niko Marka opazio nije,
Kad je Marko u Mletke pošao,
Već ga vidi Tomić Mihovile
I njegova triest i tri druga.
Kad je Marko k Mlecim dohodio,
Gleda Marko po Mlecim bijelim,
Gdi će lipše zgode nahoditi,
Kad izagje dužde Mlečanine,
Baš u šetnju sa svojom Zlatijom,
Pa ugleda pijanu mehanu,
U blizini pokraj druma puta,
Tu je Marko konja razjašio,
Tu je Marko rujno pio vino,
Dan po danak tri miseca dana.
Progovara Tomić Mihovile,
U Prologu visokoj planini
A sa svojih triest i tri druga:
Evo ima tri miseca dana,
Da je iša' pobratime Marko,
Da je išao u Mletke bijele,
Nit od njega glasa ni glasnika,
Može biti da je poginuo,
Može biti da je osužnjio;
Ako bude poginuo Marko,
Gledaćemo osvetiti njega;
Ako bude osužnjio Marko
Gledaćemo njega izbaviti.
Svi skočite, družinice moja,
Svi skočite na noge lagane,
Pa pripnite na kaiš opanke,
A sve svoje puške privrtite,
Pa iznova bolje napunite,
Naoštrite brijatkinje ćorde,
Pak hajdemo do bilih Mletaka.
Otole se oni uputiše
I odoše do bilih Mletaka.
Tad izagje dužde od Mletaka,
On izagje u zlatnih kočija,
Pod kočijam dvanest bedevija,
I tri vranca konja od megdana,
U njima je dužde od Mletaka,
A sa njime Zlatija divojka.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,
On se napi vina crvenoga,
Pa dohvati šarina gjogina,
Boga moli, prihvati šarina,
Boga hvali, pa se u sedlo svali,
Te poleti za zlatnim kočijam,
A kada ih Marko dostignuo,
Kraljević je duždu besidio:
Tebi bora, dužde od Mletaka,
Daruj meni dragu kćercu tvoju,
Po imenu Zlatiju divojku,
I daruj mi kočije od zlata,
Pod kočijam dvanest bedevija,
I tri vranca konja od megdana,
Ako li ih meni dati ne ćeš,
Već se ne ćeš k dvoru povratiti,

Digitized by Google

Rusu ću ti otkinuti glavu!
Ali mu je dužde besidio:
O budalo, Kraljeviću Marko,
Ti ćeš moju otkinuti glavu,
Gdi su meni latinska gospoda?
Živa će te na mihe derati,
S tobom biti drvlje i kamenje,
Sić ti meso na male mrvice,
I visat ih o jelove grane,
Neka jidu orli i gavrani!
Kada Marko riči razumio,
Od bedrice ćordu povadio,
Sabljom mahnu Kraljeviću Marko
Pa pognbi dužda Mlečanina,
Izbaci ga iz zlatne kočije
Pak šarina najprvoga veže,
Pak uleti u zlatnu kočiju,
I ošine dvanest bedevija,
I tri vranca konja od megdana,
Najzadnjega šarca konja svoga,
Te poleti kroz zemlju mletačku,
Marko tiši Zlatiju divojku.
Kad to vide mletačka gospoda,
Naljuti se mnoga porodica,
Gdi poginu dužde poglavica,
Gdi Zlatija lipa povedena,
Svi mi skaču na noge lagane,
Svi na noge i na dobre konje,
Da uhvate Kraljevića Marka.
Ali Marku dobra srića biše,
Prigodi se Tomić Mihovile,
A sa svoja triest i tri druga,
Pa suzbiju latinsku gospodu.
Tu se udare na brijatke ćorde,
Pa pogine latinske gospode
Pet hiljada i više junaka,
Tri hajduka rane zadobiše!
Zdravo Marko k bilu dvoru dogje,
K bilu dvoru bana Legjanina.
Kad je Marko k banu dohodio,
On dozivlje Legjanina bana:
Gdi je meni Jure Kraljevića?
Kad je bane riči razumio,
Na lagane noge se skočio,
Pa izleti na svoje čardake,
Pak govori Kraljeviću Marku:
Pobratime, Kraljeviču Marko,
Evo tebi Jure Kraljevića!
Besidi mu Kraljevića Marko:
Je li meni Jure ozdravio?
Jure ti je lipo ozdravio,
Bolji junak nego prije bio!
Pa besidi Kraljeviću Marko:
Evo, bane, Zlatija divojka,
Lipa kćerca dužde mletačkoga,
Sad ti daji za Juru Zlatiju!
Tada bane poleti u kulu
Pa izvede Zlatiju sestricu,
Te ja daje Juri Kraljeviću,
I izvede ždrala od megdana,
Pa ga vodi do zlatnih kočija,
Pa mi ždrala uz šarina veže.
Marko banu pridade Zlatiju,
Lipu kćercu dužda Mletačkoga.
Kad ju banu poklonio biše,
Tad govori Legjanine bane:
Daj mi, Marko, od zlata kočiju
Pod kočijom dvanest bedevija,
I tri vranca konja od megdana!
Govori mu Kraljevića Marko:
Baš o tome govorili nismo,
Već o samoj Zlatiji divojci,
Lipoj kćerci dužda Mletačkoga,
Pa uhvati Zlatiju divojku,
Seku lipa bana Legjanina,
Te je metnu u ztatne kočije,
Pa otidu k dvoru Kraljevića,
Do Prilipa grada bijeloga,
Tu se Jure vinčao Zlatijom
I lipi mu porod porodila.
Prve kćeri poslidnje sinove,
Nek neviste ne zatiču zave,
Neka nije megju njima kavge!

Priopćio
J. KAPIĆ.

Na znanje!

Ovu lipu junačku pismu, što ju za uskrsne blagdane našim predbrojnicima na dar šaljemo, primilismo od našega prijatelja Kapića, a on ju je od Ivana Tomaša Matijeva čuo i napisao. Znademo za sigurno, da čudo ovakovih pisama imade još u ustima našega puka, kojemu je pisma najmilija zabava, poslastica duhu i tilu. Naš list, eto hvala Bogu, podobro se je sprijateljio s pukom, te da mu se pisma njegova ne zatare, ili stara prid novom da se ne izgubi, odredili smo malo po malo sa svih krajeva našega naroda prikupljati ovo naše dragocinjeno narodno blago. Stoga pozivljemo i molimo sve naše znance i prijatelje, a napose vridne naše povirenike, da čuju li koju dobru pučku pismu — ne iz pismarice, već iz grla puka — neka ju zabiliže i nama pošlju, vas trud i trošak bit će im naplaćen.

Namirili ih srića na kojeg dobrog pučkog pivača, koji bi puno pisama na pamet znao i u pero kazivao, neka ga slobodno pošlju k nama, imat će poštenu nadnicu. Sve ove pak pisme, kada se namire potrebe našega lista, bit će poslane Matici Hrvatskoj u Zagreb.

U SPLITU, na Veliki Četvrtak 1892.

Uredništvo „Pučkoga Lista“

MARKO PILIĆ, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 6 Sičnja 1893 Br. 1.

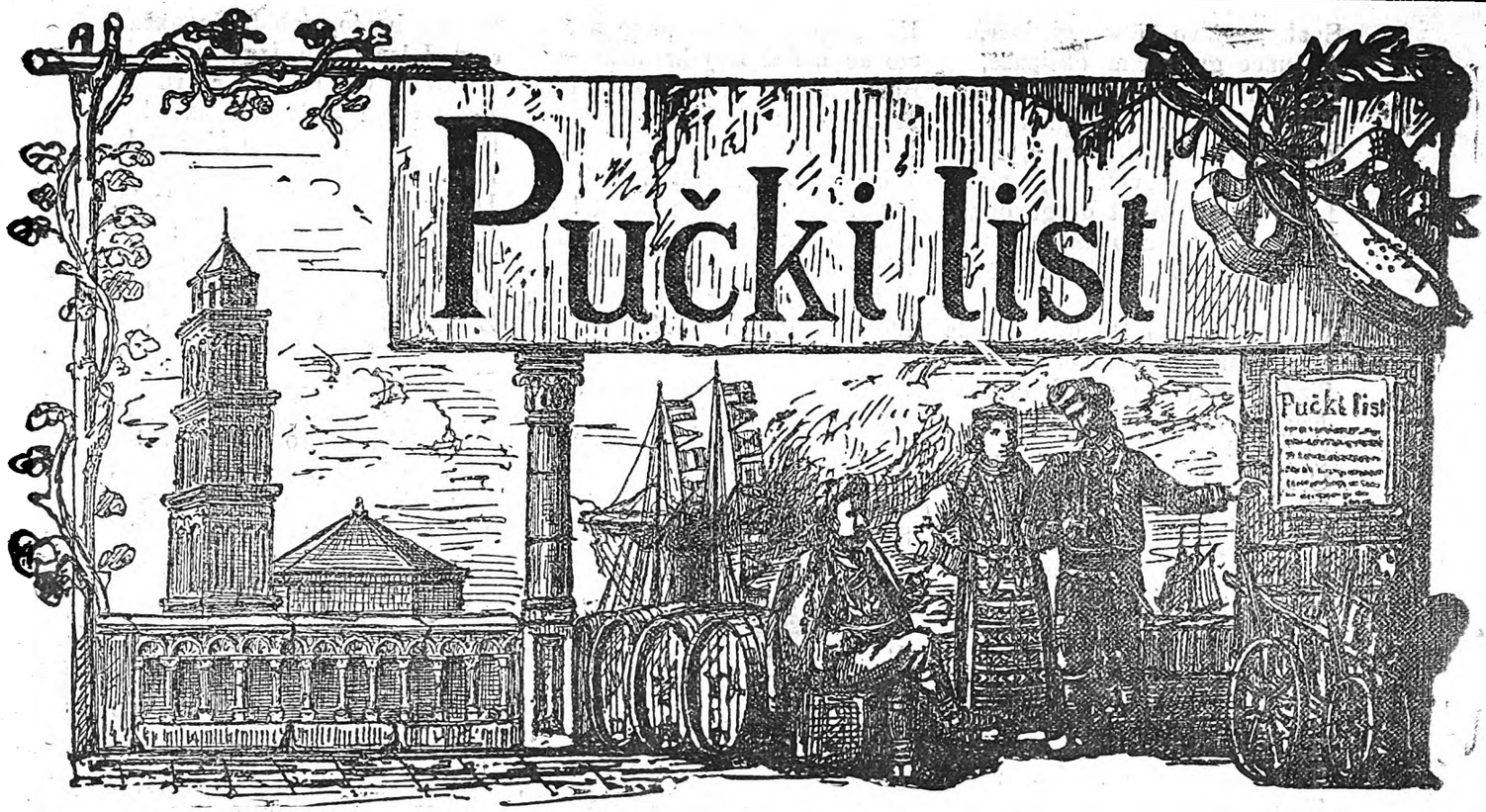
Pučki list

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Pisma o Jelačiću Banu.

Na Mlado Lito g. 1893.

Sve uz pomoć Boga velikoga
I Mladoga Lita današnjega
Evo ću vam, moja braćo draga,
Zapivati pismu o junaku,
Koj je dika svakomu Hrvatu,
O slavnomu Jozi Jelačiću,
Baš deliji kao Zrinoviću —
Na hiljadu i osam stotina
Preko toga još jedna godina
Sred varoša Petrovaradina
Majka rodi malog Jozu sina.
Otac mu je gjeneralom bio,
Pa je za to on svakako htio,
Da i Jozo britku sablju paše,
Premda majka rad toga plakaše.
Ode Jozo u vojničku školu,
I za nauk tu pokaza volju,
Megju prvim on svegjer bijaše,
Svak živ njega puno ljubijaše,
Jer je bilo jedno momče živo,
Sa drugovim vazda ljubeznivo;
Ne biše mu ni dvanaest litâ,
A jahaše konja bisnovita,
Vidilo se odmâ iz uranka,
Da će izać čudo od junaka!
Kad Jelačić škole izučio,
Časnikom je imenovan bio,
Te se svegjer na više penjaše,
Radecki ga silno milovaše.
Gdi bi godir rat se otvorio,
Jelačić bi prvi priskočio:
I u Bosni i u Slavoniji
Satra glavu on ljutici zmiji,
Turke razgna kao orô ptice,
Što derahu puke nemilice —
U to dogje, moja braćo mila,
Četrdeset i osma godina,
Kada puci svuda navalice
Zatražiše starinske pravice,
Pa i u sred bilog Zagreb-grada
Naši oci skupiše se tada,
Molbenicu mudro sastaviše,
Ferdinandu kralju upraviše,
Oslobodi da ih od Mažarâ,
Što dogjoše iz divljih pustara,
Te sad hoće slavne Hrvaćane,
Da stiraju pod svoje tabane.
Jošter naši pišu Ferdinandu,
Po starinskom da su običaju
Izabrali za hrvatskog bana
Jelačića slavnog gjenerala.
Kralj potvrdi baš do malo dana
Jelačića za hrvatskog bana,
Pa on ode da na tom zahvali,
A kralj njega podmaršalom stavi.
Kad Mažari čuše što se zbilo,
Kao da im sve je izgorilo
Stašc vapit na sve četri strane:
Što učini kralju Ferdinande?
Mažari se boje Jelačića,
Jer je Josip srca Kraljevića,
Pa ga tuže Ferdinandu kralju
I svakom ga zloćom osvagjaju.
Tako oni bana ocrniše,
Da Ferdinand povirov ô biše,
Te ga zovnu nek dogje pred njega
I neka se opravda od svega.
Duša banu rad toga je mirna,
Jer bijaše svomu kralju virna,
Al odluči prije nego pogje,
Da svečano kroza Zagreb progje.
Brezovice iz malenog grada
Na četiri baš miseca Lipnja
Uputi se Jelačiću bane
Na bièlcu konju od megdana
I š njim, pobro, pratnja odabrana.
Jaši bane kao Obiliću,
Dika ga je vidit na konjicu,
U hrvatsko odiven je ruho,
Kud prolazi svud ga narod prati,
Štogod napred, sve su veći svati!
Iz hiljade grlâ glas se ori:
Živio nam, naša mila diko,
Živio nam naše sunce lipo,
Živio nam, Jelačiću bane,
Zelen-liste, sa hrvatske grane! —
Zagreb sjajno bana dočekao
I rasvitu po svem gradu dao,
A sutradan, moja braćo mila,
Na plokati svete Katarine
Prekrililo mnoštvo kao mravi,
Čudo da se kogod ne udavi.
Tu su svakog kraja zastupnici,
Velikaši tu su i misnici,
Tu pristupi i ban obljubljeni
I pope se na tron postavljeni,

Digitized by Google

Svak ga živo očima gledaše,
A sunce ga tracim obsipaše,
Pa tu ispod nebeske vedrine,
Gdi ga čuše gore i planine,
Zakune se Jelačiću bane,
Da će čuvat hrvatske pravice
I krv jošter prolit dragovoljno,
Pukn svomu da bude povoljno.
Kada bane na poslidku reče:
Ponosim se što u meni teče
Krv hrvatska i što majka mila
Hrvatskim me mlikom zadojila,
Tada narod oda svijuh strana
Nagrnu se silom oko bana,
Pa mu ljubi kolina i ruke,
Čemu se òté na velike muke.
Tad digoše bana na sidalo
Kao svoje sjajno ogledalo,
I odniše na svojih rameni,
Odnesoše svoje sunce žarko
Baš gdi no je crkva sveti Marko,
U kom dok se misa govoraše,
Ispred crkve narod vapijaše:
Ti si, bane, sve uhvanje naše,
Ti si sami utočište naše,
Ti naš uvik a mi vikom tvoji,
Ti naš otac a mi tvoja dica,
Čuvala te Marija Divica! —
Sutradan se u veloj dvorani
Zastupnici nagjoše sabrani,
I čekahu svoga milog bana,
Koj kada se s biskupom ukaza,
Sva skupština počast mu iskaza,
Svi iz jednog grla zavikaše:
Živio nam ogledalo naše!
A gospogje gori sa trimovâ,
Sve u bilu poput labudovâ
Oboriše cviće i kovilje
Na svog bana, na svoje omilje.
Tad Jelačić kaza poklisarim,
Trn u oku da je on Mažarim,
Te da su ga svašta ocrnili,
Buntovnikom njega proglasili.
Kralj me zove - Jelačić proslidi -
O istini da se on uviri,
Al je, braćo, moja duša mirna,
Jer je svegjer našem kralju virna,
Pa ću poći do Inšbruka grada,
Gdi Ferdinand nahodi se sada.
Zastupnici kada to začuše,
Za bana se ljuto zabrinuše,
Bojahu se lukavih Mažara,
Znajuć da je u njih narav stara!
Al Jelačić njima govoraše:
Ne bojte se, poglavice naše,
Ja ću kralju sve kazat po čisto
I istini učiniću misto.
Tad Jelačić ode do Inšbruka,
Bi pozdravljen od Tirolskog puka,
Pak ulize kralju Ferdinandu,
Gdi ministri š njim se nalazahu,
Poglavice i svi dvorjanici,
Što kraljevi jesu savitnici.
Tu Jelačić pred svim dvorom reče:
Ej, gospodo, mene puno peče,
Što su narod moj hrvatski milî
Buntovnikom vama proglasili.
Mi Hrvati uvik virni bismo,
I uvik se za kralja borismo,
I hoćemo svegjer taki biti,
Hrvat ne zna viru previriti! —
U Inšbruku kada se opravda,
Ban otide baš do Linca grada,
Pak se vrati k svojim Hrvatima,
Što škripahu proti Mažarima.
Kad Jelačić u grad Zagreb bane,
Nadvojvoda Ivan list mu šalje,
Kojim u Beč on pozivlje njega,
Da s Mažarim pomirit se gleda.
Tomu ban se bez odmaka ozva,
I tog trena u Beč odputova,
Sa Mažarim pomirit se hćaše,
Nek ne kreću samo što je naše.
Više darâ sidnice trajahu,
Al Mažari krivo hotijahu,
Pogodit se s bânom nemogoše,
Jer Jelačić hrvatske pravice
Ne hti njima puštat nemilice.
Na poslidku jedan od njih reče:
S bogom bane - Mažari kô lavi
Pozdraviće s tobom se na Dravi!
A ban njemu kô iz puške vrati:
Ne na Dravi, nego na Dunavu
Sablja moja osiće ti glavu! -
Tad Jelačić povrati se kući
I naredi da se sabor skupi,
Te kad ču se o čemu se radi
Navrvio narod kao mravi.
Pivaj, druže, majka ti vesela,
U skupštini hrvatska vlastela,
Sve ljudine kako no dubovi,
Mučno take ruše i gromovi,
Velikaši, grofi i biskupi,
Sve plemići i kolinovići,
Dika ih je vidit u sidnici!
Na trimovim sve glava do glave,
Gospogje su mnoge poredane,
I gragjani svakojake ruke
Tu se zbiše na velike muke,
Pa med njima, tvrda ti je vjera,
Eno vidim Jurja Štrosmajera!
Sred ovake čete odabrane
Progovori Jelačiću bane:
Ej Hrvati moja braćo draga,
Ja otigjoh tam do Beča grada,
Gdi me pozva Ivan nadvojvoda,
Da s Mažarim sklopi se nagoda.
Al slomiti nemogoh Mažare,
Jerbo hoće da nam gospodare,
Mažar htide da mu Hrvat služi,
S čega, braćo, grdno mi se stuži,
Pa razvrgoh š njima dogovore,
K tebi dogjoh, hrvatski sabore,
Da ti viknem i svemu narodu:
Boriti se hajmo za slobodu!
U boj, u boj, svi i do cigloga
Rad obraza našeg hrvatskoga,
Što Bog dade i sreća junačka,
Složno, braćo, pobida je naša!
Kad Jelačić ovo izgovori,
Bekao bi vas se sabor ori,
Jedni viču: živio nam bane!
Drugi kliču: gonimo Mažare!
Dugo biše vrime potrajalo,
Dok je mnoštvo klicati prestalo,
Pa opeta progovori bane:
Hvala vama, braćo, s moje strane,
Što ste spravni svi u boj otići,
Za dom mili život pregoriti,
Al rat jošter silna novca pita,
Evo mojih tisuća forinta,
Pa nek svatko dade kako može,
Od ostalog ti pomozi, Bože!
Na te riči svak se u džep maša,
I što ima sve na stol prenaša,
Ko neima novca dobnik daje,
A gospogje skidaju gjerdane,
Prstenove i još naušnice,
Iza šakâ sjajne narukvice;
Na stolu se zlatno brdo zigje,
Od milinja ban zuze prolije.
Pa čuj jošter, brate Hrvaćane,
Što učini Ilić Šebaštane,
On bijaše pop iztočne vire,
Ali Hrvat preko svake mire,
S vrata skide on križ i kolajnu,
Te prenese k Jelačiću banu:
Evo, bane, mojega uresa,
Kad, junače, prazna mi je kesa!
To ganulo plemenitog bana,
Pa na misto Ilić Šebaštana
On položi pedeset dukatâ,
A vrati mu ures oko vrata.
Viruj, pobro, živa je istina
Do petnaest tisuć' fiorinâ
Tu se skupi baš u malo časa,
A kad vanka tog žačuše glasa,
Po cilomu hrvatskom narodu
Staše kupit novce za slobodu,
I skupiše u malo danaka
Do pedeset hiljad' forinatâ.
U to vrime žugjeno pristupi,
Pod oružje da se narod kupi,
Pa kô na pir svaki Hrvat letî,
Mažarima a da se osveti.
Jedni puške, drugi britke kose,
A nekoji i sikire nose,
Te svi hite k Varaždinu gradu,
K svomu milom Jelačiću banu.
Na jedanest od Rujna mjeseca
Ban poklopi svoga konja bielca,
Š njime vojske četrèst hiljada
U Mažarsku zemlju prodre sada.
Napred idu naši sokolovi,
A dušmani biže kô zecovi,
Pa Hrvatim to pomučno biše,
Jer s Mažarim ogledat se htiše.
Kad dogjoše do mista Melvara,
Tu nagjoše metèriz Mažara,
Svaki Hrvat vapi: hvala Bogu,
Što s dušmanom okušat se mogu!
Sletiše se junaci Hrvati,

Digitized by Google

Pa Mažare udri da se mlati,
Sraziše ih u malo časakâ,
Napred miču junačkog koraka,
Zauzeše Stolnog Biograda,
Sad ćeš vidit od Mažarâ jada,
Poklisare k Jelačiću šalju,
Mir pitaju, za grihe se kaju.
Al Jelačić poznaje Mažare,
Da lisice oni jesu stare,
Te mir njihov nikako ne prima,
Kod Valence potuče se š njima,
Gdi im opet naopako biše,
Jerbo mnogi i tu zaglaviše —
U to vrime, moja braćo mila,
U Beču se buna objavila,
Po svem gradu zapuhala bura,
Obisiše ministra Latura.
Car ostavi Beča nesretnoga,
Do Šenbruna pogje malenoga.
Sad Ferdinand bilu knjigu piše
Baš na ruke Jelačiću banu:
Svitli bane, sve moje uhvanje,
Bečani su mene ostavili
I ministra moga obisili,
Ded' doleti, moj sokole sivi,
I Bečane ti meni umiri!
Čim Jelačić primi ove glase,
Prama Beču odmâ oprema se,
Sobom vodi on svoje Hrvate,
Koji bana kao oca prate.
Kad Jelâčić prispije do Beča,
Tu još drugih nagje carskih četa,
Š njima skupa on obkoli grada,
U kom buna prevelika vlada:
Četri sata obsida trajaše,
Bečani se osvojit ne daše!
Eto, brate, goleme nevolje,
Trče ulak niz to Bečko polje,
I dozivlje Jelačića bana,
Da dolazi iz Ugarskih strana
Silna pomoć Beču od Mažarâ,
Buntovnikâ kao i Bečanâ.
Jelačić se toga ne poplaši,
Već zavika: brže amo naši!
Pa Mažarim na susret otigju,
Prije nego k Beču oni prigju.
Kad Hrvati s Mažarim se sriše,
Iz svih sila na nje udariše,
Razgnaše ih niz Dunavske doce
Kao vuče preko polja ovce;
Pobigoše, žalosna im majka,
A Bečani tog istoga danka,
Kada čuše da pomoći nije,
Otvoriše vrata od kapije;
Cesarova vojska u Beč pade,
Vojska pade, a buna prestade —
Od radosti car suze prolije,
Jelačića bana blagosivlje,
On ga grli i milo celiva
Kao majka jedinoga sina;
Pa uzimlje od boja redove
I meće ih na prsi banove,
Dva mu reda car najveća dade
Auštrija što no ih imade.
Još dolaze križi i kolajne
Jelačiću i sa druge strane,
Car ga Ruski bogato darova
I križ primi s Anoverskog dvora.
Posvuda se ban Jelačić slavi,
Jerbo krunu on caru sahrani,
A kamo li da buntovnik biše,
Kako prije njega ocruiše? —
K Mažarima opet ban se vrati
I na više mista ih pomlati,
Te kad ugje u Budima grada,
Tad Mažari umriše od jada.
Pravo reče slavni Jelačiću
Silenomu onom Ugričiću,
Da na istom njihovu Dunavu
Sablja će mu odkinuti glavu! —
Vrag Mažaru ne da da se smiri,
Jer dojdućeg lita kao zviri
Opet oni silno uskipiše
Prot Hrvatim i caru još više.
Jelačić se opet na nje krenu,
I opet im on vratom zakrenu,
Ali zmiji dok ne satreš glavu,
Ona svegjer misli na izdaju.
Mažarima sreća preskočila,
Kod naših se kuga objavila,
Nu junački Jelačiću bane
Od toga se ništa ne prepane.
Desno, livo on ruši dušmane,
Uzimlje im grade i tvrdjave,
Kud prolazi, svi drhću od straha,
Predaju se bez puške i praha,
A Mažarske poglavice bune
Po rupam se kriju kao kune,
Ili biže na Turako zemljište,
Jer tamo ih Jelačić ne ište —
Kod Mažarâ kad buna utrnu,
K svojoj kući tada ban se vrnu,
Gdi mu puk je slavu učinio,
Kakvu njegov ban je zaslužio —
Prem Jelačić sit bijaše boja,
Ne davaše on sebi pokoja,
Već kasnije kao ban naroda
Svomu puku on se sasvim pòda.
Radijaše u dnevu i noći,
Da narodu bude od pomoći,
Al ga silno u duši zaboli,
Kada vidi da Mažari holi
Zadobiše silne povlastice
I ostaše stare grabilice! —
U pedeset i osmoj godini
Ne sta bana našoj domovini;
Hrvatima ne sta Jelačića,
Baš junaka kao Kraljevića.

* * *

Umri bane, al mu òsta slava,
I ostaće do sudnjega dana,
Ispod svakog hrvatskog slimena
Njegova će živit uspomena! —
Sad, Hrvati, moja braćo mila
Nas Mažarska opet tare sila
Al će Bog se dobri smilovati,
Jelačića novog nama dati,
Koj Mažarim kazaće u lice:
Oj, vi crne ptice grabilice,
Povratite hrvatske pravice!!!

Na Mlado Lito 1893.

Sklonio **Juraj Kapić.**

Bolje da te nije nego da neimaš ništa!

Ove sam zlatne riči čuo iz ustiju pokojnog biskupa Marka Kalogjerà — duša mu se raja nauživala! — Bilo je baš u ovo doba pod zimu. Jedno pridpodne sunce lipo upeklo, izšetao se on pokojni putem Solina, da se malo prosunča, a ja mu drug. Naš svit zagorski prolazio kući s pazara, klanjao se biskupu i ljubio posvećenu ruku. Biskupovo oko znalo po hodu, po odivanju, po čistoći tko je tko iz kojeg sela, zaustavljao se, razgovarao se ljubezno sa seljacima. Mi korak po korak a za nama čuje se zagorac gdi polagano gonjajuć živinče pribraja i nabraja sa drugom koliko je onog dana na pazaru uhvatio, koliko je potrošio i što mu je ostalo. Biskup meni ni slova; zaustavi se, pričeka dolaznike, te će ti k njima. Javio se starijemu, pripoznaoga jer u njegovoj kući bio kada u pohode pastirske hodio. Tu on srčeno i milo upitao za zdravlje, za njegov posao u gradu, za trgovinu što prodao, za novce što uhvatio, i kada mu priporučio, kako će se u kući vladati, štediti, od kamatnika čuvati, uvik svoju potribu kod kuće imati, spo-

Digitized by Google

minjem se koliko da je sada, da mu je na rastanku ove riči rekao: *jer bolje da te nije nego da neimaš ništa!*

Malo je ričih ali puno pameti u njima. Meni su tada duboko upale u pamet, pet je godina da sam ih čuo, nisam ih zaboravio, niti ću, a evo ih danas napominjem tebi, puče, na razmišljanje. U našoj kukavnoj Dalmaciji o bogastvu i velikom dobrostanju nije govora, ali o kućnim potribam, o poljskim plodovima moremo govorit. Hvala Bogu u nas je malo svita, koji bi jedino o kakovom zanatu živio ili o milosti gospodara trgovca kao po drugim narodim. Većim dilom svak imade svoju kućicu, svoje poljce, svoje njivice, i još štogod — ono recimo, što je Bog dao. — Iz truda eto ploda, iz ploda koristi, novca. Naš težak, kada plati kraljevu, kada namiri nike kućne potribe, on je miran, najma za kuću ne plaća, ne plaća ni vino ni krub, ni drvo, ni struk zelja, ni vodu, kao onaj što u gradu žive, njemu njegovo polje sve daje. Samo jedna mu se hoće: reda i dobre uprave u kući! — Evo smo, na zdravlju tek stupili u novu godinu. Tko za ovo tko za ono, u ovom zemanu svak imade koji dinar u kući. Nego eto žalosti, što tomu dinaru kô da nije sudjeno prizimiti. Upali se kô slamka, nestane ga, potroši se. A kako? gdi? u što? — U proždrljivost, u ludost u nike nepotribe. Po nikim našim selim od Božića do Poklada kolje se i tuče meso po svim ulicam, a po Uskrsu jedva ćeš za bolestnika naći. Evo ti sad u primorju domaćina ćeš svako popodne vidit s bukarom u ruci, a kada zvizdan božji na lito pripeče, da mu je oslavit vodu su dvi tri kapljice rusike kô da će mu duša raja vidit! Pa što se dogodi? Eno ga po gradu, duži se, pada u ruke kamatnika, pogadjat se nesmi, jer na dug uzimlje, naplaćiva mu se dvostruko, trostruko. A zaleti li ga bolest, pravda ili koja nenadnja triba da založi polovicu litine od dojduće godine, te

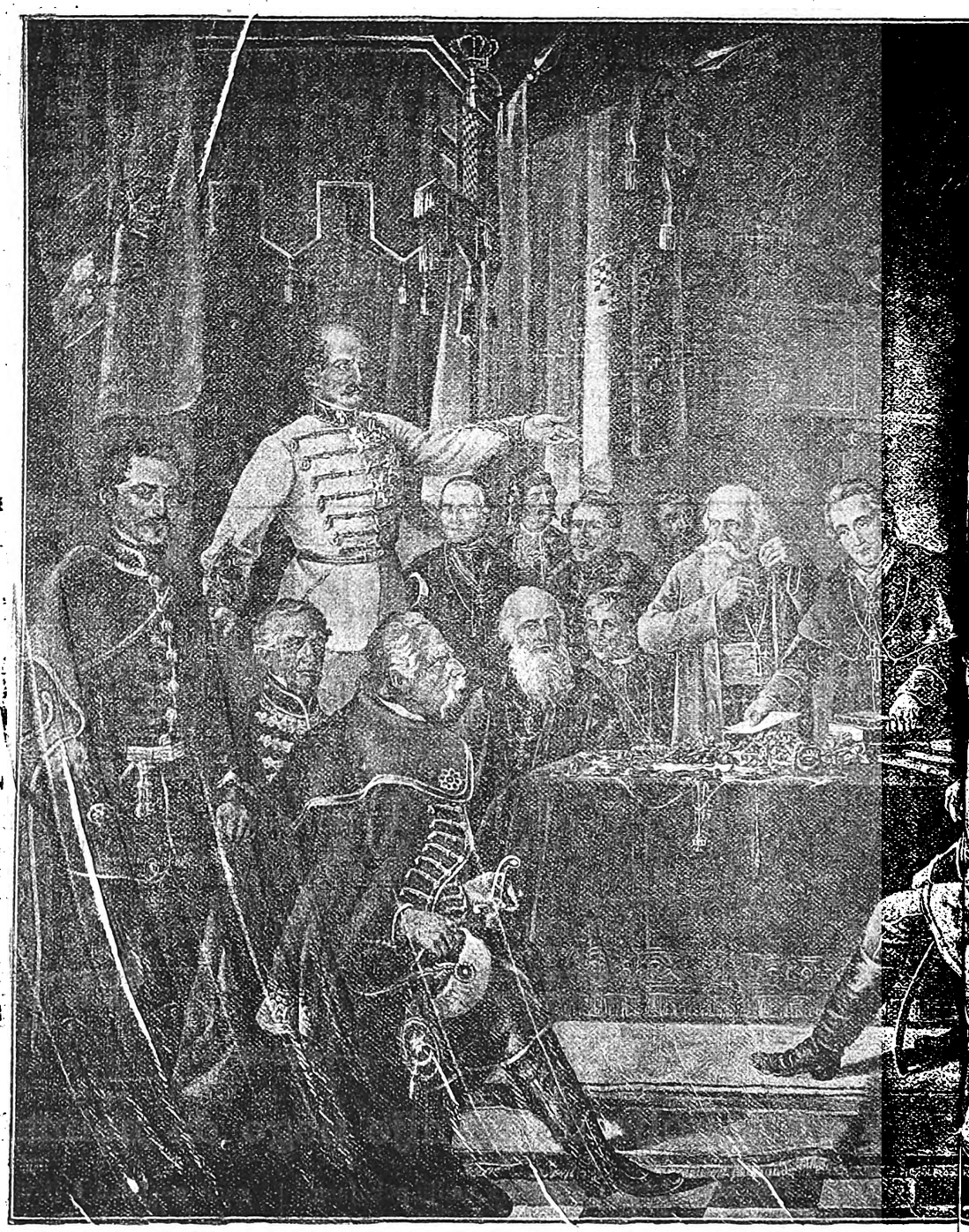

Skupština u hrvatskom

Jelačića lako ti je pripoznati. Stoji u vrh sabora na svomu pristolju, prsi su mu križim i odlikovanjim urešene, digao koje plamca živim plamenom. Iza njega u dnu stoji njegov serežanin, mrko gleda, delija kô i gospodar, na tilu mu narod stolom vićanja u sridini je bisku *Šrot*, na desnu mu arhimandrita Sebastijan *Ilić*, koji skida s vrata križ i dariva ga domo *kovići, Kulmeri, Kullani, Vran[illegible]cani*, ljudi krupni i brkati, dika ih je viditi. Svi dižu kape, kipe jidom proti Mažarima i s svećenik a današnji slavni biskup *Strosmojer*, tu slavni hrvatski pisnik gjeneral *Preradović*, tu naokolo plemenite hrvatske vla

Digitized by Google

od jednoga ponora uvik u drugi upada, pa do istine, koja hvajda od tako nevoljnog života?

Dragi puče, jesi li ovih dana za tvoje trude uhvatio novac, proračunaj koliko je dana u godini, razumi se sa tvojim ukućanima za sve tvoje potribe kućne, postavi granice tvojem potrošku i ne prikoracivaj ih. Budeš li uvik uza se imao ono što ti je od potribe, bit ćeš pravi domaćin, pravi gospodar svoje kuće, bit ćeš kao mali kralj u malom kraljestvu tvoje obitelji. — Neka mi niko ništa ne govori, ni pop ni fratar, ni ličnik ni odvitnik ni nikakav činovnik ne stoji bolje i mirnije do težaka kada mu Bog blagosovi trude, a kada on u kući znade svačemu reda dati i u štednji, imanju kuću uzdržati. A što se događja danas? Da svi bolje od njega stoje, jer i popu i fratru i činovniku zna se koliko idje, te se oni vladaju po onomu što hvataju i uvik im more doteći, Istina je težaku nezna se koliko će i kako vino šenica uroditi, kako će mu iz polja u kuću doći, težak nemore proračunati koliko će uhvatiti za svoje trude, jer su cine nestalne, trgovina ćorava, sad više sad manje, te nemore on svaku godinu omiriti po jednom aršinu. Ali evo što: jedna godina izplaćiva drugu. Kada je godina rodna i obilna, vas onaj pritičak ostavi za drugu godinu, koju kao da gledaš gladnu i nevoljnu, pa nedao Bog, da te i zaleti koja nenadnja, kad imaš svoj novac u džepu, ne boj se, ti si u stanju, da svim potribam odoliš. — Imam zašto da ti baš ove godine ovo tvrdo uglavim, puče, jer ti se jalove godine spremaju: Ono 5 milijuna fiorina što po trgovačkom ugovoru odkida se svake godine od tvog grla i Italiji daje, tebi je red da na sebi prištediš, da se miriš, da se stegneš, ako ćeš da glavu živu izneseš. — Inčije, spaneš li na ništa, moreš bit prikoren sa onim ričima pokojnog biskupa Kalogjera: *bolje da te nije, neg da neimaš ništa.*

F. Kristić.

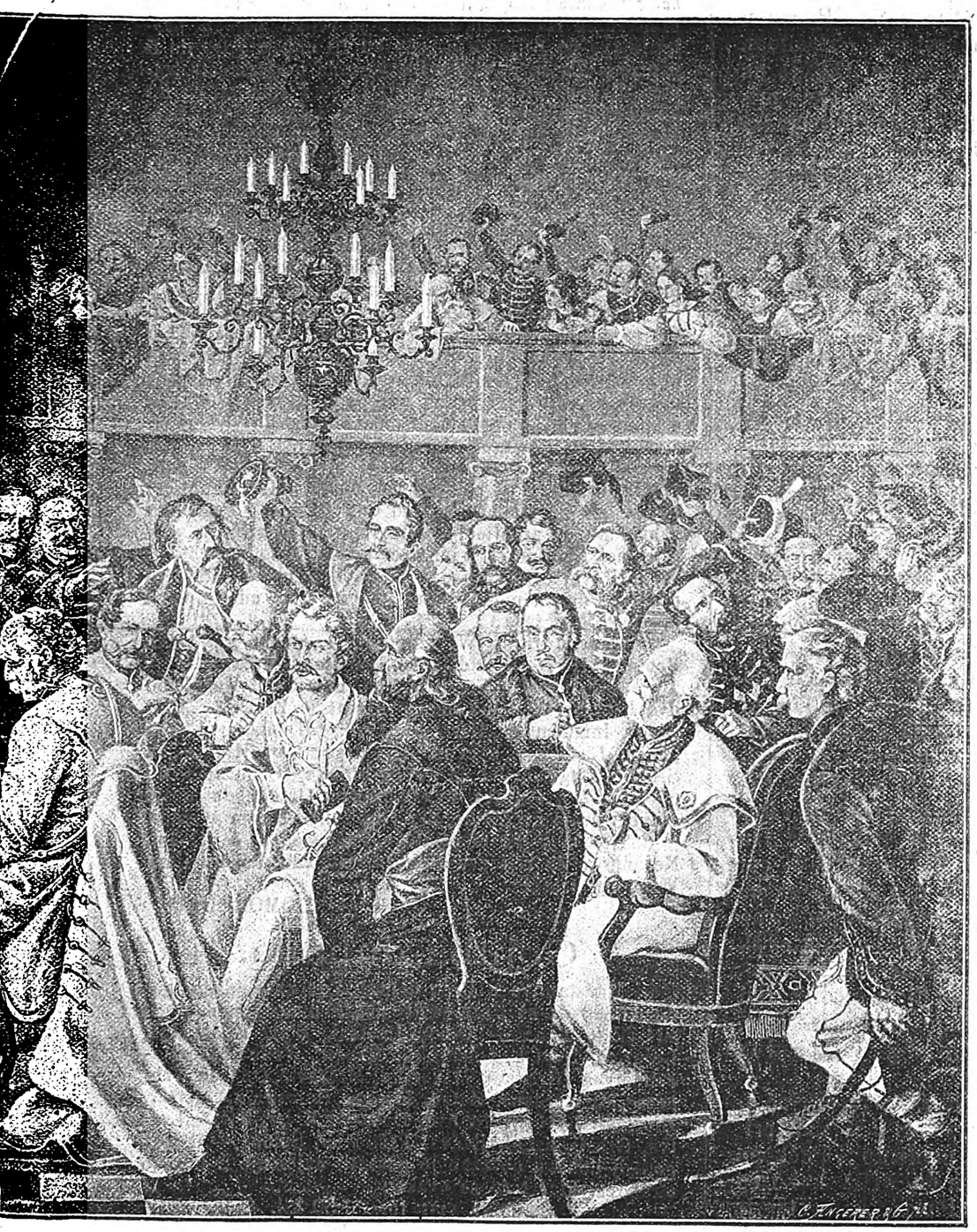

saboru na 4 srpnja 1848.

se na noge, okrenuo se prama saboru, podigao ruku, te govori svomu narodu, a kako govori, dosta mu je pogledati na oko, o odilo, na glavi crvenkapa s kitom. Banu Jelačiću s live strane stoji kanonik *Vuković* a s desne barun *Ožegović*. — Za ini. Iza Ilića stoji senjski biskup *Ožegović* a do njega patrijarka *Rajačić*. Na okolo stola sve hrvatski grofovi, velikaši, *Draš*- ravni su krv svoju proliti za Hrvatsku domovinu. Gori na trimovim (galerijam) svita svake ruke. Tu se vidi tada mladi telinke skidaju s vrata kolajne s prstiju dragocinjeno prstenje te daju na dar svojoj domovini. Lipe li ljubavi za domovinom!

Digitized by Google

Našašće Noemove korablje.

Minule godine u misecu srpnju na jednom ingleškom brodu doplovi u grad San Francisko niki fratar, po imenu Otac Josip Nuri. On bijaše poslanik Sv. Stolice za Iztočne strane Azije i Indije, kuda on bijaše više puta prošao i sve te krajeve obašao. Podje lanjske godine da vidi najvišu planinu na svitu, a to je planina Ararat u Aziji, o kojoj se štije u Sv. Pismu u Korabljici, je da za vrime potopa obćenitoga na njoj opočinula korablja Noemova. On je na toj planini vidio korablju te evo što o tomu pripovida: Bilo je taman na 25 miseca travnja (aprila) na 2 ure po podne kada sam ugledao korablju. Bila su sa mnom dva Aširjanca kršćanina i nikoliko Turaka kirijaša. Penjali smo se uz bok planine sve polagano velikom mukom, jer ova planina uvik je pokrivena snigom, a zemlja puzljiva, te red je velikim oprezom koracati. Popesmo se na visinu od 18 hiljada nogu povrh mora, dobro pri svršetku miseca travnja snig počeo kopniti, te smo mogli još odvaliti 1600 nogu, još nam se je htilo više od hiljadu nogu do vrhunca. Trudni dalje nismo mogli. Pogledam ja na najveći vrh, tot vidim ništo neobična, ništo velika crna poput kuće ili broda, prikopljeno snigom. Mašim se durbina (kanoćala), približim se velikom mukom još za 300 koračaja i napnem oči da što bolje razaznam. Vidio sam čisto bistro ka' jedan veliki brod, korablju nasadjenu na vrh planine a po njoj i okolo nje razpadaju se veliki ledci sniga. Obadjem sve naokolo da vidim svu širinu i visinu njezinu i uvirih se tvrdo da je to ona korablja Noemova, jer uprav bit će do 300 nogu duga a 100 visoka, u sridini kula, a okolo pendžeri. Pokrov je porušen od velikog mraza i sniga, a drvlje popucano još se vidi sa strane. Srce moje bijaše veselo nalazeći se prid onom kućom, u kojoj se spasilo ljudsko pokolenje iza potopa obćenitoga, kazah svojoj družini i oni svi vidiše, vrime bijaše lipo, dan topal, sunce grijalo kao u srid lita. I po drugi put podjosmo okolo sve glavice, i gledasmo što na proste oči, a što durbinom, te svi vidismo na vrhuncu povrh nas to čudo Božje iza 4 hiljade godina. Svi padosmo tada na kolina i Bogu hvale dadosmo, što nam je dao tu milost, da mi prvi do sad to ugledasmo".

Tako pripovida fratar Nuri, a ja čitajuć ovo po amerikanskim i talijanskim listovima prikupio sam ti ovdi i šaljem uredniku „Pučkoga Lista" neka ti iznese u listu da vidiš kako su istinite riči i kazivanja Sv. Pisma, kao što je istina vikovita onaj, koji ih je puku svomu objavio, a to je Bog. MIJAT.

Pismo iz Amerike.

ČIKAGO, na 20 Novembra 1892.

Odazivljem se dragovoljno Vašoj želji, gospodine uredniče, te Vam evo pišem dva slova o našem stanju i življenju u ovom velikom gradu siverne Amerike. O nijednom amarikanskom gradu nezna se da se je ovako brzo uzmnožio kao Čikago. Nazad 50 godina bilo malo seoce, a danas broji 1 milijun i pô duša. Kuće su velike, gradjene za 24 sprata. U gradu je puno tvornica (fabrika), prošlih dana jedna je izgorila, a uza nju 12 velikih palača. Još bi bilo više, da nisu priskočili vatrogasci (pompieri) od kojih imade 85 društva u Čikagu. Na 20 prošloga miseca slavilo se je u našem gradu slavlje Kristoforu Kolumbu, koji je nazad 400 godina prvi odkrio ove strane, — Bilo je slavlje veliko, koje moje pero nebi vam znalo opisati. Sva su društva bila u svečanoj povorci. Izprid palače poštarskog ravnateljstva, gdi je bilo podignuto pristolje za pridsidnika Harissona, mnoštvo je veliko naroda prolazilo sve po 8 ljudih u redu od 10 ura u jutro do 5 popodne. Tu se je vidila i naša mila hrvatska trobojnica. Računa se u sve da je bilo na svečanosti do 80 hiljada ljudi. Ovdi je narod dosta miran i pobožan. Prošlih dana pridsidnik države Harisson dao je naredbu da na 24 ovoga miseca vas narod ove države zahvali Bogu na darovim primljenim. Ta naredba evo kako glasi:

Božji darovi udiljeni našem narodu kroz ovu godinu bili su toliko obilni i mnogobrojni, da nas dužnost steže neka Bogu Svevišnjemu našu zahvalnost izkažemo. On je odvratio od naših kuća kužnu bolest, podilio je više ljubavi za naše slobodne ustanove, probudio je dublje štovanje prama zakonu, uzmnožao je u nama kršćanska čustva, da pomognemo nevoljnicima u drugim zemljam; on je blagosovio naše škole, gdi se odgajaju u strahu njegovu ona dica, koja će raditi za svoju otačbinu, pomnožio je naše stanje, dao zadovoljstva i blagosova svemu našemu narodu.

S toga ja Benjamin Harisson, pridsidnik sjedinjenih država, pozivam vas naš narod, da svetkuje četvrtak dne 24 studenoga, kao dan odlučen da Bogu zahvalimo na primljenim darovima i njegovoj se nepristanoj i obilnoj ljubavi opet priporučimo.

U svidočanstvo ovoga ja stavljam moj vlastoručni podpis, i dajem naredbu da se pod ovo udari pečat Sjedinjenih država.

Dano u gradu Washingtonu 4 studenoga 1892. Benjamin Harisson pridsidnik Sjedinjenih država. —

Naša društva hrvatska lipo napridnju. Imademo dva lista hrvatska po imenu „Hrvatska Zora" i „Chicago". Imademo i „Hrvatski Dom" gdi čitamo i Vaš „Pučki List" koji nam je puno drag. Nas Hrvata sa Srbim i Bugarim bit će do 12 hiljada, Čeha ima do 60 hiljada, a Poljaka do 80 hiljada. Oni imadu svoje crkve i svoje svećenike, što i mi želimo čim prije imati.

Novom godinom pisat ću Vam štogod o izložbi. Nezamirite da nije sve u redu sastavljeno. Pozdravljam Vas svim srcem Vaš

DOMORODAC.

Gojitba duhana.

Ministarstvo u Beču dopustilo je za dojdućn godinu 1893 da se more saditi duhan u mnogim mistima slidećih obćina: — Omiš, Imotski, Sinj, Klis, Muć, Lećevica, Novi kod Trogira, Trogir, Vrlika, Gornjo-Primorska (Gradac), Makarska, Metković, Opuzen, Vrhgorac, Ston, Slano, Zaton, Rijeka, Dubrovnik, Cavtat, Ercegnovi, Prčanj, Stolivo, Dobrota, Kotor, Tivat, Lastva, Grbalj, Krtolj, Budva, Paštrovići, Špica. — Svaki gojitelj duhana obvezan je posaditi najmanje 2 hiljade strukova. Plaćat će se ovako:

najfinija	vrst	for.	1:50 kil.
prva	„	„	1:20 „
druga	„	„	—:90 „
treća	„	„	—:60 „
četvrta	„	„	—:40 „
Izmet	„	„	—:20 „

Onim koji budu pomnjivo gojiti i uredjivati duhan davat će se povrh cine i nagrade, i to

za najfiniju	vrst	20	novč.	po kilu
„ prvu	„	15	„	„
„ drugu	„	10	„	„
„ treću	„	5	„	„

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — Zbog Božićnih blagdana zastupnici careviuskog vića na počilu. Ne počiva pridsidnik Tafe, koji sve smišlja, kako bi se veći e dočepao, ali teški su to posli. Slaveni bi mogli imati svoju većinu, ali u Slavena žalibože neima sloge, te nesloga sve pokvari. — Uhvaćen je na središnjoj blagajni niki častnik, po imenu Maga, koji je pokrao bankanota od vridnosti do tisuću forinta. — Papin poslanik u Beču Galimberti bit će imenovan stožernikom, misto njega doći će Aljardi poslanik iz Monakova. — Kolera još se poteže u Galiciji. Kažu ličnici, kad je ona zimu prizimila, da će na lito žestoka doći. — U Pešti vlada bi htila da se uvede gragjanska ženidba, to jest, da se idje na obćinu a ne u crkvu za vinčanje. Većina je proti tomu, a svi biskupi ugarski sastali su se ovih dana u Pešti da se uzprotive tomu.

U Nimačkoj. — Dolazi u Berlin ruski carević. Da se steče ljubav tog budućeg vladara Nimci mu spravljaju veliko slavje za doček. — U saboru se viče na novi vojnički zakon. Vlada se brani i veli da će bit potriba od vojnika, jer bojati se je rata. — U Amburgu opet se pojavila kolera, sedam ih zaleglo.

U Francuskoj. — Po francuskim tvornicam (fabrikam) silno se oružje radi. Svakog se miseca šalje u Rusiju do 50 hiljada pušaka. Nije to bez ničesa. — U poduzeću Panamskog prokopa izmedju gornje i donje Amerike dogodilo se velikih pereda. Zakupnici ukrali više milijuna franaka, podkupili listove da za nje pišu, podmitili činovnike, rek bi iste ministre. Ali zaklela se zemlja raju da se svake tajne znaju! Izašlo dilo na vidilo. Niki se od skončanja ubili, a nikim se sada sudi u Parizu. U radju tog prokopa položeno je 600 milijuna franaka.

U Italiji. — Papa je primio o Božiću stožernike na čestitanje, te im se je potužio na progonstva, koja trpi od vlade. Narodi su se, reče Papa, izopačili, nepoštenje i privara svud zavladali, bojat se je nedaleke oluje, a jedini spas bit će u Crkvi. — U komori mirno vićanje.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Njegovo Veličanstvo udililo je društvu Sv. Vicenca Paulskog u Zadru for. 50, namistnik David zavodu sirotica for. 100, a ministarstvo u Beču for. 300 obćini lopudskoj za gradnju zdenca pitke vode, zemaljski odbor istoj obćini, za istu svrhu for. 200. — Ovih dana Zemaljski Odbor odredio je kako će bolestnici plaćati u zemaljskim bolnicam (ošpidalim) za ovu godinu 1893. U Zadarskoj bolnici plaćat će se na dan novč. 51, u Šibeniku 52, Splitu 50, Dubrovniku 40, a u ludnici u Šibeniku 52 novč. Ta plaća odpada na bolestnike ili na obćine, kojim pripadaju. Vanjski, koji nepripadaju našoj pokrajini, plaćaju više. — Obistinili su se glasovi o imenovanju D.ra Marčelića za upravitelja Kotorske biskupije, te on je već i prisegu položio. Rodom je iz Preka kod Zadra, čovik učen, kripostan, pobožan, prava zenica Isukrstova, u najlipšoj dobi od malo više od 40 godina, ljubi crkvu i narod svoj, te se je od njega nadati dosta dobra. — U Salima izabralo se obćinsko upraviteljstvo, načelnik Piasevoli. — Dne 18 prošloga silni požar buknuo u selu Brsečinama kod Dubrovnika. Kuća Pera i Mata Gjivovića pritvorila se u garište, a kukavna obitelj spala na prosjački štap. — I u Zadru i u Splitu ustanovio se je odbor, koji će nastojati za proslavu Papina jubileja to jest pedesetogodišnjice njegova biskupovanja. — U Kninu izabran je novi zastupnik Srbin Baljak, a u Staromgradu narodnjak Hrvat Makiedo.

U Banovini (Hrvatskoj). — Prošlih dana navršilo se je 25 godina da se je u Zagrebu ustanovila Jugoslavenska Akademija, za koju je biskup Strosmajer prvi darovao 50 tisuća forinti. To je društvo najučenijih glava što imademo u našoj hrvatskoj domovini, tu se pišu i štampaju mudre knjige za nauk i prosvitlenje naroda. U ovih 25 godina Akademija potrošila je za izdavanje knjiga 400 hiljada for. Od toga for. 50 hiljada za samo jednu knjigu, koja se zove „rječnik“ od koje nije još ni polovica izašla. Ovo društvo imade svoju veliku kuću i uz to novca više od pô milijuna, a to su sve rodoljubni darovi hrvatskog naroda. — Dolaze radostni glasovi iz Zagreba, da su se dvi stranke pravaška i neodvisna složile. Bože blagosovi i u slozi uzdrži!

U Splitu.

Izvoz vina. — Po dokaznicam naše trgovačke komore u misecu studenom prošle godine izvezlo se je za vanjsku trgovinu po moru vina iz Splita: 24 hiljade etolitara, Jelse 5922, Trogira 5126, Postira 4394, Novi kod Trogira 3254, Pučišća 2185, Hvara 2493, Bobovišća 2099, Komiže 2034, Visa 1600, Supetra 1461, Starograda 1307, Šolte 1142, Opuzena 1014, Sutivana 914, Milne 906, Omiša 346, Bola 314, Povlja 294 etolitara. Ukupno izvezlo se do 61 tisuću etolitara, a to nije ni jedna tretina trgovine pridlanjske godine u istom misecu. Sve u zdravlje trgovačkog ugovora s Italijom!

Nove kočije. — Gospodin Josip Šperac posidnik u našem gradu nabavio je pet, šest posve zgoduih novih kočija. I konji i kočije sasvim uredno čisto, momčad uljudna, pomnjiva, cine prilične, da je uprav na diku gradu a na čast njemu.

Za konobe. — Državna postaja vina u Splitu nije ustanovljena samo za kušanje vina, koje šalje u Nimačku, već i za ličenje pokvarenog. Prošlih dana u našem uredništvu tužio nam se seljak iz okolice, da imade u konobi jedan etolitar prošeka, što mu se ima tri godine pomutio, pa na sto načina kušao izbistriti ga, ali ne bilo hvajde. Mi da vidimo, i on posla nama četvrt litre; mutno kô harar, a miris vanredno ugodan. Mi to na ruke profesura Jelića, upravitelja postaje te on pomišavši ukuhanog mlika i procidivši kroz cidalicu protira mutež, prošek ostao žut i bistar kao kristal. Na znanje našim posidnicima i težacima!

Digitized by Google

Putovanje okolo svita.

Nadvojvoda Franjo Ferdinand pošao je na 15 prošloga miseca iz Trsta na putovanje okolo svita na ratnom brodu *Cesarica Jelisava* (Kaiserin Elisabeth). On se danas već nahodi u Indijam u gradu Kolombu, na 15 ovoga bit će u Bombaju, na 22 ožujka imao bi stignuti u Australiju, na 18 srpnja u Hongkong, na 15 kolovoza u Tokio, odtud će u San. Francisko, obaći će Amerike i vratit se u veljači 1894 kući. S njime je 384 mornara, sve naših kršnih Hrvata iz Istre i Dalmacije, 33 častnika (oficijala) 12 poslužnika, a uz to na lagji je 19 topova. Uzeli su sobom 45 hiljada kila popečenog kruha (biškota), 840 kila nasoljena mesa, 900 kila slane svinjetine, 187 kila pirniča (riza) 196 kila graha, 50 papra, 800 soli, 365 masti, 7 etolitara ulja, 900 litara kvasine (octa), 874 kila sira, 700 kafe, 900 šećera (cukra), 9 hiljada litara vina, 650 litara ruma, 200 hiljada porcija različ tog mesa u konservi.

Vragometno dite.

Prolazio kroz selo trgovac. Na putu namiri se na dite, te će, nazvav mu *dobro jutro*, upitat ga: „Odkle si, dite?“ „Iz sela“, ovo će. „Kako se zoveš?“ opet će on, a dite će mu: „Kad me ko zovne, ozovnem mu se“. „Trgovcu se svide odgovori maloga, pa nastavi: „A kako ti je ime?“ „Pitaj popa, neka ti on kaže“. Opet će trgovac: „Valaj si mudro. Nego mi sad kaži, ko najbolje stoji u vašem selu?“ „Borme kovač, on je uvik na nogama“. „Ama ne pitam te to, već čija kuća najbolje stoji?“ „Eh mojega strica; uhvatio se bršljan oko nje, a da nije njega davno bi se sorila“. „Nosi te bis, dite, od mene, ovako ti nikada aka doći neću. Nu mi reci, ko se najbolje hrani u vašemu selu?“ „Znaš ko? ja i moj ćaća: kad imamo šta dobra, čupamo i grizemo, a kad nemamo, kaljkamo zube i brojimo zvizde po nebu“. „Hajde k vragu, mali!“ reče ljutito trgovac i podje naprid, a on će mu: „A ti, striče, k Bogu!“ Popoišav malo trgovac, ništo se pridomisli, te se vrati k malomu, pa mu reče: „Dite, dite, ništa ti vrag ne nahudio!“ „Hvala, striče, ni tebe Bog pomogao ni vrag ostavio!“

Priopćio *Marko Brstilo.*

Trgovina.

U Trstu. — Kroz nedilju prid Božić stiglo iz Istrije okolo 3 hiljade etolitara vina, prodalo se po for. 12—15 et.; iz Dalmacije do 800 bačava, cina mu for. 11—14; iz Italije do 380 bačava, cina 10—12. — Ulja iz Dalmacije, Istrije došlo do 400 kvintala, prodalo se po for. 36—39 kvintal, talijansko po for. 55—75 kv. — Kože govedje suhe prodaju se po for. 75—80 kvintal, bravlje 65—68, janjeće 80—110. — Buhač 45—50 kvintal. — Volovi iz Dalmacije 44—45 kvintal. — Jaja 4 for. stotina ib.

U Splitu. — Pšenica 5—5.50 kvarta, ječam 3.50—4, kukuruz 3.70—4, vrića uglevlja 80—1.10, krumpiri 3 1|2—4 nov. kil., tukci for. 2.80—4 na glavu, kokoši 80—1.20 n., zecovi 1—1.50, kupus 7—8 nov. kil, jaja 30—36, sieno 3.1|2—4, konj duga for. 5.50—7.50.

Koledari za novu g. 1893.

U Zagrebu izašlo za novu godinu je puno lipih koledara koje našim čitaocima priporučamo. U Hartmanuovoj knjižari izašao je: 1. *Zvonimir*, (sa slikam) nov. 60, 2. *Katolički Koledar* nov. 25, 3. *Gospodarski Koledar* novč. 25. Ta knjižara izdala drugih pet šest, ali nisu za naš puk. — Svetojeronimsko društvo izdalo je „*Danicu*“ koja zapada novč. 25. Ovaj koledar pun je ugodna i poučna štiva, nebi imalo biti kuće bez njega. „Danica“ je najbolji i najjeftiniji hrvatski koledar.

Poruke i Odgovori.

Dubrovačkomu Hrvatu. — Od primljenih izabraćemo više od jedne. Da vidimo i one druge!

X. Y. Z. — Kastav — Pisme ti naginju na umitničku i odaju neuvižbana početnika. „Mrvice“ su, brate, odveć duboke. Našemu puku treba svaku oblo kazati, jer što se razumi pod onih deset i više pikanja . . . . . to stopro dosižu mnogi mladi hrvatski pisnici!

Majstor.

I. B. — Slavonija. — Po naputku Otca Miškova Apoštola Vaše lipe Slavonije šaljemo tamo na ogled naš list mnogim rodoljubnim župnicima. — Čestitamo na novoj godini!

T. R. — Zagora. — Ona šala puno je slana. Reci pravo, prijatelju, bi li imao obraza kazivati ono prid kakvim ljudskim čeljadetom? Ne bi, vira i Bog. — A pa kad ti ljubiš svoj obraz, zašto mi nećemo obraz Lista? — Bac li smo u koš!

L. R. — Zadar. — Hvala na bodrenju, od priporuke ne triba. Mi znamo kud bodamo, naši su puti čisti: puk do prosvitlenja voditi i ništa drugo. I Vam čestito!

Urednik.

Kalinić Nikola. — Suec (Egipat). — Su ona 2 for. podmirili ste do 1|12 93. — Za vino kaštelansko pisat će vam trgovac Biliškov iz Lukšića.

Radović A. — S. Francisco (Kalifornija). Za onaj dolar primili smo for. 2.40, tim ste podmirili do 1|3 94.

Povireniku — Nerezine. — Za 5 novih šaljemo. — Urednik pozdravlja i čestita.

Marinković P. — Vis. — Dobro je, bit će kako pišete, 69 na Vas, 13 na gosp. Braičića, a 4 na pose. Hvala. I mi Vam čestitamo!

Bonačić Dorić N. — Milna. — Podmirena sva 1893.

Opremač.

Za treću godinu!

Sa današnjim brojem „Pučki List“ ulazi u treću godinu svoga života Za svu 1893 godinu primati ga poštom na kući stoji **for. 1:20**, *za pô god. 60 nov. svaki misec 10 n., svaki broj 5 novč. Sastane li ih se nikoliko u jednom mistu te svi primaju list kroz ruke jednoga kao našeg povjerenika, list stoji samo* **for 1.** *Stari dužnici od prošle godine pozivlju se da svoju dužnost izvrše čim prije, a ne budu li do konca ovoga miseca na čistu s računom,* **bit će izbrisani iz našeg «imenika».** — *Čist račun duga ljubav!* — *Našim pomagačima na peru neka je i ove godine „Pučki List“ na srcu, a guslači neka pritežu gudala te nam kroz ova zimska sila pripivaju junačke hrvatske pisme na veselje naših čitaoca. Dvi prve mučne godine eto smo zahvaleć Bogu lipo proturili, dela junaci, ne sustajmo već svisložno, ko perom a ko predbrojbom gonimo sve to bolje naprid. U to ime: čestito vam nadošla mlada godina 1893.a!*

UPRAVITELJI.

Podmirili „Pučki List“.

Tugari do konca 1892: Novaković I. p. Josipa, Novaković J. Ivanov, Barić I. p. Ante, Jurišio Šp. p. Ivana, Petričević I. Pavlov. Kolimbatović M., Vrkić M., Antićević I., Velić J., Stepin, Novaković J. Jakovljev, Jakovičić J. p. Stipe, Velić M. Jurin, Velić I. p Petra, Sorić P. p. Jure, Barić B. p. Pavla, Glavinović J., Baučić J., (Borak kod Omiša): **Pakoštane** (kod Biograda) do konca 92: Bakija Fr. p. Bare, Bakija T. p. Bare, Kazija J. p. Nike, Juričin Š. p. Marka, Šambunjak Š., Bungur Fr., Krpeta M., Barešić K., Lacmin š., Vučkov Fr. — **Pitve** (Hvar) do konca 92. povirenik Dubković I. K. za 23 predbrojnika. — **Lukšić** do konca 1992: Rodin uč., Bare, Kovačev M. Čipin A., Rabadan M., Omašić M., Viculin M., Biočić pop M. Šitin F., Šitin A., Biliškov A., Bakota M., Biliško Kapeta I., Mratinović J.. Matijaca Š., Butir I., Franić A., Viculin Kolega A, Milin M., Citadin M, Klaić A. — **Solin** do konca 1892: Grubić Dom, Gašpić J., Gašpić M., Gašpić Martin, Gašpić A., Grubišić M., Mužlć A., Cikatić M.. Katić I., Katić M., Katić D., Katić J., Sesartić K., Grgić M.. Sešartić M., Ivić I., Grubišić Šp. Matijević M., Sešertić D., Gašpić J., Grubić A., Grubić P., Šantić J. — **Sinj**: Milošević O. P.. Belamarić O. Fr., Vuco B., Gaurin A., Bradić Šp., Milošević J., Ivančević P., Perković A., Perkovic Št. pok. Joze, Perković St. p. Ivana, Vidić Š. Čaluk, Milković V., Grubišić I,, Demarki I., Štuparić T., Koljanin M., Kardum O. M., Plepel O. P., Tripalo Fr. Perić I., Vezilić Š., Tilić I. K., Franjevačko Sjemenište, Delonga Fr., Sesardić N., Urlic A., Latinac J., Bačić O. P., Radonić N., Lukica J., Ivandić O. M., Bilobrk B, Copić M. (Pokrovnik), Vukelja J., Varenin St.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 20 Sičnja 1893 Br. 2.

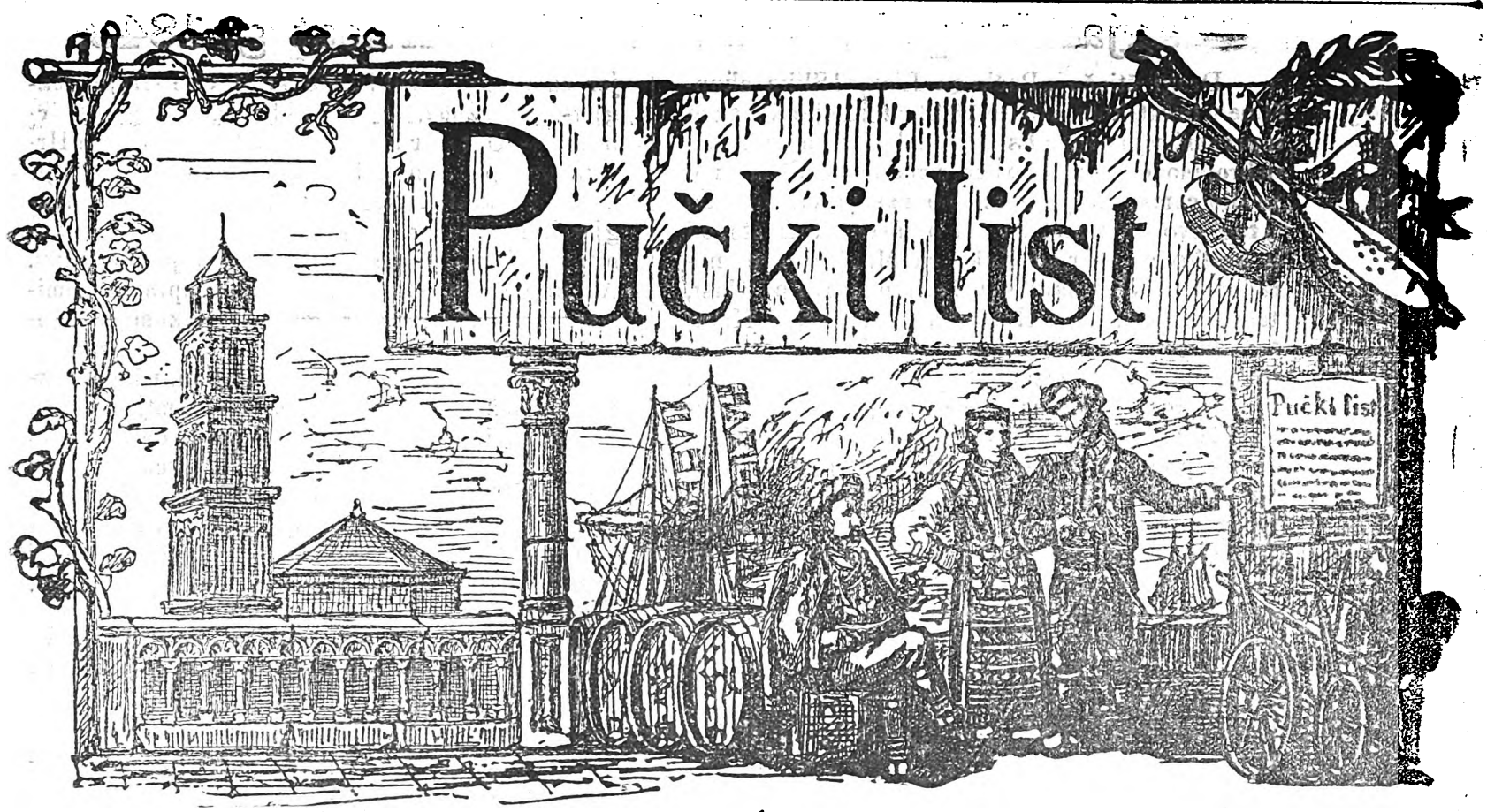

Izlazi svakoj prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kol pojedinika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Bosna i Hercegovina.

Kano što je Izrael čekao dolazak Mesijin tako je Dalmacija čekala i vapila za oslobodjenjem Bosne i Hercegovine; što je za Izraelce bila zemlja od obećanja, to se je činilo i uhvalo da će za nas biti Bosna ponosna uz kršnu Hercegovinu. Nisu ni dvi ni tri, već eto je na zdravlju 15 godina, da te dvi zemlje rese krunu našega Vladara, pa okrenimo se časom da vidimo, u toj zemlji od obećanja teče li po nas med i mliko? Ako nas oči ne varaju, a nisu — zdrave su — ne vidi se ništa.

Kano po mnogim našim drugim zemljam tako i ovdi išlo se u upravi stranputice: što se imalo po zakonu naravi sjediniti i udružiti, to se razdvojilo ili osamilo. — Da se je Bosna i Hercegovina pridružila svojoj posestrimi Dalmaciji, pa se uhvatile u kolo sa Hrvatskom, Slavonijom, Istrom, te opasale se željeznicam, trgovačkim prolazim, eto naroda sritna i dobrostojeća, a kruni našoj u sklopu drugih zemalja, eto bedema jaka za svaku potribu. Nego koja hvajda! Pod krunom našega Vladara imade jedan narod po broju duša najmanji, po krvi najtanji (jer nikakova srodna plemena u Europi neima) ali po sili, po svojoj bahatosti najžešći, najsileniji, te on zabije klinove, neda okupa našim zemljam, jer ga strah da tad njegova sila ne pane, pa tai nasilni gospodar zabio klin u Bosnu Hercegovinu, tako da te zemlje i dandanas iza 15 godina stoje po sebi, ni Hrvatska ni Slavonija, a najmanje Dalmacija nikakove hvajde od nje da ima. — U taj osinjak mažarske politike mi nećemo dalje da krećemo, ta svak zna da politika nije naš posao. Ali nastao je niki zeman da se nemoreš, Bože prosti, ni prikrstit, ako ne zaudara politikom. Kogod je mislio da trgovački ugovor s Italijom nije politika, već koja korist državi, i s toga da se je sklopio, a kad tamo ništa drugo nego politika i gojila politika — trojni savez. — A ima li ko srca i duše da nam začepi usta da o trgovačkom ugovoru ne govorimo, ne pišemo, mi u Dalmaciji, koji smo nevolje toga biča već prve godine žestoko ćutili?

Valjalo bi se s dušom zavadit a ne priznati, da se u Bosni i Hercegovini pod današnjom upravom nije plandovalo već dosta uradilo. Probili se putevi, promakle se željeznice, podigle se škole, podgojilo se polje, marva, odkopale rude, zagajile šume, ono što je, valja reć istinu. Od svega toga pokreta komu najviše u česu? Puku najmanje, (inčije zašto bi selio?) a mnogi vanjski trgovci zagazili u Bosnu kao u Kaliforniju. Negovoreć danas o tomu što se je po Bosni i Hercegovini troshot tudje narodnosti raskotio, nit što su tri vire — a po krvi jedna braća — jedna na drugu ustala, dovodimo mi razgovor danas na ovo, da upitamo Vladu, zašto Bosna i Hercegovina ne bi mogla biti pravo zaleđje našoj Dalmaciji? zašto nas željeznice više ne spoje? naš primorac, otočanin, na misto da se pribije po pučini sinjeg oceana, da se skita po amerikanskim tudjim zemljam, zašto ne bi vlada nastojala da mu nadje zgode i radje u ovoj mu bližoj zemlji, kao što se je našlo za mnoge doseljenike Nimce i Mažare? Ovaj nam govor iz srid srca izlazi, i na srid srca postavljamo ga onim kojima se je za nas starati.

Ej, svitli Gospodaru, kraljev namistniče u Zadru, tvoje bistro vidi naše nevolje, ti si nam došao iz Bosne i naš vapaj znademo da je tvoja želja. Živ nam i zdrav bio, daj da se što prije izvrši, bit će naša sriča a tvoja dika!

Digitized by Google

Magjarska pobuna i hrvatska virnost g. 1848.

Dragi štioče „Pučkoga Lista“! Slika skupštine u hrvatskom saboru 1848, koju si ovih dana u prvom broju ovoga lista vidio, dozivlje mi u pamet nebrojeno čislo misli o uzrocima te skupštine i o posliđicama, što je imala po naš narod, te sam stog evo naumio, da ti o svem tom štogod u kratko prozborim. Kako su Magjari sve narodnosti u Ugarskoj skučivali pod svoju vlast, tako su htili, da i Hrvatsku podjarme, a Hrvate odnarode, uvadjajuć jim na silu u škole i u urede magjarski jezik. Da se izvrši na njihovu bili su jim velike uzdanice mnogi izrodi i kukavice hrvatske, zatajivajuć dopokon i svoju narodnu prošlost. Nego i u Hrvatskoj počela se buditi narodna svist, te jednoglasno bili birani Ožegović, Bužan i Banjak kao poslanici na zajednički sabor, magjarski i hrvatski, nalogom, da onde brane prava svojega naroda. Kad su god onamo išli, nosili su glavu u torbi, jer Magjari stavljali jim zaside i pritili, ali oni na to nisu niti okom trenuli. A u saboru, kad bi naši govorili, Magjari, da ih zabenše i naruže, psikali im i zviždali, bučili i psovali. U svem tom Magjare je napućivao glasoviti Lajoš Košut. Kad g. 1848 razlaganja i dokazivanja slavnoga Ožegovića nisu mogla da uvire i osviste Magjarâ, isti mu Košut, kipeći od srčbe, doviknu: „*Megju nami može samo mač da odluči!*“

Megjutim prijatelji mira, a osobito kralj Ferdinand, nastojali su da izravnaju razmirice megju jednima i drugima; ali dà, ko će umekšati bahatoga Magjara, ko li ga uviriti, da je na nezakonitoj stazi? Pače izabrano magjarsko poslanstvo dogje smilo prid kraljevo lice, da pita svakojake sloboštine za svoj narod. Kralj nastojaše da to odgodi ili bar da sebi pridrži pravo o podilivanju istih. Nu poslanstvo ne popusti ni za dlaku i kralj morade podpisati sve, što je tražilo. Namah zatim bi imenovano magjarsko ministarstvo koje ukide plemićke sloboštine, učini porez sveobćim, uvede narodnu stražu i zaiska, da se magjarske regimente povrate u zemlju, a austrijske iz nje odstrane. Po tom Ferdinand je bio kralj po imenu, a ne po činu. Kad još k tomu Košut reče, da nema Hrvatske, već da je to čest magjarske zemlje, uzvrpoljiše se i Hrvati, te po naputku svojih vogja Kukuljevića, Mažuranića, Vranjicana i drugih stadoše da se dogovaraju, kako će se otresti magjarske sile. U tom metežu Hrvati zatražiše *bana po zakonu* i predložiše *Josipa Jelačića Bužinskoga*. Hrvatska žilavost probudi i ostale Slavene, biva Čehe, Poljake, Slovake i Srbe i okupi pod barjak „*Slobode svih Slavjana*“. Ali uz to Hrvati pokušaše na novo, da bi se s Magjarima mirnim putem nagodili, nu bez uspiha, jer su oni svejedno ružili i grdili naš narod, pače prama Dravi sakupljali vojsku, da navale na Hrvatsku. Još izposlovaše kod kralja, da je skinuo s banske časti istoga Jelačića, a svojim povirenikom imenovao gjenerala Hrabovskoga. Nu on ne smide ni zaviriti u Hrvatsku, jer su se ovde ljutili, što kralj više viruje magjarskim lažima, nego li njihovoj prokušanoj virnosti. — U to vrime bilo je četrdeset hiljada Hrvata pod puškom u Italiji, da ginu i krv ljuju za svoga kralja. Nego kad saznali, što se u Magjarskoj kuha proti njihovu narodu, stali se buniti i htili da će se povratiti u svoju domovinu. Ali proglasom, što im ga je ban upravio, umiriše se i na dalje ostaše pod barjakom slavnoga Radeckoga.

Najzad Jelačić sazva skupštinu, u kojoj razjasni položaj, u komu se nalazi zemlja prama Magjarskoj. Svak je bio osvidočen, da je došao čas, da će samo vrila junačka krvca pogasiti razpaljenu vatru. Sve je jidom kipilo proti Magjarima, a gospoje prve poskidaše sa sebe svoje urese i sav novac, što su imale kod sebe i staviše prid bana, te tako uradiše i svi prisutni, neka ban ima čim da plaća vojsku.

Za zadnji put pohiti Jelačić u Beč, da se s magjarskim ministrom Baćanom nagagja. Ministar ne htio popustit i tražio, da se Hrvatska pokloni Magjarskoj. U Jelačiću nagje on srićom il nesrićom nepomičnu klisuru, pa mu u najvećoj srčbi zapriti: „Vidićemo se na Dravi,“ a ban mu odvrati: „Vidićemo se mi na Tisi,“ biva *prije ću ja tebe slomit, nego ti mene.* — U to razdražena svitina u Pešti na dunavskom mostu umori kraljskoga povirenika i vrhovnoga vojvodu vojske u Magjarskoj nevinoga grofa Lamberga. Pa to se je baš i htilo, da se kralju i svakomu drugomu otvore oči i da uvide, kako su Magjari očiti neprijatelji kralja i dižave, a da Hrvati ne žude za drugim već da očuvaju narodnost svoju i obrane kraljevsko pristolje. — Jelačić darova Kukuljeviću svoje namire i posla ga k Radeckomu u Italiju za pomoć. On mu posla 100 hiljada fiorina i 7000 pušaka, sve što je mogao poslati. Vas narod hrvatski od Drave i Soče do Drine i Bojane veselio se je i nadao, da će ga Jelačić ujedno okupit pod krilo Habsburške kuće, te je u njegovu slavu pivao tolike pisme:

U Bosni: Do dva do tri dana,
Eto k nama bana.

U Hercegovini: Pivala su dica Hercegovci,
Turska dica skupa i kršćanska,
Eto bana do nedilje dana,
Jelačića silnoga junaka,

Još narod, zanešen ljubavju prama svomu banu, novi sitni srebrni novac prozva *banovicom*, pa tako ga i danas zovemo.

Kad se ban iz Beča povrati u Hrvatsku, diže narod pod pušku, te sa 30 hiljada vojske dne 11 rujna 1848 prigazi Dravu kod Varaždina grada, da se s Rotom i Filipovićem, koji su imali 10 hiljada ljudi, udruži kod Kaniže. Prije nego je to mogao on uraditi, Magjari zarobe Filipovića i Rota s njihovom vojskom. To ništa ne prismete ban, da sa svojim sokolovima pohiti naprid, eda mnogo jačoj magjarskoj vojsci zakrči put u Hrvatsku. — Kad je ban prilazio Dravu, rekao je: *Što Bog dade i srića ju-*

Digitized by Google

nacka, pa su mu u istinu Bog i srića priskočili u pomoć, te je Magjare potukao kod Moora, Tapija-Bčke i kod Švehata, gdi je bilo 30 hiljada Magjara i od kojih se je četvrtina potopila u Dunavu.

Veli se da *sriću i nesrića prati*, pa i Magjarima s jedne strane priskočiše u pomoć Poljaci, a s druge uz bunu u Italiji, gdi je veći dio austrijske vojske boj bio, pobuni se dne 6 listopada i carski Beč, i ustaše nesmiljeno umoriše nesretnoga ministra Latura. U tolikoj nevolji ostavi Ferdinand sa svojima taj grad i zakloni se u Insbruk, te zamoli svog prijatelja ruskoga cara Nikolaja za pomoć; Vindišgrecu, koji je bio podsio Beč, pobiti u pomoć ban Jelačić sa svojim Hrvatima, te ga oktopiše sa svih strana. Iza šest dana neprikidnog jurišanja popeše se Jelačićevi graničari na bedeme najtvrgjeg dila grada i razviše carske barjake. Zatim ugje slavodobitna vojska u grad. Na glas, da se Magjari primču u pomoć Beču, pobrza im Jelačić u susret i nakon žestoke boja prisili ih, da su uzmakli. Na sabору u Debrecinu proglase Magjari Habsburšku porodicu lišenu ugarske krune, Megjutim dogje u Magjarsku ruski gjeneral Paskiević sa 130 hiljada Rusa i pogna se za Magjarima. Kod Vilagoša sukobi se s najboljim ali i najslavičnijim magjarskim gjeneralom Gjergjem. Ovaj mu se pridade sa 50 hiljada vojske, te se tim slomi magjarski odpór i buna udniši, a Paskiević pisa svomu caru ove riči: *„Ugarska leži pod nogama Vašega Veličanstva“*.

Začetnici magjarske bune bijahu pohvatani i na smrt osugjeni, ali ne pogubljeni već pomilovani, te kašnje mnogi od njih dokopaše se prvih mista u carevini. Jedini Košut i danas živi u progonstvu u Italiji i neće da znade za austrijsku milost. K njemu Magjari svako malo hodočaste, da prime nove duševne snage za njihove nedogledne narodne ciljeve.

A Hrvati? Za prolivenu krv svoju, kojom su obranili svoju narodnost i spasili Austriju, dobili su Bacha i došli pod nimačku petu, a zatim pod magjarsku mamuzu.....

Rade Jezerac.

PELIN MOJ!

Ja usadih pelin moj,
Da mi pelin k brdu reste;
I uz brdo i niz brdo,
Ja namakoh šušu kozu,
Da mi šuša pelin grize,
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh mrka vuka,
Da mi vuče kozu kolje,
Da mi koza pelin grize,
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh bisna doru,
Da mi doro vuka tuče,
Da mi vuče kozu kolje,
Da mi koza pelin grize
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh čudno sedlo,
Da mi sedlo doru tare,
Da mi doro vuka tuče,
Da mi vuče kozu kolje,
Da mi koza pelin grize
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh malog miša,
Da mi miše sedlo grize,
Da mi sedlo doru tare,
Da mi doro vuka tuče,
Da mi vuče kozu kolje,
Da mi koza pelin grize,
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh crnu macu,
Da mi maca miša lovi,
Da mi miše sedlo grize,
Da mi sedlo doru tare
Da mi doro vuka tuče,
Da mi vuče kozu kolje,
Da mi koza pelin grize,
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh lipu lasu,
Da mi lasa macu goni,
Da mi maca miša lovi,
Da mi miše sedlo grize,
Da mi sedlo doru tare
Da mi doro vuka tuče,
Da mi vuče kozu kolje,
Da mi koza pelin grize,
Da mi pelin k brdu reste:
I uz brdo i niz brdo.
Ja namakoh virnu kucu,
Da mi kuca lasu plaši,
Da mi lasa macu goni,
Da mi maca miša lovi,
Da mi miše sedlo grize,
Da mi sedlo doru tare,
Da mi doro vuka tuče,
Da mi vuče kozu kolje
Da mi koza pelin grize,
Da mi pelin k brdu reste
I uz brdo i niz brdo
Nehti kuca lasu plašit,
Nehti lasa macu gonit,
Nehti maca miša lovit,
Nehti miše sedlo grizti
Nehti sedlo doru trati,
Nehti doro vuka tući,
Nehti vuče kozu klati,
Nehti koza pelin grizti,
Nehti pelin k brdu resti,
Ni uz brdo, ni niz brdo.

Priopćio S. DRAGONI.

Digitized by Google

Plati, pa se povrati.

Častni Krstiću!

Sasvim dragovoljno čitam u obćeljubljenom „P. Listu“ tvoje radje, pune nauka prije težaku, pak i drugim koji žele sebi dobra i napridka. U jednom članku „Pučkoga Lista“ spominjem se da si posve dobro razveo škodne posljedice sudbenih parnica, koje upropašćuju pravdaše, i natuknuo kako ih bižati. Posve i u svemu s tobom se slažem. — Krivi su puno kamatnici, koji po našim zagorskim stranam nemilo gule jadan narod, kako je tvoje pero lipo to opisalo, a kriv je ako ne toliko, ali malo manje, i težak dužnik jer se iznevirio, gleda na svaki način da te privari i u brk ti se posli smije, pa će ti do potribe zanikat dug, neće mu bit ni teško zaklet se, dušu izgubit, a za potroške pravde nikada njemu ni na pamet. Nu molim te čuj me, da ti kažem što se je meni prošloga lita dogodilo, pa cto ti osudi po duševnosti i svituj me, kako da se u ovom poslu vladam.

Prošlog lita na 8 miseca rujna dojde k meni momak, starišina u kući, da bi ga primio za najmenika. Pogodih se š njime for. 90 na godinu i što drugo i pridadoh mu for. 5 zaiskanih na račun najma, ugovoreć da će doći u prvu nedilju. Zaludu ga izčekivao, dok on na 20 iz pod moje kuće, bez begeli, na trgovčinu u Split. Htidoh ga odma poslat na sud al promislih, da siromahu moreb't bijaše potriba od onih 5 for. i uztegnuh se u nadi da će dobit na jematvi, i na povratku iz Splita vratit. Eto prošao misec i rujan i listopad i prosinac a dužnika moje oči još nevidiše. Što ti se čini, Krstiću, ima li se varalica gonit sudbeno, nek se nauči poštenju, i drugi po ovomu da štogod nauče?

Pošto sam ti točno opisao zgodjaj, hajmo vidit na kakve troške upadaju, kako će i naš varalica, koji se dadu sudbeno goniti, jer neplaćaju na vrime dobiti nit vraćaju glavnice. Virovnik, do sad je potrošio za punomoćje (prokuru) nov. 51, za poziv na izplatu, u dvojstruku, novč. 26. Neplati li prvo ročište, pristupit će na sud, i mora da računa na izgubljeni dan za se fl. 1:50, a za virovnika najmanje fl. 2. Ostade li tvrd koran, virovnik pridade sudu biligovinu od 36 novč. za rubačinu pokretnina, i pridaje za rubača od fl. 2—8. Hajmo naprid da vidimo dokle se dolazi. Rubač nenašav pokretnina obavišćuje svoju vlast, a ova virovnika, koji ponavlja prošnju pridav dvi biljegovine od 36 novč. za procinbu pokretnina, i suviše od 9—24 fl. za sudbenog činovnika i dva procinitelja. Slidi izvadak iz zemljištnih knjiga troškom florinta, i pridaje se na sud molbom da se uvrsti tri put na službeni list za dražbu, i za sve ovo bit će troška do fior. 10. Stanimo ovdi nehodeć naprid, i naći ćemo da troškovi više puta nadmašuju i glavnicu i dobiti (kamate). A bi li dužnik mogao biti bez ovlikih trošaka? Ja mislim da bi. Od dvaju što se pravdaju, bez sumnje jedan je krivac; i poznav što mu se spravlja, svak hotijuć svoje, ništa mu nemore biti koristnije što nagodit se, i misto da na dražbu pušta zaplinjena svoja dobra, po sebi prodati koji komad, i tako ubignuti nemali dio trošaka. Ohda bi dužnici na ovo promislili, koliko i koliko nebi koristovali i duši i kesi!

Stara je besida u našem puku: plati, pa se povrati. Kada bi se ovoga puk uvik držao, pristale bi velike kamate, jer gospodaru bi novac bio gotovo siguran. Ali kako danas stvari stoje, kada je vira i poštena besida na manje došla, viruj mi Krstiću, zlo po virovnika a grgje po dužnika.

Da si zdravo! Tvoj

JANKO.

Marko Kraljević i vila pla

Digitized by Google

inkinja.

KRALJEVIĆ MARKO I VILA.

Konja jaše Kraljeviću Marko,
On ga jaše kroz goru zelenu,
Šojime jaše Miloš Obiliću,
Al je Marka sanak uhvatio,
Ter Milošu tiho besidio:
Il zapivaj, Miloš Obiliću,
Il zapivaj ili zapopivaj,
Te ti mene mlada razgovaraj
Jerbo me je sanak pritegnuo
Da ne padem sa dobra konjica!
Al mu veli Miloš Obiliću:
Ne smim pivat, Kraljeviću Marko,
Jer je u gori planinkinja vila,
Koja strilja konja i junaka,
Pak će i mene ustriliti mlada!
Al je njemu Marko besidio:
Pivaj, Mile, ne boj mi se vile! —
Pa zapiva Miloš Obiliću,
On zapiva iz grla tanana,
Miloš piva, vila mu otpiva,
Dok je svoje naperila strile,
I ustrili Miloša junaka,
On zaviče iza svega glasa:
Ajme meni, Kraljeviću Marko,
Ustrili me vila planinkinja!
Kada ga je Marko razumio,
On se baca Šarcu na ramena
Pa poleti kroz goru zelenu
Jeda li bi vilu uhvatio.
Brzo Šarac dostignuo vilu.
Kad se vila vidi u nevolji
Leti jadna nebu pod oblake.
Al se Marko maša buzdovana
Poteže se pernim buzdovanom
Bilu vilu u pleća udara
Obori ju na zemljicu crnu.
Gorko kune vila planinkinja:
Bog ubio meštra i kovača,
Koji kuje perna buzdovana,
I onoga Kraljevića Marka,
Koji tuče po gorici vile,
Kamo l' ne će po polju junake!
Pak je tiho Marku besidila:
Progji me se, Kraljeviću Marko,
Ne udaraj, usale ti ruke,
Ozdraviću Miloša junaka,
Pribiraću brda i doline
I ostale visoke planine,
Do Solina vodice studene!
Na to se je Marko smilovao
Jer je junak srca milostiva
Pusti vilu u planinu živu.
Kad je vila došla do Solina,
Tri puta je u vrilo ronila,
Dok Milošu lika izronila,
I ozdravi Miloša junaka.
Onda bilo, sad se spominjalo,
A mi, družbo, zdravo i veselo!

Kaštelanski guslar.

Digitized by Google

Poučne priče.

—○—

Zlo se zlim vraća.

Putovala tri čovika. Na putu nagju kesu punu dukata i megju se ih razdilili. Kad bilo sunce na sriđ neba, ogladne i pošalju mlagjega druga u obližnje selo, da kupi hrane. Razgledajuć on putem svoje dukate, pomisli, kako bi po njega bilo bolje, da je sam kesu našao. Pridomisli se i zareče se otrovat im hranu, a njima da će slagati, da je u selu obidovao. Dok se je on u svom srcu veselio blagu, koje će na taj način zadobiti, ona dva njegova druga dogovore se, da će ga isići i njegov dio megju se podiliti. U to on banu, a oni povade hangjare i na peče ga isiku, te njegove dukate podile. Zatim sidnu pod slablo, da blaguju. Tek što su pô hrane pojeli, izvrnuše se na ledinu, da se više ne ustanu. I tako rad svoje nevire ne nauživaše se blaga, već onaj, koji se prvi na nje namirio.

Sinovska ljubav.

Daleko, daleko, lipo onamo u Japanskom caralvu živila udovica. Bila vrlo siromašna. Imala je tri sina, koji su je hranili i uzdržavali. Bome jednom ne imali zarade, a majka im umirala u kući od gladi. Što će? kako će? nikad se domisliti Kad li će kraj njih proći carski telal, vičuć, da je car obećao veliku nagradu onomu, koji odkrije lupeža, što je ukrao silno blago iz njegove blagajne. Mlagji brat domišljat, te će braći svojoj: „Evo pomoći; pogjite k caru i recite mu, da sam ja pokrao blagajnu, pa taman me obisio, samo da dobijete nagradu i staricu majku od smrti spasite". To ga oni poslušaju, pogju k caru, optuže brata i prime nagradu. Zatim brat im dopane tamnice. Ali ga braći opet žao, te se dovuci k njemu u tamnicu, da ga mole za oproštenje. Štogod oni govore, straža sluša i sve to po istini izpriča caru. Kad braća izagju iz tamnice, a straža po carevoj zapovidi za njima. Oni u kuću i kažu materi, što su uradili, da dobiju nagradu, a da nju otmu smrti. A majka kô majka udri u plač i prikliuji sinove, da spase brata. I to straža sluša i caru kaže. Car zapovidi, da dovedu pridanj onoga mlagjega brata. Pita ga on i višalima mu prit', da mu istinu kaže, a brat sve jednu, daje on i niko drugi ukrao blago iz blagajne. Caru se svidi njegova srčanost i ljubav prama majci, te dozva prida se i druga dva brata i obilato ih nadari.

I. B.

Za polje.

Vlada u Zadru nabavila je više hiljada komada raznih stabala i voćaka, koje je spravna dati svim onim posidnicima i težacima, koji joj se prijave a to uz ove cine:

Imade stablicâ	*jabuke,*	1997,	svaki	komad	10	novč.
	krušaka	107	„	„	10	„
	trišanja	84	„	„	15	„
	višanja	34	„	„	15	„
Imade stablicâ	*oraha*	890	„	„	15	„
	bajama	1735	„	„	10	„
	murava	3700	„	„	20	„
	kestena	600	„	„	20	„

I na pokušalištu ratarskoga tečaja u Trogiru imade na prodaju lipih broj slidecih voćaka cipljenih na bajamu naime:

Breskava. Persico. „Amigdalis persica". — Tetona de Venus — Biancone di Verona — de Gorice — Merville d' october — Muscat le gros — Nectarine — Grosse Mignone — Giallo Spagna — Maddaleina le grosse — Cardinal Fürstenberg.

Kajsija. Albicocchi — „Prunus armeniaca". — Royal — St. Ambrogio — Amande dance — D' alsace — Du Sortirana — Nancy — Alexandrie.

Šljiva. Susino — „Prunus domestica". — Imperiale — St. Martino — Ananas. — Sve gori rečene vrste po nov. 30 svaki komad.

Bajama i orasa, po novć ća 10 svaki komad.

Imade jošte na prodaju:

Čempreša, Cupressus piramidalis od 2–3 i 4 godine po novć ća 15–30. — *Thuya* aurea od 2—3 i 4 godine po novć. 15—30. — *Thuya* pyramidalis od 2—3 i 4 godine po novć. 10—20. — *Thuya* tartarica od 2—3 i 4 godine po novć. 15–30. — *Thuya* compacta od 2–3 i 4 godine po novć. 15—30. — *Gleditschia,* acacia od 2 i 3 godine po nov. 10–15. — *Melia* azederach od 2–3 i 4 godine po novć. 15–20. — *Borića* sa i bez lonca od 2 i 3 godine po novć. 3–10. — *Gynerium argenteum* po novć. 5–10. — Troškove prinosa plaća naručitelj.

Trgovina i obrt.

Po izvišću naše trgovačke komore izvezlo se je kroz misec prosinac prošle godine 1892 vina iz Omiša: etol. 493, Bobovišća 2486, Bola 2603, Kaštelanovoga 5895, Starograda 2334, Komiže 1137, Opuzena 1157, Ješe 4399, Gradca 56, Sutivana 422, Hvara 746, Visa 2000, Smartina 1595, Makarske 296, Metkovića 405, Milne 1005, Supetra 1531, Postira 2681, Pučišća 3393, Solina 23, Šolte 1716, Trogira 5273, Splita 15 tisuća 771. — Ukupno 57 tisuća 400 etolitara.

Što nam je darovao trgovački ugovor?

God. 1890 izvezlo se je iz Splitskoga okružja za Francusku do 200 hiljada etolitara. Sridoja cina bila po for. 15 etol. iznosi dakle 3 milijuna i 100 hiljada for.

God. 1891 izvezlo se isto za Francusku 124 hiljada etolitra, računajuć isto po for. 15, uhvatilo se 1 milijun i 860 hiljada fiorina.

Prošle nesritne god. 1892, — kada je ušao trgovački ugovor — izvezlo se za Francusku samo **6323 etol.**, cina mu for. **12** etol., tako da se je svega uhvatilo samo **75 hiljada 876 fior.**, to jest, 1 milijun, 781 hiljada i 124 fior. manje nego god. 1891, a fior. 2 milijuna, 024 tisuće i 130 fior. manje nego li god. 1890. — Gorka jabuka, jadi naši! I još su bečki listovi govorili da nam trgovački ugovor neće bit na štetu! Evo neka brojevi govore!

Talijansko vino.

Po službenim novinam uvezlo se je iz Italije u Austro–Ugarsku od 27 kolovoza do 1 Studenoga 1892, dakle u 2 miseca i 5 dana, 223 hiljade 832 etolitra talijanskoga vina, pa kad bi računali samo po for. 10 etolitar, Italija bi primila našega novca 2 milijuna 238 hiljada 320 fiorina.

I ovo su brojevi, koji ne lažu!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Dogovori izmedju stranaka još traju, ali hvajde nikakove. Vlada će po svoj prilici imati uza se Poljske, Hohenvartovce, ali hoće joj se još da dodje do većine. Sabor se otvorio na 17. — Pozvani su svi namistnici u Beč. — U Ugarskoj neima sloge u ministarstvu — Veliki snig pao je prošlih dana, tako da željeznice nisu mogle prolaziti. — Srbski konsul u Trstu Marinović, rodom iz Podgore bio je odpušten iz službe. Za razlog se nezna. — Mladočesi slažu sa Rusijom. Ovih dana mladočeški zastupnik Dr. Kramarž pošao je u Petrograd da se upozna sa vidjenijim osobam. — Ugarski parobrod *Agathe* nasukao se kod Jakina, a malo kašnje potonuo.

U Francuskoj. — Na 10 započela je rasprava o privarama u panamskom polu. U zemlji je veliki nered poradi nikih činovnika koji su u tomu upleteni. — Pridsidnik Carnò primio je ljubezno čestitke sa strane papina poslanika, te izjavio da je i na njemu na srcu mir. — Nikoliko ruskih gjenerala vigja se u Parizu.

U Nimačkoj. — Velika vika na novi vojnički zakon. Ista mu je vojska protivna. Ne budeli od zastupnika primljen car će raspustit sabor ministar pridsidnik Kaprivi odstupit će, a za naslidnika mu spominje se niki Vulenberg. — U Berlinu puno se boje Rusije.

U Srbiji. — Skupština raspuštena, urečeni novi izbori. U zemlji gungula, borba je izmegju radikalaca i liberalaca. Prošlih dana u Negotinu napali vogju liberalaca Avramovića te ga smrtimice izranili.

U Misiru. — Nedaleko Kaira susrio se jedan dio vojske misirske sa drvišima i nemilo se poklali. Poginu jedan častnik ingleški jedan misirski i 45 momaka.

U Americi. — Čudan običaj u Americi vlada: osim suda, koji po zakonu zločinca sudi, hoće i puk da mu sudi, navali to jest na tamnicu i krivca na svoj način kazni i taj sud zove se po njihovu *linć*. Tako prošlih dana dogovorilo se pet stotina čeljadi, izgrdili i pokrili lice, da ne budu pripoznati, te navalili na tamnicu u Bakorvili da smaknu ubojicu nikog odličnog gradjanina. Sedam se žandara opiralo puškam, svih bijahu poubijani, a od strane napadača poginulo 25.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Njegovo Veličanstvo udililo for. 200 Dominikancima u Sibeniku za popravak crkve. — Ministarstvo odredilo je i za god. 1893 for. 400 za obdržavanje tečaja o pravljenju ulja u Gružu. — Namistnik David bio je ovih dana u Beču. Pratio ga tajnik Nardeli. — Na parobrodu „Vili“ pod Zadrom mornaru Marku Beoviću iz Supetra konop s *vinća* omota mu se okolo noge i skrši mu je. Bi prenešen odma u bolnicu. — Namistništvo u Zadru potaklo opet posao o uredjenju Solinskog blata. — Na 2 tek. udari munja u crkvu Malog Iža, vatra se uhvati, u malo vrimena sva crkva izgori, ne ostaše nego četri gola zida, samo svetotajstvo na velikom otaru ostalo netaknuto od plamena. — Umrao je u Visovcu učen i zaslužan fratar Dane Marin u dobi od 71 godine. — Naša dva dična prijatelja i suradnika Karlo plemić Hreljanović i Stipan Bulić, upravitelji i učitelji poljodilskog zavoda u Gružu pirovali su prošlih dana u Dubrovniku. Prvomu je gjuvegliji mlada neva Ines pl. Saraka, a drugomu Anka Cvietanić. I s naše strane: u sto dobrih časa! — Otvorio se je natičaj za prinašanje pošte iz Splita do sela Stobreča, Žrnovnice, Postrane i Jesenica tri puta na nedilju su for. 300 godišnje plaće. — Umrao je na Šolti vridni načelnik Luka Sinovčić.

U Banovini (Hrvatskoj). — Bogu dobrome hvala, eto su se dvi stranke — nezavisna i pravaška — tvrdo u ljubavi složile. Ugovor je utvrgjen i podpisan, sa strane pravaške od D.ra Franka, Folnegovića, Kumičića i D.ra Boroše, župnika, od druge strane D.ra Račka, D.ra Brećenskoga, D.ra Amruša i D.ra Vrbanića. — Magjaroni ne gledaju dobrim okom tu slogu. — Pišu nam iz Slavonije da su naši valjani Dominkanci Otac Miškov i Vlahović lipo dovršili i ove godine svoj rad poslanstva veliaim blagosovom puka, kojega se njihova rič spasonosno prima. Na polasku bili su u biskupa Strosmajera, koji im je veliku ljubav izkazao.

U Bosni-Hercegovini. — Tamo rek bi ne cvatu ruže, jer mnogi hoće da sele. Vlada traži narodu ragje i hrane. Ministar Kallay ustanovio je prošlih godina više škola, zavoda za stočarstvo, trgovinu i promet. Uz to gradi se željeznica od Janjića na Bugojno.

U Splitu.

Na Občini. — Na 4 ovoga miseca bilo je biranje novog občinskog upraviteljstva. Izabran je glavarom grada dosadanji načelnik Dr. G. Bulat a uzanj kao prisidnici D.r Ivan Mangjer, Mate Mikačić, Dr. Eduard Grgić, Mate Vidović, Miho Ozretić i Jakov Granić. U subotu na 14 bilo je svečano ustoličenje Novi upravitelji u svomu proglasu dali su besidu puku kroz usta svoga načelnika da će štedno i pomnjivo upravljati občinskim stvarima, da će čistoću, urednost po gradu i selim uzdržati. S naše strane iskreno im želimo, da pošteno svoju besidu izvrše, te bili na diku sebi i občini!

Imenovanja. — Naš vridni *majstor* Juraj Kapić, dosadanji učitelj u rodnom selu Jesenicam imenovan je učiteljem na novoj školi od pet razreda u Lučcu. Veselimo se njegovu dolasku i od srca mu čestitamo!

Novo društvo. — Zasnovalo se je novo društvo u Splitu pod imenom „Sokol“ koje će se zabavljat i vižbat tilo u veslanju brodicam po moru i šetnjam po suhu te u mahanju sabalja i pucanju pušaka. — Čestito!

Led. — Zaokupio nas ovih dana strašan led. Bilo bure, sniga, a ne osvanulo jutro da ne bilo debela mraza. Težak u polju ne more da radi, parobrodi po moru zakašnjivaju po čitave dane, u gradu se čeljad zgurila i pripiče prste k vatri. Ovakova leda Split nije odavna očutio.

Digitized by Google

Papin proračun.

Sveti Otac Papa prima od svoga katoličkog puka na godinu do 9 milijuna franaka (svaki franak 50 novč.) dara, što se zove *Petrov novčić*, suviše dobit od svoje glavnice 3 milijuna franaka položenih na Banki, ukupno 12 milijuna; ako nadodamo svake godine darova u srebru, zlatu, dragom kamenju 2 milijuna vrijednosti to u sve bi imao god šnjeg prihoda do 14 milijuna franaka. — Troši: za milostinju (lemoziou) siromasim 400 hiljada, za misovine 180 hiljada, crkvam i samostanima pripomoći 2 milijuna, za niže svećenstvo 2 milijuna, za širenje vire 300 hiljada, za upravu i uzdržanje njegove palače Vatikana 1 milijun i pô, plaće kardinalima 2 milijuna, za sjemeništa i škole 1 milijun i 200 hiljada, za razne druge potribe 800 hiljada, tako da odbiv potroške pratiće mu na godinu do 3 milijuna franaka

Koledar za VELJAČU (Februar)

Sunce izlazi na 7.16 č. Zapada na 5 ura.

Dani		SVECI
srid.	1	Ignacij biskup muč. — Ustap, 3 ure 25 č. jutr.
čet.	2	Očišćenje Bl. D. M. (Kandalora)
pet.	3	Blaž biskup muč.
sub.	4	Veronika
ned.	5	šestdesetnica Agata div. muč.
pon.	6	Doroteja div. muč.
utor.	7	Romualdo opat
srid.	8	Ivan Matski prizn. — Trećak, 9 ur. 16 č. več.
četv.	9	Apolonija div. muč.
pet.	10	Skolastika divica
sub.	11	Desiderij biskup
ned.	12	petdesetnica Eulalija div. muč.
pon.	13	Fuska div. muč.
utor.	14	Valentin svećenik muč.
srid.	15	Čista srida Faustin i Jovita muč. †
četv.	16	Julija div. muč. — Mladi misec 5 ur. 21 č. več †
pet.	17	Julijan muč. Silvin biskup †
sub.	18	Simeon biskup muč. †
ned.	19	Prva Ned. Korizme Konrad pustinjak
pon.	20	Euherij biskup †
utor.	21	Eleonora kraljica †
srid.	22	Stolica sv Petra u Antiohiji †
četv.	23	Petar Damj. bisk. — Prvak, 3 ur. 18 č. več. †
pet.	24	Matija apoštol
sub.	25	Valburga div.
ned.	26	Druga Ned. Korizme Aleksandar biskup
pon.	27	Leandar biskup †
utor.	28	Roman opat †

Sunce izlazi na 6,44 Zapada na 5.44.

Poruke i Odgovori.

K. P. — Boka. — Nastojaćemo, da sameljemo štogod i iz vašeg torbaka. Hvali smo vam na prijateljstvu.

Trinaestgodišnjoj curici. — Prugovo. — Mala posestrimo, od srca ti hvala! Pisma ti je zgodna, pa ćeš ju, kad joj dođe red, zapivati iz „P. Lista", pod jelom zelenom. *Majstor.*

G. P. — Makarska. — Nije sve ni do *ikavštine*, virujte. Što se je naš list ovako po puku raširio, to nije ni do slova *i* ni do slova recimo *ć* već do *duha*, do *sloga* pučkoga jezika koj m je pisan. Sa štovanjem pozdravljamo.

Hrvat Vodja. — Vis. — Čudimo se da se more naći u našem puku i jedan cigli pop, koji ne ljubi naš hrvatski jezik, tà Bog nas isti na to dože, a Božji svećenik valja da je prvi u vršenju te dužnosti. A za reć pravo malo ih je odmetnika! Evala Vami da se i po sebi naučiste!

Nenadu — Primorje. — Kasno za ovaj broj. Naš list, što u petak izlazi, već je u ponedilljak u tiskarni složen, u utorak se popravlja, u sridu i četvrtak tiska, a u petak oprema. Toliko za vaše vladanje. *Urednik.*

T. M. — Smokvica. — Ne smi knjigonoša uzimati 4 nov. za „P. List" već samo pô nov. tako stoji u zakonu.

Šimić Šimun. — Tučepi. — Na 22|11 92 poslali smo gosp. Sešelju u Mostar for. 1,25 za 2 Pjesmarice. Opet smo mu pisali na 22|12. — Čudimo se da nešalje.

Baš ć O. V. — Blagaj (Mostar). Vi ste platili do 1|5 92. Pošaljite for. 2, bit će smireno za vas do 31|12 93, za Dajmovića for. 1 20 za svu 1893.

Povirenicu — Milna. — Primili za 45 prebrojnika, za ono drugo dobro. Gosp. Sfarčić iz S. Josè duguje novč. 60.

Krstović F. — Egipat. Podmireno do 1|4 93. — I Vam čestito! *Opremač.*

Na znanje!

Da prestane više ova pustopašica naših predbrojnika, na skup tini utemeljitelja „Pučkoga Lista" dne 6 tek. odredilo se je, da se ne šalje unaprid nikomu list ko nije svoj prvi dug podmirio. Dajemo to na znanje našim dužnicima od prve i druge godine, da kroz ovo 15 dana napokon urede s nama svoje račune, inčije njihova će se imena brisati iz našeg imenika: ko ne primi dojdući 3.ći broj, hoće reć da nije lanjsku platio. Za ovogodišnje predbrojnike na ist j skupštini bi odregjeno d i se pozovu neka čim prije, najdalje do Uskrsa, svoju dužnost izvrše, inčije bićemo usilovani i njima list uskratiti. Molimo naše vridne povirenike, da upisivajuć za ovu novu godinu nastoje po mogućnosti da se odma list podmiri, biće zgodnije za nas i za nj. — Novi se predbrojnici primaju u svako vrieme, a list im se šalje jedino kada prije plate svu ili barem polovicu godine.

Upravitelji «PUČKOGA LISTA»

Podmirili „Pučki List".

Živogošće do konca 1892: Ot. Bone Donelli, Tustanović D., Antunović Kl., Grbić J., Antunović A., Veža D., Brajković I., Veža M., Perić Franković T., Franićević T., Franićević M., Brajković N., Ferić P. Franković, Lozina A. — Zlarin do konca 1892: Delfin kan. Joso, Fabulov Truta N., Vuičić pop J., Branica L., Šunjska I. Dubović, Lukačević nč. M., Šare St., Kamenarović J., Stipančić J., Beban J., Omašić B., Beban F., Marin M., Guzzardo M. — Novi kod Trogira do konca 92: Deanković J., Rotondo A., Klišmanić P., Šimeta T., Kaštelanska Sloga, Amat V., Jurčev M., Ivanac A., Stude M., Pistarić P., Pasarić I., Katalinić S., Pera M., Perat nd. M., Kesić S., Metličić A., Bartulica S., Poparić A., Poparić A. Antin Poparić B. p. Marina, Poparić B. Ivanov, Cipčić A., Deminić M., Paravia L., Kuzmanić M. — Silba: Nakić A. (za 3 predbroj.) — Kučiće do konca 92: Vulić pop Fr., Topić P., (i 1893), Tomašović St., Tomasović F., Serdarović J., Serdarović J. Jurin, Tomasović V., Vukasović I., Šarac I., Marunčić L., Raboteg A., Juričić S., Sazulj J., Serdarović A. — Imotski svu god. 1893: Bilić ot. Nikola, Marinić ot. P., Glibota o. I., Vrdoljak ot. V., Bilć ot. Daniel. Vrdoljak M., Kolombani P., Čale S., Vučemilović J., Ciciliani J., Tonković J., Dr. I. Jerković, Gazzari A., Vukosić B., Dunda Dinko, Bitanga M., Bilić J., Tripalo J., Zeličić M., Petijo I., Rako N., Malić K., Forlan M., Bilić M., Pivac M., Plešić udova Mara, Marče M., Bitanga A., Vučemilović L., Grubišić I., Pucar J. c. k. financ., Nikolić N., Pop F. Čondić župnik, Svib Lovreč, Bilić J. pok. Ilije, Studence Lovreč. — Ljubuški do konca 92: Šimunović M. (z Klobuka), Erceg I. (Crveni grm), Domangjić Fr., Džamanja N., Majić I. (Veljaci) Tolj M., (Veljaci) Babel L., Džamanja M., Marinović P., Barbarić A (Klobuk), ot. P. Soldo (do 1|7 91). — Rogoznica (Omiš) do konca 92: Knezović V., Marušic M., Buljević M.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 3 Veljače 1893 Br. 3.

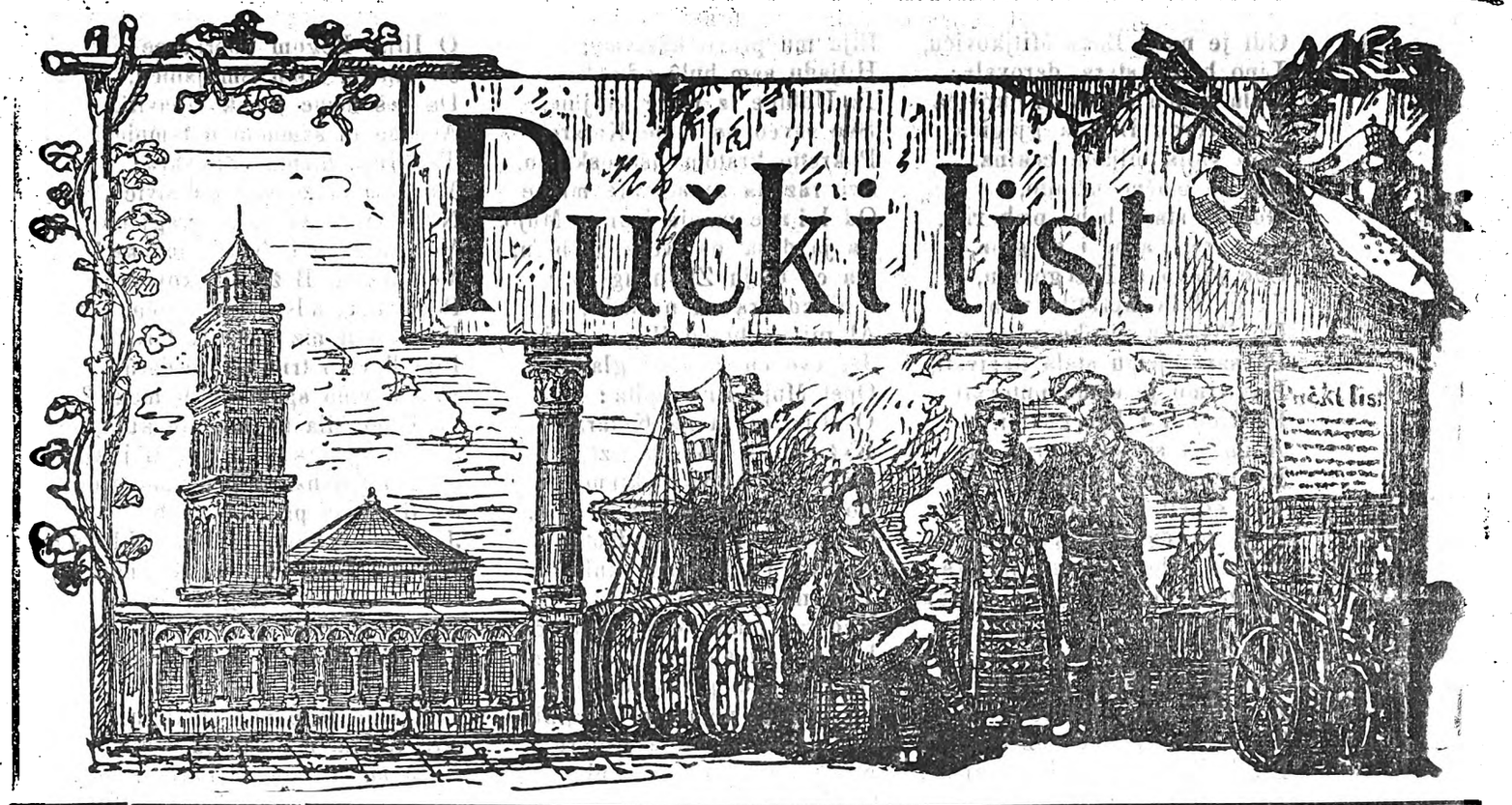

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Pisma o Boži Miljkoviću.

Dvi se bile susretnule vile
Na Kunari visokoj planini,
Jedno vila iz Bosne ponosne,
A druga je iz ravna Primorja,
Sritoše se pa se zagriliše
Ka' dvi mile sestre od matere.
Tad besidi vila Bosankinja:
Posestrimo vilo, iz Primorja,
Kako doli niz vaše Primorje,
Ima l' kula i bilih gradova,
Ima l' cura i mladih momaka,
Ima l' srebra imade li zlata,
I koralja ženskoga uresa?
A veli joj vila iz Primorja:
Posestrimo, Bosankinjo vilo,
Bilo doli niz naše Primorje,
Bilo kula i bilih gradova,
Biše cura i mladih momaka,
Biše srebra bijaše i zlata
I koralja ženskoga uresa.
Nut čuj mene, posestrimo vilo,
Da ti kažem to je davno bilo,
Ja šetala niz naše Primorje,
Došetala Senju kamenomu,
U srid Senja čudo ugledala,
U srid Senja javor drvo raste,
Pod javorom krasan junak leži,
Po tursku je noge prekrstio,
Zapalio lulu i duhana,
U ruci mu sitna tamburica,
Pokraj njega čaša i mišina,
Vino pije uz tamburu bije,
Na junaku čudno odijelo;
Na pleći mu ćurak od kurjaka,
A na glavi kapa od tri vuka,
A za kapom orla perušina,
Po prsima sura medvjedina,
Odbacio zelenu dolamu,
Na ramena uzbacio brke,
Sjaju mu se toke po prsima,
Ko zvizde po nebu vedrome.
Opasa se mukadem-pojasom,
Iza pasa četri puške vire
Ko četiri iz procipa zmije.
Pokraj sebe položio čondu,
A njegova svitla dževrdana
Zagrlila javorova grana.
Služe njega četiri kavaza,
Dva mu liju vino i rakiju,
Dva timare konja od megdana.
To je glavom Smiljanić Ilija,
Pije junak crveniku vino,
Pije vino pô bijela dana,
Pa kad popi pô barila vina,
I pet okâ žežene rakije,
Tad mu vince ugrijalo lice,
A rakija ružu napravila
Na obrazu jednom i drugome.
Tad uzgrće svoje mrke brke,
Pa je svojim brcim besidio:
Bora vama, moji mrki brci,
Mnogo li ste cura obljubili!
Pa uzgrće uz ruke rukave,
Pa je desnoj ruci besidio;
Bora tebi, moja desna ruko,
Puno li si svezala junakâ,
Puno li si glava odkinula;
Poživem li moja desna ruko,
I više ćeš viru ti zadajem.
Misli Ile da niko ne čuje
Al ga čula ostarila majka,
Stara majka Bože Miljkovića,
Pa Iliji stara besidila:
Ne hvali se, silan Smiljanića,
Da si puno glava odkinuo,
Da si puno svezao junakâ,
A gdi ti je ponajbolji druže
Po imenu Bože Miljkoviću?
Evo tomu četvrtnest godina,
Da je pošo u Ercegovinu
Nema Bože ni od njega glasa,
Ko bi meni aber donosio,

Digitized by Google

Gdi je meni Bože Miljkoviću,
Lipo bi ga stara darovala:
Dala bi mu ćordu Miljkovića
I uz ćordu Božina gjogina,
Koji valja hiljadu cekina.
Iliji se mučno učinilo,
Gdi ga stara baba prikorila,
Pa opremi sebe i gjogina,
Ode pravo u Ercegovinu,
Ja ga bila izpratila vila
Do Prologa visoke planine,
Pa sam njemu stala kazivati,
Kako mu je samu putovati
Po Udbini i Ercegovini.
A on mi se silan prigodio,
Nehti mene vilu poslušati,
Već odleti u Ercegovinu,
A ja mlada nebu pod oblake.
Ža' mi bilo mladoga junaka,
Ja ga pratih okom sa oblaka,
Leti momče po Ercegovini
I obagje svu Ercegovinu,
Četrdeset obagje gradova,
A toliko sorio tavnica.
Tri stotine pustio sužanja,
Nigdi Bože ni od Bože glasa.
Jedno jutro Ile podranio,
Biloj kuli Muje Arnićića,
Stade orit Mujinu tavnicu,
Vrag donese gjeca Alila
Oblaziti Mujinu tavnicu,
I ugleda silan Smiljanića.
Viknu Alil svog brata Mujagu
A Majaga sluge i delije,
Ufatiše Smiljanić Iliju,
Svezaše mu naopako ruke,
Pa ga vode u tavnicu tavnu
Kad su bili kvratim od tavnice,
Tad besidi Mujo Arnićiću:
Kopilane, silan Smiljaniću,
Kaži pravo tako bio zdravo
Koliko si konja odvodio
Iz Udbine iz moje krajine,
Sve saveo na tvoje Kotare,
Sve razproda' latinskoj gospodi?
Njemu Ile po istini kaže:
Kad me pitaš. pravo ću ti kazat,
Hiljadu sam konja odvodio,
Odvodio hata i kobila,
Sve saveo na moje Kotare,
Sve razproda' latinskoj gospodi,
Od hiljade manje jednog, Mujo,
Pa ja doša' na tvoju Udbinu,
Da ću tvoga vrana ugrabiti
I hiljadu ravnu namiriti,
Al mi ne bi od Boga sugjeno,
Jer evo ću izgubiti glavu.
Opet Mujo Iliju upita:
O Ilija, sa ravna Kotara,
Kaži pravo, tako bio zdravo:
Koliko si bulâ odvodio
Iz Udbine iz moje krajine,
Sve saveo na tvoje Kotare,
Pokrstio krstom rišćanskijem,
Sve razuda za serdare mlade?
Ilija mu pravo kazivao;
Hiljadu sam bulâ odvodio
Iz Udbine iz tvoje krajine,
Sve saveo na moje Kotare,
Pokrstio krstom rišćanskijem,
Sve razuda za serdare mlade
Od hiljade manje jednu, Mujo,
Pa ja doša' na tvoju Udbinu,
Da ću tvoju Zlatu ugrabiti
I hiljadu ravnu namiriti,
Al mi ne bi od Boga sugjeno,
Jer evo ću izgubiti glavu.
Opet Mujo Iliju upita:
O Ilija, sa ravna Kotara,
Kaži pravo tako bio zdravo,
Koliko si glava odkinuo
Po Udbini po mojoj krajini,
Sve odnio na tvoje Kotare,
Nakitio po Kotarim kule?
Ilija mu po istini kaže:
Kad me pitaš, Mujo Arnićiću,
Kad me pitaš pravo ću ti kazat:
Hiljadu sam glava odkinuo
Po Udbini po tvojoj krajini,
Sve odnio na moje Kotare,
Nakitio po Kotarim kule,
Od hiljade manje jednu, Mujo,
Pa ja siša' na tvoju Udbinu,
Da ću tvoju glavu odkinuti
I hiljadu ravnu namiriti,
Š njome svoju kulu nakititi,
Al me srića poslužila nije,
Jer evo ću izgubiti glavu.
Nij' mi žao, Mujo Arnićiću,
Što ćeš moju odkinuti glavu,
Već mi žao do Boga miloga,
Što ja tvoju skoro ne odkidoh
Ne odnesoh na moje Kotare,
Ne nakitih moje kule bile.
Tad ga Mujo u tavnicu turi,
A kakva je ta tavnica tamna,
To ne bila kuća kamenita,
Nego nika jama bezdanica,
Duboka je stotinu aršinâ,
U njoj leži voda do kolina,
Od kolina do svilena pasa
Sve se bile kosti od junakâ,
Poginulih u tavnici tavnoj;
Do ramena trava ponarasla,
A po travi zmije i gušteri,
Zmije kolju, a gušteri štiplju,
Grde lice na mladu junaku.
Ništo pišti u dnu od tavnice,
Tad poviče silan Smiljaniću:
Što to pišti u dnu od tavnice,
Il si guja ili utvorica
Ili koja druga prestrašica,
Pa me plašiš po tavnici tavnoj?
Nut da vidiš čuda iznenada,
To ne bila guja prisojkinja,
Niti guja niti utvorica
Niti koja druga prestrašica,
Nego glavom Miljkoviću Bože,
Pa po glasu poznao Iliju,
Pa Iliji Bože besidio:
O Ilija, Bogom pobratime
Ja mislio, silan Smiljaniću,
Da ćeš mene junak izbaviti,
A sada si samnom u tamnici!
Tad Ilija njemu odgovara:
Miljkoviću, ženska strašivice,
Nij tavnica za žene gragjena
Već za take i 'vake junake!
Veli njemu Bože Miljkoviću:
Pobratime, silan Smiljaniću,
Kako doli niz naše Kotare,
Pije l' vino trideset serdarâ,
Pije l' vino spominju li mene?
Je l' mi bîla na temelju kula,
Je l' mi stara u životu majka,
Je l' mi dobar u podrumu gjogo,
Je li mi se priudala ljuba,
Je l' živ meni moj sine Nikola?
Sve mu laže, silan Smiljaniću,
Sve mu laže izili ga vuci,
Ovako je Boži besidio:
Miljkov ću, dragi pobratime,
Pije vino trideset serdarâ,
Piju vino tebe ne spominju,
Nij' ti bîla na temelju kula,
Kulu su ti razorili Turci,
Ne zove se tvoja bîla kula,
Već se zove stara kuletina,
Kuletina Bože Miljkovića;
O njoj reste trava škrobutina,
Stara ti je primiuula majka,
Nij' ti dobar u podrumu gjogo,
Gjogu ti je Turčin odvodio,
Odvede ga Jažiću Amedža,
Virna ti se priudala ljuba,
Živ je tebi tvoj Nikola sine,
Vidih njega skoro na pazaru,
Nosi junak gusle javorove,
S tim se hrani po ravnu Kotaru.
Kano vuče po gori zelenoj!
Kada ga je Bože razumio,
Plače junak kao zmija ljuta,
I proklinje danke i godine,
I staricu svoju majku staru,
Što no ga je na svit porodila,
I proklinje Mujina dželata,
Što mu glavu odkinuo nije,
Ciči Bože i suze prolije,
Smeta Muji na bijeloj kuli,
I bulici na desnoj mu ruci,
I budi mu dicu po odžaku.
Žao bilo Muji Arnićiću,
Da mu cvili šužanj u tavnici,
Pa uzimlje ključe od tavnice,
I otvori na tavnici vrata
I dozivlje Božu Miljkovića;
Kapitane, Miljkoviću Bože,
Zašto cviliš u mojoj tavnici?
Il si gladan hljeba bijeloga,
Il si žedan vina crvenoga,
Ili ti je žao, Miljkoviću,
Što sam k tebi doveo Iliju?
A evo ti moja vira tvrda,
Svih ću triest ufatit serdara,
Dovešću ih k tebi u tavnicu!

Digitized by Google

Ponizno mu Bože odgovara:
Gospodaru, Mujo Arnič ću,
Fala B gu na njegovu daru,
Ništa meni pomanjkat nemože
U tvojemu dvoru gospodskomu,
Već evo mi zli padoše glasi,
Virna mi se ljuba priudaje,
To su Mujo, moji jadi teški,
A drugi su moji jadi teški,
Evo tomu devetnest godina,
Da ja tavnim u tvojoj tavnici,
Nit me ciniš, nit mi cinu kažeš.
Koji sužnji posli dolaziše,
Prije mene jesu izlazili,
Već čuješ li, Mujo Arničiću,
Pusti mene dvoru bijelome
Za petnaest dana bijelijeh,
Da pòkaram ljubu nevirnicu,
A evo ti moja vira tvrda,
Opet ću se vratit u tavnicu!
Veli njemu Mujo Arničiću:
Ajde, Bože, azur neka ti je
Ako misliš izbavit Iliju,
Sakupi mi hiljadu cekina,
Donesi ih k meni na Udbinu.
Ne dodješ li do petka drugoga,
Hoću mlada Ilu obisiti.
To je Bože jedva dočekao,
Ode pravo u ravne Kotare,
Kad je bio na vrh Velebita,
Gleda junak niz Kotare ravne,
I ugleda svoju kulu bilu,
Lipša kula nego prije bila,
Po kuli se razvili barjaci,
Oko kule divno kolo igra.
Sigje Bože svojoj biloj kuli
Pa upita jednog od svatova:
Nu ti bora, neznana delijo,
Česovo je u kuli veselje?
A veli mu jedan od svatova;
A neznaš li, sužnju prinevoljni,
Da se ženi mlagjani Nikola,
Mili sinak Bože Miljkovića.
Muči Bože ne govori ništa,
Nego ode u mermer avliju,
Side junak na stinu studenu,
Ugleda ga ostarila majka,
Pa nevistu svoju dozivala;
Angjelijo, draga nevo moja,
Sagji mlada u mermer avliju,
I nahrani sužnja nevoljnoga,
A za dušu Bože Miljkovića.
To je mlada jedva dočekala,
Brzo sleti dvoru u avliju
I nahrani sužnja nevoljnoga,
Primače mu i kruha i vina,
I debela ovnovine mesa;
Pa mu poče mlada besiditi:
Nu ti bora, sužnju prinevoljni,
U kojoj si tamnio tamnici,
Nisi l' srićom u Ercegovini,
Je s' vidio Božu Miljkovića?
A veli joj sužanj prinevoljni;
Ja sam bio u Ercegovini,
U tavnici Muje Arničića,
Vidio sam Božu Miljkovića,
Tu je skoro dušu ispustio,
Na mojemu livomu kolinu,
I meni je emio ostavio,
Da mu vidim gjogu od megdana
I njegovo svijetlo oružje.
Kad to čula mlada Angjelija,
Proli suze niz bijelo liće,
Pa ovako sužnju besidila:
Da ti kažem sužnju prinevoljni:
Ja ti nisam ovde iz Kotara
Nego gori iz Ercegovine
Mila ćerca Azretić Alila,
Evo tomu dvadeset godina,
Kad je Bože Udbinu robio,
Pa i našu kulu porobio,
Moj ga babo ćordom obranio
Po njegovu desnomu ramenu,
Poli krvca niz mlada junaka,
A meni se milo učinilo,
Ja rasparah svilenu mahramu,
Zavih njemu ranu na ramena,
On odvede mene u Kotare,
Pokrsti me krstom rišćanskijem
I vinča me sebi za ljubovcu,
Pa evo ti devetnest godina,
Da je otiša' u Ercegovinu
I pogibe žalosna mu majka
A ja osta mlada udovica.
Tad ga vodi gjogi u podrume,
Pozna njega pritio gjogine,
Pa mu glavu na ramenu turi,
Roni gjogo suze niz obraze,
A veli mu Bože Miljkoviću:
Ne cvili mi moj dobri gjogine,
Još hoćemo oba vojevati.
Tad ga vodi na bijelu kulu,
Gdi no sidi stotina svatova,
Iznese mu ćordu demiškinju,
Al se ćorda izgulit ne dade.
Svatovi se redom izredili,
Al je niko izgulit nemože.
Redak dogje sužnja nevoljnoga,
Sama mu se ćorda izgulila,
U desne mu uletila ruke,
Tad joj stade Bože besiditi:
Ćordo moja, ljuta posiklice,
Puno li si posikla turaka,
Poživem li, moja oštra ćordo,
I više ćeš viru ti zadajem!
Još ga niko poznati nemože,
Tad besidi Bože Miljkoviću:
Je li testir zapivati malo?
A vele mu kićeni svatovi:
Testir tebi koliko ti drago!
Dadoše mu sitnu tamburicu,
Pa zapiva tanko glasovito:
Ne čudim se, moja braćo draga,
Što me sinak poznati nemože,
Jer me malan zapamtio nije,
Nit se čudim, moja braćo draga,
Što me ljuba poznati nemože,
Jer je malo samnom boravila,
Već se čudim do Boga miloga,
Sto me stara znat nemože majka,
A pozna me pritio gjogine!
Tad ga stara poznavala majka,
I ostali kićeni svatovi,
Ruke šire u lice ga ljube.
Tad im stade Bože kazivati
Kako mu je skupiti cekine
Da odkupi silan Smiljanića.
Al da vidiš Bože Miljkovića,
On ne kupi hiljadu cekina,
Nego kupi hiljadu drugova,
Zavedi ih u Kunar planinu,
Ceka junak do petka drugoga,
Kad je drugi petak osvanuo,
Zaleti se niz goru zelenu,
Traži junak jelu ponajvišu,
Pa se pope jeli u kitice,
A dofati durbin od biljura,
Gleda junak na tursku Udbinu,
Gleda junak prid novu džamiju,
Al svi Turci došli prid džamiju
I doveli silan Smiljanića.
Kad to vidi Bože Miljkoviću,
Baci durbin niz bijelu jelu.
A povikne hiljadu drugova,
Niz lužinu zavede družinu,
Brzo spade na tursku Udbinu,
Istom Turci ušli u džamiju,
A doleti Bože Miljkoviću,
On doleti k silan-Smiljaniću,
Pa mu bile oprostio ruke,
U ruci mu sablju ostavio,
Pa na Turke juriš učiniše,
Sve isikli po Udbini Turke,
Svu Udbinu ravnu porobiše,
Pet stotina konja odvodiše,
Sitna blaga ni broja se ne zna.
Ufatiše Muju i Alila,
Odvedoše na ravne Kotare,
Pivajući i popivajući —
Vidiš vilo to je davno bilo,
Bilo svega niz naše primorje,
Bilo kulâ i starih dvorova,
Bilo cura i mladih momaka.
Sad od toga nigdi ništa nema;
Već ostala stara uspomena!
Nema više kulâ niz primorje,
Nema kulâ nit starih dvorova,
Nema, sestro, mladoga junaka,
Koj bi diga' sablju i desnicu
Na obranu naroda svojega.
Sve je bilo, pa se prominilo,
Prominiše ruho i odilo,
Zabaciše stare običaje,
Pa ja sam ti, sestro zaželila
Nagledat se mladoga junaka! —
Tako reče vila Primorkinja,
Vila reče, suza joj poteče
Niz bijelo divojačko lice,
A veli joj vila Bosankinja:
Muč' ne plači, primorkinjo vilo,
Da si u Bosni gore bi ti bilo!
To izreče u Bosnu odleti,
Kao vihar vitra niz planinu,
Sama osta vila primorkinja
Na Kunari visokoj planini
Kukajući i razmišljajući
O nevolji naroda svojega!

Priopćio FILIP IVANIŠEVIC.

Digitized by Google

LUDA VRIMENA.

Niki glasoviti rimski spisatelj, po imenu Oracij, reče jednom ove riči: ej, pa nije loše malo zabudaliti, samo u zgodno vrime! To zgodno vrime bilo bi upravo nikud ovo vrime Poklada (Karnevala), kada, kako Turčin veli, kaurin poludi. Da nas tkogod upita, odakle je došao u nas taj blaženi običaj, da čeljad o pokladim ovako se zabavlja i kalaši, mi ćemo mu odgovorit: odonud odakle su nam mnoga druga zla — iz Mletaka. Bogati Mlečić nagrnuo se blaga po jadranskom moru, po iztočnim stranam te daj da se sprovadja vrime u najvećoj razkalašenosti, u jiču, piću, igrám te na glasu bijahu Mleci poradi svojih pokladnih zabava. Jednoč bilo sad se spominjalo! Danas toga sjaja i razkoši neima više ni u Mlecim, jer bogastva mletačkog nestalo, a taj grad broji se danas izmedju najpotribnijih gradova u Italiji. Nego hrdjav običaj isto ti je ko i troskot, nikad ga izčupat. Bogatih Mletaka nestalo, nestalo i glasovitih poklada u Mlecim, ali taj ludi običaj još se vuče ćak i po našim gradovima i varošima. Vrime odma po Vodokršću broji se u pokladno vrime. Tu se već govor vodi kad će bit ples (bal) u kojem društvu prije, kakova će tribat odila. Momci ugovaraju sa svojim krojačima za novo odilo, promiraju se rukavice, a mlade mome, belaj ih odnio, bilo u kući, bilo na dvoru, na šetnji o ničemu nego o pokladim, o plesovim, pa će ti obaći sve dućane, upitati sve krojačice imade li koja vrpca nova, da ju ako je moguće nitko drugi ne bi mogao imati u gradu, ili bi se po kojem novom kroju moglo okrojiti. Ne mislite da i krčmari, gostioničari dangube. Kad se troši nek se troši! Mlado momče, je li mu poći na ples, na zabavu, je li za stolom da jide i pije, valja se obazrit na druge, sramota bi bila zavirit u svoj žep i mirit se prama svojoj kesi, prama svojem kućnom stanju, već sa svitom živi sa svitom umri, toči li se šampanjac i njemu je red, koliko poradi sebe, jer misli da će ga po tomu držati velikim čovikom toliko opet poradi svoje drugarice od plesa, koja će mu bit prijaznija a igri, — Ostavimo se šale, a zavirimo u istinu, ruku na prsi stavimo, priznajmo i recimo: poklade su veliki umet duše i tila, propast nikih kuća. Što je rimski pisnik Oracij u blaženosti svoga života rekao, da nije loše u zgodno vrime zabudaliti, to nije začudno, ta zna se da je on živio kô bubrig u loju na dvora svoga gavana cesara Augusta, da mu nije, što no je rič. ni ptičjeg mlika manjkalo; što su bogati Mlečići lastovali o Pokladim, nije im toliko ni zamirit, imali su odkle, jer su drugi za nje radili; ali pogledajmo sada na se, na naš siromašni narod pa promislimo, jeli pošteno, jeli pametno da čovik koji krvavo priko godine svoj novac stiče, da se drži ovog ludog pokladnog običaja, te da jedan lipi dio svote u te ludosti potroši? Ma nije ter nije, ljudi božji. — Ala ste čudni vi ljudi oko „Pučkoga Lista" reći će kogod, zavrtili u glavu, da će priokrenut svit; zaludu vam govorenje, vi praznu slamu mlatite, običaj je običaj, nestat će sela a neće običaja! — Hvala ti, kume, na takovu običaju pogodio si, po hrdjavu običaju propast će selo, a naš svit. virujemo ti tvrdoglav i samovoljan, pa kaže: pleti kotac kô i otac, a to je naša revolja. No boj se „Pučki List" neće na jedan mah priokrenut svit, on zna, da se sve kosovice ne mogu na jednu vodu natirat, ali duži rest mu je da odvraca naš puk od hrdjavih običaja, te evo evo i piše, a pa naći će se koji štioc, da će nas razumit i pobegenat nam. —

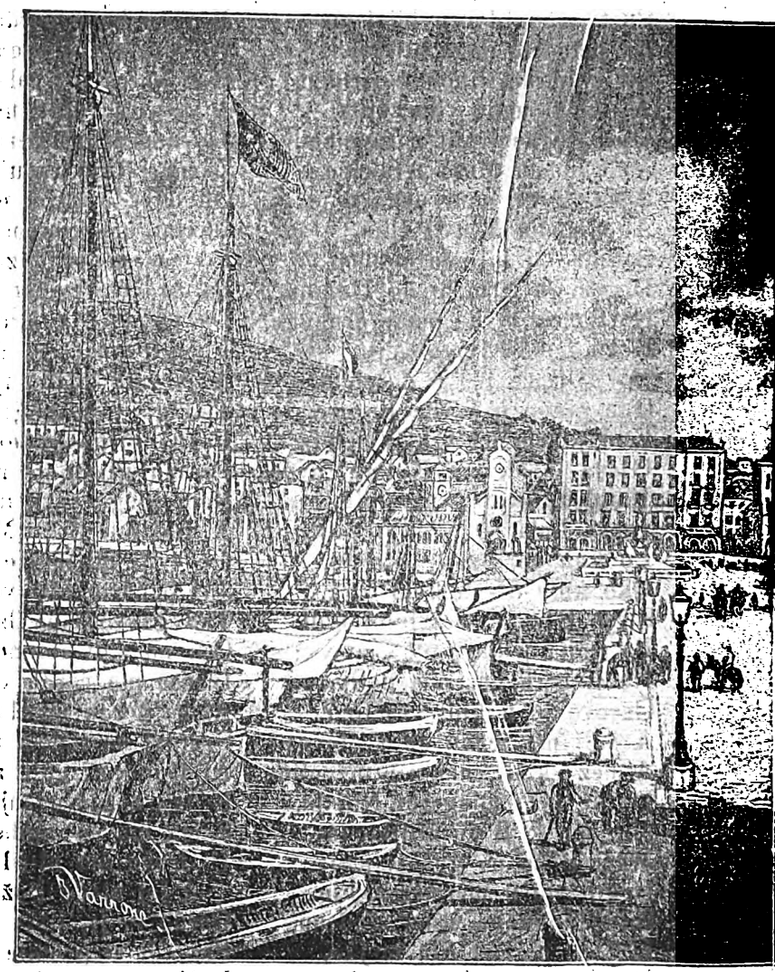

Morska obala (

Ako ništa Bog nam je dao ovo lipo more, uz koje se naniza dovima, trgovini. Da negovorimo o drugim, sasvim je zgodna nov zamire drugim, splitska nosi barjak svima.

Grad Split nije baš lip grad po svojoj unutrini, lip je i po para. Unutra grad nije lip jer su ulice nepravilno razvedene, a p li ova zimska mrzlica sledeniš se u gradu kao u mrzloj ledenici, Splićanin znate što čini? Idje na obalu. Morska obala to je najlipši lipota je po njoj šetati. Je li zima, hajde na obalu, sunce će te ogr te. Prolazak svita neznatno, tu je Kaštelanin, Poljičanin, Bračanin patara obala puna svita svake ruke. — Na okolo su kuće, odozgo poredale kuće Borellova, Demarkova, Gilardova, Pecolova, Mandinić Iz prid njih je velika česma: a iza, nje veliki *hotel* (gostiona) i Proku pod obalom, i kuće se velike sagradile od današnjeg lučkog uredа va podpuna obala od Bačvica do Sustipana, a današoja obsla pritv i tó s vrimenom, smo da nas željeznica spoji, i da nam se trgov

Digitized by Google

Nu razumimo se opet, nije sve zlo ni u Pokladim. Da o Pokladim prijatelj u prijatelja dogje te se pogosti malo više priko običaja, da stopanjica ovih dana prikoraci u kuhinji granice, nikakova zla — tà nije ga napokon uvik ništedit, ali ćemo hiljadu godina živit? — da se momčad, mladjarija ovih dana malo proigra proveseli, ni to nije Bog zna što — ta njezino je vrime, a mladost ludost. — Nego evo zla što mi vidjamo: da su ove pokladne zabave prišle u nikakove noćne igre, i po nikim mistim pri moru nšle u običaj, koji zaista kvari i truje onaj naš lipi težački mirni život. — Nu čujte što nam je jedno čeljade kazivalo ovih dana u našem uredništvu. U njegovu selu, od jednu sto dimova, živo nikakav skitalica. Svud se smućao čak do Amerike, a ništa od njega dobra, kalaš bez ikakova zanata. U tom selu žive i stara vlastelinska kuća, koja je u niko vrime bila prva u okolici, sada je u rasulu, a sve ćića neuprave. — Sastalo se rugo na nevolju (ili bolje našla slika priliku, ovaj seoski kalaš ušao u prijateljstvo sa kalašom vlastelinom, te što će ti ga, kupi *armoniku*, nadji kuću, nabavi iz grada alakarije, pića, te u ovo vrime daj da se tu ples (bal) igre vode — što u tom selu za ples nije se nikad znalo. Dok je dvi tri ure u večer, pa svojoj kući spavat. ni pô jada, ali eto nesriće, kolo se vodi do prid zoru, po cilu se noć skače, igra a sutradan ručna su doba, sunce visoko poskočilo, igrači još u postelji, život nije za radju, vas onaj dan izgubljen. Što se troši na tim noćnim zabavama? Fiorin 1 za kuću fiorin 1 za večeru, to su 2 bez ova 2 ne more se tu pristupit, a za *punče*, *limunote*, *bire cigare* for. 1 najmanje, to su fiorina 3. Imadu pri dnu dva tri stola za igrače karata. Koja se tu psost obori i koji novac izgubi to nije lako prosudit! Te su zabave ovih dana svake nedilje i blagdana a pri kraju Poklada svaki dan. Sedam osam je godina da je taj seoski skitalica to u selo uveo, pa to čeljade, koje rama kazivalo, reče nam na svoje poštenje, da to selo nemoreš više pripoznati. — Mladjarija se naučila igri, pijankam, noćnom klatarenju, izgubila volju za poljem, dala se u bolost, sladokusnost te naravno u dug, ženskadija dosad krotka i ponizna, sad ohola i obistna, bez stida i srama do kasne noći sa momcima u kolu na večeri te i one odbigle se kućnom poljskom trudu, krade se novac da se kupi zlato, srebro svila za na ples. To je selo danas u dugu, u propasti, a sve sa ovih nerednosti. Mi virujemo da je to tako, kako nam je ovo čeljade kazivalo, a to njegovo kazivanje potaklo nas je da ti ovo, puče naš, prid oči iznesemo.

PUČKI LIST.

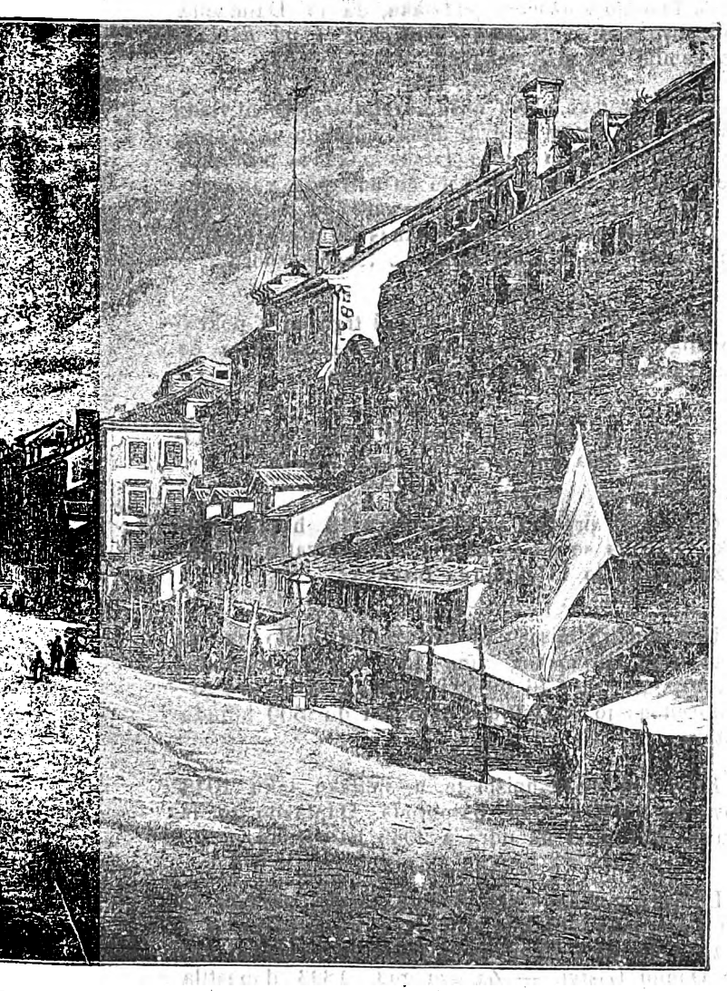

iva) u Splitu.

lipih gradova. Svaki grad imade svoju obalu, pristanište brozadarska obala, zgodna obala u Kotoru, u Makarskoj, ali bez

e lip po svome položaju i okolici, kojoj samo u Napulju ima o tisne pridušene da u nikim nevidiš sunca ni misec. Pa je na litnoj sparini nije nego da duša iz tebe izadje. A onda o grada Splita. Duga za jedn 200 metara, široka na mista do 40 at, je li vrućina izadji na obalu, proladica s mora razladit će Soltanin sa svojim bredom, od ponediljka i četvrtka kad su dani se vide zidine stare Diokleijanove palače, sidonjeg kraja lipo Ilijića u dnu Bajamontova palača, a do nje crkva Sv. Frane. ttive. — Ako bi se, kako se je jednoč zamišljalo, nasulo more o nove Ilićeve kuće na starom škveru, tada bi se uredila noila u veliku ulicu, kao što je „Corso" u Tratu i Rici. Doći će e makne. Bože daj, da nebude daleko!

Dvi nepodobštine.

Ko prodje u subotu jutrom priko nikih ulica našega grada te vidi onu množiju siromašadi, što se gladna i ubožna vuče od vrata do vrata reći će u sebi: nu, Bože moj, hvale Split da je najbogatiji grad u Dalmaciji, a kad tamo pun glada i siromaštva. Tako je. Više od stotine imade u našem gradu prosjaka, koji žive jedino o lemozini dobrih kršćana. Povrh toga u gradu je javna dobrotvornost (beneficenca), Društvo Sv. Vincenca Paulekog, pa je sjemenište, prisvitli biskup te toliko drugih kuća koji redovito pružaju ruku i pripomažu siromasima. To je sve sveto i plemenito dilo, na koje naa i naša sveta vira u svomu nauku duži, ali ovo klatarenje stare betežne i ubožne čeljadi po gradu virujte mi, da nije lipo viditi. Bog moj vidi, nisam nigda uztegao ruku, ali kad mi se u subotu okolo dućana okupi onoliko čeljadi, Bože mi

Digitized by Google

prosti, zamrzim i na lemozinu i na dilo milosrdja. Odpada mi na misec obilatih 5 fiorina, ja sam spravan davati ih i 10, a neka se nadje kuća za ovu ubožad i neka se u redu, čistoći duše i tila drž. — To je jedna nepodobština. Drago mi je, kako čujem da će se ovomu brzo doći na kraj jer da se zasnovalo društvo Kršćanske ljubavi (Charitas) koje će za to nastojati.

Evo druge nepodobštine. Ne samo od subote već priko sve nedilje upute se po gradu remete crkava, te *škatulom* u ruci pitaj lemozinu sad za ovu sad za onu crkvu. Ako se nevaram 15 ili 16 *škatula* idje po gradu. Ne budi mi pogovorno, ja dajem dragovoljno nikim samostanim i crkvam koje su potribne, ali i znam nike kojim nije potriba, starešine nikih crkava znadu se u nike blagdane lipo gostit i harčit, a tamo pitaju lemozinu, a zna se opet i to, da mnoge škatule opočinu u krčmi. Mučno mi nedat crkvi, a mučno opet bacat novac bez potribe. Za ovo bi se imala zauzeti crkovna oblast, te ukinut i ovu drugu nepodobštinu našega grada. Ako Vam se čini razložito, molim Vas gosp. uredniče, stavite ova dva slova u „Pučki List".

Jedan gragjanin.

* * *

Odgovor. — I mi smo od vaše, pristajemo dragovoljno, te evo iznašamo. Što se tiče crkovne vlasti imali smo prigodu doznati, da je i prisvitli biskup protivan tomu, te već i naredio starešinam nikih crkava da se ostave toga sakupljanja po gradu. Nego znate što? Gdi vidite da nije potriba, ne dajte, griha vam nikakova, mi Vam ga uzimljemo svega na našu dušu. Tako će past po sebi. — Zdravi!

Uredništvo.

(*A kud će onda Miće od Dušicâ? — Slagar*).

Led!

Ova godina more se nazvati „ledena godina" starci ljudi ne spominju se ovakove zime. Ali bilo je godina i ledenijih od ove. Spominje se god. 400 po Isukrstu kada se je smrzlo Crno more. God. 538 takova je studen bila, da si mogao ptice rukam hvatati, rike, potoci, sve se smrzlo, mlinovi nisu mogli mliti, svit umirao od glada. God. 860 pao strašan snig, za šest miseci bilo ga na zemlji, Jadransko more bilo se smrzlo. God. 1210 smrzla se u Italiji rika Pad, u Mlecim se vozili u kolim po smrznutom moru, vino bi se u konobam smrzlo. God. 1326 Sridozemno se more smrzlo. God. 1420 od velikog leda u Parizu svit umirao, vukovi dolazili u grad. God. 1558 stajalo je 40 hiljada vojske na smrznutom Dunavu. Te iste godine u Francuskoj se vino pritvorilo u mraz, te bi ga sikli i na komade prodavali. I god. 1594 smrzlo se more u Marsilji i Mleci. God. 1658 na rici Sejni bilo je leda od pet metara debeline. Strašan led bio je u Parizu god. 1709, zvona su na zvonicim pucala. God. 1795 smrzlo se more u Holandiji, prikovalo cilo ratno brodovlje u mraz, tako da je eskadrona francuskog konjaništva nanj navalila i zauzela ga. — I ova god. 1893 spominjat će se poradi leda. U Splitu, što se živ čovik ne spominje, bilo je do 6 stupanja izpod ništice, u Mostaru 8 u Sarajevu 16, u Zagrebu do 24. U Trstu bio žestok led sa burom, obalom se nije moglo prolazit. Na zeljezničkom putu od Rike do Zagreba snip zasno u Fužinam željeznicu i tu stala 3 dana. U gornjoj Italiji nečuven led, u mistu Ardoru do 40 ljudih omrznulo, u Firenci smrzla se rika Arno; u Napulju, Siciliji led uništio limune i naranče. U Beču snig nepristano pada, do 40 hiljada ljudi čisti ulice, u Berlinu led do 25 stupanja. Rika se Laba smrznula. U Amburgu do 30 hiljada osoba nema o čemu da žive. U Ugarskoj od leda navalili vukovi, u Kevaresu izili su tri žene u šumi. Dok ovako po svoj sridni Europi žestok led vlada, čudna stvar, Bože moj, na sivera toplije nego u nas. U Petrogradu na prilika nije bilo nego 9 stupanja, dočim u Sarajevu 16. — Led je eto minuo, vrime umekšalo. Kažu težaci, da kad je zima ljuta, da će litina bit dobra. Bože daj, da bude tako!

Trgovina — obrt.

I bečki pošteni listovi priznaju našu golemu štetu od trgovačkog ugovora s Italijom. Gospodarski list „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung" u broju 3.em kaže na temelju službenih podataka, da je Dalmacija izgubila ove godine na vinu *7 milijuna i pô fiorina*. Jadna zemljo što si dočekala!

Na ove brojeve i ovu našu nevolju nemore ni vlada da zatvori oči, te se je ovih dana odredilo u Zadru, da se ustroji u Splitu „gospodarska pokusna postaja". To će bit državno društvo, koje će učit puk kako uzgajat voće, lozu, masline, svilu, te imat od toga bolju korist. Veselim srcem javljamo danas tu misao vladinu a drugom zgodom o tomu ćemo po tenanu zborit.

Čuje se glas, da će niki bogati trgovac u pokrajini, podignuti veliko oortničko poduzeće, za koje će staviti glavnica od četvrt milijuna fiorina.

U Italiji se svila puno goji. U radnji svile 117 hiljada samih žena imade posla i dobiva kruh.

God. 1891 prodala je Francuska 13 hiljada 886 mazaka. Računa se da ta zemlja more uhvatiti na godinu za mazge do 11 milijuna franaka.

U novembru misecu prošle godine došlo je na Senjsku Riku talijanskog vina 120 hiljada kvintala, dalmatinskoga samo 76 hiljada kvintala. Kroz svu godinu dovedeno je iz Italije u Ugarsku do 300 hiljada ektolitara.

Kroz god. 1892 uništo je u splitsku luku 1048 brodova na jidra, a 2049 parobroda. Odplovilo je iz iste luke 1031 brod na jidra a 2045 parobroda.

Lanjske godine 1892 Boka-Kotorska prodala je državi 10 hiljada 345 kila duhana, i uhvatila za to 7 hiljada 22 fiorina i 75 novč. Najbolje se je plaćao duhan u Donjoj Lastvi. — Za ovu god. 1893 dopustila je država posaditi tamo 1 milijun i 200 hiljada strukova.

Na namistništvu u Zadru misle uvesti u nas novu vrst veoma korisna kukuruza iz Sedmogradske, po imenu „Sekeler Mais". Vlada je nabavila 250 kila, te daje na dar marljivim seljacima. Učitelj po svome putovanju kaživat će kako se sije i goji taj kukuruz. Kao naputak sastavio je zato i malu knjižicu.

Pišu nam iz:

Podgore 15 sičnja. — Prodalo se prošlih dana do 200 hektol. vina po for. 13 i 13 ½ i to išlo za Sarajevo. Ima ga još dosta i dobra. Maslina bilo srednje, bacalo dobro, cina nije loša.

Lukšića, na 20 sičnja. — Vino smo prodali i neloše prama drugom svitu. Ponajviše ga pokupovao naš domaći i zauzetni trgovac Ante Mlikotin. Ulja smo imali tekar za začimbu.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Svi dogovori ministra Tafa za sporazumak stranaka i podignuće većine jalov posao. Zaludu, Sv. pismo ne laže: dvama se gospodarima ne more služit. Sabor je otvoren. Zastupnik Bonda tužio se na zapuštenost Dalmacije, a uz to stao tužakat kao da Hrvati hoće da progone njegove Srbe autonomaše. — Pridsidnik Smolka na dopustu je. — Umrao je grof Par, koji je bio poklisar austrijski kod Papina dvora u Rimu. — U Ugarskoj ništa dobro. Neprijatelji crkve hoće da uvedu gradjansku ženidbu. Svi su biskupi i svećenstvo protivni tome. I puk je protivan, osobito žene, jer njima se čini po tomu najveća uvreda. — Ubio se u gradu Gjuru niki činovnik Gintler, jer ukrao 15 tisuća forinta.

U Italiji. — Doznalo se u Rimu za nepoštenje nikih ljudi. Pridsidnik rimske banke Tamlongo i blagajnik Lazzarini pokrali 50 milijuna lira. I u Napulu isto se dogodilo. Zakon ih žestoko goni. — Ministar Martini hoće da štedi, odredio je ukinuti 11 sveučilišta, ostalo bi ih 10, što je dosta za Italiju.

U Francuskoj. — Vodi se još razprava o kradji u Panamskom poslu. Grdnih se rana, nepoštenih obraza i tu odkrilo. Vlada je francuska izjavila, da će ona sve iznit na vidilo, da neće nikoga štedit, neka se vidi kako se u Francuskoj kazni nepoštenje a časti poštenje, da neće ništa pritajavat, kao što čine druge vlade. — Potirani su mnogi novinari iz Pariza. — Sastavlja se novo ministarstvo.

U Rusiji. — Dva jenerala Černajev i Komarov bili u Parizu. Došli u razgovor o politici te će Černajev: Rat proti Nimačkoj bit će najžešći što će ga Rusija pamtit, a Komarov reče: Kažite Francuzim, da mi dobro poznajemo put do Berlina. — Nerodica i ove godine. Vlada je razdilila puku do 6 ½ milijuna rubalja, a još je odredila razdilit do 20 milijuna.

U Nimačkoj. — Govor ministra Kapriva činio da udje komu šušak u glavu. Potriba je reče on, od novog vojničkog zakona, da nam se ojača vojska, jer na jedan mah Rusija bi mogla podignuti na nas 1 milijun i 200 hiljada samih pješaka. — U Berlinu se zatim malo umirili, jer im došao u pohode ruski carević. — U rudam Saarbruk 30 hiljada radnika ostavilo posao, neće da radi, traži povišenje plaće.

U Srbiji. — Bivši kralj Milan pomirio se je sa ženom Natalijom. Sin njihov, Aleksander današnji kralj Srbije, kada je za to saznao brzojavio je roditeljim ove riči: dan vašeg pomirenja jest najveseliji dan moga života. — Umrao je ministar Bošković. — U zemlji nemir stranaka liberalaca i radikalaca. Palo je i mrtvih glava.

U Americi. — Pišu iz Antofogasta u Čile da su lažne visti o kopanju zlata u *Terra del Fuoco*. Navrvilo mnogo svita, i iz Dalmacije dosta, zlato se ne nalazi, mnogi umiru od glada, vratili bi se natrag, a neimadu čime.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Namistnik David bio kod Kralja na razgovoru. Za tri četvrta sata Kralj ga je zadržao i pitao o Dalmaciji. — U Bolu umrao je ličnik Stipičević, mlad od 28 god., svit za njim žali. Sudac u Supetru Zuliani i na Visu Knežević imenovani su pokrajinskim savitnicim. — Mladi vridni ličnik Peričić u Šibeniku napisao je knjigu o načinu kako razpoznati i ličiti ljutu bolest škrljevo. — Kotarski školski nadzornik u Zadru Vicko Danilo iz Kaštela odrekao se je službe nadzornika. Učitelji i vas kotar zadarski za tim mnogo žale.

U Banovini (Hrvatskoj priko Velebita). — Sabor otvoren, u razpravi proračuna čulo se ljutih prigovora vladi. Govorili pravaši Dr. Frank Jakčin, Dr. Mile Starčević, Grdenić. — Sa svih strana naše domovine dolaze pozdravi za slogu dviju stranaka pravaške i nezavisne. Podmaršal grof Gjuro Jelačić, brat slavnoga bana Josipa poslao je pismo D.ru Franku i radovao se o tomu. Iz Splita stigla radovanka su više od 200 podpisa. — Vlada bi htila primistit hrvatsku gimnaziju sa Rike na Šušak, radi razloga da je kuća nezgodna (nije nego stoga što Mažarima nije drago) a dva se Hrvata trgovca ponudila da će sagradit na Rici kuću od 500 hiljada forinta i za isti najam. — Umrao je čuveni slikar Kikerec, te Kleme Božić, Dalmatinac bivši urednik „Obzora“.

U Bosni-Hercegovini. — Poslanstvo Muhamedovaca bilo u Kralja, koji ih ljubezno primio. U kotaru Mostarskom vlada kupila duhana 300 hiljada fior. — U svibnju otvorit će se nova željeznica Lastva-Janjići-Travnik. Iz Metkovića moći će se tad ravno u Beč. — Kupi se za podignuće simeništa u Sarajevu. Biskup Strosmajer darovao je 2 tisuće fiorina.

U Splitu.

Čast hrvatskom jeziku. — Ovih dana odlučilo se, da na našoj trgovačkoj komori službeni jezik bude hrvatski. Pod splitsku trgovačku komoru spada 220 hiljada glava, koji hrvatski govore, i 24 obćine, koje sve (osim Nerešiške autonomaške) hrvatski ćute. To je dakle sasvim pravedno!

Zvonik. — Pod vištom rukom našeg valjanog domorodca graditelja Andrije Perišića radje na zvoniku lipo napriduju, te, kako čujemo kroz ovu godinu donji glavni dio bit će sasvim gotov, a o Božiću velika vrata bit će otvorena za ulaz. — U zdravlju i to dočekali!

Pobožnost. — Naš puk u svojem molenju puno je obljubio Sveto Ružarje. Sada se je zavela pobožnost „vičnjega Ružarja“ po svim uram dana i noći, kako koga dopane red, moli se Sv. Ružarje. Za to puno nastoje Dominikanci, osobito Otac Miškov. Po izkazu zadnje skupštine, što su ovih dana ovde imali, znade se, da u Dalmaciji imade 7209 uri molenja Ružarja. Veoma lipo! Tko je s Bogom i Bog je u njime!

Digitized by Google

Svašta po malo.

Nesrića na moru. — Na 15 prošloga miseca žestoka bura u Kvarneru uhvatila Lojdov parobrod *Milano* te ga nasukala na stine kod svitionika (lanterne) Kompare. Bilo je oko 5 uri jutrom, zasula mećava, da se nije ništa vidilo, more veliko, vitar žestok, da je polivalo priko svega broda. Na brodu je bilo 35 putnika, izmedju kojih i kapetan ratne korvete Pott, koji hodjo za Polu. Kapetan parobroda Lajtgeb našao se u nevolji, nije znao kud da krene, te zamolio ratnog kapetana Potta, da izadje gori te mu pomože. Taman Pott izašao gori da upravlja brodom, jer vištiji okolo Pole, kada parobrod udari zorom u stine. Madiri se prolomili, more počelo ulizat unutra, brže bolje da se svit spasi. Kapetan Pott lipo se domisli, baci most (skelu) na stine i sva se čeljad spasila. — Povukli s konopima parobrod na more, te potonu na dubini od 35 metara. Parobrod *Milano* bio je stari brod od 409 tona. Zapadao je nov 89 hiljada fiorina, a sad je valjao 8 hiljada.

Koliko živu životinje? — Slon do 200 godina, zec 9, ovca i koza 10, lisica 15, mačka 15, vol 20, vuk, medvid, jelen 20, pas 23, konj 30, lav 60 godina. Od ptica najviše papiga (šimuja) do 120 godina, kokoš 10, kanarinac 24, paun 25, jastreb 40, guska 50, labud 1000, orao, gavran 100 godina.

Nove puške. — Niki dobničar u Bečn iznašao je novu vrst pušaka za boj, koje navijene po sebi pucaju, te u jednu minutu mogu izbaciti 125 hitaca. Ne daj Bože, da budu služile!

Lupež u skrinji. — Ovih dana dogovorila se dva huncuta da pokradu dućan jednog bogatog trgovca u Sinju. Jedan bio malašan, pogrčen, te činio da ga drug zatvori u skrinju, i odnese u dućan u onog trgovca, moleći ga da mu stavi onu skrinju robe u dućan, samo za onu noć, jer da neima uza se ključa da ga u svoj stavi, a kasno mu. Prijatelj trgovac učini mu po volji, — tko da se domisli huncutariji njihovoj? — baciše skrinju u ćošu dućana. Došla večer, dućandžija zatvori vrata i pošao gori na pod k obitelji da večera. Bilo potriba od petrolja za u svića, poslao sluškinju doli u dućan da uzme. Došla sluškinja doli, lije petrol a čuje da ništo stenje — ne bilo sakrivenom lupežu puno oduška. Strah ju uhvatio, odtrči gori gospodaru. Svi sletiše u dućan, čuju da stenje i da niko skrinjom kreće. Priskočiše, otvoriše poklopac, eto lupeža malom puškom u ruci. Zgnjupiše mu je, svezaše ga i eno ga sada u slipiću.

ŠALE.

Jednom maliću umrô otac. Pokopali ga, a zatim rodbina i susidi sakupili se na daću. Malomu dali komad mesa i kruha, te on prid kuću, da se čupa. Vidi ga susidov malićak, približi mu se, pruži ruku i reče:

— „Daj malo".

— „Nedam".

— „Bolji si".

— „Nedam".

— Ništa, ništa, odvrati onaj, umrit će i moj ćaća, pa ćeš i ti doć u mene pitat".

* * *

Propovidao jedne nedilje popo po Svetomu Pismu kako valja praštati iskrenjemu svomu, te ako te u jedan obraz udari, pruži mu i drugi. Dobro, ali on bio dužan niki svoth jednomu seljaku. Ovaj pitao to više puta, a popo ništa. Te nedilje seljak ga dočeka na večer prid crkvom, te ga udari po jednom obrazu. Pop da će mu odvratit, a seljak će:

— Kako popo, jesi li jutros propovidao po Sv. Pismu da valja okrenut i drugi obraz?

— Jest istina, popo će, ali u Sv. Pismu stoji pisano i ovo: kojom mirom budete mirili tom će vam se i odvratit. — I ljuto se počupali. — Eto ti kalugjera putem. — „Što je to?" zapita.

— Ništa, ništa, odvrati popo, tumačimo jedan drugomu Sveto Pismo.

Poziv.

Na misto što iznašamo kadikad pokoji život svetaca, još lanjske godine napomenu nam jedan svećenik da bi bilo dobro sakupiti živote svetaca, što se po našim crkvam štiju, urediti ih, te onako na tri štenja sastaviti u jednu knjigu i izdati. O tom poslu govorili smo i sa drugim svećenicim u gradu kao i župnicim sa sela, te svi su od jedne, da bi od takove knjige bila potriba. Dali smo to na znanje i Prisvitlom Biskupu te i on je tomu sasvim priklon. Mi ćemo dakle poduzeti se toga truda, sakupiti razne životopise samo onih svetaca, kojih se život u našim crkvam štije, pridodati ćemo crkovne pisme iz Čuličeva pismara, te dati na odobrenje biskupskoj crkovnoj oblasti a nadje li se dobar broj kupaca pod tisak staviti. Uz hrvatski Epistular Ivićevića, uz „Hrvatski Bogoslužbenik" što ga je uredništvo „N. Lista" izdalo, ova treća knjiga „Štenja Života Svetaca" cinimo da će bit na uhar našem puku u obavljanju njegova bogoslužja. Da knjiga bude urednija i podpunija molimo ovim pozivom sve mnogo poštovane župnike i svećenike, da svaki iz svoje župe, gdi je u rukopisim životâ svetaca, pošlju jedan pripis na nas ili na M. P. Gospodina Don Franu Ivaniševića, privrimenog profesura na Gimnaziji, koji će nam u ovom poslu bit na ruku.

Uprava „Pučkoga Lista".

Poruke i Odgovori.

Biokovskom Pastiru. — Slaba je.

N. P. D. — Dubrava. — Zamoli Momića neka ti on u čisto pripiše pismu: „Ja otigjoh na pazar", pa lako da ti je tiskamo, jer u koliko smo mogli izniti slova, ne čini nam se loša. *Majstor.*

M. B. — Svinišće. — Ova je bez repa i bez glave. Ako imaš kakovu kô onu o *vragometnu ditetu* pošalji.

A. I. — Macin (Romunjska). — Šaljemo sve što imamo. Bili bi harni vašoj gospojici kćeri Pavici, da nam se javi s tih strana, onako u pjesmi, kako ona veoma lipo znade. — Od srca Vam pozdrav!

S. D. — Jelša. — Drago nam je znati, da se je Jerolim Dominiš, pokojni kralj Sandvicha rodio god. 1830 u Jelsi, ali govorit po drugi put o tomu u listu bilo bi suvišno.

S M. — Novasela. — Služiće nam ona vaša vist kada budemo pisat o „Osveti".

B. R. — Šibenska okolica. — Ništa nova, običaj je to u svitu. Čitamo baš ovih dana po novinam, da je župnik crkve Svih Svetih u Londonu na Božić na misto propovidi štio puku uvodni članak lista „Tmesa". — Da je vaš župnik štio s otara nike članke „Pučkoga Lista" dobro je učinio, primamo na ugodno znanje. Čujemo to i od drugih župnika. Samo Bože daj da bude koristno! — Pisme pošaljite. *Urednik.*

Povireniku — Baškavoda. — Šaljemo 2 više.

Povireniku — Žrnovo, (Postrana) Vamaza tri nova.

Povireniku — Gdinj — Pridodajemo 5 suviše. Primili smo for. 20.

N. Z. *Novih pribrojnika prijavilo nam se više nego smo se nadali, molimo naše vridne povirenike, ako im pritiče koji 1 i 2 broj da nam ga pošalju čim prije — ostali smo bez njih.* *Opremač.*

Podmirili „Pučki List"

za godinu 1892.

Makarska: Prisvitli Biskup Pavlović, Marinović M., Gilić J., Ivanišević pop L., Mrkušić J., Želić-Kapuralić M., kanonik Borić, Ivaniševic pl. M., Pavlinović Don M., Matković A., Donelić V., Gasper J., Tonković I., Braća Klarić, Hrvatska Kavana, Čović-Plenković P., Munitić M., Fagarazzi J. Majstrović pop L., Načelnik Ševeljević I., Baković A., Učitelj Angjelinović, Mileta Kl., Pekić Vj. Baković Andrijin I., Palazzi J., Vuletić M., Ribarović M., Marković U., Mikulić J., Šomić S., Pavić L., Srzić L., Katalinić M., Srzić Bikonja M., Braća Ranjić, Janković A., Gardun U., Rafaneli J., Pavlović Lovrin Š., Bralić M., Puharić M., Voštarnica Mutter, Bašković-Zamarijin J., Hrvatska Čitaonica, Učitelj Mrduljaš, Karstulović M., Grubišić R., Rismondo P., Puharić I. (Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 17 Veljače 1893 Br. 4.

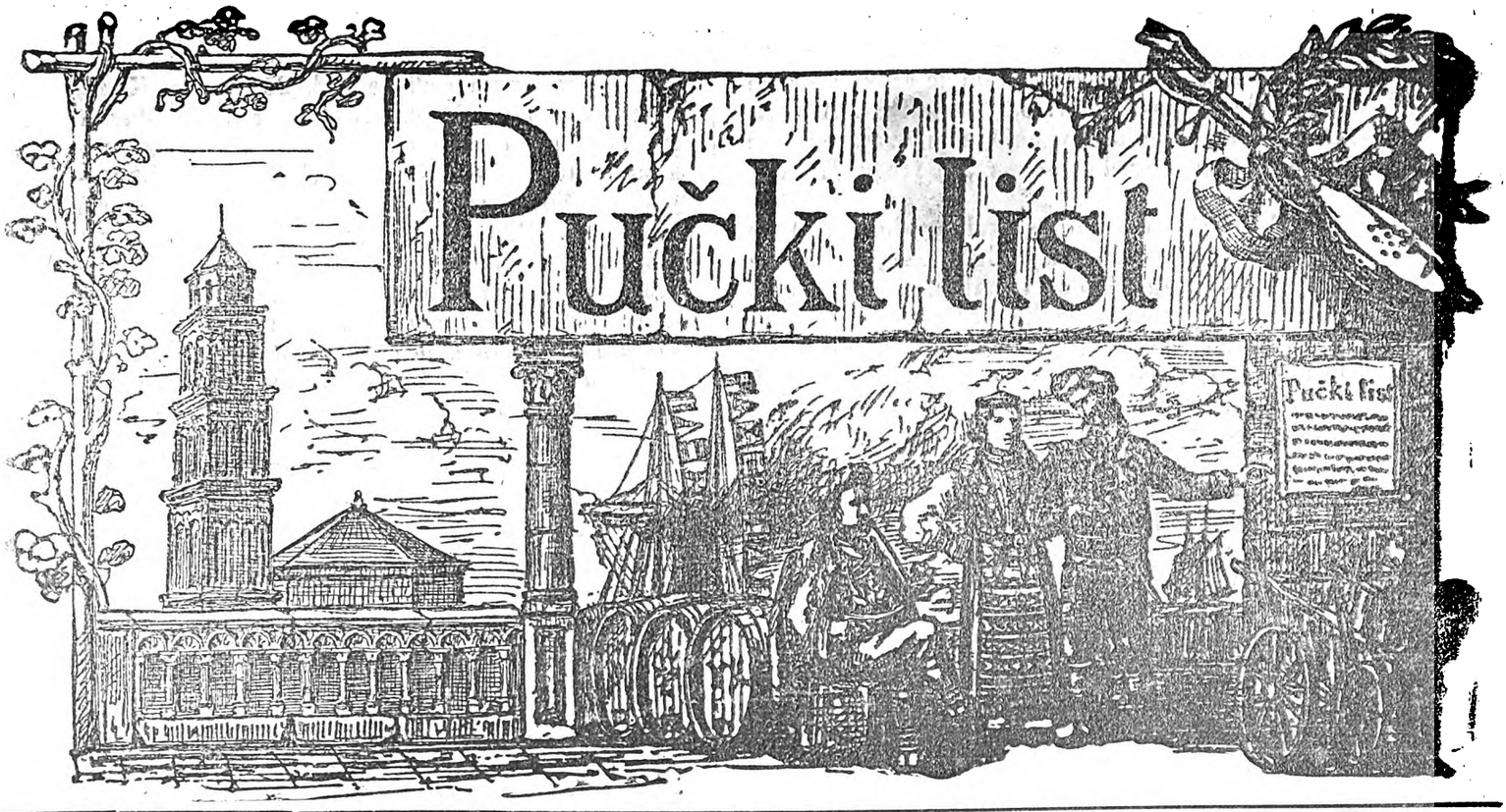

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredničtvo.

UGODNI GLASOVI.

Kada je čeljade bolestno kaži mu, govori mu o kojojmudrago i najmanjoj pomoći likarije, čini mu se odma na životu da mu je lakše.

Naša Dalmacija, lanjske godine ljuto ranjena od trgovačkog ugovora s Italijom, jest zemlja bolestna, koja od tog udarca danas teško boluje. Ništo se proćukalo ovih dana u Beču, u Zadru, da se traži likarija za ovu bolestnicu, pa nam ti glasovi postali ugodni glasovi, odma nam se pričinilo lakše. — Kažu mudre knjige, da za ličnike najmučnije je upoznati bolest, od koje je vrsti, jeli od pogibelji, pa ličenje lak posao. Eto, hvala Bogu, naša se je bolest upoznala! Pridlanjske godine kada smo mi baš prvi digli oštro glas proti sklapanju tog ugovora na našu štetu, našlo se je ljudih — uprav naših ljudi — koji su nam zamirali, da uzimljemo šilo za ognjilo, štetu za korist, bez razloga da plašimo puk, jer ugovor da nas neće odnemoći već pomoći. Danas svak uvidio da smo pogodili mi — a da je srića da smo se privarili! — Danas svak vidi od prostog našeg težaka, koji gleda u punu bačvu neprodana vina, a neima čim da umisi brašenicu, sve do visokog pristolja našeg milostivog Vladara, koji je baš ovih dana poslanicim vinogradara rekao: *znam, znam, da ste pritrpili dosta štete od trgovačkog ugovora;* danas to svak vidi od malenog nezavisnog „Pučkog Lista" u Splitu, kojega tuga hvata za nevoljom svoga puka, sve do velikog službenog lista „Wiener Land. Zeitung" u Beču, koji je temeljito dokazao, da je Dalmacija štetovala lanjske godine na vinu do **sedam milijuna fiorina**. Milostivo srce našega Vladara pogledalo je na potribe svoje obljubljene Dalmacije, te, kako čujemo iz Beča, već je data naredba da se maknu inžiniri, da se ta blažena željeznica od Splita do Sarajeva počme više raditi. — I u Zadru su uvidili, te se na namistništvu odredilo, da se ustroji u Splitu dojdućom godinom 1894 škola za uredjivanje vina, ulja, gojenje voća, svile i drugih koristnih stvarih za težaka. — Eto dvi likarije.

Spojiti željeznicom Dalmaciju sa posestrimom Bosnom bit će za nas od velike koristi, otvorit će se put našem vinu, bit će prolaska svakoj trgovini. Mi nismo zla srca prama nikomu, ali istinu valja reći: nije dika po vladu, da toliko godina oteže ovim poslom, kada eno Inglezi provedoše željeznice kroz pustare divlje Afrike, kada Amerikanci opasaše željeznicam najgolije krajeve svoje zemlje, kada eno Rusija spravna je potrošiti 40 milijuna da sagradi željeznicu ćak u ledenoj Siberiji, a naša pitoma Dalmacija, kao kakva izmećarica, da imade samo komad krnjaste željeznice, od koje nitko živ da ima koristi, već ima država štete svake godine do 50 hiljada fiorina. — I ovo drugo što vlada misli za gojenje i prodaju našeg voća, vina, ulja, da će bit od velike koristi, neima o tom govora.

Mi ćemo u drugim brojevima lista o tomu potanko voditi razgovor. Za danas javljamo ti, puče, ova dva ugodna glasa, da se malo razabereš i utišiš u svojoj nevolji; a visokoj Vladi u Beču i u Zadru priporučamo svim srcem, da kako je lipo i pametno ovo zamislila, tako da lipše i brže svoju misao postavi u dilo.

Daj Bože, da se naše pravedne želje čim prije izpune!

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Sveti Život u pustinji.

Prošlog miseca svetkovala je crkva blagdan dvaju svetih pustinjaka: Sv. Pavla i Sv. Antuna. O njihovom svetom življenju u pustinji evo me da prikažem štogod štiocima „Pučkoga Lista".

* * *

Sveti Pavao rodi se okolo godine 230 po Isukrstu u Tebaidi, zemlji Egipta. Bijaše mu 15 godina kada izgubi otca i majku, te osta siroče na svitu. Uzgojen u nauku kršćanskomu, izučen u pismu grčkom i egipatskomu maleni dičak pametno upravljao sa stanjem što mu od roditeljâ ostalo. Teška bijahu tada vremena po Kršćane, muke i progonstva na sve strane valjalo je podnašati za viru Isusovu. Car rimski Decij naredi, da se i u Egiptu Kršćani progone. Niki od rodbine Pavlove, da ugrabi njegovo stanje, obtuži ga progoniocima, da i Pavao izpovida viru Isusovu. Krvnici podjoše odma da ga uhvate, a on pobiže u šumu, tu nadje jednu duboku špilju i u nju se sakrije. Pokraj njega bio bunar žive vode, koja mu služila za piće, prid vratima špilje rasla velika palma, od koje imao voće za hranu, a od lišća tog stabla sam sebi tkao i krojio odilo. Bile Pavlu tad stopro 22 godine. Nije on imao na pameti, da sprovede vas svoj život u pustinji, već toliko dok prodje vrime progonstva. Ali po nadahnuću Božjemu omili mu ovaj sveti život u samoći, promišljajuć na izpraznost i prolaznost ovoga svita mislio se je za drugi svit, da svojoj duši spasenje i blaženstvo nadje. U tom svetom življenju u pustinji on je 90 godina proživio. Hrana mu bila trava i voće, piće hladna voda, nikad bolesti da je oćutio na svome tilu. Ali godine sve to stanje, život počeo se približavati grobu. Kroz sve ovo vrime samovanja niko da bi mu u pohode dolazio, već medvidi i divlje zviri vidjali bi se okolo pećine, te na pogled svetog pustinjaka postali bi mirni kao janjci. Na jedan mah nadje se u njegovoj špilji Sv. Antun, koji je takodjer više vrimena u pustinji živio, te došla mu napast da se povrati u svit, jer mu se činilo, da nitko nije još toliko u pustinji stao. Bog ga hoti osloboditi od te napasti, javi u snu da idje tražiti druga po šumam, koji je više od njega u pustinji živio i eto se baš namiri na Sv. Pavla. Kada ga jedno jutro Sv. Pavao ugleda, reče mu: Baš te je Bog poslao da me š njime namiriš, k njemu opremiš, jer su moji dani izbrojeni. Podji u grad, uzmi kabanicu što ti je biskup Atanasij dao, smotaj moje tilo i pokopaj ga" Podje Antun u grad, povrati se, Paval već izdahnu, nadje mrtvo tilo, omota ga i pokopa, kako mu bijaše Atanasij naredio. To se je dogodilo god. 242, kada je Pavao umrao bilo mu 113 godina. Njegovo tilo bi kašnje izkopano i prenešeno u Carigrad, odavle u Mletke, a po želji kralja ugarskoga Vikoslava I bijahu svete kosti prinese u Budim te postavljene u crkvu Sv. Pavla, gdi i danas počivaju.

* * *

Sveti Antun rodi se god. 251 u selu Komi, takodjer zemlje Egipta. Njegovi roditelji čuvali ga u ditinstvu kao oko u glavi, da nebi pokvario dušu i viru kršćansku, koju od njih bijaše naučio. Srce ga uvik vuklo za samoćom i pustinjom. Bilo mu 20 godina kada mu umri majka, malo zatim odma i otac, te on sam upravljao velikim dobrom. Podje jedan dan u crkvu i začu ove riči iz Sv. Vangjela: *Hoćeš li savršen biti, hajde, prodaj sve što imaš, daj siromasima, imat ćeš blago na nebesima.* Te riči bile su glas Božji u srcu njegovu. Podje kući, prodade sve svoje bogato imanje, porazdili siromasima i podje u pustinju da sveto žive. U molenju bičevanju svoga tila, u pokori velikoj živio je Antonij. Sva mu hrana bila komad suha kruha, malo soli i vode, a kadikod prošlo bi i dva i tri dana da nebi ništa u svoja usta. Samoća i pokora sve to više mu milija bivala, te prodjo riku Nil, zadje daleko u šumu, tu nadje staru kulinu, u nju se zatvori, u njoj dvadeset obilatih godina tu proboravi. Nitko nije zanj znao osim čovika, što mu je donašao kruh. Ali glas njegove svetosti pukao brzo na sve strane. Dolazio ga svit vidit ti, a mnogi zaljubljeni u onakav život pristupiše k njemu kao njegovi učenici i sliđbenici. Kada ih se nikoliko sakupilo izadje Antun iz šume, nadje misto i sagradi samostan zvan *Pajum*. U molenju, kripostnom kršćanskom življenju uzgajaše on svoje mlade učenike. Od jednoga samostana postade drugi, te malo po malo po Egiptu podigoše se mnogi samostani, u kojim se računalo, da je bilo do sedam osam hiljada samostanaca pustinjaka. Kada je uredio samostane otidje Antun opet daleko od svita, te na dalekoj planini Kolim nadje sebi stan za sanovanje. Uz svoju špilju bijaše maleu vrtlić, tu bi Antun kopao zemlju, sadio i gojio voće, toliko da bude u poslu i da ga napastnik pakleni ne nadje lina. Za vrime njegova življenja Arijanska kriva vira bijaše poplavila vas Egipat, te biskup Aleksandrinski zamoli Antuna da dodje branit viru Isusovu svojom učenom i svetom besidom. On se jedva prignuo i došao u Alesandriju Svit se gnuo i nasladjivao se besidam tog Božjeg ugodnika, ali Antonu ne bio drag svit, opet on da će u svoju pustinju. Biskup i drugi svi okolo njega da ostane, a on evo što im reče: „Ja sam samostanac, a svaki fratar samostanac, jest kao riba, ne more da živi van samostana, kao ni riba van vode." U pustinji sveto živio i spravljao se za polazak s ovoga svita, koji ne bijaše daleko. Njegovi ga učenici molili sbog velike starosti, da umekša pokoru, ali starac Antun najviše im dopusti, da mu suhi kruh moče u ulje. To bila sva hrana njegova, a uz takovu pokoru doživio do side starosti od 105, kada je god. 356 sveto priminuo. Njegovo tilo nahodi se u Francuskoj zemlji, a i u našem se narodu pobožno štuje *Sv. Ante Opat.*

Crkovni Zgodopisac.

Digitized by Google

DUGI PRSTI.

Lipo je ono i pametno, gospodine uredniče, što ste pisali u zadnjem broju o ludim pokladnim vrimenima, kazali ste sve po istini, kako nike lude zabave vode do umeta kuću, ali ste zaboravili kazati ništo što se po selim dogadja, te je na smutnju puku. Evo ću vam ja kazati danas. U mojem selu u primorju ružan vam je običaj o Pokladim. Jeli što letećega, pa bila koš, pivac ili tučica, ponestaje ih grdje neg da im pipita dodje. Imade, moj gospodine, kao svuda tako i u našem selu ljudih dugih prstiju, tako zvani kokošari, uvrebaju obdan gdi je lîgo, te obnoć ulove, zakolju, izpeku i izidu, da ti ni perušine ne ostave prid kućom U jutro stopanjica traži kokoši, proklet jedne! Gdi? što? tko ukrao? Podji pitaj. Izio vuk jare, noć vidoka neima. U nas — jer je prokleti običaj — uzimlje se ovo kô u šali, ali gdi je šteta i grihota nije više šale. Pa nije šale, jer, kako sam slušao od starijih ljudi, dogodilo se u jednom bližnjem selu, da igruša našla plakušu, domaćin čuvao iza kućice puškom, došli kokošari, potegao on u zrak toliko da ih poplaši. Oni aša! Došlo do ruku, bovanica, diglo se pleme, bilo krvavih glava, a bilo ih vodjeni i u tamnicu. I ovih baš dana u selu malo se nije zavrzlo ljuto kolo. Ja bih dakle rekao: prste k sebi, u tudje ne diraj! —

Svakako ovim kokošarim dugih prstiju dobro bi bilo malo pokratit prste. Nu čujte, molim vas, što sam čito u pripovidkam Milićevića, kako u Srbiji isti narod sudi ove huncute. Neću vam svu jer je duga, već u kratko pribrat i navest. Ovako je bilo: Niko momče, po imenu Mrma Goloskoković dogovori se sa Živanom Grudićem, da gazdi Stevi jedne noći pokradu tukce. Pala noć, podjoše u njegov vrtao i pokušaše. Nego eto žalosti. Bila tužba od nekoliko vrimena u selu da ponestaju kokoši i druga perad, te gazda Steva baš te noći ponamistio sakrimice iza plota dva stražara dva sina. Uhvatiše Mrmu obisiše mu zaklanog tukca o vrat, te eto ga vode pr d seosku sudnicu da mu se za lupeštvo sudi. Bilo o svečanom danu, svita navrvilo iz sela, dičurlja okupila se okolo Mrme, te se stala podrugivat: „Gdi je raslo, gdi je paslo, ala je ovo pecivo sladko! Uzmi, Mrma, još jedan batak! Uzmi, bolan, kao svoje muke od junačke ruke! — Mrma oborio oči u zemlju i muči.

Počelo izpitivanje.

— Deder, Mrma, upita ga prvi sudac, kaži nam pravo sve po istini, lakše će ti biti.

— Hoću, gospodaru, Bog i moja duša sve po istini. U zao čas (ova mu rič bila uvik na ustima) nikakove mi koristi od kradje, što ćeš da buce od laži? Samo molim, dopustite mi da skinem ovu čerinu s vrata.

— Ne, ne, odgovoriše mu — tako si lipši.

— E pa evo me — prihvati Mrma — da vam pričam. U gazde Steve pun dvor tukaca, tukčica, ma sve jedan lipši od drugoga: crvene im se krešte kô žeravica, šepure se, oru krilima, arluču sve ko da hoće da reku: Čik da me zakolješ, čik da me zakolješ! — Onomadne — u žao čas — prolazio ja i Živan Grudić okolo kuće Stevine, nadvirili nad avliju, gledamo mi to blago božje po avliji, te će ti mi — u zao čas — Živan:

— O Mrma!

— Što je bolan?

— Vidiš li, bolan, kakvo je ono krasno pecivo?

— Vidju, Živane — odgovorih ja — ali koja hvajda, kad je tudje.

— Medjer je to stvorio Bog da se jede; ta Steva ne može to sve pojesti.

— Dobro, ali znaš li ti, gdi je sidalo tukcima?

— Znam; ispod kuće, tu gdi su one dvi gunje.

— A psi?

— Za njih je lako; ja znam njih zavarčiti, da neće ni regnut.

— A ljudi?

— Bit će noć, poći će spavat.

— Tako se, u zao čas, nastavi Mrma dogovorismo i podjosmo baš prošle noći. Bila pomrčina, da nisi vidio prsta prid očima. Mi u avliju, a pasi na nas kô vukovi. Moj drug Živan belaj ga znao, ništo im bacao i šaptao te se odma umirili. Ja — u zao čas — priko plota, uhvatim jednog tukca i bacim Živanu. Uhvatim drugoga — u zao čas — i dodajem mu ga priko plota. On ne prihvaća, već čujem da me rukom pipa po glavi, a ne vidi se ništa.

— Drži, tukca, prošapćem mu ja.

— On muči i hvata me za ruku.

— Drž tukca, što si poludio? prišapljah ja malo jače.

U taj čas uhvati me jedan čvrsto za obe ruke, a drugi zalopati me toljagom priko ledja, vas mi se svit obrnuo naopako. Da ću bižat. Kud? kamo? To bila dva sina Stevina, Maksim i Mihajlo, zgjupiše me — u zao čas — i zatvoriše u koš dok prinoćim. Jutros me izvedoše, obisiše mi ovog tukca o vrat i dovedoše prid vas; a onaj moj drug uprcao nigdi i utekao.

Izpitali se Maksim i Mihajlo, te će sudac njima:

— Hoćete li da vam Mrma plati tukce?

— A čime, gospodine, tko da mu dade dinara?

— Hoćete li da vam odradi?

— Jadna mu njegova odrada, oni će, da je on radnik ne bi se dao na takov zanat.

Sudci se tada povukoše u sobu, te iza dogovora evo ovako osudiše: Da se Mrma prevede priko svega sela tako s tukcem o vratu, prid njim da idje čauš s velikom klepetušom i da uvik klepeće. Na tri velika raskršća u selu neka se Mrma zaustavi, te na prvom neka zavikne iz glasa:

Htidoh peciva, pa ostah bez proje!

na drugom:

Mišljah da ne vidi niko, pa susrio sve selo!

a na trećem raskršću:

Što sam tražio, malo sam našao!

Ta osuda bila odma onog dana izvršena.

I našim pokladnim dugoprstićim nebi bilo s gerega odkrit ovako sramotan obraz prid svitom.

Starac Primorac.

Digitized by Google

Uj odtolen, pripelice!

Na jesenku sitna resa
Na nju pada medna rosa,
A na rosu pripelica,
Ujkala je divojčica:
„Uj odtolen, pripelice!
To je cviće brata moga,
A moj bratac dobar lovac,
On će tebe uloviti,
Caru ćete darovati,
Car će njemu troja vrata:
Jedna vrata od suhoga zlata,
Druga vrata od srebra i zlata
Treća vrata mladih divojaka!“

Priobćio S. DRAGONI.

Težak samouk „Pučkome Listu.“

Rodjen u zemanu kad po selim nije bilo meštra niti škule kako dandanas, uz druga čobana, kojega fratar naučio pismo, kod blaga počeo sam dizati slova i mrčiti ih ugljenom na ploči. Išlo mi od glave kô išlo. E da mi je kuća bila u mogućstvu te me dala na nauke i redila za misnike; nebi stanovito danas krčio tvrdi krš. Ljubav za štivom uvik me pratila. Što pivajuć iz pismara, što štijuć iz Korabljice i Stipanjače, uvižbao sam se pismu, da nisam pri očinjem vidu (tom lipom božjem daru) slip. Odkada mi Pučki List na ruke dolazi, kad sam dokon nepuštam ga, dok ga s kraja na kraj ne pročitjem; jer vidim, da je u njemu za čovika težaka svaka sgoda: i pisama, i pripovidaka, i spomena naših junaka, i nauka za vladanje u životu i za polje, i govora o trgovini i mudrih izreka i pametnih besida. A mio mi je i drag Pučki List i radi toga što ne poznaje hatora, i što prosti težak može u njemu napisati dva slova. Pa s toga i ja danas uzeh pero u ruke, da onako na svoju izkažem što mi je u glavi i na srcu. U drugom broju o. g. Pučki List javio kako je Vlada namakla stabala i voćaka, da porazdili težacim i posidnicim uz odredjene cine. Neka nisam majstor u računim sbrojio sam javljene brojeve kako slidi:

jabuka	kom.	997	po	10	n.	to je f.	99.70	n.
krušaka	„	107	„	10	„	„ „	100.70	„
trišanja	„	84	„	15	„	„ „	12.60	„
višanja	„	34	„	15	„	„ „	05.10	„
oraha	„	890	„	15	„	„ „	133.50	„
bajama	„	1735	„	10	„	„ „	173.50	„
murava	„	3700	„	20	„	„ „	740.—	„
kestena	„	600	„	20	„	„ „	120.—	„
Svega	kom.	8147				svega f.	1385:10	n.

Svega dakle ove godine Vlada će porazdiliti po Dalmaciji obilatih osam hiljada stabala za 1385 for. i 10 novčića.

Da tako Vlada proslidi za desetak godina, lipi bi se u istinu broj voćaka posadio u Dalmaciji. Da nije ništa nego to nakupilo bi se do osamdeset tisuća stabala. Lipe li koristi za puk i za pokrajinu! Dali koja hvajda, jer na ovaj način porazdiljene voćke neće doći do siromašnijega i potribnijega težaka. Nebi li bolje i koristnije bilo, dapače reći ću i častnije po samu Vladu, da svake godine razdili mukte puku pomoću občina i seoskih glavara po koju hiljadu voćaka, i da se tako promakne gojenje voćaka, koje nam može dosta koristiti, osobito sada pokle nas je trgovački zakon toliko oštetio i otančao? Eh živ mi bio Pučki Liste, obrano i naučitelju puka, štampaj ove moje riči, nebi li štogod koristile i došle u sgodan čas.

(Aferim ti težače samouče! U zlato ti se okovala! Tvomu razboritomu glasu i Pučki List

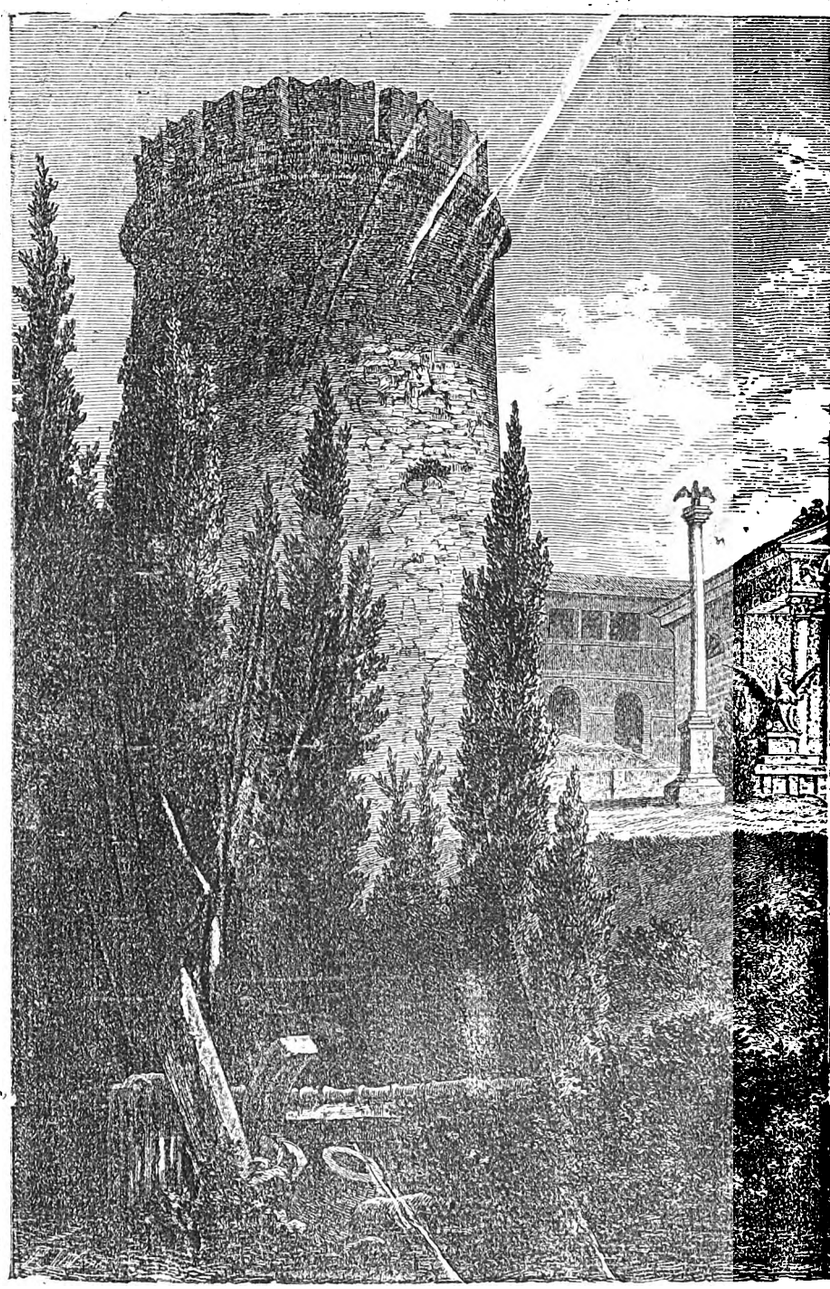

Trsat k

Malo tko od naših pomoraca, koji ju bio na Rici da se nije p kamenite stube (skaline), o kojim svit hoće da reče da se ne mogu kršćanskom svitu. Tu se nahodi kuća Majke Božje. Ova kuća došla gla se otole na 10 prosinca 1294 i prišla u talijansku zemlju Loret ja. Danas iznašamo sliku dvora glasovitog hrvatskog kolina Franke gradiše današnju crkvu i samostan za fratre. Kada se utrnula svića vu, na početku ovoga vika kupio grof *Lavel Nugent*. On uredio d

Digitized by Google

pridružuje svoj; jer i pravo bi bilo, da nam Vlada pruži barem i ovakovu pomoć, pokle nego je trgovački ugovor nanio štete Dalmaciji u vinu po samim računim bečke gospode do sedam milijuna forinti na godinu. U Hrvatskoj gdi je tučenac uništio vinograde Vlada dili mukte američanske loze za navrćanje, a gdi se ove neprimaju dili mukte voćke za sadjenje. Kad Vlada to čini u zemlji koju je božja ruka snašla, zašto nebi mogla činiti u zemlji koja trpi od udarca ljudske ruke?

Uredništvo.

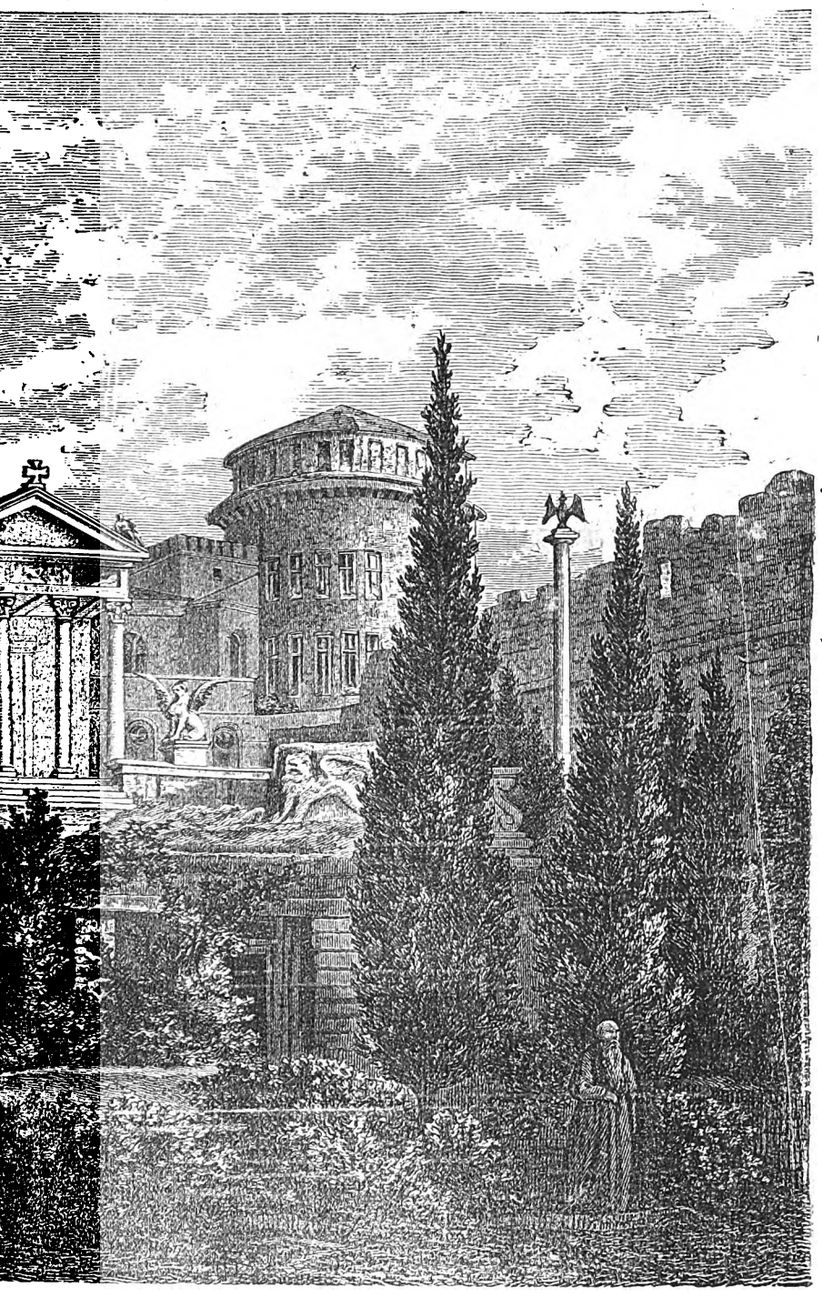

od Rike.

peo na Trsat. Sa Sušaka idje se vrcem na Trsat, uz brdo napričac uz ibrojit, a znade se za sigurno da ih imade 411. — Na glasuje Trsat u e čudnovatim načinom iz Betlema na Trsat dne 10 svibnja 1291 a di- izu Jakina. Nastojat ćemo čim prije izniti sliku o tomu i opis događaja nskog. Još od god. 1223 taj grad bijaše u rukam Frankopana. Oni sa na njihovu topragu, kada izumrla porodica, grad pao pod krajiško upra- te, polipšao vrtlovim, kipovim, kako se vidi na slici.

Tri mahne.

„Oj javore, zelen-bore!
Blago tebi na arid gore
I onome, ko te bere.
I ja' bih te' mlada brala
Nebih li se prij' udala!
Tri mi mahne nahodiše
Prva mahna: „da malana"
Druga mahna: „blidikova"
Treća mahna: „tankovita"
Sto je mahna, da malana
To ću konju bit lagana,
Što je mahna blidikova
To me tudja majka goji,
Što je mahna tankovita
To sam roda gospodskoga.

Iz Imotske krajine

priobćio Pantelija.

Prvi put u gradu.

(Šaljiva pripovidka)

Jednoga seljaka zvalo u grad na svidočanstvo. Jer nigda prije ne vidio grada, ukućani ga svitovali kojim putem da igje i kako da napita za srd. Kod prve gradske kuće srite udovicu i zapita ju: „Kaži mi, nevo, gdi se sudi?" „Onde, gdi krivica hoće da zaduši pravicu." „Znam i ja to, ali mi reci, u kojoj vam je kući sud?" „U kojoj pivac ne piva." „Fala, kumo," reče seljak i pogje naprid. U gradu sritne mnogo čeljadi, te će zaustavit jedno momče i zapitat ga: „U kojoj kući pivac ne piva?" „U onoj, koja nema ni krova, ni vrata, ni prozora, i ne grije je sunce ni misec." Pogje opet dalje. Namira ga namiri na samobranu babu: „Dili li se, babo! u vas pravica?" „Dili, sinko! da je ima, ama joj je kod nas davno došo ispis, pa se ona stanila gori na visoko." Misli on jadan, da ona govori, da je pravica, biva sud, u kući lipo na brdu više sela, pa se zaputi gori. Vanka grada susrite starca. „Daleko li, prijatelju?" veli stari. „Ne znam ni sam kamo; izludio sam tražeć sve božje jutro sud i nikad mu na kraj. Malo prije reče mi jedna baba, da je gori u onoj kući, pa igjem onamo, jer sam danas pozvan za svidoka, a ne bih rado okasnio." „Privarila te je pasja para; nije gori sud, već usrid grada. Dogji samnom, da ti pokažem." Starac mu pokaza i ode, a seljak ugje ponizno prid suca i reče mu: „Kažu mi, da si me zvao za nikakovo svidočanstvo." „Tako je. Koliko ti je godina?" „Imena mi ne znam, već strpi se, duše ti, dok trknem u selo, da zapitam mater, pa ću ti sutra kazat." „Jesi li oženjen?" „Nisam, jer mi ne dadu ukućani, dok se sestre ne poudadu." „A koje si vire?" „Kršćanske." „Ali ima više kršćanskih vira." „Naš pop kaže, da je samo jedna." „Jesi li katolik ili hrišćanin?" „Hrišćanin, a da šta bih drugo bio?" „Jesi li bio u tamnici?" „Ne dao Bog ni sveti Jovan! nisam nikoga ni okrao ni orobio, ni ubio ni opsovao." „Znaš li šta je bilo Jovi sa Simom?" „Akoš da ti pravo kažem ništa; već pripili, pa se priričili, te udri ruži

Digitized by Google

jedan drugoga, da je bila prava sramota. Nego znaš šta je? Ako si ti pravedan sudac, kô što si mudar, jer eto crno sime po biloj njivi siješ, a ne kô moj otac bilo sime po crnoj njivi, pritvori ti njih, živ bio! samo dvi nedilje, nek ne zameću drugi put bruke i ruga u selu." „Znaš li pisati?" „To je zanat mudrih ljudi, a ja čuvam ovce u svog ćaće." „A ti učini križ." „Vajme oca, sina i sjatoga Duha. Amin". „Ne tako, već privati za pero." „Hoću, da je taman kolik poluga." „Sad si gotov, možeš ići." — „Ja bih te ništo zamolio, ako je slobodno." „Govori!" „Nevišt sam ovde, jer je ovo prvi put, da sam došao u grad. Nego da ti znaš, koliko me je stalo truda i muke, dok sam za te napitao, jer mi niko ne umio kaz ti, gdi sudiš. Pošalji, molim te, svog slugu, a ja ću platiti, da nam otkle donese bukaru zdrava vina, jer sam sobom donio kruha i smoka, a vrlo sam ogladnio, pa da zajedno ručamo." „Ne mogu ja, rano mi je, već eto moj sluga neka te povede u krčmu, pa ti sam založi." „Kad je tako, neka me isprati, da ne tražim sad krčme kô jutros sud. a tebi vala kô ocu! *I. B. st.*

Pismo iz Amerike.

SAN FRANCISCO na 11 Januara 1892.

Izmedju pet predbrojnika, za koje vam je poslao gosp. Petar Svetinić, i ja sam, te Vas molim da šaljete ovde uprav na me „Pučki List," koji mi je vecma drag. — Čast mi vam je javiti kao *Kreku* našeg hrvatskog jezika da naš rodoljub i dični mladić N. Rakulić, rodom iz Miraca s otoka Brača, dobio je ovih dana liju svotu novaca, a uz to i veliku čast, koja je na diku njemu i svim nami njegovim otačbenicima. Odnio je megdan na jednoj zabavi, koja se svake godine čini u ovom gradu. To je igra poput Sinjske alke. Na nju se skuplja momčad od svih naroda, svit veliki prisustvuje. Kada je naš Rakulić odnio svima barjak sve ga je pučanstvo dočekalo na vratima Parka (perivoja) te veselo pozdravljalo i slavilo, mlade divojčice ljubile su mu ruke. Ja koji sam to gledao morao sam od miline suze prolivati, a nami svima njegovim zemljacim bila je to velika radost. Narod države Kenadi videći to ostao je žalostan, te opet danas pozovne Rakulića na megdan, a to priko lista „San Francisco Chroniele." On je odma prihvatio poziv i stavio veću svotu za oklad. Još nije određen dan megdana, a uhvatimo se da će naš domorodac opet slaviti slavlje. — Led amo veliki. Ljudi nepamte odavna ovakove zime. Želeći Vam jaku snagu u vašem peru, čestit život vašem listu sa štovanjem bilježim se vaš domorodac

M. Jelinčić 704 — Busch St:

Trgovina — Obrt.

Prošlog miseca na namistništvu u Zadru sastalo se i vićalo povirenstvo, kako da se učini zakon za gojenje i čuvanje riba po našim rikam. Zakone će uredit savitnik Trukša uz pripomoć D.ra Ivčevića.

Nova pokusna škola, koja država misli do godine u Splitu otvoriti zspadala bi 10 tisuća foriuta za uzpostavljenje, a 9 tisuća svake godine za uzdržanje. Bilo bi ništo slična kano u Gorici.

Vlada je odredila priličnu svotu za gnojivo umitnim načinom spravljeno. Putujući učitelj Mate Dudan puno se za to zanzimlje.

Ministarstvo trgovine dopustilo je okružju splitske trgovačke komore da more za god. 1893 izvažati za Italiju uz carinsku pogodnost slideće količine: hiljada kvintala kastradine, 390 kvintala kozjeg sira i 30 etolitara rožulina.

Iz okružja naše trgovačke komore izvezlo se je kroz misec siečanj 1893 vina bačava 3311, etolitara do 22 hiljade. Izvezlo se iz: Omiša etol. 400, Bobovišća 395, Bola 1204, Kaštel Novoga 1678, Starogagrada 1303, Komiže 255, Opuzena 1214, Ješe 2789, Gradca 203, Hvara 147, Visa 1220, Supetra 859, Postirâ 2547, Pučišća 874, Solina 20, Šolte 933, Splita 4146, Trogira 1399. Od svega ovoga išlo je za našu državu 20 hiljada etolitra, ostalo za tudje zemlje.

Po službenim spisim doznaje se da je naša vlada dobila za carinu na talijanskom vinu, koje se na naše strane privezlo, do 2 milijuna i 600 hiljada for. u zlatu, što iznaša u karti 3 milijuna 120 hiljada for. Naša je Dalmacija pritrpila štete 7 milijuna for., pravedno bi i duševno bilo dakle, da joj od te koristi vlada nadoknadi barem jedan dio štete.

Parobrod *Dubrovnik* ukrcao je u Kotoru do 80 glava velikog zuba i 300 malog za Italiju I jedan engleški parobrod ukrcao je za Maltu koju stotinu volova iz Crnegore.

Gosp. Josip Tomasetigh iz Ludine kod Siska pisao nam je, da bi želio znati koje su ciene dalmatinskom vinu i koje kuće trguju vinom. Mi dajemo to na znanje način domaćim trgovcima neka pošalju cienik rečenom gospodinu, sa adresom: pošta Popovaća, via Sisak.

Pišu nam iz *Brusja* (na Hvaru) 8 Veljače. Vina imade još mnogo po konobam, vrst je dobra, prodaje se po 7—8 etol., bubač 35—40. Amo bila zima neobična, poginut će sva zelen.

Iz *Trogira* na 10. — Vino se malo po malo prodaje, ponajviše kupuju ga domaći trgovci. Cina mu 12 for. etol. Dopušteno saditi dosta duhana, vrst mu dobra, puku lipa korist.

Službene Visti.

Na Vladi: Inžinir iz Makarske *Erko* pozvan u Zadar na namistništvo, na misto njegovo dolazi iz Kotora *Stipan Nazor*. — *Miho Zglav* imenovan nadzornikom za zadarski kotar na misto Danila, koji odstupio. — *Stipanu Špercu* u Splitu udiljen od kralja zlatni križ s krunom za zasluge okolo pošte. — Otvoren natičaj za dar od for. 700 kao miraz (dota) divojkam činovnika, koje se udaju — te na misto listonoše sa godišnjom plaćom od for. 400.

Na Sudu: Kancelist *Ivan Šore* iz Sinja primišten u Split, *Posedel* imenovan kancelistom u Orebiću. — Otvoreno misto pisara dnevničara u Supetru i Omišu uz 90 novaca plaće na dan.

U Zemlji: Zemaljski Odbor imenovao je profesora *Kučara* u Dubrovniku nadzornikom poljodilskog zavoda u Gružu. U istom zavodu otvoreno misto nastojnika, plaća mu for. 200 i vrtlara for. 300 uz hranu i stan. — Otvorena mista: za ličnika prvinca u pokrajinskoj bolnici u Zadru, plaće na godinu for. 1100, svakih 5 godina 100 više; za občinskog ličnika u Novomu kod Trogira, plaće 1800 for. — Ustoličilo se občinsko upraviteljstvo u Bolu, načelnik Niko Bodlović, u Trogiru, načelnik Špiro Puović.

Crkvene: Na misto novoimenovanog biskupa D.ra Josipa Marčelića imenovan je ravnateljem bogoslovnog simeništa profesur Frano Uccellini; Juraj Carić, dosadanji viroučitelj na zadarskoj gimnaziji profesurom u bogoslovju.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Ministar Tafe prikazao je zastupnicima kako će se vlada ponašati prama njima. Svi Slaveni, osim Poljaka, nisu pristali uz njegove osnove. Nimci su zanj, jer je proglasio, da će državni jezik bit nimački. — Bilo je poslanstvo vinogradara i posidnika u kralja, te mu se izjadalo, koliku nam je štetu donio trgovački ugovor. Kralj je priznao, da su zemlje, koje o lozi živu, osobito Dalmacija pritrpile puno štete, obećao im pripomoć. — Česi nastoje raširiti svoje škole u Beču. Čeha imade danas u Beču do 200 hiljade duša. — Zastupnik Spinčić žestoko se tužio na vladu, zašto ne da u Istriji narodu škole u hrvatskom jeziku. U Istriji, imade 140 hiljada Hrvata, 44 hiljade Slovenaca, dakle 184 hiljade naše krvi, a Talijana 118 hiljada. Talijanci imadu sve svoje škole, a mi Hrvati ništa. — Zastupnik Biankini potužio se je na nevolju našega puka uslid trgovačkog ugovora s Italijom, na sudove, koji se ne služe hrvatskim jezikom.

U Italiji. Velika veselja spravljaju se na Papinom dvoru i u Rimu za slavlje njegove 50 godišnjice, što će se početi slaviti prikosutra na 19. Darovi sa svih strana. Isti sultan turski poslao mu je na dar iz Carigrada kutiju (skatulu) punu zlata i dragog kamenja. — U saboru žestoko govorenje glede privare na rimskoj banci. Računa se da su upravitelji te banke dali vanka više od 65 milijuna vridnosti krivih bankanota.

U Francuzkoj. Po iztraživanju sudaca doznalo se sada, da se je potrošilo do 600 milijuna franaka za samo podmitivanje listova i činovnika, da se kupi novac sve to više, a radje se nisu činile nikakove. Po tomu radja je zapinjala, te prokop Paname izmedju južne i siverne Amerike i danas stoji neizradjen. Do 104 zastupnika veli se da su bili podmićeni. — U rudam Duksu buknula vatra, poginulo do 100 ljudi.

U Ingleškoj. — Ništo se grubo oblači u Egiptu. Tamošnji vladar Abas-Hilmi imenovao ministrom pridsidnikom Fakri pašu. Taj ne bio povoljan ingleškoj vladi, koja na svaki način nastojala da odstupi. Izašlo na njezinu, Fakri paša nije više ministar. Odtud nastao nemir i komešanje. Poslano tamo ratno brodovlje uz pojačanu vojsku.

U Rusiji. Vlada odredila ove godine potrošiti 40 milijuna rubalja za gradnju željeznice u Sibiriji. — Car je veseo da mu je pošlo za rukom pomiriti kralja srbskoga Milana sa ženom Natalijom, koja je rodom iz Rusije.

U Belgiji. Spravlja se velika borba u saboru, gdi će bit govora o promini državnog zakona. Stranka hoće, da svak tko je navršio 25 godina, a znade štiti i pisati, more doći na glasovanje. Vlada je tomu protivna.

U Grčkoj. — Na otoku Zante žestok potres uzdrmao zemljom. Do 40 hiljada ljudi ostalo je bez kuće i kućišta.

U Srbiji. — Narod se veseli pomirenju svojih vladara, još se nezna hoće li se nastaniti u Biogradu. — Pošlo je u Rusiju za naselenje do 400 ljudi. Vlada ruska dala je svakomu mukte 10 jutara zemlje za radju. — Doći će iz Rusije 12 profesura, koji će učiti ruski jezik po srbskim srednjim školam.

U Americi. Baštinicim pokojnog Jeronima Dominiša ne triba se više mislit, propala je ovih dana kraljevska kruna na otočju Sandvić. U tom malenom kraljestvu od 90 hiljada duša, svak tko je navršio 24 godine imao je pravo glasa. Kraljica udovica hotila je to pravo ukinut. Narod se tomu oprao, ustao proti kraljici, sbacio ju sa pristolja, te proglasili otok sumovladom. Uz to poslali ljude u Ameriku molbom da i njihova država bude priključena saveznim državam gornje Amerike. Tako bi učinjeno!

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Namist. David povratio se iz Beča. — Župnicima u Dalmaciji, koji nisu vinčani s crkvom, bit će unaprid povećana plaća, kako ih je po pravici išla. — Parobrod braće Rismondove „Biokovo“ bio se nasukao kod Sukošana, kašnje bi povučen vanka bez ikakve velike štete. — U Trogiru umrao Marin Stude-Mišura. Puk ga puno žali, bio pošten vidjen trgovac, srčen rodoljub, ljubitelj svog naroda. — Spravna je osnova za uredjenje Solinskog blata, bit će prikazana saboru na odobrenje.

U Bunovini. — Mala al hrabrena četa pravaških zastupnika hrve se pošteno u saboru sa vladinom strankom. Dr. Frank u poslim potrošaka i brojeva pravi je majstor. — Vlada hoće svuda da stavlja svoje ljude. Hotila je svakako i pošlo joj je za rukom da stavi u glazbeni zavod za ravnatelja biskupa križevačkoga Drohobeckoga, magjarona. — „Matica Hrvatska“ javlja, da je svih deset tisuća svojih knjiga već razdala. Veoma lipo!

U Splitu.

Papino Slavlje. — Prikosutra naš grad i vas katolički svit veselit će se slavlju papinog 50 godišnjeg biskupovanja. Naš dojdući broj bit će vas posvećen tom slavlju.

Željeznica. Eto kažu za sigurno, da će na 10 ožujka doći u Split inžiniri za novu željeznicu. Slušajući druge mi smo to i dosad dva puta javljali, pa smo ostali privareni, inžiniri nisu došli. Nebi rada da budemo i sad privareni, postali smo sumnjivi poput Tome. Javljamo i po treći put, ali nadodajemo: kad ih vidimo na 10 ožujka onda ćemo virovati.

Izbor. — Na trgovačkoj komori izabran je pridsidnikom gosp. Vicko Lukšić. Čovik od pameti, vidjen i pošten trgovac u svitu, ljubi naš narod i njegov jezik, sasvim zgodan i prikladan ovoj časti. Radujemo se!

Nered. — Po našim varošim zaredale nike noćne pijanke, te sve do rasvanuća jide se pije i kalaši. Žalimo zdravlje i kesu našeg težaka, ali još ništo žalimo. Čuli smo na svoje uši, da niki ti naši varošani, nakićeni vincem, zaslip-

Digitized by Google

ljeni lažnim besidam nikih razvratnih lacmana, idu gradom te viču: *Aviva! Aviva!* i nazdravljaju *Italiji*. Mi im nezamiramo, nisu oni vikali, nego vino iz njih; ali nam je srce od tuge pucalo, videći, kako težačka kapa sluša slipo nike klobučare, te pljuje na svoj materinski hrvatski jezik i nazdravlja onoj zemlji, koja je svojim trgovačkim ugovorom ubatalila njegove krvave trude. Naša je občina puno blaga, mi preporučamo kotarskoj oblasti, da zabrani ove noćne sastanke i pijanke, a ona gradska gospoda, što varaju naš puk, teška će razloga davati Bogu za ove nerede!

Koledar za OŽUJAK (Marač).

Ima 31 dan.

Dani		SVECI
srid.	1	Albin biskup
četv.	2	Simplicij papa — Uštap na 7.7 večer
pet.	3	Kunegonda div.
sub.	4	Kazimir prizn.
ned.	5	Treća Ned. Korizme. Eusebij muč.
pon.	6	Marcijan biskup
utor.	7	Toma Akvinski
srid.	8	Ivan od Boga
četv.	9	Franciska udova
pet.	10	40 mučenika. — Trećak 6.17 večer
sub.	11	Heraklij i Zosim muč.
ned.	12	Četvrta Ned. Korizme. Gregorij V. papa
pon.	13	Eufrasija div.
utor.	14	Matilda udova
srid.	15	Longin muč.
četv.	16	Cirjak muč.
pet.	17	Gertruda divica
sub.	18	Eduardo kralj, muč. — Mladi misec 5.37 jut.
ned.	19	Glušnica. Josip zar. bl. d. M.
pon.	20	Joahim prizn. *Početak prolića*
utor.	21	Benedikt opat
srid.	22	Oktavijan muč.
četv.	23	Oton biskup
pet.	24	Gabriel arkangjel. — Prvak na 10.38 več.
sub.	25	Gospe Blagovist.
ned.	26	Cvitnica. Emanuel muč.
pon.	27	Ruperto biskup
utor.	28	Guntram kralj
srid.	29	Eustasij prizn.
četv.	30	Veliki četvrtak Viktor muč.
pet.	31	Veliki petak Amos prorok

Sunce izlazi na 5.46 Zapada na 6.25.

Nove Knjige.

Primili smo na dar:

1. *Pcljodjelstvo najdičniji zanat.* — Napisao Petar pl. Tartaglia. — U ovoj se knjizi lipo prikaziva, ono što smo mi više puta rekli u listu, da neima dičnijega i plemenitijega življenja do življenja našega težaka, koji o svom polju radno i štedno žive. Spisatelj je sve to vrstno prikazao u podobi pripovidanja, s toga ovu knjigu od srca preporučujemo.

2. *Naputak o gojenju nove vrsti kukuruza Sceleker Mais.* Napisao Mate Dudan. Knjižica takodjer koristna po težaku.

3. *Dva vrela bogastva.* Napisao pop E. Vusio. U njoj je govora o seoskim zadrugam i štednji. Preporučamo.

4. *Viški Boj.* Napisao Kunićić, izdao knjižar Hartman. U ovoj veoma lipoj knjizi opisan je vas boj pod Visom, pridodane sve pisme, što su se o tomu spivale, 24 na broju. Knjiga je okoplјena, u njoj više od 50 slika ratnih brodova, zapovidnika, mista i boja. Zapada for. 1:40. — Pridlanjske godine kada se je slavila pod Visom 25 godišnjica naš je list svečano slavio to narodno veselje, a da se slavna uspomena tog junačkog boja sve to bolje uzdrži u puku, preporučamo svakome, tko je u stanju, da kupi ovu plemenitu knjigu. Našim predbrojnicima evo nas na raku, te tko želi, neka pošalje for. 1:40, a suviše 10 novč. za poštarinu, mi ćemo mu ovde u gratu naručiti. — Hvala na daru!

Poruke i Odgovori.

Mesorskomu. — U onoj pismi ima mesa i kosti, ali neima duše.

B U. — Studenci. — Domišljajke su dobre, a od pisamâ žalibože nismo mogli izabrati niti cigle.

Pobratimu Vrsalovića. — Povlje. — Nemoj, Marko, da se zavadimo! Šalji ono, o čem sam ti jesenas govorio na skupštini u Splitu. *Majstor.*

J. D. — Brač. — Nemoremo, nevalja.

O. A. M. — Trogir — Nepomnjom slagara bijahu propuščene ove riči „po dva mole.“ S toga imate razlog, sada izlazi dvostruko 15.969 uri molenja Ružarja. Dobrom srićom do Čresa!

O. K. B. — Kotari. — Kakav opis, monografiju, topografiju iz naše domaće povjesti bit će bolje. Zdrav mi i veseo! *Urednik.*

Josip Bogdanović. — Lad City (N. Amerika.) — Od vas ne primili ništa, pišemo vam napose.

Vukelja i Bikić — Sinj — Još f. 1:20.

V. V. V. — Korčula — Programa neima.

Povireniku — Bogomolje — Ide dobro, druga podmirena. — Dva komada suviše br. 1—2 poslali.

O. Ivan Radoš — Beč — Jandrića u Bugojnom nije nam nitko prijavio, sada mu šaljemo po Vašem pismu.

Antun Cibilić — Zagruda (Kuna) — Imate pravo, išlo na drugog A. Cibilića u Županje.

Novi Predbrojnici — N. G. — Plina — J. K. — S. Francisco (Kalifornija) — K. I. — Janjina; P. A. — Omiš — N. J. — Vrlika — M. M. — Zemunik; K. Bl. — Podlug (Benkovac) — T. M. — Ribarić — S. I. — Perković — T. J. — Kučiće — D. N. — Preko — J. A — Muć — J. Z. M. — Muć — M. A. — Livno; M. I. — Livno; F. A. — Knin; F. J. — Nerežišće — M. A. — Rogoznica; F. A. — Dolac; S. J. Bibinje; Z. M. — Babinopolje — R. M. Trpanj. — J. Š. — Ceranje. — St. Š. Ugljane. — G. V. — Novi — I. M. — Travnik. — M. K. — Izmaila (Egipat). — T. A. — Kuna. Upisali vas i poslali brojeve.

Na Znanje! *Novi predbrojnici primaju se u svako vrieme godine. Računa se svaki misec 10 novč., svaki broj 5 novč.* *Opremač.*

Podmirili „Pučki List.“

Milna do konca 92: Ivanović pop Tomo, „Hrvatsko Posielo“, Filipić B., Filipić St., Buzolić M., Poklepović P. p. Nike, Vidović I. uč., Buzolić M., Mandinić I., Sfarčić L., Nazor Dr. I., Tržić St., Pavišić L., Krstulović P., Filipić Ožurović N. Škrnić-Jeneralić N., Suzan I., Zrnčević M., Poklepović P., Gulić I., Perković J., Perković Vl., Lovretović N., Gulić J., Poklepović I, Peruzović B., Poklepović P., Mandinić N., Tomaš F., Peruzović J., Lovretović M., Babarović Fr., Kuzmanić M., Buzolić N., Livačić I., Bonačić-Dorić T., Buzolić A., Petrić.ć B., Dorić B. T., Livačić Š., Niškota M., Buzolić J., Aviani A., Bonačić M., Perafianović L., Sfatić J. **Vodice** do konca 92; Lasan A., Roca A., Bareša I., Skočić Š., Alfirov s., Sladević Š., Maras I., Samod I., Alfirov I., Srdarov A., Juričev V., Ivičin I., Roca J., Juričev S., Ivas A., Bilan N., Petrov M., Mačukat I., Dunat F., Radin St., Dunat A., i Markoć I (drugovi), Poljičak M., Lasan A., Čičin Šain U., Knačica V., Trcin Markijotov A., Čorić A., Ivas J., Alfirov M., Latin R., Aranza A., Mičin J., Ivas A., Mačukat G. Crljenak St., Alfirov Š., Dunat F., F. Markoć, Cipiko Vj., Čičin Angul J., Alfirević E., Mileta Kl. (Makarska), Birin Padvan J., Šprljan A., Sprljan St., Ivas Š., Juričev P., Mačukat I., Grgurev T., Grgurev St., Dunatov Macokov I., Alfirević Š., Samod J., Juričev S., Bognolo A., Petrov I., Frzop I., Juričev R., Latin M., Srdarov S., Dunat I., Strikoman A., Juričev J., Roca J., Roca R., Roca T., Juričev S., Skočić P., Mačukat M. Alfirević M., Ivas J., Cvitan A. (Tribunj), Srdarov M., Grinban R. (Rab), Mačukat M., Sladević V., Čorić I., Frzop A., Crljenak J. Skočić F., Samod I. Ostale u budućem broju.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III U Splitu 3 Ožujka 1893 Br. 5

Pučki list

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u mišecu Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1 Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo

SVETOMU OCU PAPI LAVU XIII.

Namisniče Božjeg Sina,
Oče sveti, Papa Lave,
Po svem svitu tebe danas
Pravovirni tvoji slave.

Svitli kralji i cesari
Darove ti poklanjaju,
Jer vladara za najvećeg
Oni tebe svi priznaju.

Sultan Turski i on isti
Poklone ti šalje svoje,
A uz njega mnogi drugi
Premda vire nisu tvoje:

Pa se dostoj, Oče sveti,
Kod ovoga pira svoga
Primit pozdrav ljubeznivi
I od puka Hrvatskoga.

Mi smo, Oče, siromašni,
Neimamo srebra, zlata,
Ali vrùćih katolika
Malo ima do Hrvatâ.

Po svem puku Hrvatskomu
Staro, mlado danas kliče:
Sto godinâ živ nam bio
Isukrstov Namisniče!

Puk Hrvatski, Oče sveti,
Haran će ti bit do vika,
Jer starinu našu nama
Nisi, Oče, ti zanika'.

Metodija i Ćirila,
Apoštole naše stare,
Svega svita ti si, Oče,
Podignuo na otare.

Glagoljačku svetu misu
I sad hoće da nam kobe,
Al ti ne ćeš poslušati
Protivnika naših zlobe.

Ded' kod ove tvoje slave,
Oče sveti, digni ruku
I blagoslov svoj udili
Hrvatskomu virnom puku!!!

Na Pedesetgodišnjicu njegova biskupovanja, 19 veljače 1893.

J. KAPIĆ.

ŽIVOT PAPE LAVA XIII.

PAPA LAV XIII zove se po imenu Joakim, a po kući Pecci. Rodio se je na 2 Ožujka 1810 od otca Dominika i matere Ane u malom varošiću talijanskom Karpinetu. Od šestero dice on bijaše najmladji u svojih roditelja. Roditelji od starinske vlastelinske kuće, pravi kršćani, odgojiše i malog Joakima u pravom kršćanskom duhu, u strahu Božjemu. Bijaše mu 8 godina kada ga povedoše u Rim na nauke. Mezimče materino teško mu bilo daleko od nje stati, te za ljubav njegovu i ona se nastanila u Rimu blizu njega. Odgajao se i učio u zavodu Isusovaca. Po jutru se vidi kakav će biti dan, vidilo se odma po prvim godinam da je Joakim Pecci odredjen za velike stvari. Bila nika svečanost u zavodu, činilo se slavlje poglavaru škole, svi učenici tko će bolje da skloni u pismi, mali Pecci ponajbolje, a bilo mu tek 12 godina. Veliku ljubav imao za naukom i crkvom, išlo mu od ruke sklanjati pisme na latinskom jeziku. Privikao se rimskom življenju, starica majka vrati se kući, a malo zatim Bog ju zove k sebi. To je puno raztužilo maloga Joakima, jer je svoju staricu od srca ljubio da i danas, u staroj dobi, kako kažu, kad mu se spomene majka, milinje ga spopane. God. 1825 pridje u rimski Kolegij, i tu je uvik bio izmedju prvih u nauku. U svakoj svečanoj zgodi, gdi bi se davale nagrade za bolje radje, njega bi prva dopala. God. 1830 upiše se u Grgurski Athenej da uči bogoslovje. U toj školi su bile najmudrije glave. U same dvi godine on izuči bogoslovje i bi proglašen Naučiteljem. U jednom mudrom raspravljanju dobi nagradu od 60 zlatnih dukata. Željan nauka hoti se još bolje usavršiti u poznavanju crkovnih i gragjanskih zakona te stupi u crkvenu Akademiju. Glas njegove učenosti bijaše već pukao, u Rimu je bio poznat i čuven Joakim Pecci, a na Papinu dvoru u velikoj su cini držali njegovo znanje i kriposlao življenje. Još nebijaše rekao misu a papa Grgur XVI podili mu čast svog kućnog dostojanstvenika. Na mlado lito god. 1838 mladi redovnik Joakim Pecci stupi na otar i prikaza Bogu prvi put sveto posvetilište. Papa ga malo zatim posla na upravu grada Beneventa. Nemirna i pogibeljna bijahu tada u tim stranam vremena, mladi muzik svojim razborom svojom dobrotom srca znao svaki nemir odalečiti i ljubav svojih podanika steći. God. 1838 ucvilila ga očeva smrt a uz to snašla ga ljuta bolest, da se je bilo bojati smrti. Po svim crkvam molio se Bog za njegovo zdravlje, i molitve pobožnog puka bijahu uslišane, Joakim ozdravi. Bi pozvan u Rim te imenovan upraviteljem grada Spoleta, a odotle u Perugju. U jednom i drugom gradu puno dobra učinio za narod, ukinuo nemire, priučio puk radnji, štenji kršćanskom življenju. U Rimu sve to više ga cinili, te papa Grgur 1843 pozva ga u Rim, imenova ga nadbiskupom a tek mu bilo 33 godine. Od te godine do danas broji se 50 godina, koju dobu puk katolički slavi. Bi odma zatim poslan u Belgij kao Apoštolski poslanik (nuncij). Poradi svoje učenosti, ljubezna načina bio je puno obljubljen na dvoru kralja belgijanskoga. God. 1846 umri nadbiskup u Perugji, a Perugjani spominjuć se dobrote i valjanosti Joakima zamoliše u Rmu da im se odredi za pastira Pecci. Njihove želje bijahu uslišane, Joakim Pecci bi pozvan iz Belgije, te god. 1845 bi imenovan nadbiskupom Perugje. Ovom biskupijom vladao je za 32 godine. Kroz to vrime puno je dobra učinio: podigao sjemeništa, škole za djake, za mladiće, za divojčice, za siromahe uredio službe po biskupiji, više od 40 crkava ponapravio, sagradio, uresio. Papa Pio IX na priznanje njegovih zasluga imenova ga kardinalom, a kada njemu tilo počelo već od starosti slabiti hotio imati dobra pomoćnika, pozovnu u Rim Peccia i učini ga Komornikom Svete Rimske Crkve. Teško bilo nadbiskupu ostaviti svoje obljubljeno stado, ali morao je poslušati glas svoga Vroovnog Pastira. Na početku god. 1878 dokončao svoj vik papa Pio IX. Kardinali se sakupiše u Rim, 61 na broju, zatvoriše se u Sabor (Konklave) i većinom glasova izabraše Joakima Pecca Vrhovnim Poglavarom Katoličke Crkve. Na 4 ožujka bi okrunjen a na 21 travnja poslao je prvo svoje pismo (encikliku) po svem svitu, u kojemu opominje vladare, narode na obsluživanje zakona Božjega, na kršćansko življenje. Pri koncu iste godine izdao je drago pismo proti Slobodnjacim, koji neće da znadu za gospodarstvo za podložnost. Dao je zatim nikolko pismo o širenju nauke, o pobožnosti Sv. Ružarja. Uredio je crkovno stanje u Irskoj, u Kini, Turskoj, Persiji i tamo je sada katolicim puno bolje. God. 1885 zavadi se Španjolska sa Njemačkom o gospodarstvo malenog otočja Karolinka u Oceanu. Bijaše pošlo tamo već ratno brodovlje, od časa do časa imao se rat započeti. Da se krv ne prolije spustiše stvar na Papu Lava, neka on sudi po starinskim pismim tko je gospodar te zemlje. Papa u malo dana zajedno sa kardinalim stvar izvidio, te tako osudio, da je bila zadovoljna jedna i druga stranka. To mu je puno otvorilo glasa u svitu. I na naš narod Lav XIII u više prigoda ljubezno je pogledao. Godine 1880 izdao za slavenske narode naročito pismo „Veliki dar“ pa kojem proširio štovanje naših Svetih Apoštola Ćirila i Metodija po svemu svitu, dao sagraditi u crkvi Sv. Klimenta na čast njihovu veoma lipu kapelicu, uredio crkovnu vlast u Bosni uzpostavio nadbiskupiju u Crnojgori, imenovao Milinovića nadbiskupom Bara, zauzeo se za našu glagoljicu, te baš na dan njegova slavlja izlazi novi glagolski misal. — Naš narod odvratio je ljubav svom dobrom Ocu, te je god. 1881 velikim hodočašćem poklonio mu se u Rimu, god. 1888 bio na svećeničkomu slavlju, tako će i sada prigodom ovoga biskupskoga slavlja uzdignut srce k nebu i u Boga zavapiti:

Uzdrži nam ga još u životu, u zdravlju i veselju!

Digitized by Google

Rimski pape i hrvatski narod.

Okolo g. 600 po Krstovu rogjenju počeše se Hrvati sve to više spuštati u današnju postojbinu svoju. — Kada u Rim stigoše glasovi, da su Hrvati posvojili Dalmaciju i obližnje zemlje, a kršćani da su se kojekuda razbigli, sidio je na stolici sv. Petra papa Ivan IV., rodom iz Dalmacije. On zovnu okô g. 640 k sebi opata Martina, dade mu silan novac, neka iskupljuje kršćanske sužnje iz rukû Hrvata i usput sakuplja kosti s etaca i Božjih ugodnika. Martin se nadao progonstvu sa strane Hrvata, a kad tamo oni ga ljubezno primiše i dopustiše mu, da bez ikakovih zaprika sabire svete moći. To on učini i posla svete moći mnogih svetaca u Rim. Poslu jedno četrdeset godina carigradski car i rimski papa poslaše kršćanskih svećenika megju Hrvate, da bi jih priveli u krilo kršćanske crkve. Hrvati, spremni na dobro, prigrliše dragovoljno kršćansku viru i povrgoše stare svoje poganske bogove. Zatim sleže se silan narod na sabor na Duvanjskom polju. Pokrsti se tu i ostali narod, do kojega visoci ne bijahu doprli s papinskim poslanicima, koji su naročito biti došli na ovi sabor, Hrvati obećaše, da će sa svakim živiti u miru i da neće provaljivati u tugje zemlje. Na to rečeni poslanici blagosloviše hrvatski narod i odrediše mu za zaštitnike sv. Petra i Pavla — Malo zatim stiže u Solit papin poslanik po imenu Ivan Ravenjanin. Sve ga u gradu obljubi i izabra nadbiskupom, a papa Martin to dragovoljno potvrdi. Putovao je širom hrvatske zemlje, da narod kripi i učvršćuje u viri Krstovoj, da redi biskupe i utemeljuje župe, da popravlja i gradi crkve. K tomu posveti hram, u komu je Dioklecijanova grobnica, imenu Marijinu i unj prinese iz Solina moći mučenikâ, sv. Anastazija i sv. Dujma. — Za dobe istočnoga raskola, biva kad se je istočna crkva odvrgla od rimske, hrvatski svećenici izmegju sebe izabraše *prvoga hrvatskoga biskupa*, po imenu Teodozija, koji odabra Nin za svoje pribivanie. O tomu ban Branimir pisa papi Ivanu VIII. i umoli ga, da bi potvrdio ninsku biskupiju i Teodozija redio biskupom Banovo pismo obradova papu, koji opet bana počasti lipim pismenim odgovorom i blagoslovi njega i narod hrvatski. I Teodoziju pisa papa i pozva ga na regjenje u Rim. To je u isti u po Hrvate bila velika čast, jer je papa redio u ono doba samo nadbiskupe. Ovo je onaj glasoviti naš biskup, koji je prvi naredio, da se Božja služba u crkvi obavlja hrvatskim jezikom. — Kad no se Hrvati u obranu Srba ljuto zaratiše s Bugarima i ove dvaput junački nadbiše, uplete se megju nje papa, da ih izmiri. A kad se je zatim krunio prvi hrvatski kralj Tomislav u velikoj narodnoj skupštini na Duvanjskom polju, dogjoše i papini poslanici, da po njegovoj zapovidi ovrše taj svečani čin.

Iza Tomislava hrvatski su kralji živili u prijateljskim odnošajima s bizantinskim carima, pače su od njih primali kraljevske znakove. Nego to se nije svigjalo Zvonimiru, koji se je g. g 1076 krunio u crkvi sv. Petra u polju solinskom. On se obrati rimskomu papi i umoli ga, da mu pošalje kraljevske znakove. Po kardinalu Gebizonu posla mu glasoviti Grgur VII. zastavu, mač, žezlo i krunu, i naredi, da ga on isti okruni. Prid mnogobrojnim narodom Zvonimir priseže Gebizonu, da će svakomu jednako diliti pravicu, da će braniti sirote i nejake i da će biti viran rimskoj katoličkoj crkvi. Zatim odredi, da će u ime dara svake godine o Uskrsu davati naslidniku sv. Petra dvista dukata i namini mu samostan sv. Grgura u Vrani, da bude pristaništem poslanicima rimske Stolice. — Papa Aleksander III na putu u Mletke g. 1177 sustavi se pod Visom. Nadbiskup splitski Arnerij pogje mu na poklon s odabranom kitom svećenika i svitovnjaka i prikaza mu mnoge časti. Odavle ga otprati do Zadra, gdi ga puk radosno primi, pivajuć *pobožne pisme u hrvatskom jeziku*, što nam svidoči urizano pismo na ploči, uzidanoj u crkvi sv. Stošije u Zadru. — Okolo g. 1297 papa Bonifacij VIII proglasi Sibenski kaštel gradom i utemelji biskupsku stolicu. — Poznajući rimski pape odanost Hrvata prama katoličkoj crkvi, svegj su budnim okom pratili prilike njihove države; a kako jim se je duša smutila, kad su Turci osvojili Bosnu i stali zalićati se u Hrvatsku. Našav se Hrvati u nevolji, obrate se kršćanskim vladarima za pomoć, a na crkvenom lateranskom saboru u Rimu (1513) modruški biskup Kožičić i splitski nadbiskup Bernardo Zane pridočiše pogibelj, koja im priti od Turaka. Prisutni biskupi, ražaljeni tim jadikovkama, obećaše, da će se zauzeti kod kršćanskih vladara, da bi im što prije pritekli u pomoć, a papa Lav X odredi Tomu Bakača, da u njegovo ime megju kršćanima diže križarsku vojnu. U to i Hrvati dobiju vesprimskoga biskupa Berislavića, koji je gorio željom, da obrani svoju domovinu od turskih navala. Do malo jaka turska četa provali u zemlju, a novi ban pogna se za njom i na ravnomu polju kod Blinje sustiže ju i okrenu pod mač. Lava X u velike obradova ova pobida, pa da bana osokoli na nove vojne, posla mu na dar novca, posvećen mač i kardinalski klobuk i pisa mu, kako se nada, da **„Hrvatska, najači štit i bedem kršćanstva"** neće doći u turske ruke. Žalibože to se nije postiglo jer u kršćanskih vladara nebilo ni sloge ni volje, jedini Ferdinando I, koji je koliko toliko pomagao Hrvatima. Tako je bio poslao uz papinih 700 vojnika svojih 2 biljade u pomoć Petru Kružiću, da obrani Klis, koji je opak god. 1537 pao u turske ruke. — Događjaji prošlih vremena svidoče nam, kako je sv. Stolici rimskoj bio uvik na srcu hrvatski narod sve do današnjega Lava XIII, koji je u više prigoda Hrvate milo spomenuo. Samo čista i čvrsta vira u srcu hrvatskoga naroda, žarena i kripljena brigom i ljubavlju Isusova namisnika na Petrovoj Stolici odbila je neprijatelisku silu od naše zemlje, a takova vira neka bude vazda u srcu mukotrpnoga hrvatskoga naroda i neka ga s pipim odvitovanjem i unaprid prati Božji blagoslov!

RADE JEZERAC

Digitized by Google

Naš jezik u Crkvi.

„Blago majci, koja je rodila onakova misnika“! Tako je nedavno na moje uši govorio niki pobožni i pametni starac težačke ruke, okrenuv se k drugomu težaku na izlazku iz Crkve, gdi je slušao glagoljsku ili hrvatsku sv. Misu. „Je milinje slušati hrvatsku Misu, srce ti se od veselja raztvara, duša ti se razblažuje i uzdiže do rajske vedrine“!

„— Kako nebi po Bogu brate, uteče mu se u besidu drug, kada mal da ne svaku razumiš“.

„— Je, odmah će ti starac pametno odvratiti, po koja besida zanosi na starinsku, dali ipak poznaješ i razabireš, da je tvoj jezik, jezik tvojih otaca, kojim su prije tisuće godina molili se dragome Bogu. Koje te ćustvo poniznosti i pokajanja obuzme, kad posli pristupa misnik posrid oltara reče: Gospodine pomiluj; dok mu djak prihvati: Isukrste pomiluj. Kada čuješ misnika gdi govori: *Slava u višnjih Bogu!* duša ti se diže u nebesa da s angjelim i svetim složno dade slavu Bogu Otcu Nebeskomu! — „Ovako ganutljivo i pobožno nabrajao je dobri starac i o ostalim dilim sv. Mise. — Nisu ovo misli jednoga čovika, nego su iz srca, pameti i duše svega našega puka, koji ljubi svoj jezik kao zeniću oka svoga. Neka puk pozna od koga mu je ova povlastica, koja ga nad sve ostale narode uznosi, evo sam odlučio kroz „Pučki List“, iz knjiga starostavnih prikupit poglavite dogadjaje o postanku i razvitku glagoljske Mise a to baš ovom veselom prigodom, kada „Pučki List“ slavi petdesetgodišnjicu biskupovanja neumrloga pape Lava XIII, eda se tako puku bolje usikne u pamet i usadi u srce uspomena začetnika, udilitelja i uzdržatelja ove povlastice.

* * *

Kad se božja Providnost smilovala slovinskim narodim, posla im iz Soluna dva rodjena brata Konstantina od pape Hadrijana II prozvana Ćirilom, i Metoda, da ih privedu u krilo Ikrstove Crkve. Bilo je to godine 863 po Isukrstovom porodjenju. Pokle nego su obašli bugarsku zemlju, u kojoj sveta braća posijaše sime evangjeoske istine, odoše u zemlju moravsku, gdi ih čekao narod željan Krsta i krstova nauka. Bogom nadahnuti sveti poslanici uvidiše, da je za obraćenje naroda potribito obavljati svete službe njegovim jezikom. Što smisliše to u brzo i izvedoše pomoću onoga, koji je blagoslivao njihove trude, te obdariše narod svetim knjigam na slovinskom jeziku, na kojem su vršili svu službu božju. Narod listom pristao uz Svetu braću, prigrlio Isukrstov nauk i svim žarom svoje ljubavi primio istine, koje mu dopirale do srca i duše sredstvom slovinske službe božje. Da dadu svidočanstvo čistoće svoga nauka naslidniku onoga, kojemu je Isukrst rekao: *Pasi ovce moje, pasi janjce moje*; da kako je Bog obraćenjem naroda potvrdio što su radili i dilovali, tako isto potvrdi njegov namistnik na zemlji, pogjoše oni god. 867 u Rim. Putujuć za Rim svratiše se i u hrvatske zemlje, osobito u Dalmaciju i medju Neretvane. Tada kod nas postaviše prve temelje glagoljske Mise, a pomoću iste obratiše Neretvane, koji su još bili pogani. U Rimu dočekani najvećom slavom i veseljem dadoše razlog svoga poslovanja Papi Hadrijanu II. Pokle nego čudnovati glas s nebesa, združi se Ćirilovu glasu, te pivaše: „Svaki duh hvali Gospodina i svaki jezik ispovidaj ga“ Sveti Otac Papa zagrli svetu braću govoreć im: „Dragi Otci! najmiliji sinovi moji! veselje moje, kruno prave svete vire, uresu i slavo apoštolske crkve“. Za tim evo što papa Hadrijan II učini. Podje u crkvu sv. Marije od jaslica (jer su tu betlemske jaslice) uze slovinske svete knjige, postavi ih na otar, nad njima odpiva sv. Misu, posveti Bogu slovinsko pismo i knjige, te potvrdi glagoljsku sv. Misu. Da čin bude Bogu ugodniji i prid svitom častniji naredi, da se po odličnijim rimskim crkvam piva slovinski služba božja od najvećih crkovnih dostojanstvenika. Eto kako je Rim, kako je vrhovni poglavar rimokatoličke Crkve svečano potvrdio glagoljsku sv. Misu, i na taj način privezao i obdržio za sva vrimena slovinske narode. Za papom Hadrijanom II i njegov naslidnik Ivan VIII potvrdi glagoljsku sv. Misu ričima ovim: Pismena slovinska po blaženomu Kostantinu (Ćirilu) iznadjena po kojim pristojne se hvale Boga uzdižu, *sa pravom svim hvalimo i zapovidamo, da se u istom jeziku veličanstva i dila Gospodina našego Isukrsta pripovidaju.* — Posli smrti sv. braće Ćirila i Metoda njihovi učenici rastrkaše se po Hrvatskoj i Dalmaciji, te posvuda razniše glagoljsku sv. Misu, koja je osobito po Istriji i Dalmaciji najbujnije cvala, i razvijala se ne samo po župam nego i po samostanim sv. Benedikta i sv. Frane. Tako su u Zadru bili samostani sv. Krševana, sv. Bartola i sv. Marije, u Splitu samostan sv. Stipana, (sada groblje na Sustipanu) samostani sv. Mojsije, sv. Nikole, sv. Petra u Trogiru i na Rabu, pak oni na Lokrumu, na Mljetu kod Dubrovnika. Nad svim gradovim u Dalmaciji radi glagoljice osobito se je odlikovao Zadar. Kada je g. 1177 papa Aleksander III putujući morem svratio se u Zadar, dočekan je najveličanstvenije. Uzjaše na bila konja, te sjajnom crkovnom pratnjom udje u grad. Pratnja je pivala u sve glasove duhovne pisme na slovinskom (hrvatskom) jeziku. Na uspomenu toga dogadjaja u poglavitoj crkvi zadarskoj u Sv. Stošije postavljena je mramorna ploča s nadpisom. Svečanoj potvrdi Hadrijana II i Ivana VIII pridruži i svoju potvrdu Inocencij IV koji je živio od g. 1243—1254, i dopustio senjskomu biskupu Filipu, da se služi glagoljicom u sv. Misi i da je dopusti svomu svećenstvu. Godine 1688 u splitskom crkovnom saboru nabrojeno je 36 glagoljski župa a samo 8 latinskih. Za vladanja pape Benedikta XIV (1740—1758) nadbiskup splitski Bizza od njega pomožen zasnova u Omišu sjemenište za hrvatsko svećenstvo, u Zadru nadbiskup Zmajević, takodjer zasnuje sjemenište

Digitized by Google

Pedeset Godina Biskupovanja
(1843 — 1893)

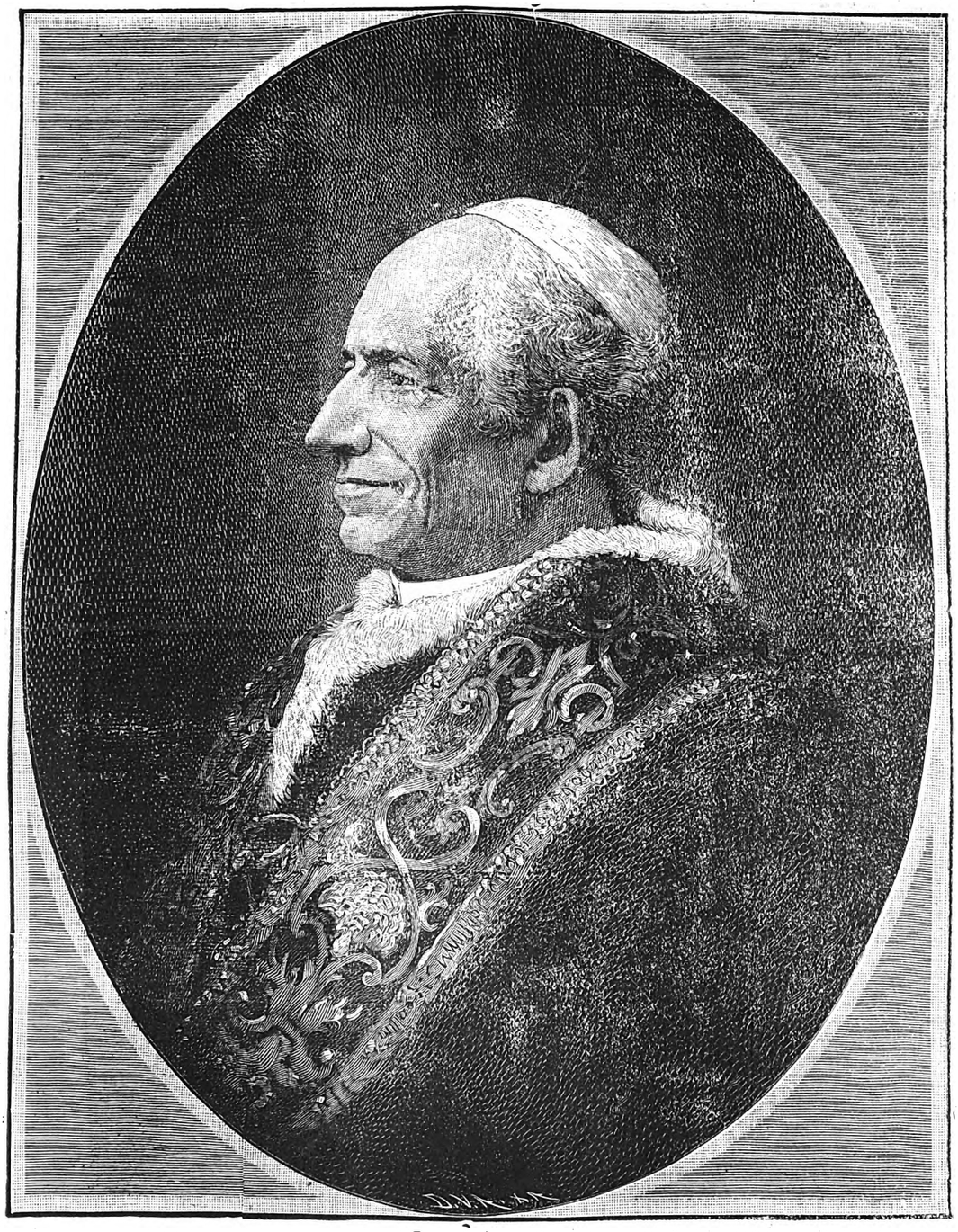

Sv. OTAC PAPA LAV XIII
(84 godišnji starac)

Digitized by Google

za hrvatsko svećenstvo te je ove riči u Rimu pisao: „Iznad mojih snaga započimam dilo podignuća hrvatskog sjemeništa, u kojem hrvatsko svećenstvo stegnuto verugama uboštva samim suzam milostinje podgojeno i u nauku izučeno kao čvrsti bedem postaliće u Izraelu". Godine 1857 u zadarskoj biskupiji bilo je 70 svećenika glagoljaša, a u splitskoj 98. Radi okolnosti vrimena i ljudi glagoljica je doživila mnoga i težka progonstva, dali ih slavodobitna pribrdila i nadživila svoje progonitelje. Neka je sada stegnuta, ipak ju je božja Providnost za svete i uzvišene svoje svrhe uzdržala. Nije razširena kako jednom bila, ali još obstoji osobito u sinjskoj, zadarskoj i splitskoj biskupiji, i žive pomladjena snagom i životom udahnutim joj od neumrloga pape Leona XIII, koji ju ojačao i okripio primudrim svojim pastirskim pismom „Veliki dar". Pronicavim svojim okom omirio je Sveti Otac veliki zamašaj dilovanja Svete braće Ćirila i Metoda, i gledajući veći dio slovinskih naroda tudjom zlobom odilučenih od Petrove Stolice, stavio im prid oči dila njegovih poglavitih Apoštola; nebili prosvitljeni božjom milošću slideć stope Ciril-Metodove sjedinili se sjednim stadom Isukrstovim. Tudja ih zloba odcipila, Bože daj. da ljubav koja je sjedinila Svetu braću Ciril-Metoda u velikom dilu njihova obraćenja, i njih sjedini, te da vira, koja je u Rim vodila Ćirila i Metoda, gdi su našli obranu i zaštitu, dovede i njih u jedinu pravu Isukrstovu Crkvu.

Mladi glagoljaš.

Glagoljski Misali.

U početku kada su Sv. Apoštoli Ćiril i Metodij donili našem narodu viru Isusovu, nije bilo tiskanih knjiga kao danas, već sve se je pisalo rukom, svaka crkva imala je za svoju potribu rukopise, svaki svećenik imao je za se svoj misal, što bi ga on napisao svojom rukom. (Istoga ostala je danas rič: *nezna nego iz svoga misala*, jer svačiju ruku nije bilo lako razumit). Netom se je god. 1436 iznašao način tiskanja (štampe) odma su se počele tiskati i hrvatske knjige za crkvu. Prvi glagoljski misal bio je tiskan u Mlecim god. 1483, drugi god. 1507 po nat janju svećenika Grgura Senjanina. I jedan i drugi brzo se razprodao, te fratar Pavao Modrušanin god. 1528 dao ga tiskati po treći put. Biskup Kožičić god. 1531 dao tiskati četvrti. Narod željan svega jezika, razprodao se brzo i ovi, te god. 1581 svećenik Božić iz Krka izdao po peti put glagolski misal. God. 1631 fratar Levaković izdao u Rimu šesti, od kojega kad ne bilo više god. 1638 tiskao se sedmi, god. 1688 nastojanjem svećenika Pastrića tiskao se u Rimu osmi. Nadbiskup zadarski Karaman god. 1741 izdao deveti misal, i to bijaše zadnji. Glagoljskih misala bijaše već ponestalo, te papa Lav XIII da obdari novu crnogorsku nadbiskupiju u Baru i vas naš hrvatski narod dao je naredbu da se uredi i izda novi glagoljski misal. Te evo baš ovih dana iza 152 g dine na veliko veselje našega naroda izašao nam je po d e s e t i put novi glagoljski misal u Rimu.

Pape iz Dalmacije.

Izmedju 265 papa što je vladalo na stolici Sv. Petra za dva se znade da su rodom iz Dalmacije, a to je sv. Kaj i Ivan IV. *Sv. Kaj* vladao je od god. 283 do 296 u dobi kada je vira Isusova strašno progonstvo trpila u rimskom carstvu. bio je rodom iz Solina, tada slavnoga grada, iza Rima najvećega grada na svitu, od roda Dioklecijanova.

Ivan IV. — vladao je crkvom samo dvi godine od 640—642. I on je bio rodom iz Solina. — Kroz to vrime divlji narodi Avari navalili na Solin i porušili ga. Žao bilo puno papi Ivanu čuvši za nesriću svog rodnog mista, te posla opata Martina da spasi kosti sv. mučenika kršćanskih i puk kojem Sv. Dujam bijaše već zakon Isusov navistio, u viri utvrdi. Ovaj opat donio u Rim kosti sv. mučenika iz ruševina solinskih, a papa na čast njihovu podigao bogomolju Sv. Venancija u velikoj crkvi Laterana.

I o Siksta V. koji je vladao od 1585—1590, govori se da je po kući iz Dalmacije, i to baš Boke-Kotorske.

CRKVE U RIMU.

1.

Sv. Petar.

Crkava imade u Rimu više nego li u godini dana. Najveća je crkva Sv. Petra. Gradila se je 300 godina. Pročelje joj visoko 48 metara a široko 120. — U sridini je velika kuba, na koju se idje naokolo kroz više stotina skalina. Na vrh kube jabuka od gvozda, koja se stleha čini kao glava od čovika, a kad tamo toliko je velika i prostrana, da more u nju stati slobodno do 16 ljudi. Visina je crkve u sridini do 200 metara. Izpod kube je veliki otar, pod njim su kosti prvog Pape Apoštola Sv. Petra, drugih otara imade 35. — U crkvi Sv. Petra more slušati m su 80 hiljada duša. To je najveća crkva na svitu.

2.

Sv. Kliment.

Za naš narod iza crkve Sv. Petra, najmilija je crkva Sv. Klimenta. Nije daleko od Laterana. Tu su postavljene kosti Sv. Klimenta, koje su donili u Rim naši sveti Apoštoli Ćiril i Metodij. Tu počivaju i kosti Sv. Ćirila. Kad je sadašnji papa Lav uveo po svemu svitu štovanje naših svetih Apoštola, hotio je i u Rimu osobitu im čast dati. Dao je sagraditi u ovoj crkvi kapelicu s otarom na čast Sv. Ćirila. Povrh otara krasna slika, na kojoj se vidi papa Lav gdi prikaziva na dar kapelicu Sinu Božjemu, koji sidi na pristolju, do njega Sv. Ćiril i Metodij. S desne strane nadpis, gdi se spominju kanonici iz Djakova i biskup Strosmajer, koji su doprinili za tu gradnju. Kapelica je veoma lipa, zapala je do pô milijuna franaka.

3.

Sv. Jerolim.

Na obali rike Tibera nedaleko mosta, priko kojega se idje k Vatikanu, nahodi se crkva Sv. Jerolima. Crkva dosta prostrana, zidovi nakićeni velikim dragocinjenim slikama. Za nas je ova crkva zlamenita, jer je posvećena našemu zemljaku.

Digitized by Google

i velikom crkovnom Naučitelju Sv. Jerolimu, koji je živio u Rimu na papinom dvoru. Još zlamenitiji je kapitul Sv. Jeronima, naših ljudi koji je i danas u Rimu, a koji je ovako postao:

Prošlih vikova živilo je dosta naših ljudi u Italiji, a naroč.to u Mlecima i u Rimu. Tu je bilo čeljadi svake ruke: učenjaka, svećenika i zanatnika, i onih, koji su šta posidovali, kao i onih, koji su došli trbuhom za kruhom. Mnogi su od njih gladovali i bolovali, pa kao što suza dolazi samo na oko, tako su i oni dolazili svojim zemljacima za pomoć. Bida ovih ljudi u Rimu žalostila je imućnije našince, koji za to odlučiše, da sagrade gostinac iliti zaklonište za bidnike iz krajeva, u kojima žive južni Slaveni, dakle Slovenci, Hrvati, Srbi i Bugari. Da se ta njihova namira izvrši, zauze se okolo g. 1450 niki pustinjak Jerolim iz Potomlja s Pelješca, da sakuplja milostinju megju braćom južnim Slavenima, koji u tu svrhu darovaše vinograda, kuća i novca. Zatim obrati se isti Jerolim ondašnjemu papi Nikoli petomu, da bi dopustio, da na razvalinama stare crkve sv. Marije na Martovu polju, u Rimu dakako, sagrade rečeno zaklonište. Papa rado pristane na njegovu molbu i za malo bi sagradjen gostinac i uzanj crkva, posvećena sv. Jerolimu, zaštitniku Dalmacije. — Veliku potporu pruži g. 1473 tom gostincu bosanska kraljica Katarina, koja je iza propasti bosanskog kraljestva bila umakla u Dubrovnik, pa u Rim, gdi je i umrla (1478). — G. 1475 Vale Trogiranin poveća gostinac, a g. 1486 papa Inocent darova gostincu mnogo zemlje okô istoga, neka na njemu, u Rimu nastanjeni južni Slaveni grade kuće. Pj četvrti odredi g. 1563, da jedan kardinal ima nositi naslov spomenute crkve, Šiksto peti bijaše mu najvećim dobročincem. Sićajući se on Dalmacije, prve postojbine njegovih pradidova, netom je postao papom, sagradi (1589) iz temelja crkvu sv. Jerolima i darova znatnu svotu novca, neka se istim utemelji zbor od nikoliko kanonika, koji će za naš narod u spomenutoj crkvi glagoljski misu služiti, a valjaće da pripadaju južnim Slavenima i da poznaju narodni jezik. Još papa Grgur osmi uresi crkvu lipim slikama. Za tim su isti ovi Slaveni crkvu sve to više ukrasivali, pače i gostinac na novo sagradilli (1608). G. 1811 zidovi crkve bili su popucali usljed velike trešnje te bi istom g. 1846 popravljena i novim slikarijama urešena. Kao što prije tako i danas primaju se unj južni Slaveni i tude mogu tri dana da mukte stanuju i da se hrane. Koji se Hrvat ne sića Svetojerolimskog gostinca, a da je bio u Rimu za svetog slavenskog bodočašća za papin jubilej? Ta u njemu su onih dana bili sastanci i dogovori, čuli se lipi razgovori i mudri sviti.

Svetojerolimski kanonici lipo su predičili naš narod i stekli velikih zasluga za hrvatsku knjigu. Tako ovih zadnjih godina osobito se ističu svojim književnim radom vridni kanonici Crnčić i Parčić.

Papini Dvori.

Grad Rim broji do 350 hiljada duša, kuće su mu rastrkane u okolišu do 18 kilometara. Pun je veličanstvenih crkava, starinskih zgrada. Najznamenitiji dio grada jest Vatikan — to su papini dvori. Nije to jedna palača već više ih odiljenih vrtlim pa spojenih trimovim, tako da Vatikan po sebi jest kao mali grad, pun svakakovih dragocinjenih stvari. Što je god ruka ljudska znala pametnijega lipšega učiniti, tu se vidi. U Vatikanu imade 11 hiljada komora, i to sve velikih (u nikim more stat do 2 hiljade ljudi) 20 velikih dvora, iz ovih 8 glavnih ulaza a 200 manjih. Od svega toga Papa drži za se samo dvi male sobe na trećem podu u palači blizu crkve Sv. Petra, a drugo sve su škole, knjižnice, muzeji, uredi.

Sveti Otac u kući.

Uz svu sidu starost od 84 godine naš Sv. Otac Papa Lav XIII živi i radi kao čovik u najboljem jeku života. Bilo ljeti, bilo zimi svako jutro na 6 uri on je na nogu. Na 7 je na otaru, govori sv. misu, te je u kapelici sve do 8 ure. Tada ruča, samo čašicu mlika popije te odma na posao; piše, oprema spise, dogovara se sa svojim tajnikom, i kardinalim. Na 11 prima biskupe, odaslanike iz svita. Na 1 uru popodne izadje Sv. Otac u vrtao te se šeće, malo na noge a malo u koč ji, kakovo je kad vrime i kako se ćuti u snazi. Za stol idje na 2 ure. Hrana mu je sasvim prosta, drago mu je zelje. Sam jide u svojoj sobici. Za obid; juhe, mesa kuhanoga sa malo zeleni, jednu jabuku ili kruškU i jednu samo čašu francuskog vina Bordô. Stoji za stolom pô ure. Na 2 ½ malo se nasloni da opočine, a na 3 opet na molitvu i posao. Od 4 do 8 u večer radi, piše dogovara se sa kardinalim o potribam crkve. Od 8 do 9 štije listove francuske i talijanske. Na 9 moli sveto ružarje, a na 10 s'da za večeru. Malo zelja, jedno jaje to mu sva večera. Opet na 10 ½ idje na moljenje, a na 11 na spavanje.

Papa Lav XIII i biskup Strosmajer.

Mi se Hrvati moremo podičiti jednim čovikom koji osim što je poznat po svemu svitu, znao je steć ljubav najvećeg čovika, današnjeg svećara Pape Lava. Taj dični i slavni čovik jest Strosmajer, biskup Djakova u Slavoniji. Sv. Otac u velikoj cini drži našeg biskupa Strosmajera. On ga drži kao učenu glavu plemenito srce, uzorna pastira, te bez njegova savita, naputka papa ništa će odredi za naše strane, ako se prijateljski ne dogovori sa Strosmajerom. Kada je hotio urediti crkovno stanje u Bosni-Hrcegovini, sigurno da je pitao Strosmajera, koji će mu bit stavio prid oči i nadbiskupa Stadlera prijatelja mu i gojenca. Što se je uzpostavila barska nadbiskupija i imenovao se naš Mi ianović, zasluga je takodjer biskupa Strosmajera, koji po Sundečicu dogovarao se sa crnogorskim knezom Nikolom, a s druge strane kod pape nastojao da se posao uredi po ćudi jednoj i drugoj strani. Da će se papa i u imenovanju novoga nadbiskupa zagrebačkoga razumiti sa Strosmajerom, o tomu neima sumnje, kao što neima sumnje da će mu djakovački biskup prikazati za to uzorna svećenika, koji će bit na diku Crkvi i Hrvatskoj. — God. 1881, te god. 1888 biskup Strosmajer vodio je glavom hrvatski narod na poklon Papi Lavu u Rim, i govorio mu onako kako znade samo Strosmajer, kojemu što se tiče govorenja malo ima para u svemu katoličkom svitu. Papi su u Rimu poznati svi darovi, sve zasluge što je Strosmajer učinio hrvatskom narodu, te da nije neprijatelja, koji smetaju, Strosmajer bi davno bio imenovan kardinalom. Bože poživi ova dva starca i daj, da dočekamo i to veselje!

Digitized by Google

PROSLAVA.

U Rimu.

Na 19 veljače, dan svečanosti, papa je došao u crkvu Sv. Petra i na velikom otaru rekao svetu misu. Mnogo stranaca došlo tog dana u Rim. Već u zoru oko 4 ½ svit se počeo kupiti na trg Sv. Petra, oko 6 ure bilo je na hiljade naroda, svak se turao da ugrabi misto u crkvi. Na trgu isprid crkve stražila su tri kordana talijanske vojske, svečano obučene; kod crkve pak papini stražari, koji su pazili na broj prolaznika. Na 6 ½ otvorena troja velika vrata crkve. Do 9 ure ušlo je u crkvu Sv. Petra priko 60 hiljada ljudi. Svak gleda prama istoku, kad će papa. Na 9 ½ zatrubiše trublje, zaslaviše zvona, uz sjajnu pratnju svih kardinala, dostojanstvenika i do 100 biskupa pojavi se na stolici nosiljci starac papa. Vas ga narod klicanjem pozdravi. Sveti otac bijaše na licu veseo, reče misu, jakim glasom podili blagosov puku. Po gradu kuće nakićene, u večer rasvitljene. Spremaju se hodočašća iz svih krajeva. Išlo ovih dana na poklon u pape 12 hiljada Talijanaca. Za 6 ura trajalo je celivanje ruke. Došlo čestitaka sa svih strana svita, sve okrunjene glave velikom vladaru katoličke crkve izkazali su svoje radovanje i poslali bogate darove. Sultan turski poslao zlatnu kutiju, kraljica Španjolska štap, na koji kad se papa naslonio, izkočilo iz njega čudo dragog kamenja rubina, blaga neprocinjena. Dar, što ga je naš kralj poslao, vridi do 100 hiljada franaka.

U Zagrebu.

Malo koji narod, da se je s papom ovom prigodom veselio kao naš hrvatski. Srce pak našega naroda, grad Zagreb, najbolje je ćutilo to veselje. Na čelu odbora za svečanost bio kanonik Dr. Rački. Na velikoj misi bila su sva društva zagrebačka. Tog dana vas grad svečano okićen, skoro svi dućani zatvoreni. U subotu na 18 večer bila je velika zabava u dvorani pivačkog društva „Kola". Sveučilištni profesur Brešćenski izrekao je govor o papi Lavu XIII, njegovim zaslugam ljubavi prama našem narodu te gradu Zagrebu, kojemu je papa Lav za nesriće potresa poslao na dar 10 hiljada franaka. Na zabavi pivali su ponajbolji pivači. I zavodi škole, simeništa kako u Zagrebu tako i po drugim gradovima proslavili su dostojno papin jubilej.

U Splitu.

Zagrebu, glavnom gradu Hrvatske, odgovara naš Split, glavni hrvatski grad na obali dalmatinskog primorja. Na 19 osvanuo lip dan kô o Gjurgjevdanu, popuhivalo malo vitra, toliko da razvije barjake, što se po crkvam, kućam vijale. Grad se okitio kô da se na pir sprema, društva, kuće, dućani sve u svečanom ruhu. Samo tri tolomaška društva Gabinet, Baršaljeri i Operaja nisu razvili zastave. To je dalo svakomu u oko. Mi bilježimo na raboš, dobro je da se znade. U crkvi Sv. Duje bila je velika biskupova misa. Crkva puna kô šipak, sve vlasti zastupane. Na koru pivali „Zvonimirovci" uz pratnju orkestra. Priko mise biskup izveo veoma zgodan govor o papi Lavu, prikazao njegovu mudrost iz njegovih listova, sve njegove zasluge za uzdržanje mira, reda, straga božjega u svitu. Na koncu govora javi puku veoma ugodnu vist, da na uspomenu ovoga veselog dana ustanovio se je odbor za gradnju nove stolne crkve. Kada svršila misa pivalo se „Tebe Boga hvalimo" a zatim sve vlasti i odbor pošli u biskupove dvore. Tu je prisvitli biskup Nakić opet dugim i plemenitim govorom prikazao veliku potribu za grad Split nove stolne crkve, spomenuo nastojanje njegova predšastnika pok. Kalogjerà za taj posao, te svoj trud, pomoć i on obećaje. Javlja zatim Odbor, kojemu tajnik Don Frane Bulić. Biskup pozivlje Bulića, da čita brzojavku, koju su na radovanje poslali Svetom Ocu u Rim i javili mu početak ovog velikog posla, proseći u njega blagosov. Brzojavka je posve lipa, puna čustva vire i rodoljublja, dosta duga (potrošilo se za nju 26 for.) — Ista stvar dala se na znanje Njegovom Veličanstvu Kralju u Beču, priporučajući se njegovoj naklonosti. Biskup zahvali zatim gospodi na njihovu zauzimanju, te nadoda, da njega kao pastira Crkve zove prva dužnost, s toga polaže odma svoj prvi dar u ruke blagajnika viteza A. Katalinića (2 tisuće fiorina). Sve se to zabilježilo i u zapisnik stavilo. Prid večer izprid biskupove palače zvonila glazba. U suton zapalile se naokolo svitiljke razne boje, sve uzduž perivoja, okolo kuća, stabala, večer mirna, svita se mnoštvo nagrnulo, lipota bijaše viditi. Biskupova palača puna gostova, koje prisvitli pozvao u svoje odaje na silo i večernju zabavu. I sve crkve, kuće po gradu bile rasvitljene.

* * *

U ovoj veseloj zgodi zlatnog pira Sv. Otca i naša občina dično svoju dušnost vršila. Načelnik Dr. Bulat pošao kao zastupnik u Beč, njegovu čast zastupao prvi pridsidnik Dr. Mangjer. U subotu na 18 pošlo sve upraviteljstvo u prisvitlog biskupa, te Dr. Mangjer u ime občine, grada, okolice i svega pučanstva izkazao veselje i radovanje za Sv. Otca, lipim rodoljubnim ričima spomenuo ljubav rimskih papa prama hrvatskom narodu, krunidbu kralja Zvonimira u Splitu, te novi glagoljski misal, kojim papa Lav hoće da obdari naš hrvatski narod. Biskup mu toplim ričima na to zahvalio. Občina je i brzojavila Sv. Otcu u Rim te ista čustva ljubavi odanosti izkazala u ime pučanstva.

Prigodom ove proslave bilo je viditi po gradu više sastavaka, od državnika Dominikanaca Ot. Zanina, te djaka iz simeništa, učenika Gimnazije, i ovaj veliki nadpis u ime svega grada:

Ocu Velike Katoličke Obitelji
Vidljivome Krstovu Namistniku Vrhovnomu Crkve Poglavaru
PAPI LAVU XIII
Koji
Sideći Na Nepokolebivomu Pristolju Apoštolske Stolice
Kroz Uzburkano Doba Današnjeg Vika
Višt Krmilar Pram Luci Spasa Petrovu Ladju Vodi
Vangjeoskim Dilom Mudrim Perom Besidom Zgodnom
Poput Sivernice Zvizde Na Sve Krajeve Kruga Zemalj koga
Blagodatne Zrake Sipljući
Narode Krvi Žedne Na Mir — Puke Na Red Pokornost
Pozivlje — Opominje — Steže
Iz Tmina Neznanja Do Svitlosti Nauka Umića
Zavodim Školam Knjižnicam — Ljudsku Zadrugu Pridiže
Sirotinjske Suze Otirući — Milosrdnu Ruku Pružajući
Dobar Pastir Očinsko Srce Svim Potribam Stada Svog Ljubezno
Rastvara
Dne XIX Veljače MDCCCXCIII
Na Pedesetogodišnjicu Njegova Biskupovanja
Kada Vas Svit
Prid Dubinom Uma Bistrinom Razbora Blagošću Srca Vatikanskog Starca
Izraze Počitanja Priznanja Podastire
I
Sinovi Grada Splita Okolice
Potomci Predja Krune Zvonimira Krešimira
Naroda Koji Krv Za Viru Livao Bedemom Kršćanstva Dičan Naslov Stekao
Naslidniku Hadrijana II Ivana VIII Benedikta XIV
Koji
Njihove Naiemu Narodu Udiljene Povlasti Znamenitom Okružnicom Veliki Dar
Okruni Ojača Ovikoviči
Dragocinjenim Darom Novog Glagolskog Misala Danas Na Svitlo Dana
Veledušno Nas Obdari
Svevišnjemu Bogu Vruće Uzdižuć Molbe
Mladom Snagom Duha U Starim Godinam Čestito Da Ga Požive
Iz Srca Čustvom Štovanja Ljubavi Odanosti Ogrijana
Sa Hrvatske Obale Jadranskog Mora
Uzhitom Ovi Pozdrav
Na Dar Radovanje
Šalju.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 17 Ožujka 1893 Br. 6

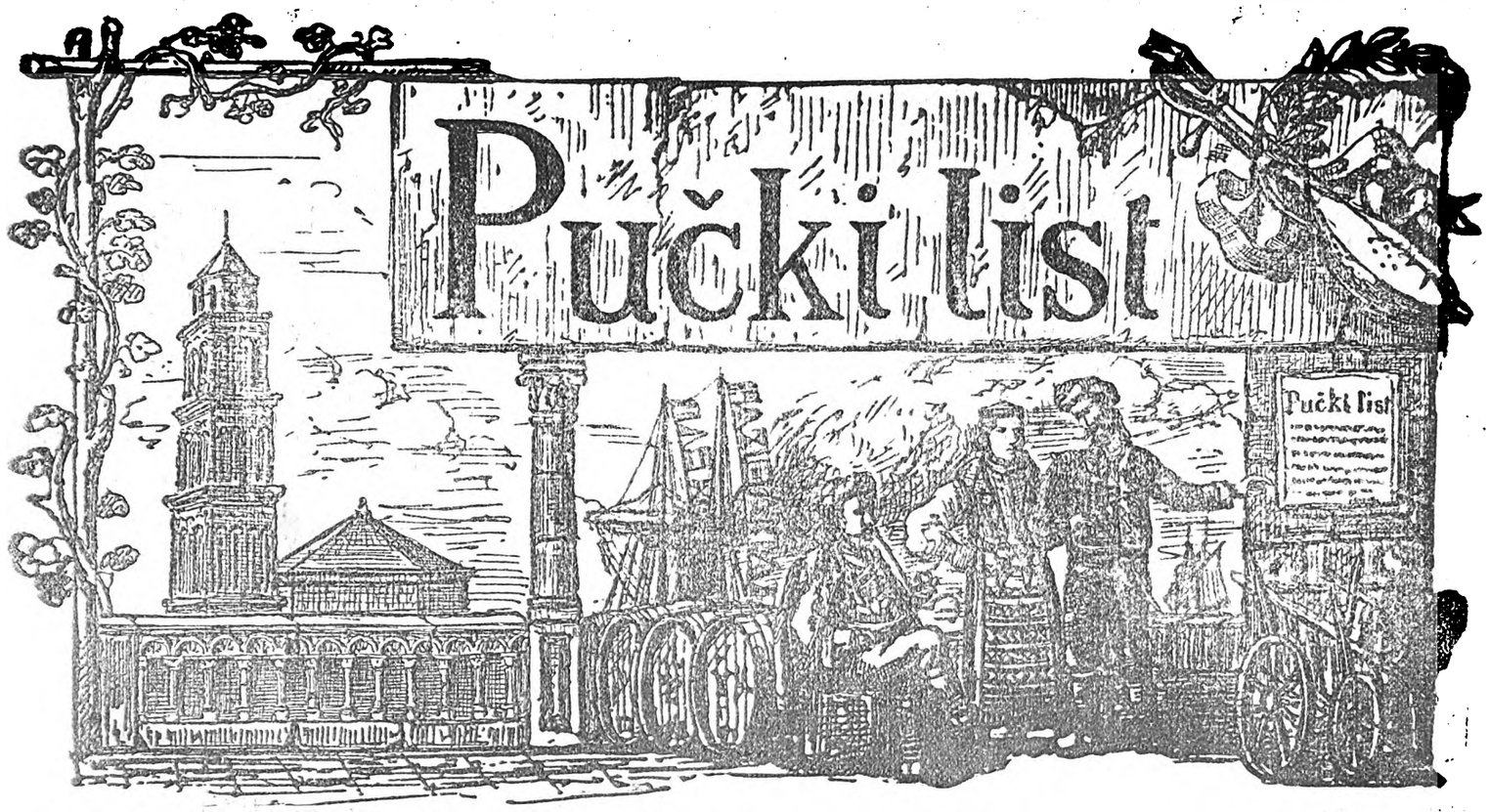

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

ŠTO BI SE MOGLO ?

Ne valja se varati, nije ga sve ni u željeznici, o kojoj smo onomadne pisali. — Da sutra zadimi željeznica iz Bosne te priko granice dalmatinske do Splita, zar mislite da bi Dalmacija s toga postala Misirom, ili da bi joj ono sedam milijuna fiorina izgubljenih na vinu odma na dlan iskočilo? Ah jok! Željeznica, ili ti vam put kud ide, nije nego kao daska, skala na brodu, priko koje se prinaša trgovina, a ona uvik gola. Vas put, ili ti mista na tom putu od Splita do Bosne bit će kô i ona daska sa broda do kraja pristaništa, od nove željeznice male im hvajde, ostat će kakova i jesu. Kraj pristaništa bit će Split, a da će ovaj silno poskočit o tomu neima govora. O Splitu žive sva okolica, sa Splitom se veže trgovina iz sve pokrajine, bit će nike ukupne koristi, ali opet ne Bog zna što. Bit će likarija koja će nam malo ublažiti bol ljute rane, zadane nam na vinu od Italije, ali ta likarija neizliči nam s temelja ranu. Lanjski trgovački ugovor za nas je teška bolest, bolest smrtna, hoće se jačeg lika! — Nije dosta dat života samo jednomu gradu, ličniku nije dosta ličiti samo jednu stranu kada je sve tilo u ranam, hoće mu se sve tilo obaći, na više strana, gdi je veća potriba melem staviti. — U našoj pokrajini jedan dio naroda žive o lozi, drugi o žitu, treći o moru, pa niki opet o rukam, zanatu, trgovini. E pa dobro! Vladi je na sve ovo pogledati te svakomu kraju prama potribi malo po malo doskočiti. Što u Splitu misli podignuti školu za vino, to je dobro, mi hvalimo, ali zašto za naša zagorska mista od Benkovca do Vrgorca nepostaviti škole, učila za ratarstvo, gospodarstvo, za šumarstvo? Zašto po otocima ne postaviti kuće, tvornice za ribarštinu? Baš kad smo na tomu, piše nam ovih dana prijatelj iz Komiže, kako je to malo misto oživilo, odkada došao tu niki trgovac izvanka i podigao tvornicu srdela. Tu više ruku svaki dan radi, ribar čim srdelom iz mora, nosi ju tu, prodaje za gotovo, trud mu se izplatio. Naše je more obilno svakakovom ribom, takovih tvornica zauzetna vlada mogla bi na više mista podignuti po otocima, za srdele, jastoge, kamenice; pa našeg otočanina ne bi tada nevolja gonila u Ameriku. I još ćemo jednu kazati, a nu čujte! Na pazaru naš Zagorac sa Zelova prodaje bakre, lopiže; na obali Puljiz prodaje svoje *pinjate*. Ista je trgovina, zemlja jedno, zemlja drugo, trud jednomu kao i drugomu. Nego evo razlike. U Puljiza ona bakra omašćena, našarana, ugodnije ukalupljena, pa joj cina 20 novčića, a u našeg Zagorca prljava, ogorena, je, zvoni dobro, radja je zdrava u sebi, i veća nego ona u Puljiza, ali na oko ružna, nezgodna te on jedva da uhvati i 10 nov. to je odma za polovicu manje. Jeli kriv Zagorac, što nezna mastit i kalupit kao Puljiz? Nije jer mu nije niko kazao. Male su stvari reći ćete, ali je po sridi korist velika. Po drugim zemljam vlada se zauzimlje i za ove stvari. A pa da ne idemo na dugo, jer nam uzak prostor lista ne dopušta, a kakovu korist ne bi mogla imati naša zemlja od gojitbe marve, stoke, od vune, sira, a pa od ulja, zelja, voća koje na ovom našem toplom kraju lipo raste, samo da vlada pripomogne te pokrene gojenje kao što je učinila duhanom, od koga naš težak lip novac hvata? Ali ne, za bora miloga, sa mrvicam od koju stotinu fiorina, što nam svake godine kô za milosrdje daje, već sa kojim milijunom da smo pripomoženi, kao što smo milijunim oštećeni po ugovoru. Kada bi na taj način svako oveće misto imalo svoju trgovinu svoj obrt, promet, poskočila bi i železnici vridnost, imala bi što voziti tad od nje prava korist. — Na stranu politiku i narodna pitanja, što se tiče promicanja trgovine blagostanja mi ne bi drugo želili od vlade u Zadru nego da se ugleda u onu u Sarajevu, u Zagrebu. Je li pak sve i do vlade u Zadru? Nije. Dokazat ćemo to u drugom broju.

PUČKI LIST.

Digitized by Google

DVA STADA.

Ovih dana vas svit okreće pogled u Rim, upire oči u jednu osobu: papu Lava XIII. On je poglavar velike katoličke crkve, pastir velikog stada, u kojemu do 300 milijuna ovaca, pravovirnih katolika. Imade na svitu i drugih ovaca, koje još nisu ušle u ovo stado, a imade ih nikoliko, koje su bile, te izašle iz njega, i danas stoje napose u svomu stadu, koje je dosta veliko, ali koje neima pravoga pastira. To su pripadnici iztočne crkve, o kojim ću evo ova dva redka kroz „Pučki List" našem puku prozboriti.

Veći dio našeg katoličkog naroda, u svegjernom je doticaju i obćenju sa jednokrvnom braćom iztočne vire, ili kako ih zovu hrišćanima. S njima se bratski druže, uzaimlju i druge susidske naruke megjusobno izminjuju; nu sa svim tim, jedni druge drže odpadnicima. Da upitaš najprostijeg katolika, jeli on i hrišćanin jedne te iste vire, odma će ti on odgovoriti, da nije; kad bi se razgovor dalje razpleo, znao bi i to pripoviditi, da su katolici i hrišćani jednoč jedne te iste vire bili i rimskoga Papu priznavali naslidnikom sv. Petra i Isukrstovim Namisnikom na zemlji. Isto da upitaš i koga hrišćanina, on bi ti osorno odgovorio: mi smo na starini, mi nevirujemo u katoličkog Papu. — Jest istina tako je: u početku je bio jedan zakon, jedna vira, jedna Crkva, jedno stado i jedan pastir, kašnje se razdvojilo. Nuder da vidimo dakle, kako se je to jedno stado razdvojilo i kako stvar prama istini stoji.

Godine 336 Konstantin Veliki primisti svoj carski pristol iz slavnoga Rima u Carigrad. Ovi grad počeo se malo po malo jogunit i ponosne svoju glavu dizati, pa tekom vrimena hotio biti prvim na svitu. Ova grdna rana od koje ponosni Carigrad teško bolovaše, rastrova i svećenstvo, pa se nikim hotilo i naslidstva sv. Petra. Hvala Bogu a čast slavnim cesarima nebilo velika zla sve do Mihaila III. Mihailo carevaše od 842—857, bijaše slab vladar, pijanac, a carstvom drmaše njegov ujak i doglavnik Barda. Bio opak čovik te ne mogaše nikako trpiti dobroga patrijarku Ignacija, jer Injacij korio njegove javne opačine, ponajviše, što javno žive u priljubodinstvu sa svojom nevistom. Zato Barda tražio sve moguće načine kako bi Injacija caru omrazio. Na žalost pogje mu za rukom, car potra sa patrijarske stolice dobroga Injacija god. 857. — Sada Bardi bila glavna misao, da nadje naslidnika po svomu srcu, pa mu oko zape o njegova ljubimca Focija, istina, čovika posve naučna, ali u duši hola i do tada svitovnjaka. Barda nakule, navile, oko Mihajila i drugih crkovnjaka, pa jih pridobi na svoju i pristadoše na izbor Focijev, koga domalo iza svrgnuća Injacijeva bržebolje zarede god. 857. Čim se Focije pope na visoko patrijarsko pristolje, odmah napisa Papi umiljato i mazavo pismo, kojim mu kao vrhovnom Starešini i Isukrstovu Namisniku na zemlji, daje na znanje svoje imenovanje i pita njegovu potvrdu. Papa ne htio odmah virovati. Nu, eto iznenada Injacijeva utoka, u komu Papi sve duševno izkazao, kako su ga nepravedno i pogrdno sa patrijarske stolice zbacili. Kada to Papa pročio, odmah pisa caru Mihajilu III, da Focija ne priznaje i da ga skida sa svake svećeničke časti. Saznav za ovo Focije, svakim rugom i pogrdom obori na Papu i latine. Nebilo mu ovo dosta, sazva u sabor svećenike svoje pristalice i naturi na Papu anatemu (proklestvo). Ova napetost izmegju Carigrada i Rima sve dotle trajala dok desnica božja nestiže opakoga Bardu i razuzdanog cara Mihajila god. 867. Mihajila naslidi Basilije Macedonac 867—886. Ovaj car odmah Focija sbaci, a Injacija na svoje misto opet povrati. Injacij umri na patrijarskoj stolici god. 868. Sada Basiliju bilo je misliti, ko da naslidi Injaciju, pa — Bože prosti — kao da je bio od Focija zaosinjen, imenuje njega, koga je prije, kao naslidnika i buntovnika, potrao sa patrijarske stolice. Zatim odmah Basilije pisa Papi, moleći ga, da zaradi mira potvrdi Focija. Papa na to pristade uz uvit, da Focije prid njegovim poslanicima u saboru javno upita oproštenja za svoja prijašnja zlodila. Neozvavši se Focije tomu, a Papa doznav za to, izopći Focija. Ovo jadno stanje carigradske crkve potraja sve do smrti cara Basilija (886). Ocu naslidi sin imenom Leon VI, pridivkom Mudri 886—912. Ovi na brzu ruku raskrsti se sa nemirnom dušom Focijem, poslav ga u manastir, u kom skonča svoj život, kažu god. 891. Svrgnućem Focijevim, mir crkveni opet se tako-vako povrati. Nu na veliku štetu stada Krstova, eto opet na patrijarsku stolicu drugoga u duši Focija, a u koži Mihajila Cerularija 1043-58. Njemu nedalo se mirovati, nego počeo psovati i grditi Latine, nazivljuć jih mrcinjašim, jer da udavljeno jidu, subotarim, jer subotu poste i. t. d. Pape su tražili da se š njime izmire, nu ne bilo moguće jer čovik neuk, samovoljan. — Kušalo se pomiriti istočne (hrišćansku) crkvu sa katoličkom u gradu Lionu u Francuskoj god. 1245, pa se i došlo do mira, ali samo za čas, jer se je na to zaboravilo. — Najposlidnji put, kršćani sied niše se i izmiriše sa katolicima u gradu Florenciji u Italiji god. 1438, za cara Ivana Paleologa, patrijarhe carigradskoga Josipa i Pape rimskoga Eugjenija IV. Nu i ovaj mir ne uzdržao se puno, jer ga razvali od Efeza Marko, pa stoga piva, ili bolje tuži, starac Milovan:

Starac Marko ne ljubljaše sklada,
Kupi vojsku oko Carigrada. . . .

Od to doba tako ostalo, te gornja strana našega naroda: Rusija, Bugarska, Macedonija, Srbija, Crnagora i još druge naokolo zemlje spale pod Carigrad, a zapadni dio, gdi i mi stanujemo ostao viran svome pastiru u Rimu, uz kojega i danas stoji. Carigrad bio u ono vrime jak grad pa i nova odcipljena crkva činila se jaka. Ali eto žalosti. Baš u to vrime, kada se stado razdvojilo, poglavari zavadili kada se u Crkvi

Digitized by Google

Isukrstovoj taj raskol i nesklad pojavio, eto vuka da navali na torove, da prikolje prve ovce, koje mu došle pod zub. God. 1453 provalila iz Azije Muhamedova vira, Turčin silni digao se na Carigrad i osvoji ga. Carigrad je ključ sve Europe, te kada je tu otvorio sebi vrata, eto ga gospodarom sve naše kuće, svih naših zemalja. Narod po viri zavadjen i odiljen ne bio na okupu, nejak remogao se sasvim opriti, a iztočni vladari u Carigradu bili slabčine, mekoputnjaci, i tako pao Car grad, pala sila i iztočnoj crkvi. Pripadnici te vire rastrkani su po svim gorispomenutim zemljam, kao što imade ih kako rekoh i na našim stranam. Imadu svoje biskupe, koje država, vlada imenuje, ali neimadu svog vrhovnog poglavara, kao katolici što imadu Papu.

* * *

Veliki Papa Lav XIII, kojem se ovih dana činilo toliko slavlje, u velikoj ljubavi srca napram svemu svomu stada, ne skida s uma i srca ni one ovce, koje su odstupile od prvog stada. Ugodno je viditi, kako želji mudrog starca dolaze na ruku u tom poslu okrunjene glave sa iztočnih strana. Crnagora već se je prijateljski dogovorila i razumila sa svetom stolicom, i velika jaka Rusija spravna je da svoj posao uredi.

Daj Bože, da *budejedan pastir i jedno stado!*

Crkovni Zgodopisac.

Pijavice.

Od nikoga zemana začestali po Dalmaciji svakojaki trgovci i trgovčići, ponajviše čifuti iz Trsta, Beča i Pešte, ne za drugo nego da svitu privarom mataju jaspre a sebi pune tobolac. Te skitalice dolaze i u omanja mista s trgovinom svake vrsti i svake cine. Po gostionam, po kavanam, na putu dapače i po kućam dovežu se čovika, kao prave pravcate pijavice. Raztvaraju sanduke i skrinje, te pokazuju ti muštre svake robe. Slika, ura, prstena, bičava, košulja, drugoga ruha, postave, tkanina, odiće i obuće, svega je u njih obilato i na probir. Na prvi pogled sve je fino, lipo i uredno da nikad tako. Cina malena i nizka, da više puta lakoumno gledaocu izmakne se: Kud bi jeftinije? Što bi dapače muktije? Ta bome valja one jaspre što pita, da bi brat bratu dao. Pak kao da ni to nije dosta, da te lakše pridobiju na svoju, uzmeš li obilatije, primetnut će ti po koji komad na dar. Jeli ti težko u jedan mah platiti, dat će ti na rokove, nek ti bude lakše, sgodit će ti na svaku ruku. Mile laje, oko tebe svakako navijaju i privrću, dok te ne namataju, da prinba štogod uzmeš i naručiš. Kad su te privrnuli, neboj se njihov si. U osam dana, reći će ti, eto vam na kuću naručene robe bez ikakova troška. Samo se hoće, da mi koji forint platite u naprid. Ostale poslat će te mi, kad primite naručbinu, ili kad izadju rokovi. Neka ti je na prvi mah mučno pouzdati se u nevidjena i nepoznata, pokle nego si dao besidu, neznaš i nemožeš doći na manje, te izplatiš što ti je pitao u naprid. — Poprošlo je nikoliko dana, eto ti na kuću listonoše s opomenom, da ti je došla naručbina. Dali hoćeš li dignuti robu, valja da prije sve novce izbrojiš listonoši, koji će ih pridati na poštu, da budu odpremljeni trgovcu za prodanu robu. Prva privara ti je u tome, što si platio troške za poštu, a druga, što si izbrojio novce prije nego si vidio robu. Nego kad digneš robu, onda uprav poznaš, kako si se privario i kupio mačku u torbi; jer što ti je poslano ne odgovara muštri, te mogao si za manje novce kupiti kod domaćih trgovaca i naći bolju vrst. Što ćeš sada? Vratiti ne možeš, jer si platio, nije druge nego slegnuti se ramenima, mučati da ti se svit ne ruga i naučiti se pameti za buduće. Baš kad sam na ovome, neka bude svakomu usvistno kazat ću što se nema vele dogodilo u nikom mistu nedaleko od Splita: Došao niki trgovac iz Trsta nudjajuć odiće za malu cinu i na rokove. Mnoge je namatao, tako da je pogodio do petdeset komada. Nakon malo dana svakomu poslao, što s kim pogodio. Dali što ćeš da ti kažem: svak privaren. Jednomu poslao kaput uzak, da ga nemože na se, drugome tako širok da bi se pristao na čovika dvaput većega i debljega kipa. Složili se svi, pa vratili robu. A moj ti trgovac ni pet ni šest nego svakomu tražbu na sud. Sada red im je pravdati se prid Sudom i to još ne u svome mistu nego u Trstu.

Neka je trgovina slobodna, dali red je da zakon stane na kraj ovakim nepodobštinam, i obrani domaće prodavaoce od štetne utakmice a svit oslobodi od ovakih pijavica. Dok bude zakon pronešen, do nas je, da ove skitalice odbijemo od naše kuće. To ćemo postignuti, budemo li namirivati naše potribe kod domaćih trgovaca i pomagati svoga a ne tudjina.

Glas iz puka.

Za polje.

Javili smo u prošlom broju, da vlada misli uvesti u Dalmaciju sijanje nove vrsti kukuruza. O tomu učitelj Antunović evo što javlja: Uvedena je u trgovinu nazad malo godina osobita vrst kukuruza iz Erdelja, zvana „Szekler Mais". Gojitelji toga kukuruza kažu, da ako se po njihovome naputku sime istoga rano posije, da se može imati na godinu dva roda; još k tomu oni vele da ova vrst kukuruza ranije dozori nego li ona zvana „cinquantino". Uslid tog izvišća, ja sam naručio u Klosterneubug dva kilograma simena te vrsti kukuruza, da pokušam gojitbu istoga u našim zemljištima, i to okolo sela Zemunika i Smokvića. Gojitba je ove vrsti kukuruza sasvim prosta. Kako svak znade, kukuruz se sije svršetkom miseca Svibnja i početkom miseca Lipnja, u ono vrime kad je zemlja dosta vlažna. Nakon petnest ili dvadeset dana iza kako je kukuruz posijan, valja ga okopati po prvi put, a posli šest nedilja po drugi put; po tom neka kukuruz raste po svojoj volji. — „Szekler Mais" raste sasvim brzo, te može za dugo vrimena odoliti suši, kod nas dozori kano i ostale naše domaće vrsti. Nu zato prama našim domaćim vrstima, on daje skoro dvostruk rod.

Digitized by Google

O ŽENAMA

(starinska popivka)

Divojke su ponosite,
Svojim ruhom uznosite,
Kad na dernek one kreću,
Lipu odiću na se meću.
Svaku od njih majka gleda,
Slagja majka je od meda,
Popravlja joj ruho bilo,
Da joj nije što nakrivo;
Pak se drugam svojim hvali:
Nisu kraji ovo mali
Od maloga je zemana,
Nikakva joj nije mahna
Dvoji troji nju pitaju,
Zaručje joj svoje daju
I ja bih je stara dala,
Da s' izbavim ovog hala;
Nu kako se koja uda,
Govoriti sobom ne da!
Koja ide za tutuša,
Naredbu joj i muž sluša.
Pak svekrvu tira paši:
Šumu kupi, ovce pasi,
Ja ću misit, ručak spravljat
I po kući sve obavljat
A tako mi moje glave
Tu je meni dosta ragje.
Koja ide za čovika,
One često stoji skika
Što u majke nije znala
Učit se je njemu dala.
A koja je malo jidna
Ona biži u rod bidna;
U koje je dobra majka,
Podrži je dva tri danka,
Pak se svojoj majki tuži:
Viruj, majko, sve je tako
Ugodit im nije lako!
Tad je majka pomiluje:
Gore baba zeta psuje:
Da budem te ukopala
Neg' što sam te njemu dala.
Obitelj je tražit pogje
U majke je tute nagje,
Stara udilj prigovara,
Srdito ih odmâ kara:
Ne ću da vi nju bijete,
Nego da je milujete
Da bude nju majka bila
Ne bi ovliku odgojila!
U koje je oštra majka
Ne drži je ni pol sata,
Srdito je odmâ pita
Kako znade da se skita:
Što si došla, kugo kćeri,
Dobro radi, krpi, peri;
S tizim si me došla tražit,
Mene staru majku dražit.
Ne divani već o tomu,
Odma pogji domu svomu
K svomu mužu momu zetu
Kod kuće ćeš naći štetu,
Na zlo će ti doći lito
Satraće ti konji žito.
Ona pogje do svog doma,
Biži od majke ka' od groma
Prid nju dica izhodila
Ona čedu govorila:
Moje čedo da bi crklo
U tvom ocu srce puklo
Otkad sam ti ocu žena
Svake sam ti sriće željna
I obuće pričaline
I užine sirčaniče
A i lita kiševita
I usiva plodovita!

Priopćio M. MLINAR.

Iz Cetine

Za prosvitljenje puka

(pripomenak pismu D.ra Srećka Karamana).

Ele je, veleučeni gospodine, sve živa a žalostna istina, što ste napisali u 14.om broju lista „Naroda". Da nam je puk još u neznanju, to svak vidi ko ima dva zdrava oka u glavi, da bi ga valjalo neznanju oteti i prosvitljenju voditi i to valja da prizna svak ko se nije dušom zavadio. Meni je ono Vaše pismo u srcu ostalo, kad sam ga pročitao navrzlo mi se priko glave nikoliko misli, koje, dopustite, da vam ih nanižem ovde u ovom pučkom glasilu kao nadopunjak i pripomenak Vašem pismu. Baš ovde u „Pučkom Listu" jer ovaj posao tiče se puka, dobro je da i on znade što se o njemu govori, jer bit će red, da se i njegova čuje.

Vi ste učen čovik, netriba Vam kazivati, kako uzrok neznanja našega puka potiče od davne dobe, od tudje zlobe. Da su Mlečići ošišali glavice naših gora, posikli šume i našim žuljevim podigli sebi tamo u dnu Jadranskog mora gizdave palače, je nam teško i krvavo prid očima, ali nije im velike zamire — bio takav zeman vrime otimačine, gospodarstva, da ko jači taj tabači; oni bili naši gospodari, mi njihove sluge, oni nam pripomagali zairom, oružjem proti Turčinu, a mi njima davali sve što imali. Jedna im se nemore nikako oprostiti, a to što držali puk u neznanju. I to bilo ništo do zemana, u kojem o školam nije bilo govora kao na današnji dan, ali bilo je i do njihove lisičje zlobe. Vama je poznata, veleučeni gospodine, ona besida upravljena mladom duždi za vladanje: *ako ćete da vam Dalmatinci budu pokorni, držte ih u neznanju*! Jednoč bilo, sad se spominjalo. Njih je eto davno nestalo, ali ostala njihova gospoda po Dalmaciji, trag te njihove škole vukao se za dugo po našim stranam. Do prostog puka od nikud nedolazila svitlost nauka, jedno jer neimao škole, a drugo ne dalo mu se pristupa gradskoj prosvitljenoj ruci. Grad i selo odalje stali, gradjanin i seljanin držali se kao dva različita čovika: vlastelin gospodin, čovik-težak kmet smet, seljaku ne bilo dakle načina, prigode, da od koga vidi, nauči, te on uvik gonio onu svoju: pleti kotac kô i otac. Znate li gdi nije bilo tako? Eno u Dubrovniku, gdi mletački lav nije svojom šapom čepao, gdi turski zulum nije davio, gdi je narod uživao svoju lipu slobodu, svoj jezik, gdi težak živio ne kmetski već prijateljski uz svoga vlastelina gospara, od njega se učio redu, čistoći, štednji, ljudskom življenju. Pa eno i danas puk iz okolice dubrovačke nosi barjak svoj Dalmaciji, na veliku utihu, da rečem, sudbene vlasti, koja kako čujem, tu imade najmanje posla. I naš se Split u tomu dosta priobrazio, izmedju gradske ruke i varoške, izmedju grada i okolice imade dosta doticaja, obćenja, sklada. Naš Poljičanin,

Digitized by Google

Kaštelanin, Otočanin kad je u Splitu ćuti se ko u svojoj kući. Ali daleki puti do prosvite — sedam brda do Cetinja tvrda! Najžalostniji je u tomu još Zadar. Grad se otudjio okolici, gradska gospoda ne dolaze do puka, puk dolazi u grad samo da pijan iz njega izadje, da se zlu nauči a ne dobru, pa kao što je Dubrovčanin radišan, naučan, bogostrašan, tako je Kotarac rasipan, neznan, razvratan. — Sve su to stare naše rane, veleučeni Doktore, koje kako vidite nisu još sasvim zarasle. A kako se stara gradska gospoda neharna pokazivala prama našem puku, mene je veoma obradovalo ono pismo o „Pučkoj Prosvjeti“ u 14.om broju „Naroda“ upravstoga što ga napisala ruka gospodina gragjanina. Nego molim Vas, da pogledamo sada na naša vrimena. U puku se zavele škole, danas naša zemlja harči za nje na godinu do 300 hiljada f., i puk nije više što je jednoč bio, danas nije više ridkost znati štiti i pisati. Ali nije sve ni do toga. Škola je samo početak, prvi kamen, temelj pučkog izobraženja, hoće se posla, radje, dok se sva zgrada pučke prosvite do vrha dovede. Ono što ste vi kao odvitnik opazili, to je lanjske ili pridlanjske godine i niki zastupnik spomenuo u saboru, naime da mala nam hvajda od škole, iz koje o 12.oj godini izlaze naša dica, a kašnje neimajući što da štiju od 12.e do 20.e godine, kada im je na vojsku poći, gotovo zaborave, ono što su naučili. To je živa istina, pobit se ne da. Hoće se s toga puku zgodna i poučna štiva ne samo da nezaboravi slova, što je u školi naučio, već da naša momčad nadje u knjizi one duhovne piće, koja joj rastvara pamet, srce kripi, uzgaja, sve ono što čovika čini čovikom. U tom pogledu i ovo što se je u zadnje vrime započelo izdavanjem listova za puk, virujte, da je sveta stvar. Kakovom nasladom naš puk čita ovakove listove mogao bi vam najbolje kazati urednik „Pučkoga Lista“ koji kroz godinu u 24 broja šalje u puk više od 100 hiljada komada ovoga lista. — I ja sam s Vama, da ne valja sve izčikati ni od vlade, već svak po sebi rukam na posao, a kad se posao vidi, nemore ni vlada zatvorit oči. U nas Vam ima takovih ljudi: viči na vladu, daj mudre zakone ovomu onomu, zamiraj Petru, Pavlu, ali naklopit se na trud, mašit se kese, eh! to kô da nije njihov posao - mi nismo za to zvani! Tajčavao valja iztirat iz glave. Ko perom, ko besidom, ko kesom svak je zvan, svak more puku dobra učiniti, samo dobre volje. Vi ste hotili to i Vašim izgledom potvrditi, te uz ono rodoljubno pismo. pridodali ste i 50 for. u pogled pučke prosvite. Evala Vam! — Što ste ono pisali, i što ste plemenit dar priložili, ja Vam sve od srca begenam, veleučeni gospodine, samo na jednu ne pristajem. Da knjige idu od ruke do ruke kako Vi velite na zajam, to nije moguće. Vi ste rodjen u gradu, a ja u selu, te u tomu, oprostite, mogu bolje i suditi. Našemu seljaku morete uzajmiti knjigu, da čita, ali ne odrediti mu ni misec ni dva vrimena čitanja, pa da ju povrati. Nije kao u gradu gdi svaki gospodin pa i zanatlija imade svaki dan odredjene ure za radnju, pa ima odmora, kada ide u kafanu, čita listove, knjige, u selu je drugi život. Težaka od rana jutra do mrkle noći zatiču sad ovi sad oni posli u polju, čekaju ga posli u kući, da mu nije ni dušom dahnuti, a kamo li knjigu uzest u ruke. Sve što on more čitati to je od svečanog dana, pa kako je obično spor na čitanju, hoće mu se nikoliko miseci, dok ju pročita, što nebi odgovaralo Vašoj misli (*biblioteca circolante*). I ovu valja uzeti na um, da u težačkoj ruci nemorese imati ni pomnje od knjige kao u gradu, te ne bi Vam jamčio, kad bi knjiga kroz dvi ruke prošla, bi li stigla zdrava u treće. Još ću Vam jednu opaziti. Vi kažete: sakupiti, nabaviti knjiga za puk, a bolje bi bilo da ste rekli: napisati, sastaviti, privesti. Imademo ništo, istina je, ali čitave zbirke pučkih knjiga još neimamo. S toga velikim veseljem ja pozdravljam kolo mladih rodoljuba u našem gradu, što se misle baš na taj posao staviti. A pošto, kako Vi dobro velite, u onom pismu, riči malo vride ako ih dila ne slide, ne mogu 50 na jedan put kao Vi jer nisam na čemu ste Vi, ali budu li knjige dobre i koristne, obvezujem se svake godine davati for. 5 za pet otisaka knjiga, koje će se slati na dar petorici valjanijih učenika pučke škole u mojem rodnom mistu. Ja evo prihvaćam Vaš izgled a Vi, molim Vas, primite na ugodno znanje ove moje pripomene, uz najiskrenije poklone moga poštovanja.

F. IVANIŠEVIĆ.

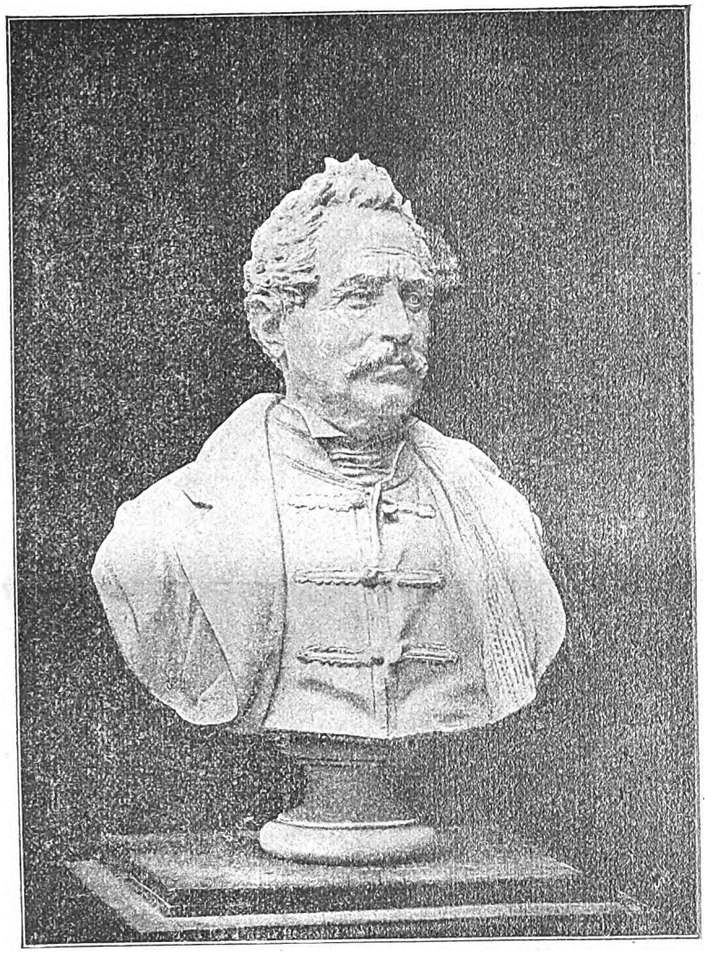

D.r Ljudevit Gaj.
(Štij o njemu u br. 12 prve god. „Pučkoga Lista).

Digitized by Google

Iz dalekih strana

(dopisi „Pučkomu Listu“)

U Taltalu, Chile, (Južna Amerika) o novoj god. 1893.

Ljubav za milom domovinom potiče me da vam pišem ovo pismo, moleći vas da ga ćim prije iznesete u vašem cinjenom listu.

Kako čujem, tamo se govori, da u „Ognjevitoj zemlji“ (Terra di fucco) ima mnogo zlata, te da svaki koji tamo podje, može se u malo vrimena obogatiti. Taj lažni glas biće za stalno kogagod potaknuo ili će potaknuti da ostavi tamošnje radnje i da podje u ove krajeve, gdi misto zlata i bogatstva mogao bi veoma lasno i smrt naći. Ja, koji se nalazim u republici pod čiju vlast spada i veći dio „ognjevite zemlje“, svakako vas mogu mnogo bolje obavistiti o toj zemlji nego tamošnji glasovi. Ta zemlja vam je prava pustinja. U njoj stanuju samo divljaci; tlo je neplodno a podnebljе nezdravo. Prečesta je bolest uslid koje natiču desna i pocrne zubi (escrobuto), bolest puno pogibeljna a osobito tu gdi ne ima ni ličnika ni likarnica. Samo četiri miseca može se raditi a kroz ostalu godinu velike su zime. Nema dobrih kuća koje bi mogle zaštititi od zlih vrimena. Ne pristaju ni brodovi ni parobrodi. Oni koji su prvi otišli tamo da traže zlato, našli su ništo malo na otocim Lemno i Navarino a veliko mnoštvo koje je iz raznih krajeva južne Amerike za njima pošlo, medju kojima i mnogi Dalmatinci, nalaze se sada u velikoj nevolji, te mole i zaklinju čilensku vladu da ih izvede iz te pustinje, gdi ih mori glad i zima, a da ih povede u krajeve gdi bi barem svakdanji kruh mogli dobivati.

Želeći da ovo moje pismo bude mnogima dobro došlo, bratski vas pozdravljam

i jesam štovanjem

D. KARELOVIĆ, iz Bola

San Francisco, (Kalifornija) na 2 Veljače.

Najači mladić u ovom gradu jest Nikola Bakulić iz Brača (sela Miraca). On je sinoć na 8 ura pridobio najačeg čovika ove države, a to na igri od konopa, koja je trajala za 2 ure. Na deset koračaja daljine stoji se, te se konop poteže tko koga da pritegne. Naš domorodac Bakulić tako se je hrabreno podnio da je onog čovika Kanadjanina k sebi pritegao i svladao. Mnoštvo je svita to gledalo i vikalo mu: živio, živio Nikola Bakulić! Dobio je nagrade odma biljadu dolara novca, a suviše glas i ime najačeg čovika. On je brat našeg „Slovinskog Društva“, koje se nahodi u ovom gradu još od god. 1856. Ovo se društvo uvik lipo podnilo, imade u njemu 120 članova, koja se zovu „bratimi“. Društvu je zastava naša mila trobojnica. Lipota je naći se u društvu gdi se govori sve našim hrvatskim jezikom. Sastanak je svaki prvi i drugi petak u miscu, zbor je i dogovor kako će brat s bratom se ponašati. Svaki brat plaća na misecovom društvu 1 dolar (malo više od 2 fior.) Ako li se razboli koji brat, prima od društva 10 dolara na nedilju. Suviše brat u dužnosti je svaki dan po redu da podje viditi ra kuću brata bolestnika. Donio sam vam to do zrnca, pa ako more stati u list, ponapravite i stavite. Primite gosp. urednike, moj pozdrav

M. KALAŠIĆ.

Mačin, (Rumunjska) 18/II 1893.

Čast mi je dati vam na znanje, da sam primio dosad četri broja vašega lista i da sam vam poslao 3 franka, a to za pô godine, budući da do jednog miseca odovle polazimo, a baš neznamo kuda. Sa svim tim netom stignem na novo pribivalište javit ću vam, kako će te mi slati „Pučki List“.

Sa ovih strana ja bih vam želio što nova pisati, ali neimam baš šta, samo ovo malo riči. U Turn-Severinu led je učinio dosta štete austrijanskom društvu „D, D, S, G, parobrodu „Karl Ludwig“, „Croazia“, i „Tisza“. Budući da je narasla voda a led veliki dolazio, svi se lanci izlomili, voda odnese ta tri parobroda, led na nje nalegao, pokrio ih sasvim, da se i ne vide. Nestalo je i nikoliko ruskih šlepova. Puno štete led je učinio, samom austrijanskom društvu kažu do jedan milijun fiorina. Za nas, hvala Bogu, ovde nije se bojati, mi smo na sigurnu mistu, jer ovde voda ne teče jako. Za sad ništa drugo nego primite najsrdačniji pozdrav od mene i moje porodice.

ALFONSO ILUĆI.

Trgovina — Obrtnost.

Kroz prošli misec veljaču izvezlo se vina: Iz Omiša hektolitara 630, iz Bola 630, iz Kaštel Novoga 2866, iz Starograda 356, iz Komiže 438, iz Ossuzena 120, iz Ješe 2695, iz Gradca 78, iz Sutivana 718, iz Hvara 840, iz Visa 1600 iz Sumartina 68, iz Metkovića 7, iz Milne 1416, iz Supetra 1837, iz Postira 1556, iz Povja 708, iz Pučišća 2075, iz Solina 28, iz Šolte 1043, iz Splita 3144, iz Trogira 2520. Ukupno hektolitara 25 370, od kojih izvezlo se za *Monarhiju* hekt. 23,088, za *Nimačku* hekt. 822, za *Francusku* hekt 276, za *Švajcarsku* hekt. 1070, za *Italiju* hekt. 1, a za *Amerikuhekt.* 109. — U istom misecu uvezlo se je u Split 56 bačava sa 386 hektolitara *talijanskog vina.*

Za prisušenje polja u Konavlim odredilo se potrošiti 84 hiljade fiorina. Polovicu dat će ministarstvo, ostalo pokrajina i obćina. Za gvozdeni most na rici Neretvi kod Metkovića for. 186 hiljada fiorina. U dvi godine bit će gotov. — Radi se i kolni put od Pologaše do Vukovklanca u dolini Neretve. Bit će gotov u lipnju a zapada 28 hiljada fior. — Za uredjenje potoka Drenovštice kod Grblja u Bokikotorskoj odredjeno 26 hiljada.

Francuzima i ruže služe za trgovinu i korist. U mistu Gras goje se i prodaju ruže, od kojih se čini ulje. Hoće se 12 hiljada kila latica cvića od ruže, da se izažme 1 litar ulja, ali 1 litar tog ulja od ruže prodaje se do 2 tisuće i pô franaka, dakle naših 1250 fior.

Na upravu imanja Fontanella u Zemuniku kod Zadra doći će red Trapista iz Banjeluke. Pogodba se već sklapa.

Kroz god. 1893 odredilo ministarstvo podignuti u Sinju zemaljsku poljodilsku školu. Bože pomozi!

Trgovačke kuće vina u Ugarskoj.

Wolf Leopold Söhne	Eisenstadt
Steiniezer Josef Paul	Arad
Abeles David	Pest
Lenner Josef	Buda
Klein & Borovicz	Pest
Albanich J. Georg	Szegszárd
Mariassy Albert	Iglau
Pasztory C.	Buda
Almay Rudolf	Al-Csil
Varjassy Josef	Arad.

Lun (na Rabu). Vina se malo prodalo i to po for. 7 etol. Imade ga još ali neima trgovaca. Svit bi ga pio ali hoće se novaca. Lun je malo seoce od 330 duša, na kamenitu tlu. Prošla nam godina slaba, usjevi ne urodili, ulja tek za začimbu, klauzola talijanska zaustavila vino, uz to Bog nas pohodio bolešću, prije ospicam, te škarlatinom a zatim bolešću grla. Bolest je već davno prestala. Daj Bože, da nam ova godina bude bolja!

Grohote (na Šolti). — Vina se ništo prodalo još ga ima dosta. Cina mu okolo for. 7. Ono malo sidbe u polju (žita, sočiva) dosada, hvala Bogu, ide dobro. Naše selo broji do 1300 duša. Imade u njemu pet dućana, prodaja robe od lakta, kruha, raznih stvari, te carski dubar, u selu se nahodi i jedna pristojna gostionica.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — U Beču se još vića u saboru. Zastupnik Biankini u više navrataka potužio se je gospodi bečkoj na naše nevolje u Dalmaciji, na nimački jezik što nam se hoće da narine u urede, na Lojidovu utakmicu našim domaćim parobrodim, na zapuštenost zemlje i negradnju željeznice. I zastupnik Dr. Bulat ljuto se je potužio na propadanje našega vina iza trgovačkoga ugovora. Dokaziva kako je lanjske godine Italija privezla amo 630 hiljada etolitara, i platila za to 2 milijuna 116 hiljada fiorina carine u zlatu, što je ušlo našoj vladi u blagajnu. Tim imalo bi se doći Dalmaciji u pomoć. Zagovara i hrvatski jezik za urede i gradnju sudbene palače u Splitu sa tamnicam. — Zastupnici Laginja, Spinčić tužili su se na stanje hrvatskog naroda u Istri, na društvo Lojd, koje neće da se služi našim hrvatskim jezikom.

U Ingleškoj. — Starac Gladston dočekao je svoj žudjeni dan, iznio je osnovu zakona o samostalnosti Irske. Velika ingleška kraljevina sastoji od tri zemlje: Britanija, Škotska i Irska. Ova je zadnja bila podmetnuta Britanskoj (Ingleškoj) kao naša Hrvatska Ugarskoj. Po novom zakonu bit će isto uzajedno kao jedna carevina, ali Irska imat će svoj sabor, svoga podkralja, kao što Hrvatska ima bana.

U Francuskoj. — Pridsidnikom vića izabran Žil Feri, koji je veći prije bio na upravi. Puk ga malo ljubi, jer puno osoran, samovoljan. — Prikršitelji panamskog zakupa bili su u prvoj osudi kažnjeni niki 4 a niki 5 i do 6 godina tamnice.

U Italiji. — Ko istinu grdi gudalom ga po prsti biju. Rugjer Bonghi, jedan od najuglednijih ljudi u Italiji, jednoć ministar, valjan na peru, pisao je prošlih dana proti rdjavoj upravi, zamirao ništo istom kralju, poradi česa bio pozvan prid sud na opravdanje. — Dalo je svakomu u oko zašto Italija nije bila na Papinu veselju. Sveti Otac nahodi se u lipom zdravlju uzprkos velikom trudu primanja i svetkovanja. Čudo božje došlo mu darovâ, kojima se računa vridnost do 6 milijuna franaka.

U Rusiji. — Danilo, sin kneza Crnogorskog bio u Petrogradu. Na carskom dvoru bio primljen veoma srčano. Rek bi da tamo traži zaručnicu. — Ruski listovi velikim veseljem pozdravili su Papu Lava, kojega slave kao ljubitelja mira, prosvite. — Vlada ruska negleda dobrim okom nike promine u Bugarskoj, te je ovih dana ljutito podigla svoj glas. Kô da se ništo tamo kuha.

U Grčkoj. — Otok Zante zadesila prošlih dana velika nesrića, žestok potres porušio kuće upropastio vas otok. Porušeno je više od 2 hiljade kuća. Po svem svitu kupe se pripomoći, darovi. Naš kralj darovao je 10 tisuća fiorina.

U Turskoj. — Glas je da je prošlih dana unešeno potajno u Albaniju do 10 hiljada pušaka, ingleškog kova i 2 milijuna fišeka. U Stambulu dalo je to misliti.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Ugodno nam je javiti da se je uprav lipo po svim mistim naše pokrajine dala čast Papinom slavju, malo je koja občina izostala a da nije brzojavila u Rim, odakle je svakoj stigao odgovor, pozdrav. — Spravljaju se velike svečanosti za podignuće spomenika Gundulića u Dubrovniku. Glasoviti naš kipar Ivan Rendić iz Sapetra s Brača već je gotov svojom radjom. — Za školskog nadzornika u Makarskoj imenovan Don Miho Pavlinović, za dekana stolne crkve Sv. Stošije u Zadru kanonik Facini, a nadžupnik Nina Canki počastnim kanonikom. Pučki učitelj i veliki dobročinitelj, naš prijatelj P. Lorini prišao je iz Sale na učiteljevanje u Arbanase. Saljani puno žale njegov odlazak, a imadu i zašto.

U Banovini. — Dvi su godine minule da je zagrebački nadbiskup umrao, a njegova stolica još prazna. Razlog je tomu što se Pešta i Rim ne mogu da nagode o osobi. Kapitul je s toga upravio molbu na kralja, da nastoji neka crkva steče više svoga pastira. — Gradjani priredili ovih dana zabavu na ojačanje dviju neodvisnih stranaka. — Vrstni ličnik Dr. Ante Biankini iz Starograda, brat zastupnika Don Jurja, prošlih dana dao je prsten Zlatki Albrektu u Zagrebu.

U Splitu.

Inžiniri. — Kako je bilo javljeno, na 10 došli su eto hvala Bogu inžiniri da zabiliže put nove željeznice od Splita do Aržanova. Razdilili su se na tri odila: prvi će zgotoviti crtu od Splita do Dicma, drugi od Dicma do Sinja, a treći od Dicma do Aržanova. Rek bi da će nova željeznica proći iz Splita priko Klisa, Vojnića Budimira, Ciste, Mustapića, Sviba do Aržanova uz jedan ogranak od Dicma do Sinja. Bit će duga do 90 kilometara a tračnice bit će uzke kao na bosanskim željeznicam. Ne će proći vele da će započeti i radja, tako se računa, da će do dvi godine željeznica bit gotova.

Sritno i to dočekali!

Uvrida našem jeziku. — Dičan trgovac u našem gradu Brajević slao trgovinu po Lojidu, i tražio da mu se na popratnici piše hrvatski. Angiroviti Lojdovi činovnici ašà! On vrcm na trgovačku komoru, ova piši u Trst na upraviteljstvo, koje na misto da dade misto pravici, odbi tužbu i uvridnim načinom zanika' pravo našem hrvatskom jeziku. Ko bi rekao, Bože moj, a sve naša čeljad kapetani, mornari pomažu Lojd, naš porez uzdrži to društvo, pa nam ovaku uvridu na uzdarje! E pa kad je baš tako, do našega je poštenja da ne gojimo sirotu za svoju sramotu. Imademo naših domaćih parobroda, pomozimo svoje!

Na daleko putovanje. — Čuveni učenjak, vrstni ravnatelj našeg Gimnazija i Muzeja Don Frane Bulić, pošao je prikjučer u Grčku, da na državne troškove obadje izkopine starinskih gradova, te zaletit će se do Male Azije, Palestine, Alesandrije. U društvu je do triestak drugih učenjaka iz Beča, Berlina. Njegovo putovanje trajat će dva obilata miseca. Bog mu bio na pomoći, te nam se sritno povratio u lipom zdravlju i veselju!

Digitized by Google

Koledar za TRAVANJ (April).

Ima 30 dana.

Dani		SVECI
sub.	1	Vel. subota Hugo biskup — Ustap 8.22 jutrom
ned.	2	Uskrs
pon	3	Uskrsni ponediljak
utor.	4	Uskrsni utorak
srid.	5	Vincencij Fererij prizn.
četv.	6	Celestin papa
pet.	7	Hegesip prizn.
sub.	8	Alberto biskup
ned.	9	Mali Uskrs Akacij biskup — Trećak 12.39 več
pon.	10	Ezekiel prorok
utor.	11	Leon I. papa
srid.	12	Julij papa
četv.	13	Hermenegildo kralj mučenik
pet.	14	Tiburcij mučenik
sub.	15	Anastazija mučenica.
ned.	16	Druga po Uskrsu Tiburij muč. Ml. mis. 3.38 več.
pon.	17	Rudolfo mladenac mučenik
utor.	18	Apolonij mučenik
srid.	19	Krešencij mučenik
četv.	20	Sulpicij mučenik
pet.	21	Anselmo biskup
sub.	22	Kaj mučenik
ned.	23	Treća po Uskrsu Adalb. b. m. - Prvak 6 30 jutr.
pon.	24	Juraj mučenik
utor.	25	Marko evanjelišta
srid.	26	Klet papa mučenik
četv.	27	Peregrin prizn.
pet.	28	Živko mučenik
sub.	29	Petar mučenik
ned.	30	Četvrta po Uskrsu Katarina S.

Sunce izlazi na 4.53. Zapada na 7.01.

Svašta po malo.

Golema zgroda. — Na izložbi amerikanskog grada Čikaga podignuta je ogromna palača za obrtnost, kojoj danas na svitu neima para. Unutrnja dvorana duga je 500 metara, a čemeri stupova što podupiru 110 metara. Kada je u listopadu prošle godine otvorila se Kolumbova svečanost sidilo je u toj zgradi 145 hiljada ljudi, a dvorana još ne bijaše puna.

Lip dar. — U gradu Lurdu u Francuskoj gdi se se nahodi čudotvorna crkva Majke Božje, bio je prošlih dana niki bogati luteranin iz Holandije, obratio se je na katoličku vinu i darova za gradnju Gospine crkve lip dar od tri milijuna franaka.

Nezgoda na moru. — Prošlog misesa veliki brod „Tare" zadesila velika nesriča. Brod kreat petrolja pošao iz Batuma u Carigrad. U Crnom moru uhvatila ga žestoka bura. Na njemu kapetan Šiuk s Pelišca. Za 13 dana brod se nalazio u borbi i pogibelji. More odnilo svu robu s broda, jidra sva razlaptalo, more počelo ulaziti, ladja tonuti. Mornari izmoreni i prigoreni ne htili više slušati. Kapetan vidio da nisu daleko Carigrada uze revolver u ruku, te mornare na poslušnost prisilio. Tako sritno u luku stigao, „Tare" se spasio, a kroz to vrime olnje više od 20 se brodova razbilo u Crnom Moru.

Selenje u Ameriku. — Ako je u nas teško življenje ne cvatu ruže ni po drugim mistim. Lanjske godine iselilo je iz Nimačke u Ameriku do 113 hiljada ljudi, iz Italije još više, do 150 hiljada.

Domišljajke.

1. Iznikoše vite jele, na njima su bile kape, oko kapa crni konci, na kraju im krošnjica, u krošnjici kovač kuje gdigod hoćeš glas se čuje?
2. U majmuna vilice, njima vadi crno sime, i on sije bilo polje, pa kad sime posije svako zrnce pribroji, koje nikad neniče?
3. U pauka agama kutičima draga nakićena sviralica, pa kad u nju sviri iz nje vatra piri?
4. U divojke drven pas i u njemu kutija, u kutiji iglica, pa kada se šeće iglica se kreće, a kutije stane zvuk, za njom leti čitav puk?
5. Naša dobra baka, sidi kraj odžaka, kad se umiva netroši nam ni vode, ni sapuna, a prede nam i bez kudilje i bez vretena?
6. Iz nebesa niče resa, iz nje pade crna kesa, doletiše vukotići, u rukam im sikotići, vukatići vuku, sikotići siku, a sam goso paša iz odaje placa, i sve to priko sebe baca?
7. Ima četri oka, četri boka, na dvi noge kao tuga spravlja joj se teška muka?
8. Njega klasmo i derasmo, i sikosmo i žegosmo i vezasmo i rizasmo, zauzdasmo gredurinam, navrnusmo rožine, a kad sve to učinismo njega istom uzdigosmo, načinismo vukodlaka, koji sada brdom trče, glasno viče?

B. UDILJAK.

Poruke i Odgovori.

K. P. — Kotor — M. Š. — Novasela — D. V. — Ispod Grede — J. M. — Svinišće — R. K. Prvić — L. S. — Dolac — P. V. — Dolac — I. G. — Dubrovnik — Prividićemo.

B. U. — Studenci — Slaboste zapeli „Viški Boj"; i one druge nisu stvari, a domišljajke su dobre.

Gospogjici P. I. — Rumunjska — Zamirilo bi nam se, da sebe pustimo hvaliti u Listu.

A. P. — Hvar. — Ne valja se za drugim povagjati, jer onda pisma niti je pirka niti kanjac.

D. K. — Kaštela. — Vaša pisma o Papi nije loša, ali slabo navijena na pučku. *Majstor.*

Dopisniku s Klisa. — Onakovo pisanje nije za naš list. A ko vam govori iznašati prid žandare pršute i jaja na maslu? Oni su kraljevi ljudi, njihov je posao gledati mir u selim, vaš uredno i pošteno živiti, pa mirna Bosna, svak o sebi!

Prijatelju poljodilstva — Trogir — Primili od Don Ivana. U dojdući ćemo broj. Hvala!

H. K. — Selca. — Ono je spadalo u prošli svečani broj, koji kako ste vidili bio je pun kô čaša, s toga ništa. Vami hvala!

I—ć — Kotari. — Služit će nam onaj razgovor o paljevini. *Urednik.*

Povireniku. — Lukšić. — Šaljemo 2 više, prvog broja neimamo. Odsele dakle 24.

Bogoević N. N. — Kuna — Su ono f. 1.20 podmireno do 1|5 92 a ne do konca godine.

Lelky V — Dubrovnik. — Do nas nije bit će do pošte.

Povireniku — Bol. — Matičinih knjiga ne nadjosmo.

Povireniku — Milna. — Livačicu u New Jork poslali smo.

Slavić A. — Sulina. — Šaljemo ravno na kap. A. Sthora u New Orleans. Očekujemo što pišete.

Ivanković D. M. — Baranović D. — Benkovac — Poslan vam je „Viški boj".

Na znanje. *Po naredbi Upravitelja „Pučkoga Lista" ja sam obustavio list svim onima koji ga po sebi primaju a nisu podmirili lanjsku godinu. Ko nije dokle primio 5.i broj i ovoj 6 i hoće reć da nije lanjsku platio. Netom stignu njihovi novci, obustavljeni brojevi lit će im poslani. Sad dolazi red na one koji primoju od naših povirenika. Do Uskrsa ne budu li isti računi, uzkratit ćemo i njima, bez ikakova obzira na obećanja. Koga nebude na podmiri neće ga bit ni na našoj knjizi. Na znanje i priporuku!*

Opremač.

Podmirili „Pučki List."

do konca godine 1892:

Kambelovac: Brket M., Matešan pop I., Britvić Batina V., Batina P., Patina I., Bedalov P., Topić H., Budišin V., Perišin M., Perišin A., Kitin A. — **Skradin**: Hrvatska Čitaonica, Bubalo P., Skočić G., Buljan I., Škoti P., Grabo I., Glavić A., Waldhauser J., Duka A., Stipanž ja S., Filipović A., Maleš J., Matić P., Mandarić A., Dražić P., Kalauz M., Marenci V., Formenti-Karaman Š., Vezić pop M., Gulin M., Bačić J., Šušić J., Lučić Antica, Rakić Ivanica, Barišić S., Marasovic P., Marasović A., Marasović B., Laco otac M., Šošić M., Kišić M., Sladić P., Bura Š., Bura M., Sladić G., Mrdjić T., Kartalo J., Kartalo A., Dereta M., Dragović N., Sušić L., Dobrota S., Calić A. Matas V. (Ostale u drugom broju).

Ovoj broj nosi na dar prilog su pet slika.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 7 Travnja 1893 Br. 7

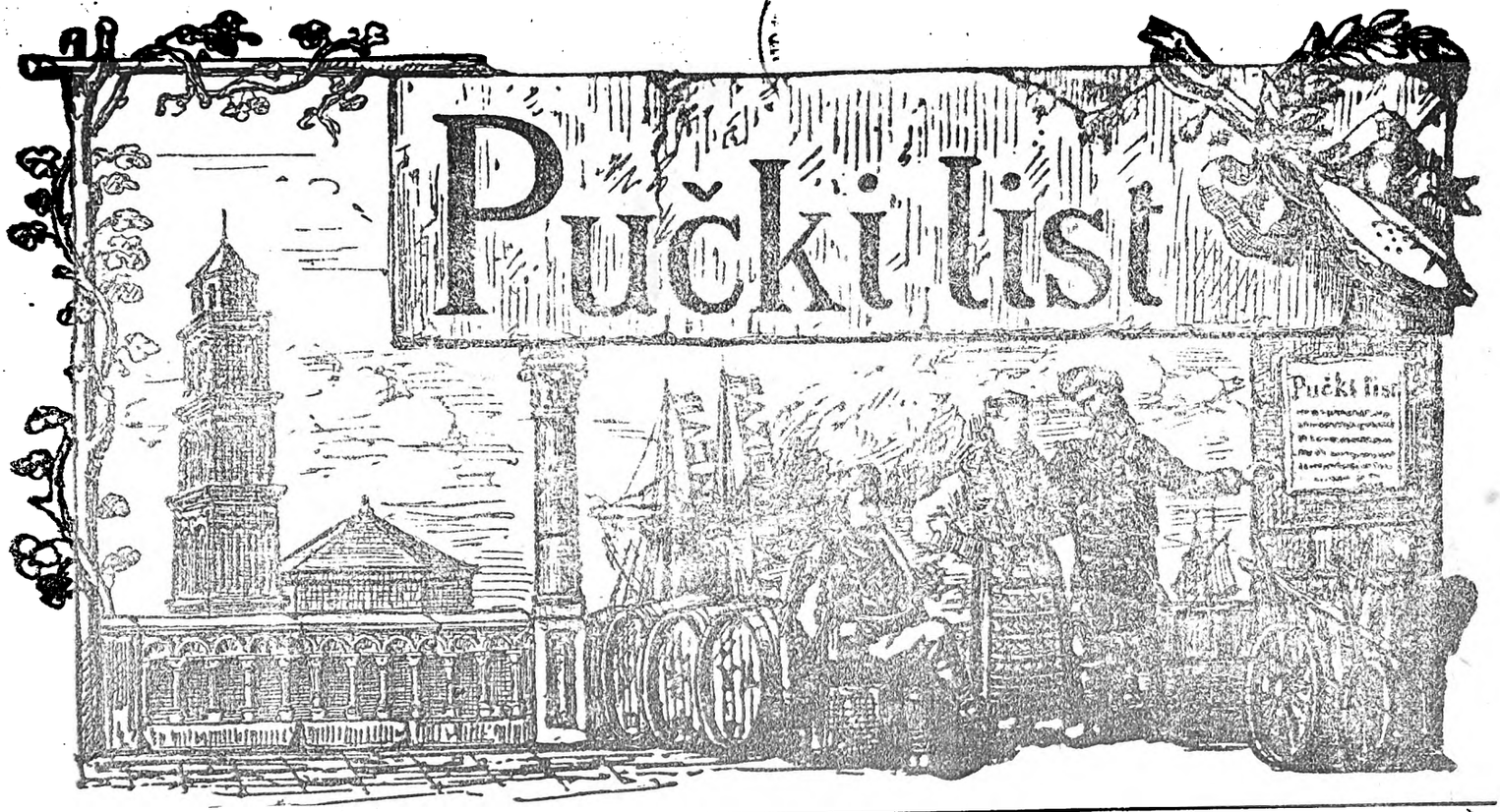

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvon carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Pisma o Biskupu Strosmajeru.

Zima progje a proliće dogje,
Okopniše po planinam snizi,
Počeše se zeleniti brizi,
Sunce sjaje, studen iščezla je,
Pa amo se, moje gusle tanke,
Da pivamo Hrvatske junake!
Čudo ste mi, gusle, začagjile,
Svu ste zimu nad ognjištem bile,
Snig sipao, a ja mirovao
I uz vatru s družbom družbovao,
Al sada mi prsti otepliše,
Pa ded', gusle, da ga zapivamo,
Nek nas čuje i staro i mlado!
Kuda ćemo, tanke gusle moje,
Koga ćemo spominjat junaka?
Pivali smo bana Jelačića,
Danas ćemo slavnoga biskupa,
Komu glas je po svem svitu puka' -
Na hiljadu i osam stotina
I još k tomu četrnest godina,
Na četiri miseca veljače,
U Osiku ditešce proplače.
Čedo ziblje u kolivci majka,
Ziblje čedo Strosmajrova Anka,
Malom Juri uz zibku pripiva,
Nit ne sanja što u njem počiva.
Kada mali Juraj porestao,
Ivan otac na škole ga dao,
Pa mu nauk od glave hodio,
Megju svima on je prvi bio.
Iz Osika ode u Djakovo,
Iz Djakova na Peštanske škole,
A iz Pešte na Bečke nauke,
Učione svrši svake ruke;
Te gdi bio svud se proslavio,
Učitelje svoje začudio.
Od dvadeset i četiri lita,
Zarediše njega za misnika.
Na daleko ne biše mu para,
Što se tiče dubokoga znanja.
To se čulo do Beča biloga,
Te kralj Frano na svoj dvor ga pozva,
Carskom dvoru jer bijaše dika,
Da imade takova misnika.
Juraj mladi u Beču boravi,
Al na svoju milu domovinu,
Misli uvik u dnevu i noći,
Kako bi joj bio od pomoći.
Dok Strosmajer u Beču je bio,
Ban Jelačić tu se je desio,
Pa obljubi mladog Strosmajera,
Jer um velik u njemu vigjaše
I u nidrim jedno srce vruće,
Za Hrvatsku upravo goruće.
Tomu dugo ne potraja vrime,
U srid ravne zemlje Slavonije,
Osta prazna biskupska stolica,
Djakovačka na glasu odavna,
Na kojoj je i Metod sidio,
Što Ćirila svetog brat je bio.
Ban Jelačić sad nastojat stade
Strosmajera ta čast da dopade,
Pa zahvaleć Bogu velikomu,
Koj se smili rodu Hrvatskomu,
Četrdeset devete godine
Za biskupa od mista Djakova
Strosmajera cesar imenova.
Pir trajaše osam dugih dana,
Svit navrvi oda svijuh strana,
Da pozdravi mladoga biskupa,
Te on svima davaše nauka.
U svojemu prvomu govoru
Mladi biskup prosbom narodu:
„*Sve za viru i za domovinu*
Dokle duša bude mi u tilu"!
Što izreče to biskup ispuni,
Te on sada sjaje kô danica
Na obzorju Hrvatskoga neba,
Vas se narod ogleda u njega. —
Mladi biskup po župama ide
I svud sije evangjelsko sime,
Svojim glasom on svakoga plini,
Pučke škole na sve kraje širi;
Svakog lita on piše pastirske,
I raspravlja svete stvari virske,
Te se čudi ko ih godir štije,
Jer ih sunce od mudrosti grije.
Uprav nazad dvaest i tri lita
Skupiše se svi biskupi svita,
U Rimu se kod pape sastaše,
Pa tu bude i sunašce naše.
Na tom zboru tri debele ure
Strosmajer je govorio Jurje,
Govorio tako je duboko,
Da svačije pazilo ga oko;
Te, koji su u tom zboru bili,
Duboko se jesu uvirili,
Da Strosmajer velika je dika
Svih biskupa od cloga svita —
Osamdeset i prve godine
Otac Papa Lave trinaesti
Svega svita diže na otare

Digitized by Google

Apoštole našeg roda stare
Svetu braću Cirila, Metoda,
Pa Strosmajer ne ustegnu hoda,
Već tom zgodom on ode do Rima
Baš na glavi prid Slovincim svima.
Ocu Papi Strosmajer zahvali,
Apoštole što naše proslavi,
Te u crkvi na dan svečanosti
Progovori pun Božje kriposti,
Život kaza Metoda Cirila,
Svi Slovinci plakahu od mila,
Jer Strosmajer svakoga očara
Il miluje ili kada kara.
Osamdeset i osme godine
Viruj meni, pobro, do istine
Opet slava u Rimu bijaše;
Tad navrši pedeset godina
Otkad Papa prvu misu reče,
Pa nagrnu narod sa svih strana,
Da pozdravi svetog oca Lava.
I Hrvati tad u Rim dogjoše,
Al pristupit k Papi ne htidoše,
Dok ne prispi njihov biskup slavni,
Koji kada u vlaku doleti,
Oh veselja, Stvoritelju sveti!
Od dragosti bacahu klobuke,
K Strosmajeru podizahu ruke,
I klicahu kô iz jednog glasa:
Živio nam, naše sunce sjajno,
Živio nam, zlato milovano,
Živio nam naše ogledalo,
Od samoga Boga darovano! —
Tu narodi jošter mnogi biše,
Pa biskupa našeg pozdraviše,
Jer nikomu ne bijaše novo
Proslavljeno ime Strosmajrovo.
Zanajviše Francuzi klicahu,
Strosmajera slavnog pozdravljahu,
Zašto ime našega biskupa
Poznato je kod Francezkog puka,
Koj ga časti i ljubi kô svoga
Rad njegova uma velikoga.
K Papi ugje slavni Strosmajere
I š njim narod iz Hrvatske zemlje.
Pa kad svoja on usta otvori,
I kad stane da Papi govori,
Milo ga je poslušati bilo,
Svetom ocu biše se smililo,
Te blagoslov sa suznim očima
On udili svima Hrvatima.
Daleko bi gusle me zanile,
Kad bih htio, braćo, poviditi
I desetu svaku nabrojiti,
Gdi se jošter Juraj proslavio,
A prije bi zvizde pobrojio
Neg kazao sve mu štovatelje,
Što ga časte i kô oca ljube
I š njime se upoznati trude —
A sad čuj me, moj Hrvatski puče,
I nek dobro dica ti nauče,
Što Strosmajer učinio dobra
Za prosvitu Hrvatskog naroda!
Šesdeset je on dao hiljadâ,
U Zagrebu da se zigje zgrada,
Kojoj ime jest akademija,
Gdi se pišu priduboke knjige,
Što Hrvatsko svud pronose ime.
Još on dade pedeset hiljadâ,
Da se opet druga zigje zgrada,
Što se zove baš sveučilište,
Gdi nauka naša mladež ište,
I odakle izlaze ličnici,
Bogoslovci i još odvitnici.
Tim Strosmajer nije počinuo,
Već joštera on je podignuo
U Djakovu crkvu prigizdavu,
Što posvuda pronese mu slavu.
Miljun jedan i dvista hiljadâ
Strosmajera ta crkva zapada,
Ali malo imade takove
U svem svitu crkve Isusove.
Još poslušaj, moj ljubezni brate,
Što Strosmajer čini za Hrvate.
Na sve strane on slike kupuje,
Da ih svojem narodu daruje.
Za nje stroši nije lagat hvajda
Četri puta stotinu hiljada.
One slike regbi da govore,
Resiti bi mogle carske dvore.
Sve su one najlipše složene,
U Zagrebu gradu namištene.
Osamdeset četvrte godine
Kada slike bihu otvorene,
Slavni biskup dogje iz Djakova,
Pa veselja ne biše takova.
Viruj, pobro, tvrda ti je vira,
Cio Zagreb prička Strosmajera,
Te kad side s glavarom u kola,
Za njim krenu gragjani bez broja,
Klicajući kao jedna duša:
Bože živi Jurja nam biskupa!
Sve ulice bihu urešene
I u pirno ruho obučene,
A neviste i mlade divojke
Okitile glavama prozorke,
Mašaju se rukam u košare,
Cviće siplju biskupu vrh glave,
I rubcim ga pozdravljaju milo,
Pogledati to je divno bilo!
Slavni biskup ode do svog stana
U polaču kneza Vranjicana,
Al prid kućom silan puk klicaše:
Ukaži se, žarko sunce naše!
Pa Strosmajer nemoguć inače,
Na pendžer se kaza od polače.
Kako njega sada pozdraviše,
To nemože pero da opiše,
U visinu narod je skakao,
Jeda bi se njega dotakao,
A zidovi drhćahu od grada
Od jačine srčenih pozdrava.
Kada suton na zemljicu pane,
Cio Zagreb u plamenu plane,
Rasvitljeno sve je misto bilo,
Kô po danu svud se je vidilo.
Čuj me, druže, sutrašnjega dana
Sve što Zagreb ima odabrana,
Sakupi se gdi su bile slike,
Nabavljene od slavnog vladike,
Pa okolo jedaneste ure
Dogje tute i Strosmajer Jurje.
Dvaest četri mlade divojčice,
Sve u bilu kao labudice
Na vratim se lipo poredaše,
Kuda progje žarko sunce naše.
Iz tog jata bilih labudica,
Otrgnu se Vojnović Katica
Lipa kćerka dičnog Kostantina,
Strosmajrova prijatelja virna;
Primače se k slavnomu biskupu,
Kitu cvića dade mu u ruku;
Biskup njojzi zahvali na daru,
I unigje naprid u dvoranu,
Svojom rukom slike blagoslovi,
Pa zaside da govor govori.
Dva je sata besidio, brate,
I Strosmajer bodrio Hrvate,
Da vik ljube Boga jed noga
I svojega praga očinskoga.
U večer je sjajni sobet bio,
Što biskupu Zagreb prirediio,
A drugoga dana opet časti,
Koje ne će u zaborav pasti,
Nego će ih Zagreb spominjati,
Dokle bude žarko sunce sjati. —
Priko ovog što ti dosad kazah,
Jošter jednu stotinu hiljada
Strosmajer je slavni poklonio,
Da b' Hrvatski narod prosvitlio.
Gdi on vidi djaka Hrvatskoga,
Koj imanja neimade svoga,
A dobro se uči i ponaša,
Strosmajer se odmâ u džep maša
I daje mu rado pripomoći
Za nauke dovršiti moći.
S romasi na njegovu dvoru
Svaki dan su u veliku broju,
A koji no prositi se stide,
I njih oči Biskupove vide.
Jednom ričju takovoga sina
Nij' imala nikad domovina:
U svem svitu Hrvatska se znade,
Strosmajera jer ona imade.
Sad je slavni biskup u starosti,
Al duševne on je pun jakosti,
Pa još ljubi roda Hrvatskoga
Sa svim žarom mladog doba svoga. -
Gusle moje, kako smo umili,
Mi smo svoju dužnost ispunili,
Ja izvrših moju staru želju,
Da ispivam pismu Strosmajeru;
Pa ded,' gusle, moje milovane,
Od bukova drva sadilane,
Pripivajmo pismu slavnom sinu,
Što prodiči našu domovinu!
Strosmajere na tvoje poštenje,
Bog ti dao zdravlje i veselje,
Poštena ti mitra nad očima,
A pod mitrom do dvi obrvice,
Pod obrvam rumeno ti lice,
Pokoj majci, koja te rodila,
I bielim mlikom zadojila.
Živio nam još mnogo godina,
Nek se s tobom diči otačbina,
Živio nam, naša sida glavo,
Živio nam svih Hrvata slavo!
Dokle bude cvalo premaliće,
Dok pivale budu lastavice,
Tvoje će se ime spominjati,
Slipac će ga uz gusle pivati,
Do vika će tebe prvog sina
Hrvatska nam slavit domovina!!!

Na Uskrs 1893.

Sklonio **Juraj Kapić.**

Digitized by Google

Uspomene iz Rima.

Licem na mali Uskrs god. 1888 okolo četvrte ure po podne našli smo se u Rimu. Bilo nas je u društvu jednu 50, većim dilom iz Splita — hodili papi na poklon prigodom slavlja za pedesetgodišnjicu njegova misnikovanja. — Iza ljute trzavice i muke priko nemirne pučine Jadranskog mora, iza ganuća srca u pohodu veličanstvene crkve Majke Božje u Loretu — iza noćnog drimeža u Jakinu, iza deset ura nepristanog putovanja s jednog kraja Italije do drugog, kroz prokope Apenina, pa priko rika i dolina, sve brzim željeznim vlakom, koji leteć kao strila, rek bi da će sve izpod sebe salomiti ili da će sebe i nas u kakav ponor survratiti, pa na jedan mah upasti u srid Rima, tog velikog, ogromnog grada, pripane se čovik kao da upada u veliku čubinu, širinu, te ne zna da se makne, a red mu je jer na stotine kola, kočija lete okolo njega, na tisuće čeljadi po trgovina okreće se, vrti, gura, te moraš naprid. Dvi noći sladko ne spavao, ja sam bio kô satrven, i da moj drug iz Poljica nebijaše ponio sobom kapljicu one naše rusike, koja sasvim lipo pristajala uz talijanske pečene kobasice, što trkom na stacijama uzimali, vira vam i duša, moji štioci, da jedva bih se bio u Rimu na nogama držao. Umoren, satrven bilo mi mučno, teško u Rimu. Tako je, ko će komod neka ide na brod, koga plaši trud nek ne ide na put. U ulici Corsa na četvrtom podu prispao noć sladko, spokojno, prošle sve tegobe puta, sutra dan sve veselo. — Rim! Rim! Bože dragi, gdi sam ja onda bio! Odkad sam pošao o šestoj godini u pučku školu, te kroz sridnje i više škole, više od 20 godina čuo sam govoriti o ovom gradu, u stotinu knjiga čitao njegovo ime, gledao ga u slikama, prizorima, uvik sanjao o njemu, hlepio za njim, pa evo me sad u njemu, veseli se, srce moje! nagledajte se, oči moje! Kakovu sam ja radost ćutio ono 10 dana, što sam stao tada u Rimu, nebi vam, gosp. uredniče, moje pero bilo znalo ni orda opisati, a kamo li sada, kad je eto šest godina minulo od toga te izvitrilo dosta iz glave a Vi i ne želite o tomu da Vam pišem, niti sam, da Vam rečem pravo, tomu dokon. Vami su rek bi u srcu one moje riči, što sam nikidan šećuć se do Solina kazivao o Rimu, te pošto sam spomenuo i biskupa Strosmajera, Vi me zamoliste da Vam samo o njemu dva redka za „Pučki List" napišem. Kad nije nego to, evo me, toliko rad lista i Vašeg bratca, a ponajviše poradi časti tog velikog hrvatskog biskupa, o kojemu Vi znate, kako moje srce ćuti.

Pitao fratra Miškova, kad bio u Rimu: Kud ćeš sada fra Angjele? On će ti: Iz Meke u Medinu — iz Rima u Zagreb. I dobra mu je. Svakom katoliku Hrvatu kada je vidio Rim glavni grad katoličkog svita hoće mu se vidit Zagreb, koji je glava, srce hrvatskog naroda. Ja do tada nisam bio vidio Zagreba, ali viditi biskupa Strosmajera činilo mi se kô viditi Zagreb, viditi i glavu i srce, viditi vas hrvatski narod. Viditi u Rimu papu Lava i biskupa Strosmajera to su bile dvi sjajne slike prid mojim očima, dvi vruće želje na srcu. Tako je taman bilo. Strosmajera za prvi put vidio sam baš u Rimu. Znalo se da će doći i da će ga Kosto Vojnović pratiti. U utorak na 2 ure po podne svi naši bili na okupu kô jedan. Načelnik iz Primorja Andrijašević bio kolovodja. Svi upored na želj. zničkoj postaji, vlak dolazi, Strosmajer izlazi, dižu se kape, maše se klobucima, viče se iz svega grla: Dobro nam došao! živio! živio! Rimljani se tomu ništa ne čudili, čuli su oni za Strosmajera, znadu kolika ga čast pristoji. Ali se je čudio jedan naš čovo seljak iz Kotara, koji ljude po aršinu mirio, te će ti meni kô u čudu i šali: „Ma nu gospodine, kô bi reka' da je on tako velik i slavan čovik, a nu nije ga šta ni vidit na oko. — „Ne mire se bolan ljudi aršinom" ja ću mu. — I zbilja u onoj vrevi svita viditi biskupa Strossmajera negolema kipom, gdi pogrčen promiče se kroz čeljad, te ogrnut plaštem jer bilo ostudno, na licu mršav, sanen, satrven od duga trudna puta i meni, koji sam se sve pridizao na prste od nogu da ga bolje vidim, činilo mi se kô pomučno da prama veličini srca i pameti njegove ne odgovara veličini tila. — Svi zadovoljni da smo vidili Strosmajera a svi željni opet da ga zbližega vidimo da se š njime porazgovorimo. To je bio posao Don Frane Bulića i njegova nećaka Don Luke Jelića, koji je tada u Rimu učio i u svakoj nam na ruku bio. — Jednog popodneva eto nas svih Dalmatinaca sve dva i dva priko Rima, idemo u pohode i na poklon velikom hrvatskom biskupu Strosmajeru, koji stanovao u gostioni zvanoj *hotel Rome*. Lipo bijaše viditi našu crvenu kapicu, lipo pristalo narodno odilo na poljičaninu Vojnoviću iz Duća, srmom izvezeno izpulitano na neretvancu Jeramazu iz Metkovića. Bulić pozdravlja biskupa u ime sve Dalmacije, izkaziva mu ljubav, koju nosimo prama njemu. On mu prihvatio, a od dragosti i milinja vas obasjao u licu kao sunce sjajno. Kaže, da mu je vas hrvatski narod na srcu, ali dalmatinci u srid srca; dragi su mu, jer su razumni, plemeniti, jer zdravi, veseli. Nisam bio daleko od biskupa, gledao sam ga, i čudio se njegovoj brzoj i mudroj besidi. Kada svršio govorenje ponapose hotio sa svakim po dvi beside prozborit, pitati odakle ko i za starije njegove. Milo mu bilo omirit okom svoj ne veliki stas sa dosta visokim kipom Stipe Šperca iz Solina. — Morao je i Solin u istinu golem grad biti kada na njekovim ruševinama ovakovih ljudi i danas raste — reče u šali biskup. Treći put vidio sam Strosmajera kod Campidolja. — Šetao se sa rimskim plemićim Odeskalki i drugim znancima. Nas bilo desetak u društvu, te netom pripoznali našeg biskupa, a mi kape s glave te u sve grlo baš isprid rimske občine: Živio Strosmajer! živio! — On nam rukom slao pozdrav, a rimska vlastela uzanj dizala nam klobuke, veselo nas pozdravljala, drago

Digitized by Google

im bilo da znamo častit onakog biskupa. Četvrti put vidio sam Strosmajera na papinoj misi u Crkvi Sv. Petra i tad sam na svoje oči vidio koliko je cinjen u svitu Strosmajer. Bilo nas, štioče dragi, u crkvi Sv. Petra na misi papinoi ništa manje nego 35 hiljada duša; samih Francuza više od 10 hiljada, Nimaca 4 hiljade, Slavena 2 hiljade, a nas Hrvata jednu 200, ostalo Talijanci. Običaj je tu, da se u crkvi viče i pozdravlja, maše klobucima isto kao vanka. Kada ušao u crkvu Sv. Otac bilo klicanje i pozdravljanje, kada izašao isto tako. Svit stao izlazit iz crkve niz velike skaline Sv. Petra, tu niko od naših ugledao Strosmajera, zavikao mu: Živio Strosmajer! što ćeš vidit, pobratime moj! sva plokata Sv. Petra podjeknula jednim glasom *živio hrvatski biskup Strosmajer! živio!* — Sletili se Poljaci, Česi, svak u svojem jeziku viče: *Vyavrne! Slava!* a Francuzi baš kô da je njihov, poletili okolo njega, zaustavili kočiju u koju ulazio, hoće da ga vide, da mu poljube ruku, te mahanjem klobuka, rubaca sa velikim zanosom klicali u svojem jeziku: *Vive moncieer Strosmajer! Vive l ami de la France!* što znači: *živio biskup Strosmajer! živio prijatelj Francuske!* — Ali još mi se je veći prikazao Strosmajer, kada smo u subotu bili na poklon u Sv. Oca. Da je Strosmajer štovan u svemu svitu, a osobito u Francuskoj, znao sam, da je na glasu kao govornik i za to sam znao, ali kolika je moć njegove besede, kolika je hitrina njegova govora, brzina, lakoća njegova jezika tu sam vidio, tu sam se tvrdo uvirio, da je istina što se o njemu pripovida, da na besidi malo mu je para u svemu katoličkom svitu. Papa je bio kô umoren, kad su ga snili u dvorani primanja: blidi starac držao je oči priklopljene kô da spava. Strosmajer odpočeo govoriti latinskim jezikom. Bože dragi, nije to govor iz usti ju čovika, već rika vode, koja se toči i razlije, svaka besida ko odvaljena suće se jedna za drugom kô val za valom priko mora, te kad većom snagom a kad manjom hoće sve da poplavi, da osvoji. Takova je besida biskupa Strosmajera. Pritegne pamet, osvoji srce, pridrži te svega tu, slušaocu ne da se makuuti. Bili smo zbiveni ko srdele, znoj se niza me curio ko u srid lita, bio sam na velikim mukama, jedva sam mogao izvadit rubac iz džepa, da se otarem po čelu, ali netom Strosmajer počeo govoriti, ne ćutio ja više vrućine prošle sve muke. Strosmajer kada je govorio nije stao na mistu, već sad dva koraka naprid a sad natrag stupao, dva zakovrčena čupa sidih vlasi na zatiljku potresala mu se u livoj ruci držao kapu, a desnu podigao, prsti, sve tilo kao živo srebro igralo od veselja, ganuća, da more govoriti u ime hrvatskog naroda prid namistnikom Isusovim. I Sv. Otac kô da se probudio na njegove beside, zasivnuše mu mala ali dva svitla oka izpod namrštenih obrva, zapiljio u Strosmajera. Stožernici naokolo klimanjem glave ljubkim veselim licem hvalili biskupov govor. Što je tad Strosmajer govorio Papi, i što mu ovaj odvratio, ne triba da vam ovdi napominjem, gospodine uredniče, to su već naši listovi donili tada do slova. Jednu ću vam samo reći, da u onim veličanstvenim dvoranama Vatikana, u onom veličanstvenom času na sviju nas Strossmajer je učinio veličanstven utisak. Pokojni Duje Grubić sa Solina stao do mene te odlazeć zajedno reče mi šaljiv kô što bijaše — rajna mu duša: Kada Strosmajer prid onakovim brcima onako zbori, ja mislim, da bi njega pristojalo na onim stolicama sidit, što vam se čini. — „Sigurno da bi to bilo, kada bi puhao vitar, kako ima puhati, razumiš li me Duje“? On me je razumio, jer i onih dana bilo je govorenja po Rimu, kako na nas Hrvate sa Strosmajerom žmire izpod oka Magjari iz Pešte. — U nedilju ja odredio da ću ća iz Rima ali, rekoše mi, da Strosmajer želi tog dana pozdraviti nas u crkvi Sv. Klimenta. — E pa kako da ne ostanem, u crkvi Sv. Klimenta prvih grob a našeg Apoštola Sv. Cirila da čujem govoriti biskupa Strosmajera — duša mi se milinjem napunjala! Na 9 uri u jutro pokojni biskup Hranilović govorio misu na otaru Sv. Cirila. Biskup Strosmajer bio u crkvi, dolazilo hodočastnika svake ruke; sa Francuzima biskup govorio francuski, s Talijancima talijanski, s Nimcima nimački, s Inglezkim svećenicima latinski, sa našim hrvatski, njemu ništa nije smetalo izminjivanje su ovo pet šest jezika, on istom brzinom, lakoćom sve govorio, vodio po crkvi, kazivao. A kad se u kapelici dovršio sveti obred, pope se on na propovidaonicu i debelu uru i pô govorio o viri, o crkvi, o našem narodu, sve lako i okretno, da se niti na jednu rič zaustavi ili smete. Na koncu govora do suza nas ganuo. Evo što reče: Braćo moja draga, sinci moji po srcu i ljubavi, star sam i iznemogao više, primičem se grobu, ovo je more bit zadnji put da se sastajem s vama ovdi u Rimu. S toga primite ovaj moj zadnji pozdrav, osobito vi Dalmatinci, koji ste se god. 1880 i ove godine uprav dično podnili. Odnesite pozdrav kućama vašim, sinovcima vašim, neka ljube viru, narod svoj. I kada me Bog pozovne k sebi je vas ni na nebu neću zaboraviti, za vas ću se moliti. Sbogom ostajte, ljubljeni moji, sbogom! — Svi proplakasmo kao mala dica, okupismo se okolo biskupa, svi redom celivasmo njegovu ruku, a on svakoga milo pozdravljao, u lice se ljubio, te se jedva teškim srcem š njime alalismo. Onog istog dana o ponoća pošao sam iz Rima, a te iste večeri, doznao sam na polasku, da su francuski biskupi, koji se nalazili u Rimu, priredili veliki sobetna čast našeg hrvatskog biskupa.

Eto Vam, gospodine uredniče, mojih uspomena o Strosmajeru iz Rima. Nisu toliko jake i žive; odavna su, te su otančale, oslabile. Ali, virujte, meni su uvik mile i drage, želim da budu ugodne za čitanje Vama i štiocima „Pučkoga Lista“. Da ste mi zdravo!

Frano Krstić.

Digitized by Google

Mi smo krivi!

Ovih dana zaletio našeg urednika na putu niki gospodin iz grada, te ljutit i nemiran uruči mu komad papira, a na njemu crno po bilu, moleći ga i zaklinjući, da „baci u list, pa makar njega i džepa stalo“.

— A što je, po Bogu brate? — naš će mu urednik, otvarajuć pismo.

— Evo malo prije podjoh ja sa mojom punicom u jednog biližnika, pa ga zamolih hrvatskim jezikom, da mi ovirovi jedno pismo, a on se izderao nemilo na me svakakovim talijanskim nepodobnim ričima, da me je sram kazivati. — Molim Vas, što bude troška za list, ja ću platit — stavite mi to u „Pučki List“, učinite mi ljubav.

— Ne, prijatelju dragi — odvratit će mu naš urednik, koji bijaše već letom pogledao, što je napisano na onom papiru — ovakovi priobćeni dopisi nisu za „Pučki List“ — obratite se kojem drugom listu, koji imadu za to osobito misto. Što je naš urednik učinio, dobro je učinio, nego nàdalo se nama misl ti zatim: ko je kriv, da nam se hrvatski jezik ne štuje ili mi, koji to želimo, ili oni, što se tomu opiru? — Mi smo krivi! Mi i niko drugi, ne s toga, što želimo, već s toga što našu želju ne znamo pritvrditi dilom, tvorom. Evo kako: na sastancima, skupštinama kada nam se hrvatsko srce uzigra, svi napijamo hrvatskom jeziku, vapijemo ga za sve urede, ljutimo se na vladu, na činovnike, da se ne služe hrvatskim jezikom, a kad tamo mi prvi grišnici, gdi nam je govoriti hrvatski, mi bugarimo talijanski. Ovo se ne odnaša na naše štioce po selima, gdi jedan jezik vlada, već na gradove, varoše, gdi se još talijanština vuče. Eno ga stupa u kafanu, sa slugom govori talijanski, u gostioni talijanski, da će u dućan kupiti što, misli, da se neće znat pogoditi ako ne govori talijanski, a pa jeli na šetnji, u veselim zabavama, osobito jeli momče gizdelinče, da mu ne zamiri koja vijoglavka, hrvatski ne govori, mogla bi mu reć, da je *morlako* pa jeli da učini molbenicu, hoće talijanski, jer misli da će bit prije uslišana, hoće li pismo pogodbu, talijanski, jer mu se čini, da je tad stvar bolje utvrdjena. Pa tako u svačemu, virujte, ljudi, po svuda sve s nikog ludog obzira i zla običaja zapostavljamo svoj jezik tudjemu. — Dobro je to tako izmedju sebe, ali daj ti sa vlastima! — I sa vlastima lak posao. U zakonu je, da je svakom činovniku, svakom odvitaiku, biližniku dužnost poznavati i pisati jezik one zemlje, u kojoj kruh dobije. Evo dakle kako ti se je vladati, pa bio iz sela, grada, varoša: Jeli te nevolja stegla, da ideš na sud, kaži sudcu, da ti hoćeš, da te hrvatski sudi, potriba ti je na poglavarstvo, reći povireniku, da ti hrvatski piše, jeli ti što na občini, reci slobodno činovniku u brk bez ikakova straha i obzira, da ti opremi hrvatskim jezikom. Tu će te poslušat, jer su službenici, potežu plaću. Ali odvitnik hoće i neće, ako ga volja. A ti znaš što? Pitaj ga odmah: hoćeš li me pravdat hrvatski? Ako ti reče: neć, već talijanski, hrvatski ne znam, a ti njemu: sbogom, vidićemo se, kad naučiš hrvatski! te put pod noge! — A kako s trgovcima? Najlakše! Upitaj ga hrvatski za robu, za cinu, pa ako ti se pričinja, a ima ih takovih, da dobro ne razumi, a ti svoj put vanka dućana, u drugoga. Hoćeš u kafanu, gostionu, zapita li te sluga talijanski, a ti ni pet ni šest, već znaš gdi su vrata. Samo neka zna, zašto si išao, pa eto ti ga drugi put lipo hrvatskim jezikom. — U jednom gradu, ka' na priliku u našem, dva su biližnika, jedan stavimo ne poznanje hrvatskog jezika, a drugi poznaje. Kada činiš pismo, tvoja volja odregjuje, jer tvoja kesa plaća, pitaj da ti se hrvatski čini. Ne će li, a ti dalje od njega, hajde u onoga drugoga. Ovo neka je na odgovor onomu gospodinu, što nam se je tužio na biližnika, a neka je na znanje i pouku i svim ostalim. Zaludu je vikat i govorit; dilom pokažimo što smo!

Biskup Strosmajer.

Pučki List.

Digitized by Google

O Simenju i Sitvi.

I.

Mili moj težače! Prije svega neka ti je uvik u pameti ona stara poslovica: kakvo sime takav plod. Imaš li pako takovo sime, da će ti odgovarat svim potribama i urodit dobrim plodom? Ja ti kažem, da ne imaš, ili su ridki oni, koji ga posiduju. — Kad nastupi žetva, pristane vršitba i vijanje, od ukupnog žita ostaviš sime ne pazeć je li podpuno sazrilo, je li čisto od drugih simenja i od sniti; je li zdravo, jedro, suho i. t. d. — Kad nastanu pako crni dani i pritisne glad, misliš nema druge nego latiti se i simenja i tako pojideš i ono što si mislio sijati. Dogje vrime sitve, a ti sa vrićom od Iruda do Pilata, moliš i kumiš, da ti dadu simenja na račun, dok se ne namiriš na kamatara, koji ti kaže da će ti dati simena, ali prije da se moraš obvezati, da ćeš mu platiti toliko i toliko postotka, do toga i toga vremena, da mu jamčiš tvojim stanjem i dok te napokon odvede da sklopiš š njime i pismenu pogodbu, za koju sve troškove moraš ti izplatiti. Napokon dobio si od kamatnika sime, ali takovo sime, da čovik mora plakati. Ja sam više puta vidio takovog simena, te su mi se vlasi ježili, misleći što jadan težak mora da sije i kako skupo mora da on to isplati. — To je ležalo u prizemnom vlažnom i tamnom podrumu, te je puno drugih simenja, puno sniti, tu je svakoga smrada i dobar dio izičeno od miševâ i crvi. A možeš li se ti od takovog simena nadati dobroj žetvi? Sigurno ne! — S toga evo mè da ti u kratko prikažem, na što ti je osobito paziti prije sitve, e da nebudu tvoji kravavi trudi neizplativi i uzaludni, kako što se na žalost više putih dogadja. I. biraj za sime one vrsti simena, koje ti najbolje odgovaraju; II. biraj za sime uvik iz sridine klasa ili klipa, jer je prokušano, da je ono najbolje, III. pusti nek ti s me dobro sazori, ali ne pusti da prizrije, jer će ti za vrime žetve puno odpadati, IV. za vijanja uzmi za sime, koje vidiš da je najedrije; V. pazi da ti sime nebude snitljivo, VI. sime minjaj svaku 5 ili 6 godina. — Nemaš li ti pako takova simena, koje će odgovarati svim tvojim potribama, a ti se obrati kojoj pouzdanoj osobi

Kad si dobavio sime zdravo, klicavo, dobro ga posušio i očistio, moreš ga čuvati u suhu, pozračnu i hladnu prostoru, i da bude sačuvano od najviših neprijatelja simena, naime miševa. Ako ti je misto vlažno i toplo, to će ti se sime zasigurno uzplisniti i užgati, i tim izgubiti svoju klicavost.

Valja paziti i na dobu sijanja.

Prava doba sitve neda se baš tačno opridiliti. To zavisi mnogo i o vrimenu i o podneblju. Zato neka svakomu bude prid očima da se svako sime u svoje zgodno vrime posije i dok je zemlja vlažna. — Dvi su dobe sijanja: proliće i jesen. S me posijano u proliću zovemo jarinom sitvom, dočim ono posijano u jeseni ozimom sitvom. U nikim mistima sije se ranije, a u nikim kasnije. Ozima se sitva u hladnijim mistima kao u zagorju obavlja drugom polovicom miseca rujna, dočim u toplijim, kao što je primorje, sije se u listopadu i studenomu. Jarine pako u toplijim mistima siju se polovicom veljače, a u hladnijim kašnje, u ožujku, da biljke budu sačuvane od kasnih mrazova.

Ljubitelj poljodilstva.

Mačak deli — mačak

(pripovidka).

Uhvatili se u ruke lisica i mačak. Proće jednom vuk kraj lisičje rupe. „Dobro jutro, teto!“ „Nije ti ga dobro: ako izide moj mačak, deli — mačak, skrojiće ti gaće!“ Pokrij se vuk ušima: „kakav je to mačak, deli — mačak, da on meni skroji gaće?“ Proće tuda divlji prasac: „Dobro jutro, teto!“ „Nije ti ga dobro! Ako izide moj mačak, deli — mačak, skrojiće ti gaće“. — Krmak svoj put. „Kakav je to mačak, da on meni gaće skroji!“ Eto i medvida. „Dobro jutro, teto!“ „Neće ti ga biti dobro! Ako izide moj mačak, deli — mačak, skrojit će ti gaće.“ Medvid sam sobom mumlji. „Kakav je to njezin mačak, deli — mačak, da meni gaće skroji?“ Poprošla nika doba, sastaće se njih trojica ra sobet pod jednu krušku: vuk donio vina, medvid mesa, a krmak kruha. Valja zvati lisicu. „Ajde ti, krmče, ako bude što, pokosićeš!“ Neću, ajde ti, medo! Ti si jak, ako bude što, svladaćeš. „Neću! Ajde ti, vuče. Bude li što, ti si brz, utećićeš.“ „Hoću, evo baš ja!“ Po iz daljega stao da zove liju. Lija na vrata, a vuk noge na opanke, pa šuma ti mati. „Eto nas!“ poviknu lisica. Vuče se ona, a za njom mačak. Dok ih ugledaju, krmak će u šušanj, a medo na krušku. Došli gosti onamo, vitrić opuhnuće jedan list s praseće glave. Mačku se zazrilo, da je miš, pa krmka za čunjku. Krmak: Ihi, ihi!! a mačak od straha na krušku. Medo misli, eto ga, da mu gaće skroji, pa se skrhaj niz krušku.

Priopćio
S. DRAGONI.

Zagorac i Puljizi.

Jedne nedilje dogje zagorac na puljižki brod, te će zapitati mornara:

„Imaš li prodat luka?“

„*Luca è andato a mess*'“ (Luka je pošao k misi).

„A imaš li kapule?

„*Anche paron Micula*“ (I gospodar Nikola) odgovori Puljiz, misleći, da ga prvi put pita za Luku a drugi za Nikolu.

„Ništa, ništa, kad se ne razumimo,“ prihvatiće zagorac, „igjem ja u našega Jure i on prodaje“.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Pridsidnik sabora Dr. Smolka zbog velike starosti (83 godine) odrekao se časti. Odredjena mu mirovina od for. 7300 na godinu, naime 20 for. na dan. — Na misto njega odabran Klumecki rodjen u Zadru, po narodnosti Čeh a po političkom mišljenju Nimac i zakleti neprijatelj Slavenima — Sabor se zatvorio na 24 prošloga, izabrani poslanici za zajednički sabor. — Za Dalmaciju Klaić, zamienik mu Bulat. — Kroz vrime ovog zasidanja čuo se je glas hrvatskog naroda bolje nego ikada. — Zadnjih dana zastupnik Biankini u više navrata tužio se na Lojd, koji hoće da satare naše domaće brodove, na zlu upravu njegovu u Trstu, tako da je i lani imao gubitka 300 hiljada for. Još je govorio o gradnji željeznice, koja bi nam bila od veće koristi, kada bi išla priko Knina u Bosnu, nego ova priko Aržanova, koja je koristnija za Madžare. Branio je i hrvatsko državno pravo, te vapio da se Dalmacija pridruži svojoj materi zemlji Hrvatskoj a pošteno je odgovorio i Srbinu Kvekiću, koji se je rugao s našom prošlošću i narodnim svetinjama. — Mladočesi predložili su o novomu izbornom pravu, po kojem svaki, koji je navršio 24 godine, plaća porez, nije bio osudjen, more doći na glasovanje. Po tomu broj zastupnika od 353 poskočio bi na 400. — U Brnu bio je veliki sastanak mladočeski, na kojemu biše do tri hiljade rodoljuba. Bili tu i naši Biankini, Dapar, Laginja, Biankini nazdravio je češkom narodu. — Uredile se plaće za kanonike. — Car pomilovao 81 zločinca.

U Italiji. — Vodi se dogovor izmedju pape Leona i kralja Umberta za pomirenje. — Papin ličnik Cikareli naglo je dospio. Bio se raznio glas, da je otrovan. — Pukle su dvi tri bombe u Rimu. — Na 22 aprila kralj Umbert slavi srebrni pir (25 godina da se oženio) — Dolazi mu na veselje car pruski sa ženom. Tom zgodom pohodiće i Sv. Otca.

U Francuskoj. — Umrao je pridsidnik Terì od bolesti srca. — Pukla je osuda okrivljenicim Paname od koji nika su osudjeni na povratak primljene svote. — Bilo je nemira u zemlji. — Po dolasku crnogorskog pristonaslidnika iz Petrograda prijateljski odnošaji izmedju Rusije i Francuske još su se jače utvrdili.

U Ingleškoj. — Starac Gladston obolio od hunjavice, stoga su odgodili razpravu o novom zakonu glede Irske. — U Glasgovu prazno je misto upravitelja sveučilišta. Čudan običaj je tu, učenici biraju svojim glasovima ravnatelja. Otimlju se o to misto dva ministra. — Vira katolička lipo napriduje u Ingleškoj, broji sada 2950 svećenika, 1 nadbiskupa i 15 biskupa.

U Nimačkoj. — Vojnički zakon za povišenje vojske odbiven, sabor će se rek bi razpustiti. — Parobrod nimačkog Lojda „*Prusija*“ sukobio se sa ruskim „*Petar Veliki*“. Ovaj zadnji potonuo, momčad se spasila. — U Draždjanima spravlja se veliki sastanak znamenitih ličnika, koji će vićati, kako se braniti od kolere i drugih teških bolesti.

U Americi. — U Brazilu nastala buna, 12 hiljada seljaka na okupu. — Poljak Jerzmanovski, nastanjen u Americi dao 10 hiljada for. za pučku prosvitu.

U Srbiji. — Dobili liberali u izborim. — U zemlji bilo ljuta boja, palo je i mrtve krvi. — U Grabovcu smaknut načelnik Aksentijević, u Čačku jurišali seljaci na občinsku kuću, priskočili vojnici, koji stali pucati. Palo 18 seljaka mrtvih a 12 teško ranjenih.

U Bugarskoj. — Žalost veća nego u Srbiji. Tamo Koburg i Stambulov haraće zemljom baš na tursku. Vlada nasilna, niko ne ima srca beknut. Biskup Trnove Kliment ništo opazio, vlada ga odma sbacila, zatvorila u samostan, gdi ga 30 oružnika čuva. Po zemlji strah, nemir, narod nemore više da trpi te sile.

Po našim stranam.

U Dalmaciji — Umrao biskup dubrovački Mate Vodopić u dobi od 78 godina. Služio je kao župnik 38 godina, samo malo godina kao kanonik, a 11 kao biskup. Bio je čovik učen, valjan na peru, a dobar na srcu, prost, svakomu na ruku — prava zenica Isusova. Dubrovčani ga mnogo žale. — Za upravitelja te biskupije izabran kanonik Razdan. — Dr. Gjivoje, profesor bogoslovja u Zadru imenovan članom pokrajinskog školskog vića. — U Zadru će se podignuti na obali nova zgrada za gimnazij, obuhvaćat će 2800 četvornih metara. — U Vrgorcu župnik fratar Stanićić, vozio se u kolima, kočija se polomila, udario se u glavu i u malo uri jadan preminuo. — I biskupu Marčeliću kad hodio ovih dana do Spiča u pastirske pohode, posrnuo konj, pao u jamu. Ne bilo zla, hvala Bogu, samo se malo ozledio.

U Banovini. — Zabave priredjene za proslavu i ojačanje dviju hrvatskih stranaka u Zagrebu veoma lipo se obavile. Bilo do tisuću rodoljuba na veselom sastanku. Čulo se je pametnih i srdačnih besida. — I Strosmajerov imendan na Sv. Josipa proslavili su složno i veselo. Tako će i na Antunovo Starčevićev imendan. — Eto, Bože blagosovi! — Umrao je Vukotinović, poglavar magjaronske stranke. — Gradiće se u Zagrebu tvornica papira.

U Istriji. — Umrao biskup krčki Feretić, u dobi od 80 god. Bio veoma dobra i milostiva srca. Ostavio je 60 hiljada fiorina za sjemenište i odgoj djaka.

U Splitu.

Trgovina vina. — Veliki nimački parobrod *Troja* iz Hamburga 1100 tonelata) ukrcao je prošlih dana u našoj luci do 1500 bačava vina, koje su poslale trgovačke kuće Lukšić, Ilić, Katalinić za Hamburg, Bremu. Naše vino, kako čujemo uživa lip glas u tim stranama.

Na izložbu u Ameriku. — Naš dični prijatelj i valjani suradnik gosp. Petar plemić Tartalja poći će po Uskrsu na državne troškove u Ameriku, da obadje veliku svitsku izložbu u gradu Čikago. Častnom polazniku želimo dobar put i sritan povratak.

Digitized by Google

Svašta po malo.

Novi Lojdov parobrod. — Ovih dana bio je turen u more novi Lojdov parobrod, nazvan „Markez Bakebem". Dug je 120 metara, širok 14, visok 10; prostran za 9 hiljada tonela'a. Brzina mu 12 morskih milja na uru. Putovaće samo dva puta na godinu od Trsta do Japana. U trećem mistu more stati hiljadu i petsto putnika. To je najveći Lojdov parobrod.

Pošten zakon. — U nikom mistu kraljevine Belgije mladić dao viru divojci, da će ju vinčat. Onog jutra, kada su imali poći u crkvu na vinčanje, šunulo mu ništo u glavu i ostavi ju. Tužila ga ona sudu, a sud osudio mladića da joj plati 12 hiljada franaka, (6 hiljada fiorina).

Visoka starost — Prošlih dana umrla je u Beču nika gospoja Margarita Geds od 117 godina. Imade ih i starijih od nje. Za porodjenja Isusova spominje se nika žena u Italiji, koja je umrla od 132 godine. U Ingleskoj okolo god. 1670 umrao je niki Jekins, a bilo mu 169 godina. U dobi od 100 god. bio u stazi, da pripliva najveću riku. N ki drugi Inglez po imenu Bar umrao je od 152 god. Po drugi put oženio se, a bilo mu 120 god. Danac Drakeberg oženio se je po drugi put, a bilo mu 111 godina. Umre mu žena, kojoj bilo 60 god. za tim opet se oženi po treći put. Kada je umrao bilo mu 146 godina.

Darovi Popi. — Osim 80 hiljada brzojavâ, što je Sv. Otac Papa primio na čestitanje njegova slavja, stiglo je i darova u vridnosti do 9 milijuna franaka. Naš kralj darovao je 100 hiljada, franaka, austrijski nadvojvode 100 hiljada velikaši austrijski 600 hiljada, ugarski biskupi 500 hiljada, talijanski bodoćastnici 1 milijun, vojvoda Norfolk 1 milij. za se, 2 milijuna sabrano u Ingleškoj, 875 hiljada iz Irske, Amerika darovala 1 milijun, u crkvi Sv. Petra primilo se darova 800 hiljada. Ruski car niju darovao u novcu, već na svoje troškove uresiće crku Sv. Joakima, na čast Papinu.

Žene pijanice. — U Ingleškoj žene su puno podare žestoku piću. Zakon ih zatvara u tamnicu. Lanjske godine u gradu Glasgovu bilo ih je zatvoreno više od 10 hilj. da. U Irskoj nika žena u 40 godina svoga života bila je do 700 puta zatvorena poradi pijanstva.

Čudna trgovina. — U Americi niki trgovac, po imenu Kvibi, htio dati na glas svoju trgovinu. Nu što mu pade na um. Javio svitu, da kupuje mačke i plaća svaku 5 do 10 novčića. Sto ti iz sela mačaka po pu ne košare. Nakupovao ih do 15 hiljada, te onda priveza svakoj na rep karticu, a to bio tiskan oglas njegove trgovine, a o vratu zvončić, i pusti ih tada vanka. Mačke se razašle do 50 kilometara po okolici, svit ih hvatao i gledao što je na karti upisano. Kupci navrvili u dućan kô ovce na sô, a naš ti ga trgovac u malo vrimena naplatio svoj šaljivi trud.

Veliki prijatelj vina. — Umrao niki pijanac u dobi od 70 god. Počam od 20 godine bilježio je koliko je vina popio u životu. Svakog dana pio je do 4 litra vina i 18 čašica rakije. U 50 godina popio je svega 83 hiljade litara vina i 328 hiljada i 500 čašica rakije. Potrošio je za to 69 hiljada 438 fiorina. — Kamo li naš Kraljević Marko!

Da se malo nasmiješ.

1.

Doveo muž ličnika, da mu prigleda bolesnu ženu. Ličnik naredi, da bolesnica izplazi jezik, a muž uleti mu u rič i reče:

Nemoj ti njoj gledat u jezik, već gledaj, kako joj tuče iza šake, a jezik joj je bio nečist i neopran, otkad je došla u moju kuću, pa će taki i ostati".

2.

Bio naš čovik u Puljiza na ručku. Ovaj ga svako malo bukao talijanskim jezikom, da jide bolje: *manje! manje!* (jidite, jidite). On ga ne razumio već mi slio, da mu kaže: manje, manje, te on sve pomanjejide, da ga više nekom. Puljiz videći da on malo jide, s.idio govoriti mu. *manje! manje! per bako!* — Dodije našem čovi, baci žlicu iz ruke; reče Puljizu: Što si me zvao na ručak, kad ti je žao da jidem? Pravo su rekli naši stari, da nije našem čoviku s latinom kašu kusati. I sbogom!

Odgovori na Domišljajke u br. 6 om.

1. Brzojav — 2. Pisac — 3. Lula i kamiš — 4. Ovca zvonarica — 5. Mačka — 6. Komoštre i kotluša — 7. Žena zbabna — 8. Diple.

Sad smo na čistu!

Došlo tužba i prijava sa svih strana: „što će reći da nam ne dolazi List?" Evo odgovora: Rad jednog jedinog rozloga — jer niste lanjsku podmirili. — Dosta je poziva, dosta ponuka prijateljskih — a ima ih, koji su i na sud bili pozvani - - nama virujte, čitaoci, obroz opada od pusta pozivanja i moljakanja te smo jednu odredili, koje ćemo se uvik držati, naime ne pozivati više već: **ko ne plati kroz godinu Lista zaustaviti mu ga.** *Kroz ova tri prva miseca uredili smo lanjsku godinu, našli smo ih više stotina da duguju; pozvani, nisu odgovorili, te sa današnjim brojem* **mi smo svima obustavili List.**

Za ovu tekuću godinu molimo da se na vrime pošalje predbrojba, jer ovo otezanje stavlja nas u velike neprilike. Da je vele ne bi se čudili, ali fiorin 1 ko ne more pomiriti?

Stavljamo na dušu i poštenje napredak ovoga Lista našim povirenicima i pribojnicima!

UPRAVA.

Pcruke i Odgovori.

P. S. Dolac. — I Ivana Senjanina i „Tadiju Primorca" tiskaćemo, ali hoćemo li baš do Velike Gospe ili kasnije, to vam niti mi sami nemožemo danas kazati. Strpljen, spašen!

I. M. — Sl.be obedvi.

Zakariji Banu. — Puno svetacâ, a crkva malena! Počekajte. *Majstor.*

D. B. — Hvar. — Nije loš onaj članak, ali nije za nas; našim čitaocima hoće se prostijeg štiva. Pošaljite ga „Hrvatskoj" u Zadar, tu će zgodno pristat.

Pučkom prijatelju. — Šibenik —. — U občinske pekljanije i zanaveti mi ga ne ulazimo.

Marković M. — Kučine. — Primili smo onu knjigu o životim svetaca od god. 1657; ne trjote se za nju, u sigurnim je rukam. Dali smo naredbu opremaču da spravi in ena. Negovorite nam ništa o starim poderanim slovima, neznate vi na kojim smo mukam u tiskarni! Obećano nam je da će se prominit, inčije okrenut ćemo se na drugi kraj. Pozdravljamo.

V. — Zakučac. — A u kućne još manje.

S. D. — Komiža. — Ona zbirka o Kraljeviću baš mi ovih dana priko rukn. Javio sam Ciševskomu u Perlin. Hvala ti kô prijatelju! Malomu Hrvatiću stô odpozdrava! *Urednik.*

Podmirili „Pučki List."

do konca godine 1892:

Postire (na Brču). Matulić I. pok. V., Suić J., Matulić J. pok. M., Bernardiš J., Petrić J., Sloviniić Dn. Roko, Matulić M. rok. J., Matulć A. pok. I., Četrčić F., Restovć P., Jelitć I., Duhović A., Matulić J. pok. Jozipa, Petrić I., Mirčeta M. financ. stražar, Ravlić I, Skarić A, Matulić A. Antin, Antićević J. pok. J., Skarić A., Bižaca M., Skarić J. pok. M., Bičćina S., Braća Ceriai pok. I., Skarić J. pok. Jozipa, Perić V., lčnik, I. Kranneli pok. Nikole. **Podgora** (Makarska). Mihotić Vid uč. uprav., Stojković Dn. J. žup., Tamburović Dn I., žup. pomoć., Me čep I., Sumić M., Marinović Janko, Sumić P., Batć P., Ban M., Pavlinović I., Šunde M., Sisarić Bariša, Kržanić R., Sisarić D., Pavlinović M., Marinović I., Letica P., Marinović L., Letica J. pok. Petra, Radojković I, Kržanić V., Herceg J. - **Zaostrog.** O. M, Šimić, O. S. Borić, M. P. Samostan Franovaca, G. E. Jerić, Tambuć I., Losovć S., Baletić A., Despot I., Despot B., Despot A., Matutinović M. - **Podaca** (Gradac). Cvitanović G., Cvitanović J., Cvitanović M., Buklaš A, Rogulj S., Pavlak A., Visković I., Prleada J.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 21 Travnja 1893 Br 8

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1 Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Do koga je dakle?

Kada nije do vlade u Zadru, što nas nevolja bije, kako smo napomenuli u pridzadnjem broju, a do koga je dakle? — Nuder da se o tom, puče, malo porazgovorimo i razumimo.

Ono što nam u Beču zamiraju, da mi nebi imali srca otvarat usta i tužit se na vladu da nas malo pazi, jer da naša Dalmacija ne daje državi nikakove koristi kao Češka i druge bogatije zemlje, mi bi mogli toj gospodi bez uzla na jeziku ovako odgovoriti: kako nam dajete, takova vam odvraćamo, dapače napram onomu što nas pripomažete i puno vam dajemo, dajemo to jest kralju kraljevo, sve što i druge zemlje daju, a nismo pogledani kao one. Mogli bi ih i ovako upitati: kako more jedna zemlja dati ploda, ako stoji ležeća neobradjena? kako će težak imati koristi od svoje krčevine, ako nije potrošio za radju, za gjubar, za lozu, za ogradu, ako se nije na njoj krvavo iztrudio? Na isti način kako će jadna Dajmacija davati državi ploda i koristi, kada je ležeća, neobradjena, zapuštena, kada država za nju neće da troši. Ne govorimo o tvornicama, obrtim, zavodim, što no vlade, da ne idemo na daleko, u Zagrebu, Sarajevu podižu i tim puku zalegaj kruha u ruke meću; ama ljudi, samo pomislimo na željeznicu, koja se je počela graditi ćak godine 1874 te od tada do danas 1893 dakle eto punih 20 godina mislili se u Beču, hoće li neće li Dalmaciju pripojit drugomu svitu ili ju ovako za rugo ostavit krnjastu — „Dobra je vaša, mogao bi nam kogod tamo sa Dunava odvratit, imate sto razloga, mi posve malo trošimo za Dalmaciju, niti ćemo, jer mi nismo još na čistu sa tom vašom zemljom, vi ju hoćete da pripojite Hrvatskoj priko Velebita, Zagrebu, tad se ona izmiče iz naših ruku ide pod drugu upravu; s toga dok se stvar ne stavi na čisto mi za drugoga nećemo poći u harče.“ — To je živa istina, tim nam zatvaraju usta, ta im se neda pobit. — Da ti malo bude bistrije, nu čuj, puče, evo kako stoji stvar.

Valja najprije znati da od godine 1867 naša se je država razdilila na dvi polovine, zemlje s jedne strane rike Litave i s druge, ili po vlasti na Austriju i Ugarsku. Po tomu dva su ministarstva, dvi kraljeve hazne, jedna u Beču a druga u Pešti. Godine pak 1863 naš kralj dao je narodima ustav, to jest slobodu da po odabranim ljudima, što se zovu zastupnici, svaka zemlja izkaže svoje želje i potribe. Dalmacija kroz nikoliko svojih zastupnika rekla svoju: neka se pripoji svojoj materi Hrvatskoj s kojom je živila i prije. Kralj to podobrio, jer uvidio da to odgovara pravici i starini, te rekao neka se u saboru u Zadru izaberu ljudi, koji će poći u Zagreb te u Beč na dogovore u tom poslu. Tu se zavrglo kolo nesloge, nesporazumljenja stranaka, zamrsio se veliki uzao, koji još i danas stoji zavezan. Tada bili na upravi u većini *autonomaši* ili *talijanaši*, koji bili protivni sjedinjenju s Hrvatskom; govorili neka Dalmacija stoji po sebi, ali srce im letilo tamo priko mora, dok Italija godine 1866 pod Visom ne uhvatila po zveku. Od to doba, evo ima 30 obilatih godina, zavrgla se po Dalmaciji borba stranaka, *talijanska* i *hrvatska*. Prva je već oslabila i pala, ali iza nje iznikla druga *srbska*, kojoj na srcu Srbija, te i ona protivna sjedinjenju s Hrvatskom. U ovom metežu stranska vlada u Beču pušta da stvari prolaze ovako, a jadna Dalmacija čini nam kô kakvo nezakonito siroče, koje ima oca i majku a za nje nezna, ili ako zna, kao što mi znamo da nam je majka Hrvatska, ne dadu nam k njoj. — Nije ovo, ljudi božji, politika, u koju se mi neprtimo, već je korist, dobrostanje po sridi naše zemlje. Hrvatska je bogata zemlja, ujedinit Bosnu-Hercegovinu, Hrvatsku-Slavoniju, Istriju Dalmaciju u jedno kolo, pod jednu upravu, eto naroda dobrostojeća. Kako se tajni glasovi od nikog zemana pronose, rek bi da na kraljevu dvoru o tomu se baš misli, i uprava tih ujedinjenih zemalja da bi bila u rukam jednog nadvojvode od kraljske kuće.

Daj Bože da se to izkoli čim prije, a mi ako ćemo dobra našoj zemlji, ostavimo se nerazbora, inada strančarenja, te svi složni uz jedan štap!

Digitized by Google

PUČKI LIST.

Mongoli u našoj domovini.

Prije šestopedeset godina nahrupi s iztoka u Europu silna mongolska ili ti tatarska vojska pod svojim knezom Batukanom. Čudni su u njoj bili ljudi, prave nakaze. Bili su maleni, širokih prsa, golobrada i plosnata lica, tupa nosa, a male oči stajale su jim razdaleko jedno od drugoga. Odivali su se u kožu, jašili su male gole konje, naučne svakom trudu i gladi. Hrana im je bila sirovo meso, piće konjsko mliko i krv. Napadali su i branili se krivom sabljom i strilama, nu bez buke i vike.

Za kratko popale i popline južnu Rusku i Poljsku, čeljad poubijaju ili sa sobom povedu u roblje. Odatle se priko Karpata spuste u Ugarsku. Kod rike Šaja skobe se s Magjarima i s Hrvatima, pa dok se ovi sa svojim vojvodom Kolomanom hrabro bore i ne pridaju, oni, to Magjari, uzmiču i biže. Od 65 hiljada vojske, što je bilo, ni 10 hiljada ne iznese žive glave, a Tatari nemilo poharaše Ugarsku, stanovnike izmrcvariše ili zarobiše. Nesritni kralj Bela jedva živ uteče i potraži zaklonište u Zagrebu. Ali divlja rulja krenu za njim u potiru, poplavi Hrvatsku, Zagreb pritvori u prah i pepeo, a kralj dobiže u Split, ne bi li se kakogod spasio. Nego mu se ovdi pričini nesiguro, pa za to posla ženu Mariju s kćerima Katarinom i Margaritom u tvrdi Klis, a on se sam zakloni u Trogir, koji je bio u junačkim rukama kneza Stipana Šubića.

Prvih dana ožujka g. 1242 ukazaše se po Mosoru mongolske čete i za malo eno ih prid vratima Splita grada. Ovdi se je bio sgrnuo narod sa svih strana, da traži zakloništa, ali tolika je bila sila svita, da najodličnije gospoje, nemoćni starci, bogataši i siromasi dobrim dilom ostadoše cilih noći pod vedrim nebom. Štogod pak van gradskih zidina zatekoše Tatari, sve izsikoše, a marvu i ostalo sobom povedoše. Splićani spremiše se na obranu, Tatari sricom nenadno ostaviše Split i krenuše proti Klisu, jer je Batukan mislio, da se je ovdi bio zaklonio Bela. Sprva stadoše bacati u grad otrovne svoje strile, a zatim naperiše bojne strojeve. Kad ni to ne pomože, poskakaše sa svojih konja, te se stadoše verati uz klisure, a ozgor Klišani sasuše na nje krupu kamenja i strila i prisiliše ih, da uzmaknu. U to Batukan doču, da je kralj u Trogiru, pa brže bolje skupi vojsku i prtljagu te pade pridanj. Kralj medjutim priveze se na nedaleko ostrvo, koje se od tada prozva *Kraljevac*, a Mongoli ne mogoše opasati Trogira, jer je u ono doba sa svih strana bio obliven morem. No ipak Batukan pokuša na drugi način, ne bi li ga se dočepao. Iz njegove vojske dodje pod gradske zidine glasnik, te stade ovako hrvatskim jezikom govoriti: *Poručuje vam Batukan, vodja nepridobive vojske, da ne branite kralja i ljude tudje krvi, već da pridate neprijatelje u naše ruke, pa ćete umaknuti njegovoj osveti i ne ćete ludo izginuti.* Iz grada mu se niko niti ne odazva. Na to se diže vojska i vrne se natrag istim putem, kojim je i došla. Više Šibenika prodjoše priko gore, koja se i danas zove *Tatarska gora*, gdi rodi glasovita kapljica *tartar*. Putem saznade Batukan da se je Bela primistio na Rab. Brže bolje namaknu brodove, te u njima i u kožnatim čamcima privezoše se njegove čete k Rabu, gdi zametnuše očajnu borbu. U osudni čas priletiše još i Pažani, te pomogoše potopiti mongolsko brodovlje i Mongole u moru podušiti. Takova šta Batukan još nije bio doživio, pa ga u srdce diranu i raztuži.

Za ovim udarcem stiže Batukana drugi jači i odlučniji od prvoga. Pod Velebitom dočeka ga hrvatska vojska i upusti se š njim u boj na smrt ili na život. Tamo našima pritrčaše u pomoć i slavodobitna primorska braća, a i sam se Bela osokoli, te podje medju našu vojsku. Čvrsto se uhvatile obe vojske u koštac, pa ne popuštaju, već se junački gonjaju i kolju. Tu Mongoli obkoliše kralja i umal ga ne uloviše, da u najvećoj pogibelji ne priskočiše tri brata Kres, Kupiša i Rak iz Srima sa svojim drugovima, te kô ražešćeni risi navališe složno na dušmane i od njih za kratko očistiše kraljevu okolicu. Zatim pridružiše se k ostaloj vojsci i hrabro navališe na uzmičuće Tatare, koji ostavljajuć za sobom mnoge mrtve, dadoše se u divlju bižaniju prama izvoru Krke, te prodjoše Bosnom, Srbijom i Bugarskom, nu se više nigda u Hrvatsku ne povratiše. Naš Preradović o tom lipo piva:

„Ovdi divlje čete smrvi
Rod naš čil i zdrav,
Hrvatskom se ovdi krvi
Spasi zapad sav."

Naš je narod tada bio razdiljen na više država i vlada, ali u pogibelji za svoj obstanak spoznao je kô nehote tajne svoje sile, koje sjedinjene učinile su čudesa, da će se spominjati hrvatsko junačtvo dokle bude svita i vika. Da tad Hrvati ne utukoše divljih Mongola, ovi bi bili poplavili Italiju, Nimačku i Francuzku i poharali ih kaono Rusiju, Poljsku i Magjarsku.

Posli ove sjajne pobide zaustavi se kralj u Hrvatskoj nikoličak miseci, te nastojaše, da zemlji vida rane, koje je zadobila od nesmiljenih Tatara. Najprije vrnu se u Trogir. Ovdi i danas sačuvana je u crkvi sv. Lovrinca, izmedju mnogih starina velike vridnosti, kukuljica kralja Bele. Iz Trogira podje u Klis, da obadje kraljicu i bolestne kćeri, koje su malo zatim i umrle, te bile pokopane u grobnici u kamenu izdubenoj i od kraljice prinešene u Split i više glavnih vrata crkve sv. Duje sahranjene. Haran kralj izpusti mnoge darovnice i obasu raznim povlasticama sve glavnije junake, te mnoge gradove, pače svu zemlju potvrdivši, razširivši i umnoživši gradjanska i narodna prava. S tog Hrvatska oživi novim životom: iz porušenih starih gradova podigoše se novi veći i lipši, a mnoge obitelji, koje su u onim tužnim i čemernim vrimenima bile jedina uzdanica kralja bezkućnika, prosjaše nigda nevidjenim sjajem i bogastvom.

Rade Jezera

Digitized by Google

PISMA O ŽENIDBI
JURJA KAPIĆA

Jutrom rano na deset aprila
Zapivala Jesenkinja vila,
U Jesenku više svoga sela
Piva vila, puno je vesela.
Prije zore i bijela dana
Dozivala starca Ljubomana:
Jesi li mi, starče, ozdravio,
Jes' li svoga bolka pribolio?
Prihvati se štapa drinovine,
Dogji k meni vili u planine
I ponesi svoje gusle tanke,
Pivačemo, biti će nam dika
O ženidbi Kapića pisnika.

Nevu vodi plemić od plemića,
Juraj Kapić od Despotovića,
Tamo, pobro, iz Omiša grada,
U njega su starinski dvorovi,
U kojim su bivali zborovi,
Kod kule mu ističe Cetina,
U kuli mu ćerca Metelina,
Rumen ruža od Omiša grada,
Plemenita, pristala je mlada,
Sva u bilu svilu obučena,
Nevistica lipa i rumena;
Tankovita kô u gori jela,
Kako srce ne bi mu zavela?
Sjaje u licu kô ždrakam danica,
Kad no jutrom cikne iza gora,
Biser sjajem siplje priko mora,
Od poštena oca i matere,
Vlastelskoga roda i plemena,
Nevistica mlada izučena,
Dobre ćudi u svemu je vridna,
Po imenu mlada Metelina.
Danas pir je, danas je vinčanje,
Na vinčanju Kapićev prijane
Ivanišev mladi pop don Frane.
Za kumove nisu talijanci
Već hrvatski oba su junaci,
Od Splita je mladi odvitniče
Po imenu Mihaljević Vice,
I Baturić omiške občine,
On je dika hrvatske družine.
Glasba piva, rika odjekiva
Prid dvorovim Despotović Petra,
Stekao je valjanoga zeta.
Tu u družbi mnoga su gospoda
Od očeva i majčina roda,
Ruku daje, svak im želi zdravlje,
I do Splita sritno putovanje.
Kad odoše od Omiša grada,
Na Cetini privrže ih lagja,
Pozdravlja ih malo i veliko,
Svak vapije: zbogom Metelinko,
Jer si krotka kao pčela bila,
Jer nikoga nisi uvridila.
Po podnevu oko jednog sata
Ugleda se priko malog Rata
Mnogo, brate, vidi se u skupu,
Brzi konji to kočije vuku,
U kočijam Kapića svatovi,
Pod kočijam konji vitezovi.
Što no vidiš kočija tanana,
U njima je jengija mlagjana,
Što no vidiš kite na konjima,
Ono su ti mladi zaručnici;
Gdi no vidiš mlada barjaktara,
Kočije su Šimuna glavara.
Što no vidiš konje engirove,
Ono voze vinčane kumove.
Letom lete k Suhomu Potoku,
K hladnoj vodi i moru duboku,
Tu Kapiću kula sagragjena,
I prozorim lipim urešena,
Oko kule pitoma ravnica,
Na njoj rodi bilica šenica,
Malo više gori po brdima
Plodna loza daje vrsna vina,
Tu se sadi svake vrsti sada
U sridini njegova komada;
Voda ističe stina je tvrdica,
Š njome melje Kapića mlinica.
Tute jesu svati počinuli,
Dobre svoje konje odmorili,
Da se rujnog ponapiju vinca,
Kojim naša ragjaju Poljica;
Od poljičkih višanj' rožulina,
Što no mu je privelika cina.
Tu se nosi svakih djakonija,
Što ih ima naša Dalmacija.
Tu se pije muškat i vugava,
U Poljicim ne sije se kava,
Tu su bile mnoge nazdravice,
Pivale se pisme poskočnice;
Nazdravljahu sritnom gjuvegliji
I njegovoj mladoj virenici
Od osamnest litâ nevistici.

Pa što ću ja sad pivati dalje,
Dragi Jure, pisma ti na zdravlje;
Bog ti dao živit dugo litâ,
Da bi svog se nagledao cvita,
Bog ti dao sinova i ćera,
Da bi š njima uživa' veselja;
Da sinovi budu ti Hrvati,
Da prihvate tvoje gusle tanke,
I da slave hrvatske junake,
Da ti ćerca bude hrvatica
Kô pokojna majka Ivanica!

Složio **Starac Ljuboman.**

Bez potribe nikada na pazar!

U prvotač se pazari sakupljali, e bi ljudim bila naručnija razprodaja blaga i litine. Tribali su, a bili su nikud i od hvajde. Misto od mista odvojeno, bez puta i oputine, bez pošte kraljske i občinske. Ali je sada druga. Sajmim i pazarim nije prvanje krune: pusto otančali. Sama tri četri od god do god tebe bi s tvojim potrkušicam smirila. Uskos tomu oni ti ničiu kô pečurke. Svako seoce htilo bi najmanjom dva tri kroz godišće, da mu krčmari i kavanari težačku teharu muzu. Sbiljimice, toliki su derneci što tko komu dernu dernu. Da se ja s kojom sričom pitam, nazvao bi ih *pjančovanja*, jer se, brate više litara vina na njima iztrusi, no li se pogodaba utvrdi. Pri većoj polovini sajama, što ćeš da vidiš? Linčina, pijanica, trgovačkih popestilica, mrljina, pa i onih, osim krštene duše, na dvi noge. Tamo o popasnoj dobi obidi krčme da rekneš: prava pravcata istina. — Jača ih je ruka, koji će sa sitbom u kraj, neka im pazar noge vidi. Božka, što ga pozna i varoška mačka, prozvalo *oblićalo*, jer ti bez njega nigde sajma:

Digitized by Google

stvoriti se, ako 'š lipo u devetomu selu. Za posle mu nepitaj: naopako ko naopako. — Odtrčeš na sajam, upadneš u krčmu, da se dreljiš na navrgnuti porez, na veliku travarinu, na težku redovinu, a prvi si, bolan nebio, da sligaš svoje pleći pod čak kabastije brime. — Sračunaj što godimice potrošiš, koliko izdangubiš i raduje zapustiš, pa da vidiš, kako će ti račun izniti jaču isu, no li je i porez i travarina i redovina. — Moj prijane! Do puke potribe mani se sajma i pazara. Bez tebe se mogu da skupe, jer će i tako splivati i bekrija i linčina i iziša i kesar, a da te i neubroje u svoje kolo. — Bahtaj der k sajmu i k pazaru: stotina si puta na gubišu, jedan na *ćaru*. Idi na sajam da obliniš, da te krčma primami, da se zlu navikneš, da te nenadnja zaskoči. Neleti tamo četri pet puta s teletom u uzici: inčije si ga izio, prvo no si ga pazario. — Nemožeš li s manjom bez te hodavice, trsi posle što brže, nedangubi, pa nećeš krčmi u žvale. — Glavari! Snadje li vas napast, da pitate ustanovu sajma u priložak onima, za koje je občina jur stekla dopuštenje, razaberite, hoće li to brž biti više od štete, nego od koristi. — Što se u misto mnogo pogodaba, izkapi mnogo litara, na dobitku je sami krčmar, a na gubišu su i zanatnik i radnik i težak, dok je u potarici javno ćudoredje. S upitnicom bi ste pokazali, da niste glavari ni glavara vidili.

Priobćio *S. Dragoni.*

Žena u selu.

Došlo momče iz Primorja u Hercegovinu, da prosi divojku, pa zapita oca joj, što zna raditi i kako žive, a otac evo što mu po istini reče: „Moja ćer znade plesti čarape i presti vunu; zna doniti drva i vode; zna propiriti vatru i pomesti kuću, a do potribe i svariti štogod.“ — „A zna li prati“? upita primorsko momče. — Jok! mi nemamo šta prati osim ono što kiša opere.“ — A da ko joj košulju pere?“ — „U nas nije adet nikad oprati ju, nego, odkad se obuče nosi se, dokle od nje krpe traje.“ — „Ali u neopranoj košulji more se zakotit štogod?“ — „To se zna, a to je naše zdravlje, taj kot ispije nam zlu krv, jer mi neimamo likara kao vi u primorju, da nam krv kroz žilu puste“. — „A, zdravlja ti, zna li se tvoja ćer očešljati?“ — „Jok! mi neznamo za taj češalj, nego grebenom čim vunu češljamo, a gdi nema grebena, onda za nevolju i čavlom, ali se vazda namaže maslom ili rastopljenim lojem, pa nikoliko puta pogladi dlanom po kosi.“ — A po koliko se puta umiva na dan?“ — „Na dan? bogme liti samo od nedilje do nedilje, a zimi od mine do mine, jer se neima, moj sinko, kad“.

* * *

Ovako nam pripovida Vuk Vrčević u svojim šaljivim pričam. Ovo je šala, ali u svakoj šali polovica je istine. Po našim selima malo je gdi škole za ženske, u mistu od nikoga da nauči, u kući na isti način, pa je istina živa, da je malo žena na selu, koje znaju što je ljudstvo, što je čistoća, red u kući. Imade na priliku po selim kućâ, koje nalaze na stotinu kvarata žita, pšenice, na stotinu barila vina, ulja, imadu svega, a neimadu ništa, u kući im se nevidi ništa. Na priliku u toj kući puna kukuruzana kukuruza, konoba puna vina, sprema puna mesa, u skrinji žutaca na pregršte, a po kući sve porazbacano, neuredno; tu nije pristojne postelje, da čeljade more na njoj prispavati, nije čista stola za blagovati, paučina oplela zidove, nečist se uhvatila posudja, od neopera sve se crni; po kući trljaju se sitna dica garava i dronjava, uza nje su mačke, psi, kokoši, a nije ridko da

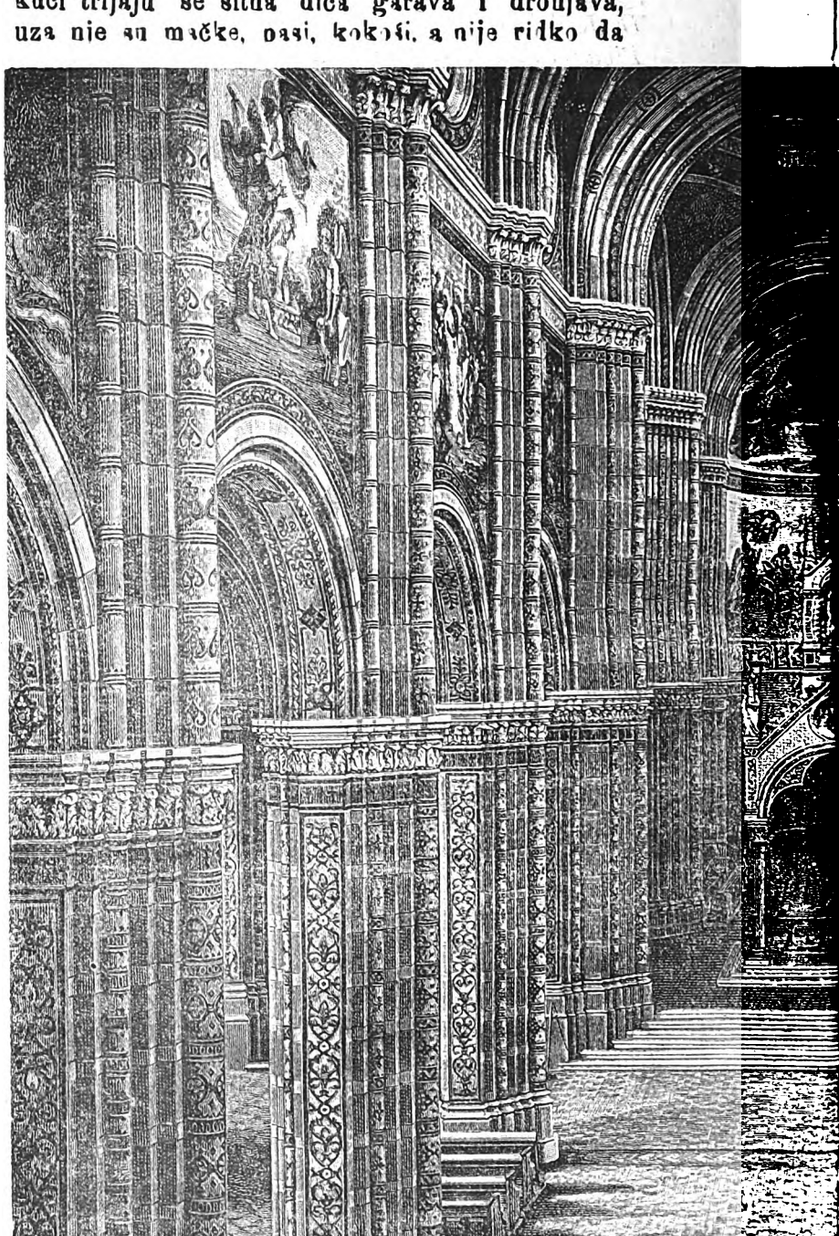

Stolna Crkva

Koliko je darežljiva ruka velikog hrvatskog biskupa Strosmajer broju pripivala. U tom broju iznili smo i sliku biskupovu, a danas izna darova njegovih hrvatskom narodu. Gradila se je 16 godina sve na tro jun i 200 hiljada fiorina. Otvorila se je na 1 listopada 1882. Osam d svega slavenskog svita. Došlo mu na radovanje 500 brzojavka a više o

Digitized by Google

svinje po tavanu zaropće. A sve je to do žene, jer kuća počiva na ženi. Nego budimo pravedni, nije sve ni do nje što nije naučna i uredna. — Kao što je žena u gradu razmažena i u svačemu obilovana tako je u selu zapuštena i u ničemu pomilovana. Naš puk ne drži ženu kao ljudsko biće, kao sliku i priliku onoga, koji ju stvorio, kao svoju milu drugaricu, pa bila majka, žena, sestra, već, Bože prosti, kao ništo nekršteno. Stoga naš zagorac kada je spominje prid kim od ljudstva kô sram ga je, te mu je uvik u ustima ova gruba rič: *„da prostite moja žena“*.

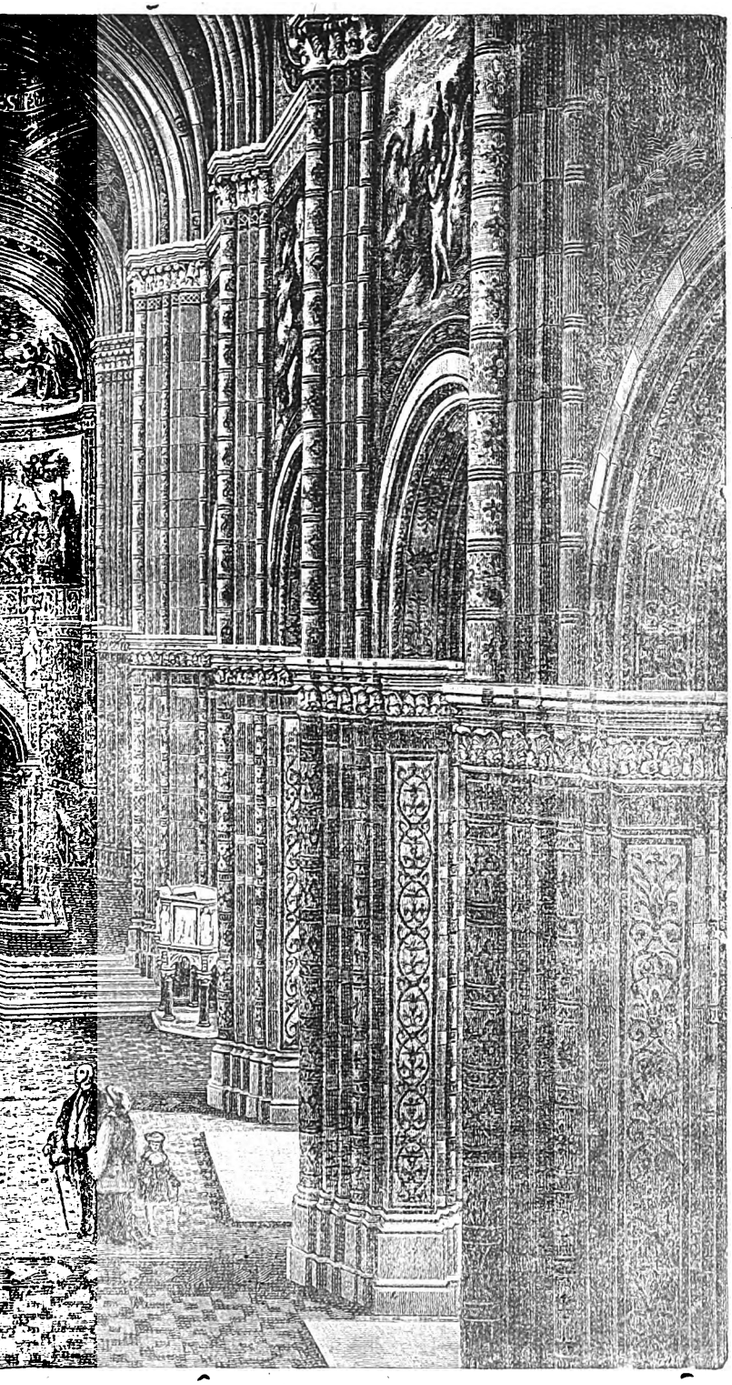

Djakovu.

arodu dobra učinila to nam je vila našeg majstora u prošlom o sliku veoma krasne crkve, koja je jedan od najlipših e biskupa Strosmajera, koji je potrošio za ovu crkvu 1 milislavilo se je tada veselje na biskupovu dvoru. Bilo je veselje po pismenih čestitaka. Bog poživio ovakog dobrotvora!

Ta mala cina žene došla je u naš narod od Turaka, gdi se žena drži za ništa, zatvorena u tajnim odajam, ne daje joj se pristupa svitu, stoga ni časti. Držati u nikakovoj cini ženu nije pravedno ni kršćansko dilo, kada se zna da valjana žena u selu vridi koliko i muškić, ako ne i više. Njoj se više nego muškiću o glavi razbije, tri posla ona oprema. Kao stopanjici red joj vrtit se po kuhinji, spremit ručak, večeru; kao domaćica valja da se briga za kuću, za težake u polju, za blago na paši, pa za pralo, šilo, odivanje; je li majka, te ju pospu sitna dica i danju i noću trga tilom i dušom okolo svoga poroda; nije dosta to, neimali izmine valja joj trknut i u polje, odnit težacima ručak, ubrat životinji rukovet trave, pa je li joj priko mora u brodu proći, kao nikim otočankam, njoj se je i vesla mašit te vozit. Niko nemore procinit i izplatit trude jedne valjane žene na selu. A kad tamo, niko joj to ne vidi, svak na nju grakće, ona je u kući uvik kao najmenica, sluškinja. Je li muž, te se nadje krvav pod kožom, a runjav na srcu, ništa što oštrim besidam uvik ljutito pribada, već meće ruke na nju, maše se toljagom te bez milosrdja kostolomi svoju drugaricu, je li svekrv ili stara svekrva grintavica, mira joj nikad ne da, uvik na nju mrkoće i *tragu* pridaje, pa nadje li se opet o kući zločesta zava ili su dvi jetrve neskladne eto nemira, nesklada u kući, Bog učuvao — živ pakao! — Kada promišljam na našeg težaka, na žene po selim, na njihovo življenje vidim da nije reda, razbora. Evo što bi se imalo: da bude reda u kući tribalo bi da bude reda u radji, da svaki ukućanin bude na svome mistu, za svojim poslom. Bog učuvao, o tomu ni pomislit kao da bi ja htio štedit ženu u trudu; neka ona i u polju radi, neka stine prinaša, travu kosi, plije, bolje nego da po ulicam čavrlja i tudje poštenje protresiva, ali znam i vidio sam na svoje oči, da po nikim kućam dok žena diže se u zoru i sprema alat za polje, muž je još u postelji, jer se sinoć do kasna zadržao u krčmi, dok neviste u polju rade, diverovi opočivaju ili se uz karte i pijanke zabavljaju, a pa kad što nije u redu, daj da se viče na ženu, ona guca sve — i dušu u se. — A dok je žena ovako rastrgnuta na sve strane nije ni na njoj sva krivnja da je kuća u neredu, jer baš, more bit istinita ona što Hrcegovac reče Primorcu, da neima kad. — Neka su dakle muškići za radjom u polju, u trgovini, neka je o njihovoj glavi konoba, ambari, svi alati, a žena neka gleda kuću, uzgoj svoga poroda, čistoću, red; kuća neka bude kraljestvo njezino; kada muž dodje s radje neka nadje sve spravno, uredno, i zalogaj čim se okripiti i postelju gdi će opočiniti, a ponajviše neka nadje mira sklada u kućnoj čeljadi. Neka žena drži svoga muža za poglavara kako i Crkva naredjuje, neka ga ljubi i štuje, ali i muž neka odvrati ljubavlju, neka ženu drži ne za sluškinju već za ljubeznu drugaricu, neka ju priuči radu, redu, svakom ljudstvu, ne šakom, ni toljagom već pametnom besidom neka ju svisti, iskrenim otvoritim srcem neka ju priveže, pa eto čestite kuće!

F. KRSTIĆ.

Digitized by Google

O Simenju i Sitvi.

II.

I na način sijanja valja staviti pomnju, jer dobro veli ona naša stara poslovica: kakva sitva, takva žetva. — Mnogo se puta dogagja da i najbolje sime u zemlju posijano, ili redovito neniče ili pak ne nikne. Tomu je uzrok kako je sime u zemlju posijano. Sime od žitarica nesmi u zemlju dublje od $^3/_4$ palca ili najviše 1 palac (do 2 $^1/_2$ cm.) Sitnije pako sime dosta je da se pritisne zemljom, a to se čini sa osobitim valjem, dočim ono jedrine sa branom se pobrana. Naš puk nepoznaje druge brane do one što ju sam načini, od granja i koje su sasvim loše. Imade brana sa zubovima, koje mogu naše domaće zanatlije načiniti i koje ne zapadaju mnogo. Svakako pazi, da sa kakovom mu drago branom radio, moraš paziti da sime dodje do stanovite mire u zemlju, jer ostane li simena na površini to je izgubljeno, neće niknuti, a ptice će ga pozobati i mravi razniti. Svako sime mora da bude zakopano u zemlju dva puta toliko, koliko je isto debelo. — U bolju zemlju sij ridje, jer se u boljoj zemlji bilje bolje razvija, dočim u slabijoj zemlji sij ništo gušće, ali opet nemoj tako prigusto, da se biljke ne duše, da ne požute i prigniju. — Ako se bojiš da ti je sime snitljivo, a ti ga prije kvasi, da uništiš onaj snitljivi prašak na simenu. Sime ne kvasi u vapnenoj vodi to jest, raztopi vapna u vodi, pak stavi u tu vapnenu vodu sime i tu nek ostane 24 sata. Kašnje ga izvadi, pošuši i sij. Na isti način možeš činiti sa modrom i zelenom galicom, i to ovako: Modru ili zelenu galicu na sitno stuci, pak u vrućoj vodi raztopi, u hladnu ulij i uspi sime, koje neka bar za 3-4 prsta bude pod vodom. To moraš nikoliko putah promišati, a sve što na površinu izpliva odgrabi. To je dosta sime da se kvasi 12-16 sati zatim se izvadi i posuši, 1 kilogram galice dosta ti je za 2 hektolitra vode.

Imademo dva načina sijanja: sijanje omaške i sijanje u redove. — Tko omaške sije neka pazi na slideće: I. ne sij nikad kad jak vitar puše, jer ti sime raznosi i nepada jednako; II. uzme se u ruku toliko simena, koliko ga rukom zahvatiti možeš, bez da ti kroz prste pada, III. bacaj sime kroz prste i šaku kao da viješ u okrug, da sime jednako pada; IV. želiš li gušće sijati, polakše koracaj. — Za sijanja u redove imade raznih strojeva, koji se zovu sijala. Ja ću ovde navesti najprostiji način sijanja u redove po biližilu, koje je nalik velikim grabljama ili zubačam. Uzmi gredu, naperi ju drvenim ili gvozdenim zubcima, koji neka budu jedne dalečine prama tvojoj potribi, u sridini čvrsto nasadi drugu gredicu, pak vuci po zemljištu gdi želiš sijati. Zubci prave brazdice u koje sij sime, a kašnje pobranaj. — Kogod će pitati, dali je bolja omašna ili redovita sitva. Redovna sitva od omašne je mnogo bolja i to sa slidećih razloga: I. što redovna sitva triba mnogo manje simena; II. za redovnu sitvu netriba da je vrime tiho; III. redovna dade se lakše pliviti i okopavati; IV. u redovnu se razdiluje sime jednako daleko i duboko; V. u redovnim sitvam lipše raste i zrije; a VI. uredovna sitva kad uzraste tako je lipa viditi, da sam gospodar tomu se divi. Stoga priporučam svima, da siju u redove, jer će sa ovakovom sitvom imati više koristi. — Valjani moj težače! Nadajući se da ćeš ti izvršiti ove moje za te koristne naputke, i onda će mi biti u tom najveće zadovoljstvo, obećajem ti da ću ti i u naprid napisati koji članić, i budi uviren, da će ti u svakoj prigodi biti pri ruci tvoj

Ljubitelj Poljodilstva.

Za Dalmaciju god. 1893.

U državnom prračunu za 1893 godinu, ubrojeni su u potrebštinu ovi „izvanredni troškovi" za radnje, koje će se kroz ovu godinu obavljati u Dalmaciji:

Za gvozdeni most priko Neretve kod Metkovića (druga isa), for. 10.000. Za dogradjivanje cesarske ceste Hercegnovi Meljine; od Pijavice do Gjurića (treća isa), for. 10.000. Za gradnju vozne ceste od Graba priko Mrcine i Zastolje u smiru sredozemne državne ceste kod Grude u dubrovačkom političkom kotaru (treća isa), for. 39.000. Za gradnju vozne ceste od Omiškog pristaništa kroz Cetinjsku dolinu do Zadvarja, dok se sveže s cestom Makarska - Šestanovac, u splitskom političkom kotaru (četvrta isa), for. 10.000. Za popravljanje zvonika u Splitu (osma isa) 2.500. Za nabavu zemljišta za izkopine solinske bazilike (treća i zadnja isa), for. 2.900. Za nove gradnje i popravljanje starih gradjevina u bogoštovne svrhe for. 22.850. Za nabavu peći i stroja za razkuživanje u učiteljištu u Arbanasima, for. 1.300. Za nove i izvanredne radnje po dalmatinskim pristaništima: U Ražancima. Popravljanje obale za obranu i pristajanje brodova, for. 5.800. U Pašmanu. Popravljanje vlâke, for. 4.700. U Splitu. Postavljanje dvaju mosta kod novog mulja, for. 5.150. Za dalje radnje već učinjene u onom pristaništu, for. 1.200. U Pučišćim. Popravljanje obale, for. 5.600. U Sumartinu na Braču. Popravljanje obale za obranu i pristajanje brodova (prva isa), for. 15 000. U Makarskoj. Produljenje mosta za izkrcavanje, for. 13.700. U Lučici na Lastovu. Popravljanje obale, f. 2500. U Korčuli Postavljanje jednog gavitjela, for. 4.500 U Molonti. Popravljanje obale za izkrcavanje, for. 3.500. U Boki Kotorskoj. Popravljanje obale za pristajanje mistnih paroplova, f. 5 400. U Novome kod Trogira Produljenje mosta za obranu i izkrcavanje f. 12 000. U Tiesnome. Popravljanje mosta za obranu f. 2.800. U Šibeniku. Popravljanje obale f. 8 000. U Staromgradu. Popravljanje obale f. 7.700 U Crkvicama na Pelješkom polnotoku. Popravljenje mosta za obranu f. 2.800. U Šibeniku. Zidanje mosta za pristajanje brodova i zidanje obale, drugi daljni potrošak i zaostatak, for. 5.500. U Splitu. Dalje pojačavanje nasipa (osma isa) f. 4 000. — Zidanje mosta izprid željeznice (zaostatak) f. 2.810. U Bolu na Braču. Popravljanje mosta za obranu i pristajanje brodova, f. 530. Postavljanje novih stupova za priveživanje brodova, f. 1000. Postavljanje znakova na plitčinama i sekama, f. 700. Za nabavu santurina, f. 6000. *Vanredne i nove gradjevine*: U Kuljarima. Zidanje novog svitionika, f. 2600. U Tavčici. Zidanje novog svitionika, 5500. U Duinki. Zidanje novog svitionika, f. 5 500 U Splitu. Zidanje nove kuće za lučko poglavarstvo (dalji potrošak) fior. 14.500. — Peterčane. Zidanje nove bolnice za koleru, i zgrade za razkuživanje i za stan (peta isa) f. 5.000. — Za prigradjivanje i proširenje državne kuće za kotarski sud u Drnišu, for. 6.000.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. Umrao je u gradu Celovcu general Blažeković, koji je četri godine upravljao Dalmacijom. Bio je rodom iz Osika, ljubio je naš narod, bio mirne dobre naravi. — Ministarstvo je vićalo ujedno sa kraljem što će izniti na pritresanje prid odaslanike. — Sabori su pokrajinski otvoreni, dalmatinski će na jesen. — Bečki hodočastnici prošli su na hodočašće papi u Rim, vodi ih biskup Gruša. — General Gjulaj umrao je u Pešti. — Kardinal Vasari poglavica katoličke crkve u Ugarskoj bio ovih dana u pogibelji života. Odpustio jednog momka iz službe, a ovaj pristupi gospodaru da se prituži, te trgne oštar nož da ga ubije. Srićom našao se tu kardinalov tajnik, umetne se unutra, spasi život kardinalu, a bisni momak uhvati se tajnika, te mu zadade pet ljutih rana, od kojih mučno da priboli.

U Italiji. Velike priprave za srebrni pir kralja i kraljice. Doći će nimački car na veselje, na 23 poći će u Pape. Nastoji se doći do mira sa Francuskom. — Počela je razprava o neredima na rimskoj banci.

U Inglezkoj. Velika borba u saboru za uredjenje Irske. Imade tomu dosta protivnika, ali starac Gladstone najbolje je jamstvo. Govorio je u saboru dvi ure u prilog tomu i dokazivao kako valja bit pravedni sa manjim potlačenim narodima.

U Francuskoj. Kako velika sloboda vodi narode do razuzdanosti, nepokornosti, samovolje najbolji izgled u Francuskoj, gdi svako malo vrime ljudi na upravi prisiljeni su odstupiti. Prvo je ministarstvo odstupilo, ustanovilo se novo, na čelu mu Dipij, a za koliko vidićemo.

U Nimačkoj. Niki krojač, po imenu Dove iznašao je novu vrst sukna, kroz koje zrno olova nemore da prodje, već kad udari rastopi se. Pokušali su to vojnici i uvidili da će to u boju puno valjati. — Grad Berlin troši ove godine do 50 milijuna fiorina za svoje potribe.

U Srbiji. — Iznenada veliki preokret dogodio se. Mladi kralj Aleksander izjavio se punolituim, jedne noći dao zatvorit upravitelje, sbacio ih sa vlasti, doveo vojsku da mu prisegne virnost, te se on proglasi kraljem i vladarom Srbije. — Sastavio i novo ministarstvo, na čelu mu Dokić — ministar rata Franasović iz Korčule. — Bojat se je nemira.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. Vojnička pukovnija br. 22 primišta se iz Dubrovnika u Štajerski Gradac, pukovnija br. 17 iz Ljubljane u Dubrovnik, a pukovnija br. 27 iz Gradca u Ljubljanu. — Ličnikom prvencem bolnice u Zadru imenovan je Dr. J. Marčelić. — Razpuštena je občina na Šolti, upravu priuzeo povirenik Boteri. — Glasoviti poljski slikar Andrioli proputovao je našom pokrajinom, da diže slike iz našeg primorja. Pod zimu povratit će se opet i nastaniti za koji misec na otoku Lokrumu kraj Dubrovnika. — Putujući učitelj Mate Dudan hodajuć kroz kotare, te priplašeni konji izvrnuvši se kočija, pade i prilomi ruku. Na liečnju je u zadarskoj bolnici. — Našeg prijatelja Petra Kunićića, učitelja na Visu, občina je viška dostojno nadarila za njegovu lipu knjigu o Viškom boju te darovala mu je tapan (kalamar) od srebra sa perom i zvoncem, radnja od vridnosti iz Berlina nabavljena. Dostojno i pravedno jest! — Umrao u Sinju vridan mladi fratar, Milošević, učitelj na samostanskoj gimnaziji. Učen, uman, a dobar i radišan bio dika redu i narodu. Od srca nam prijatelj bio povirenik i suradnik našega lista. Žalujemo se sa raztuženom njegovom braćom franjevcima, a duši mu kličemo: pokoj vični!

U Banovini — Rek bi da se Sv. otac razumio sa kraljem glede novog nadbiskupa za Zagreb, baš kako je papa želio. Imenovanje nije daleko. — U Zagrebu se je ustanovio odbor za hodočašće u Rim. Ko bi htio iz Dalmacije more se obratiti tamo. Kuća Vranjicani dala je for. 1000 za gradnju doma Starčeviću. — Bilo nereda na gimnaziji. Niki učenik Srbin rekao da voli se zvati psetom nego Hrvatom. Našao se učenik Hrvat te ga ćušnuo, odtole nemir. Ravnatelj odalečio iz škole onog Hrvata. Ostali na to uvridjeni 250 na broju izstupili iz škole i ne htili se povratiti, dok se i onaj Srbin nije odalečio. Tako se stvar uredila. — U Varaždinu velika proslava sjedinjenim strankam. Bilo na tisuće naroda. Veliko veselje u puku, sloga se jača sve to bolje. I u Brodu misle isto svetkovat. Magjarim to ne ugadja.

U Istri. U Trstu raspušteno od vlade občinsko viće, poradi velikog straučarenja s Italijom. — Odlučeno je da se hrvatska gimnazija primisti s Rike na Sušak.

U Bosni. Proračun grada Sarajeva iznosi za ovu godinu for. 253 hiljade i 168 fiorina. — Spravlja se trka konja bosanske pasmine, a to od Bišća do Sarajeva na daljinu od 288 putnih kilometara. Ko prvi prileti na konju ovaj put dobit će od kralja nagrade for. 6 hiljada.

U Splitu.

Pir. — Na 10 tekućega našem dičnom prijatelju i suradniku učitelju Jurju Kapiću, doveli svatovi iz Omiša od kuće Despotovića mladu nevu Metelinu. Kumovali mu Dr. Vicko Mihaljević i Dr. Petar Baturić, a zaručnike vinčao Don Frane Ivanišević. Kao što onog dana nismo sakrili naše poštenje, tako danas našem prijatelju opet od srca kličemo: u sto dobrih časa, srićno i berićetno!

Pomorci. — Okolo 80 pomoraca iz našeg grada poslalo je zahvalnicu zastupniku Biankinu u Zadar, što se je onako hrabreno zauzeo za nje u Beču. Pošteno!

Na občini. — Na 12 bila je prva sidnica novog občinskog vića. Tu se je odredilo da se razpišu natičaji za občinske činovnike, imenovali se novi seoski glavari, odabrali se odbori za uredjenje Šolte, za ustanovljenje više divojačke škole, govorilo se o kazalištu, koje će se otvorit u oči Sv. Duje. Odkrivena je lipa mramorna spomen-ploča na čast otvora občinskog doma i pohoda kraljeva. Drago nam je bilo viditi da se i novi vićnici uz stare i uzornog načelnika D.ra Bulata lipo zauzimlju za občinske stvari.

Eto Bože ih blagosovi!

Digitized by Google

Koledar za SVIBANJ (Maj).

Ima 31 dan.

Dani		SVECI
pon.	1	Filip i Jakov apoštoli, Uštap na 12.27 več.
utor.	2	Atanasij biskup
srid.	3	Našašće sv. križa
četv.	4	Florijan (Cvjetko) muč.
pet.	5	Pij V. papa
sub.	6	Ivan pred vrat. lat.
ned.	7	Peta po Uskrsu. Dujam b. m.
pon.	8	Miholjice
utor.	9	Gregorij N. b. } Rogacijuni, Trećak 3.28 jut
srid.	10	Izidor ratar
čet.	11	Spasovo (uzaš. Gospod.)
pet.	12	Pankracij mučenik
sub	13	Servacij b.
ned.	14	Šesta po Uskrsu. Bonifacij mučenik
pon.	15	Sofija divica muč., Mladi misec 11.51 več
utor.	16	Ivan Nepom. sveć. muč.
srid.	17	Paskal pastir
četv.	18	Venancij mučenik
pet.	19	Ivon svećenik
sub.	20	Bernardin prizn. †
ned.	21	Duhovi ili Trojaci
pon.	22	Duhovski ponediljak, Prvak 3.56 več.
utor.	23	Duhovski utorak
srid.	24	Ivana udova †
četv.	25	Urban papa mučenik
pet.	26	Filip Nerij prizn. †
sub	27	Magdalena Paziška †
ned.	28	Sv. Trojica. Vilhelm biskup
pon.	29	Maksim biskup
utor.	30	Ferdinando kralj, Uštap 2.27 noći
srid.	31	Petronila divica.

Sunce izlazi na 4.21. Zapada na 7.83.

Nije se s Bogom šalit!

Prošlog Uskrsa dogodio se u Zadru strašan slučaj. Niki vojnik — jadan ne bio — išao na svetu pričest, a ne bijaše se prije izpovidio. Ne bilo to dosta, već kad mu svećenik stavio na usta posvećenu česticu (partikulu) on krenu glavom, digne ju s jezika, te postavi u kesicu od novaca (*takuin*). Niko to ne opazio niti za to znao do njega nevoljnika. Došlo podne, išli vojnici da blaguju. Sio i on za stol, ali ne htio se mašit jića. — Pitali ga, „za što ne jide". — Jidite vi, odvrati im on, imam ja što jisti, te izvadi tada *takuin* iz džepa, izvadi posvećenu česticu i stavi u usta. Netom je stavio na jezik, smrče mu se prid očima zamuti pamet, uztrese tilo, sruši se tog časa na tle ukočenut, za malo časa izdahnu, a u licu vas poerni. — Svak se zgrozio na ovaj strašni slučaj. — Bog pripušća zlo da se po zlu nauči čovik dobru. — Bilo i ovo na usvist, da nije hvajde s Bogom zbivati šale!

Za stopanjicu.

Hoćeš da ti meso bude mekše. Više puta, osobito ako je priveć friško meso i od stara govedčeta, mučno se ukuha, tvrdo je i žilavo. — Da ti bude mekše, evo što češ. — Kad se je meso nikoliko kuhalo, opini ga po običaju, te ulij tada na razlog od svakog kila mesa po jednu žlicu rakije. Potakni vatru, neka još vrije, a kad se meso skuha, bude posve meko, a rakijom ni malo ne daje.

Trgovina vina.

Iz splitske trgovačke komore kroz prošli misec ožujak odvezlo se je vina u trgovinu: Iz Omiša hektolitara 572 Bobovišća 545, Bola 1763, K. Novoga 1114, Starigrada 855, Komiže 557, Opuzena 1136, Ješe 1545, Gradca 165, Sutivana 264, Hvara 1121, Visa 2130, Sumartina 63, Milne 943, Supetra 1217, Postira 1625, Povja 141, Pučišća 862, Šolte 2304, Splita 13057, Trogira 2533. Ukupno hektolitara **24,522.** Pošlo je je od ovoga za monarhiju Auštro-Ugarsku hekt. 23135, za inozemstvo hekt. 11386, naime: za Italiju hekt. 98, Bavarsku 94, za Francesku 318, Nimačku 10652, Švajcarsku 96, Ameriku 124.

Cine na pazaru.

Šenica kvarta po fior 5 - 5.50, Zob f. 1.80—2.30, Ozimica f.4. 40—4.80, Proso f. 3.50—4.20, Duga konj f. 6, Kokošiju par f. 1 10—1.30, Pilića nov. 60—80, Sira kilog. nov. 3 1|2—4 1|2, Kumpira 3 1|2 - 4 1|2, Jaja duzina, nov. 22 24 Ugljevlja vrića nov. 70—90, mala prasad f. 2.50—3.50, govegjega mesa kilog. nov. 48—60, janjećega 60 90, sira mlada kilog. nov. 45—60, naranče nov. 1—3, limuni 1—3.

Poruke i Odgovori.

V. M. — Ribarić. — Gudalo vam je bilo teško, a gusle promukle.

Primorcu. — Kad ste se sami osudili, ne triba da vas mi sudimo.

J. P. — Tugari. — Lipa ti je „ženidba kralja Milutina" *Majstor.*

B. U. — Studenci. — Pošaljite odgonetke bit će tiskane domišljajke, uprav su dobre.

Dopisniku. — Postire. — Ona bezsramna službenica more se usvistit u kući, u mistu, javno u listu nè.

V. R. — Kastav. — Mučno je pisati za prosti puk.

Pribrojnik. — Makarska. — Bili bi Vam puno harni za sliku vilinske Makarske, pošaljite, mi ćemo izniti dragovoljno.

Mirko. — Split. — Bez soka i smoka — bacili u koš! *Urednik.*

Povirenicim. — Postire — Podgora — Zaostrog. — Bilo je pogrišno tiskano u prošlom broju, vi ste platili i lanjsku i ovu 1893.

Bisk. M. — Korčula. — Do konca t. g. hoće se 80 novč.

K. L. — Sutvara — Vama 20 novč.

Povireniku. - Baškavoda. — Odsle dakle 6.

Povirenik. — Grablje. — Ide dobro, 3 više, dakle ravnih 30.

Povireniku. — Jelša. — Poslasmo Tomiću kako nam pišete . Novi se pridbrojnici primaju u svako doba.

Matković B. — Bajmok (Ugarska). — Poslana Vam knjiga „Viški boj" na 4 tek.

Slavić A. — Sulina (Rumunjska). — I Vama na 12 t.

Milošević I. — Piavičino. — I Vami dva istiska.

Antunović I. — Kuna. — Takodjer 2 istiska.

Na znanje. *Jedna veleučena osoba s naših strana, a nastanjena u Parizu, želi imati sve brojeve „Pučkoga Lista" od prve i druge godine. Mi neimamo jer sve razprodano, stoga dojemo na znanje našim štiocima moleći da nam kogod pošalje, bit će mu pošteno plaćeno.* *Opremač.*

Podmirili „Pučki List."

do konca godine 1893:

Jelša: Dr. Stambuk, Braća Duboković, I. Duboković N., D. Antonello, J. Selem, M. Dujić, P. Škrivaneli, K. Gamulin p. B., N. Drinković, J. Peronja, M., Jadrija, Braća Dobrović, Narodna Čitaonica, K. Macchiedo. V. Palaveršić, S. Buj, I. Duboković p. M., K. Gamulin B., B. Stanoević, T. Koludrović, Kap. M. Gamulin, V. Palaveršić, T. Sant ć, A. Serjanović, Sinovi pok. S. Gamulina, M. Zanković, I. Carić, P. Burić, A. Kalepi, kap. K. Gamulin, V. Sekulović, N. Gamulin M., B. Siminiati, P. Dančević (Trst) Tomić A. (Corpus Christi Texas Amerika). **Trpanj**: St. Ilijić, L. Jerić, V. Franić, M. Iveta, F. Iveta, T. Agustinović, M. Nesanović, J. Goliat. N. Jerić, N. Buturić, N. Mrčić, B. Jerić, M. Milinović, V. Bijažević, M. Bakula, Dr. Ferri, K. Cibilić, A. F. Belin, Fr. Glavina, B. Juršić. — **Sviče**: Carić P., A. Balić, A. Carić p. T., F. Carić p. L., M. Carić p. Fr., I. Carić A., J. Carić V., J. Carić p. A., M. Carić p. J., B. Milatić p. S., D. V. Stipetić, L. Plenković, J. Franetović, I. Vranković, A. Milotić, J. Plenković, I. Carić M., C. Carić p. T., Vidali Ivan Markov. (Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 5 Svibnja 1893 Br. 9

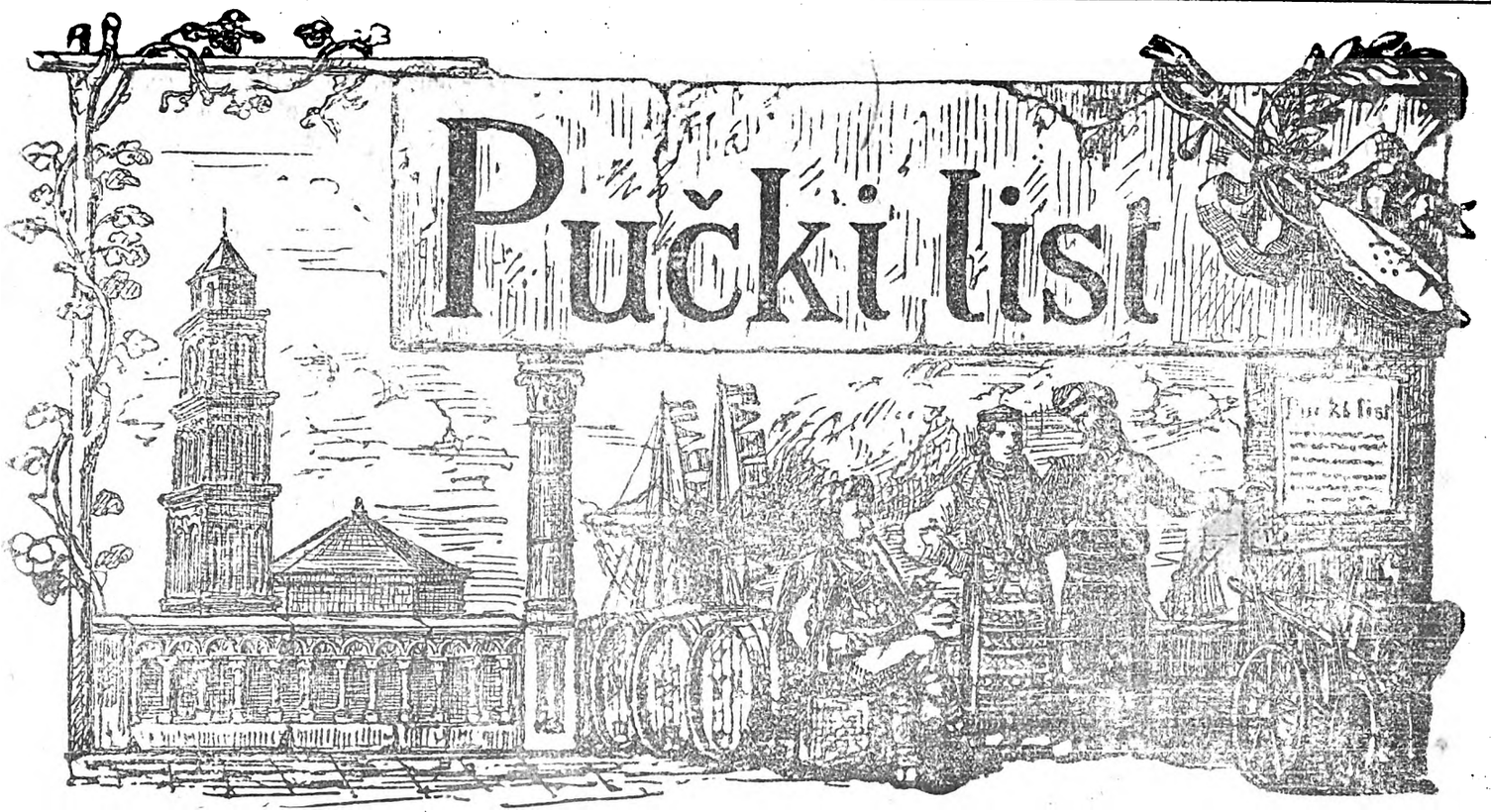

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Ženidba Senjanin Ivana.

Gusle moje, zlatom okovane,
Od javora drva udilane,
Na vama je koža od jareta,
A po koži konjic od drveta,
A po konjcu struna od ždribeta,
I gudalo od jelove grane
To se jedno s drugim poigrava
Kano momče i mlado divojče.
Gusle moje, ne bile mi klete,
Nit mi bile od Boga proklete,
Nit mi gusle ostanule puste
Nit upale u dušmanske ruke
Nit dvorile drugog gospodara
Već ovoga kojeg i dvorite.
Gusle moje, moja davorijo,
Jesam li vam vazda govorio,
Da pivamo pisme i popivke
Sve junačke ili divojačke;
Da idemo pivat divojačke
Svak bi reka' da su meni drage,
Komu nisu Bog mu ne da zdravlje,
Da idemo pivat od junaka
Ža' bi bilo mladim divojkama.
Što će nama smokve i divojke
Smokve sladke, a divojke drage.
Već čujte me, tanke gusle moje,
Odbacimo smokve i divojke
A pivajmo pisme od junaka
Od staroga vahta i zemana,
Gdi je koji dobar junak bio
Gdi je bio gdi je poginuo
Koliko je šićario ćara
Koliko je odkinuo glava.
Pa što ćemo, tanke gusle moje,
Pa što ćemo šalu provadjati
Već hoćemo pismu zapivati
Od Ivana Senjskog kapitana.
Kulu gradi Ivo Senjanine
Usrid Senja grada bijeloga,
Gradio je četiri godine,
Radilo mu tri stotin majstora,
Pet stotina dice argatara
Kad je junak kulu načinio
Majstorima plaću odbrojio
Tad izagje na demer pendžera
Stade svoju ogledavat kulu
Kula mu je tvrda i visoka,
Dignuo je na devet tavana,
Poploča je pločom od mramora
Na kuli mu svileni barjaci,
Oko kule pendžer na pendžeru,
Sedamdeset i četri pendžera
A u kuli, moja braćo draga,
Četrdeset velikih odaja
A po sridi velika odaja,
Gdi no spava Ivan Kapitane;
Lipo ju je junak napravio
U odaji nebo načinio
Vedro nebo sa sjajnim zvizdama,
A po sridi sjajna misečina
A uz misec zvijezda danica
Pa se misec prati i danica
Ko rogjeni bratac i sestrica,
Pak se vidi u memer odaji
U ponoća kada sunca nije
Ko u podne kad najbolje grije.
Na kuli mu devetera vrata
Sva su vrata glavam izkićena,
Sve od turskih aga i begova
Što donio Ivan kapitane
Iz Udbine i Ercegovine.
Kad se Ivan kule nagledao,
Onda sitnu knjigu nakitio,
Pa je šalje na tursku Udbinu
A na ruke Nakić barjaktara
Pobratime Nakić barjaktare
Dodji k meni Senju kamenome
Ja sam lipu kulu načinio
Dogji mi je begenišit, pobro.
Kad je Ivan knjigu napravio
Knjigu daje momku knjigonoši
Ode momče na tursku Udbinu
Biloj kuli Nakić barjaktara

Digitized by Google

Knjigu daje Nakić barjaktaru
Knjigu štije Nakić barjaktare,
Čim pročita knjigu šarovitu,
Odma dobra konja opravio,
Pa otide Senju kamenome.
Kad je blizu Senja dohodio
Ugleda ga Ivan kapitane
Sa pendžera na bijeloj kuli
Prid Nakića junak izšetao
I pod njime konja prifatio
U bilo ga lice poljubio,
Pa ga vodi na bijelu kulu
Ukaže mu kulu i avliju.
Kad se Nakić kule nagledao
Pak Ivanu junak besidio:
O Ivane Bogom pobratime,
Jesi lipu kulu načinio,
Lipše kule u Kotaru nema
Nit na našoj kamenoj Udbini.
Ni u cara u Stambulu gradu
Pa što će ti prebijela kula
Kada u njoj nigdi nikog nemaš
Nego staru ostarilu majku,
Nemože ti ključe prinositi
Po tvojemu dvoru gospodskome,
A kamo li izmet učiniti
Tebi Ivo i gjoginu tvome,
Već se ženi Bogom pobratime!
Njemu Ivan po istini kaže:
Pobratime Nakić barjaktare,
Rado bi se junak oženio,
Ali nema za mene divojke
Gdi ja nadjem za mene divojku
Nema mojoj majci prijatelja,
Nema za me lijepe divojke,
Već sam Bogu emin učinio
Čim osvane lito i proliće,
Hoću poći u zemlju latinsku
Čuo jesam gdi pričaju ljudi
U nikoga dužda od Mletaka
Da imade ćerca jedinica
Čini mi se za mene bi bila,
Poću mu je junak ugrabiti
Il ću moju glavu izgubiti.
Njemu priče Nakić besiditi:
O Ivane, dragi pobratime!
Ti ne idi u zemlju latinsku
Nego hajde sa mnom u Udbinu
Eno gori u kavazu mome
Ima Ive lijepa divojka
Nut poslušaj da ti pravo kažem
Evo tomu jedanest godina
Ja skupio stotinu turaka
Zaveo ih niz vaše Kotare
Porobio oboje Kotare
Do Karlovca grada bijeloga
I Karlovca porobio grada
I dvorove bana od Karlovca
I malu mu ćercu zarobio
Malu Maru od sedam godina
Pa joj sada osamnest godina
Rasplela je dvanest pletenica
Lipše cure na Udbini nema
Evo tomu jedanest godina
Stoji cura u kavazu mome
Nit vidila sunca nit miseca
Nit vidila danka bijeloga
A kamo li mladoga junaka,
Niti znade kad joj lito dogje
Niti znade kad joj zima dogje
Kad joj dogje a kad li joj progje,
Već kad dogje lito i proliće
Kad procvate cmilje i bosilje
Udbinjska se dica poigraju
Sve sa onim cmiljem i bosiljem
Pane kita cmilja šarenoga
Do kavaza od mlade divojke
Po tomu bi mlada poznavala
Kad joj dogje lito i proliće
A kada bi crna zima došla
Opet bi se dica poigrala
Po Udbini po našoj krajini
Sve sa onim snigom bijelijem
Pa bi pala jedna gruda sniga
Do kavaza od mlade divojke
Onda znade kad joj zima dogje,
Kad joj dogje a kad li joj progje.
A kakva je rodila je majka
Da ti ju je vidit, pobratime,
Viru tebi i Boga zadajem
Zdrava bi te zabolila glava,
Da se obrne boru zelenomu
Na boru bi povenule grane
Kamo l ne bi srce u junaka
Još joj nema osamnest godina
Pristala joj majčina haljina.
Avaz dala Ivan kapitane
Avaz dala na četiri strane,
Avaz dala da bi se udala,
Hajde sa mnom na moju Udbinu,
Hajde sa mnom darovaću ti je.
To je Ivan jedva dočekao,
Pa odleti na bijelu kulu,
I opravi svoje bilo tilo,
Pa otide u podrum gjoginu
I opravi svog dobrog gjogina,
Umiva ga vodom i sapunom
Pokrije ga mrkom ćebetinom
Po ćebetu sedlo stombuliju,
A po sedlu boju šarovitu
A po boji zvizde naštampane,
Naštampane zvizde i miseci.
Pa zajaši pritila gjogina,
A za njime Nakić pristanuo
Oba jašu poljem širokijem.
Kad su došli na ravnu Udbinu
Biloj kuli Nakić barjaktara
Viknu Nakić na bijelu kulu
Tri četiri doletiše sluge,
Odvedoše konje u podrume,
Nakić Ivu na bijelu kulu,
Za punu ga sopru postavio,
A on ode u kavaz divojci,
Pa dozivlje Mariju divojku:
O Marijo, rodila te majka,
Evo doša Senjski kapitane
Pa te prosi za svoju ljubovcu,
Hoćeš poći za mlada junaka?
Njemu veli mlagjana divojka:
Gospodaru, Nakić barjaktare,!
Ja ću činit što je tebi drago
Ode Nakić u drugu oda ju
I dovede Ivan kapetana;
Kada Ivan curu ugledao,
Pocrveni kano kabanica,
Pa ovako curi besidio;
O Marijo, dušo iz nidarja,
Hoćeš samnom Senju kamenu;
A veli mu mlagjana divojka:
O Ivane, iza gore sunce
Vodi mene Senju kamenome
Da me ne bi poturčili turci.
Kad Mariju Ivo razumio,
On izvadi zlatne prstenove,
Prstenova mlagjanu divojku,
Pa sa Nakom svadbu ugovara,
Kad će doći po mladu divojku,
Koliko će skupiti svatova.
Njemu veli Nakić barjaktare:
O Ivane, dragi pobratime,
Kupi svatâ koliko ti drago.
Po divojku kada tebi drago,
Al kad dogješ po mladu divojku,
Ti dovedi od zlata kočije
Gdi će sidit mlagjana divojka.
Kad Nakića Ivan razumio,
Sleti junak kuli niz skaline,
A sluge mu konja izvedoše,
Pa zajaši pritila gjogina,
Potira ga Senju kamenome.
Kad je došo svojoj biloj kuli
Dobavi se divit i hartije,
Kalamara čim se knjiga šara,
Pa napiše knjigu šarovitu,
Pa je šalje banu od Karlovca:
Prijatelju bane od Karlovca,
Evo sam ti ćercu izprosio
U Nakića mlada barjaktara,
Poću po nju u drugu nedilju.
Kada Ivan knjigu napravio
I na knjigu pečat udario,
Knjigu daje momku knjigonoši,
Ode momče u Karlovca grada,
Knjigu prida banu od Karlovca,
Kada bane knjigu proučio,
Od mila je suze prolivao,
Pa ovako bane besidio:
O Marijo moja ćeri draga,
Evo tomu jedanest godina
Odkad mi te ture zarobilo
Ja obagjoh Liku i Krbavu
Svu Udbinu i Ercegovinu
Ja popalih dvanaest gradova
I razorih trideset tavnica
Od hiljadu posikoh turaka,
Nigdi tebe naći nemogao
A ti bila pokraj kule moje.
Tad izleti na bijelu kulu,
Pa nakiti knjigu šarovitu,
Pa je šalje Ivan Kapetanu:
O moj zete Ivan Kapetane
Ti ne kupi svata nijednoga,

Digitized by Google

Ja ću kupit kićene svatove,
A ti dogji u Karlovca moga
U nedilju koja druga dogje.
Kada bane knjigu nakitio,
Knjigu daje momku knjigonoši,
Onu daje opet jednu piše,
Pa je šalje Primorac Nikoli,
Pobratime Primorac Nikola,
Čim pročitaš knjigu šarovitu
Odma kupi po primorju tvome
Dvi hiljade tvojih primoraca
Dovedi ih u Karlovca moga.
U nedilju koja druga dogje,
Onu šalje opet jednu piše
Pa je šalje sestriću Markiću:
Čujder mene, sestriću Markiću,
Čim pročitaš knjigu šarovitu
Dvi hiljade sakupi svatova
Dovedi ih u Karlovca moga.
U nedilju koja druga dogje.
Onu šalje opet jednu piše
Pa je šalje Karlu kapitanu
Pobratime, Karlo kapitane,
Čim pročitaš knjigu šarovitu
Odma kupi dvi hiljade svata,
Dovedi ih u Karlovca moga
U nedilju koja druga dogje.
Kada bane knjige rasturio
Tad izleti na bijelu kulu,
Pa po kuli razvije barjake,
Stade kupit kićene svatove.
Dan po danak i nedilja dogje,
Al eto ti Ivan kapitane,
Vodi Ivan kićene svatove,
Ima svata četiri hiljade,
Malo bilo za dugo ne bilo;
Al evo ti sestrića Markića,
I on vodi dvi hiljade svata,
Još svi nisu konje razjašili,
Al eto ti Karlo kapitane,
Jaši Karlo pritila zelenka,
Kakav mu je jada ne dopao
Dostiga' bi pticu lastavicu
Kamo ne bi na konju junaka,
Vodi Karlo dvi hiljade svata,
Stali svati po polju široku,
Poglavice na bijelu kulu,
Tute svati noćcu prinoćiše,
Kad u jutro jutro osvanilo,
Al eto ti momče knjigonoša,
Nosi momče knjigu šarovitu,
Od Nakića mlada barjaktara,
Njemu piše Nakić barjaktare;
O Ivane Senjski kapitane,
Zaludu si skupio svatove
Ti nehajde na našu Udbinu,
Jer ćeš ludo izgubiti glavu
Prva će te čekati busija
U Kunari visokoj planini
Tri hiljade silenih turaka;
Druga će te čekati busija
Kad izagješ na polje Petrovo,
U njoj ima četiri hiljade
Treća će te čekati busija
U onome klancu jadikovcu
U njoj ima jedanest hiljada;
Sada čini što je tebi drago,
Ali pazi ne izgubi glavu.
Kada Ivan knjigu proučio,
Niz obraz je suze oborio.
Njemu veli od Karlovca bane;
O Ivane Senjski kapetane,
Zašto cviliš i suze prolješ?
Njemu Ivan ništa ne besidi
Već mu prida knjigu šarovitu,
Kada bane knjigu proučio
Ivanu je junak besidio:
Ja sam idem na tursku Udbinu,
Vi ostali kako vam je drago,
Pa zajaši suru bedeviju,
Potira je niz polje široko,
A za njime ostali svatovi,
Zdravo prošli Kunaru planinu
Nigdi nikog čuli ni vidili;
Zdravo prošli i polje Petrovo,
Nigdi nikog čuli ni vidili;
Zdravo prošli klanca jadikovca
Nit u klancu nigdi nikog nema;
Zdravo došli na ravnu Udbinu,
Na Udbini nigdi nikog nema,
Već sam junak budalina Tale
Izvede im mlagjanu divojku,
Pa staviše curu u kočije,
Pa odoše natrag u Kotare
Kad su došli klancu jadikovcu,
Pogledaše strmo niz planinu,
Al u gori turčin do turčina,
Prvi jaše bane od Karlovca,
Jaši bane suru bedeviju,
Potira ju klancu jadikovcu,
Ali neće sura bedevija,
Već se vraća niz polje široko,
Kad to vidi bane od Karlovca,
On izguli trojstruku kandžiju,
Pa ovako bane besidio:
Ajd' kobilo u krv ugazila,
Il ćemo se danas proslaviti,
Ili ćemo oba poginuti.
Pa l' potira klancu jadikovcu,
A za njime ostali svatovi,
Pa na turke juriš učiniše,
Tu se biše, moja braćo draga,
Sve od podne do mrkloga mraka
Pala tama od neba do zemlje,
Mislio se Primorac Tadija
U kočiji kod mlade divojke
Ko j' dobio ko li doginio,
Al od magle vidit ne mogaše,
Stade molit Boga velikoga.
Da mu dade od Drine vedrine,
Da rastira maglu iz planine.
Molitva mu azur Bogu bila
Bog mu dade od Drine vedrine,
Gleda junak strmo niz planinu
Ali živa nigdi nikog nema
Nego mrtvi trupi i lešine,
Redom zove Primorac Nikola
Od svatova mlade starešine,
Dojednoga junak dozivao,
Al nemore Ivan kapetana
Malo bilo za dugo nebilo,
Al eto ti Ivan kapetana
Vodi junak četiri turčina
Pa stadoše, društvo izbrojiše,
Dvi hiljade i četri stotine
Svega žive ostalo družine,
Pa odoše u Karlovca grada,
Iz Karlovca Senju kamenome
Pirovaše dva miseca dana
U Karlovcu gradu bijelome
A u Senju četiri nedilje
Jer se puno bilo pripravilo
A puno je društva izginulo —
Onda bilo moja braćo draga,
Onda bilo sad se spominjalo,
Onda bilo na sablji junakâ
I na sablji i na puški šarki
Sad nij, triba, moja braćo draga,
Ni od puške niti od handžara,
Već od bratske sloge i ljubavi.
Ljubimo se, moja braćo draga,
Pak svi složno odbijajmo vraga,
Koji ruši naša prava mila,
Koja su nam od vikova bila;
Složni da smo bolje će nam biti,
Slobode će zora zaruditi!

Priopćio **Filip Ivanišević.**

Žena u gradu.

Kad sam vam kazao, štioci, u prošlom broju ovoga lista, kako je ženi u selu, nuder da vidimo što radi žena u gradu. Opet ću uzest primir od Vuka Vrčevića, koji evo što priča: Došlo momče Hercegovče s otcem u kuću nikog gospodina u gradu da mu zaprosi kćer za ženu. Gospodin, otac divojčin evo što mu odgovori: Ja ću ti dat moju ćer, ali ti valja da dodješ stati na njezinu kuću; a ako ćeš ju tvojem domu voditi, znaj da ona spava do prid podne, do podne se češlja i oblači, o podne pije kavu s mlikom, drobi sladki kolač, zatim podje na šetnju ili na razgovor prijateljicam; na dvi ure po podne sidne za obid, a po za tim čita ljubovne knjige,

Digitized by Google

prid večer spravlja se za u *teatar*, tad na večeru, a iza večere ide na *bal*, i tu ju prva gospoda ljube u ruku, a ne kao vi vaše žene kad ih u razgovoru spomenete, rečete „da oprostiš moja žena“. Kada ču ovo otac mladoženje upitat će oca divojčina: „A ma gazda, radi li ikad ta tvoja ćer? — Radi kad ima vrimena i to tankom iglicom, zlatnom žicom po svilenom platnu“. Čuo sve to otac mladoženje, podignu kapu s glave, povuče se na vrata: „Hvala ti, gospodine, na ljubavi, gradska ćer nikad ne ulizla u moju kuću ni ukopata a kamo li udata“!

* * *

I u ovoj šali imade dobra zera istine. Što žena u gradu nije kô žena u selu to je s toga što ni život u gradu nije kô onaj u selu. Seoskoj ženi, kako sam rekao, sve se razbije o glavi, trudi više nego muškić, u gradu nije tako. Bio trgovac, zanatlija, osobito ako je činovnik, u gradu muška glava uzdrži kuću, a žena samo drži red, upravu kuće. Nego baš tu te hoću! Da nu vidimo kakova je ta njezina uprava u kući. Onakova kakov je i njezin odgoj. Ako je od valjane majke u valjanoj se kući rodila, radnji redu, dobroj upravi se priučila, aferim, eto dobre domaćice! Nego evo što se dogadja: netom dite na noge stane, odmah se odkida od majčina krila, te u školu. Naučiti štit, pisati, uzgojit pamet, srce u školi to je sveta i plemenita stvar, po me je žalostna svaka majka, koja ne šalje svoju dicu u školu. Ali razumimo se opet: najbolja je škola kuća, najvrstnija učiteljica majka, najbolji nauk kućni. Kud majka ne more dopriti tu neka je škola, neka je učiteljica, ali opet neka majka bude ditetu sve — ta ko će bolje od majke! Nego na današnji dan evo što čine u gradu od ženskog diteta. Je li uhvatilo četvrtu petu godinu, tek da more bičvu na nogu navući ko je u stanju da potroši, vodi ga u školu — u zavod (kolegj). Tu dite uči, tu se hrani, tu spava i odgaja se od četvrte sve tamo do petnaeste godine dok divojčicom ponaraste. U zavodu dite svačemu se naučilo: štiti, pisati, vezti mirliće nakite, razumi se u tolike jezike hrvatski, talijanski, francuski, nimački, zna lipo pivat zvonit uz glasovir, zna se ljudski prikazati, pametno govorit. Sve je to dobro i od potribe u gradu. Ali kad te divojčice postanu divojkam, a divojke zaručnicam, domaćićam, majkam, hoće im se drugog znanja, što se zove kućno znanje: hoće se znat spremat, u kuhinji svarit meso, zgotovit ručak, hoće se znat okrpit, uredit odilo svoga muža, hoće se dite povit, očistit, u svakoj potribi znat mu doskočiti.

Ako ta mlada domaćica nije od nikoga to vidila ni naučila, a sad joj više nije vrime da se na taj nauk stavi, kako će tomu doskočit? — Lako, reći će kogod, za kuhinju uzmi sluškinju, za dicu dojilju, babu, pa mirna Bosna! Eto baš u tomu grmu leži zec, tu posao zapinje. Lina i razmazana gospodja domaćica ne diže se iz postelje prije nego sunce na visoko ne poskoči, mogla bi uhvatit *ariju*, a Jurka sluškinja krtô pod pazuh kupuj, plaćaj kako je nju volja, prikaži računu kako ona zna, uštuni na mesu četri pet novčića, na zelju, kruhu četri pet, uharno je barem banicu na dan. Gospodja se je podigla i kafu popila, u kuhinji na kominu gori, vatra plamca, je istina sluškinja puno drva bez potribe troši, išla bi ona u kuhinju i pokarala bi ju, ali dim bi ju ujio za oči, pa neće. Dite kmeči u zibci, pita pokripe materinih prsiju, priskočila bi ona odma, ali valja joj dovršit jednu stranu lipe zabavne knjige, pa nek ide dojilja. Ona bi i uredila ono svoje ditešce — ta od njezina je srca odpalo — ali po podne je velika gospodska šetnja, valja sebe uredit: izvadit iz ormara sviono odilo, oprašiti ga, izpravit, protegnut, privit svaku krpicu, pa obući, više puta vidit se na ogledalo pristaje li; daj ti sad okolo glave, oplest se, razredit, naprašit kose, pa na dva na tri načina omastit zarumenit lice, ocrnit obrve, okolo izbiljena vrata stavit gjerdane, na ruke navući narukvice, pa sto drugih belaja, hoće se tu posla — malo je ura vrimena. Dite plače, neka plače, baba je uzanj. Na šetnji dica su uz sluškinju, a gospodja je majka u sladkom razgovoru, u promatranju, zamiranju. Suton se hvata, sluškinja valja da ide kući i vodi dicu sobom, a majka još će se prošetat pa će poći u prijateljice na silo, doći će kući za večeru. — Bili bi mi lažni i sramotni, kad bi rekli da su sve gospodje po gradovim ovakova kalupa; imade žena po gradu, osobito od starije dobe i boljih kuća, koje što se tiče valjanosti, radinosti, štednje, razbora, mogu dati odvita najvaljanijoj muškoj glavi, ali da ih imade osobito u novije vrime velik broj i ovakovih, kako ih prikazasmo, moremo tvrdo jamčiti, u glavu ih poznajemo. Odtud ona meterba, karanje u gradskoj kući izmedju gospodarice i sluškinje, izmedju muža i žene, jer neima reda, štednje, dobre uprave. Ja sad neću, da gospodarica ide pirit vatru, prati pelenice i druge posle niže i trudnije opremati kao žena na selu, neka to radi sluškinja za to je plaćena, — kada je u stanju da ju drži — ali oko gospodaričino neka sve vidi, bez njezina upitanja i prigledanja ništa da se ne učini u kući. Što u mnogim gospodskim kućam gdi domaćin činovnik poteže na godinu plaće više od koje hiljade fiorina, pa uza sve to valja na dug dizati u bikara, u dućandžije, na obroke izplaćivati krojaču, postolaru to je sve do žene, do njezine neuprave. Kaže se da fiorin 1 u rukam valjane domaćice vridi za fior. 10, a u rukam nevaljane 10 ne vridi za 1.

Mi veselim srcem pozdravljamo što se u Splitu misli podignuti škola za ženski uzgoj; ne kakova mudrijarka već pametna, izobražena, u našem hrvatskom jeziku uzgojena žena, to svakako red je da bude. Ali kršćanskim kripostima zadojena u toj novoj školi neka se podgoji najprije valjana domaćica, dobra ljubezna majka, pa eto sritne kuće, sritna grada, čestita naroda! I naroda velim, jer je Napoleon Veliki pametno rekao, da se *na majčinim kolinim odgajaju narodi!*

F. KRSTIĆ.

Digitized by Google

O stolnoj crkvi u Djakovu.

Djakovačke stolne crkve, koju je biskup Strosmajer sagradio i od koje je zadnji „Pučki List“ donio sliku, ja sam se, štioci dragi, sit očima nagledao, te ću vam ju su malo redaka prikazati. U mome životu ja sam, hvala Bogu, dosta svita prohodio, dosta crkava vidio. Bio sam u Rimu i vidio sve što se lipšega ima viditi, i crkvu Sv. Marka u Mlecim vidio i Sv. Antuna u Padovi, vidio crkve u Milanu bio sam i u crkvi Sv. Stipana u Beču i svud mi je srce prizadovoljno bilo, ali kao u Djakovu nigdi. Sve te crkve i veće su i bogatije i lipše nego ona u Djakovu, ali mogu vam po duši, štioci, reći da sam najsladje molio Boga u onoj u Djakovu. To je pravo naša crkva, u toj crkvi kad si, ćutiš se kršćaninom i Hrvatom. Bila je moja namira i želja da se tamo nadjem prigodom otvora godine 1882 — a znao sam da i prisvitlom bisk. Strosmajeru nije neugodno vidit me za svojim stolom — ali čovik snuje, a Bog odredjuje, ljuta bolest utirala me u postelju, od koje sam se podpuno rastao tek druge godine. Ličnik da krenem na putovanje, a ja vrcem u Djakovo. Žao mi bilo ne naći Strosmajera, koji bijaše pošao na likovite vode u Rogatac, ali bio mi na ruku njegov učeni i plemeniti tajnik Cepelić. Crkva ti se izvanka čini golema, a i je dosta, jer u njoj more stati do osam tisuća ljudi, ali unutra je, brate moj, lipota: Crkva je na tri ladje, naprama ovim i troja su vrata na pročelju. Ja ušao na glavna u sridini. Pogledao po crkvi, te odmah oborio oči, kô da me ništo zasinulo. A tako je i bilo. Svitlost biloga, crvenoga mramora izpod nogu, pozlaćeni veliki stupovi, sjaj staklenih prozora, puste slike nad tobom sve kô da su žive, kô da su angjeli, sveci po nebu, sve to prikupit jednim pogledom pod oko, upravti se zablišti. Slikâ imade puno, zar 30 ili 40 za koje je potrošeno okolo 90 hiljada fiorina. Na njima je prikazano sve Sv. Pismo, od stvorenja svita do Porodjenja Gospodinova, te život Isusov, Apoštoli, zavitni Sveci. Veoma je lipa slika „Porodjenje Gospodinovo“ jošlipša „Tri Kralja“. Osim ona tri kralja Gaš-

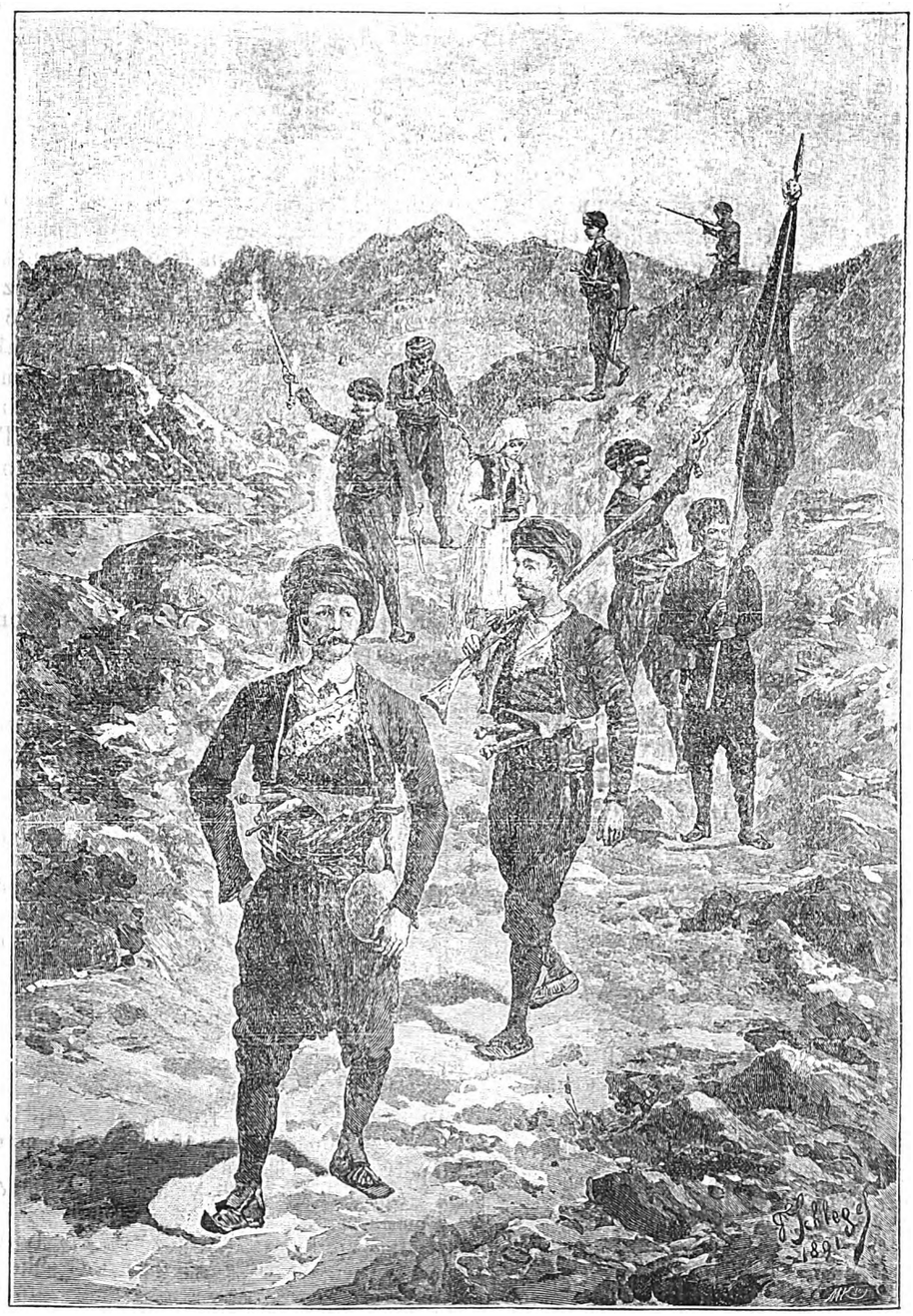

Svatovi u Konavlima.

Napram istoku Dubrovnika prostiru se lipa sela Konavala. Narod naše krvi diči se svojim hrvatskim jezikom, svojim krasnim narodnim odilom. — Lipota ga viditi na piru! Mi smo izuili sliku Konavske divojke u 12.om broju lanjske godine, danas iznašamo sliku pira, svatova. — Tu je buklijaš sa čuturom vina, tu barjaktar sa barjakom, pa prvinac, stari svat, kum, mladoženja, dolimbaša nevista sa diverom i ostali svatovi. — Puca se iz malih pušaka, planina odjekuje, piva se i popiva; sve veselo, kô na piru!

Digitized by Google

par, Melkior i Baltasar što su Isusu s istoka donili darove, tu su vide na slici i naši ljudi u našim narodnim odilim: na priliku starac Hrvat klekao prid Isusa, vadi iz torbice grozd groždja te mu ga daje na dar, za njim Hrvatica iz Slavonije nosi rukovet žita, do njih Dalmatinka u seljačkom odilu, ne bi rekao da je iz Cetine došla, nosi u košarici darove Isusu, pa je tu Hercegovka sa palmom u ruci a fesom na glavi, Bugarin nosi cviće, Srbin goni na pašu ovce. Lipota je to viditi! U crkvi je sedam otara, sve jedan lipši od drugoga. Veliki je u sridini crkve, povrh njega veličanstvena kupola. Za veliki otar potrošilo se 60 hiljada fiorina, krasan je, veličanstven. Imade i otar posvećen našim Slavenskim Apoštolima Ćirilu i Metodiju. Iza Gospina otara silazi se u grobnicu. To je podzemna crkvica, sagradjena pod velikom crkvom, tu se kopaju biskupi djakovački. Unutra je velika prostorija, more stati do 2 hiljade duša, tu je i otar na kojem se govore sv. mise. — Na glasu su orgulje (organ) u crkvi djakovačkoj, na njima je 3 hiljade svirala i sviralica. Same orgulje zapale su biskupa Strosmajera 28 hiljada forinti. — Lipa je i propovidaonica, koja je zapala for. 7 hiljada. Radje pozlate veoma su krasne i ugodne viditi, a meni je drago bilo da su radile valjane ruke iz Dalmacije, Josipa Voltolina iz Splita. Za urešivanje i pozlatu rekoše mi da se potrošilo do blizu 50 hiljada fiorina, a za sami temelj crkve više od 60 hiljada. Nije dakle po tomu ništa začudno da je Strosmajer potrošio za ovu crkvu blizu milijun i pô fiorina. A za što je sve to potrošio, komu je naminio ovo svoje veliko dilo? Eno neka nam kaže nadpis, što se čita povrh velikih vrata. „Slavi Božjoj, jedinstvu crkava, ljubavi i slogi naroda svoga. God. 1866 počeo, a god. 1882 dočeo J. J. Strossmajer. Bio sam virujte mi u srcu puno zadovoljan kad sam vidio ovu crkvu. Iz Djakova pošao u Zagreb. Pitali me u Zagrebu: jeste li vidili, prečastni, Strosmajera u Djakovu? — „Nisam, jer ga nije bilo, ali vidio sam njegovu crkvu i to mi je dosta! — Šteta što hrvatski narod neima nego samo jednoga Strosmajera! — Ako vam je ugodno ovo moje pisanje gosp. uredniče, molim vas stavite u list. Da ste mi zdravo!

Na Jurjevo.

Hrvat iz Primorja.

Gamad po polju.

I.

Šetao se prošlih dana po polju kod Gospe Špinuta, ugledali me težaci, te stali mi se tužiti, kako im niki novi crv dosad nevidjen tamani pup na lozi. Ja sam im kazao od česa ta gamad, a pošto će toga biti i po drugim mistim dobro je da znadu za to čitaoci našega „Pučkoga Lista“. — Evo što je. Istina je da imade novih životinjica pod zemljom, za koje se dosad nije znalo, jer kod nas nisu bile u velikom mnoštvu, kao što su u Španjolskoj, Francuskoj, Italiji, gdi su pravi bič božji za polje. Sada se množe i vidimo ih. Imade pak drugih životinjica, koje su kod nas i prije bile, ali nismo ih vidjevali na lozam, jer imale su paše na drugim travam, bilinam. Ove godine zima studena, led sve do zadnjih dana, suša velika, trava ne nikla, te sve te živinice traže hrane, paše na lozi. To je pravi razlog. A kakav lik proti tomu? Ni kadjenje, ni čaranje već tribljenje. Evo kako: U jutro rano prije nego grane sunce, kada se ovi kukci nahode još na lozi kao uspavani od noćnog lada, stavi se izpod trsa vrićica ili još bolje izvraćen kišobran (ombrela), trusne se trsom, kukci padnu u kišobran, skupe se u vrićicu, te stave u vrilu vodu; a kad pocrknu bace se u gjubrište ili daju se kokošam, kojima je to ugodna hrana. Ali nije hvajde, da jedan sam težak tribi, jer da on otribi danas sve do jednog crva, a njegov susid ništa, sutra dan prilizti će opet s bližnje zemlje na njegovo. Valjalo bi da selo bude dogovorno, župnik neka navisti s otara dan, pa onda svi na posao, i muško i žensko, stariji i mladji, učitelj neka pusti za taj dan i školsku dicu u polje. Čobani pak i čobanice kada su na paši na misto da u igri i šemlukanju sprovode dane, neka se u ovom zemanu stave tribiti gusenice, a starija vlast dobro bi učinila da odredi nagrade toliko po stô koji sakupe. To je najprostiji način tribljenja. U nikim zemljam kao u Francuskoj služe se i ovim načinom. Bogati gospodari, koji goje puno peradi, to jest kokoša, pataka, gusaka, za jedan dan nedadu im ništa jisti, za tim iztiraju ih u vinograde, i oni do jednog crva pokljuvaju. I ptice, vrebci puno pomažu za tamanenje gamadi po polju. O tomu ću dojdućim putem.

K.

Trgovina — litina.

U Trstu dne 25 aprila. — *Šenica* ugarska fior. 7.50—7.60, kukuruz 4.50—4.60 kvintal. — *Ulja* iz Dalmacije stiglo prošlih dana do 300 kvintala, prodaje se fior. 39—42 kv. — *Kože* govedje prodaju se po 75 fior. kvintal; kozje, janjeće fio. 100—110. — *Buhača* u cvitu došlo iz Stona 420 kvint., prodano 44—46. — *Rujevini* cina f. 6.70—7. — *Goveda* došlo iz Hrvatske, Kranjske, po 45—50 kv. — *Jaja* f. 2.10—245 stotinu. *Sîno* 2.80—4.60. — *Vina* se prošlih dana prodalo dosta, talijanskoga okolo 3 hiljade etolitara (u magazinim imade ga za prolazak do 80 hiljada etol.) Iz Dalmacije ga stiglo dosta. Prodalo se: Splitsko i Kaštelansko for. 16—17, Šibensko 12—13, Zlarinsko 10—12, Pučiško 10—11, Nerežiško 9—10, Korčulansko 9—10, Milnarsko i Šoltansko 12—13, Viško crno 15—16, ruso (opol) 18—20, bîlo 22—24, Komižko 13—15, Jelšansko crno 12—13, ruso (opol) 14—16 fiorina po etolitru.

Donja Poljica, 25. Višnje ocvitale, bit će im neloš rod, a po naručbam rek bi da će se suhih puno kupiti. Nego zemlja vapi kišu, po vrtlim zelja ništa. Loza lipo nosi.

Nova sela (Neretva) 20. Od velike bure i leda zelena ništa, loza mistimice pozebla, žito ne more da reste od suše, duhan se nemore saditi. Prošle godine naše seoce od 400 duša što za duhan a što za vino uhvatilo je priko 3 tisuće fiorina; ove godine, Bože prosti, ne' š ni novčića.

Starigrad, 28. Nepristana bura i studen škodit će lozi, od zelja nije hvajde, bob je već propao. Bajama dosta. Cina buhaču poskočila do 50 fior. Bîlo vino fior. 14 etol. opol crljeni (goro) fior. 10, crnomu 8—8 1|2 ali neima kupaca. — Pojavio se je crv na lozam te uništuje pup. — (Sumporača našeg Antuna Bogdanovića koji je bio odlikovan u Zagrebu na izložbi, posve dobro odgovara, zapada samo for. 4 a na kući franko fior. 4:50).

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Kralj je mnogo zlovoljan na Madžare zbog njihova nasilja na crkvu i državu. Pozvao je tri ministra iz Pešte, da im se izjada. — Bio je u Beču ruski ministar pridsidnik Girs. Dalo je svakomu u oko što ga je kralj pohodio i na dugo se š njime zagovorio. — Bio je i Stambulov u Beču i divanio sa kraljem. — U českom saboru oštro se kreše na Nimce. Česi neće da znadu da se njihova zemlja cipa. — I u Pešti razprave se žihvano vode. Hotili bi niki zastupnici da vojska nosi samo znakove madžarske. — U Českoj počeo se narod dizat na Čifute. Kažu da su umorili niku divojku, iztočili joj krv, koja im služi za obrede njihove vire. Svitina se strašno uzpalila, jurišala kamenjem na kuće židova, tako da je bila potriba i od vojske.

U Belgiji. — Grubo se naoblačilo tamo nebo. U saboru nehtili dat pravo glasa radnicima, a oni na bunu. Diglo ih se više od 200 tisuća na noge; palo je i mrtve krvi. U saboru pristrašeni primili su Nisenov predlog, po kojemu pripada svakomu glas ko je navršio 25 godina a nije bio kažnjen zbog zločinstva. Osim toga po stanju i častima niki imadu dva i tri glasa.

U Italiji. — Na 22 prošloga obavilo se je veliko slavlje u Rimu. Taj dan navršilo se 25 godina da se je kralj Umberto oženio sa Margeritom Savojskom. Narod je talijanski velikim veseljem pozdravio svoje vladare, osobito kraljicu, koja je poradi svoje dobrote puno obljubljena u puku. Na veselju su svi vladari europejski po svojim poslanicima, a car nimački sa caricom glavom je došao. Išli su sutra dan u pohode Sv. Otcu papi. — U Rimu je i mnogo hodočastnika za papino slavlje. Za papino i kraljevo slavlje računa se da je u Rimu više od 100 hiljada tudjega svita.

U Srbiji. — O priokretu u Biogradu što smo javili zadnji put evo što se doznaje: Mladi kralj Aleksander pozvao na večeru upravitelje zemlje Ristića i Belimarkovića i druge svoje pobočnike. Kad je bilo iza trećeg jića podignu se na noge, te im reče: Od sada vi niste više upravitelji Srbije, meni je 18 godina, ja sam punolitan te se proglasujem kraljem i vladarem Srbije. Na to mu Ristić reče: „Vi ste još priveć mlad“ a kralj će mu srdito: „a vi ste priveć star“. Kralj se na to digao iza stola, vojska iz bližnje sobe nahrupila i dala slavlje novom kralju. Belimarković stao ništo zamirat, a major Čirić napeo bajunete, stavi pod zatvor jednog i drugog upravitelja, te ih kući u zatvorenim kočijam pod stražu opremi. Zatim kralj išao po kasarmam, sva mu vojska prisegla virnost, obnoć vas grad na nogu, pozdravljao mladog kralja. On dao odma na znanje otcu Milanu i kraljici Natalliji, koji bijahu prognani iz Srbije, da se mogu slobodno vratit u svoju otačbinu. Svak se ovomu čudi. Još se nezna čije je ovo maslo; dosad nije bilo nereda, ali bojat se je da će se iz ovoga izleći veliki belaj.

U Bugarskoj. — Knez Ferdinand pirovao na 20 prošloga. Oženio se je iz Italije sa Marijom Luisom od Parme. Vinčanje je bilo u selu Pianore. Potla 500 godina Bugarska stiče kneginju, ali na žalost od tudje krvi.

U Engleskoj. — Do 200 odaslanika iz Ulstera ustalo je proti samostalnosti Irske grozeć se bunom. Ipak Gladstonov zakon primljen je u saboru, Irska će steći što želi.

Po našim stranam.

U Dalmaciji — Nadbiskup Rajčević u Zadru pošao je na poklon Sv. Ocu u Rim, a ovih dana polazi biskup Nakić. — Tajnikom poljodilskog vića i urednikom novog lista *Poljodjelski Viestnik* imenovan Lambert Kambelović. — U Vranjicu umro Marko Grgić. Bio čovik vidjen i poštovan kod težačke i gradjanske ruke, radišan i pošteno natekao lipo stanje, podgojio šest kršnih sinova. — Iz Stona se tuže na solnicu da je okužena te je bilo i bolesti. — U Dubrovniku spravlja se žestoka borba za občinske izbore; odredilo se potrošit for. 6 hiljada za Gundulićevo slavlje.

U Banovini — Na 20 prošloga u gradu Zagrebu bilo veliko veselje, na izborim za sabor bi odabran sa većinom od 9 glasova dični Dr. Milan Amruš, proti vladinovcu D.ru Pliveriću, ravnatelju sveučilišta — Teški su bili klanci, borba krvava, tim slava veća. Amruš je učena glava, on je dvostrukim načinom doktur, u zakonu kao odvitnik i ličenju kao ličnik, bio je načelnikom grada Zagreba, te je nas Dalmatince nazad dvi godine na izložbi veoma ljubezno primio, bogat na imanju, kršan i pristal u kipu, a u duši pravi Hrvat. I mi mu od srca čestitamo. — Ugarska vlada odredila je dati pripomoći brodovim na jidra 100 hiljada fiorina.

U Splitu.

Pastirski pohod. — Prisvitli biskup Nakić pohodio je prošlih dana nikoliko sela stare knežije poljičke. Drago nam je bilo čuti, da je nike molitve služio *glagoljački*. Čast i poštenje biskupu što je počastio starinu one krajine i tim potvrdio njezino pravo, ali što će na ovo pohodjeni župnici od kojih niti jedan da govori glagoljačku misu? Manje junaštva na besidam a više na dilu!

Zubar — Valjani zubar Dabrović iz Dubrovnika, koji se nahodi na konaku Tomasini na gospodskom trgu, zadržat će se još koji dan u Splitu, a tada će u Zadar. Na znanje bolestnim od zuba!

Umrli — Umrao je u talijanskom gradu Udine kapucin otac Romualdo, a u Sarajevu kanonik Bezić rodom sa Šolte. Oba ova svećenika — prave zenice Isusove — poznati su i ljubljeni u nas, jer su puno dobra učinili u našem gradu. Za prvoga bile su zadušnice u crkvi Sv. Filipa, a za drugoga biti će sutra u crkvi Sv. Duje. Bog ih rajem nadario!

Putnici. — U naš grad vrve putnici sa svih strana. Prošlih dana bilo nikoliko velikaša iz Češke, Ugarske i Beča. Najveći bogataš Rošild zaustavio se je tri dana, da obadje grad i našu okolicu, koja mu je puno ugodna. (Putuje

Digitized by Google

niz Dalmaciju lipim Lojdovim parobrodom „*Aurora*“ za koji daje 950 fiorina na dan). — U ponediljak došlo nam u pohode do 70 gospode sa senjske Rike, a za polovicu ovog miseca prijavilo se više stotina Bečlija.

Kazalište. — Sutra u večer u oči Sv. Duje otvara se novo hrvatsko kazalište, u kojemu će se prikazivati dogadjaji od starih vrimena našega naroda. Došlo je triestak prikazivača iz Zagreba, koji će svaku večer za misec dana prikazivati. Za ovu prigodu otvorenja kao što i za sajam Sv. Duje dolazi puno svita, tako da su već prošle nedilje sve sobe po gostionam bile unajmljene.

Vrime. — Dva su miseca da kapi kiše nije na zemlju palo. Uz to studen i bura da se starci ljudi ovoga ne spominju. Žedna zemlja vapi kišu. Zlo i naopako po jadnog težaka!

Svašta po malo.

Veliki gradovi u Europi. — Najveći grad u Europi jest London, koji broji do blizu 5 milijuna duša, Pariz ima 2 milijuna 712 hiljada, Berlin 1 milijun 763 hiljade, Beč 1 milijun 364 hiljade, Petrograd 954 hiljade, Carigrad 873 hiljade, Moskva 798 hilj. Glasgov 772 hilj. Liverpol 680 hilj. Hamburg 569 hilj. Napulj 530 hiljada.

Govorio 26 sati. — U ingleškoj Kolumbiji vlada stavila predlog da se nika zemljišta uzmu doseljenicima. Bila je prid zadnji dan skupština, s toga ako se predlog ne prihvati do podneva drugoga dana zemlje neće se moći uzesti. Na obranu doseljenika digao se da govori niki zastupnik Kosmos. Počeo je govoriti na 10 ura u večer; mislilo se je da će govoriti najviše jednu 3—4 ure. Kad tamo na 2 ure po ponoći tek je bio završio početak. Izvadi zatim snopić spisa da čita, zastupnicim dodijalo, stali mu smetati, a on počeo se inadit s njima te naprid govorom. Nastao dan, došlo podne a on govori. Ljutiti zastupnici ne dali mu počitka, a on samo orosio usne vodom te naprid daj da se govori. Večer nastala a Kosmos još je govorio. Počele mu malaksati snage, grlo promuklo, oči nabrekle krvlju, noge se uztresle. Ne hudi, rok je prošao, on je spasio zemljišta doseljenicima. Govorio je u sve 26 sati, što se dosada još nije nikada čulo.

Ženska pod puškom. — Nikog turčina u Prištini po imenu Ali Redžbaba zapalo u carevu vojsku. Bio jedinac muškić, koji svojim trudom uzdržao staricu majku. Da jadna majka ne spane na prosjački štap sestra mu Hanka priobuče se na muško i podje misto njega služit Sultana. Stala je u službi 3 godine i pô i dično se podnila. Ovih dana svršila svoju službu i kazala se za žensko, pa kazala i razloge za što je to učinila. Dali na znanje i Sultanu u Carigradu, on ju pohvali, udili joj za počast kolajnu i dok je živa pet turskih libara na misec plaće.

Novi novci.

Početkom prošloga miseca državna blagajna u Beču počela je davati vanka novi novac, o kojem smo mi dva puta pisali. Neka puk ima pomnje! Novi se novac zove *kruna* i *filer*. Bit će kruna u komadu od 20, 10, 1, ½, a fileri od 10, 2, 1.

Evo vridnosti:

Komadu od	20	kruna	odgovara	10	fiorina
„ „	10	„	„	5	„
„ „	1	„	„	—:50	novčića
„ „	½	„	„	—:25	„
„ „	20	filera	„	—:10	„
„ „	10	„	„	—: 5	„
„ „	2	„	„	—: 1	„
„ „	1	„	„	—:½	„

Lako je dakle razumiti, jer sve odgovara za polovicu manje. Komadi od 20 i 10 kruna jesu od zlata, oni od 1 i ½ od srebra, fileri od 20 i 10 od nikela, a oni od 2 i 1 od tuča. Našoj *kruni*, u kojoj je 100 filera, odgovara talijanska *lira*, francuski *franak* sa 100 *centezima*, srbski *dinar* sa 100 *para*, grčka *drama* sa 100 *lepta*, rumunjski *lej* sa 100 *bani*, bugarska *leva* sa 100 *stotinki*.

Ciganske bacanije.

Sio Ciganin kraj rike Dunava, izvadi iz torbe kašiku i poče sikati vodu. Prodje niko te ga zapita: „a što to radiš, Cigo?“ Častim se, pijem riblje čorbe. — Pa gdi ti je riba, Bog te vidio? — A zar ne vidiš, kako se koprca po vodi? odvrati mu Cigo i nastavi svoj posao.

* * *

— Móre Ciganine, ukrali su glavaru konje.
A što se to mene tiče?
— Ali vele da si ti ukrao.
A što se onda tebe tiče?

* * *

Vadio Ciganin iz bakre vareno pile, pa će ga drug upitati:

Što ti je najdraže od pileta?

A on će: Ja najvolim u pileta kobilicu, oba krila, dva bataka i šijicu i trticu.

Poruke i Odgovori.

Krunoslav. — Hvar. — „Maričinu lakomost“ tiskaćemo brzo.

I. M. — Omiška krajina. — Nije ono pisme ni vidilo. Vojvodi Janku. — Pisma ti je izašla ukočena. Pogji zaviri u novo kazalište i pogledaj onu krasnu vilu, naslikanu na nebnici; pazi kako ona drži gusle javorove, kako regbi nehajno povlači gudalom po strunama. Kad sve to lipo razgledaš, vrati se kući, te kušaj da izpivaš lipšu i prostiju pismu, ako ti to bude moguće.

Majstor.

A. K. — Zagreb. — Teški su to klanci jadikovci!

T. Fr. — Korčula. — S onim iz Račišća što vas mrko gleda nagodite se sami, a nas i naše čitaoce pustite u miru.

Urednik.

Buljan Ivan. — Skradin. — Hvala vam! Primili smo u redu sve brojeve od prve i druge godine. Dali smo na znanje D.ru B. u Pariz. Molimo za račun.

Ciklić Mioč M. — Tkon (Zadar). — Još 10 novč. pa ste mirni za svu tek. god.

A. Linardić. — Cres. — U Splitu nemamo trgovaca dûga na puno.

Hrvatska Čitaonica. — Opatija. — Knjiga „Viški Boj“ poslana vam na 26 ožujka.

Pravdica pop Ante. — Cres. — Imate pravo, vi ste podmirili do ⅓ t. g.

Kapetanović J. — Šibenik. — Od povirenika ne primili ništa, šaljemo list poštom na kuću, ali samo da se plati odmah.

Opremač.

Podmirili „Pučki List.“

do konca godine 1893:

Dol na Braču: Don T. Carević, Ostoja S., Hrepić J., Gospodnetić A., Arnerić Fr., Gospodnetić M., Matulić M., Matulić P., Matulić J., Hrepić J. Pavlov, Arnerić T, Matulić I., Gospodnetić Marija, Balcevic A., Hranueli Mate. — **Stankovac**: Miletić M., Trošk ot M., Počina M., Troškot I., Krpina N., Orlović St., Dubravica B., Morić S., Morić N, Pelaić I, Maršan M. — **Grablje na Hvaru**: Juraj pop Petrić, Budrović St., Budrović L., Budrović J., Jurić M., Jurić P., Jurić P. p. Jurja, Petrić J., Petrić M., Šeperica J., šeperica I. p. Dinka, šeperica I. Jurin, Tomičić A., Tomičić J., Tudor M. p. Iv. Tudor I. Jur., Tudor D. Ivanov, Tudor J„raj Ivanov, Tudor J. Ivanov, Tudor J. Dinkov, Tudor K. Lukin, Tudor K. Antin, Tudor Tudor J. Ivanov, Tudor D. Ivanov, Tudor Jakovljev, Tudor D. Nikolin, Zaninović M., Zaninović I., Zaninović V., Zoranić L. — **Blata (Korčula)**: Buškarioli A., Separović I., Bosnić J., Martinović A., Tabain I, Žuvela M., Audrijić A., Nodilo P., Bosnić P., Vlatko I., Culić M., Piklen J., Bosnić K., Vojvodić L, Buškarioli P., Kačić N., Ilek J., Žakuić N., Škokandić D.; slideći podmirili do ⅐ 93: Milat M., Sa delić M., Milat Marin, Žuvetić Ivo, Sardelić I., Milat I., Fatović M., Kalogjera St., Farčić D. (do ⅑ 93).

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

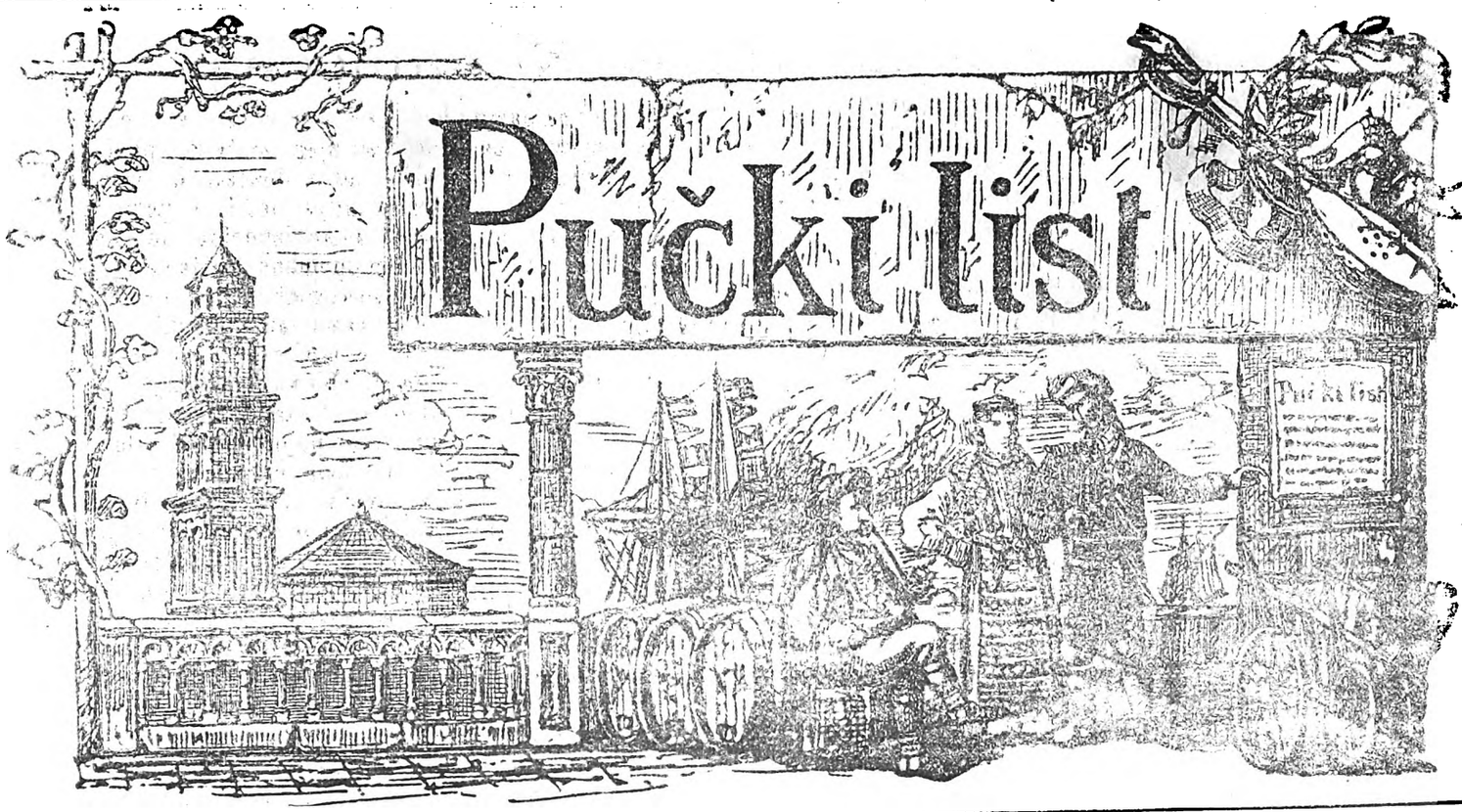

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u mjesecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki mjesec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod poviereika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Ništa dobro!

Slab sajam na Svetoga Dujma u našem gradu. Na pazaru malo prodavaoca, još manje kupaca; prošlih godina nisi se mogao okrenuti od pusta svita, ove godine prazno, sve ništo blido, mršavo. Nije bez nike, lako je pogoditi: trgovački ugovor s Italijom — teška rana naša — i tu se oćutio. Nije u svita novaca, pa što će praznom kesom na pazar? I druga je po sridi. Led nemili prošle zime okorio zemlju, studen protegla se dalje svoje prave dobe, sve eto do zadnjih dana puhala bura, nebo se zatvorilo. tri su miseca da kapi kiše nije uz primorje kanulo na zemlju; Uskrs je eto na zdravlju minuo, Duhovi nam na pragu, ni struka trave, ni razsadnika zeleni, nit ponikla i klasata žita, polje golo i crno kô o Božiću — ništa dobro, virujte nam, čitaoci dragi. Težak vidi prid sobom gladnu crnu godinu, pa uzprenuo dušom, mislit mu se kako da izpliva, kamo li zabave i pazari!

Što nas led bije, suša mori, to je u volji Onoga, prid kojim svaki ljudski razlog pokorno se podlaže, a koji od tog po nas zla zna otvorit vrilo dobrote, te mi obazrimo se na drugu stranu, jeda li pomoći, isti nam Bog to nalaže: „Pomozi se sam, pomoću te i ja“. Da je naš narod jak i priklonit svakoj radji, o tomu neima govora, — eno se vidi, kako se znade okrenut u tudjem svitu. — Ali je istina, trom je, neodlučan, hrdja ga nika spopala, pa se ne da iz onog svog običaja maknut kô jež iz stupice. Nego nije sve ni do njega, neznao i nehtio niko krenuti š njime, naputiti ga, otvorit mu vrata; te on uvik jednu goni, sve po onoj: pleti kotac kô i otac.

Da je mnogo do vlade u Beču, koja nas slabo pazi, to smo mi više puta kazali, a budimo pravedni, recimo istinu, ništo je i do nas. Na priliku imade po našim varošim od Zrmanje do Neretve jakih kesa, bogataša posidnika, koji na misto da uzgajaju, podižu nižu ruku, oni ju batale silnim kamatam. Oni će vam poslat dicu na škole, da postanu ličnici, odvitnici, da se popnu na visoke časti, dočepaju se dobre plaće, ili u trgovinu da sgrću novaca; ali malo će koji poslat dite na školu od poljodilstva, obrta, da kada se tamo izuči dodje na svoje imanje, te ne samo svoje da gleda već i prostog težaka da poduči, probudi, naputi. Dobro reče jedan naš odlični prijatelj govoreći o rodoljublju nikih glasitijih kuća naše okolice: „Rodoljubi su, jer su bogati!“

Nego ostavimo njih, neka se oni misle o svojem poštenju, a pitajmo vladu, što ona misli na ovoj gladnoj godini od našega puka? Zelen povenula, usivi propali, sva nam pomoć u kapi vina, dodje li sritno do konobe. Prošle godine eto, kako se je derało nije bilo toliko ni krvavo, vino se u obće prodalo neloše, ruso (opol) i bîlo posve dobro, crno slabo. Da je težak znao za onaku trgovinu tanjeg vina bio bi se vladao drugovačije. Za ovu godinu već su nas pitali s nikih strana hoće li crna ili bîla vina polazit u trgovinu. Mi na to neznamo još ništa reći. Evo što znamo da u Italiji spravljaju mnoštvo rusa i bîla vina. Po tomu sudeć i ove godine tanka rusa vina imat će bolju cinu od crnog. A što bi ste rekli, tko nastoji u Italiji za tim? Ista vlada. Trgovci talijanski napućeni od vlade obigrali sve gradove naše države, propitali se za potribe, te eno vlada talijanska šalje odma ovih dana triest do četrdeset učitelja po svoj Italiji u svako i najmanje selo gdi je loze, te se kaziva težaku, kako će napravljati rusa i bîla vina, kaziva mu se kako će konobu držati urednu i sve što mu je od potribe alata vlada mu je na ruku.

To je u Italiji, a što se radi u nas? — Na vrime ako se što misli!

PUČKI LIST

Digitized by Google

Život Svetoga Ivana Nepomucena.

U Nepomuku, malenom gradiću Češke zemlje, rodi se Ivan god. 1330. Bijaše od plemenita roda, kuće ugledne i bogate, koja ga u svim naucim kršćanski uzgojila. Srce mu uvik hlepilo za crkvom i svećeničkim stanjem. Roditelji njegovi pristadoše i on bi redjen misnikom. Osobitim načinom bijaše mu ugodno navišćivati rič božju, s toga u brzo izadje na glas valjana propovidaoca. Plemići, svećenici, radnici, učenici (kojih bijaše onda četri tisuće na sveučilištu u Pragu) sve se sgrćalo da čuje zlatnu rič Ivanovu. Njegov pastir, nadbiskup u Pragu, opazi lipe kriposti ovoga svećenika, te ga imenova kanonikom stolne crkve u Pragu. — Na kraljskom dvoru českom vladao je tada Venćeslav, raspušteni i pokvareni kralj. Imao valjanu ženu, kraljicu Ivanicu, koja bijaše svakim kršćanskim kripostima narešena. Dočuo i Venćeslav za svetost Ivana Nepomucenskoga, te i ako u svom srcu ne bijaše priklon, da ugodi pobožnoj kraljici zovnu ga na svoj dvor, da prid Božić u Adventu sveto propovidanje ovrši. Rič Ivanova i kraljevo srce zani, te mu ponudi odma čast biskupa, ali sveti sluga božji, volio živiti u svojoj priprostitosti, zahvali se na ponudjenoj časti. Malo za tim umre biskup u Višegradu, Venćeslav ponudi Ivanu tu biskupiju, puno častniju, i puno bogatiju, jer davala na godinu više stotina hiljada koristi. I to odbi Ivan; primi se časti milostinjara na dvoru kraljevu, ne za drugo već da bude na prigodi da dileć milostinju kršćansku ljubav vrši i nevoljnim siromasim pomože. Stojeći na dvoru gledao bi Ivan mnoga nekršćanska dila počinjena od obistnog kralja, i znajući da bi on bio odgovoran prid Bogom, kada ne bi svoj glas podigao, napomene kralju, kako mu je kršćanski živiti i dobar izgled svomu puku dati. Te beside uznemiriše njegovo opako srce, zagrozi mu se teškim pritujam. Tako pane mu na pamet, da hoće svakako da saznade za tajne izpovidi, za grihe koje njegova žena izpovidniku očituje, te na silu hoti to doznati od Ivana. Protrnu na to od straha sluga božji i prikaza kralju, kako se u pečat svete izpovidi ne smi dirati, te i tom prigodom opomenu kralja na bolji kršćanski život. Nikakove koristi nebilo, jer Venceslav sve to okrutniji svakim danom bivaše. Jednog dana donesoše mu na stol mesa, koje ne bijaše ukuhano kako njemu bilo po volji, naljuti se, razbije posudje i naredi da se stavi na oganj onaj isti kuhar što mu nije skuhao po volji. Sluge taman da će izvršiti kraljevu naredbu, dočula kraljica, zovnu Ivana Nepomucena. Došav Ivan i doznavši što okrutni kralj misli, baci se prid njegova kolina i zamoli oproštenje za onog bidnog kuhara. Kralj se još više naljuti i stavi Ivana u tešku tamnicu. Kašnje se odma pokaje, dade slobodu kuharu i Ivana zovnu na obid, nebi li kako doznao na lipe od njega, što mu se kraljica izpovida. Ivan mu odgovori: „Nikako, kralju, smrt prije nego očitovanje, sveti me zakon božji na to steže". Ljutit kralj opet baci Ivana u tamnicu naredi strašne muke, da mu se razteže tilo i pale ruke noge vatrom. Ivan dragovoljno sve to trpio, a kada kralj vidio, da mu se neće nikako da prikloni, zovnu ga iz tamnice i reče mu: „Više nije otezanja, ja hoću svakako znati o izpovidi moje žene; nije druge, biraj umriti ili kazati". „Umriti a ne zakon Božji prikršiti" odgovori sveti čovik. I tako se dogodi u noći na 16 svibnja 1383 bi Ivan svezanih ruku i nogu bačen u riku Moldavu. Žestoka voda zadala mu smrt, ali tilo ne potonulo, već plivalo na površini, a Bog hoti odma proglasiti vidljivim načinom svetost sluge svoga, te mnoštvo svićica svitlilo je po vodi okolo tila Ivanova. To se opazilo, tilo se njegovo iz vode diglo, u crkvu postavilo, a kasnije izloženo svemu puku na štovanje.

Crkovni Zgodopisac.

† Don JOZIP BEZIĆ.

Na 29 prošloga miseca prid ponoći pridao je Bogu svoju plemenitu dušu jedan od najizglednijih svećenika, što je naša pokrajina u zadnje doba dala, a to je Don Josip Bezić. Rodio se na otoku Šolti u selu Grohotim dne 16 ožujka 1817. Već se je iz ditinstva vidila u njemu ljubav za crkvom. Izučio veoma marljivo sve nauke i bi redjen svećenikom na 12 travnja 1840. Služio je kao župnik samo malo vrimena u Donjem Selu na Šolti. Dospiven u nauku bio je pozvan da za niko vrime bude učiteljem bogoslovja u Splitu. Njegove su ga starešine puno cinili i ljubili, splitski biskup Godeassi, Pini, Kalogjerà držali ga uza se i u mnogim poslovim za upravu biskupije š njim se svitovali. Nudjali mu najveće časti, a on jer bijaše ponizan, odbijao. Puno je prid Bogom i narodom stekao što je nastojao za otvorenje simeništa u Priku kod Omiša. Ponestalo crkvi misnikâ, a on od sela do sela od grada do grada, zadji u kuću bogataša, težaka, svud prosi na čast crkve pripomoć za otvorenje tog simeništa. I otvorio ga je godine 1853 i odgojio u njemu jato mladih svećenika, koji i danas svi harno pripovidaju o njegovoj dobroti, radinosti, pobožnosti. Kad je uredio simenište bi primišten u Makarsku, gdi je bio imenovan kanonikom. U crkvi na otaru, u izpovidnici, po kućam u gradu, svud je sjala dobrota njegova srca, pobožnost, svetost njegove duše. Za siromaha košulju skidao sa sebe i davao na put božji. Jednom prigodom uzeo kartu od lutrije, srićan bio dobio 15 hiljada fiorina. U malo dana ni novčića da je imao, sve porazdilio siromasim i crkvam. God. 1881 nadbiskup Stadler pozvao ga u Sarajevo i imenovao ga arcidjakonom, a kada je god. 1891 slavio 50 godine svoga misnikovanja Sv. Otac Papa podilio mu čast Apoštolskog Biližnika, da u nikim blagdanim more nositi mitru na glavi kao biskup. Malo pozatim obolio, pala mu kap, od koje prošlih dana i dospi. Dobar, ponizan, učen, milostiv — ridko mu je naći pâra u svećenstvu. Bog mu duši dao vičnoga pokoja, a uspomena njegova u puku slavna bila!

Digitized by Google

Maričina lakomost.

Pošô momak gizdavi,
Po širokom svitu,
Kao mala pčelica
Po krasnome cvitu.
Nakon dvi tri godine
Zdravo i veselo
Opeta se vratio,
Baš u svoje selo.
Slugi prti sandučić,
Al' nosit nemože,
Sandučić bi tol' težak,
Težak aoh! Bože!
Došla brata četiri
Pa mu ga uzeli
I u kuću njihovu
Rado ga doveli.
Puče glas po mistu,
Bogat Juro došô
Srića mu se smijala
Kad iz kuće pošô.
Mlade dive zboriše
Bogatoga roda:
Blago onoj mladici
Kojoj ruku poda.
Ivanova Marica
Šeširom na glavi
Tu vist rado slušala,
Srcu njoj se savi.
Za Jurinim sandukom
Čeznula je mlada:
Al ga težko onomu
Ko se u tudje nada.
Lakomosti prokleta,
Puna svakih jada
Koliko li naroda,
Cić tebe nastrada?!

* * *

Prošlo dana trideset
Svitina raztrubi,
Ivanovu Maricu,
Bogat Juro snubi.
K tome dana dvadeset
Nije niti prošlo
Do veselja pirnoga
Uprav se je došlo.
Bilo dana litnoga
O desetoj uri
Prid otarom Mare dala
Svoju ruku Juri.
Po svem mistu veselost
I živahnost vlada,
Samo udes šapuće:
Varava je nada!
Prošla jedna godina,
K tome jošter dvije,
Lipa neva Marica,
Od svita se krije.
Nema više mlagjana,
Kao jednoč hira,
Nit njoj zrakom leprša
Vrpca sa šešira.
Kudgod stupa žalosno
Stidno, vazda hodi,
Nit se već odiva
Po Pariškoj modi.
Pitala je svitina:
Mare, gdi ti hvala?
Progjite se — *sandučič*
Biše pun čavala!
Mlada bidna Marica,
Radina je bila,
Pa znam da do smrti
Časno je živila.
A vas mlade divice,
Ja pozdravljam sada,
Te vam opet spominjem:
Varava je nada!

Krunoslav Brušanin.

O klicavosti simenja.

Kako sam ti, dragi moj puče, zadnji put obećao, da neću i u naprid žaliti truda, stoga evo me su nikoliko redčića, da ti kažem kako ti se je vladati pri kupovanju simenja, e da nebudeš privaren od kamatnika, koji prodaju simenja od više godina neklicavo, samo da je njihova kesa puna, a tebi kako bude. — Svako sime imade u sebi klicu, koja čim se pokaže iz simena, imade prvu svoju hranu u samom simenu, kao što pile u jajetu. Uz dovoljnu toplinu i vlagu pusti odmah svoju klicu, kao što sâm svakim danom svojim očima vidiš. Kuhaš li kakovo sočivo, čim voda otopli već je klica vani, a kad to provre hoće li ti ono kašnje valjati za sitvu? sigurno ne, jer je vrenjem ona živa klica izumrla (usahla). — Evo ti nikoliko izgleda po kojima ćeš znati da li je sime zdravo, to jest dali ima u sebi onu živu klicu. — I.° Uzmi kakovu drvenu ili zemljanu posudu, napuni ju zemljom, posij jedno 50 ili 100 zrna simena, pak pokrij malo sa zemljom i stavi na toplo i vlažno misto. Čim viša toplina uz dovoljnu vlagu, tim će brže niknuti i tim možeš znati od 50 ili 100 tvojih posijanih zrna, koliko je niklo i prama tome suditi postotak klicavosti. — II.° Uzmi prilično broj zrna od simena; stavi ga u vodu, zdravo i zrilo mora potonuti, dočim nevaljalo će plivati. — III.e Uzmi nikoliko zrna i stavi izmedju dvi mokre suknene krpe, ove na pliticu u kojoj ima ništo vode, a sve ovo blizu vatre ili na koje drugo toplo misto. Nakon 2 ili 4 dana niknuti će klicavo sime. — IV.° Uzmi jednu opeku (matun) napravi na njoj 50 luknjica, u svaku ovu luknjicu stavi po 1 zrno simena, pak k vatri nek dobro ugrije. Nakon malo uslid topline zdravo sime poskočit će i pustiti klicu. — V.° Uzmi žlicu od kakove kovine i stavi u nju zrna, pak nad oganj i tim ćeš viditi da će zdravo sime pustiti odmah svoju klicu. Na ovaj isti način možeš kušati i u pršuri ili tavi. — Ima simenja, koja moraju za kratko vrime doći u zemlju, drugčije gube svoju klicavost. Ima i takovog koje može ostati i za više godina, bez da izgubi svoju klicavost. Voćno sime nesmi ostati više godina, zato ga je najbolje sijati odmah prve godine. — Koliko vrimena pako sime uzdrži svoju klicavost, jesu slideći dokazi: — I.o Raž ozimi i raž jari 1—2 godine, II.° Leća, grah, luk, zob, kurnin i mak 2 god., III.e Pšenica ozima i jara, ječam ozimi i jari, proso, ditelina, heljda i repica 2—3 god., IV.o Tikve, selen, cikla, pamuk, konoplje, petresimul, paprika, sparoga, pir, krumpir i kukuruz 3 god., V.° Pasulj, grašak, kupus, rajčice, bob i ratkvica 4—5 god., VI.° Repa, salata i mrkva 4 god., VII.° Lan i gorušica 5—6 god., VIII.° Blitva i dinja 6—7 god., IX.° Krastavci (kukumari) 7—8 god., X.° Duhan 9 godina. — I s ovom kratkom poukom o klicavosti simenja, moj mili hrvatski narode, želi ti svaku sriću tvoj

Trogir, po Uskrsu 1893.

Ljubitelj poljodilstva.

Digitized by Google

Pismo iz Splita.

9 svibnja.

Drogi moj Antune!

Još sam ti u Splitu.

Nisam imao namiru, kako znaš, da ovoliko ostanem, ali ostao sam, Split me je ovog puta pritegao, osvojio, neda mi se iz njega poći. Pa ti znaš što je za me Split. Najlipši dio mladosti — osam godina gimnazija — u njemu sam prošao, ima vrimena, da mu nisam u pohode došao, pa mi sad omilio. Padaju mi na pamet sve one naše vragolije, kad smo ja, ti, *šior Dotur* naš prijan Don Piero drugovali, zajedno igre sprovadjali. Rajska su ono bila vrimena! Znaj da je još živ stari Benevoli, vidio sam ga, javio mu se, dobro se drži. Nego sve to na stranu, ja sam ovih dana na drugu stvar u Split promišljao. Koliko se je ovaj grad priobrazio u ovih dvaestak godina nebi mogao pomisliti, moj Antune. Ti ne ćeš bit zaboravio još onaj bubac od kraljeva dolaska god. 1875 kada smo mi učenici osmog razreda zagrmili kralju prid kućom poglavarstva „*živio*“ a slipa rulja varošana tolomaša bacala na nas kamenje vičuć „*aviva.*“ Danas više toga neima, danas je Split na svome pravome mistu, čisto hrvatski grad. U subotu u večer otvorilo se je hrvatsko občinsko kazalište. Bio sam i ja tu, duša mi je puna veselja, kao da sam bio na velikom narodnom piru. A i je prava slava našeg naroda. Dan prije otvora u društvu profesura Bezića, našeg starog znanca i prijatelja, obašao sam do najzadnji kutić. Viruj mi, Antune, neka govori ko što hoće, to je lipota od kazališta. Uzmi na pamet lipu ravan na Dobrome, na njoj podignuta veličanstvena zgrada do 70 metara dužine, 20 obilatih širine a do 25 visine, razdiljena na tri odlomka, to jest pozorište gdi prikazivaju glumci, te gledalište odakle narod gleda i sluša, a pri ulazu opet velike prostorije za gostionu, odmor razgovor. Gledalište ima tri reda loža (sobica), svaki red po 27, dakle 81, suviše 6 pri tlehu a 6 u vrhu, dakle svega 93 lože. — Pri tlehu na podu stolice su, a u vrhu opet druga sidališta za prostiji narod. More stati unj slobodno više od hiljade glava. Sve je to rasvitljeno na *gas* sa mnoštvo svića, plamenova, zar okolo 500. Unutra je dakako uvedena i voda, te Bože učuvaj, da plane vatra, na jedan mah 14 vatrogasaca što čuva, mogu očepit 14 velikih mlazova, koji bacaju na minut 20 etolitara vode. Lipo je razredjeno i otvorim, imade 18 vrata izlaza, da je krcato kazalište svita u pet časa za vrime požara sve je vanka izašlo, spašeno. Ja znam ti bi želio znati što se je za ovo potrošilo. Rekoše mi 280 hiljada fiorina. Lipo je sprida viditi dvi naše vile jednu s tamburicom a druga s guslicom. Unutra pak na nebu naslikana je vila, kako poteže gudalom po narodnoj gusli, ne bi rekao brate, eno će sad zapivat. Slušao sam prvu večer „Teutu“ a prije toga bilo svečano otvorenje. Načelnik Bulat, koji imade u ovom najveću zaslugu, lipim je govorom proglasio otvorenje, a Borčić mu prihvatio i u ime naroda zahvalio. Ravnatelj Mandrović za tim izrekao pismu, što ju pisnik Kapić za ovu prigodu sastavio, a učitelj pivanja Ružić svoju skladku orkestrom izveo. Bili svi veselo pozdravljeni i pohvaljeni. Prvo prikazivanje „Teute“ začaralo nas, svak uvidio da hrvatski glumci jesu pravi majstori. Odore njihove i uresi krasni su, brate moj, rekoše mi da ih je to zapalo više od 10 tisuća fiorina. Zabava je svršila tek po ponoći, svita naleglo da se nisi mogao maknut, gospodje po ložam sjajno obučene i ako ćeš puno sjajno za Split. Dala mi je u oko nika bogata češkinja po imenu Najrater, koja je baš za ovu zgodu došla iz Praga u Split. Bila je obučena u češko narodno odilo, okolo glave zlato i drago kamenje, kažu u vridnosti od 8 hiljada for. Ona je puno zaljubljena u naš hrvatski narod, te ona lipo i zbori hrvatski. Išla je čujem u Vrh Brača sa Didolićem, koji je namistio trgovinu našega vina u Pragu, obaći će svu Dalmaciju, Hrvatsku pa će u Ameriku na izložbu u Čikago. S luo je kažu bogata, a izučena do kraja. Sutradan zlovoljan, jer tek na 2 ure po ponoći išao sam ti spavat, digao se okolo devete, toliko da vidim procesiju. Kako bilo u naša vrimena tako i sad, novo je za me bilo vidit „vatrogasce“ brojna i pristala četa, da je uprav na diku gradu. Kapetan je naš Bežić. Nije ga bilo na procesiji, jer još se ne oporavio dobro od bolesti, koju je pritrpio; tužio mi se jadan. Dobra duša naš Toni, pitao me za te. Za vrime procesije ugledao se u Splitu Koburg knez Bugarske. Vraća se iz Italije sa pira. I mlada je žena š njime. On je mrk osorit, pravi Švaba, a malo je kažu *po Matiju*, ona nije stvari na oko. Ne hudi, bogata je, nosi mu 4 milijuna franaka. Obašao je grad, slušao misu, te pošao u Trogir. Popodne sam opet pospao i viruj mi sladko, bio bi do sutona protegao, da me buka, vika s ulice ne probudila! — Što je to? povirih na prozor. „Sokolaši! Sokolaši! „Glazba svira, svit se gura sve leti na vojničku poljanu. Eto i mene tamo! rekoh kô u snu, poškropio lice vodom, protegao se, obukao, te na dvor. „Hrvatski Sokol“ to ti je novo društvo, Antune, u Splitu. Baš tog dana na Sv. Duju izašli su prvi put vanka. Na vojničkoj poljani svitina nalizla kô mravi. Vidim tamo izpod sunca u oblaku prašine jaku četu krupne momčadi. Na glavi im strijač sa sokolovim perjem, a na tilu lipa crvena košulja sa dolmanom, koji pribačen priko ramena spušta se niz pleća. Sve ukupno lipota bilo viditi, moj brajne, još lipše bilo čuti kako zapovidnik hrvatskim jezikom daje zapovidi „*Stupaj, Sokole, naprid!!* — Svit se pomamio za njima, svakomu odražali, narodnih glazba prati, svak im šalje pozdrave „živio hrvatski sokol“ divojke ih posiplju cvićem, pozdravljaju rubcim šeširim. Don Ante mrko gleda, mumlje, i ljutito odbije dimove iz čibuka. Neznaš, bo-

Digitized by Google

dan, *volta* je, sad je poturica. Društvo „Hrvatski Sokol“ kako sam kašnje izpitao u dobrim je rukam, u stegi redu; u njemu je sva odabrenija momčad grada i varoša. Bilo bi dobro da i mi tamo u našem *pajizu* učinimo *čagod*. Govorit ćemo o tomu, kad se vratim s puta. Znaj da se i ona bogata češkinja zaljubila u hrvatske Sokolaše, bila je i u dvorani njihova društva, srčeno ih pozdravila, i upisala se kao njihova utemeljiteljica. Dosta da je iz Češke, u kojoj zemlji ima do 80 hiljada sokolaša — prava narodna vojska. Bila mi je namira poći u ponedjeljak jutrom iz Splita, ali evo zgode; baš tog dana na večer glasoviti češki guslar Ondriček imao guditi u kazalištu. Eh, pa kako da nečujem Ondričeka, *che la vada*, dan više dan manje. Nisam se pokajao, prijatelju dragi, jer onu sam ti večer bio kô na nebu. O njemu ćeš bit čuo govorit, računa se da mu je malo pâra na svitu. To ti je drugi Paganini, ili naš Krežma. A naš čovik, brate, i na oko. Jedar dosta, ne visok, spustio veliku kosu s traga, dva oka kô dva plamena, pa kada se maši svoje gudalce te potegne gudalom po strunam vas ti strese, zanese, a tko sluša, ne bi rekao da je to jedna gudalica već toliko glasbila, a sve skladno, milo, ugodno, sad jako, gromovito, a sad opet tihano ljubeznivo, od slasti i milinja neznaš, brate, gdi si, na nebu ili na zemlji. Sve se kazalište rušilo od pleskanja i silna povladjivanja, kažu da onakova majstora još nije Split čuo. Zbilja je velik i dotojan svake ljubavi naš slavenski narod, koji ovake umnike svitu daje!

Bit će dosta, moj Antune. Ja polazim sutra za Riku pa u Zagreb. Odtole priko Sarajeva Mostara i Metkovića opremim li posao, eto me k tebi, Bože zdravlja, drugi dan po Duhovima. Pozdrav tvoju Perinu, malog Milana, Zorku, spomeni se i mojih, kaži im ovo pismo, te mi zdravo i veselo stoj!

Tvoj desni
Vicko

P.P. Taman ja prigibao list da ću s njim na poštu, eto ti Krstića k meni. Znaš ti kakav je on, hoće svud da zaviri, pa i u ovo moje pismo. Ugodno mu, te svakako da mu ga dadem za „Pučki List“. Mučno meni, nisam ti ja za pisanje u novine, a on svakako. Eto neka ga belaj nosi! prištedit ću poštu. Sbogom, dragi, do vidjenja!

Vic.

Niz Marjan se oborila vila
Na veselje Splitu doletila,
Radosnim mu glasom zapivala:
Slava tebi Splite, divni grade
Slava tebi danas na sve strane,
Lipo meni otvaraš dvorište
Hrvatskomu puku Kazalište.
Dosad sam ti jadna tugovala
U Marjanu brdu samovala
Sad dolazim tebi u pohode
Vodim drûge, da ti kolo vode,
Tvojem ćemo puku kazivati
Što su bili junački Hrvati,
Mlade ćemo tvoje sokolove
Jačat, vodit na megdane nove,
Da svladamo svakog dušmanina
Da nam slavna bude domovina!

JANKO.

Digitized by Google

Gamad po polju.

II.

Da nadovežem.

Kako sam rekao u prošlom broju ovoga lista, i ptice puno pomažu čoviku za tribljenje gamadi po polju. U nas pak osobito ptice su od koristi u tom pogledu, jer domaće peradi ne obilujemo toliko. Nikakova najvaljanija ruka čovičja ne more otribiti i utamaniti toliko gusenica koliko na priliku jedan vrebac. S toga valja čuvati ptice a ne proganjati ih, kao što se čini kod nas, gdi dica ukidaju gnjizda i zatiru plod ptica. Je istina da nike ptice baš kao vrebac čine i štetu polju, jer čopkaju simenje, grožđje, ali ta šteta sasvim je malena napram velikoj koristi što nam čin i tribljenjem kukaca. Gdi je god više ptica po polju tu je manje gamadi. Zlo je što kod nas broj ptica sve na manje dolazi, a kriv je i težak što guli graje i vadi stabla, po kojim ptice saviju gnjizda. I poradi drugog razloga nije pametno što se gule graje, jer gdi su graje tu je i lišća, na koje se okupe gusenice i druga gamad; a kada neima paše na grajam i kupinama onda ide na lozu i drugo zelje — te eto štete. Koliko ptice mogu biti od koristi sudite po ovomu dogadjaju: U okolici Verone u Italiji nazad nikoliko godina navrvio pusti skakavac po polju, da je bio pravi bič božji. Mislilo se da je iz vanka od nikud doletio, a kad tamo bio domaći skakavac, koji iza blage zime strašno se uzmnožio te na lito polje prikrilio. I obćina i vlada naredila puku da tribi, potrošilo se toliko hiljada franaka, nikakove hvajde. U niki mah doletila u tu okolicu velika jata nepoznatih ptica poput našega *cvrljika murvara* i počeli jisti te skakavce. Bili ste virovali ono čemu ni težak, ni obćina ni vlada nisu mogli doći na kraj, te ptice u malo dana očistile polje od gamadi i spasili težaku trude njegove. Vlada odma naredila strogo pod pritnjom teške globe da nesmi niko ubijati te ptice.

Dakle, kako sam u prošlom broju kazao, gamad što je ove godine prolizla po vinogradim nije od nikud izvanka došla, već to su kukci naši domaći, koji zbog velike suše i oskudice lišća, došli su na pup od loze da nadju paše. Da se toga biča oslobodimo hoće nam se:

1. Tribiti na sve kraje načinom kako sam kazao.
2. Ne proganjati ptice, osobito dok su u gnjizdu.
3. Ne smicati graje i kupine po polju.

Neka se težaci drže ovog naputka, ali svi složni, manje će im gamad bataliti polja. **K.**

Kupovali pamet u Mlecim

(priča).

— Bože moj, što će reći, da u našem mistu puno čeljadi krivih nogu? upitat će jedan otočanin svog druga pijući vino za stolom. Iza njega ja ću mu na to: „ho'š, kume, da ti ja pričam, kako se je to dogodilo; samo, znaj, grlo je suho, valja ga pokvasit". — „Slobodno, služi se, primače mi on svoje vino. Tad ja: — Neznaš li ti ono kada vaši podjoše u Mletke da kupuju pamet, pa ih Mlečići privariše? — „Nuder, bolan, kaži, neznam". — „Jedne godine — započeh ja izpiv čašu — urodile u vas masline, urodilo vino — bilo ga kô mora — žita, kumpira, koliko duša hoće, te će vaš arambaša prid crkvom: „Ala, braćo, je nas Bog ove godine svačim obdario, svega imamo; neima mista ni u primorju ni na otoku, da se more staviti s našim stanjem. ali koja hvajda, uvik smo najzadnji, jer najludji; jedna nam stvar fali — pamet. Kad imamo svega, ajmo, braćo, nežalimo truda ni potroška nabavimo i malo pameti za misto. Svi pristanu na to jednim glasom, sakupe odma nikoliko novaca, te pošlju arambašu i popa u Mletke po pamet. Kad oni tamo, počeše oblićati dućane i pitati za njihovu kupovinu. Srića ih namirila na jedan dućan gdi se prodavale velike naštampane knjižurine; ugjoše unutra, kazaše zašto su došli i koliko dinara donili. Lukav trgovac brzo se domislio njihovoj ludosti, reče im, da se povrate domalo, što traže da će im naći. — Što će ti on tad? uhvati malog miša, uze tikvu, zatvori u nju miša. Kada se oni povratiše dade im tikvu zamotanu, primi novce i reče: „evo vam pameti u tikvi, ali pazite, da vam po putu ne bi pobigla, ne otvarajte dok ne dodjete u misto". Podjoše kući te umoreni od puta, opočinuše na jednoj velikoj gomili nedaleko od sela. Pade popu ništo na pamet, te će arambaši: „Nu čuj me, arambaša, mi smo se dva najviše trudili, prije nego donesemo pamet u selo, uzmimo mi jedan dio za naš trud i dangubu". — Arambaša će mu na to: „Duše mi, ta ti je pametna, pope, uzmimo kako veliš". — Otvore tikvu, a miš gjip, izskoči iz tikve, pa biž u onu gomilu. Ostadoše oni van sebe, počeše od žalosti čupat kosu, kako da dodju seljanim prid oči. — „Ne jadaj, pope, reći će arambaša, znaš što ćemo? — Što? reci, ako Boga znaš! — Kazaćemo svitu sve što se je dogodilo, pa ćemo jedan dan sve selo pozvat, nek oplete veliku gužvu od ševara, opasaćemo gomilu i potegnut u selo, pa eto pameti na mistu. — „Je si ju mudro smislio, arambaša, e je dika selu kada ima tako pametnu glavu, dobra ti je! razveseli se pop. Podjoše u selo, kazaše što se dogodilo, i narediše sve što namisliše. Jednog dana sve selo i muško i žensko i staro i malo pošlo u blato da kosi ševarušu, oplelo se veliko debelo uže, te svi pod gomilu. Opasali gužvom gomilu u dva i tri opašaja, te svi složno daj da se poteže. Pop i glavar stali straga i junačili svit da ne sustane. „Ala, braćo, od srca, malo bolje, ništo je, ili se gomila miče ili gužva oteže, svi složni jednim mahom". Svi se nategoše zorom na bok i upriše u desnu nogu, kad gužva puče, svi popadoše po zemlji, mnogi polomiše noge a pamet ostala u gomili!

priča Čelebija.

Kakova se litina sprema.

primamo slideće visti:

Šolta, 2 svibnja. — Suša velika ubatalila naša polja, vode ni kapi, zeleni ni struka u polju. Neima se šo dati životinjam jisti, usivi sasvim propali. Bojat se je nevoljne godine.

Digitized by Google

Rogoznica (Šibenik) na 6. — Satrla nam suša polja, vinograde i vrtove. Boba drugih godina na pritek, ove godine ni za lik. Bajame, što nas obradovale bile, duga bura otresla. Žito se slabo pomoglo. Zlo je najviše, da nam pohestaje vode. Valja je kupovat. Koliko li bi Vlada dobra učinila, da nam ovdi veliku obću čatrnju napravi. O tome je bilo govora i obetanja, a danas ni glasa ni priglasa. I obalu nam obećavala, da nam lakše trgovinom bude, pa i to zakrklo. Bog zna, hoće li tamo u Trstu i na nas pomisliti. Barem da imamo štogod na korist, kad nas trgovački ugovor u štetu zabio.

Brist (Primorje) na 10. — Do danas svako zlo i naopako zbog velikih nepamćenih ledova i suše, tako da što ledu ostalo suša utamanila. Sva nada sad u lozi i maslini. Buhača mnogo izginulo, prispilo vrime sadjenja duhana, narod se muči zalivanjem, al se je bojati da će pomanjkati vode. Na nika mista ginuo pup loze, činilo se je da su miši al biti će crv o kom ste pisali u zadnjem broju. Bajama dosta, tako trišanja i višanja, sočivo poginulo, a za njim i žitija i krumpir. Zlo!

NZ. *Harni bi bili našim povirenicim, da nam po običaju prošlih godina šalju visti o litini i trgovini u njihovom mistu.* Uredništvo.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. Kralj je bio u Pešti, Magjari da ga kako umire, učinili mu veliko veselje. Odaslanstva sastat će se na 25 ovoga. U Českoj Mladočesi biju boj sa Staročesim i Nimcima u saboru, oni hoće da se naš kralj kruni sa českom krunom, kao što se kruni sa ugarskom. Prikazan je proračun u saboru. Češka ima proračun za god. 1893 od 13 miljuna 660 hiljada fiorina. U gradu Krakovu veliki katolički sastanak. Moravski namistnik barun Poche, starac od 82 godine bacio se je niz prozor i sam sebi zadao smrt. Nezna se za uzrok tom ludilu.

U Italiji. Slavlje srebrnog pira dovršilo, trajalo šest dana. Kralj je položio za uspomenu pô milijuna franaka za siročad radnika. Cesar nimački nije ostavio u Italiji posve ugodnih uspomena. Narod je talijanski slavlje činio svojim vladarima, njega su častili kao gosta a ne prijatelja. Ruski knez Vladimir ogorčao mu je takodjer čašu veselja. Dok je car nimački nazdravljao Italiji i savezu, on se okrenuo francuskom poslaniku te mu reče onako na prijateljsku: „a ja bez velikih praznih hvalisanja nazdravljam ljubavi vašega naroda.“ To je dalo u oko. Dok se u Rimu prosiplje novac u raskošja i zabave, narod po Italiji skapa od gladi. U Raveni ovih dana navalilo 400 radnika na dućane da otme hrane. Trgovci za više dana morali zatvarat dućane.

U Nimačkoj. Vojnički zakon ne bio primljen, sabor razpušten. Nimačka broji sada u vrime rata tri miljuna vojske, vlada je htila još 70 hiljada uz druge potroške, koji bi iznašali do 40 milijuna fiorina na godinu. Narod po zastupnicima na to ne pristao, stoga sabor raspušten.

U Americi. Na 1 otvorena je velika izložba u gradu Čikagu. Silna se naroda sleglo sa svih strana svita. Bilo do 300 dopisnika novinâ. Kada se je pridsidnik Kleveland dovezao u kočijam počela je udarati glazba od 500 glazbenika. Na podne pridsidnik izrekao govor, a za tim taknuo prstom u jedno munjevno puce, taj čas svi strojevi (makine) — a ima ih više hiljada — počeli raditi, sva točila i skakala vode provrila, sva zvona zaslaviše, topovi zagruvaše, a narod veselim usklicim pozdravi otvorenje ove dosad najveće izložbe.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. Na 26 dojdućeg miseca odkriva se u Dubrovniku spomenik glasovitom našem pisniku Gunduliću. Bit će veliko narodno veselje. Prošlih dana bilo ratno brodovlje u Zadru, pošlo za tim u Boku. Umrao je u Pučišćim na Braču naš dični prijatelj Frano Maroević u dobi od 48 godina. Bio valjan pučki učitelj, za tim u mirovini pametan domaćin i pošten trgovac, a po srcu čestit rodoljub Hrvat.

U Banovini. — Početkom ovog miseca počeo je izlaziti u Mitrovici novi list „Hrvatski branik“. Sudeć po prvim brojevima vidi se da je u dobrim rukama. — Umrli su u Zagrebu književnici Bogović i Lopašić, ljudi valjani na peru, te podmaršal domobranstva Raslić. — Danas su u Zagrebu izbori u prvom kotaru. Vlada je stavila za se D.ra Plivarića a slobodni gradjani svog valjanog župnika D.ra Borošu. Još neznamo kako će proći izbor, svakako bojat se je, u tom kotaru puno je činovnika. — U selu Grobniku kraj Trsata svetkovao je župnik Juretić 50 godina župnikovanja. Tu rodjen, pet godina služio je kao kapelan a posli 50 kao stalni župnik. — Mnoge novine javljaju da će Stadter bit imenovan za nadbiskupa u Zagrebu. Ban odtrkao u Beč da se opre, a uz to poslao Magjarona biskupa Dobrohockoga u Rim, da nastoji za se. — Vidit ćemo.

U Splitu.

Blagdan Sv. Duje. — Mirno i veselo prošao blagdan Sv. Duje. Pazara nije bilo stvari, ali gospode izvanka dosta došlo za otvorenje kazališta. Po starom običaju na gospodskom trgu igralo se narodno kolo, a za tim tombola; prvu glavnu dobio Ivan Šašo iz Trogira.

Hrvatski Sokol. — Po podne na dan Sv. Duje izašli su po prvi put vanka mladi sokolaši. Bilo ih je u četi priko 60. sve gojna i kitna momčad našega grada. Njihovo lipo odilo svakomu je ugodilo. Pratila ih je narodna glazba na vojničku poljanu, gdi su se vižbali. Veći su zapovidnici Vicko Katalinić, Vikoslav Zlendić, Ljubimir Kambelović. Na Uzašašće prošetali su se do Solina, a tako će za zabavu svake svetkovine zalaziti u našu okolicu. Dobra im srića!

Odlični gostovi. — Na prolasku kroz Dalmaciju svratili su se u naš grad Koburg knez Bugarske sa ženom, te knez Valeški iz Engleze. Split im je puno ugodan.

Glasoviti guslač. — Franjo Ondriček, jedan od najvrstnijih guslača na svitu udarao je ovih dana u našem novom kazalištu na gudalici (violinu). Lip ta je čuti, kako taj glasoviti majstor pribire prstima po tankim strunam i izvalja zvukove koji prodiru u srid duše. Mlad je čovik, tek su mu 34 godine, rodom Čeh. — Evala mu!

Kiša. Bog dobri smilovao se te iza duge suše poslao u današnji dan na noć tihu kišu, koja lipo natopila naša polja. Hvala mu i slava!

Digitized by Google

Koledar za LIPANJ (Junj).

Ima 30 dana

Dani		SVECI
četv.	1	Božji dan (Tielovo)
pet.	2	Erasmo b. m.
sub.	3	Klotilda kraljica
ned.	4	2 po duhovima Kvirin b. S. m.
pon.	5	Bonifacij biskup mučenik
utor.	6	Norberto biskup
srid.	7	Roberto opat. Trećak 2.47 več.
četv.	8	Medardo biskup
pet.	9	Prim i Felicijan mučenik
sub.	10	Margarita kraljica
ned.	11	3 po duhovima Barnaba apoštol
pon.	12	Ivan Fakundo prizn.
utor.	13	Antonij Paduanski priz.
srid.	14	Basilij biskup prizn. Mladi misec 6.55 jut.
četv.	15	Vid mučenik
pet.	16	Francisko Regis
sub.	17	Rajner pustinjak
ned.	18	4 po duhovima Marcelijan mučenik
pon.	19	Gervasij i Prot. mučenik
utor.	20	Silverij papa
srid.	21	Alojsij prizn. *Početak lita.* Prvak 3.41 jut.
četv.	22	Pavlin biskup
pet.	23	Alban mučenik
sub.	24	Rodjenje Ivana Krstitelja
ned.	25	5 po duhovima Prosper biskup
pon.	26	Ivan i Pavao muč.
utor.	27	Ladislav kralj Ugarski
srid.	28	Leon II. papa
čet.	29	Petar i Pavao apoštoli Ustap 7.29 jut.
pet.	30	Spomen sv. Pavla apoštola.

Sunce izlazi na 4 17. Zapada na 7 48.

Grad London.

U zadnjem broju rekli smo, da izmedju svih gradova London je najveći grad na svitu. Nu da vidimo sada, što ima u njemu. Duša 5 milijuna, 600 hiljada kuća. Svake se godine sagradi do 10 hiljada kuća. U gradu je 30 hiljada ulica. Vanjskog svita imade 300 hiljada, prosjaka više od 150 hiljada; za nje je podignuto 2 hiljade dobrotvornih zavoda, 100 likarna (farmacija) 110 bolnica (ošpidala), a 1300 ličnika bez plaće liči čeljad. U gradu imade velikih bogataša. Lord Rozeberi imade na svome imanju čista dohodka priko 4 milijuna fior. na godinu. Silni je i trošak u Londonu, troši se na dan u gradu 13 milijuna. Gradska občina prima na godinu za potrošarinu (konšum) 130 milijuna. Poštarskih ureda imade 2 hiljade, u njima 11 hiljada činovnika; listonoša po gradu 4 hiljade razdile na dan 10 milijuna listova. U Londonu izlazi 400 novina. Crkava imade 14 hiljada. U gradu se puno pije, 12 hiljada krčama imade. Plinsko društvo (gas) poteže koristi na godinu 20 milijuna, sama občina daje 100 hiljada. Više ima katolika nego u Rimu, više Žudija nego u Jeruzolimu, više Luterana nego u Berlinu. — Vinča ih se na godinu 37 hiljada; na svaka tri minuta u Londonu jedan se rodi, na svaki pet jedan umre.

Sto puta niz torbu, a jedan u torbu!

Na granici Švajcarske i Francuske kod grada Ženeve često su se vidjali sprovodi. Francuski podanici prinašali svoje pokojne u svoju zemlju, da ih na svojem groblju pokopaju. Bio pravi sprovod: s prida zvonar, za njim križ i svećenik te mrtačka kola sa nosilim, a zatim uveljena rodbina. Stražari na granici izkazivali svoj poklon mrtvom tilu i mirno puštali sprovod, tko da se domisli privari? Eve što se dogodi ovih dana. — Sprovod se po običaju uputio, ali kad dodjoše do finanecijalnoga ureda, zvonar opazi da nije obična straža, već čitava četa stražara, pripane se, baci zvono i crnu dolamu, pa biž priko puta, za njim remeta s križem, svećenik, rodbina, pratnja, sve se od straha razbiglo, ostavivši mrtca na putu. Stražari se začudiše pristupiše kolim, zavir še otvoriše — kad što? nadjoše puna nosila i kola duhana. Od tog dana manje je Francuza umiralo na švajcarskoj granici.

Cine na pazaru.

Šenica kvarta po fior. 5:30—6, Zob fior, 2:50—3:60, Proso fior. 3:80, Dûga konj f. 6, kokošiju par 1:10—1:30, Pilića nov. 60—90, kumpira kilo nov. 5, Sina nov. 5, jaja duzina novč. 18—21, Ugljevlja vrića nov. 80—1:10, Prasad f. 2:50—4.

Poruke i Odgovori.

M. V. — Sinj. — Imademo više od deset pisamâ o Senjaninu Tadiji. Pošaljite nam doskočice.

A. S. — Sulina. — Ono pismicu drago nam je bilo proštiti, ali nije za tisak.

A. P. — Šolta. — Kao uspomenu vašeg stica dobro da čuvate, da se tiska ne zasluzuje. *Majstor.*

Župniku glagoljašu. — Poljica. — Novi glagoljski misal zapada for. 20 bez oklopa. More se naručiti knjižari Nani u Zadar, kojoj se izplaćiva i kroz godinu na obroke. Dobro da ga svaka crkva nabavi.

Velenč. Dr. vitezu J. Ćudini. — Split. — Primili smo vašu knjigu *„Sign ed il distretto“*. Draga nam je, jer napisana ljubavlju, ali ne moremo izniti našem puku na oči, jer napisana jezikom, koji on ne razumi. Hvala Vam uz to na daru!

Kr. P. — Kotor. — Iz vašeg pisma izažeti ćemo štogod za dojdući broj.

Uredništvu „Dubrovnika“. — Mi neprimamo od nikoga na dar kolača, da nam je za volju komu govoriti — a što nam je na srcu to je i na jeziku.

A. Ml. *Weinproducent.* — Lukšić. — Nije loše, prikrojit ćemo za dojdući broj.

A. Sl. — Sulina (Rumunjska). — Na 14 prid ve čer primili smo vašu brzojavku, od koje nikako nije moguće dignuti smisao. Raztumačite nam pismom.

Urednik.

Zec Ivan. — Livno. — Podmireno do $^{1}/_{9}$ 93. Prvih brojeva neimamo.

Živković A. — Promina-Oklaj. — Podmireno do $^{30}/_{10}$ 93.

Fantasija P. — New-York. — Poslali sve što imali. Naš list zapada za Ameriku for. 2. — „Viški boj“ for. 1:40 bez pošte.

Gutt L. — Hvar; I. Rakela — Ložišće. — Hvala, primilismo s druge strane.

Šaftić. — Sv. Matej (Istra). — Na $^{28}/_{3}$ poslano vam je „Viški boj“.

Domines — Karlobag. — Podmireno do $^{1}/_{6}$ t. g.

Skabić A. — Krnica (Istra). — Vi do $^{1}/_{8}$ t. g.

Linardović A. — Čres. — Izpitali smo bolje, trgovac Ivan Vuković vodi trgovinu s dûgam. Obratite se njemu.

Povireniku — Oklaj. — Šaljemo za Lučića od br. 3 — prvih neimamo.

Lecby V. Dubrovnik. — G. Fabijanoviću kao i drugima šalje se redovito, izvidite nered tamo na pošti.

O v o m e n a. Iz nikih krajeva nepristano nam se tuže naši predbrojnici da im list puno dana kašnje dolazi. — Na priliku Frano Erceg s Klisa reče nam, da prodje uvik nedilja dana da mu se kašnje na pošti prida list. — Do koga je nek se pobrine za to!

Opremač.

Podmirili „Pučki List“

do konca godine 1893:

Supetar: Urlić A., Žuvić J., Kristulović M., Colombis Dr. A., Jurakov ć A., Harašić Stj., Don L. Papafava, Petrinović Marija. **Cres** (Istra): Otac C. Faituta, kanonik Oršić, kan. Bunčić, kan. Kalamera, župnik Lusina, P. Maričić. — **Novasela** (na Braču): Tomaš I., Vrsalović Fr., Bezmalinović J., Eterović S., Bezmalinović Sl., Politeo A., Pelić J., Stipetić Don J., Antunović I. **Svinišće** (Omiš) Marušić D. J., Mimica J., Mimica I., Mercep M., Bartulin L., Trzijić Sl., (a do 1/7 1893 slideći): Bratilo M., Mimica K., Popović P., Kalažić A., Jurjević M., Tavra St., Brzović L., Trzijić A. — **Tisno** (kod Šibenika): Povjerenik L. Mazzurra platio je prvo polugodište za 36 predbrojnika. (Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 2 Lipnja 1893 Br. 11

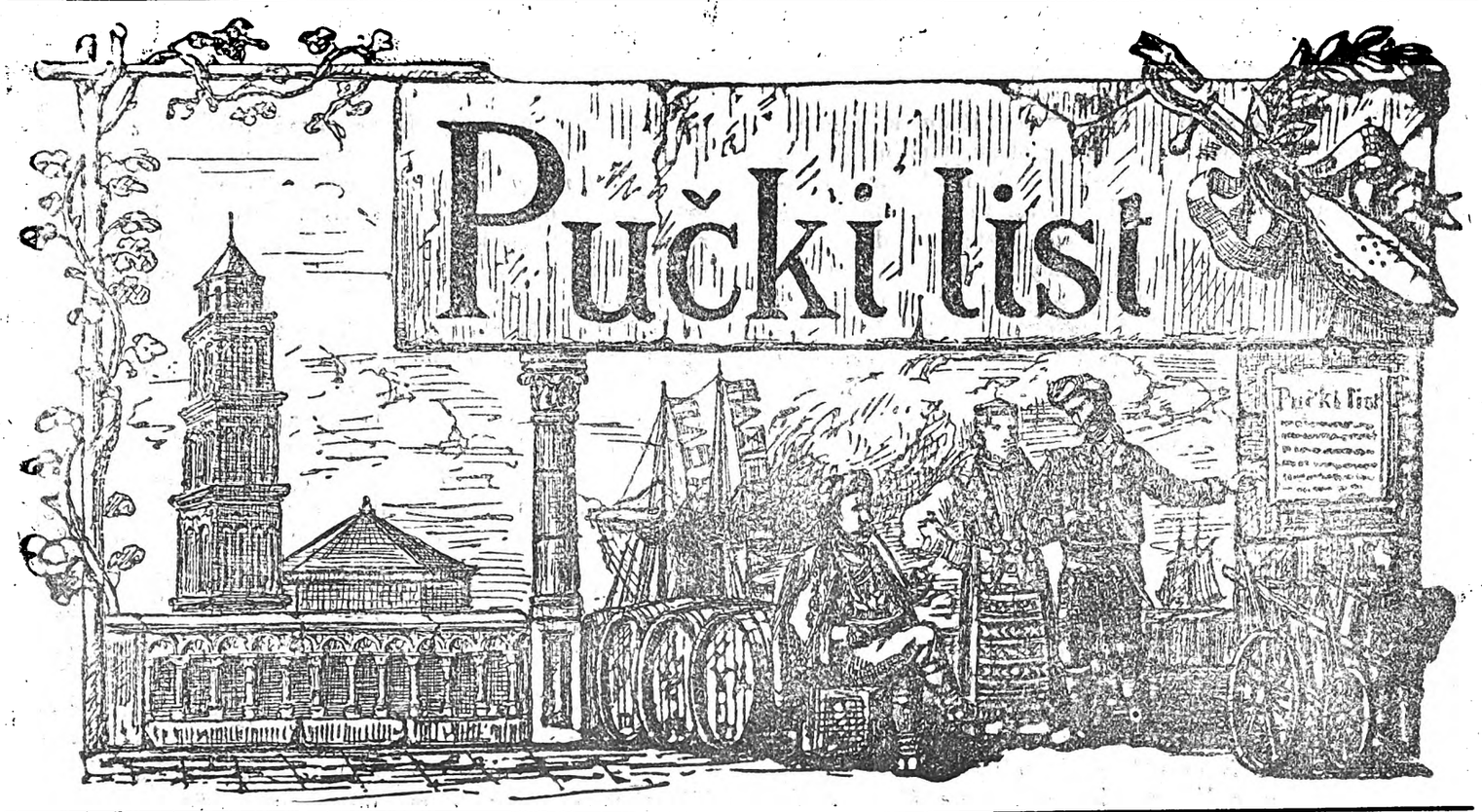

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Kruh naš svagdanji...!

„Čudni li ste vi ljudi oko „Pučkoga Lista“ uvik jadikujete nad nevoljom našega puka, kao da će mu sutra doći sudnji dan“! — Ovo smo čuli na svoje uši, gdi nam prigovaraju niki naši prijatelji, koji bi htili, da se „Pučki List“ baci više na politiku, a ne navraća se često na nike potribe, koje kao da nisu glavne po nas.

Eto o tomu baš, štioci, da zavedemo danas govor.

Istina je živa, da ne žive čovik o samom kruhu, ali opet i druga je istina, da bez kruha ne more da žive; poradi česa i vapimo u očenašu: *kruh naš svagdanji*! Siromašan, potriban puk isto je kô bolestno, slabo čeljade; malo više vitra, više zapare, ujidljiva zraka, kakav poteški trud sve ga plaši, uzmiče prid svakom nepogodom, jer neima u sebi moći, snage da odoli. Eno vam puka siromašna: imade potribu od starije oblasti, recimo vlade, za kakovu pripomoć, potriba mu je od gospodara posidnika na zemlji obzirom na njegove trude, potriba mu od trgovca kamatnika u gradu za zajam novaca; svoga ništa neimajući od svakoga je potriban. Kakav je taj puk? Kao i ono bolestno čeljade: je li pritisak od vlade, je li nasilje gospodara, je li haračenje trgovca kamatnika, sve ga plaši, prid svima uzmiče, podlaže se svačemu, neima u sebi snage da odoli, da se opre, neima ništa svoga u što nogom da upre, da naslona nadje, pa eno ga prava kukavica, lako ti ga zavest, podmitit, kupit, privarit. — Nećemo reći, naći će se i ljudi tanka ubožna stanja, a jaka kremenita srca, značaja, da će i glavu prigoriti a neće pogaziti svoje poštenje, ali ridki su, na prste se broje. U obće more se reći da od kućnog dobrostanja puno zavisi blagostanje jednog naroda. Kada je čovik svojim trudom osigurao sebi i svojoj kući obstanak, kada je po svomu stanju prost i slobodan od svakoga, tada je slobodan i u srcu, u duši, gospodar je svoga glasa, svoga poštenja, svoje volje; neima tu ni tudje sile ni pritiska da ga plaši, on ne uzmiče prid nikim. Takovi ljudi jedino mogu biti pravi rodoljubi. Eto poradi česa mi uvik upiremo u to, da naš puk bude jak po svome stanju, da se izbavi svih nevolja dûga, kamata, sužanjstva, da žive o svojim krvavim trudim slobodan, nezavisan, pa eto u njemu tada poštenja, eto rodoljublja, ne klimava već tvrda, čelična! A da je to baš tako, pogledajmo na druge zemlje pod krunom našega Vladara. Gdi je puk prosvitljeniji, brabreniji za svoju domovinu? Gdi je jačeg stanja i bogastva, tu je jačeg i rodoljublja. Eno nam Češka zemlja za izgled. Tu je prosti trgovac, zanatlija, težak na selu goruć i zauzetan za svoju domovinu isto kao gradjanin, vlastelin; jer onaj živi dobro na selu kao i onaj u gradu. Pa eno danas Česi su dika svih Slavena.

U nas se žalibože na ovo malo promišlja. Mnoštvo naših listova bavi se skroz visokom politikom, a o našim svakdanjim potribam ni mukaeta. Kada se je nazad dvi godine sklapao u Monakovu trgovački ugovor s Italijom, po kojemu se je već znalo što nas čeka, dva lista na priliku u našoj pokrajini, najstarija i najuglednija, klali su se i čemušali kô dva ljuta pivca, bez da pogledaju tamo i vide da nam krov nad glavom gori. Kada se ugovor sklopio, i klauzula se očutila, a oni se pomirili; a dà, sad se jadikuju. Sve mi tako s nepomnje neopreza i nesloge srćemo u ponor. Nami se dogadja kao i onim sinovima, kojima majka na smrt obolila, ne znali se razumiti, kojega ličnika da zovu, pače se zavadili i na šake došli; majka uz to umrla, tad se razumili, pomirili i mrtvu ju složno oplakali.

Osvistimo se dakle i gledajmo na korist naše zemlje!

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Hrvatska zadužbina u Karinu.

Dok se Benediktinskomu Redu koji je širom naše domovine, misto starih pustinjaka, bio vrlo razprostranjen, snizivao broj članova i samostana, mahom su Franjevci tu prazninu nadopunjali: ali čestokrat tako postepeno da bi se kraj jednih i drugih samostan podizao, kao što se početkom petnaestoga stolića sgodi u Karinu. Ovdi knez Nikola Plančić god. 1429 uz benediktinsku opatiju, kojoj je spomen zasizala u god. 1114, sagradi novu crkvu i stan za franjevce, kojim iza njegove smrti udova mu kneginja Jelisava pripisa svoj imetak, da uza staru zadužbinu hrvatsku, kakva je jamačno bila spomenuta opatija, i nova bude sa svim podpuna. — Karin izvan što je znamenit svojim položajem, bio je i utvrdam i plemičkim kućam na glasu, kad se kraljskoj rodbini podiljivao na dar, kako glasi povelja Ljudevitova dne 4 prosinca 1361. Po listinam one dobi doznajemo za imena nikih plemićkih kuća kao: *Slavotinića, Mogorovića, Borina, Mrdešića, Zlanutinča* i dr. Paće za dobe osnivanja novoga samostana u Karinu uz kneza Nikolu Plančića bili sudcim pri Lučkomu stolu Marin i Zlanutinić *de Carino*. To su od sedmorice dvojica odpadala na Karin. — Novi karinski samostan bio je izručen franjevcim bosanske *namistnice* (vikarije), a ne državi S. Jerolima, ko novigradski malo prije dogradjen od krbavskih knezova Kurjakovića, i pripadao trsatskoj *upravi* (kuštodiji), dok se iz samostana u Cetini, Klisu, Skradinu, Visovcu i Kninu ustrojila uprava Cetinska (*imenica od god. 1506*), Kada se bosanska namistnica g. 1414 razdilila u bosansko-hrvatsku i bosansko-srebrenu državu; Karin sa ostalim samostanim zapadnje (ugarske) Dalmacije pripao bosansko-hrvatskoj državi, ali tad već nestalo cetinskoga samostana, a i Visovački ostao brez redovnika. Opetovane navale turske tako su rano Cetinu opustošile, da su i Kninsku krajinu eto sve do priko Krke poharali. U to doba kralj nemogao pomoći, a dužd, i ako zamoljen, nehajtao bar u Kninu pojačati narodnu posadu: za to Knin nabrzo pao Turcim u ruke a za njim i Skradin i Ostrvica; puk bio u smetnji a velikaši u zdvojnosti: dok puk zaštitu tražio i obranu mletačkoga mora, velikaši odstupili u Hrvatsku. Knez Ivan Hranović uzdajući se u tvrdi Karin i hrabrost svojih Hrvata ostao da odbija silu tursku, ali što on hrabriji bio to češće i teže bivale turske navale, te Karin pao neprijatelju u ruke po prilici god. 1525, a tim izčeznuo lučki sudbeni stol i opatija karinska. Nu dobri Bog blagosovio novu zadužbinu, pa franjevci ostali tvrdi ko hrid, da se oba nje lomi sila i napor nekrsta; i da oni krst brane, tiše i štite. — Poznato je da turcim nje bilo do toga da im zemlje dobivene ostanu brez stanovnika, za to da se narod umiri priznaše zakoniti obstanak samostana karinskoga uslid *vladarskoga ugovora* prije izdana bosanskim franjevcim. — Godine 1547 nalazimo starešinu samostana karinskoga na skradinskom sudu, koji za poprav samostana dobi ovu dozvolu: „Otac Blaž donio je zakonite potvrde Manastira „zvana svete Marije na morskoj obali blizu tvr„djave Karina, koji budući opao i porušen po„tribito je da se popravi, zato neka se to učini „*podp.* Kadija skradinski, Osman". (*Izvorna tur. list. u Visovcu*). — Kako su franjevci po navedenom *ugovoru* sami bili pripoznati duhovnicim katoličkim, za to drugo svećenstvo i nemoglo pružati dovoljne zaštite puku, a čestokrat vlada ga i netrpila u obsegu svoje vlasti. Znati je da je i Patrijarka hrišćanski u Peći imao carsko pismo za upravu svojih istoviraca, uslid koga je i bir brao od svoga puka, pa se tom dolazio i do zloporabe iztražujući isti bir i od katolika. Popovi pak kako neimali carske priznanice, za to kod sudova i nevridio njihov glas: tako opet god. 1550 istoga Otca Blaža nalazimo na sudu skradinskom na obrani katolika rad Paćarova bira. Na isti bir jadikuju se i glavari Zagorski (god. 1682): *da nas fratri nebrane... davno bismo bili podložni Paćaru* (Patrijarki Grčkomu). S toga kako se je širila vlast turska, tako se je umnožavala i briga franjevaca; a samostan ju karinski vršio nad Bukovicom, Podgorjom i Kotarom zadarskim do Nina. U toj službi u Kotaru zadarskom vrlo se je odlikovao nastupnik Otca Blaža Otac fra Ivan Miljanović, koji je po mnenju Otca Fabijanića i nadživio svoj samostan, pa boreći se za slobodu svoga puka pao žrtvom ljubavi na osvojenju Zemunika sa strane naših križara te bio pokopan na Smilčiću prid vratim Crkve S. Mihovila. Pripovida se u Kotaru da je Karinski samostan obstojao do Kandijanskoga rata, to jest do onoga časa, kad su glavari kotarski ugovarali sa zapovidnikom mletačkim Foškulom kako bi kršćane digli na oružje da se otresu turskoga jarma (a tako su Petropoljci i Zagorci bili utvrdili sa knezom Šibeničkim) te medju glavarim da bio i starešina samostana karinskoga, pa kad niki hrišćanski glavar Durat-begu Zemuničkomu odao tajnu (koja se povistno potvrdjuje) da tada turci zapalili karinski samostan i druge osvete nad fratrim izveli.

Tako je ognjem pomrčala divna hrvatska zadužbina na pragu svitla i slobode svoga naroda, koje ga je sudbinu uručila bližnjemu samostanu na Visovcu, dok paoma opet iz pepela svoga procvala.

K—n.

Digitized by Google

Od Rakite Bego.

Vino pije od Rakite Bego,
U najvećem pću kad bijaše,
Al su njega glasi dopanuli,
Da je njemu priminula ljuba.
Onu žali, drugoj prsten dava,
Prsten dava, svatbu ugovara:
Ova svatba do petnaest dana
Dokle junak pokupim svatove,
I divojka pripravi darove.
Pa on ode dvoru bijelomu,
Mala ga je Fata susritala:
„O moj babo, od Rakite Bego,
Gdi je meni moja mila majka?“
„Brzo će ti tvoja majka doći,
Brzo doći do petnaest dana.“
Brzo progje i to petnaest dana,
Dovedoše lijepu divojku.
Nju je mala Fata susritala:
„Majko mila, gdi si dosad bila?“
Kad to čula lijepa divojka,
Udari je rukom uz obraze:
Kakoju je lako udarila:
Na licu joj ranu otvorila,
Tri joj zdrava zuba iskočila.
Jedva čeka nejaka Fatima,
Jedva čeka da joj danak progje,
Danak progje, mrkla noćca dogje,
Da joj babo iz Rakite dogje.
Danak progje, mrkla noćca dogje,
Dok evo ti od Rakite Bega
Daleko ga Fata ugledala,
Još je bliže njega susritala:
„O moj babo, od Rakite Bego!
Nije ovo moja mila majka,
Nije mene ona udarala,
A ova me danas udarila:
Kako me je lako udarila
Na licu mi ranu otvorila,
Tri mi zdrava zuba izvadila!
To je Begu mnogo žao bilo
U bile je dvore ulazio,
Virna ga je ljuba susritala:
„Jesi l' zdravo, Bego gospodare,
Jesi l' zdravo, jesi li veselo?“
„Zdravo jesam, a veselo nisam,
Malo zaspah, čudan sanak sanjah,
Da se moja prva ljuba digla:
Sadi ružu oko dvora moga,
Ona sadi, a ti ju beraše:
Ne ber' ružu, nisi je sadila,
Nebij Fatu, nisi je rodila.
Kunem ti se, a viru ti dajem,
Ako bi je ikad udarila,
Grdnu ću te junak učiniti,
I grdnu te dvoru opremiti!“

Priopćio S. DRAGONI.

Kako valja gojiti duhan.

I.

Još na početku ovoga vika, kad su Francuzi bili osvojili Dalmaciju, ondašnji namiestnik Dandolo pisao je caru Napoleonu i pitao, da dopusti, neka se u Dalmaciji sadi duhan, jer da je zemljište za gojitbu istoga veoma prikladno. Ali kratko je bilo njihovo gospodovanje u Dalmaciji, te se za njih ne započe saditbom duhana, a pod današnjom vladom istom g. 1884 započe se gojiti u Imotskoj i u Vrbgorskoj krajini. Odtad se lipo proširi u Neretvi, Primorju, omiškoj i sinjskoj krajini, te splitskom i trogirskom kotaru, pa u Bokikotorskoj. Poznato nam je, da se hvale sadioci duhana, kako od njeg imaju lipu korist, jer ga prodaju vladi za gotov novac, kojim podmiruju poreze, dugove i druge svoje potribe. Uviravaju nas pače, da su lanjske godine u Imotskoj primili za duhan *sto i deset tisuća* fiorina, a samo selo Runovići do 30 biljada. Okô duhana ima u istinu dosta zanoveti, ali za to malog truda, a Imotska se je s duhanom tako pomogla, da imade surazmirno manje duga, nego ijedan kotar ne samo u Dalmaciji, dali u ciloj Austriji.

Megjutim mi se nadamo, da će vlada bit uvidila, koliku štetu imamo s tom blaženom klauzulom o vinu, pa da će svakako do godine dopustiti, da se duhan sadi i po ostalim pridilima naše Dalmacije; a da će dobro uspiti, imamo tvrd dokaz u ovo osam godina pokušanja.

U istinu položaj naše pokrajine i tlo odgovara posve zahtivima ove vrlo važne trgovačke biljke, pa to je i razlog, da dalmatinski duhan i onaj iz susidne Hercegovine daleko nadkriljuje sve ostale vrsti duhana, što se goje u našemu carstvu. Ali nevalja da se odviše uzdamo u ovu blagodat, — nije dosta, da pripustimo svekoliko samoj naravi; ta svakomu je poznata rečenica: „*Pomozi se sam, pomoć će te i Bog*“. „Pučki list“ imajuć vazda prid očima dobrostanje naroda i znajući od koje će koristi biti ovi prvi pokus sa duhanom, odlučio je, da opiše u kratko sve, što je potribito, kako da se ova biljka dobro i lipo uzgoji.

Duhana ima različitih vrsti, ali pošto gojiteljima nije potriba da kupuju sime, nego ga dobivaju od vlade, ne ćemo ovdi o tomu ni govoriti. Spomenuti ćemo samo, da se u našoj pokrajini uzgaja duhan za španjulete, a ne kako u nikim drugim zemljama za cigare.

Proti studeni je duhan jako ćutljiv pa ga s toga sijemo u rasadnike, dobro zaklonjene od vitra, a što više izložene suncu. Jer sime duhana sporo niče, običaju ga držati nikoliko uri u teke mlakoj vodi, pa ga onda siju. Nu sime još običaju izleći i to dobrim uspihom. Evo kako rade: uzmu simena, te ga zamotaju u obilat komad platna, koje je tako umotano, da naliči maloj buči; stope ga u vodu i stave u dimnjak ili na koje drugo misto, nu svakako blizu ognjišta, neka ćuti za toplinu. Valja paziti, da se platno nigda ne osuši, već ga često valja vlažiti. Niki pače običaju sime u ovlaženu platnu nositi u nidrima. Nakon 5-8 dana sime proklija, te ga se posije u dobro uzkopan i pognojen rasadnik, i valja da je samo pô prsta i manje pokriveno zemljom, a nakon drugih 8-10 već nikne iz zemlje. Ako je studno, osobito u noći, rasadnike valja pokriti slamom ili sturom, a netom se sunce ukaže, odkriti ih, eda sunce grije zemlju i sime.

Tko goji malo duhana, može ga sijati u skrinje, koje se po danu iznose na sunce, a u noći unose u kuću. Rasadnikom može služiti svaka jama, ako je napunimo dobrom vrtnom zemljom, dobro sagnjilim gnjojem zagnojimo i sa daskama ogradimo, da ju laglje možemo pokriti i braniti od slane. Sitva obavlja se u nas u Dalmaciji miseca veljače. Od dvi ili tri žlice zdrava simena, što ga posijemo u razadnik, dobije se toliko biljka, koliko je potriba za jedan vrit zem-

Digitized by Google

lje. Ako je sime sasvim klicavo, bit će ga dosta i manje. Pri sitvi razbacaj sime svugdi jednako, a ne na nikim mistima puno, a na drugim nimalo. U godinama, kad je vrime odveć studeno, kako je to n. p. ove godine bilo, dobro je pripraviti dva i tri rasadnika. Prvi zasij, kako jur spomenusmo, početkom veljače, drugi koncem veljače, a treći početkom ožujka. Od tri sitve jedna će zaista dobro uspiti. *H-ć.*

Jedinica u majke.

„Viče vila s Velebit planine:
„Oj divojko, veća si od mene!
„Kad si resla, na što si gledala?
„Il si resla boru zelenome?
„Il javoru listu širokome?
„Il jablanu drvu visokome?
— „Nit sam resla boru zelenome
„Nit javoru listu širokome,
„Ja sam bila u majke jedina
„Šećer jila, šećer-vodu pila;
„Rano me je u postelju slala,
„Još kasnije iz postelje zvala.
„„Nit me zvala, kô se druge zovu:
„„Ustaj, Luce, granulo je sunce
„„Tvoje drûge bîlo platno rube
„„Ti se sama u dangubu dala!

Iz Imoske krajine. PANTELIJA.

Bez štednje.

Pridlanjske godine ja sam pisao u ovom listu, kako naš puk nezna živiti, jer nezna šteditи. Onda je bilo zlo, a sada ove godine tri puta grdje, jer nas kroz ovo vrime zaletila nesrića od talijanskoga vina. Spomenuo sam tada i jednog mog susida Ivana, kojemu je vino duša, te što u jiće a što u piće sve svoje trude potroši, a pritička od jedne godine za drugu ni zere. Gledao sam ga ovih dana o Duhovskim blagdanima, kako obilazi nike kuće da se uduži, gledao sam ga kako u bardaku nosi iz krčme vina, jer kapi ga neima u svojoj konobi, pa sam promišljao na njegovu neštedljivost, do česa će ga jadnog dovest, a s druge strane da se je koju godinu natrag stavio na štednju, eto njega danas na konju. Dok čovik siromašak neima svoga stanja čim da se podigne, neima ni livade ni krčevine, žalit ga je, ali nije mu zamirit, živе kako može u svome siromaštvu. Ali čovik od kuće i stanja, kada nezna držati u redu i štednji ono što mu Bog dao i stariji ostavili, te spane na uboštvo i golotinju, Bože prosti, nije ga žaliti, neka čini pokoru za svoje grihe. Da vam učinim, štioci, jedan račun o stanju moga susida. Njegovo stanje nije prvo u našem selu, ali sigurno odmah izmedju prvih. On ulije svake godine do 100 barila vina u konobu, kad urode masline more prodat i koje barilo ulja, a žita, kukuruza i druge hrane more mu bit za polovicu godine. Kud će te bolje, molim vas? Na kuću ne plaća najma, njegova je, zeleni povrća ne kupuje, eno mu vrtli izpod kuće kô zelena dubrava. Nije ih vele ni u kući, on, žena i troje dice; stariji je već za mašklinom, mladji ide na školu, a mala curica za ovcam u pašu; žena mlada kripna, moreš reći, svi su za poslom, niko od dangube. I valja reć po duši, ne planduje se u toj kući, radi se; ali koja hvajda, kada se ne štedi, pa bili ste virovali, a virujte, jer to moje oči vide, na svemu tomu stanju, on evo ovih dana na Duhove nije imao pô šolda u žepu, kapi vina u konobi, zrna žita u hambaru, mrsna proklet kusa u kući, nego se je za sve to uduživo u nikog svog kuma u gradu, koji mu je bio za kuma ditetu na krizmi. Bude li ovako nesritnih za vino svih 12 godina trgovačkog ugovora Ivan se dužio, kako je počeo, toj kući neima spasa. A da je nazad deset godina, kada su mu vinogradi stali na rod, a vino išlo lipo u trgovinu, stavio se moj susid na štednju, evo po mome ra-

U teža

čunu što bi danas imao. U deset godina kad više kad manje, jednu na drugu, on je svake godine prodao najmanje 50 barila vina. Bila mu cina po 8, 10, 12 i do 15 fiorina, ali stavimo opet sridnju cinu fior. 10 to bi svake godine hvatao za vino fior. 500. Kuće nije gradio, konja nije kupovao, bolesti velike u kući nije imao, ja znam do dlake sve što mu je bilo najviše za potrošit, te mu stavljam u sve fior. 400 potroška, a pritička sigurno moglo mu biti svake godine fior. 100, što bi u deset godina iznilo lipu svotu od fiorina 1000. Eto vidite, štioci, moj susid Ivan mogao je sad imati u džepu hiljadu fiorina, a sve, virujte s lake ruke, bez da sebe i obitelj za grkljan stisne. Ta svota stavljena na dobit davala bi mu danas fior. 50 godišnje

Digitized by Google

koristi, a kad tamo danas što ja znam, on daje drugomu više od 80 fior. na godinu kamate, ne računajuć pršute i pečenice o Božiću, jaja o Uskrsu, voća liti, i druge *ljubavi* priko godine. Eto kako propadamo bez štednje! Velika je mâna u obće u našega težaka, što uvik misli na dobre godine, a od zlih koliko da ih i neima u koledaru. Sve što uhvati od litine jedne godine potroši u toj godini, a za drugu donit će druga, veli on. Nije to tako, moj čovče; red je da priokreneš mišljenjem, te da se više bojiš zlih godina nego li se dobrim nadaš; a pa da ti je uvik na pameti ona: *štedi bile pàre za crne dane!*

Od Primorja Jako.

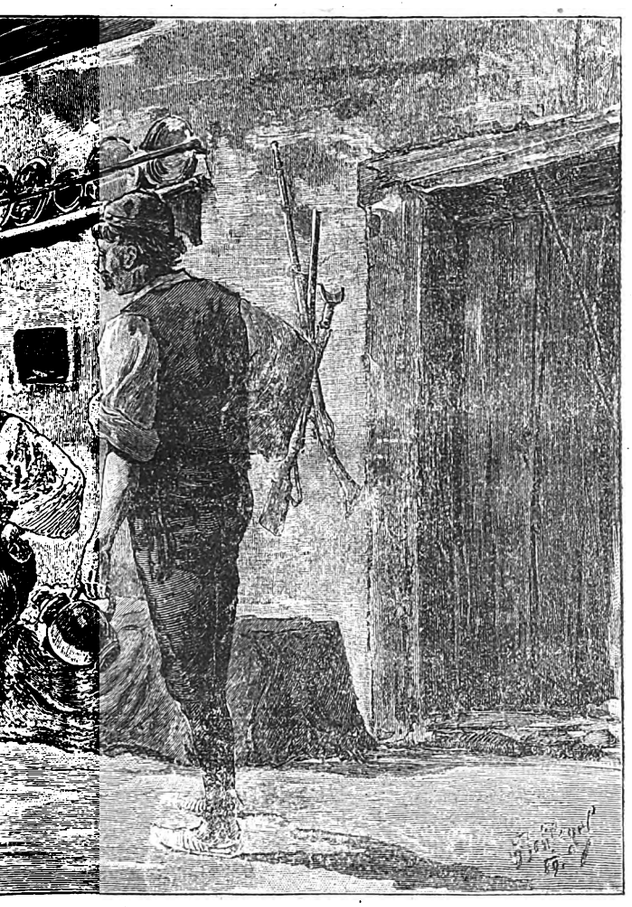

kući.

U težačkoj kući.

Dan je dovršio, noć se uhvatila, težak se digao iz polja sa radje, te eno ga u svojoj kući. Večera se pripravlja. Eno tamo na ognjištu dvi mlade stopanjice, jedna je okolo ognja, potiče vatru, pazi da nebi privrilo, druga zadila kudilju za pâs, vrti vretenom i prede, toliko da nije praznoruka, a ni stara baka neće da dangubi, i ona privrće komad platna priko ruku, ne vidi dobro, te nosi prid oči i na plamen. Nisu one same. Mala mace popela se na ognjište, savila se u klupko, grije se i čeka kad će stopanjica počet vadit iz bakre, jeda li i na njezin brk što pane. Pri tlehu je kučak, poklepio uši, podvio rep, približio se ognju, red je da i on što lapne. Muškići vode razgovor o kućnim poslima, u starijega su ključi, išao je u konobu da donese u posudi vina. Nikakova sjaja ni bogatstva na oči u toj ubožnoj seljačkoj kući, ali je u srcu one kućne čeljadi mir, zadovoljstvo, sklad — a to je najveće blago!

Baba Mostarka.

Podigla se baba od Mostara
Hoda baba i goni tovara,
Susrita je Kraljeviću Marko:
„Što to goniš na tovaru, bako?
— „Evo sine, Kraljeviću Marko,
Kad me pitaš pravo ću ti kazat:
Jedna strana klupko jarinice
A na drugoj klupko kanavine.
A gdi ideš, Kraljeviću Marko?
— „Idem cure zamirati, bako"!
— Nuder mene ti zamiri Marko
Pak ćeš vidit što je dobro, sinko!
Al joj veli Kraljeviću Marko:
— Što si tako posidila, bako?
Ovo sam ti mlinarica, Marko!
— Što si tako krezubasta, bako?
Ovo sam ti sedmakinja, Marko!
— Što si tako krivoprsta, bako?
Ovo sam ti dobra prelja, Marko!
— Što si tako pogrčena, bako?
Ovo sam ti drvarica, Marko!
— Što si tako krivonoga, bako?
Ovo sam ti brza hoda, Marko!"
Nasmija se Kraljevića Marko
Priko smija baki besidio:
„Ostaj s Bogom, gudeljeva bako
„Jesi grdna, jad te ne ubio!"
To je baki vrlo žao bilo
Ljutito mu ona govarila:
„Hodi, sbogom, Kraljeviću Marko,
„Prokleta ti, Marko, jaja bila
„Što ti koka po sve lito nila!

Iz Poljica

Priopćio J. PAVELA.

Škropite vinograde!

Licem na Sudamnju god. 1888 spominjem se da se izlila silna kiša u našoj okolici. Vinogradi do tada bili bujni i zeleni, a potla iza kako upeklo sunce počeli žutiti i pržiti. Težak se uplašio, jer vidio ništo neobična te stao se domišljati ovom onom uzroku. Imućniji i marljiviji posidnici, viđeći da nemoć zahvaća sve to većeg maha poslaše okuženog lišća učenjacima da izvide, koja bolest i koji joj se hoće lik. Svi jednim glasom odgovorili, da je *Peronospera* a hrvatski *Lozna medljika* ili kako ju naš težak zove na prostu *palac*. Kazali strukovnjaci i za lik, naime rastopiti dva kilograma modrog kamena i dva kila zagasena vapna u stotinu litara vode, te škropiti lozu. Jednu valja znati u ovom poslu. Svakoj nemoći lik se pripisuje kada se pojavi bolest, dočim kod ove lik ništa ili sasvim malo koristi, kada medljika zahvati lozu. S toga vara se mnogi naš težak, koji kaže: ah šta bi srdio Boga polivajuć vinograd kada je zdrav! Baš na zdravu vinogradu valja upotribit ovaj lik da se zapriči bolesti pristup.

Kako su nam strukovnjaci rekli, a to smo eto i na svoje oči vidili, ova bolest, kada se je uvukla, bit će je kod nas više ili manje svake godine. Osobito je ima iza kišovita vrimena. Ove godine u nas suha bila zima, kiša se evo

Digitized by Google

već pada od nikoliko dana, bojat se je da na ovoj vlagi dodje nam lako u pohode. Nije nam dakle otezati, već svak ruke na posao, suzbijmo neprijatelja naše hraniteljice loze. Kako sam rekao, rastopi modre galice, hajde u vinograd, učini škropilo (kiticu) te kad je vedar i suh dan škropi po lozam. Jesili dva puta, to jest prvi u svibnju a drugi put u lipnju u redu poškropio moreš mirnom dušom svoje trude Bogu priporučiti. I prošle godine ova nemoć ogromnu je nanila štetu, osobito u Splitskoj okolici, jer sva vina neprodana, ili slabo prodana, te pokvarena ili slabe vrsti sve je uzrok tomu Peronospora, tako da se nezna jeli nam ona nanila veću štetu ili trgovački ugovor s Italijom. Neka su svima na izgled u ovom poslu donja Kaštela. Na prvi mah, netom se za bolest očutilo, odma oni svi skladno stali škropiti vinograde, pa eno u njih pune konobe vina kano prošeka, prodadoše ga do Poklada, i cina mu odnila svima barjak.

Dobro je, more mi reći težak, mi bi polivali, ali tko da potroši za modru galicu? bilo bi pravo da nam gospodari dodju u pomoć! U ovomu, brate težače, imaš hiljadu razloga, jer po pravici i duševnosti imao bi ti u pomoć priteći i gospodar tiče se i njegove koristi a na tebi je dosta. Ali koja korist, kad zakona za ovo neima, a tvoju pravicu, težače, gledaj na Kalvariju. Svakako ti poškropi, pa će doći dan kada će se izplatiti tvoji krvavi trudi.

Ovoliko cinio sam se dužnim ne da te poučim, jer učenjak nisam, već da te po momu izkustvu od pet godina opomenem da ne budeš više u ovomu sumnjivi Toma, već svakako da poškropiš dva puta svoje vinograde, pa će Bog blagosoviti tvoje trude.

Tvoj brat poljodilac

Iz Lukšića

ANTON MLIKOTIN.

Pismo iz Bokekotorske.

Dični „Pučki Liste“! Tri su evo miseca da te primam i tvojim se čitanjem nasladjujem. Puno si mi drag, što maldane u svakom broju pišeš o ljutim nevoljam naše Dalmacije i kažeš im uzrok. Više puta, kada te pročitam stanem te se mislim, jesmo li mi zbilja zaslužili, da nas dadu u nemilost tudje države Italije i njezinog ugovora, baš nas koji smo eno pod Visom, pa u Italiji 1859, pa god. 1878 u Bosni Hercegovini krv prolivali za krunu našega vladara. Što nije hrvatski narod učinio? na kojim li mukam nije bio? pa evo kako mu se danas odvraća! Po trgovačkom ugovoru s Italijom lanjske godine mi smo ljuto uvridjeni. Vino talijansko, puno nam štete nosi. Ovde u Kotoru imade mnogo dućana puljiškog vina. Govorilo se lani, da će talijansko vino, kad se dovezе amo, stavljati na nikakav stroj, na kojem će rastaviti i viditi jeli naravno ili imade smieša; a tim bi se zapričilo uvadjanje pokvarenoga vina. Toga stroja amo neima, te se prodaje u našem gradu svakakovo puljiško vino, da upravo škodi zdravlju. Evo ću vam kazat, štioci, jedan dogadjaj, a žao mi je, otimljem puno prostora ovomu listu. U jednoj častnoj kući kupili puljiškog vina, i stali za obidom da piju. Vino crno, od nikakove slasti. Pijući ga opaziše u jednoj čaši nika zrnca. Izvadiše, smrviše medju prstima. Što ćete viditi? Udari iz toga zrnca nikakav smrad, da se nije moglo odoliti. To mi jedan prijatelj kazao, a ja da budem siguran, podjem u tu častnu obitelj da pitam. Oni mi rekoše, da je baš živa istina, i da mogu slobodno staviti u vaš list. Još sam čuo pripovidati, kako jedniki mladić išao da pije u jedan puljiški dućan, i netom je popio čašu, smeo se, pao onesvišćen na tle, da su ga morali kući odvesti. Na ovo bi vlada morala svakako oči otvoriti i stroge zakone protiva ovako škodljivu vinu udariti.

Još bi ti mogao dični liste, jadikovati se o našim nevoljam, o našoj politici, kako nam ne dadu pjevati naše slatke pjesme, našim hrvatskim zastavam zabranjuju vijati se, ali znam da se o tomu ti ne baviš vele.

A sad, puče hrvatski, drž se junački u tvojim nevoljam, ljubi svoje slavno hrvatsko ime, te mi zdravo i veselo stoj! Šalje ti pozdrav iz bokeških strana

Kotor, 1 svibnja 1893. *K. Petrović.*

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Dolac Gornji 21 svibnja. — Amo sve proliče suša i led da se starci ovoga nespominju, žito do sada slabo raslo, a eto sada hvala Bogu došla kiša. Duhan se većim dilom prisadio, ali ga jide crv nemilo gore nego lani. Lani nam bila došla i bolest nanj, te se bojimo da će i ove godine.

Komiža na 22 svibnja. — Lip lov srdela prošlih dana. Za dvi noći uhvatilo se do 400 barila, a treće i do 800. Ovog mraka računa se da se je uhvatilo do 2 hiljade barila. Tvornice imadu posla. Računajuć na glave, srdele tratarske plaćoje se do 80 nov. 100 glava.

Humac Donji (Brač) na 24. — Vino se prodalo po for. 8. Groždja se prikazalo dosta samo da ga Bog blagosovi do ruku. Rese malo, vitanja i bajama dosta, samo Bože daj lipo zdravlje!

Makarska na 25. — Palo dobre kiše, prava mana s neba. Sve se polje lipo ozelenilo, bit će koristna za svašto osobito za duhan po Primorju.

Šibenik na 26. — Iza duge, strašne suše eto nam Bogu hvala, lipe kiše. Po otocima bila žalost, trave ni struka, zlo za životinju a i za čeljad počelo pomanjkavati vode. — Litina ne izgleda loše, loza dobro, maslina takodjer.

Vis na 26. — Litina ove godine posve dobro, loza nosi blaga božjega. Voća svakakova, prasaka nikad tako. Lov srdela priličan. Cina vinu crnomu 14—16 etol, sladkomu 16—20, bîlomu 20—24.

U Trstu na koncu svibnja:

Prošle sedmice podigla se puno cina žitu, brašnu, zbog suše odasvud tužba i strah za hrdjavu litinu. — *Vina* stiglo iz Dalmacije oko 400 bačava ponajviše sa otoka. — Bračko se prodalo po for. 9—10 etolitar. Viško 16—20, Šibensko 10—14. — Imade i talijanskoga obilato, cina mu dosta visoka; crno se prodaje 6—10, bîlo 14—18 fiorina. Kada se nadoda porez i potrošarina po prilici od 12 fiorina, crnomu je cina 18—22, a bîlomu 36—40, Talijansko se bîlo vino pije dosta, izvrstno je. — *Ulja* došlo iz Dalmacije okolo 500 kvintala, prodaje se 38—41. — *Koža* govedjih došlo 600, plaća se 75—76 kvintal, janječih više hiljada stiglo, prodaje se 80—115 po kvintalu. — *Buhač* 56—70, u cvitu 45—50. — *Sieno* fior. 3—4:90 kvintal. — *Maslo* 84—86 nov. kil. — *Joja* 2:15—2:35 stotina. — *Krumpir* fior. 2:50—3 kvintal.

U Splitu na trgu voća:

Trišnje 6—16 nov. kil; suhe šljive 45—50, smokve 30—40; orasi 22—24, rogači 10—12; krumpir 5 i 2—6; kapula 5 - 6; limuni 2—3 nov. po komadu, naranča 4—5.

Na trgu zeleni: Mladi sir kilo nov. 50—60 fažol (Biži) 13 - 15 mladi bob kilo 6—8 nov., salate struk 1—3, zelje 2—3 snop, luk, kapula mlada snop nov. 1.

Na ribarnici: Skuše 30—50; lokarde 24—45; zubatac 60—90; girice 15 - 30; cipli 32—48; raža 15—30.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Umrao Smerling pridsidnik vrhovnog sudišta u Beču, Nimac. — U Češkoj došlo se do nereda u saboru. Mladočesi neće ni za dlaku da popuste. Kod nikog slučaja počeli se kidati i spisi. Sabor je zatvoren, namistnik Thun odrekao se svoga mista. — Papinim poslanikom u Beču imenovan je Aljardi, koji dosad bio u Monakovu. — God. 1898 navršit će se 50 godina kraljevanja Njegova Veličanstva Frane Josipa. Za tu svečanu proslavu već su se ovih dana počeli mislit u Beču. — U Ugarskoj sve vrije proti vladi, što je protivna Crkvi i njezinim zakonima. Svi velikaši izjavili su se protivni gradjanskoj ženidbi. Papa ih je u tomu pohvalio. Ugarski poglavar crkovni kardinal Vašari pošao je u Rim na hodočašće Papi i ponio 33 hiljade franaka u zlatu dara, što je sakupio samo u svojoj biskupiji Ostrozonskoj.

U Nimačkoj. — Izbori na vratima, car je u velikoj misli. Hotio bi se pomiriti sa Bismarkom te da opet stupi na upravu, ali mrki starac neće. Car je ljutit i na Papu što mu neće da skloni katolike za njegov vojnički zakon. Ne cvatu ruže ni u Nimačkoj!

U Francuskoj. — Dok se u Nimačkoj prpaju o svojim kućnim nevoljicam komšija Francuz okuplja i jača vojsku na granici. Proliveua krv vapi osvetu. — Gjeneral Dod, što je svladao Dahomeje povratio se je u Francusku. Bi svečano dočekan, sve ratno brodovlje išlo mu na susrit. — Više je već spravilo proračun za dojdući god. 1894, odredjeno je za potribe Francuske 2314 milijuna franaka, 7 milijuna više od lani za vojsku.

U Engleskoj. — Zakon za nezavisnost Irske pritresa se na sîto i rešeto u saboru sva redak po redak. Imade dosta protivnika, ali jači je broj zanj. — Gladston putovao ovih dana iz Londona u Chester željeznicom, kod jednog podruma bi baceno u kola nikoliko kamenja, stakla su porazbijana, ali zla nikakova.

U Italiji. — Na uspomenu svog srebrenog pira kralj odredio postaviti na banku dosta veliku svotu novaca za onu dicu rimske pokrajine, koja su se rodila na dan njegova slavlja 21 travnja, samo da muška nose njegovo ime Umberto, a ženska ime njegove žene Margarita. Dosad ih se prijavilo više od stotine.

U Rusiji. — Poradi velikog leda prošle zime, mnogo naroda našlo se u velikoj nevolji. — Car je darovao Kozacima okolo Dona 100 hiljada rubalja (svaki rubalj for. 1.60).

U Americi. — Svit sa svih strana vrvi u Ameriku na izložbu u Čikago. Tu se drže pojedine skupštine za svaku potribu. Ovih dana bio je sastanak žena, bilo ih je tri hiljade na okupu.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Namistnik obašao je nika mista po pokrajini. — Vid Vuletić Vukasović učitelj na Korčuli, naš častni prijatelj pozvan je na izložbu u Čikago, na skupštinu o narodnim običajima i nošnjam. Udiljen mu je i dopust da govori. On kupi sada po našoj zemlji sve što mu je od potribe za prikazati tamo. Neka mu je svak na ruku, do naše je to časti. — Vrhovni inžinir Benja iz Zadra pošao je u Omiš da izvidi put od Omiša do Zadvarja, da makne radju, koja je bila zapela.

U Banovini. — Izbor u prvom kotaru grada Zagreba dopao vladinovca Plivorića, jer svi činovnici, kako morali, tako dali glas zanj. Nije Boroša, kako smo javili u zadnjem broju, već Tade Smičiklas bio je prikazan sa strane nezavisna gradjanstva. Njega je dopao 191 glas, a Plivorića samo 53 od slobodnih gradjana, ali suviše 308 činovnika, po čemu je priteglo zanj. — Novine za sigurno javljaju da je Stadler imenovan nadbiskupom u Zagrebu, misto njegovo u Sarajevu da će zauzeti mostarski biskup fra Paško Buconić, koji je ovih dana bio u Beču i u Rimu. — Govor je da će ban Khuen odstupit, a naslidit ga hrvatski velikaš grof Josip Drašković. — Senjski biskup Posilović nabavio je 150 glagoljskih misala za svoju biskupiju. — Na Duhove bila velika zabava u Karlovcu za proslavu sjedinjenja stranaka i 70 godišnjice Ante Starčevića. Bilo veselje veliko. — Umrô Dr. Gjuro Pilar, profesur na sveučilištu, doktor učenjak. Dobrotvorna ruka biskupa Strosmajera i njega je pripomogla. — Na senjskoj Rici ustanovilo se novo parobrodarsko društvo pod imenom „Orient“ sa glavnicom od 4 milijuna kruna.

U Splitu.

Biskup u Rimu. — Prisvitli biskup Nakić povratio se je zdravo iz Rima, gdi je bio išao na poklon Sv. Otcu. Pratio ga je u ime splitske crkve kanonik Dvornik, makarske kanonik Pavlović a trogirske opat Zanoni. Svoj trojici bijahu podiljena u Rimu odlikovanja, kanonik Dvornik i Pavlović imenovani *Papinim komornicima* a opat Zannoni *Apoštolskim biližnikom.* Prisvitli biskup polazi na 11 u pastirski pohod u Cetinu.

Mladi odvitnik. — Prošlih dana dovršio je izvrstno u Zadru izpite mladi odvitnik D.r Vice Mihaljević. Položio je već zakletvu te mu je podiljena vlast da more kao pravi odvitnik sve pravde i poslove prid zakonom zastupati i braniti. Našem dičnom prijatelju mi se od svega srca radujemo, a još više radujemo se našem puku, koji u Mihaljeviću neće naći samo duboka poznavaoca zakona, valjana na peru i besidi, već će naći poštena čovika, prijatelja, koji nikao iz našeg puka od srca ljubi naš puk, te će ga znat naputit, odvratit, u svačemu na ruku mu biti. U sto dobrih časa!

Putnici. — Velika navala putnika ovih dana. Došlo Bečlija bogataša da prigledaju našu okolicu, bilo i Engleza, suradnik najvećeg lista u Europi *Timesa* u Londonu, te osobitim parobrodom 170 Čeha, sve gospodari upravitelji tvornica šećera (cukra). Prošlo i dvaestak mladića magjarskih, svratili se u Trogir. Nemirni kô magjarske krvi, stali zavrazivati, te u Trogiru što tražili to našli. Jogunasti Magjar svud Magjar!

U kazalištu. — Na Duhove prikazivala se u našem kazalištu lipa pučka igra *„Franjo Trenk“*

Digitized by Google

sa narodnim kolom i pivanjem. Naroda iz okolice, osobito iz Kaštela, bilo mnogo. Svega bilo više od 1300 duša. Svakomu bilo ugodno. Prikosutra u nedilju prikazivat će se „*Graničari*“ a u ponediljak zadnju večer opet „*barun Trenk*“ Ovakovih se hoće za naš puk!

Ulica Zvonika. — Imali smo već odavna na pameti priporučiti obćini da napravi onu ulicu izpod Zvonika, jer tu je najveći prolazak svita. Kada se izlije velika kiša, kao što ovih dana, neima voda oduška pa čitave kao lokve vide se izpred dućana, da ti valja gaziti do gnjata. Ništo se radi, popravlja, ali valjalo bi svu ulicu jednim razom uredit. Molimo obćinu da pazi koga meće na radju, jer kažu nam ljudi tu iz bližnjih dućana, da ih muka hvata, gledajuć kako one radnike spopada nika raztezavica i lomljavina kostiju, da su jedva u stanju nikoliko malo komada uraditi.

Na Sudu.

Prid našim porotničkim sudom obavile su se prošlih dana slideće razprave: 1. Vice Poljičanin Lukin iz Segeta kod Trogira tužen za nasilje. Branio ga Dr. Mangjer, osudjen na 5 godina teške tamnice. — 2. Jerko Zulin Antin iz istog mista tužen poradi otmice i pokušanog silovanja, osudjen na 2 godine. Branitelj Dr. Karlovac. — 3. Jakov Tendžera, Marko Tendžera i Mate Veljača iz Radošića povrh Trogira tuženi radi privare i uvride javnim službenicima. Prvi osudjen na 4 god. (branitelj Dr. Mangjer), drugi na 3 god. (isti branitelj), a treći na 1 god. (branitelj Dr. Škarica). — 4. Mijo Gojak iz Gradca (Makarske) za kradju i palež osudjen na 3 god. Branitelj mu Dr. Škarica. — 5. Ante Šimundžija iz Biska (Sinja) poradi silovanja na 4 miseca stroga zatvora. Branio ga Dr. Karlovac. — Velika razprava o Špadonu trajala je 16 dana, izpitalo se do 80 svidoka. Evo što je bilo: Ante Špadoni sluga na sudu u Vrlici, pa u Vrhgorcu a zatim došao na Vis. Tu se upoznao sa nikom Vitorijom Reskušić. Ova je bila najprije čobanica u kući Martiniša, pa služkinja a zatim i omilila Martinišu, koji bio čovik slaba uma, te ga ona zavarala, bila gospodarica u kući od svega, a uz to ušla u odnošaj sa Špadonom, te njih dvoje upropastili tu kuću Martiniša. Po drugi put vodi se ova rasprava, jer je lanjska osuda bila povraćena. Državno odvitništvo zastupao je Fridel, koji je govorio 9 sati; oštećenike Martiniše branio je Dr. Bakotić i Dr. Deškević, Špadona branio Dr. Forlani. Bi osudjen na 5 godina teške tamnice a Margarita Reskušićeva na 1 godinu i pô. Branitelj Dr. Karlovac.

Svašta po malo.

Novi novac. — Počam od 15 prošloga miseca stao se davat i u nas novi novac od 1 krune. U kovanici novaca u Beču dosada se skovalo 10 milijuna kruna, a toliko u kovanici grada Kremnica. Po računim za ovu godinu hoće se da bude skovano u Beču 50 milijuna komada od 1 krune, a za to se hoće 203 hiljade 750 stotina kila čista srebra.

Snaga vode. — Okladio se niki ličnik u Americi sa jednim veoma jakim čovikom da neće moć odolit držati dlan, da nanj kap po kap izcuri litar vode sa visine od tri stope. Onomu deliji činilo se to ništa te okladiše se za tvrdu okladu. Ličnik spravi malu civ, kroz koju je padala voda kap po kap na dlan, sve na jedno misto. Svit je gledao i smijao se tomu cineći da će onaj delija od šale primiti litar vode na ruku. Kad tamo tek bijaše palo 300 kapljica vode, onomu deliji počeo se crveniti dlan, grčit se koža. Od srca, kušao naprid, ali sve to grdje. Doprao do 450 kapljica, dalje ne mogao, spopala ga vrućina, sva ruka počela drhćati, dlan se vas ugrijao a na mistu gdi je voda kapala popucala koža. Izgubio okladu.

Najbrži parobrod. — Svim parobrodim dosad htilo se je 6—7 dana da dodju iz Europe u Ameriku. Sagradio se prošle godine u Amburgu veliki parobrod „knez Bismark“ koji u 5 dana i pô prošao taj put. Ali sad se sagradio u Liverpolu (u Engleskoj) veliki parobrod od 183 metra dužine, sa 26 hiljada konjskih snaga te prošloga miseca odplovio put Amerike. Gospodar ovoga parobroda okladio se sa gospodarom „kneza Bismarka“ da će prije njega doći u Ameriku, i još da će ga pustit 24 sata prije. Dobio okladu, jer parobrod „Bismak“ plovi 20, a ovaj novi iz Liverpola 23 ½ morske milje na uru. To je dosad najbrži parobrod na svitu.

Domišljajke.

1. U dvoru ti mlado, ti ga gojiš rado, krila nosi, kokoš nije, tanko piva pivac nije, cviće bere cura nije, mrižu plete ribar nije, mašklin nosi težak nije?

2. Ja imadoh devet plašta, i pojatu punu piće, sve to jide krava moja, a nedade mrve gnoja?

3. U gredi ti dugi klini, sve žutkasti biluškati, megju njima jedan crn, to je u tvom oku trn, zaleti se pobro gjuka, pa ti slomi crni klinac, tebe minu teška muka?

4. Zaleti se ljuti lave, pa popade lisicu, lija pod njim cvili, a on poče ronit suze, a u suzam iznamlju?

5. Ja otigjoh pod planinu, počeh lomit štapinu, iz nje tuče bila žica, a iz žice bunar voda, a iz vode tvrdo kolo, a iz kola sitno brašno? *B. Udiljak.*

Poruke i Odgovori.

Vinovskomu. — Daleko je polje do ustâ, kaže pučka poslovica.

Pobratimu Mirku. — Žao mi je, što te ne vidih, kad si bio na prolasku. *Majstor.*

D. M. — Brač. — Don Frane Bulić neće još amo. Bio je u Carigradu, sad je u Palestini, Jeruzolimu, pa će u Kair i Aleksandriju, a tamo o Petrovudne na povratak. Zdrav je i veseo. Don Luka je u Beču. — Pozdrav svima na domu!

Salmarku. — Poljica. — Nisi pogodio. Onaj predmet nije ni za tvoje pero ni za naš list. Pokušaj što drugo iz prostog puka.

K. L. — Zadar. — Kad se malo podkreše lipo će zaleć. *Urednik.*

Stevan Ostrman. Otočac. Viški boj“ poslan na 19|5.

M. Vodanović. — Supetar. — Primili for. 1.60, šaljemo ravnih 10.

Miletić Ventura. — Ražanac. — Obustavili list, jer lanjska nije podmirena. Pošaljite, poći će u redu.

Povirenike. — Makarska. — Primili dne 3|4 na račun III.e for. 10.

Povirenik. — Brusje. — Lanjska podmirena.

Povireniku. — Seget. — Takodjer.

Povireniku. — Drniš. — Za 3 nova poslali brojeve od 1|4 t. g. *Opremač*

NZ. *Kroz ovoj misec urediti nam je račune u gradu. Doći će naš momak na kuću, te molimo naše predbrojnike da ne zatežu, već da svoju predbrojbu čim prije podmire. List za grad zapada samo* **forint 1 ili 2 krune.**

Podmirili „Pučki List.“

do konca godine 1893:

Bol (na Braču): Barbanović A. Dinkov, Barbanović A. postolar, Cvitanić J. p. N., Cvitanić L. Petrov, Cvitanić S. p. Šimuna, Cvitanić T. p. Šimuna, Cvitanić A. p. Jakova, Dubravčić A. p. Vicka, Jugović I. p. Jakova, Karmelić Konstantin p. Grge, Karmelić F. p. Matije, Karmelić-F. Tomin, Karmelić J. Stjepanov, Karmelić M. p. Lovre, Karuničić M. p. Ivana, Kraljević Ante, Marinković-Spadić F. Nikolin, Petrić D. p. Luke, Petrić M. Jurjev, Petrić V. Jurjev, Petrinčić N. Plenković P., Radić J. i sinovi, Radić O. Reginald Dominikanac, Trohavčić S. Nikolin, Vincenti F., Karelović-Jelinić A., povjerenik. — **Jesenice** (Poljica): Milavić pop L., Vuković P. Cucin, Živaljić F., Tomaš P., Karaman I., Maras A.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (ŠTIPAN BULAT). MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 16 Lipnja 1893 Br 12

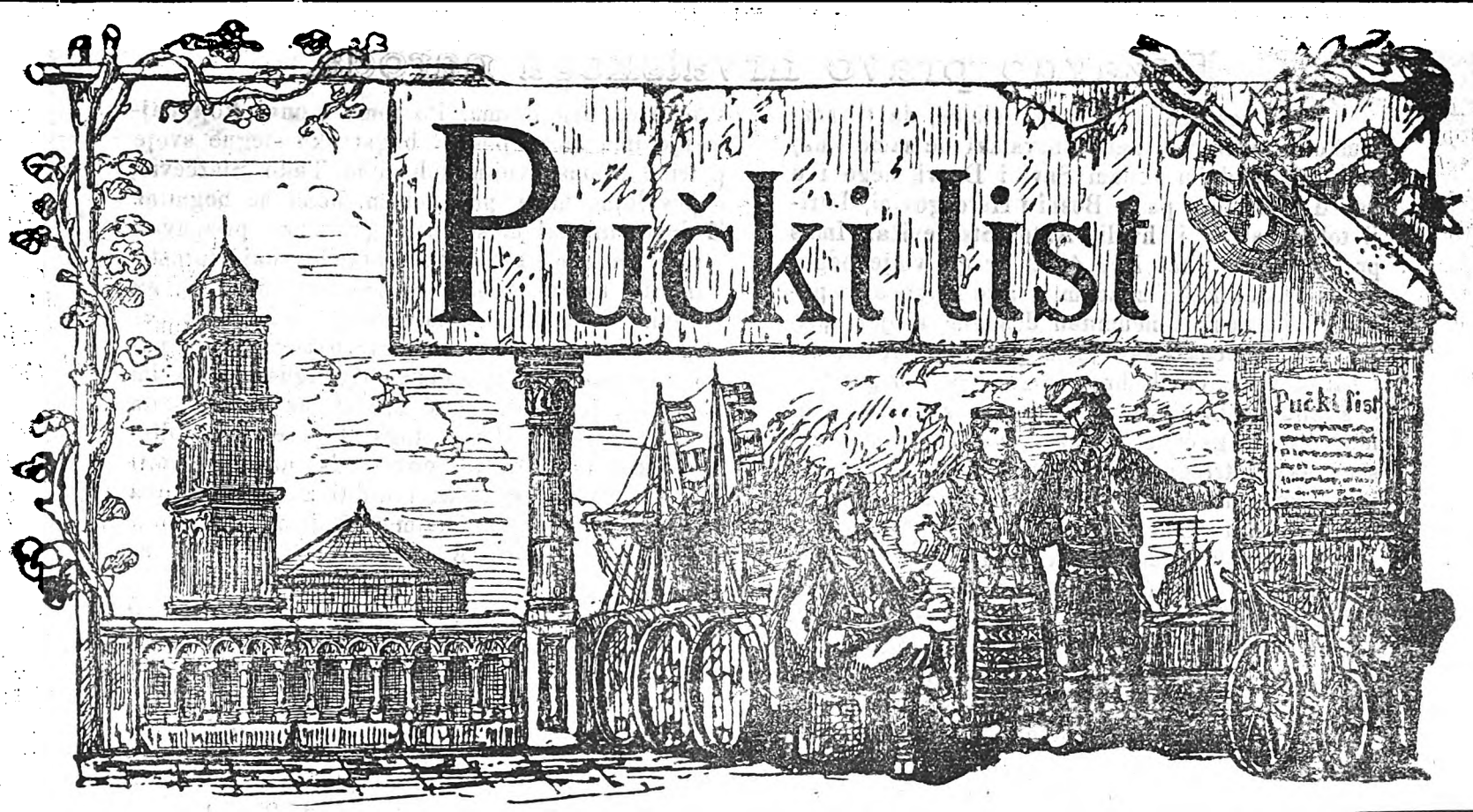

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se no **Uredništvo.**

ANTI STARČEVIĆU.

Sedamdeset jest godinâ,
Odkad Bog te nama dao,
Sedamdeset uprav litâ,
Odkad svit si ugledao.

Kosa ti je posidila,
Al je mlado srce tvoje,
Jer ti tilo od čelika
Ljutom boju naviklo je!

Kad ustaše nasilnici,
Da nam otmu što imamo,
Ti im viknu: nazad tamo!
Hrvati se mi ne damo!

Bacahu ti masnu meku,
Nebi li te primamili,
Al najslagja tvoja meka
Borit se je proti sili.

Pa si ostô uvik svita',
Jer prid nikim nisi kleka';
Take ljude samo, Ante,
Neumrla slava čeka!

Tebe prignut kô željezo
Nemogaše nikad niko,
Ti si tvrgji nego stine,
Starčeviću, gdi si nikô.

Jednu samu uvik vapiš:
Hrvatska je Hrvatima!
Mi pogodbe nikakove
Neimamo s tugjincima!

Radi toga svak te časti,
Svak te ljubi i poštuje;
Svaki Hrvat neodvisni
U zvizde te, starče, kuje!

Živio nam do stô litâ,
Naša diko i pohvalo;
Živio nam, Starčeviću,
Svih Hrvata ogledalo!!!

U SPLITU miseca Lipnja 1893.

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Državno pravo hrvatskoga naroda.

Pitat ćeš me, moj dragi štioče, da ti raztumačim zašto vas narod hrvatski ne samo onaj tamo na hladnim vodam Savi i Dravi, nego i u nas u Dalmaciji pa u Bosni i Hercegovini, Istriji toliko slavi i hvali Antu Starčevića. Imaš pravo da me pitaš i ja ću ti drage volje odgovoriti onako kako znadem, a nije moguće da pučki čovik neuk i neumitan dosegne svojom priprostom pameću kako je mogao Stari Ante, sin težačke kuće, čovik brez mogućstva i bogatstva, dostignuti toliku slavu, da bi se za njom jagmili i najmogućniji velikaši. Na 13 ovoga mi seca nazad tri dana, bit ćeš čuo, štioče, kako se je po svim mistim, osobito u Zagrebu proslavio imendan Ante Starčevića. Bilo je veliko slavlje, da bi se i okrunjene glave mogle tim podičiti.

A nu ti sad ću ti izkazati u kratko *dilovanje* Ante Starčevića pa po tome ćeš moć sam procinit vridnost ovoga čovika i razumit ćeš zašto narod hrvatski valja da ga slavi.

Kad je Starčević svršio sve nauke i postao naučitelj mudroznanstva povrati se u Zagreb glavni grad svoje mile otačbine. U ono vrime nije bilo sabora niti se odabiralo zastupnike nego se sve zapovidalo iz Beča kako je htilo nikoliko miništara Nimaca, a svi puci i narodi austrijanske carevine morali su slušati i izvršivati zapovidi Bečke gospode. Nimački jezik gospodovao je po svim zemljam i ondi gdi mu nebijaše ni imena ni simena; Nimci svugdi bijahu prvi činovnici i zapovidnici u svemu, a tko je domaći htio dobiti kakvu službu i najmanju morao je najprije pokazati da ne ljubi svoj materinski jezik pak da zna govoriti jezik nimački. Tamnica je bila otvorena za svakoga, koji bi se usudio samo štogod pisnuti bilo proti takovom vladanju bilo proti nametanju nimačkoga jezika i nimačkih činovnika. U to doba banu Ante Starčević u Zagreb željan da sve znanje što ga bijaše kao pčelica med kroz toliko godina sabrao u školi, i svu snagu svoga duha i razuma uloži za dobro zapuštenoga puka hrvatskoga. Vidio je na svoje oči golemu nepravdu što ju trpi hrvatska domovina, vidio je kolika silovita snaga nepravdu brani i štiti, — pa mu poštena duša razplamti vatrom osvete proti tudjincu, koji oskvrnjivaše svetu zemlju slobode, milu domovinu Hrvata. Nije ga smelo njegovo siromaštvo a još manje mogućstvo dušmanina; njemu je bilo dosta da je na istini i pravici, a istinu i pravicu Bog sam brani. Isusov nauk pridobio je svit bez sile i oružja a *samom tvrdom virom* u istinu Spasiteljevih riči. Ali Isus sam, pa svi njegovi namistnici i slidbenici apoštoli odrekoše se svita i razkoši da mogu biti slobodni od sužanjstva svitovnoga u pripovidanju riči istine i spasenja čovičanskoga. U njihove svete stope ugledao se Starčević kad je odlučio posvetiti vas svoj život narodu hrvatskome da mu pokaže put i način, kojim može doći do sriće i čestitosti. Svaki je čovik bogat ako ima više nego mu triba; a svaki je siromah, makar na milijune imao, ako više triba negoli ima. Po tome i onaj koji najmanje ima može postati bogat ako stegne svoje potribe prama svojim dohodcim. Tako Starčević, neposidujuć ništa pod nebom, učini se bogatim. Zadovoljan malom sobicom gdi može prispavati i raditi perom, zadovoljan hranom najpriprostijom da uzdrži tilo, i odićom sebičnom, da ga obrani, odreče se bogastva svitovnoga koje često napastuje dušu a smućuje pamet. Čovik pako koji posiduje štogod nemože nigda biti sasvim slobodan, jer uvik mora prèdati da mu se koja šteta ne dogodi. Poradi toga Starčević je odlučio nikad ništa ne posidovati da uzmogne biti posve slobodan govoriti i raditi za korist svoga naroda proti svakomu i najmogućnijemu protivniku i na svakom mistu. A samac čovik lako će se prihraniti.

Pitat će me tkogod: pa što može *siromah* čovik, bio pametniji od Salamuna, učiniti? Svit se ne da u jedan čas priokrenuti; ali može puno i čovik sridnje glave ako radi pošteno i promišljeno. Starčević je vidio da triba *početi*, da triba baciti sime pak bit će napridka ako je sime čisto i zdravo a njiva plodna. On je znao da jedan čovik ne može izbaviti iz nevolje cili narod, pa se nije nigda nadao da će on sam to dostignuti. Ali je on znao takodjer da dobar rad mora naći odziva u narodu pa da će se s vrimenom pod barjak hrvatski okupiti i drugih Hrvata da složno rade za svoju otačbinu.

Sada ćemo kazati, što hoće Ante Starčević i što bi on želio da narod hrvatski zadobije. On bi želio da Hrvati budu gosp dari u svojoj kući, a ne da drugomu u svojoj zemlji služe; on bi htio da se sve zemlje našega jezika hrvatskoga sdruže i sjedine pod krunom kraljevske kuće Absburžke, i tako da nam svima skupa bude jedna otačbina kako nam je jedan jezik i jedan narod. Mi smo danas Hrvati razcipani na nikoliko komada. Nami Dalmatincim pa Istrijancim i Kranjcim zapovida Beč; Zagrebu i svoj hrvatskoj banovini zapovidaju Magjari iz Budim-Pešte; a Bosni pak i Hercegovini zapovida i Beč i Pešta. Ovako nemože narod napridovati ni u prosvitljenju ni u dobrostanju. Radili se, koliko će se vojske davati kralju, koliko danjka plaćati, odlučuju Beč i Pešta, a tako isto oni odlučuju imaduli se graditi gvozdene i druge ceste, imadu li se koje rike ukoritititi, blata prisušiti, luke za brodove urediti, s inostranjskim državam trgovačke ugovore uglaviti i tako dalje. Pa što nam se dogadja? Ono što svakomu tko je pod tudjim samarom. Ta, bliža je koži košulja od haljetka. Dogadja nam se ono što smo vidili nakon trgovačkog ugovora s Talijom. Nimci da mogu u Taliji svoju pivu (biru) prodavati, pustiše talijansko vino ovamo neka nam inostranac otimlje i ovu koru hliba što nam ga je loza davala. A ovako nam je uvik. Svak čuva sebe.

Svako zlo red je iz korena ličiti inače nikad na kraj. A koren je našega zla u tomu što sve hrvatske zemlje nisu sjedinjene kakono uda jed-

Digitized by Google

noga tila i što u svojoj zemlji nemožemo da krojimo sami sebi zakone. Kada bismo izvojevali da se mi svi Hrvati sdružimo zajedno ili da se sjedine s Hrvatskom barem Bosna-Hercegovina, Dalmacija i Istrija pa da u Zagrebu ili u kojem drugom gradu kao na priliku u Banjojluci, Sarajevu ili Splitu, gdi bi narodu bilo sgodnije, bude pod krunom Nj. Veličanstva vlada hrvatska, koja bi upravljala sa svim državnim poslim naše domovine, a još k tomu sabor naš u kojem bi se činili svi naši zakoni. Onda bi naša zemlja mogla cvasti i naš narod u svemu napridovati. Tada bi mi Hrvati imali svoju sriću u svojim rukam, i moglo bi nam biti dobro ako bi se znali pametno vladati. Za dobro nebi bili nikomu harni, a za zlo nebi se mogli na nikoga tužiti. U jednu rič triba da sva naša hrvatska domovina bude kraljevina slobodna i neodvisna i da ona sama oprema sve svoje državne posle dogovorno sa svojim zakonitim kraljem.

To je misao Ante Starčevića. Kako je s čovikomtako je i s narodom. Težko onomu koji drugomu služi. Akoli ima dobra, čovična gospodara može živiti ne loše kao sluga, ali sasvim tim on ne smi ništa drugo raditi nego ono što hoće njegov gospodar. Što onda ako gospodar nije mu ljubezan i u svemu na ruku? Ništa drugo van slušaj i trpi, druge mu pomoći nema već da gleda izbavit se što prije iz toga podložničtva.

Na koji način triba da Hrvati rade da postignu jedinstvo i slobodu svoje domovine, kako Starčević želi? Na to nam sam Starčević vrlo lipo odgovara. On kaže: ono što Hrvati žele pravedno je i zakonito, radimo dakle da to postignemo samo *načinom pravednim i zakonitim*. Postupajmo tako da svojim radom ne naškodimo nepravedno nikomu, i tako da braneć i tražeć svoje pravo ne povridimo pravo drugoga. Posao je težak, to se razumi; ali nije nemoguć. Naše najpouzdanije oružje jest naša tvrda volja. Kada dodje vrime za izabiranje zastupnika ne valja dati svoga glasa već samo onomu o kojem si uviren da ljubi hrvatsku zemlju i da će raditi svom snagom za njezino dobro. Ali često puk nezna što znači izabiranje zastupnika, i stoga glasuje kako drugi hoće. Radi toga treba puk prosvitljivati pa kad se prosvitli on će lako razabirati sve stvari.

Nego moglo bi se prigovoriti, *na kojem temelju* možemo tražiti sjedinjenje i slobodu sve hrvatske zemlje? I na to je lako odgovoriti. Naš je temelj čvrst i pravedan. Najprije napomenut ću ovu. Da vidiš čovika sužnja, vezana u gvoždja, sasvim da nije nikakvo zlodilo učinio, gdi se muči da se gvoždja izpriprosti i postane slobodnim; pa da te tko upita: imali pravo onaj sužanj da traži svoju slobodu, što bi ti odgovorio? Ti bi odgovorio da ima sasvim pravo, jer da je Bog stvorio sve ljude na svoju sliku i priliku i udilio svakomu svoju slobodu. Kao što je Bog dao svakomu čoviku, tako je dao pravo slobode i svakomu narodu jer su prid njim svi narodi jednaki. Ako dakle narod nastoji da steče slobodu u svome vladanju to je po *zakonu naravi*, *po zakonu božjemu* to je pravi temelj.

Osim toga, imamo *još jedan temelj*. Narod hrvatski nije se nikada zakonitim načinom odrekao svoje slobode, niti je ijedan tudjinac zadobio oružjem hrvatsku kaljevinu, nasuprot Hrvati su *sami* izabirali svoje kralje, sabor je hrvatski odredjivao broj momaka za vojsku; koliko će danjka narod plaćati za potribe kraljevine itd. Najveće pravo naroda jest izabiranje kralja. Narod koji ima pravo da izabire kralja posve je slobodan od svakoga. A u Hrvatskoj *svi kralji*, koji su na njezinom pristolju vladali, bili su izabrani *slobodnom voljom* naroda hrvatskoga. Da ne spominjemo drugo, spomenut ćemo samo današnju našu kraljevsku kuću, koja slavno vlada našom otačbinom. Godine 1527 primio je sabor hrvatski u Cetinu mužku lozu Absburžke kuće na svoje pristolje a kada, blizu dva vika posli, nije bilo više mužkoga ogranka Absburžkoga roda, sabor hrvatski godine 1713 opet učini drugi zakon, kojim se daje pravo na pristolje hrvatsko i ženskoj lozi Absburžkoga kolina i tako je kraljica Marija Tereža zadobila pristolje hrvatsko za se i za svoje naslidnike. Kuća Absburžka dakle posve zakonito vlada zemljom hrvatskom, slobodnom voljom naroda hrvatskoga. U tomu stoji najveće pravo naroda hrvatskoga, a najveća čast i sigurnost za pristolje našega živućega kralja i njegovih naslidnika, jer je pristolje najčvršće ako ga uzdrži povirenje i ljubav naroda. Osim toga iz sve naše prošlosti, iz naše povistnice vidi se jasno da je Hrvatska kraljevina po pravu slobodna država i da njoj pripadaju sve zemlje u kojim pribiva naš hrvatski narod.

Eto dakle i na ovom temelju imamo pravo tražiti cilokupnost i državnu slobodu sve naše otačbine hrvatske.

Bog nas je dakle kao svoja stvorenja učinio slobodne, pa stoga mi Hrvati kao narod imamo pravo tražiti da nam se vrati ono što nam je od Boga dano, to jest sloboda svoga hrvatskoga naroda, to je naše *naravno pravo*; u prošlosti našoj Hrvati su uvik očuvali sva državna prava Hrvatske kraljevine, nisu ih se nikada zakonito odrekli, niti je ijedan tudjinac osvojio oružjem kraljevinu Hrvatsku, to nam je naše *povistno pravo*, pravo od naše prošlosti.

Nemože se dakle Hrvatim prigovorit da nemaju temelja da traže slobodu svoje otačbine. Temelj nam je, kako rekosmo, pravedan i zakonit. A kad je tako radimo svi složno da se sve zemlje naše otačbine što prije sjedine u jedno tilo, da nam otačbina bude *slobodna država*. To je naše pravo sveto, *to je hrvatsko državno pravo* za koje se cili svoj vik bori dični starac Ante Starčević. Mi mu Dalmatinci imamo biti osobito harni, jer nas on zove da se vratimo u krilo skupne naše mile Hrvatske, bez koje nam nima sriće ni napridka. A kad Bog dobri dade da dostignemo ono što želimo, da sunce Božjeg blagoslova, sunce slobode obasja i našu Hrvatsku otačbinu, najveća pohvala biti će Anti Starčeviću!

Pravaš.

Digitized by Google

Kako valja gojiti duhan.

II.

Zemljište na koje hoćemo da sadimo duhan, valja da je u zavitarju, jerbo lišće, a i sam struk polome i pokidaju vitri; radi toga siju niki kukuruz oko zemlje, na kojoj gojimo duhan.

Ta zemlja valja da je lagana, prhka; najbolja je ilovača, a kod nas u Dalmaciji duhan dobro uspiva na crljenici, ali i na teškoj zemlji uspivaće dobro, ako se brižljivo obragjuje t. j. ako se češće okopava i plije. Duhan može se više godina zasebice saditi na jednoj zemlji; obično se sadi u ditelišta ili u priorane travnike, krčevine, ili pak posli žitarica, koje smo sijali u ditelišta i krčevine. Tlo, na koje mislimo saditi duhan, neka se dobro prikopa (prikrči) i kamenje i trave otribe, i to prije zime dva puta (drugi put dublje), a u pramaliće još jedan put plitko. Što se gnjojitbe tiče, reći nam je, da je ona za duhan od velike potribe, jer nema biline, na čiju bi vrst gnjoj tako dilovao, kao na duhan. Čisti ovčji gnjoj n. p. podupire rastenje duhana, te daje i veliko lišće, ali od njega duhan slabo gori i smrdi po rožini Niki priporučaju gnjoj od goveda izmišan sa lugom. Po našemu mišljenju najbolji je gnjoj mišanac. Pod ovim razumiva se smeće, što se po putevima i po kući sabire (istrošeni živinski i ljucki gnjoj, krv, rožina, lug, pilotina, vuneni prnjci, svakovrsno lišće itd.), a pripravlja se ovako: sve smeće, što skupimo, baca se liti ili jeseni skupa sa živinskim gnjojem u jamu, gdi se, ako je vrime sušno, poliva vodom. Dobro je motikom privrćati svaki kup više puta, neka prije sagnjije.

Na zemljište ovako pripravljeno prisagjuj iz rasadnika duhan, kad je narastao 3 do 4 palca (8 do 10 ćentimetara) visok, te imade 6 do 8 lista. U tu svrhu zalij rasadnik, jer se tad biljke laglje vade, a prisagjuj jutrom ili večerom. Najprvo prisadjuju se veće biljke, a onda redom, kako ih vadiš. Ne vadi odviše biljka u jedan put, jer ti duhan lako povene. Biljke se sade u 50 ćentimetara široke redove, a u samomu redu stavi biljku od biljke isto tako daleko. Prisagjene biljke pokrij zelenim grančicama ili velikim lišćem, da ih sunce prvih dana ne sprži. U rasadniku ostavi koju stotinu biljka u zalihi, jer se gdikoje sagjenice ne prime, druge opet pojedu crvi ili spuži. Dobro je radi toga prigledati duhanište češće puta, te prazna mista popuniti novim sadjenicama, što su ostale u rasadniku.

Posli 15 dana iza prisagjivanja okopaje se duhan prvi put; pri tomu se gone dva reda biljka zajedno, pak ih se okopa u jednu gredicu. Tri nedilje posli prve kopi obavi se druga, pri čemu se zemlja još više pridigne, tako da izgleda kao da si zagrćao. Nakon nikoliko dana dobro je duhan zagrnuti.

Čim se ukažu metlice cvita, uštinemo ih, da se time bolje razvije prvo lišće. Uslid kidanja cvitnih vršika iz pobočnih grančica izbiju zaperci, koje triba takogjer pokidati. Pri tomu poslu valja dobro paziti, da se lišće ne ozledi.

Dokazano je, da se kidanjem metlica i zaperaka povećava „*nikotin*“ (otrov) u lišću, a kad se ostavi cvit, bilina svu svoju snagu ulaže za razvitak simena. U Magjarskoj i u Turskoj, gdi nije običajno kidanje vršika i zaperaka, dobiva se duhan izvrstan za lulu i za španjulete, koji se, čim je suh, dade rizati i pušiti, dočim u Francuzkoj i Nimačkoj valja ga u tu svrhu prije prirediti. Kod duhana, koji se imade upotribiti za umotavanje cigara, neka se na svaki način kida cvit i zaperci, jer se lišće uslid toga bolje razvije i postigne velike cine.

K.—H.ć.

Grizica na groždju.

Nije dosta čuvati lozu i lišće od gamadi, o kojoj je bilo pisano u prošlim brojevim ovoga lista, već najglavnije je očuvati grozd od grizice i druge gamadi.

Ovih zadnjih godina kušalo se je na više načina svakakovim praškam, vodam da se utamane grizice na groždju za dobe cvitanja. Izmedju sviju ponajbolji je način upravitelja vinske postaje u Luzani M. Dufura. Tim načinom kušao je i god. 1890 Liguor Vermorel u Villafranci, kušalo se godinu kašnje i u vinogradim škole u Montpellieru u Francuskoj i posvuda se je vidilo, da Dufurov način odgovara veoma dobro.

Uslid toga lanjske godine i ja sam pokušao u nas, da vidim moć toga lika. Uvirio sam se da čini puno dobro, te putujući kroz Istriju priporučio sam gosp. Antunu Maršiću da se služi ovim načinom proti grizicam na groždju. On je to pokazao poljodilskom društvu u Kopru, koje je po mome naputku taj način stavilo u porabu.

Evo u čemu sastaji taj lik: *Uzme se 3 do 5 kila prostoga crnoga sapuna, raztopi se u 10 litara vruće vode, nadoda se tomu 1 kil obilat buhača, uzmiša se dobro, pa se nadolije 90 litara ladne vode.*

Ovom raztopinom poliju se grozdovi dok su u cvitu, ili malo prije. Za ovu svrhu mogu služiti polivači oni isti kao proti medljiki, samo što ne triba škropiti lišće već sami grozd. — Dobro bi bilo kada bi škropilo sipalo ovu raztopinu sasvim sitno, da ima *rubinet*, kako umanjit, zatvorit do potribe. Kada bi se vidilo puno gamadi, more se i više od jednog puta proškropiti.

Po onomu što sam ja kušao lanjske godine u našoj pokrajini ova raztopina sasvim dobro drži u zdravlju nesamo groždje već i svako voće, povrće proti crvim, grizicam, ušencima i svakoj poljskoj gamadi; a ni malo ne kvari ni plod ni vrstnoću voća. —

R. Antunović.

Digitized by Google

Život Doktura Ante Starčevića.

Na 23 miseca svibnja god. 1823 u selu Žitniku pokraj Gospića u kršnoj Liki rodio se je Ante Starčević. Po jutru se odma vidi kakov će dan biti, po prvim početnim školam, koje pohadjao u Klancu vidilo se odma da će mali Ante izaći čovo. Imao oko nad njim stric Don Šime, valjan misnik na peru i besidi. Kad se Ante podgojio podje u jeseni god. 1834 u Zagreb da na gimnaziju uči mudre nauke. Otvorite glave, tvrde odluke i volje učio dobro, da ga dika bilo viditi u školi. Kada svršio ove škole i učinio izpit zrilosti podje u Peštu na više škole. Tu naučio mnogo jezika, a u veljači god. 1848 bi proglašen naučiteljem oliti dokturom mudroznanstva. Povrati se u Hrvatsku i zapita misto profesora na zagrebačkoj akademiji, za koje se taman tražio profesor. Starčević se prijavio, učinio izpit najbolje, ali zaludu, Ante se neznao moliti ni priporučati, te drugomu, koji nije bio za to vridan, dali to misto. Mirne, vedre duše Starčević nije se dao po tuzi, već stupi na drugi posao. Radio za hrvatski narod zajedno sa Ljudevitom Gajom, a posli toga bavio se zakonom i odvitničkim p slim tako da je stekao glas kao posve vridan pravoznanac. — God. 1861 županija rička izabrala ga velikim biližnikom. Sastavio je tada znamenita pisma (predstavke) na kralja, gdi je branio prava Hrvatske i sve ostale županije pozvao da čuvaju svoje, da se nedadu od tudjinca lomiti. Njegovu glasu narod se je odma odazvao, izabraše ga zastupnikom za sabor u Zagrebu. Tu je on zajedno sa Eugenom Kvaternikom prikazao misli stranke prava, baš u govoru od 26 lipnja god. 1861. Tamo na vladi ne bilo im pocudno to otvorito iskreno govorenje, te stali odma misliti, kako da u Starčeviću utrnu misao. Najprije sbaciše njega sa časti biližnika, a za tim tužiše ga da onim predstavkam on buni narod, te ga osudiše tri miseca tamnice i digoše mu naslov doktura. Umanjili mu zatvor na jedan misec, koju je osudu 1863 Starčević u Zagrebu izvršio. Prigodom rakovačke bune god. 1872 opet Starčević morao je čamiti u tamnici. U raznim kotarima bio je nepristano biran zastupnikom za sabor, sada zastupa delnički kotar.

On žive u Zagrebu, piše u listu „Hrvatska“. Nije oženjen, a evo zašto se nije oženio. On govori: Svaki čovik, kako je primio život od drugoga red je da i on dade život drugomu biću, a toga ženidba po svakog čovika sveta dužnost. Ali tko se ženi, valja da misli za obitelj, kako da ju uzdrži; a tko to ne more neka se ne ženi, inčije bit će nesrićan on i obitelj. Velika je pak sramota po čovika da ga žena hrani“.

On žive sasvim priprosto, vanka malo izlazi, osim u sabor, a tamo je uvik kad se razpravlja zabave nikakove zanj. Diže se rano; kada jutrom sunce na nebo on iz postelje na posao, prid večer netom sunce za goru, on ide na spavanje. Neumoran je u radji od jutra do mraka perom je u ruci. Starčević je prostrana nauka, osim svog materinskog hrvatskog jezika, kojim preizvrstno piše, poznaje nimački, magjarski, talijanski, francuski, češki, poljski, ruski jezik. Krupna je stasa lica košćunasta, naravi vesele razgovorljive, jaka zdravlja a srce njegovo pošteno, čvrsto, neima sile, koja da ga skrši. U tomu je Starčević sjajan kô sjajna zvizda. Ovih dana navršio je 70 godina.

Dr. ANTE STARČEVIĆ.

Starčević je podgojio okolo sebe lipu četu mladih pobornika, te osim rodbine mu Doktura Davida i Doktura Mile Starčevića, uzanj stoje Doktor Barčić, Folnegović, Frank, i mnogi drugi, koji u njegovu duhu od gojeni, po njegovim se zapovidim vladaju i za narod rade. Starčević je vodja stranke prava, uz koju pristaje većina našega naroda. Danas hrvatski narod upire oči u dva svoja velikana, biskupa Strosmajera i Antu Starčevića. Što je biskup Strosmajer svojim velikim umom i srcem, te blagotvornom svojom desnicom podigao, uljudio, oplemenio Hrvatsku, to je Ante Starčević čvrstoćom svoje misli o pravu hrvatskog naroda ojačao, utvrdio svist u narodu. Bogu dobrome hvala, lipa sloga u narodu sada vlada: tko nosi čast Strosmajeru zna prociniti zasluge Ante Starčevića, te koliko se od Strosmajera nadamo na polju prosvitljenja našega naroda toliko polažemo nade u krvav trud Ante Starčevića na političkim teškim klancim. U ime te sloge i ljubavi kao što je „Pučki List“ prigodom imendana Strosmajerova izkazao počast, tako i danas uz imendan starine Ante vrši svoju dužnost, te čestitajuć mu od srca kliče: Bog nam te još zdrava i vesela u životu podržao!

Digitized by Google

Naše vino u Nimačkoj.

Više puta se je u ovom listu reklo, i dobro se je reklo, da u trgovini valja se znat okrenut, ako ćeš da ti posao ide za rukom. Sva snaga naše trgovine jest vino, koje uživa u svitu kod trgovaca posve dobar glas. Dosada nam je bilo lako; trgovci nam sami dolazili na kuću, otimali se za našim vinom, jedno poradi njegove vrstnoće, ako i bilo skupo, a drugo jer talijanskomu bili zatvoreni puti. Danas se posao okrenuo, na misto da nami trgovci dolaze na kuću, red je da mi dolazimo našim vinom na njihovu kuću, inčije eto Talijanca, koji će ponuditi svoje vino uz manju cinu i lakši privoz. Neka talijansko vino nije vrstno kô naše, ali mu je cina pogodnija, a u trgovini puno se gleda na cinu. Nije hvajde kukat za trgovačkim ugovorom i klauzolom, posao je gotov, a za dvanaest je godina, ne jednu, utvrdjen, već triba da se i mi maknemo, da iznesemo trgovcima prid oči, kao što čine Taiijanci. Najveći izvoz našega vina mogao bi biti za Nimačku. Po jednom izvišću, koje mi je ovih dana došlo do ruku, god. 1891 došlo je iz Italije vina u Nimačku 147 hiljada 537 etolitara, a lanjske godine skoro dvostruko 260 hiljada 456 etolitara, dočim iz Dalmacije od miseca listopada lanjske godine do ovo zadnjih dana nije se izvezlo za Nimačku nego 11 hiljada 374 etolitra vina. Groždja talijanskoga uvezlo se lanjske godine u Nimačku 3800 vagona. Sve je to postiglo velikim nastojanjem, obigravanjem talijanskih trgovaca, jer sudeć po onomu što čitam u tome izvišću, talijansko vino nije nešlo ljubavi u Nimačkoj, neima jakosti, ljubkosti kao naše za mišanje s drugim. Meni se čini, da kada bi se naši trgovci zauzeli malo više, proputovali kroz Nimačku, upoznali trgovačke kuće sa našim vinom, da bi se i trgovina bolje makla. Za taj posao ne valja čekat jamatvu i novo vino, već sada bi bilo zgodno vrime, da se pošalje ovogodišnjeg vina u bočicam, te kada bi posao išao dobro, mogli bi se nadati naručbam tamo u jeseni za novo vino. Došao mi je do ruku i popis imena novih trgovaca vina lanjske godine u Nimačkoj, te ako imate malo više prostora u listu, molim Vas gospodine uredniče, uvrstite i ta imena.

Primite moj pozdrav!

U Splitu 10 lipnja.

Splitski trgovac.

Nove trgovačke kuće vina u Nimačkoj

Berlin: Hippmann & Müller, E. Schaum, Vogel & Colell. — *Berlinchen,* (Brandenburg): Franz Conrad, Wilh. Reichert, Kmf., E. O. Schulz, Kfm., Franz Urban, Th. Urban, Barkusky, Kfm., Beyer Ww., Gastwirtin, Meblberg, Kfm., Pahl, Kfm., Pankoin, Gastwirt, Rosengarlen, Hdtel, Sprengel, Hotel, Stuebbe, Kfm., Walter, Kfm., Zucker, Kfm. — *Brieg,* (R.-B. Breslau). — Julius Hoffmann, P. A. Hoffmann, Inh.: G. Steinberg, A. H. Löwe, Julius Raabe & Co., Paul Scheff, Paul Schmidt, E. Trogisch, Josef Baumann (Reichskrone), Adolf Hantke (Schiesshaus), Ernst Hentschel (Zum Biernbaum), Fdch. Juknbke (Rathauskeller), Karl Jonathas (Deutsche Kaiserhalle), Gustav Kügler (Deutsches Haus), Wilhelm Kurpjuweit (Bahnhof), Paul Leschaig (Fürst Blücher), Johs. Lorenz (Drei Hechte), Klara Ludenia (Gold. Sonne), Frdmann Mertz (Gold. Adler), Karl Miserre (Kaiserhof), Gustav Nawarra (Weisses Lämmchen), Ewald Neumann (Gold. Ring), Wilh. Pohl (Blauer Hirsch), Rascbke's Erben (Weisser Adler), Gottlob Reupricht (Grüne Linde), Eduard Schneider (Goldene Gans), Karl Schwarzer (Russischer Kaiser), Wilh. Seewald (Zor Hoffnung), Gustav Tschech (Zum Carlshof), Christian Wuttke (3 Kronen), Eman. Zeitz (Hobe Pforte), Karl Zimmermann (Deutscher Kaiser). — *Hamburg:* M. Ehrengut, Agent. Bei den Hotels; Holsteinischvr Hof, F. & M. Cordes, Hosteinisches Haus. R. Vogt. — *Hannover:* Wittmann, Weinstubenbes. — *Marklissa,* (Schlesien): Bruno Böngen, Kfm., Georg Pfalau, Apotheker, Paul Bormann, Julius Seibt, Hotel. — *Mittweida,* (Sachsen): Adolph Berger. A. L. Hobusch, Gantano Rosnati, n. W. St., Fdch. Wilh. Richter, C. G. Vogel, Ernst Wävhtler, Ernst Fickler, Theod. Geissmar. Hust. Hässler, Max Käburich, Friedr. Luckardt, Georg Meissner, Robert Müller, Adolf Weise, Wilh. Werner. — *St. Martin,* (b. Neustadt, Pfalz): Heinr. Rieth, Jac. Christmann, Eisele & Linzommeier, Aug. Mohr, Jac. Platz, Gastwirt, Egid. Rössler. — *Wilthen,* (Sachsen): Karl August Hantusch, Karl Albert Hünlich.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Podgora, 23 svibnja. — Ovih dana pala nam je lipa kiša. Maslina je bacila lipe rese, a i loza se lipo okitila. Bože daj da nam bude za hranu! — (Smrt koja neštedi ni staro ni mlado, jučer nam iz kola diže nezaboravnoga prijatelja Lovru Pavlinovića. Pokojnik je za više vrimena bio glavar ovomu mistu. Svak ga je častio i ljubio radi njegove dobrote i iskrenosti. Danas nam ga pokrila studena ploča! S Bogom mili naš prijatelju, lahka ti bila crna zemlja!)

Dolac gornji, 25. — Kiše palo dobro, litina uhvamo se neće bit loša. Velika je šteta po našeg težaka što su mu umeli kozu. Nije bilo razloga poradi šume, jer u nas neima japike u šumi kao po drugim mistim, nego je samo šuma za vatru. Koza nam daje tri koristi: novaca, gnoja i mlika, a sada njive nepognojene i nedaju žita kao prije, a mlika željan je seljak i viditi. — Dopustili nam saditi duhan, ali koja hvajda, kada ide u bezcinje, da se od sto dila truda ni jedan ne izplaćuje. Teško je naše stanje!

Lun (na Pagu), 28. — Cića oštre zime ovce pošle loše toliko da su i krepavale a ono što je ostalo dale slabi plod. Janjci su se prodavali od for. 1.15 novč. do for. 1.50 novč. na glavu, mlika malo, zašto je suša velika pa nema trave. Od suše velike pšenica žito i sočivo posahnulo, toliko da na mista neće biti više od simena, kukuruz se usijao u suhu zemlju, ali hvala, Bogu došla i kiša natopila zemlju za dosta tako se je nadati da bi mogao poći dobro. Velikih krušaka sasvim malo, a malih krušaka još štogod, šljiva, prasaka toga ima. Rese na maslinam dosta. Loza iznila dobro i dosada bez ikakva upatka, a unaprid, Bože u ruke tvoje! Pčele imadu paše jer žurno rade!

Novi (Kaštela), 31. — Posli blagodatne nikidašnje kiše divan je pogled na ovdešnje polje. Vinogradi zaodili se bujnim zelenilom, a loza urodila, da se odavna nespominju tako bogata roda. Maslina se okitila gustom resom, da težaku udahnjuje najlipšu nadu o obilnoj litini. — Iz početka se buhač prodavao po novč. 20 kil. Posli kiše bila mu je spala cina na 10 i 12 novč. kil, a danas je opet poskočila na 16. Vino je gotovo sve razprodano. Ovdešnji vinogradi jur su mal da ne svi poškropljeni modrim kamenom, da se tako očuvaju od ubitačne Peronospere.

Drvenik kod Trogira, 1 lipnja. — Suša satrla svu sitbu da jadan težak neće naći ni sime. Sočiva malo, boba ni zrna. Ali masline, Bogu hvala, zabilile resom kolik da si jih pokrio platnom. Groždja da ga je sam težak slagao nije ga mogao drugačije naložiti. Ali u božjim rukama stoji svaka. Bajama u sridnju. Buhača polovica lanjske. Naš trgovac gospodin Jakov Tironi plaća zeleni po 20 novč. kil. Ribarščine ovamo posve malo. Ali naša momčad otišla na ribe u Komižu i donila beči kô žala. Na 24 pala kiša tako je lipo natopila da je svakomu našla sile. Bože pogledaj na jadnog težaka!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Odaslanstva su na okupu u Beču, Dalmaciju zastupa Dr. Klaić. Mladočesi su uvridjeni, što su ih izključili iz odbora proračuna. — U Češkoj po svim mistim sastanci dogovori puka za obranu svoga narodnog prava proti Nimcima. Vlada je u Beču o tomu malo zabrinuta, te je odustala od svoje prve misli, da ustanovi nimačko okružje u jednom kotaru. — U Beču borba proti Žudijam. Najčešći Dr. Lueger, koji ovih dana bio izabran u gradsko viće, a po vrime mogao bi lako biti načelnikom grada Beča. — Ovih dana proslavila se svečano stogodišnjica glasovitog slavenskog pisnika Kolara, koji je zagovarao sloga svih Slavena. — Kralj je podilio mirovinu Josipu Noveleru, savitniku kod sudu u Splitu.

U Italiji. — Hodočastnici nepristano dolaze u Rim na poklon Sv. Otca. Bilo ovih dana do tisuću samih Malteza. — Iz Ardeša u Francuskoj Dragutin Pedalo od 80 godina i žena mu Luiza od 71 god. došlih u Rim Papi na poklon na noge. Ovo je dvadeset i drugi put da dolaze u Rim Papi i to sve na noge. — U Rimu tiskano je 300 glagoljskih novih misala, od kojih 250 već se razprodalo.

U Engleskoj. — Salizburi posvuda okuplja sastanke i govori proti Gladstonovu zakonu o samostalnosti Irske. — Veći dio naroda pristaje uz Gladstona. Prošlih dana bio je u Londonu u jednoj bašti veliki sastanak, na koji došlo 50 hiljada ljudi. Narod se poredio po toj velikom vrtlu, izmedju puka podiglo se 13 pristolja za govornike, irske zastupnike, koji su odtole tumačili puku taj novi zakon.

U Americi. — Pošlo iz Nevjorka za Europu 3 miljuna dolara, suviše 210 hiljada unača srebra. — Velike poplavi u rikam, grad Luizana vas je pod vodom, deset hiljada čeljadi ostalo bez kuće i kućišta. —

U Srbiji. — Kraljica Natalija sastala se sa sinom Aleksandrom u Kladovi. — Svit ih veselo dočekao i pozdravio. Mladi kralj putuje po zemlji, da se upozna sa potribam svoga naroda. — Na izborim dobili radikali, kojima je u rukama uprava zemlje.

U Palestini. — U Jeruzolimu nahodi se 2000 pobožnih kršćana, koji su došli pokloniti se grobu Gospodinovu. Samih Francuza imade 740. — Tu je i sastanak, kojemu je na glavi stožernik Langenije. —

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Na 25, 26 i 27 biti će u Dubrovniku slavlje, odkrit će se spomenik najslavnijem našem pisniku Ivanu Gunduliću. Doći će naroda sa svih strana. Red svečanosti jest ovaj: Prvi dan (25) dočekat će se gosti, te večeri rasvitlit Pile, zabava u kazalištu. — Drugi dan (26) dolazak seljaka iz okolice sa barjacima, zatim misa u stolnoj crkvi, te obhod sa društvim, zastupnicim do Poljane. Tad će se odkriti spomenik uz pivanje, udaranje glazbe. Treći dan (27) igrat će se tombula razsvitlit će se Gruž. — Ustrojilo se je ovih dana u Dubrovniku hrvatsko pjevačko družtvo pod imenom „Gundulić". — Na 1 ovog miseca zahvatila, vatra kuću Sarića u Opuzenu, štete više od 5 tisuća fiorina. Isti dan dogodila se ista nesreća braći Buljan u Sinju, te izgorila kuća što služila za peć i magazin. —

U Banovini. — Ovih dana prinašaju se svečanim načinom iz Štajerske u Zagreb kosti grofa Draškovića, koji mnogo zaslužan za „Maticu Hrvatsku". — Spravlja se dosta putnika za Dubrovnik na Gundulićevo slavlje. Poći će osobitim parobrodom obaći se Boku kotorsku, Vis, Split, Trogir, Šibenik. — Starčevićeć imendan svečano proslavljen.

U Istri i primorju. — U gradskim izborim u Trstu zadobila je talijanska stranka proti vladinoj. Na Rici u izborim trgovačke komore izgubili su Magjari. — U istom gradu izgorio je talijanski parobrod „Aurora" bio krcat dužicâ. —

U Splitu.

Za u Dubrovnik. Sastavio se je odbor od svih narodnih društva za polazak u Dubrovnik prigodom Gundulićeva slavlja. Pridsidnik je Dr. Ivan Mangjer, podpredsidnik profesur A. Mrkušić, blagajnik Vicko Katalinić tri tajnika Dr. Trumbić, Josip Smodlaka, Dujam Mikačić. — Poći će se osobitim parobrodom ugarsko-hrvatskog društva „Zagreb" na 25 u nedilju jutrom, doći će se u Dubrovnik istog dana na večer, stati vas ponediljak, a utorak jutrom u Splitu. Trošak za 1.o misto for. 15, II.o 12, a III.e 5. Prijavit se je na vrime blagajniku V. Kataliniću. Tko more neka ide vidit će što nije vidio, veliko narodno slavlje. Naš dojdući broj bit će vas posvećen uspomeni slavnoga Gundulića.

Zubar. — Dubrovčanin Miho Miletić, zubar nastanio se je u našem gradu u kući Cvitanićevoj na III.em podu (ulica starog sudišta.) Čujemo da će se koji dan nastaniti i mladi ličnik od očiju Lušić iz Vrbanja. Na znanje bolestnim.

Domaća radionica. — Valjana braća Matošići, konopari u našem gradu počeli su raditi sprte (torbe) od *koka* za ižamanje ulja, vina. Dosada se je to radilo od žuke, što bi malo trajalo. Trgovac Ivan Dan u Trstu nabavio *koka* iz Indija (Bombaja) te davao tamničarim u Kopru (Istrije) da rade. Jedan tamničar iz grada povratio se tuskoro iz Istre, kazao Matošićim kako se to radi, oni se uhvatili tog posla, te im radja lipo ide od ruke. Ljudi od zanata, oni znadu *kok* vrstno opresti urediti, te njihove sprte, kako smo ih na naše oči vidili, jesu čvrsto i uredno spletene, da se ne boje drugih. Oni prodaju tu robu po 60 novč. kil, po istu cinu kao i u Trstu a dobavljaju predivo *kok* uprav iz Bombaja.

Našim posidnicima, težacima, komu je od potribe od svega srca priporučamo ovu prvu domaću radionicu. Ovih sprta puno se kod nas kupuje tako da kada bi se sva Dalmacija ovde služila, u radionici Matošića bilo bi posla za 50 radnika. Ljubimo, pripomažimo što je naše, neka naš novac na našem topragu ostaje.

Digitized by Google

Koledar za SRPANJ (Jul).

Ima 31 dan.

Dani		SVEČI
sub.	1	Teobaldo opat
ned.	2	Šesta po duhovima. Pohod bl. div. Marije
pon.	3	Eulogij mučenik
utor.	4	Udalrik biskup
srid.	5	Ćiril i Metodij Sl. ap. bisk.
četv.	6	Isaia prorok. — Trećak 11·9 več.
pet.	7	Vilibaldo biskup
sub.	8	Kilijan biskup
ned.	9	Sedma po duhovima. Brcko biskup
pon.	10	Amalija divica.
utor.	11	Pij I. papa mučenik
srid.	12	Hermagora mučenik
četv.	13	Margarita div. muč. — Mladi misee 1:51 več.
pet.	14	Bonaventura prizn.
sub.	15	Rastanak apoštolski
ned.	16	Osma po duh. Skapular bl. div. Marije
pon.	17	Aleksij prizn.
utor.	18	Kamilo prizn.
srid.	19	Arsenij pustinjak Vincent Paulski
četv.	20	Ilija prorok. — Prvak 6:6 večeri
pet.	21	Daniel prorok
sub.	22	Marija Magdalena
ned.	23	Deveta po duh. Apolinar b. mučenik
pon.	24	Hristina divica mučenica
utor.	25	Jakov apoštol
srid.	26	Ana mati blažene divice Marije
četv.	27	Pantaleon mučenik
pet.	28	Viktor papa muč. — Uštap 9:14 več.
sub.	29	Marta divica
ned.	30	Deseta po duh. Abdon i Senen muč.
pon.	31	Ignacij Lojola prizn.

Sunce izlazi na 4 46. Zapada na 7.26.

Proračun za dojduću god. 1894.

Ovih dana prikazan je u Beču odaslanstvu zajednički proračun za dojduću g. 1894. Odbiv carinarski pritičak od 44 milijuna 370 hiljada fiorina, proračun iznosi 100 milijuna 878 hiljada 320 for. Za vojsku 5 milijuna obilatih više od lani, a to 2 milijuna 600 hiljada za prah bez dima, 840 hiljada za povišenje mornarici, za utvrde 1 milijun i pô. Za Bosnu-Hercegovinu, koja ima svoju posebnu upravu, prikazani su za duduću godinu sliedeći računi. Ukupna godišnja potriba bit će od 12 milijuna 567 hiljada 726 fior. Od ovoga za središnju upravu 1 milij. nutrnju upravu obilatih 5 milij., financijalnu 4 1/4, za sudove 720 hiljada, gradjevine 655 hiljada. Od središnje uprave za polje i trgovinu odredjeno 150 hiljada, vojništvo milijun 1 i pô, oružništvo 1 i pô. — Primit će se od desetine milijuna 3 i pô od duhana blizu 4 milij., ruda 300 hiljada, tiskare 120 hiljada.

Ej, pameti, lipo blago!

(da se malo nasmiješ):

U moje susiđe ništo berave smušene sluškinje, kojoj gospodarica nikada ne more doći na kraj. Nu čujte, molim vas, što joj učini ovih dana: Njezin brat jest činovnik na pošti. Služba mu traje iza podneva sve do 3 ure, te oko 11 uri sestra mu svaki dan šalje ručak u ured, malo pečenoga, ili dva jaja, uz kapac vina. To nosi sluškinja Iva. Kada njega nadje u uredu za stolom dobro, prida mu i vrati se kući, ali ne nadje li ga slučajno baš za onim svojim stolom (jer gdikod podje u drugu sobu) ona na misto da mu ostavi na stolu, po čitavu uru čeka ga prid vratima, dok on za svoj stol ne dodje i u ruke mu prida. Tako više puta iza podneva vidi ju kuća. Nego opet malo zla u tomu, već čujte ovu. Jednog dana gospodarica imala impoštati list. Zovne Ivu, te joj naredi, da odnese bacit list u skrinjicu kod Matkovića, nije daleko, te da se odma vrati kući. Je ga, je ga, moja Iva! Nezna ti ga ona za skrinjicu kod Matkovića, već ravno na veliku poštu. Zaostala naravno nikoliko više, gospodarica digla viku na nju, zašto nije bacila u skrinjicu *kašetu* kod Matkovića, nije joj nego dva koraka, pa kući.

— A, gospodarice moja, odvrati Iva, ja sam išla na poštu, gdi se listovi nose a šta ja znam za tu *kašetu*.

— Lùdo jedna i ono je pošta, ljutito će na nju gospodarica, odolen se skupljaju listovi, i sve se nosi na veliku poštu.

To Iva dobro zapamtila. Ništa, kad bilo sutradan po običaju šalje gospodarica Ivu na poštu da odnese ručak gospodaru. Uzela Iva ručak, pečenku, kruh, vino, sve zamotano, te kud će ona? prama dućanu Jure Matkovića, postavi na skrinjicu od pošte *piat* su pečenkom i kruhom, te bocunić vina, sve pokrije zastorom, te vrcem kući.

Ugleda ju gospodarica, te će u čudu:

— Kud si se brže vratila?

— Ali je, bôni, puno daleko, stavila sam evo doli na poštu.

— Gdi doli? na koju poštu?

— Kod Jure Matkovića, na *kašetu*.

— Oh glavo bez moždjana? šta učini?

— A niste mi vi jučer rekli, da je i ono pošta, da odolen sve nose na veliku poštu gdi je gospodar.

Srićom Miće od Dušica prolazeć onda nanjušio pečeno, pošten bio, prijavio se Juri u dućanu, koji digao, došla kašnje gospodarica, našli sve u redu. Ovo je istiniti dogadjaj, molim vas, gosp. uredniče, stavite ga u „P. List“ toliko da se vaši štioci nasmiju.

Jedna gospodja iz grada.

Poruke i Odgovori.

Primorcu. — Pišete, da ste vi umitnički hrvatski pisnik, što je nama, budi usput rečeno, puno drago; pa nas molite da strogo ne sudimo „Hajduka Miha“. Dalje kažete, da će narod razumiti vašu pismu. I mi mislimo, da bi ju narod razumio, ali nas je strah, da ju ne bi sladio.

J. R. Metković. — Čini nam se, da je iz pismara; ne bude li, tiskaćemo ju, jer nije ružna. Pošaljite slobodno na ogled šale i pripovidke.

D. S. — Rogoznica. — Eto, nastojaćemo.

Starcu Ljubdragu. — Tiskajuć vašu pismu takli bismo u osinjak. Kažu, da nečistu prteninu treba doma prati. *Majstor.*

B. St. — Pašman. — Hoćemo sasvim dragovoljno u doj. broju, za ovaj zakasnilo.

Putniku. — Trilj. — Onu mrvicu o Peši staviti u list ne zaslužuje, štogod boljega pošaljite. Stražara Martića, ako vam je što skrivio, tuž te njegovim starešinam. Nego čemu se krijete kroz dva pisma pod dva različita podpisa, a jedna je ruka? Nama je draga iskrenost.

Prijatelju. — Zasukmasin. — Najavi mi se kada baneš doli, da se razumimo kroz jedan pasao. *Urednik.*

Ostrić pop Ivo — Novigrad. — Primili for. 7 podmirena god. 1892.

Bogojević N. — Kuna. — Podmirili do 1/5 1894.

Gjuderija B. — Polača. — Vi svu 93.

Caktaš S. — Risan. — Ide dobro kako vi pišete.

Laurić Z. — Mirca. — Vaša je podmirena do 1/8 t. g. još dakle 50 novč. pa mirna sva 1893.

Povireniku. — Makarska. — Ne šaljite list Markoviću u Sinj, odavle ga prima.

Povireniku. — Podaca. — Šaljemo 9 — za novog predbr. 50 nv. Vi podmirili svu 93. *Opremač.*

Na znanje.

Evo smo na polovici godine, molimo naše predbrojnike da se maknu te izpune svoju dužnost prama nama. Lanjska je godina uredjena, urediti nam je sada ovu. Dajemo na znanje da prvim dojdućeg miseca otvara se upisivanje za ovu drugu polovinu godine. Molimo naše vridne povirenike, da nam na vrime prijave nove predbrojnike, za koje list zapada do 31/12 samo 50 nov. a poštom na kuću 60 nov.

Upravitelji „P. Lista“.

Štamparija A. ZANNONI A (STIPAN BULAT). MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 7 Srpnja 1893 Br 13

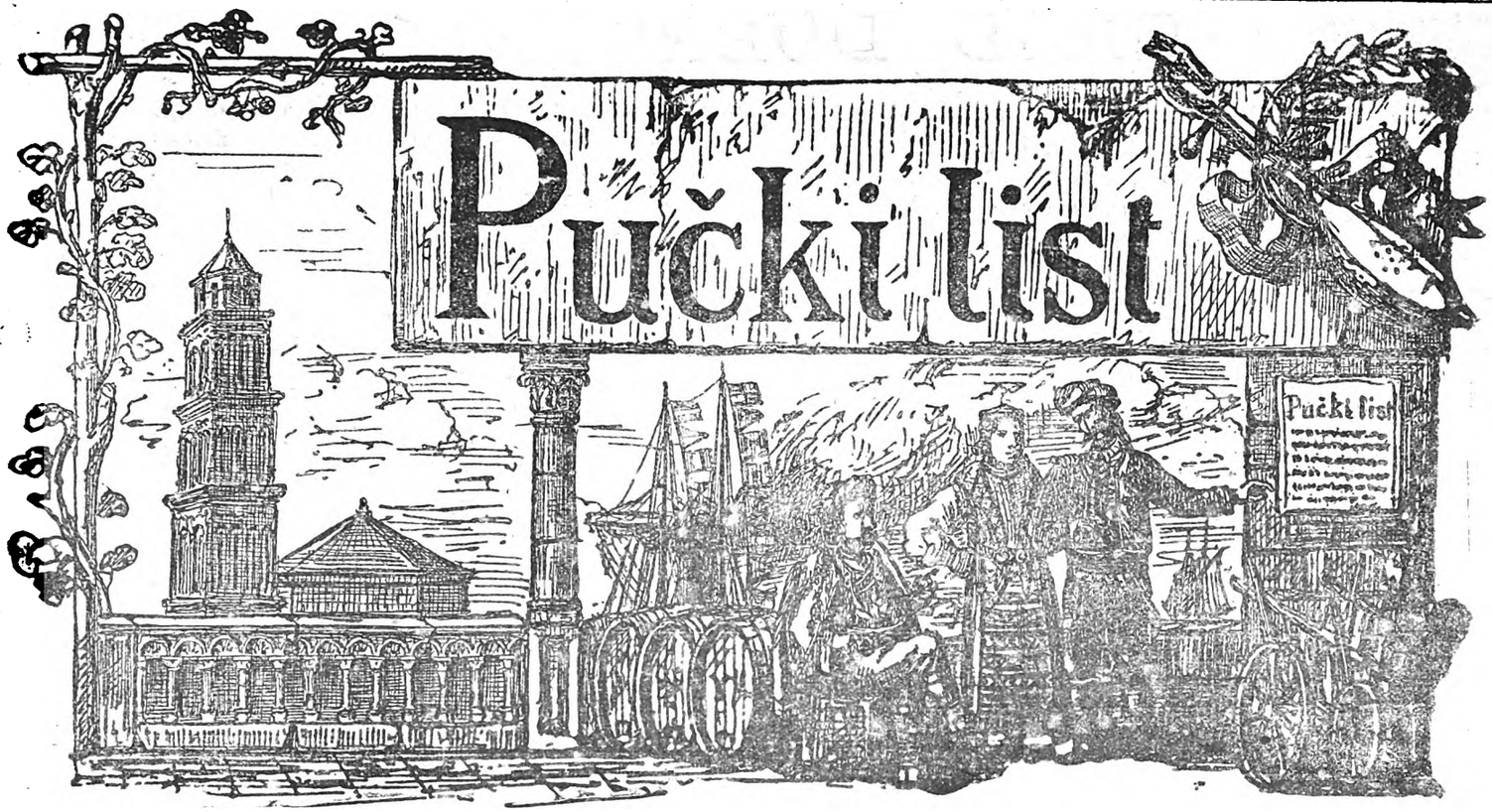

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u mjesecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

26 Lipnja 1893.

SLAVA GUNDULIĆU!

Što je Starac Milovan na gudalu javorovih gusala sklanjao za prosti puk, to je Ivan Gundulić na zvukovim vilinske lire uzdigao se malo poviše te naminio za gradsku vlastelu, ljude od nauka, za prosvitljeniji narod. Na 26 kolovoza godine 1890 Starcu Milovanu — fra Andriji Kačiću — podigao se u Makarskoj spomenik, na 26 prošloga miseca lipnja podiže se u Dubrovniku i Ivanu Gunduliću.

Nazad tristotine godina, kada nad našim narodom kukala crna kukavica — s mora režio mletački lav, s kraja zulumčario ognjeni zmaj — kada se domaća vlastela potrgala, izrodila, povela za tudjim, puk čamio u robstvu, neznanstvu; u dobi kada hrvatski jezik, vadeć Dubrovnika, bio neznan zabačen — živio je Ivan Gundulić. On plemić dubrovački, izučen u talijanskom, latinskom, grčkom jeziku, nije se poveo za tudjim, poštovao je majčino mliko, odabrao, obljubio svoj materinski hrvatski jezik, te u njemu spivao i svom narodu u baštinstvo ostavio dragocinjene pisme, kroz koje odiše junačko srce, plemenita kršćanska duša Ivanova.

Gundulić je ljubio svoj narod, ljubio viru svetu, obsluživao kršćanske zakone, vas njegov život, njegove knjige mogu biti ogledalom našega života.

Prid spomenikom takova umnika, plemenita rodoljuba pisnika, koji ljubio, štovao, gojio sve što i tvoje srce, puče, ljubi štuje — viru i domovinu — u ime tvoje današnji broj njegovoj slavi posvećujući i mi od srca kličemo!

Slava ti se na vike orila, Gunduliću, slava!

PUČKI LIST.

Digitized by Google

GRAD DUBROVNIK.

Kaš u vrime okolo 700 godina po Isukrstu kada divlji narodi razoriše slavni Solin te iz starog Solina nikao novi grad Split, tada na isti način bi porušen stari grad Epidaur, a iz njega podiže se novi grad Dubrovnik. Sagradjen na lipom položaju, na moru, mnogi se vladari za nj otimali. Lukavi Mlečić više puta opružio šape da ga ulovi, ali on se nedao, volio služiti bizantinskomu caru nego mletačkoj liji. Za više od 500 godina Dubrovnik bio na svakakovim mukam, dok god. 1358 ne stupi pod zaštitu ugarsko-hrvatskih vladara. God. 1526 u Muhačkoj bitci pridobiše Turci Ugre i Hrvate, te Dubrovčani za nevolju približiše se jačemu, naime stupiše pod zaštitu Tursku, ali kada se ojačaše trgovinom, izmakoše se i toj tudjoj vlasti. Kašnje je dopao opet mletačke vlasti, a na 27 svibnja 1805 francuski general Lauriston uze zapovid nad njim, dok na 29 sičnja 1814 ne dodje pod krunu današnjeg vladara. Malo koja državica na svitu kao dubrovačka znala je uz toliko gospodara sa svakim u ljubavi biti, svakomu virno služiti, a svoju korist braniti i slobodu najveću uživati. Dubrovnik se je uvik po sebi slobodno vladao, samo što je plaćao gospodarima godišnji danjak. Imao je svoje viće, svoje zakone. U viću sidilo je do 200 plemića, a zapovid vodili knezovi, sudci. Osim skupštinâ vića bila su na glavi Dubrovnika i *vlastela*. Od vlastele birao se *knez*, najveća čast, koja se po izboru davala za godinu, a posli i za sami jedan misec. Drugu čast obnašali *parci* (provedituri), koji bili branitelji i nadziratelji javnog mira, reda. Na treće misto spadali *sudci* a na četvrto tako zvani *visijari* koji upravljali občinskim imetkom. — Stari Dubrovnik na glasu je osobito poradi svoje velike trgovine. Okolo god. 1450 brojila je dubrovačka republika priko 300 velikih brodova, koji su jidrili okolo sve Italije te do Španjolske, Afrike, Levanta, Crnog mora, Grčke, Turske. Od tamo dovažali silnu trgovinu, koja prolazila kroz Dubrovnik za susidne zemlje. U šestnaestom stoliću njihova carinara (dogana) imala je čista prihoda na godinu od trgovine do 2 milijuna groša. Dubrovačkih trgovaca bilo svuda po svitu, a istom gradu bilo svakog obrta. Na glasu bila tvornica sukna, svile, te mastionica, brojilo se do 20 tvornica svića (voštanica) te stakla, livaonica topova. Na glasu bili dubrovački zlatari, u Dubrovniku kovao se novac, nedaleko grada u Gružu bilo glasovito gradilište brodova (šker) od kojega občina imala na godinu 9 hiljada groša. U najlipšem cvatu trgovine, blagostanja zadesi Dubrovnik god. 1667 golema nesrića. Tamau na veliku sridu 6 travnja te godine za vrime kneževanja Šime Getaldića okolo osme i devete ure jutrom uztrese se silno zemlja jednim samim ali žestokim mahom, zidine popucaše, kuće se porušiše, do 5 tisuća ljudi ostade podušeno u ruševinam. Tko ostade živ stade bježati na more da se spasi. Ali i more uzavrilo, ladje tonule, kršile se jedna o drugu, na kopnu digla se silna prašina, a evo žalosti veće, peći tog jutra gorile, vatra prodrla u kuće, požar žestoki se pojavio, crni dan za Dubrovnik osvanuo. Za osam dana na prekide ćutio se potres. Moglo se još štogod spasiti, ali na 8 travnja bio u Dubrovniku sajam, navalila svitina iz okolice, te što vatri i potresu ostalo to grabežljive ruke ukrale, raznile. Od to doba Dubrovnik ne pamti više svog sjaja i bogastva.

Današnji Dubrovnik broji do 6 hiljada duša (stari je brojio priko 30 hiljada). Uz grad su dva predgradja: *Pile* na zapadu i *Ploče* pram istoku. U zadnje vrime grad se opet počeo lipo pridizati trgovinom i domaćim obrtom. Brodovi na jidra pali su, ali domaći brodovi na pàru stavljaju Dubrovnik u doticaj sa većim tržištim jadranskog mora. Kao što stari tako i današnji Dubrovčani odlikuju se svojom čistoćom, urednošću u odivanju, ljudskom skladnjom ponašanju u govoru, obćenju. I danas kao što i u prošla vrimena čuje se u Dubrovniku kao u nijednom drugom gradu Dalmacije najsladji glas našeg hrvatskog jezika.

Iz «Osmana» I. Gundulića.

Ah, čim si se zahvalila
tašta ljudska oholasti!
sve što više stereš krila,
sve ćeš paka niže pasti.
Vikovite i bez svrhe
ni pod suncem kripke stvari;
a u visocih gora vrhe
najpri ognjeni tris udari.
Bez pomoći višnjeg s nebi
svita je stavnos svim biguća:
satiru se sama u sebi
silna carstva i moguća.
Kolo od sriće u okoli
vrteći se ne pristaje:
tko bi gori, eto je doli,
a tko doli, gori ustaje.
Sad vrh sablje kruna visi,
sad vrh krune sablja pada,
sad na carstvo rob se uzvisi,
a tko car bi, rob je sada.
Kroz nesriće srića iznosi,
iz krvi se kruna crpe;
a oni, kih se boje mnozi,
strah od mnozih i oni trpe.
Od izdajstva i od zasida
ogradjena je glava u cara,
i u čas se zgoda ugleda,
od ke ne bi pametara.
O divice čiste i blage,
ke vrh gore slavne i svete
sladkom vlasti pisni drage
svim pivocim naričete,
narecite sad i meni:
kako istočnom caru mladu
smrt vitezi nesmiljeni
daše u svom Carigradu.

Digitized by Google

Znamenite zgrade, crkve u Dubrovniku.

1. Kneževa palača, najznamenitija zgrada u Dubrovniku. Sagradjena je ima 500 godina. Gradila se 36 god. za nju se potrošilo 40 hiljada cekina. Palača je četverokutna, sa trimovima, svodovima. I dvorište je veoma lipo, u njemu kip podignut Mihi Pracatu, koji je na smrti ostavio gradu Dubrovniku 300 hiljada dukata za dobrotvorne svrhe. U zgradi imade po zidovima i slikâ od velike vriednosti. — U toj palači sakupljale se vrhovne vlasti stare kneži-je. Danas je stan, ured kotarskog poglavara. U istoj zgradi nahodi se zbirka starih pisama knjiga (arhivij) koji će brojiti do 1500 svezaka. Uredio ga je u zadnje vrieme veoma višto profesur Gjelčić. Pokraj ove palače podignuta je

2. Općinska zgrada. Tu u staro vrime veliko viće sakupljalo se u svoje zborove. Poravljena god. 1867. U istoj zgradi nahodi se muzej, gdi su sakupljene ridke i dragocinjene stvari iz okolice. Imade takovih stvari, da se nigdi u Europi ne bi mogle naći. — Hrani se tu takodjer trobojni pregrtač pokojnog cara Maksimilijana, koji poginu u Mešiku. Puno je zaslužan za ovaj muzej Antun Drobac.

3. Zvonik se nahodi povrh gradskih vrata koje vode na Ploče. Sagradjen je god. 1480. S njega biju ure. Zvona je salio Ivan Krstitelj s Raba.

4. Carinara (dogana) veoma je znamenita zgrada, sagradjena god. 1516 uz potrošak od 8 hiljada dukata. Veliko lipo dvorište sve na stupove. Ovde je bila glasovita Ceka, kovaonica novaca, prolaz, uprava trgovine, poreza, državne blagajne. Na zidu povrh mista, gdi se trgovina na vagu (miru) stavljala, štije se ovaj nadpis:

„*Varati ili biti privaren naše nedopuštaju mire.*
„*Dok trgovinu mirimo Bog isti nas miri.*

5. Tvrdjave pram istoku. Srgj na visokom brdu od 1200 noga sagradjen od Francuza. I s morske strane jaka tvrdja Sv. Lovrijenca na visokoj morskoj klisuri. Sagradili Dubrovčani protiva Mlečicim. Zidovi, utvrde okolo grada, podignute nazad 600 godina za obranu od Turaka. Na njima je tvrdja *Revelin*, te okrugla tvrdja *Minčeta*, koju izradio Gjuro Matajević iz Šibenika.

Dubrovnik se odlikuje mimo svih dalmatinskih gradova veoma lipim crkvam.

1. Stolna crkva sagradjena je iza velikog potresa, a to od god. 1672 do 1713. Duga je 40 metara, široka 26, na tri svoda razvedena, a po obliku križa sagradjena na temeljim stare crkve, koju je Rikard Lavskog Srca, vraćajuć se god. 1192 iz Svete Zemlje tu bio podigao. Gospina slika jest dilo ruku glasovitog slikara Ticijana. S desne strane velikog otara nahodi se čuveni *Moćnik*, zbirka svetih moćiju, kakovih iza Rima i Mletaka nigdi na svitu neima. Tu se nahodi komadâ drva svetog Križa, od kojih najveći onaj što ga donila Margarita, žena Stipana, kralja hrvatskoga. Taj je komad visok 22 centimetra, širok 8 cm. a debeo 2. Tu je *Pelenica*, u kojoj je naš Spasitelj Isus, kao dite bio obavijen. Donio ju u Dubrovnik sv. Šimun iz Dubrovnika god. 1040. Tu je glava sv. Vlaha u prikrasnoj kruni. Još mnogo drugih dragocinjenih moćiju, sve u zlatnim, srebrenim kutijam složeno, a u osobitoj veoma lipoj kapelici uzdržano.

2. Crkva Sv. Vlaha. Sveti Vlaho (Blaž) jest pokrovitelj grada Dubrovnika, okolice. Crkva njemu posvećena nahodi se napram *dogani*. Sagradjena 1348, za vrime trešnje ostala neporušena, posli god. 1706 oganj ju zahvatio, sve izgorilo osim kipa Sv. Vlaha. Današnja crkva sagradjena okolo god. 1707, na tri obluka, u sridini *kupula*. Na glavnom otaru svečev kip, vas od tankih pločica pozlaćenog srebra. Prid crkvom je kip *Orlandov*, koji god. 1815 bio porušen od bure, opet uzdignut, znak je dubrovačke slobode.

3. Crkva, samostan Franjevaca blizu vrata od Pila. Prostrana crkva sa velikim zvonikom, mramornim otarima, na kojima znamenite slike. Tik crkve velik samostan, u njemu velika knjižnica, od 10 hiljada komada. Okolo uredjivanja ovih knjiga puno je zaslužan fratar Čulić iz Splita.

4. Crkva sv. Spasa. Malena crkvica, ali veoma lipa. Sagradjena je u ime zavita poradi potresa. Govori se da su iste vladike dubrovačke nosile kamenje za gradju ove crkve. Napram crkvi veliko vrilo (fontana) iz koje izvire voda dovedena na dalečinu od 8 milja. Blizu vrila danas je *Arsenal*, a prije bio samostan sv. Klare.

5. Crkva i samostan Dominikanaca jedna od najznamenitijih. Prostrana, sa lipim otarima, na kojim mnogo dragocinjenih slika. Na jednom otaru slika Sv. Mandaline, koju Ticijan izradio. Mletačka Akademija procinila je ovu sliku u vridnosti od 60 hiljada franaka. Znamenit je i moćnik, što ga ima ova crkva, u kojemu izmedju ostalih stvari nahodi se i jedan patrjarkalni križ sa drvom sv. križa unutra, napravljen od Raškog biskupa Grgura po naredbi srpskog kralja Uroša. *Samostan* je sagradjen na galerije, puno ugodno viditi. I zvonik lipo izveden. Na njemu jedno zvono od god. 1359. Na glasu je i knjižica, koja broji 5 tisuća knjiga. Puno ih je nestalo za vrime francuskog osvojenja.

6. Crkva Isusovaca, posvećena Sv. Injaciju, njihovom utemeljitelju. Isusovci nastaniše se u Dubrovniku god. 1662 a god. 1725 sagradiše ovu crkvu. Dubrovačko viće dalo im dopust da uzdrže škole, u kojima se mnogo valjanih ljudi uzgojilo. Iza njih došli Pijaristi, Skolopiji. Crkva je na tri obluka, u njoj dosta nadpisa.

Digitized by Google

Iz knjige Suze sina razmetnoga I. Gundulića.

Ah, nije život ljudski drugo,
neg' smućeno jedno more,
neg' plav jedna, ku u dugo
biju vali kano gore:
i sred ovih netom tmina
čovik se rodi, mrit počina.

Biži, kud znaš, što hoć, čini,
zapad i istok vas obhodi,
i bezkrajnoj po pučini
svit kružeći Indije brodi;
kri se u jame gorskih hridi:
smrt svuda te slidom slidi.

I nije stvari, koja može
ubignuti togaj suda;
u pokoju srid raskoše
stoj bez misli i bez truda;
bran se oružjem, zlato trati,
ne ćeš joj se odrvati.

Smrt ne gleda ničije lice,
jednako se od nje tlače
siromaške kućarice
i kraljevske te polače.
ona upored meće i valja
stara i mlada, roba i kralja

Vedre krune, težka rala
jednom kosom ona slama;
lipos, blago, snaga i hvala
sve je prid njom na ognju slama;
gluha i slipa bez obzira,
kud prohodi, sve zatira.

Slavne gospodje i kraljice,
kih liposti još se hvale:
zlatne kose, drago lice,
ljuven pogled ke su imale,
ah, vidj, što su u ovo doba:
malo praha u dno groba.

Glasoviti stari Dubrovčani.

Koliko je glasovitih ljudi dao Dubrovnik mogao bi se podičiti i jedan veliki narod, a kamo li malen grad kô što on bijaše. Nike ćemo evo ovom zgodom napomenuti:

Dominik Zlatarić odlikovao se u znanju i nauku. Učio u Italiji, na sveučilištu u Padovi, koja škola bila izmedju najglasovitijih na svitu. Toliko je bio cinjen, da su mu podali najveću čast *vrhovnog poglavara* sveučilišta, a bilo mu tek 23 godine. Za njegove vanredne zasluge podigoše mu spomen-ploču sa zlatnim nadpisom, koja se i danas vidi u Padovi na sveučilištu. — *Marin Ghetaldi*, glasoviti učenjak u računanju brojeva, sva Europa znala zanj. Republika dubrovačka povirila mu najveće časti, a Nizozemska, Italija otimale se za nj nudjajući mu sveučilištnu stolicu. — *Gjuro Baljivi* na glasu ličnik, poznat po svemu učenomu svitu. Bio profesurom na rimskom sveučilištu, dvanest najčuvenijih profesura pitalo to misto, koje njega dopalo. Da čuje Getalda dolazila mladež sa svih strana svita u Rim. Napisao je i dosta učenih knjiga. — *Stipan Gradi* glasovit umom i perom. Puno bio cinjen na rimskom dvoru, papa Aleksander VII i Inocencij XI dali mu velike časti. Bi nadstojnikom velike knjižnice. Bio okretan u upravljanju države našao se kod više europejskih kraljskih dvorova. — *Rugjer Bošković*, odlikovao se u računici, zvizdoznanstvu, mudrim naucima. Njegovu umu klanjali se Talijanci, Englezi, Francuzi, Nimci. Na toliku je slavu bio izašao da su mu gradovi Milan, London podigli spomenike. Pape, kraljevi dičili se kada bi u njihove dvore pristupio. — *Nikola Bunić* i *Maro Gučetić* odlični rodoljubi, koji za obranu svoje domovine poginuše u tamnicam turskim u Silistriji (god. 1678). *Braća Ohmučević-Antun i Nikola* zapovidnici brodovlja, *Petar* gjeneral vojske, *Marko* u velikoj časti kralja Filipa II, bio njegov tajni savitnik, Rodjaci im *Petar* i *Andrija* bili admirali auštrijski u Španjolskoj, upravljali čitavim ratnim brodovljem sredozemnog mora, odlikovani najvišim častima. Na glasu su braća pisnika Gundulića. Frano bio prvi *maršal* na službi Austrije, Jero *pukovnik* u Španjolskoj. — *Lukarević Ivo* zapovidnik pod Biogradom, *Frano Bona* gjeneral pod Eugenom Savojskim. — *Miho Pracat*, bogataš rodoljub ostavio gradu Dubrobrovniku 300 hiljada dukata za dobrotvorne svrhe, grad mu digao spomenik.

Iz Dubravke Ivana Gundulića.

Eto vile prigizdave
zlatne prame cvitkom rese,
a goranin divji izl' jeze
s vincem bornim oko glave.
Eto pastir sred livada
pod sviroku piva svoju;
eto u miru i pokoju
dva najl' jipša ljubav sklada.
Dubrava ova slavna svudi
opet zelen svu je primila;
opet se razgojila
u pokoju, ki svak žudi.
Bez oblaka u vedrini
vrhu nju se nebo kaže,
tihi vjetrić u njoj draže
zorne hladke čuti čini.
Skladni puci, mirna sela,
travna polja, doba ugodna,
pune njive, dubja plodna,
rojne čele, stada ciela.
Tim pospješno moji mili,
ki resite ove strane,
u slobodi sladkoj stane
čim ste u miru obljubili.
u jedinstvu, u ljubavi
neka draži dan izlazi,
ovdi našim skladnim glasi
sloboda se draga slavi.

Skup:

O lipa, o draga, o sladka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata svi ljudski životi
ne mogu bit plata tvoj čistoj lipoti!

Digitized by Google

IVAN GUNDULIĆ.

Izmedju najslavnijih ljudi Dubrovnika na peru jest Ivan Franjin Gundulić. Rodio se u Dubrovniku na 8 miseca sičnja 1588, a umro na 10 prosinca 1638. Ocu mu bijaše ime Franjo, i s toga po dubrovačkom običaju pisao se je i on *Franjin*. Za ime njegove matere nezna se, ali kako je otac Ivanov bio plemić tako i majka morala je biti od plemićke kuće, jer bio običaj da se plemić ženi od plemića, da kuća odgovara kući. Mali Ivan bio dobre angjeoske ćudi, roditelji ga pazili kô oko u glavi, dali ga na škole, izučili ga u svakom znanju i kršćanskom življenju. Ugadjala mu škola, te kad dovršio niže, pošao na više škole, koje su tada držali u Dubrovniku svećenici družbe Isusove. Tu se Gundulić naučio talijanskom, latinskom i grčkom jeziku, duša mu se napojila lipotom dubokih nauka, a srce mlado uzigralo čitajući pisme latinskog i grčkog naroda. Još mlad bijaše kada ga vile slovinske (hrvatske) zovnule u svoje kolo, te počeo Ivan da sklanja pisme u sladkom materinskom jeziku. Najprije je sastavio tri pobožne pisme, u kojima se vidi, kako je živa kršćanska vira grijala njegove prsi. Kroz vas život Gundulić se je uzdržao pravim kršćaninom, svake godine o velikoj nedilji išao bi na bližnji otočić Daksa, da sa redovnicima Sv. Frane promišlja o Muci Isusovoj. Kao što su drugi njegovi ukućani tako i Ivan o dvadesetoj godini stavio se na državnu službu svog rodnog grada. U toj službi dično se je i pametno podnio, tako da je uživao najveće časti. Kad mu bilo 30 godina oženi se od plemenite kuće Sorkočevića, sa mladom Nikolicom, pristalom ženskom glavom, koja mu porodi tri sina. Mlada neva još bolje navije Ivanove gusle, da sklanja pisme svom narodu. U to doba vodio se žestoki rat izmedju Poljaka i Turaka. Vodja Poljaka bio mladi kralj Vladislav, a sa turske strane car Osman. U 20 pivanja ove knjige, koja se zove „*Osman*“ Gundulić je opivao junaštvo slavenskog naroda proti iztočnom turskom. To mu je najglasovitije dilo, i za naš narod najznamenitije. Kada je svojom vilinskom guslom proslavio svoj narod hotio je za tim Gundulić opivati slavu svoga grada Dubrovnika. „*Dubravka*“ zove se knjiga, u kojoj hvali slobodu svoga grada, prikazivajući ga kao pitomu lipu dubravu, u kojoj vile igraju kolo i popivaju u narodnom j e z i k u, mirne i vesele, jer slobodne. Treća mu se knjiga z o v e „*Suze sina razmetnoga*“. U njoj poput pokornoga Davida prikaziva taštinu našega života na ovoj zemlji te nas opominje na drugi život. Gundulić je napisao još desetak drugih knjiga, većinom veselih dogadjaja za prikazivanje u kazalištu, ali ove su mu tri ponajbolje i po naš narod najdičnije. Da i naši čitaoci vide, kako je Gundulić duboko pameću mislio a srcem plemenito ćutio, prinašamo u današnjem listu iz ovih knjiga pojedan komad iz njegove pisme, koju smo sveli na naš način pisanja. Njegovo ime bilo još za života poznato i slavljeno. Životopisac Serafin Cerva, evo što o njemu veli: „*Kod silne slave njegove slabe su riči moje*“. Još slavnije postalo je, kada hrvatski književnici u Zagrebu počeli iznašati narodu na oči što je Gundulić napisao. Naran narod u znak ljubavi hotio mu je podignuti veličanstveni spomenik, što ga izradila majstorska ruka Ivana Rendića s Brača. I eno mu ga podiže i odkri svečano u Dubrovniku dne 26 prošloga miseca lipnja.

IVAN GUNDULIĆ.

Digitized by Google

SLAVLJE U DUBROVNIKU.

Dne 25, 26, 27 prošloga miseca slavilo se je u Dubrovniku veliko narodno slavlje odkrića Gundulićeva spomenika. Što se je tada u Dubrovniku vidilo toga naša zemlja još nije zapamtila.

Već na 25 u nedilju grad vas okićen kô mlada neva spremna na pir. Pod večer dolazak gostiju u Gruž. Tu ih odbor dočika i prima su dvi dubrovačke glazbe. Najprije došao parobrod *„Hungaria“* su 130 izletnika iz Srbije, većinom obučeni u lipim narodnim starinskim odilim. Prati ih glasoviti pisnik Zmaj Jovanović. Eto za njim Višara, Komižana više od 200 na parobrodu *„Massimiliano“*. Vodja im viški načelnik Jakša, uza nje hrvatska glazba, sve dica od 10 do 15 godina. Svakomu na prsima lipa trobojna kita. Dolazi za tim sa parobrodom *„Iris“* do 100 Srba iz Banovine. Sve to bilo do šeste ure. Kada sunce nagnulo zapadu ugledala se čitava *flota* izvanka na moru. Tu je veliki Lojdov parobrod *„Austrija“* su 180 Hrvata iz Banovine, sa pivačkim društvom „Kolo“, Rismondova *„Isea“* na njemu 300 Trpanjaca, Makarana, Orebićana, Korčulana, Primoraca, sa makarskom i korčulanskom glazbom, *„Dinara“* sva zaodivena u više od 300 trobojnih barjaka vozi Imoćane, Neretvane, Hercegovce sa metkovskom glazbom, eto parobroda *„Zagreb“* vas okićen i on strîže kô lastavica, na njemu do 200 izletnika iz Splita, okolice, na njemu splitska narodna glazba, na njemu četa od 50 Sokolaša u krasnim odoram, na njemu dičan barjak „Slavjanskog Napredka“ Eto još parobroda *„Melania“*, *„Albania“*, *„Bojana“* vode čudo svita iz Boke, sa bližnjih otoka iz okolice, za sobom vuku krcate brodove svita, jer nemoglo u parobrod stati. Pusto veselje neda se u ovaj čas opisati. Vas Gruž pun kô šipak naroda, sve kuće, prozori, stabla brda narešena, posvuda se viju hrvatske trobojnice, glazbe sviraju barjaci se razviju, braća se grle pozdravljaju, svi skupa stupaju od Gruža do grada. Putem do neba se glasovi dižu: Slava Gundiliću! Živila Hrvatska! Na 8 puče top sa Minčete, poče rasvitapo gradu. Glavna ulica „Stradon“ sva u jednom plamenu. Došao i namistnik David iz Zadra sa vojničkom glazbom da u ime Našega Kralja bude na slavlju i položi vinac. Rasvita krasna bila, od mrkle noći postao svitli dan, narod veseo, šetnja velika po gradu, osim glazba te večeri po raznim mistim zvonilo. U kazalištu bila veličanstvena zabava. Zagrebački pivači društva „Kolo“ osobitim načinom pohvaljeni. Noć lipa, vedra, do kasna doba grad, sjao živim svitlilcm, narod miran, nereda nikakova.

Na 26 jutrom rano na 4 ure puče top sa tvrdje Minčete, dan svečanosti javlja se. Svak se diže, ide prama Gružu, tamo je što viditi, dolaze Konavljani, Župljani sa svojim župnicima. Svi pod barjacima a trobojnicama na prsima uputili se iz Gruža do Dubrovnika. Bit će bilo više od 4 hiljade seljaka, u kitnim lipim odilim. Kubure grme, pisme se pivaju, hrvatsko vatreno srce svuda progovara, kliče, veseli se svojoj domovini, svojim boljim rodoljubima. Skupljaju se Hrvati u hrvatsku čitaonicu, ali ni pedeseti dio ne more da stane. U čitaonici nepristano veselje, pozdravljanje. Zidovi prikriveni hrvatskim krunam, što će se položiti Gundiliću za spomenik. Nabrojilo se više od 160, od kojih do 30 srebrnih. Izmedju ponajlipših jest ona hrvatske mladeži, izradjena u Splitu od zlatara Miotta, koja zapada 500 fiorina. Okolo 9 ure misa u stolnoj crkvi, kojoj prisustvovao i namistnik, zatim išlo se na Poljanu k odkriću spomenika. Došla tu sva društva, sve glazbe, svi vienci, više od 200, svi barjaci tu, vas ostali narod ne vidiš nego glavu, uz glavu nije moguće uhvatiti broja ni slike opisa. Kada pridsidnik Odbora Gjorgji reče da ovaj spomenik što ga Rendić izradio a narod novac udilio, pridaje se občini, prihvati načelnik grada Gondola zahvaljujuć njemu i svemu narodu. Padoše zatim zastori što sakrivali kip, rastvori se krasni spomenik, upališe topovi, udariše glazbe, narod ganut do suza stao klicati, rubcim kapam mahati. Slava Gundiliću! Živio Rendić! Splitski Sokolaši, koji su najmiliji bili viditi, okružiše za tim spomenik, prid kojim pivala pivačka društva. Hrvatska pisma bila silno pozdravljena sa: živila Hrvateka! Sada se polagali vinci krune, izmedju kojih vidio se je našeg namistnika, te kralja Srbije, kneza Crnegore i ostalih društva i občina. Kada je mladi Dr. Tresić stavio na spomenik krasan vinac i rekao da je to dar českoga naroda hrvatskomu pisniku Gundiliću nastalo živo klicanje. Glazbe svirale, veselje prid spomenikom trajalo sve do podne. Svit se razišao po gostionam. Tu se čulo lipih rodoljubnih govora. Prid mrak Konavljani Župljani vraćali se svojim kućam. Veoma srdačan rastanak sa braćom Hrvatima iz Zagreba. Došli na njihov parobrod, tu se bratski pozdravljali, a oni ih odpratili uz pucanje kubura vijanje barjaka sve do razkrižja. I Višani dodjoše ovako takodjer na parobrod „Austrija“ doniše lipih darova, veselje bilo veliko. U večer u gostioni „Lokrum“ bio veliki sastanak. Hrvatski narod našao se tu na okupu sa svih strana domovine. Govorio Dr. Frank, Biankini, Harambašić, Slovenac Tavčar, te Spinčić i drugi, kazivali nevolje svoga naroda, veselili se današnjem velikom hrvatskom slavlju, koje ulije nadu u bolju budućnost. Mnogi zastupnici bili srdačno pozdravljeni, na ramenim nošeni.

I treći dan na 27 u utorak, ako i bilo manje svita, jer se razišlo, svečanost uvik trajala veličanstvena. Gruž pun puncat naroda. Tu su popodne igre, narodno kolo, zabave, a kada se mrak uhvatio zemlje, nastala rasvita brda, kuća, a pusto more kô da plamca vatrom. Na stotine brodica, na njima svitiljka do svitiljke, na njima glazbe, pivanje, noć tiha more mirno ko ulje, lipota bijaše viditi, da čovik nije znao jeli u malenom Gružu ili u sjajnom kanalu mletačkom. Te večeri završila je ova velika narodna svečanost, sve u najlipšem redu. Kroz ova tri dana malo je reći ali 10 hiljada stranaca sigurno se je izminilo u gradu.

Hrvati iz Banovine na slavlju.

Svi su gosti bili u Dubrovniku ljubezno milo primljeni, ali najmilije braća Hrvati iz Banovine. Dubrovački Hrvati, a i mi svi Dalmatinci, imamo hatora prama njihovoj ljubavi, još od izložbe god. 1891 kada nas oni onako veličanstveno u Zagrebu pričekaše i pogostiše. Ovom prigodom hotila im je Dalmacija odvratiti ljubav. Osim Dubrovnika, gdi su bili najljubeznivije primljeni, oni su obašli i svu ostalu Dalmaciju. Boka ih je sičeno pozdravila, u Kotoru sve gradjanstvo na polasku pričekalo, u Korčuli ih veselo primila gospoda. U Splitu bila im je najlipša počast učinjena. Nikomu dosad more se reći da Splitski Hrvati nisu onako ljubezno svoje srce otvorili kao braći iz Banovine. Doček na novoj obali bio veličanstven, osobitom željeznicom išlo se na Solin da prigledaju starinske izkopine, u večer na čast njihovu u kazalištu bila vesela zabava, pivanje, udaranje glazbe, da se lipšega još u Splitu nije ni vidilo ni čulo. Naši gosti bili su sasvim zadovoljni. Rodoljubni Kaštelani opoštenili se dično i ovom zgodom, Trogirani takodjer, a neizostaše ni Šibenčani. Sva Dalmacija ko jedna duša izkazala ljubav, srce svojoj braći, samo jedan grad pogazio svoj obraz. A ne bi ste virovali, to vam je glavni grad **ZADAR**. Talijansko-autonomaška fukara nahuckana od zadarske gospode, zviždala, psovala, limunim, jajim, donapokon kamenjem bacala se na Hrvate, koji mirno prolazili gradom. Mi nećemo da im srce, ljubav izkažu, ali barem ljudstvo poradi obraza, poštenja grada, koji svakog stranca odkle bio da bio valja da uljudno primi. Ovo sramotno ponašanje Zadrana svakoga je smutilo. Nego pitamo mi sada, more li se držati Zadar za glavni grad, kada je ovako na sramotu svoj zemlji? Kada u jednom selu glavar je na sramotu, vlast ga sbaci, zašto ne bi se mogao i jedan grad naučiti ljudstvu?

Ovo stavljamo na pamet i dušu našim zastupnicim!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Delegacije završile svoj rad, podobrile ministrima račune. Ovom zgodom čuo se je tu glas i našega zastupnika D.ra Klaića. Magjarun Crnković u ugarskoj delegaciji rekao da nami Hrvatima nije govoriti o našem državnom pravu, te navalio osvadam proti našim rodoljubim, osobito Strosmajeru. Klaić bio spravan pošteno mu odgovoriti, ali netom izustio nikoliko riči, pridsidnik Vindišgrec, Nimac, zabranio usilno i po dva, po tri puta, da negovori. To se dalo na žao svim Slavenima. Mladočesi i ovom zgodom nisu imali uzla na jeziku. Kudili prijateljstvo, savez s Italijom i Nimačkom, priporučali da se više pazi na nas Slavene. — U Ceskoj po rudarnicam radnici dali se u obću bezposlicu. Do 5 tsuća ostavilo radju. I vojska konjaništvo imalo š njima posla, palo je i mrtve krvi, žene bisnije od muškaraca.

U Nimačkoj. — Izbori dovršili, većina je za vojni zakon. — U Poznanskoj grad S čaidemil počeo propadati u zemlju. Izpod njega počele se otvarati velike jame, zemlja se spustila, upala, 25 kuća već nestalo, narod biži, vojska straži.

U Rusiji. — Car Aleksander ljubi mir, te je ovih dana izjavio da on ne želi rata, samo da ga niko ne izazivlje. — U mistu Borisaljevskom vatra buknula u crkvi. Zagušeno 126 žena, 10 ljudi, a 20 ostalo ozledjenih.

U Aziji. — U Arabiji žestoka kolera hara. U 10 dana zaglavilo je u Meci više od tisuću ljudi.

U Africi. — Na obalam Afrike, nedaleko Tripolisa dogodila se velika nesrića, Ratna oklopnjača (koracata) engleška „Viktoria“ sukobila se ploveć po mraku sa drugom oklopnjačom „Kamperdovon“ te „Viktoria“ taj čas utonu, na njoj admiral Trion sa oficirima i 400 momčadi svi zaglaviše u dubinam sinjega mora.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Umrao u Imoskom fratar Rudež, vidjen, štovan redovnik sa svoga lipa znanja, te poštena srca, plemenita rodoljublja. Biralo se občinsko upraviteljstvo u Omišu, te odabran načelnik Jure Novaković, u Korčuli Frano Slavić, u Metkovićim Ante Glušćević. — Umrao je u Zadru vridni svećenik, župnik Sv. Šimuna Don Josip Milin. — U Zagrebu kod svoje kuće umrao je kapetan Zandonati, valjan vojnik, dobar Hrvat, bio je tajnikom pobočnikom namistnika Davida u Zadru. — Velike vojničke manovre bit će na dva mista. Za vojničku posadu Kotora, Dubrovnika bit će u Ercegnovomu, za onu od Splita i Zadra bit će ove godine u Sinju. Trajat će u Sinju od 8 kolovoza do 22, a u Ercegnovomu svršit će tek na 7 rujna. — Ministarstvo udililo je for. 2 hiljade pripomoći za zidanje mosta u Cetini kod Podgradja, a 5 hiljada za gvozdeni most na Bjeluštici kod Budve.

U Banovini. — Za dom Starčevićev, koji će bit dom hrvatskog naroda sakupilo se je već do 30 hiljada fiorina. Nabavljeno je već i zemljište, tlo, koje zapada 11 hiljada fior. Gradnja će brzo započeti. — Prinos Draškovićevih kostiju bila je velika narodna svečanost u Zagrebu, koji takova sprovoda još nije zapamtio. Pratilo je kosti hrvatskog rodoljuba više od 15 tisuća duša. Začudno da od njegove kuće nikoga ne bilo. I ban Herdervari bio na sprovodu, a na misto krune darovao je Matici Hrvatskoj for. 500. — Sloga izmedju neodvisnih stranaka jača se sve to bolje. Ovih dana sastao se u Krapinskim toplicam u kući župnika Rukavine biskup Strosmajer sa Starčevićem, tu se izmirili i sasvim ljubezno debelu uru razgovarali. Svakog rodoljuba to je puno uzradovalo, jer kad su zapovidnici u slozi i vojska je urednija, jača. — Na 22 lipnja grad Sisak slavio je 300 godišnjicu pobide nad Turcima.

U Hercegovini. — Novom školskom godinom otvorit će se u Mostaru nova gimnazija na hrvatskom jeziku. Tako isto i viša divojačka škola.

U Istri-Primorju. — Pogovara se za stalno da će namistnik Rinaldini u Trstu odstupiti a misto njega doći gjeneral Albori, Dalmatinac, koji se sada nahodi u Zagrebu. Rek bi da je vladi dodijala sila Talijanaša u Trstu, te misli doći joj na kraj.

U Splitu.

Za vinograde. — Bio je prošlih dana na općini sastanak i dogovor, bi li se imali prisiliti silom zakona težaci da poliju vinograde modrim kamenom proti medljiki. Odlučilo se za sad ne silom već priporukam gospodara, posidnika. I mi pristajemo uz to, te begenamo što se more bolje na lipe nego na ružne; ali čudimo se tvrdoglavosti splitskoga težaka, koji ne će da razumi što mu je za bolje. A ipak mogao se je usvistiti lanjske godine: svak je u našoj okolici varkije prodao vino od njega, jer svak uvidio, da sumpor i modri kamen jesu prava likarija loze i vina. Ljudi božji, dajte se razlogu! I protiva sumporu, vi težaci, vikali ste da vam truje lozu, da se vino usmrdi, a sada svi sumporajete, jer uvidili da čini dobro. Uvidite i ovo pa će bit i bolje, do vaše je koristi!

Livaonica gvoždjija. — Tršćanski poduzetnik Pišitelo namistio je na putu pram Sustipanu tvornicu gvozdenih strojeva, turnjeva, te livaonicu svakojakih gvoždjija. On prima i staro željezo u zaminu, kao stare puške, maškline, kotle, svaki alat, popravlja oštećeno, radi novo svake vrsti. Na znanje i priporuku!

Siromašad. — Prodji subotom po gradu ne bi rekao da si u Splitu dosta imućnom gradu već u nikim ulicam Napula, gdi talijanski lazaruni stanuju. Bit će ništo i od obisti, ali imade i glada, koji goni jadnu čeljad po gradu. Što je od te blažene kuhinje za siromahe? što je od onog odbora, pododbora? hoće li se više naći zaklonište za onu staru čeljad? Do koga je neka se makne!

Digitized by Google

Svašta po malo.

Prokleta igra! Kazali smo jednom drugom zgodom u ovom listu, kako imade u Italiji jedno malo misto, zvano *Monte Karlo*, gdi se sastaju veliki igrači karata i gube silne svote novaca. Ovih dana čulo se tu za strašne nesriće samoubojstva. U jedan dan četvorica su revolverom skratili sebi život. Niki Amerikanac Monks došao u grad Nicu, koja nije daleko, da se liči. Obitelj mu slala na misec 1500 fiorina, dakle 50 fiorina padalo mu na dan. Dao se u igru, izgubio, poludio, opalio dva hitca revolvera u glavu i dospio. — Nika mlada Ruskinja Katarina Kiseljev izgubila na igri sve svoje bogato stanje od 240 hiljada fiorina, te se otrovala. — Mladi talijanac Mažini došao tu u okolicu su 40 hiljada fiorina, da kupi zemlje; počeo igrat, sve izgubio, te se ubio. U taj isti dan prid noć nadjoše u jednom vrtlu mladog Francuza Eme, gdi se o stablo obisio. U žepu našli pismo, gdi veli, da se je ubio, jer na igri sve izgubio.

Bogati baštinici. — Umrao je u Americi bogataš Gulda. Ostavio za sobom četiri sina. Ovih dana dilili su očevinu, te je svakoga došlo na glavu po jednu tisuću miljuna fiorina. Mladji brat pošao odma u Europu, nastanio se u Beču. U gostionici gdi stanovao zagledao se u dvi divojčice što predavale cviće, te za dvi tri kitice cvića dao im 3000 fiorina. To dalo u oko puliciji, posumnja da je koji lopov, kada tako rasiplje novac, sputi ga i povede u pulicajni ured. Tu on očitovao svoje ime, a pulicija ga odma odpustila, moleći za oprost.

Koliko potežu vladari. — Kralj španjolski potеže na godinu od svoga kraljestva 1 milijun franaka, carica Engleske 510 hiljada sterlina, vladar austro-ugarski 9 milijuna for. a nimački car do 16 milijuna maraka (svaki marak oko 60 novčića).

Najveći top na svitu. — Na hamburškom otoku u Nimačkoj namišćen je u jedroj novoj primorskoj tvrdjavi golemi top, od težine 122 hiljade kila, civ mu duga 14 metara, u nju staje 410 kila praha, baca hitac na daljinu od 1000 metara, to jest kilometar, probije skroz željeznu ploču, koja je debela 1 metar. To je dosad najveći top iz Krupove tvornice.

Stara čeljad. — Do koji dan bit će u Parizu sastanak stare čeljadi. Starcim i staricam koji budu dokazali krštenicom da su navršili 90 godina bit će im plaćen put, te hrana i konak, dok bude sastanak. Povrh toga odredjene su tri medalje za najstarije, najčvršće starce. Najstarijemu suviše bit će udiljena godišnja pripomoć od 500 franaka (što čini 250 fiorina). U Francuskoj računa se da imade 209 ljudi, koji su navršili 100 godina. U mistu Torbesu žive starac od 116 godina, u Mikladu starica od 112 god. — Pridsidnikom toga sastanka bit će starac ličnik Dr. Boasi, koji se rodio na 2 travnja 1793, dakle mu ravnih 100 godina — Iz Splita mogla bi se poslati dva Penića iz varoša; Pave koji je navršio 92 godine, drži se još dobro, brat mu Lovre, koji je stariji od njega 10 godina, ima 102 godine, ali nemore na noge.

Gornjak na željeznici
(šala)

— Ala živ bio, gospodaru, reci mi što dade za ovu grdnu živinu? upitat će gornjak upravitelja željezničke postaje, prolazeć okolo štacije i gledajuć *makinu*.

— Što govoriš to?

— Valah da mi je zapregnut, da mi uzore ono moga siromaštva. Ali strah me je, puno izjede taj belaj, kroz godinu dana prikovratila bi jednog siromaška.

— Ne jide ona ništa, bolan.

— Kako ne? tà koju vodu popi, zlo joj došlo, i sirčena kruha izide, ne bi čeljade za 10 godina.

— Ono je ugalj-karbun, a ne sirčeni kruh. Voda se lije u nju, jer vatra i voda gonja ju, upravitelj će mu.

— Jok gospodaru, to je umet za kuću. Baci ti vraga, uzmi konje, manje će te stati — odgovori mu gornjak i podje svojim putem naprid.

Odgovor na Domišljajke u br. 11.om.

1. Pčela — 2. krošnja — 3. zub kad se vadi — 4. brus i britva — 5. sir.

Poruke i Odgovori.

I. B. — Togari. — Nije za tiskanje.

M. P. — Vis. — Kao za dičaka od 16 godina nije loša ona pisma, ali nije zrila, da ju možemo uvrstiti u „List“.

Cetinskomu Guslaru. — Proštićemo, te, bude li vriditi, ne ćemo ju zabaciti. *Majstor.*

J. R. — Neretva. — Prviški ću ćoravi, kako i vi pišete, ali, virujte, vaše nam je pero puno ugodno, pučkom besidom okrećete veoma višto. Samo pazite o čemu pišete. Onaj razgovor nije za nas, šale su prisoljene, ali ćemo ih podkresat, zaleći će. Pripovidke pošaljite. Bit će nam drago da pristanete i vi u broj naših suradnika. Zdravo!

A. Sl. — Ciamulie (Rumunjska). — Došlo pismo i razumili svaku. Primite i naša žalovanja!

St. Cisevski. — Berlin. — Od našeg glavnog suradnika primit ćete osobito pismo.

M. V. — Povlje. — Primili sve u redu. Prigledat ćemo i javiti. Hvala Vam od srca na ljubavi i nastojanju! – Što je ono naš *majstor* poručio pobratimu Marku u br 4.om, ni govora o novcima, već o člancima, koje ste evo poslali, tim dug vaše beside podmiren. Šalje Vam pun naramak pozdrava. Živili! *Urednik.*

Povireniku — Vodice. — Šaljemo 1 više za N. Škaricu or. poštovodju. Podmirio je.

K. Petr. — Kotor. — Jesu se upisali.

Povireniku. — Ješa. — Šalje se redovito Tomiću u Ameriku.

T. I. — Sukošan. — Br. 1 neimamo.

Povireniku — Trpanj. — Gosp. N. Mrčić po njegovoj želji šaljemo ravno. Toliko na vaše znanje.

Kovašić T. — Rogoznica, — Budu li sliditi ti neredi glede našeg lista na Omiškoj pošti pritužit ćemo se ravnateljstvu u Zadar.

Bilić I. — Aukland (Australija). — Poslano za sedmoricu i pisma o Kosovu. Javljajte nam štokod od tih dalekih krajeva.

Fantazija P. — New Jork. — Sa onim dolarom podmirili svu 93 i „Viški boj“ koji vam je poslan.

Miljaš N. — Santa Cruz (Kalifornija) — Poslani svi brojevi. Bilo bi nam drago da nam od tamo pišete.

Abović M. — Filadelfia. — Vami poslano od 1|3. Za svu godinu list stoji za te strane for. 2. — I vami se priporučamo.

B. fra B — Benkovac. — Podmireno do 30|10 94. — Turak A. — Kastav. — Do konca god. još 80 nv. — P. Uvodić. — Šibenik. — Mirna sva 93. — P. Brajkovič — Pašman — Takodjer. — Čović St. — Gata — Lanjska je podmirena, čekamo za ovu. — Don A. P. — Čres — Još za ovu 70 n. — Turketo A. — Vaš sinovac podmirio svu 93, a vi do 1|3 93. I. Z. — Laurić — Mirce — Podmirena sva 93. *Opremač.*

NA ZNANJE. — *Naši povirenici naći će u današnjem listu po jedan komad Gundulićeve slike na finom papiru za u okvir, što im šaljemo na dar za njihovu ljubav i nastojanje okolo našeg lista. — Ostali mogu nabaviti u Splitu po 10 novč. komad.*

Uprava.

Podmirili „Pučki List.“
do konca godine 1893:

Komin (Opuzen): Čupić L., Čupić N., Medak M., Kraljević J., Vlahović J., Kapović M., Dugandžić G., Vujević A., Medak I., Jelavić F. — **Nerezine** (z. p. Lošinj mali): Smolje Otac Fr.. Zahija pop M., Petrina J. uč., Ruković A. p. A., Ruković F. p. A., Zorović I. U., Sokolić D. p. L., Sučić A., Sokolić G., Zorović D., Matković N., Matković D., Brako I., Rukunić I., Grbac I., Lupić F. (Ostale u drugom broju).

Stamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 21 Srpnja 1893. Br. 14.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se no Uredništvo.

Ivan Senjanin i Eripašić Imbro.

Orat kopat ne dadoše Turci,
Pazi ovce, izidoše vuci,
Sikoh bukve, zabolile ruke,
Uzeh pušku, odoh u hajduke,
I odnesoh stricu kabanicu.
Meni striče bilu knjigu piše
I u knjizi meni silno priti:
„Kabanicu hoću l' mu doniti?“
A ja njemu gore odpisujem:
„Čujder, striče, donit se nemore
Već kroj novu, poslaću ti ovu!“
Ostavimo svake lakardije
Lakardija čorbe ne začinja,
Već debelo meso ovnovina;
Nije loša ni jalova ovca,
Makar bila iz Medova-Doca;
Koja jide drače škovrljače
Slagje joj je meso od pogače. —
Knjigu piše bosanski vezire,
Iz bijela Sarajeva grada,
Ter je šalje Senju kamenome
A na ruke Senjanin Ivana,
U knjizi mu govorio biše:
„Kaurine Senjanin Ivane,
Ako jesi junak na megdanu,
Junačka te porodila majka,
I junačkim opasala pasom,
Pogubi mi Eripašić Imbru
Što no sam ga tamo postavio,
Na Grmeču visoku planinu
Neka čuva vaše vitezove,
Bez pašoša nek im proć ne dade
Ko ga nema nek mu veže ruke,
Pa u moju vodi ga tamnicu.
Evo ima jedan misec dana,
Da sam Imbru tamo postavio;
Dvaest mi je doveo sužanja,
Sve junaka baš vaših Senjana. —
Ako li ga ti pogubiš Ivo,
Lipo ću te darovat junače:
Daću tebi trideset dućana,
Sve niz lipa grada Sarajeva,
Svaki valja pet hiljad dukata;
U svakom su po dva dućandžije
Uvik mire, vira ti je moja.
Daću tebi dvanaest mlinica,
U svakoj je po devet vitala
Uvik mliju nigda nepristaju,
Kraj svake su po tri stupe lipe,
Uv[illegible] biju nigda nepristaju.
D[illegible] tebi dvanaest livada,
[illegible]aka daje dvanest kola sena,
Sve su one vodom obtečene,
Bez broda se u nje ući nemore.
Daću tebi pedeset atova
Što jih hranim u podrumu mome
Svaki valja stotinu dukata.
Daću tebi luke i čitluke,
Sve naj lipše što u Bosni ima.
Daću tebi hiljadu ovaca,
Megju njima ovna kolovogju,
Na njemu je zvono od hiljada
A jezičak od suhoga zlata,
Po zvonu je svud drago kamenje
Koje ovnu svitli kada ždere.
Daću tebi dvi ograde prave,
Obzidjane svuda na okolo
Zid je visok dvadeset aršina
U njima su zviri svakojake:
Lavi, deve, sloni i medvidi
Divlji prasci, srne i jeleni
Vrane, orli, patke i sokoli.
Pa šta ću ti više nabrajati
Daću tebi jezero zeleno,
Iz srid njega jablan drvo reste
Na jablanu sokol gnjizdo vije;
Po jezeru jato je pataka,
Uredane po jezeru plove
Prid njima je guska nakićena,
Pod vratom joj gjerdan od bisera,
Krila su joj zlatom polivena,
Jel' ti dosta Ivo Senjanine?!“
Kada Ivan bilu knjigu primi
Na njoj mrki pečat razlomio
Knjigu štije al mu drago nije,
Stade orit suze niz obraze.
Misli Ivan da ne vidi niko
Al ga vidi virna mu ljubovca
Pa je njemu stala besiditi:
„O Ivane draži od očiju,
Odkle knjiga da je Bog ubio
Ljuto li je tebe ucvilila?“
A Ivan joj stade besiditi:
„Još je meni knjiga dolazilo,
Ma strašnije od ove nikada;
Ovo piše bosanski vezire

Digitized by Google

Iz bijela Sarajeva grada".
Tada Ivan sve na glas proštije
Pri t ljubovcom što mu vezir piše.
Kad je ljuba njega razumila
Stade plakat kao dite malo
A veli joj od Senja Ivane:
„Nu neplači moja ljubo draga
Ja ću poći, makar ne došao;
Vezirovi zovu me darovi.
Mi imamo nejačkoga sina
Po imenu malog Marijana,
Kojemu su četiri godine;
Ako li ti ja poginem, ljubo,
Nećel' sinak ko ja junak biti,
Ako li ti panem u tamnicu
Neće li me sinak izvaditi. —
To rekavši u odaju pogje,
Pa on svlači što na njemu biše
A oblači što kod može lipše.
Najpri meće košulju tananu
Svu od suha izpričanu zlata;
Pa oblači gaće srmalije,
Kojeno su od svile otkane,
I zlatnime žicam izpričane,
Do kolina sve sama žutina.
Tad oblači jačermu od svile,
Što su mu je darovale vile,
Na kojoj su puca pozlaćena,
Po prsima izvezene guje,
Svaka zija kao da je živa.
Po jačermi zelenu dolamu,
Na kojoj su zlatni pašamani,
Iz njizih su toci pomolili
Megju tocim sve puce do puca,
Što je puce gdi mu srce kuca
Ono mu se na čekrk okreće
Čime junak hladno pije vino.
Opasa se mukadem pojasom
Od bedara do vitih rebara;
Obu čizme na noge lagane,
Za nje meće tatarku kandžiju
Kojom šiba pod sobom dorina
Kad ga šine tada baca pine. —
Pa još meće, moja braćo draga
Baš na glavu kapu vidrovinu
Na kojoj je glava od jelena,
A na glavi perje od labuda
Megju perjem krilo od sokola —
Za pas turi noža velikoga,
A kraj njega dvi breškinje male
Kad omakne nikada nefale. —
Pa pripasa ćordu demiškinju
Što se svitli ko žareno sunce;
Još rastopi tulum mišetinu
Pa je rujna natočio vina. —
Tada zove svoje hitre sluge
Ter je njima Ivan besidio:
„Ej čuste li moje sluge virne
Opremajte bisnoga dorina
Nanj metnite mišetinu vina".
Dokle Ivan sebe opremio,
Dotle sluge konja umivale,
Dokle Ivan svaka naredio,
Dotle sluge konja opremile.
Tad izagje prid bijelu kulu
Pa za sedlo doru uhvatio
„Jesus" reče na konjica kleče,
Stade pivat od Senja Ivane
U pivanju govorio biše:
„S' Bogom ostaj Senju bili grade
Bog zna hoću l' vratiti se u te;
S Bogom ostaj, moja virna ljubo
Bog zna hoću l' stobom večerati;
S' Bogom ostaj, sine Marijane
Bog zna hoću l' s tobom četovati."
To rekavši Senja ostavio,
Pod sobom je konja razljutio
Konj od bisa pod oblake gjisa,
Priskakuje drače i zidove,
Hrka stoji konja pod Ivanom,
Cika stoji tatarke kandžije,
Zveka stoji puca po prsima,
Zuka stoji toka na dolami,
Ž'v bi ga se čovik poplašio! —
Svakud ide od Senja Ivane,
Svakud ide dok Grmeču s dje
Uz planinu konja okrenuo.
Kad je bio pod vrh od planine,
Zagrcaše crni gavranovi;
Skakotahu kraj puta orlovi,
U kljunovim nose ljudske glave,
Zavijaše vukovi nemilo,
Priko puta skaču medvidine,
Lepršaju po polama vile.
Kad to vidi Senjanin Ivane
On se maša sebi za pojasa
Iza pasa malu pušku vadi
Pa joj živi oganj pritaknuo,
Puče puška, moja braćo draga,
Sa gorice stade padat lišće,
Pristadoše grcat gavranovi,
Ne skakoću kraj puta orlovi,
Umučaše vuci, nevijući,
Pristadoše skakat medvidine,
Utra vile u pećine stine,
Sve umuča nigdi nikog nema.
Al nemuči Eripašić Imbro,
Već se skače na noge lagane
Pa zavika iza svega glasa:
„Ko je tamo neka ide amo!"
A veli mu od Senja Ivane:
„Ja sam amo evo idem tamo"
To izusti obode dorina,
Dočeka ga Eripašić Imbro
Na srid druma puta širokoga:
U zubim mu krvava nožina,
U desnici puška nategnuta,
Livom drži za kuburu malu;
Strah je, brate, na njeg udariti
Pa besidi od Senja Ivanu:
„Kaurine kud si pohitio
Daj mi amo pašoš i teskeru!
Još je vaših ovda dohodilo
Mimo Imbru prolazilo nije
Danas čame u tamnici tamnoj".
A veli mu Senjanin Ivane:
„Pašoš ti je moja britka ćorda
A teskera mala puška moja."
To govori puški oganj daje,
Da pogodi Eripašić Imbru,
Al ga junak pogodio nije
Već nad njega u živicu stinu,
Odbi stinu kao ljudsku glavu. —
Al se Imbro ne uklanja s puta;
Već omiri iz svoje šešane
U Ivana da pogodi mlada,
Bog je dao smirio ga nije,
Već kraj njega u jelu zelenu
Skrozi jelu zrno provrtilo
I u druge pola ulazilo;
Pripade se Eripašić Imbro
Gdi ga junak pogodio nije,
Pa zavika trideset drugova
Te je njima Imbro govorio:
Brže amo, moji sokolovi,
Kaurina ufatimo živa!"
Iztrkaše trideset ajduka,
Sve je grgji jedan od drugoga
Pod Ivanom konja ufatiše,
Htidoše ga š njega privaliti,
Ivan trže brijatkinju ćordu
Pa zamanu oko sebe mahom
Trojici je glave odsikao
A dvama je i glavu i ruke.
Niki ajduk pijančina bio
Pa Ivanu mišinu odnio,
Te otide od družine svoje
Stade piti štokod može bolje. —
Kad to vidi Senjanin Ivane
Pram njemu je konja okrenuo
Ljutom ga se ćordom dofatio,
I još ga se sablja dofatila
Po grkljanu glavu mu odnila.
Kad to vidi ostala družina
Što je Ivan od njih učinio,
Zapališe iz malih pušaka.
Pod Ivanom konja pogodiše
Sve mu srce balote razniše,
Pade bisan konjic pod Ivanom,
Još Ivana u nogu raniše
Noga pada, ali ruka vlada;
K njem doleti dvadeset hajduka,
Da iz ruku izmaknu mu ćordu,
Al je Ivan izmaknuti neda
Već zamlatit njome koga gleda,
To hajducim pomučno je bilo
Gdi se ranjen pridati nedade. —
Nasrnuše nanj četri hajduka,
Na sablju ih Ivan dočekao
Svim četrima glave odsikao.
Naljuti se Eripašić Imbro
Pa je svomu društvu besidio:
„Svak na njega ko god poći može!"
Skočiše se dvadeset hajduka
Na Ivana juriš učiniše;
A Imbro se za njim dogodio
Pram Ivanu zaleti se ljuto
Smiri njega rukom iz nenada
Iz nenada u pleća junačka,
Tad p srnu Senjanin Ivane;
Priletiše dvadeset hajduka

Digitized by Google

Svališe ga na zemlju u travu,
Iz ruku mu izmakoše ćordu,
Donesoše paklene sindžire
Pa mu bile savezaše ruke;
Zlato srebro što na njemu biše
Sve hajduci to njemu odniše.
Povede ga Eripašić Imbro,
Tamo doli Sarajevu gradu
Dariva ga svomu gospodaru,
Gospodaru bosanskom veziru.
Kada ga je vezir ugledao,
Žestoko je njemu govorio:
„Ej kaure Senjanin Ivane,
Gdi je glava Eripašić Imbre,
U što si se bio poufao?!“
To kad reče odveza mu ruke
Pa ga turi u tamnicu tamnu.
Plače gorko Senjanin Ivane,
Proklinjujuć godine i dane,
I staricu ostarilu majku
Koja ga je na svit porodila,
Još i one vezirske darove,
Što mu ih je bio obećao!

Iz Gornjih Poljica.

priopćio **P. Šimunić.**

NA ZNANJE *Drugi dio ove pisme, kako mali Marijan, sin Senjanina Ivana, oslobodio oca iz sužanjstva, proslidićemo u dojdućem broju.*

UREDNIŠTVO.

O KONOBI.

Zaludu nam svaka pomnja oko vina i bačava, ako nemamo čiste, zdrave i dobro uredjene konobe za vino. Mučili se mi oko vina koliko mu drago, spremali ga po svih sedam zakona, nadolivali ga i pritakali u zemanu, redili bačve da budu čiste kao zlato, zdrave kao čaša; nije li nam konoba u redu i čistoći mnogo puta na naše veliko čudo, žalost i štetu najbolje vino pokvariti će nam se. Kad pristupi lito, zapeče zvizdan te počmu vrućine, jeli nam neuredna i nečista konoba, biti će u našim bačvam. ako su pune, i mufe, i slava, i maravana. — Što je kuća za zdravlje čoviku, to je konoba za zdravlje i dobro uzdržanje ne samo vina nego i bačava. Jeli u kući smrada i nečisti lako će bolest ušuljati se i doći na kućnu čeljad. To se isto sgadja i vinu u nečistoj konobi. Neka je za to konoba kao i kuća vazda uredna i čista. Zidovi nek su po mogućnosti ubiljeni, ili barem vazda čisti od prašine i paučine. Gdi je nad konobom pod, nek s poda nepada prah i smeće u konobu i na bačve. To je lako ukloniti; jer neće se velika troška, da se barem priteže izpod greda, koje uzdrže pod, malo stura. Vlaga najviše škodi vinu i bačvam, zato neka konoba bude suha. Tle neka je posaližano na način, da nebude rupa u kojem voda zastaje. Ljuto se vara tko misli da u konobi netriba svitlosti. Što je konoba tamnija, to je gore za vino. Nada sve pak triba da u konobi bude zraka. Neka je zato na konobi više otvora, da bude u njoj dosta svitlosti i zraka i da se zrak može prominjivati.

Kad no je zadnjih godina poskočila cina buhaču, u nikim mistim naše zemlje priotelo mah gojenje toga koristnoga cvita. Nego za sušenje mnogi našli se u neprilici; jer neimali kuće nego da jedva glavu zaklone, a kamo li poda, da kad okrene kiša suše buhač i po noći spreme na siguro svoje trude. Imućniji prihvatili graditi kuće, da imaju mista za buhač. To je stvar doista pametna i koristna te dostojna pohvale. Tako bi se svi koji o vinu žive, a to je veći dio Dalmacije, imali misliti za zdravu, čistu i dobro uredjenu konobu. Graditi konobu izpod zemlje na ćemere, kako bi si htilo po napridku nauka, to našemu težaku nepodnosi zaista stanje. Držati konobu u redu i čistoći, kako napomenuh, može svaki težak, neće li često puta žaliti nad izgubljenim trudim i kukati nad propalom mukom. A to je što ja živo priporučam i stavljam na dušu svakomu težaku.

Konoba je za spremanje vina, a nije drvarica ni sprema za kvasinu, ocat, slano meso, sir, kiseli kupus, posoljenu ribu itd. Iz konobe red je odalečiti drva za loženje vatre, naći im u kući ili dvorištu pristojno misto. Takodjer daleko od konobe slano meso, sir, kiseli kupus, posoljenu ribu. To su stvari, koji vonjem i glivicam okužuju zrak. Okuženi zrak dopire i do vina, koje ga udiše, prima u se i upija, te se tako pokvari. U moga susida bila desetkinja dobra i zdrava vina. Bio je ostavio, da je na lito proda na litre. Došlo lito dapaoe i dobro odmaklo, u selu ponestalo vina, moj će ti susid meni: Eh komšijo, baš mi se sada čini zgodno da načmem onu bačvu i otvorim prodaju. Kakvo je vino u njoj, svit će ga razniti kao da je mukte. Dobra ti je rekoh mu, ako je samo još u zdravlju. Na te riči mrko me pogleda. Da od davna ne bijasmo u ljubavi, gotovo bi se samnom bio zavadio. No pridobio se; te će ti meni pritajenom zlovoljom: ajde, da ga obadjemo. Pošli u konobu i obašli vino. Kad što? Kvasina. Kod te desetakinje bio drugi sud. Zapitah ja komšiju: a što ti je u ovom sudu? To mi je sud za kvasinu. Bit će u njoj još lanjska tri do četiri barila, a sva je ka' živa vatra. Još tih riči dobro neizusti udari se rukom po čelu domisli se svome jadu, te reče: A to mi i je, žalosti moja, uzrok ovoj šteti; jer drugo nemože da bude. Oparen kašu hladi. Od tada uklonio iz konobe kvasinu, i nežali više nad svojim izginulim trudim. — Nije kud kamo da nam se vino uzdrži zdravo, nek nam je konoba u redu i čistoći, i držimo u njoj samo vino. Vladaj se, brate težače, kako tih rekoh i vira ti je moja, nećeš se kajati.

TEŽAČKI SIN.

Digitized by Google

SVETA ZEMLJA.

Svaki pobožni kršćanin netom stupi u crkvu vidi po zidovima, otarima slike rodjenja, života, muke našega Gospodina. Na tim slikama: prikazana su i mista gdi se je sve to dogodilo, koja mi zovemo sveta mista ili sveta zemlja. Kako nam se god duša slašću vire napunja kada promišljamo na sveto dilo našega spasenja, na postanak vire kršćanske, na onoga koji nam je objavio, tako nam je srcu drago čuti i o onim mistima, u kojima se naš Spasitelj rodio, živio i umrao. Da toj želji naših štioca zadovoljimo donosimo u današnjem broju dvi slike iz svete zemlje, koje nam prikazivaju crkvu sv. Groba Gospodinova. O toj crkvi evo što se znade iz knjiga:

U vangjelju Sv. Ivana Apoštola, gdi je govor o Muci Isusovoj, štije se ovo: „A bijaše blizu onoga mista, gdi Isus bi razapet, vrt, u vrtlu grob novi, u koji dotle niko ne bi pokopan. Poradi Paske židovske tu metnuše u grob Isusa". Kršćani Jeruzolimski pamtili su to misto, dok Adrijan, poganski car Rimski, dao ga zasuti zemljom, a povrh toga podigao poganski hram. God. 313 car Konstantin dao slobodu kršćanima, kojima je bila prva briga dignuti nasutu zemlju i sveti grob urediti. Konstantinova majka Sveta Jelina puno je okolo toga nastojala. Uz pripomoć tadanjeg biskupa Sv. Makarija god. 325 bi našasta pećina, u kojoj bio grob Isusov, izkopan križ i čavli, kojima Isus bio pribit, daska s nadpisom, što mu stalo nad glavom. Veliko veselje obuze srca kršćana. Car Konstantin odma naredi, da se na tom mistu podigne velika crkva, najlipša što se more sagraditi. Radila se 10 godina te god. 336 bi svečano posvećena, bogoljustvu otvorena. U srid sridine mala kapelica, u kojoj grob Gospodinov. Okolo god. 514 Persijanci razoriše tu crkvu, odnesoše sveti križ ali ga opet povratiše. Kršćani na istom mistu podigoše opet crkvu, ali okolo 636 dodjoše Muhamedanci (Turci) i zauzeše crkvu. Kašnje nastale križarne vojne, ratovanje proti Turcima za oslobodjenje Sv. Groba o čemu ćemo drugom zgodom govoriti. Crkva nije bila kroz ovo vrime porušena, ali se već počela trošiti osobita kuba. Okolo 1550 otac Bonifacij, starešina redovnikâ Sv. Frane, dao kapelicu do temelja srušiti, te novu podignuti. Tom prigodom podigao kamen sa sv. Groba, zavirio unutra, još se je vidilo tragova Prisvete Krvi Isusove. Svi koji smo tu bili, pripovida on, zaplakasmo od milinja. Na početku ovoga vika žestoka vatra zahvatila crkvu, vas se krov srušio, sve izgorilo, samo kapelica sa sv. Grobom ostala netaknuta. Posli se napravilo, uresilo, te je danas crkva u podpunom urednom stanju. Redovnici Franjevci puno nastoje za red, napravu u crkvi, u kojoj imaju mista Armenci i Grci. Naša je kraljevska kuća puno dala dara za tu crkvu, a naš dobri kralj Frane Josip god. 1869 pohodio je ta sveta mista i veliku zadužbinu ostavio. Po svemu katoličkom svitu svake godine kupi se velike nedilje za sv. Grob Gospodinov. Mnogo pobožnih kršćana svake godine tu dolazi, da se tih svetih mista nagleda. U Beču je društvo, koje prid Uskrs svake godine misli se i spravlja putovanje za svetu zemlju. I našega naroda zadnjih godina počelo je tamo zalaziti. Nazad tri godine kanonik Jagatić iz Sarajeva obašao je sve te krajeve i lipo opisao u velikoj knjizi, a ove godine naš veleštovani prijatelj Don Frane Bulić, ravnatelj gimnazije i muzeja u Splitu, putujuć po istočnim stranam svratio se je i u Jeruzolim, obašao sveta mista. Koliko je zadovoljstva u srcu ućutio naši čitaoci najbolje će viditi iz ovoga njegova pisma, što ga je on od tamo pisao jednom svom prijatelju, koji ga nama pokazao, a mi ga evo donašamo: (sveli smo na naš način pisanja).

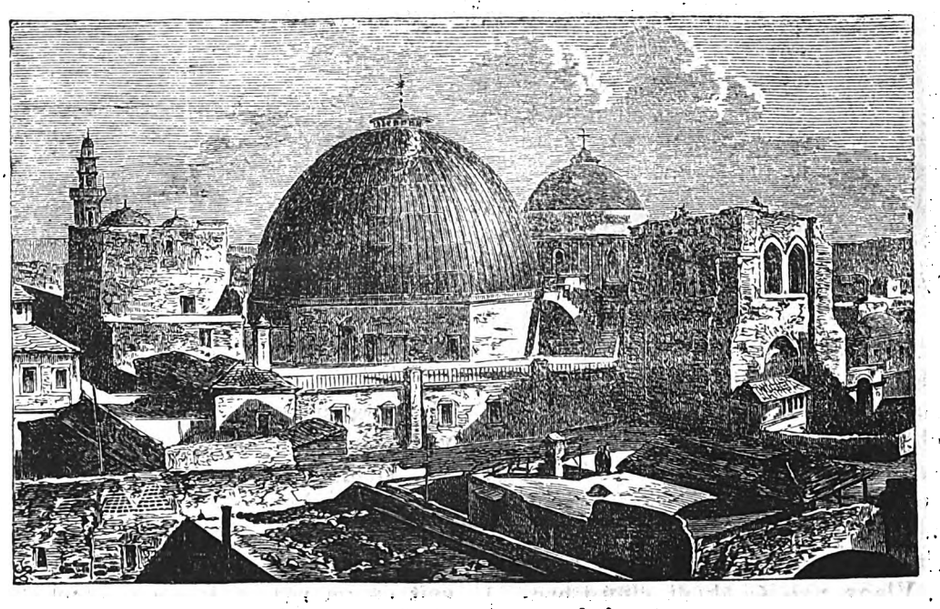

Crkva sv. Groba s novom kubom.

Jeruzolim, na Božji dan 1893.

„Na pragu kulture čovičanstva stoje dva velika spomenika: Sveto Pismo i Homer".

Ova duhovita izreka od davna mi je prid očima lebdila, odkad naime još kao gimnazijalac počeo sam ćutiti slasti u ovim velebnim spomenicim ljudske naobrazbe. Od davna bila je živa moja želja, da vidim mista, u kojim su se zbili dogodjaji pisani od Božjega prsta i od ruke prvog grčkog a i svitskog pisnika, te Bogu budi hvala, da su se moje želje napokon izpunile!

Obilazeć za misec i pô klasičnu grčku zemlju, spomenici koje i u svojim veličanstvenim

Digitized by Google

razvalinam svidoče o veleumu grčkog naroda a sjaju još svojim idealim iztrošenoj Europi, zatim Troju, to junačko polje Agamenona i Ahila, zatim bučni Carigrad, koji će istom tada biti dragulj dviju strana svita, kada na veličanstvenoj svetoj Sofiji zasja opet, uhvamo skoro, zlamen spasa i ljudske kulture; polovicom prošloga miseca, uputih se uz obalu Male Azije u Sv. Zemlju. Na putu positih Smirnu, uz krasnu okolicu: Ephesos, Magnesia, Philadelphia i druge, polje djelatnosti velikog Apoštola Pavla, središte jednom svitske kulture i umitnosti a zatim kršćanske vire, a sada.....! Priko Rhoda i Cipra stignuh amo, gdi se od osam dana topim u milinju svetih uspomena. Pri dolasku u sveti grad izskočivši iz klimave željeznice, koja od nikoliko miseci samo spaja Jeruzolim sa Jafom, na pogled zidova svetoga grada, padoh na kolina, te poljubih zemlju, koja je prva ugledala Spasitelja svita. Uzjašivši na bilog tovarčića — kojih, budi ovde mimogred rečeno, ima ih baš lipih, da te spopane želja na nje uzjašiti — uz mog Beduina, (pratioca) koji mi je prtljagu nosio, protrčah do lipih vrata Damaska, gdi opet sadjoh, da pišice udjem u sveti grad.

Sutradan ranim jutrom, počamši od vrata Sv. Stipana, kroz Žalostni put (Via Dolorosa), od stajališta do stajališta, udjoh u Crkvu Sv. Groba. Nemam za sad vrimena da ti izlijem čuvstva, koja me obuzela, kada na ulazu kleknuh na kolina prid pločom na kojoj Isukrst, s križa dignut, bi položen i imbalsamovan, da bude u grob sahranjen! Samnom klečalo više kršćana svake narodnosti. Nemogu da ti opišem kakova zlovolja spopala moje srce kada tu na vratim opazio gnjusnog Turčina, čuvara crkve Sv. Groba, gdi sideći bosonog na sturi, prikrštenih nogu, puši lulu i srče iz fildžana svoju kafu! Od kapele do kapele, od otara do otara obašao Kalvarije, i sva ostala mista bogoljubnosti, te toga i slidećih dana rekao Sv. Misu na jednom ili drugom otaru. Obašao sam zatim vas grad i sva sveta mista, zavirio u svaki kutić svetih uspomena, bacio oko svugdi znatiželjno — a to ti netriba reći — gdi se vidi koja izkopina svetih mista; obigrao na mojem tovarčiću svu Maslinsku goru, Gethsemani, potoke Cedron, Hinnom, proplakao pri posjetu *Harâm ech Chérifa*, toga krasnoga i najlipšega mista Svetoga Grada, na kojem se diže ponosno velika Omarova Džamija, na mistu gdi se je podizao hram Salamunov; ganuo se do suza jednog petka kada prid večer gledao Židije, koji pod zidovim Salamunova templa na stotine, svečano odiveni, mole se i rone suze. A kako nebi? Čuj der kako te sirote nariču i gorke suze liju i kamen zidova celivaju: *Rad polače koja je porušena* piva pivač, dočim puk odgovara: *mi sidimo ovde sirote i plačemo. — Rad templa, koji je porušen. Mi sidimo ovde sirote i plačemo. — Sbog bedema koji su porušeni. Mi sidimo ovde* i t. d. *Sbog našeg veličanstva, koje je iščezlo. Mi sidimo* itd. *Sbog naših ljudi koji su poginuli. — Mi sidimo* itd. *Sbog naših svećenika, koji su poklani. — Mi sidimo* itd. Pivač: *Molimo te, Gospodine, smiluj se Sionu.* — Puk: *Sakupi sinove Jeruzolima! Nekasni, nekasni Gospodine, da oslobodiš Sion, progovori srcu Jeruzolima* itd. itd. Biti će malko za nas Europejce čudan način, kako nariču, ali koga da ne ganu te biblijske riči gorkim suzam oblivene!

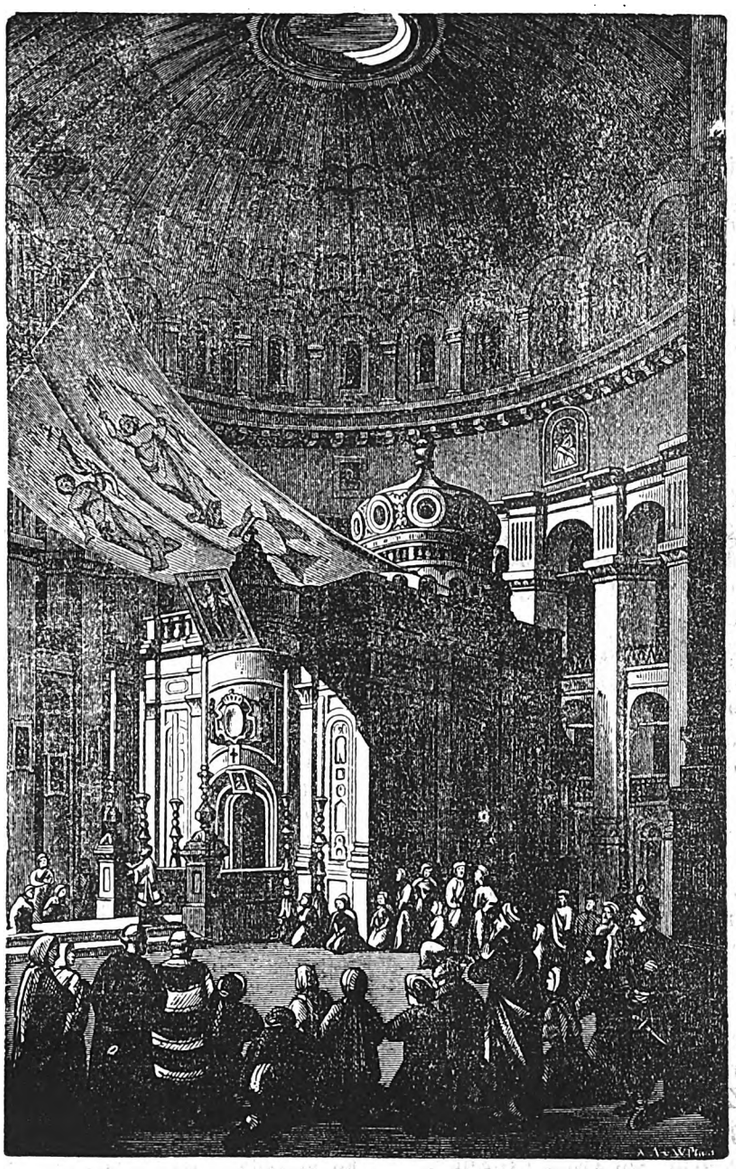

Kapelica sv. Groba pod kubom glavne crkve.

Zaletih se i za tri dana do Jerika doline Jordana i Mrtvog mora, te nemogoh odoliti želji da se u ovomu ne okupam, da vidim jeli to tako kako se opisuje. A i je. Bio mi tada prid očima moj Tacit, kako opisuje ovo more. Oprah ti se i u Jordanu, baš na mistu gdi sv. Ivan Krstitelj krstio Gospodina. Jednog jutra, sve na mojem tovarčiću, podjoh i do Bethlema, gdi rekoh sv. Misu na oltaru pokraj jaslica Gospodinovih

Digitized by Google

i gdi se Isusuditetu poklониše Kralji s Istoka. Pun torbak nakupovao sam krunica, križića, uspomena iz ovih svetih zemalja, stavio sam izpod otara priko mise da budu blagosovljene; obašao svetu špilu, pa i onu našeg zemljaka Sv. Jerolima. Divnih li uspomena! Puste li grihote, da veličanstvena Bazilika sagradjena nad špilom Bethlemskom od Konstantina velikoga, sada malne sva u tudjim rukam! Pusto li mi se srce razljutilo, kada pri posjetu svih ovih svetih mista opazih na ulazu u špilu u bazilici Konstantinovoj turskog vojnika, gdi stražu straži, a drugoga gdi sidi u koru svećenikâ i bičvu plete, te kad on ugleda mog neznanog vodića, jednog Bethlemitu, š njim se pošakao u srid crkve! Nisam ti znao arapskoga, nego koliko mi tribalo za prve potribe — ta francuskim jezikom možeš putovati cili Iztok — ali kad to vidih, naučih toliko odmah prid jednim oltarom iz mog žepnog ričnika, da mu samo glavu operem.

Moj boravak u Sv. Gradu zaključio sam danas najmilijom uspomenom: svetom Misom na Grobu Gospodinovu. Došao me za to red danas na 7 jutrom. Kad promišljam da mnoge svećenike od toliko stotina hodočastnika iz raznih krajeva Europe, osobito Francuzke, prisutnih na sastanku Euharističnomu, nije došao red, da reku Misu na Sv. Grobu, zahvaljujem Bogu da me je ova ridka srića dopala! Mala kapelica pred svetim Grobom, u kojoj je postavljen stup na mistu, gdi je Angjeo odvaljivši kamen sa Groba Gospodinova stao, bijaše tako puna (a može stati do 15 duša) da sam se mukom u njoj obukao, te prignuvši se dobro ušao sa malim Arapinom, koji mi je služio misu, u Kapelicu Groba, gdi mogu stàti jedva 3-4 osobe. Iza mene reče misu prijatelj Francuz, koga radostnim srcem mogao sam nakon nikoliko miseci naći tu. Zatim bio na velikoj pontifikalnoj Misi, koju na otaru načinjenu prid Sv. Grobom služi Patrijarka, a po ovoj sjajnoj procesiji, koja ide do tri puta okolo samoga Sv. Groba.

Tako mi se, moj dragi prijatelju, izpunila davna želja da vidim ova sveta mista! Nazad godina po više puta obašao sam Rim, gdi se vidi podignuto razvijeno kršćanstvo od 18 vikova, ali ne poznavajući kolivku gdi se ovo porodilo, slika ne bijaše mi podpuna. Ovim mojim putovanjem po Svetoj Zemlji čini mi se da sam popunio tu sliku, duša mi je zadovoljna, srce veselo!

Sutra jutrom vraćam se priko Sueckog Prokopa, Kaira i Aleksandrije u Europu. Daj mi Bože zdravlja da na mom povratku sva ova moja čustva i uspomene primljene na mojem poučnu i zanimivu putovanju u svetim zemljam budem mogao izliti zgodnije ustmeno. Pozdravi prijatelje i reci im da ako misle u Istok i Sv. Zemlju da nekasne, jer do desetak godina nestade ti starog Jeruzolima a nastat će novi trgovački grad. Nova trgovina, nove zgrade dati će drugi oblik gradu. Od srca pozdrav tvojoj domaćici, dici, svima na domu! Tvoj

F. BULIĆ.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Pašman, 8 lipnja. — Nakon tolikog očekivanja, hvala milomu Bogu, pala nam je tiha i obilata kiša, ali koja hvajda sad? bobi i ostalo soćivo sve propalo. Žitija sridnje ruke, maslina, gdi nije bilo lani, ima dosta pupa, loza goni dobro, dojde li zdravo do ruku. Ali koja hvajda, kada ovaj narod nezna živiti, nit se okoristiti svojim trudom, koliko novca uhvati to liko po krčmam troši. Jedna sama krčma (a dvi su u nas) u jednom selu od 700 malo više stanovnika, od Glušnice pa do Duhova prodala je 60 ektolitara vina. Svugda po našoj zemlji klauzula štetna je samo nije ovim otočanim, jer na moje uši čuo sam ih gdi govore, da im je drago, da je vino cine, jer da ga cine piju. Jadnog naroda!

Murvica na Braču, 10 lipnja. — Ovde imali dosta kiše. Iza velike suše vinogradi idju dobro, grožja ima dosta, hvala Bogu. Bolesti nemamo nićesove. Vino se je prodalo sve po for. 12 etolitar sve za g. Duplančića. Ali smo mnogo izgubili poradi nesritnoga ugovora sa Italijom, jerbo je kod nas plemenito vino, koje je činilo po 14 stupanja (gradi).

Žrnovo 29 lipnja. — Plodovi na zemlji lipo dosad, loza grožje sve lipo zdravo kako da mu svaki dan pada kiše. Pšenice lipo, masline narešene cvićem kako da je snig po njima, kriše bajami sva stabla rodila obilno. Od buhača eto je pobran ošušen i prodan, treći dil od lanih rodilo ga posve dobra vrst i dobra cina. Lanjska godina bila je cina od trideset do četrdeset novčić kilo, a sada eto se prodalo sve po dvi krune, i od dvadeset do četrdeset para kilò. Nije se nadao težak ovoj cini, i zato je bio zanemaren opet će ga se primit. Da Bog pomože i u naprid!

Trogir, na 26 lipnja. — Da bude po srići u aprilu i maju samo tri prsta natopilo, naše polje bilo bi pravi Misir. Ipak, Bogu hvala, ovogodišnja litina dobro izgleda. Loza je docvitala i nosi blaga božjega. Bajama i maslina, dodje li do ruku, pripovidanje. Povrće donikle izdalo. Da bude na vrime kiše bilo bi ga i putniku i namirniku. — Zagorci se tuže, da im duhan nikud nije lipo nikao zarad prolitne suše, a i buhač slabo donio, ali koja hvajda, kad mu je cina zlatna, tako da će naš težak omastiti bradu; jutros ga prodavali po 13 banica i pô kil (suboga). Sad se mnogi jadaju što su ga rano, još o sv. Anti, prodali, kad mu cina bila 8—9 banica. U našem polju počela se, i ako u malom, pokazivati prokleta peronospora, nu težaci su u pravi zeman vinograde poškropili modrim kamenom. Nego nije zla, koga se nije bojat, pa nebi zgorega bilo, da se i po drugi i po treći put poškropi. Kako je ove godine lito zakasnilo, to ni lov srdela i lokarada još se nepokazuje, možda ga bude kasnije. Nego plemeniti plod u polju, radnje te kad ga pogledaš. Veliki Bog koji ga je dao!

Makarsko Primorje, 9 srpnja. — Prikjučer palo kiše po gornjem Primorju dobro, ali na žalost, ne zdrave. Žestoka krupa sasula se nad nikim mistim da je uništila grožđje, koje se bilo lipo okitilo na lozi. Kako je voda došla svom silom porušila je mnoge obale, raznila zemlju isčupala stabla. Teško jadnom primorcu.

Skradin 10. — Našu okolicu zadesila crna nevolja. Krupa otukla dobar dio litine.

Donja Poljica 12. — Bolesti na lozam, hvala Bogu nije viditi, grožđje lipo napriduje. Maslinâ nije stvari, i višanja ove godine malo se našlo. Već su davno obrane i poslane u Zadar. Cina im bila 10 for. sto kila. Suši ih se dosta.

Kaštela 16. — Palo ova dva tri dana dosta dobre kiše. U gornjim kaštelim palo je i koje zrno krupe, ali nije velika zla. — Litina, Bogu hvala, lipa.

Bojati se na ovoj vlagi peronospere, ali naš je težak dobro poškropio.

Poruka: *(I opet do potribe škropite! Na čast vam, Kaštelani, vi se u ovom poslu najbolje znate vladati).* **„P. List".**

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — U stolnoj crkvi Sv. Stipana u Beču, taman kad se procesija vraćala u crkvu sa vincim i gorućim svićam, upalio se jedan vinac, narod se uplašio, stao bižati, sgrčati na vrata. U tom guranju dosta se čeljadi ozledilo. — Ovog lita bit će u Ugarskoj velike vojničke manovre, na kojima će biti do 200 hiljada vojnika. Na manovram naći će se naš kralj Frano Josip i Vilim car nimački. — Po nikim mistim Ugarske javlja se kolera. — Rumunji spravljaju u Sibinju veliki narodni sastanak, na kojem će bit govora proti zuluma Magjara — Prošlih dana došlo do 200 Ričana na zabavu u Debrecin, da pozdrave tobože prijatelje Magjare, koji sasiplju milijune novca u njihov grad. Srićom se ti čudni prijatelji ne razumili, jer Ričani nepoznaju ni slova tog magjarskog jezika. To je najbolji dokaz da nije Rika magjarska već pravo zemlja hrvatska.

U Francuskoj. — Puno nemira po gradu sa strane radnika, učenika i drugih gragjana. Došlo se do ruku, te jedne večeri bilo više od 300 ranjenih. Ministarstvo je na to zlovoljno, te će odstupiti. — Umrao je Mopasant, valjan čovik na peru.

U Rusiji. — Vlada hoće da ojača zemlju na moru. Za tu svrhu ustanovit će se novo jako brodovlje do 20 velikih ratnih brodova, koji će stati u sredozemnom moru. Francuska će uzajmiti Rusiji jednu luku na obalam Afrike.

U Grčkoj. — U narodu veliko nezadovoljstvo. Bit će promina u vlastima. Glasovi se čuju, da će se kralj odreći pristolja. To bi dalo povoda velikoj smutnji u zemlji.

U Americi. — Našlo se prošlih dana u Mešiku jedno pismo, u kojemu je pisano, da u jednoj kući pri tlehu zakopano je na zapovid cara Maksimilijana dva milijuna dolara. Išlo se odma kopati i za malo odkopala se na tom mistu bačva, u kojoj odozgar zlatna prašina sa komadićim srebra a doli rečeni novac. Sada je pitanje, ko će bit gospodar od tog novca.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Daju nam na ugodno znanje iz Poljica, da se je blagdan Sv. Ćirila i Metoda i ove godine svečano slavio, osobito u selu Tugarim, gdi je bilo na okupu do šest svećenika za službom božjom. — U nedilju na Gospu od Karmela sa velikim slavljem otvorena je nova crkva u Kambelovcu. Po biskupovom uoblašćenju crkvu je blagosovio župnik Don Ivan Matešan, koji je za gradnju ove crkve dosta truda vidio, priko mise zgodan govor izrekao fra Nikola Bilić iz Imoskoga. Na veselju bila je iz Splita narodna glazba, sokolaši, te pivačko društvo „Zvonimir“ koje je veoma lipo pivalo u crkvi. — Prvim dojdućeg miseca započimlje seoska pošta izmedju Splita, Stobreča, Podstrane, Jesenicâ tri puta na nedilju. — U Zadru pojavila se vatra u kazalištu. Štete do 10 tisuća fiorina, nesriće od ljudih, hvala Bogu, nikakove. — Do malo dana dolazi u Dalmaciju dio engleškog ratnog brodovlja. Obaći će ove luke: Kotor. Dubrovnik, Gruž Klek, Mali Ston, Split, Zadar, Riku. — U svom rodnom mistu, selu Srinjinu iza kratke bolesti priminuo je kanonik Andrija Matešan u dobi od 68 godina. Bio je valjan svećenik. U simeništu Priku kod Omiša podgojio crkvi i domovini lipu kitu svećenika koji se svog učitelja harno spominju. — Umrao je u Splitu Stipan Šperac, iz Solina, u dobi od 65 godina. Bio glavarom Solina za više godina, obćinskim vićnikom u Splitu. Puno nastojao za solinsku crkvu, od puka čašćen ljubljen, kako se je vidilo i na sprovodu, gdi se je vas Solin sakupio, da zadnju počast mrtvim kostima dade.

U Banovini. — Magjarska ljutina proti hrvatskom narodu sve to više kipi. U Zagrebu hrvatskim nezavisnim listovima ne dadu dahnut. Urednici lista „Hrvatske“ i „Obzora“ bili su prošlih dana osudjeni u tamnicu, a listovi na globu od tisuće fiorina. Gore po Magjare, jer pritisni jače to više skače. — Otvorila se je ovih dana u Zagrebu nova tvornica piva (bire) na dionice. Svaki dan se spravlja do 100 etolitara piva, koje je što se tiče vrsti posve dobra, a cinom jeftinije nego ostale. Prvi dan otvora pohodilo je tvornicu 6 hiljada duša, iztočilo se onog dana 30 tisuća čaša piva.

U Splitu.

Ličnik očiju. — Vridni ličnik Dr. V. Lušić-Matković iz Vrbanja, koji je svoje nauke izučio u Gracu, Beču, Berlinu, Parizu došao je u naš grad da liči bolestne od očiju. Stati će sve do Velike Gospe. Na konaku je u *Hotelu* na Prokurativam, u sobi pod brojem 7—8. Komu je potriba neka ne kasni!

Uredba grada. — Po našim varošim, osobito na Lučcu počele se dizati nove kuće. Nama je drago viditi da nam se grad širi i napriduje, ali nam je žao, da većina tih kuća više ruže nego li krase grad. Obćina neka pogleda na ovo. Najprije glede visine prostorije i vanjske gradnje neka bude po narisu i prama položaju mista. Drugo neka se imade obzira na širine ulica, jer će doći vrime kada se te ulice napuče svitom, da neće moć ni čeljad slobodno prolazit, kamo li da bude mista za kola, kočije, živine, ka) što se po drugim gradovima ostavlja. Ako nam je tisno i nezgodno u starim ulicam današnjeg grada, neka ne bude barem našim potomcima novog grada Splita, koji će ako Bog da brzo poskočit, kada se novom željeznicom sa svitom privežemo.

Nova tvornica. — Drago nam je javiti, da nova tvornica gvoždjija, koju smo u zadnjem broju spomenúli, imade dosta radje. Uz radnike iz Trsta uzeta su tri četri dičaka iz našeg mista, što je veoma dobro, da se i oni tomu zanatu priuče. Dajemo još na znanje, da ova tvornica prima na pokušaj raznih ruda, koje bi se našle u našim planinama. (Povrh Podgore u Biokovu reče nam jedan prijatelj da se nahodi jedna vrst rude, koja bi se mogla krabit u tvornici). Ista tvornica želi nabavljati iz naših krajeva zemlje gnjilače, od koje se čine kalupi za saliveno gvoždje. Kad nam je u kući, na ruku, pomozimo se!

Digitized by Google

Koledar za KOLOVOZ (Agust).

Ima 31 dan.

Dani		SVECI
utor.	1	Petar u okovih
srid.	2	Porciunkula, Alfonso Liguori b.
četv.	3	Augustin biskup Zagrebački
pet.	4	Dominik prizn.
sub.	5	Gospe od Snига — Trećak 7:27 jutrom.
ned.	6	Jedanaesta po duhovima. Priobr. Gospod.
pon.	7	Kajetan prizn.
utor.	8	Cirjak mučenik
srid.	9	Roman mučenik
četv.	10	Lovrinac mučenik
pet.	11	Susana div m. — Mladi misec 9:52 več.
sub.	12	Klara opatica
ned.	13	Dvanaesta po duhovima. Hipolit muč.
pon.	14	Eusebij svec. †
utor.	15	Velika Gospe
srid.	16	Rok prizn.
četv.	17	Liberat opat
pet.	18	Helena
sub.	19	Ludovik bisk. — Prvak 10:56 jutrom
ned.	20	Trinaesta po duh. Stipan kralj ugarski.
pon.	21	Ivana Franciska udova
utor.	22	Simforijan muč.
srid.	23	Filip Benicij prizn.
četv.	24	Bartul apoštol
pet.	25	Ludovik kralj
sub.	26	Pelagija udova
ned.	27	14 po duh. Josip Kal. pr. — Uštap 9:47 jut.
pon.	28	Augustin biskup Hiponski
utor.	29	Sv Ivan Usikovac
srid.	30	Roza divica
četv.	31	Rajmundo prizn.

Sunce izlazi na 5 20. Zapada na 6 42.

Na sudu.

Zadnja porotnička razprava u našemu gradu trajala je punih 10 dana. Obtuženi bijahu Ivan Kovačev trgovac u Šibeniku i njegov pisar Nikola Smoljanović. Tužen Kovačev da je razsipnošću razpačao lipo stanje od više od dvistotine tisuća fiorina, a kasnije kada je vidio da propada da je digao novih velikih dugova i to privarom, prikazivajući se laživo svitu kako da je on u najboljemu stanju. Šmoljanović tužen da je svomu gospodaru u tomu bio na ruku. Kovačev rodom iz Kaštelâ još kao dite od kakvih 14 godina pošao je u Šibenik da tu služi u dućanu svoga ujca. Kasnije kupio je u istoga dućan i oženio se je u Šibeniku, a žena mu je donila okolo deset tisuća fiorina. Dućanom lipo upućenim i ženinim novcem naš trgovac sritno je napridovao, stekao dobro stanje i lipo ime u Šibeniku. Dokle je radio u dućanu, u komu poslu iz ditinstva se bio uvižbao, bio je sritan i napridan. Kasnije kada se je dao u veliku trgovinu, postavši poslovačem velike trgovačke kuće Braće Katalinića u Splitu, za koju je kupovao vino, ulje i mendule, te kada kupio bogato imanje obitelji Rossiniove u Šibeniku, zapleo se je u računima, koje on nije znao voditi, da je počeo propadati a napokon je i propao, bez da se je uprav i ositio.

Negov *pisar* Smoljanović vidio je kako gospodarevi mu posli nisu išli u redu i često ga je opominjao i svitovao da stavi u red račune da učini tako rečeni *bilanac*, po komu trgovac može viditi svoje stanje. Kovačev za svoju nesriću nije uvidio tu potribu, te od godine na godinu otezao dokle na jedanput morao se je uviriti da je propao, te nebudući u stanju da se svojim silam izvuče iz propasti prikazao je stečaj na drugi Uskrni svetac godine 1888.

Razprava ob ovomu poslu bila prikolani u Zadru, ali pošto porotnici su izjavili da neće biti u stanju da izreku svoju, razprava bi pritrgnuta i odredjena splitskom sudu. — Porotnici nisu našli da su razsipnost i privara bili uzrokom Kovačeve propasti, niti da ga je njegov *pisar* u nepoštenom poslovanju pomagao, te jednoga i drugoga proglasili nekrivim, po čemu bili oprošteni. — Svi oni koji su za 10 dana pratili tek ove duge i zapletene razprave mogli su se uviriti da, osobito za oveće trgovačke radnje, nije dosta samopoštenje, već da triba reda i točnosti i da svaku triba zabiližiti u trgovačkim knjigam, kako to i zakon izričito hoće. Iz ovih knjiga trgovac može u svako doba uviditi svoj napridak ili nazadak; jer kada on nedrži takovih knjiga ili ih u neredu drži, a dogodi mu se kakva nesriča, tada ga državni odvitnik po zakonu okrivi, a svaki čovik posumnji o njegovu poštenju.

Na uvist dakle trgovci!

Nove knjige

primili na dar:

1. *Liečničko izvješće* šibenske bolnice god. 1891—92. U ovoj knjizi popisan je broj bolestnih, izličenih i umrlih. — Izradjena je velikom pomnjom.
2. *Kamenčić*, knjiga VIII društva. Pučka knjiga u Zadru. — Napisao Mladen Barbarić.
3. *Nazdravičar*, zbirka nazdravica. — Napisao Josipov izdao Hartman u Zagrebu. — Hvala na daru!

Cine na pazaru.

Šenica kvarta po fior. 4.66—5.66, ječam 3.50, krumpir kilo nov. 3—3 1|2, sino nov. 4 1|2—5 1|2, kokošiju par fior. 1—1.40, pulastri nov. 45—70, jaja duzina nov. 20—24, vuna crna oka fior. 1.20—1.50, bîla nov. 70—86, uglevlja vrića nov. 70—90, prasad mala fior. 2.30—3.50, konj duga 6—10. fior.

Poruke i Odgovori.

Panteliji — Imotski. — Pribrao sam sve pisme, što si poslao. Imade ih lipih. Jer mi ne pošlješ snopić pučkih dositaka i lakrdija, kojima si ti priobilan? Neka budu smočne, ali ne masne kao na primir one, što si ih nizao u mene doma druge večeri nakon što je Krstić rekao misu. Zdravo, sokole, na Krajini!

O. B. D. — Drašnice. — Opremio sam. Hvala ti na prijateljskom spominjanju. *Majstor.*

P. K. — Sinjska krajina. — Poslovice tiskamo kada su sočne, izrazite; vaše su bez soka i smoka, nemoremo.

A. T. — Zadar. — Prevode ako nisu sasvim zgodni, zanimivi, ne tiskamo. Pokušajte napisati koju pripovidku po sebi. Pazite neka je za ponku.

Pučkom spisatelju. — Poljica. — Bilo bi nam drago da ste, ali po onomu što nam poslaste, vi niste pučki spisatelj.

M. V. — Povlje — Primili i drugi dio, podpuno odgovara. Već je u rukama članova odbora, pa će u list. Zahvaljujemo i pozdravljamo. *Urednik.*

Dračevac I. — Lumbarda (Korčula). — Poslano u redu.

Povireniku — Škaljare — Za 3 nova poslano, vama 5 komada br. 13 suviše.

Povireniku — Vodice — Takodjer za 3 nova opremljeno, Jugovu ravno.

Povireniku — Drašnice. — Šaljemo po drugi put. Onoj četvorici napose. Pozdravljaju prijatelji.

Povireniku - Makarska - Glede slika ide dobro. Živili!

Bogunović J. — Rosendale (Amerika) — Primili priko češke Union banke iz Praga for. 7 za 2 nova predbrojnika. List im je po vašoj adresi poslan. Zdravi! *Opremač.*

Podmirili „Pučki List“

do konca godine 1893:

Split: Aglić A., Aljinović pop T., Aržić L., Aljinović i Marić, Brket pop J., Barač P., Buić Dr. J., Buj braća, Botta A., Bakotić A., Borčić ravn. L., Bandić P., Barač S., Borčić D., Blažerčić I., Bujas fra D., Barbarić M., Buić A., Bonačić Vj., Belloni B., Botić A., Čerina J, Culić M., Čudina Dr. J., Celić Š., Cvitanović L., Cukrov J., Čulić F., Čulić kan. S, Čavkić fra J., De Marchi A. J., Defranceschi I., Dragčević G., Depieri K., Dvornik kan. M., Družeić I., Eisenstädter Dr. A., Gotovac M. (Ostale u drugom broju.)

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 4 Kolovoza 1893 Br. 15.

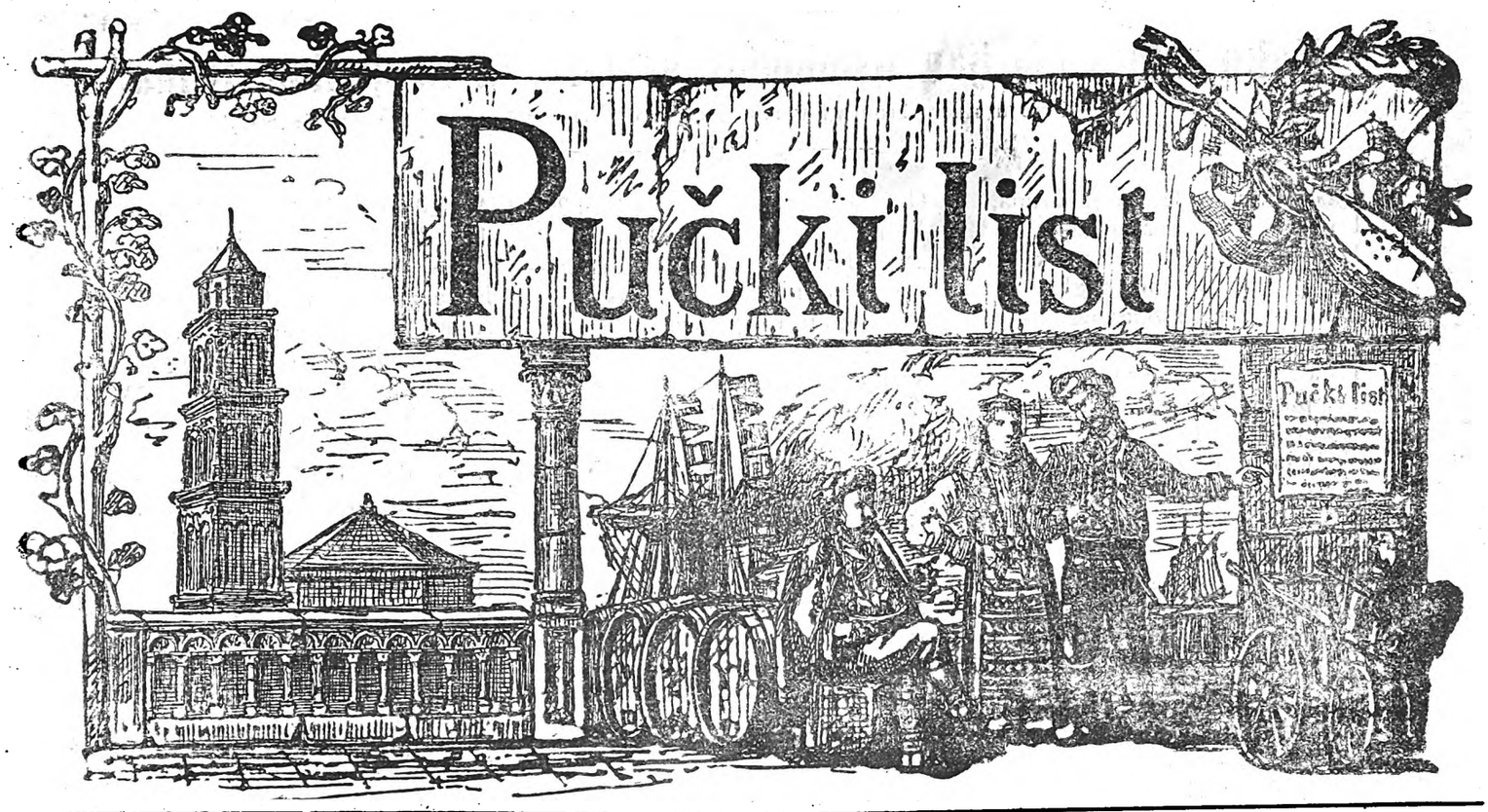

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

DAR BOŽJI.

Niti u suši glada niti u kiši blaga bez Božjega dara!

Počamši od korizme pa sve do po Duhovima nebo se bilo zatvorilo, kapi kiše ne bilo viditi, pod strašnom sušom stalo sve da gine. Mi smo bili ljuto usprenuli, pobojali se za gladnu crnu litinu. Bogu dobrome hvala, kada vrime došlo pala i kiša — prava mana s neba — zemlja se napojila, na njoj sve oživilo Eto hrane zelja, smoka dosta, a i loza uhvatila snagu, da kupi sok i urodi nam vinom. Težaku se duša uzradovala, i njemu se povratio život. Ali udale se puste kiše, loza u cvitu, na velikoj vlagi svakomu ušao šušak u glavu, kao da će bolest na vinograde, te stao težak opet moliti se Bogu da dade vedrinu nebu, a sunce zemlji. Uz to držeći se Božje beside: „pomozi se sam pomoću te i ja“ stao škropiti, braniti lozu od bolesti, te naši vinogradi danas zelene se ko zelene dubrave, a na grozdu roda da nemore bolje Baš se je eto obistinila ona rič u puku: niti u suši glada niti u kiši blaga bez Božjega dara!

Po glasovima, što nam dolaze iz Pokrajine, nadati se je nelošoj litini. — Žita, kukuruza dosta, loza priobilno urodila, zrno zdravo, jedro, svitlo, i duhani nisu izostali, voća, zeleni puni vrtli, podvornice; maslina se lipo okitila resom, opalo dosta, ali začine neće uzmanjkati; buhač se opet makao, poskočio na visoku cinu. — Eto, dodje li sve zdravo do ruku, godina dobra neka težak uzdigne kapu i zahvali onomu, koji je dao.

Kad smo spomenuli buhač, pala nam jedna misao na pamet, ili jedna mahna našeg težaka. Buhaču povratila se prvašnja visoka cina, ali koja hvajda, kada više malo buhača Imade jedna velika mahna u našeg težaka, da se je zaveo za špekulacijom, za trgovinom. Evo vam izgleda Nazad desetak godina otvorila se velika prodaja našem vinu u svitu, težak dao se na krčevinu te guli masline, višnje, kruške, jabuke, sva stabla, samo sadi lozu Pala malo cina vinu, a otvorila se silna trgovina buhaču, on stao gulit staru lozu, ne sadit novu, sve zamirisalo buhačem. Nazad koju godinu, zameo se trag onoj velikoj trgovini, buhač spao na ništa, te lakomi težak zapustio ledinu ne sadi ga više, uhvatio se duhana. Ove dvi godine po nikim mistim masline dobro urodile, ulje se lipo izplatilo, ali koja hvajda, kada neima na čemu da rodi, tavtine izvaljene; buhaču evo cina poskočila, kupaoca dosta, ali eto žalosti prodavaoca malo, nije se okolo njega radilo neima ga.

Ovaj način vladanja — povadjati se od godine do godine za trgovinom, cinom — mi nikako ne begenamo. Neka je težak, težak, a ne trgovac-špekulanat. U njegovu polju neka bude, gdi more da bude, svega po malo; dok bude u polju biti će i u kući, ne urodi li jedne godine urodit će druge, izdade li s jednog kraja, priskočit će s drugoga. Inčije bude li naš težak ovako o jednoj žici živiti, bit će mu uvik ćoravo!

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Kako mladi Marijan oslobodio svoga oca Senjanina Ivana.

(Prosligjenje pisme u 14.om broju: **Ivan Senjanin** i **Eripašić Imbro.**)

Reste sinak Senjanin Ivana,
Po imenu mladi Marijane,
Iz mala mu kazivala majka:
Gdi je njemu babo zaglavio,
U čiju je upao tamnicu. —
Kako mu je vezir knjigu pisô
I davao velike darove.
Da pogubi Eripašić Imbra;
Kako ga je Imbro ufatio,
U Grmeči visokoj planini,
Odveo ga bilu Sarajevu,
U vezirsku tamu zatvorio.
Kad Marijan narestao biše
Ufatio šesnajest godina,
Odhranio dobroga gjogina,
I namakô svijetlo oružje;
Tad besidi bratučedu svomu,
Po imenu Senjanin Tadiji:
„Opremaj se bratučede Tade,
Otićemo u Grmeč planinu
Kušat ćemo Eripašić Imbru
Neće l' mo ga s glavom rastaviti;
Za iskupit moga milog baba
Baba moga a strica tvojega,
Po imenu Senjanin Ivana,
Koji čami u tamnici tamnoj
Evo ima dvanest godinica".
Kad Tadija njega razumio,
Oprema se što god bolje može,
A Marijan što bolje i lipše;
Natočiše mišetinu vina
Na Tadina metnuše dorina, —
Kada li se bihu opremili,
Božju pomoć oba zazovnuše
Pa na brze konje uzjašiše
Poletiše kao b le vile —
Dva bijela hodili su dana
Dok dogjoše u Grmeč planinu,
U planinu kad se uvališe,
Sritaju ih mrke medvidine
Al junaci ne imadu straha;
Poskakuju kraj njizih vukovi,
Nimalo se ne straše junaci;
Kad počeše lepršati vile,
Šušak ugje mladu Marijanu,
Pa breškinju nategao malu
Živu joj je vatru pritakao
Puče puška stade silna huka,
Od njizih se ukloniše zviri
Biže vile u pećine stine,
Sve pobiže od dvaju junaka
Al ne biži Eripašić Imbro,
Već uzimlje svijetlo oružje
Pram junacim na susret otide,
Dočeka ih na drumu široku,
Pa je njima tiho besidio:
„Ej kauri, kud ste poletili!
Lako vam je ovda plašit zviri
Ali nije ovake junake —
Gdi je vami pašeš i teskera?"
Veli njemu Senjanin Tadija:
„Stan hajduče pašoš ću ti dati!" —
To izusti puški vatru pusti,
Da pogodi Eripašić Imbru,
Al ga kleta pogodio nije,
Već u kapu zrnom udario
Zrnom mu je sa glave odnio. —
Tad poteže iz svoje šešane
Po imenu mladi Marijane.
Dobro k' Imbri dotirao biše
U uho ga balota udriše. —
Tad poteže Eripašić Imbro,
Marijana da pogodi mlada
Al ga pusto oko privarilo
Marijana zrno ne smirilo.
Kad to vidi Eripašić Imbro
Da ga junak pogodio nije;
Nama viknu dvanaest hajduka;
Izletiše dvanajest hajduka
Svaki grgji od mrka je vuka;
Na Senjane juriš učiniše
Marijanu konja ufatiše. —
Kad to vidi mlagjani Tadija
K Marijanu biše doletio,
Na hajduke konja natirao
Gazi bisan po hajducim gjogo,
Kroz drobove protiruje noge.
Zuji sablja mlada Marijana
Te hajducim smrtnih daje rana;
Al je momče u nevolji teškoj
Jer ga biše Imbro okupio,
Gleda njega turit sa konjica,
Brani bo se mladi Marijane,
Na Imbru je juriš učinio
Gotov njega konjem sagaziti.
Donikle se Imbro opirao
A kad vidi da mu nije spasa,
Otišče se bižat niz planinu
Za njim leti mladi Marijane,
Buzdovan je silni zaljuljao
Pa za Imbrom njega oborio,
Smiri njega u pleća junačka
Pade Imbro na zelenu travu —
Besidi mu mladi Marijane:
„Drži Ture, što si zaiskalo
Pašoš ti je na zemljicu pao,
A teskera osiće ti glavu",
To govori sabljom zamanuo
Udari ga po debelu vratu
Rusu mu je odsikao glavu,
Mrtva glava u nebesa gjisa,
Ufati je mladi Marijane
Za njezina velika perčina,
Što ga Imbro bio odgojio,
Tugjom mukom, a svojom nimalo.
Pa uzjaši na bisna konjica,
Mrtvu glavu nosi u rukama,
Svakud ide dok Tadiji sigje;
A kada li do Tadije dogje
Tad Tadiju u nevolji nagje:
Oprla se četiri hajduka
Hoće njemu da odsiku glavu,
Al se ljuto oni pripadoše,
Kad Imbrinu mrtvu ugledaše,
Staše bižat glavom bez obzira
Niz planinu nokat u ledinu,
Za njima se Tade otisnuo
A za Tadom mladi Marijane,
Svim četrima glave odsikoše. —
Pa sidoše na meku ledinu
Odrišiše tulum mišetinu
Rujnoga se nakitiše vina,
Počivaše pol bijela dana;
Pa na brze konje uzjašiše,
Tade ode Senju bijelomu
Za kazati doma što je bilo;
A Marijan ode k' Sarajevu,
Za izvalit iz tamnice baba.
Kad je došo k vezirskoj tamnici
Na penžer je glavu nanosio
Pa zavika iza svega glasa:
„O moj babo Ivo Senjanine!"
Tad se niko duboko ozivlje
Kako viče je lva junak čuje,
Pa je njemu kroz plač besidio:
„Jes' ti to mi sinko Marijane?"
A Marijan njemu odgovara:
„Evo jesam moj dragi babajko,
Kazaćeš mi pitat te se hoću:
Kakva ti je nesritna tamnica?!"
A Ivan mu tiho besidio:
Zla je sinko da gora nemore. —
Ta da bude bukova cočina
Za dvanaest dugi godinica,
Valaj sinko ovde bi sagnjila,
Kamo l' neće moje tamno tilo!
Studena mi voda do kolina,
Kad podvrije u bradu me bije,
A junačke kosti do ramena,
Po vodi su guje šarovite
Guje kolju a jakrapi štiplju,
U kosam mi miši gnjizdo viju
Lasice mi brste nausnice
Brada mi je š njome se pokrijem
Nokti su mi zaklat bi se moga'
Ali neću rad ljubavi Boga!"
A Marijan njemu besidio:
„S Bogom ostaj moj mili babajko,
Danas ću te na dvor izvaditi!"
To rekavši ode prid vezira
Klanja mu se do zemljice crne
A kad mu se poklonio biše
Za Imbrinu tad se maši glavu
Pa vezira smiri u kolina
Vezir skoči od strah dva aršina
Besidi mu mladi Marijane:
„To je glava Eripašić Imbre,

Digitized by Google

Sto je moga baba savezao
Moga baba Senjanin Ivana,
Koji čami u tvojoj tamnici —
Sad ga pušćaj iz tamnice tamne
Jer ako ga sad nećeš puštati,
Vira ti je nećeš uživati!"
Vezir drhće ko tanka šibica,
Pa uzimlje ključe od tamnice
Gvozdena je otvorio vrata,
Te zavika iza svega glasa:
„Ajde na dvor Ivo Senjanine,
Evo te je sinak izkupio!"
Ivan ide iz tamnice tamne,
Al ne vodi sa sobom Senjane,
Jer junaci što su š njime bili
Svi u tami jesu priminili.
Kad izagje iz tamnice Ivo,
On vezira prid njom nabodio,
Mrko njega pogledao biše
Pa za pleća uze ga junačka,
Iz ruku mu ključe iztegao,
Turi njega u tamnicu tamnu;
Pa gvozdena vrata zatvorio
Ključe daje sinu Marijanu.
Vezirove tri dogjoše sluge,
Ugledaše kosata Ivana
Pobigoše glavom bez obzira.
Ivan ode u tople podrume,
Pa izvede pedeset atova;
A Marijan ode na podove
Vadi blaga pedeset tovara
Sve žutina, samoga cekina;
Opet Ivan u podrum otide,
Vezirova konja izvodio
Pa je na njeg junak uzjašio,
Prid sobom je ate prizajao
Ter ih goni kroza Sarajevo.
Marijan se u kulu vratio
Pa na srid nje vatru naložio
I velika zatvorio vrata. —
Odtolen se uputio biše
Pivajući i puškarajući,
Osta kuća dimom ključajući!

Iz Gornjih Poljica

Priopćio **P. Simunić.**

Valjana Stopanjica

(*O žitu — brašnu — kruhu*).

Nema stvari koja nam je za život potribitija do kruha, a nema možda stvari koju manje poznajemo. Kruh je najbolja i najpotribitija hrana, a siromašnem našem puku na mnogo mista i jedina. Komad kruha, kriška sira i tikva vode to mu je sve. Danomice se u Očenašu za nj molimo. Kad nam uzmanjka kući kruha, tad uzimamo štap u ruke, torbu o rame, pa od nemila do nedraga. — Pošto je od tolike cine i potribe nuder da kažemo našim stopanjicam, koje nam ga mise, što je kruh i kako valja oko njega raditi.

Imamo raznih žitija; pšenice, ječma, raži, kukuruza, prosa, sirka itd. Kad stučeš zrno žita unutra vidiš bilu prašinu, brašno muku zvanu ili drugčije škrob, (kola za košulje) a muka je obavita su tri kožice u kojima ima jedna stvar zvana lipivo; pa znaj, da škrob u kruhu služi jedino da uzdrži toplinu tila našega, a u lipivu je prava hrana tilu, lipivo mu pomaže da se napuni ono što je radnjem ili bolešću oslabilo i da raste. Nemoj se dakle mrditi kad ti gospodar izsije cvit iz muke, a tebi umisi kruh od ništo muke i onih kožica, samo da nije vanjske tvrde ljuske, koja nevalja jer tebi daje baš pravu hranu, a on jide i ako bili kruh, nu takvu, da mu od nje ne rastu nit kosti nit meso. — Grihota što si se okanio napolice sumisice, jer daje najbolji kruh, kad se pomiša pšenica i raž. Šteta je što mnogi zaziru od kukuruza i prosa. Gotovo sram ih je da tko zna, da ga jedu. Ta ljudi božji, i ovo je dobra i zdrava hrana. Kukuruz kao pura bio je našim starim ono što je nama na žalost kava, a kao sočivo puno je bolji od rizih, jer same rizi manje daju koristi tilu nego sirak.

Premda je kruh najzdravija hrana, i sasvim da će nam sve omrznuti prije nego kruh; to ipak ako nije kakav mora biti, onda biva pravim otrovom. Samo od čista i zdrava žita dobiva se dobra muka. Samo od dobre muke može da bude dobra kruha. Ako je u žitu smrada, sniti, ljulja itd. onda kruh biva vrlo nezdrav. Više puta niki opaki gospodari stuku za težake i najnečistije žito, pa daju za hranu, bolje otrov, mučeniku težaku; onakvi bezdušnici računati će s Bogom. Sram ih bilo! Težak, kmet on je stvor božji, on je čovjek, a po dobroti duše bolji od nikih gospodara. — Niki bezdušni mlinari prodju žito kroz vodu prvo neg ga samelju. Žito uhvati vlagu, koja se utaji u muci, razčini ju, počme davati, išćeti se. Vlažna je muka dosta teža od suhe, a poštenom mlinaru ostane žita pri prstima. Poznati ćeš muku u kojoj ima vlage, ako kad ju stisneš u šaku ostane kao gruda, ili još bolje, ako uzmeš kilogram muke, osušiš dobro na suncu, pa što lagljom bude, to ti je bila vlaga-voda. Vlažna muka malo vode pije, kruh malo raste u peći, a obično je nevaljal. — Niki drugi kad melju žito bilo u parnom mlinu bilo u vodenici, pa da posao brže svrše, puste toliku silu, da mlin leti kao pomaman, kao munja. — Nema oka koje bi ga sgledalo. Muka šiba kao iz topa. Velika brzina trenjem proizvede toliku vrućinu u mlinu, da muka postane kao žerava, te onaj koji ju u vriće prima ne smije da se je ni dotakne kao žive vatre. Ovakva vrućina pokvari lipivo brašna, pa kruh bude tvrd i sbijen. U ovakvu muku valja staviti manje kvasa i vode, neg što obično u zdravu muku. Dobro otvorite oči kad kupujete bilo žito bilo osobito muku, da vas ne privare. — Toliko žito, koliko muka valja da se drži na čistu, zdravu i suhu mistu, te da se često vitri, jer drugčije bi se lasno pošćetila. Okaniti se valja strpanja žita ili muke u mračnim, smradnim i plisnivim konobama. U podkrovnici, liti od velike vrućine mnogo pati. — Muški su istina krivi, što nisu na više mista ostavili prikladne zemlje da siju razna žita, nego su ju svačim zapačali. Oni su krivi da već u nas ne rodi onoliko žita, koliko ga je prvo rodilo. U prvo vrime malo kojoj kući bilo bi potriba kupovati žito. Većina bila bi našla koliko im triba. Sada su se nasprtili velikom množijom vinograda,

Digitized by Google

maslina, buhača itd. Tu množiju ne mogu da rade kako valja, a prema trudu i harču nemaju onoliko koristi, koliko bi ju mogli da imaju i na puno manje prostorije, a da ju bolje rade, pa onda bi bilo i prikladna mista i za žitija. Istina, primi se lip novac za vino, ulje buhač itd. al koja korist od toga, kad većina to pobarči da kupuje žito ili muku, pa onda novac odpuze u tudje ruke van naše zemlje, a mi ostajemo bez novacâ u siromaštvu. — K ovim nesrićama velik broj domaćica (stopanjica) pridružile su i drugih, a te su: što više im se ne rači da kupuju ni žito, nego muku, a više puta muku da Bog sačuvao kakvu i što svega u njoj primišano, pa kruh niti raste, niti je dobar, a često pravi otrov. Prije nije bilo seoske kuće, a da u njoj ne bi bila žrvna i po jedna i po više ih. Zimi osobito, kad su noći duge, a noć tiha, divno bi bilo slušati prolazeć selom jutrom rano i večerom kasno, kako stopanjice ili kćeri njihove žrvnina klopoću i lipe naše hrvatske pisme pivaju. A danas? Žrvna umukoše, malne se izgoriše; sîla učestaše na propast duše i tila, na kojima misto da se štogod koristna radi udre se u pusti tandarac i mamljenje. — Pamtiti valja da u oku poštena mladića ili muža draža je cura ili žena, i ako joj je namučena glava, obrazi crveni od truda a ruke žuljave od malna, nego bililo i rumenilo, što se je i u sela uvuklo, i što lice grdi, a ne resi; pa rukavice po selim prava je sramota, znak razsipnosti i proklete linosti. Dok su cure i žene mlile, malan u rukuh imale, mnogi vragoljan misto da kuša od šta mirišu nidra divojaška, smirisio bi od šta je malan — uhvatio bi ga po čiverici, jer tko radi nema volje da o zlu misli. Stopanjice valjalo bi da promisle ako jedan kilogram pšenice zapada i 9 novčića, kad bi ju same mlile, kilogram muke ne bi ih zapao nego 9 novčića. U dućandžije kupuju ju po prilici po 12 nov., pa ako jedno s drugim svako čeljade triba na dan jednu polovinu kilograma, to za pojedinca š eta je na muci kroz godinu dana fior. 5 nov 47 1|2, tako da za samu Dalmaciju računa se na godinu više stotina hiljada fiorina štete. Je li ovo je mnogo? Nu ovu štetu mnoge domaćice još povećaju, jer mnoge već i ne mise kruh kod kuće, boje se žarine peći da im lice ne osmudi kso marčano sunce da im crvenilo ne pokvari. Kupuju kruh u pećarice, i to one tužne kolačiće, a ne će da same misu, već ti ga udare u trista proklinjanja: „Nu koliki je? nije kao oko od vola! U lončićima izile! itd. Tko kupuje tržnjake nikad sit. — Danas se već malo gdi razteže obge (lazanje) i surlice (makaruni). Lašnje je dà otići u dućandžije i kupiti tista, al valjana stopanjica triba da zna, kako kilogram tista doma učinjena ne zapada više od 16 nov., a u dućandžije valja plaćati oko 28 nov., pa i na ovomu štetujete po 12 nov. na svakom kilogramu, a više puta kakve surlice kupujete? ljute, pune smeća, prašine, paučića, mušica, crvića itd. — Stopanjice koje zapustiše žrvna i peći ridko ćeš kad vidti da idju u brime, a kćeri nipošto, ta valja ih gizdati, dati im ulaštene (lakirane) postole da izadje i udje u selo, kad idje na štogod u polje. Ne bi imale ni podmite da vatru uzpire, da im muževi ne dognu. Lipo! ovako ćemo kao raci, a tribalo bi nam naprid ići kao strila. — Red mi je sada da koju rečem o kvasu, misenju razne vrsti muke, o peći i pečenju, te čuvanju kruha. To ću u dojdućem broju.

Pučanić.

O Putu Križa.

U svetoj zemlji, (o kojoj je bilo govora u zadnjem broju „Pučkoga Lista") onaj komad puta, što idje od Pilatove sudnice do brda Kalvarije, svet je jer ga natopi naš Isus svojom neprocinjenom krvlju, kadno onda prodje pod teškim drvom križa. I čim Isus za naše spasenje umri, Divica Marija koja je tada pod križem stala, salazeći sa Kalvarije, prva prodje onim tužnim putem, ustavljajući se na 12 mista gdi se je i njezin sin Isus zaustavio, promišljajući njegove gorke muke. Ali Divica po priporuci njezina Sina bila je priporučena Divcu sv. Ivanu. Pa i podje s Ivanom u Efes stanovati. Divica iz Efesa češće je zalazila u Jeruzolim da ponavlja oni tužni put; jer kako je obavljeno svetoj Brigjiti: „Ništa nije divica tužnu toliko tišilo što kad bi pošla onim putem onim stopam kud je njezin sin prohodio". Videći Divicu apoštoli i učenici Isusovi i oni se primiše ovoga bogoljubstva, za apoštolim svi prvi kršćani iz Jeruzolima i iz bližnjih mista. Nego nevirnici osvojiše ovo sveto misto gdi pogradiše poganske hramove i tako je stalo, dok Bog nedade kršćanstvu sv. Jelenu Križaricu, koja vele da je bila naša Dalmatinka. Ona kraljica želeći viditi i pohoditi sv. zemlju, podje pod samu starost, bilo joj je blizu 80 godina, a to je bilo 326 god. po Isusu. Kad je došla u Paleštinu poruši krivovirne hramove, stade tražiti onaj križ na komu je Isus umro i po nadahnuću božijemu nadje ga i uza nj sve one sprave s kojim su mučile Isusa. Na dvanaest stajališta dade sagraditi dvanest crkvica, a trinestu gdi je Isus bio skinut s križa, četrnestu gdi ga ukopaše, i u to 14 crkvica postavi križ i one sprave s kojim je Isus bio mučen. Po to-

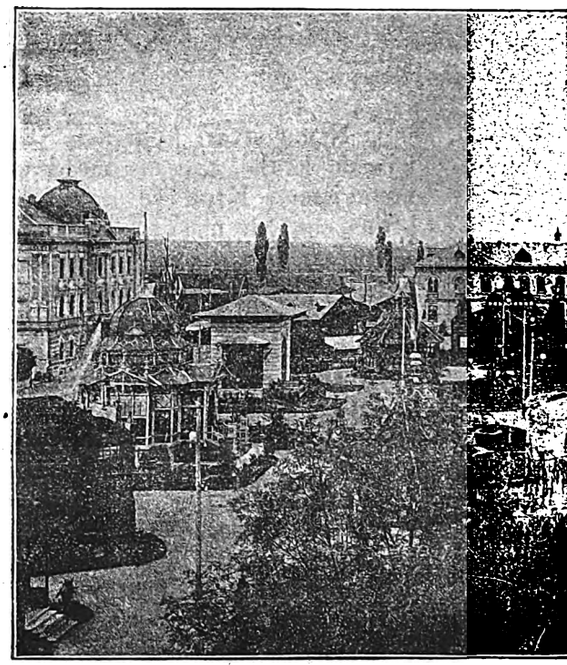

Izložba u Zagre

Digitized by Google

mu iz svega svita stadoše vrviti pravovirnici da se poklone križu i da prodju onim putem kud ga je Isus pronio. Pa sv. Otci Pape počeše podiljivati oprošćenje svim onim koji su hodili u sv. zemlju. — Što će se dogoditi? Dolazi na svit Sv. Frane te vas zaljubljen u Isusa propeta, nije se mogao smiriti dok nepodje u sv. zemlju, da izljubi ona mista, onu zemlju kud je Isus pod križem prolazio. Ode i obadje sveta mista, sustavi se na 14 stajališta promišljajući gorku muku svoga Isusa i rek bi da, posli blažene Divice, niko nije bogoljubnije učinio ovaj put križa do sv. Frane. Povrati se u Italiju, ali mu ostaše na srcu i u duši ona sveta mista, pa će odmah izabrati nikoliko svojih fratara i poslat ih u sv. zemlju da tamo stanuju i čuvaju grob Gospodinov. I tako od onoga vrimena do dana današnjega sinovi sv. Frane ostaše kod Groba Gospodinova. Nego oni fratri koji bi se povratili iz sv. zemlje amo k nami rad bolesti ili posluha, nemoguć već u svetu zemlju a željni put križa, da zadovolje svojoj želji, počeše oko svoga manastira ili u manastirskoj crkvi toliko slika i križa postavljati, koliko je stajališta u svetoj zemlji. I sv. otci Pape Inocenc XI i Kliment XII, videći želju mnogih pravovirnika da podju u sv. zemlju, a poznajući dalečinu i mnoge nezgode, onim koji bi činili po ovim manastirim put križa, dopustiše ona ista oprošćenja kô da da su bili u svetoj zemlji. Po tomu se ovo bogoljubstvo razprostrani i izvan manastira po svem svitu. A. sv. otci Pape ustanoviše da niko brez njihove dozvole nemože namistiti put križa, nego samo redovnici sv. Frane.

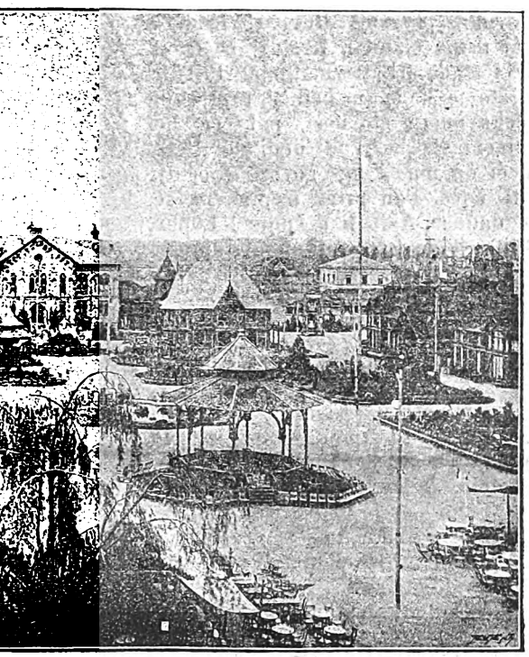

godine 1891.

O. Nikola Bilić.

Izložba u Zagrebu od god. 1891.

Na 15 ovoga miseca navršit će se dvi godine, što se je u Zagrebu otvorila izložba. Trajala je od 15 kolovoza do 15 listopada 1891. — Slika, koju naš današnji list donosi, tek nam prikaziva veliku prostoriju, na kojoj je bila izložba, i za glavne zgrade, u kojim je bilo prikazano sve što naša hrvatska zemlja rodi i plodi a što je unutra bilo to je mučno peru opisati. Mi Dalmatinci osobitim veseljem spominjat ćemo zagrebačku izložbu; ne samo što su na njoj bili izloženi plodovi naših zemalja, dali na njoj smo i mi glavom bili. U izletu od 24 kolovoza na onoj poljani izprid izložbe vidila se pozdravila, zagrlila braća s jedne i druge strane Velebita, ojačala se bratska ljubav. O tom velikom narodnom slavlju bilo je tada dosta govora u našem listu. Na izložbi od god. 1891 u Zagrebu najbolje se je vidilo koliko je bogata Hrvatska svojim stanjem. O tom bogastvu primili smo od jednog našeg suradnika nikoliko lipih članaka, koje ćemo početi iznašati u dojdućem broju.

Draži je dragi od brata!

Divojka sidi kraj mora,
Pak sama sebi govori:
„Ah mili Bože ljubezni!
Ima l' što šire od mora?
Ima l' što brže od konja?
Ima l' što slagje od meda?
Ima l' što draže od brata?

Govori riba iz vode:

„„Divojko luda budalo!
Šire je nebo od mora,
Duže je more od polja,
Brže su oči od konja,
Slagji je šećer od meda,
Draži je dragi od brata““

Iz Dubrovačke okolice
priopćio Dubrovački Hrvat.

Kako valja gojiti duhan.

III.

Duhanu mnogo škodi nepogodno vrime. Tako n. p. u pramaliću udi mu slana, ustrajne kiše prouzroče gnjilobu lišća, a od velike suše je slab razvitak. Škodi mu još vitar i led, jer mnogo lišća ozledi. Od duhanovih neprijatelja spomenuti nam je volovod ili, kako ga niki zovu, bobova kuga. To je biljka nametnica, koja svojim žiljem prodire u korenje duhana i iz ovoga crpe sebi hranu. Proti ovoj nametnici branimo se tako, da je tribimo i ne puštamo dozorit. Kadgod duhan napadne jedna vrst gusenica, ali mu je najveći neprijatelj rak iliti medo, koji se s gnojem donese na zemlju za duhan. On podgrize biljku u zemlji, te ju tako prilomi. Da ne bi i dalje počinio štete, valja na onom mistu gdi je podgrizena biljka i naokolo nje potražiti ga i zgnječiti. Lako ga je naći, jer je velik 5 i više centimetara. Ako smo prisadjivali duhan u prave vrime, pa ako je lito bilo povoljno, možemo ga obrati do konca srpnja a inače u kolovozu, pače sve do konca prve polovice rujna. Lišće postane u to vrime zelenkasto-žuto, te je posuto žutim pigama; medju prstima se lipi, a u večer dobije ugodne mirišе po medu. Branje lišća ne obavija se u jedan put, nego suslidice kako dozriva, i to samo za lipa vrimena i kad nije rosno. Donje lišće je najlošije, a jer najranije zrije, to ga i najprije beremo. Otrgnuto lišće valja razrediti po veličini i kakvoći u više kupova, koji se ostave do večeri na njivi, da povenu. U večer prinese ga se u kuću, te ga se stavlja u redove sve jedan do drugog 5—10 lista jedan vrh drugoga. Tako razporedjeno lišće valja pokriti slamom ali triba paziti da se po njem ne gazi da ga se tako neošteti. Kad je nakon 2-3 dana do-

Digitized by Google

bro povenulo i požutilo tad se list po list probije dugom iglom na najširem mistu rebarca i tu se provuče jak konac ili špag. Na ovaj način obisi se na konac sve lišće i to tako, da stoji lice prama licu lista a donja strana prama donjoj. Ako dakle prvi list gleda svojom gornjom plošlinom vanka, onda će drugi morat istom stranom unutra gledat, treći opet vanka, četvrti unutra itd. Paziti je pri tom, da se list ne dotiče lista. Kad si ovako povukao na konac 30-50 listova, onda obisi te konce, ili vince na suho, ali dosta zračno misto. Ovi vinci duhana ostave se sad na miru doklegod se ne ošuše. To biva u nas već u misecu listopadu. Ali u duhan nesmi se još dirati, jer bi se lišće, jur suho, ozledilo i satrlo. Treba čekati kišu. Posli nego je kišilo više dana duhan ućuti vlagu, te ga se može skidati sa konca bez pogibelji, da se medju prstima satare. Slaže se u snopiće od 25 lista. Da duhan bude imao kod prodaje bolju cinu, valja ga razporediti po boji i veličini lista, tako da u nijednom snopiću ne bude niti jedan list druge boje, duglji ili kraći, neka je zdrav sa zdravim, a ozledjeni sa ozledjenim. Još ih se pokrije daskama i pritisne kamenjem. Za 2—3 dana povežu se snopići slamnastom gužbom, te ih valja često privrćati, da ne bi sagnjili sve dokle dodje vrime prodaje. Bude li se radilo o duhanu po ovde istaknutim napucima, i trud će biti obilato naplaćen.

K. H.

Glas iz Amerike.

Rosendale, 30 Lipnja 1893.

Naših zemljaka imade amo lipi broj, ali na žalost bez radje. Osobito novaci koji su došli ove godine nemogu da nadju nikakova posla. Ima ih koji su ovde četri pet miseci a nisu dobili ni novčića, a Bog znade i kada će. Ako se nadje radje ta traje najviše tri dana na sedmicu, s toga jadni radnici uvik dolaze i odlaze. Nije to tako samo ovde već po ciloj okolici, mnogo naroda a malo posla. Mnogi bi se povratili u svoju domovinu, ali neimadu čime. Želeći vam vam jaku snagu u peru, čestit život Vam gospodine uredniče i Vašem Listu sa pozdravom biližim se Vaš domorodac.

Jakov Bogunović.

Lupeška mudrolija

(priča).

Jednom nedavno u nikom selu življahu tri čovika, a ma sva tri lopova, mudri bili za ukrast, tako da čim bi se stavili nebi im uticalo. Što se dogodi? Jednomu od njih duh božji danu u srdce te se ostavi svoga hrdjavoga puta, oženi se, te namisti ništo prodaje, vina, kruha, mesa, i ostalih stvari. Posao mu podje za rukom te stade ljuekl živiti. To njegovo stanje pomučno biše njegovim starim drugovima te oni namislili osvetiti mu se. Jednoga dana on odputovao u bližnji varoš, da kupi ono svojih potriba za prodaju, a njegova prvašnja dva druga kad ućutiše da je on otišao na put, nama otidoše u njegovu kuću, pak staše razgledavati, kako bi mu one večeri ukrali ono slanine što je nad vatrom visilo. Kad stupiše u kuću ogrijaše se, te jedan gledajući na slaninu reče: „Oblačno je!“ a drugi će mu: „Izvedrit će se!“ i tada otidjoše će. U večer istu dodje čovik iz varoša pak večera ono što mu je Bog i kuća dala. Kad se je namirio, stade ženu pitati govoreći: Ženo! je li ko danas ovde dolazio“? „Jesu“, — reče ona po istini, „ona dva tvoja prvašnja druga“. — „Pa što su rekli“? upita je ožeto muž! „Rekao je jedan da je oblačno“, a „drugi da će se izvedriti“! Ajme! zavika čovik udarivši se rukom po kolinu, budući da je znao što znači ta njihova besida. „Namah sakrij slaninu“! reći će ženi, jer će je ukrasti! „Žena sakri slaninu mudro, metnu je pod postelju te otidju spavati. Oko ponoći dodjoše lopovi, te polagano otvoriše vrata, bez da je iko čuo, ali nesretni nenadjoše slaninu. Tada će ti jedan k postelji pak stade polagano šapljati: „Ženo! ženo! gdi smo metnuli ono slanine“? Ona sanjiva misleći da joj muž govori, reče: „Bolan šta si lud! metnuli smo je pod postelju“! Lopovi to jedva dočekaše pak polagano izpuzaše slaninu izpod postelje, š njom u vrću pa biž. Malo po zatim žena se probudi te probudi i čovika pa ga stade pitati: „Što si me malo prije pitao, da gdi smo sakrili slaninu?“ „Ko te je pitao?“ nisam ja pravo! A nu onda su te privarili nesritni moji prvašnji drugovi! Kad on poviri pod postelju tot nema slanine. Rastuži se čovik mnogo, pak se obuče i stade trkati za njima. Pristiže jih, i propušti onoga što je u špiju hodio, prid onim što nosi slaninu. Dočeka onoga što nosi, pak će mu reći: „Druže dajder meni sad, tebi je dodijalo“! On mu dade brime, misleći da mu drug govori (noć je mučno poznat). Moj ti čovo kad primi slaninu na se, reče onom što mu je dade: „Ajde ti u špiju“! Lopov, otide prid njime u špiju, a on kao sa svojom slaninom opet svojoj kući.

priopćio *Petar Zagorac.*

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Iz Zadarskog kotara na 14 srpnja. Krupa je ljuto oštetila našu okolicu, koja je sva gola od pusta grâda. Računa se više tisuća štete. Jadan težak čeka pomilovavanje starije vlasti. — Puno nas je uzradovala vist, da će čim prije redovnici iz Banjaluke amo se nastanit i uputit naš zanemareni puk u radje polja. To će bit pravi blagosov od Boga za ovaj kotar, koji rek bi ca nije za drugo, već da strašnim kamatam tovi Zadarske gavane.

Zaton kod Šibenika 15. — Prva litina, bob sasvim nije urodio, maslina ništa, žito je rodilo dobro izčekalo kišu, kukuruz sasvim igje dobro, u prvom redu fala Bogu u nas kiša natapa svaki osmi dan, tako od kad je počela ići nije još zemlja ostala suha, to reste svaka zelen, trave svake vrsti, loze, voćke i svaka stabla da ih je milota gledati. Višanja je bilo sridnje. Računalo se je da je selo uhvatilo za višnje 4000 fiorina. Bajame rodile su da nigda ovako nisu. Računa se da će se se uhvatiti i za bajame 3000 fiorina. Sve Bogu hvala dobro, ali s vinom slabo, izprva se prodavalo po 11 fior. etolitar, pak po 10 i 9 fior. a kašnje se snizila cina na fior. 8 1|2 i na 8 po etolitru. Razprodala se velika množija ovoga miseca, još ga ima u našem selu za prodaju jednu 1000 etolitara.

Imoska krajina, 25. — Lipa nam se litina spremala, ali ovih dana krupa nemilo otukla nika mista. I duhan je dosta pritrpio.

Trilj 26. — Ove godine zahvaleć Bogu litina dosad neloše. Bilo žito kao pšenica, ječam i drugo sasvim dobro. Kukuruz i proso takodjer dobro. Povrće nije stvari. Duhan nije loš, ali kako se bura uplakala bojimo se da ga izlomi, na nikim mistim, skakavci, što nije dosad bilo proreše:aše lišća. Simo na brigovim slabo a u doli nije loše. Na loze se navukla bolest, te ko ne liči slabo. Ima nikoliko dana ribe se množija hvata. Radi tih naših nesretnih močvara i blatija već se je počela javljati groznica; ali što ćemo mi? Bože u ruke tvoje!

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Bečki i Peštanski listovi graknuli kô vrane na naše rodoljube u Dalmaciji što vape za sjedinjenjem sa Hrvatskom. Nimcim i Magjarima to nije drago, jer što smo mi složniji i jači tim njima krila padaju. — Umrao je u Beču ministar rata Bauer. Bio je valjan, radišan i točan. — Poradi suše slabo bilo ove godine siena, slame, trave i druge piće za životinje, sbog toga vlada zabranila da se vanka granice naše države izvozi i prodaje. Osobito je ponestalo u Tirolu i Češkoj- U Erdelju ljuti su na tu zabranu, jer su oni skupo prodavali travu Rumunjima. — Magjarska vlada u Pešti misli dignuti na dug 100 milijuna forinta za gradnju novih željeznica.

U Italiji. — Papa imenovao patrîarkom u Mlecima kardinala Sartora, koji bio dosad nadbiskup u Mantovi. Vlada neće da ga prizna zbog nikih malih razloga, stoga izmedju Pape i talijanske vlade nastalo nesporazumljenje.

U Nimačkoj. — Vode se dogovori izmedju Rusije i Nimačke za sklapanje trgovačkog ugovora. — Primljen je u sabor novi vojnički zakon. Po njemu služba traje konjanicima 3, drugim vojnicima 2 godine, a broj vojske u vrime mira bit će 480 hiljada.

U Turskoj. — Egiptski podkralj — Kedivè — išao u pohode svome vladaru Sultanu u Carigrad. Engleskoj to nije po ćudi, jer se boji da joj se izmakne Egipat, koji je sada pod njezinim okom. — Turski hodočasnici — hadžije — koji podjoše u Meku na poklon grobu Muhamedovu, mnogi poginuše od kolere.

U Francuskoj. — Siamski kralj u Indijam bavadio se je sa Francuskom. Nazad misec dana zaklali Siamci jednog Francuza. Francuska vlada pitala zadovoljštinu, ali ju neimala. Zavrglo se neprijateljstvo, išlo je tamo francusko ratno brodovlje, koje je već pucalo na siamski grad Bangkon. Rek bi da lukava Engleska piri tu vatru. Siamci će položiti oružje prid Francuzima, ali ako se umiša Engleska, bit će krvava rata.

U Srbiji. — Članovi prvašnjeg ministarstva pozvani prid obtužbu, što su se zlo služili zakonom. Bili izpitani prid narodnom skupštinom u Beogradu. Izabrano 12 ljudi u skupštini, da izvidi krivicu obtuženih.

U Crnojgori. — Na 27 prošloga bilo je veliko slavlje u Crnojgori. Tog dana navršilo se 400 godina da je Crnagora imala svoju prvu štampariju. Slova je donio iz Mletaka, a kako niki drže, sam svojom rukom urizao, kalugjer Makarij, koji je u manastiru u Obodu sastavljao i izdavao knjige, molitvenike. Na svečanost išlo je mnogo učenih vidjenih glava iz svih krajeva slavenskog naroda. Junačkoj Crnoj Gori koja je uz ljuto kreševo handžara znala i tiskanje knjiga širiti, i mi od srca čestitamo.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Takozvani tolomaši, koji brane talijanski jezik u Dalmaciji, počeli su snovati društva „*Lega Nazionale*“ kojima je svrha da otudjuju naš narod svom materinskom jeziku. Ovih dana bio im je sastanak u Tirolu. Iz sve Dalmacije nikoga živa da je tamo bilo osim jednog Zadranina. Sramota je što je bio taj Zadranin, sramota što je bila zastupana občina zadarska, — jedna jedina izmedju 60 u Dalmaciji — ali je veća sramota po nas sviju, da je Zadar glava našoj zemlji, kada drukčije misli i čini nego sva Dalmacija. — Na 24 ovoga otvorit će se u Kninu hrvatski muzej starinskih stvari iz dobe naših hrvatskih kraljeva. Bit će veliko narodno veselje. — U Rimu tiska se hrvatski obrednik (ritual) za naše zemlje. Biskup Posilović u Senju naručio je za svoju biskupiju 400 komada. — Isusovci, koji su za 30 godina odgajali mladež za svećenički statež, u Zmajićevu zavodu u Zadru, neće više držati škole, djaci će se učiti na kraljskoj gimnaziji a oni će poći u Kraljevicu.

U Banovini. — Nova tvrnica piva (bire) koja se kako smo javili otvorila u Zagrebu, našla je velika odziva u prijateljim tog pića. Po svim većim gostionam pije se samo zagrebačko pivo, tako naš novac ostaje u našoj zemlji. I u nas dosta se troši za to piće, dosta se novaca šalje u Beč, Grac i tudja mista. Naši kafandžije bolje bi učinili da šalju u Zagreb. — Misle ustrojiti u Zagrebu i tvornicu šećera (cukra) te tvornicu papira (karte).

U Bosni-Hercegovini. — Glasovi se pronose da će ove dvi zemlje bit do malo sasvim pridružene našoj državi. Tad će rek bi bit odma govora o združenju Dalmacije, Hrvatske, Slavonije sa Bosnom i Hercegovinom. To je naša davna želja, Bože usliši! — Ovih dana dovršio je na sveučilištu u Beču nauke u zakonim mladi Hercegovac Čamil efendija Karamehmedović iz Trebinja. To je prvi Muhamedovac, koji se izučio u zakonima.

U Splitu.

Znameniti sastanak. — Početkom dojdućeg miseca biti će u našem gradu veliki sastanak učenjaka starinskih kršćanskih stvari. Trajat će pet dana. Tu će bit na okupu učene glave iz Rima, Beča, Berlina, Zagreba i drugih strana, proučavat će naše starine, sakupljat se dva puta na dan na skupštine, koje će biti u našem simeništu. Velika je čast to za naš grad, dika za ravnatelja našega muzeja Don Franu Bulića, po čijem nastojanju i došlo se je do ovog sastanka.

Za volju drugomu. — Čudni smo ti ga mi ljudi, dobre podatljive naravi, za volju drugome svašta ćemo učiniti! U jednom od prošlih brojeva mi smo najavili i priporučili novu radionicu sprta za izažimanje vina, ulja braće Matošića. Našlo se ljudi koji se tomu zlovoljili, te išli na ruku jednom nedomaćem trgovcu iz vanka za prodaju njegove robe. Mi smo ćoravi u oba oka, jer mislimo da sve što je izvanka bolje je nego da je iz naših ruku. Tim sebe kvarimo, tako mi uvik ostajemo kukavice neznalice. Mi s naše strane uvik jednu gonimo, i velimo: pomozimo domaće radnike, neka naš novac na našem topragu ostane!

Digitized by Google

Svašta po malo.

Novo iznašašće. — Naš domorodac Petar Samohod s otoka Hvara, nastanjen od više godina u gradu Limi, u južnoj Americi, iznašao je stroj (makinu), po kojem moći će se na jedan mah zaustaviti parobrod sve da plovi najvećom brzinom. To će bit od velike sriće i koristi za pomorce. Učenjaci koji se o tomu bave, kažu da je taj stroj dobar, a amerikanska vlada dala je našem domorodcu dopust za 17 godina da se more služiti ovim novim strojem.

Slikar Medović. — Fratar Celestin Medović iz Kune nasl kao je veliku sliku, koja prikaziva strašno progonstvo što su kršćani trpili za vrime okrutnog rimskog cara Nerona. Slika je izložena u bavarskom gradu Monakovu. Svi listovi nimački hvale puno tu radju, te čestitaju narodu iz kojega je Medović. To je na čast njemu, a čast i našoj zemlji, u kojoj se rodio.

Seoske pošte. — Kao što je početkom ovoga miseca odredjena seoska pošta od Splita do Stobreča, Podstrane i Jesenica tako s druge strane iz Omiša polazit će seoska pošta u tri pravca. Jedna će ići iz Omiša do Podgradja tičući Zakučac, Gata, Čisla, Ostrovicu, Zvečarje, Kostanje i Podgradje, druga je za ova mista: Skalice, Lokva, Mimice, Marušić, Pisak, Kuzmanić, Slime, Penšić, Kućiće, Svinišće; treća za Duće, Naklice, Tugare, Dubravu, Sitno, Srinjine, Žrnovnicu. — Hodat će dva puta na nediljn. — Odredjen je brzovoz (diligence) iz medju Splita i Omiša svakidan.

Golem parobrod. — U Belfastu, gradu Engleske, sagradjen je gromni parobrod. Ime mu *Gjigantik.* Dug je 215 metara, širina mu 21. Strojevi vanredno jaki, imade snage za 25 biljada konja. Ovaj dosad najveći parobrod plovit će na uru 48 kilometara.

Na izgled nam! — Nadvojvodi Karlu Stipanu porodila žena Marija Terezija muško dite, koje je prošlih dana bilo kršteno u Poli. Na krštenju stavljena su mu ova imena: Leon, Karlo, Maria, *Ćiril Metodij.* Na čast vrlom nadvojvodi od kraljeve kuće, koji stavljajuć svome čedu imena naših Sv. Apoštola daje čast i našem narodu, a ovo neka bude na izgled i nama!

Koliko se krvi prolilo? Niki vojnički častnik proračunao je, koliko je naroda u ratu kroz ovo 40 godina zadnjih poginulo: U krimskom ratu 750 biljada ljudi, u talijanskom od god. 1859 poginulo je 45 biljada, u amerikanskom 800 biljada, u prusko-francuskom 225 biljada, Francuska 155 biljada ljudi a Prusija 60 biljada izgubila; u bugarsko-srbskom ustanku 25 biljada a tako isto i u rusko-turskom ratu, u južnoj Africi poginulo je 30 biljada a u Alfaganistanu 250 biljada ljudi. U sve dakle u 40 godina pozobao je rat 2 milijuna 253 glava a potrošeno priko 40 milijuna forinta.

Šale.

Sudac: Je li istina, Petre, da si ti do ovog svog komšije rekao, da je huncut, lopov, varalica. — Nuder kaži, je li to istina?

Optuženik. Sve je to živa istina o njemu gospodine, samo nije istina da sam ja to kazao.

* * *

Sudac: Ti si tužen, Pavliću, da si ukrao torbu ovom putniku, što je izpod tvog sela prolazio i nanio mu štetu. Koje razloge navadjaš za tvoju obranu?

Optuženik. Jedan jedini razlog, da nisam imao u duši zle namire da mu učinim štete, već sam mu digao torbu s ramena da bude nikud lakše i njemu i meni.

Poruke i Odgovori.

Viterkinji. — Vaša je pisma proniknuta živim rodoljubnim čustvom, ali nije za nas, jer je slabo navijena na pučku. Ako mislite pivati slavlje u Dubrovniku, nateguite dobro gusle javorove.

N. M. — Hvar. — Odveć ste mladi; za sada učite, a kasnije ćete sklanjati pisme.

J. L. — Trilj. — Bićemo vam harni. Pozdravite nam rogjaka Dubrovca.

Starcu Ljubomaru. — Virujem ti, teška je sparina, ali jutrom prije žarkog sunca prošetaj se, starče, ispod Pripala, sagji na Hrastovac, te pod onim kitnastim dubom dovrši pismu o položaju Splita, Kaštelâ i susidnih otoka — izaće ti zgodna, jer si ju lipo počeo.

Orloviću Pavlu. — Nadio si sebi lipo ime iz narodne pisme, ali, koja hvajda, kad te nije sriča namirila na Kosovku divojku kao Orlovića Pavla. Pisniku hoće se vila! *Majstor.*

M. St. — Šibenik. — Vaš članak o „Dici" nije loš, ali nije za naš list. Onako obćenito pisati za puk, nizati mudra načela i naputke nikakove hvajde, hoće se prodriti okom u kućni život našega seljaka, upoznati mu sve mahne u duši, na tilu, u jeziku, u dilu, te onda upriti nožem gdi je rana i parati. — Ni je zik vam nije ni malo pučki.

Mirković M. — Split. — Dobro je ono o „Knežiji Poljičkoj" probrat ćemo i tiskati. — Bili bi Vam harni da nam spravite štogod o „Makarskom primorju" Vašem zavičaju. Da bude gotovo za 17. broj, koji je odredjen na počast starcu Milovanu. — Zdravi!

B. K. — Brač. — Kako smo javili ličnik očiju Dr. Lušić bit će u Splitu sve do polovice ovog miseca. Bolestnici se puno hvale š njime, višt je svome zanatu. Stanuje u *Hotel de la Ville* br. 7—8. Pišite ravno nanj.

Mladi rodoljub. — Okolica. — Da je tako sričom, ali nije zlato sve što sjaje! *Urednik.*

Subotičke Novine. — Subotica (Ugarska). — Primili list, hvala na zamjeni, odvraćamo.

Šešelj M. — Mostar. — Od gosp. V. Katalinića u ime vaše primili for. 1. Tim podmireno do 1[11 t. g. Povireniku. — Vrisnik. — Plaćeno za svu god. 93. Imena u dojdućem broju. *Opremač.*

Poziv!

Eto smo već dobrim ušli u drugu polovicu godine, bilo bi vrime da naši štovani preabrojnici spomene se svoje dužnosti prama nama. Za one koji po sebi rovno na kuću primaju naš list, a nisu ovu godinu podmirili, odredili smo odma dojdućim misecom zaustaviti list. Naše vridne povirenike pak molimo da malo po malo pokupe predbrojbinu, te ne do Božića kao prošlih godina, već najdalje do Svih Svetih neka su nam računi za ovu godinu u redu. To činimo navlaš jer za dojduću godinu želimo tako urediti naš list, da će ga primati samo onaj tko prije plati. — Novi se predbrojnici primaju u svako vrime. — Do konca 1893 zapada 50 novč.

Uprava.

Podmirili „Pučki List"

do konca godine 1893:

Split: Gotovac P., Granić J., Grgić pop L., Gale J., Hazze I., Ivišić J., Ivanišević A., J sefić J., Jurić-Radanović A., Jelavić J., Juch I., Jadrić B., Jelaska J., Katalinić prof. D., Kamber Dr. P., Kukoč I. Kaligari krojač, Krstulović J., Krivić J., Karlovac Dr. J., Kučić J., Kamber Kl., Kragić I., Kr. ljević T., Kovačić N., Lovrić Fr., Laura B., Matas A., Matković J., Milovac I., Mazzocco M., Mladina A. trg., Matas L., Maroli P., Mikačić D., Marasović I., Marasović D., Mikačić M., Muljačić F., Mrduljaš A., Mrkonjić S., Morpurgo I., Mitrović N., Milić kan. A., Marinić M. Grga, Milić J., Matačić ljek., Mladina A. pečar, Nonveiller A., Narodna Čitaonica, Novak A., Novak kap. V., Poletti A., Piteša D., Pavičić P., Pučka Banka, Pavić I., Poljak O. P., Protić Vj., Perić K. (Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 18 Kolovoza 1895 B. 16.

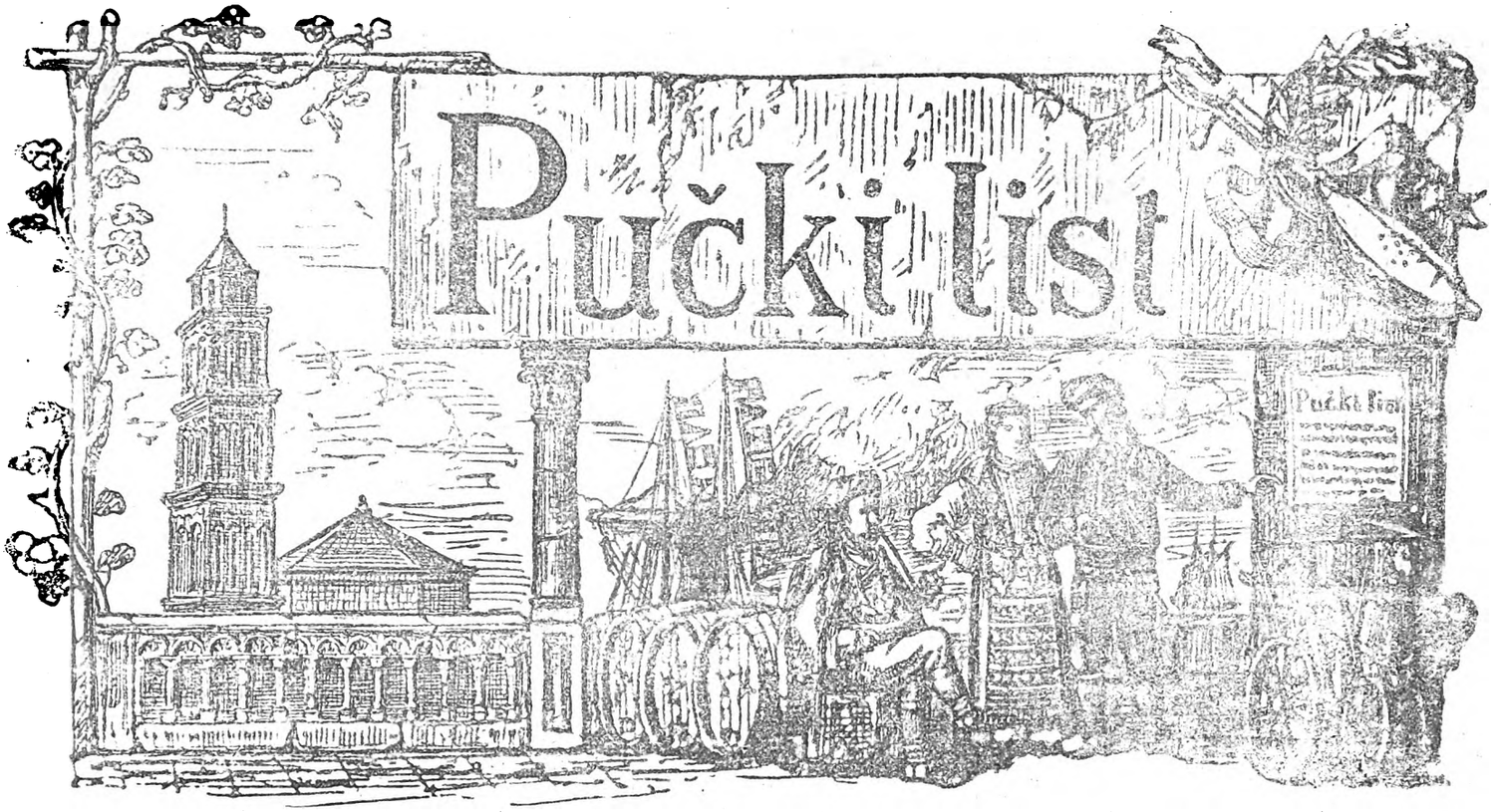

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1 Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Slabi gospodari.

Neima veće žalosti u jednoi kući što kad domaćin starešina slabo upravlja, gospodari. Imati vlast, slobodu u rukama, a neznati pametno, pošteno uporaviti šteta je i sramota

Mi u Dalmaciji imademo ništo što naša braća priko Velebita i priko Prologa neimadu To su občine Imade i kod njih občinâ, ali im nije vlast i sloboda kao našim amo. svezane su im ruke. — Naše su občine samostalne, nezavisne uprave, koje u dogovoru sa svojim vićnicima iz puka biranim, pod nadgledanjem Zemaljskog Odbora u Zadru, koji odgovara saboru i zastupnicima, isto iz puka biranim, rade i nastoje u granicam svoga pravilnika za red i napridak naše zemlje Dok se u občinam nastoji za red i napridak, blago narodu, u komu takove občine cvatu. Istinu valja reći, takovih občina imademo u Dalmaciji. Načelnik, prisidnici, vićnici svi kô jedna duša drže se kô članovi jedne obitelji, paze občinsko kô svoje, ne štede truda za dobro svoga mista Takovim občinam raste čast i poštenje! Ali u svakom žitu kukolja, u svakoj šenici ljulja. Po mnogim našim občinam razkotio se troskot, da nije ni reda ni napridka, već svakojake nevolje.

Nevolja u redu: svak hoće da zapovida, svak se otimlje o čast. Zavadi se na priliku župnik sa glavarom, za stvari od ništa. Glavar prkosica, tuži župnika do biskupa, do poglavara, do potribe do Rima, buni puk proti njemu osobito ako za nesriću zna pisat, smišlja i izmišlja svaku zgodu i prigodu da svake nedilje namrči štogod te pošlje na kuriju, jeda li mu ga kakogod digne iz sela s očiju Kad se namiri brus na kremen ide se i do suda. Eto pravde, eto laži podmećanja niti eta, a za prkos eto i kriva svidočanstva U selu u občini tko za ovoga tko za onoga nemir, mrzoba, psovanje — pakao živi. Izbori su na vratima. Sad te hoću. Glavaru drago da ostane on u vlasti, onaj drugi želio bi koga od svojih. Daj na ljude od zakona, na novine, traži paragrafe kako zavarati, zanikati ime, uništiti glas; piši po listovima, da ocrni svoga protivnika prid svitom. Za sve to mašaj se kese, uduži se, založi komad dobra, stani kupovat glasove, nikim je cina i priko stotine. Eto pazara, ljudi se prodaju kupuju, vadeć krsta kô zivina: tko dâ više evo me! Za osvetu pale se pojate, siku se loze, batale oranice; ne dolazi se u crkvu vridja se Bog, a gdi se nadju ljudi krvavi izpod kože a ugrijani dodje se do krupna.

Druga nevolja u napridku: neima štednje, občinsko i svačije, veli se Je li kakova občinska radja, prokleta priša, občinsko je, radi se kako se hoće, nadnice se množe i biliže, bit će na občini plaćene. Dodje kakav visoki gost, upali občinsku blagajnu, gozbe, vatre, nakiti, neka se ime občine spominje Padaju nam na pamet riči našega Kralja kad je bio u Bokikotorskoj god 1876 Sva Boka gizdavo narešena, potrošilo se koju stotinu hiljada fiorina. Došao tamo kralj, a množija siromašna svita navrvilo da pita pripomoć, u svakom mistu po punu rukovet molbenica. Kralj se začudio na tolikim molbenicam, te će tadanjem namistniku Rodiću: *jeli moguće da je Boka toliko siromašna, a ovako me bogato dočekala?* — Ove prikorne riči našega Vladara bile nam na usvist! Za nike naše ljude občina je kô krava muzara. Na taj način neide dobro; nije reda, nije napredka Hoće se reda, da budemo složni jaki Občine su najjače narodne tvrdjave, koje na svaki juriš proti našoj domovini mogu odgovoriti; občine su najlipše zadruge, koje, kad je štednje i pomnje, bez moljakanja vlade, ministarstva, mogle bi mnogu radju koristnu za puk po sebi izvesti.

Budimo dakle dobri gospodari, pa će nam dobro i narodu biti!

Digitized by Google

Pisma o Splitskom okolišu.

Lipo li je brajne pogledati
Sa Pripala visoke planine,
Iz Poljičke stare kneževine
Razgledati brda i doline,
Dalmatinsko plemenito more,
Ravna polja i pitome gore
I po moru gizdave otoke,
Po otocim polače visoke,
Gdi se bile kao labudovi
Ili kao u gori snigovi,
Ja od Zadra do Kotora grada
Sve otoke ne spominjem sada,
Nego one što vidim iz gore
Bliže otoke niz Jadransko more;
Priroda ih kao vinac svila,
Lipo rese grada Splita bîla.
Pram podnevu Brač se opružio,
Na Šoltu je glavu naslonio,
Pruža ruke kao virenici
Il kô majka svojoj jedinici.
Ruku daje Šolta Drveniku,
Svomu malom diveru milinku,
A Drvenik tamo do Čiova
Gdi se vižba vojska cesarova,
A Čiovo siže do Trogira,
Gdi je pitno kao srid Misira.
Od Trogira niz ravna Kaštela
Lipi li su varoši i sela,
Solin bîli na srid polja ravna,
Krozanj teče Jadro voda hladna,
Poluotok Splita bijeloga
Na obali mora Jadranskoga,
Slatinam je on ruku dodao,
Ispod njeg se Lintar je spuštao,
Lintar pere Trogir i Kaštela,
Bile grade, plemenita sela.
U Splitu su zgrade starovinske
I polače starodavne Rimske,
Zvonik lipi, da mu nije para,
Sto iskresa višta ruka stara.
Sad se za njeg mnogi troše novci,
Poprav čine sadašnji potomci.
Od Bačvicâ tam do Sustipana
Sve je lipa zgrada izredana,
Palače su lipe urešene,
Sve po novi način sagragjene.
U Splitu je vodica studena,
Po prokopu starom dovedena,
Slatka voda kao srebro čista,
A ističe na stotinu mistâ.
U Splitu je česma sagragjena,
Iz nje teče vodica studena;
To je, brate, vidit čudnovato
U kamenu ragjena bogato.
U Splitu je svitlost plina zvana,
Oko grada svîti po svih strana,
Kroza zemlju plamen svuda vrije,
Pa se vidi kô da sunce grije.
Više Splita Marjan krasna gora
Na obali pokraj sinjeg mora;
Split je misto slavno Dalmacije,
Plodna zemlja, da joj para nije,
Zgodno misto, šetnja plemenita,
Reg bi da je perivoj od svita.
U Splitu se kruni Zvonimire,
Kralj Hrvatski, pun Krstove vire;
U Splitu su kosti mučenika,
Svetih ljudi, božjih namisnika,
Dujma, Staša i svetog Arnira,
Što ih slavi naša sveta vira.
U Splitu su bogati trgovci,
U njih mnogi nebrojeni novci,
U Split splije svaka trgovina
S mora, s kopna od svijuh krajina.
Istina je moj primili brajane,
Grad je urešen sa sve četri strane:
Ozgor resi Mosorska planina,
Klis bijeli i sva okolina
I Poljička stara kneževina,
Omiš gradić kod njega Cetina
A poviše Dinara planina
I primorje do bile Makarske,
Koja no je više Vode Biške.
— Ovu pismu neću pivat dalje,
Jer me starca snaga poizdaje,
Noge slabe a umorne ruke,
Ljubomanu to su teške muke.
Moj *majstore*, kad si poručio,
Evo sam ti želju ispunio,
Pa te molim kod „Pučkoga Lista“
Mojoj pismi da ti nagješ mista!

Starac Ljuboman.

Valjana Stopanjica.

II.

Kvas.

Da kruh uzkisne triba kvasa, a stopanjica valja da ga ima uvik u svojoj kući, da ne triba zajimati. Kvas dobije, kad za osridnju kuću uzme jedan kilogram muke. Polije ju mlakom vodom i zamota, te ostavi na toplu mistu. Vodom i toplinom muka pritvara se mal a malo u slad, onda počme kisnuti i zadavati po ljutini, a tad se je razplodilo nekih sitnih stvorova, koje možemo prostim okom da vidimo, a koji su zametci kvasini. Nakon nikoliko dana čuti ćeš da kvas miriši, kao da si unutra stavila rakije. Vonj rakije dolazi od toga, što se je slad muke pritvorio u ugljenu kiselinu i žestu (špirit), a od žeste postane pravi kvas. Nevalja ga puno držati, jer od kvasa postane smrad. Dobro je što ga stopanjice omažu uljem, jer ulje priči da se ne šuši, da zrak ne može do kvasa, koj ga raztvara i s kojim dolaze do kvasa pečurvice, koje ga išćete. Priljut ili išćeten kvas bolje je baciti, nego kruh š njim pokvariti. U varošima može može se kupiti i kvas od piva (bire).

Kako se misi kruh.

Za kruh triba uzeti samo zdravu muku, a ne onu koja daje, ili još gore koja je plisniva. Muka valja da bude suha, a kad po njom nožem potegneš, da se ne pozna crna traga noža jer onda nevalja, a ako ostaje nažut ili siv trag, onda u muci ima odviše mekina. U vrićama i bangama muka je puno sbijena, te u njoj ima posve malo zraka, zato prije miseuja, valja ju prosijati da u nj udje što više zraka, jer on pomaže kisnenju. Sijati valja i da se odstrane suvišne mekine, osobito vanjske kožice zrna. Bolja i hranivija je muka zvana na malu škaju od one na velu škaju i ako od prve nije posve bio kruh kao od druge, pošto u prvoj ima samljivenih nutrnjih ljusaka zrna u kojima je prava hrana, a od druge se dobiva sami cvit (škrob). Kad je muka prosijana u kopanji (naćvama) učini se u sredini muke rupa. Uzme se podmisak kvasa, raztopi se u mlakoj vodi i ulije u tu rupu. Doda se dovoljno soli i zamisi trećina i ćak polovina muke uz dolivanje vode. Pokrije se prio-

Digitized by Google

stalom mukom i ostavi obično od večera do u jutro. Bilo za raztapanje kvasa, bilo za misenje ne valja uzeti vrilu vodu, jer ova ubije kvasinove stvorove u kvasu, pa kruh ne bi uskisnuo; dogodi se ono što domaćice kažu da se je zaparilo. Voda nek je vrućа kako može u njoj da se lasno ruka drži. Nevalja ni studena, budući da za kisnenje triba topline. Kroz noć zamišena sridina uzkisne, jer kvas uz vodu i toplinu pritvori niki dio muke u slad, pa u ugljenu kiselinu i žestu, što se nalazi u onim mihurićima u tistu i na tistu. Zamisi se uz ovo i priostali dio muke. Valja tisto dobro i dobro pestati, da se što bolje izmiša lipivo kožica, cvit i kvas, i to sve dotle dok se tisto počme lipiti za prste i dok prsti ne ščokaju kad ih vadiš iz tista. Tad se izgruda, dobro natare i pokrije na toplu i čistu mistu da kisne. — Valjana domaćica zaviruje više puta je li kruh dokisao, a uz to pali peć. Od nedokisla kruha izadje kruh tvrd i malašan, a od prikisla ljut. Pšeničan i ražen kruh obično se naspose misi, a kadkad i pomišan. — Ječmen, prosen, kukuruzov bolje da je pomišan sa pšenicom ili ražju. — Popriko dobije se kruha jednu četvrtinu težine više, nego što je muke bilo, a to je priostala voda u kruhu. — Mihurići u tistu napuhuju i nadižu tisto, a kad dodje u dovoljno vruću peć još više se raztegnu mihurići, a žesta i ugljena kiselina izhlape, nu mihurići otvrdnu u čas, te kruh postane veći i lipo šupljikav kao spuga. Prvo neg se kruh speća valja ga nabosti, da mu nutrnje pare ne nadignu gornju koru. — Pri svakom misenju stopanjica valja da ostavi grudu tista za kvas. — Za fine vrsti kruha, za sladkiše, uštipke itd. ne valja obični kvas. Uzeti valje žeste, a kad dodje u peć u vrućinu raztegne se žesta, namihuri i digne pecivo, te izhlapi.

Peć.

U nas su takve peći, da su prava razsuća, a evo zašto. — Naše peći ugradjene su visokim svodom (ćemerom) kao u klačine, pa najžešći gornji dio plamena ne dopire do svoda, te ne more da peć brzo ugrije; ili su prinizka svoda, onda najdonji dio plamena, koji ima malo topline slabo ih grije. Ne imaju ni valjana propuha, a vrata su im puno velika, pa dime, puše kao pakao, zato velik dio goriva otidje utaman van kao dim. — Veći dio peći ju vani je na otvorenu, slabo su pokrivene i razpucane, da odušnju ili ih kiša kvasi ili podavirn, te triba ložiti po više ura dok se osuše i upale, a pošto se svaki dan ne peče ohladne, te opet iznova triba mnogo goriva dok se ugriju. — Peć valja da bude valjano upaljena, što se sazna, ako muka posmedji kad se stavi na lopatu ništo muke od koje je kruh umisen i zavuče u peć; nu ako požuti nije upaljena, a ako pocrni tad je pripaljena i valja počekati dok ohladni do mire. Kruh postane gnjecovan iz neupaljene peći, te škodi puno zdravlju, a i želudac ne može, da ga prokuha; ako je peć bila pripaljena sprži kruh, osobito koru, te bude nagorak. — Veličina komada kruha, množina vode ulita pri misenju i vrst muke išću koliko vrimena ima da kruh u peći stoji. Kruh je pečen kad pri udarcu u donju koru zvonka, a ne pečen i gnjecav je ako namuklo tutnji. — Kruh valja čuvati na čistu suhu i zračnu mistu, jer sijaset malih i nevidljivih gljivica (pečurvica) što po zraku plivaju lasno padnu na kruh, pa ako je na otavnu mistu razplode se strašnom brzinom i uplisnave ga, a ovakve gljivice pravi su otrov i tko bi se najio plisniva kruha pozlilo bi mu. Kruh prima vonj stvarih, što su oko njega, a osobito ako je u zatvorenu, što će domaćice biti više puta opazile, osobito na sladkim kolačima, što neke drže uz rubeninu ili odiće.

Pučanić.

Složno selo.

Čitao sam u jednom broju ovoga vašega lista, kako našemu puku hoće se sloge, ako će što dobra da uradi. I to borme je baš tako! Vidim ja, da moljakati, tužiti se na vladu, na zastupnike nikakove hvajde, a da svatko selo kada je složno i voljno more mal a malo doskočiti svakoj svojoj potribi. O tomu sam se baš podpuno uvirio ovih dana na svoje oči. Uputio se s mora za poslom moje trgovine dve ću u sridnja Poljica, izašao u Jesenice, opočinuo i stao se misliti hoću li na noge ili na mazgu uz planinu, koja je nad selom. Jest put uza stranu, ali kakav put, da mili Bog učuvao! Prošao sam dva tri puta tu na konju iz Srinjina, ali svaki put valjalo mi zavite činiti, Bogu zahvaljivati da sam živu i zdravu iznio glavu. Strana nizbrdita, put zavaljen kamenjem, po njemu sedre i grebeni, teško na nogu, još teže na konju, te sam se baš mislio i jednoj se ženi tužakao kako mi je teško uz brdo. — Lip vam je put sad, ona će mi — napravili su ga ovih dana naši, morete na konju, na noge sve kô po kraljevoj cesti. — Ja štap u ruke, put pod noge, a kada ušao u planinu, baš tako bilo kako mi ta žena rekla. Ostao sam van sebe. Uz obronak planine, kô uz ražanj protegao se lipi uravnani put, kamenje se izkopalo, probilo, grebeni nasuli, brižuljci prokopali, svalili, obale s jedne i druge strane postavile, pristave poradi naplova kiše namistile, crnicom zemljom sve se posulo, a okrešanim kamenjem zbila, put se na okuči proveo, što si prije za po ure drhćao i krvavim se znojem uz tu uzbrdicu znojio, sada u desetak časa eto te na vrh planine, sve ko da si uza skaline se popeo. Uprav sam se obradovao u srcu, te mislio sam sobom koliko će bit vlada za to potrošila, i jadan narod nadnica uložio. Na vrhu, kud se kreće za Tugare, našao nikoliko ljudi iz sela gdi još ništo rade okolo puta i popravljaju. Izkazao im moje radovanje, te ih upitao, koliko im je dala vlada za ovaj put što su učinili.

— Ništa — gospodine — odvrati mi jedan od njih niti smo mi što u Zadru pitali — već što nam je občina dala jednu pedeset librica praha i ništo alata.

— A kako onda? uz čiju pripomoć? tko je nadnice plaćao?

Digitized by Google

— Niko ni novčića, selo samo po sebi, svi složni bilo nas do 200 i 300 svaki dan na radji.

— A koliko ste dana radili? upitah ih ja opet.

— Niti nedilju dana, u pet dana bilo sve gotovo, odvratiše mi oni.

— Evala vam, ljudi, baš vam je na diku, reći ću ja, rastajući se od njih. — Ovo iznašam kroz naš dični „Pučki List“ na izgled drugim selima, jer gdi je sloge i dobre volje svud se more učiniti kô u Jesenicam. Naša je Dalmacija zemlja krševita, razlog zašto nam zapinje trgovina jest upravo s toga, što izmedju mista i mista neima prolaza, neima putova, svit nemore sa svitom obćiti, a gdi neima obćenja neima trgovine, neima blaga i dobrostanja. Naši župnici puno bi prid Bogom i narodom stekli kada bi napućivali, nukali naš puk na ovakove radje. Kada sam na ovom govoru i ovom selu pada mi na pamet pokojni Don Marko Bitanga, župnik Jesenica, moj dobri prijatelj — rajna mu duša! — Uz sasvim malu pripomoć zemaljskog odbora i obćine a uz slogu i volju sela on je sagradio kolni put sa mora do u selo, da bi se mogli varoši i gradovi s njim podičiti, uradio dva sabranača vode za selo, da ih nebi sram bilo u srid Splita stati. Po njegovu izgledu i naputku svit se naučio radji, prometu, te od Neretve do Splita, što ja poznam našeg primorja ja neznam sela po stanju, bogastvu novaca, trgovini po moru da bi moglo stati uz Jesenice. Sve je dakle do sloge i dobre volje. Imade baš u ovom misecu agustu zemana, kada težak neima velike radje u polju, baš u ovom misecu u našem primorju svit štuje toliko dana što su mali blagdani, nisu, sveci zapovidni, na mjesto da se klatari po krčmam i drugim dangubicam, svako selo da se uhvati složno moglo bi svake godine komad novog puta sagraditi, stare popraviti, očistiti.

— A što onda sve svaliti na selo, a vlada, obćina ništa da nepripomože? more mi tkogod zamiriti. I vlada i obćina uvik valja da su spravne pripomoći, ali gdi se ne vidi dobra volja i nastojanje mučno da se one po sebi maknu. — Za nike stvari pak valja da se sama vlada misli. Hoću da rečem za šume, gajeve. Baš kad sam prolazio stranom povrh Jesenica, vidim u škrapam lipe crnice zemlje, da bi se cviće na njoj moglo gojiti u vrtlo, a svud naokolo, kud mi oko moglo dopriti priko sve kose planine za 5—6 kilometara niti jednog grma, nigdi lista zeleni. Da smo na sivernim stranam Siberije, gdi snig uvik pada, led bije, vitar lomi, nebi ništa rekao, nemore se; ali u ovoj zaklonici vitra, na oso'u sunca, a na busu goj e zemlje, moglo bi svako stablo lipo uzresti, što bi bilo od velike koristi za ovo selo. Ja dajem na znanje ovo namistništvu u Zadru a priporučam kotarskomu šumarskom povireniku u Splitu gospodinu Fridelu, da izvidi ovaj kraj i čim prije zagaji, a Vama, gosp uredniče, moj poklon poštovanja.

Na Lovrinci

Od Primorja Janko.

Bogastvo Hrvatske.

I.

Tko je bio nazad dvi godine na izložbi u Zagrebu i vidio prikazane razne plodove iz svih krajeva naše domovine mogao se je na prvi pogled uviriti, kako naša zemlja jest pravi Misir, te da naš narod po svome položaju, samo kada bi se izučio u trgovini i zanatu, mogao bi živiti kao prvi. Tu je bilo viditi svakakovih žitija iz bogate Slavonije, tu šume, drvlja, zelja iz gojne Banovine, tu vina, ulja, ribe iz kršne Dalmacije i posestrime Istrije, iz Bosne ponosne i junačke Hercegovine rude, zlata, srebra, lipih narodnih radja. Ja koji sam to gledao, promišljao sam u sebi: nu, Bože dragi, da su sriću ove zemlje pod jednom upravom ujedinjene eto bogata naroda, eto zemlje, na kojoj brda i doline, gore i livade, sijanice i vinogradi, šume i podvornice, zemlja, koju plâču mora i rike, podobna za svaku trgovinu. Ipak imade u nas naroda, koji, kada mu spomeneš sjedinjenje naše Dalmacije sa Hrvatskom, zablene se, nakostruši se i zlovolji, ko da ti hoće da reče: *„kakvo združenje? da umremo od glada s Hrvatima?!* Da izbijem tim sumnjivcima čavao iz glave bilo bi dosta da im napomenem zagrebačku izložbu od god. 1891 ali da ih stalno uvirim iznit ću evo kroz ovaj ugledni list tvrdih podataka, brojeva, koje sam izvadio iz *„Izvješća trgovačke komore u Zagrebu“* od god. 1886—1890. Po ovomu vidit će se bogastvo samo jednog dila našeg naroda, naime Hrvatske, ili bolje Zagrebačkog okružja te moći će čitatelji po tomu suditi, koliko bi bilo jače bogastvo kada bi i druge zemlje: Slavonija, Dalmacija, Istra, Bosna-Hercegovina na okupu bile. — Navadjat ću redom.

1. Poljodilstvo:

Od 100 dila zemlje malne 96 se radi a tek 4 je neradjeno. Šume zauzimlju 36 dila po sto, oranice i vrtovi 34, livade 11, pašnjaci 11, vinogradi 2. God. 1890 u okružju zagrebačke komore bilo je uradjeno polja 2 miljuna 900 hiljada jutara, 1 milijun jutara oranica, 1 milijun 102 hiljade šuma, 32 hilj. vrtova, 387 hiljada livada, 67 hiljada vinograda 334 hiljade jutara pašnjaka.

a) **Sijanice**: God. 1886 u okružju zagregrebačke komore *žitarica*: 4 milijuna 864 hiljade ektolitara; *sočivica* 90 hiljada 386 ektolitara. Te iste godine žetva je dala koristi 22 milijuna fiorina, od kojih odpada na pšenicu 2 milijuna 126 hiljada fior. na raž okolo 3 milijuna, na kukuruz priko 10 milijuna fiorina.

b) **Vinogradi**: God. 1886 našlo se 894 hiljade 809 ektolitara, dočim kod. 1890 tek 171 hiljada 261 ekt. To je do filokšere koja je zarazila i poharala veliki dio vinograda. Imade 10 godina da se je tamo uvukla i uza sve nastojanje neima načina kako da joj se zamete trag. Ta nemila bolest okužila je 30 hiljada jutara zemlje, dakle polovicu vinogradâ, od ovih 10 hiljada sasvim je propalo, loza usahla. Veliki je

Digitized by Google

to bič za braću priko Velebita, još veći bio bi za nas u Dalmaciji — od česa da nas milostivi Bog očuva! — Računa se da težaci štetni su na tomu priko milijun fiorina na godinu. Svakom jutru zemlje u Hrvatskoj računa se cina tisuću fiorina, dakle na 10 tisuća bilo bi gubitka 10 milijuna na glavnici zemljišta; na svakom jutru more biti 20 barila (vedara) vina, dakle 200 hiljada barila, sridnja cina po barilu for. 6 dakle iznašalo bi 1 milijun 200 hiljada fiorina gubitka. Ako je teški udarac njima tamo, koji uz lozu imadu oranice, šume, što bi mi jadni u Dalmaciji, koji većim dilom živimo jedino o lozi? Vlada nastoji uvesti amerikansku lozu, koja more odoliti filokšeri. Imade za tu svrhu 30 loznika su 140 hiljada amerikanskih loza.

Vino u Hrvatskoj što se tiče jakosti i boje ne more se staviti sa našim u Dalmaciji, a ipak u trgovini bolja mu cina nego našemu. U Zagrebu se i sada staro vino prodaje po for. 20 ektolitar i bolje, a novomu cina do for. 15. — Razlog je tomu što oni tamo znadu raditi okolo vina, urediti ga na sva moguće načine prama vrsti i prodaji. Ali u Zagrebu je vlada podigla *„uzornu pivnicu“* gdi se domaće vino napravlja i trgovcima na ogled daje, a u nas u Dalmaciji? Uz svu klauzulu i gubitak od 2 milijuna što nam Italija otela, još nikakove pripomoći. Obećalo se 10 hiljada fiorina za osnivanje odma do godine vinarske škole u Splitu. Eto nije daleko god. 1894, da vidimo!

c) **Voćarstvo: Koliko je god Hrvatska štetna**

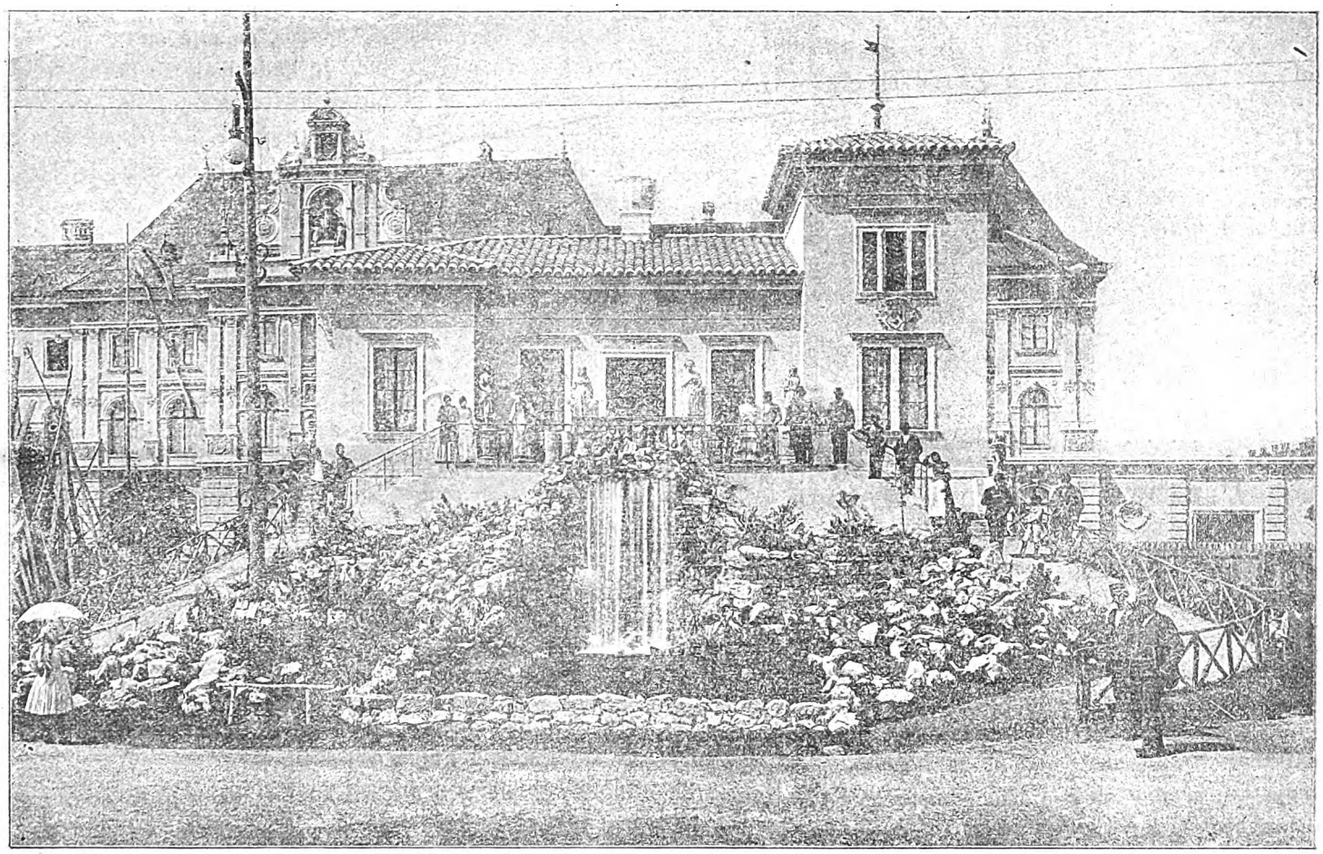

Dalmatinski paviljon na izložbi u Zagrebu.

Izmedju najlipših zgrada, koje su se vidile na zagrebačkoj izložbi god. 1891 bila je kuća (paviljon) odredjena za izložbu dalmatinskih stvari. Sagradjena je po kalupu naših kuća, okolo nje sedra, kamenje zaraslo šumom i travom. Pod velik, po njemu razporedano sve što Dalmacija rodi i plodi: Pri tlehu uredjen prostran podrum, u kojem se točila rumena kapljica dalmatinska. Na okolo kuće penjalu se uzbrdica, odakle krasan bio pogled na izložbu. Podvečer izpod prvog poda sa strmene hridine padali veliki mlazovi vode tu dovedene. Voda se hukom poput slapa spuštala u duboku jamu koja se činila kao modro jezero morska dubina u kojoj se vidilo riba, školjaka, po dnu morska trava ili pisak, žalo naokolo. Dalmatincu koji tu dolazio činilo se da se nahodi u svojoj kući na obali jadranskog mora. Za gradnju, uredbu one kuće puno je zaslužan Ante Bezić, profesur realke u Splitu.

Digitized by Google

na lozi toliko je napridna na voću. Hrvatska goji ponajviše šljiva, te jabuka, krušaka, trišanja, višanja, oraha, najmanje smokava. God. 1888 ušodilo je svega voća 357 hiljada 257 kvintala, što daje vridnosti blizu 1 milijun fiorina. Za same šljive hvata se do 100 hiljada fiorina na godinu; od toga čini se šljivovica. U Slavoniji, o kojoj ovde nije govora, puno više hvata za voće, osobito za šljive. — A što da rečemo mi u Dalmaciji na ovo? Ništa drugo nego da smo i u ovom pogledu prave sirote, slipci u oba oka. Okolica splitska, Knin, Sinj zemlje napojene živim vodam mogle bi davati zelja, voća za svu Dalmaciju, a kad tamo, eno Puljiza na srid naše obale (rive) gdi prodaje svakojako zelje, voće i naš lipi novac nosi u Pulju. Računa se do pô milijuna fiorina da Talijanci uhvate našega novca na godinu za voće što amo dovažaju. Nije li to naša sramota!? Na ovoj našoj pitnoj zemlji, na vruću suncu moglo bi svako voće ploditi i na vrime dozoriti. Vlada u Zadru mogla bi i s ove ruke puno dobra našemu puku učiniti, kada bi mu nabavila voćaka, te naučila ga sadjenju, gojenju, a nedala tako lako pristup vanjskomu. — Ali kada nabavi stabla i voćke, neka nemeće pod plaću, već na dar neka daje, a do potribe, gdi je narod samovoljan protivan, i silom globe obvezati ga na gojenje i čuvanje, kao što dobro čini u gojenju šuma.

Dojdući put kazat ću koju o govedarstvu u Hrvatskoj:

U Splitu o Petrovudne 1893.

SPLITSKI TRGOVAC.

Družba Sv. Ćirila i Metoda.

Javili smo u prošlom broju našega lista, kako Talijanaši u Dalmaciji i Istriji zasnovali su niko društvo pod imenom „*Lega Nazionale*“. Njihova je misao, da narod po ovim zemljam otmu svom materinskom hrvatskom jeziku te ga tudjemu pripoje. Oni kupe novac da podižu talijanske škole, da na svoje troškove podržu talijanske učitelje, te našu dicu, od majke hrvatske rodjenu, zadoje tudjim talijanskim mlikom. Ta tudja dojenčad kada podreste odmeće se od svoje rodjene majke, nemisli više na svoj hrvatski narod, već pogleda tamo priko mora. Koliko to pogibeljno sime more raztrovati naša dicu uvidili su Istarski Hrvati, te su prošlih dana pod svojim vodjom D.rom Laginjom zasnovali u Poli „*Družbu Sv. Ćirila i Metoda*“ kojoj je plemenita namira da se očuvaju naše škole naša dica od te pogubne talijanske zarazi. Istra je dio naše domovine, to je krv naše krvi, narod naše vire i našeg jezika, na njihove potribe mi nemoremo okrenuti oči na stranu. Istarski Hrvati, braća naša, šalju vapaj i na naše strane, dužnost je sveta naša da se braći blagodarnim srcem odazovemo. Po Istriji već se je počelo kupiti, u Banovini takodjer, red je sada na nas u Dalmaciji. Tko hoće da bude članom te Družbe dosta je dati for. 1 (krune 2) na godinu.

Daju nam na znanje, da se je na jednom sastanku poljičkih svečenika u Srinjinu sakupilo za tu svrhu for. 35. To nas je puno obradovalo. Dobro se je započelo, neka se bolje nastavi. Svak nek se maši kese, kako tko može. Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača.

Što možemo i mi dajemo, te u tu svrhu polažemo **10 kruna.**

Uredništvo „Pučkoga Lista“.

O litini i Trgovini

primamo slideće visti:

Gomilica na 29 srpnja. — Ove godine loza ide posve dobro, zdravo i plodno pošto naši težaci marljivo po dva i tri puta poliše modrim kamenom. Uhvamo se i segodišta prodati najbolje vino kano i lanjske godine trgovci kupiše s jematve por fior. 9 barilo. — Maslina rodila u sridnje, bajame i ostalo povrće sasvim dobro, ako li Gospodin Bog dade zdravo do ruke. Ali zaludu je kada Talijanac napuni sva naša mista svojim povrćem. Suviše ugovor, da nije njega naš bi težak dobro stao. Zaludu je kada malo se tko za nas brine, a vlada šalje već rubati za zemljarinu.

Blato na Korčuli, na 30 srpnja. — Danas i jučer palo obilne kiše, da je zemlja obilno natopila. Masline, loze oživile, svaka litina okripila se, da se težaku srce obradovalo. Bajame vrlo urodile, a masline dobro, ali na dobar dio pala uš te ih uništila. Vino se razprodalo po fior. 14 do 16 etol. još ga se nahodi okolo tisuću stolitara finoga opola, a crnoga računa se oko 3 tisuće.

Kuna na Pelješcu 1 kolovoza. — Ovde, hvala Bogu, svi trudi zdravo. Svit je na čudu zbog vode, nestalo je. Vino nismo sve prodali, neima trgovaca. Moglo bi se naći crnoga po 8 i 9 fior. opola 10 i 11 zdravo sve kô dukat.

Starigrad, na 5. — Kod nas je palo ništo kiše. Maslina može se reć nema, vinogradi dobro, izvan crva nema nemoći, ali okolica ima dosta crva, bojat se je posli kiše da ne napriduje. Težak neka dojduću godinu polije sa sapunom i buhačem, inčije uzeo je mah crv od toliko godina, poglavito je da se kuša. — Bit će sada štogod litnjog zelja, ali težak ne obiluje, jer buhača je bilo 1[6 dio a i neplodi kano prije. — Pitam ja: jeli se iznevirilo sime, jer i u novoj zemlji ne uspiva ni traje kano prije? Zlo po težaka ako ne uspije zimsko zelje a to stoji u kiši ovog i početkom dojdućeg Rujna.

Tugari na 8. — Žita dosta, groždja obilato, udarila na nikim mistim krupa, i tu groždje sada odpada. Kukuruz kao nikada dosada, u obće litina dobra. Daj Bože da dodje do ruku!

Jesenice, na 10. Kako se je rod na grozdu nazad dva miseca prikazivao, sada ga se manje vidi. Puno ga opada, osobito gdi ga krupa opatrnula. Ovih zadnjih dana pojavila se i peronospera. Tko je polivao ništa mu. Masline slabo, zelja, povrća dosta. Nezna svit kako bi se u jamatvi vladao, hoće li trgovci više kupovat tankog vina (opola) kao prošle godine ili debelog crnog. Bilo bi dobro da se kako za ovo znade.

N. Z. Izvidit ćemo mi ovde kod trgovaca te kad bude vrime javiti ćemo. *Uredništvo.*

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Radi se u Beču oko trgovačkog ugovora izmedju Austrije i Rusije. Kada bi bio pogodan mogao bi biti koristan i za nas u Dalmaciji, za vino, koje u Rusiji ne rodi. — Magjarska vlada zabranila je Slovenima svečanost stogodišnjice smrti I. Kolara, koji je zagovarao bratsku ljubav svih Slavena. Magjari se boje Slavena te hoće silom da im skuče maha. Svaka sila za vrimena.

U Francuskoj. — U Siamu (u Aziji) Francuska slavi pobidu. Bilo je poslano tamo 16 ratnih brodova, sve se je čekalo da bojna trublja zatrubi, kada su i Samci uvidili da nije kud kamo, da se valja jačemu pokoriti. Oni su se obvezali na sve što je Francuska vlada pitala; dati će Francuskoj u rok od misec dana 3 milijuna franaka odštete i odstupit će livu stranu rike u prostoriji od 60 hiljada četvornih metara.

U Italiji. — Javljaju listovi iz Rima, da francuski trgovci imadu misao ove godine kupiti u Italiji i Dalmaciji 10 milijuna etolitara crnoga vina. Za tu svrhu da su ugovarali sa talijanskim parobrodarskim društvom „Puglia“ za 4 parobroda, koji bi prevozili vino. — Bože daj da se obistini ova vist — ali nam je malo sumnjiva.

U Engleskoj. — Opet nastala velika bezposlica u radionicama, osobito u rudnicima. Računa se više od 300 hiljada radnika da se ostavilo posla, te dalo se na nerede. — Zbog nesriće ratnog broda *Viktorija* (o kojem smo javili da je potonuo) neće doći englesko brodovlje u austrijske luke na jadranskom moru.

U Rusiji. — Obzirom na nerodicu i glad u puku vlada je oprostila težake od plaćanja poreza za 70 milijuna rubalja (odgovara naših 110 mil. fior.) — Trgovački ugovor sa Nimačkom nije se mogao sklopiti. Nimačka je stavila na trgovinu iz Rusije 50 po sto više poreza. Rusija na to dvostruko, tako da je Nimačkoj trgovini sasvim zatvoren put.

U Crnojgori. — Svečanost Obodske štamparije proslavila se u najlipšem redu. Bilo do 600 gostiju iz svih strana svita, osobito iz Rusije i Srbije. Na veselju bio knez i obitelj mu.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Rodoljubi u Makarskoj imali plemenitu misao, da se ovih dana sakupe na dogovor na otvorenoj poljani prid Kačićevim spomenikom, te se sporazume o pitanjim naše domovine, ali politička oblast nije im dopustila. — Bio je ovih dana na prolasku iz Amerike do Lastova bogataš Nikola Mihanović, konsul Austrijski u Buonos Airos. — Kotarskim školskim školskim nadzornikom u Sinju imenovan je učitelj u Arbanasim Stipčević. — Došli su iz Banjeluke u Zemunik kod Zadra Trapisti, samostanci, koji će obradjivati zemlje. Misle učiniti tvornicu sira. — Ustanovila se obćinska glazba u Blatu na Korčuli, odobreno pivačko društvo u Biogradu „Hrvatska Vila“. — Zemaljski Odbor odredio je 2 hiljade fiorina za most priko Cetine kod Podgradja. Kroz god. 1894 i 95 radja će bit gotova. — Na Bartulovo 24 tek. biti će u Kninu velika svečanost otvorenja hrvatskog starinarskog muzeja. Na 11 s. biti će glavna godišnja skupština, a prije toga izlet osobitim vlakom do izkopina na Kosovu, zatim svečani otvor muzeja, a u 2 sata gozba u kninskoj tvrdjavi. Tko želi tu biti neka se prijavi na vrime odboru i pošalje for. 3.

U Banovini. — Biskup iz Banjeluke Marković redio 19 djaka u misnike. — Zidari se dali u bezposlicu, 600 ih neće da radi. — Biskup Strossmajer nahodi se na likovitim vodam u Rogatcu. Slovenci mu odma došli na poklon. Sakupilo se 25 svećenika te sa svojim dekanom poklonili se velikom hrvatskom biskupu. Starac biskup ganut do suza sasvim ljubezno ih primio, s njima se pozdravio. — Umrao ovih dana u Zagrebu mladi učenjak Tomljenović u dobi od 25 godina. Bio puno valjan na peru. — Sastali se u Zagrebu hrvatski i slovenski djaci, koji su svršili gimnaziju. Pošlo ih iz Dalmacije, bilo veselje veliko.

U Bosni-Hercegovini. — Prošloga miseca bilo utrkivanje konja od Bihaća do Sarajeva. Bilo 45 jahača. Daljina puta 288 kilometara. Prvi dojašio beg Šait-aga Ademović, u 30 ura i 26 časa. Dobio nagradu od 12 hiljada kruna, što je kralj darovao. Jednomu jahaču je crkao konj, a dva obolila i odstupila. — U Nevesinje grom udario u zbor činovnika. Jedan nadporučnik ostao na mistu mrtav, dva kapetana teško ozledjena, dva konja ošinuo grom, te poginuli.

U Splitu.

Morski pas. — Prošlih dana naši ribari uhvatili pod Stobrečom velikog morskog psa. Dug je obilata 2 metra, težak više od 200 kila. Ni u mriži i ostima već golim rukama znali su naši valjani sibari baciti nanj konope, sputiti i u brod iztegnuti tu pogibeljnu morsku zvir. Pravedno bi bilo da njihovu srčenost pomorska vlada nagradi!

Novo poduzeće. — Čujemo da na putu prama Sustipanu misli se podignuti nova tvornica surovina: paštica ožetih maslina, kostiju, vune, kožâ itd. Na upravi toga bio bi Petar Biankini, izučen i poduzetan strukovnjak u ovom poslu. Neznamo za razloge, ali nam je veoma žao čuti što naša obćina ne će da mu dolazi u tom na ruku, a to poduzeće zaista bilo bi od velike koristi za grad i okolicu!

Nova željeznica. — Poveo se govor priko Velebita o novoj željeznici, koja bi opasala primorske gradove Bakar, Senj sa Ogulinom, Karlovcem, Zagrebom, a odtole jedan trak opružio se do Bosne, drugi do Dalmacije, Knina i Splita. Ti nas glasovi puno vesele, jer ova nova željeznica bila bi po nas puno koristnija nego li ona od Splita do Sarajeva, jer po prvoj bliži smo svakoj trgovini, koja se sada sva splije na Senjsku Riku, a tada bi dobrim dilom u Split. Bože daj da se ti glasovi čim prije obistine!

Digitized by Google

Koledar za RUJAN (September)

Ima 30 dana.

Dani		SVECI
pet.	1	Egidij opat
sub.	2	Zenon muč.
ned.	3	15 po duh. Anđeli čuv. — Trećak 10.46 jutr
pon.	4	Rozalija divica
utor.	5	Viktorin b. mučenik
srid.	6	Zaharija prorok
četv.	7	Regina divica mučenica
pet.	8	Mala Gospa
sub.	9	Gorgonij mučenik
ned.	10	16 po duh Ime Marije — Mladi misec 8.9 jutr
pon.	11	Emilijan biskup
utor.	12	Macedonij mučenik
srid.	13	Amat biskup
četv	14	Uzvišenje sv. Križa
pet.	15	Niceta muč.
sub.	16	Ljudmila udova muč.
ned.	17	17 po duh. Lamberto biskup
pon.	18	Toma Villanovski — Prvak 5:23 jutrom
utor.	19	Januarij biskup mučenik
srid.	20	Eustahij mučenik †
četv.	21	Matej apošt. evangj.
pet.	22	Mavricij muč. *Početak Jeseni* †
sub.	23	Tekla div. muč. †
ned.	24	18 po duh. Gerardo bisk. muč.
pon.	25	Kleofa muč. — Ustap 9:27 večeri
utor.	26	Ciprijan bisk. muč.
srid.	27	Kozma i Damjan muč.
četv.	28	Venčeslav kralj češki muč.
pet.	29	Mihovil Arhangjel
sub.	30	Jeronim nauč.

Sunce izlazi na 5 55. Zapada na 5 49.

Občina splitska god. 1892.

Bilo je prihoda i potroška na našoj občini lanjske godine:

	PRIHODA			POTROŠKA		
za Split	100.717 f.	12	nov.	99 222 f. i	26	nov.
„ Jesenice	1.258 „	79	„	1.619 „ „	55	„
„ Kamen	592 „	31	„	379 „ „	82	„
„ Kučine	289 „	79	„	392 „ „	41	„
„ Mravince	509 „	68	„	815 „ „	46	„
„ Podstranu	1.585 „	47	„	1.632 „ „	6	„
„ Solin	3.354 „	91	„	3.699 „ „	41	„
„ Sitno	643 „	10	„	367 „ „	25	„
„ Slatine	431 „	49	„	521 „ „	61	„
„ Srinjine	561 „	47	„	683 „ „	87	„
„ Stobreč	384 „	61	„	337 „ „	8	„
„ Zrnovnicu	682 „	40	„	619 „ „	1	„

Za kuću.

Kako će se pilići brže izleći. — Više puta tuže se stopanjice, da im jaja nisu izvalila a friška ih i zdrava nasadile. — Evo koji je razlog tomu. — To se najviše događja, kada kokoše nasednu na tavanu ili na suhu mistu, pa kako jaje nećuti vlage otvrdeni koža izpod kore u jajetu i pilad ne izadje. — S toga kvočka kada idje jutrom na pašu traži hranu po rosnoj travi, okvasi perje a prida pa se vraća na gnjizdo i ovlaži jaja. — Kada se je dakle kvočka na suhu mistu nasadila, pa nakon što leži deseak dana na jajima, poškropi svako jutro mlakom vodom jaja i dojedno će se lipo izvaliti.

Da ti ruke u vodi ne pucaju. — Z mi mnogim, a osobito praljam ruke popucaju, otvoru se rane pa je nezgodno i radit. — Znaš što? Namaži po malo svaki dan rakijom, u kojoj je malo smole omorikove, te ne boj se, da će ti popucati ruke.

Hoćeš li, stopanjice, da ti se kokoši natuste. — Čuvaj ih na čistu mistu, hrani ih svaki drugi dan ječmom, a piti štogod mauje, pa eto ih u dvacetak dana kô salo.

Da se malo nasmiješ.

1.

Vodili Ciganina na višala. Pratio ga kalugjer, koji ga opominjao na drugi život, na spomanjkanja, na spasenje duše, te će mu na svršetku:

— Hvala vam, oče kalugjere, na ljubavi, odvrati Cigo, ja ne žalim drugo nego da se Vi ponudite te da misto mene Vas obise.

2.

Doveo niki Zagorac Bodulicu za ženu, a neimao križa na sebi. Htio se čovo pohvaliti svojoj ženici silnim stanjem te kada došli na pogled polja stao joj govoriti:

— Vidi ono ogradu, ono dvore tamo sve je ono moje, sve što vidiš od one glavice do pod brdo sve je moja baština.

— Oh boj meni jadnoj reći će u brizi mlada nevista, tho će oračima, kopačima napripraviti ručka i večere?

— Muči bona, Zagorac će potajno svatu do sebe, kad dodje svak na svoje raditi, neće triba tebi ni ognja na kominu upaliti.

3.

— Tko zna, upitu učitelj dicu u školu — zašto se ona vrba prid vratma zove žalostna?

— Gospodine, ja znam, odvrati jedno dite, jer na njoj berete šibice za nas.

Poruke i Odgovori.

Seljaku kod Zadra. — Pismu o svetoj Jeleni Križarici prepisao si iz Kačićeva pismara. Nisu, bolan ljudi ćuci!

A K. — Jesenice. — I mi priznajemo zasluge bivšega našeg župnika, ali pismu o njegovome polasku nećemo tiskati radi dva uzroka: prvi je, što prigodnice obično ne tiskamo, a drugi, što si pismu odveć rastegao i razvodnio, Naustice krzat ću ti bolje.

Ilji Zagorcu. — Kratić mi je pokazao tvoj list. Nije, čôče, trebalo rukavicâ, jer smo skupa ped Babljačem rasli i mladovali. Ti si u *Toškani* hrvatskoga govora, pa te molim, da pobireš osobito priče i poslovice. *Majstor.*

J. N. — Trpanj. — Dali smo na znanje nikim zidarima ovde, od kojih bit će te već primili pismo.

D. I. F. — Vrućica. — Na isti način poslali smo Vaše pismo velenč. Dru V. Lukšiću, koji će vam bit odgovorio

I. G. — Postrana (Korčula). — Vašeg pisma od 16|7 mi nismo primili.

I. U. — Dobranje. — Članak „Na Derneku" n je loš. Štogod ćemo propustiti. Bit će kraće al sladje. Zdrav mi bio i veseo, junače!

F. K. — Hvar. — Ja polazim sutra za Drniš, Knin i Vrliku. — Na 24 bit ću i ja na veselju u Kninu. Drago mi je da ćemo se viditi. I vrime je više! Do vidjenja! *Urednik.*

Mateljan Stj. — Reka. — Mirno do 1|7 1894.

Povirenik — Vis — Primili for 33:10 od koji ha for. 1 90 na račun lanjske godine, a for. 31 20 za tekuću. Lipa Vam hvala na rodoljubnom trudu. Da ste zdravo?

Povj. Šeftć. — Sv. Matej (Istra). — Odsele slati ćemo Vam 1 istisak više. Istina vi ste pošteno platili „Viški Boj" ali kako smo Vam već javili i mi smo vam ga točno odposlali. Ovdješnja pošta kaže da odnje ne zavisi. Pogledajte tamo. Živili. *Opremač.*

Podmirili „Pučki List"

do kolca godine 1893:

Split: Rendić Dr. D., Rossi P., Roje M., Rašo B., Seguić kan. M., Slavjanski Napredak, Smodlaka D., Schilke A., Škarica L., Šperac St., Seguć A., Seguić J., Seguić D., Sentinela kan. J., Sašo prof. A., Samostan Sv. Frane, Šore L., Smolje F., Samostan Poljuda, Samostan Dobri, Sitić I., Tacconi D.r E., Tudor T., Tadić M., Trumbić M., Tocilj S., Tudorić F., Tomić I., Tommaseo Dr. L., Tommaseo Dr. N., Tomic S., Uvodić M., Vukoje pučkić, Vukov ć I., Vesanović J., Vukasović L., Vuković E., Zekan J., Žunić S., Zink obć. blag., Zavoreo A., Zulianis kan. J., Zeudtć D.r A. (Ostale u drugom broju.)

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 1 Rujna 1895 Br. 17.

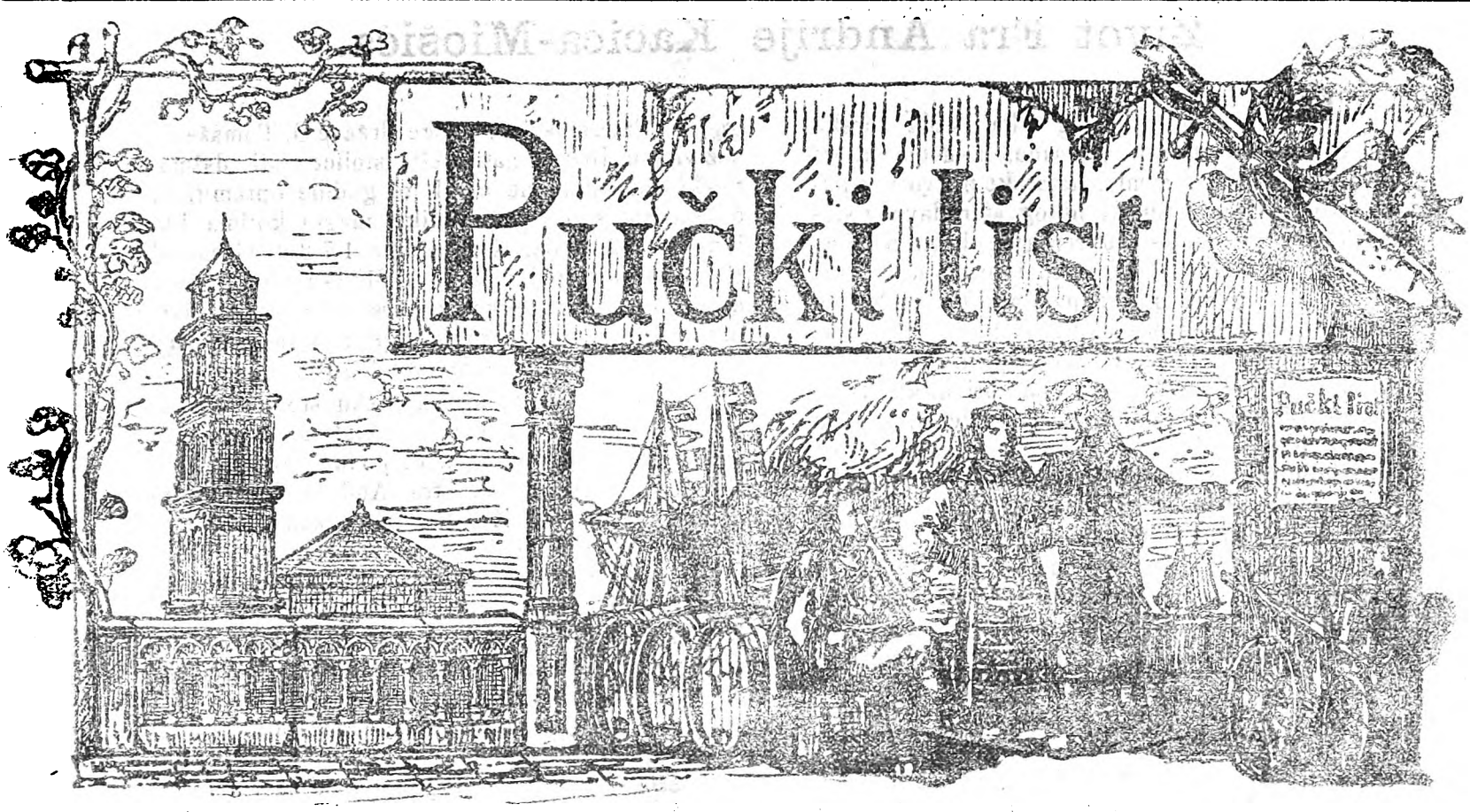

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

STARCU MILOVANU

U primorju Makarskomu
Biokovske ispod strane
Od Kačića slavnog roda
Ti se rodi, Milovane!

Stô i triest ima litâ,
Da te ploča pokrila je,
Ali tvoja uspomena
Kao žarko sunce sjaje!

Uprav nazad tri godine
Spomenik ti sagradiše,
Isprid crkve svetog Marka
U Makarskoj postaviše.

Oh, da ti je iz tvog groba
Onda ustat, striko, bilo,
Tvoje oko od milinja
Suzama bi prosuzilo.

Kao pliva silni narod
Navrvio sa svih strana,
Da pozdravi obljubljenog
Svoga Starca Milovana.

Čast i dika tad bijaše
Uprav, Starče, privelika,
Što Hrvati učiniše
Kod tvojega spomenika.

Radi čega imao je,
Da te narod tvoj proslavi,
Jer njegove ti junake
Oteo si zaboravi.

Kad bijaše obuzelo
Hrvatsku nam svud mrtvilo,
Tad gudalo čudno tvoje,
Od sna ju je probudilo.

Ti sastavi pisme mnoge
Od junakâ i megdanâ,
Od kraljevâ, vitezovâ
I hrvatskih svitlih bana.

Tvoje pisme poletiše
Kao ptice golubice,
I ugjoše u najniže
Siromaške kolibice.

Čoban, mornar, pastirica,
Težak s polja iduć kući,
Svi nikada ne pristaju
Pisme tvoje pivajući.

Hrvat će ih svegjer pivat,
Dokle bude bila dana,
Nepristano slaveć tebe
Svoga Starca Milovana.

Digitized by Google

J. KAPIĆ.

Život Fra Andrije Kačića-Miošića.

Pri izmaku šesnestog vika, kada turska neman opustoši Bosnu ponosnu, i svom silom navali da i ostale zemlje hrvatske pritvori u pusto groblje, harni sinovi nikog starodavnog slovinskoga plemena, — četiri rogjena brata Kačića, — dižu se iz ravne Ugarske i primaju na dar od kralja ugarskoga župu Vransku. — Netom dvore razmistili, dva se sitiše starine i preselišе se u gornje Primorje. U Lovčanju na Čstoj sagradiše dvore; a pri moru na brižuljku tvrdi kašteo, kojega kasnije prozvaše Gradcem. — Kad Turčin počeo zalaziti u Primorje, složna braća utvrgjuju klance, da obrane zavičaj od nekrsta. Na to harni Primorci skidoše svoje kape, i zakleše se, da će jim biti do koljena i do temelja virni tim svojim darovateljima. — Uz to nastalo kreševo s Turcima, a Primorci pod vodstvom Kačića junački odvraćaju jabuku za jabuku, zavičaj svoj spasili! — Kroz to vrime, pleme se Kačića razgranalo po Bristu i Podaci; a po imenu očevu, dobili razne pridivke, kano ti: Jurići, Mijošići, Bartulovići, Pekići itd. itd. itd.

U Bristu, ispod „Crljenih Stina“ kolino se Mijošića nastanilo. Od toga kolina i naš fra Andrija godine 1696 bili svit ugledao. — Otac mu Bartuo, starenik, imućnik, bogobojeć gledao svoja četiri sina i kćer jedinicu, kao zenicu oka svoga! Pobožna majka Kate Tomašević iz Bačine, od izvrstna roda i plemena uzgojili jih u strahu Božjemu i načinu ljudskomu. — Čim mali Andrija poznao za se, isticao se izmegju braće oštrinom pameti i plemenitošću srca. Ujac Andrijin, O. Luka Tomašević, Državnik Franovaca Presvetog Odkupitelja, upoznavši sestrića svoga, primi ga iz majčina krila i stavi na nauk u Zaostroški samostan. Mali Andrija uprao junački u nauk; pa kad mu prid očima puklo more znanja, kad shvatio, što su ti ubogi redovnici mukotrpnomu hrvatskomu narodu, u srdcu razvila mu se ljubav toga života; obuzela ga živa želja, da postane redovnikom. Cinjen zbog svoga darovitoga uma, mio sa primirna ponašanja, netom istakao tu želju, braća ga redovnici dragovoljno prigrlila. Na 10 svibnja, 1720 fra Andrija veselo oblači redovničko odilo i počimlje novačku kušnju, a nakon godine pobožnog vižbanja, istoga dana 1721 prid starešinom O. Andrijom Miošićem položi vikovite redovničke zavite. Netom fra Andrija dovršio novačku vižbu, obradova se kada ga njegove starešine uputiše u Budim, da dovrši nauke. U Budimu, kao središtu današnjih trijuh franjevačkih država, Ugarske, Bosanske i Dalmatinske, bijaše veliko učilište toga reda. — U tugjini naš fra Andrija osvitlao sebi lice. Plemenita srca, prostrane pameti, izgledan i ljubezan zadube se u lipote mudroznanstva i bogoslovja. Prvi omišljaji mlagjahne mu duše zaniše njegove učitelje, a s blagoćudnosti omili sudrugovima, da su ga nosili kao cvit za kapom. Nakon 7 godina vraća se u domovinu svoju, spravan, da zasidne na učiteljsku stolicu (1728). — Iste godine Starešina franovačke države O. Tomašević sazivlje u Budim naticatelje stolice; ali dalmatinski samostani ne mogli te godine opremiti na daleki put svoje pripravnike, megju kojima bio i naš fra Andrija. Kad godine 1729 Gjeneral Reda sazvao opći natičaj u Mletke, tu dogje i naš fra Andrija, te izmegju šestorice odnese barjak: zbor ga tada proglasi priznanim u svemu Redu učiteljem filozofije i teologije.

Najprije zaside na učiteljsku stolicu u Zaostrogu godine 1730 kano učitelj mudroslovlja; pak nakon tri godine poče podučavati u bogoslovlju, — Dok je fra Andrija bio učiteljem filozofije u Zaostroškom samostanu, u svom rodnom zavičaju, na vedrini neba primorskoga napisa na jatinskom jeziku duboku knjigu o mudroslovnim pitanjima (*Elementa Peripatetica*). Netom se otvori misto pri općem bogoslovnom učilištu u Šibeniškomu samostanu sv. Lovre, bi tamo pozvan velecinjeni fra Andrija, da na tom onda poglavitom učilištu franovačke države razvija svoju učiteljsku sposobnost u bogoslovnim znanostima. Punih deset godina, od 1737 do 1748, ostade bogoslovnim učiteljem u Šibeniku. Odatle, kroz to vrime puče glas na daleko o fra Andrijinoj vridnosti: njegovo ime pronosilo širom domovine megju učenim ljudima crkvenim i svitovnim; a kroz narod puče glas o tom pučkom prijatelju i poučniku. Na glasu kao učen bogoslovac čašćen u svom Redu, svagdi pošto van, fra Andrija najvoli s pukom. Kroz praznike njemu je odmor i najmilija zabava salaziti po krajinam, proučavati i podučavati narod, propitivati za stare vitezove i junačke megdane, istraživati pisma i tvrgjave starih dogagjaja. Ravni Kotar i Petrovo polje, hrvatski Knin i junačku Cetinu, sve je to fra Andrija obašao i proučio, svugdje stekao poznanstva i prijatelja. Drugih godina jednako zalazio u Poljičku knežiju i u Imotsku krajinu, pak opet kroz Neretvu u pitomi Dubrovnik i junačku Boku od Kotora. Sve je to pomagalo fra Andriji u proučavanju narodne povisti, to ga nadahnjivalo u izvagjanju rodoljubnih pisama. Svakomu će kotaru on kašnje u pismarici poslati pisnički pozdrav, kao stari znanac i prijatelj, pa i svakomu gradu i svakoj odličnoj porodici. On će se pismom razgovarati sa svojim pobratimom Radovanom iz ravnih Kotara, čestitati gospodi Dubrovačkoj, zahvaljivati gospodi Zagrebačkoj pa napokon svoje poslidnje izdanje „Razgovora Ugodna“ posvetiti knezu Luki Ivanoviću iz Dobrote od Boke Kotorske. Uz podpuno i svistno vršenje svoje učiteljske službe, uz ispunjivanje svih dužnosti svoga redovničkoga i svećeniškoga zvanja, poznavati svoj narod, proučavati njegove potribe, njegovu prošlost iz domaćih uspomena i povjestničkih knjiga, sabirati gradju za pučku prosvitu, za narodni razgovor — to je bio život fra Andrije Kačića za njegova učiteljevanja u Šibeniku do god. 1748. — Nakon 18 godina

Digitized by Google

odkada poče podučavati u filozofiju u Zaostrogu, a 10 godina trudna bogoslovnoga učiteljstva u Šibeniku, kad god. 1748 zaprosi i dobi oprost od te službe. Punim pravom vridni fra Andrija bi namah proglašen Jubilatom. U franovačkom Redu *jubilacija* je kao *laureat*, kojim se ovjenčavaju vridni učitelji pokle, uz ustanovljene uvite, pohvalno izvrše predpisane godine učiteljstva. Naš fra Andrija postade ne samo naslovnim nego pravim jubilatom a to nosi da je usporegjen s otcim prve vrsti u svakom redovničkom zboru i vijeću.

Ne pomisli niko da je oprost od učiteljstva donio fra Andriji, ne velim plandovanja, nego ni zaslužena počitka. Nasuprot tada se još više razvi vanredna njegova radišnost za svoj Red, za Crkvu, za narod, da je pravo čudo kako je taj neumorni poslenik mogao odoliti svake vrsnomu neprestanu radu do zadnjeg časa svoga života.

U povisti franovačke države, od te godine 1748 do 1760, nema ni slovca ni znatnjega poduzeća, gdi ne sritaš fra Andrijino ime. Odmah s učiteljske stolice jubilat fra Andrija idje na Brač s namirom, kojoj se svak čudijaše, da praznoruk, brez novca i brez obećanja čije pomoći, zauzme se zgrade novoga samostana. Za turskoga haranja u primorju, oko polovice 17.og vika, biše pribigli fratri iz Makarske su nikoliko puka navrh Bračkoga otoka, gdi napučiše selo Sv. Martin, i u tom selu sagradiše sebi kukavo zaklonište; pa i pokle se jedni povratiše u Makarsku, druge ostaviše na Braču, u tobožnjem novom samostanu, za duhovnu pomoć novim naseljenicim. Fra Andriju zar odavna mučila želja da ono kukavno zaklonište obrati u pristojnu samostansku zgradu, pa netom se oprosti učiteljske stolice u Šibeniku, eno Jubilata fra Andrije g. 1748 na Braču, u tom kukavnom zakloništu, da snuje kako će tu misao izvesti. Po starim spisima onog manastira znade se da sva gotovina koju posidovaše samostan, kad mu fra Andrija došao na upravu, bio je cigli jedan mletački dukat! Sasvim tim, čita se u tim spisim, fra Andrija nevirojatnom odlučnošću, pouzdanjem u Božju providnost, zauze se posla. Zauze se tako živo i pouzdano, tako višto i razumno, te odmah prve godine japnenke se izkopale, kamenja se pripravljala i majstorski izragjivala, i ostala potriba malo po malo pribavljala. Druge godine zgragja je zapasana, i kroz tu godinu pod fra Andrijinom upravom zidovi su svom dugljinom zgradje podignuti do četiri aršina visine. — Na kakve je muke udarao, kakva je krvava truda podnio srčeni i uvik veseli fra Andrija u tom ogromnom poduzeću, jedva bi čovik virovao. Nadpis na spomen-ploči, što nazad desetak godina bi postavljen na tu Kačićevu zgradju, kaže, da je fra Andrija i svojim dlanima radio, i kamenje na ramenima prinosio!

Kip Fra Andrije Kačića.

Od 1750 pa sve do smrti fra Andrija je živio u Zaostrogu, radio upravljao samostanom. God. 1758 bio je guardijanom, a iste godine na franjevačkom zboru u Sinju bi odabran Državnikom. Zatim sastavio je i izdao „*Korabljicu*“ poučnu knjigu iz Sv. Pisma, priredjivao izdanja *Pismarice*. U ovo doba izmedju 1750-58, onda i fra Andrijino putovanje u Bosni i Hercegovini, kamo ga posla vrhovni starešina (gjeneral) franovačkoga Reda svojim Povirenikom, da u njegovo ime obavi kanonički pohogjaj samostan Bosanske države. Ovo poslanstvo nije smelo, nego veoma pripomoglo fra Andrijinu književnomu radu. Jamačno biće ga obradovala ova živa zgoda da prouči svoju dragu Bosnu, da se bolje upozna s onim mistima i s narodom, da sabere povjestnih uspomena za Razgovor, koji je namiravao popuniti i obilodaniti, što je kašnje i učinio. — Do zadnjeg časa svoga života radio perom za svoj narod. — Dospio svoj vik 1760. Evo kako:

Svrhom studenoga 1760 Jure Levrić, Ivan i Šimun Rabušići, iz gornjeg Primorja, odvezli se brodicom u Neretvu da isprose žita za zimnicu. Isprosili siromasi dovoljno sirka i sumisice; ali vraćajući se kući, uhvati ih bura ispod Bačinske tanke punte, izvrne jim brodicu, i u more svu prošnjevinu. Šimun se Rabušić utopi, a dvojica spasiše gô život. Ganulo to starca fra Andriju: dozva k sebi Juru i Ivana, tiši ih, i kaže da će on š njima u brodici put Neretve. Naprosili trostruko više nego prvi put. Na povratku nagje ih kiša: u otvorenoj brodici starac fra Andrija mirno razgovara širomaške, a po njemu kiša cipa, drhće od leda. Došavši u Zaostrog, naskoči ga žestoka ognjica, koja ga u malo dana prikine. Tako dne 14 Prosinca 1760 za ljubav Boga i naroda umre fra Andrija Kačić, koji je Bogu i narodu vas svoj život posvetio!

Priopćio *M. Mirković.*

Digitized by Google

Kroz naše Zagorje.

(Pismo prijatelju J. KAPIĆU kroz „Pučki List“).

Iz VRLIKE, 22 kolovoza.

Deset je dana, dragi Gjuro, da sam se alalio s tobom na Brcu, pa evo ti dva slova kroz „Pučki List“ da znadeš gdi sam i kako sam. — U oči Velike Gospe pošao sam iz Splita do Drniša. Penjući se željeznicom uz pleća Kozjaka gledao sam ovog puta osobitom pomnjom župna Kaštela. Znaš zašto? Čitao sam, da tri najlipše točke u Dalmaciji jesu: Bokakotorska, Rijeka kod Dubrovnika i Kaštela. Istina je. Nazad dvi godine ja sam obašao Boku sve do Kotora. vidio sam i dubrovačku Rijeku sve do Kisićevih mlinica, i jest u istinu lipo, ali su Kaštela, brajne, odvojila, puno lipša. — Do Perkovića mnogo čeljadi u željeznici išlo u Vrpoljac Gospi na zavit. Mrak se uhvatio a ja u Drniš. Dočekao me na postaji davni prijatelj starina Miće sa svojom kočijom. U njega bio na konaku, a ti znaš da je u njega kô u kraljevu dvoru. Drniš ti je mala varošica od 1500 stanovnika, občina je jaka, broji do 20 hiljada duša. Nova crkva, što ju Drnišani ovo zadnjih godina sagradiše krasna je; da je zaodivena, u srid Rima ne bi ju bio sram. I valjane ruke našeg susida Karminata iz Omiša tu su radile. Popeo se do gradine, odakle pogled na Čikolu, Moseć, Svilaju, Siverić, Prominu, na široko Petrovopolje, koje se razlije poput našeg tamo morskog konala do Brača. Okolica zagajena, zasluga šumara Vežića. Ove godine urodio kukuruz kao nikada. I groždja dosta. Pio sam u Drnišu opolita vina kakva nisam u našem Primorju. Do kapi ga prodaju za Liku sve po for. 16 etoliter. Kako vidiš bolje nego mi na moru. — Davna je moja želja bila da vidim otok i samostan Visovac na Krki, tri sata daleko od Drniša. Želju sam ispunio. Ali tko da ti opiše one lipote moj brajne, nije ga majka rodila, viruj mi Jure; to je raj zemaljski. Gledajuć onaj zeleni kitnjasti otočić na dubini jezera činilo mi se ko da gledam pauna, kako se ponosito na vodi koči. — Iz Drniša pošao u Knin. Nagledao se zelenih brižuljaka, zagajenih obronaka okolo kojih vijuga se mutna Krka. Kninsko je polje najlipše polje u Dalmaciji. Varoš je po pučanstvu kô i Drniš. Kuće su pravilno poredane sve uz cestu, ali su nagnute izkrivljene od poplavi vode. Popeo se i do tvrdjave. Veličanstvena je, za tri puta veća od Kliške. Pogled krasan na okolicu na Kosovo polje, Topolje pram iztoku, odkud Krka provire. Knin je znamenit grad u našoj hrvatskoj prošlosti. Spomenici njegove slave eno se već pribiru po polju neumorno nastojanjem naših vridnih Franjevaca, osobito fra Luigja Maruna. U Kninu jabuka, šljiva, krušaka, svakojakog izvrstnog voća. Našao starih mojih prijatelja, veselo se s njima zabavio. — Kad si se nagledao Knina, ajde, Krstiću, putuj naprid do Vrlike. Od Knina do Vrlike bit će po prilici ko od Splita do Sinja. Nova cesta sasvim dobra, lipo razvedena bez velikih uzbrdica. Vozio sam se ranim jutrom diligiencom. Veoma mi je ugodno bilo viditi na vrh hridine kako četri velika mlaza vode šibaju iz gola kamena, te kô četri biserne pruge spuštaju se, lome i uviju niz pećinu. U dnu je izvor Krke. Odtole naprid za debelu uru puta vijuga se Krčić, malen pritok Krke. Sunce ciklo iza gore, a ja pijem na Krčiću ladne vode. Zagorac na paši iza mene, te će mi se pohvaliti: *U svoj carevoj zemlji neima takove vode, gospodine!* A i je sva kô ledeni mraz. Dok se neizpneš do Kieva ne vidiš žive duše. Eto ti na jedan mah lipog Vrličkog polja. Naliči na Sinjsko. Tamo visoka Dinara, granica Bosne, amo brdo tvrdjava. Nismo daleko od Vrlike. Uz put kukuruza, vinograda, duhana, a kupusa kô zelene dubrave. Varošica Vrlika sakrivena je malim brdeljkom, na kojem starinska porušena kula. Kuće većinom nove, lipo poredane i sagradjene. Vrlika broji malo više od 800 duša. Ja bio već javio svoj dolazak, te kod pošte dočekali me znanci. Netom se malo odmorio, daj da vidim taj glasoviti gaj i napijem se likovite vode. Gjuro moj dragi, ostao sam ti van sebe. Hvala Bogu, eto u mojih 30 godina dosta sam naših strana obašao; obalu i gradove jadranskog mora od Kotora do Rike i Trsta s kraja na kraj vidio, sve naše Zagorje od Mostara do Kotara, obašao Hrvatsku banovinu do Zagreba, sriduju Italiju do Rima, ali lipšega gaja, viru ti dajem, moje oči nisu još vidile. Tuškanac u Zagrebu, Pincio u Rimu veličanstveniji su dakako prostorijam, gušćavinom i nakitom, ali Tuškanac je puno gust, mračan, nezdrav, Pincio u Rimu puno raztvoren, bučan, dočim Vrlički gaj hladovit je, veseo, miran, zdrav, stojiš u njemu ko ptica u lišću. Vas obronak zarastao gustim grabom, hrastom, javorom, proveli se putevi, postavile sidalice, stolci, hlada na sve krajeve, u srid vrućeg podneva moreš se naokolo koliko ti duša hoće sve gologlav šetati, ne boj se sunca. Ala pusta lova! kosovicâ, jarebicâ, žunâ, krištelicâ kudgod se makneš izprid tebe lepršа sve ko u nas sada volići ili zimi snigavci. Pomislio sam na te i na tvoju dvocivku. Ja ti nisam kako znaš za pušku i lov, kao što ti nisi za moje udice i skuše na Kosovcu. Podnu gaja vrije voda na šest točila. Vrilo je lipo uregjeno, okolo njega kô veliko gumno. Tu je šetnja, tu veseli sastanci. Voda se svaki čas pije. Znaj da popijem na dan do 50 čaša, lagana je i nečuje se. Puno je zdrava za bolesti želudca. I ja sam ućutio da mi dobro čini. U Vrlici sladko se jide i dobro spava, a to je zdravlje. Veoma se dobro ovde nahodim. Da mi je groždja i mora — dvi sladkosti srca moga — mučno bi se odavle makao. Popeo sam se jučer na tvrdjavu, po podne bio na Maovicama, sutra ću do Dragovića, čuvenog samostana, što leži tamo pod Dinarom, bude li vrime prikosutra na izvor Cetine, da obadjem onu glasovitu špilju, te priko Sinja, Trilja, Katuna, Omiša, eto me opet k tebi dragi prijatelju, Brigu na groždje. Da si mi zdravo i veseo! Pozdrav tvojim i mojim na domu! Do vidjenja!

Tvoj

F. KRSTIĆ.

Digitized by Google

Pismarica.

u Makarskoj svom omiljenom pisniku fra Andriji Kačiću spomenik. Bilo tada
pomenik je, kako ga čitaoci u današnjem broju vide, od kamena mramora,
strošiće se s vrimenom, kiše, vitrovi, potresi izmlatiće ga, porušiti, ali ime,
rskoj diže se u narodu drugi jači spomenik, koji se ne lomi, ne pada prid
naj što ga je fra Andrija sam sebi podigao, knjiga, koju je on napisao —
rozvao **„Pismarica“**. — Nije potriba da ti o njoj, puče, govorimo, ta ti ju
aši, težaku u polju, mornaru na moru, vojniku na bojnom polju, svakomu
lo ni razprodalo koliko Kačićeve pismarice — računa se da se je štampala
zdanja jest ono što ga je baš ovih dana izdala Hartmanova knjižara u Za-
o urešena — zapada for. 1 (ili 2 krune). Prodaje se u svim knjižaram i u

omeni da se i mi danas — nakon tri godine njegova slavlja — odužimo,

„Pučki List“.

Digitized by Google

Miloš Obilić, poginuo na Kosovu godine 1389.

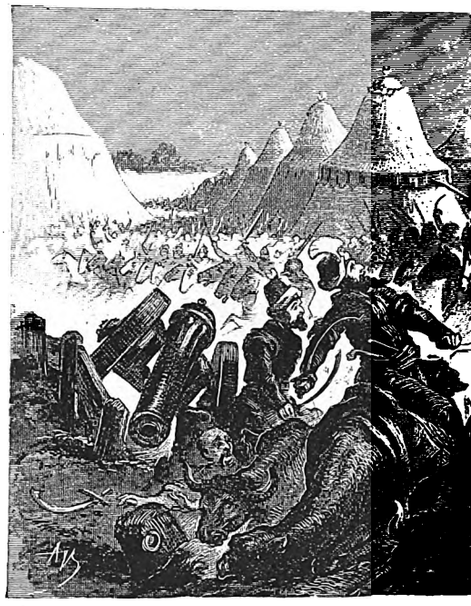

Princip Eugjenij razbije Tu

Zrinović na vratima od kaštela pod Sigetom.

Boj Kaštriotića i

Slike iz Kačićeve Pi
knjižara Lav. Ha

Cina for. 1

Digitized by Google

rke i njihova cara Mustapu.

luse sa Asanbegom.

marice, koju je izdala
tmana u Zagrebu.

(dvi krune).

Juraj Kaštriotić-Skenderbeg.

Nikola Šubić-Zrinjski, poginuo pod Sigetom god. 1507.

Digitized by Google

Kačićeva

Tri godine taman danas minule, da je hrvatski narod podigao
slavlja, veselja da će imat današnji starci što pripovidati svojoj unučadi.
a kip na njemu od salivenog tuča. — Nego kao svaki drugi kamen, tuč
slava starcu Milovanu ostaće na vike, jer uz onaj kameni spomenik u Mak
nikakovom silom ni vrimena ni godina. Taj jaki negibivi spomenik jest
„Razgovor Ugodni Naroda Slovinskoga“ ili kako si ju, ti puče, na prosto
dobro poznaješ; bilo na moru ili na suhu, u radji ili počitku, pastiru na
je ona posvuda najmilija drugarica. — Nikakove knjige nije se još toliko tisk
do 25 puta dosada u više od 100 tisuća komada. — Jedno od najlipših
grebu. U toj knjizi imade 368 stranica, sa 47 lipih slika, oklopljena je, li
našem gradu, a dobiva se poštom na kuću sa for. 1 i 10 novč.

Nabavi, puče, i čitaj pisma tvoga starca Milovana, čigovoj us
šaljemo ti ovaj „prilog“ sa slikom na dar. Živ nam i zdrav bio!

U Splitu, na 26. kolovoza 1893.

Digitized by Google

Uspomena Kačićeva Slavlja.

Tri su godine, a živa nam još uspomena u pameti kô da je jučer bilo!

Osam parobroda, trideset brodica dovelo po moru sa svih krajeva silu naroda, iza Biokova podigla se krajina Imoska, a sve vilovito Primorje Makarsko od Vrulje do Neretve prolizlo do Makarske da dade počast starcu Milovanu. Na 26 kolovoza god. 1890 Makarska nije brojila 2 nego 8 hiljada duša najmanje. Uz makarsku glazbu veselile su grad splitska, omiška, dubrovačka, starogradska glazba, a uza nje tik Kačićeva spomenika četri guslara na četri kraja

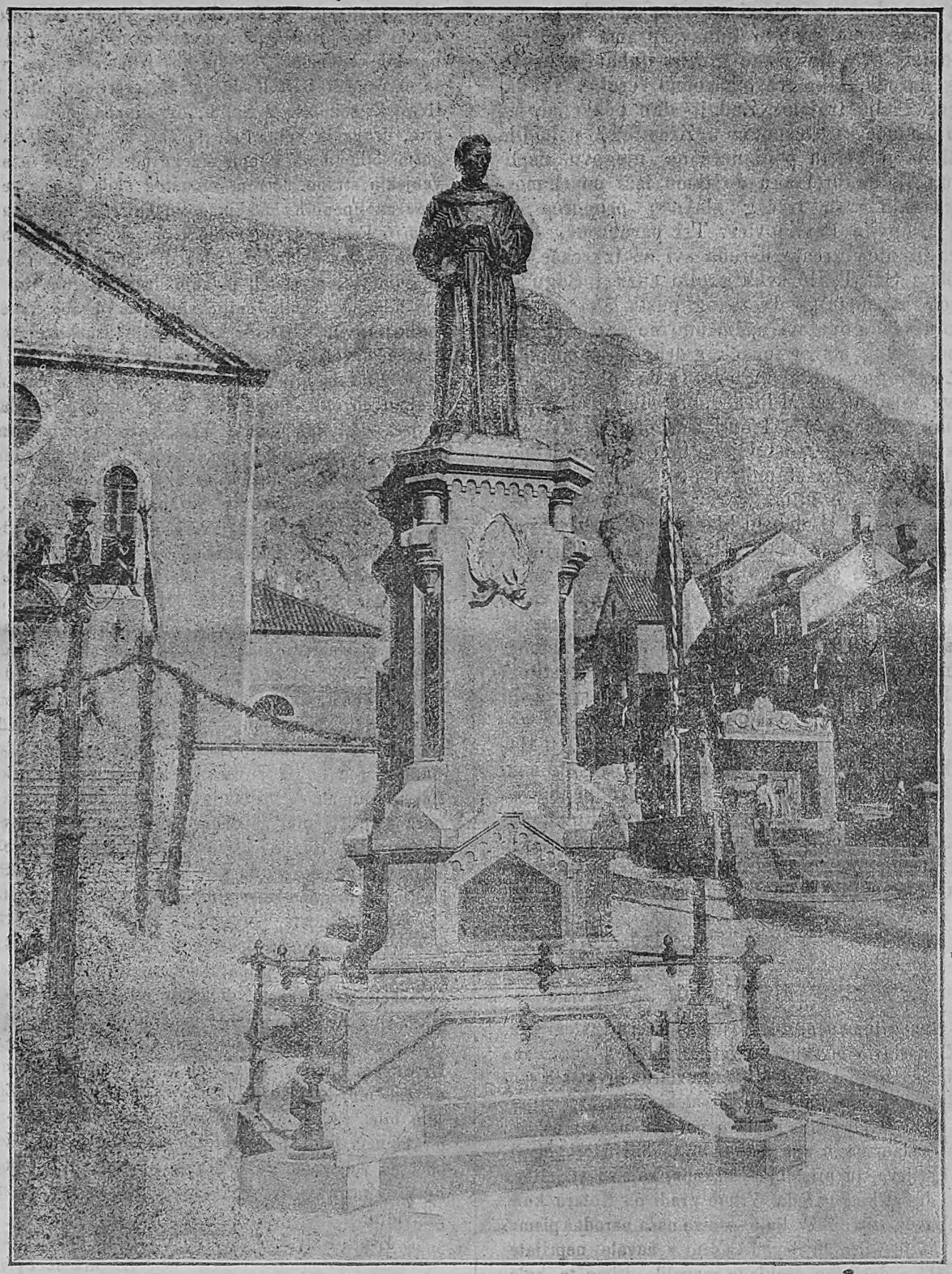

Spomenik Andriji Kačiću-Miošiću podignut god. 1890 u Makarskoj.

Digitized by Google

gudalom gusle javorove pratile glas fra Andrijine pisme. Kada se zastóri digli i sinulo na veliku mramornu spomeniku vilinsko lice starca Milovana narod dao vruća oduška svome srcu. Zatim zastupnik Perić izrekao učen govor, mladež se naokolo redala, vince postavljala. Na sobetu u podne, na zabavi u večer narod se veselio, izkazivao osobitu ljubav prama braći iz Banovine, sva Makarska gorila ljubavlju hrvatskog naroda, bilo pravo narodno veselje. Tri dana je veselje trajalo. Zadnji dan pošlo se na grob Kačićev i Despotov u Zaostrog, pohodila se škola u Bristu podignuta na njegovu uspomenu. Ali na prolasku do tamo leži povrh morskoga žala grob trećeg slavnog primorca — Don Mihovila Pavlinovića. Tri parobroda, dvadeset brodica krcato naroda svi se izkrcaše, na grobištu Sv. Tekle svak prolio suzu i Bogu se pomolio za dušu „podgorskog pustinjaka" a Dr. Miho Klaić govorom spomenuo se nad tamnim grobom svog starog junačkog druga i pobornika. U Zaostrogu poklekao narod na ploču, koja skriva kosti starca Milovana, pohodio grob mlada pisnika primorca fra Ivana Despota, a kad se pokazalo poprsje postavljeno tom zgodom jednomu i drugomu, zastupnik i pisnik Don Stipan Buzolić navio o njima govor, da su suze niz obraze vrcale. U debelu hladu širokih hrastovih grana u podne se blagovalo, a popodne primorkinje uhvatile se u kolo, sve do pod sami mrak veselje trajalo. Svakomu je srce uživalo viditi naš narod na onako veselom okupu, najviše je uživalo junačkim primorcima, te vridnim odbornicima za Kačićev spomenik, osobito čestitom rodoljubu fra Mati Šimiću, koji je u tom poslu najviše truda vidio. Gundulićevo slavlje ove godine u Dubrovniku i Kačićevo god. 1890 u Makarskoj jesu dvi najugodnije svečanosti, što smo doživili kroz ono 30 godina naše narodne borbe.

Goj, puče, i nosi o tomu u srcu lipu uspomenu, koja neka jača tvoj duh, da za pravice svog hrvatskog naroda ne kloneš već naprid junački koracajuć za nove narodne svečanosti budeš spravan!

Pučki List.

Hrvatsko slavlje u Kninu.

Na Bartulovdan, 24 prošloga miseca maleni gradić Knin slavio je veliko hrvatsko slavlje. Tog dana otvorila se je tu i svitu prikazala zbirka hrvatskih spomenika, ili ti drugim ričima hrvatski muzej.

Knin je glasovito misto u povjesti naše prošlosti. Nazad sedam osam sto godina tu su bili dvori hrvatskih kraljeva, tu pristolnica biskupa, koji su stajali na upravi hrvatskog naroda. Vrime gradi po Kotaru kule, vrime gradi, vrime razvaljuje — piva naša narodna pisma. Tako se je i Kninu dogodilo. Što s navale neprijatelja a što s domaćeg nesklada razvalilo vrime te kule, crkve i dvorove, od kojih se danas nabode gole ruševine. Ljubav i čast prama svojoj dičnoj starini tražila je od hrvatskog naroda, da se te ruševine zemljom zasute iznesu na vidilo. God. 1887 zasnovalo se za tu svrhu „Kninsko Starinarsko Društvo". Na čelu tomu zauzetni fratar Marun, a pokretač perom i uglednom besidom Bulić iz Splita. Našlo se dosta novaca, oružja, svekako je bilo za dobe hrvatskog kraljevanja. Sve se tosad uporedalo, zabilježilo i na ogled svita otvorilo u novoj kući muzeja kod franjevačkog samostana u Kninu, a o svemu tomu velečeni Bulić napisao oveliku knjigu pod naslovom „Hrvatski Spomenici" što je izdala Akademija u Zagrebu. Kao što je vas narod hrvatski slao prinosa darova za sakupljanje ovih starinarskih uspomena, tako je vas jednom dušom veselio se svečanosti Bartulovdneva. Na veselje doletili Kninu Hrvatski sokolaši iz Splita, dvi glazbe jedna iz Trogira, druga iz Splita, sleglo naroda od primorja i zagorja, bile tu na okupu mnoge učene glave s naših i vanjskih strana. Jutrom rano tog dana obašle se ruševine na lipom Kninskom polju najprije na mistu *Bis kupiji*. Fratar Marun vodio i kazivao. Pivački zbor odpivao veoma skladno „Oslobodi mene Gospodine" što ukajdio valjani učitelj pivanja fratar Barbić. Iza pivanja mladi svećenik Poljičanin Don Frane Ivanišević udilio mrtvim odrišenje, a tugaljivi zvukovi trogirske glazbe davali počast pepelu hrvatskih naših pradidova. Na tom brižuljku u kolo okupljeni dali se svi u sliku uhvatiti. — Jedna nam stvar čemerila srce, to jest viditi braću naše krvi, a drugog zakona poviri, kako bez kapi bratske krvi u srcu, zlosrdno nas gledaju, svake nam zabrane i poteškoće iznašaju, da nije bilo razbora, dobrote hrvatskih izletnika, a oštrog oka, pametne glave poglavara Karabaića danas bi bili možda primorani štogod neugodna zabilježiti. Ti nebratski zlosrdnici jesu prozvani Srbi, grčko iztočne vire. Eto, hvala Bogu, pošlo mirno. — Na mistu *Kaptolu* učitelj Radić s Korčule u kratko i bistro prikazao zlamenitost te starodavne stolne crkve hrvatskih biskupa u Kninu. — Na 11 ura povratili se u varoš, a tada prispili Splićani, Kaštelani, na čelu im splitska glazba, za njom krilati Sokolovi. — Lipota bijaše viditi! Zatim se svečano otvorio muzej, zgradu blagosovio pisnik Buzolić, rodoljubni govor izrekao pridsidnik društva Marun. Odmah se nastavila skupština, u kojoj bilo govora o društvenim potribam i uredbam. Na 2 ure popesmo se do tvrdjave. Što vidiš tu, mili brajane! Ne da si u kamenoj tvrdjavi već u zelenoj bašti, okićenoj našim zastavam i zelenilom. Do 250 posidalo za stolove. Za svakoga mista, iznašaju se svaka jila i djakonije sve tečno, vrstno, a desetak kninskih Hrvatica ko deset iz gorice vila, pripasale narodnu trobojnu pregaču, te vesele dvore goste, donašaju jela, pila, voća svakojaka. Onakav krasni sobet mogao je pristati i u većem gradu, na kneževu dvoru. Čast Kninu, njegovim Hrvaticam kćeram, njegovom sinu Dragutinu Tomiću i družini mu, koji su pripravili tu sjajnu gozbu. Za stolom bilo zanosnih nazdravica, rodoljubna govora, do mrkle noći bilo bi se proteglo da okolo 5 sati nije bilo poći na željeznicu za polazak. Rastanak je bio ganutljiv, pozdravi veselja odligali dok se god okom mogli viditi.

Evala Kninskim rodoljubim! Živila nam Hrvatska!

Izletnik iz Splita.

Bolest na lozi.

Danas ne iznešamo sve visti što smo primili iz više mista o litini, jedno što neimamo prostora, a drugo što sve visti nisu nego jedna sama žalostna vist, da je prošlih dana maldane posvuda zarazila vinograde bolest medljika (peronospera). — Po nikim mistim kao kod

Digitized by Google

Sinja, Vrlike, u gornjim Poljicim strašno je pala, tako da su vinogradi sasvim uništeni. I ovom zgodom vidilo se je da polivanje sa rastopinom modrog kamena jest sveta i koristna svar: tko je dobro polio dva tri puta tomu se danas vinograd zeleni kô dubrava, a tko nije tomu se ošušio, pocrnio ko u ljutoj zimi. Mi smo u dva tri navratka to napominjali puku, priporučivali težaku ovu likariju, danas ga pozivljemo da pogleda ostećene vinograde, te neka se na svojoj nesrići uviri svojim očima i jedan put za uvik upozna korist polivanja. Bog propušta zlo, da se po zlu priučimo dobru. Bila nam i ova na usvist! *P. LIST.*

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Carevinski sabor otvorit će se rek bi početkom dojdućeg miseca. — U Velikom Varadinu bilo gungule proti biskupu Pavelu. Više od dvi hiljade ljudi došlo mu pod kuću, polupalo prozore, svakim besidam nepodobnim ružilo. Došla vojska na konju, raztirala svitinu. Magjari su ljuti na biskupa što je naredio svojim svećenicima Rumunjima da se služe u crkvi za rumunjski puk rumunjskim jezikom a ne magjarskim. Magjari su nepravedni, hoće silom da uvuku svoj jezik i gdi mu nije mista, a nami Hrvatima i drugim narodima ne dopuštaju da branimo svoj jezik na svojem topragu. — Občinsko viće u Pragu odlučilo da se ploče imenâ ulica stave samo u češkom jeziku. Namistnik neće da to priznade, već hoće da bude i u nimačkom jeziku. Poradi toga u Češkoj velika zlovolja na vladu. — Na misto pokojnoga ministra vojske Bauera imenovan je podmaršal Merkl. U štajerskom Gracu umro biskup Zverger. Bio je valjan borioc proti neprijateljima crkve.

U Italiji. — Dosada je Italija stavljala veliku nadu u Englesku, al, sada ta nada počela padati. Engleška gleda sebe i svoju korist, u nje ljubavi za nikim. Stoga Italija počela se sada primicati Rusiji, koja je ustanovila veliko ratno brodovlje za luke sredozemnog mora, baš pod oči Engleške i Italije. Ovo će brodovlje pomrsit račune jednoj i drugoj.

U Francuskoj. — Primiču se izbori za viće. Prijavilo se do sada više od tisuće željom da budu birani u zastupnike. — Iz Siama došao je kraljski poslanik, koji je pristao na sve uvite francuske vlade. Francuska slavi u ovomu veliku pobidu.

U Nimačkoj. — O ničemu se drugom tamo negovori koliko o visokim porezima što je Rusija udarila na trgovinu iz Nimačke. To je krvav rat, šteta velika za jednu i drugu stranu, osobito za Nimačku. Računa se da se na godinu dovozi iz Rusije u Nimačku, trgovine, ponajviše hrane, žita, pšenice, u vridnosti od 578 milijuna maraka (svaki marak okolo 60 nov.), a iz Nimačke u Rusiju, ponajviše pokućstva, obrta 145 milijuna. Po tomu sudeći Nimci misle da je Rusija na većoj šteti nego oni; ali to nije tako, jer najglavnija stvar jest kruh, što ga Nimci bez Rusije neimaju, a obrtne će stvari Rusija i po sebi raditi.

U Grčkoj. — Prošlih dana svečano se otvorio korintski prokop. Na svečanosti bili kralj i kraljica. Priko konala držala se svilena vrpca, kraljica ju prisikla, prolazak se otvorio, kraljski parobrod prvi prošao, za njim ostali. Od velike je koristi za trgovinu ovaj prokop. Prije su morali brodovi hoditi naokolo svega grčkog poluotoka a otvorom ovoga konala prištedit će 325 kilometra puta. Prokop je dug 6 kilometara 342 metra, širok 23 metra, 8 dubok. Radilo se oko njega 8 godina, potrošilo 63 milijuna kruna.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Ove godine blagdan Velike Gospe i Kraljev dan — alka — primamili mnoštvo svita, više nego prošlih godina obzirom na velike vojničke vježbe koje su se tu obavile. Bio je prisutan i namistnik David. — Sinjani nastanjeni u Zadru veoma su pohvalno dilo ove godine učinili. Na dan Velike Gospe u Crkvi Franjevaca služila se svečana misa, sakupili for. 15 za siromahe, kupili novo odilo i obukli taj dan jednu prosjakinju. — Ličnikom pomoćnikom u bolnici u Zadru imenovan Dr. Kolombani. — Zadranin Špiro Brusina, profesur na sveučilištu u Zagrebu, poznat na daleko poradi svoga znanja, odlikovan je od ruskog cara redom Sv. Stanislava II razreda. — Umro je u Kotoru fratar Jerolim Maroević, bivši državnik, te starešina samostana Sv. Klare u Kotoru. Bio je učen dobar redovnik, prava zenica Isusova.

U Banovini. — Ban Khuen pošao je u društvu sa ministrom Kallajem do u Sarajevo. — Sudnice u zagrebačkoj občini nemogu se obavljati, nema dovoljno broja vićnika, manjina neće da dolazi, jer načelnik Mošinski ne dopušta im govoriti i pitati za nerede redarstva, što se po zakonu more.

U Bosni-Hercegovini. — Ruskom konsulu Bakuninu u Sarajevu, dok je bio na putovanju prošlih dana, bili su pokradeni spisi iz ureda. Doznalo se da je niki Ljubo Vrdoljak, tajna uhoda, koji je pobigao kroz Dalmaciju u Beč. Ruski konsul traži zadovoljštinu od vlade. — Po vladinoj naredbi zatvorile su se sve krčme u Staroj Gabeli, jer se puk bio dao na pijančarenje i neredan život.

U Splitu.

Izpravak. — Na našu vist o ustanovljenju nove tvornice i poteškoća sa strane občine, došao nam je od občinskog Upraviteljstva izpravak, po kojem doznajemo, da tih poteškoća sa njezine strane neima. To nam je milo i ugodno.

Kosti Luke Botića. — U Djakovu, gradu Slavonije počivaju kosti milog hrvatskog pisnika splićanina Luke Botića. Valjana naša hrvatska mladež ovih dana prigodom 30 godišnjice njegove smrti sastala se u odbor, da se brine za prinos njegovih kostiju u rodni mu kraj Split. Evala joj!

Čast našem jeziku. — U zboru odvitnika u Splitu dosada je vladao talijanski jezik. U skupštini prošlih dana Dr. Bulat uz D.ra Mangjera predložio je da unaprid vlada naš hrvatski jezik. To je dostojno i pravedno. Rodoljubnom našem načelniku D.ru Bulatu, koji je pohrvatio trgovačku komoru, na čast mu i poštenje što će evo pohrvatiti i odvitničku!

Digitized by Google

Svašta po malo.

Grad miljunarâ. — U velikom trgovačkom gradu Amburgu (u Nimačkoj) god. 1887 brojila se 162 čovika, koji su imali na godinu dohodka 100 hiljada maraka (svaki marak 60 novč.) i na to plaćali porez. Grad napridovao, novac se uzmnožio, te sada taj grad broji 319 ljudi, od kojih svaki dobije na godinu više od 100 hiljada maraka, svi ukupno priko 64 milijuna. Država od te svote prima na godinu poreza 2 milijuna 237 hilj. 300 maraka.

Dobre noge. — Našao se u Rusiji niki Mihovil Bernof, koji na noge proputovao 5 hiljada kilometara puta. Sada se sprema na drugo putovanje okolo Velike Britanije i Irske, sve na noge.

Kolera. — Ovaj bič Božji i ove godine pohodio nas. — Kolera je već rašir na po Rusiji, Magjarskoj, Rumunjskoj, Italiji, Francuskoj. — Po najnovijim vistima imade slučajeva u Rumunjskoj: u Brajili 20 slučajeva, u Sulini 80, po raznim mistim Rusije 300, u Galiciji 200, u Rimu, Parizu te u Trstu po koji slučaj. Zbog ove okolovštine sastanak starinara u Splitu odgodio se je za do godine.

Duhan. — Ova koristna biljka sve to više se sadi i množi kod nas. Osobito u Bokikotorskoj ove godine sadjenje duhana puno je napridovalo. Lani se posadilo 431 biljadu i 80, ove godine 957 hilj. 670 strukova duhana. Kotor je posadio litos 67 hilj. 400 strukova; Lastva 10 hilj. 500; Erceg novi 22 hilj. 350; selo Krtole najbolje napridovalo, posadilo ove godine 164 hilj. 880 strukova, dočim lani tek 24 hiljade.

Najbogatiji Kalifornez. — Prošlih dana umrao je u Kaliforniji *Stanford*, koji se držao za najvećeg bogataša u tim mistim. Osim silna blaga imao nedaleko grada S. Franciska jednu veliku baštinu, na kojoj najveći vinograd na svitu. Njegovo dobro zauzimalo je 60 hiljada jutara zemlje. Posadjeno je tri milijuna loza, lanjske godine urodilo 11 hiljada kvintala grozdja. Vinogradima upravlja 70 Francuza. Napravlja se mnogo rakije, na koju plaća državi 130 hiljada fiorina poreza. Na baštini gojio stado od 30 hiljada ovaca, 2 hiljade svinjadi, više stotina dobrih konja, za koje hvatao po tisuću fiorina na glavu. Svake se godine sadilo 6 hiljada voćaka. Uz radnike držao mnogo služinčadi, za koje same plaće išlo godimice do 40 hiljada fiorina.

Doskočice.

Pitao niki čovik ženu:

— Čuj, ženo moja, kaži mi jeli danas petak ili subota? Ako je subota, hoće se štogod sutra za u nedilju pripravit.

— Čekaj, čekaj, moj čovče, znat ću ti kazati po mojim košuljam: u ponediljak sam kupila, u utorak krojila, u sridu šila, u četvrtak lužila, u petak prala, u subotu sterala, je, je subota danas!

* * *

Razbolio se na smrt niki stari kalugjer. Dovedoše mu ličnika da ga vidi, a kada ličnik podje iz ćelije upita on svoju braću:

— A, za Boga, braćo, što reče doktor o mome zdravlju?

— Da ti je vodena bolest, odgovoriše oni.

— To je budala, nije doktor, odvrati kalugjer, odkud na meni vodena bolest kad se nisam napio vode od kako sam se zakaludjerio.

* * *

Tumačila učiteljica dici u školi nauk o viri, te će upitati malu Katicu:

— Nuder mi reci, Katice, šta je to duša?

Mala se Katica smela, nezna što da odgovori, muči.

— Je li duša kakova stvar da se vidi, čuje? opet će učiteljica.

— Jest, Katica će.

— Pa kaži mi gdi si vidila dušu?

— Ono sinoć, kad smo prolazili iz polja, vi ste našu Mariju pomilovali, pa ste joj rekli: Ajde mirno kući *dušo* moja!

Društvo Sv. Jeronima u Zagrebu.

Izišao je ovih dana u Zagrebu za god. 1894 najbolji i najjeftiniji koledar „*Danica*“. Tiskao se ove godine u 40 hiljada komada. Pun je slika i poučnih članaka, a zapada samo novč. 25. Izaći će brzo i druge knjige što ovo zaslužno društvo izdaje za hrvatski puk. Izmedju tih bit će i lipi *Kanižlićev molitvenik*. Uprava toga društva želi znati tko bi od članova naručio vez: od platna zapada nov. 25, od crne svitle kože 40 n., od fine 50, a zlatorez for. 1. — Tko želi neka se na vrime prijavi društvu u Zagreb.

Poruke i Odgovori.

D. I. - - Lun. — Nije najgora, ali ste kasno poslali.

Starini Pučanine. — Kaštela. — Vašu o „Birnju“ pokresaćemo te tiskati. Onu starinsku listinu pridali preč. Bulić u.

Primorcu. — U nevrime je prispila, a u i sebi jetanka. *Majstor.*

A. S. — Trogir. — Primili životopis ali kasno za ovaj broj. Iv—ić je na selu, pozdravlja.

Starcu. — Svinišće. — Jednu sličnu priču vašoj „Više more zla žena nego vrag“ imademo. Vidićemo koja je bolja.

Pučaniću. — Brač. — Vaš članak o „Vinu“ čim prije, sasvim je zgodan.

S B. — Gruž. — List vas složen, a stigao Vaš članak „U oči jamatve“. Za dojdući broj, koji izlazi na 15 svakako. Hvala!

O. A. M. — Igrane — U onom odgovoru našeg *majstora* nikakove uvride. Onakav je naš način pisanja. Ja sam kriv što sam mu dao. Oprostite. Služimo se javnim porukam, jer neimamo ni vrimena ni novca da posebne listove šaljemo. Prijatelji kô i bili!

Uredništvu „Naroda“. — Mi znademo koji je posao čaušu, te se ne čudimo onom vašem odzivu u br. 64. Vi pišete uprav kao *službeni* list, te velite, da se nije pitalo *pismeno*. Istina je, ali je dotični pitao *ustmeno*. Znademo što pišemo; hvala Bogu nismo od jučer u Splitu kao kogod drugi. Ne potežite nas za jezik, jer na njemu neima uzla, dužni nikomu ne ostajemo. *Urednik.*

Mrčić N. — Trpanj. — Plaćeno do konca godine. List vam se slao priko povjerenika. Razvidite i javite.

Ostoja B. — Kuna. — Podmireno do 1[3 94.

Lukac. — Kuna. — Vaša sva god. 1893.

Šimić S. — Tučepi. — Takodjer sva tekuća. List se šalje redovito poštom, izvidite tamo.

Vuković I. — Dubrovnik. — Još nov. 30 da na mirite tekuću godinu.

Rančić A. — Makarska. — Primili opet for. 10. Živili!

N. Z.: *Mnogi dižu viku na nas, zašto im ne iznašamo imena da su platili. Mi bi sasvim dragovoljno, ali promislite, ljudi božji, koliko bi se htilo za to mista, a vidite, kako smo tisni prostorom. Neka je na znanje od danas unapvid svima, da ćemo samo imena kod povirenika iznašati, za njihovo i naše vladanje; ostali pojedini neka se po tomu vladaju: ako im list dolazi, hoće reći da su prošlu godinu a niki i tekuću podmirili, ako ne dolazi, hoće reći da nisu. Tko pak želi rad osobitih razloga da mu se ime obilodani neka nam piše, mi ćemo kao i dosada biti uvik spravni odgovoriti. Dajemo još na znanje da primamo upisivanje i na tri i četiri miseca, sve razmirno po cini. Od danas do Božića nov. 40.*

Opremač

Podmirili „P. List“ 1893.

Žrnovo (zad. pošta. Korčula): Povjerenik Fedelica I., Stanković A. p. M., Segedin I. M., Stanković F. M., Segedin A. p. I., Didović I. P., Gerbin N. K., Pesdila I., Čurac A., Curac J., Sale M., Tvrdević D., Segedin M., Segedin J., Segedin I., Batistić F., Batistić A., Batistić L., Segedin J. p. J. Matulović V. (Ostale u drugom broju).

Ovom broju dodaje se prilog.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 15 Rujna 1893 Br. 18.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

KAKO ĆEMO?

Sa više strana naše pokrajine dolaze nam pisma i pitalice: kako ćemo, što ćemo ove godine od vina? Mi smo već bili obećali da ćemo javiti kada dodje vrime, što budemo znali. Vrime je eto došlo, jamatva je počela, evo što moremo reći:

Pr(o)pitalismo najprije kod najjačih trgovaca u Splitu, jeli istinita ona vist turena iz Italije, da će Francuska ove godine kupiti u Dalmaciji i Italiji 10 milijuna etolitara *crnoga vina*, pa nam rekoše da o tomu ni govora, jer naručbe dosada za to nikakove. Navlaš su iz Italije tu vist turili da nas privare i u štetu utiraju. Kada to nije istinito, onda sva je prilika da će trgovci ove godine tražiti vino kao i lani. Današnjoj našoj trgovini vina znadu se granice. Izvana zbog velikog poreza Francuska ga amo sasvim malo nabavlja, a tamo je crno ponajviše hodilo. — Nimačka se neloše služi našim vinom, a druge trgovine za izvanjske granice neima. Sve što Dalmacija proda to prolazi kroz tržišta Austro-Ugarske monarhije. U Magjarskoj, Hrvatskoj Slavoniji vinogradi su puno oštećeni od filošere. U te krajeve većim dilom polazi naše vino. Tamo ljube bîla, tanka, opolita vina više nego crna. Bude li dakle prodaje za tamo, ove godine kao lani, mi bi rekli, da će tanka rusa vina bolje proći u trgovini nego debela, crna. Ali nije za to varat se, te svu konobu pritvorit u tanko vino. I Nimačka nabavlja dosta crna vina u nas, pa otvori li se trgovina za te strane, crno more bit od koristi ko i bîlo. Dobar dio neka je dakle tanka opola, ali neka je u konobi i crnog vina. To smo bili dužni napomenuti. Ali, virujte, najbolja je napomena i priporuka, da se ne trga prije nego grožđje sazori, da se grozdovi čiste, gnjilež otribi, da se sudje uredi, vino u konobi pazi, da se cina visoko ne zapinje, trgovac ne odbije, pa posao gotov.

Kad smo kazali puku, kako će se vladati, a sada da pitamo vladu u Zadru i Beču: kako će ona prama nama? Hoće li ove godine kao i lani? Lani na prvi plamen trgovačkog ugovora, na naš prvi bolni jauk bilo je barem obećanja, ove godine ne vidimo ništa da se izpunja. Mi ne želimo od nje drugo nego da pogleda na Italiju, da se u nju ugleda. Tamo se ustrojila zadruga talijansko-nimačka za trgovinu i promet talijanskog vina u Nimačkoj, sada se snuje zadruga talijansko-austro-ugarska za promet u našu državu. Tom je društvu svrha da po svojim poslovačima obadju veće gradove, upoznadu veće trgovce te otvore vrata, trgovinu talijanskomu vinu na sve krajeve. U svemu tomu poslu vladin prst najviše kreće. A što u nas? Svakog miseca računa se da se proda u Austriji talijanskoga vina 100 hiljada etolitara, dakle kroz godinu *1 milijun i 200 hiljada*. Naša vlada na samom porezu tog vina dobila je ove godine 3 milijuna i pô fiorina. Po sudu istih bečkih službenih listova mi smo u Dalmaciji ove godine bili štetni na vinu 7 *milijuna fiorina*. Ne bili dakle bilo pravedno, da ona 3 milijuna i pô budu na korist Dalmacije, da joj se barem polovica štete nadoknadi. Jok! Još ništa vidljiva. Ej, što nije neka bude! Zastupnici naroda, sabori vam se otvaraju, vami na dušu i poštenje ovaj gorki vapaj!

Pučki List

Digitized by Google

Biranj-crkva u Kaštelim.

Slušaj, pobro, da ti pismu kažem
Ne o bojim niti o megdanim,
Već o našim uspomenam davnim.
Na planini povrh Lušić sela,
Uzdiže se spomen-crkva bila,
Pa bi rekô, da ju gorska vila
Sa oblaka na planinu snila.
Crkvica je zadužbina stara
Naših kralja, hrvatske nam krvi,
Zgradiše je u vrimena davna,
Da se Gospod na visini slavi.
Prije nego kršteni bijasmo,
Sjatovita boga smo častili,
Lažnom bogu mi se tad moljasmo
I tu smo mu žrtve prinosili;
Ali kada lûč istine sinu,
Pa vangjelje poznasmo Hrvati,
Posvetismo svetome Ivanu
Ovu crkvu da nas od zla brani.
Pobratime, to davno bijaše,
Kad još b lih Kaštela ne biše,
Već se ona tad Podgorje zvahu,
Jer pod gorom stanovi bijahu.
Tad selišta ispod brda biše,
Kako stara povisnica piše:
Biač, Ostrog, Kuježak i Budrina,
Bajno selo, Kruševo-planina.
Planina je od davnog zemana,
Biranj-brdo, koja bi nazvana,
Na ovoj se birahu knezovi
Od Kaštelâ slavni vitezovi.
Na biranje tu su dohodili,
Naši stari i zbore zborili,
Baš prid Crkvom svetoga Ivana,
A na mistu Dubravica zvana.
To je bilo u ona vrimena,
Kada kralji od našeg imena,
U Kaštelim ravnim kraljevahu.
Sveto brdo to je njima bilo,
Pak je i sad ono svakom milo
Kaštelancu hrvatskome sinu,
Koji ljubi svoju otačbinu.
Tu ga davna uspomena zove,
Da se siti stare slave svoje,
I spomene svojih kralja bana,
Što čašćahu crkvu od Birana.
Knezi i kralji od hrvatske krvi,
A Trpimir kako kažu prvi,
Toj je crkvi dare poklonio
Zadužbine mnoge ostavio.
Istina je, poreć se ne može,
Nit' se o tom, pobro, sumljat može,
Jerbo stare što listine kažu,
Istina je, one ti ne lažu.
Iza brda šuma je prostrana,
Dan današnji Vučevica zvana,
Pak Kraljevac i Birnjača pusta,
Gdi je jednoč gora bila gusta.
Sve su ovo zadužbine bile,
Biranj-crkve Krstitelja Ive,
Koje no su knezi, kralji dali,
Da se Gospod tu na vike hvali.
Još u polju po ravnih Kaštelih
Vinograda, maslina zelenih,
Ova crkva mnogo je imala,
Što joj biše kraljska ruka dala.
Zemlje ove vazda su težali
Kaštelani, koji su davali
Desetinu od svijuh plodova
Biranj-crkvi za službu popovâ.
Ali Mlečić izilica stari,
Koji malo hajta božje stvari
Mnoge zemlje ove je odnio
I vlasteli svojoj poklonio.
Pak i Francuz, Bog mu prosti sveti
Hoti crkvi zadužbe oteti,
I tako joj on sve razprodade,
Što lukavu Mlečiću ostade.
Ista sudba i druga svetišta
Po Kaštelim zadesi i mista,
Ne ostade vridna na otarim
Što bezbožna ruka ne ugrabi,
Zadužbine Sutvida, Stomrate,
Ista srića zadesi, moj brate,
Pak i onu Gospe od Spiljanâ,
Stomorija kasnije prozvana.
Lušićani gorući kršćani,
Paze crkvu svetoga Ivana,
Povrh sela zvanu od Birana,
I kô svoju najveću svetinju,
Ostavlja ju kolino kolinu.
Svetog Ivu svoga odvitnika
Slave, časte još od pamtivika
Kao svoje slavno krsno ime,
Na planini pod nebom vedrime.
Na dvadeset i četiri lipnja
Svakog lita tu ti, pobro, hita
Staro, mlado iz Lušića sela
I množija iz drugih Kaštela.
Tu se piva, pije, peče, puca,
Od veselja svakom srce kuca;
Tu se Gospod i Svetitelj hvali
I narodna slava tu se slavi.
— Pobratime, ako ikad dogješ,
Na planinu i tu mene nagješ;
Otvoriću knjige staroslavne
I pričati uspomene davne;
Uspomene od ravnih Kaštela
Gdi bijahu dvori dika vela
Naših kralja i naših knezova
Silnih bana, hrabrih vitezova.
A sad da si zdravo, pobratime,
Hrvatskoga roda dični, sine,
Pozdravlja te starac sa planine
Biranj brda velike visine.
Ova pisma bila na poštenje,
Nek Bog dade zdravlje i veselje
Svakom sinu hrvatskoga puka,
Koga hrani motika i kuka.

Ispod Birnja na Veliku Gospu 1893.

Starac Pučanin.

Život Svetoga Augustina.

Na 28 prošloga miseca svetkovala je Crkva blagdan svog velikog Naučitelja Sv. Augustina. God. 354 rodio se Agustin u Tagastu, gradu Afrike. Od ditinstva pokazivao oštru pamet, u nauku svakoga u školi pristizao. Dok bijaše kao mladić u Kartagini upade u krivovirstvo Manihejsko, dao se na razbludno pustopašno življenje. Njegova majka Monika, sveta žena, nepristano molila gorućim srcem, vrućim suzam Boga za svoje čedo, da ga Bog na pravi put okrene. Iz Kartagine podje Agustin u Rim na više nauke, zatim u Milan. U tom gradu, za sriću njegovu, bio biskupom sveti čovik Ambrozij. Što njegovim nastojanjem a što suzam majke Monike, u Augustinu užegla se ljubav prama katoličkoj viri, te u dobi od 33 godine primi sveto krštenje. Povrati se u Afriku, dade se na sveto življenje, te bi redjen u svećenike od Valerija pobožnoga biskupa grada Hipone, koji ga kašnje uze za svoga pomoćnika u biskupiji. Kao svećenik živio je izgledno, sveto. Njegova odića, postelja sasvim prosta, stol sasvim umiren. Čitao uvik Sv. Pismo, razgovarao se samo o Božjim stvarima. Ljubavi njegovoj prama siromasima ne bilo mire, štogod primao sve na put božji razdavao, a kada ne bi doteklo, a bila potriba i sveto bi posudje prodao, da siromahu pomogne. U kući nije htio viditi ženske glave, pa bila mu sestra ili rodica, jer, govoraše, da i ako su one povrh svake sumnje, mogle bi sumnju prouzrokovat njihove prijateljice, drugarice što bi k njima dolazile. Rič Božju uvik je propovidao. Sve svoje znanje i nauk svoj ulo-

Digitized by Google

žio je za obranu vire Isusove. Strašna su onda bila vremena, krivovirci sklopili sa svih strana. Augustin bio za nje strašan bič, nedao im stope maknuti. Manihejskog naučenjaka Fortunata oštrom besidom, mudrim perom Augustin smeo, zasramio. — Kad su Vandali navalili u Afriku i tri miseca držali u obsidanju grad Hiponu, Augustin, vidivši da neima nade pomoći, zamoli Boga, da ga digne s ovoga svita, da nevidi toliku nesriću propasti grada. Bog ga usliši; spopade ga teška ognjica, koja ga u malo vrimena oslobodi od ove doline suzâ. U bolesti držao prid sobom pokorničke psalme Davidove, koje je u suzam i uzdasima progovarao. Mirno i spokojno na 28 kolovoza god. 430 predade Bogu svetu dušu. God. 712 njegovo tilo bi preneseno u grad Paviju u Italiji, gdi se i danas pobožno štuje. Sveti je Augustin za svoga života mnogo i mnogo dubokih knjiga napisao, tako da je priznan najvećim naučiteljem Svete Crkve. Njega zovu: svitlom od Naučiteljâ, izgledom od Biskupâ, štitom vire, stupom Crkve, najprosvitljenijim učiteljem kršćanskoga života. Izmedju mnogobrojnih njegovih knjiga najugodnija je knjiga *„Ispovisti“* u kojoj iskreno svemu svitu pripovida svoj prijašnji život, priznaje sve svoje gribe, te Bogu hvale daje, da ga je od propasti izbavio. Iza Sv. Pisma i još koje druge knjige, neima na svitu ugodnije i koristnije knjige do *Ispovistih* Sv. Augustina. Pisana je latinski, ali je privedena na sve jezike. Puno mi je drago, da se eto privadja i na hrvatski. Profesur Ante Sašo u Splitu dao je na glas, da se je tog posla poduzeo. Na čast mu! *Crkovni Zgodopisac.*

Napomena: *Jest istina, i mi se tom prevodu puno veselimo. Izpod pera učenog profesura Saša sigurni smo, da će radja bit izvrstna. Knjiga će se do malo tiskati u Zagrebu, bit će dosta jaka, više od 500 stranica, a cina joj tko se sada prijavi samo for. 1:20 nov. kašnje u knjižaram for. 2. Tko želi, neka ne kasni, neka se prijavi profesuru Sašu u Split. Mi tu knjigu svakomu tko more nabaviti od svega srca preporučamo.* *Uredništvo «P. Lista».*

U OČI JAMATVE.

Jamatva eto na vratima pa neće bit egorega, dragi puče, da ti po koju, dok je još na vrime, o njoj prišapnemo. Čuj nas, za tvoje se dobro govori. — Ako ti je groždje i došlo zdravo do rukuh, nemisli da su ti trudi već naplaćeni, daleki su još puti do toga i ako se neimaš više bojati ni krupe ni luga ni peronospore. Tek onda kad učiniš dobro vino i to ne po svomu ćeifu nego onakova, kakova ga današnja trgovina hoće i kad si ga uzdržao zdrava pa mu i pristojnu cinu udario, tek onda možeš za stalno računati da ćeš znoj svoga čela novcem naplatiti. Hoćeš li dakle da ti vino bude dobro i da ti se zdravo uzdrži, počmi se već sada, još prije jamatve, za to brinuti. Pribavi dakle sve što ti je za branje, pravljenje i spremanje vina potrebito i da ti svaka bude pri ruci a navlastito pazi da ti sve bude čisto, jer vino ljubi čistoću. Konobu izčisti što bolje i lipo obili te iz nje iznesi sve što ne spada na vino, uz to ne zaboravi da ti i okolo konobe bude čisto da nebi kakav smrad u nju prodirao. Badnje i bačve nabij, popravi i upitaj za zdravlje. Zdravu bačvu netreba već da dobro izpereš i drugo ništa; uzocteno (uslavljeno) ili plisnivu najprije izperi studenom vodom ili morem a onda dobro vrilom lušijom pa opet studenom vodom; previše plisnivu baci na drvaricu; novu bačvu više od jednog puta isperi vrilom lušijom pa studenom vodom a onda bumbraj vrilim mastom ili odadni i pusti da u njoj mast provrije; nipošto je nebumbraj vrilom kvasinom ili krkom (borovom korom) jer ćeš je jače oštetit. — Nezaboravi uz to ni na vinograde, čuvaj ih, jer se sada po noći pokazivaju vukodlaci mišinom na ramenu te oblić u vinograde. Jamatvom ne priši, izim ako se bojiš kiševitih vrimena te bi groždje moglo ugnjijati, nipošto se ne povadjaj za onima koji se sve božje lito nisu okusili vina pa ne vide ni ure ni časa se novoga nauživaju. Ni onda nepriši jamatvom ako je koji trgovac doletio u selo, jer nemisli da će ga u tebe prije kupiti za to što si ga prije drugoga obrao. Takav trgovac nebi bio čovik svoga zanata. — Drži na pameti da je uvik bolje ako pobereš dva dana kašnje, nego li dva prije, jer će ti vino biti puno bolje pa će ti se i trgovci uvik za njim jagmiti; — Kad si konobu i bačve ljudski uredio te dan jamatve višto odredio daj se na posao a pri tomu se vladaj po slidećim naputcima:

1.) *Beri samo kad je groždje suho,* jer ćeš od groždja ubrana po jakoj rosi, po kiši ili odmah iza kiše dobiti vodeniji mast odnosno slabije vino, koje pošto neće imati one stanovite jakosti težko ćeš ga prodati, jer današnji trgovci kupuju i plaćaju vino po jakosti s *provinom* u ruci, kao što se i rakija kupuje. Ako je dakle pala kiša počekaj dok se groždje ocidi a jeli jako oroseno neberi ga dok rosa neodpadne, a uz to zabavi trgače kojim drugim poslom.

2.) *Trgaće poredaj dva i dva* pa neka ti u jedan koš (krtol) stavljaju samo ono što je zdravo i dobro zrilo, a u drugi sve nezrilo, gnjilo, crvljivo, nečisto ili sumporom preveć nasuto, jer izmišaš li sve skupa nenadaj se ni dobru a niti zdravu vinu Od nevaljala groždja što si ga na strana pokupio možeš takodjer učiniti pitko vino, ako ga t. j. odmah smastiš i isti čas oturnjaš pa turnjaštinu saliješ u dobro zasumporanu bačvu da ne vrije za koji dan. Kad vidiš da se je u bačvi sva nečist dobro utaložila odtoči što je bistro i zalij u badanj na zdravi i oturnjani drop te pusti da koji dan provrije a onda ga otoči i budi siguran da će ti vino izaći neloše ali uvik dobro za kućnu potribu. Talog izvadi iz bačve i baci na gnoj.

3.) *Ako groždje nije posve zdravo nedrži ga na hrpi,* jer ima li u njemu imalo gnjileža vino će ti kašnje neugodno zaudarati, ali ako ti je posve zdravo slobodno ga ostavi koje vrime na hrpi, dobiti ćeš jače vino.

4.) *Bilo groždje beri napose od crnoga,* jer se dan današnji bilo vino skuplje od crnoga plaća, a mišaš li ih zajedno nećeš imati niti biloga a niti dobro crnoga vina.

Ovo su ti dakle poglavita pravila po kojima se imadeš prije jamatve i u jamatvi vladati, hoćeš li da ti vino bude dobro i zdravo. Ali samo ovo nije ipak dosta, jer ako neznaš kašnje rediti vino može ti se ipak poštetiti. To ostavljamo za drugi put. Sada prije nego zaključimo red nam je dozvati vas pameti, o težaci, za jednu veliku pogrišku u vašoj konobi. — Ta je pogriška što puštate da vam se u vrijućemu mastu vrh priko mire odigne tako da ostane na zraku, koji ga brzo uzkvasi. Nu za to ni po jada, kad bi bio siguran da se bolest drži samoga vrha, kako to vi krivo mislite, jer bi tada bilo dosta pokupit uzocteni vrh i baciti na stranu, kako to već i činite. Ali se na žalost bolest dohvati i vina, pa ako je ne ćutiš, dok je još mlado i dok je studeno, ćutiti ćeš je na proliće netom ugrije. Tko dakle pušta da mu se vrh priko mire odigne, taj nemože nikako imati vina, koje će mu se dugo i zdravo uzdržati. Ostavite se dakle te vaše pogriške, pritisnite drop daskama da ga vino oblije ili mišajte ga dok vrije po dva po tri puta na dan, pa eto vam dobra zdrava vina. Još jednu. Prije jamatve upitajte se vidjenih trgovaca kakovo bi htili imati vino, pa ga onakova i učinite i nećete se pokajati, Bog će blagosoviti vaše trude. **S. B–ć.**

Digitized by Google

SPLIT I ZAGREB.

Dvi zenice na licu Hrvatske nam domovine jesu dva grada: Split i Zagreb. To se je vidilo u više prigoda, a osobito za vrime zagrebačke izložbe godine 1891. Dva grada koja su se tada najljubeznije susritala i grlila bijahu Split i Zagreb. Davna je bila želja hrvatskih rodoljuba s jedne i druge strane Velebita, da se braća sastanu i bratski dogovore o napridku svoje domovine, a ti sastanci i dogovori da utaru put našem sjedinjenju. Pružila se prigoda god. 1891 na izložbi u Zagrebu. Do 300 Dalmatinaca bilo na okupu da podje u društvu do Zagreba. Okup se činio u Splitu odakle bio i skupni polazak. Split je zastupao svu Dalmaciju. Na čelu gradu Splitu Dr. Bulat, po tom Bulat i vodja izletnicima do Zagreba. Na upravi grada Zagreba bio tada Dr. Milan Amruš. Kao što nam je mila uspomena zagrebačke izložbe, čiju sliku iznili smo u br. 15 i 16 tako su nam ugodna i ova dva lica, koja su bila na čelu jednomu i drugomu gradu te iznašamo danas i njihove slike uz opis njihova rodoljubna, požrtovna života.

Dr. Milan Amruš

Rodio se na 1 listopada 1848 u Brodu na Savi. Otac mu Ivan bio vojnički ličnik, odlučio i sina Milana da podje na škole te istoj se službi posveti. Milan bio otvorite glave, dobra kršćanskog uzgoja, srce mu čezlo za naukom, te u Vinkovcima a kašnje u Zagrebu, gdi je gimnazijalne nauke učio po svim razredima uvik izmedju prvih bio, na izpitu uvik je bio odlikovan. God. 1866 podje u Beč da uči ličništvo. Marljiv kao pčela, god. 1872 bi proglašen doktorom sveukupnog ličništva, njegov izpit bio sasvim vrstan.

Vidili sposobna mladića te ga odma imenovali vojničkim nadličnikom u Beču. Kašnje došao u Zagreb, gdi postane pukovničkim ličnikom. Netom je naša vojska zauzela Bosnu i Hercegovinu bi poslan Amruš tamo da uredi zdravstvene odnošaje. Veliki ugled u puku, veliko priznanje i pouzdanje stekao u svojim štarešinam, tako da god. 1879 imenovaše ga zdravstvenim savitnikom u Sarajevu, najveća čast u toj službi, a tek mu bila 31 godina. Na tom visokom položaju on se je puno iztrudio, jer nikakova ne bilo do tada reda, sve se moralo iznova snovati. Njemu išlo sve dobro za rukom, znao se sa našim pukom veoma lipo ljubezno podnašati, te njegovoj besidi ne bilo prigovora. On uredio sve ličničke i živinarske službe, a kada god. 1883 pala na marvu kužna bolest, Amruš nastojao svom snagom svoga znanja i svoje volje, da se toj bolesti zamete trag, te narodu spasi blago. I taj mu posao podje sritno za rukom, narod u Bosni i danas ga blagosivlje. Njegova zasluga bi priznata na kraljskom dvoru, to dobi dva odlikovanja; zlatni krst s krunom i red Frane Josipa. U najlipšem cvatu života na najlipšem položaju i plaći državnog službenika mogao je Amruš u časti i lasti sprovadjati svoje dane, ali ga srce za ničim drugim vuklo. Vidio svoju domovinu Hrvatsku u mnogim potribam, zahvali se 1883 na službi u Bosni te podje ko mladić od 20 godina opet na školsku klupu u Beč, da uči zakone, te postane odvitnikom, da imade u sebi više moći znanja. Prid konac te godine, podje u istinu Amruš u Beč na škole — a iz Sarajeva teško im bilo izgubiti ga. Pet godina stao u Beču na naucima. Našoj hrvatskoj mladeži u svakoj na ruku bio. God. 1888 Dr. Amruš ličnik bi proglašen po drugi put doktorom, a to u zakonima. I ovaj njegov izpit bio upravo sjajan. Povrati se u Zagreb, bi izabran u Vrpolju zastupnikom za sabor, a god. 1890 načelnikom grada Zagreba. Lanjske godine razpušteno gradsko viće, nasiljem vlade izabran za načelnika vladin činovnik Mošinski, povoljitiji Magjarima. Grad Zagreb hotio dati zadovoljštinu i počast svomu bivšemu načelniku, te ga odabrao u zadnjim naknadnim izborima svojim zastupnikom u saboru. — Dr. Milan Amruš jest čovik prostrana nauka, plemenita rodoljubna duha, kršćanskog pobožnog čustva; okretan, ljubezan na besidi, stasit kipom, prijazna lica čovik bogat na stanju, darežljive ruke, milostiva srca osobito prama siromahu, puk ga u Zagrebu ljubi ga oca svoga. U najboljem jeku života, jak, zdrav, kao što je puno dobra dosada svom narodu učinio, Bog neka nam ga još za dugo zdrava i čestita požive, te sritno nastavio umom, srcem, blagotvornom rukom svoj rad na korist majke nam Hrvatske!

Dr. Gajo Bulat

U Supetru na otoku Braču rodio se Dr. Gajo Filomen Bulat na 4 sičnja god. 1836. Kada je u svojoj zemlji vrstnim napridkom dovršio početne i sridnje nauke podje u Italiju na više nauke, u Padovu da uči zakone. God. 1860 bi proglašen doktorom prava. Dok u Padovi učio, gledao i srcem se zanašao, kako se talijanski narod junački bori za svoja prava i slobodu. To je u mladom Bulatu podžigalo ljubav prama svome hrvatskom narodu. Netom dovršio nauke bi imenovan tajnikom trgovačke komore u Zadru, gdi je boravio tri godine. Od god. 1862 do 1865 bavio se kao odvitnik u rodnom mistu Supetru, dok oženjen sa gospodjicom Katom Bassa podje u Split kao odvitnik. Valjanost njegova uma, pera, brzo ga iznila na glas, izmedju najvridnijih odvitnika brojio se Dr. Bulat. Baš u tom zemanu zavrgla se po našoj Dalmaciji ljuta borba. S jedne strane narodna hrvatska stranka ustala se da našem narodu izvojuje hrvatski jezik, s druge tolomaška talijanska hotila silom da nam talijanski nametne. Mladi odvitnik Bulat, pun ljubavi i mladenačkog poleta, srnuo u prve redove proti neprijatelju naroda. Mlad, zdrav, učen, u kući dobro providjen, ništa ga ne strašilo, spravan

Digitized by Google

bio do potribe i glavu izgubiti za čast svoga naroda, u svakoj zgodi junački se podnio, njegovi megdani najdičniji bili. Vodja narodne stranke bio tada Dr. Kosto Vojnović, a kada on pošao god. 1874 u Zagreb na sveučilište, pridao hrvatski barjak u ruke D.ru Bulatu, koji ga sve do danas dično nosi. Od to doba počimlje njegova teška odgovornost prid narodom, počimlju krvavi trudi. Hotio se čovik Bulatova kova: uman, radišan, učen, odlučan, ustrajan, neustrašiv, da svlada sve poteškoće kao što je on srčeno svladao.

Ova mu poteškoća najveća bila. Učio u Italiji, slova nije znao hrvatski napisati. U dobi od 45 godina uzeo Dr. Bulat, kô učenik od 10 godina, hrvatsku bukvicu u ruke, te danas sutra čvrstim hotinjem naučio ga da danas govori i piše hrvatski kô prvi. To je pridnašim očima najveće rodoljubno dilo. Njegove zasluge bile su od naroda priznate, časti koje su D.ru Bulatu udiljene najbolja su svidočanstva njegovih zasluga. U Splitu on je pridsidnikom vinarskog društva, čitaonice, pučke banke, u svakom društvu ili skupu njegovo je najčastnije misto. God. 1876 izabran je prvi put zastupnikom za sabor u Zadar, god. 1879 zastupnikom za carevinsko viće u Beču. Godine 1887 odabran članom željezničkog vića u Beču. Te iste godine Kralj ga odlikovao viteškim redom što se je god. 1886 kad je Splitu pritila kolera junački podnio. God. 1882 osvoji iz ruku neprijateljskih občinu u Splitu, uvede u nju hrvatski jezik. Bi imenovan odma prvim prisidnikom, god. 1885 prvi put odabran načelnikom, god. 1887 drugi put, a ove god. 1893 po treći put. Kao načelnik splitski propušća svoje odvitničke poslove da radi za občinu. U toj radji Dr. Bulat neumoran je. Što je Split danas čist i zdrav grad, što vlada red i mir, što su škole pohrvaćene, što se naš domaći hrvatski jezik na častno misto podigao, to je zasluga D.ra Bulata. Čovik na kućnom stanju, bez poroda, bez pohlepe za imanjem, ne živi za drugo već da narod svoj srići blagostanju dovede. Tankovita kipa a čvrsta zdravlja, dokučita uma, dobra srca, čvrste volje strog sa drugim jer strog sa sobom, od malih besida, a velika rada; okretan u svakom poslu, u radji nezna za trud, pero mu i besida jednako služe; čovik od oka, promisli što odluči, a što odluči mora da mu podje za rukom. Takav je Dr. Bulat. Mi mu od svega srca u Boga želimo da ga podrži u snazi duha i tila, te kao što je kao načelnik priporodio Split i podigao ga do prvenstva nad svim gradovima naše pokrajine, tako kao zastupnik da pridigne i hrvatski narod po Dalmaciji, da ga privede u krilo jedne nam majke Hrvatske!

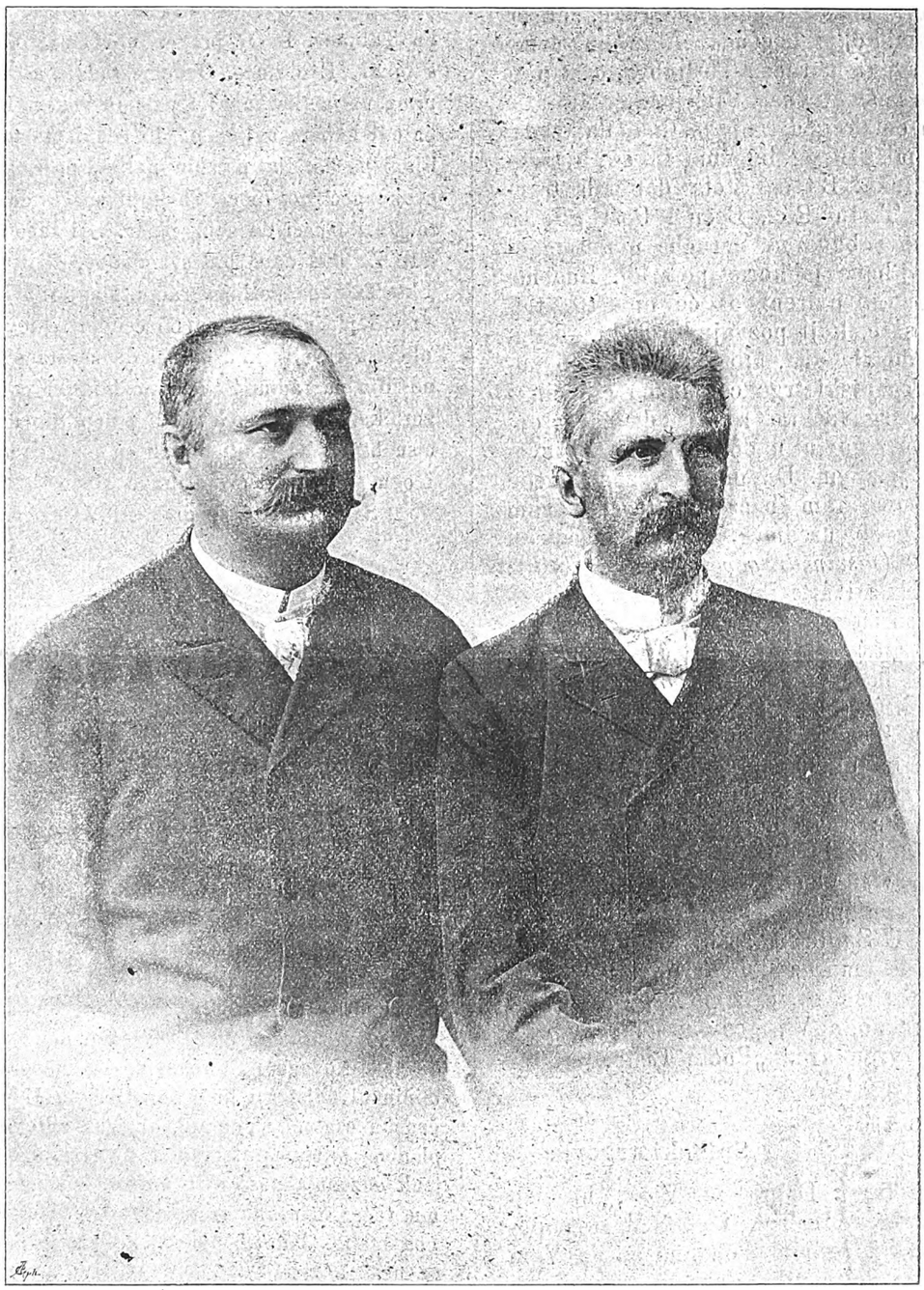

Dr. Milan Amruš. Dr. Gajo F. Bulat.

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Mi smo krivi!

Eto 30 godina da se naš narod ljuto bori za naš mili hrvatski jezik, pa dok su škole gotovo sve pohrvaćene, obćine skoro sve, u nike urede barem dilom uveden hrvatski jezik, mi trgovci na istom smo kô i nazad 30 godina. Veći dio a da ne rečem svi u vanjskoj trgovini služimo se tudjim jezikom. Ovde vlada ništa ne ulazi, mi smo krivi! Ako je iko slobodan to smo mi trgovci, koji imademo slobodne ruke, da se služimo jezikom kojim hoćemo. A kojim ćemo nego jezikom svoga naroda? To ljubav, čast prama narodu, to poštenje naše iziskiva. Ali nije korist — reći će tkogod. Nije istina da ćemo ikakove štete mi pritrpit budemo li se u trgovini hrvatski služit. Bit će šteta dotičnih trgovačkih kuća u Trstu, Rici, Beču i Pešti gdi se služimo, ako se nebudu na naručbe u našem jeziku odzivat, njihova je korist po sridi. Budemo li svi složni budite uvireni, da će oni tražiti i poslovače i pisare, koji poznaju hrvatski. — Puno me je obradovala vist, što sam čitao po novinam, kako Trpanjski trgovci složno odlučili i dali na znanje trgovačkim kućam, da će se oni unaprid služiti u trgovini u dopisivanju samo svojim hrvatskim jezikom. Da puk upozna imena ovih rodoljuba evo vam ih šaljem, te ako vam nije pomučno, gosp. uredniče, da ih iznesete u „Pučkom Listu“ (*sasvim dragovoljno — Urednik*): Braća Iveta — Nikola i Ante Nesanović — Frano Vid — Mato Iveta — Mato Milinović — Oreste Fabriš — Mato Belin — Mato M. Mrčić — Dinko Nesanović — Ivan Mrčić — Anto Belin — Braća F. Crtić — Baldo Nesanović — Nikola Jerić — Braća Jerić — Luka Biažević i Sinovi. — Neka je na čast Trpnju i ovim njegovim rodoljubim a neka je na ugled nam trgovcima u Splitu i po drugim gradovima, da se jedan put otresemo tudjega plašta i našim se ruhom okitimo. Eto put nam je kazala i trgovačka ovdešnja komora, koja sa svim vlastima obći uredovno hrvatskim jezikom, a pa za što da se mi trgovci ne maknemo? U Splitu smo, u hrvatskom Zvonimirovu gradu, mi smo najslobodniji stališ, sakupimo se, dogovorimo se, složimo se, evo mene! Ja sam moju rekao, a Vi, gosp. uredniče, uprite u ovo po onu vašu kroz „Pučki List“.

Da ste zdravo!

U Splitu 8 rujna.

Splitski trgovac.

Odgovor: Dobra je Vaša, hoćemo dragovoljno, kada dodje rok i ćef. Vi to napominjete o vanjskoj trgovini, a čudimo se da Vam nije dalo u oko, kako niki domaći trgovci na domaćem topragu u našem gradu služe se u nadpisim nikim za nas novim nepozvatim jezikom: Čita se povrh nikih dućana: Delicatessen Handlung — Papier Handlung — Na nikim tablicam: Wage zu vermiethen — a na drugim (krstite se livom i desnom!) i magjarski: **Hoše berbe adondok** (Eljen!!!)

Ej pameti lipo blago!

Urednik «Pučkoga Lista».

Glas iz Amerike.

Walston Zefferson Co. 14 kolovoza 1893.
Pa. P. O. Box 66.

Gosp. Uredniče!

Dajem Vam na znanje, da ovde u Walstonu našega naroda neima mnogo. Imade Magjara jednu 100 ljudi, a nas Dalmatinaca neima nego 14 i to svi iz jednog sela. Čitam u Vašem listu, gdi se i vi tužite na Talijane. Imate pravo, ni nami nije dobro ovde š njima. Evo zašto. Ovde je radnja samo oko kamenitog uglja (karbuna) i palenje koksa. Inglezi i drugi narodi kopaju ugljen po 45 centih po tonu, dočim Talijani po 35. Na palenju koksa prije su potezali od svake peći po 75 centih, prid misec dana društvo je zaustavilo peći da sniži plaću. Svi rabotnici nehtili raditi. Za dva dana bili svi ujedno, ali treći dan nikoliko Talijana pošlo na radju. Magjari nehtili budući im snizili plaću od 75 na 65 centih, te tog jutra stali na ulici sa revolverima u ruci da zaustave Talijane, neka ne idju na radju. Zaludu im bilo, jer oni obznanili nadzornika, koji došao k njima i dopratio ih. Svi oni koji nisu htili poći raditi morali su platiti po 40 dolara da mogu opet imati svoje pravo misto.

Sada primite pozdrav od Vašeg prijatelja.

Luke Kuparića.

O litini i trgovini.

primamo slideće visti:

Tučepi, 20 kolovoza. — Grožđje se mnogo izcrvalo. Na maslinam bilo rese dosta, ali oborila uš, da nije ostalo ni deseti dio. — (Naša crkva primila plemeniti dar od kralja: plašt i svu obuku za misu u trojci).

Trpanj, 21. — Masline dosad, Bogu hvala, idju dobro. Ovog mraka (škura) srdela posve malo, cine posve dobre. Vinogradi slabo, na njima bolest peronospera i grizica. Vino opol prodaje se for. 12 a crno 8 i 9 for. etolitar.

Novi kod Trogira, 21. — Danas okolo 2 ure posli podne strašna vijavica popraćena silnim vitrom i debelom krupom otuče i sasvim uništi bujne vinograde sela Novoga i Staroga, da se slične nesriće nespominju ni najstariji ljudi ove Obćine. U manje od 15 časaka cvatući vinogradi, okićeni zdravim i bogatim plodom, bijahu pritvoreni u najružniju pustoš. Lelek i jauk odzvanjahu sa svih strana. Mistimice još prid samu večer nalazahu se naslage krupe debele priko jednog metra. Jadnom ameśnjem težaku približaje se crna uzašna zima.

Kuna, 23. — Prošlih dana pala nam kiša, koja od velike koristi. Loza posve dobro, maslina takodjer mistimice. Buhaču dobra cina, ali ga malo. Meso kod nas dosta skupo. Govedina po 55 n. kil, janjčevina 45.

Blato (Korčula) 24. — Vina staroga finoga i crnoga dosta ne prodana, da ljudi odavna nepamte ovako. Ali što da se učini? Jamatva se primiče. Jadan težak stoji zamišljen što će ove godine od vina, nezna hoće li crna i tanka vina bolje u trgovinu poći.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Auštro-Ugarskoj. — Dolazi glas iz Beča, da će se carevinsko viće otvoriti na 10 listopada. — U Galiciji obavljaju se velike vojničke vižbe, na kojima će i Kralj glavom biti. — Kolera sve to žešće kosi po Ugarskoj. Raširila se po svim županijam. — U Kološvaru bila razprava proti Rumunjima Popovicu i Romanu, što su dizali svoj glas prid svom Europom proti sili Magjara za pravicu svoga naroda. Sudilo se prid porotom. Izabralo se dvanaest porotnika Magjara, te Popovici bi osudjen na 4 godine tamnice i 500 for. globe, Romanu 1 godinu i 200 for. globe. Rumunji su strašno ozlovoljeni na ovu nepravednu osudu. — Ratni brod *Fazana* i *Zriny* polaze iz Pole na put. *Fazana* poći će okolo Indijâ za 16 miseci, *Zriny* okolo Amerike za 13 miseci.

U Nimačkoj. — Kraljević talijanski došao u pohode nimačkom caru prigodom velikog vojničkog vježbanja. — Vlada nastoji na svaki način da se stavi u dobre odnošaje sa Rusijom u pogled trgovine. — Umro je vojvoda Ernest Koburški. — Dva Francuza na engleskom brodu bili su uhvaćeni u Kielu kao sumnjive uhode.

U Francuskoj. — U mistu Enjmort kod Nimesa dogodio se u solani ljut pokolj izmedju francuskih i talijanskih radnika. Francuski radnici kivni su na talijanske stoga što rade za manju nadnicu. Do 250 Francuza jurišalo na kuću gdi Talijani stali, toljagam izmrcvarili ih. Skočili oružnici, vojnici, jedva ih raztrgli. Mnogo ih ranjenih a 30 mrtvih. — Izmedju Italije i Francuske velika zlovolja zbog ovog dogadjaja. — Izbori dovršili, barjak odnili republikanci.

U Italiji. — Papin tajnik kardinal Rampola dao je na znanje Crnogorskom knezu Nikoli, da je staroslovenski jezik priznat za katolike u Crnojgori. Papa šalje na dar knezu novi glagoljački misal vas u zlato uvezan. — Veliki nemiri po gradovima zbog pokolja talijanskih radnika u Francuskoj. U Rimu razljućeni Talijanci jurišali su na kuću francuskog poslanika.

U Americi. — Izložba u Čikagu nije stvari kako se je mislilo. Računalo se je da će ju svaki dan pohoditi po prilici 100 hiljada čeljadi, a kad tamo imade dana, kada ni 50 hiljada naroda ne pristupi. Iz Europe malo svita zbog velike dalečine i bolesti. — Strašna vijavica povrh Nevjorka velike štete učinila. Grad Petrojal skoro vas porušen, poplavljen. Više od 100 osoba izgubilo glavu. Na otocim Karolinskim 500 ljudi poginulo, 12 brodarnica (škveri) uništeno, dva ratna broda izgubljena.

Po našim strnam.

U Dalmaciji, — Na 3 ovoga miseca Makarska čitaonica slavila velikim slavljem 25 godišnjicu. — U Zlarinu hrvatski rodoljubi junački osvojiše občinu neprijateljima našeg naroda, u čijim rukama dosada bila. — Naglo umrao na Hvaru Ivan Krstitelj Novak, valjan učitelj, čuven učenjak. — Prošlih dana Jesenićani pod Velebitom uhvatiše do 800 tunja, okolo šest hiljada kila. U Zadru se prodavala tunjevina po 16 nov. kil. — U prošlu nedilju na 10 mladi svećenik Marko Čorić rekao je prvu svetu misu u Vodicam. Rodno misto na čast mladomisniku a sebi na diku izkazalo je veliko veselje. — Nadžupnik Ugljana Mišević imenovan pravim kanonikom u Zadru, župnik Ervenika Ivanković počastnim kanonikom, pop Ivan Pivčević učiteljem vironauka na gimnaziji u Splitu, Don Jure Gojsalić župnikom Varoša u Splitu, Don Šime Vulić nadžupnikom Omiša.

U Banovini. — Velikodušni dobročinitelj naroda biskup Strosmajer darovao je družbi Sv. Ćirila i Metoda for. 1000, pivačkom društvu „Kolu“ for. 400, a slovenskom društvu „Radigoj“ za odgajanje mladeži for. 600. — Svi svećenici zagrebačke nadbiskupije zamolit će opet Sv. Oca Papu, da im udili čim prije pastira nadbiskupa, pobožna svećenika, rodom Hrvata. — Hrvatski izletnici iz Senja bili su onomadne ljuto napadnuti kamenjem u Krku od talijanaške fukare. Vlada u Zagrebu traži za to zadovoljštinu.

U Istri. — Manje vike a više rada — izgled nam Istra. Lanjske godine tamo se zasnovalo društvo „*Posujilnica*“ vrst banke, gdi težak uz mali dobitak more dignuti novaca i izbaviti se iz žvala kamatnika. To društvo promeće na god. do 200 hiljada fiorina. — Neima vele ustanovila se „*Družba Sv. Ćirila i Metoda*“ kojoj svrha podpomagati hrvatske škole, da nam Talijanci ne otudje dicu od materinskog hrvatskog srca. — Još je bio red da se dodje na ruku težaku u prodaji njegova vina. Eto baš prošlih dana zasnovala se za tu svrhu „*Istarska vinarska zadruga*“. Upisala se na prvi mah 63 družinara, svaki položio po for. 100.

U Bosni-Hercegovini. — Do malo dana otvorit će se u Sarajevu nova velika zemaljska bolnica. Bit će uredjena prama svim potrebam bolestnikâ, a za ličenje odredjeni su najvaljaniji ličnici iz Beča, Hrvatske i Ugarske.

U Splitu.

Na povratku. — Bio je prošlih dana ovde na povratku iz Amerike vridni učitelj s Korčule Vid Vuletić Vukasović. Na izložbi u Čikagu on je govorio o našim običajima o načinu življenja kazivao u slikam naše nošnje i mista. Amerikancima to je bilo puno ugodno, te su mu izkazali dostojnu počast. Od naših pak tamo domorodaca bio je pak srčeno posvuda dočekan. Na čast mu!

Društvo za puk. — Da naš list još čvršći koren u puku uhvati, a da se puku još bolje pokripe pruži okupilo se okolo našeg uredništva nikoliko mladih valjanih pera, te će sastavljati male knjižice za pouku našega naroda. Učinio se pravilnik, i sastavilo „*Društvo za prosvjetu puka*“. Kada dodje vrime mi ćemo o tomu potanko progovor ti, a danas nam je ugodno javiti, da je namistništvo u Zadru odobrilo pravilnik i priznalo to novo društvo. Bilo na uhar i berićet!

Digitized by Google

Koledar za LISTOPAD (Oktobar)

Ima 31 dan.

Dani		SVECI
ned.	1	16 po duh Sv. Ružarje
pon.	2	Leodegar biskup — Trećak 4.23 večeri
utor.	3	Kandid mučenik
srid.	4	Francisko Serafski
četv.	5	Placid mučenik
pet.	6	Brunon prizn.
sub.	7	Justina divica mučenica
ned.	8	20 po duh. Brigita udova
pon.	9	Dionisij bisk. muč. — Mladi misec 9.31 več.
utor.	10	Francisko Borgija
srid.	11	Nikasij biskup mučenik
četv.	12	Maksimilijan biskup mučenik
pet.	13	Eduardo kralj
sub.	14	Kalist papa mučenik
ned.	15	21 po duh. Terezija opatica
pon.	16	Gal opat
utor.	17	Hedviga udova
srid.	18	Luka evangelista — Prvak 12:24 po ponoći
četv.	19	Petar Alkantara
pet.	20	Vendelin opat
sub.	21	Ursula divica mučenica
ned.	22	22 po duh. Kordula divica mučenica
pon.	23	Ivan Kapistran
utor.	24	Rafael arhangel
srid.	25	Krispin mučenik — Uštap 8:32 jutrom
četv.	26	Demetrij mučenik
pet.	27	Sabina mučenica
sub.	28	Simon i Juda apoštoli
ned.	29	23 po duh. Zenobij mučenik
pon.	30	Klaudij mučenik
utor.	31	Volfgang biskup — Trećak 11.46 več. †

Sunce izlazi na 6.42. Zapada na 4 46.

Sirota ostala sirotom

(priča).

Bila u susistvu sirota divojka, bez oca i bez majke. Poslušavala domaćice, a u rukama bila valjala kô nijedna njezina drûga. Jednom pošalje ju susida, da ponese obid u polje težacima. Na glavu stavila kablić, a u ruci ponila tikvu punu vina. Putem išla i molila Boga. Blizu puta pod kupinom nagje kokošije jaje, uze ga i stade da se misli šta će od njega. „Lipo sam se domislila: kad se vratim kući, stavit ću ga pod kokoš susidke, što je jutros nasadila. Iz jaja izlet će se koka, koka će nesti jaja, pa ću i ja nju nasaditi, te ću kvočku i piliće, kad ponarastu, prodati, kupiti žensko janje. Janje će narasti ovca, objanjiti će i dvoje i troje i četvero, pa ću sve prodat i kupit kravu. Krava će se telit, mliko ću muzt i prodavat, a od telaci eto kroz malo godina volim i krave. Prodat ću ih, pa ću uzeti na se toliko i takog ruha, da ga ne će imati u selu nijedna divojka. Kad se blagdanom i nediljom obučem u bogato ruho, zavidit će mi drûge, ama će se glavarev Miško u me zagledat i zadražat, jer sam i onako pristala i lipa i ja ću bit njegova žena. Ala će to bit srića i veselje, a još veće, kad mu rodim sina. Ljuljat ću ga, milovat i gojit, kô da se je u carevu dvoru rodio. Al' da se razboli, pa umre, zalomi rukama i zakuka, „jadna li bi ova majka bila!" a kablić s glave pade na zemlju, juha se razli, meso oglibi, tikva razbi, vino proli, jaje zgnječi, a sirota divojka ostade sirotom. — *b.* —

Primili na dar.

1. *Program C. kr. Gimnazije u Kotoru* iz kojega doznajemo da je prošle godine bilo na gimnaziju u 6 razreda 13 profesura a 103 učenika. Od ovih poviri katolika 67, grčko-iztočnjaka 36; po jeziku 97 hrvatskog, 6 talijanskog — U istom programu nahodi se radja protes. Brajkovića: *Peraški dijalekat.*

2. *Sulla progettata vendita della Possessione di Šolta.* — Dr. Fortunato Karaman. — U ovoj knjizi, koju je napisao odvitnik Dr. Karaman, dokazuje se kako ne bi bilo razloga ni koristi, da občina splitska proda svoja dobra na Šolti. U njoj su i njegovi govori što ih je izrekao kao bivši vićnik u skupštini občinskog vića u siečnju 1890.

Hvala na daru! *Uredništvo.*

Cine u Splitu.

Na pazaru: Šenica kvarta po fior. 4.80—5.50, ječam 3.40, zob 2.66—2 83, ozimica 4.40, proso 2.10—2.40, kokošiju par 1.10—1 30, tuka 1.50—3, pilića novčića 50—90, mala prasad fior. 2.50—4, jaja duzina nov. 18—20, vuna crna oka fior. 1.20—1.40, bila nov. 75—85, krumpira kil nov. 2 1|2—3, kupusa 5 1|2—7, sina 3 1|2—4 1|2. — *Na ribarnici:* Skuše kil nov. 24—36, lokarde 16—24, zubatac 40—60, girice 12—24, trilje 50—70, palamida 40—50, tunj 35—50, lignja 27—40, salpe 30—40 raža 8—12. — *Na mesarnici*: Govedina kil nv. 40—56, bravje 24—36, janjetina 32—40, teletina 70—90.

Poruke i Odgovori.

F. A. Š. Hercegovcu. — Kad ste na zgodi, potrudite se do Radovana u Kreševo, pa neka slavni fra Grga izreče svoj sud o vašim pismama.

O. A. M. — Igrane. — Vi ste se srdnuli na naš odgovor u broju 15.om „P. Lista", a nut čujte, što vam poručuje Viterkinja, koju vi silimice hoćete za posestrimu. Ona želi, da ju pustite u miru, jer njoj tužnoj i žalosnoj omrznuo je cio svit, otkad joj je priminuo krasni pobratim Despot, za kojim nepristano gorke suze lije na ledenoj ploči u Zaostroškom grobištu. *Majstor.*

J. Š. — Ceravje (Benkovac). — Jest, radionica imade potrebu od zemlje gnjilače. Govorili smo na temelju Vašeg pisma upravitelju. Pošaljite malo jednog i drugog za pokušaj, mučno je do tamo potruditi se. Vaše želje o želježnici i naše su želje. Bože usliši, da bude čim prije! Da ste nam zdravo!

A. R. — Makarska. — Što ste nas na svečanosti zastupali, našu radovanku prikazali, hvala Vam od srca na ljubavi: Ona Vaša prigodnica zadojena je dobrim čustvom, ali žao nam je da nemoremo uvrstiti jer oba dojduća broja već su nam zapačana gradivom. Živili! *Urednik.*

Slavić A. — Sulina (Rumunjska). — Poslali smo Vam 6 istisaka „Viškog Boja" na 21 kolovoza. Da ste nam zdravo!

Turbarina I. — Arbanasi. — „Viški Boj" poslan.

Kupariš Luka. — Walston Pa. — Takodjer Vama 1 „Viški Boj" i dvi druge knjige. Šaljemo Vam takodjer br. 7—17.

Maslov B. — Obrnuli smo u Šućurje. Podmireno do 1|11 93.

Arkulin P. — Philadelphia. — Za „Viški Boj" obratite se knjižaru Hartmanu u Zagreb, amo višeneima.

Šundac P. — Benkovac. — Još for. 1 pa će bit podmirena sva tekuća. *Opremač.*

Podmirili „P. List" 1893.

Zadar: Hrvatski Sokol, Roglić pop S., Roglić pop N., Vranković V. I., Andrović, Antunović R., Gligo N., Čala J., Eskinja A., Ozretić ot. C., Juras T., Čuc I., Didolić I., Richter K., Bilić pop T., Perić I., Vlajčević J., Sellak P., Marijan S., Cvitanović M., Brajković P., Surić F., Danilo pop I., Valić V., Masina J., Maćelić M., Grandov S., Vučina M., Ivasović ot. S., Kanatić I., Barić J., Simunić J., Krstić M., Simicin B., Gulin M., Tarbina I., Spralja F., Karaban M., Dražević M., Nekić prof. M. do 1|7 1894, Mrak J. do 1|5 1895, Lovrić M, do 1|5 1894, Kolombić S. do 1|5 1894, Staničić ot. B. do 30|3 1894.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 6 Listopada 1893 Br. 19.

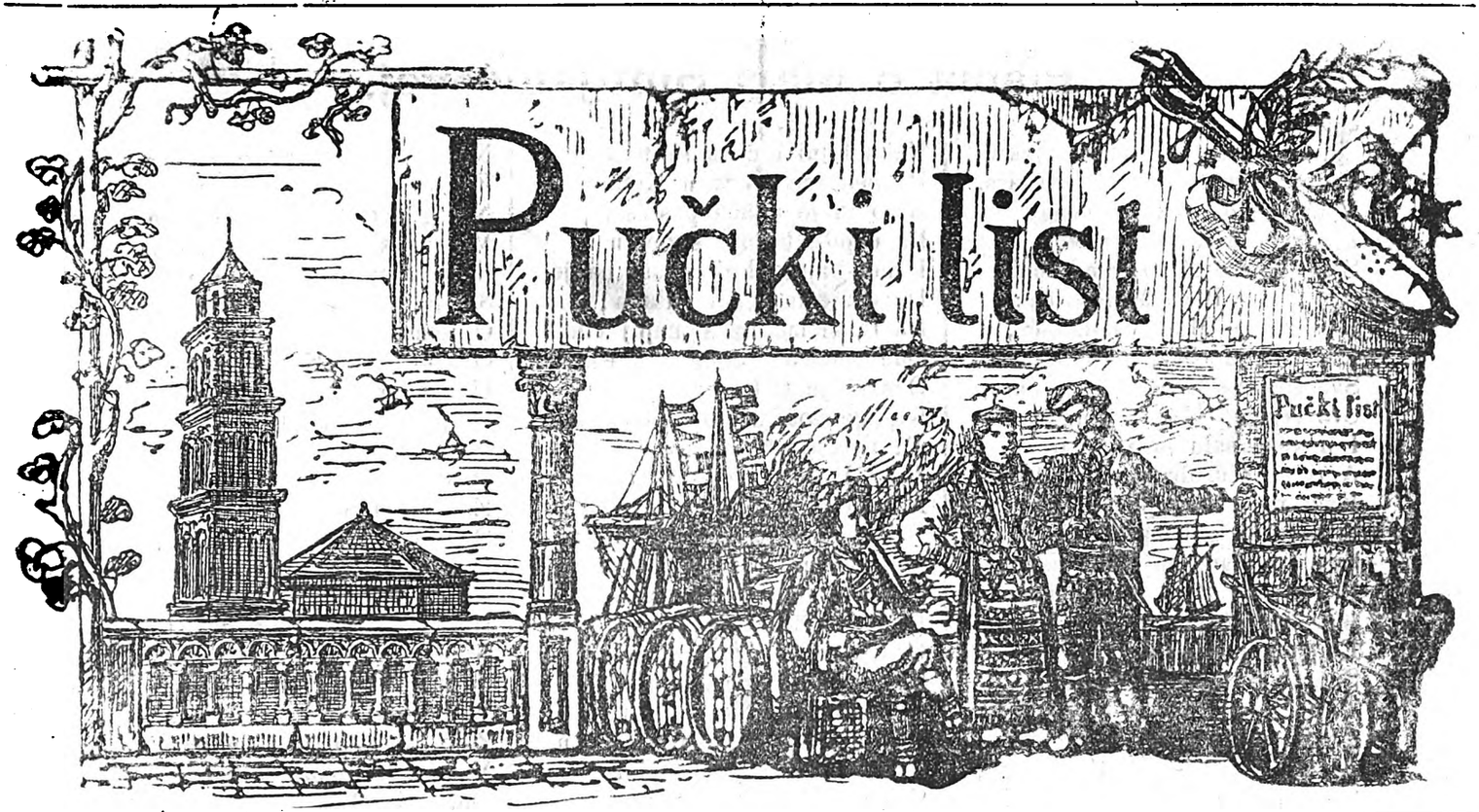

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Budimo pošteni!

Kô da je niki antikrst došao u naša vrimena na ovaj svit: u ničemu vire, u ničemu istine.

U nika vrimena ne bilo koliko danas bilježnikâ i odvitnikâ, spušti se na poštenu besidu mogao si čoviku uzajmiti carevo blago, a da ti pô pare ne pogine, u naša vrimena da si siguran i za najmanji dug red ti je utvrditi se svim zakonima. Onda se ljudi Boga bojali, za žive oči ne bilo laži, klevete, danas nisi gospodar usta otvoriti, a da ti se besida u laž neizvrne, ričima se više ne viruje, za svašto hoće se dva poštena svidoka; u trgovini mogao si zatvorenim očima pogadjati, reći jednu za drugu, privariti čovika u robi mučno bilo tada, jer niko ne bio u zavadi sa svojom dušom, danas kosa nam se ježi kada pomislimo što se u trgovini radi, do česa je čovik došao, kada se na Boga i dušu ne obazire. — Baš o takovoj trgovini da koju rečemo.

Mi nećemo da ti govorimo danas, puče, o velikoj trgovini i privari u vanjskom svitu; pogledat ćemo samo na tvoj domaći toprag, da u jedno novo zlo prstom upačimo. Taman novo jer neima tomu vele vrimena, što i naš težak tobože puno otvorio oči, te na misto da se čuva zla i uzdrži u starom dobru, on po staru više u ničemu neće da žive već se povadja za novotarijam, koje ga vode zlu, propasti. Kako nije, molimo vas? Ovog lita u cilom gradu Splitu za likariju nisi mogao naći kap zdrava, naravna vina, sve primišano, pokvareno. Da to čine birtijaši i niki trgovčići ništa začudna, njih duša malo boli, ali kada to zlo uhvati i težaka, onda u komu da imaš vire? Neka se niko na ovo ne kostruši, mi znademo što pišemo, da se nije što dogodilo ne bi pisali. — Kad no nazad desetak godina uhvatila veliki mah trgovina vinom za Francusku nije se pitalo ni kakovo je ni pošto je, već plati pošto pita, toči odma izpod dropa i računaj koliko ga. Težak se pomamio, polakomio za dobrom cinom i novcem, ne gledalo se više rastaviti mladinu od starine, zdravo od nezdrava, već se mast kupovao, mišao i od niže vrsti, a što je još gore niki bezdušnici množili napravljali vodom, šestom, šećerom i višnjakom. Sve se to dobro prodavalo, takav bio tada zeman. Dosta je da u jednom selu samo jedan znade za to buntranje vina malo po malo sve se selo nauči, izgubi se dobra vrst, pa trgovci ridki u tom selu. To zlo ako ikad kroz ove godine trgovačkog ugovora s Italijom za nas je nemilo zlo, neprocinjiva šteta. Ako je naše vino lanjske godine dobrim dilom odolilo talijanskomu jest ponajviše stoga što dobrim dilom nije pokvareno, što je naravno. Naše vino i danas u vanjskoj trgovini uživa puno bolji glas nego talijansko, i uživat će ga dokle god mi budemo pošteni. Nije se varati u tomu, sami sebi podsicamo noge. Kazivao nam ovih dana u uredništvu prijatelj kako lanjske godine u njegovu mistu pet šest težaka poslalo odma s jamatve u dva tri broda koju stotinu barila vina u Trst. Bilo vino svakakovo i bolešću oštećeno i vodom nabucano. Jedan brod prodao po for. 7, drugi 9, a treći u kojem bilo pravo naravno vino po for. 12 etolitar. Eto kako se izkolila ona: tko će više taj će manje. A što su ona dva broda štete učinila selu u dobru glasu njegova vina, to niko nemore prociniti. U pamet dakle!

Iznašamo ovo danas na vidilo, te molimo i zaklinjemo naš puk da se čuva ovog nepoštenog posla; a ako se nadje u kojem selu kakav bezdušni trgovčić koji na taj način kvari dobar glas našem vinu, neka se javnoj vlasti obtuži. Budimo duševni, iskreni, pošteni, bit će i božji blagosov s nama!

Pučki List.

Digitized by Google

Pisma o Mari Smiljanićevoj.

Vezak vezlo triest divojaka
Sve sestara Kotarskih serdara,
Vezle mlade veza šarenoga
I u vezu šalu provodiše,
Samo ne će Mara Smiljanića,
A veli joj Bara Miljkovića:
Posestrimo, Maro Smiljanića,
Evo nas je triest divojaka
Sve sestara Kotarskih serdara,
Sve vezemo veza šarenoga
I u vezu šalu provodimo,
A ti ne ćeš, draga posestrimo,
Kaži meni Bari posestrimi
Koja ti je golema nevolja?
Sve joj Mara po istini kaže:
Posestrimo Baro Miljkovića,
Kad me pitaš pravo ću ti kazat:
Evo tomu četiri godine
Silazio Bosniću Memede,
Triput našoj kuli silazio,
Triput mene u braće prosio,
Al me ne da sedam Smiljanića,
Smiljanića sedam braće moje,
Sabljama ga na dvor izagnaše
A četvrti kad je dolazio
Moje braće doma ne bijaše
Već ja sama na bijeloj kuli.
Ja pritrčah dvoru u avliju
I raztvorih vrata na avliji.
Al da vidiš Bosnića Memeda
On naljuti bijesna dorina,
I priskoči memernu avliju,
Spade k meni junak u avliju,
Pa mi stade Memed besiditi:
Dušo draga, Maro Smiljanića,
Hoćeš poći za mene junaka?
Ja sam njemu mlada besidila;
Bre ne luduj, Bosniću Memede,
Moje lice nije za ljubljenje,
Ni bijele dojke za dojenje
Još mi nema ni petnest godina.
Tad mi Memed priče besiditi:
Dušo draga, Maro Smiljanića,
Daj mi jamca Boga velikoga
I tvojega Krsta jedinoga
Da ćeš mene čekat tri godine,
A evo ti tvrdo viru dajem,
Da te nigda privariti neću.
A ja ti se, sestro, privarila,
Pa turčinu viru položila
Dam mu jamca Boga velikoga
I mojega Krsta jedinoga,
Da ću njega čekat tri godine,
Pa prodjoše četiri godine,
Ni Memeda ni od njega glasa!
Sada ne znam, Bogom posestrima,
Što ću činit od života svoga.
Njojzi veli Bara Miljkovića;
Posestrimo Maro Smiljanića,
Nut napiši knjigu šarovitu
A na ruke Bosnića Memeda
Neka kupi kićene svatove
Pa nek ide po te u Kotare.
Brzo ju je mlada poslušala,
Pa napiše knjigu šarovitu
I pod knjigu knjigonošu nagje,
Dade njemu četiri dukata;
Na ti, momče, pa se napij vina!
Ode momče i knjigu odnese
Odnese je u Bosnu ponosnu.
Kad je došo na polje bosansko
Tu nalazi jato od ovaca,
Tri hiljade i sedam stotina
A prid njima stotinu zvonara,
Na svakomu zvono od biljura
A u zvonu devet jezičaka.
Ovce pazi dvanaest čobana,
Njima pošta b ž u pomoć viče,
Čobani mu Boga prifatiše:
Zdravo da si pošta knjigonoša.
Njima pošta stade besiditi:
Nu vam bora dvanaest čobana
Čije ovce čiji su čobani?
Čobani mu pravo kazivaše,
Čobani su od mnogo otaca,
A ovce su jednog gospodara
Gospodara Bosnića Memeda.
Njima pošta opet besidio:
A gdi mu je prebijela kula?
Čobani mu pravo kazivahu:
Lako ćeš mu poznavati kulu
Kula mu je na devet tavana
Na vrh kule koplje udareno,
A niz koplje srebrni sindžiri,
Dukatima zlatnim potkićeni,
Oko kule memerni avlija.
Ako budu zatvorena vrata
Na vratim je alka od bisera,
Odma će ti otvoriti vrata.
Ode pošta u Bosnu ponosnu,
Nagje kulu Bosnića Memeda,
Pa ulize u memer avliju,
U avliji sofra postavljena,
A za sofrom trideset turaka,
Piju turci crveniku vino.
Medju njima Bosniću Memede.
Lako ga je pošta poznavao
Po njegovu licu gospodskomu,
Dade njemu knjigu šarovitu,
Knjigu štije Bosniću Memede,
Knjigu štije na knjigu se smije.
Njemu veli trideset turaka:
Poglavico Bosniću Memede,
Otkle knjiga od kojeg li grada,
Svi bi klekli, pa bi se zakleli
Da je knjiga od tvoje divojke,
Od lijepe Mare Smiljanića,
Da ti piše Mara Smiljanića,
Neka kupiš kićene svatove
Pa nek ideš po nju u Kotare.
Evo tebi naša vira tvrda
Svi ćemo ti poći u svatove.
Njima Memed lipo odgovara
Fala vama, turci janjičari,
Nikog neću zvati u svatove
Već ću svoga opravit dorina,
Sam ću poći u Kotare ravne.
Što je reko poreko se nije
Opremio sebe i dorina
Ode pravo u Kotare ravne.
Ugleda ga Mara Smiljanića
Sa pendžera na bijeloj kuli,
Pa je staroj besidila majci:
O starice moja majko stara,
Evo ide Bosniću Memede,
On će mene prositi u tebe,
Podaj mene, moja stara majko,
Ako li me ti podati ne ćeš,
Hoćeš svoju ogrišiti dušu!
Srdito joj stara odgovara:
Jadna, ćeri, što bi učinila,
Bi li svetu viru pogazila?
Zato mlada haje i ne haje,
Već odleti dvoru u avliju,
Dofati je Bosniću Memede,
Pa je meće za se na dorina,
Pa je njojzi Memed besidio:
Drž' se Maro, ako ti je drago!
Sve to gleda ostarila majka,
Stara majka Mare Smiljanića,
Pa se staroj mučno učinilo
Gdi joj turčin ćercu odvodio,
Srdita se po odaji šeće,
Iz odaje opet u odaju,
Pa nalazi do dva dževerdana,
Obadvama živu vatru daje,
Puče šara i odnese glase,
Glas odnese Kunari planini,
Glas očuti Smiljanić Ilija,
Po glasu je pušku poznavao,
Pa Nikoli br.tu besidio:
O Nikola brate od matere,
Sad pukoše do dva dževerdana
A na našoj prebijeloj kuli
Biće turci popalili kulu,
Il je stara priminula majka,
Nego dobre konje posidnimo,
Pa hajdemo u ravne Kotare.
U mlagjega pogovora nema,
Oba dobre konje posidoše,
Pa odoše u ravne Kotare.
Kad su došli svojoj biloj kuli,
Al jim bila na temelju kula,
A stara se isprid kule šeće,
Njojzi veli Smiljanić Ilija:
O starice moja majko stara,
Jer ispali do dva dževerdana,
Čemu si me zamučila, majko,
Iz Kunare visoke planine?
Mislio sam, moja majko stara,
Da su turci porobili kulu,
Il da si nam ti umrla majko!
A veli mu ostarila majka:

Digitized by Google

Bolje bilo, moj Ilija sine,
Da su turci popalili kulu
Il da sam ti ja umrla majka!
Da su turci popalili kulu
Ti bi, sinko, bolju učinio,
A da sam ti ja umrla majka,
Borme, sinko, valja mi umriti,
Nego došo Bosniću Memede
I odveo Maru Smiljanića.
Kad Ilija majku razumio
Starici je besidio majci:
O starice, moja majko stara,
Gdi je Turčin mogao stignuti?
Sve mu stara po istini kaže:
Biće došo pod Kunar planinu.
Kad Ilija majku razumio,
Odma svoga obrnu gjogina,
Potira ga niz polje široko
I sustigne Bosnića Memeda
Pod Kunarom visokom planinom.
Trkom trče Smiljanic Ilija
Trkom trče iza glasa viče;
Stani, kurvo Bosniću Memede,
Da si meni jučer utekao
Danas bih te junak uhvatio
I rusu ti glavu odkinuo,
Njemu veli Bosniću Memede:
Ne budali, Smiljanić Ilija,
U Kotaru neima junaka,
U Kotaru niti u Primorju
Koj bi moje obranio tilo
Ni rusu mi odkinuo glavu.
Zato Ile haje i ne haje,
Već izguli svoju oštru ćordu,
Š njome šiba njega po plećima,
Al mu ništa nahudit nemože,
Već na dvoje sablju prilomio.
Naljuti se Bosniću Memede,
Pa od bedre ćordu povadio,
Na Iliju juriš učinio
I bio bi njega pogubio,
Al eto ti Petra Mrkonjića
Na vrančiću konju od megdana,
Trkom trče iza glasa viče:
Stani, kurvo Bosniću Memede,
Čiju li ćeš odvest zaručnicu,
A ne znaš li, rodila te kurva,
Evo tomu četiri godine
Da ja prosim Maru Smiljanića,
I htio se oženiti š njome
A ti mi je ugrabiti šćaše.
Evo tebi tvrdu viru dajem,
Bile ću ti savezati ruke
Metniću te u tamnicu tamnu
Moriću te i gladom i žegjom.
Njemu veli Bosniću Memede:
Ne budali, Petre Mrkonjiću,
U Kotaru neima junaka
U Kotaru niti u Primorju,
Koj bi moje savezao ruke
I rusu mi odkinuo glavu.
Kad sam bio niz polje široko
Susrio sam Ivan kapetana
I sa njime drugâ četrdeset
Svi su sikli nisu nahudili
Ne ćeš ni ti viru ti zadajem.
Zato Petar haje i ne haje
Već izguli svoju oštru ćordu,
Na Memeda juriš učinio.
Kad udara Petre Mrkonjiću,
Iz Memeda živa vatra siva,
Kad udara Bosniću Memede,
Tad iz Petra crna krvca liva.
Četiri ga puta udario,
Cetiri mu rane načinio
I bio bi njega pogubio,
Al eto ti Ivan kapetana
I sa njime hiljadu svatova.
Ide Ivan iz Misira grada
Vodi ćercu Misirskoga bana
Pa Memedu Ivan besidio:
Što se fališ Bosniću Memede
U Kotaru da nema junaka
U Kotaru niti u Primorju
Koj bi tvoju odkinuo glavu
A nut vidi moju posiklicu
I desnicu u ramenu ruku,
Pa ako si junak i delija
Izagji mi na megdan junački!
Njemu Memed ne reče ni riči
Nego svoga naljuti dorina,
Pognaše se niz polje široko,
Gonaju se pô bijela dana
Jedan drugom dojačat nemože.
Ničemu se Ivan dositio,
Pa izguli pušku iza pasa
I udari Bosnića Memeda,
Udari ga u čelo junačko,
Puče njemo čelo na četvero,
Čelo puče, oči iskočiše
Pa mu rusu glavu odkinuo,
Odnese je Senju bijelome.
Sad besidi Smiljanić Ilija:
O Marijo sestro od matere,
Za čim si se ti povela mlada,
Il za blagom ili za junakom.
Njemu Mare po istini kaže:
Nisam ti se povela za blagom
Već za mladim Bosnića Memedom,
Proklet bio Ivan kapitane.
Usala mu u ramenu ruka,
Od ruke mu ništa ne rodilo
Nit u brdu vinova lozica,
Nit u polju bilica pšenica,
Ljuba mu se u crno zavila,
A sestrica sriću izgubila
Jer pogubi Bosnića Memeda.
Kad to začu Smiljanić Ilija,
On izguli svoju oštru ćordu
Pa joj rusu odkinuo glavu.
Kad to vidi Petre Mrkonjiću
Uze glavu Mare Smiljanića,
Pa je ljubi u bijelo lice,
Kako ju je i živu ljubio,
Pa je mrtvoj glavi besidio:
Mrtva glavo moje zaručnice
Zašto si mi mlada poginula
Da bi od koga ne bi ni žalio
Već od svoga brata rogjenoga;
Pa je nosi svojoj biloj kuli
Zakopa je u bašću zelenu,
Oko glave ružu posadio,
Nek joj bude vična uspomena!

Priopćio **FILIP IVANIŠEVIĆ.**

VALJAN DOMAĆIN.

VINO.

Kad smo kazali u prošlim brojevima ovoga lista kako se je valjanoj domaćici vladati u glavnim potribam kuće, nuder da kažemo i domaćinu kako mu se vladati sada iza jamatve. Glavni mu posao u nas oko vina i rakije.

Mnogo je stvarih koje u sebi imaju sladka soka, ili koje kad se pomišaju s kakvom sluzinom prometnu se u sladku tvar. Ako u ovu sladku tvar dodje kvasac, koji stvara vrenje, onda uzavru, i to nike brže, a nike kašnje; nike žestoko, a nike potiho, da se toga i ne sićamo. Vrenju triba nika stanovita mira topline i vode. Studen smeta vrenju, a velika vrućina ga uništi. Obično stvari kad dovru sasvim se promine. Sladka soka ima u svakom zrilu voću i u mnogim drugim bilinama, bilo u stabljiki bilo u plodu. Za nas je od osobite važnosti sladki sok, što ga ima u zrilu groždju. Smečeno groždje zovemo mast, koj uz slador ima u sebi najviše vode. Slador uz priličnu toplinu i dotični kvasac uzavre, a vrenjem pritvara se slador u žestu (spirit) i onu zagušljivu paretinu, što se zove ugljena kiselina, koja izlazi vani i miša se sa zrakom, te ga truje, pa je za naša pluća pogibeljna, jer bi nas udušila. Voda i žesta uz razne mirisave tvari čine vino. Nu sladora u vinu i ostaje ništo malo, a dovriva mal a malo, pa zato starija vina postaju sve to žešža, a gube sladkost. Dok mast vrije ne valja sumporavati

Digitized by Google

niti bačve niti konobu, jer sumporov dim ubiva kvasac vrenja, pa vino ostane prisladko, ili ostaje mutno, Smišno je pako od onih, koji šešulom siplju u mast sumpora u prašini. Dodje li zrak do vina, to ga uzkvasi, cikne, i eto ti maravana, a potla kvasine. Nit kvasinu nevalja sumporavati, jer se ubije kvasinov kvasac, pa se posluzi. — Mnogi kad napune bačvu začepe ju tako, tako, pak ne bi ti u nju više krenuli za oči. Ne bi ti probili košuljicu na vinu za carevo blago, jer da ova vino čuva i da ako ne nalije i sto puta, to da valja da se sastane dno s dnom. Ovo nije dobro, i ako je znak da ne liju vodu u vino. Onaj cvit na vinu, ona košuljica jest uprav kvasac, zametak kvasine i zato valja sud nadolivati zdravim vinom netom osekne i dobro ga začepiti dugačkim vranjem (tapunom) da vino tiče. Tko nikako nema dobra vina da nadolije sudje, neka ga bar ozgor često sumporava.

RAKIJA.

Tko čini opol sturna odmah drop, a tko crno vino potla neg pristane vriti. U prvom slučaju ostane u pluhama ništo sladora, a osobito veći dio sriša, pa kad se drop sbije slador se pritvori u žestu. U drugom slučaju u pluhama ostaje već uz vodu i ništo žeste i sriša. U hostujama i paćkama nema ni sladora, žeste ni sriša. Od davnine se u nas od dropa pekla rakija. Prvo nego što su se planice izkrčile bivalo je i dosta manjiga, brale su se, pušćale vriti i od njih rakija pekla. Šteta samo, što se u nas u obće drže oni stari kotlovi su dvi civi, koje prolaze upravno kroz badanj (kadanj). Peć (furnera) triba silu drva dok se ugrije, a na velika vrata odlazi velik dio vrućine. Voda u badnju svruči se, te ne može da sgušća rakijinu paru, a i jer su civi kratke laglji žešći dio uteče nevidom u zrak. Rakija bude slaba, cina nizka i malo ju tko kupuje. Što će mu voduri na! Hoće se puno vrimena dok se napuni, proteče; onda dok se izgvara grančikom, a često i probije, pa onda lezi tu ili daj kalajisaru na duzine kruna, da ti začepi rupicu. — Nadošla i kotlarina, pa mnogi misto da od dropa peku rakiju, to ti oni š njim na smetište. Tu se upali, poplisni, izvitri da slabo valja više i za gnjoj. To je za nas velika šteta, jer i ako je težak porez na rakiji, to se odobro trud izplaća i sa starim kotlovima, a drop valja peći, da se kuhanjem bolje i brže raztvori i tim bude bolji gnjoj, koj je za loze najbolji. Kad se drop sprema, najbolje je baciti hostuje da se napose osuše i spreme živini za zimsku hranu, a sbiju se same pluhe, tako bude oko trećinu manje pečenja, pa se može polaganije tirati, a ne da se puši, bolje žesta izpuši u zrak. — Naravno prama porezu dobrahno poskupila je i rakija. Zakon o rakiji daje vam polakšicu, da svaka kuća može peći prilično dosta rakije proste od poreza za kućnu potribu. Tu je rečeno da za kuću može se izpeći prosto od poreza do 112 litara, nu da se peče na svom zemljištu. Ovim bi se svaka kuća mogla okoristiti, kad bi bilo kotlova, koji se mogu prinašati od kuće do kuće. Stvar gotova. Na ovaj način većina i omanjih posidnika mogla bi da izpeče svoj drop, a osobito kad bi pekli same pluhe. Zato bilo bi najpametnije da brzo svaka kuća pita dopust za pečenje rakije za kućnu potribu, pa da se nadje koja bogatija dobra duša, ili da se složi više posidnika, te da kupe kotao novoga kalupa, koj ima peć od gvozda sa prikladnim vratima i valjanim propuhom. Troši malo drva. Može se prina-

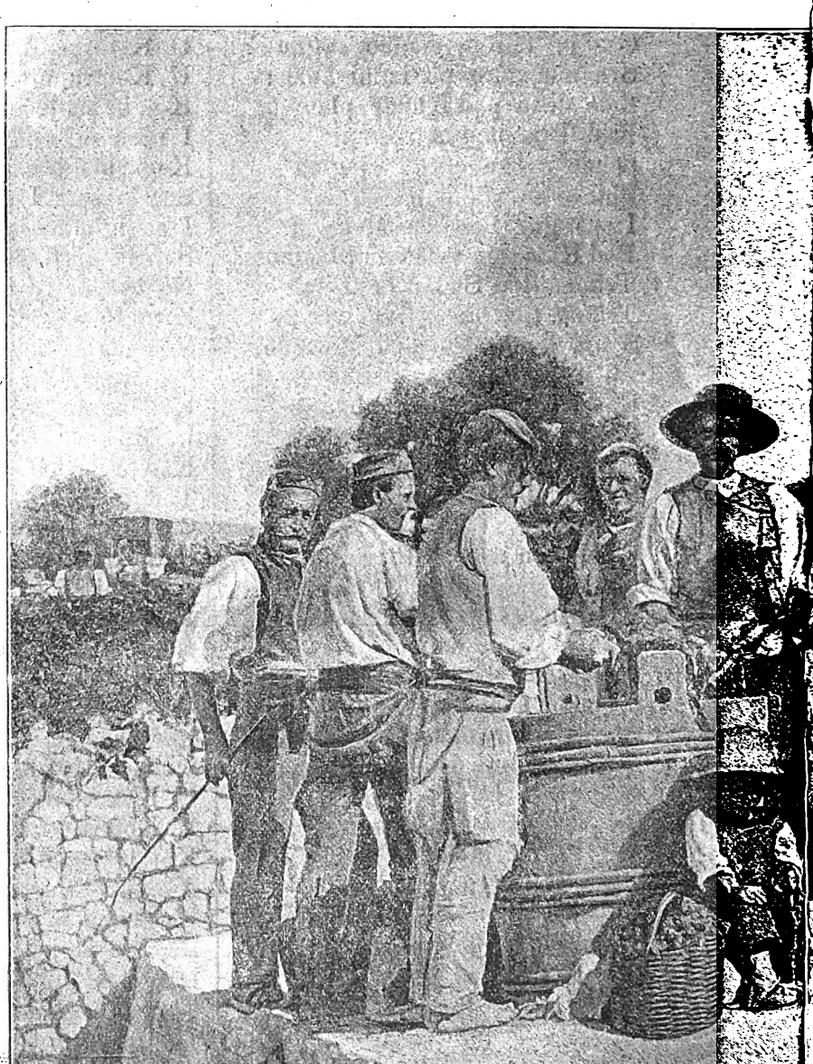

Jamatva u spl

Ništa veselijega za težaka, koji o lozi radi, do jamatve. Bog blag meči i u konobu nosi. Naša slika prikaziva misto gdi se masti (meči). T zali, takljali lozu, dosta truda vidili, pa im je drago viditi sada na kac radju. Iz kace se grabi mast, salije se u mihove, po koje dolazi živo d nožice mišine, glavom pristavio da jednim mahom od zemlje odigne, a stru groždja, da ga mečaru pod noge u kacu izaspe. Ko ob ovom ko o pušio se strijačom stao uz krtol te ščiplje sa grozda.

Ovu krasnu sliku naslikao je otac *Vicko Draganja* redovnik Sv. D a sada boravi u samostanu Sv. Dominika u našem gradu. Mlad čovik, u pih radja naslikao, neka ga Bog požive u zdravlju i napridku te njegov

Digitized by Google

šati. Od puta se napuni, a od puta izkrene, jer se privrnuti može oko dva gvozda kao zvono, ili se od puta izvuče drop u bakrenoj košari. Vatru ne triba gasiti kao pod starim kotlima. Voda mu hladi kapić i civi, koje su zavijene kao zmija, nu valja ju često nadolivati, jer topla odtiče van. Sasvim malo žeste pobigne, jer se valjano sgustne i baci puno više i bolje rakije osridnje od 20 stupnjeva (gradih), a prodaje se malne dvaput skuplje od obične koja ima oko 14 stupnjeva. Ovakav kotao od dva stolitra sadržine zapao bi oko 800 kruna. Istina skupo ma koja fajda, kad valja, a jaki posidnici naplatili bi ga svakako u jednu ili dvi godine. — Izpečen drop valjalo bi dobro ožeti i svu vodurinu uliti u kace u koje se pobaca drvljeća, pa se za nj uhvati mnogo dobra striša. Pečeni drop krmad vrlo rado ždere. — Rakija je dobro piće za trudna i potna čovika i na velikoj studeni, al do mire. Čašicu pa dosta, a ne po gornjačku: „Brate rakija je lipo piće, al s načinom: bukaru pa dosta". Za dicu i mladost rakija je pravi otrov.

Pučanić.

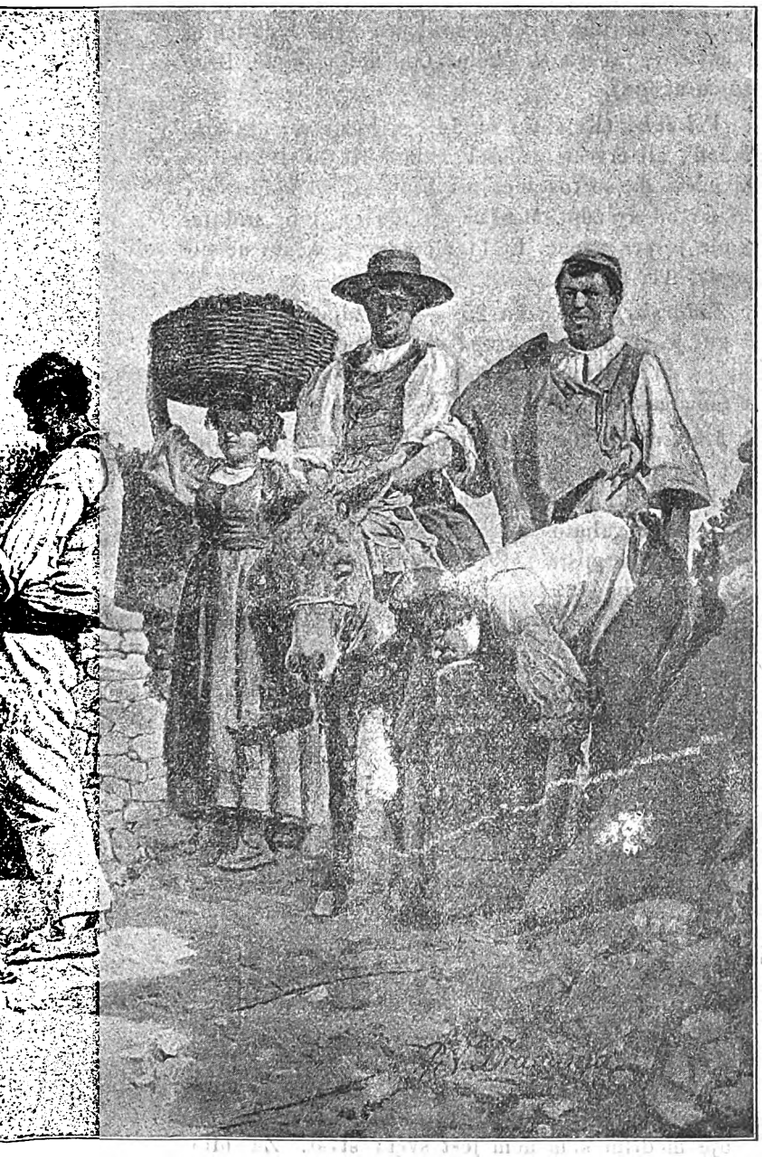

skom polju.

vio njegove trude, groždje urodilo, sazorilo, red došao da se trga je domaćin, njegova dica, oni su kopali, razkopavali vinograd, rikako im se trud izplaćiva. Tu je momčad iz okolice što došla na odtira kuć i u konobu. Čvrsti Zagorac eno već se mašio rukom za a posao ne zapinje mlada Poljičkinja nosi na glavi puncatu koniono m svi su u poslu, samo mali dečko prisedlao se uz kacu, pokle-

niu ika, rodom iz Splita sa Lučca. Slikarske škole izučio je u Italiji, najlipšem jeku života, puu ljubavi za slikanjem, dosta je dosad livridna ruka bila na diku njegovu redu i našem hrvatskom narodu.

Na derneku.

Što je domaćinu Božić, dici poklade, to su za mladjarija derneci. Na misec dana prvo tu se leta i obliće, moli i kumi, proklinje i zaklinje, dok se skloni narodno odilo za dernek. Ako je igdi lipa kita, jačerma, pripašaj, pâs, nož, puška, gaće, podveze, šarac kamiš i. t. d. ponosito i sileno momče zagorče opaletkuje, da se nagizdan u derneku prikaže. Cure dernečarice nebi se ušivale ni u prosjakinje uzajmiti koji ures, ako ga samo u ove ime, da ga na se metnu i pod njim se korače, a ni samoj svetoj slici — Bože me ne pokaraj — u crkvi nebi u oči gledale, kad bi im se što za oko zapelo. Naša mladjarija ovako nakekerešena i zadivena, većinom tudjim perjem to se zna nihaju se u derneku, neka se svit u nje zagleda i reče: gle, bisna momka i zor cure! Umiveni, zalizani, zamazani, pa i naprašeni baše se dernekom, ko brod tihom morskom pučinom dočim jim se iz kose niz obraz i vrat curi mast bilježć brazgotine po nečistoj koži nalik olovke po papiru, jer, da nije derneka, prošao bi i misec dana, da se naoposum nebi umili. Čudan svit! Ti nebi rekao da su ono dica siromašnih roditelja, već veliki zendjilaši. Neodaje mladjarija u derneku svoju ševarotu potlenšicu, svoj puki siromašluk i onu rdju, koja je bije medju četiri gole i trošne suhozidine pri suhoparnoj siniji, na tvrdoj postelji bez prostirača i pokrovača. Ama je danas ovako, kad se od sile puca, a od rdje zavaljuje. Smišno! Nego u derneku hoće se i pregršće novaca za vino, pečenak, kruške jabuke, sapun, prstnja, vitice, igle, konac i. t. d. u što divojče na dućanu prstom upre. Odkud novci? To je lasno. Mladjarija ide u svit, izbije, donese, pa misto dati otcu u kuću, on ti ga ostavi za dernek. Tko neide u svit on kriomice otisne iz koša koju kvartu žita, ili iz tora bravče, a ni snopu na njivi nebi prostio, ako se samo dogovori s kojom mamušom, kojim na žalost obiluje svako selo u zagorju. To se nit proda nit daruje, već se dade ilibud za što, a da se samo skuca koji novac za dernek. I curicam se bašta zaviriti u materinu skrinju, u ćaćin pripašaj, eda lasnu i čalabrknu iz zavežnja koji novčić; dočim su vište i okoprčne doć torbom do koša, tikvom do bačve, brzdarom do

Digitized by Google

čerena u meso, u maslo i do svega, čega se uzmognu dokopati, pa to kriomice utisnu kojoj kumi u komšiluku, da upravi. Kakvi nadobudni roditelji restu u ovakoj mladjariji, netriba nagadjanja. Kad roditelji uvide, da im je nestalo svoga i onega udri u psost, potvaranje, sumljičanje, a mladjarija hiljadu krivih kletava, da nije ništa ni čula ni vidila.

Naša mladjarija u derneku nije ga, sokole, ponizna ni čedna ko druge dneve. Odkud! Ni hoda, ni ponašanja ni beside, ni razgovora za glavu, već sve navrnuto, da opanci s nogu spadaju gledajuć i slušajuć. Pusta zveka kova, cvokot postola, laskanje svilenih rubaca, sve ovo opije i zaslipi mladenačku pamet. Ama u drneku i još ima ništo nečbična, vanredna. Tu je svak mudar ko Solomun. Svak se izmeće ko ulje vrhu vode, nadmudruje i sili. Svak mudar, svak prista, svak snažan! Kad mladić u derneku stupi svomu znancu, nepozdravlja po običaju, već se uginje, zasukuje i privija ko privijena zmija. Ako je bio u vojništvu, tada mu je svaka druga rič nimačka, a i ono hrvatskim ričim naćuli nike raglaske, da nemožeš znati, da li je turski ili arapski. Kad se je namlatio tako, a da još lipšu krabulju natakne na glavu, pri rastanku izvali: „*Alzo*“ s Bogom! O i nesretni „*Alzo*“ pametna čovika uprav zabrzda i zablene čujuć i slušajuć do šta izrod dopire. Ni cure nisu izostale. Opiju gubice, vrte se, krše se, prigrizaju beside kao da je to ništo pobranije, uljudnije i pametnije. Dà, dernek je, valja tu pametno besiditi, jer svit zamira. Kad glava nine mimo kapu, ko što je mladjariji u derneku, nemože se boljemu nadati.

Kad sunce nagne onda je prava delendeka u derneku. Tada stari *Lozo* najaši na bisnoj vračini, pa svak zablišći očima ko da je rakiju pekao u dimnoj kući. Starci na buljucim zasili i udarili u pritres svojih doživljaja; bake naše zgurene nazdravlja jedna drugoj, zatim pri siru, pogači i ušćipcim pribiru i rešetaju što im na pamet dodje. Jedna drugoj opisuje svoje bide i nevolje, to se naplaču do mile volje. Momci i cure od dućana do dućana, od mišine do mišine od vriće do vriće pale i ruše ko da su se okladili utamaniti i dušu, i zdravlje i kesu. Dodje se do šakâ, do kamenicâ, pa do nožâ i puške, jer je pamet izgubila starešinstvo. Dogodi se pače, što je nevirojatno, da momak, tako natrošen pića, zagleda se u koju curu, vidi je nakićenu, opranu, kršnu, te za ruku i ovda mi je put: umakne je! Nesmeta, što nezna čija je, kakva je, jer je ni vidio prvo nije: on je vodi. Prodje i više dana nezna joj ni za ime ni prezime, a možda bi prošlo i više, da nestiguju ulaci ovi po svoj prsten, oni po rubac i t. d. što joj tko uzajmio za dernek. Kad svako odnese svoje, kad ostane gola ko ripa, kad izpuši vino iz glave, tada se i momak i cura mlate šakom u ludu glavu.

Evo do šta se dolazi i kako naš seljak sam sebi jamu kopa. Ako se seljak nekani ovakoga običaja, i unaprid u njegovoj siromašnoj potleušici neće moći za ništo drača zapeti, nit će mu biti bežjega blagoslova u toru u košu i na njivi, uvik će ga čapa čapiti i rdja pribijati.

I. Zagorac.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Gornja Poljica, 3 Rujna. — Litina dobra. Žito svako dobro ali je mnogo proso odnila „snitljika“. Duhan dobar, većim se dilom obra. Ima dvi godine da nam činovnici obetaju Macedonski a nešalju ga. — (U post sv. Bartula izgorile su kuće trima obiteljim Kovačevićim, računa se okolo 3000 fiorina štete. Bože čuvaj drugoga).

Velaluka (Korčula) na 14. — Loza urodila više nego lani, ali crv štete dosta nanio. Kušao težak na svaki način da se tog biča oslobodi, ali najbolje bilo čistiti ga od groždja. Masl na gdi dobro, gdi sridnje, i na nje je crv napao. Etolitar crkvenog masta ucinio se po for 11.

Zadarska okolica na 25. — Groždja ne bilo loše osim gdi je po kotarim krupa obila ali cina slaba. Ektolitar masta prodaje se po for. 4—5. Talijanski ugovor ljuta rana naša!

Murter, na 26. — Ovamo jematva svršila sasvim dobro; pokupilo se je s lipim vrimenom, nije na groždje pala kiša ni jutrenja rosa; a dozrilo na panju, te je ovu godinu valjato vino jer su ga učinili ljudi mal ne svi u našem mistu kako je dao ponuku „Pučki List“ u br. 18 te odma trgovci prispiše ovamo. Najprvo dojdoše naša braća iz Hrvatske Like s kolma u Murter i otvoriše cinu fior. 10—11 te ostaše podpuno zadovoljni u vinu. Samo testa neka se bolje popravi, da će često dolaziti ovamo; a i drugi trgovci slide.

Masline nenosu ništa, jedva za potribu kuće: ali ima u mistu staroga ulja dobre vrsti više od 1000 kvintala, a isprodaje se fior. 37—38.

Jesenice na Mihovila. — Jamatva se sva sredila. U iztočnoj strani prama Omišu bilo roda obilato. Groždje plemenito, vrst vina sasvim dobra. Masta se malo prodalo, biskupov po for. 7 sto kila kupio trgovac Šimeta iz Kaštela. — Cine se vinu još neznadu. Na mistim maslina dobro urodila.

Omiš na 30. — Jamatva se opremila sve po lipom vrimenu. Na rod se nemoremo hvala Bogu tužiti. U okolici takodjer dobro, gdi nije palac posušio lozu, te groždje nemore sazorit. Svak se je više uvirio da polivanje modrim kamenom jest sveta stvar. Za bilo groždje i mast već se amo nalazi kupaca. Cina for. 12 i bolje po etolitru.

Trst na 1 listopada. — Ulje dalmatinsko 41 fior. po kvintalu, vina iz Italije dolazi dosta. U Italiji ove godine dobar rod, malo manje od lani. U Španjolskoj, Ugarskoj takodjer dobro. Iz Dalmacije došlo nikoliko i prodalo se od 10—12 po etolitru.

Split, na 3. — Gdi bolje gdi gore svakako litina nije loša. Groždje hvala Bogu ostalo zdravo, svitlo, jer ga bolest sasvim kasno zatekla. Mast kapitula, dobrotvornosti i nikih drugih baština prodao se po for. 10 do 11 kaca. — Na litre novo se prodaje po 12. nov.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Vlada u Beču uzprenula na veliki pokret Mladočeha te stavila na grad Prag i okolicu tvrde zakone, nemogu listovi slobodno pisati, okupa, sastanka nesmije biti nikakova, za godinu dana obustavljena porota. To je narod češki puno ozlovoljilo, te će se izkolit ona: pritisni jače to bolje skače. — Obavila se velika vojnička vježbanja kod grada Kisega u Ugarskoj. Bilo je do 130 hiljada momaka pod puškom; kralj tu glavom bio uzanj nimački car, austrijske nadvojvode. Pucalo se prahom bez dima. — Papa je upravio pismo ugarskim biskapima u kojemu im priporuča da se drže tvrdo u obrani crkovnih prava napram vladi.

U Nimačkoj. — Na medjašu Francuske, u gradu Metzu bile su velike vojničke vježbe. Tu se našao nimački car uz talijanskog kraljevića. U govoru car se je silno razmahao za nimačku moć, za koju se zakleo nimačkim mačem.

U Francuskoj. — Vojničke vježbe u Nimačkoj i carev govor ugrijale su uši Francuskoj, koja hoće da vrati šilo za ognjilo te velike svečanosti spravlja dolasku ruskog brodovlja. Doći će ovih dana pet najvećih ratnih ruskih brodova u grad Tulon, da odvrate Francuzima njihov pohod u Kronstad. Na brodovima je do 100 častnika i dvi tisuće vojnika. Francuski narod pomamio se da ih najvećom ljubavlju dočeka. Grad Pariz potrošit će za tu zgodu 400 hiljada kruna.

U Engleškoj. — U saboru žestoko se govorilo za samostalnost Irske. Sa strane vlade izreklo se je 459 govora, a proti njoj 930. Pridsidnikom je starac Gladston starac od 84 godine, a po srcu kô momče, uvik nosi kiticu cvića na prsima. On je govorio obilatu uru.

U Srbiji. — Mladi kralj Aleksander putovao Srbijom da obadje svoju zemlju. Kod brda Zlatibora izskočio prid njegove kočije čovik uboružan do zubi, te omiri puškom na kralja. Svi se pripanuše, zaustaviše konje. Tada hajduk spusti pušku, klekou na kolina, te će na vas glas kralju: „Moj dragi gozpodaru, ja sam hajduk Žumić na čiju si glavu bacio tri hiljade dinara (kruna) nagrade. Niko me dosad nije uhvatio, evo se ja sam pridajem u tvoje ruke". Sputiše ga odma, a kralj odredi da se pusti na slobodu, te sam da se sudu prikaže. On tako i učini. Ovo je zadnji hajduk u Srbiji.

U Americi. — Na izložbi u Cikagu bilo velike zlovolje proti austrijskom konsulu Paličeku. On Nimac ne htio dopustiti da se Česi služe svojim češkim jezikom već nimačkim. Česi se tamo ljuto oprli, a uza nji i Hrvati. — Velika nevolja zavladala po nikim stranam. Na hiljade ljudi bez radje. U gradu Denveru u Kaliforniji da svit nepomre od glada vlada je morala na svoje troškove otvoriti gostionicu, te davati hranu. Računa se da se je ove godine zatvorilo u Americi do 800 banka. — U Brazilju ustaše digle se da jurišaju na grad Rio Juneiro. Nemir veliki u zemlji.

U Africi. — Dolazi glas da je poginuo Emin paša koji je hodio da odkrije i upozna nove krajeve Afrike. Kad došao k poglavaru Arapâ bez Abedu, stupi pridanj jedan Arapin te mu reče: „Ti si onaj Emin što na nas Arape ideš?" Trgnu zatim handžar i skine mu glavu s ramena. Bi poubijano i 60 njegovih pratilaca, koje crnci pojedoše.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Umrao je u Hvaru načelnik Kasandrić, bilo mu 60 godina. — U Zadru bila na sudu razprava proti Anti Belamariću, koji iz potaje u večer bacio se kamenom u glavu D.ra Zlatarovića. Belamarić bi osudjen na 11 godina teške tamnice i troškove. — Otvorila se nova cesta od Grude priko Mrcina Graba do Hercegovine. Bilo veliko slavlje na kojemu bio i namistnik David. — Namistništvo odredilo i ove godine dati podporu od 50, 40 i 30 fiorina prama dalečini puta za one koji će u Gruž da se pouče o gojenju maslina i pravljenju ulja. Poučavanje bit će od 3 do 15 studenoga Valja se s molbom obratiti namistništvu do 10 listopada. — Valjani učenjak Dr. Luka Jelić iz Vranjica imenovan je profesorom bogoslovja u Zadru.

U Banovini. — Umrao u Zagrebu pomoćni biskup Pavlešić. Bilo mu 80 godina. Upraviteljem zagrebačke nadbiskupije imenevan pomoćni nadbiskup Gugler. Rek bi da imenovanje nadbiskupa nije daleko. — Utrka hrvatskih kotoruša sa slovenskim bila sjajna. U Ljubljani bilo veliko veselje. — U gradu Osieku misli se zasnovati nova tvornica piva sa glavnicom od 300 hiljada fiorina. — Umrao je u Djakovu pridsidnik hrvatskog sabora Mirko Hrvat. Naslidnikom bit će mu, kako se glasa, Vaso Gjurgjević.

U Bosni. — Bošnjacima nàdalo se trkati. Iza trke od Bihača do Sarajeva bila ovih dana druga trka na kupalištu Ilidže. Sleglo naroda do 10 hiljada. U trkanju odnili barjak bosanski konji. — U okolici Kostajnici pojavila se četa ustaša, hajduka. Vodja ustašama niki Nikolić uz jednog kalugjera. Četa je jaka, dobro oružana. Pošlo do 300 žandara i 300 vojnika za njima. Tko uhvati Nikolića prima dvi hiljade kruna na dar.

U Splitu.

Na občini. — U vićanju prošlog miseca Martin Pera imenovan je tajnikom, Duje Mikačić blagajnikom, Nikola Nikolić inžinirom, Marin Šegvić ravnateljem pisarne, Ante Plazibat kancelistom, Niko Tesolato knjigovodjom blagajne, Luka Kalina kancelistom, Frano Zonelli dnevničarom. Tri činovnika bila odpuštena iz službe. Ali na čudu smo kako su odpuštenom blagajniku onoliku mirovinu od fior. 1200 udilili. Ako je odpušten iz službe, zašto ga onako obilato nagraditi?

Učiteljska skupština. — Prošlih dana od 25—27 bili su na okupu u našem gradu učitelji splitskoga kotara, te razpravljanjem u skupštinam vićali o napridku škole i prosvitlenju našega puka. Na čast im!

Zubar. — Došao je u naš grad valjani zubar Dabrović, stati će vas misec dana. Nahodi se u konaku Tomasini na gospodskom trgu.

Na znanje bolestnim od zuba!

Digitized by Google

Svašta po malo.

Golema kuća. — U amerikanskom gradu Čikagu podigla se je golema kuća na 21 pod. Iz velikog dvorišta vode gori stube (skale) uzpinjače. Na stubam nabodi se poštarski i brzojavni ured. Na najgornjem podu stanuju sluge, brijači, podvornici, na ostalim trgovci, razna društva. Dobar dio kuće već je unajmljen Prima se na godinu 60 hiljada maraka najma (36 hilj, for.) — Kada bi se svi stanovi dali se u najam, u toj kući bilo bi mista za 10 hiljada glava.

Proti grihu bluda. — Niki Englez putovao je po Indji, te na jednoj rici vidio je malu brodicu, u njoj muško i žensko čeljade bez odiće na sebi. Mašu svezanim rukama vape pomoć a nemogu da govore; usta im smolom začepljena noge im i ruke provrćene i lancem čvrsto spućene, brzina ih rike strašno nosi niz prolome planina dok ih strmoglavi u kakovo jezero. To je oženjen čovik i udata žena, koji su priljubodinstvom sagrišili. Za mladiće i divojke, kada upanu u grih, druga je pedipsa: zazidju ih u sasvim uzku kućicu, tako da se nemogu ni okrenut i tu od glada, čemera živi dospiju.

Strašan dogadjoj. — Na 20 prošlog miseca došla na postaju Brest u Poljskoj jedna skrinja iz koje strašan smrad udarao. Izvana je bilo zabiliženo, da se u skrinji nahodi posudje, koje se slalo željeznicom od nikog Vasiljeva, ali kad se pokrov digao našlo se unutra mrtvo tilo umorene žene. U toj skrinjici ta mlada žena bi silom sbivena, noge pritisnute prsima, glava odrizana od tropla. Da se po tilu ne bi pripoznao zločinac sadrao joj svu kožu po obrazima, da je grozno izgledala. Po odilu rek bi da je nesritnica bila od dobre kuće.

Belgijanci najveći pijanci. — Što se Europejskog naroda znade najveće piju Belgijanci. U njihovoj zemlji od 5 milijuna duša imade 185 hiljada krčama. Piju najviše pivo (biru) i niku vrst žestoke rakije, koja puno škodi zdravlju. Na svaku osobu odpada kroz godinu 210 litara piva i 12 rakije. Po svoj Belgiji izpije se na godinu piva 327 milijuna kruna, a rakije 115 hiljada.

Smišnice.

1.

U nikoj varoši ličnik ne imao plaće već bio običaj da u vrime žetve kupi mu se redovina kao popu. Kada došlo vrime pošalje ličnik momka da kupi po varoši žito. Jedan vrag metni brijač izadere se na momka.

— Zašto da ti platim gospodaru?

— Za ono što liči u mistu, momak će.

— Reci mu, prihvati ljutito brijač, da ga ja nisam nikada zvao niti mu u kuću stupio.

Momak kazao gospodaru, a ovaj će poručiti brijaču: što je to meni, da on u moju kuću nije stupio, da je htio mogao je, moja vrata bila su mu uvik otvorena. Brijač morao platiti. Nego evo kako se zločo osvetio. Tuži on sudu ličnika, da mu imade dati 10 dinara.

— Zašto? upita ga u čudu na sudu ličnik.

— Za brijanje? brijač će.

— Kako božji čoviče, kada ja nikada nisam stupio u tvoju brijačnicu.

— Ništa za to — odvrati brijač — i moja su vrata bila uvik otvorena

2.

Došao niki Englez na obid u jednu kuću gdi bilo puno male dice. Iza obida dica se razplakala, a domaćica upita gosta:

— Gospodine, jesu li Vami draga ovako malena dica?

— O jesu, jesu, meni draga dica, osobito kada plaču.

— A zašto baš onda kad plaču?

— Jer onda ih obično istiraju van kuće.

3.

Sudac. — Jadan čoviče, a što tako debelu toljagu donese u sud? upita sudac seljaka.

Seljak. — Što me pitaš, gospodaru, nisi li mi ti u pozivu napisao: *„da ponesem sa sobom sve što imam u svoju obranu“*. Htio sam poniti čekić, ali promislio sam da je i ova toljaga dosta jaka, ako se do čega dodje.

Poruke i Odgovori.

J. M. — Sridnja Poljica. — Ne samo što ti pisma ne ćemo tiskati, već te radi nje javno korimo. Pismi je svrha, da uzgaja, oplemenjuje, mîri i razveseljuje, a ti se podrugnješ sa seljanima, bockaš kao ljut obad, te podražnješ na kavgu. Ovo budi usvisno tebi i svim drugim našim težacima, što za napitak vina sklanjaju podrugljive i podražljive pisme, ne promišljajuć koliko se zla višeput od toga izleže. *Mojstor.*

Zeli izpod Zavelina. — Mršave su obe one priče, nisu za nas.

Zgodopiscu. — Bit će nam drago primiti životopis Draškovićev, taman nam je ovih dana stigla slika njegova. U tri dila će, bilo bi puno. Držte se Smičiklasa. Živili!

Poštenjakoviću. — Mi virujemo da ste vi poštenjaković kako se podpišujete ali i vašeg glavara nemorem po onoj ludoriji držati za nepoštena. Neka vam je na znanje, da u mistne pripirke i mrsobe naš list neulazi, a bolje bi bilo da i drugi neulaze više mira u puku. Eno zakon, tužite ga občini te poglavarstvu, do potribe i Odboru u Zadar. *Urednik.*

Braća Vidoš. — Kuna — Knjiga prevedena od prof. Šaša neće bit uvezana u platno, bila bi tad puno skupa. Prijavit ćemo vas. List šaljemo.

Alačević. — Makarska. — Na 17|9 opremismo Kačićevu Pjesmaricu.

Millodin John. — New York. — Takodjer 1 Viški Boj.

Brnić. — Knin. — Primili for. 1. — Podmirena sva tekuća god.

Vusković župnik. — Podmirena i Vaša predbrojba.

Opremač.

POZIV.

Ulazimo evo u deseti misec a o podmirenju Lista mnogi ni mukoeta. Vadili nam se dosad da nisu još za ništa uhvatili nonca. Ali eto, hvala Bogu, žito, pšenica prodoje se po pazarim, grožđje se otrgalo, taj kukavi **fiorin** *tko da ga ne more podmirit? -- Nije ni sve do toga. Mnogi ovako čine račune: neću platiti prije nego izadje sva godina, jer ko zna hoće li list uztrojoti do konca godine. To je mogao kogod po sumljati prve godine, ali danas neka više nikoga za to ne boli glova Bogu hvala, koji je obilno blagosovio noše trude, „Pučki List“ sa svojih više tisuća predbrojnika, danas je na takovu temelju, u takovu jaku životu da od koje pogibelji ili straha ni osina neima. Platiti u početku ili na svršetku godine, mogu smirni liti noši predbrojnici u pogled toga, sve im jedno; ali za naš red i vpravu nije sve jedno. Koda se podmirenjem izostane, te jedna godina zatekne drugu, na velikim je mukam noša vprava. Stoga ozbiljno pozivljemo i molimo naše predbrojnike bilo pojedine ili kod povirenika da se maknu i za ovu godinu svoju dužnost namire. Inčije razlučit ćemo točne od netočnih, te kao što smo ih za prošlu godinu više od 600 izbrisali iz našeg imenika, tako ćemo odma ovih dana početi brisati netočne i za ovu godinu. Neka nam se posliniko ne potuži, mi smo evo dali na glas.*

U svačemu pa i u ovom budimo pošteni!

Uredništvo.

Podmirili «P. List» 1893.

Biskup Pavlović-Lučić, M. Marinović, J. Gilić, L. pop Ivanišević, M. Želić-Kapurelić, Kanonik Borić, Don M. Pavlinović, I. Tonković, Braća Klarić, Hrvatska Kavana, P. Čović-Plenković, J. Fagarazzi, L. pop Majstrović, I. M. Ševeljević, A. Bašković, Učitelj Arbjelinović, K. Miletа, V. Pekć, J. Pallazzi, M. Vuletić, M. Ribarović, L. Srzić, M. Srzić, Braća Rarčić, A. Janković U. Gardun, J. Rafanelli, M. Bralić, M. Puharić reč. Beg. Veštarnica Mutier, J. Bašković-Zamarin, Hrvatska Čitaonica, M. Karstilović, F. Grubišić, P. Rismondo Ivanov, Kanonik Bašković, Kanonik A. Zuvela, N. Alačević, J. Korneretto, L. Lukinović, J. Boračić, M. Devčć, M. Malić, Z. Brat nić, R. Pavlović Lučić, P. Luetić, M. Malić, M. Tironi, Osretkar Fraz, I. Malneric, M. Srzić, A. Zeiić, V. Donelli, F. Klarić.

(Ostale u drugom broju).

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT) MARKO LUBIN, izdavatelj i odgovorni urednik.

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 20 Listopada 1893 Br. 20.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Pleti kotac kô i otac.

Potužili smo se u zadnjem broju, kako se naš puk počeo povadjati za nikim novotarijam, koje ga vode do propasti, te neće više da žive na staru; danas ćemo obrnuti perom, te ćemo se potužiti na nike njegove nerazborite navade, koje ga u staroj ljupini drže, a otimlju napredku.

Naš ti je puk kô i stajaća voda u lokvi, koja ako nije u kretanju uzblati se, usmrdi, propada; tako je i puk, ako ga ne makneš, potakneš za napridkom, obrtom, novim boljim načinom življenja, umrtvi se, u nevolju utira, propada. Sve stoji u tomu jedan mu sami čavao iztirati iz glave, onu nerazboritu rič: *pleti kotac kô i otac.*

Eno ti došlo od vlade da se zavede u selu škola, da se dica nauče čitati i pisati, da se nauče ljudstvu, strahu božjemu, da budu ljudi. Kud svetije stvari? Ašà! Seljak ne da kuće, neće za školu da prijavi dite, dok ga globa ne zaleti; on veli neka njegovo dite ide u pašu, za radjom, neće on da znade za tu školu, ni on ni njegov otac, ni očev otac nisu išli u školu, pa: *pleti kotac kô i otac!*

Ružni putevi u selu, nije nego da vrat salomiš; ništo vlada, ništo zemaljski odbor a ništo i občina, svaka će vlast dat svoj doprinos u novcu, a seljaci samo svoj trud, pa eto puta, ceste, da ti kola pod kuću dodju, da se trgovina makne, da se selo ojaspri. Bi li ste virovali? Hoće se žandari da ih vode na radju, da ono pet šest nadnica izrade, ne će, ne mari: hoditi po ravnu, upravnu putu ili skakati po kamenju i oputinam njemu, računa, sve isto; tako je njegov otac gazio, pa će i on: *pleti kotac kô i otac!*

Nadošle nike nove bolesti na lozu, župnici s otara, vićnici u občinam, vladini činovnici svi daju na glas i priporuku težaku, da liči lozu, da sumporaje, polije rastopinom modrog kamena, bit će mu loza trajnija, rod obilatiji, vrst plemenitija. Aja! Tvrdoglavcu ne ide to u glavu, ne vjeruje, jer kaže da ni njegov otac za to nije znao; pa eno se loza posušila, grozd uvehnuo ne sazorio, vrst se pokvarila, nemoreš ga prodat ni darovat, šteta velika; ne ludi, samo: *pleti kotac kô i otac!*

Ovih dana došao u nika bližnja sela povirenik duhanske uprave da pita seljake, bi li se poduzeli sadjenja duhana; kaže im čovik, po duši, kako troška nije vele, a ni truda nikakova, više dangube nego truda, ali korist velika; kaže im kako sami Imoški kotar hvaća na godinu do *dvi stotine tisuća fiorina*, stao im dokazivati, kako danas, kada loza izdaje, cina vinu pada, maslina ne rodi, bilo bi od koristi i z. nje jedan dio polja zasaditi duhanom. — Zaludu bili svi razlozi, seljaci okrećali glavom, dosad toga u njih ne bilo, pa neće ni unaprid već sve po staru: *pleti kotac kô i otac!*

Tako u svakom poslu našemu se seljaku zakopitila ova misao u glavu, pa mu se mučno odlučiti na svaki bolji napridak. Čoviče Božji, što je za bolje, za bolje; ne miri sve po starom aršinu. Svak živepo svome zemanu, po svojim potribam i po svome znanju. Od prvog oca Adama do tvoga oca nijedno pokolenje nije jednako živilo, hranilo se, odivalo. Tako je Bog ostavio, da se sve minja i na bolje kreće. Tvoj otac, te tvoj did i šukundid živili su kako su njihovi zemani donašali, a da su se oni bolje makli, morebit da bi i tebi danas bolje bilo.

Daj se razlogu, puče, prihvati što je za dobro, te upamti ovu: tko ne napriduje taj nazaduje!

Digitized by Google

KNEŽEVINA POLJIČKA.

I.

Ova obćina, malana prostorom, razdiljena na 12 sela, su 10 tisuća obrtnih i radišnih stanovnika, ugodna zbog umirena podneblja, zbog izdašna zemljišta zbog ugodnih položaja, protezala se u dužinu od staroga Solina, izmegju drâga i ratova, do rike Cetine, a u širinu od Bračkoga zaliva do Dugopolja i do Biska. Prvi, koji ovu zemlju naseliše, nagonjeni od unutrašnjih razmirica, što se porodiše izmegju vlastelina i vladaoca, bili su po pučkom kazivanju tri bosanska brata: Tišimir, Krešimir i Elem, od sjajne porodice kneza Miroslava, koji digauvši se sa svojim obiteljima i pribrodivši Cetinu, ustaviše se u Zvečanju okolo godine Gospodinove 1015; tu sagradiše kuće i turnjeve, od kojih se i dan današnji vide razvaline.

Iztraživši zemlje naokolo i budući jih našli prikladne za plemenita vina, za uljonosne masline, za slatko voće, za gojna stabla i za sve ono ostalo, što treba ugodnomu življenju, dogjoše do odluke, da svaki uzme za sebe toliko zemlje, koliko mu moglo spadati i da je marljivo izradi, te tu se nastaniše. S toga učinivši diobu Tišimiru spade onaj dio, što se proteže od Velike Gubavice ispod Zadvarja do Gradca; Krešimira dopadnu Donja Poljica, od Gradca do ričice Žrnovnice, a Elema gornji dio Mosora prama Cetini, od Dugopolja do Radobilja. Ova tri početnika, iza kako razdiliše zemlje, dadoše s vrimenom izlazak drugim naseobam, odiljenih megju sobom, a od njih se prozvahu njihovi potomci: kao Tišimirovići, Krešimirovići i Elemićani; koji su sastavljali bosansko plemstvo poljičko, što bi bilo postalo mnogobrojnije odviše, da se mnogi prominuvši zavičaj a i prezime nisu nastanili po obližnjim mistima, kao n. p. u Omišu, u Splitu, po Primorju i na Braču, pa ćak i u Istriji; na to prisiljeni od nepristanih navala i grabeži Turaka, njihovih susida iza zauzeća Klisa. Tišimir bijaše odabrao misto Zvečanje za svoje sîlo, kao poglavito u svom dilu, Krešimir Dubravu, a Elem Gornji Dolac; i u ovim mirno življahu, promičući poljodilstvo i pastirstvo i primajući kod sebe one, koji bi se njima utekli, i koji su kašnje sastavili stališ didića, ili pučana. Iza nikoliko naraštaja, što tako primiše kod sebe kao dobrodošle goste Jurja Rakića i njegove sinove Ugrina i Novaka, a malo zatim Dražoja, koji svi proizhodeći od plemičkih ugarskih rodova, nastaniše se u Poljicim, gdi su jih bosanski plemići ugodno i rado primili takim načinom, da jim dadoše i zemlje i baštine, koliko jim tribaše za življenje, jednakim pravima i složno su živili megju sobom malne kao braća. Od njih nastalo je ugarsko plemstvo poljičko, koje za promjenâ, što slidiše, uzelo je živo saučešće u upravi skupnovlade, tako da se takmilo sa prvobitnim plemićim bosanskim, dapače preote mah i steče prvenstvo, kao vazda što se govori: dodjoše Bučani, potiraše kućane! Da se širi kripost, pobožnost, red i javno blagostanje, budući se umnožio narod, a mnogi su naginjali zlu, neznanim i opakim načinim, jednoglasno i bosanski i ugarski plemići sabrani u zboru izdadoše zakone, što su odgovarali navikam, običajim i potribam zemlje, te jih potvrdiše sa nagradam, i sa prioštrim kaznam, kako se je za ona vrimena hotilo. Njihovo očuvanje bijaše povireno odgovornim knezovima pojedinih 12 sela, koji podlagaše kao jamstvo i kmestvo zato sebe i svoje stvari, a točno imaše bditi, kako su bili vršeni točno pojedincima, a inače kazniti i označiti višoj vlasti. Na dan Sv. Jurja, zaštitnika Poljica, birao se vrhovni upravitelj knez. Dva reda osobâ udioničtvovahu pri izboru vlasti to jest bosansko i ugarsko plemstvo. Zbor se sabiraše ispod Gradca, na podnožju Mosora, na jednoj poljani, što bijaše nakićena više od prirode, nego umitnošću, sa kamenitim stolicama, u naokolo zgodno posagjenim, gdje bi se skupilo ono 12 knezova od dotičnih sela, sa velikim pripravam, a s njima vlastela i didići, ili ti pučani. Bosanski su plemići imali pravo da biraju velikog kneza, i dva prokuratura, uzeta ili od vlastitoga, ili od ugarskoga plemićkog reda; a ugarski su birali velikog vojvodu i druga dva prokuratura, koji skupa su sastavljali Banku, ili ti vladu. Vlast velikoga kneza bijaše velika, dali vrimenita, a kada bi se navršila godina, imaše račun dati o svome dilovanju; držaše prvo misto u skupštinam, a iza njega dolazahu ostali knezovi i plemići. Sjajno bijaše odiven. Visoki kalpak crnoga baršuma na glavi, sa zlatnim kitam po stranam, na vrhu kalpaka perje, učvrsteno srebrenom kopčom, jačerma crvena sukna, uresena zlatnim nakitim, sa debelim srebrenim pucim; dolama isto tako zlatno porubljena i u srebrenim pucam, svileni pojas sa srebrenim alamarim; nosaše gaće obragjene po ugarsku, pri boku kriva sablja iliti krivošija, a nad svemu ćurak crljene svite. Njemu i njegovoj *banki* bijaše povirena za godinu dana uprava skupnovlade, pri svršetku koje sabrala bi se skupština, a veliki knez ustao bi se na noge, i skinuvši kalpak, rekao bi kratak govor, zafaleći radi časti njemu povirene i izvršene; govorio bi o svojoj pravednoj upravi polag zakona, i predavši ključe skrinjice, u kojoj bi se čuvali domaći zakoni i povlastice, kanceliru pokrajine, zamolio bi ga, da bi prigledao svaku stvar na očigled sviju. Kada bi to izvršio, kančelir da se nebi ponizio, jali oslabio stari običaj, povratio bi ključe velikom knezu, a ovaj bi jih uručio u ruke pričasnoga crkvenoga vikara u Poljicim, koji bi imao biti prisutan skupštinam ujedno sa poglavitim svećenicima. Tada bi veliki knez priuzeo besidu, i prosio bi oproštenje, ako bi mu se bilo dogodilo, da je nehotice pogrišio, jali štetu komu počinio vršeći pravdu, gotovim se pokazujući na svaku odštetu. Naglasio bi, kako nije falio hotimice, ja li svojevoljno, ili radi osvete, već zbog ljuske slabosti općene svima; nudio bi se sa svojim bićem kao viran i pokoran sluga zavičaju. Toj

Digitized by Google

besidi odgovorio bi, na ime sviju, prečasni gospodin vikar, i bez laskanja razlagao bi o vrimenu njihove uprave, o potrebam skupnovlade, o načinim kako providiti o onom što se učinilo, i o onome, što bi se imalo učiniti, a napokon bi se zafalio radi ponuda velikog kneza i njegove banke. — Iza toga opća bi se skupština razdilila na dvi posebne: plemići ugarski otišli bi na stranu, a bosanski bi ostali na istome mistu, i stavili bi na raspravu izbor po kockanju (sriću) jali ljude, koji bi im se činili dobro višti u pravdi, i upravi, jali o potvrdi dojakošnjih. Kad bi se dovršilo kockanje, ako bi glasovi bili jednaki, prečastni vikar bi nadodao svoj vlastiti, u prilog osobi, koja bi mu se činila najzgodnija, i ona bi ostala izabrana kao veliki knez većinom glasova. Plemići ugarski odposlali bi jednoga od svoga vića, pitajući: koga im se sljubilo bošnjacima izabrati za velikog kneza i od kojeg plemstva. Odilio bi se tada od vića jedan od najstarijih i najuglednijih knezova, pozvan Pristar, otišao bi k viću ugarskih plemića, i sastaviši se š njima, objavio bi koga su izabrali za velikog kneza, moleći jih, da bi se prilagodili izboru i jednoglasno potvrdili. Tada da ne staje svake sumnje, složno bi pristupili k viću bosanaca, i složno pridali bi u ruke kneza Pristara skrinju zakona i povlastica, za da bi je ponio u družbi sa prečasnim vikarom, izabranomu velikomu knezu, te mu je uručiti kao zalog dobre i pravedne uprave. Svitina bi išla u naprid s velikom svečanošću, radujući se na sretno dovršenom izboru i čestitajući novoizabranomu sriću i slavu. *M. Mirković.*

Milosrdan Brat.

Vas dan žela môba Ivanova,
Vas dan žela, ali ne pivala,
A kada je o podnevu bilo,
Zapivala seka Ivanova:
Čobanine zlato materino,
Uzbij ovce uz goru zelenu,
U srid gore javor drvo suho,
Pod javorom bunar vode hladne,
U javoru stručak bosioka,
Zalij meni stručak bosioka,
Da mi ne bi cviće uvenulo!
Njojzi čoban diplam odgovara:
Zalio sam i dva i tri puta,
Al bosiljak gotov uvenuti.
Od toga se niko ne osića,
Već se sića ljuba Ivanova,
Pa Ivanu tiho besidila:
Tebi bora, Ćelebija Ivo,
Vrime ti je došlo od užine,
Šalji mene kući po užinu,
Seku Anu za goru na vodu,
Pa ti pogji za njom štramputice
Štrampatice, ali nazorice.
Ivan svoju ljubu poslušao,
Te on ide za njom nazorice,
Nazorice ali štranputice.
A kada je u srid gore bilo,
Iz javora čedo izvadila,
Suze roneć čedu govorila:
Tebi bora, drago dite moje,
Ili ću se mlada obisiti,
Il ću mlada u vodu skočiti,
Il ću tebe, dušo, udaviti,
Kad te ne smim kući donieti!
Tad se javi Ćelebija Ivo,
Pak je Ivo sestri besidio:
Tebi bora, draga sestro moja,
Nit se višaj nit u vodu skači,
Niti davi čedo zlatokosno,
Već ga nosi mome bilom dvoru!
Ali mu je sestra besidila:
Borme neću, moj brate Ivane,
Koriće me virna ljuba tvoja.
A kad Ivan riči razumio,
On uzimlje čedo zlatokosno,
Pa ga nosi svome bilom dvoru,
I daje ga Angjeliji ljubi,
Pa je Ivan ljubi besidio:
Primi čedo, Angjelijo ljubo,
Primi čedo i pazi ga dobro,
Al ne kori moje mile seke,
I ti si ga prvu noć donila,
Al te nisam nigda prikorio,
Nit bih sada, moja virna ljubo,
Da mi nije u rieči došlo.

Priposlao *J. Mihanović.*

Radiša i štediša.

Bio je Marko sin siromašne težačke kuće. Ostade nejak, kad mu umri otac. Stariji njegov brat oženi se sa jezičavom i jogunastom ženom. Ona uvik mrzla na maloga Marka, progonila ga i tukla, te, jadan, od teške muke zaskita se po svitu. Niko vrime pribijao se od nemila do nedraga, dok ga sriča ne namiri na vridna župnika. Ovaj ga primi u sebe za momka. Marko obdan obregjivao kućne posle, a u večer uzeo bi bukvicu u ruke. Uz valjanog gospodara nauči se dobro čitati i pisati. Došao do vojnice, ali ga ne uzeše. Jednog dana reče Marko gospodaru: čuješ, pope, ne budi ti žao, ja ću se vratiti kući; nadam se, da će mi se biti podobrila nevista, pa red mi je s bratom raditi i primicati štogod za starost. Hajde, sinko, s božjim blagoslovom — odgovori mu gospodar — ne bih te ni ja svitovao radi tvoje budućnosti, da ostaneš kod mene do smrti, premda ću mučno naći takova momka. Marko sutradan skupi ono svoje opremice, pozdravi se s gospodarom i uputi se doma. Kad ga ugleda nevista, javi se susidi: evo, Mando, popova mačka, ne će više lizati župnikove pladnje. To ču Marko i smuti se u duši. Ugje u kuću, side i reče: ja sam se nevisto uhvao, da ćeš ti biti sada štogod bolja, ali čini mi se, da si ona prva; ako ćeš da živemo u skladu i ljubavi, evo me; radiću s mojim bratom i daću u kuću ništo novca, što sam dobio u najmu. Kad nevista čula, da on nosi novce, odgovori mu, neka ostane š njima, da ga ona ne će progoniti. Marko dao bratu prištegjeni novac; tim platili stari kućni dug. Odma potla toga opaka nevista stala bockati divera.

Digitized by Google

Došao bi trudan i gladan večer iz polja, a ona: ej taki! ej ovaki! neima ti već popovih mrvica! — i ko da iskaže, što bi još govorila. Marku dogorilo, pa nakon četri miseca razdili se od brata i prigje na stanje u jednu potleušicu, što im je prije služila za pojatu. Stavno nije valjalo stotinu forinti sve što ga dogje na dio. Sad Marko počeo uregjivati ono svega siromaštva. Odma prve godine posadio lozom malo ledine, što je imao, pa kušao pitati u drugoga zemlje na težačtvo. Nemogao naći u nikoga. Što će ti njegova srića, oženi se s divojkom iz dobre kuće, koja je bila poklekla radi slabe uprave. Markov tast imao dosta ledine, pa dade zetu, neka radi na dohodak. Marko se sad velikom željom uhvatio ragje. U prozorje zametnuo bi se mašklinom, pa vas dan rvao bi zemlju kao crv. Drugi težaci običaju počinuti po obidu, ali ritko je ko vidio Marka da opočije; ne naglo, ali ustrajno slidio bi svoj posao. Nikad u večer ne bi ti se on vratio praznoruk kući: danas donesi brime žilja, sutra lipu ploču, prikosutra zgodan kamen i t. d. Kad skuca ništo novca, kupi magare, pa bi svaku večer dognao na njem po dvi stine. Bili virovao, da u godinu dana on bijaše prignao i ne ositeći se toliko kamenja i ploča, da mu je bilo dosta, da podigne potleušicu na pod. Sad je Marko imao lip stan. Megjuto nepristano slidio ragjom. Bili priustila kiša, ne bi ga vidio kao druge, gdi izagju na ulice i protresaju svoga iskrnjega nego bi lipo svoj mašklin priko ramena pa u polje. Spominjak radi — kaže poslovica, pa u istinu ko nastoji za poslom može učiniti čudesa. Zimi po ružnim vrimenima Marko isto ne bi dangubio: ili bi napravljao stalak za dite, ili bi dilao držala, ili bi pošivao opanke, ili bi brusio kosire. Svašta bi ti on malo po malo namicao. Jedan put kupio bi u gradu tocilj, drugi turpiju, treći blanju, četvrti pilu, pa si u njega mogao naći svakog kućnog orugja, čega višeput neima u najbogatijim seljačkim kućama. Sve bi u Marka bilo najlipše poredano: znalo se je misto svakoj stvari; u kući mu je, kako se veli, sve pivalo. Imao isprvice teške muke sa ženom. Kata se bila rodila u dobru, naučila se sladokusno jesti a ne vele raditi, ali toga nije smilo da bude kod Marka. Govori danas, napućuj sutra, njoj bi višeput došlo i do suzâ, ali Marko ne popuštao već uči i ispravljaj, dok ju ne nategnu u brazdu, te je kroz dvi tri godine postala uzornom domaćicom.

Nije ga Marko samo radio već je znao i šteditи, a stara je rič, da ne prudi radnja bez štednje. Imade težaka, koji na primir ubiju krmka pa mu spremaju pir. Sazovu svojtu i prijatelje na večeru, pa, što krmetine, što kruha a osobito vina, poleti toliko, čim bi mogli slobodno živiti polovicu miseca sa kućnom čeljadi. Niki, kad dogje svetac, nakuhaju punu kotlušu strvna, pa se priždru i obloču kao živine, ne mišajuć im krsta. Mnogi se svecem skitaju po krčmama i potroše u pečeno meso, u rakiju i vino po talir i više. Koja im onda hvajda, ako su priko sedmice radili? U nikim kućama sastaju se osobito zimi sila, pa uz vatru peče se bob, jer se je za njim slatko napiti. Koliko se tu obori vina niz grlo? Marka nije niko nikada vidio ni na reveni, ni u krčmi, niti na silu. U večer bi blagovao sa ženom i dicom, što bi dao Bog i kuća, pomolio bi se Bogu i pošao na počinak, da ranim jutrom ustane na posao. Moleć se Bogu, radeć i štedeć Markovo je imanje napridovalo; svake godine tribalo mu je novih bačava u konobi, dok u dvaest godina taj siromašni popovski sluga postade megju prvim u selu na kućnom žitku. — Ugledaj se u Marka, puče, ako želiš da budeš sritan i čestit.

J. KAPIĆ.

Prst Božji.

Čast ti i poštenje, uredniče „Pučkoga Lista“ što onako koriš bezdušnike i nepoštenjakoviće u trgovini. Baš kako veliš od nikoliko zemana svit naopako krenuo, neima više vire ni istine. U našoj zemlji kô da smo u Americi, Bog novac i ništa drugo. Evo ti u moje maleno seoce dopuzla iz primorja dva trgovčića kamatnika, namakli stanja, natekli novca, danas u selu svak valja da im krene u kapu. Oni dva kô dva bega, a selo osiromašilo, palo u dug, naučilo se po njima zlu, dobru jiću i kalašenju. Valja reć istinu jednu stvar dobra su selu učinili, uveli sadjenje loze, kazali puku i za povrće, ali koja hvajda sve to opet u njihovu konobu, u njihovu kesu. Njihove dvi konobe više imadu vina nego sve selo. Evo kako to biva. Priko godine u njih se bikari, siče pečeno; birtija je, prodaje se vino, rakija; dućani su, tu svake jistbine kô u varošu. Trefio se ja tu više puta, nikada žive duše nisam vidio da plaća, svak diže, a gospodar biliži broj izpod broja. Kad je vrime žetve to ti je toliko za to i za to, a kada jamatva opet to za to i za to, te onaj sladokusnik, razsipnik sve što je priko godine izio sada plaća, sve što je u polju iztrudio, sasiplje sada u ambare i konobe onih kamatnika. Pa su ti se dali u kupovštine polja, u pravde, u krive zakletve, uhvatili poznanstvo sa činovnicima na sudu, u njihovu kuću zalazi žandar, žbir, sve u njihovim rukama. Jedan od tih — što ga seljaci prozvali Agan — za nesriću znade štiti i pisati, izašao na glavarstvo, silan kô aga turski ne da nikomu regnuti u selu, on piše, tuži, javlja na občinu, globi, dušu svoju i drugih mu privržennika pridaje sotoni paklenoj, samo da ukrade i više novaca steče. Neću vam dalje, danas je pô sela njegovo imanje. — Pa znate što se dogodi? Oženi se, prva žena umri mu na radjanju, umrlo i dite, po drugi put oženi se, umri i druga žena potla pet godina od sučije (ili bolje njegovih bubaca i jada); ostala nejaka dica, bez težna boležljiva, stala redom ginuti. Zatekle druge nesriće, prolomio se oblak nad njegovom kućom, u njoj bilo do sto barila vina, koje on svačim trovao i mišao, sve išlo u potok — voda donila, voda odnila. Jedne noći lupeži ga okrali, isti oni rek bi što su večer prije š njim pili u

Digitized by Google

njegovoj krčmi, počeo pravde gubiti, skončao se. Da ne plaća drugoga, podje lanjske godine sam u šumu, da usiče malo drva, popuze mu noga s jednog kuka, pane na grebene, udari se u slipočice i ostade na mistu mrtav. Zadnje mu dite, momčić od 15 godina, baš ovih dana dospi od sučije.

— Nu u što podje i ovo silno stanje Aganovo — nikoga živa na topragu! rekoh ja prolazeć ovih dana izpod dvora opuštene kuće.

— Kako došlo, tako pošlo, — ozva mi se stara baka s ulice — od zla roda nestalo poroda; prst božji, sinko moj!

J. Pokrajac.

Grof Janko Drašković.

Nazad jednu 60 i više godina crna oluja bila se nadvila nad naš hrvatski narod. Tamo iza Velebita digao se oholi Magjar i lukavi Nimac da Hrvatskoj vratom krene, amo na Primorju Talijanac omirao okom, da se kako Dalmacije maši. U velikim nevoljam nadje se i velike kriposti, krvavi bojevi iznašaju srčene junake, kao što veliki narodni pokreti iznašaju velike rodoljube, otačbenike. I tad hrvatski pokret dao je ljudi, koji bi mogli biti na diku ponos i po najveće narode. Izmedju tih sjaje kao zvezda sivernica hrvatski velikaš grof Janko Drašković. — Rodio se Janko godine 1770 u gradu Zagrebu, gdi je prve škole izučio a kašnje na Bečkom sveučilištu zakone i mudre nauke dovršio. Na silnom bogastvu kućnog stanja nije u početku mario za kojom službom, već se dao na upravu svog imanja. Nedalo mu se u tomu, te po običaju onog vrimena podje u vojsku. Puno bio zaljubljen u vojnički život, tako da je običavao reći: „Da imadem stotinu sinova, dojednoga bih u vojsku dao, da se nauče redu i točnosti“. U toj službi došao do časti komornika i konjaničkog majora, a bio bi po vrime sigurno popeo se do većih položaja, da mu se ne dogodi nesrića, slomi nogu i morade izaći iz vojničke službe. Oženjen podje u Pariz, gdi je sjajno živio. Zgodna kipa, krasna lica, prostrana nauka grof Janko bio pravi Parižlija. Ugadjala mu puno muzika, te se pripovida da je na svoje troškove uzdržao glazbu, koja odivena u naše narodno odilo zvonila hrvatske popivke, te veselila njegov dvor i vas Pariz. Još se pripovida, da je na svoje troškove dao napraviti i pokaldrmati (teracati) svu jednu dugu ulicu, koja je nosila njegovo ime. U tudjem svitu Janko nije zaboravio svoju rodjenu zemlju, svoju domovinu Hrvatsku. Kada dočuo da okolo god. 1830 Gaj i družina dižu narod iz mrtvila, da se očuva od neprijatelja, poleti i on do Zagreba da u narodnom kolu bude. Ridko je to onda bilo viditi, jer velikaši plemići nisu vele marili za nevolje, potribe puka, oni su po većim gradovima raskošno živili, a sve krvavim znojem jadnog seljaka. Takav nije bio grof Janko Drašković. Bilo perom ili besidom, zborom i tvorom, velikodušnom rukom posvuda pripomagao svome puku. Njegovo pero napisalo dosta knjižica, u kojima dokazivao kako Hrvatska imade pravo da žive samostalna bez obveza napram Magjarskoj. Magjari hotili tada na silu narinuti nam magjarski jezik, grof Janko žestoko se je tomu opirao te je u jednoj knjižici od g. 1832 pisao „*da mi imademo naš narodni jezik, u kojemu moremo izreći sve što nam pamet i srce hoće*“. On je mislio i na ujedinjenje svega našega naroda po Bosni-Hercegovini, Dalmaciji, Istri-Banovini-Slavonji, te je pisao, *da takov narod od 5 milijuna bio bi na diku i snagu kraljeve krune.* Grof Janko znao je da nam se narod neće preporoditi, ako se u kućam, obiteljim pravi sin vi ne odgoje. Stoga je priporučivao hrvatskim ženam, da dicu svoju nauče odma iz malena svoj jezik ljubiti. U skupštinam njegova besida bila svuda poštovana. Sklanjao je hrvatske pisme, koje su pune rodoljublja. Kada bila potriba i novcem domovini priteći u pomoć grof Janko, kao što sva njegova kuća Draškovića, na više tisuća fiorina odma darivao. Što su se čitaonice podigle, zasnovala i temelj uhvatila „Matica Hrvatska, zasluga je Draškovića. Grof Janko živio do

Digitized by Google

god. 1854, te u dobi od 86 godina priminu u Radgoni u Štajerskoj. Njegove kosti bile su prinesene ove godine u Zagreb svečanim načinom. Do 10 tisuća ljudi pratilo je njegovo mrtvo tilo, a vas hrvatski narod spominjao tog dičnog rodoljuba.

Iznašajući danas njegovu sliku na oči našega puka i mi mu kličemo:

Dika ti prid narodom na vike bila, Janko!

PUČKI LIST.

Rekoše me oženiti.

Rekoše me oženiti
Rekoše me, slagaše me;
Ja u selo, probih čelo,
Ja u drugo, probih uho
Ja u treće, probih pleće.
U četvrtom kolo igra,
A tute je draga moja:
Aršin duga, tri široka;
Primetnuh je na kobilu
Nemože je da ponese
Salih kola od olova,
I pod kolo šest volova,
Nemogu je da povuku.
Odoh kupit dva bivola,
Uhvatismo, povukosmo.
Stoji kolâ škripatanja.
A volova mukatanja,
A momaka ćakatanja:
A volote, a kolote!
Nije proso, ni pšeniča
Nego moja nesritnica!

Priob. S. DRAGONI.

Dva odgovora.

Došao do mene ovih dana seljak iz okolice te će me upitati: došao sam gospodaru s Vam svitovati se, *bi li prodao vino na današnju cinu od for. 11—12 etolitar, bojim se da mi se ne privrne tamo kašnje, a rekoše mi da imade nikog praha što se meće u vino onda da je sigurno u zdravlju; što se Vami čini, bi li stavio?* Ono što sam mu odgovorio evo neka je i tebi na znanje, puče, kroz tvoj list, neće bit sgorega.

— Dodje li ti trgovac na kuću, te ti ponudi for. 11 ili 12 po etolitru, daj mu ga, prijatelju, beside ne reci. U današnjim našim neprilikam sa Italijom, u još većim neprilikam sa bolešću peronospere, koja nam je pokvarila vrst vina, kada naše vino uhvatilo cinu od 12 for. po etolitru to nije loša cina, nemojmo zanovetat. A da nam je sada i slabija cina ne odbijimo trgovce, koji su došli dobrom voljom iz Magjarske, Poljske da nakupuju dosta vina u Dalmaciji. Ako ih ozlovoljimo, odbijemo cinom, oni će u Italiju i više se nevraćaju amo za ovu godinu. S toga ne ciganimo, već budimo u svemu na ruku, a štogod bude više naše vino izlazilo u trgovinu više će sticati glasa i nalaziti ljubavi u svitu, te ako je ove godine po fiorina 12 do dvi tri bit će 14 i bolje. Opet ti velim, prodaj vino vino do kapi ako moreš na ovu cinu, i budi miran.

Istina je da će tamo na lito bit puno skuplje, ali tko ti jamči da će se uzdržati u zdravlju. Da ste škropili vinograde bio bi drugi posao, ali kad ste tvrdoglavi bili, sada valja da uvik prèdate uz bačvu i moliti joj Boga za zdravlje. Što se tiče te prašine, znam ja to, ali ostavi ti to, dragi brate, to vinu ne koristi već šteti. Tog praška meću samo trgovci kada toče friško vino izpod dropa da zaustavu vrenje u vinu. Je istina taj prašak čini da se lako ne privrne vino na kvasinu, ali odnese mu ukus, ljubkoću — te koja ti hvajda; pravi trgovac od vina odma će se sititi te tvoje majstorije, pa ti ga neće kupiti, ili ako ga kupi slabije će ga platiti. Daleko od sebe taj prašak, vino prodaj po današnju cinu, poslušaj mene i ne ćeš se pokajati.

Splitski trgovac.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Vranjic 13. — Rod na vinogradim po prilici bio lanjski. Vrst dobra, malo se koje polje održalo u okolici, kao naše, jer svak na vrime polivao. — Ovih dana došao trgovac Miotto iz Splita te pokupovao gotovo sve naše vino po for. 11 crno, a ruso (opol) for. 11 1|2 etolitar. Masline slabo, ostalo ništo ali opadaju.

Podstrana 13. — Naše selo prodalo vino. Vrst mu je dobra, a i cina nije loša. Tanka ljubka vina prodala se po 12—13 stolitar, a crna 11—12.

Rogoznica (kod Omiša) 13. — Vino išlo u trgovinu dobar dio. Vrst dosta dobra na ovoj godini. Cina nije posve loša, plaćaju ga do for. 12 stolitar.

Trst 15 tek. Došlo je nikoliko brodova dalmatinskog novoga vina od Splita, Šibenika, Brača, Visa. Cina mu 11—14 etolitar. Istra dobro urodila. Prodalo se mnogo u groždju po 9 do 12 nov. kil, refoska 13—15. Dolaze glasovi iz Italije da je tamo bila obilna jamatva. Niki list računa da će Italija ove godine bit našla oko 35 milijuna etolitara. I tamo tanka vina puno se bolje prodaju nego crna. — U Lombardiji cine prama vrstam od fior. 7—12 po etolitru, u Siciliji bîlo vino od 14 do 18, u Pulji od 9 do 13. — I u Tirolu javljaju dobru jamatvu. Cine od 8 do 16 etolitar. — Našeg vina sada malo ide u Francusku, ali ne će vam bit žao da vam javim, kako je i u Francuskoj jamatva bila posve dobra. Tamo su ipak cine dosta visoke. U Algeriji kao što i u južnijim krajevima nije velike skupoće po forinta 5 - 7 more se kupiti etolitar ali vrst nije čestita. Bolje vino u Loreni, Tureni manje od for. 12 te 15, 20 i do 30 po etolitru ne more se kupiti. U Šampanji mast niže vrsti prodavao se po 50—70 fiorina etolitar, sridnje vrsti 100—130 a prve vrsti najfinije plaća se čak od 150 do 200 fiorina etolitar. — *Ulja* ovde malo iz Dalmacije, cina mu for. 41 kvintal. Buhaču takodjer slaba trgovina. Prodalo se ništo Crnogorskog po for. 90 - 120.

Split 16. — Sinošnjim parobrodom s Rike došlo 5—6 trgovaca. Prigledali su i nike naše konobe po varošu, kupili nikoliko stotina etolitara po 11 i 12 etol. — Današnji pazar bio dosta dobar. Cine slideće: šenica kvarta fior. 4.50 - 6 33, ječam 3 20—3.50, ozimica 4.20—4.50, zob 2 - 2.50, proso 3, kupus 3 1|2 - 5 kil, krumpiri 2—3 nov., ugljevlja vrića fio. 1.10—1.30, sieno nov. 3 - 4 1|2, dogâ konj fio. 10, tuka par. 1.80—2.40, tukaca, 2.40—3.20, kokošiju par 1.20, pulastara 70 do 1 fior., prasad mala 2 60—4, bajama kvarta 5.20—5.60, oraha 4.60—4.80 jaja duzina 20—24 nov.

N. Z. *Molimo naše povirenike, da po običaju prošlih godina po mogućnosti svakog miseca do Božića šalju nam visti o raznoj trgovini vina, ulja te razne cine sa pazara. Bit ćemo harni na ljubavi.* Uredništvo.

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Carevinsko viće otvoreno, zastupnici na okupu, ministar prikazao proračun za godinu 1894. Hoće se za dojduću godinu 718 milijuna 694 hiljada 237 fiorina za potrebe Austrije. — Biankini prikazao nevoljno stanje Dalmacije, koja je lanjske godine bila štetna na vinu sedam milijuna fiorina zbog polakšica datih talijanskom vinu, pita pripomoć za našu trgovinu. — U Českoj nemiri. Mladočesi dali su proglas narodu, u kojemu vele da neće uzprenuti prid vladinim strogim naredbam, već da će srčeno isto boriti se za svoja prava. — Prvim ovoga miseca ušao u kripost novi zakon, po kojemu bit će obaljene cine bîle morske soli za one, koji budu soliti ribu u Dalmaciji i Istri. — Ratnim ministrom imenovan maršal Krigshamer, namistnikom Moravske barun Spensa. — Ratnoj korveti *Zriny* naredjeno je da podje u Brazil štititi naše zemljake od navale buntovnikâ. — Bokroš podprisidnik sabora smakao je sebi život, kao odvitnik bio se zapleo u nike nečiste račune. — Zakon o gradjanskoj ženidbi za Ugarsku još nije potvrdjen od kralja.

U Italiji. — Zaklela se zemlja raju, da se svake tajne znaju. Na rimskoj banci, gdi je nestalo toliko milijuna, sve to više izlazi na površinu nepoštenje najvećih činovnika i zastupnika. Oćutili niki to te stali bižati i skrivati se. Vlada nastoji da im udje u trag. — U grad Tarant dolazi englesko brodovlje toliko da razbije slavu ruskoga, koje je svečano dočekano od Francuza u gradu Tulonu.

U Nimačkoj.— Vode se opet trgovački dogovori izmedju Nimačke i Rusije, ali rek bi bit će sve jalovo. — Starac Bismark počeo se primicati grobu. Zadnja bolest što ga zaletila oslabila mu strašno život. Pridigao se i povratio na svoje imanje, ali rek bi da nije za dugo.

U Francuskoj. — Rusko brodovlje prispilo na 13 u grad Tulon. Ničije pero nemore opisati veselje, što ga francuski narod izkazao ruskomu. Na 10 milja dalečine, netom se rusko brodovlje ugledalo, krenuo je na susrit odil francuskog brodovlja. Pozdravi topovim, zastavam nepristano. U gradu mnoštvo naroda iz sve Francuske. U Parizu doček veličanstven, vas grad u živom plamenu ljubavi za prijateljskim ruskim narodom. Učuvaj Bože, ali se je bojati da će na ovo uzkipit u komu.

U Srbiji. — Mladi kralj Aleksander sastao se s otcem Milanom ovih dana u Opatiji kraj Senjske Rike. Tu mu se jednog jutra dogodila mala nezgoda. Za kupanja donesoše mu čaj da pije. Netom kralj stavi čašu na usta, strese i baci piće od sebe. Otac mu i svi naokolo pristrašiše se vičući, da je kralj otrovan. Dotrči brzo gospodar gostione, izvidio stvar i doznao da kuhač u kuhinji na misto sladke vode privario se, te stavio mora.

U Americi. — Naši domorodci u Americi veliko srce izkazuju prama svojoj domovini. Tamo se zasnovalo više hrvatskih rodoljubnih društva, izdaju sada tri hrvatska lista.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Biskup Radoničić iz Kotora, koji se je ličio u Beču za tri godine, povratio se je prošlih dana dobro oporavljen i nastanio se u Prčanju rodnom mistu. — Veleučeni profesur Marković iz Zagreba bio je za više dana u Dubrovniku, da proučava književne spise o Gundulićevim radnjam, obašao je Dalmaciju, vidio Visovac, Solin, Split okolicu mu. — Kralj udilio fior. 100 za nabavu zvona crkvi Dominikanaca u Gružu. — Čuveni slikar Medović iz Kune pošao je u Zagreb da u prvostolnoj crkvi izvede nike slikarske radje, koje će mu kako čujemo izbaciti od 30 do 40 hiljada fiorina. — U Šibeniku se ustrojilo vatrogasno društvo. — Kralj odlikovao nadžupnika Crnicu u Grudi zlatnom križem, dopustio da podpridsidnik Pavić more nositi Papinski red Piov, podilio upravitelju pošta Africu naslov višeg ravnatelja.

U Banovini. — Hrvatski ban Khuen bio u kralja u Beču na divanu za debelu uru. Pošao zatim u ministra u Peštu, a sada oblazi Slavoniju, gdi je boravec u Djakovu bio gostom biskupa Strossmajera. To je dalo svakomu u oko, da se je on priklonio biskupu, koje mu nije dosada bio prijatelj. Kažu da je to bila kraljeva volja.

U Splitu.

Novi most. — Taman u oči kraljeva imendana otvoren je trgovini novi most (mul) kod željezničke postaje. To je najveći i najlipši most u Dalmaciji. Dug je 135 metara, širok 20. Na njemu 18 gvozdenih stupova, svitiljke uz gas, točila žive vode. Uzanj more pristati do pet ovelikih parobroda. Gradio se obilate tri godine, a zapao troška do 100 tisuća fiorina. Na čast graditelju Artonu, a osobito valjanom lučkom poglavaru Pavičiću i inžiniru Rubčiću, koji su okolo toga puno nastojali.

Valjane ruke. — U dućanu brijača Ševeljevića na gospodskom trgu vidili smo lipe sedlarske radje, što su izradile valjane ruke Marina Bilića iz Vranjica. Svak begena čvrstoću, finoću radje i bojadisanja. I ako mu nije za potribu, jer na dobru posidu, šteta uprav u ime domaćeg zanata i obrta da se ovim poslom uvik ne bavi, bio bi nam za korist i diku.

Salivaonica zvonâ. — Prošlog miseca na 26 gledali smo u salivaonici Jakova Čukrova, kako taj valjani domaći majstor salije zvona. Tog dana salio je sedam zvona, 3 za Gradac u Primorju od težine 794 kilg: 2 za Ubli Lećevicu od 116 kil. 1 za S. Mariju Mandalinu (Dubrovnik) od 125 kil., a za Opuzen od 76 kila. Radnja mu je jaka kalupa, glas zvona pravilan, milozvučan.

† *Kosto Vučković.* — Prošle subote umrao je u našem gradu čuven trgovac Kosto Vučković u dobi od 71 godine. Rodom bio iz Bosne, crkve grčkoiztočne, bavio se trgovinom i prominjivanjem novca, te natekao silna blaga. Iza njegove smrti računa se da se je našlo priko pô milijuna fiorina. Glavnim baštinikom ostavio svog poslovodju Steva Perovića, a do 250 hiljada odredio za škole i crkve njegova zakona. Iznašamo ovo danas na oči i ugled mnogim našim hrvatskim trgovcima, koji na smrti ridko se spominju svoga naroda i svoje crkve!

Digitized by Google

Koledar za STUDENI (November).

Ima 30 dana

Dani		SVECI
srid.	1	Svi Sveti
četv.	2	Dušni dan
pet.	3	Huberto biskup
sub.	4	Karlo Boromej
ned.	5	24 po duh Emerik prizn.
pon.	6	Leonardo pustinjak
utor.	7	Engelberto biskup mučenik
srid.	8	Godefrid biskup — Mladi misec 2.1 po ponoći
četv.	9	Teodor mučenik
pet.	10	Andrija Avelin
sub.	11	Martin biskup
ned.	12	25 po duh. Martin papa mučenik
pon.	13	Stanislav Kostka Brcko b.
utor.	14	Levin biskup mučenik
srid.	15	Leopoldo prizn.
četv.	16	Ivan Trogirski — Prvak 6:49 več.
pet.	17	Gregorij Čudot.
sub.	18	Roman pr,
ned.	19	26 po duh. Elizabetta udova
pon.	20	Feliks Valoaški prizn.
utor.	21	Prikazanje bl. divice Marije
srid.	22	Cecilija divica mučenica
četv.	23	Klemente papa mučenik — Uštap 7:12 več.
pet.	24	Grisogon mučenik
sub.	25	Katarina divica mučenica
ned.	26	27 po duh. Konrad biskup
pon.	27	Virgilij biskup
utor.	28	Sosten učenik Pavlov
srid.	29	Saturnin mučenik
četv.	30	Andrija apoštol — Trećak 10.12 jutrom.

Sunce izlazi na 7 21. Zapada na 4 14.

Domišljajke.

1. Leti sokô, maše krilim
Šarenim i bilim,
Gdigod rupi harač kupi,
Na kuće nam porez meće
Neće manje, niti veće,
Neg' od svakog isti broj
Negledajuć čitluk tvoj?

2. U zdilici na polici
Mali pjatić, na njem gnjatić
I kašika i vilice,
Na pjatiću dvanest pleta
I šestdeset sitnih parâ,
Pod pjatićem ništo živa
Koprca se, čudno huče,
Zubim škriplje, criva suče,
Drži štapić, miri pjatić?

3. Jučer bio ja fukara,
Danas svega ka' u cara
Zgradiše mi bili dvor
Uz vrata mi sade bor,
U kuli mi dama radi
Dvore resi, cviće sadi,
Dovela mi trista cura,
Pa dojednu k meni tura
Toli veća, toli manja
Dojedna se meni klanja?

4. Na srid polja zlatna kuća
A okrugla kao buća,
Po njoj restu oštre drače,
U njoj sidi mal kneže,
Kad se kneže šeće
Kuća mu se kreće?

B. Udiljak.

Nove Knjige

primili na dar:

1. *Program c. k. Velike Gimnazije u Splitu* za prošlu godinu. Iz njega doznajemo, da je bilo svega na školi 20 učitelja a učenika 276. Nosi radju profes. Milkovića: *Ob uzgoju kod starih Grka i Rimljana.*

2. *Program c. kr. Velike Realke u Splitu* za prošlu godinu. Bilo je na toj školi 14 učitelja a 189 učenika. Profes. Kolombatović napisao je *o Kralješnjacim Dalmacije.*

3. *Skematizam Spljetsko Makarske Biskupije.* Napisao pop Petar Kaer. Bavi se ova knjiga o poznavanju naše domaće prošlosti i životopisim splitskih biskupa. Zapada 1 krunu, a čist prihod naminjen hrvatskom starinarskom društvu u Kninu. Za tu svrhu preporučamo i s naše strane.

4. *Naučni put po vatrogasnom svietu.* Napisao Mirko Kolarić. U ovoj knjižici dobra poduka za vatrogasce.

5. *V. skupština zajednice hrvatskih vatrogasaca* i t. d. Tu je prikazana skupština vatrogasaca u Valpovu (Slavoniji) od dneva 14 kolovoza 1893.

6. *Propovitke za Hrvatski narod.* Izdala „Pučka knjiga" u Zadru. U njoj lipe ponke za naš puk. Preporučamo. Cina nov. 15 (para 30).

7. *Izvještaj Matice Hrvatske* za god. 1892. Do znaje se iz njega da to vele zaslužno književno društvo u Zagrebu imalo lanjske godine 9 tisuća 117 članova. Od gradova spada na Zagreb 785, a iza Zagreba odma je Split su 384 članova. Matica će ove godine tiskati knjige u 10 tisuća komada, te već pozivlje tko želi neka se upiše. Daje se for. 3 a prima se 8 i 9 knjiga, koje kupiti u knjižara zapadaju priko 10 forinta. — Tko je u stanju neka se odma prijavi i upiše ne će se pokajati. To je danas najplemenitije hrvatsko društvo. — Hvala na daru!

Poruke i Odgovori.

Ljubdragu. — Da staneš na ulici u svom selu pripovidat svitu o Kupidu i Veneri, grohotom bi ti se nasmijali, a isto bi učinili, kad bi i u pismi štili ta imena, što nisu njihova. Veliš, da je Kupida *latila* pčela za prst; neka ti se složi, namištaš *pčel* i *strel*; kažeš: nika mala zvir, što je zovu *pčela-roj*, pa kako češ, brate, da ti takovu pismu dademo u tisak?

Majstor.

Zgodopiscu. — Niste nas poslušali, ono je o Draškoviću priveć dugo, nije za nas. Puku se hoće malo a sočno. Mi smo eno nadoknadili.

Mladi rodoljub. — Brač. — U prosudjivanje stranaka mi ne ulazimo. Nastojmo najprije da nam puk bude pošten, radin, bogostrašan, a drugo će doći po sebi. — Pazite na jezik! *Urednik.*

M. M. — Vihgorac. — Pošaljite f. 1:20 bit će podmirena sva tekuća.

D. I. M. — Desne. — Poslali sve što imali.

P. Fantazija. — Newjork. — Poslali 2 Kačićeve Pjesmarice. Još nas ide 22 nov. za poštarinu.

Povirenik. — Starigrad. — I Vami poslali 1.

E. A. — Rosnider (Amerika). — Pošaljite f. 1:40 za „Viški boj" for. 1 za Kačića, suviše 45 novč. za poštarinu bit će odma opremljeno.

Barčot A. Tintor. — Velaluka. — Narodne pjesme iz Bosne sada su u jednom svezku, zapadaju for. 1:20. Stoga hoće se još nov. 55. *Opremač.*

☛ **Na priporuku:** *Godina se primiče svome izmaku, molimo naše predbrojnike da ne kasne izplaćivanjem.* UPRAVA.

Podmirili «P. List» 1893.

Makarska. Puratić ot. Gabro, Alač ot. Ante, Dodaja M. (Drvenik) Bebić M., Letica ot. V., Morović P. (Igrane) Šimić Š. (Tučepi) Roglić J. (Baškavoda), Jeličić P. (Baškavoda), Vela J. (Podgora), Medić N. (Brela), Brbić P. (Tučepi), Matutinović ot. A. (Igrane) do 1|5 94.

(Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 3 Studenoga 1893 Br. 21.

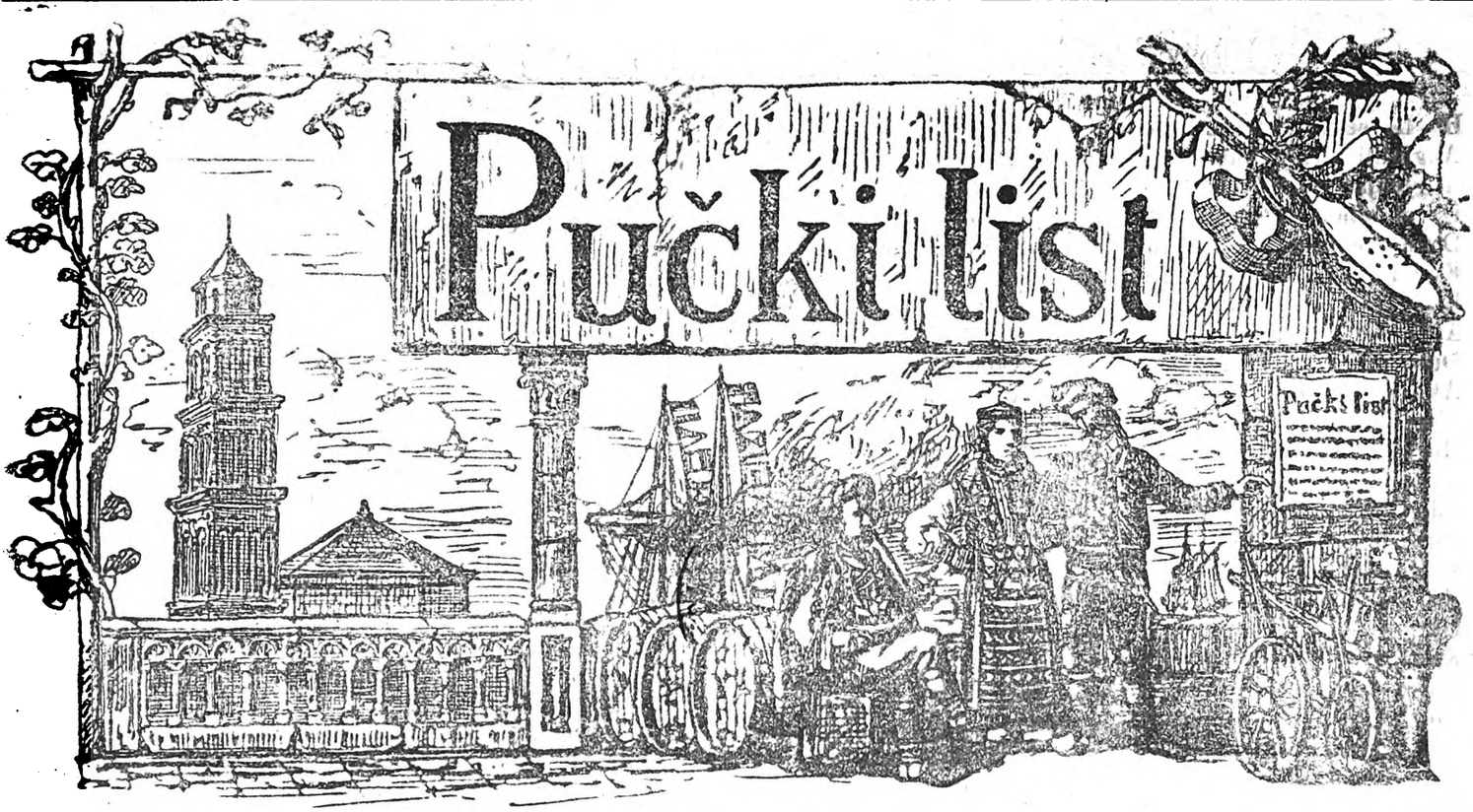

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod puvirenika za svu godinu for. 1 Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

BOŽE DAJ!

Pronašaju se ovih dana niki tajni glasovi, da je ministarstvo u Beču odredilo dati Dalmaciji pripomoći od 3 do 4 milijuna fiorina za odštetu na gubitku vina uslid trgovačkog ugovora sa Italijom. Doznali smo za to i po pismu jednog našeg prijatelja iz Beča, koji javljajuć nam o tomu nadodaje: Bože daj, ali dok ne vidim, ne virujem! Obistini li se ta vist, niko radostniji od Pučkoga Lista" koji je za nevolje našega puka više puta tužbu digao i pripomoć zavapio. Nego njemu ko sumnjivom Tomi ne da se virovati dok ne vidi, te će i on poput njegova prijatelja u Beču nadodati: Bože daj, samo da vidimo!

Ništa začudno, štioci dragi, da nam sumnja ne da virovati. Naučni živiti o mrvicam što padaju sa stolova bečke gospode, dogadja nam se kô i Ciganinu, koji nije htio od čuda pružiti ruku na zlatni dukat što mu ga gospodar nudjao za nadnice, jer mu prije uvik davao pribijene pàre. Sve pripomoći što nam dosada dolazile iz Beča računale se obično na koji stotinjak, kada bi se tisuće zahvatilo već se smatralo kao vanredno. Čuti govoriti sada o milijunima naravna stvar da nam nemore lako u glavu da udje. Svakako: što se govori ili je bilo ili će biti. Neće bit koliko se govori, ali da će štogod biti, virujemo, hoće.

A pa stavimo ruku na prsi, udjimo malo u se, nije li zar dostojno i pravedno da se ovoj zanemarenoj zemlji čim prije u pomoć priskoči? Pod krunom našega vladara neima zemlje na lipšem položaju, kao što je naša Dalmacija, nikakova nemore se podičiti slavnijim uspomenam kao ona, malo je naroda uzdržalo krvavih megdana na moru i na suhu kao što je Dalmatinac, pa uza sve to, koje nam uzdarje? Puti zapušteni, obale neuredjene, ravnice neobradjene, trgovine nikakove. Od god 1876 vapijemo komad željeznice da nas združi sa svitom, vapaj nam uzaludan. Bez ičije pripomoći prikrčili naše goleti, obradili, i zasadili lozom, koja nam vrstnim vinom rodila, trud se lipo izplaćivao, narod taman počeo živiti, kada na jedan mah i taj zalogaj kruha odtrgoše mu od usta. Na misto da država upre svom snagom, da se razvije u Dalmaciji velika trgovina vinu, kojemu malo ima para u cilom svitu, od obzira prama drugoj susidnoj državi propustila je nazad dvi godine drugomu polakšicu na našu štetu. Nije to šala, puče, sedam milijuna odkida se na godinu od tvoga grla na korist drugomu vanjskomu. Računajući rok trgovačkog ugovora s Italijom, kako je ustanovljen za 13 godina po šteti, koju pritrpismo ove dvi godine, (a unaprid rek bi bit će sve to gore) Dalmaciji bilo bi štete od ugovora do blizu **100 milijuna fiorina**. Kada se razprti ta šteta na malenu zemlju, kao što je naša, na kojoj živi samo *pô milijuna duša*, nije li to plakati Bogu do nebesa!

Ako vlada u Beču, kako se govori, imade u istinu misao udiliti tu pripomoć Dalmaciji, to je sasvim pravedno, tim će nadoknaditi samo jedan dio ogromne štete što nam je ugovorom nanila, tim će steći zadovoljstvo kod puka, osvitlat će sebi obraz, pokazat će prid svitom da znade vršiti dužnost prama svojim podanicima.

Narodni zastupnici, koji se sada svi u Beču na vićanju nahodite, uhvatite se tvrdo ovoga posla, budite na korist i diku ovoj zemlji, koja vas tamo poslala, nastojte, da što se govori, neka se čim prije izkoli!

Digitized by Google

Sibinjanin Janko i Orlanović Mujo.

Hvalio se od Sibinja Janko
Angjeliji virnoj ljubi svojoj
Angjelija, virna ljubo moja
Da si bila srdjavim junakom
Davno bi te care obljubio.
Kad to čula Angjelija ljuba
Brzo piše listak knjige bile
A na ruke Orlanović Muje:
Dušo draga Mujo barjaktare
Ako sam ti povoljita mlada
Pogub' moga Sibinjanin Janka
Hoću tvoja virna biti ljuba.
Kad je Mujo knjigu proučio
Odpišuje ljubi Jankulovoj:
Dušo moja tanka Angjelijo
Ja ću tvoga pogubiti Janka,
Ma kad Janko bude tvrdo spati
Ukradi mu moći od pomoći.
Kada ga je mlada razumila
Sve gledala kučka nevirnica
Dok je mlada zgodu uhvatila
Ukrade mu moći iz perčina.
Kad mu odnese moći od pomoći
Odma piše listak knjige bile
A na ruke Muje barjaktara:
Moje drago, Mujo barjaktare
Odnila sam moći od pomoći
Moreš doći kad je tebi drago.
Kada ju je Mujo proučio
Onu štije, nama drugu piše
Baš na ruke od Sibinja Janka:
Prijatelju od Sibinja Janko
Ako jesi junak od junaka
Ako te je rodila kaurka
Dok nedilja prva sveta dogje
Izidi mi na megdan junački
Pod Kunaru na rosnu poljanu
Kraj Dečana na vodicu hladnu
Sobom vodi ljubu Angjeliju
Ja ću dovest ljubu Milićanu
Tute ćemo megdan podiliti
Ko pogine nek mu kuća znade
Ko ostane neka vodi mlade.
Knjigu štije Sibinjanin Janko
Teško se je na nju zabrinio
Gledala ga ljuba Angjelija
Gledala ga pa mu besidila:
Što je Janko, dragi gospodare
Odkle knjiga od kojeg li grada
Da bi živim ognjem izgorila
Što je tako tebe zabrinula.
Ali joj je Janko besidio:
Nije knjiga od nijednog grada
Već od onog Orlanović Muje
Da ako sam junak od junaka
Ako me je porodila majka
Da mu izagjem na megdan junački
Pod Kunaru na rosnu poljanu
Kraj Dečana na vodicu hladnu
I da vodim tebe moja ljubo
A da će on svoju Milićanu
Ko pogine nek mu kuća znade
Ko ostane da nek vodi ljube
Sad što ćemo, draga dušo moja?
Ali mu je mlada besidila:
Neboj mi se, dragi gospodaru
Mi pojdimo na megdan junački
I nosimo našega Stipana
Ponejaka od godine dana.
Nebudali, moja virna ljubo
Ako i mi do dva poginemo
Nek ostane naše dite drago
Nećemo mi nositi Stipana.
Kad je došla sveta nediljica
Uranio od Sibinja Janko
Sobom vodi ljubu Angjeliju
Kad su došli pod kršnu Kunaru
Al evo ti Muje barjaktara
I on vodi ljubu Milićanu.
Dočim su se mladi zagledali
Odma su se ružno pogledali
Svoje britke ćorde povadiše
Jedan drugog udarat stadoše
Njihove se ćorde polomiše
Zgrabiše se za pleća junačka
Tu se rvu litnji dan do podne
Teška im je muka dodijala.
Vidi Janko da će poginuti
Pa dozivlje ljubu Angjeliju
Angjelijo virna ljubo moja
Jesil virna kô si dosad bila
Pomozi mi da te Bog ubio.
Neće Angja smista da se krene.
Vidi Janko da će poginuti
Pa dozivlje vilu posestrimu
Bila vilo da bi te nebilo
Nisi li se zaklinjala krivo
Gdikod meni do potribe bude
Da ćeš meni biti u nevolji
Al mu veli iz Kunare vila
Nemogu ti ja pomoći dati
Jer je danas nediljica sveta
Eno tvoja ljuba nevirnica
Odnila ti moći od pomoći.
Kad pogleda Janko u perčine
Al moćiju u perčinu nije.
Kad to čuje Orlanović Mujo
On omanu i tamo i amo
Dok obori Sibinjanin Janka
Pa mu rusu odkinuo glavu
Pak uzimlje tanku Angjeliju
I još svoju ljubu Milićanu
Zdrav otidjes ome bilom dvoru.
Kad to vidi vila nagorkinja
Ona ide dvoru Jankulovu
Pa uzimlje nejakog Stipana
Te ga nosi vila u planinu
Tut ga bile odgojile vile
Gojile ga devet godin dana
Kad mu bilo devet godin dana
Dobra su mu konja kupovale
Pa mu bile besidile vile:
Drago naše nejaki Stipane
Ti uzjaši debelog vranila
Pak ti hajde pod kršnu Kunaru
Pod Kunaru na rosnu poljanu
Kraj Dečana na vodicu hladnu
Gdi no ti je babo poginuo
Ajd otole dvoru bijelomu
Lako hoćeš poznavati dvore
U dvorim su dva vita jablana
U zanje je kamena avlija
U kuli je ostarila baka
Stara baka od sto godinica
Stara majka pokojnega Janka;
Kako dodješ u bijelu kulu
Odma piši knjigu šarovitu
A na ruke Orlanović Muje
Ovako mu u knjizi divani:
Prijatelju Mujo barjaktare
Dok nedilja prva sveta dojde
Dojdi meni na megdan junački
Pod Kunaru na rosnu poljanu
Kraj Dečana na vodicu hladnu
Gdi no mi je babo poginuo
Sobom vodi moju milu majku
I još svoju ljubu Milićanu
A ja hoću moju staru baku
Staru baku od sto godinica
Staru majku pokojnega Janka.
Kad je Stipe vile razumio
On se baca vrancu na ramena
Pak odleti pod kršnu Kunaru
Pod Kunaru na rosnu poljanu
Tu razigra dobra konja svoga
Poigra ga i tamo i amo
Ali mu je Bog i srića dala
Vrani ga je uzdržao konjik
Otole se dvoru uputio
On je lako poznavao dvore
Kako su mu kaživale vile
Tu nalazi ostarilu baku
Božju joj je pomoć nazivao:
Božja pomoć ti starice stara!
Da' Bog dobro neznana delijo.
Ali joj je Stipe besidio:
Bora tebi ostarila bako
Bil ja moga' prinoćiti ovde;
Bome moreš, drago dite moje
I prija su ljudi noćevali
Sve delije i mladi junaci
Dok je bio moj pokojni Janko.
Kada ju je Stipe razumio
On odjaši dobra konja svoga
Konja veže gdi je babo veza
Cordu viša gdi je babo viša.
Kad je bilo večer po večeri
Al besidi nejaki Stipane
Daj mi gusle ostarila bako
Daj mi one pokojnega Janka
Što no su mu ostanule puste.
Tut mu baba gusle dodavala

Digitized by Google

Gusla Stipe štogod lipše može
Lipo piva, lipše zapopiva.
Besidi mu ostarila baka:
Ala grla drago dite moje
Ala grla, u tebe junaka
Baš ko da je mog pokojnog Janka,
Tute joj se Stipe kazivaše
Da je sinak pokojnoga Janka
Što je osta od godine dana
Pa su njega odgojile vile.
Kada ga je baba razumila,
Svoga Stipu i grli i ljubi
Od radosti suzam celivala,
Dobro došô, drago dite moje!
Skoči Stipe na noge lagane
Primače se zlatnom tavulinu
Pa napisa listak knjige bile
A na ruke Orlanović Muje.
A što ću vam piemu produljivat
U knjizi je njemu besidio
Kako su ga naučile vile
Knjigu štije Mujo barjaktare
Knjigu štije, grozne suze lije.
Gledala ga ljuba Angjelija
Gledala ga te mu besidila:
Što je Mujo ako Boga znadeš?
Ali joj je Mujo besidio
Id' odtole kučko nevirnice,
Evo dojde listak knjige bile
Od tvojega nejakog Stipana
Sve joj kaže što mu Stipe piše
Što moremo sada učiniti
Ja se bojim tute poginuti
Jer su njemu u pomoći vile.
Ali mu je Angja besidila
Neboj mi se dragi gospodare
Odpiši mu knjigu na kolinu:
Drago dite nejaki Stipane
Nemoj sići rusu glavu moju
Daću tebi Ajkunu divojku
Kakve nema u tri kraja svita.
Kada ju je Mujo razumio
Brzo piše sitno šarovito
Kako ga je ljuba svitovala.
Kad je Stipe knjigu razgledao
Onu štije, nama drugu piše:
Bora tebi Mujo barjaktare
Vodi Ajku pod kršnu Kunaru
Ako meni pougodna bude
Neću sići rusu glavu tvoju.
Kad je došla ta prva nedilja
Rano rani nejačak Stipane
Sa staricom svojom milom bakom
Pod Kunaru na rosnu poljanu
Tu su stali malo počinuli
Al evoti Orlanović Muje
Sobom vodi ljubu Angjeliju
Milićanu i mladu Ajkunu.
Kad to vidi nejaki Stipane
On se baca na dobra konjika
Gleda Muju mrko poprijeko
Počeo se umoljavat Mujo,
Al mu veli nejačak Stipane
O balijo Orlanović Mujo
Ti si moga babu pogubio
Biž pridamnom eto me za tobom.
Trže Mujo brijatkinju ćordu
Na topuz ju Stipe dočekao
Pribio je na dvi polovine.
Vidi Mujo da će poginuti
Stade bižat priko polja ravna
Za njim trče nejaki Stipane
Brzo ga je junak dostignio
Pa mu rusu odrubio glavu,
Aj turčine traži babu moga.
Kad to vidi tanka Angjelija,
Bigom biži niz to polje ravno
Za njom trče nejačak Stipane
Na srid ju je polja dostignuo,
Pa je hvata za bijelu ruku
I vraća se opet pod Kunaru
Pak joj bile dojke povadio
I podanje vatru naložio.
Kad joj bilim dojkam dogorilo
Ona sina Stipu dozivaše:
O Stipane drago dite moje
Izgoriše bile dojke moje
Koje su te gojile u majke
Gojile te za godinu dana.
Svaki sinak milostiv pram majci
Bio bi se Stipe smilovao
Al nedade ostarila baka,
Borme nećeš, drago dite moje
Nek s umiće prokleto kolino
Ti osveti starca babu svoga.
Tute Stipe majku zapalio
Pak on ide dvoru bijelomu
A sa svojom ostarilom bakom.
Sobom vodi Ajkunu divojku
I još onu mladu Milićanu.
Kad je došô svome bilom dvoru
Vodi Ajku u bijelu crkvu
Tu je fratre krstom prikrstio
Od Ajkune prozva Angjeliju
Lipo ime pokojne matere
I vinča je sebi za ljubovku.

priopćio
JOSIP PAVELA Ivanov.

Bogastvo Hrvatske.

II.

Po najnovijem izvišću zagrebačke trgovačke komore, evo me štioci „Pučkoga Lista“ da vam nastavim kazivati dobrostanje naše domovine. (Vidi broj 16).

d) **Govedarstvo**: Osim domaće pasmine u Banovini, goje se razne vanjske vrsti. I u tom poslu vlada je dosta na ruku. Kroz zadnje dvi godine nabavila je 76 bikova i 16 junica iz Tirola i Štajerske, suviše nabavila je nikoliko kvintala štajerske diteline, te je sime bezplatno dilila težaku. Velike se koristi od goveda tamo ima, trgovina za vanka dosta je velika. Na samoj hrvatskoj prugi južne željeznice prama Sisku izvezlo se god 1891 više od 30 hiljada glava. Sridnja je cina ova: konj 88 fiorina, vol 104, krava 53, tele 10, svinje 23, odojak 2, ovca 4 fior. po glavi. U Zagrebu lanjske godine sridnja cina po kilogramu: govedje nov. 53, teleće 58, svinjsko 46, janjeće 34, slanina sirova 50, suha 75. — Mnogo se blaga tuče u sol, lanjske godine na primir računa se vridnost potučena blaga 2 milijuna 778 hiljada i 386 fior.

e) **Konjarstvo**: U okolici Zagreba konj je od velike koristi. I dobra se pasmina tu opaža, trgovina velika osobito za Italiju. Konji iz Posavine na glasu su u svitu. Računa se okolo 60 hiljada konja, od tih do 2 hiljade pastuha, 24 hiljade paripa i 34 hiljade bedevija. — Odgoji se konjâ neobične veličine. Nabavljaju ih obično vojnici za njihove potribe i skupo ih plaćaju do 270 fiorina a za potezanje topova i do 380 fiorina po glavi.

f) **Krmadarstvo**: I svinje daje lipu korist. Šalje se u trgovinu ponajviše za Nimačku. Računa se kroz zadnjih pet godina da se je iz Zagrebačkog kotara izvezlo priko 500 hiljada kvintala svinjadi, što iznaša vridnost do 17 milijuna fiorina.

g) **Peradarstvo**: Čini se komu stvar od male vridnosti, ali i gojenje piladi, kokošiju laje dosta veliku korist. God. 1889 što za meso što za jaja a što za perje uhvatilo se u Hrvatskoj Banovini 27 milijuna fiorina. U Krapinskim toplicam imade niki trgovac Koričan, koji šalje priko godine u Francusku i Englesku više od milijuna jaja. *Splitski trgovac.*

Digitized by Google

BRATOVŠTINE.

U davna vrimena, u prvom početku naše Crkve, kada kršćanâ bilo malo a neprijateljâ puno, svi kršćani živili u jedinstvu i ljubavi kao braća. Je li jedan bio u kojoj potribi, brat kršćanin odma bi mu priskočio u pomoć, zajedno živili, radili, blagovali, toliko su se ljubili da su bili spravni jedan za drugoga istu glavu prigoriti. Izmedju sebe ljubili se kao prava braća; a prema Crkvi još veću ljubav pokazivali, kao ljubezni sinovi prama majci. Od grla odkidali te gradili, resili crkve, zalogaj svoga kruha dilili sa svećenikom, koji upravljao crkvom. Imućniji posidnici, osobito oni bez poroda ostavljali u baštinstvo crkvi svoje stanje, naminjujuć pokoju svoje duše, te malo po malo crkve imale svoje zemlje, knće, imale se čim odivati i uzdržati. Eto kako su nastale bratovštine, *skule*. Svrha je dakle njihova bila da zajedničkom ljubavlju s jedne strane nastoje okolo uzdržanja crkava, a s druge da obsluživanjem dilâ pobožnosti budu dionici onih milosti što im Bog po Crkvi udiljivao. Ta je svrha i današnjim bratovštinam, ali odgovaraju li dila svrsi, tu te hoću, kumašine moj! Neću reći posvuda, ali nebojim se reći dobar i najveći dio svih naših današnjih bratovština više je na propast duše i tila nego li na korist. Biti bratim na današnji dan neće reći drugo već imati pravo doći na rakiju, na ručak toliko puta na godinu, o bogoljustvu malo je govora, sva bratimska ljubav danas je u tomu što braća dodju na sprovod i gore sviće. Koliko se troši i rasipa u jiće nije moguće proračunati. Virujte mi, štioci dragi, nisam virovao dok nisam na svoje oči vidio. Nuder da vam baš po tenanu pripovidim.

Pozvao me prijatelj župnik da dodjem k njemu, te ja jedne nedilje podji u to selo. Taj dan baš bio obid bratimim. Pozvali i mene da im budem gost. Ej, valaj, baš da vam istinu kažem, mislio sam se i otezao, jer ja pusto tanak i gavežljiv na želudcu, a našem Zagorcu znadem ja što se hoće na mesu; nego ne hudi, za društvo valjalo stisnuti srcem. Bora mi, taman tako bilo. Mene kao vanjskog gosta postavili na častno misto, prida me se prvog iznašale jistbine, bratimski starešina pribirao najmastnije komade i meni nudjao, ja se otimao dok mogao ali u društvu si, valja bit privoljiv. — Sladko se obidovalo, sladje večeralo, ali kada ja i župnik vraćajuć se kući stali računati što se potrošilo, a kada pak vidio crkvu golu i siromašnu, tuga me oko srca uhvatila. Evo vam računa. Bilo je bratimâ za stolom 25, a poslužitelja 7. Potrošilo se je 65 librica kruha, a mesa 246 libricа. U pravilim je bratimskim da meso bude dobro i pritilo, dan prije obadju se bravi janjci i izmire, ako li nije tako, župani valja da kupuju drugo. Što se je vina iztočilo i popilo to se ne zna, jer se nije kupilo, iz bratske je konobe. Znade se to da bratovština more naći na godinu do 100 barila vina, to se ne prodaje, do kapi se kroz godinu popije, tako da kada dodje blagdan njihove crkve idje se po selu kùpiti za prah i sviće. Dok je u konobi vina svaki bratim imade pravo svake nedilje po po lne doći tu i piti sve dok u grlu počme grgoćati. One nedilje, kada im je obid, odma ranim jutrom još se dobro ne razsvane, dolaze braća na rakiju i smokve. Tu su pune boce dropulje, pladnji smokava, svak pije i zalaže se dokle ga mila volja. Okolo osme ure, prije nego se podje na misu, peče se nikoliko janjaca, kida se odma s ražnja, a naravno zatim se dobro zalije; to je ručak. Na podne: makarunі posuti sirom, te meso kuhano, frigana džigerica, meso s krumpirim, pa pečeno — to je obid. Stoji se za stolom dvi debele ure. Tada bratimi spomenu se i svojih ukućana, svak nosi kući po hlibac kruha, štogod smoka i u bukari vina. Sa svim tim još je pun stol blaga božjega, jer se isiklo čudo brava, janjaca. Neće u štetu, ne bojte se. Na 4 je ure *marenda*. Tad se jidu tripice sirom dobro posute (sladko se za njima napiti) tko hoće kuhana, pečena, more kako ga volja, sve je tute na stolu u velikim garavim zdilam. Na marendi se malo jide, ali više pije i puši. Ne triba se ni za duhan misliti, tu je na stolu puna rukovet turica, križaj s kojeg kraja hoćeš i puši. Noć se primiče, počmu i bratimi gubit svitlost očiju. I noge klecaju, ali zvoni u crkvi, 5 ura je, valja poći na večernju i blagoslov. Valja reći po duši, svi su bratimi u crkvi, ali kakova je njihova molitva i dokle dopire, Bože dragi, ti to sudi. Kad se dobro smrklo i Zdrava Marija zvonila a to je bilo oko 6 1|2 red je braći poći na večeru. Za večeru se opet na pose spravlja: bîlog kupusa a unj valja da gudica čepne, te kuhano meso i pečeno, pršuta ili sira na obir. Vino je za večerom malo življe, kô noć, ide se spavat, bukare često se izporavljaju, pa eto puste govorancije, svakomu se razvezao uzao na jeziku, svak hoće da govori, da ima pravicu; rič po rič dodje se do krupnih, Bog se pomje, karba se zameće. U kasnu noć bratimi odteturaju kući, a jadne domaćice izadju mnogim na susrit, da ne bude razbijenih glava.

To su moje oči vidile, i to vam, štioci, po duši i istini kažem. A pa nije samo u Zagorskim krajevima ova nerednost i razipnost u bratimim, već čujem, gosp. uredniče, da i pokraj Vas u gradu Splitu, na Lučcu i Varošu mnoge su obitelji u dug zašle poradi nikih bratskih obida i bezkoristnih potrkušica. Kako vidite od svega ovoga potroška nikakove koristi ni duši ni tilu, dali štete, propasti za jedno i drugo. Da je štednje, dobre uprave kod naših bratovština i crkovinarstva mogla bi se čudesa činiti, naše bi crkve bile uresnije, grobišta urednija, cvalo bi selo. Upravitelji bratovštinâ misle da su dobra one crkve seoska, selo dalo, selo neka dakle i uživa, s toga se i negleda po tanko u računima. Ne varajte se, ljudi, nije to tako. Onaj što je iz sela crkvi ostavio nije ostavio, da grlo proždre već naminio za drugu duhovnu svrhu. Vi koji zlo upravljate, ne mislite da ste odgovorni samo prid braćom, ili župnikom ili prid biskupom, već

Digitized by Google

ste odgovorni prid Bogom, njemu valja za svaki posao, osobito crkovni, strog račun prikazati — a strašni su sudi Božji!

Dragi puče, ne budi ti žao, da ovo danas iznašam svitu na oči, nije za nikakovu šalu ili porugu, već za ozbiljnu tvoju opomenu i usvist. Čuvaj se ovakove nerazborite razsipnosti, budi štedljiv, pomljiv, pošten, pa eto ti mira, blagosova u duši i tilu.

F. Krstić.

Fra Luka Imbrišimović.

Nije puška za popa ni za fratra — već krunica križ oko vrata — ovako piva naša narodna pisma. Tako jest i tako se pristoji živiti svakom redovniku po zakonim njegova stališa. Ali i druga je rič u narodu, da potriba zakona neima. Kada stegne ljuta nevolja kada sklopi dušmanska sila onda nije zamirito dali pohvalno za redovnika da uz krunicu i križ posluži se i drugom obranom da oslobodi od pogibelji sebe i one koji mu povireni. Bilo je takovih zemana nazad koju stotinu godina, kada vas naš hrvatski narod stao pod majmuzom ljutog dušmana; narod potišten, satrven, ne našlo se od srca vodjâ te bio red i popu i fratru, kao najboljim čuvarim našega puka, da izadju na megdan junački. — U tom pogledu na glasu je u našoj prošlosti sivi junak ravne Slavonije fratar Luka Imbrišimović, čiju sliku iznašamo evo u današnjem broju.

Luka Imbrišimović rodio se 1620 u Požegi. Tu izučio škole u Franjevaca, u čiji se red zaljubio, te postao svećenikom. U franjevačkom redu doprao do najvećih časti. Njemu ne bilo do časti koliko do koristi, obrane svoga naroda. Sva gotovo Slavonija bila tada pod turskim zulumom. Narod raztrkan, uplašen, vira progonjena, teško bijaše kršćanskom svećeniku i glavu pronos ti. Fra Luka od srca, od župe pe do župe obletao, crkve nove podizao, stare popravljao, narod po goram sakriven tišio. Kada nije mogao svemu doskočiti pošao bi u Zagreb da kod nadbiskupa nadje pomoći a jednom podje ćak do Beča da se potuži kralju za nevolje slavonskog naroda. Svoje svećeničko zvanje vršio sasvim duševno i strogo, s toga nije začudno da su ga mnogi zlobnici nenavidili i osvadjali. Turcima bijaše fra Luka oštar trn u oku. Tri puta ga uhvatiše i na kolac osudiše, ali sritan bijaše, odkupiše ga braća Franjevci suhim dukatima. Kada se god. 1684 digao narod u Slavoniji na oslobodjenje, te isti biskup Ogramić pratio vojsku i poticao narod na hrabrost, fra Luka se razletio kô sivi sokol po Slavoniji da okuplja sve što je za oružje. I on bijaše vodjom jedne čete. Jednom zgodom ne bilo kraljevske vojske, a Turci na Požegu navalili, fra Luka odoli junački navali, protira sa jednog brda neprijatelja, i obrani svoj rodni grad. Narod ga slavonski od tada prozva „Sokolom“ a ono brdo „Sokolovcem“. Ratovanje pristalo, ali ne pristalo fra Lukino dilovanje. Ne znao on za trud, s jednog kraja do drugog oblazio narod, pitao, nastojao za sve njegove potribe duhovne i tilesne. Bio je čovik duboka nauka, znao naputiti velikaše, biskupe kako će raditi za narod. Pod starost imao u pameti i srcu mnoge poslove urediti, ali nagla smrt pomete sve njegove želje i osnove. Umro je u misecu ožujku god. 1698. Slava mu u narodu!

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Imade pravo!

Na našu nikidašnju vist o radjam valjanih ruku Marina Bilića iz Vranjica, te na naše žalenje što se neće da podade zanatu, kada mu posao onako vrstno ide od ru e, primili smo od njega ovih dana slideće pismo, koje, ne budi mu žao, iznašamo evo na javnost:

Častni Gosp. Uredniče „P. Lista“ !

Hvala Vam od srca na lipim ričima, što ste u prošlom broju Vašega velecinjenoga i obljubljenoga lista na pohvalu mojih radja napisali. Vi ste izkazali želju kao da bi dobro bilo da se sasvim tomu zanatu podam. Istina je da, Bogu hvala, mogu i na svome stanju živiti, ali nije poradi toga da se ne bavim, drugi je razlog, zašto ja ne tiram obrta u mome zanatu. Evo ovi je. Naša moguća gospoda koli u Dalmaciji toli po drugim mistim naše domovine Hrvatske ne će da znadu za svoga, vole pomoći tudjega. Na primir za radje moga zanata za kočijaške i sedlarske opreme mnogi naši šalju narudžbe u Beč, Peštu, Milan i t. d; radje ih puno više zapadnju a više od jednog puta ostaju zavarani; ali zaludu, izvanka im se čini puno bolje.

Častni uredniče, ja ću se baviti poljodiljstvenim svrham na mome posdu, a kad i kad za zabavu učinit ću i prikazati koju radju, toliko da znadu naša gospoda, da imade i u nas rukû, koje bi znale štogod dobra uraditi, ali po njihovoj krivnji ne rade.

Primite izraz mog dubokog štovanja.

Vranjic, 25/X 93.

Vaš

Marin Bilić.

Na ovo pismo što da rečemo nego da imade pravo. Ne jedan put već stotinu puta mi smo u listu spomenuli i priporučili da više pomnje morali bi imati nad našim domaćim zanatom. Imade ljudi ćoravih u oba oka što se ovoga posla tiče, neće da znadu za svoje, a sve što je izvanka sjaje im ko zlato. Bila bi ludost reći, da naše domaće ruke danas rade sve kao i vanjske tvornice, ali još bi veća ludost bila pomisliti, da i naše domaće ruke ne bi znale i mogle uraditi radje što izvanka dobavljamo. Samo hoće se za to ljubavi, nastojanja, hoće se da netom ugledamo koju valjanu ruku, sposobnu kojem zanatu i obrtu, budemo joj na pomoći. Tad će nam se podgojiti domaće radionice, naš novac ostat će u našoj zemlji, bit će naša korist. Neima puno vrimena znadem da su crkovinari jednog bližnjeg sela bili naredili u Mletke ili u Udine zvona za crkvu. Zvona došla, zapala više od 700 fiorina, ali pošto bila iz vanjske države red bilo platiti na carinari niki porez okolo 100 fiorina. Župnik molio upravitelja carinare da bude oprošten taj porez, on nikako na to ne pristajao (a tako i zakon govorio) jer nije domaći obrt. I ja se baš tu zgodom našao te činovnik korio župnika i crkovinare zašto nisu naručili kod naših domaćih livaonica u Samasse u Ljubljani, a još bliže ovde u Splitu u Cukrova, manje troška a poreza nikakova. Činovnik imao pravo, evala mu!

Svaki čas nam je u ustima tužba na veliku prevlast što uzimlju nad nami tudjinci, a kad tamo mi smo kukavice, sami im se u ruke podajemo. Svi hlepimo za slobodom i samostalnošću, a neznamo se u svojoj kući na svoje noge postaviti.

Otvorimo jednom oči te cinimo, ljubimo, gojimo, podpomažimo što je naše!

Urednik „P. Lista“.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Murvica na Braču na 12 listopada. Ovde kod nas, hvala Bogu, jamatva obilna, vrime odvć lipo. Cine mastu do 18 i 19 fiorina dva etolitra. Vrst posve dobra, mast imade 20 do 24 stupnja (grada). Ovakove vrsti malo se ko spominje.

Kuna, na 15. — Ove godine vino dobre vrsti. Opol crni prodaje se po for. 9 1|2 a bîlo 12 etolitar.

Drvošnice, 21. — I kod nas, Bogu hvala, jamatva bila baš da joj pametara nema. Što nas lani posolica nevilla, ove godine nam je obilato napravl eno. Lito kako je suho bilo, a mi na goloj stini u pramčioku, grožđje bilo ko suhava te je vino ko pečeno a do 1000 (hiljade) barila ga ima. Nekuđeć tudjih sela, u našemu najboljega mislimo vina će se naći. To se od vika govori. Ko dakle dodje neće se pokajati

Postire, 21. — Jamatva je jur zgotovljena, i vino u pivnicam, vrst uzorita, uzrokom vrime ugadjalo mu koliko za zrijenje tako isto za trganje bez da bude ovlažen sa najmanje rosice. Dobar dio obrtan težak i posidnik pretvorše vrst u opol, ima i izvrstne vrsti crnoga. Ali na žalost posli zaključenja ugovora sa Italijom nemamo trgovca koji bi mu cinu otvorio i za taj razlog težak i posidnik mora da gleda u bačve pune mišlju šta od njega da radi, akoli koji trgovac odakle ne bane. I maslini je nada jedna sridnja litina, ako ih Bog dade do ruke.

Novi kod Trogira, 24. — Svršila danas jamatva s najlipšim vrimenon. Od početka pa do dospitka trgnje ni oblačka na nebu nije se vidilo. Vrst dakle masta nemore biti bolja. Već se je prodalo okolo 3000 stolitara masta po fior. 8—10. U Štafiliću bila je litina dobra, u Novomu krupa je odnila jednu polovinu, a u Staromu do četiri petine. Maslina ima dobro, ako prem ih je bura obalila dobar dio.

Podgora, 24. — Našlo se dosta vina. Zahvaleć Bogu, bolesti na lozam nije bilo, pak je zato sasvim dobra vrsta i ove godine. Lani smo ga lipo prodali, a i trgovac je bio na lipoj koristi, kako smo doćuli, stoga se uzdamo da nam neće ni ove godine ostat u kono bi. — Maslina jadno, nadali smo se začini, ali kako je udarila suša, strah nas je ni to.

P. Šepurine 21. Bogu hvala, koji nas je nadario obilnom litinom i lipim rodom groždja! Treći dio više od lani imademo vina u bačvam. Imademo dobra crnog vina od svake vrsti, a opola crnog i bîlog posve dobra, da se je uprav čuditi kakova je vrst. Cina crnom vinu od 8½ do 9 forinta po etolitru, opolu crnomu 10½—11 a od bîlog još neima ovde cine. Masline slabo, tek gdi koje zrno na njima. Srića da se ima lanjskog ulja, koje se prodaje po for. 37 kvintal. Eto nam brzo Svi sveti na prage, a mnoga mista nisu prodala ni kapi vina. Čim će jadan težak da plati dugove, da podmiri zemljarinu kralju, da nabavi što je od potribe za kuću? Što će bit nosprid od našeg težaka? Budemo li ovako trpit od ugovora talijanskoga, naš će narod veliku nevolju ućutiti.

(*Ostale iz Visa — Bola — Gomilice Blata — Veliluke u dojdućem broju.*) *Uredništvo*

Digitized by Google

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Carevinsko viće u Beču zapinje. Imade posala dosta zamrsenih, prominit će se ministarstvo. Puno se viče na stroge zakone, što je ministarstvo udarilo na češki narod. Iznio se je predlog o trgovačkim brodovim, koji će, bude li prihvaćen, biti od velikog oblakšanja i za našu mornaricu. Znamenit je predlog za novi način izbornog reda, po kojemu osim onih koji plaćaju poreza, moći će pristupiti na izbore i glasovati svaki, koji je virno služio u vojsci kralja, suviše svak tko znade čitati i pisati. Dosada bilo je u Austriji glasova 1 milijun i 700 hiljada, po novom zakonu unaprid bit će okolo 4 milijuna Prikazao se je i novi zakon za domobranstvo, zastupnik Klaić molio je za Dubrovnik i Kotor da ostane stari. Bulat je govorio, da Trogir u izborim glasuje sa gradovima, Perić se tužio na zabranu sastanka u Makarskoj, Biankini u dva tri puta potužio se na nevolje našega puka, izkazao kako nije više potriba da Dalmacijom upravlja sablja.

U Italiji. — Brodovlje englesko prispilo u Tarant, veselo dočekano. U Siciliji velika nev lja, jer izdalo vino i radje oko sumpora. Čete lupeža na sve strane, čovik nije siguran na nikim mistim glavu proniti. Ogromni dug priklopio zemlju. Na koncu lanjske godine bilo je na samim hipotekam u Italiji 16 miljarada franaka duga.

U Francuskoj. — Iz Tulona Rusi pošli u Pariz. Svi gradovi, varoši i najmanja sela na tom putu dočikali veselo pozdravljali prijatelje. U Parizu doček bio neopisiv. Puno i puno godina ima, da Pariz takova veselja nije vidio. Ruski admiral Avelan obasut posvuda darovima, do stotinu skrinja punih neprocinjenih darova nosi on u Rusiju. — Po svim crkvam Bog se moli i zahvaljuje za postignuto prijateljstvo. Ovih dana vas svit upire oči u Pariz i gleda čudom kako se dva silna naroda — Francuz i Rus — grle i bratime. — Gdi je smiha tu je i plača. Taman kada Rusi ušli svečano u Pariz izdahnuo slavni vojvoda francuski maršal Mak-Mahon u dobi od 85 god. Bio delija u vojsci. — Umrao i najslavniji glazbenik Gunò.

U Nimačkoj. — Nimci pokunjeni gledaju kako Rusija i Francuska hoće da skrše njezinu silu. Nastoji da Švedsku i Norvešku privoče u svoje kolo, da bude jača u slučaju potribe. — U velikom trgovačkom gradu Bremenu podignut je na 18 spomenik pokojnom caru Vilimu. Na svečanosti bio je i njegov unuk, današnji car nimački, koji je zgodnim govorom počastio uspomenu svog dida.

U Crnojgori. — Papa Lav podilio je knježevu sinu Danilu veliki križ Pijeva reda. Naš dični nadbiskup Milinović ovih dao prikazao je svečano Crnogorskom kneževiću ovo odlikovanje. Vlada crnogorska izručila je vladi u Sarajevu tri bigunca što su pribigla iz Bosne na njezinu granicu.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Namistnik David imenovan generalom topništva. To je jedna od najvećih časti u vojsci. Po milosti našega kralja vlada je dopustila svim biguncima ustašam u Krivošijam od god. 1882 da mogu se povratiti i mirno uživati svoje zemlje. — Na Visu bio je sastanak občinskih činovnika koji se dogovarali o uredjenju njihove mirovinske zaklade. — Mladom ličniku D.ru Baldu Bibici iz Zagrude (Kune) dozvoljeno je slobodno vršenje svog ličničkog zvanja.

U Banovini. — Bio u Zagrebu sastanak svećenika, koji poslali dva odaslanika u Beč i u Rim, da kralja te papu zamole, neka im se imenuje u Zagrebu pastir po duhu Isusovu, po rodu i čustvu Hrvat. Glas je u novo vrime izašao da će senjski biskup Posilović bit imenovan nadbiskupom i stožernikom za Zagreb. Vlada mu nije protivna. — Župnik Bogetić iznašao je lik proti filošeri, pilovine od bukovine i hrastovine staviti oko trsa. Sad se o tomu govori i kuša na lozi.

U Bosni. — Nadbiskup Štadler pošao u Rim. To putovanje rek bi da je u odnošaju sa nedalekim njegovim imenovanjem za u Zagreb. — Kolera se u Brčkom i u okolici sve to više širi.

U Splitu.

Škole. — Prošlog miseca na početku ove školske godine upisalo se na gimnaziju 302 učenika, na realku 220, kod koludrica okolo 160, a na pučkim školam 1422, u sve dakle priko dvi tisuće učenika i učenica uzgaja se na našim školam. Nami je veoma drago da su pučke škole u našem gradu i varošima dobro napridovale Godine 1883 bilo je na svim pučkim školam u Splitu samo 695 dice, a sada imade 1422, broj se dakle podvostručio. Prva je čast hrvatskom jeziku, koji je u školam od tada zavladao, a najveća je zasluga mistnog pridsidnika profesura Jelića-Dražoevića. Ljubav koju otac nosi u srcu prama svojoj rodjenoj dici i svojoj obitelji takovu on nosi prama školi i školskoj dici. Njegove trude mogu roditelji blagosivati. Čast mu i dika prid pukom bila!

Za družbu Sv. Ćirila i Metoda. — Primili smo od gosp. Don Frane Ivaniševića 1 krunu, od trgovca Filipa Škarice 1 krunu, što polažu na korist ovoga društva na misto brzojavke mladom misniku Don Stipanu Tomaševiću, prigodom svetkovanja njegove mlade mise u Kučićim. Suviše primili smo od jednog težaka iz okolice 24 novč., koje on dobio na okladi za 2 litra vina ; on i družina volili su ovu malu svotu darovati hrvatskom narodu u Istri nego li popiti u vinu. — U veselom društvu u gostionici gosp. Mije Čerine sabrao Marin Grgin for. 1:80. Darovali : gosp. Dragutin Zošt, brat Čeh krune 2, Marin Grgin krunu 1 ; Rafael Perković, Macanović Mate

Digitized by Google

i Balić Ivan Stipanac po 10 novč: Neka je na čast ovim rodoljubim, čije smo darove uručili D.ru Anti Trumbiću, povireniku Družbe, a neka je na priporuku ostalim. Naše vridne povirenike molimo neka nastoje uhvatiti zgodu, te svaki u svojem mistu i položaju da se spomenu ovog plemenitog društva, o kojemu smo mi govorili u 16.om broju našega lista. Zrno po zrno pogača, kamen do kamena palača! I jedan sami novčić neka prime i nami pošalju uz popis darovatelja, čija ćemo imena oglašivati u našem listu. Sveta je dužnost, plemenita ljubav da našoj braći u Istri u pomoć priskočimo. Uz to ugodno nam je javiti da rodoljubi u našem gradu velikodušno se odazivlju ovoj dužnosti, te će, kako čujemo, Split poslati o Božiću braći u Istri na dar lipu jabuku od *dvi tisuće kruna*

Na čast mu!

Svašta po malo.

Plaće zastupnikâ. — U Belgiji zastupnici dobivaju 212 fior. na misec. U Danskoj 8 kruna na dan, bezplatno putovanje i pristup u kraljevsko kazalište, u Grčkoj 900 fior. za redovno a 500 za vanredno vićanje; u Austriji 10 fior. na dan i putni troškovi za vrime vićanja; u Ugarskoj fior. 5 na dan i 800 stanarine; U Srbiji fior. 5 na dan i putni trošak; u Američkim sjedinjenim državam 25 hiljada kruna na godinu i putni trošak. U Nimačkoj imadu samo putni trošak plaćen, a u Engleskoj ništa.

Na obranu žend. — Imade nikih muževa okrutna srca, bez milosrdja biju svoje žene. U gradu Marilandu imade jedan strogi zakon proti tomu, krivac se batinam kazni. Baš ovih dana Dane Jones izlupao nemilo ženu, ona se pritužila na oblast. Odma kroz 24 ure bi Dane doveden u tamnicu, svezan golim ledjima uz kolac, a stražar kaznione 39 puta omirio mu govedjom žilom. Jones bogat, ugledan gradjanin molio, kumio da ga mimoidje ta sramotna kazna; zaludu mu bilo, zakon se izvršio.

Ludo poginuli. — Prošlih dana mladi tvorničar u Turinu Šarbonet oženio se, te kud će da piruje, u zrak! Sa mladom nevom Anom Michelisovom podigao se u velikom balonu u zrak. Zrakoplov se digao do velike visine, vitar ga gonio prama zapadu. Prvi dan putovali sritno, ali drugi dan popucali strojevi u balonu, srušili se na zemlju, mladoženja poginuo, nevista i jedan prijatelj drug, teško ranjeni, neima im spasa.

Odgonetke: Vidi Domišljajke u br. 20.

1. List. — 2. Sat. — 3. Mrtvac. — 4. Jež.

* * *

Nove Domišljajke.

1. Na odžaku kotluša, iz nje niče dugo uže, iz uža dubovi, iz dubova bile kule — kraj odžaka baba sila — pa kad vatru staknut htila — kašica joj poče vrit, pa gle čuda šta će bit? — iz kaše joj kaplja kanu, bile kule redom planu?

2. S jednom nogom deli-aga — privali se priko praga, pritisnu ga teško brime, on se skoči sgrabi brime, pa na glavi poleti?

3. Ja imadem kutiju, punu zrnja pirničeva — oj ti jedno moje zrno! još te nema nego pô, ali si mi težje nosit, neg ostalih drugi sto?

4. Mali dore mete dvore, na glavi mu štitina, iz nje visi kitina, truplo mu je štitina, noge su mu kitina, nogam mete, nogam nosi, nogam drži štit?

5. Naprid mina, natrag žila — sprida gori, natrag sbori?

B. Udiljak.

Poruke i Odgovori.

D. J S. — Podgora. — Namira nam je okititi prvi broj nove godine pučkom pismom o slavnomu Mihovilu Pavlinoviću. Miličić nam je poslao lipih podataka iz njegova domaćega života, a Vas evo molimo kao drugoga gojenca slavnoga pokojnika, da nam čim prije pošaljete glavne crte iz njegova javnoga života. Točnim godinama Sitite se i zadnjih dana nezaboravnoga Don Mihe. Zdravi i veseli! *Majstor.*

B. D. — Šibenik. — Šetlje, petlje! Još se nije rodio tko bi svakomu ugodio. Pustite ljude na miru!

I. K. — Kotor. — Rekli i preporučili za one posjetnice, ali neznamo jeli opremljeno, jer u onoga gospodina puno posala ali žalibože nikakova reda. — Za svaku potribu mi smo vam svedj spravni. Hvala vami na vašem nastojanju za nas. Živili!

Povireniku. — Trogir. — Istina je, sv. Ivan je na 14 a ne 16 — ono je pogriška u tiskarni. Pozdravljamo. *Urednik.*

Andriji Linardiću. — Čres. — Pošaljite profesoru Anti Šašu for. 2:40 imat će te 2 otiska „Izpovisti" Sv. Augustina.

Zoriću M. — Šibenik. — Pišite u Zagreb Mirku Kolariću upravitelju gasilne vatrog. društva.

Lovru Medoviću. — Kuna. — Štrcaljka za pčlivanje morete nabaviti kod trgovaca Sava, Parača, i Macanovića — Kažu da je Vermorelova najbolja. Cna joj od 18—20 fior.

A. V. Štambuku. — Selca. — Vidili smo onaj kotao kalupa Deroy ovde kod trgovca Viska Jurasa. On imade cienike, more Vam ih i nabaviti iz Pariza, obratite se njemu.

Josenović G. — Bacs-Almas. — Još 50 nov. temirna tekuća.

Maleš-Kekić. — Drniš. — Javite nam gdi ste dosada primali list. *Opremač.*

Na znanje.

Naši povirenici bit će primili ovih dana u posebnom pismu račune za ovu godinu te poziv da bi nastojali od svojih predbrojnika sakupiti što za list ide. Mi znademo koliko je to težak posao, naš je čovik mučan na plaći, ne boli ga ni malo duša i bez potribe potrošiti za jilo i pilo, ali za koje dobro dilo za nabavu poučne knjige, za čitanje i plaćanje kojeg mu koristna lista otimlje se, ne ćuti ljubavi. Do vas je, vridni naši povirenici, kao što to plemenito i činite, da tu ljubav za knjigom i prosvitom u srcu našega puka sve to više uzbudite. Uz ljubav valja ga naučiti redu, točnosti i u malim stvarima, kao što je ova podmiriti „Pučki List" sa malenom svotom: samo **fiorin 1.**

— Mučan posao ali zasluga velika prid narodom. Ova godina primiče se kraju, Uprava želi pri svršetku staviti u red svoje ovogodišnje poslove, stoga moli da se ne kasni. Predbrojnicima platiti prije ili poslije i sti posao, dočim svako zatezanje nami je na veliku napriliku u Upravi.

Da smo Vam dakle priporučeni!

Upravitelji „P. Lista".

Podmirili «P. List» 1893.

Kuna: Kačić N., Gjurović M., Medović A. N, Buntijelić pop N., Krstićević B., Tomeljić T., Santić i sin, Rusković P., Matković I., Kristićević N., Vlahović K., Mratinović M., Harlović M., Rušković N., Sokol J., Orebić ć A., Bilušica N., Vicelić N., Kačić I., Sokol A., Vojolić N., Tutić braća, Orhanović M., Krešalja I., Škurle A. M., Kučer M., Laić P., Karlovica St., Soić B., Jakir I, Lukač P., Trojanović V., Violić M., Simunković A., Radović I., Bogojević N., Matković J., Totić L., Zibilić A., Ostoja B.. Saić I, Orhanović N., Jugović N.. Digović N., Antunović I., Radovć M., Radović P., Santica I.. Cibilić A., Tomasević A., Milošević I., Rušković A., Skrabalo N., Medović L.. Jugović N., Cvitanović B., Šestanović P.

(Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 17 Studenoga 1893 Br. 22.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

ŽENIDBA PRIMORCA TADIJE.

Vino pije od Primorja Tade,
A sa svojih trideset drugova
U primorju mistu pitomomu,
Pa Tadiji društvo besidilo:
Zlo ti vrime, naš druže Tadija,
Kad se nisi junak oženio.
Tad Tadiji ukor dodijao
Pa se udre rukom po kolinu,
Troja čoja puče na kolinu,
Potrese se kula i livada
Još prid njima prohlo se vino
S diteline opade rosina
Od njegova maha i udarca.
Pa odleti u bijelu kulu
Ter nahodi svoju staru majku,
Tadija je majci besidio:
Nisam ti se majko, oženio,
Al ako mi Bog i sriča dade
Mislim ti se brzo oženiti
Iz Budima iz bijela grada
Ćer Zlatiju budimskog vezira.
Majka Tadi lipo besidila:
Sritno tebi, moj Tadija sine,
Sritno tebi bilo i čestito!
Tada odma knjige nakitio,
Nakitio pa ih rasturio,
Jednu šalje starom Vučkoviću,
Drugu šalje Petru Mrkonjiću,
Treću šalje Senjanin Ivanu,
A četvrtu Komen kaurinu.
Dokle Tade knjige rasturio
Rasturio pa i počinuo
Ugleda se stari Vučkoviću
A za njime devet mu sinova,
Za sinovim dvi hiljade svatâ.
Dok evo ti Senjanin Ivana,
Uz Ivana sinovac mu Tade,
Za Tadijom dvi hiljade svata.
Eto ide Komen Kaurine,
Za njim svata nijednoga nema.
Kada li se društvo sakupilo,
Sakupilo i kafu popilo,
Tad se Tade opremati stade.
Kada li se Tade opremio,
Sa društvom je svojim pohitio
Pivajući i puškarajući
Do Budima otidoše grada
Za Zlatiju oženit Tadiju.
Svak veseo ide po divojku,
Svak u miru kô kad je na piru
Al u miru nije ture mlado
Na Udbini na turskoj krajini
Po imenu Mujo Hrničiću
On očuti puške i pivanje
Namâ se je on zlu domislio,
Pa u kulu bilu uletio
I opali topa lumbardina
Aber dade po turskoj krajini.
U turaka dobar adet biše
Svi se odma k topu sakupiše
Dovrvilo šezdeset hiljada
Konjanika pribisna junaka
A pišaca ni broja se nezna
Pa ih diže Mujo Hrničiću
U Jadiku krvavu planinu
I zaside staze i bagaze
Još i one klance jadikovce
Gdi no majke jadikuju sinke
A ljubovke svoje zaručnike,
Seke mile svoju braću dragu.
Tu su bili nediljicu dana,
Sve čekali da bi ugledali
Ali svata iz Budima nema.
Tad poviknu Hrničiću Mujo:
Čujete li Turci Udbinjani
Nije l' koga porodila majka
Jal sestrica brata odgojila
Na bilomu krilu divojačkom
Da otide na vrh od planine
Gdi no ima tri drveta lipa
Jedno tunja a drugo jabuka
A treće je zelena naranča
Megju njima jela tankovita,
Tankovita do neba uzvita,
Da se uspne jeli u ogranke,
A razapne srčali durbina
Okrene ga polju budimskomu
I da vidi idu li svatovi.
Svi junaci mukom zamukoše
K crnoj zemlji glave obisiše
To je Muju vrlo mučno bilo
Pa ih nije više molit htio,
Uputj se vrhu od planine
A za njime gojeni Alija
Brat Mujanov strašni krvopija
Ale ide jeli u ogranke,
Sobom nosi srčali durbina
Izteže mu devet kolinaca,
Dvista milja svaki ima vida,

Digitized by Google

Okrenu ga polju u širine
U širine pet stotina milja,
U dugljinu osamnest stotina.
Dobro Ale gleda i razgleda
Dok mu viknu izpod jele Mujo:
Jes' ugledô, moj brate Alija,
Idu l' svati vode li divojku?
Alija mu riči besidi:
Ugledô sam, moj brate Mujane,
Ugledô sam devet konjanika
Sve junaka sve mladih momaka
Prid njima se starac naturio
Na zelenu konju grivatomu
U glavi mu zuba nijednoga
Osim četri pa i to krnjatka
Njima škrine, iz njih vatra sine,
Sasiplje se vatra po konjicu
Do očiju pali mu grivicu,
A junaku niza sidu bradu
Opali mu bradu i brkove.
U ruci mu krstaš barjak vije;
A u drugoj mrka topuzina
O bedrici kucuka mu ćorda
Za pasom mu anžar i kubure
Koje pedalj mimo pas mu vire.
Tad mu Mujo riječ prifatio:
To je glavom starac Vučkoviću,
Konjanici sinovi njegovi
Ono ti je turska krvopija
Teško turcim kud Vučković progje.
Jesi l' jošter što spazio Ale?
Jesam Mujo, živ ga Bog ubio
Ugledô sam jednoga junaka
A na svojoj čakalj bedeviji,
Pa je vije nebu pod oblake
Upada mu u zemljicu crnu,
Na junaku od zlata odilo;
Vide mu se toci kroz brkove,
Kano misec kroz jelove grane,
Sida mu je brada do pojasa
Brkovi mu pali po ramenu,
Obrvice prikrile mu lice,
U ruci mu tanena šargija,
Tanko kuca lipo zapopiva,
Planina se planini odziva,
Za njim trče do devet junaka,
Sve jednaki kano i zecovi,
Mrko gleda jedan na drugoga
Podvikuje svaki na svakoga,
Pod njima je devet bedevija,
Sve jednake kano labudice.
Opet Mujo Ali besidio:
To je prvi starac Mrkonjića,
A to devet za njime junaka,
Devet dice starca Mrkonjića,
Ono su ti vukovi nemili,
A starac je lave od tri glave.
Jesi l' jošter što spazio, Ale?
Ugledô sam jednoga junaka
Na bilanu već što krila nema
Mrke brke niz bradu spustio
A obrve nadkrile mu brke
Kroz obrve namistio zvrke,
Oba su mu oka pomućena,
Jedno mutno a drugo krvavo,
Iz njizih mu živa vatra siva,
U ruku je ćordu prihvatio,
Pa je baca nebu u visine,
Dočika je u svoje zubine,
A za njime devet je momaka,
Pomamili sebe i konjice,
Svi su momci od jedne matere,
Svi su konji od jedne kobile.
Mujo Ali opet besidio:
To je junak Ive Senjanine,
Devet momak' sinovi njegovi,
Ono su ti naše krvopije.
A vidiš li moj brate Alija,
Vidiš li mi žiže i kočije?
Nevidim ti žiže ni kočije,
Nego vidim jednoga junaka,
Na dorčiću u kratku ćurčiću,
Pod sobom je konja pomamio,
Od ledine sve rivine gradi,
A trbusim ditelinu mrsi.
Veli njemu Mujo Hrničića:
To je glavom Senjanin Tadija,
Ono ti je vižle materino,
Teško klancu kud Tadija progje
I protira pod sobom dorina.
Jesi l' jošter što ugledô, Ale
Kaži pravo tako bio zdravo?
A Ale mu po istini kaže:
Ugledô sam žiže i kočije,
Pod kočijam šesnest bedevija
Osam bilih kano labudice,
Osam crnih kano gavranice,
Na procipu madžar ciganine,
Što upravlja žiže i kočije,
U kočijam kićena divojka,
Uz divojku dva divera mlada,
Jedno mi je zlo-kukolje Grgo,
A drugo je, zlo-poglede Rade.
To su braća Primorac Tadije,
A za njima sedam hiljad' svata,
Svi na konjim ko na gorskim vilam
A za svatim strašna junačina
Na gjogatu vas u suhu zlatu,
Zvekeću mu puca niz nidarca,
Trepeće mu krilo nad očima,
A do njeg je i drugi junače,
Baš na svojoj vitkoj bedeviji,
Kakva mu je jadi je ubili
Na alaje svate priskakuje,
Priskakuje bukve i jelice
I po polju silne potočine,
Za čauša on je kod svatova,
On oblíće i svate okriće,
Pa je Mujo bratu besidio:
To je pravo Primorac Tadija,
Kojeg oni misle oženiti
Al se bojim da s' oženit neće
Nego zemljom i zelenom travom.
To je čauš Komen Kaurine
Ono ti je delija nemila
On je našeg Talu izranio
Ako Bog da i srića od Boga,
Da mi danas njega izranimo,
I otmemo kićenu divojku.
Pa je Mujo društvu besidio:
Čujete li, moje društvo milo,
Priprašite puške ževerdane
I na njima privijte kremenje,
Puštićemo sve prve junake
A kad udru žiže i kočije
Onda ćemo skladno udariti
Iz planine da niko ne znade.
Tomu Turci kaeli bijaše
Pa zasiše veliku busiju,
Nema bukve gdi neima puške,
Nije trava gdi neviri glava.
Taman oni smistili se lipo,
Dok evo ti starog Vučkovića,
I njegovih svih devet sinova.
Propustiše starog Vučkovića,
I svih devet njegovih sinova
Dok evo ti Petra Mrkonjića,
Za njim jaše mahniti sinovi.
Propustiše starog Mrkonjića
I junake sinove njegove
Dok evo ti Ive Senjanina,
A za njime devet Senjkovića.
Propustiše Senjanin Ivana
I njegovi svih devet sinova.
Dok evo ti Senjanin Tadije,
Pa i njega mlada propustiše.
Tad nalizu žiže i kočije
Kad kočije Turci ugledaše,
Tada na nje silno udariše,
Udariše kao mrki vuci.
Zapucaše puške na hiljade,
Komen jaši na svojoj kobili,
Stade viska debele kobile,
To očuti od Senja Ivane
Pa mi Ivan zovnu Mrkonjića,
A Mrkonjić zovnu Vučkovića,
Brzo su se oni povratili,
I na turke skrlet učinili.
Sablja siva, a krv se proliva,
Ni brat brata poznati nemože,
Kamo li će Turčin kaurina.
Zamiša se ture i kaure
Vučković je starac u nevolji,
Al ga brane sinovi njegovi,
Turci hoće oteti kočije
Al nedade Senjanin Ivane;
Turci hoće pogubit Ivana,
Al nedade stari Mrkonjiću;
Turci šćaše ubit Mrkonjića,
Al ga brane sinovi njegovi.
Jedan danak dobiju kauri,
Drugi danak pridobiju turci,
Dan po danak sedam dana progje,
Da se crna krvca prolivaše.
Kada osmo jutro osvanulo,
Tama pade od neba do zemlje
A od krvi konjske i junačke,
Doline se krvi natočile,
A rudine glavâ nakitile,
Nema trave gdi neima glave
Nema bukve gdi neima ruke;
Pa neima ni nikakve stine

Digitized by Google

Baš za kojom junak mrtav nije.
Komen kleče u krv do pojasa
Svoje čelo nebu okrenuo,
Pa Komene kroz plač progovara:
Daj mi Bože od Drine vedrine,
Jugovine od Ercegovine,
Majištrala sa sinjega mora,
Da protira tamu iz planine,
Pa da junak mogu razgledati
Ko li gine ko li pridobiva!
Što molio to je domolio
Punuše mu silne jugovine,
I rastraše maglu iz doline
On razgleda i tamo i amo
U planini nigdi nikog nema,
Što je bilo sve je izginulo.
Tad on skače od busa do busa,
Pa on vije kao mrki vuče;
Pa on grče kô gavrane crni,
Dok dopade polju u dolinu.
U dolini ranjen junak leži,
Vide mu se bile džigerice
Kad s okrene i bile i crne,
Kad procvili Komenu se smili.
To je bio Senjanin Ivane,
Pa ga pitat stade se Komene:
Gdi s' Ivane rane zadobio,
Gdi su tebi žiže i kočije,
Gdi li ti je kićena divojka?
Al mu Ivan jedva progovara:
Ne pitaj me, mili pobratime,
Na me udri Mujo i Alija
I s njimena trideset turaka,
Oteše mi žiže i kočije
I teške mi rane zadadoše
Od kojih ti priboliti ne ću,
A oni su mogli u Udbinu.
Kad Komene riči razumio,
S sebe baci kalpak i čelinku
Za se baci pusat i oružje,
S nogu skide čizme do kolina,
Samo ćordu prifati u ruku
Prst u uho nokat u lednu.
Taman turci u polje udbinsko
Iz daleka Komen ih ugleda,
Odma više iz grlašca tanka:
Kako viknu Komen Kaurine
Sa gorice opanulo lišće:
Stani, Mujo štene materino,
Da budu te i vile odnile
Valaj bi te Komen ufatio!
Dokle se je Mujo obazrio,
Komen ga je sabljom udario,
Dokle se je Komen okrenio,
Sve Mujino društvo pogubio,
Pa prihvati kočije tanane
I u njima kićenu divojku,
Pravo zdravo do Ivana dogje,
Pa Ivanu besidio riči:
Čini l' ti se, Ivo pobratime,
Bi li svoje bole pribolio?
Al mu Ivo sporo progovara:
Ostaj s Bogom, mili pobratime,
Pozdravi mi malo i veliko
Pozdravi mi pticu u gorici
I malena mrava na zemljici.
To izusti a dušicu pusti,
Oj Ivane pokojna ti duša!
Lipo ga Komen ukopao
Crnom zemljom i zelenom travom,
Na glavu mu smilje posadio,
A na noge vodu navratio,
S obe strane tunje i jabuke,
Ko je mlagjan neka cmilje bere,
Ko je gladan nek jabuke jede,
Ko je žedan neka vodu pije,
Neka reče pokojna mu duša.
Kad je Komen društvo pribrojio,
Al mu nema hiljadu svatova,
Ni mladoga od Senja Tadije.
Ali ništo jeknu u planini,
Kako jeknu planina odjeknu,
Kako više s gore strese lišće,
To Komene kad je oćutio,
Odma ti je k jeki okitio
A kada li došao bijaše
Tut nahodi pet stotin turaka,
Megju njima od Senja Tadija,
Na oba je kolina klekao
S golom sabljom maše u rukama
Kad dopade Komen Kaurine,
U turke se junak umišao
Dvaput protra zadnje mimo prve
Pomože mu i mlagjan Tadija,
Svi pet stotin glava ujagmiše,
I zdravo se nazad povratiše,
Otidoše s mlagjanom divojkom,
Pravo zdravo u primorje ravno.
Al Mrkonjić ne će da popiva,
U šargiju neće da udara,
Nego pušća suze niz obraze.
Vesele ga njegova družina,
Al se starac utišit nemore,
Dok ne dogje u primorje ravno.
Tada se je starac utišio,
Al Ivana zaboravit ne će.
Pir piruju nedilju cu dana
Pirovaše pa se rastadoše,
Dodijalo starom Mrkonjicu,
Dodijalo starom Vučkoviću,
Pa i meni pero dodijalo
Valaj brate baciću ga pravo.
Ej *Majstore*, Bog ti dao sriću,
Nemoj ovu pismu odbaciti,
Gledaj mi je u List uvaliti,
Pa ako bi Bog mi zdravlje dao,
Da bi i još koju ti poslao.

Priopćio **P. Šimunić.**

Bogastvo Hrvatske

III.

h) **Ribarstvo.** — U Banovini nije ribarstvo u velikoj snazi kao kod nas, jer neima mora kao kod nas. Ipak i po onomu što po rikam love i goje more nam služiti za usvist i pouku. Najviše se ribe lovi u Savi, Dravi te onda u drugim manjim rikam Pastrve, kečige, glavatice to su ribe koje se najviše prodaju u Zagrebu a cina im dopire kadikad do for. 2 kilogram. Dolazi u Zagreb svakog petka i morske ribe iz Trsta, koja je veoma skupa: lubin, zubatac for. 1:50—1:80; skuše f. 1:30—1:60; trilje (barboni) for. 1:30—1:70; lignje for. 1:10—1:50. Ova riba dolazi većinom iz Trsta. Kada bi Split bio svezan željeznicom sa Zagrebom, mogla bi naša riba tamo poći u trgovinu. U Hrvatskoj nastoje i umitnim načinom ploditi i gojiti ribe. To je pokušao god. 1890 barun Vranjicani u Zagrebu. Naručio je u Fraiburg u Nimačkoj 10 hiljada oplodjenih jaja od pastrve, stavio ih je u dva velika korita, te priko zime držao ih u sobi od kupanja dok se kroz 30 dana izlegle male pastrve. Netom se kroz dva miseca malo podgojile odnio ih u jedan veliki potok što je na njegovu imanju u Severinu. Od 10 hiljada jaja odgojilo se 8 hiljada pastrvica, koje se napučile i razplodile u onom potoku. Seljaci onoga mista, koji dotada nisu znali za pastrvu, naputom njihova valjana gospodara eno sada obiluju ribom. A što se ne bi moglo na ovaj način u nas u Dalmaciji, gdi nas je Bog obdario rikam, potocim, jezerim i ovim našim prostranim i dubokim morem? Nike ribe mogli bi i mi veoma lipo odgajati, po rikam, kao jegulje pastrve. U moru po nikim blatnim dubinam mogle bi se gojiti kamenice, (oštrige) koje bi nam dale velike koristi.

Digitized by Google

To je pokušao profesur Kolombatović u Splitu u Poljudu s onu stranu Spinuta. On je nazad 3—4 godine bacio na dno mora do 70 grana dno je glibasto i travom zaraslo, oštrige se razplodile po svim granam da je sada lipota viditi. Ali koja hvajda, kada naši ribari neimaju pomnje ni pameti. Na misto da puste u miru za koju godinu to misto dok se kamenice sasvim razplode, oni uzprkos zabrani pomorske vlasti, mrižam, vršam smetaju tomu i ništе plod. Tako i po našim rikam balučenjem, mličenjem truje se riba, zamiće se u jaju kot i broj. Na to imala bi stariji oblast puno paziti, kao što i na *dinamite* što se bacaju u more.

A koju veliku korist ne bi moglo Dalmacija imati od svoje tunjevine, od jastoga, od lova srdela! Svaki jastog što se u nas plaća fiorin 1, u Beču Berlinu zapada 3 do 5 fiorina. Ja sam to vidio i platio u Beču jedne godine u vrime velike nedilje. Tad sam baš promišljao sa mojim drugom, koje blago mi imademo u našem moru, a neznamo ga odkopati i u trgovinu staviti. Naše srdele lipo posoljene i uredjene mogle bi nam lipu zaoblicu doniti. Čast otoku Visu, eto se je u tom pogledu već počelo ništo tamo raditi. God. 1891 Komiža je uhvatila za posoljenu ribu 205 hiljada i 700 fiorina, Vis 54 hiljade 690, a u svemu kotaru splitske trgovačke komore uhvatilo se 307 hiljada 774 fiorina. Ovo je samo za slanu ribu, većinom srdele, a druge ribe po ribarnicam naravno da se je puno više prodalo. Uzveselila me je vist, koju je „Pučki List“ u zadnjem broju donio, da se u Beču misli udiliti pripomoć od 3 do 4 milijuna. Moja je misao, da iza željeznice, koja je najprišnija i najpotrebitija, vlada bi posve dobro učinila kada bi od te svote jedan dobar dio uložila u gojenje ribarstva na našoj obali. Gojenje duhana na kraju, a ribe na moru, oblakšalo bi štetu koju smo pritrpili na vinu. Nego zec je još u gori, dilati zažanj sada nije hvajde. I ja velim s Vama, gosp. Uredniče, Bože daj, da se izpuni što se govori.

Splitski trgovac.

Car Nerun.

Bit ćeš čuo, puče, više puta govoriti o okrutnosti rimskoga cara Neruna. Evo mene danas da ti prikažem u ovom tvojem ugodnom listu, kako i okrunjene glave, kada ne živu, kako Bog hoće i narav donaša, izgube glavu, do propasti dovedu sebe i druge. Istinit nam dokaz o tomu u rimskom caru Nerunu, koji je živio okolo 50.e godine po rodjenju Gospodinovu. Što je odma u ditinstvu išao zlim putem, puno je kriva njegova majka. Zaslipljena ljubavlju u svoga jedinca puštala mu svaku na volju. Po cile noći skitao se Nerun po krčmam, kazalištim, zabavam, bio silno bogat, vodio sobom družbu, za koju trošio, na svake nerede ju učio. U svačemu hotio da se sjajno spominje njegovo ime. Jednoj samoj gostionici pripovida se da je platio 800 hiljada lira (kruna) za same vince od ruža kojim bi se kitile dvorane, gdi bi on kalašio. Majka njegova Agripina ohola žena, hotila na svaki način da sin Nerun bude na prestolju rimskoga carstva. Upitala za to čarovnike, a jedan joj reče: hoće bit tvoj sin car rimski, ali ćeš s njime imati velike nevolje. Ohola će majka na to: „Neka bude car, pa makar me sutra zaklao.“ — Tako se i dogodilo. Nerun proglašen carem, najprije hoti izkazati svoje okrutno srce prama svojoj majci. Dvor njegov bio pun razvratnih žena, za kojima se on razbludno zaveo. Otužili majku mu Agripinu, da se gleda sa nikim rimskim plemićem, koji bi mogao oteti Nerunu carsku krunu. Sin Nerun odma bez obzira odaleči od sebe majku, a kada tužbe sve to više dolazile, osudi ju na progonstvo, stavi ju u stari porušeni brod, te izvede na srid mora, da ju pučina mora proguta. Brod se na valovim porušio, raztvorio, Agripina stala plivati, imala snage da izpliva do kraja i tako se spasi. Dočuo za to okrutni sin, uzeo to kao veleizdajstvo, posla odma krvnike strogom naredbom da Agripinu smaknu. Kada žalostna majka vidila oružane vojnike, što rodjeni sin šalje proti njoj, krvnicima, koji trgoše na nju mačeve, suznim očima reče: Udarite vašim mačevim u utrobu, koja je nosila Neruna.“ Odma zatim dao smaknuti svog učitelja Seneku, koji bio veoma mudar i pošten čovik, te ga odvraćao od ovog nerednog dilovanja. Imao Nerun uza se i mnogo laskavaca, podlih i nepoštenih ljudi, koji ga ne znali odvraćati već navadjati na zlo. Puno su mu bile drage igre, skakanja, te pivanje i udaranje na citari. Imao je okolo sebe više od 10 hiljada pivača i glazbara, on bi isti s njima po cile noći zvonio i ludovao. Suviše držao je uza se četu od pet hiljada konjanika, kojima je bio jedini posao, da kada bi on govorio ili pivao, oni su morali pleskati rukama, zviždati glasom, zukati kao pčele, ili šuškati kao rika, potok, te svaku njegovu besidu velikim glasom, urlikanjem hvaliti i uzdizati. Zamrzio na ženu Otaviju jer ju osvadili priljubodinstvom. Nerun naredio da ju zakolju, i onaj čas hotio da se bogovim zahvale činu za to njegovo okrutno dilo. Druga nezakonita mu žena suložnica zvala se Popeja. Toliko mu bila mozak izpila, da je sve činio po njezinoj volji. Razkošno živila na njegovom dvoru, pet stotina magarica svakog jutra muzlo se je za mliko, u kojem se Popeja kupala. I ona mu brzo dozlogrdila, dade i nju smaknuti. Kada ju vidi mrtvu zaklanu, pokaja se, dade ju balsamati, stavi ju na otar svog poganskog hrama kao boginju. Skitao se po raznim zemljam i krajevim, sve što bi ludjega gdi opazio za svoje igre i zabave, donašao bi u Rim. Na jedan mah pričinilo mu se, da grad Rim nije sasvim lip grad, da bi mogao bit i lipši izpod njegove ruke. Što učini? Naredi jedne večeri da se vas donji dio grada Rima zapali. Niko nije smio gasiti, dapače luda svitina, da ugodi ludomu kralju, nosila drvlja, slame, neka se veći plamen podiže. Nerun stao za jed-

Digitized by Google

noj glavici, citarom u ruci, uživao gledajući kako se visoke palače ruše, vatra žestoka sve u pepel pritvara, i smišljao kako će novi lipši Rim sagraditi. Velikaši rimski stali se buniti, što im grad ruši, a on sbaci krivnju sa sebe, te osvadi kršćane, da su oni vatru podmetnuli. Odtud eto strašne muke. Sve što se je god moglo zamisliti strašnijega on je nad njima kušao: oštre čavle zatiravao u prste iza nokata, zalivao ih raztaljenim olovom, u vatru bacao, pa napokon evo što smisli okrutni car. Imao je veliki vrtao, pun stabala. Jednog dana naredio da se pohvata na stotine kršćana, poveza ih uz stablo, omota slamom, namaza smolinom i paklinom, te kada noć pala, mrak se uhvatio dao zapaliti te jadne mučenike. On gledao i nasladjivao se tim groznim mukam. Sliku ovog žalostnog prizora kako Nerun muči kršćane, naslikao je naš dični slikar fratar Medović iz Kune, poradi koje slike bio je puno pohvaljen i odlikovan. Pod Nerunom prolili su mučeničku krv poglavice apoštolske sv. Petar i Pavao. Svaka sila za vrimena. I narodu rimskomu premda bio razpušten i pokvaren, dodijalo gledati okrutnost, nerednost svoga vladara. Podigla se vojska, uzkratila mu poslušnost, narod odvraćao oči od njegovih budalaština, njegove zapovidi izgubile snagu vlasti, državno viće dapače svrglo ga sa vladanja. Krv, koju je nepravedno prolio, vapila osvetu, mira mu ne davala; kao izgubljen, smeten skitao se po šumam, molio jednog stražara da ga ubije, stražar ne htio. Došao na riku Tiber da se u njezine valove baci i utopi. Opet se pridomisli, podje na jedno polje, izkopa sebi jamu, gdi je htio da ga živa ukopaju. Kada dočuo da se primiču konjanici, koji po naredbi vića imali ga odvesti na višala, trgne mač i sam sebe probode. Pade mrtav, a zadnje mu riči bile:

„Valjan li čovo evo gine!“

Kako nesritno živio tako nesritno i dospio ovaj okrutni car rimski, kojemu u okrutnosti nigdi se nije našlo para. I nedao Bog!

P. Janković.

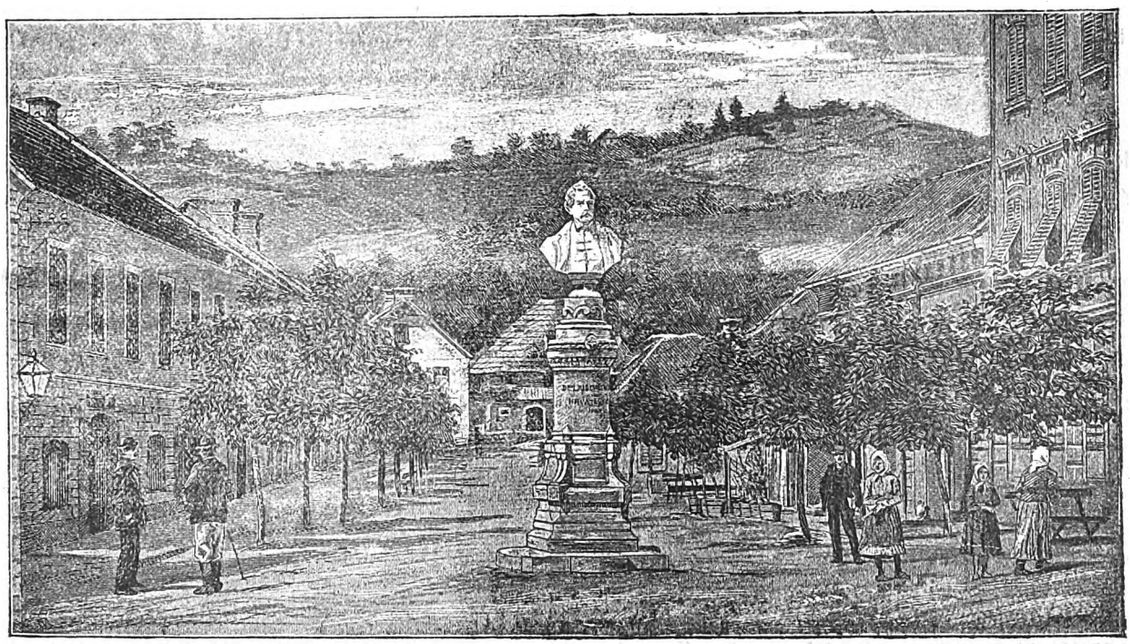

KRAPINA.

U hrvatskom Zagorju jedna od najlipših varošica jest Krapina. Naokolo zaokružili maleni brižuljci obrasli zelenom šumom, a podnu razvele se gojne ravnice. Varoš nije velika, broji jednu 1500 duša. Krapina se odavna spominje u hrvatskoj prošlosti. Bijaše niko vrime tu vlastelinstvo hrvatskih velikaša Draškovića i Keglevića, kašnje prišlo u ruke kaptola. Stare se gradine i danas vide. Na glasu je župna crkva Sv. Nikole, koju je sagradio nazad 500 godina ban Nikola Seć. Znamenita je takodjer i druga crkva franjevačka sv. Katarine još od god. 1641. Veliko štovanje nosi puk prama maloj crkvici posvećenoj Blaženoj Divici Mariji Jeruzolimskoj. Niki Stipan Balagović obukao se u fratre, pošao u Sv. Zemlju, donio iz Jeruzolima Gospinu sliku i darovao ju svome bratu. Kada jednoč žestok oganj svu mu kuću uništi našli sliku čitavu, odtad počelo štovanje. — Krapina imade u svojoj okolici više vrila likovite vode. Mnogi bolestnici dolaze tamo na lito da u tim ugodnim krajevim jačaju svoje zdravlje. — Za naš hrvatski narod Krapina je znamenito misto, jer se na početku ovoga vika u njemu rodio prvi prosvitelj hrvatske svisti Dr. Ljudevit Gaj. U broju 12 god. 1891 našega lista mi smo kazali koliko je taj valjani rodoljub uzbudio hrvatsko srce, u broju 6.om ove godine iznili smo njegovo poprsje, danas govoreći o njegovom rodnom mistu iznašamo glavni trg na kojem se vidi spomenik, izdilan od kipara Rendića, što ga narod god. 1891 podigao svome dičnome sinu.

Digitized by Google

Strašna nesrića u Americi.

Na 1 prošloga miseca zadesila je naše domorodce u Americi strašna, užasna nesrića. Takove nesriće naš narod nije još zapamtio odkada je počeo zalaziti Ameriku. U okolišu grada New-Orleansa žive puno našeg naroda, koji baveći se ribanjem lipo stanje bio podigao. — Baju Kok malo je mistance od 300 duša, gotovo sve naši ljudi. Tog dana prid večer čuo se duhati žestok vitar, za vitrom kiša. Kada bilo u mrklu noć o ponoći, zapria strašna vihorina, kô da se raztvoriše nebesa, potop se vode izli, rika se podigla nabrekla, uhvatila maha, odtrgla od obale 150 ribarskih brodica, razlila se po kraju, kuće se počele rušiti, čeljad na mukam kako da iznese glavu, žalost velika nastala. Mnogi smeteni zaglaviše taj čas u bujici bisne rike, drugi se penjali povrh kuća, dozivali u pomoć, spuštali konope, a mnoge ponese voda sa ladjom daleko u more. Mrkla noć, gromovi pucaju, kiša na kable pada, vihorina huče, razplakale se jadne majke, vape pomoći, traže dicu izgubljenu, muškići bore se, pogibelji otimlju, žalost neopisiva. Kada smo čitali ovih dana u amerikanskim novinam potanki opis ove užasne nesriće, suze su nam na oči navirale od milinja za našom braćom. Poginulo je te noći do 250 naše čeljadi, većinom s Hvara i Pelišca. I u ovoj žalostnoj zgodi pokazalo se junačko hrvatsko srce, koje znade boriti se proti očitoj smrti.

Matij Kuluz i Matij Kumarić, oba iz Šućurja na Hvaru pokazali se pravi junaci. One noći, kada oluja započela, oni škočili u brodicu, oluja izvrnula brodicu, a oni se uhvatili čvrsto dna privrnutog broda. Svu noć voda ih tako nosila, a kada se dan razsvanuo našli se na dalekoj pučini morskoj. Žestoka struja nosila sve to dalje, ponila ih punih 70 milja u Mešički kanal. Pet dugih dana ovi hrvatski junaci stali na pučini morskoj na koritu izvrnutog broda, gladni žedni, ozebli, od nikud žive duše, od nikud spasa. Kumarić iznemogao više, Kuluz jačeg srca kripio ga. Zadnji dan Kumarić sasvim oslabio reče drugu: „pusti me da umrem nemogu ti više živiti.“ Odpusti za tim ruke od broda i poče tonuti. Kuluzu ne dalo to srce gledati, zaroni za njim pod more, uhvati ga za vlase, izvuče na površinu i postavi čvrsto uz brodicu. „Ne gubi nade, brate, reče mu Kuluz Bog će nas pomoći, uhvaj se u njega.“ Ne mogao Kumarić životom više, opet on spusti se u dubinu, a Kuluz po drugi put skoči za njim i izvuče ga. Strašna bijaše to borba života i smrti! Popodne počela ih struja nositi kraju. Srce im odma oživilo, nada se povratila. Od pusta glada i leda bijahu se gotovo ukočenuli, te stali se trti tilom jedan uz drugoga, da im se malo krv stopli. Kuluz još bio dosta jak, kada ugledao kraj, reče drugu: „Stoj ti uz brodicu, ja ću na kraj da nadjem sebi i tebi spasa.“ Pripliva sritno, ali nikoga živa na kraju. Kad on naprid, druga voda prid njim, on opet baca se u vodu i pliva za pô milje. Ni tamo nikoga živa. Počela i njega snaga gubiti. Noge slabe, ne more da se makne. Vas satrven od glada, žalosti, na pô mrtav, sio, na ledinu opočinuo, spustio glavu na desnu ruku i poglêdao na nebo. Smrtni ga san obvladao. Probudio se, pogleda prama konalu, ugleda malu brodicu. Stao veselo mahati, vapiti za pomoć. Došao brod, na njemu bio naš čovik, kapetan Ivan Tian. Kuluz je bio tako slab, da nije mogao u brod ući niti više riči progovoriti. Zališe ga kripnim pićem, omotaše se toplim odilom, život mu se povratio. Brzo podjoše po Kumarića I njega nadjoše tek da je disao. Povedoše oba na kraj, priskočili ličnici, pokripiše ih, te ta dva naša vrla junaka, koji se za pet dana i pet noći sa smrću borili, eno sada živi i zdravi pripovidaju svojoj braći ovaj žalostni dogadjaj.

PUČKI LIST.

O litini i trgovini

primamo slideće visti:

Vis, 23 listopada. — Litina Bogu hvala dobro. Vrst kao običajno dobra. Prodalo se u jamatvi od 11—12 ektolitar. — Ribarština sasvim dobro, te se je mal da ne sve razprodalo po 15—16—18 sto funata.

Blato (na Korčuli) 25. — Vina se učinilo ko i lani, grožđje bilo lipo sazrilo. Vino dobre vrsti, danomice se vedi, trgovci navrvili. Fina vina se prodaju po for. 11 do 12 stolitar, bîla do for. 15. Maslina urodilo neloše, Bogu fala. Kiše od tri miseca neima. Zelen izgorila od suše. Vode nestalo u varošu. U puku lipa zdravlja, Bogu fala.

Bol (na Braču). Jamatva je već sasvim obavljena, sve po lipom vrimenu, da se nije moglo želiti lipše. Rod je bio obilan, tako da su mnogi bili na čudu sbog sudova. Vrst dobra — naša bo polja nisu bila okužena od peronospere. Učinilo se je dosta opola. A sada se čekaju trgovci. I na maslinam je rod dosta obilan. Prodalo se je dosle crno vino po 12:25 ekt.

Gomilica 28. — Ove godine jamatva pošla u redu, vinogradi zdravi i dobra vrst vina. Gosp. Antičević i Gosp. Lukšić kupili su dosta masta i platili su etolitar po fior. 9 i 60 novčića. Težaci uzdrže veliku cinu od vina brez razloga i tako trgovci neće da pristupe. — Maslina biti će u sridnju. Zeleni kupusi puno pripatiše od velike suše. Da Bog dade kišu krenile bi na bolje. Zdravlje u pučanstvu dobro. Da nema ugovora sa Italijom naš težak brzo bi se očistio nevolje; ali tko bi imao gledati naše bolje, taj nas i meće u nevolju.

Velaluka, 26. — Ove se godine možemo pohvaliti jer vino urodilo u obće dobro. Dobra vrst, trgovaca ima i domaćih i tudjih. Svaki dan se krca bilo na parobrode bilo na brodove. Cina je od fior. 10 do 12½ po etolitru opol; a bilo vino po 16 do 18 fior. Kupuju ga Magjari. Ulje je takodjer urodilo sridnje te se izplaćuju masline dobro. Mendula bilo dosta, a ostalo još i ribe slane koje se je litos ulovilo dosta. Samo nam trebuje kiše jer oskudivamo s vodom a polja su sušna, vrimena kao u litu. Tvornica Batistića dobavila je novi kotao za rakiju i razne alkole. Varoš je u zdravlju.

Kotor 29. Maslina amo ove godine otišla posve dobro, ulja kod nas mnoštvo. Prodaje se 28 i 30 novč. kilo, staro 35—38. Kod nas na pazaru šenica kvarta for. 4 i 4 20, ječam for. 2.80 i 3 for. krumpir kilo novč. 2, kokošiju par 90 novč. do 1 forint najbolje vrsti, pilići 40 do 60 par, jaja 2 i 3 novč. jedno, svinjetina kilo 40 i 45 novč., govedina 36 i 40 novč. kilo, bravje 28 i 30 kilo, prasad mala 2.80—4 forinta, teletina meso kilo 60—70 novč. Ribe amo mnoštvo lova, tunovina kilo 30—40 palamide 30—50, druge vrsti jeftino. Vuna tarom 50 kilo, čista f. 1 i 1.10.

Prugovo 30. — Hvala Bogu, litina dobra, svega dosta. Samo vina naš težak nije našao ni kapi. Nije još onu upamtio: pomozi se sam, pomoći ću te i ja, nije hotio polivat, pa bolest sve odnila. Do godine kažu da će svi polivat. Drago nam je čuti, da je naš načelnik Kambij obećao da će nabaviti sve potribne stvari za polivanje.

Šućurac 1 studenoga. — Vina se prodalo više od tisuću etolitara. Vrst mu plemenita, malo ima zdravijega u svoj Dalmaciji. Plaća se po for. 14½ i bolje etolitar.

Digitized by Google

Slime 2. – U našem selu do 3 hiljade stolitara vina. Zdravo je i dobro. Imade crnoga i opola. Prodajemo po for. 9 i 10 stolitar za Livno. Volili bi trgovca s mora.

Milna 8. Ovdi svi našli više vina nego lani. Mnogi se nalili vinom kao vodom. Ovo misto podiglo bi glavu, bila bi ova godina za pripovidanje, da nebude vinu cina mršava. Vino, crno kô katram, ljubko da se nebi zastidilo kaštelanskog. Pak? Jedva jedvice, u zale kukavice možeš ga prodati po f. 9¼ po ektolitru; budući trgovina sa crnim vinom posve mrtva. Gdi su one zlatne godine, kad su se drpili na naše crno vino i plaćali ga po 18 i do 22 for. ektolitar. Hvala Italiji što su nam možebit za uvik odletile one nezaboravne godine. Opol sasvim je razprodan po 11 i 12 for. ektolitar. Grihota da ga se malo učinilo. — Maslina lipih ima. Gotovo su kao orasi. Lipo crne. Sušice dobro se plaćaju a tustice triputa će bolje. I hoće se. Bog i Hrvati! — (*Ostale u dojdućem broju.*)

Uredništvo.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Staro ministarstvo, kojemu bio vodja Tafe, odstupilo je. Sastavilo se novo. Vodja mu je grof princip Alfred Vindišgrec, češki velikaš, ali naginje za Nimce. Mlad je čovik, tek mu 43 godine. Ostali ministri gotovo svi Nimci. Po nas ćoravo i ovog puta. U saboru opet vićanje. — Umrao je glasoviti poljski slikar Matejko. — Prošlih dana bilo velika nereda u nižem puku, radnicim. Redarstvo na konju, golim sabljam raztiralo je uznemirenu svitinu. — Na 1 ovoga miseca obavila se je po svoj državi svečana vojnička zakletva na otvorenim poljanam.

U Španjolskoj. — U Africi Španjolska nagraisala na velikog belaja. Ona imade tamo komad zemljišta, što ga uživa od 400 godina. Na tom zemljištu malena tvrdjava Melila. Prošlih dana španjolska vojska, koja u njoj stoji, išla da napravi nike stare zidine. U razkopavanju takli se u grob nikog Muhamedovca, kojega Turci drže za sveca. Planuli na to Turci, navalili oružani. Izašao iz tvrdjave zapovidnik španjolski su dvi tisuće vojnika. Turci ih sviju poklali. U Španjolskoj na to veliki nemir. Poslalo se u Afriku 20 tisuća vojske. Rek bi da tu vatru Englezka piri. Mogla bi se od toga štogod krvava izleći. — U Santanderu dogodila se velika nesrića. Brod pun praskavica (dinamita) prsnuo u zrak, pomeo svitinu po kraju, dvi kuće na obali porušene. Zaglavilo 600 ljudi.

U Rusiji. — Iz Tuloua rusko brodovlje pošlo u Ajaćo, a sada je u Grčkoj u Pireju. Admiral Avelan pošao u Petrograd da prikaže caru ljubezan doček Francuza. Još se nije slegao zanos Francuza za Rusima. Dolaze nepristane čestitke i pozdravi. — Admiral Avelan primio je dosad iz Francuzke 900 hiljada pisama; pet častnika drugog posla neima već otvarati, čitati pisma i odgovarati na nje.

U Americi. — Izložba u Čikagu zatvorila se je koncem prošloga miseca. Pohodilo je u sve izložbu blizu 28 milijuna ljudi. — Niki suludni mladić u Čikagu opalio četri hitca iz samokresa na načelnika Harisona koji taj čas pao mrtav. Žalovanje veliko za njim u gradu. Bio valjan čovik, po pet puta biran za načelnika. — O strašnoj nesrići, o kojoj mi govorimo danas na drugom mistu, stižu nam sve to žalostniji glasovi. U sve je poginulo do dvi tisuće čeljadi, našega naroda do 300. Koji ubigli smrti, zapali u veliku nevolju. Kupe se darovi i milostinje. Amerikanci sakupili dosada 50 hiljada dolara.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Ministarstvo financija proširilo je ove godine gojidbu duhana, te dopuštalo da se more posaditi u Dalmaciji do 31 milijun 600 hiljada strukova. Lani je bilo dopušteno samo 23 milijuna. Dopuštilo se ove godine općini Splitskoj, Šućurskoj, Lukšičkoj i Šipanjskoj. — Izabrano u Makarskoj općinsko upraviteljstvo, načelnik Ševeljević. — Čuveni slikar fratar Medović iz Kune bi odlikovan od Pariške akademije. — Dr. Zlatarović, vridni ličnik u Šibeniku polazi u Tirol na upravu bolnice. — Nasukao se rički parobrod „Fiume“ kod Prvića. Jedva se iza dvi ure mogao podignuti, kada se bacilo 16 bačava vina u more. Kad se brod maknuo bačve se opet iztegle, ali u toj radji dogodi se nesrića drugom kapetanu Marganu, motovilo (vinć) odnilo mu četri prsta s ruke. — Kod Babca prama Pašmanu ljuto se nasukao i Topićev parobrod „Vitez“. Veliki Lojdov parobrod „Pluto“ došao iz Trsta sa svim alatom da ga spasi.

U Banovini. — Drži se za stalno da će nadbiskupom u Zagrebu bit imenovan senjski biskup Posilović. — U Varaždinu u općinskim izborima dobila sjedinjenja hrvatska stranka. — Sabor se jučer otvorio. — U Požegi podigli spomenik fratru Imbrišimoviću, čiju sliku donili smo u prošlom broju. — U Zemunu pronašlo se da na banki pomanjkalo koju stotinu tisuća novca. Istraga je. — Novom godinom misli se u Zagrebu raditi o velikoj školi za ličnike, te veliko hrvatsko kazalište. U Prapatnici blizu Sušaka kod Rike pojavila se je filošera na lozi.

U Bosni. — Na 26 prošloga otvorena je nova gimnazija u Mostaru. Dosta se učenika upisalo. — Nikola Mandić valjan mladić iz Travnika, koji na svim školam bio uvik prvi u nauku bi ovih dana svečano odlikovan u Beču, kralj mu darovao prsten sa dragim kamenjem.

U Splitu.

Nova željeznica. — Inžiniri lanjske godine poslani amo da izvide put, dovršili su svoj posao. Odma novom godinom 1894 ministarstvo će predložit carevinskom viću zakon za gradnju željezničke pruge Janjići-Aržanovo, zatim drugi zakon za prugu Split-Aržanovo. Ako zakon bude odma glasovan, potrošak odobren, kao što uhvamo da hoće, radja će odma započeti, te koncem 1895 sva pruga od Splita do Janjića bit će gotova. Željeznica iz Splita popet će se uz klišku tvrdjavu do 300 metara nad morem zubčanim gvozdenim putem, poći će do Dicma, odakle jedan ogranak od 16 kilometara do Sinja a druga glavna pruga priko Trilja na Aržanovo. — Sva dalmatinska pruga od Splita do Aržanova bit će duga 80 kilometara.

Digitized by Google

Koledar za PROSINAC (Decembar).

Ima 31 dan.

Dani		SVECI
pet.	1	Eligij biskup
sub.	2	Bibijana d. m.
ned.	3	1. advent. Francisko Ksaver.
pon.	4	Barbara div. muč.
utor.	5	Sava opat
srid.	6	Nikola biskup
četv.	7	Ambrosij biskup
pet.	8	Gospe Začeća — Mladi misec 8.44 jutrom
sub.	9	Leokadija d. m.
ned.	10	2. advent. Lauretska bl. d. M.
pon.	11	Damas papa
utor.	12	Maksencij muč.
srid.	13	Lucija div. muč.
četv.	14	Spiridijon biskup
pet.	15	Irenej biskup
sub.	16	Adelhajda udova — Prvak 11:25 jutrom
ned.	17	3. advent. Lazar biskup muč.
pon.	18	Očekivanje poroda bl. d. M.
utor.	19	Nemesij muč.
srid.	20	Amon muč.
četv.	21	Toma apostol — *Početak zime*
pet.	22	Zenon muč.
sub.	23	Viktorija d. m. — Uštap 5:11 jutrom
ned.	24	4. advent. Adam i Eva.
pon.	25	Božić
utor.	26	Stipan prvi mučenik
srid.	27	*Ivan apošt. i evangj.*
četv.	28	*Mladinci*
pet.	29	Toma biskup muč.
sub.	30	David kralj — Trećak 0.22 jutrom.
ned.	31	Silvestar papa

Sunce izlazi na 7 47. Zapada na 4 20.

Nova Dalmacija.

Ovi dana bio na prolasku kroz naš grad Niko la Mihanović čuveni bogataš u donjoj Americi i austrijski konsul u Buenos-Ajeru. Krupan čovik, pravog hrvatskog soja, bit će mu okolo 50 godina. Rodom je iz sela Doli nedaleko od Stona. Puno braće a tisno imanje, podje za mladosti u daleki svit da komad kruha dobije. Okolo 1868 dodje u Buenos-Ajer. Prva mu radnja bila kao prostom mornaru na rici Plati, privozio putnike i robu sa parobroda na kraj, a danas more se reći da je on gospodar sve rike Plate. Potla krvava truda kada prištedio ništo novca nabavi mali parobrodić, zatim drugi, treći, tako naprid, sada je gospodar od 60 parobroda, što plove po Plati. Ništa to, već ovih dana pošao je u Englešku, da u gradu Glasgovu kupi jedno čitavo parobrodarsko društvo, koje broji do 50 parobroda. Ako taj posao podje za rukom naš Mihanović imat će novcm godinom više od 100 parobroda. Čovik jaka zdravlja, otvorite glave, bez ikakova nauka, već što je u župnika u rodnom mistu naučio štiti i pisati, radišan pametan, znao je trudom i štednjom do ovog stanja popeti se, tako da se danas broji jedan od najvećih bogataša južne Amerike. Oženjen je, imade dice i pomoćnika, ali sve glavne poslove on svojom rukom oprema — mrtvi je radiša. Hotio je i svojoj otačbini haran se izkazati. Kupio je u Americi jednu veliku prostoriju od 300 četvornih kilometara, koja se zvala Kako. On je prominuo ime i prozvao *„Dalmacija“*. Zemlja je posve dobra, rodi kavom, pšenicom še ćerom, duhanom. Uživat će ju samo naselnici iz Dalmacije. Bilo na čast našem dičnom domorodcu, koji je u dalekom svitu podigao *„novu Dalmaciju“* Bog neka ga poživi, te njegova desnica obdarila hrvatski narod još kojim velikodušnijim darom!

Odgonetke na domišljajke br. 21.

1. Fenjeri sa gasom. — 2. Čavao u kopiti. — 3. Zub kad boli. — 4. Četica (bruškin). — 5. Lula i kamiš.

Nove knjige

primili na dar:

1. *Ponižení i Uzvišeni Isus.* Sastavio Marko Marulić, priredio na hrvatski Ot. Kerubin Šegvić. Knjiga pobožna čitanja i razmišljanja. Zapada fior. 1.

2. *Bericht uber die Chirurgischen Operationen.* — D.ra N. baruna Lalića i D.ra B. Peričića u Šibeniku. Ovdi se prikazuje koliko se i kako u tri zadnje godine izličilo bolestnih u Šibenskoj bolnici. Sve dobro i pošteno, ali, Bog s vami, čemu nimački pisati?

Hvala na daru!

Poruke i Odgovori.

Radošu Nepoznanoviću — Puno ih je zvanih, a malo odabranih.

B. U. Studenci — Primili smo, te ćemo prividiti.

Dragomiru — Istina, u mlinu se melje po redu, ali katkad i po biku. Ustrpite se vi i drugi, što ne vide brzo tiskanih svojih pisama Hoće reći, da nisu stvari. *Majstor.*

N. V. — Drniš. — Primili oba članka. Odmah dojdućim brojem. Hvala na obećanju. Živili!

P. K. — Vis — Članak o „Pučkoj školi“ ostavili ga za doj. broj. Zgodan ali preveć dug. Istina je, Smilesov „Il dovere“ priveden je i već poslan Matici. Veseli nas vist o Dragonovoj zbirci od 20 hiljada poslovica. Nikojim tvrdjim nebi s gorega bilo dvi riči za tumač. Od srca pozdrav obojici!

V. — Trogir — Sasvim dragovoljno u dojdućem broju. Bili bi Vam barni, kada bi ste kroz naš list kazali u kratko puku kako se sade i goje one voćke.

Neretvancu — Dobro je ono što pišete. Nemoremo u prvom, jer smo krcati kò šipak. Čim prije.

P. B. — Prugovo — Poslane domišljajke sasvim obične. Vidite Udiljkove kako su vrstne. Onakovih nam pošaljite. *Urednik.*

Nikoliću Fr. — Opuzen — Nikakovo čudo što niste onaj prevod primili, nije još izašao. Vašu dopisnicu pridali smo pref. Šašu.

Slaviću A. — Sulina — Bit će kako želite, br. 20 šaljemo.

O. Žgaliću — Vrana (Čres) — Poslali dva druga komada. Ne govorite nam ništa o tiskarni, jer smo na velikim mukam. Nadamo se da će novom godinom bit bolje.

Povireniku — Skradin — Po Vašem pismu od 8 t. šaljemo B-u — for. 4. Dosta mu je!

Povireniku — Vrisnik — Ne bilo prostora, činimo danas. Da je sriča da su svi točni kao i vaši tamo. Hvala na zauzimanju!

Šaftiću F. — Sv. Matej — Kako smo Vam već javili poslan je na 28|3 „Viški boj“. Izvidite tamo. Drago nam je da u posestrimi Istri naš list stiče sve to više ljubavi. Hvala na Vašem nastojanju! Podmirena predbrojba točno. — Živili!

Gulinu M. — Oklaj — Javite gdi Vam je prije list dolazio. *Opremač.*

Podmirili »P. List« 1893.

Šućurac: Pov. Antunović P., Žižka A., Jerkunica N., Delić J., Murkov J., Aljinović L., Luketin A., Luketin A. p. A., Kraljević M., Alfirević G., Altrević A., Botin A., Marinović S., Stipulin Sp. Jerčić M. (sa svu godinu) a pop Luketin i Miolin B. (za drugu polugodinu). **Vrisnik** (na Hvaru) Biličić D., Ilijić pop D., Bojanić J., Bojanić A., Bojanić I., Bojanić I., Bojanić J., Bojanić L., Bojanić A., Carić St., Carić St., Carić I, Carić A., Rubinić A., Rubinić J., Marić J., Carić A., Ivanković D., Grgićević M., Grgićević B., Grgićević P., Gurdulić A., Pavičić I. i Marković P. (Pcljica).

(Ostale u drugom broju)

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina III. U Splitu 1 Prosinca 1895 B. 23.

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

Dajmo se razlogu!

Pravo reče niki mudrac, da je čovik sam sebi najveći razbojnik; zgodno veli i naša poslovica: svak je kovač svoje sriće. Sve se to dogadja, virujte nam, s nerazbora, s tvrdoglavosti, s toga što se ne dajemo razlogu. I naš puk mnogu je gorku okušao sa svoga nerazbora; samovoljan je, uvik goni na svoju, na savit ili razlog što mu se daje, mučno se spušta. Evo da vam kažemo, štioci naši dragi, baš po istini.

Kada bilo vr.me, da se poliju vinogradi rastopinom modre galice „Pučki List" ne jedan već više puta molio, zaklinjao da se škropi, jer će inčije bolest ubataliti vinograde, uništiti plod, pokvariti vrst. Bilo ih, koji poslušali, i ti pogodili; ostali se ko porugivali, što one *lažice* iz grada govore. Žalibože eto je peronospera ove godine ubatalila vinograde, svak je mogao viditi štetu na svoje oči, pa zar mislite, da će se odma dat razlogu i pameti? Mučno, a budemo li živi, vidit ćemo do godine.

Prid jamatvu doznalo se, da će ove godine u trgovini bolje prolaziti tanko vino, nego crno; „Pučki List" po svojoj dužnosti odma priporučio težacima, da veći dio priprave tankoga, rusoga (opola). Mnogi poslušali, njima aferim! njihovo se vino na jagmu prodalo. Našlo se i drugih, koji ne pristali uz naš savit, svu konobu nalili samo crnoga, pa eno gledaju još u pune bačve. Ne dali se razlogu!

Prodat će se i crno kao i bîlo, neima sumnje, ali hoće se i tu malo razbora. Što nam trgovina vinom zapinje, istina je, puno je i puno kriva Italija, kriva je puno i bolest, koja nam je zeru oslabila vrst, ali, da malo udjemo u se i promislimo, vidili bi da smo mi najviše tomu krivi, jer tvrdoglavi, ne podajemo se razlogu.

Tužio nam se ovih dana u našem uredništvu trgovac, koji imao naručbu iz Ugarske da u jednom selu kupi koju tisuću etolitara rusoga vina, kapi jedne nije kupio. Ko da su se seljaci dogovorili, niko ne da crveno vino bez crnoga, a sve to ni novčića manje od for. 15. Trgovac mogao platiti po for. 12 sve vino u selu, tako mu bilo naredjeno, seljaci ne dali. On to javio svom gazdi u Trst, a moj ti gazda put Italije. Tamo našao što želio i vrst i cinu povoljitu. Piše našem domaćem trgovcu, da ne triba mu više dalmatinskoga, kupio je talijanskoga. Tako se je odbio taj trgovac, koji da se bude zadovoljio cinom, kao što je vrstom, sva je prilika da bi se bio više puta na naše vino navratio.

Ljudi božji, dajte se razlogu! Nije pivo pošto prije bilo, koga je molit nije srdit. Uz današnju poplavu tudjega vina nami je red uhvatit svakog trgovca što nam dodje na kuću. Po svim znakovim rek bi da će se do koje godine našemu vinu opet pridignuti cina. Baš s toga, ne odbivajmo vanjske trgovce, neka nam vino ide u svit, neka stiče spoznanstva ljubavi po većim gradovima, te neka odoli talijanskomu, pa će uhvamo se doći i vrime, kada ćemo moći i mi morebit zanovetati, ali sada u pamet! Po duši govoreći nemoremo se vele ni tužiti, kako se je deralo nije ni krvavo, današnje cine vina nisu najbolje ali nisu ni najgore. S druge strane i nevarajmo se, širok je svit, sadi se loza i po drugim mistim. Španjolska je ove godine pripuna vina, Italija takodjer, a Francuska je našla 50 milijuna etolitara, 20 milijuna više od lani. Za naše vladanje, dobro je da se i za ovo znade.

U pamet dakle, ne gubimo trgovce, ne budimo sami sebi kovači nevolje, dajmo se razlogu!

PUČKI LIST.

Digitized by Google

O pučkoj školi.

Dragi Iviću,

U poslednjem pismu kažeš mi, da ne znaš bi li maloga Juricu upisao u pučku školu, a Marka da više ne ćeš slati, jer da ti je desnom rukom u polju. Da ti pravo kažem, ja sam se začudio tomu tvome mišljenju. Čudim se što ti, koji si dosta razborit, misliš o školi, kao na žalost mnogi kod nas misle i govore i koji školu smatraju dangubom, da ne rečem štetom. Ne, brate, tako! Ti namah glavom povedi maloga Juricu, neka ga učitelj upiše u prvu školsku godinu i nabavi mu što je od potrebe. Taj dan pripravi mu pir kod kuće, jer je to doista prvo njegovo pirovanje. Mnoge stvari dite će lako zaboraviti, ali prvi dan škole ne će nikada. I zakon te, moj dragi, duži, da svoje dite poveđeš u školu. Svako dite bilo muško, bilo žensko, kada navrši šestu godinu valja da pohadja pučku školu, dok nauči sve ono, što je propisano da znade. To je sveopći zakon, koji vridi za Beč kao i za najmanje selo; za kraljeva sina, kao i za moga i tvoga. Bio ti on stoput desnom rukom u kući, u polju, na moru (što ja ne bogenam, da dite lomiš, prije vremena), škola je prva dužnost. Ne pošalješ li ti dite u školu ili ga digneš prije, nego je primio „Otpusnu svidočbu", biti ćeš pedipsan globom, tamnicom ako si siromah, i valja da ga pošalješ. Kako vidiš, dragi Iviću, nešaljuć dite u školu, radiš proti zakonu, kojemu ne ćeš izbignuti štetuješ sam sebi i sramotiš se prid ljudima. No, što je gore jest to, što time griješ proti Bogu, proti roditeljskoj ljubavi i proti istoj naravi. Jer toliko Gospodin Bog, koliko očeva ljubav i narav ista zapovidaju, da se svaki otac žrtvuje za dicu svoju i da joj uznastoji pribaviti svako dobro duševno i tilesno.

Škola je, moj prijatelju, jedna od najveć h blagodati, što, eto i kod nas, maldane, svako misto uživa. Dapače, posli vire svete, to je najveća blagodat na zemlji. Stoga otac, koji liši porod svoj te neprocinjive blagodati, ubojica je svoje püti. Takav otac ne zaslužuje imena što nosi. Danas se svak, po svemu svitu, okorišćuje tom blagodati. Boga vridja onaj, koji je zanemaruju i ne će da se njome okoriste. Sve druge koristi padaju u vridnosti prid školom. Što će sve čoviku, ako ostaje divljakom, poput životinje?

Što je sunce danu, to je škola pameti i duši čovika. Škola ti otvara oči, rasvitljuje razum, oplemenjuje srce, pitomi dušu. U školi tvoja d ca ne će naučiti samo čitati i pisati, već će učitelj tvoje dite naputiti na svako dobro, na svaku kripost. Pohadjajuć školu, dite će postati poslušno, ljubezno, radišno, umiljato, a i bogobojeće. Škola će ga naučiti, kako da kasnije postane vridnim mladićem te dikom tvoje kuće i roda; kako kasnije plemenitim i radišnim ocem, kojega će štovati malo i veliko. Što brižljiva ruka može oko mlade voćke, to učitelj može u školi oko svojih gojenaca. Istina je, roditelji su prvi naši uzgojitelji, ali oni ne mogu, niti znadu što može i što znade škola. Zato danas i najmanje selo ima svoju školu, koja se izmedju zelenila do crkve bijeli i diže na glavici put nebesa. Ko je pripitomio, moj prijane, ljude nego li škola? Ko je podigao druge narode do znanja, mudrosti, napritka u svakom dobru i bogastvu, ako nije škola? Škola je prosvita, a ova je temelj svakom napritku. Da Francuzi, Talijanci, Englezi i Nimci nisu imali školâ, bi li se ikada podigli do današnje veličine? Ne, doisto. Znadeš li što je rekao jedan mudri državnik, kada je njegov narod bio pobidio nad drugim? Istina je, reče, vojnici su pucali, ali je pučka škola odlučila pobidu. A to znači, da je puk došao do samosvisti, do rodoljublja, do izobrazbe i do duševne snage pomoću pučkih učitelja i njihovih škola. Hrvatski je naš narod izostao u mnogočem, a to jer nije imao škola. Njemu je bilo da nepristano bdije nad puškom i handžarom, da brani sebe i drugoga. I ako su u Dalmaciji gospodovali pitomi Mlečići, nisu nikakva dobra učinili puku, jer mu nisu dali školâ. Ako su koju utemeljili, ta je bila u tudjem jeziku. S toga smo do malo godina nazad imali još takovih škola, u kojima slovca nisi razumio, jer ti je učitelj govorio tudjim jezikom. Ali, Bogu hvala, danas imade, maldane, svako mistance svoju školu, gdi učitelj govori jezikom, kojim govori i dite sa majkom. Danas i najmanje dite razumi što čuje i što čita u školi, jer je sve to onim jezikom, što je s majčinim mlikom usisao, onim kojim mu je majka u kolivci pivala, kojim u kući i na puta govori i kojim se Bogu moli. To je dobro, to je pravedno i to je korisno.

Blagodati pučke su škole neizbrojne. Samo čitanje koliko ti slasti pribavlja, pa stoput se ti bavio mašklinom i veslom! Kada si ono večerao ili svecem po obidu, pa uzmeš „Pučki List" „Kačića" ili koje drugo štivo, reci, nije li to jedna od najlipših tvojih zabava? Tako opočivaš. tilom, a kripiš poukom i zabavom dušu i srce. U jednom seocu moga rodjenog ostrva Hvara svi mladi ljudi, kada idu na radnju, nose sa sobom listovâ ili knjigâ, pa za vrime ručka ili litnog opočinka čitaju. U tom selu ima pribrojnika na „Pučki List", na „Društvo Sv. Jerolima", na „Maticu" itd.; a kroz jednu samu sedmicu dana prodalo se je u tom mistu oko 50 istisaka moje knjige „Viški Boj". To je sve plod pučke škole. A koliko ne bi prigorio, da znadeš dva slova, kada si gdi god u dućanu, na brodu, u vojničkoj službi, na sudu, na općini, pa ti drugi valja da znade za tajne!

Danas, dragi Iviću, nisu u školi kakovi zvonari, kao što su bili prije u nikim našim školama. Danas su u školama izučene glave; ljudi, koji su život poklonili učenju i znanju. Učitelji su ljudi, koji sve svoje snage duha i tila darivaju uzgoju dice. Oni su, uz svećenike, prvi naši oci. Oni ljube učenike svoje, kao dicu svoju; s njima živu najlipše dane života i prolaze

Digitized by Google

sa školom najmilije godine uživanja životnoga. Učitelj se briga oko dice isto kao majka rodjena. Ako dite uči, ako sluša saviti svoga drugoga oca, ko radosniji do učitelja? Ja poznajem učitelja, koji se svaki put, kada mu se je diliti od učenika šeste školske godine, užeca kao malo dite. A taj nije sam. Viruj mi, niko ne može da proccini ljubav učitelja prama dici. Ovo ti govorim po iskustvu, jer sam i ja učitelj, učiteljica je moja mila drugarica i učiteljstvu ću pokloniti i svu svoju dicu.

Učitelj je najbolji prijatelj naroda, jer niko mu ne nanaša toliko dobra, koliko on; niko se ne muči i trpi za njegovu prosvitu, koliko on. On je otac svačije dice; on jednakom rukom gladi dite bogatca i siromaha; on jednakom brigom njeguje maloga u baršunu i maloga u iskrpljenim odrpinam. Na vratima je svake škole napisano: Svi ste jednaci u ljubavi učiteljeva srca! Učitelj miluje i njeguje onu istu dicu, koja su, možda, rodjenoj majci dosadna i teška. On je najvirniji onoga, koji je kroz božanstvena usta govorio: Pustite k meni malašne! Učiteljivo je zvanje sveto zvanje.

Ljubi, dakle pučkog učitelja i njegovu školu. Ljubi ga i s toga, što je njegov krvavi, a sveti trud, slabo naplaćen. Ti mu — kao i svaki otac — donaplati harnošću, poštovanjem. On je najveći prijatelj tvoga diteta i najveći njegov dobročinitelj. Da nisi za žive oči dopustio, da iko govori proti njemu, osobito prid dicom! Potužili ti se dite na učitelja, ne daj mu nimalo potolicu, već ga uzmi u krilo, pa od srca progovori, poput onog oca u onoj knjizi, što sam ja poklonio hrvatskoj dici a zove se „Srce“: „Promisli, sinko, da se i najsvetiji čovik nalazi na njegovu mistu, da bi ga ipak ljutost kadgod zaokupila. Časti i ljubi svoga učitelja. Ljubi ga, kao što bi ljubio svoga brata. Ljubi ga, kad te miluje, i kad te kori, kad ima pravo i kad ti se čini da ima krivo. Ljubi ga kad je veseo i ljubezan, a ljubi ga još i više, kad ga vidiš zlovoljna. Ljubi ga uvik. I uvik s počitanjem izusti ime — *učitelj*, koje iza imena — otac — *jest najplemenitije i nasladje ime, što može da čovik dade drugomu čoviku!*“ — Ovako misli ti, mili Iviću, i ovako govori dici svojoj, pa ćeš tada uviditi velike blagodati pučke škole. — Što ti velim o učitelju i o muškoj školi, to ti isto velim i za učiteljicu i žensku naobrazbu. Kako što je potribita škola muškićima, tako isto i ženskima. Ako ženska nije uzgojena i pripitomljena, kako da ona bude vridnom kćerkom oca, drugaricom mužu, domaćicom kući, majkom i uzgojiteljicom poroda? Nikada se naš narod ne će do visoka podići, ako se majke ne podignu, — a majke će podići naobrazba, t. j. škola. Kogod će mi: To je za grad, a ne za selo! — Ne, tako, ljudi božji. Zar nije milota, kad vidiš malu, gdi ti štije, kao da govori, list, što braco piše svojoj majci iz Pole ili iz Amerike; kad u crkvi iz „Kite“ moli one krasne molitve; kad znade košulju sebi i bracu skrojiti i ušiti, i sebi čitavu odiću spraviti, pa i čipkam uresiti i lipe „kušine“ za oltar gospin izvesti, itd., itd.? A to je sve plod škole i rad brižljive učiteljice, koja ljubi divojčice, kao da su sve njezine kćeri. — Još jednu prije nego ti završim. Gle, ovih dana se razpravlja u Beču zakon, po kojem će odsada pri izborima imati pravo glasa svi oni, koji znaju čitati i pisati. Po ovom sudi, koliko i kraljevi ljudi cine čovika, koji zna pismo; pa koja će biti sramota za onoga, koji ne zna!

Ljubi školu, ljubi učitelja i da si namah poveo u svetu zgradu školsku, ispred koje vazda snimi kapu sa glave, svoju dicu Juricu i Marka, a do godine i malu Mariju. Dica će te blagosivljati. Pozdrav tebi, a vrući poljubac dici tvojoj!

Tvoj iskreni rodjak

Vis, 3 studenoga 1893.

Petar Kuničić

U veselu društvu.

Amo braćo, sokolovi.
Diž'te u vis pune čaše,
Složno gromko zaorimo:
„Neka žive, što je naše!

Neka žive domovina,
Nek ju minu stare rane,
Neka opet sjajem sine,
Nek sloboda njojzi grane!

Neka žive kroz sve vike
Naš hrvatski narod mili,
Nek junački svoje brani,
Nek se tudjoj otme sili!

Nek nam živu ukućani,
Nek nam živu mome mlade,
Nek nam živu prijatelji,
I, štogod nas tko imade!!“

Sada braćo, na trpezu
Položite prazne čaše;
Sve je dobro što rekosmo,
I što želi srce naše.

Al se hoće dilovanja
I poštena, svistna tvora,
Obećanjem i klicanjem
Kasno će nam svanut zora.

Amo sada kom hrvatsko
U grudima srce bije,
Stavimo se radit, trudit,
Otezanja više nije.

Nepuštajmo da se tudjin
Medju nama 'holo bani,
Da ga tko god zlobno štiti,
Samo nas da utamani.

* *
*

Opet, čaše prihvatite,
Nazdravica neka slidi
Našem skladu i junaštva,
Našoj slozi i besidi.

Nedajmo se zavaravat,
Nek se za nas brižno stàra
Na saborim na sastancim,
Čovik pošten, koj nevara.

Svaki od nas u svom zvanju
Neka bude, zor-junaku,
Plugom, veslom, mačem, perom,
Pod hrvatskim svi barjakom.

Tako ćemo vidit jednom
Hrvatsku nam sjedinjenu,
Možnu, slavnu i veliku,
Sritnu, dičnu i cinjenu.

U svom srcu nek se čisto
Tako radit svak zakune.
Našim ćemo dušmanima
Pomrsite sve račune.

Dinko Sirovica.

Digitized by Google

Brat i sestra.

Govoreći u zadnjem broju o nesrići, koja je zadesila našu braću u Americi, prikazali smo dilo junaštva što su dva naša domorodca tom zgodom podnili; danas ćemo prikazati dilo velike ljubavi, šte se je izkazalo u toj nesrići izmedju brata i sestre. — U obitelji Frelića od osmero u kući, trojica se spasila, a žena mu, tri ćeri i jedan sin zaglaviše u onoj strašnoj nesrići. Svi bili na okupu za večerom, kada okolo devete ure zavitlala huka oluje, digla krov kući; rika Mišišipi poplavila, sva ta jadna obitelj na jedan mah u tmini mrkle noći smela se, izgubila. Voda ponila brodiće, razlupala kuće, povukla grede, drvlje, jezivo bilo naći se i na rici, po kojoj sve to plivalo, kotrljalo se. Dva najmilija čeda obitelji Frelića bila malena Rozalija od 13 godina i Josip od 15. Od prvog ditinstva uvik se je njih dvoje ljubeznivije gledalo nego li ostala braća i sestre u kući. Te večeri, kada nestalo kuće, nestalo obitelji, nejakom Josipu najviše srce čezlo za svojom milom sestricom Rozalijom. Bog sam znade, gdi mi je jadna poginula! mišljaše jadan u sebi, boreći se i za svoju glavu. Kad na jedan mah eto sriće i veselja. Ugleda Josip sestru Rozaliju gdi drhće nad strujom bisne vode, koja će ju eno sad odniti. Stao ju zvati, ali od velike oluje ne čuo se njegov glas. Prileti brzo k njoj, povede ju blizu drvljeća jednoga krova što se vidio na obali te joj reče, da se drži čvrsto onoga krova. Još on to dobro ne izrekao a voda i žestoka oluja otrgla od kraja onaj krov, to ponila u svoj vrtlog. „Nije druge, moja draga sestro, smrt nam je prid očima, gledajmo se spasiti, ti se uhvati meni okolo vrata, drži se čvrsto rukam a ja ću plivati, valja nam svakako na drugi kraj.“ — Ovako govorio brat sestri. Rozalija ganuta od milinja pogleda ljubezno svoga brata, poljubi ga dva puta u čelo, stavi mu ruke okolo vrata, te oba zaplivaše u riku. Rika Mišišipi jest obično dosta brza, a sada uz strašni potop, uz oluju vitra, naplov drvljeća još više brza i pogibeljna. Nejaki Josip držao se do nike mire posve dobro, plivao i borio se proti bujici vode, dokle ga snaga ne izdala. Valovi strašno veliki, voda nepristano prilazila priko njih, više puta val bi ih podušio, oni se opet pridigli, izplivali, ali teško bilo mimoići izmedju greda, dasaka, što naglo voda nosila i na nje natiravala. Iznemogao Jozip, stao slabiti. Sestra mu stala za ledjima, držala se obim rukama njegova vrata, te ga ljubezno pratila: „Hajde, Jozo dragi, još malo, samo brzo, evo ću ti i ja pomoći koliko mogu“ te desnom rukom grabila sestra vodu, pomagala bratu plivati.

Jednu dobru milju priplivali od kraja, ne bili daleko od druge obale, ali eto žalosti, vitar sve to žešći, voda sve to brža. — Josip stao sasvim gubiti snage. Dobar on bio plivač, on bi svemu odolio, ali ruke njegove sestre okolo vrata stiskale ga, dušile, ne mogao više disati. Dva puta bio već utonuo, opet izplivao, pogledao na sestru, a sestra na njega, a ti pogledi bili žalostni pogledi — pogledi rastanka, smrti. Rozalija uvidila pogibelj za svog jadnog brata, a da pokaže kako njega ljubi više nego sebe, odtrgnu se na jedan mah od njegova vrata te mu ove zadnje riči izusti: „Josipe, Josipe! s Bogom dragi Josipe! Spasi sebe, s Bogom za uvik“! Val ju priduši, utonu u vodu. Bratu Josipu srce pucalo od žalosti. Zaroni pod vodu, uhvati sestru za kose, ali dodje drugi val, ponese Rozaliju, a poguljena kosa ostade razčupana u ruci bratovoj. Izašlo tilo na površinu te stalo opet tonuti. Jozip po drugi put zaroni sa svom snagom, što je još imao u životu, da spasi svoju ljubljenu sestru, ali brzina i dubina rike odnesoše za uvik s očiju njegovu milu Rozaliju. Jedva se jedvimica dočepao kraja te se spasio i Josip. Dok ga bude živa, on će se spominjati svoje sestre, koja, od ljubavi prama bratu, svoj život prigorila.

PUČKI LIST.

Kakav je djubar dobar za povrće?

Kušanjem se dokazalo, da svaki djubar nije dobar za svako povrće. Poradi toga razna gnojiva uplivišu na sam ukus nekih povrća. Tako n. p. ovčiji djubar daje neugodan ukus korenjačama t. j. onom povrću, od kojeg nam služi korenje, kao na primjer mrkva, pršun, celer, pastrnjak, cikla, rotva ili povrtnica, hren itd., dok djubar od ljudskih izmetina ne samo korenjačama, nego i špargi. Dakako da ovo ne nije samo kriv djubar, nego je krivica i u samom vremenu i zemljištu.

Medjutim po učinjenim pokusim uspjevaju:

1) Na *ilovači*, koja je gnojena *govedjim djubrom:* sve vrsti kupusa, kelj (verzin), keleraba, špinjača, pastrnjak i celer; *konjskim djubrom* — cvjetača (karfiol), pastrnjak, celer i mrkve; *svinjskim djubrom* — Cvjetača, crni luk, pastrnjak, celer; *ovčijim djubrom* — keleraba, cvjetni kupus, špinjača, sparga; *djubrom od ljuskih izmetina* — bieli luk, kumpiri, grašak (biži); *miešanim djubrom* — sve vrsti kupusa, keleraba, kelj, špinjača, crni luk, pastrnjak, bieli luk, celer, kumpiri, grašak; *zelenim gnojenjem* — špinjača, pastrnjak, grašak, pasulj ili grah; *miešancem* (kompostom) — mrkva, luk, grah; *pepelom* — crni i bieli luk.

2) Na *pjeskovitoj zemlji*, koja je gnojena *govedjim djubrom*: vrsti kupusa i vrelja, kelerabe, špinjača, špinjača, celer, šparga, salata, kumpiri; *konjskim djubrom* — kelj, bieli luk, celer, šparga, salata, kumpiri; *svinjskim djubrom* — bieli kupus, špinjača, crni luk, pastrnjak; *ovčijim djubrom* — mrkve, šparge, kumpiri, grah, grašak; *djubrom ljuskih izmetina* — bieli luk, kumpiri; *mješanim djubrom* — sve vrsti kelja, bieli luk, šparga, kumpiri, salata, pasulj (grah), grašak; *zelenim gnojem* — crni luk, biela repa; *miešancem* — špinjača, crni luk; *pjeskom* crni luk.

3) Na *vapnenastom zemljištu* gnojenjem *govedjim djubrom:* veći dio vrsti kelja (verzina), špinjača, šparga, kumpiri, salate, grašak (biži); *konjskim djubrom* — ružični kelj, celer, šparga,

Digitized by Google

krumpiri, salata grašak, grah; *svinjskim djubrom* — crni luk, pastrnjak; *ovčijim djubrom* — šparge, krumpiri, salata, pasulj, grašak; *djubrom ljuskih izmetina* — bieli luk (češanj), krumpiri; *miešanim djubrom* — bieli kupus kelj, keleraba, šparge, krumpiri, salata; *zelenim djubrom* — špinjača, crni luk, bieli luk; *miešancem* — keleraba, crni luk, bieli luk, špinjača, salala; *pepelom* — crni i bieli luk.

Nikola Vežić.

MARKO MESIĆ

Kao što se ravna Slavonija dići svojim junakom fratrom Imbrišimovićem, o kojem smo u br. 20 govorili, tako junačka Lika ponosi se svojim deli-junakom popom Markom Mesićem. U Lici bilo ljute nevolje, krvavih megdana isto kao i u Slavoniji, te kao što je tamo bio red fratru uz križ i krunicu pripasati britku ćordu, tako i u Lici uz svećeničko zvanje morao i pop Marko mašati se oštra oružja. Marko Mesić rodio se okolo godine 1640 u Brinju kod Ogulina. Škole prve izučio kod fratara, kašnje pošao u Italiju na više nauke, koje kada dovrši, bi redjen u svećenike. Bio župnikom u Brinju, potezao for. 7 plaće na misec, a pa i to mu obustavili, jer bio uz hrvatske bane Zrinskoga i Frankopana. Bilo za ljutu nevolju, svak hodio u boj proti dušmaninu, pa i pop Marko više od jedne turske glave digao s ramena. Tužili ga niki neprijatelji Papi, da kao svećeniku ne dolikuje se krv prolivati. On glavom pošao u Rim, prikazao nevolju i razloge te kod pape Klimenta bi sasvim opravdan. U biskupiji bio dobro vidjen, izabran za kanonika i arcižakona u Senju. Iza god. 1683 kada Sobjeski potuče Mustafu pod Bečom, stala turska vojska za čas uzmicati, a narod hvaćao srca da se oslobodi. Nego okolo 1689 opet se pridigla jača dušmanska vojska da jadan narod satare. U Lici se sve diglo na noge, tu su slavljeni junaci Jankovići, Smiljanići, a medj njima barjaktar pop Mesić. Poput Iva Kapištrana on nosi križ i sablju, vodi narod proti neprijatelju vire i domovine. Uz nakli Turci okolo Bilaja i Ribnika, kada ugledaše toliku vojska. U 10 dana sva je Lika bila oslobodjena od Turaka, bez kapi krvi da se prolilo. Sada je red da se i Krbava oslobodi. Ali težak je klanac Udbina, ti se Turci umeterizili i utvrdili. Juriš nastade, Turci se ne pridaju. Naši oklopili grad sa svih strana, odvratili potoke i vodu, da unj dolazi. Turci prisiljeni gladom — kruh i pogače morali su misiti krvlju od konja — pridadoše se. Pop Marko kao vojnički župnik služio misu na tvrdjavi i Bogu dao hvale za to pridobiće. Turci kušali još koji put naval ti n Liku, ali u popu Mesiću našli uvik ljuta lava. Pop Marko znao biti uz to i otac, puu ljubavi, dobra srca. Nastojao za pokrštene Turke da im se priznaju stanja, zemljišta. Do blizu tisuću Turaka on je na viru kršćansku priveo, i za nje se kao pravi pastir brigao. Kralj Leopold obdario ga Mušalukom velikim imanjem. Kad ne bilo potriba ratovanja on hodao od sela do sela, podizao crkve, škole, učvršćavao narod u viri i nauku. Krajinom upravljali tada vojnički činovnici. Pop Marko, bio im zazoran, jer njihove nerede netrpio. Svačim ga osvadjali, a on mirnom dušom svima odgovarao: „Gospodine, oslobodi dušu moju od opakih usta i pogana jezika!“ Uslid slabe uprave bilo u puku žestokih pobuna, krv se prolivala. Pop Marko blagom evangjeoskom besidom s uda dopirao, mirio. Njegova je besida bila najodlučnija, njegova osoba najmilija. Narod ga zvao svojim *„prvim obrstarom.“* Zadnjih dana svoga života sproveo je u Karlobagu, gdi je priminuo god. 1713. Takom junaku, dobrotvoru, sjala uspomenu u puku!

Životopisac.

Digitized by Google

Iz dalekih strana

(Zelandije-Anstralije)

Častni Gospodine Uredniče!

Na Vašu želju i pitanje, da Vam pišemo, što je od amošnjih Hrvata, kako se podnose i živu, evo nas spravni da Vam odpišemo i kažemo njihovo ponašanje i življenje, a suviše njihovo čustvepo srce za milom domovinom.

Što se tiče stanja naših ljudi moremo Vam reći, da svi živu u pustinji kao pokornici, u teškom trudu od rana jutra do kasne večeri, samo da mogu dobiti komad kruha i pošteno preživiti u ovim dalekim stranam. Od ovdešnjeg svita, to jest od Inglezkog jezika gledani su dobro i zlo. Dobro su gledani od trgovaca, s kojim trguju, a to radi poštenja, koje se svitli na čelu svakog našeg čovika. Ime našeg naroda u velikoj je cini i ponzdanju amo, tako da kada naš čovik novak dodje amo nije mu se bojati, on će naći sve što je od potrebe za kuću, alate i hranu. Ljudima od drugih naroda ne daje se tako, ni Inglezu, a najgrdje Talijancu. S toga kada dodje Talijanac u ovu zemlju i kada ga trgovac upita: odkle si? on odgovori: „Ja sam Arštrijak iz Dalmacije.“ Kada kaže to ime eto mu sve potribe. Dali u začnju što se dogodi? Izide, uteče, ne plati, a medju radnicima ove zemlje nosi vazda ono ime i tako stavlja svoju sramotu na poštenog Hrvata. Zlo su naši gledani od ljudî radnika Ingleza, a to prvo: radi njihovog poštenja i vire, koju ima naš čovik u rečenog trgovca, drugo: radi štednje, jer se neopija kao oni, što bi oni najvolili viditi. Ali da mimogred rečemo to za našeg čovika i nije, jer iz doma tira ga silimice ugovor s Italijom, a kada bi amo trošio novac bezpotribno kud bi onda? Nigdi. Gdje si, tuj stoj! — Još da Vam i ovu rečemo. Naše življenje nije onako kao što se čini na vašim tamo stranam; jer kako čujemo po onima koji amo dolaze, što se tamo govori o ovim stranam, rek bi da amo vise kolači o drači. To čudo najviše čine oni, koji dolaze iz ove zemlje. Stoga naš narod čujući to ugrije uši, navrvi amo; pa kad tamo mnogi se pokaju kada dodju amo, a niki bi se rado odma i povratili u svoju domovinu, ali zaludu, meko pod nogam, more veliko a Nimac neće da vodi parobrodom mukte. Ne mislite dakle, da ni amo sve cvatu ruže. Pri svršetku da Vam kažemo i ovo, gospodine Uredniče, kako je naše srce zanešeno za milom nam domovinom Hrvatskom. Neka smo u pustinji, kao pokornici, ali kada se okrenemo, što vidimo? što čujemo? Vidimo gdi se milo vije naša hrvatska trobojnica, a uz njezino milo vijanje čujemo glas naše gusle (i armonike) čujemo pivanje naše hrvatske pisme, izmedju kojih najviše čuti je: Oj Hrvati jošte živi! Živila Hrvatska!

Eto, gospodine uredniče, prikazali smo Vam po Vašoj želji naše stanje i življenje u ovim dalekim stranam svita, te pri svršetku ostajemo sa dubokim počitanjem mili Vam Hrvati, koji vam šalju pozdrav i kliču u jedan glas: Živila Hrvatska! Živili Hrvati!

Pošaljite nam, molimo Vas, Kačića i Babića, kako smo pisali javite koliko je potroška. Živili! Živili!

Dargaville na dan Svetog Jerolima našega zemljaka

Domorodci iz Šućurja.

Razne Voćke.

Na pokušalištu ratarskoga tečaja u Trogiru imade na prodaju liepi broj sliedećih voćnih i uresnih stabala, naime:

Breskava	raznovrstnih ciena	od 25—40	nov.
Kajsija	„ „	„ 20—25	„
Šljiva	„ „	„ 20—25	„
Bajama	„	10	„
Oraha	„	10	„
Thuya	raznovrstnih ciena	od 15—30	nov.
Acacia	„ „	10—15	„
Čempresa	„ „	15—30	„
Borića sa loncem	„	10	„
„ bez lonca	„	4	„
Gynerium argentium	„ „	5—10	„

Svim gori rečenim stablim ciena je utanačena prama veličini i dobi godine.

Troškovi prenosa plaća naručitelj.

O litini i trgovini

primamo sliedeće visti:

Neretva 8 studenoga. Neretva se more podičiti obilnošću svojih zemaljskih plodina. Vinogradi zapremaju u trgovini prvo misto. Ove se godine baš opoštenili, roda dosta, vrst dobra. Tek što bijaše dovršena jamatva dodjoše nam trgovci. Cina 8 1|2 do 9 po etolitru. Mnogo ga se kupilo u grožđju, osobito Čifuti za vino svog obreda. U Opuzenu je gotovo sve razprodano. Klauzola je ćinila nemilu štetu Neretvi, sigurno ništa manje od 60 biljada fiorina. Da nije nje, nebi kapi nerazprodana vina ostalo u nas. Krivi su i težaci što ne polju, valjalo bi ih zakonom prisilit. Nego Neretva se nada sada jednom novom izvoru svoje koristi. Trgovačka kuća C. Marbanek, ona ista što se u Komiži bavi srdelam, snuje jednu tvornicu za uredjenje jegulja octom (kvasinom). Po današnjem načinu lova ta bi se tvornica slabo pomogla, htio bi se bolji način, kano onaj u Komači od Italije. Stvar nemučna, ali hoće se sredstva. To bi mogla najbolje vlada. Ako ništa drugo neka barem one dvi trećine blatskog zemljišta, što njoj pripada, odpusti za lovište jegulja; neka pošalje čovika vištaka, da ovaj posao izvidi, uredi, neka pripomože ovo novo poduzeće, pa ćemo ranu klauzole manje čutiti. Kada bi ovaj prvi posao dobro išao za rukom poduzetniku Marhaneku, on bi tada uredio tvornicu i za cipliće, tunje, srdele, što bi bilo od velike koristi za bližnji Trpanj, Slano, sru okolicu i primorje. Eto lipe prigode visokoj vladi da prid našim pukom amo osvitla lice!

Šviništće, 9 studenoga. — U ovomu selu ove godine bila jamatva baš obilata, da su ovakoga roda ni starci ne spominju. Vino izašlo uredno, jer loze škropljene i po lipu otrgano, ali koja korist, kada nema trgovca sa nijedne strane, stoga nije još vinu ni cina probivena. Samega opola ima za prodaju tri do četri hiljade hektolitara. — Prokleta *klauzolo*, ljuto li nas kolješ!

Tučepi, 10 studenoga. — Naša jematva ne bila loša. Od vina vrsta dobra bila ove godine. Rasprodao se je dobar dio u mastu u grad Makarsku, pošto je bila vrsta izvrstna, zašto se je trgalo kasnije od svih sela od občine Makarske. Bolesti nije bilo fala Bogu nikakve na lozi. More se još naći u našem selu finoga opola dvi hiljade i po, a crnoga vina hiljadu etolitara. Maslina slabo. U puku se uživa lipo zdravlje.

Digitized by Google

Blato (na Korčuli) 10. Potla duge suše imali smo obilnu kišu, koja dobro došla za zelje, povrće. Maslinе počele se brati, ništo i ulja učinilo se; 50 kvarata naših u *torkulu* izlazi háril lipa ulja.

Tribohunj, 10. — Kod nas litine neima ove godine nikakove do samoga vina. Rod, Bogu hvala, u njemu dosti obilan, vrst dobra, navlastito iz krša, ali kupaca niti cine ikakove. Ništo se malo izvezlo po for. 8½ i do 9½ ekt. pa zakrklo. Nesrića je za naše selo što imademo ovdi jednog trgovčića pazarliju, koji nam više puta kvari trgovinu.

Betina 12. — Narod ovamo slabo, jer ne urodila maslina, od koje mu najveća pomoć; jedva će se naći za kućnu potribu. Vina ima Bógu hvala, koji ga je dao, i dobre je vrsti, ali neima se komu prodati. Smokava dosta se osušilo, od kojih se i skuhalo dosta rakije, bit će pogodjeno već do 50 etolitara. Još bi se narod bavio tim kuhanjem i imao bi lipe koristi, ali valja mu platiti poreza na 24 ure do for. 6, a nemore se u to vrime učiniti jedva 120 litara, pa jadnom siromahu nije hvajde da se o tomu bavi. Do nazad malo godina naš puk što bi mu priteklo smokava bacao živini, od god. 1877 Frane Giria počeo kuhati i podje mu dobro za rukom. Sad se eto dosta kuha.

Imotski, 13. — Evo vam visti o cinam na našem pazaru. (U nas je još sve po starinsku, miri se na oke). Šenica nov. 8—9 oka, kukuruz 6—6½, napolica 7, ječam 6—6½ zob 6—7½. krumpir 1½—2, kupus 3½—4½; par tukaca fior. 2—2.30, pulastara 60—70 nov., kokošiju 80—90 n. dužina jaja 20 n.; oka luka 40—45, kapule 30—35. Na mesarnici kil govedine 44—48 n. bravlje 28—30. Na ribarnici, kil morske ribe 80—90 nov, domaće iz rike, pastrve fior. 1—1.20.

Brusje, 13. — Da kod nas još do danas uživasmo blago vrime lahko Vam je virovati, kad Vam rečem da nas još čvrčci pozdravljaju. Danas malo zahladilo. — Vina se prodalo dobro. Opol po 9 bîlo po 11¼—11½. Još ga ima nikoliko buduć da smo ljetos imali hvala Bogu obilnu jamatvu.

Žrnovo 14. — Amo je loza urodila bolje od lanjske. Što fajde, kada nema amo ni trgovčića do sada, da nije težak ufatio ni za podmiriti porez od vina. Maslina nije urodila, već da bude za pol godine. Za puk, ove dvi godine nema prodaje našem vinu. Prije trgovačkog ugovora sa Italijom prodavalo ga se je komanu, odkada je ovaj teški jaram metnut vrh našeg vina, odputovalo je put Amerike polovica, od najboljih ljudih od našeg mista, ko da idu iz pogibelji na život, i sve to više jih odlazi. Nije ni po vladu korist ni pošteno da zbog tegoćah koje su nada od trgovačkoga ugovora u Dalmaciji udarene da ide naš čovik za komad kruha u dalek svit, neka vlada tu štetu napravi dok dok je vrimena.

Lun 15. — Kukuruza ove godine, hvala Bogu, ne bilo loše Rod na vinogradim obilan, samo ga krupa u srpnju malo poštetila. Ko je polivao očuvao lozu od bolesti bilo mu dobro. Hvala Vami, gosp. uredniče, što ste nikoliko puta podučavali puk kroz naš „Pučki List“ Ja sam se toga držao, kako ste vi kazivali i nisam se pokajao. Kod nas putujući učitelj nije dolazio. (Nesrića je za nas da neimamo škole, te neimamo poduke). Od maslina, hvala Bogu, obilan rod. Dosad su sasvim dobre, nadat se je dobroj vrsti ulja. Trgovaca po vino još neima, a vrst mu nije loša, jer se po lipu vrimenu trgalo. Bolesti ove godine, hvala Bogu, nije viditi, malo groznice i ništa drugo.

Donja Poljica 18. — Tanko opolito vino prodalo se gotovo sve po for. 12—13 etolitar. — Iz Jesenica dosta ga se izvezlo domaćim brodovima za Riku i Trst. — Maslinâ na mista ne bilo loše, ulje se lipo izplaćuje. (*Ostale u dojdućem broju — Urednik*).

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — Na 23 priuzelo se vićanje u saboru u Beču pod novim ministarstvom. Slaveni drže se složno na okupu proti Nimcims. Naši hrvatski zastupnici iz Dalmacije istupili su iz Hohenvartova skupa, zajedno sa Slovencima učinili svoj skup, kojemu vodja Klaić. — Umrô u Beču baron Aleksander Bach u dobi od 81 god. Bio je na ministarstvu god. 1848, žestok Nimac velikih jada zadao nam Slavenima. — U Gradcu umrô naglo od 36 godina knez Batemberg. On je bio knez Bugarske, odaljećen od pristolja, podje na službu austrijske vojske. Prominio ime, zvao se grof Hartenau. Bio junak u vojsci, odlikovao se u ratu prot Srbima kod Slivnice. — Kralj dao privolu da se vića u ugarskom saboru o novom zakonu gradjanske ženidbe. Nije od svoje volje već stisnut okolovštinam. — Svi biskupi Ugarske okupit će se u viće, da se opru tom novom zakonu, koji je protivan crkvi i redu države.

U Francuskoj. — Prid vojničkom kasarnom pukla bomba, svi prozori razlupani, zid pukao, srićom žrtve nikakove. — Niki postolar — ne zna se za što.— kô sugranut nasrnuo u jednu gostionicu, prvi na koga se namirio bio srpski poslanik Gjojgjević, ubode ga nožem i pobiže. Zločinac bi uhvaćen. Srićom rana nije teška.

U Nimačkoj. — Sabor otvoren. — Opet počeli dogovori s Rusijom za uredjenje trgovačkog ugovora. — Car pohodio svoje straže, pohvalio ih, te im reče: Ja hoću da moji stražari budu najprije dobri kršćani, veseo sam kada ih vidim, da mole očenaš.

U Ingleškoj. — Govori se o povećanju ratne mornarice. Engleska ne gleda dobrim okom Rusiju, što šalje svoje brodovlje u sredozemno more. — Velika oluja ovih dana u moru izmedju Engleške i Francuske. Izgubilo se više brodova, okolo 200 ljudi zaglavilo.

U Rusiji. — Car Aleksandar sprema lip dar pridsidniku Francuske Karnotu — šest gizdavih vranaca. — Umrô od kolere glasoviti glazbenik Čajkovski. — Izmedju vlade i Svete Stolice u Rimu započeli su prijateljski dogovori, da bi se dala sloboda našoj crkvi u Rusiji. — Papa je ovih dana primio prijazno rusku nadvojvodkinju Katerinu, caru je poslao na dar jedan glagoljački misal, zlatom i srebrom oklopljen.

U Srbiji. — Zaklela se zemlja raju da se svake tajne znaju. Odkrila se velika kradja na uredima maraka, biljega (bula). Računa se štete po državu do blizu milijun kruna. Mnogi su činovnici pod zatvorom.

U Bugarskoj. — Smrt kneza Batenberga u Gracu svakoga ožalostila. Poslalo se odma odaslanstvo na sprovod, a državno viće odredilo, da udovica pokojnog kneza prima svu njegovu mirovinu, 50 hiljada kruna na godinu. Vojska hoće da mu podigne spomenik. Sadašnji knez Koburg dao je odmah za tu svrhu 10 hiljada kruna. Mrtvo tilo prinešeno u Sofiju.

Po našim stranam.

U Dalmaciji, — Bili občinski izbori u Vsu. Hrvatska stranka junački rodnila barjak. — Dogodila se u Zadru nesrića. Nalazeći se u krčmi u svadji niki Zadranin ubode nožem Splića-

Digitized by Google

nina Delića. vojnika ratne mornarice na brodu *Nautilus*. Ranjenik ostade na mistu mrtav. — Po svoj pokrajini prošl h dana oluja strašno bisnila i štete puno učinila. — Namistnik David pošao u Beč.

U Banovini. — Prošlega miseca bio veliki sastanak u Zagrebu, u kojemu utvrdila se bolje ljubav izmedju stranke prava i neodvisne. Odredilo se da će složno raditi za očuvanje prava svega naroda. — Biskup pomoćnik Gugler pošao glavcm u Beč papinskom poklisaru, prikazao mu krasno pismo i pet tisuća fiorina što Zagreb šalje na dar Papi. — Uzpostavit će se opet gornja gimnazija u Senju.

U Splitu.

Novi župnik. — Veliki Varoš stekao je novog župnika Don Juru Gojsolića. U nedilju vinčao se je s crkvom. Bilo lipo slavlje. Gojsolić slovi kao pametan i radišan župnik, a takav se je taman i htio za veliku i trudnu varošku župu, koja broji priko 8 hiljada duše. Čestitamo!

Na ribarnici. — Tuže se po gradu da od ni koliko vrimena donaša se na ribarnicu nezdrava odavna ulovljena riba. Molimo občinu, naime članove zdravstvenog odbora, da paze na ovo. Manje obzira u svemu bolje bi bilo!

Pučke škole. — Sve to više se množi broj učenika na pučkim školam, tako da je starija šk olska oblast odredila namistiti još jednoga učitel ja više za Varoš. Drago nam je, da je prošlih da na na upravu te škole postavljen Augustin Zuvit eo, valjan učitelj na peru i besidi. Nego dok se učenici množe, učitelji namištaju, zašto se ne promišlja malo i za učionice, koje su u Splitu prama broju učenika sve uzke, nezgodne, a muška u gradu pod zemljom je, zadušita, nezdrava. Sagradila se je ribarnica, klaonica, dakle za ribu i volove, a zašto se ne misli za dicu i naše sinove?

Svašta po malo.

Silni bogataš — Ovih dana umro je u Beču baron Morič Kenigsverter, jedan od najvećih bogataša toga grada. Ostavio je 50 milijuna fiorina. Živio sasvim na prosto, na siromašku. Tako odredio da ga i sprovode bez ikakova veličanstva i da ga ukopaju u prostoj skrinji. Sve stanje ostavio dici a ženi dok je živa 50 hiljada fiorina na godinu. Bio Žudij po viri, ali čovik dobra srca, milostiv prama siromasima, kojima je za života svačim pomagao, a na smrti ostavio više od 100 hiljada fiorina.

Velike izložbe. — Kako smo u prošlom broju javili, zatvorila se je velika amerikanska izložba u Čikagu, koju je pohodilo okolo 26 milijuna ljudi. Kroz ovo zadnjih triestak godina vidilo se i drugih velikih izložba po svitu. God. 1851 na izložbi u Londonu bilo okolo 7 milijuna osoba, god. 1855 u Parizu više od 5 milijuna, god. 1862 u Londonu više od 7 milijuna. god. 1867 u Parizu više od 10 milijuna, god. 1873 u Beču priko 8 milijuna, u Filadelfiji u Americi g. 1876 bilo 9 milijuna, god, 1878 u Parizu 13 milijuna, a najveća je bila izložba od god. 1889 u Parizu; na njn došlo do 32 milijuna ljudi.

Vojnik od gvoždja. — Niki Inglez po imenu Lorik Čater izumio je novi stroj za rat. Saliven od gvoždja kip, kô živo čeljade. Obučen je kao oružani vojnik, koji nosi pušku. Iz puške, koja se kreće po tom novom stroju, ovaj vojnik uvik puca, jer sve tilo mu nutra puno fišeka. Stroj (makina) sasvim se brzo okreće, tako da na uru taj gvozdeni vojnik more izpaliti do 2 tisuće hitaca. On se more micati, okretati sve po stroju, po kojemu se savije kao dobnik (ure). Mučno je i zarobiti tog delija vojnika, jer mu moždani i sva glava nabijena praskavicam i bumbam, kojih se ne smiš dotaknuti. Kod ovakih strašnih ubojitih majstorija današnjega vika ne radjaju se, valaj, više stari junaci Kraljević Marko i Sibinjanin Janko!

Poruke i Odgovori.

Primorcu. - Ne krij se, već se kaži vedrim čelom. Za te naš sud ne će biti oštar.

B. M. — Zakučac. — Vladimir zaslužuje da ste se ljubezno š njime rastali. Pismu ćemo poslati na njegove ruke, neka vam bude haran na ljubavi, a u „Listu“ ne ćemo ju tiskati, jer odveć mučno iznašamo prigodnice. *Majstor.*

Zvonimiru Rodoljubu. — Dobra ona priča, bude li prostora zaleći će u dojdući broj.

Učeniku — Split. — Nikako nemoremo svitovat Vas da čitate knjige „Hrvatske narodne biblioteke“ trgovca Kramera iz Beča. Ono je trgovina, nije književnost, ni zere tu hrvatskog ne ma.

A. K. — Korčula. — Pazite da jezik bude navijen na pučku. Neka je u kratko.

R. P. — Zadar. — Nije ono mlivo za naš mlin; preveć je krupno. *Urednik.*

Mihaljeviću P. — Dargaville (N. Zelandija). — Za poslanu *šterlinu* i *šeling* primili for. 13 i 25 n. Od toga nov. 75 za „Boj na Kosovu“ a ostalim podmireno 6 predbr. Kačivevoj pjesmarici cina f. 1, poštarine do tamo 30 nov. za 4 knjige pošaljite dakle for. 5:20.

Bašiću I. — Trilj. — Pridali tiskarni Bulatovoj, od nje će te primiti.

Nikolcu A. — Svaki još 10 n. pa mirna sva 1893.

Peršič J. — N. Jork. — Mirna sva 93.

Totiću L. - Kuna. - Vama na 26|11 poslali Kačića.

Anzulovićn N. — Budva. — Svim srcem bi vam poslali, ali br. 1—5 neimamo, sve izdanje davno razpačano.

R. J. — Korčula. — Knjižara hoće na gotovo. Pošaljite for. 2:20 primit će poštom na kuću 2 Kačića.

Pogunoviću J. — Angelo Camp (Kalifornia). — Upisali i poslali veliki snop. Nastojte.

Hrstiću A. — Rosendale (N. Jork). — Primili vaše pismo od 28|10 i 8|11. Odgovorili za sve. Javite.

Žegaru Stipi. — Dargaville (N. Zelandija). — Po Vašem pismu od 6|10 upisani su: Tomić, Franić, Maćela, Gagić. Brojeve im već poslali, sve što imali. Računa im se predbrojba od 1|5 t. g. podmirit do konca 1893 po for. 1:35 na glavu.

Staničiću J. — Ribarić (Sinj). — Podmireno. *Opremač.*

Po zadnji put!

Molimo naše štovane preobrojnike po zadnji put, da nam ne otežu izplaćivanjem. Platit će svi, virujemo, ali nama je urediti godišnje račune, a godina je eto na izmaku. Žel li bi da do Božića najdalje budu svi naši računi ovogodišnji očišćeni. Čist račun duga ljubav!

Upravitelji „P. Lista“.

Podmirili »P. List« 1893.

Seget: Povjerenik Za ki pop I. za 8 predbroj. — **Brele**: Pov. Žamić pop I. za 5 predbroj. — **Blato** (Korčula): Buškari li A., Radovan J., Šeparović J., Šeparović T., Radoić A., Stanić P., Cetinić B., Marinović A., Šavlija Milat F., Sardelić P., Šeparović F., Sardelić F.. Bosnić I., Petković A., Zanetić F., Cetinić A., Sardelić Sajeta I, Tatković M., Kalogjer S., Zanetić I., Milat Knez I., Milat Ivanža M., Sardelić Šišić M., Milat Šav M.. Franulović A., Andrijić P. — **Vranjic**: Pov. Bilić Marin za 16 predbr. — **Vrana** (Benkovac): Pov. Pelicarić V. za 5 predbroj. — **Podgradje**: Pov. Škarica pop P. za 6 predbroj — **Promina Oklaj**: Pov. Čavlina N. za 11 predbroj. (Ostale u drugom broju).

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik.

Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Godina II. U Splitu 15 Prosinca 1893 Br. 24.

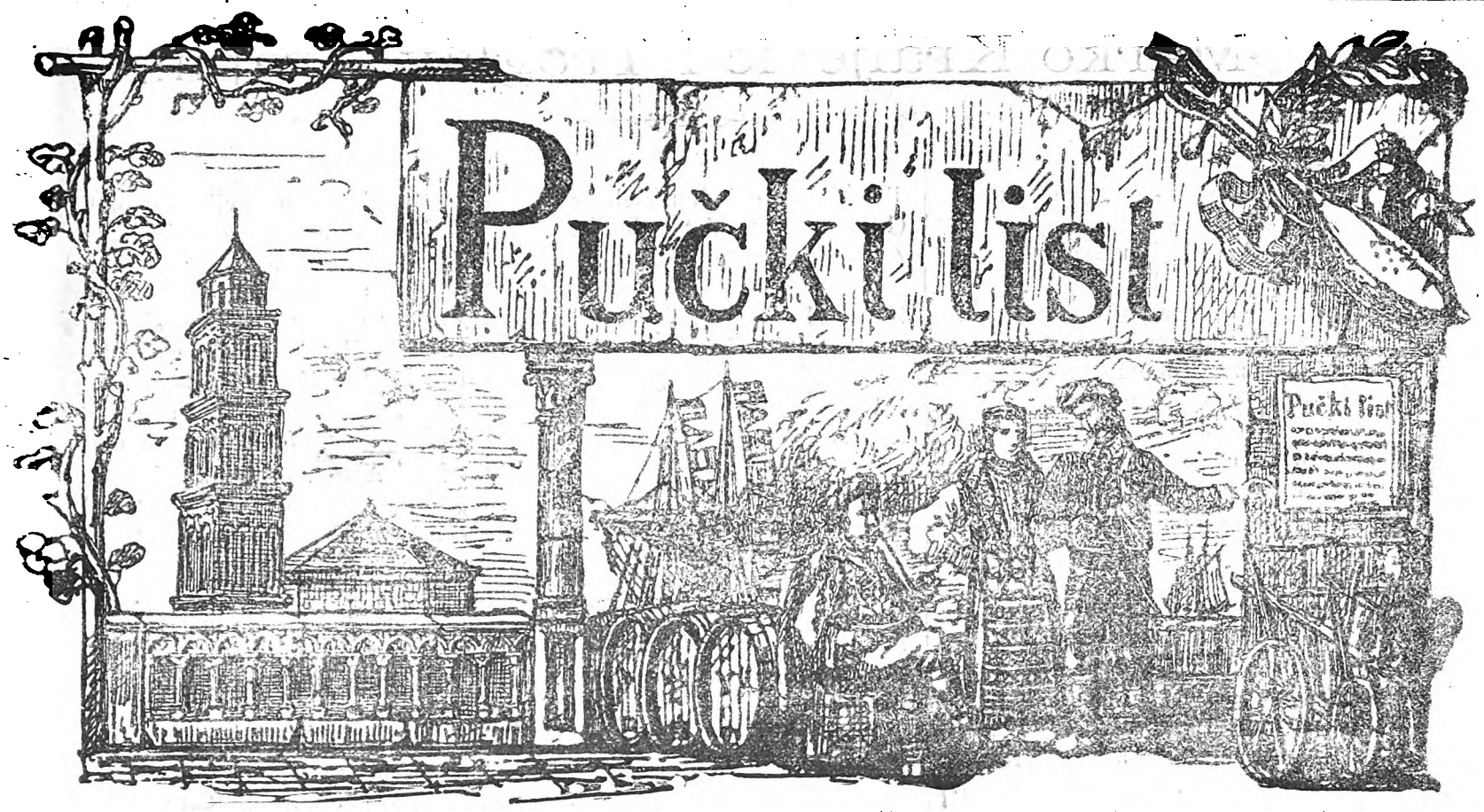

Izlazi svakog prvog i trećeg petka u misecu. Godišnja predbrojba poštom na kući for. 1:20, pô godine 60 nov. svaki misec 10 nov. svaki broj 5 nov. kod povirenika za svu godinu for. 1. Izvan carevine for. 2. Rukopisi se ne vraćaju. Pisma i novci šalju se na Uredništvo.

ZA BOŽIĆ

Kućni starešina bit će već okom omirio u gaju gdi će badnjak usići, domaćica već se misli, kako će kolače zamisiti, dica po kući poigravaju, vesele se ničemu — Božiću, koji nije daleko.

Svake godine u ovo zimno tamno doba, kada se brižine i doline svuku uresa svoga, kada sve u prirodi potmurno spava i ne daje ćuta bivstva svoga, sine nam svitlost ovog velikog dana, dolazi nam ugodna svečanost Porodjenja Gospodinova. Božić je najveseliji dan u godini. Zamre tuga i svaka nevolja tog dana, srce se naše odiže od zemlje, duša iz ove doline suza uzdiže se u nebeske visine, s Bogom se spaja.

U zdravlju i veselju, pričekaj i ove godine Božić, puče naš dragi! Loži veseo badnjake, Bog je obilno nagradio tvoje krvave trude. Godina bila rodna i plodna po svoj našoj pokrajini naokolo. Žita vina na sve krajeve izobila, a kad je kruha i vina krajina je mirna. Kiše natopile zemlju, svako zelje povrće izniklo, podgojilo se, maslina se harna pokazala, imadeš čime i suhu koru hliba osmočiti. Dar Božji, budi zahvalan onomu koji ti podilio. Da nas nije zaletio onaj bič tamo s priko mora i trgovini vina pute zatvorio, još bi veseliji, ti puče, ove godine uz badnjake gusle navijao. Ali koja hvajda tugovanju, stvar gotova, više joj nije lika.

Provedrit će se i s ote strane uhvamo se kroz nedaleko. Naš hrvatski narod doći će do svoga, jer eto, Bogu hvala, svi njegovi ponajbolji sinovi, zavadjeni i rastavljeni sve do nazad malo vrimena, ostavili su se svadje i mrzobe, stupili u slogu, sjedinjenje, sklapaju ljubav, prijateljstvo, da budu dogovorniji, jači proti neprijatelju. U Zagrebu dvi stranke ponajboljih otačbenika udružile se, složno borit će se unaprida za pravo hrvatskog naroda. U Beču skoro svi Slaveni na okupu, u jednom kolu; Hrvat iz Dalmacije pruža ruku svome plemenjaku Slovencu, Čehu, Moravcu, kao prava braća jedan u drugomu traže naslona, da ih teški oklop sa protivne strane ne satare. Mir, ljubav, sloga zavladala u našem narodu, a to nam napunja srce nadom, da ćemo na bolje krenuti.

Mir ljudima dobre volje jest glas angjeoski, koji se je nad jaslicam Gospodinovim ovih dana s neba čuo. U miru, ljubavi, slozi živi, radi, napriduj, puče, i u to ime nazivlje ti sritno i čestito

Slavno Porodjenje Gospodinovo!

Tvoj

PUČKI LIST.

Digitized by Google

Marko Kraljević i Troglav Arapin.

Crn Arapin konja odgojio,
Nije konja, nego bedeviju,
Pa se Arap asli učinio,
Pa izišô na polje Kosovo,
Samog cara na megdan zovnuo,
Car nesmide izać na megdana,
A nemože naći džebelije,
Pa Arapu tahin učinio,
Svaku noćcu po jalovu ovcu,
A uz ovcu po pun kabô vina,
U ložnicu lijepu djevojku.
Kosovo se redom obredilo,
Redak došo kćerce mezimice,
Mezimice od Kosova kneza,
Šta će jadna od života svoga?
Sve mislila na jednu smislila,
Pa načini knjigu šarovitu,
Pa je šalje Kraljeviću Marku,
Kako Marku u knjizi kićaše
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
„Sigji Marko, ka polju Kosovu
„I pogubi crnog Arapina:
„Ti ćeš imat tri tovara blaga".
Tada nagje lahka Madžarina,
Njemu daje knjigu šarovitu
I uz knjigu stotinu cekina.
Tad besjedi mladi Madžarine:
„A vjere mi, lijepa djevojko,
„Ja neznadem puta kâ Prilipu!"
Kad to začu lijepa divojka,
Odkide mu dizu od gjerdana,
I u njojzi stotinu cekina.
Kad mi Madžar pokupi dukate,
Progovori kićenoj divojci:
„Ja ću tebi knjigu odnijeti,
„A za hator stotinu cekina.
Kud god ide kâ Prilipu sigje,
A do kule Kraljevića Marka.
Marba nagje na bieloj kuli,
Dodade mu knjigu šarovitu.
Kad se Marko knjige dobavio,
Na knjizi je pečat prelomio;
Vidi Marko što mu knjiga piše
Od tavana na noge skočio,
Birdem Marko topuz prihvatio.
Eto Marka na mermer avliju,
On izvuče bijesna šarina,
Priteže mu četiri kolana,
A i petu imbrišim tkanicu:
S jedne strane udaraše Marko,
Udaraše tešku topuzinu,
S druge strane mijeh-tuluminu,
Privede ga binjeteč-kamenu,
Sa kamena, pa ga poklopio.
Otjera ga u polje Kosovo.
Kad mi Marko stjera u Kosovo,
Pa kad dogje na vodu bunara,
Tu mi nagje jednu bjelaricu,
Gdje na vodi platno bieljaše,
A niz lice suze prolivaše:
To je kćerca od Kosova kneza,
Njojzi Marko Božju pomoć viče,
A ona mu prihvatila zdravlje.
Njojzi Marko tiho govoraše:
„Oj divojko sriće dobre bila,
„Kakva ti je nužda i nevolja
„Pa ti roniš suze od očijuh?"
Sve mu cura po istini kaže,
Kako se je Arap posilio
I išao na polje Kosovo,
Samog cara na megdan zovnuo:
Njemu care izać nesmidoše,
A nemože naći džebelije,
Da izigje na duga megdana,
Pa mu care tahin učinio:
Svaku noćcu po jalovu ovcu,
I uz ovcu po pun kabô vina,
U ložnicu po liepu djevojku.
„Redak došo mene kukavice,
„Nećas će me Arap obljubiti!"
Njojzi Marko tiho govoraše:
„O neboj se lijepa divojko!
„Kud se ide Arapovoj kuli?
Cura njemu druma kazivaše,
Jadan Marko okrenu šarina:
Kud god ide pod kulu mu sigje.
Kad dotjera pod tanenu kulu,
Tad zavika Troglav Arapina:
„O Arape, silan kopiljane!
„Izagji mi pred bijelu kulu,
„Da junački megdan dijelimo!"
Kad to vidi Troglav Arapine,
Kada vidi neobična Marka,
Onda Marku tiho govoraše:
„Hoćli, Marko, da pijemo vino!"
Opet Marko niemu govoraše:
„Ti izpani pod bijelu kulu,
„Da junački megdan dijelimo.
„Ko ostane na dugu megdanu,
„Neka pije crveniku vino."
Tad Arapin pusat objesio,
A niz tanku kulu udario,
Na kobilu-hazur uzjahao!
On istjera Marka na jaliju.
Gdi rekoše, piket zakopaše.
Tvoj mi Arap Maku besidjaše:
„Deder, Marko, zavadjaj šarina!"
A Arapu Marko odgovara:
„Ti Arape, zavodi kobilu:
„Tvoje zvanje, tvoje zavagjanje."
Sjede Arap zavagjat kobilu,
Vješto ti je Arap zavagjaše,
A vještijem kopljem ugagjaše,
Zor-kobili izmegju ušiju,
Jadna Marka po svilenu pasa!
U Marka je šarin megdanžija:
Sve mu gleda u desnicu ruku,
Kad iz ruke koplje poletilo,
Šarac Marku na stranu skočio.
Krajem Marka koplje nalećelo,
U ruke ga Marko dokopao,
Pa ga slomi na dvoje, na troje.
Tada viknu kô da se pomami
„Stan' Arape, piku na biljegu,
„Stani meni, kô sam i ja tebi!"
Dade mu se očim pogledati,
Kad Arapa na biljego nema:
Pleći dade, a bježati stade.
Za njime je Marko natjerao,
Prije Arap stiže na avliju,
Što Arapu loša sreća bila.
Od avlije zatvorena vrata.
On mi vičo svoju Arapkinju:
„Arapkinjo, otvori mi vrata:
„Jali sada, jali nikadara."
Tri put svoju obćera kobilu,
Oko kule i tanke avlije,
A za njime Marko na šarinu.
Tad Arapka otvorila vrata,
Arap šćede umać u avliju.
Pristiže ga na vratima Marko,
On Arapa ćordom udario
Na dvie ga je pole prestavio,
I kobile malo prihvatio
Baš od kuka do stražnijeh šljuka,
I to mu se malo učinilo
I vrata je malo obrcnuo.
Tad utjera junak u avliju.
Na avliji ostavi šarina,
Eto Marko na bijelu kulu.
Jadan Marko poklopit na blago,
Sve mi traži Arapovo blago,
A nigdje ga naći nemogaše,
Pa Arapci tiho govoraše:
„O Arapko, dugo jadna bila,
Kaži meni za njegovo blago!
Povešću te kà Prilipu gradu.
Tad mu kaza Arapovo blago.
Dvie heljbe pune nasipao,
Pa mi tanku kulu porobio
Na sred kule vatru naložio,
A za sobom vrata pritvorio,
Da se nebi šteta učinila.
Sigje Marko na memer-avliju.
Ode tanka u avaju kula.
Krenu Marko sentu i ćenaru,
Krenu Marko svomu zavičaju.

Priobćio
S. DRAGONI.

Digitized by Google

U BETLEMU.

I ti, Betleme Ephrata nisi najmanji u kraljevini Judinoj, iz tebe će izaći vodja, koji će voditi puk moj Izraela!

Ovako, pun svetoga zanosa, uzkliknuh s Bogom nadahnutim prorokom, kada zorom u oči Božjeg dana ove godine, jašući na bilkastom mojem tovarčiću, ugledah s pô puta iz Jeruzolima prama gradu patrijarhâ Hebronu, gradić Betlem.

Betlem! Slatko li je to ime srcu svakog kršćanina! U tom imenu izvor svega kršćanstva, izraz velebnih Božjih namira milosrdja prama ljudskomu rodu! To je ime početak i svršetak naše ga odkupljenja!

Na pogled ovog grada zaronile moje misli u slatke uspomene sretnih godina mog ditinstva, kada uz braću i sestrice okolo badnjaka, što ga na badnju večer blagosivaše stari Ivan, molili se Isusu ditiću; kada odmah iza ponoći željno hodio u crkvu rodnog mog sela, da pivam s pobožnim pukom *„u se vrime godišta“*; kada u odraslijim godinam pivao na Božić *„Slava u višnjih Bogu“*; kada turivši se u svit, bio u tudjim mistim na pobožnim obiteljskim svečanostima priko božićnih blagdana; kada u potonjim godinam prisustvovao po ponoći božjoj službi po našim gradovima, toj toliko veseloj uzvišenoj misi, koju rek bi da ne shvaćaju stanovnici naših gradova; kada čitah prizore svetoga pisma sbile se u ovoj okolici, kada . . . . . Zadubljen i raztopljen u milinju svetih uspomena velikog otajstva, koje se nazad devetnaest vikova sbilo u ovomu gradiću, kada Isus Krst, iz neizmirne ljubavi prama ljudskomu rodu, iz krila Boga Otca sašao u čičoj zimi u jaslice, da slasti nebeske zamîni sa nepogodam Betlemske špiljice, niti više osićivao nepogodno skakutanje mog tovarčića, koga mali Arapin brzo gonio, da mene što prije žudjenu cilju dovede, a on da obilatiji *bakšiš* (dobru ruku) dobije. Kano iza sna prenuo se, kada mi on milostivo povikne da smo u Betlemu.

Od prvih kršćanskih vikova, hrli svake godine na hiljade kršćana k jaslicam Božanstvenog Spasitelja; na milijune broje se oni koji su ovih svetih dana svojom misli u Betlemu, i kojih je najvruća želja, da im bar jednom u životu bude moguće poljubiti zemlju, na kojoj su stale jaslice Isusa ditića. — I sada, u ovim svetim dnevim, u kojim naša crkva slavi ovo veliko svetotajstvo naše svete vire, zahvaljujem ponovno Bogu, da mi je litos podilio milost poljubiti ovu zemlju koja nam je *„procvala Spasiteljem svita“*.

Leži gradić Betlem, od dobrih 7000 stanovnika, većim dilom katolika, na obronku dvaju brežuljaka. Izpod njega prama izteku stere se dolina, u bujnu zelenilu kršnih maslina, plemenite loze i smokve širokog lišća. Nad ovom dolinicom kano ruža, koja se u svojemu zelenu lišću razpupčala, razvio se Betlem sa svojim bilim kućam od kamena. Uzprkos azijatskomu kopitu, koje svugdi naokolo satrlo zelenilo, dobri Bog sačuvao ovoj dolinici, oblik koji imala nazad 19. vikova. Po sredini doline leži seoce Bêt-Sâhûr, odakle bili oni sretni pastiri, koje u špilji na malo koračaja odavle našli one noći angjeli nebeski. Nad ovom špiljom kan da lebdi još i sada duh Gospodnji, kan da se razlîga i sada ona angjeoska pisma *Slava u višnjih Bogu i mir ljudem dobre volje.* Tako lipo, tako mirno leži izpod Betlema ova ubava dolinica, po kojoj i sada pasu Arapi stada tustorepih ovaca i dugoušastih koza, a po njoj skakutaju i krivonožci janjci.

Bêt-Lehem (kuća kruha) zvan je i Ephrata, to jest plodan. I zbilja neizmiran je plod ovog gradića, jer je iz njega izišao Onaj koji nas je odkupio i koji svaki dan u sv. Misi biva prikazan kao nekrvava žrtva Nebeskomu Otcu; koji pod neznatnom prilikom kruha napunja srca naša milošću da na vike živemo! — Zaokupljen ovim mislima, kada metnuh nogu na svetu Betlemsku zemlju, zavapih sa svetom Paulom, učenicom našega svetoga Jerolima: „da si zdravo o Betleme, kućo kruha, u kojemu je rodjen onaj koji je kano živući kruh s neba sašao; da si zdravo o Ephrata, ti bogato i plodno polje, koje si istoga Boga kano plod dalo“!

I ovim pozdravom udjoh u Davidov gradić. Nevidio više ovde namračenih lica Muhamedovaca, koji dodijali inače svugda po Svetoj Zemlji, nego vedrih lica katolika, koji kršćanskim pozdravom sa svih strana pozdravljali.

Špilja u kojoj se rodio Bog Spasitelj leži na jednom obronku od dvaju brežuljaka, naravska je, kakvih ima i u Betlemu i drugdi po Svetoj Zemlji dosta, tako da i sada služe za pristaništa pastirim i putnicim. Ima u dužini kakvih 12 metara a u širini do 4 m. U nju se salazi sa dvi strane izpred žrtvenika iz gornje bazilike (velike crkve) koju podiže sv. Helena i sin joj car Konstantin. Medju dvama ulazima, prama iztoku jest kao mali izdubak, nad kojim gori neprestano 15 velikih kandila. Na tlu na modroj mramornoj ploči vidi se srebrna zvizda okolo koje se čitaju u latinskom jeziku kratke ali znamenite riči: *Ovdi se rodi od Divice Marije Isus Krst.* Tko da opiše čustva pobožnosti koja zaokupljaju pob žne kršćane iz svih krajeva svita, kada prid ovim kamenom klečeći čitaju ove riči, koje objavljuju otajstvo Upućenja sina Božjega od Divice Marije! On Svemogući koji stvorio neizmirna tilesa nebeska, te ih vodi po pučini nebeskoj, koji posadio gorostasne gore, koji napunio dubine zemlje neizmirnim morem, prid kojim sve stvorene stvari nisu nego sitno zrno piska, On nehtio se roditi u kraljevskoj polači, nego u onoj studnoj špiljici! Stotina godina prije bijaše u proročanskom duhu prorokovao ovo prorok Isaija (I, 3): *„poznaje vol svog gospodara i tovarčić jasle svog gospodara, a Izrael nepoznaje mene i moj puk nema razbora“.*

Digitized by Google

Tisni, nimi ovaj izdubak u špiljici što li negovori duši kršćanina! Časovi ovde sprovedeni nezaboravljaju se nikada u životu! A mene već ganuta, ganuo opet, kada se amo po drugi put prije mise povratio lipi mali Arapin, u svojoj dugoj haljinici, koji mi iz dućana iznio kutijicu krunica i medaljica, što u gradu nabavio, te uhvativši me za haljinu, povukao kroz crkvu u špilju, klekao na kolina, postavio kutijicu na ploču rodjenja Spasiteljeva, sklopio pobožno ruke te stao moliti. Zatim kao da se prenuo iza sna, diže kutijicu, opet me zdjupi za haljinu, povuče u kapelicu svetih jaslica, u kojoj sam imao sv. misu reći, postavi kutijicu prije u jaslice zatim pod oltar, te pogledavši me milostivo, reče nevinim veselim posmihom, kada ga ja po glavi gladio: „sada je ovo blagoslovljeno, otče".

A da me tko zapita, a bolan, Don Frane, zašto nisi u kapelici rodjenja Spasiteljeva rekao sv. Misu, kada si ju mogao u Jeruzolimu baš na grobu Gospodinovu lice na Božji dan, odgovorio bih mu bolnim srdcem, da od godine 1757 katolici izgubili pravo nad ovim oltarom. Lakomi turski veliki vezir Maghib Paša prodao Grcima za *bakšiš* od po milijuna piaštara (40 biljada fiorina naše vridnosti) pravo na svu gornju Baziliku Konstantinovu i na svu špilju rodjenja Spasiteljeva, izim *Kapelice sv. Jaslica.*

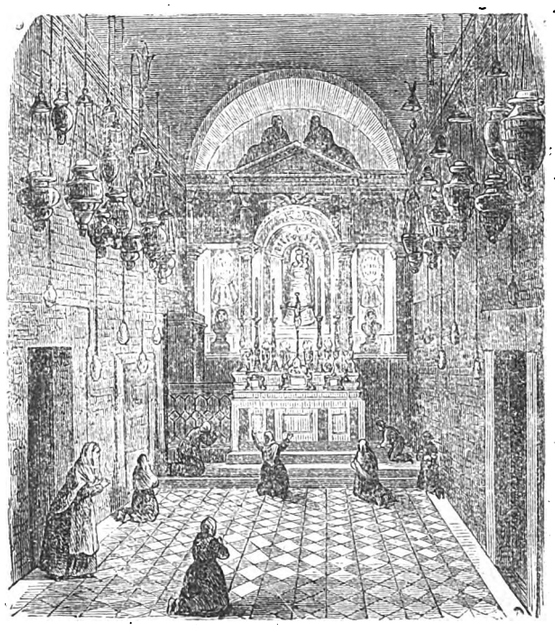

Sveta Kuća u Loretu — (iznutra).

Ova leži na malo koračaja straga prije rečene; nije prostranija više od 3 do 4 metra, u nju se salazi niz tri četiri stepenice. Desno u njoj jest misto gdi su ležale jaslice, u koje Divica Marija povila Isusa ditića, položila ga na malo slamice, a k njemu odmah pristupili vol i tovarčić, da ga svojim vrućim dahom griju i brane od zime. Prama njima jest oltar na mistu gdi se tri sveta kralja poklonila novorodjenomu Isusu i otajstvene mu darove prikazala. Na ovomu oltaru, mogao ja kasnije, iza kako Armenci nesjedinjeni svršili svoju liturgiju, reći sv. Misu. Zabranjeno bo je u Betlemu sbog reda da svećenici jednog zakona služe svoju božju službu u špilji dok služe oni drugoga. Zabranjeno je uobće i stati u špilji i pred svojim oltarom, dok je na drugom oltaru misa ili liturgija. Te kada mene dobri Fra Liberat naš Franjevac, netom stigao u Betlem, te ušao u crkvu, dopratio do ulaza u špiljicu, a pošto se služila armenska služba božja, rekao mi da nebi smio ući niti u našu kapelicu jaslica, dok ona nesvrši, ja mu odgovorio, da mi Evropejci nepoznamo ta njihova pravila, te ja ušao i molio sa u našoj kapelici, uzprkos nesnosljivu kričanju dice, koja služila armensku liturgiju, koje skričanje valjda pobunilo pamet i vojniku osmanliji tu od straže, kao što pobunjivala i meni, tako da on pustio mene u miru.

Priko moje mise na oltaru tijuh Svetih Kralja uz poslužnika bio tu vojnik turski, puškom u ruci. Stoji ta straža i minja se svake ure. Živao on sirota dok ja molio. A pošto ta straža stoji tu danju i noću, kazaše mi, da oni od noćne straže, kada već nema hodočastnika u špilji, naslone pušku o zid, svuku kabanicu, te se tu na zemlji zavale i spavaju. Hrče Azijatski turčin i kojekakve sne sniva ondi gdi se nazad 19 vikova rodio Isus ditić, i nebeske sne snivao Spasitelj svita! Pa da nije stara grišnica Europa Bogu sagrišila, kada uzprkos krvi prolivenoj u križarnim vojnam, nije mogla oteti Azijatu ta sveta mista! Pa da nije kršćanska Europa prid licem božjim kriva, kada kroz sve svoje predstavnike, konzule tu, nije u stanju da uredi te nerede. Koji milijun manje za topove i za ratne galije, te *bakšiš* dati lakomu Turčinu, stvar je uredjena!

Pri dnu špilje rodjenja Gospodinova vidi se rupa, iz koje bi po svetoj predaji bio izavrio vrutak vode za svetu obitelj. Ova špilja spojena je jednim tisnim hodnikom sa drugim višim ili manjim kapelicam. Prva od ovih jest sada *Kapela Sv. Jozipa* gdi on u snu primio od Angjela nalog da biži u Egipat, pa za njom *Kapela Sv. Mladinaca*, gdi su ovi prvi vistnici vire Isukrstove bili od okrutnoga Iruda smaknuti. Dalje na livu u hodniku jest mali oltar *Sv. Euzebija*, a zatim malo dalje, zakrenuvši na livu, grob velikog Nadučitelja Svete Matere Crkve i našega zemljaka Svetoga Jerolima. Prama njegovu grobu leži grob *Sv. Paule* i kćeri joj *Sv. Eustohije*, koje su htile biti pokopane pokraj špilje rodjenja Gospodinova i groba svoga učitelja. Mali hodnik vodi zatim u dosta prostranu prostoriju, a to je špilja u kojoj Sv. Jerolim stanovaše. Bijaše se ovi veliki svetac povukao iz bučnoga Rima u Svetu Zemlju, te izabrao za prebivalište špilju tik špilje rodjenja Spasitelja svita, u kojoj odan molitvi i učenju prožívi više godina. Tu je on priveo sv. pismo na latinski jezik, tu napisao duboke knjige, odatle pisao mudra pisma pobožnim ženam u Rimu, osobito Pauli i Eustohiji, koje ga kasnije do Betlema slidile, te utemeljile manastir pobožnih žena, da u molitvi učenju i radu sprovadjaju pokraj svete špilje dane svoga života. Kako li su krasne ove svete uspomene i za nas Dalmatince! Kako je uzko

Digitized by Google

Božićna Pisma.

II. Spavaj, spavaj Ditiću.

Spavaj, spavaj Ditiću,
I nebeski Kraljiću
U tih tvrdih jaslicah
Gdi te stavi Divica
Majka tvoja primila.

Spavaj Rajska liposti
Spavaj vrutče milosti,
Na to malo slamice
Koju pomnja Divice,
Po toj špili sakupi.

Spavaj, svita radosti
Spavaj vrilo sladkosti,
Koga majka Divica,
Svih nebesa kraljica,
Nami noćas porodi.

Spavaj, Rajsko sunašce
Spavaj zlatno putašce;
I nemoj nam plakati,
Jer ćeš majci zadati
Jad, a nami žalosti.

Spavaj, Rajska svitlosti,
I sva naša kriposti,
Nas s majčicom utiši,
I molenja usliši,
Daj moć našoj slabosti.

Spavaj, koji satvori
Svit a raj nam otvori,
Majku Divom ostavi
I naredbe postavi
Nam za moć raj dobiti.

Spavaj, naša ljubavi,
I od zla nas izbavi,
Zarad slavne Divice,
Sritne tvoje Majčice
Svaku sriću davši nam.

Spavaj, cvite rumeni,
U srid zime rodjeni,
Od Angjela hvaljeni,
A od ljudi željeni,
Komu nema prilike.

Spavaj, ista krasnosti,
Spavaj vična mudrosti,
Koji svit si stvorio,
Pak se na svit rodio
Od prečiste Divice.

Spavaj, koji drimati
Neznaš niti zaspati,
Jer su tebi očita
Svedjer svaka skrovita
Ak' i budeš spavati.

Spavaj, tvoje Majčice
Pregizdave Danice,
Stvoritelju Svemogi,
Spasitelju predragi
Svomu stvoru priličan.

Spavaj, nemoj drhćati
Ni leda se bojati,
Jer volak će dihati
S tovarčićem grijati
Uda tvoja ledena.

Spavaj, Višnji Plemiću,
Svemogući Božiću;
A mi ćemo pivati
Hvale ti uzdizati
S Majkom tvojom primilom.

Spavaj, Bože Svemogi,
Koga svit je nebogi
Još od vika čekao,
Da bi život stekao
Kog grih rodni pogubi.

Spavaj, na toj slamici
I daj Majci Divici
Sad razgovor, a nami,
Tvojim virnim slugami
Tvoj presveti blagoslov.

Da budemo hvaliti,
Tebe časno slaviti,
Ovi god priželjeni
A sad evo vidjeni
S prevelikom radosti.

Svim nam čestit došao
Buduć na svit prišao,
Daruj nama mliosti,
Za moć dobit vičnosti,
Život uvik blaženi.

Jaka naša radosti,
Koga puna milosti,
Noćas nam ga porodi,
Na veselje Narodi
I na radost Nebesku.

Sveta Majko njegova,
Budi svedjer gotova,
Njega za nas moliti
Pak nas čini viditi
Njeg u Raju nebeskom.
Amen Aleluja.

Digitized by Google

Porodjenje G

Ova krasna slika **Porodjenja Gospodinova** izradjena
vačku, koju podigao biskup Strosmajer. — U Betle
dodjoše veselo pastiri, da se Ditiću Isusu poklone. Sveti Josip prim
njim su žene, muškici, starci, dica mala, svi hoće željno da vide n
Blažena Divica Marija, pokleknuta, sklopila ruke, **Bogu** hvale daj
nebu zvizde sjaju, a iz Betlemske špilje čuje se angjeoski glas: **S**

Digitized by Google

Gospodinovo.

je od slikara Ludovika Sajca za veliku crkvu djako-
nskoj špilji porodio se Spasitelj svita. Na glas Božji
starca pastira, koji se o štap oslonio i Sinu Božjemu poklonio. Za
vorodjeno Božansko čedo. Sa strane jaslicâ uz vola i tovarčića stoji
na tolikoj milosti. Po vrh nje su Angjeli. Noć mirna, vedra, po
Slava Bogu na nebesima, mir ljudima dobre volje na zemlji!

Dionička tiskara u Zagrebu.

Digitized by Google

Božićna Pisma.

I. U se vrime godišta.

U se vrime godišta
Mir se svitu navišta,
Porodjenje Ditića
Od Divice Marije.

Od pričiste Divice
I nebeske kraljice
Angjeoske cesarice
Svete Dive Marije.

Diva sina porodi
Djavlu silu svu slomi
I kršćane oslobodi
Sveta Diva Marija.

U jasle ga stavljaše
Majka mu se klanjaše
I sladko ga ljubljaše
Sveta Diva Marija.

Angjeli mu služahu
Novu pisan pivahu
U njeg milost prošahu
Svetom Divom Marijom.

U ponoć se Bog rodi
Nebo i zemlju prosvitli
Kako o podne svitlo bi
Svetom Divom Marijom.

Zrak izajde zornice,
Od prečiste Divice,
Angjeoske Cesarice,
Svete Dive Marije.

Svako svita stvorenje
Ima sada veselje,
Božje štujuć rodjenje
Od Divice Marije.

Slava Bogu višnjemu
Gospodinu našemu,
I čoviku smirnomu
Svetom Divom Marijom.

Koji u tminah stajahu
A svitlosti nejmahu
Sina božjeg čekahu
Od Divice Marije.

Kog obeća Bog dati,
I na svit im poslati
Ter ih s tmina izvesti
Svetom Divom Marijom.

To željahu viditi,
I s veseljem primiti
Za š njim uvik živiti
I s Divicom Marijom.

Angjel dojde nebeski
Ter pastirom navisti
Privelike radosti
Po Divici Mariji.

O pastiri tecite
Stada vaša pustite,
Sina Božjeg vidite
Svetom Divom Marijom.

Tad pastiri pojdoše
Sina Božjeg najdoše
Ter mu hvale dadoše
I Divici Mariji.

Slava Bogu višnjemu,
Gospodinu našemu,
I čoviku smirnomu
Svetom Divom Marijom

Slavu višnju vidiše,
Ter se vele čudiše:
Bogu se pokloniše,
Svetom Divom Marijom.

I to čudo procvita
Nad tim kraljem od svita,
Kod uboga, čestita
Povi Majka Marija.

Kralj u jaslih ležaše
A odiće neimaše
Jer uboštvo ljubljaše,
Svetom Divom Marijom.

Tebe Isuse hvalimo
Sveto Trojstvo slavimo,
Majku tvoju častimo
Svetu Divu Mariju.
Amen Aleluja.

Digitized by Google

spojena naša zemlja sa Svetom Zemljom priko našega Dalmatinca Svetoga Jerolima! Kojim sam zanosom pohadjao ova mista, puna svakojakih svetih uspomena, nije moje pero, dragi štioče, kadro da ti jednim potezom izkaže. Bude li tebi drago, a dade li dobri Bog meni zdravlja i vrimena, prikazat ću ti još koju sliku iz Svete Zemlje; uz to promišljaj na rodno misto našega Spasitelja i veselo svetkuj njegovo Porodjenje!

Don F. BULIĆ.

KUĆA MAJKE BOŽJE.

Na Trsatu.

Bilo mi 14 godina kada prvi put bio na Trsatu. Slušao od naših mornara svakojakih milih pripovidanja o tom čudotvornom svetištu, te mi se duša uzigrala, srce raztvorilo, užgalo, da na svoje oči vidim. Moji u kući za živu glavu da se ne meću na more - bio tanka kržljava zdravlja - a ja potajno uvalih se u brod, koji bio na polazku, te čisto mogu reći da sam pobigao od kuće da vidim Trsat. Nazad tri godine, vraćajući se sa zagrebačke izložbe vidio sam ga po drugi put. Trsat je na krasnu položaju, pram siveru maloga gizdavoga Sušaka a na iztoku grada Rike. Kada si se uz četiristotine i nikoliko stepenica popeo sa Sušaka na Trsat, pukne ti prid očima vas mali Kvarner zaokružen Čresom, Krkom, opasan sa zapada pitomom Istrom, na vrh koje uzdiže se nebu pod oblake kitnasta Učka planina. — Na Trsatu uživa srce hrvatskog rodoljuba, dvori su tu ponositi hrvatskih slavnih kolinovića, Frankopana; uživa duša kršćanina, tu je zemlja na kojoj stajala kuća Majke Božje. — Dne 10 svibnja god. 1291 osvanula nova kuća na Trsatu. Težaci prolazili u polje, ugledali na brižuljku kućicu, koje dosada tu nebilo, unišli unutra: malena kućica kô crkvica, malen oltar, za njim ognjište, ormarić, sve postaro, poderano naokolo slike Majke Božje. Glas se raznio da je kuća Blažene Divice Marije iz Nazareta. Zupniku Modrušanu Gospa zdravlje povratila, čudo se za čudom tu vidjalo. Da se vidi jeli istina što se govori, hrvatski ban Nikola Frankopan pošalje u Nazaret četri ugledna čovika, da izvide je li ono Gospina kuća. Došli ljudi tamo, prikazali, bilo baš kako se govorilo. Na hiljade naroda dolazilo sa svih strana svita na Trsat da pohodi to svetište. Dugo ne trajalo to hodočašćenje jer na 10 prosinca 1294 ranim jutrom a zoru podigla se kuća i prinese se priko mora u Italiju. Narod bio žalostan. Hrvatski ban Frankopan za uspomenu dao sagraditi crkvu, koja je i danas na Trsatu. Na upravi su crkve kapucini. Crkva dosta velika, lipa, puna darova, osobito naših pomoraca, koji u više žalostnih prigoda na sinjemu moru, očutili su blagodati Gospine pomoći. I danas mučno je naći i jednog našeg pomorca, koji bio na Rici, a da nije pohodio Gospu od Trsata te u onom krasnom hramu srce joj svoje raztvorio. Tko hoće znati koliko hrvatski pomorac štuje i ljubi Majku Božju, neka podje na Trsat, neka udje u Gospinu crkvu, kazat će mu oni zidovi, na kojima su slike njihovih nevolja vapaja, kazat će mu darovi, kojima se vridnost nemore prociniti.

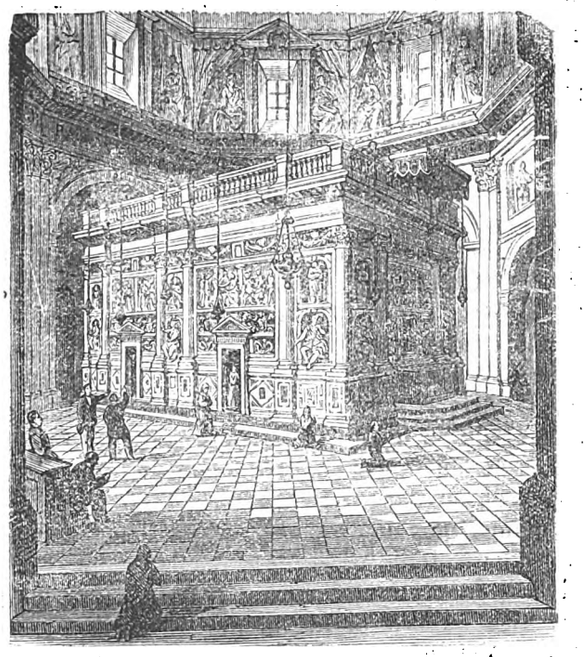

Sveta Kuća u Loretu — (izvana).

U Loretu.

Sa Trsata prišla kuća Majke Božje u Italiju u misto Rekanati. Pastiri ugledali na polju kućicu svu u sjaju, začudili se, javili u gradu. Dočulo se sa Trsata da je kućice odonle ponestalo, došli Rekanaćani da vide je li ona što je k njima došla, i bila je to. Tu malo stala, digla se krenula prama zapadu i zaustavila se na jednoj njivi posrid polja. Iz Rekanata dolazili glasovi o velikim čudesima, što se zbivali. Gospodari one njive bila dva brata. Pozvali se na dilenje zemalja i stanja. Sve uredili i razdilili, samo se nemogli razumiti za onu njivu, na kojoj Gospina kućica. Svak ju hotio sebi. Došlo se do ljutih ričí i blizu do krvi. U najljućoj karbi odignu se kuća od zemlje, nestane ju sa te njive, prinese se na jedan brižuljak, te pane na zemlju jedne pobožne gospodje, koja se zvala Laureta, a otlud i danas ime Gospe Loreta. Okolo g. 1590 papa Siksto peti, o kojemu se govori da je rodom iz Dalmacije, iz Kruševca, dao okolo svete kuće podignuti veliku crkvu (baziliku). Crkva je i danas, sagradjena u način križa, a u sridini pod kupulom nahodi se kućica Gospina. Kuća je malena, stara, zidovi oderani Izvanka je sva obložena mramorom na kojemu se vide dva reda stupova. Na prvom redu jesu kipovi svih Proroka, a na drugom svih Sibila što o Mariji govorile. U početku bila su samo jedna vrata, kašnje se otvorila i druga, a od

Digitized by Google

onog kamenja sagradio se unutra maleni otar. Na otaru je kip Divice Marije izdilan od crnoga cedra. Govori se da je to radja Sv. Luke. Iza otara malen prostor, ognjište (komin) sa dimnjakom, gdi je Divica Nazaretska oganj ložila, a na ognjištu uzdrži se još malena zdilica Gospina. Tko hoće da blagosovi krunice, medaljice, postavlja ih u tu zdilicu, svećenik prikriži i blagosov primaju. Naokolo otara i kućice mnoštvo velikih i malih svitiljaka, koje uvik gore. Na Gospinu otaru svaki dan od Zdrave Marije u jutro do podneva uvik se nepristano kroz svu godinu govore mise. Loret je grad od 10 tisuća duša, imade više samostana, zavoda, ali na počast Majke Božje, odredili su Pape, da u Loretu ne smije se graditi druga crkva, niti misa govoriti nego ovdi u ovoj crkvi. Osim nikih velikih blagdana, svećenici moraju uvik jednu samu misu govoriti · Gospinu zavitnu. Iza crkve velika je dvorana puna dragocinjenih darova, vridnost im se na milijune računa. Za nas Hrvate Loret je znamenito misto, u njemu za 200 godina sve do god. 1860 bio Ilirski zavod, velika škola za svećenike iz Dalmacije, Arbanije. Svake godine 20 Dalmatinaca a 16 Arbanasa moglo tu imati mukte školu i hranu.

Godine 1888 prolazeći u hodočašću za Rim bio sam jedne večeri u Loretu. Pet je godina minulo, a meni se čini kô da je sinoć bilo, živa mi uspomena u duši. Kada iz Jakina stigneš na željezničku postaju zagluše te talijanski kočijaši, uprav navale na putnika vičući: *Santa casa! santa casa!* (Svetoj kući! svetoj kući!) Omnibusi, kočije spravne, put malo pribrdit, ovit, veoma zgodan, vrime krasno, volio sam na noge, ali kočijaš mira ti ne da, hvata te za ruku, vodi na silu u kočiju i moraš ići. U četvrt sata na Loretu smo. Krasan pogled. Naokolo zelena pitoma okolica, prid tobom razlilo se pusto sinje Jadransko more, kojemu nemo'š okom dosegnuti kraja. Krvavo meni bilo prid očima, onog jutra iztrglo mi dušu na ljuljavici Lojdova „Jonia“ te ja odvraćao oči od njega. Bilo nas do stotinu Hrvata iz Dalmacije, Banovine, a više od četristotine Čeha. Pobožni potomci Sv. Venčeslava svojim milim češkim jezikom pivali i u obhodu prolazili oko crkve Loreta, kada mi ulazili u crkvu. U kući Majke Božje taman svećenik molio najmiliju krščansku molitvu Sv Ružarje. Svi pokleknuli dok se svršilo, a tada stali oblaziti veliku crkvu. Bilo nas puno u crkvi. Došao i biskup loretski, približivao se k nama, draga mu bila narodna odila naših seljaka, koji bili u hodočašću. — Kada Česi izašli, mi ulizli u Sv. Kućiću. Samo dva tri časa, dalje se nemore stati, jer nadolaze drugi. Po tri puta ja se navratio, ali neznam jesam li i jednu Zdravu Mariju u redu izrekao. U kući Majke Božje neda se Boga moliti: čustvo svetosti, milinja napuni ti dušu, obuzme strahom ganućem tilo, ne moreš usta otvoriti; gledaš, promišljaš, uzdišeš, a to uzdisanje srca i pameti Bogu jest najuzvisitija molitva. Bože zdravlja, podjem li po drugi put u Italiju, bit će mi najmilije pohoditi kuću Majke Božje u Loretu.

Don Frano Ivanišević.

Za prosvjetu puka.

Uz „Pučki List“ koji je eto, hvala Bogu, u ove tri godine postao najmilijim prijateljem našega puka, promislilo, se da ne bi bilo s gorega uz list izdavati i po koju malenu knjižicu Sastavilo se *„Društvo za prosvjetu puka“* namiatništvo ga u Zadru podobrilo. Svrha je tomu društvu kako kaže prva točka (§) pravilnika, izdavati „Pučki List“, te „podupirati, širiti pučku pouku izdavanjem knjigâ malenog obsega, u kojima iznašajući opise mjestâ, dogodjajâ, životopise znamenitih ljudi, upućivati naš puk u poznavanje domaće povjesti; unapredjivati gospodarstvo; naputcima o radišnosti, štedljivosti, kršćanskom čudorednom življenju, čuvanju zdravlja, o gradjanskim dužnostima promicati prosvjetu u nižim slojevima našega naroda, ciljem da mu se pamet izobraži, čustvo oplemeni, materijalno i moralno njegovo stanje da se poboljša“.

Tko hoće da bude utemeljiteljem toga društva plaća kroz godinu for. 25 na glavu, (kako § 3) a obćine, čitaonice, društva for. 50. — Tada po točki (§§) 7 i 8 pravilnika imade pravo dolaziti na skupštine, ulaziti u upraviteljstvo, te dok je živ primati će bez plaće „Pučki List“ i knjižice što će društvo izdavati. Donašamo ovo danas toliko na znanje našim čitaccima. Mi znademo da nije svak u stanju, da se upiše u ovo društvo kao utemeljitelj, stoga priporučamo samo onim, koji su u stanju, a kada kroz dojdućo godinu budu sgotovljene knjižice i udarena im cina, koja će bit od prilike kao i ona našega lista, tada će bit zgoda da priporučimo svakomu, jer trošak malen, a korist velika! Glasilo „Društva za prosvjetu puka“ jest „Pučki List“. S toga dužnost nam, da iznesemo danas „poziv“ što ga upraviteljstvo još prošlog miseca razposlalo

Uredništvo „P. Lista“.

POZIV

Na dogovoru vidjenijih rodoljuba ovoga grada dne 8 ožujka 1891 odredilo se utemeljiti, uz dobrovoljne prinose pokrenuti izdavanje malena lista za puk. Dne 7 svibnja iste godine ta se misao u djelo stavila — tog dana izašao „Pučki List“. Pisan prostim pučkim slogom našao vanredna odziva u puku, u malo vremena list mogao brojiti više tisuća predbrojnika. Treća je godina, „Pučki List“ i danas izlazi, a broj njegovih čitalaca sve to više raste. Obzirom na taj neočekivani uspjeh, te na misao da se je u našem puku pobudila želja za koristnim štivom, koju želju treba poticati, gojiti, utemeljitelji „Pučkoga Lista“ došli su do druge ne manje plemenite namjere, da se naime uz list pruži našem puku još nešto druge sočnije moralne pokrjepe kroz malene knjižice, koje bi se imale za puk izdavati.

Da je naš puk potreban te moralne pokrjepe o tomu nije sumnje. Žalostna je al istinita činjenica, da se uz sve javne zavode, uz razna povjestna društva, ogromni dio našeg hrvatskog naroda - niži puk - nije se pridigao iz svoga

Digitized by Google

nezuanstva. Otimati ga nezuanju, napućivati prosvjeti, napredku, narodnoj samosviesti, jest najprečija potreba naroda, najsvetija dužnost rodoljuba, najplemenitije zvanje naših društva.

Prama toj potrebi, u tu svrhu zasnovalo se je u Splitu „*Društvo za prosvjetu puka*“ odobreno od Namjestništva po pravilu ku, koji se prilaže.

Na sjednici dneva 4 tek. odabralo se Upraviteljstvo, u kojemu su sliedeći članovi:

Dr. Bulat Gajo F. — Ms. Bulić Frano — Bulić Ivan — Farolfi Ivan Krstitelj — Ivanišević Frano — Jankov Mate — Kapić Juraj — Mangjer Dr. Ivan — Mihaljević Dr. Vicko — Mikačić Duje — Mrkušić Prof. Ante — Sasso Prof. Ante — Smodlaka Dr. Josip — Trumbić Dr. Ante — Zuviteo August.

Dajući podpisani to na znanje ciene, da dolaze u susret rodoljubnom osiećaju, kada se časte pozvati Vas, da pristupite ovom društvu kao član utemeljitelj prama zahtjevim § 3, uz prava, koja će Vam pripadati po §§ 7. 8. kao što usudjuju se suviše zamoliti da nastojite u Vašem mjestu i okolici, da obćine, društva, zadruge „*Društvu za prosvjetu puka*“ pristupe.

Od Upraviteljstva „Društva za prosvjetu puka“

Predsjednik Društva

Dr. G. F. Bulat

Podpredsjednici

Ms. Frano Bulić — predsj književnoga odbora

Dr. Ivan Mangjer — predsj. gospodarstvenog odbora

Frano Ivanišević — tajnik

Ivan Krstitelj Farolfi — blagajnik

O litini i trgovini

primili slideće visti:

Novasela, 20 studenoga. — Hvala Bogu ova godina u nas dobra. Žito, vino urodilo dobro. Naše selo imalo lipe koristi od duhana. Uhvatilo za nj okolo 5 hiljada fiorina.

Kuna, 24. — Kuna, Pijavičino, Potomlje malo prodali vina po for. 8 1/2 do 9. — Imade ga dosta na prodaju do 5 tisuća etolitara, opola i crnoga.

Dolac Donji, 26. — Ove godine lipa novca uhvatilo naše selo za duhan. Bilo 35 gojitelja, uhvatit će se do tisuću i pô fiorina. Malo je tko gojio priko 2 hiljade strukova. Računajući ukupno jedno s drugim pasti će kil 50—60 nov. I kupus bîli ove godine urodio kako nije odavna, ali ga mnogo sagnjilo, jer rano posadjen.

Makarsko Primorje, 9 prosinca. — Počelo se i u nas ništo gojitbom duhana. Loza izdala, u maslina ridko uhvatile, dobro se je i duhanom pomoći. Prošlih dana nosio se duhan na vagu u Gradac. Pridano do blizu 15 hiljada kila, a uhvatilo se priko 9 hilj. fiorina. Narod je uvidio korist od duhana. Do godine uhvamo se biti će više sadioca. Velika kiša pala ovih dana amo.

Što je nova po svitu.

U Austro-Ugarskoj. — U Beču se živo kreše u viću. Naši se zastupnici junački drže. Glasovan je novi zakon domobranstva, po kojemu valja služiti dvi godine. Svi hrvatski zastupnici iz Dalmacie glasovali proti tomu, samo Bonda, kojega Srbi i Talijanaši odabrali, glasovao da se primi zakon. Bankini na dugo govorio, iznašao nevolje našeg puka sa vojništvom, molio da našim momcima u Americi bude slobodan povratak, da u domobranstvu bude hrvatski jezik, a ne nimački, potužio se na okrutno postupanje u vojničkoj službi. — U Beču širi se nemilo bolest hunjavica (influenca). — U Ugarskoj iznesen u sabor novi zakon o gradjanskoj ženidbi. - Svi biskupi vićaju proti tomu. - U Insbruku hrvatski djaci na sveučilištu zasnovali društvo „Velebit“.

U Italiji. — Narod nemilo propada. Veliki dug poklopio državu, koja stoji na traljavim nogam. Banke u razsulu nisu u stanju da izplaćivaju svote. Došlo novo ministarstvo na upravu, vodja mu Zanardeli. — Vlada kao što je u Beču, Berlinu, tako je ovih dana i u Pešti otvorila veliku prodaju talijanskoga vina.

Po našim stranam.

U Dalmaciji. — Novom godinom sazvat će se pokrajinski sabor. — Velike poplavi nanile ovih dana dosta štete. Zadarsko grobište sve pod vodom. Ćak kod Lukorana u moru nalazilo se križâ sa grobišta. - Umro u Makarskoj valjan svećenik Ravlić, u Zadru na namistništvu duševan savitnik Budisavljević. — Za uzdržanje naše velike povlastice glagoljice poslale se ovih dana u Rim na Sv. Otca Papu molbenice sa strane Omiške obćine i mladih misnika, kojima ne bilo dopušteno, da u Omišu reku mladu misu glagoljački. — Na zboru franjevaca izabran državnikom (provincijalom) otac Kosto Krelja, prvim savitnikom mu O. Mate Šimić, ostali mu savitnici OO. Belamarić, Klarić, Marinić i Vukušić.

U Banovini. — U saboru se vića. Uveden je novi zakon za zdravstvenu ličničku uredbu. Bio govor i o velikoj školi za ličnike u Zagrebu. — U Brodu izabran zastupnikom Eugen Kumičić, čestiti rodoljub. Valjan na peru, napisao mnogo lipih knjiga za čitanje. Junak je i na besidi. — Dubrovčanin Vlaho Bukovac slikar prikazao u Zagrebu na ogled gradjanima svoje slike. Svi hvale njegovu majstorsku ruku.

U Splitu.

Postaja za vino. — Početkom miseca srpnja dojduće godine podignuti će se u Splitu državna postaja za prokušavanje vina. Bit će na upravi ravnatelj, pristav i jedan pomoćnik. Kazivat će se kako se ima uredno držati vino. Ministarstvo proračunalo ovih dana za to for. 10 hiljada za podignuće, a 9 hiljada za uzdržavanje. Slaba naplata za ono sedam milijuna štete na vinu, ali bolje opet išta nego ništa!

Mesari. — Bilo prošlih dana u našem gradu dosta galame zbog mesa. Jednoga dana poskočila cina mesu do for. 1.50. Mesari da neće bikariti, jer obćina im naredila, da plaćaju pristojbe (bulete) na obćinskoj blagajni a ne tamo na klaonici. Kako smo izpitali, obćina je to odredila jer se na taj način novac točnije primao, a na klaonici bilo nereda. Mesari nehtili znat za to, obustavili klanje. Da grad ne ostane bez mesa, obćina za čas povukla natrag naredbu al će posao čim prije urediti. Ljudi božji, često se diže glas na obćinu - a i naš je glas za to - neka štedi. E pa dakle ako je ona to za štednju odredila, dobro je odredila, ne prisicajmo joj puta. Mesarima je isto platiti amo ili tamo. Pazimo obćenito dobro štednje, dajmo se razlogu!

Digitized by Google

Na sudu.

Prošlih dana prid porotnim sudom u Splitu bili osudjeni: 1. *Marko Balač* iz Vrlike 4 god. teške tamnice za umorstvo. Branitelj mu Dr. Bakotić. — 2. *Bjelobrk Stevan* iz Kotluše (Vrlike) tužen sa Balačem za umorstvo. Branio ga Dr. Deškovič. Oprošten. — 3. *Sinanje Ante* iz Obrovca (Sinja) za kra[illegible] 5 godina. Branitelj Dr. Mihaljević. — 4. *Boljat Ante* iz Vučeviće (Lećevice) za umorstvo 2 godine. Branitelj mu Dr. Deškovič. — 5. *Božić Antun* iz Čvrljeva (Lećevice) za pokušano silovanje 1 god. i 2 miseca. Branio ga Dr. Karlovac. — 6. *Božić Marko* iz istoga mista, za isti čin — kao sukrivac tužen — bio oprošter. Branitelj Dr. Karlovac. — 7. *Kažimir Frane* iz Šibenika 5 god. za umorstvo. Branio ga Dr. Salvi. — 8. *Bojko Ivan* iz Zavojana (Vrhgorca) 1 god. i 6 miseci za tešku tilesnu ozledu. Branio ga Dr Mihaljević. — 9. *Ljubenkov Stipan* iz Sućurca tužen za umorstvo. Oprošten, branio ga Dr. Mangjer. — 10. *Bilčić Ante* iz Bogomolja (na Hvaru) za kradju na štetu svoje občine, 5 godina. Branio ga Dr. Deškovič, občinu zastupao Dr. Mihaljević. — Posli osude odao Bilčić 9 svojih drugova u kradji, sada su svi u slipiću. — 11. *Uldrik Ješko* rodom iz Komiže, nastanjen u Splitu tužen za palež blizu kazališta. Oprošten. Branitelj Dr. Forlani. — 12. *Kurtović Stipe* iz Ciste (Imoskoga) za ubojstvo 4 god. Branitelj Dr. Karlovac.

Za sadioce duhana.

Min starstvo u Beču dalo je za sadioce duhana u Dalmaciji slideće naredbe: Najmanji broj strukova 2 hiljade. Za sadidbu valja pitati dozvolu; kada je vrime naznačeno pridati duhan povirenstvu za to odredjenu. Glede prenosa, ako je dalečina do ureda povirenstva veća od 5 kilometara naime od 5 do 36 kilometara plaća država sadiocu za prenos na 100 kila novč. 5, za svakih 5 kilometara, ako je priko 35 kilometara 6 nov. na istu težinu. Plaća je po vrsti. Duhan I.og razreda u sridini podpuno zrio izgladjena jednaka lista, zlatno-žute boje, fina mirisa plaća država for. 1.20—1.50 po kilu; duhan II.og razreda, u sridini podpuno zrio, pomnjivo priredjen, ravna lista, jedne svitle boje, dobra mirisa — po 90 nov. kil; duhan III.eg razreda, u sredini zrio, zdrav, čista glatka lista, crvenkaste boje — po 60 nov.; duhan IV raz. zrio boje nejednake, lišće prizemljasto — po 40 nov. — U izmet se stavlja ono što ne vridi za tvornicu. Onim koji se točno drže propisa, lipo urede duhan i do konca studenoga pridadu duhan, primaju nagradu, za I.u vrst nov. 15—20, za II u 10 nov. za III.u 5 nov. po kilu — povrh cine. — Nagrade se za to daju, dalje potakne puk na gojenje duhana.

Nove knjige

primili na dar:

1. *Hrvatski koledari.* — Knjižara Hartmanova iz Zagreba poslala nam je na dar sedam koledara. Gotovo svi su urešeni krasnim slikama. Najbolji je „Zvonimir“ koji zapada 60 novč. Priporučamo.

2. *Izvještaj* god. 1892-3 društva „Zastava“ na sveučilištu u Zagrebu. Drago nam je iz toga doznati, kako to društvo naše mladeži na naucima u Zagrebu lipo napriduje.

3. *Die californische Rebenkrankheit.* Napisao Emerik Bathaj. Hvala darivaocu na daru, ali nikakove hvajde od one knjižice za nas, jer pisana jezikom, koji nije za nas.

4. *Naše želježničko pitanje.* — Knjižica od malo stranica. Izdala naša zauzetna trgovačka komora, kao spomenicu i priporuku ministarstvu u Beču. Temeljito sastavljena, uhvamo se da će bit od koristi. Mi ćemo po njoj navratit se novom godinom na to željezničko pitanje, koje nam je od velike važnosti.

Hvala na daru!

Uredništvo.

Na koncu treće godine!

Kad se težak izlomio na krčevini tvrde [illegible]ive, kada posadio, obradio, te iz[illegible]ga treće godine ugledao lipa ploda, tr[illegible] mu [illegible]ama umine, snaga mu se povrati, obnovi, potiče ga na drugu veću radju. Kroz ove tri prve godine i mi — bez zamire moremo reći — dosta smo truda vidili okolo ovoga lista, da je komu i u pivoru pucalo, ali kada vidimo kako se list sa slašću čita po svim krajevima našeg hrvatskog naroda, kako stiče sebi lipa glasa kod svojih domorodaca ćak tamo u ponajdaljim stranam svita — do Nove Zelandije, umine trud, radja nam je sladka, ugodna, ćutimo se jačim spravnijim i za veći posao. Iz srca „Pučkoga Lista“ niklo je „Društvo za prosvjetu puka“. Tu je na okupu jato starijih i mladjih otačbenika, jedni savitom, uputom, drugi perom, pisanjem usnažit će list, nado punit će novom godinom ono što se dosada nije moglo. — Ništa je zamišljanje i pisanje, ako nije izvadjanja, nastojanja kod puka. Dobri poslovači jesu desna ruka lista. A to su naši vridni povirenici. — Što se je „Pučki List“ ovako podigao, njihova je najveća zasluga. Kao što smo dosada naše trude zajedno dilili, dilit ćemo i unaprid — naše zadovoljstvo da smo ništo dobra puku učinili, bit će i njihovo zadovoljstvo. — U tu svrhu šaljemo im u današnjem broju i za novu god. 1894 „Upisnike“ da popišu one, koji se misle predbrojiti. Najmućniji posao povireniku jest potegnuti onaj fiorin i za predbrojbu. Imade ih poštenih koji će dati, a imade žalibože i varalicâ, potragljivaca; takove nepoštenjakoviće za novu godinu neka ne upisuju, bit će mirniji oni i mi. — Tko nije bio točan na plaći kroz ove tri godine, neka ne bude više na našoj knjizi. Poštenje, točnost u svemu valja gledati. Onim koji po sebi primaju, poslali smo u zadnjem broju *„poštansku doznačnicu“* da mogu po njoj poslati nam predbrojbu za god. 1894.

Čest tamo na Božiću!

Upravitelji „P. Lista“.

Poruke i Odgovori.

I. Ž. — Starigrad. — Nije za tiskanje.

B. U. — Studenci. — Hvala na domišljajkama.

R. M. — Veliki Varoš. — Dobro ste učinili, što ste na večeri izrekli pismu u čast vašemu dičnomu župniku, ali nije dorasla za „List“. *Mojstor.*

Mladom primorcu. — Makarska. — Sliku vilovite Makarske i sivog joj sokola, pok. Don Mihe vidit ćete u prvom broju doj. godine.

I. K. — Korčula. — Crkovne visti sasvim rado, osobito ako su historičkog sadržaja. — Vidite u današnjem Božićnom broju. — Kako ste Vi ono napisali nije za naš puk, nemore njegov želudac ono probaviti.

Povireniku. — Brist. — U doj. broj. — Hvala!

Mihaljeviću P. — Dargaville (Nova Zelandija). — Hoćemo dragovoljno novom godinom.

Zvonimiru. — Dubrovnik. — Primit ćeš pun na ramak uz pismo. Čitaj listove, ali pazi školu i nauk, to je glavna dužnost. Zdrav zam bio! *Urednik.*

Maupas Andrija. — Filadelfia. — Šaljemo za Vas, Grubića i Krolu od 1[illegible]11 t. g. — Za šest miseci za Ameriku po for. 1 na glavu. — Za drugi list neznamo.

Matuliću D. — B l. — Primili for. 2:40 i pridali prof. Šašu.

Telešmaniću I. — Premuda. — Vaša podmirena do 31[illegible]10 94. — Vama kao i svima ostalima poslali smo „postansku doznačnicu“ za dojduću god. 1894. *Opremač.*

Podmirili »P. List« 1893.

Mravince: Bućan P. za 7: **Starigrad**: Ljubić I Kr. za 40; **Zlarin**: Delfin k. J. za 14. — **Vrbanj**: Vučetić M. za 30. **Brist**: Diana P. za 8. — **Split**: Jurjević A. za 12. — **Bogomolje**: Pavičić pop I. za 18. — **Podbablje**: Tonković O. Ivan za 5. - **Velaluka**: Farčić P. za 45. — **Tiesno**: Mazzura L. za 36. — **Novi** (kod Trogira): Koludrović A. za 29.

(Ostale u drugom broju).

Prilaže se dodatak.

MARKO LUBIN, Izdavatelj i odgovorni urednik. Štamparija A. ZANNONI-A (STIPAN BULAT).

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Buchbinderei
W. WÖBER
Wien, VI. Stiegengasse 9.

Digitized by Google